31761 08116956 7

MÁJ

ROČNÍK XII. 1914.
REDIGOVALI: FRANTISEK HERITES, ODPOVĚD. REDAKTOR, JUDr. R. J. KRONBAUER.
VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČES. AKCIOVÁ SPOLEČ. V PRAZE.

AP
5?
M3
vol. 12

LIBR
APR 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

Matějíček: Galerie v Rudolfině. 108.
Merhout: Zděnka Havlíčková 388.
Navrátil: Almanachy českých lékařů. 120.
Neumann: Kniha lesů, vod a strání 590.
Pohádky světové. 592.
Procházka: Jazyk. 408.
Publikace nové. 107.
Puškin: Evžen Oněgin. 188.
Revue Peněžní. 60.
Slavík: Soudně lékařská diagnostika otrav. 236.
Slovník Ottův divadelní. 408.
Srbovy paměti. 211.
Svátek: Bulharsko a Drinopol. 72.
Svojsík: Japonsko a jeho lid. 256.
Šrámek: Křižovatky. 119.
Štech Václ.: Divadelní mžitky. 187.
Štech V. V.: Mikoláš Aleš. 108.
Schulz: Dvůr Králové nad Labem. 167.
Tuhaňská: Tiché poselství. 167.

DIVADLO.

Anketa Plzeňská divadelní. 475. — Budila Vendelína pohostinská hra — na Národním divadle. 406. — Caillavet-Flers: Rozkošná příhoda. 266 — Císlor: Na staré poště. 82. — Soucit. 59. — Divadlo na českém venkově. 96. — Divadlo v Šárce. 387. — Dyk: Zmoudření Dona Quijota. 375. — Figarova svatba (Gzovská.) 374. — Fredro: Dámy u husaři. 547. — Gide: Král Kandaules. 119. — Goldoni: Mirandolina. 386. — Gzovská Olga Vladimírovna. 361, 374. — Hanako Madame, japonská herečka. 267. — Hübnerová Marie. 375. — Charpentier, Julien. 343. — Ibsen, Nora. 255. — Jirásek, Lucerna. 511. — Vojnarka (v Krči) 407 Kendík, Paní plukovníková, 362. — Klicpera Hadrian z Římsů. 118. — Kolman: Zimní král. 35. Kosor: Požár vášní. 95. — Loutkové divadlo. 95. Loutkové divadlo péčí umělecké výchovy na Kr. Vinohradech. 166. — Molière: Jiří Dandin. 22. — Novák: V ohni. 405. — Novák-Kvapil-Nedbal: Andersen. 547. — Ostrovskij: Bez věna. 299. — Rivoire a Mirande: Pro šťastný život. 118. — Rydel Lucian. 512. — Salten: Silnější pouta. 47. — Shakespeare: Král Lear. 222. — Veselé ženy Windsorské. 287.— Veta za vetu. 547. — Sofokles: Král Oidipus. 319. — Svoboda: Směry života. 511. — Šamberk: Jedenácté přikázání. 547. — Štech: Matiční brázdou. 432. — Tolstý: Lenoch. 187. — Tréval: Tiberius. 547, 558. — Třicet let Národního divadla. 81. — Tyl: Mistr Jan Hus. 432. — Umělecká výchova na Král. Vinohradech. 235. — Verne: 20.000 mil pod mořem. 476. — Vojan. 548. — Wedekind: Luln. 268. Zamrzla: Svatební noc. 47. — Zeyerův týden v Praze. (Radúz a Mahulena, Marianská zahrada.) 199. — Želazowski Roman. 560.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ, PAMÁTKY, TEXTY K VYOBRAZENÍM.

Mucha Alfons: Slované v pravlasti.. 12. — Pobřeží Vltavy. 48. — Pomník Hanny Kvapilové. 223. 254. — Srbskou válečnou medaili. 107. — Šalounův Jan Hus. 80. — V atelieru první české pasířky a ciselérky. 72. — Výstava architektury a dekorativního umění. 59. — Výstava originálů u K. J. Rubeše. 108. — Výstava starožitností a památek z majetku rodin pražských. 106. — Výstavy umělecké: Eberlova. 591. Kupeckého 36, Krasoumné jednoty 363, Mayerova 591 Obrovského 363, Rainerova 36. — Ženíškova Píseň. 288. — Žižkův pomník. 165.

VZPOMÍNKY.

Aleš M.: Památky. 163. Slabikář a jeho originály. 23. — Arbesovo poslední romanetto. 253. — Heyduk Adolf v Písku. 12. — O spisovateli K. Klostermannovi. 223. — Nerudovy dva listy. 35.— Karel Šípek o Emanuelu Bozděchovi. 511. — Vrchlický: Improvisace. 11. 84. Marnotratnost. 83. Proslov k odhalení desky Dra. Gabriela v Sušici. 319. V úmrtní komnatě. 11 — Vzpomínka k 8. listopadu 1620. 58, 84. — Z pamětí starého písmáka. 162.

OSOBNÍ, JUBILEA, ÚMRTÍ.

Bauše Bohumil 588. — Bílý František. 523. — Bohuslav, JUDr., Jos. V. 117. — Čech Karel. 105. — Čelakovský Jaromír. 497. — Dobrovolný Adolf. 36. — Dvořák, MUDr., Jan. 332. — Frič Antonín, prof. dr. 82. — Geislová Irma. 362. — Groš JUDr. Karel 587. — Harlas Dr. F. X. 588. — Herain Jan. 559. — Hippmann Karel 462. — Hovorka. J. M. 545. — Hynais Vojtěch. 559. — Jubilejní projev. 406. — Kádner Karel. 547. — Kalus Josef 588. — Kaunic Václav hrabě. 34. — Kettner Karel. 160. — Koula Jan 588. — Kronbauer, JUDr., R. J. 373, 464. — Krušina ze Švamberka. 451. — Kvapil Fr. 588. — Machar J. S. 161. — Mauder Josef. 559. — Mudroň Pavel. 198. — Nedbal Oskar. 222. — Ohrenstein JUDr., Em. - Zdislav. 524. — Pacák Bedřich, JUDr. 362. — Prager Jaromír. 588. — Prousek Jan. 451. — Rakous Vojtěch. 332. — Randa, JUDr., Antonín, rytíř. 450. — Rubeš František Jaromír. 234. — Sova Antonín. 161, 450 — Schauer Antonín, JUDr. 162. — Šípek Karel. 82. — Tyršová Renata. 420. — Urbánek Fr. A. 300. — Wurzel Ludvík. 105.

SMĚS.

Anglické úvahy pro milovníky skandálů. 463.— Boleslavské stromy. 388. — Bugra. 476. — Četba raněným. 524. — Čtenáři ve vojenské nemocnici. 498. — Do Brna. 407. — Dozvuky sokolského sletu 1912. 287. — Husovo jubileum r. 1915. 106, 188. — Husův rok. 344. — Jak jsme zachránili májový věneček pohádkový. 168. — Kapitolka vždycky časová. 94. Kletba tak zvaného štěstí. 587. — K moři. 212. — Kronika kulturní i nekulturní. 486.— Na roli kulturním 589. Nechlebová: Recitační večery. 48, 118, 164. — O čem jsme nevěděli. 286. — O našem požáru. 120. — Pomník Smetanův. 71. — Pout Máje ke hrobu Karla Hynka Máchy. 318. — Právo autorské a kinematografie. 56. — Reklama korunovaná! 474. — Revise seznamu abonentů Národ. divadla. 497. — Řádná valná hromada Nakladatelského družstva Máje 364. — Slosování prémiové. 407. 36. 72. — Slovenský problém 451. — Spisovatel v Čechách. 69. — Škola a biograf. 589. — Zapomínaní. 500. — Z kroniky našeho časopisu. 486. — Z kroniky válečného roku. 510. — Z nedávné retrospektivy. 488, 497.

ILLUSTRACE.

Aleš Mikuláš: Befar. 165, Dr. Ant. Frič. 164. Karrikatury. 355, 356, 357. — Kronbauer, JUDr., Rud. Jar. 365. — Mucha Alfons: Slované v pravlasti. Příloha k č. 1. — Štursa Jan: Pomník Hanny Kvapilové. Příloha k č. 19.

OBSAH.

BÁSNĚ.

Adámek Bohumil: Sensace: I. Vpád sensace, II. Cirkus v divadle. III. Divadlo v cirku. 169.
IV. Babelští. 170.
V. Hra v přírodě. VI. Tři škrabošky . VII. Pomník Všehrdův. VIII. V salonně kubismu. 203
IX. Legendy. X. Zlomek odkazu. 213.
XI Quijotovy mlýny. XII. Na rozcestí. 214.
XIII. Komedianti. XIV. Jiříkův šašek, XV. Symfonie futura. 227.
XVI.Lidské bestie. 228.
XVII. Mefisto a rarach. XVIII. Rarach a Mefisto.
XIX Zajetí myšlenky. 243.
XX. Důtky Kristovy. 244.
XXI. Loutková rebelie. XXII. Karakter. 257.
XXIII. Ve lví kleci. XXIV. Dražba nesmrtelnosti.
XXV. Mea culpa. 258.

Benet-Knoblauch: Milníky. 536.
Borecký Jaromír: Přípitek. 369.
Czech z Czechenherzů: Mozart. 336.
Haasz Jaroslav: Ve villách opuštěných. 13.
Hanuš Otakar: Motivy z luk a polí. 148.
Heyduk Adolf: Pohádka. 126.
— Tušení. 1.
— V dumách podjeseně. 1.
Humanus Alfréd: Básně v prose. Smrt. Rozhovor. Hrdina naší doby. 398.
Jahn M.: Básníci. 345.
Rozsévač. Na podzim. 25.
Jahoda J.: Podzim. 16.
Vanitas vanitatum. 73.
Kalus Josef: Tereza. 323.
— U rajských bran. 134.
— Valašské romance: Kdo to tluče. . . Pojďte dále . . Romance o mozolech . . . 541.
Klášterský Ant.: Hůrecké lesy. 4
Kvapil František: Z pozdní žatvy: Úhory. Jaro. 269.
— Spolu. 270.
z Lešehradu Em. šl.: Israelské dceři. 303.
Matoušková Marie: Ve vlaku. 389.
Muttich Camil Orfano: Mendelssohn v písni beze slov. Nad sonatou Bethovenovou. 192.
— Na Lisztovu rhapsodii. 193.
Pauer Emil: Čas. 49.
— Černá várka: 377.
Pospíšil Ludvík Jan: Večernice. 348.
Silén M.: Oblakům. 61.
— Pohádka života. 433.
Sládková Helena: Soumrak. 413.
Suchý Lothar: Ballada. 37
Šárecká Maryša B.: Beatrice. 85.
— Excelsior. 395.
— Velkonoční. 225.
Turková Anna: Dubnové sny. 246.
— Inspirace smutku. 76.
Vrba Jan: Smutek. 147, 516.
— Stesk. 88.
— Ves na horách. 515.
z Wojkowicz Jan: Mundus intelligibilis. Nebe a moje duše. 289.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, ČRTY.

Bena M.: Jan Junek z Krusičan. 501.
Brodský Bohumil: Mezi životem a smrtí. 4.
Cisler Jos.: Honza vítěz. 170.
Čečetka F. J.: Hořké milování. 37.
Lesní ženka 573.
Dejmek Petr: Smršť. 348.
Jarkovský Stanislav: Teta Františka. 201.
Herites Fr. Z drobných črt a povídek. 16.
Herrman Ignát: Arnošt a Bělinka, čili »Toho nejsem povědom«. 1
Hruška Jan Fr.: Žebrákovo vidění. 132.
Husová Anna R.: Spadlá hvězda. 130.
Chudáček Josef: Chyť ho, drž ho, roztrhej ho! 136.

Klostermann Karel: Nerozuměli si. 225.
Konopásková Jetta: Nebe. 97.
Kronbauer R. J. Bílý kříž. 121.
— Kletba tak zvaného štěstí. 145.
Kuděj Z. M.: Kuzma Litvěnčnko. 61.
Laub Martin: Markétka Sluníčko. 304.
List Pavel: Vdova. 13
Machatý Eduard: Ra'ana. 270.
Meineckova Tylda: O devíti synečkách, stařečkovi a javorových koulích. 139.
Pleskač Karel: Divoška ze Slezska. 440.
Přeněk M.: Zlomená jehlice. 109.
R. B.: Rodiče a děti. 25.
Semerádová K.: Když si náš dědeček babičku bral. 148.
Svatová Tereza: Starý příběh. 513.
Velhartický Adolf: Překročen Rubikon. 301.
Vyskočil Quido Maria: Baron Prášil na severní točně. 135.
— Karagöz. 73.
Wenig Adolf: Vánoční pohádka. 127.

ČLÁNKY CESTOPISNÉ, POUČNÉ, VZPOMÍNKOVÉ STUDIE.

Balák Jaroslav: Dva listy Nerudovy. 6.
— Z korrespondence Jaroslava Stroupežnického. 76.
Bauše Boh. Biologie v novější belletrii. 193.
— Klamy optické a kinematografie. 561.
Budil Vendelín: I. 340.
— II. 358.
— III. 383.
Guth Dr. Jiří: Dr. R. J. Kronbauer. 367.
Harmach Kamil: Chocholoušek Prokop. 415.
Hasina JUDr. Jaroslav: Černý prapor v moři praporů jásavých barev. 425.
Heritės F.: Dr. R. J. Kronbauer. 367.
Heritesová Božena: Z Francie domů přes Španěly. 537.
Holeček F S.: Kronbauer Rudolf J. JUDr. 371.
Kosnař Vojtěch J.: Touhy podzimu. (Korrespondence s Jos. V. Sládkem.) 40.
Krásnohorská Eliška: Nobelova cena — Adolfu Heydukovi neb Aloisu Jiráskovi. 317.
Kronbauer Dr. R. J.: Andersen. 183.
— Arbes Jakub. 251.
— Budilovy, vlastně Arbesovy »tři zlatky«. 314.
— Do pamětnice spolku českých žurnalistů. 360.
— Dva nové pomníky v Hořicích. 102.
— Hovorka I. M. 545.
— Humor Mikuláše Aleše. 354.
— Kdo rychle dá, dvakrát dá! 329.
— Ke dni 6. července 1914. Kamenná báseň hořická.
Ladislav Šaloun: Mistr Jan Hus. 409.
— Koutek lásky k bližnímu za »Francouzskou« bránou. 142.
— Literární museum. 316, 344.
— Machar J. S. a Ant. Sova. 196.
— Obrovský. 264.
— Pětka. 285. (Arbes - Aleš.)
— Popelka mezi knihami. Hlinsko. Kniha vzpomínek. Uspořádal Dr. K. V. Adámek. I. 417.
II. 430.
— Poslední dny července l. P. 1914. 472.
— Praha—Lyon. 283.
— Tragedie sarajevská. 428.
— Už není atelieru Mikoláše Aleše! 45.
— V Alšově rodišti. I. 9. — II. 21.
— Za života zapomenutý. (Jan Prousek.) 460.
— Z kulturní kroniky válečného roku. 525.
Kronbauerová Jarmila: Věnček vzpomínkový. 232
Kvapil Jar.: Dr. R. J. Kronbauer. 367.
Květ Jaroslav Dr.: První setkání. 369.
— Za svatým patronem. 85.
Lípa Jiří: Damian Určitý contra Ignát Herrmann. 478.
Panýrek D.: Z naší oktávy 1885. Vzpomínka na Karla Kučeru. 504.
Podlipný Jan JUDr. 209.
Suchánková Anna: Za Hannou Kvapilovou. 221
Volák Jože: Ve Skadaru. 275.

FEUILLETONY.

Článek, zajímavý svým opožděním. O Václavu Štechovi. 157.
Svatová Tereza: Nepřijel. 141.
Svítil Dr. Jos. Vzácná kniha slovenská. 68.

LITERATURA.

Andersen: Pohádky 590.
Arbes: Z galerie českého herectva. 296.
Bartošek: Zdeněk Fibich. 463.
Čtrnáctý: Hříchy mládí. 96.
Čvančara: Divadelní příručka. 96.
Dvorský-Čermák: Albánské a černohorské obrázky. 24. 224.
Epilog k sebraným spisům Heritesovým. 198.
Fischerová: Děti. 143.
— Když hračky oživnou. 590.
Guth: Babí léto. 344.
— Společenský katechismus. 200.
Hofmeister: Koloběh slávy a jiné skizzy. 48.
Chalupný: Vltava. 452.
Jeřábek: Černý chléb. 212.
Kellermann: Tunel. 119.
Klecanda, Šest mušketýrů. 591.
Klíma: Život a význam mistra Jana Husa. 420.
Klostermann, Mrtví se nevracejí. 591.
Krásná literatura a krajinský tisk. 320.
Krejčí: Jaroslav Vrchlický. 23.
Kubka Frant.: Slunovrat. 512.
Kvapilova Pampeliška. 24.
Květy nové. 300.

ALFONS MUCHA

SLOVANÉ V PRAVLASTI
STUDIE K SLOVANSKÉ EPOPEJI

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 1.

ADOLF HEYDUK:

TUŠENÍ.

Ráno je; z lesů v pole ven
hladová vrána se nese,
ocún, mlh duškou zahalen,
na bílém luhu se třese.

Se stromů padá žlutý list,
hvozd oči, temné dřív, hmouří,
jeseň zlou přízi počla příst,
z pelouků ňader se kouří.

Ať hledíš k předu nebo v zad,
ať hledíš v levo neb v pravo,
všecko je sivo, les i sad —
a co ty, ubohá hlavo?

Teskno li bude stokrát víc,
nežli li bývalo kdysi,
šedivých vláken na tisíc
na duše perulích visí.

V DUMACH PODJESENE.

Jak trosky lodi v oceánu siném
mdlá země v mlhách nepřůhledných pluje,
jí měsíc jen jak maják prokmituje
a sever udýchaný chladně duje
pod nebes temným bez hvězd baldachýnem.

Mdle šero zhaslým zrakem hledí na mě,
strach divný křovím podél cesty třese,
sýc nad mou hlavou zvěst zlou do vsi nese,
sov lačných houkání zní v blízkém lese,
strom úzkostlivě k nebi zvedá rámě.

Tam světlušky si na močále skáčí,
sny máložné se v teskném srdci rojí,
muž ohnivý při staré olši stojí
a chví se, třese v divném nepokoji...
já v dumách dlím a věčnost mimo kráčí.

ARNOŠT A BĚLINKA
ČILI
„TOHO NEJSEM POVĚDOM!“

DROBNIČKÁ VZPOMÍNKA. NAPSAL *IGNÁT HERRMANN.*

V čísle 24. na náměstí Václavském, kde jest nyní přes čtvrt století universální knihkupectví Bursíka & Kohouta, bývalo dříve knihkupectví strýce mého Jaroslava Pospíšila. Přestěhoval je tam ze staré místnosti v Nových alejích, jak se dříve nazývala třída Ferdinandova, když byl zakoupil a značným nákladem přestavěl dům řečený, někdy v šedesátém nebo jednašedesátém roce minulého století. Přes padesát let je tedy jediný krám úzkého domu toho skladištěm literatury, tehda na počátku a ještě dlouho potom jen české, nyní

pak již dlouhou řadu let i sortimentu cizojazyčného. —

Milé mně byly chvíle, když jsem mohl vstoupiti do knihkupectví strýcova, jehož regály byly naplněny malými svazečky Zábav pro mládež a Divadelní bibliotéky, mocnějšími svazky dvoudílného Dějepisu národu Českého od Jakuba Malého, Erbenovými Písněmi a říkadly i jeho Kyticí, Básněmi Boleslava Jablonského, Španělskými romancemi v překladě Čejky a Nebeského, illustrovanými pohádkami o Paleček a Bílé paní s odlikami francouzských dřevorytců — a jinými a jinými výtvory písemnými, kteréž mi tehda znamenaly celý svět a z nichž mnohé znal jsem již ze svého dětství hradeckého. Vždyť již jako kluk desítiletý rozečítal jsem doma Historii Girondinů od Lamartina, publikaci to z let padesátých, na tehdejší dobu velikou a slušně vypravenou, ale tehdy odvážnou — ještě pro ni nebylo dosti členářů. Stala se ve skladě strýcově »ležákem« a po řadě let prodal téměř celý náklad anebo aspoň velice značný zbytek jeho antikváři.

Milé mně byly chvíle, když jsem mohl zapadnouti do starého, tichého knihkupectví toho, ale byly to také okamžiky vzácné, neboť tehda jsem byl sám stále uvázán kdesi za pultem nebo ve skladišti, a jen jsem tak ukrádal půlhodinky, čtvrthodinky svým zaměstnavatelům, když jsem byl někam poslán. Každá cesta »do města« znamenala mi kus oddechu, vítané úlevy po nepřetržitém »otroctví«, jak jsme tomu všichni říkali. Pak jsem do sebe ssál Prahu plným dechem, zraky mé lpěly na všech nárožích, na všech štítech, zjevy velkoměsta (tehda ještě tak maloměstského!) opájely mne. Z nápisů nárožních učil jsem se místopisu pražskému, se štítů obchodních doučoval jsem se německy, z pouličních zjevů rodily se ve mně »pražské figurky« — ovšem tehda ještě zcela bezděky, neuvědoměle. Neměl jsem ani poluchy, kam celý můj budoucí život směřuje. Z hluku a vřavy pražské bylo mi časem až úzko. A Praha byla tehda vlastně tak idyllicky tichá. Schylovala se teprv léta šedesátá, vstupovali jsme ponenáhlu do let sedmdesátých. K nejkrásnějším vzpomínkám z těch let počítám dny svatojanské a nejhezčí z nich byl den před svatým Janem, kdy se Praha plnila ruchem hostí z venkova, snad ze všech končin koruny svatováclavské. Co nám tehdy znamenala svatojanská pouť, o tom dnešní pokolení nemá již poluchy.

Hle, jak vzpomínky svádějí! Rozhovořil bych se, a nebylo by konce. A mám na mysli vlastně jen drobounký, komický výjev z knihkupectví strýcova, pouhou momentku.

Bylo někdy na počátku let sedmdesátých, krásný den květnový, právě před svatým Janem Nepomuckým. Ocitl jsem se v knihkupectví pospíšilově, do něhož se trousili jednotliví venkované. Ten aby koupil Kuchařku Religové, onen aby přinesl z Prahy Pečírkova Domácího lékaře nebo nějaké Navedení k písemnostem — ald.

V knihkupectví panoval tehdá účelní Rychecký, starý »tovaryš«, jak se říkalo, který již po celá desítiletí řídil závod strýcův, maje za pomocníka jediného učně. Nemýlím-li se, žije podnes tento pamětník starých dob, časů předbřeznových, vlády Bachovy i červánků nové doby — a pak jest arci kmetem již asi devadesátiletým.

Krám se na chvíli vyprázdnil a potom vstoupil starý venkovan šedivé hlavy, tváře zvětralé a zrytě rýhami jako skořápka ořechová, ale posud přímé postavy.

»Pěkně vítáme v Praze — a co pak dobrého, pantáto?« otázal se Rychecký starce, z čehož jsem soudil, že tohoto poutníka nevidí poprvé.

Venkovan rozvážně položil uzlík na židli, čepici na uzlík, postavil do kouta hůl a rozhlížeje se po krámě, po regálech naplněných knihami, řekl pomaloučku:

»Nějaké čtení bych rád.«

Mýlil jsem se — nemýlil? Zdálo se mi, jakoby na mne pan Rychecký byl mrkl, což by znamenalo, abych dával pozor. Dával jsem tedy.

»O čem pak, pantáto?«

»»I, něco hezkého, abychom si doma počtli.««

»A zač pak asi, pantáto?«

»»No, jak se uvidí.««

Ale přes to pan Rychecký, znaje asi svého »kunta«, podal mu nějakou knížku šesláková, palnáctikrejcarovou. Byl to snad Paleček

(Tom Pouce), byla to snad Bílá paní, snad nějaká jiná pohádka.

Venkovan nasadil okuláry, bedlivě prohlížel knížku, a marně se snažil proniknouti i v lisly nerozřezané. Drahnou chvíli trvalo, než knížku »překoukal«, načež ji položil na pult a otázal se:

»Jinou nemají?«

Pan Rychecký podal jinou, snad nějaký svazeček Zábav pro mládež.

Venkovan si »opravil« brejle a podrobil další knížku nové a zevrubné prohlídce. Patrně ho neuspokojila, neboť za hodnou chvíli knížku zas položil vedle první a řekl:

»Mohli by mně okázat ještě ňákou?«

Podal mu tedy pan Rychecký jinou a jinou — a zas jinou. Desel knížek již vytáhl z regálu a se všemi pantáta naložil stejně. Důkladně každou prohlédl, tu i tam nějaký odstaveček šeptem přeslabikoval, poznovu přečetl název na obálce, podíval se i na zad obálky, načež knížku položil ke všem ostatním na pultě. A kdykoli knížku odkládal, pronesl důrazně:

»Toho nejsem povědom. Nákou jinou bych prosil.«

Po každém takovém jeho prosloveni mrskl po mně pan Rychecký malýma, přimhouřenýma očima, jakoby znova nabádal: dávejte pozor!

Celou hodinu trvalo toto divadlo, vybírání tatíkovo. A když před ním ležel již tucet nebo mandel knížek, přelétl je starík řadou, na každé se zraky pozastavuje, a teď řekl zcela určitě:

»Toho všeho nejsem povědom, pane. Dají mně Arnošta a Bělinku...«

Ještě než dořekl, ba sotva že započal, sáhl pan Rychecký do regálu po nějaké knížce, a teď podával venkovanu drobný sešitek za šesták — »Arnošta a Bělinku«.

Pantáta sáhl po knížce. Přemítal archy, počítal stránky, podíval se na cenu, vylištěnou vzadu na obálce, a tvář jeho se o poznání rozjasnila.

»Jo, jo,« povídal uspokojen, »to jsem povědom. A co pak stojí, prosím?«

»Desel krejcarů.«

»Lacinější nebude?««

»Nebude, pantáto. Máte to tam vylištěno. To je jako houska na krámě.«

Venkovan sáhl do šosu, rozvázal cíp kapesníku, vyňal desetník, obrátil jej několikrát na dlani a konečně položil na pult. Vstrčil knížku za ňadra, složil okuláry, nasadil čepici, chopil se uzlíku, holi, a když už byl na pochod připraven, obrátil se ještě k panu Rycheckému:

»Čeho nejsem povědom, pane, to nekoupím. Ale Arnošta a Bělinky jsem povědom, to je tuze hezká knížka, tu zas budeme číst celou zimu...«

A vyporoučel se.

Po jeho odchodu povídá mi starý Rychecký:

»Kdybyste tu nebyl býval, nebyl bych se s ním tak zdržoval. Ale chtěl jsem jen, abyste viděl, jak se kupují knihy. Tenhle kmotr k nám chodí už deset let, pokaždé před svatým Janem. Nikdy hned neřekne, co chce, ale vybírá, vybírá, prohlíží — a na konec požádá Arnošta a Bělinku, poněvadž těch ostatních knížek »není povědom«, starý mezulán. Bůh ví, kam se všichni ti Arnoštové a Bělinky dějí, co jich tu už nakoupil. Ale děj se co děj, z každé svatojanské pouti nese domů nového Arnošta a Bělinku. Patrně celá ta bandurská vesnice nic jiného nečte!«

Byl to hodně starý, šedivý pantáta, a myslím, že už dávno a na věky věkoucí dočetl svého Arnošta a Bělinku. Dej mu po nich Pánbůh lehké odpočinutí!

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

HŮRECKÉ LESY.

Hůrecké lesy, jaké krásné jste
a jak se mi tu ve vás volně dýchá,
když cesty plny záře zlatisté
a nad hlavou mi šumíte tak zticha!
Ó, jaký klid tu, jaký dech a jas!
Jen doupňák dumně v hloubi houká kdesi —
ej, čapku hodím vzhůru, zoče vás,
Hůrecké lesy!

Sta úzkých stezek porost přetíná
a do hlubin se lesních snivě ztrácí,
jak v ráj když jde ta každá pěšina,
a na večer tam sladce pějí ptáci;
tu do dubin buk svěží mísí vděk,
stín jak by stínu padal do objetí,
a na sosnách jakoby červánek
byl zůstal tkvěti.

Cikánský tábor někdy vpadne sem,
a dým a oheň krouží tu a plane,
však častěj děti, každé se džbánkem,
mne zdraví, rty od jahod umazané,
a nejčastěj ni krok, a klidně tká
to v smrčí pavouk přízi svoji šedou,
a jenom Sen a jenom Pohádka
mé kroky vedou.

Tam vedou mne do lesů hluboka,
kde za slunných i chvil se věčně šeří,
kde žluva volá, tetřev zatoká
a houštiny jsou známé pouze zvěři;
kde Luskovec sní rybník, v šláři dum
jak snítka duše když se světu skrývá
a v noci k hvězdám, za dne k oblakům
se vzhůru dívá...

Hůrecké lesy, ve vás kapradí
za letní noci zřel jsem zlatem kvésti,
jak nástroj starý dlaň když naladí,
zas v srdci znít jsem slyšel píseň šlěstí,
vše trudy zaspal, ve váš klesnuv mech,
a neviděl, co jindy bolí, děsí —
ó, dík a s bohem! se mnou jde váš dech,
Hůrecké lesy!

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

I.

Pohodlně se v sedle kolébaje, jel plukovní lékař Prokop Hotař na svém krotkém koníku na procházku. Manévrující vojsko, ke kterému byl přidělen, toho dne za příčinou velikého svátku odpočívalo a vojsko i důstojnictvo používajíc klidu hovělo si na svých stanovištích po útrapách, které za poslední dny zakusilo. U pluku, u kterého Hotař byl lékařem, bylo na šlěstí velmi málo nemocných a dva vážněji nemocní byli den před tím posláni dráhou do vojenské nemocnice. Proto byl s prohlídkou svých nemocných brzy hotov a potom, pociťuje potřebu pohybu i samoty, dal si osedlati svého koně a vyjel si na procházku.

Prokop Hotař nebyl nijak náruživý jezdec a kdyby bývalo nebylo povinnosti, jež mu předpisovala jízdu na koni, byl by se spokojil pěší chůzí. Ale když už byl donucen naučiti se jízdě na koni, nikdy nepřilnul náruživě k tomuto sportu. Vybral si klidného koně, který neměl rozmarů a také ho nikdy netýral zbytečným napínáním jeho sil. Tkvěla v něm stále vzpomínka na domov, na selský statek a na zvláštní lásku, kterou jeho zesnulý otec koním projevoval. Žádný z čeledínů nesměl se opovážit před otcem koně udeřiti, pečlivě dbal toho, aby koně nebyli prací přepínáni, aby v čas se jim dostalo žrádla a běda, který čeledín koně týral. I když

to bylo v nejpilnější polní práci, stěhoval se ze stalku a otec sám jezdil s koňmi, než zjednal lepšího kočího.

Proto také byli u nich doma ve stalku koně vždy jako lvi a jejich lesknoucí se srst svědčila o blahobytu. Otec býval na své koně hrd a koně, jakby rozuměli, kdo jest jejich ochráncem, oáčeli své hlavy, jakmile zaslechli hlas hospodářův a svými hlavami něžně se dotýkali rukou a oděvu svého pána. Oba synové hospodářovi, starší Prokop a mladší Blažej dědili po otci tuto lásku a když ze svých studií přijíždívali domů na svátky nebo prázdniny, neopomenuli podívati se do stáje, přinášejíce koním kousky chleba nebo cukru, které koně z jejich rukou opatrně svými zarůžovělými pysky brali a chroupali. Dokud byli menší, bývali je čeledínové večer, když vedli koně koupat, s sebou a mladí hoši, sedíce na širokých zádech koní, projížděli s nimi vodou, myjíce je a hladíce po krku a bocích.

Přes to, že byli s koňmi spřáteleni, neodvážili se nikdy popohnati je k prudkému trysku a přijížděl-li kočí pro ně na stanici, přes to, že dychtivě toužili býti už doma, nedovolili, aby koně rychlejším tempem táhli kočárek, jenž jistě nebyl pro koně břemenem.

Blažej Hořař, který po skončených studiích gymnasijních stal se jednoročním dobrovolníkem a potom, složiv důstojnickou zkoušku, dal se aktivovati, změnil svůj náhled o koňském běhu. Stav se důstojníkem v hulánském jízdním pluku, naučil se jízdě na koni a bylo pro něho rozkoší, měl-li pod sebou ohnivého koně, který v pravidelném dusotu uháněl se svým jezdcem. Ale přes to, jakmile přijel domů, domácí koně byli z pravidla vyjmuti a šetřil je právě tak, jako otec.

Ale Prokop zůstal i v praktickém životě věren svým starým zvyklostem. Jako vojenský lékař naučil se jezditi, ale nebylo třeba obav, že by některého koně uhnal. Ačkoliv důstojníci pěšího pluku, u kterého byl přidělen, nebyli také náruživými jezdci, přece se smávali jízdě plukovního lékaře a jeho kůň nazýván nejvělším lenochem armády. Prokop se smával jejich vtipům, ale přes to nedal se svésti k nějakým bravurním jízdám, krmě koně pamlsky jako to doma dělával.

Domů jezdil nyní málo. Otec před dvěma roky zemřel a na stalku hospodařila sestra Klára, provdaná za rolníka Dolejše. Švakr Prokopův byl mírný, málomluvný člověk, venkoncem dobrý a spořádaný muž, který se choval ke svým švakrům laskavě a uctivě, projevuje radost, kdykoliv přijeli na návštěvu. Ale byl to pro ně přece jen cizí člověk a domov už neměl toho kouzla, které druhdy chovával. Proto návštěvy bratří doma řídly a stávaly se jen krátkými zájezdy, aby navštívili hroby svých rodičů. Přes to zašli vždy do stáje a poláskali koně, se kterými spojeni byli vzpomínkami na otce a na své mládí — —.

Hnědka Prokopova, na které si vyjel ven z městečka, rozumně cupala, pohazujíc chvílemi spokojeně hlavou a hryzajíc rozmarně udidla, jakby čekala, bizo-li její pán jí udidla kouskem cukru osladí. Ale Prokop nemyslel té chvíle na koně. Rozhlížel se krajinou a v duchu přeletovaly mu myšlenky o manévru a o návratu do posádky. Nebyl cílem obližného harcování v polích, při kterém byl jeho obvyklý pořádek porušen. Měl své drobné zvyky, kterých nyní postrádal. Scházelo mu divadlo, do kterého týdně nejméně jednou chodil, scházela mu hudba a časopisy kavárny a scházela mu zábava se známými. I jako vojenský lékař měl vždy kroužek rodin, které důvěřovaly lékařským jeho vědomostem a volaly ho ke svým nemocným. Třeba že honoráře, jichž dostával, nepotřeboval a nebyl dychtiv peněz, bylo mu milo, že je jaksi spojen s nevojenskými vrstvami, mezi nimiž měl dobré přátele. Také na ženitbu počal pomýšleti a sličná dcera obchodníka Mládka, Otilka měla v jeho nitru pevný bod, ke kterému se rád vracíval, těše se, že jednou bude jeho ženou.

Myslil právě na to, co nedávno otec Otilčin nadhodil, že by bylo lépe, kdyby odložil vojenskou uniformu a usadil se jako praktický lékař ve městě, kde by příbuzenské svazky a jeho obliba zajistily jeho existenci, aniž by byl povinnen stěhovat se dle nařízení vojenských úřadů z místa na místo. Jemu byl tento návrh pouze tak daleko milý, že by byl ušetřen stěhování se z jedné garnisony do druhé, kdežto na druhé straně bylo mu příjemno, že jeho

pevný plat činí ho nezávislým před náhodnou nepřízní osudu.

Mimoděk začal také nyní o tom přemýšleti, mezitím co jeho pohled těkal po krajině. Viděl kopcovitý kraj, rozčleněný poli a lesy v malebné skupiny, mezi nimiž vesnice se bělaly svými bílými štíty a rděly se červenými taškami střech. Tichý kraj nyní oživl, všechna stavení byla naplněna vojskem, které přineslo do zamlklých dědin ruch a zmatek. Mohl odtud viděti řady vojenských vozu, postavených u vesnic v pravidelných řadách, batterie dělostřelců se kupily na opuštěných polích a jednotliví jezdci nebo vojáci vyskytovali se po cestách i mezích.

Nu, za dva dny bude po manévrech, jako přeletaví ptáci zmizí vojsko a do vesnic vrátí se klid. Vesničané nějaký týden budou míti látku, o čem hovořil a vojáci budou vzpomínat, kde je přátelsky přijali, či kde je důkladně vyssáli, zvyšujíce ceny různých potravin. Také v garnisonách bude se několik týdnů mezi důstojníky povídat o odbytých manévrech, živě se bude přetřásati který z velících důstojníků odnese menévry svým pensionováním, či komu z nich přálo štěstí, že se mohl vyznamenati. Pro těkaře těchto obav nebylo. On prostě sledoval zdravotní stav vojska a bylo mu lhostejno, došel-li některý z důstojníků pochvaly či pokárání.

Potkávaje na silnici stále různé hlídky a ordonance, sjel Prokop se silnice na polní cestu, na které bylo ticho a klidno. Řídký borový les ho lákal, aby uslyšel šumot jeho korun a ucítil kořennou vůni pryskyřice. Pole kolem cesty byla zorána a jen tu a tam ještě stál kousek jetele, obletovaného včelami a hmyzem, hledajícím trochu sladkých šťáv květů. Brambořiště byla už uvadlá a koroptve, jež neměly nikde bezpečného úkrytu a byly mamévry poplašeny, s křikem vyletovaly z daleka, aby někde za mezí se skryly.

Cesta, po které jel, začala se po levé straně skláněti dolů. Na pravo vyvstávala mez, jež ukrývala rozhled na tu stranu a na levé straně ořeší tvořilo vroubení kolem cesty. Ticho zde bylo, přerušované pouze cvrlikáním několika párků sýkor, které se honily v ořeší. Les byl již blízko a Prokop sáhnuv do kapsy, vyjímal cigaretu, aby si zapálil. Ale když chtěl zápalku rozžehnouti, kůň náhle prudce se z prostředku cesty uhnul k mezi a polekaně zafrkal. Zápalka vypadla Prokopovy z ruky a maně chytil pevněji otěže, boje se, aby kůň se neplašil. Při tom jeho oči mimoděk pátravě zatěkaly, hledajíce předmět, kterého se kůň lekl.

Skutečně, někdo leží mezi ořeším. Na volném kousku meze objevila se uniforma a Prokop lépe se podívav, spatřil, že nějaký důstojník leží zde a zdá se spáti. Ale poloha jeho těla byla nápadná. Ležel jakoby skrčen, jeho čepice ležela vedle hlavy tváří k zemi obrácené a celý zjev prozrazoval, že důstojník buď v opilosti usnul, nebo že snad zde nemocen upadl a je ve mdlobách.

Neztráceje duchapřítomnosti, zastavil znepokojeného koně, seskočil a dovedl ho k houšti, kde koně k ořeší přivázal. Potom rychle se přiblížil k ležícímu a skloniv se k němu, položil ruku na jeho rameno. Byl to dle odznaků setník pěchoty a pokud mu mohl do tváře viděti, mladý ještě muž. Ale neznal ho, ježto náležel k jinému pluku. Vzal jeho pravou ruku do své a ohledal jeho lepnu. Bila, ale poměrně velmi slabě. Nemýlil se tedy ve své domněnce, že důstojník není zdráv. Co mu schází? Přepadla ho snad mdloba? Opatrně uchopil ležícího za rameno a hlavu a obracel ho tváří vzhůru.

Pokračování.

JAROSLAV BALÁK:

DVA LISTY NERUDOVY.

Neznáme dosud souborného vydání korrespondence Jana Nerudy. Několikrát už započato s dílem, ale nikdy se neuskutečnilo. A přece nikdo z našich velkých nezasluhuje spíše, aby korrespondence jeho byla sebrána, než Jan Neruda, mezi jehož dopisy mnohé jsou skutečné perly, na výsost charakterisující slavného básníka a žurnalistu v jeho povaze i příkladně vroucím uměleckém a vlasteneckém cítění.

Poslední pokus o vydání Nerudovy korrespondence učinil roku 1902 »Kruh českých spisovatelů«. Přípravné práce podniknuly se svrchovanou horlivostí, k edici však přece nedošlo. Listy jen velmi zvolna se scházely, široká veřejnost, mimo nadání, zachovala se k podniku apathicky. Snad nevzbuzeno dosti nezbytného zájmu, snad systém pochyben. Těžko rozhodnouti. Faktum jest, že slibný počin »Kruhu« ztroskotal a odňal na dlouho animo všem, kdož horovali pro věc.

Chovám ve své sbírce autografů z pozůstalosti svého otce J. M. Baláka dva dopisy Nerudovy. Prvý, datovaný r. 1869, poslal jsem svého času zmíněnému pořadatelstvu v »Kruhu čes. spisovatelů«. List byl označen jako jeden z nejzajímavějších. Pan Jiří Karásek ze Lvovic, jenž patřil k hloučku aranžérů, napsal mi tehdy:

» . . . Děkuji Vám upřímně jménem Kruhu čes. spisovatelů«; dopis je velmi interessantní a bude umístěn ve sbírce ..« —

Nevěřím, že by za dnešních poměrů, v nichž více, než kdy jindy hasnou všecky ideály a platí jedině kult materiálu, našel se obětavec, který by se odhodlal k vydání korrespondence na svůj vrub. Také v žádné z našich uměleckých korporací, jež by nejspíše povolány byly k zrealisování podniku, nejeví se, pokud je mi známo, na ten čas snaha rozřešit otázku kladně. Nečekám proto a podávám své dva listy veřejnosti.

J. M. Balák, který náležel své doby k pluku mladých literárních nadšenců, seskupených kol Nerudy a Hálka, předložil r. 1869 (jinoch 21letý) Nerudovi sbírku básnických svých prvotin k posouzení. Neruda svědomitě verše přečetl a odpověděl autoru listem následujícího znění:

»P. p. Balákovi,

Zde.

Milý pane!

Pravdu máte, květ je vždy mlád, a mladá prsa vždy květou, vždy jsou alespoň lrochu poetická, není-li celý organismus vzdělaného mladíka výlučně proti všem ideálům, řekněm třeba proti vší »výstřednosti« také. Píšete, veden takým mladickým ohněm, verše, přečetl jsem zastaně pilně a mohu se s Vámi těšit, že Jste schopen skutečně poetického rozechvění. Soud do budoucnosti mně ale z toho ještě nepřísluší. Rozechvění je právě jen rozechvěním, je totiž při každém umění, tedy také při poezii, pobídkou k tvoření teprv díla takového, jímž bychom zas v někom jiném vzbudili nejen rozechvění, našemu odpovídající, nýbrž učinili dojem harmonický, celek plastický ald., jak estetika praví a jakž bezlohо znáte. K lomu je ale potřebí času totiž úplné zralosti. Myšlenky se musí nahromadit, vyzrát, musí samy ze sebe vyloučit vše, co není nové, musí i vyzrát na formu svou, jedině působivou. K lomu je v poesii jako v každém umění třeba času; nové myšlenky nejsou hned tak na snadě, hotová myšlenka pak má sice také již vždy hotovou svou formu — ale jen co do jasnosti, ne co do uměleckosti, která také jen pomalu zraje, ač chce-li člověk vyhovět všem požadavkům, neutvořil si šablonu, která se vyčerpá, manýru, která se zprotiví. Rozumějte mně dobře, pravím-li že kdo má mnoho času, velmi málo píše — kdo je nucen mnoho psát, nemá totiž času na dokonalost, při největší svědomitosti ne. Tedy pomalu! Proč nemohl byste stát se umělcem, máte-li vůli, když popud je zde! Spozorujete-li však omrzení, nechte toho raději dřív než později, ostatně život Vám bude sám direktivou.

Těšilo by mne, kdybych se s Vámi později zralejším v literaluře zase sešel, prozatím Vám nemůže uškodit, snažíte-li se myšlenkám svým dávat dobrou formu; třeba hračkou zůstalo, zušlechťuje předc.

7. 3. 69 Váš

J. Neruda.«

Otec můj nebyl poetou a nikdy se jím neslal. Osud jinak s ním zatočil, připoutav jej cele k robotě novinářské. Neruda dobře vytušil a visla nedostatky, jinak bohaté individuality, ale nezakřikl mladého muže. Jeho zásadou bylo: budit chuť k práci, ne ji odnímat, zahřívat každé, sebe nepatrnější sémě, jež jevilo schopnost klíčení a skytalo naději na žeň, ne dusit rozkvět v zárodku. Tato krásná stránka vůdčí ruky Nerudovy zřejma jest z každé věty, z každého téměř slova, jímž vyspělý a uznávaný už poeta pronáší soud nad začátečníkem, jenž

pochopitelně dosud klopýtá. Jaký zářivý vzor lakový Neruda dnešním krilikům, kteří neodpovídají mladým hlavám povzbuzujícími dopisy, nesílí jich v nadšení, aniž rozohňují k práci, ale zpravidla hned při prvém vykročení bezohledně coram publico srážejí je do kalu znehodnocení.

Velmi zajímavým, vzhledem k osobní charakteristice Nerudově, jest druhý list, datovaný 20. května r. 1879, tedy po deseti létech, a adresovaný palrně rovněž otci mému — obálka s adresou chybí — tehdy čelnému členu redakčního sboru Vilímkových »Humoristických Listů«. Dopis zní:

»Můj milý!

Sděluješ mně, že mou podobiznu dáš ten týden do »Humorů«, a žádáš, abych si sám k ní napsal text. Koukej se, nedělej to; bojím se o Tvého kresliče! Jakpak by dovedla slabá jeho ruka podat tvář tak naprosto zvláštní, tak výrazuplnou, tak — no zkrátka, Ty víš sám dobře, že umění má své meze. Ale musí-li to přece být a není-li už žádného, žádného vyhnutí, pak prosím, dej mne tam celého i s nohama; neboť, k d y ž n e m o h u k o p a t, n e l ě š í m n e ž i v o t ani na obraze ne!

Abych však si napsal sám text k tomu, to naprosto nejde. Mám o sobě mluvit co o člověku, o povaze své? Mám se chválit? To nemohu, chci-li být jen trochu spravedliv. Mám se haněl? No — to by už spíše šlo. Jsem si vědom, že mám pěknou řadu chyb, z nichž by se dal sestavit obrázek zcela rozkošné perspektivy. Ale nepřekvapme se! Chci být totiž ještě hezky dlouho živ, a můžem se tedy kojit oprávněnou nadějí, že bude těch chyb bohdá pořád víc a víc, takže na konec obraz nabude až zázračné krásy. Počkejme!

Mám mluvit o svých spisech? Je pravda, už je jich celá karavana. Napřed jsem napsal několik veseloher a také jednu truchlohru. Veselohry se líbily a proto o nich dnes už nemluví nikdo; tragedie propadla a je tedy přirozeno, že mnohý podnes, zvláště v časopisech, vděčně k ní poukazuje. Pak jsem psal verše, cestopisy, povídky, feuilletony — jen kdybych věděl, stojí-li to všecko za něco! Ale člověk se toho nedoví. — »Vy ani nevíte, jak ráda já Vaše »Knihy veršů« čtu, flautuje sladký sopránek. — »Poslouchejte, kamaráde, víte, Vaše verše nečtu, jsou mně moc těžkopádny; ale Vaše povídky — hrome, to ano, to je ze života, to je pěkné,« míní zas mužský znalec. — »Nedělejte si nic z toho, ale to mne znáte, že jsem upřímný, a Vám co rozumnému člověku musí předc záležet na úsudku upřímném — já Vám povídám, Vaše povídky — brr! drsná próza — za to však »Menší cesty« nebo »Obrazy z ciziny«, ej, to je něco, pro to máte talent, rozhodný talent, povídám!«, ubezpečuje mne jiný znalec. — A čtvrtý znalec mně tiskne ruku: »Feuilletony, můj milý, nepište nic než feuilletony!« —

Z čehož soudím zcela jasně, že buď všecky spisy moje jsou výtečny, nebo, že všechny dohromady a každý zvlášť nestojí za nic. — Doufám, že Tvoje ke mně přátelství a osvědčené měkké srdce rozhodne se pro náhled poslednější.

Žehnám tě, Tvůj

Neruda.«

V dopise tomto zračí se všecka Nerudova povaha osobní: skromnost, přímost i vůči sobě samému, dobrota srdce i něha a konečně břitkost satyrika a rozmar humoristy.

*

Kéž publikace těchto dvou listů povzbudí zájem veřejnosti pro konečné, úplné sebrání Nerudovy korrespondence a přiměje agilní, podnikavou ruku k svedení tahu, jenž na obraze portrétu Nerudova dosud chybí, a kterého je nezbytně třeba, má-li představa slavného pěvce »Zpěvů pátečních« v myslích našich i v srdcích epigonů být úplná a jasná do všech podrobností! —

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

V ALŠOVĚ RODIŠTI.

(V MĚSÍCI ZÁŘÍ 1913.)

Za návštěvy rodného města Mirotic
dne 14ho srpna L. P. 1912
Mikoláš Aleš,
čest. měšťan Miroticky,
akad. malíř . . .

I.

Den před smrtí Alšovou přišel k němu starý jeho kamarád a příbuzný (Alšova matka byla rozená Fanfulová), tajemník obce Mirotické p. Jan Fanfule, aby s mistrem pojednal o stavbě rodného domku. Aleš měl z pozornosti rodné své obce i z návštěvy nesmírnou radost. Vyslechl pozorně výklad pana tajemníka — ale ponurá předlucha v tu chvíli zachmuřila jeho tvář. »Mirolice už neuvidím více« — řekl a na dlouhou chvíli se odmlčel a zadumal. Netrvalo však dlouho, a Aleš brzo se probral ze svého zaražení. Živě se vypřádal na známé, a tvář jeho se rozjasňovala.

»Mistr ležel na posteli,« vypravoval mi pan tajemník. »Polekal jsem se jeho chorobného vzezření. Podepřel se, nazvedl se a jenom jeho oči a jeho úsměv zůstal mu v posledních těchto chvílích věren. Stěžoval si, jaké potíže má s doktorem. »Považ si,« povídá, »že nesmím nic pít — ani doušku mi nepovoluje.«

»Troška vína,« řekl jsem, »snad by ti neuškodila?«.

Aleš se srdečně rozesmál a ku podivu živě, s celým svým temperamentem vykládá: »V tom je také alkohol! To máš jako na té Moravě, když lidem řečník plamennými slovy dokazoval zhoubné účinky alkoholu. Když se posluchači ubírali z poučné přednášky domů, bodře si povídali: »Docela dobře má ten pán — máme dobré pivečko, máme vínko, máme i kořaličku, k čemu potřebujeme ještě ten alkohol?«

Tajemník Fanfule přišel k Alšovi pro určité rozhodnutí, pro souhlas s plánem rodné obce mistrovy, jež chce na spáleništi rodného domku zbudovati Alšův domek. Stavební rada inženýr Richard Šantrůček, jenž obci Mirotické v této věci s nesmírnou ochotou vyšel vstříc, poslal okrašlovacímu spolku pro Mirotice a okolí dopis, v němž obšírně o projektu pojednává. Oznamuje, že jednal s prof. J. Koulou, jenž ochotně přislíbil vypracovati náčrtek domku v rázu a s motivy karakteristických českých chalup. »Vzácná ochota našeho vynikajícího architekta a umělce,« píše dále inž. Šantrůček, »podmíněna je však tím, aby byl napřed mistr Aleš — snad zcela soukromou cestou — dotázán, jaké stanovisko by k této myšlence zaujal a jaká snad zvláštní přání by měl. Prof. Koula míní, že by za obnos 8—9000 K bylo možno postaviti jednoduchý, ale rázovitý, vkusný domek o dvou místnostech s předsíní, který by mohl mistr Aleš po případě sám vyzdobiti. Vedlejší místnosti mohly by býti v přístavku na svahu, jenž se — pokud se pamatuji — sklání k potoku. Při tom bylo by radno pamatovati na to, aby se v okolí sebral nebo koupil starý nábytek lidový, který by se k přízemí obou hlavních místností hodil.« —

Ne jednou, několikráte se Aleš rozhovořil se mnou o tomto krásném, ušlechtilém a pietním projektu svojí rodné obce. Ale mám za svou povinnost zaznamenati jednu věc. Pamatuji se velmi dobře na náladu, v které se vrátil Aleš ze své poslední návštěvy v Miroticích. Byl neobyčejně rozrušen tímto pobytem. Řekl tenkrát, když jsem se ptal, jak se mu dařilo v Miroticích:

»To jsou jiné Mirotice! (Výrok tento učinil mistr Aleš také vůči panu JUDru. Josefu Polákovi).

»Tak to na mne všechno padlo,« hovořil Aleš, přecházeje po své světničce. »Vědí,« obrátil se k mému bratru Jindřichovi, »ono se to nedá ani všechno vypovědět. Je to prapodivné, že člověk v těch nejdražších místech zažije vždy mnoho bolesti. Všechno vypadá jinak, než jak to člověk pamatuje ze svého mládí. A tam v těch Miroticích mnoho se přihodilo, co bolí, co bolet nikdy nepřestane. Bůh zachraň, že bych tím chtěl říci, že jsem tam nebyl rád. Naopak — do smrti nezapomenu krásné chvíle, jež jsem v Miroticích s maminkou prožil. Ani vypověděti nemohu, jak milounce, jak srdečně mne tam přijali! Ale smutno, teskno mi bylo v duši, když jsem seděl na tom spáleništi a když jsem se díval dolů, kde zasáhla mého otce rána nejkrutější. Mnoho jsem tam na tragedii Jeníkovu vzpomínal. Je v tom veliká, tajuplná záhada. Až přijedeš do Mirotic,« obrátil se Aleš ke mně, »dozvíš se tam o tom. Vypravuje se tam legenda — tragedie by měla potom docela jiný podklad — ale já podnes mám pevnou víru,

že to bylo docela jinák, že všechno zavinila příšerná náhoda.«

Nikdy už Aleš o Františkově tragedii nemluvil. Ale často a často rozhovořil se o svých dojmech, jež v Mirolicích zažil a já pokusím se podle toho, co jsem od mistra slyšel a co mi v rodišti jeho bylo pověděno, zachytiti jeho dojmy.

Když jsem přišel letos do Mirolic, vyhledal jsem ihned rodný Alšův domek. Nad svahem, nad krásným, zeleným údolím, stojí ubohá zřícenina. Z rodného domku Alšova zbyly jenom čtyři zdi z přístodulku. Vlastní půda, kde stávala rodná Alšova světnička, je v rozvalinách. Jsou zarostlé bujným hořkým lupenem, jenž milosrdně zahaluje tu spoušť. Na silné, vysoko čnící zdi, dobře zachovalé, je krásná, originální arabeska. Překvapí tento nádherný, svěží ornament. Starý, houževnatý břečťan vine se tu v nádherném rozpětí po šedavé zdi. Jako žíly na staré, kostnaté ruce vzpínají se okoralé větve vzhuru, nesouce mladistvě svěží, bujaře rozvětvenou korunu. Mladé výhonky, jaře zelené, rozbíhají se na všechny strany a celou zeď překrásně oživují a dekorují.

Byl jsem hluboce pohnut tímto zvláštním zjevem, tímto výmluvným symbolem celého Alšova života, jeho hořkých běd i jeho umělecké tvorby. Ten jeho rodný domek, ta rozházená ruina, ta jediná zachovalá zeď a na ní ten břečťan, to znamení jeho životní síly, jeho nehasnoucího nadšení — tak se mi zdálo, že v tom všem je zobrazen Mikoláš Aleš, jeho hořký život, jeho slavné umění i jeho čistá, rytí, bodrá povaha.

Vypravovali mi ochotní průvodčí a přátelé Alšovi, pan tajemník Jan Fanfule a radní obce Mirolic p. Josef Klamicer, jak byl mistr pohnut a dojat, když stanul před zdí s břečťanem. Stál před ním dlouho v zadumání a větvičku si vzal na památku. Podivil se, jak se stalo, že břečťan přetrval tak divou pohromu. Stalo se to čirou náhodou. Při požáru, jenž celé stavení sežehl, vál vítr na opačnou stranu, takže z břečťanu ani lístečku neshořelo.

»Ten břečťan,« mluví v zadumání mistr, »sázel můj tatínek František. Velmi dobře se na to pamatuji. Všechno tedy přežil, všechno přečkal — přečká a přežije nás všechny! Ten břečťanem, prosím o to, až budete stavět, zachovejte a dobře mi ho opatrujte.« —

Mistr přivinul se v tu chvíli ke svojí mamince a rukou ukazoval na druhou stranu.

»Maminko,« povídá něžně a dojatě, »poznáváš-li pak, rozpomínáš-li se na to naše mladé, krásné štěstí?«

Na druhé straně dvorce vykukuje. Tam za svobodna paní Marie Alšová u svých příbuzných žila, a Mikoláš Aleš za ní docházel a odlamtud si ji také k oltáři vedl. (Příbuzný paní Marie Alšové, Jan Baťěk, byl toho času nájemcem dvorce.)

»Víte-li pak mistře,« hlásí se s rozlomilou vzpomínkou pan Josef Klamicer, »že já jsem vám s Ludvíkem Wolfem na svatbě ministroval?«

Mistr obě ruce mu podává, živě mu je potřásá, do očí se mu dívá a radostně volá: jak pak bych se nepamatoval?

»A ještě něco vám, mistře, připomenu,« se smíchem pokračuje pan radní — »na to se už asi nebudete pamatovat, že jste nám za to naše ministrování zůstal dlužen?«

»Ták? — A to je pěkné!,« zvolá Aleš a dal se do srdečného smíchu. To bude nějakých úroků! A to jsem to pěkně provedl? Vidíte, na to se nepamatuji. A jak se to, prosím vás, vlastně přihodilo?«

»To bylo takto,« vykládá Alšův svatební ministrant, »my jsme se hlásili o svou odměnu, natahovali jsme po ní náramně lačně dlaně, ale vy jste nás tenkrát odkázal na dobu pozdější, že prý nemáte drobných. Mistře, prosím vás zároveň za odpuštění, že jsme vás tenkrát tolik pronásledovali. My jsme totiž s vás nespustili oka a na každém kroku jsme vás sledovali, jen abychom se dostali ke svému. Nedostali jsme nic — tenkrát nás to hodně mrzelo —ale za to později nás to nesmírně blažilo, že nám zůstal mistr Aleš za ministrování dlužen, a kalilo-li něco tuto naši pýchu, byla to jenom vzpomínka na houževnatost, s kterou jsme vás v chlapecké umíněnosti dojista obtěžovali.«

»Člověk ani neví,« zvolal Aleš, »jakým způsobem zajistí si pro stáří pěknou, vskutku rozmarnou vzpomínku.«

Ještě jedno milé, dojímavé překvapení čekalo na mistra na spáleništi rodného domku.

Z prolějšího domku, z hezounké, pravé jihočeské chaloupky, vyšla stařenka víc než sedmdesátiletá. Přistupuje k mistrovi, srdečně, po venkovsku mile a nenuceně pozdraví, podává mu ruku a ptá se, pamatuje-li se ještě na ni?

Aleš upřeně se na ni dívá, obrátí se, zahledí se na domek, čelo si rukou přetře a v zamyšlení promluví:

»Můj Bože — něco tak krásně milého se mi hlásí z těch vašich očí, z celého vašeho obličeje. Počkejte, počkejte, však já se rozpomenu. Ještě jakoby na

všem ležela mlha — ale už se trhá... ah ano... do toho domku jsem často a rád chodíval... tam bývali přece Hanslovic, že ano?

»Dobře, dobře, pane Mikoláši,« živě a radostně volá stařena — »tam jste se něco nachodil, tam jste luze rád chodíval na táč. Na soustružnickém veršlatě jste sedával, koníčky a panáčky jste maloval a mne jste prosíval, abych vám písničky zpívala. Už jsem ani nevěděla, kterou bych vám zazpívala, a sama jsem se po nových a neznámých písničkách shánívala, jen abych vaši žízeň po nich ukojila. Jsem Marie Hanslová....«

»Už všechno vím — už se na všechno dobře pamatuji« — zvolal Aleš a stařenku do své náruče jako syn matičku přivinul — »tak to živě před sebou všechno vidím, jakoby to dnes bylo! Mámo — podívej se.... to je moje bývalá chůva — ta se mne něco nachovala a nakolíbala! Od ní jsou ty moje zlaté písničky, od ní vyšly všechny ty moje radostné chvíle, jež jsem z písniček čerpával v dobách nejžalostnějších! Jak ten život mi běží před očima! Od první chvíle se mi mi tu zjevuje ve všech svých obměnách! Tak pojď, maminko, posadíme se na to naše spáleniště, abychom měli obrázek a vzpomínku na památku! — —

*

V ÚMRTNÍ KOMNATĚ JAROSLAVA VRCHLICKÉHO V DOMAŽLICÍCH. Z rodiště Alšova, oklikou přes Písek, kde jsem se poklonil básníku Adolfu Heydukovi, zajel jsem si do Domažlic, abych viděl lože Jaroslava Vrchlického, na němž svou slavnou životní pouť dokonal. Všechno zůstalo tak, jak bylo, když básník dodýchal. Slečna Betty Prunarová s velikou pietou bdí nad posledním útulkem nezapomenutelného pěvce. Na stole leží kniha, ve které zapisují se návštěvníci. Je jich tam řada nepřehledná. »Přišlo sem,« vypravovala mi ušlechtilá strážkyně vzácných těch čtyř stěn, »velice mnoho mladých lidí. Viděla jsem je tu plakat nad ložem, na němž dokonal pan Jaroslav Vrchlický. Přicházejí jako do chrámu nebo jako do hrobky.« Povšiml jsem si na stěně básníkova rukopisu, kterého jsem neznal a jenž po mé paměti nebyl nikde uveřejněn. Přečetl jsem si rázovité písmo mistrovo s pohnutím. Je v těch několika řádcích, jež věnoval pro úmrtní komnatu Odbor spolku českých úředníků železničních v Plzni, hořký stesk, jenž dvojnásob zabolel v tom uzounkém prostoru, jenž byl svědkem velkého, mučednického utrpení mistrova.

Stojí psáno na pruhu papíru za rámečkem toto:

Velectění a drazí pánové a přátelé!

Při mém pobytu v Plzni dne 12. října t. r. ráčili Jste mne nejenom převlídně uvítati a pohostiti, nýbrž poctili Jste mne za recitaci mé básně »Panthea« skvostným stříbrným věncem a ještě jste mi dne 25. října poslali pěknou skupinu fotografickou.

Děkuji ještě jednou upřímně za tu všecku radost, kterou Jste mi tím způsobili; bylo mi to potěchou a posilou při mnohém nevděku, jejž z různých stran a příčin mi snášeti jest a bylo mi důkazem, že přece práce moje jest kruhem mužů seriosních a dobrých vážně pojímána a tudíž není snad přece docela marná. Nezapomenu nikdy Vaší laskavosti a všechno zachovám svým dětem jako drahou památku! Tisknu všem srdečně ruku a jsem vždy Váš oddaný

Jaroslav Vrchlický.

V Praze XX., XI. 1907.

»Skorem všichni, kdož sem přijdou,« řekla sl. B. Prunarová, »opisují tyto řádky na památku. Přišlo to sem až po smrti mistrově — ale to je dobře — je to velice smutné, že to až do očí slzy vhání. Snad by se byl i pan Jaroslav Vrchlický nad tím rozplakal...«

R. J. Kronbauer.

IMPROVISACE VRCHLICKÉHO v památnících a různých dedikacích tvořili budou jistě zdatnou knihu. Roztroušeny jsou po celých Čechách a jest povinností je sebrati. Básnický kolos Jaroslava Vrchlického nebude tím a nemůže býti výše vyzdvižen, ale zajímavý rys jeho velikého uměleckého profilu budou jistě tvořiti i tyto drobné, náladové poesie. Žádáme svých přátel, aby nám všeliké takové improvisace Vrchlického k uveřejnění zasílali. Následující verše získali jsme laskavostí paní Markéty Sommerschuhové, roz. Kasalovské, jíž jako mladé dívce slavný básník náš v Sedmihorkách je napsal.

Markylka byla mladičké poupě,
tak svěží a krásné jako Vy,
učený Faust sám před ní stál hloupě,
vlip ďábla byl vůči ní jalový. —

Markylka byla nebeské kvítí
a uměla luze milovat.
Chce-li Vás pán Bůh luze rád míti,
musí Vám lásku Markytky dát. —

Pouze však lásku — nikdy ne osud
Markytky přeje Vám chudý rým —
Buďte vždy mladá a šťastná jak posud,
ostatní všecko je bájka a dým.

7./6. 1892. Jaroslav Vrchlický.

Alfons Mucha: SLOVANÉ V PRAVLASTI. Na zámku zbirožském vyrůstá veliké dílo českého umělce, cyklus dvaceti obrovských obrazů, znázorňujících »Slovanskou epopeji«. Alfons Mucha pojal odvážnou a smělou myšlenku, neohlížeje se nic na mínění svých současníků, kteří v horečkách přítomnosti zůstávají chladni i před velkorysou ideou, není-li právě výrazem bojů a problémů žhavého dneška. Mucha ovšem nebyl by býval s to, svůj umělecký sen vtělit ve skutek, kdyby byl zůstal ve vlasti. Přivezl si odhodlání k dílu z Ameriky a s ním i obětavou a nezištnou pomoc mecenáše, jeho myšlenkou nadšeného. Je to vlastně velmi výmluvná událost, o níž bychom měli tak trochu uvažovati. — Vrátiv se do Prahy, hledal Mucha atelier tak veliký, aby v něm svá obrovská plátna mohl malovat. Marně však. Nebyl prvým umělcem, kterému se nepodařilo najíti v pražských zdech tolik prostory, kolik pro svou práci potřeboval. Jiní musili podniknouti nákladné stavby — Mucha rozřešil otázku atelieru snadněji a dojista ne méně vhodně. Vyhledal si útulek v zámku zbirožském. Tam v klidu českého venkova a v nádherném rámci aristokratického sídla sní a pracuje na spodobování svých poetických vidin. Spisovatel Dr. R. J. Kronbauer zajel si před nedávnem do Mirotic, rodiště Alšova. Smluvil zájezd ten ještě se zvěčnělým svým přítelem Mikolášem a dostál slovu. Na zpáteční cestě projížděl Zbirohem — co přirozenějšího, že zaklepal u Muchy. A umělec rád přislíbil, že vybere ukázku svého díla pro náš list. Poslal fragment prvního obrazu svého cyklu »Slované v pravlasti«. Je to fotografie obrazu ještě neholového. Průběhem práce mistr ledaco na něm změnil. To jsou však jen méně významné podrobnosti, myšlenka, komposice obrazu zůstala beze změny. Autor sám vysvětluje své dílo v průvodním listě takto: Obklopeni polodivými kmeny Avarů, Tatarů, Turkomanů atd., nemohli (Slované) uplatnit vyšší svůj stupeň kultury. Souženi a přepadáni bez ustání po staletí, otevírali dvéře passivně. Pak ovšem neodolali nárazu historických národů. Další obrazy ukáží, kterak Slovanstvo přese všecku passivitu poslupovalo, dobývalo si významu ve světových dějinách a připravilo se na své poslání. Jak patrno, hodlá Mucha oslaviti minulost Slovanstva dílem, které by podávalo jakousi kvintessenci slovanských dějin, jich filosofii, ducha a smysl. Zabírá se hluboko do minulosti a čerpá z ní prvky svých velkých synthetických celků, jimiž vyjadřuje dlouhé epochy vývoje slovanských národů. Propůjčuje své úloze poetický vzlet své mysli i všecku sílu i něhu svého štětce. — Cyklus »Slovanská epopej« bude instalován v Praze v budově, kterou bude asi třeba postaviti. Myšlenkou i rozměry bude to u nás dílo ojedinělé a veřejnost česká právem je dychtiva je poznati. Vděčíme umělci za pozornost a ochotu, kterou nám umožnil připojiti k dnešnímu číslu uměleckou přílohu tak významnou a členářům naším vítanou. —šb—

U ADOLFA HEYDUKA V PISKU. To už je řada roků, co jsem přijel za básníkem do Písku, abych získal z jeho bohatých a nevyčerpatelných vzpomínek jeden z nejcennějších příspěvků, jež v Máji byly uveřejněny. To byl malou chvíli přede mnou u něho Václav Jansa, a pošta dodala v mé přítomnosti krásný, prohřátý dopis od Mikoláše Aleše. Už v městě jsem se pídil po Heydukovi. Byl jsem radostně překvapen, když mi číšník v kavárně oznamoval: »Teď právě pan školní rada odešel — do této chvíle takřka tu seděl a četl noviny.«

Na konci města stojí domek jako klícka. Právě ptačí hnízdo, do opravdy jako slvořené hnízdečko pro pootavského slavíka! Je sem cítit van, vůni nádherných písecких lesů, o nichž Mikoláš Aleš, když tu loni byl na výstavě, blouznil jako o pohádce. Slyšel jsem v Mirotících, že i tam o nich horoval a že několikráte s horoucím nadšením opakoval, že na dojmy v Písku zažité do smrti nezapomene. Adolfu Heydukovi i král. městu Písku zaznamenávám tento jistě lichotivý výrok mistrův na nevadnoucí památku.

Vešel jsem do domu Heydukova tiše a nenápadně. Všude vidím stopy kultury, se všech stran a se všech koutů zavolá na mne sympatický dokument, že dům obývá duše výmínečná, bytost jinak cítící a myslící, než tisíce jiných smrtelníků. Nikoho jsem nezastihl v průjezdě, nikoho na schodech. Stoupal jsem dál, až do prvního patra. Na levo, na pravo, všude, kam se podívám, buď vzácný originál nebo cenná reprodukce poutá moji pozornost. Dostal jsem se až na verandu. V jednom zahradním křesle, jako kytička svěží, seděla básníkova choť, ve druhém viděl jsem Adolfa Heyduka. Vyrušil jsem ho, pravda, ale bylo mi odpuštěno již tím radostným úsměvem i těmi bratrskými pocely, jež jsem dostal na uvítanou. Heyduk psal báseň, když jsem vstoupil. A bylo mi, když mne vítal, jakoby jaro jeho poesie jako to slunce básníkovu verandu zalopilo celou mou duši!

R. J. K.

Toto číslo vydáno dne 3. října 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 2.

JAROSLAV HAASZ:

VE VILLÁCH OPUŠTENÝCH.

Ve villách opuštěných,
kde veselý zněl smích
a piana zvuk z oken otevřených, —
sten vichru kvílí v nocích bouřlivých.

Teď smutné vrbě nad bassinem
již vítr cuchá dlouhý vlas
a v křoví lichém, opuštěném
jen zazní kosa láhlý hlas,
šum listí, jímžto zima lože zemi stele;
a večery jsou dlouhé, neveselé.

Jak truchle šustí dub i rákos na hrázi!
jdou ležká, modrá mračna v teskných chvílích
a jestli slunce vnikne do okenic bílých,
sám v lichých jizbách paprsek se prochází . . .
už chmýřím šedým plamének je spjalý
a réva jako kostra klepe svými hnáty.

Jen duše má se v zašlý čas ten vrací,
jenž smrt a smutek chová v očích sklenných,
kde leží prach a upomínek pel,
kde zhasl svit a zpěv již oněměl,
a nestaví se ani přeletaví pláci
v těch sadech vyrudlých, kde vane chlad a žel,
a villách opuštěných.

PAVEL LIST:

VDOVA.

POVÍDKA.

Měly tedy sousedky přece pravdu! Tereza ho podvádí, nedbá o něho, s jiným se schází! Včera se o tom přesvědčil na vlastní oči. Překvapil ji s mlynářem Dufkem v háji za potokem. Jako lělo háděte mihla se před ním bílá její šíje v samelových šatech, hluboko na zádech vystřižených, ve slínu huslých jedlí pode chlumem. Statná postava mlynáře těsně k ní byla přimknuta. Zmizeli brzy jeho vyděšenému zraku, v němž nulil bolest jako po prudkém zášlehu ostrého světla. Až za hlavu se chylil a spánky si v bolestech svíral . . .

Pověst tedy nelhala, ale šířila se jako rozdoutnalá pýřavka po všem okolí. Nesloudně si vede, od muže uliká, v náruči furianta Dufka hledá své blaho . . . Tak tedy! Proto byla hned po svatbě tak lvrdá k němu, tak úžasně lhostejná a nelečná. Předstírala nechuť k přílišným něžnostem milujícího muže kantora, který by ji byl zahrnul vším! Nemohla zapomenout na Dufka, který se jí lépe líbil již za svobodna a jemuž nadbíhala již jako děvče. že jí doma bránili v lásce k Dufkovi, a že tento nespěchal, aby ji vedl sám k oltáři, vdala se asi tedy jen z dlouhé chvíle nebo ze vzdoru za profesora . . . Kdyby byl jen tušení měl tenkrát! Ale kdež pak! Byla taková laskavá k němu jako nevěsta, těšil se, že bude mít ženušku usměvavou, sladkou,

přítulnou. Sen jeho zdál se uskutečňovati se: bude žíti vzdálen hospody — dosti jí užil za celý dlouhý čas svého mládenectví — u teplouckého krbu, při šelestu praskajícího dříví, v něžném přitulení k milované choti při sladkém povrkávání jako dvé zamilovaných holoubků. Takovými obrazy se těšil v bláhové duši... Ale brzy se zvrhlo všecko jeho loužení v pustý nářek zklamané, zoufalé duše. Těžce se zmýlil v Tereze, zmýlil se vůbec ve svých názorech na ženu. Představoval si soužití se ženou jinak — ač dlouho otálel s ženitbou, v jakési divné tuše a v jakémsi málomocném přístrachu — a ejhle! Neměl zdání, že srdce její patřilo dávno před ním jinému, že jiný plnil její duši svým obrazem, že jiný s ní se zcelil v jedinou nerozdvojnou bytost! Náležela asi již před svatbou Dufkovi a on sám přišel jen jako nástroj osudu, aby se jim v cestu postavil. Smutná úloha! Smutná pro něho, kdyžtě sám chtěl býti strůjcem blaha svého a jejího a když přinášel nejlepší své úmysly jejímu životu vstříc.

»Co zbývá?« — uvažoval již logičtěji oklamaný profesor. Jisto jest, že osud jeho je zpečetěn. Ženy již nezíská, marně by ji lákal! A pak, jaký byl by život další s takovým křehkým, nespolehlivým srdcem, s takovou motýlí duší?!

Nejlépe rázem přerval všecka pouta, jež ho k ní ještě vábí, zdusil v sobě sentimentální hlas náklonnosti... a vrátil se k dřívějšímu bezúčelnému životu sněmka. Oh, jaké pak snění teď ještě! Zhasí v sobě každičkou jiskru lepších vzmětů a vyhne se prostě domácímu krbu... Je zde hlucho! Kam se uchýlí?

Do hospody? Láká ho tam starý dobrý zvyk. Ej, bývalo tam nejveseleji v hovoru s kamarády, v bezstarostných chvilkách pozdního večera! Opar alkoholu — utěšoval se — dá zapomenouti venkoncem na bolest srdce. Serve zbytek popraskaných strun ve svém nitru a půjde! Co by nešel? Půjde mezi staré, věrné druhy!

»Co, tys opět zde?!«

Bylo tu údivu, bylo tu smíchu!

»A dobře's udělal! Co doma seděl a hlouci špačky, máš-li seděti sám? Tady sedíš vesele a mezi přáteli! Sedíš, nemyslíš na nic, těšíš se, těšíš, třeba až do rána. Nemám-li pravdu?« hovořil k profesorovi veselý společník.

Brzy zapudili v hospodě chmury s čela sklíčeného manžela — kamaráda.

Druhého dne bylo mu podivně po nezvyklé pilce. Pocit nejistoty vkrádal se do srdce profesorova, když zřel, jak Tereza udiveně a zkoumavě po něm se ohlíží, vstávajícím neobvykle pozdě. Což spal tak dlouho? Čas dávno jíti do školy! Rychle se umyl a chvatně ustrojil, když zpozoroval, že zaspal první hodinu vyučování.

Ale časem i zvykl nové životosprávě. Naučil se opět »rychle« spáti a vstával jako dřív, jakmile zaslechl šramot v kuchyni.

Nemluvil se ženou, vyhýbal se jejímu tázavému pohledu, chovaje zášť v nitru svém a odívaje se maskou lhostejnosti.

Večer jak večer vracel se k pivomilům v staré oblíbené hospůdce a prodléval zde často až do rána. Říkali mu ženatý mládenec posměšně, ale měli ho rádi ve svém cechu pro výstrahu jiným, kteří horovali pro ženitbu. Nereagoval na cynické žerty a nosil žal svůj hluboko, jakoby jej byl zalopil povodní piva. Byl vesel zas a v té veselosti zdál se nalézati útěchu.

Zevnějšek profesorův odpovídal rozhárané náladě. Chodil teď zpravidla neohołen, vlasy dlouhé, zcuchané nedbale přičesával. »Ošumělý oděv? — dobrý i tak dost!« — myslil si. Co mu potom!

U vážných lidí, myslících, budil hlubokou útrpnost. Divili se, že krotké, modré oči jeho nebyly dosud dotčeny zhoubným účinkem alkoholu.

»Opíjím se —«, říkával nitrně, když se ocitl někdy sám se svém pokoji a zkoumal svůj stav. Její vina — její zásluha! Měl ji rád, ale dala přednost síle před dobrotou, převaze okázalosti a furiantství před poddajností a odevzdaností. Byl slab, miluje ji příliš a miluje ji v kaji svého nitra. Toužila snad po bouřných projevech, po šumu veselí a bujných radostí. Chtěl ji míti jen pro sebe, pro svůj krb...

Vyhýbali se druh druhu teď, snažíce se odvyknouti sobě zcela. Ponejvíce se ani s ní za dne doma nesetkal, chřadl, přivodiv si těžký neduh nestřídmostí v pití. Ředitel školy, v níž vyučoval, učinil mu jednou ostrou výtku. Zvedl k němu, ubožec, jen modré, zkalené oči pro-

sebně a pak beze slova se odplížil ze školy jako spráskaný němý tvor.

Vracel se v pustý dům svůj.

Krb v něm vychladl, lesknola se tu prostřela po zšeřených pokojích...

Kanárek u okna, jindy až mučivě rozjásaný, dnes se ani neozýval.

Profesor nahlédl do klícky. Pták ležel na písku sotva pohybuje malinkou hrudí. Nedali mu asi dávno již zobu! Nelítostní — zavrzcli!...

Hlucho všude. Hodiny nelikají v pokoji. Hoslinná péče a láska dávno se odlud vysléhovaly...

Je tu neútulno jako v kamenných zdech zakletého hradu. Strachem se otřásl... Vydechl... V očích pocílil palčivou bolest.

Letmo změřil vzdálenost silné skoby, jež trčela vyzývavě z probělávající se stěny v soumraku kuchyně. Zdálo se mu, že je tu lesklno jako v hrobě.

Prchnouli odlud! Zaleléli ve věčné tišiny neznáma. Snad by —

Nemyslil již na nic. Jen pocil vlhka ucítil na dlani, když se opřel o chladnou stěnu, jejíž vápno slučovalo se s jeho potem...

Ptačí hruď v kleci dodýchávala...

* * *

Vycházela-li v prvních dnech po náhlém skonu mužově z bytu Dufkova, ohlížela se Tereza vždy nejistě a úzkostlivě. Bála se, aby ji některá žena ze sousedství nezahlédla. Stalo se jí jednou, že vystopovavše její zálety, do očí jí vytkly její nestoudnost.

Nemohla jinak. Musila k Dufkovi i teď, po smrti mužově! Doma mře úzkostí. Ve všech koutech upírá na ni mrtvý pohled svůj, tak jak se jí zjevil, když spatřila ho po zoufalém činu jeho nedávno. Utíkala se před mrtvým k živému ochránci, který ji k sobě vábil i po tom, co se stalo.

Zprvu jevil se k ní laskavým milencem, dav vzklíčiti v jejím srdci vroucí touhu po trvalém sloučení, které by obraz mrtvého, nemilovaného manžela snad zahladilo. Ale časem se přesvědčila, že marným oddávala se illusím. Vábil ji, prosil začasté, ale vycítila hnedle, že svůdná jeho bytost hrají se v drsných rysech velitele. Pyšně si vedl brzy, furiantsky, jako by chtěl jí dáti pocítiti, že je k ní příliš laskav, příliš shovívav. Mrzutě naslouchal jejímu vypravování, jejím steskům, kdykoli mu líčila, jak je pronásledována obrazem mrtvých očí nebožtíka muže a hanlivou řečí škodolibých sousedek. »Co mu to povídá vlastně! Chce ho snad přinutit, aby si ji vzal?«

Drsně a cize zněla jí laková výčitka z jeho úst, z nichž jindy proudila jen lichotná řeč horoucího toku, jako láva vše zaplavující svým obsáhlým žárem. A vida ji smutně se sklánějící, dodal ještě:

»Vida! Abych snad šel a odprosil ještě ty klepny — já, mlynář Dufek! Odjakživa dělal jsem jen to, co jsem chtěl a tak bude i dál!«

»Nerozčiluj se, drahý —« prosila ho v úzkostné bezradnosti — »ničeho nežádám víc. Měj mne jen dále tak rád, jako dosud! Budeš? Ano, můj drahý?«

Ušklíbl se jen, ač slova její lahodila samolibosti jeho a propustil ji hrdě, bez polibků, jimiž ji zahrnoval ještě před nedávnem.

Odešla tenkrát s hlavou hluboko schýlenou... Kam půjde si pro útěchu? Doma ji strasí — milenec jí pohrdl! Osten prodírající se viny připomenul jí poslední události.

Vzpomněla si, že zaslechla hned tenkrát, když se to stalo, jak matka jeho žalem z náhlé smrti synovy padla v bezvědomí. A nebyla u ní dosud, ponechávajíc starou, nemocnou matku mužovu ochraně jediné dcery, němé dívky a několika milosrdným sousedkám.

Navštíví ji, ještě dnes — hned!

A vešla do nízké světnice malého domku stará vdovy po učiteli v odlehlé části městečka. Dech zúžil se jí v prsou... vedle tiché, sníci hlavy stařenčiny na chudobném loži spatřila i j e h o hlavu a mrtvé o č i j e h o ke dvéřím zahleděné.

Vzmužila se však a přistoupila odhodlaně těsně až k posteli. Sehnuvši se k nemocné stařeně, dotkla se v sebezapření rukama horečně rozpálenýma jejího spícího čela... Tajemné oči zmizely, zůstala a hleděla na ni bledá tvář stařenčina s živým, lázavě na ni upřeným pohledem.

Pokračování.

J. JAHODA:

PODZIM.

Zašlým parkem smutný faun se schýlen bral,
v kosmatou šíj babí léto nachýlal.
Babí léto lehlá v lýle
jak by víly rozlomilé
měkký ňák ho k lásce uvítal.

Smutný faun se otřás, shrben dál se kradl.
Na plešatou hlavu vlhký démant padl.
Rosná kapka dráždí kůži,
jak by nachýlil se k muži
dívčích ňader hrot a ramen spád.

Smutný faun div nekles' — unaven se chvěl.
Vlahý oddech lesů v tvář mu zaletěl.
Vilný oddech, v němž kdys šílel,
když se v divém řevu spíjel
v rozpálené spleti dívčích lěl.

Sestárlý faun, k smrti umdlen, skřivil ly!.
Láska ztracená a bída prchlých sil,
lesklý pohřbenými vzruchy,
podzim vyžilý a hluchý,
sestárlého fauna usmrtil...

FR. HERITES:

Z DROBNÝCH ČRT A POVÍDEK.

ANT. KLÁŠTERSKÉMU.

I.

Bylo to v zadních okrajích Prahy, na Smíchově kdesi, teď jsou tam jistě ulice vysokých domů, tak zvaných činžovních paláců; tenkrát však dávaly tam ještě lišky dobrou noc. Několik jen ojedinělých, nízkých domků tu stálo při silnici, spíše jako venkovských horských chalup se střechami šindelem krytými.

Za teplé, hvězdnaté letní noci kráčel tudy poutník směrem z města, kde se byl očividně posilnil na cestu, snad až trochu přes míru; neboť kroky jeho nebyly zcela jisté a tělo kolísalo poněkud ve své rovnováze.

Také muž hovořil melancholicky sám se sebou, jako dělávají lidé napilí, před chvílí ještě ve společnosti hospodské plni veselosti a žertu, když osaměli. Ty samomluvy vždycky jsou smutny; hoře, které topili v sobě, jako když posměšně z chvilkového zapomenutí v těžké hlavě tím vyplulo rázem na povrch a tím mtensivněji zahlodalo. Také chodec noční žaloval, bědnil, úpěl k nebesům nahoru i dolů k matce zemi.

Po jednou se zastavil a umlkl. Naslouchal.

S výše odkudsi nesly se k uším jeho zvuky tahací harmoniky.

Z vikýře kterési střechy přicházela srdcelomná hudba.

A ten dole na ulici stál tu a poslouchal, vděčný posluchač. Ta hudba křiklavá a jistě málo melodická patrně příjemně duši jeho čímsi rozrytou konejšila.

Zpíval si po tichu všecky ty písničky, jež harmonika jemu přednášela.

Ve chvilkové přestávce hudební, obávaje se patrně, že koncert tam ve výši už přestane, harmonika že umlkla už nadobro, zavolal: »Psst! — Tatíku! — —«

A měkce dokládal: »Aspoň ještě kousek — kousíček ještě, prosím pěkně« — žebronil.

»A víš ty co — —«

Náhle cítil se k neznámému a neviditelnému tak blízkým, že mu začal tykat.

»Zahraj mně tu moji — tuhle — víš . . .«

Pokusil se naznačit hlasově melodii, ale nedařilo se mu.

»No víš — já nejsem muzikant — — ale ty už uhodneš, ty už to trefíš — —«

Snažil se nohama aspoň naznačit takt písně, kterou si žádal, nedbaje, že ten tam z úkrytu ve střeše ho nevidí.

»Vandrovala holka z Prahy« — — podařilo se konečně zřetelně vyraziti v podobě jakéhosi nápěvu.

A ten ve vikýři, ovládaje tak dalece své umění, spustil hned do noty — —

To je ona — to je ona — výborně, bratříčku! Tuhle jsem chtěl,« volal radostně ten dole. »To je ta moje! To je ta moje!«, jásal vítězoslavně. Děkuju ti, mockrát ti děkuju, bratříčku . . .«

A poskakuje si s nohy na nohu, ruce maje nadzvižený nad hlavu, v způsobném tanečku vlnil tělo své tu na ulici, okouzlen palrně tou kocovinou hodně porouchané harmoniky.

»Vandrovala holka z Prahy —
vandrovala do Moravy — —«

popěvoval si k tomu vytrvale a bez dalšího pokračování svůj text.

Muzikant v podstřeší, nečekaje žádného potlesku opakoval několikrát melodii.

A ten dole na ulici, jako v radostném vytržení, jako unesen nejskvostnější hudební krásou, pořád křepčil a křepčil, nemoha se navoliti.

Ale na konec vrzla přece jen poslední nota. Klapky harmoniky tak dlouho tolik hovorně, umlkly, odpočinuly, a jenom natažený měch sfahuje se zvolna, funěl, jako by oddychoval po veliké únavě.

Ten dole zůstal nehybně stát jako v očekávání, zdali něco ještě nepřijde, nebude následovat pokračování koncertu.

Nepřišlo však už nic. Nastalo úplné ticho.

Koncert byl skončen.

Muž na silnici to rychle pochopil a kráčel dál. —

Bylo mu volno, jako když všecka mořící ho tíha s něho spadla, veselo bylo mu, radostno, jaksi do výskotu . . .

Také si opravdu zavýsknul: »Ihaha! — Juchachá! — —«

Odcházel, vzdaloval se po silnici krokem pomalým, nikoli však vlečným, netížily ho už ani před tím požité tíhoviny, ani to co vedlo k jejich požitku.

Náhle ho napadlo, že něco opomenul a obrátil se.

»Děkuji ti, bratříčku!« — kyna rukou volal za sebe. »Tuze jsi mne potěšil . . .«

A za chvíli ještě:

»Ta písnička — víš, bratříčku, ta vždycky potěší srdce mé . . .«

Šel dál svou cestou a už se neohlédl.

Neviděl, jak s vikýře nyní vynořila se hlava a smutné, nevyspalé oči dívají se za ním.

»Potěší srdce mé . . .«, opakoval si muž ve vikýři zaslechnutá slova.

A zmizel. Zalehl se zpět na půdu.

Odtud však po chvíli neslo se do ticha a hluboka noci, báječně krásné, letní noci:

»Vandrovala holka z Prahy —
vandrovala do Moravy — —«

Až do bílého rána kvílela, lkala, úpěla, naříkala harmonika svou smutnou, plačtivou melodii.

Mnoho potěšení mělo as zapotřebí tohle ubohé lidské srdce . . .

II.

Přišla do Prahy mladá, kvetoucí, s tvářemi nadechnutými jako uzrávající broskve, rty jako lesní maliny za rána, sladké a zvoucí.

A najednou začala chodit k lékařům.

Prázdnila láhve, zásuvky i krabičky předpisovaných jí léků s horečným jakýmsi chvatem, jako tonoucí se zachraňuje, zkoušela vše, co kdo poradil.

Ale bylo marno všecko.

»Tady nepomůže, nežli jen vzduch,« řekl soucitně lékař. »Vytrhnout se násilím z dosavadního okolí — —«

»Ach, Bože!«, vzdychla.

Vždyť vdala se na tu bídu. Ne bídu snad v běžném slova smyslu. Naopak, žila v poměrném blahobytu, všecky družky venkovské jí záviděly, že tak dobře sedla tam do Prahy.

Bída byla jiná, jiného druhu. Do pozdních nocí a často do rána musila bdíti v závodu muže svého a v nesnesitelném ruchu hostince obsluhovat hosty, kteří přicházeli. Obchod se neobyčejně zvedl od té doby, co ona tu byla, muž si radostí mnul ruce; byl věru uznalý a nepřičítal zásluhu snad jedině sobě.

»Vzduch,« říkala si celou cestou domů od lékaře a mezi úsměvy, jimiž dařiti musila denní hosty, říkala si po tichu to slovo tak jako refrén modlitby.

»Vzduch!« — —

Takovou touhu pocítila venkovanka po tom vzácném jí nyní nápoji . . .

Nedovedla se konečně zdržeti a, jen tak jak byla doma, přehodivši jenom běžně svrchní šat

na sebe, s šálečkem na hlavě vyběhla do ulice.

Byla hnavá noc. Všade sláli anebo přecházeli lidé.

Nevšímala si nikoho a ničeho kolem sebe, ale ji si všímali za to tím více pozdní noční chodci, osamělé poulnice. Za bludičku ji měli.

Udiveně dívala se na ně a dlouho nechápajíc poslouchala jejich svůdné řeči:

Pojednou se sebrala a rozběhla se kvapem, uhýkala domů.

Zastavil ji mladý muž.

Lekla se a chtěla ho minouti. Poznala ho však po hlase.

Byl to ten, co manžel na něho žárlil. Takový jemný měl, mazlivý hlas a takové vroucí, milující oči. Náležel k hostům jejich hospůdky a přicházel denně, aby ji aspoň spatřil, tu, k níž zahořelo jeho srdce . . .

Teď stál ji tváří v tvář . . . O samotě, sami spolu byli, za noci . . .

Jak vás miluji,« řekl k ní vroucně.

Spočinula v jeho náruči, poddávajíc se jeho polibkům, jeho láskání.

Vzduch!« zvolala z toho milostného opojení, spínajíc k němu prosebně ruce.

Půjdu s vámi!« — rozhodla s největší určitostí.

Zhrozil se téměř. Co že ji napadlo? Vždyť přece je vdaná paní. Miluje ji a chce ji věčně miloval — ano: věčně! — — Ale s ním jíti! —

Nabídl se, že ji doprovodí domů.

Vyhrhla se, mu však z rukou a uhýkala, úprkem hnala se do ulice, v níž bydlela se svým mužem.

Trochu si zabručel, kde že byla a proč že tak dlouho nejde. A tolik práce, že dnes je zrovna. Hostů plná místnost. A všichni po ní se plají. Ji míti chtějí. Kouká ze všeho dnes znamenitý výdělek.

Shodila svrchní šat, s hlavy odvázala šáleček a jala se obsluhovat hosty s obyčejným svým, tak u nich všech oblíbeným úsměvem.

Vstoupil též mladý muž. Byl hodně v rozpacích, lekal se toho, co si nadrobil.

»Ne, tak jsem to nemyslil, má drahá,« pravila jeho tvář. »Musíš mít přece nějaký náhled, rozum nějaký« — —

Pohlédla na něho a zarděla se.

Ale jen mžikem . . . .

Jako na všechny ostatní se na něho usmála. —

A tím byl konec její lásky!

Jako na všechny ostatní se dovedla na něho usmáti . . .

Oháčela se hbitě, vesela, jako by radosti jiné neměla na světě než tu svou živnost.

A hosté přicházeli pořád noví. Místnost byla plna, k udušení, vzduch od vřeliny k vřelině houstnul. K zalknutí tu bylo.

»Vzduch! Vzduch!« znělo jen polaji jako výkřik její nenkojené a ztracené touhy, jako refrén nezpívané a duši bolestící písně.

•

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Ano, byl bez sebe, tělo bylo bezvládné a nezdálo se cítiti co se s ním děje. Prokop, ve kterém se probudilo vědomí lékařské povinnosti, počal důrazněji oháčeti tělo a aby trup se otočil, podstrčil ruku pod levé rameno, na kterém omdlelý ležel a stisknuv je, nadzvedl hořejší část jeho těla. Při tom, když pevněji levé ráme stiskl, cítil, jakoby cosi lepkavého dotýkalo se jeho prstů. V zápětí pootevřely se rty ležícího a slabý sten vydral se z hrdla. Oční víčka se zachvěla a Prokop poznal, že se dotkl nějaké bolesti.

Na šlesti ležel už omdlelý na zádech a lékař poznal, že levé ráme selníkovo je zakrváceno. Rovněž prsty Prokopovy, kterými levého ráme důstojníkova se dotýkal, jsou krví potřísněny. Tedy nějaké zranění, následkem kterého naslala mdloba. Neměl nyní času, aby uvažoval, jakého druhu je zranění důstojníkovo. Zde bylo nutno jednati, aby zraněný dostal se na lože a aby mohlo býti přikročeno k ovázání, po případě k operaci. Otřev zakrvácené prsty o trávu, chvátal ke svému koni a vyhoupnuv se do sedla, vyjel rychle po cestě k lesu, odkud bude míti

rozhled. Věděl, že pluk, ke kterému setník dle svých výložek patřil, leží jižně po vesnicích a několika dvořích. Tam také najde zdravotní vojáky, kteří setníka do jeho bytu anebo někam, kde by byla volná světnice, dopraví.

Nevida hned nikoho, pobodl svého koníka, jenž jaksi uraženě se dal do klusu, pohazuje rozmrzele hlavou. Když objel cíp lesa, spatřil hulánskou hlídku, sestávající z poddůstojníka a tří mužů, jedoucí proti němu. Pustil se jim naproti.

»Zastavte!«, volal z daleka. »Máte nějaký důležitý rozkaz?«

»Pan major nás poslal, abychom dali pozor, aby vojáci netropili nikde neplechy,« sděloval poddůstojník.

»Obraťte se hned a jeďte k velitelství pěšího pluku, aby bylo sem posláno zdravotní oddělení s nosítky. Tamto leží nějaký zraněný setník a je bez sebe. Jeden voják ať jede tamto do městečka a ať přinese moje operační nástroje. Zůstávám v hostinci a můj sluha mu je vydá. A ostatní pojďte se mnou, abyste mi pomohli učiniti, co bude třeba.«

Hlídka fryskem se rozdělila a Prokop v průvodu dvou vojáků vracel se k setníkovi. Jeden z vojáků uvazoval koně a druhý chvátal pátrat po nějakém prameni nebo studánce, aby omočil kapesník Prokopův ve vodě. Za chvíli se vrátil a lékař začal omývati tvář důstojníkovu. Byla bezkrevná, zažloutlá a jakoby stařecky vpadlá. Všiml si, že je setník brunet, pravidelných, ostrých rysů, orlího nosu a hustých černých vlasů, ve kterých nebylo žádných šedivých vlasů znáti. Není tedy stár.

Vida, že kožený pás od šavle sahuje pás důstojníkův, odepjal pás a podával ho i se šavlí vojákovi. Voják vzal šavli a dle starého zvyku jízdeckých vojáků, povytáhl ji z pochvy.

»Šavle je krvavá,« prohodil lhostejně, vytahuje zbraň ven.

Hořař se ohlédl a v jeho očích ukázalo se podivení. Ano, voják měl pravdu, šavle byla krvavá. Mžikem mihla se mu hlavou myšlenka, že také rána důstojníkova byla způsobena šavlí. Snad souboj se odehrál, snad zraněný se vracel z lesa, kde se odehrál nějaký tajemný výstup, při kterém zvonila ocel a tekla dvojí krev. Nu, to se brzy dozví. Taková věc nezůstane utajena a ještě dnes večer bude se mezi důstojníky vypravovati, co se to odehrálo, protože jistě byl souboj dle předpisů napřed hlášen a dovolen. Jen to mu bylo při té myšlénce divno, že nebyl souboji žádný lékař přítomen, který by jistě raněného ovázal. Kdo ví, nebyl-li protivník zde ležícího důstojníka raněn vážněji, takže se musel lékař jím zabývati a zatím lehčeji raněný důstojník chvátal dostati se někam pod střechu a na cestě zachvácen zrátou krve, usedl vedle cesty a omdlel.

Počal znovu důstojníka omývati, pozoruje, že se jeho zraky počínají hýbati a že rty růžoví.

»Pojďte, pomozte mi svléknouti kabát nemocného,« pobídl vojáka a rozepnuv kabát, začal svlékati mu napřed rukáv pravé, nezraněné ruky. Voják na pokyn lékařův nadzvedl trup setníkův, aby mohl pod tělem kabát odtáhnouti a teď začali pozorně odstraňovati kabát s levého ramene.

Napřed se ukázala zakrvácená košile, a čím blíže k ráně, tím bylo krve více. Byla už zčernalá, lepkavá, a košile i kabát byly krví přilípnuty. Nezbývalo než kabát na rameni rozříznouti a také rukáv musel býti rozpárán. Když se teď ukázalo celé rameno, objevila se také rána. Sklebila se právě pod ramenním kloubem a když byl kabát odstraněn, tenký pramének krve začal vytékat. Lékař mokrý kapesník na ránu jemně přitiskl, aby zamezil výlok krve, než budou přineseny obvazy.

Když se studený kapesník octl na otevřené ráně, slabé zasyknutí ozvalo se ze rtů ležícího a jeho oči se pootevřely. Ale hned je zase zavřel a jeho tělo učinilo pohyb, jakoby se chtěl na druhou stranu převaliti.

»Běžte nahoru na mez se podívat, jdou-li již s nosítky,« poroučel lékař vojákovi, jsa netrpěliv, že pomoc dosti rychle nepřichází.

»Vidím pouze jednoho, ujíždí přes pole sem, to bude s nástroji, pro které jel.«

»Aspoň něco když bude. Škoda, že nemáme dost vody.«

»Naberu ji do čepice,« nabízel se voják.

»Tím by se mohla rána znečistit. Zajeďte naproti těm, kdož mají nosítka a ostatní věci přinesle. Nemohou s nosítkami tak rychle bě-

žeh, ať vám dají skříňku, ve které jsou léky a obvazy.«

Voják ochotně poslechl a nedlouho po tom, co jeden z hulánu přivezl pouzdro s nástroji, přiklusal druhý se skříňkou. Vojáci přinesli vody a Prokop, roztrhnuv kolem rány košili, počal dukladně ránu omývati a léky ránu vyčisťovali.

»Můj Bože, to je bolest,« ozval se pojednou nemocný a otevřel udřšený zrak svůj.

»Buďte klidný a trpělivý, musím ránu před obvázáním vyčistiti, aby se nezanítila. Máte ještě nějakou jinou ránu?«

»Ne, nevím o tom,« povídal zatínaje zuby.

»Hoši, podržte ruku a rameno, poroučel Holař, a aby byl brzy hotov, začal velmi rázně pokračovati ve vymývání rány. Rána byla hodně dlouhá a hluboká, ale poznal, že šla pouze svalem, takže kosti nebylo ublíženo. Zraněný skřípěl zuby a občas zaúpěl. Byl už při smyslech, ale zdálo se, že se stydí před lékařem a vojáky sténati.

»Kde jste ubytován?«, ptal se lékař, přikládaje na ránu prozatímní obvaz.

»V zámku, tamto za lesem,« povídal namáhavě.

»Dopravíme vás tedy tam. Buďte klidný, rána je sice bolestná, ale bez nebezpečenství. Jakmile budete na loži, zašiju vám ji, ovážu a za několik týdnů budete zdráv. Smím věděti vaše jméno?«

»Jsem Ludvík Kozák od patnáctého pluku.«

»Děkuji, to mi dostačí. Bohudíky nosítka jsou zde a nyní to půjde lehčeji. Postavte nosítka sem, dva vezměte pana setníka za nohy a dva pod bedry, ale opatrně, abyste se rány nedotýkali. Já podržím raněnou ruku sám. Tak, dobře to děláte. Ruku položíme zatím takto, než přijde do pevného obvazu. A teď, hoši, rázně ku předu. Jak daleko je do zámku?«

»Něco přes půl hodiny.«

»Nu, to tedy bude brzy vše hotovo. Pojedu napřed, abych vše připravil, čeřaři, pojedete se mnou.«

Setník Kozák ležel se zavřenýma očima a vojáci opravdu statně vykračovali. Přes to byl Holař o čtvrt hodiny dříve u zámku, který byl skryl za lesem. Teprve když se zatočili za poslední výběžek lesa, spatřil širokou střechu zámeckou prokukoval mezi rozložitými korunami parkovních stromů. Park nebyl veliký, ale les, který hraničil s parkovní zdí, tvořil jakési pokračování parku.

Cestou dozvěděl se lékař, že v zámku je ubytováno důstojnictvo druhého praporu, kdežto ostatní prapory leží po okolních dvorcích a vesnicích. Ve stodolách a stájích je zase rozloženo něco hulánů, kteří jsou pluku přiděleni jako výzvědné těleso.

»Komu patří ten zámek?«, ptal se Holař, nutě svého koníka k ostrému klusu.

»Nějakému fabrikantovi«, vykládal čeřař. »Mně se zdá, že se jmenuje Valena. Zámek je prý krásný, ordonance si chválí, že se tam mají vojáci dobře.«

»Nu, není vám žádnému zle,« prohodil Holař s úsměvem, vzpomínaje, jak rádi jsou vojáci na venkově vítáni.

»V Haliči bylo hůř,« dovolil si čeřař, osmělený laskavostí lékařovou, prohodili. Tam jsme se ani nevyspali, ani nenajedli.«

»Pro několik dní není žádné zle, mladý člověk vydrží ještě víc, zvláště když přijde do teplého. Zajeďte k svému veliteli a ohlaste mu, proč jste byl na své obhlídce zdržen, aby se vám nedostalo důtky.«

Byli už před zámkem, čeřař salutuje obrátil koně nazpět k vesnici a Holař popojel až k bráně zámecké. Několik důstojníků stálo před zámkem a zvědavě se dívali na cizího plukovního lékaře. Zastavil před nimi a seskočiv s koně, vzal koně za uzdu a šel k nim.

»Jsem plukovní lékař Holař. Na své vyjížďce našel jsem venku v polích raněného důstojníka Kozáka od vašeho pluku, kterého za mnou v nosítkách přinášejí. Protože prý bydlí zde v zámku, ohlaste laskavě místnímu veliteli, co se stalo a ukažte mi byt pana setníka. Než ho přinesou, musí býti proň lože připraveno, abych mohl ránu zašíti a náležitě ovázati.«

»Kozák raněn. Proto nebyl při rapportu. Myslili jsme si, že někam odešel.«

Pokračování.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

V ALŠOVĚ RODIŠTI.

(V MĚSÍCI ZÁŘÍ 1913.)

„Člověk nikdy neví, komu přijde jednou takový útulek vhod."
Mikoláš Aleš
(o stavbě rodného domku.)

II.

Episodka s chůvou a hlavně asi rozmarná svatební reminiscence Alše očividně výborně naladila. Mezi tím, co pořádána skupina pro fotografa, jež tvořila za Alšem a jeho choti celý polokruh, rozhlížel se mistr po rozvalinách svého rodného domku a ukazuje na hořký lupen, po celém prostranství rozbujnělý, řekl se smíchem:

»Koukej, maminko, to je burýna (cukrovka) — musím pány požádat, aby nám naši úrodu nepošlapali.«

Humor toho dne Alše už neopustil. Ještě jednou vrátil se na místo, odkud je viděti břečťan na zdi přístodůlku. »Tady bývala naše slodůlka« — vysvětloval své ženě — »nebyla to stodola, ale když byla boží úrodou napěchovaná, něco to vydalo. Bohužel, nic nebylo to platno,« povzdechl si Aleš — »kolikrát by se byla musela do roka naplnit, aby to bylo stačilo!«

Důležitý, pro projekt stavby rodného domku Alšova je výrok, který učinil mistr na spáleništi.

Starosta města Mirotic pan Mikšíček, věrný druh Alšův z dob mládí, ptal se ho, souhlasí-li s projektem a žádal mistra, aby pověděl, jaké má přání — že s největší radostí vše vykonají. »Bude nám všem, celému městu pýchou,« — řekl pan starosta — »budeme-li moci uskutečniti plán, k němuž jsme se odhodlali z lásky k Tobě a z úcty k Tvému umění.«

»Víš co?«, odpověděl Mikoláš Aleš svým bodrým a vše vystihujícím způsobem, »udělejte to tak, jako špačkovi budník, abych tam najednou a z nenadání mohl vletnouti a zase uletnouti.«

Vzpomínám Alšova výroku, jejž pronesl, když se z Mirotic vrátil do Prahy: »To jsou jiné Mirotice!« Pánové, kteří Alše po městě provázeli, sami podávají k tomuto povzdechu vysvětlení. Aleš, procházeje rodnou svou obcí, všude něco pohřešil. »Všude,« řekl, když o tom se mnou mluvil, »něco zmizelo, něco se ztratilo, čeho si třeba nikdo jiný nevšimnul. Ale mne to píchlo. Jsou to jenom maličkosti, ale člověk je měl v duši, často se jimi obíral a často na ně vzpomínal«. Zastavil se na příklad před domem vedle radnice, na němž je nápis: »Hostinec u Barešů«. Dům má nový nátěr, pod nímž je docela dobře znatelný starý nápis: »Na Hořejší«.

»Vida,« zvolá Aleš—»hospoda na Hořejší!« — »Ta je také převlečená! Hned vedle stojí dům patricijské rodiny mirotické, zvaný u Kinšleitrů«. Pamatuji se, že Aleš o tomto domě mluvil a že o něm, maje na mysli zvláštní jeho deformování, užil obratu: »je to takový bachratý dům«. Když mně ani nyní vlastní podoba stavení nebyla zcela jasná, naznačil Aleš několika črtami, v čem vlastně nepravidelnost domu spočívá. Z rychlého, lakřka letmého náčrtku jsem poznal, že spodek domu je nápadně vysunutý do předu, kdežto štít je nahnutý do zadu. Ted snad bude každému srozumitelný vtip, který Aleš vložil do poznámky: »Kinsleitr dělá nějakého fouňu!«.

Když stanuli před domem starosty pana Mikšíčka, zvolal Aleš: »Už je také poražená — tady přece stávala »klenka«, když přišli k domu, zvanému »u Polesných«, pohřešil Aleš výraznou ozdobu zákoutí. Chvíli se dívá na stavení, rozpomíná se a prohodí: »tady zase schází řežáb«.

Zavadím ještě o nejbolestnější vzpomínku Alšovu, o tragedii bratra jeho Jana, na kterou vzpomínal po celý život a o které mluvil s nejhlubším pohnutím. Aleš vždycky sletl, kdykoliv o strašlivé příhodě této hovořil. Stala se na Velký pátek r. 1868. Alšův otec František zaznamenal o tom v rodinné pamětnici toto: »Když jsem odešel z domova, šel Jeník k Tenglerovům do krámu, kde nějakou chvíli seděl, a když chlapci křičeli, že se čápi nízko nad řekou snášejí, šel domů, poněvadž však ani prachu ani munice neměl, dostal trochu prachu od zámečníka Halouna, přišel domů, nabil laženou dlouhou pistoli, ptal se matky po obědě, brzo-li bude, řekl, že půjde zatím na čápa, pak po obědě že půjde s Mikoláškem do Čimelic. Na to šel ven, koupil si od vedlejšího trafikanta tabák, zastavil se na cestě k řece opět u Tenglerů, na to chtěl jíti přes Zvěřinovic dvůr k řece. Stála tam Tenglerova dcera Anna. Jeník se jí lázal, jestli půjde odpoledne taky do Čimelic, a když mu řekla, že ještě neví, šel na stranu, a bezpochyby, jak rozhodil vrchní kabát, totiž zimník, padla rána, nešťastný Jeník vykřiknul: Ach, Ježíš Maria!, a když se dcera Tenglerova ohlédla, ležel již co mrtvý do země tváří.« — —

Tajemník pan Jan Fanfule, jemuž bylo v té době čtrnáct roků, vypravoval mi o příhodě toto: »Byl jsem ve městě, když jsem zaslechl

pokřik, že se u Tenglerů stalo nějaké nešlěstí. Běžel jsem k domu, proběhl jsem dvorkem a viděl jsem Jana ležet na zemi. Otec jeho, František Aleš, chýlal právě opodál pod šak zv. »Prostředním mlýncem« na čeřen ryby. Přiběhl jsem, sotva dechu popadaje, k němu a povídám, co se stalo. Pan Aleš právě vyzvedl čeřen — v tu chvíli klesly mu ruce, čeřen upadl do vody — zalomil rukama, zoufale vykřikl, běžel po lávkách a spatřiv Jana, ležícího bez vlády na zemi, klekl k němu a objímaje ho a volaje ho k životu usedavě, přebolestně plakal. O vlastní příčině hrozného nešlěstí povídá se toto: Kupec Tengler byl podivný člověk, mrzout a nevlída, ale jinak rázovitý, samorostlý muž. Jisto je, že Jan Aleš byl u Tenglera nahoře v pokoji a že se s ním nějak nepohodl. V největším vzrušení vyběhl Jan Aleš na dvorek, třeskla rána — a nešlěslí bylo hotovo....«

Velice závažným je dopis, v němž píše Jan Aleš (z jara r. 1867) svému příteli: »Jednou pršelo silně a já na to nedbaje, odhodlal jsem se ke kroku hroznému, jehož bych však nelitoval. Ta pistol, kterou Ty jsi užíval, měla, ba musela skončiti boj ten. Byl Ti to okamžik — nebe netrestej nikoho takovým. Nebe i peklo burácelo ve mně — byl jsem v takové rozvatině, postavil jsem se do koula a natáhl jsem kohoutek. Byl by mne byl někdo měl za šílence, vida, jak zbraň ústím proti sobě mířím. A já neměl tolik síly pohnouli prstem! Již jsem několikrát hrál tu hru zoufalou. To, co jiného v oděšení uvádí nabitou a nataženou zbraň proti srdci mířili, jest mně hračkou. A co ztratím, svrhnuv bídný život?«

Poukázal jsem jednou na příšernou spojitost tohoto dopisu s tragedií. Aleš tenkrát odpověděl: »Platí a je pravda, co napsal otec do pamětnice: Nebylo ani té nejmenší příčiny, neboť jej všechno těšilo — tak zůstane to, kterak nešlěstí se vlastně stalo, na tomto světě pouhou hádkou«.

Než se Mikoláš Aleš rozloučil se svým rodištěm, dlouho stál v zadumání na mostě mirotickém. Je zaznamenáno v pamětní knize místní: »Páry nad řekou prchaly před sluncem, které se vydralo z mraku. Na jezu v bujných kaskádách hučela řeka, kolem mohutný věnec zeleně. Rozkošný koutek Lomnice.«

* * *

Mirotičtí přátelé a ctitelé Alšovi octli se smrtí mistrovou na okamžik v nejistotě. Mají nebo nemají stavět? Byl jsem požádán, abych u Alšů zjistil, jak na projekt pohlíží rodina. Poslání přijal jsem s největší radostí a vyplnil jsem je co nejsvědomitěji. Oč se vlastně jedná? Nemůže býti přece nejmenší pochybnosti, že město Mirotice provedením pietního plánu nesmírně získá. Domek Alšův bude na věčné časy ozdobou a chloubou města. Přátelé Alšovi přáli si znát mínění mistrovy rodiny. Nuže, zde je! Paní Marie Alšová radostně vítá projekt rodáků mistrových a prohlašuje, že nabídnutí obce, aby tam buď ona sama nebo některý člen rodiny občas bydlel, přijímá s povděkem. Sdělila mi dále, že mistr často o projektu s rodinou rozmlouval. »Sám, chudáček,« řekla paní Alšová se slzami v očích, »pokaždé jakoby zakřiknut byl předtuchou, že se toho nedočká a že v domku bydlet nebude. Ale milé mu to rozhodně bylo a měl do poslední chvíle ve své rodáky pevnou důvěru. »Člověk nikdy neví,« prohodil jednou, »komu přijde jednou takový útulek vhod«.

Přátelé a ctitelé Alšovi z Miroťic loužili po tom, slyšet tato slova. Mohu je ubezpečit, že by provedli znamenitý, krásný čin. Sama paní Marie Alšová nadhodila v hovoru, že by rodného domku manželova používala a že by v něm bydlela s největší radostí. »Vždyť naproti ve dvorci na Budách jsem se narodila, tam jsem poznala Mikoláše, tam byl vychován, tam jsme se poznali, tam měli jsme svatbu a tam tíhl Mikoláš celým svým srdcem, celou svou duší.«

Mám za to, že miroličtí rodáci Alšovi, kteří mistra, jak jsem se přesvědčil, vřele milovali a k celé rodině lnou úctou i láskou, nebudou a nemohou býti na rozpacích, že rodný domek Alšův posťaví a že jej nabídnou osiřelé rodině svého slavného rodáka a milovaného přítele k disposici!

* * *

MOLIÉRŮV JIŘÍ DANDIN v Městském divadle Král. Vinohradů zapadl dobře do cyklu retrospektivy dramatické, kterou tato scena ob čas prováděla, může však i s hlediska dnešního repertoiru hrán býti jako obohacení poučného českého umění dramatického: Neboť ani látka (šálení neobratného manžela sedláka manželkou ze šlechtických kruhů, miliskující se s mladým šlechticem), jež je vlastně satyrou na snahu přiženiti se — a dnes možno říci s poklonou na americké milionářky, hledající manžele v evropské šlechtě, i přidati se do šlechty, ani její provedení tryskající vtipnými situacemi zcela možnými (ne tak jako v moderních francouzských fraškách a operetách,

kde jsou zápletky a jich řešení často čiře nemožno) nepozbylo podnes ničeho na životnosti. Snad by dnešní dramatik jinak řešil neúspěch žárlivého manžela a vždy ošáleného i když mu osud dá dopadnouti nevěrnou ženu takřka in flagranti, snad by pohrdl osvědčeným dříve prostředkem drážditi bránici davu výpraskem, jenž dopadá na záda manželova místo milencových, ale solva by mohl vymysliti ostřejší, působivější satyru na lidské slabosti — odvěké zálety nevěrných žen, paní Anděla a nemotornou žárlivost mužů (Dandin), mlsnost zamilovaných nápadníků (Lubin) a vychytralost komorných, jejích milenek (Claudina), předpojatost rodičů, kteří myslí, že jejich dcera je čistota sama, a jejich šlechtickou hrdopyšnost, když dceru provdali za sedláka (páni ze Sothenvillu) atd. atd., jako ji vymyslil herec-básník Jean Baptiste Poquelin zv. Molière. Z hrstky Molièrových dramatických děl, které se udržely na repertoiru (Lakomec, Tartuffe, Šibalství Scapinova atd.) J. Dandin byl nezaslouženě zapomínán. Vinohradskému divadlu náleží zásluha, že oživilo paměť této hry, ze které vrcholná filosofie nešťastného klamaného manžela, který by budil soucit, kdyby časem nebudil odpor (ale jsou podnes manželé a milenci podobni, ba směšnější ještě, bijíce se v podobné situaci dokonce ještě za věrnost manželčinu či milenčinu, zůstane věčně v ústech vzdělaného světa slavší se okřídleným slovem: »Tu l' as voulu, G. Dandin« (Máš, cos' chtěl!). Z herců dobrou hrou charakterisoval titulní úlohu p. Zakopal; vedle něho dobová byla sl. Kučerova jako Claudina. Sl. Štěpničková v úloze Anděly, choti jeho, nepřipadla na pravý hon — byla příliš divadelní, a p. Marek v úloze Lubina poněkud fraškovitý či operetní. Režii rozřešil p. V. Hilar v intencích, jež na rubu programu obšírně vykládá; dobrý překlad obstaral A. Procházka.

Dr. P.

ALŠŮV SLABIKÁŘ A JEHO ORIGINÁLY. František Wenig uveřejňuje v »Osvětě« zajímavou vzpomínku o tom, jak se stalo, že Slabikář byl illustrován Mikolášem Alšem. Pan autor vzpomínky, která je vzácným kulturním dokumentem, pronesl znamenitou myšlenku, která zasluhuje pozornosti. »V každé české domácnosti měli by míti něco od Alše. Kde toho dosud není a kde nemohou nebo nechtějí věnovati větší peníz na publikace Alšovy, ačkoli některé jsou nyní již velmi levné, kupte si — prosím, bez urážky — Slabikář (50 h), a pak »Knížku O Alšovi«, vydanou nákladem dědictví Komenského v Praze (2 K 30 h) a budete míti ani ne za 3 koruny malý výběr z Alšových prací a radosti a potěšení za 100 korun«. Pozoruhodný je i tento fragment páně Wenigovy vzpomínky:

»Odměnou za práci a trampoty, které mi vydání illustrovaného Slabikáře způsobilo, byl mi v úřadě slíben originál některého z obrázků Alšových, nejspíše prý krásná titulní illustrace k článku »Cesta do školy«, neb alespoň sličná selka, nakreslená k národní: »Až já budu velká, bude ze mne selka«, neb obrázek provázející národní: »Jede, jede poštovský panáček«. Ale když jsem se pak o obrázek hlásil, ukázalo se, že všechny originály, i ty nepatrné »tretky«, jako obrázky ke slovům: boty, cepy, husa a pod., utopeny byly buď v ministerstvě nebo v knihoskladu! Tolik a takových měl tam mistr ctitelů! —

ZLATOROH — JAROSL. VRCHLICKÝ. Rok po smrti básníkově vydává F. V. Krejčí v Zlatorohu monografii, objemnou knihu, známé sympathické úpravy, vyzdobenou podobiznami a jinými obrázky i autografy, knihu zachycující v hlavních rysech duchovní portrét Jaroslava Vrchlického. Velikost a tíha toho úkolu vysvitne jasně, vzpomeneme-li zcela neobyčejného významu básníkova ve světě české poesie a české duševní práce vůbec, nesmírnosti jeho tvorby a nepatrné distance, která nás od něho dělí. Chápati Vrchlického znamená netoliko sledovati jeho život a práci, pohroužiti se v hlubiny jeho snů, studovati jeho dílo, zabírající nedohlednou šíř a tyčící v závratnou výšku, ale i sprostiti se předsudků a rozptýliti mlhy, nakupené kolem mohutné jeho postavy dobou a současníky, očistiti jej od rmutu a prachu, kterým ho pokryl vítr, zvířený boji a zápasy horkého života. Je třeba vykonati velikou práci, aby dílo Jaroslava Vrchlického naším zrakům zaplálo čistou sněhovou, jiskřivou bělí karrarského mramoru. Dobře praví autor v poslední kapitole své knihy: Jaroslav Vrchlický zůstává do budoucna velikým úkolem pro českou kritiku a literární historii. Celé generace budou ještě nuceny s ním se vyrovnávat. »O Jaroslavu Vrchlickém je vskutku těžko mluvit a psát. Oslňuje příliš a zneklidňuje. Nedá se lapiti jedním hmatem a vystihnouti několika slovy. Stojíme před ním překvapeni a pomalu a stěžka sbíráme a srovnáváme myšlenky. Literatura o něm jest se zřetelem k jeho dílu, vůdčímu místu, které na českém Parnasse zaujal, a k vlivu básnické jeho osobnosti, kterému podléhalo tolik mladých hlav, počtem velmi nepatrná. Odečteme-li studii Jensenovu, jakožto původem nečeskou a menší práci Albertovu a Voborníkovu, zbývá vlastně kromě různých článků toliko objemná studie dra. Jaromíra Bo-

tického, která bude asi dlouho ještě hledaným praménem poučení pro každého, kdo bude chtíti poznati básníka a jeho dílo. Tím spíše, že to není práce kritika, nýbrž žáka a oddaného přítele, jenž mu lidsky i duševně byl tak blízek. F. V. Krejčí staví se ve své knize oproti Vrchlickému na stanovisko klidného soudce, odělujícího světlo a stín, vysvětlujícího příčiny i následky a snažícího se vniknouti až k tajemným zdrojům tvůrčí činnosti básnické. Není možno, aby zjev tak výjimečně mohutný nevynutil si přes tu chvíli slova plná uznání a nekorrigoval tak mnohý křivý úsudek, který se vžil a nechce vymizet. F. V. Krejčí praví o něm na příklad: »I on, jemuž tak často bylo snášeti výtky z kosmopolitismu, je právě tak dobře pracovníkem na díle našeho obrození jako jiní, kteří měli vlast a národ stále v úslech. Ba možno říci, že tím, co vykonal pro rozšíření našeho duševního obzoru a pro vytvoření jistých nutných základních pojmů o poesii a umění, přiřaďuje se k našim největším buditelům, přes to, že svou osobní fysionomií se od jejich typu tak liší.« A dále: »Není on mdlým epigonem, jenž by jen z daleka pokulhával za svými mistry; on při svém vlastním bohatství básnickém dovede snadno až po překypění naplniti svým vlastním vínem číše starých forem — —. Jak tu pak zvučí staré zlato těchto číší, jak teplo nový, český obsah dává novým třpytem zasvítiti jich umně vykrouženým tvarům a řezbám, nechť již staré číše tyto slují sonet či terzina, villonská ballada či sestina, rondo či madrigal!« Krejčímu jest překladatel Božské komedie a Fausta, autor Hillariona, Tvardovského a Barkochby básnickou povahou měkkou, ženský poddajnou. »Nikdy neuslyšíme z něho heroických výzev k osudu, nikdy nevykročí básník v hrdé zbroji do života, aby si ho podmaňoval a dle svého přetvářel; nikoliv, vždycky bude jen přijímat, »co život dal«. Život jest v tomto případě muž a básník žena; jeho vztahem k životu jest vzdání se, dotýk života jest zároveň početím písně.« Dotýkaje se nejbolestnější kapitoly literárního života Jaroslava Vrchlického, literárních bojů, ve kterých bylo na něho tak prudce a bezohledně útočeno, nazývá boje ty polilování hodnými, nedorozuměním, které se zdá dnes něčím nepřirozeným a nespravedlivým. »Tento básník nepatřil přec ke starým!« praví s důrazem. Ovšem připomíná hned, že se Vrchlický zejména v boji o Hálka »osudným omylem k nim sám přihlásil«. Tu tedy soudí Krejčí jako příslušník té mladé generace, která proti Vrchlickému bojovala a píše dále, že tento spor měl svou věcnou — třebas až bolestnou — oprávněnost a své hluboké důvody zásadové«. Svou knihu, psanou teplým slovem a plastickým slohem, končí autor větou, kterou básníka uvádí opět na opuštěný trůn: »Lze-li však spatřovat podstatný smysl našeho literárního vývoje v tom, že se jím na osudech význačných jednotlivců uskutečňuje pojem básníka, pak víme dnes již zcela jistě, že v tomto století rození a zrození básníka znamená Jaroslav Vrchlický, svým osudem, životem a dílem, nejbohatší dosud splnění — v něm byl pojem básníka na české půdě uskutečněn způsobem rozhodně nejskvělejším.«

Bylo by si přáti, aby úhledná publikace F. V. Krejčího přispěla k proniknutí Vrchlického v široké vrstvy českého čtenářstva a pomohla tak učiniti jeho odkaz duševním majetkem celého národa. R.

KVAPILOVA PAMPELIŠKA, půvabná dramatická pohádka, známá divadelnímu obecenstvu dobře s jeviště Národního, Plzeňského i jiných divadel českých v knižním svém vydání po delší dobu jest již rozebrána. Naše nakladatelství připravuje nové vydání ve vkusné úpravě. Pro bibliofily vyjde v omezeném počtu výtisků zvláštní nádherné vydání, upravené a vyzdobené ak. malířem Ot. Štáflem. Přihlásiti se o tuto graficky a umělecky vypravenou publikaci možno již nyní v Nakladatelském družstvu Máje, i v každém jiném knihkupectví.

ALBÁNIE. Malá, hornatá země, vklíněná mezi Srbsko, Černou Horu a Řecko, obývaná necivilisovanými kmeny, stala se osou, kolem níž se otáčejí politické rozpravy pohnutého letošního roku. Nikoli Turecko, ani ostatní balkánské státy staly se předmětem zvláštní péče a starosti Evropy, ale tato nepatrná země, jejíž nitro jest západním Evropanům zemí zcela neznámou, protože pro nebezpečí nepřístupnou. Čeští cestovatelé, univ. docent Dr. V. Dvorský a Dr. J. Čermák podnikli před válkou pokus poznati alespoň na periferii tuto evropskou zvláštnost, jakou Albanie bez odporu jest, a vydávají nyní, v době k tomu nejvhodnější, sbírku cestopisných črt v knížce, nazvané Albánské a černohorské obrázky. Publikace, vkusně vypravená, vyjde v několika dnech v naší sbírce dobré četby pro mládež »Prameny«, jest však psána tak poutavě, že ji za nových válečných nepokojů albánských rád vezme do ruky každý, kdo se o průběh událostí balkánských zajímá.

Toto číslo vydáno dne 10. října 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 3.

M. JAHN:

ROZSÉVAČ.

Dlaniťá niva neoseľá
předtuchou svého příští voní.
Večerní oblak bloudí po ní,
měsíc v ni stříbro svoje smetá.

Člověk jde lánem — jaký šerý!
Zvolna jde, v klín se noci tratí,
jen jako přelud po souvrati
jde k světlu, hvězdné do nádhery.

Stín za ním táhne dlouhým lánem,
však on jde k světlu, plný čáky
zatím co jeho bledé zraky
jdou po záhonu rozoraném.

Jak dešťík mírný z ruk mu splývá
chlebové setí v hlínu dolů
a pak jakoby srostli spolu,
přistřela tmou jej matka-niva.

Klid, pokoj, mír je na tom láně.
Pod stráží hvězdnou nebes plání
jako v den svátku zvěstování
člověk i zem sní odevzdaně . . .

NA PODZIM.

Tak jemná jako pavučina
mha slunce bledé obepíná,
je němo, ticho, mlčí lesy,
jen dalel ještě fuká kdesi

a z pruhu meze v slunné stráni
mdlé kobylky zní tikotání,
jak hodinky by létu pěla
ta hudebnice osamělá.

Z vší lesa nádhery a plesu
zní jen ta píseň rudých vřesů,
tak monotonní, teskná, tkavá,
však v cíl se, duši zařezává

jak truchlá píseň rozloučení
se vším, co bylo a dnes není,
co prchlo jako letní svátky
a nevrátí se nikdy zpátky . . .

R. B.:

RODIČE A DĚTI.

Jen malou hodinu za městem ležela vesnice, kam dnes mířili. Cíl ten volila starší Olga, a její o dva roky mladší sestra, 18tiletá Růžena, a její Láďa, souhlasili bez rozpaků. Jim bylo lhostejno, kam jdou, jejich láska kvetla všude.

Láďa jen nechápal, co tam — v takové zapadlé vsi — proč tam Olga nuli jíti, ta Olga, které nikdy nerozuměl . . .

Konečně . . . co mu po tom . . . A tak tedy šli, za takového krásného, slunného odpoledne, šli podzimní přírodou, hýřící barvami a vydechující poslední vůni léta.

Olga si slatečně vykračovala hodný kus před zamilovanými. Šla nápadně vzpřímena, otáčejíc hlavu po každé rozlomitosti, kterou v přírodě objevila, — a ti dva vzadu viděli jen její markantní, čistý profil.

Snivé, černé oči Olžiny objímaly všechnu krásu kolem, tak asi, jakoby se chtěla opájeti malebným okolím, aby zapomněla toho, co jí v nitru bouřilo . . . Šla vysoká, mlčící a záhadná, vzbuzující úctu už jen svým pohledem, hrdým a důstojným, zastrašující jaksi žhavým plaménkem, tančícím v jejích očích, zatulených pod vysokým čelem jako dva démanty.

Nevyrušovala těch za sebou . . . ba, jaksi zapomínala, že s ní vůbec jdou . . .

Oni jí také naprosto nerozuměli, nechápali, proč Olga dojala a vzrušena zastavovala se nad rudou záplavou zacházejícího slunce, usmívali se shovívavě, když rozvírala divoce náruč proti černému lesu a běhávala tam jako děcko, a nechávali ji samotnu, rozpustile se smějíce, když je o to energicky žádala, aby mohla nerušeně naslouchati klokotu slavíka, nebo pozorovati hru jepic a komárů . . .

Láďa sám si doznával, že Olga se mu líbí více než Růžena, ale jako ženu si ji představiti nedovedl, aspoň ne jako svou. A tak se líbal za jejími zády se světlovlasou Růženou, která v něm viděla svého boha.

Olga je provázela vždy tak mlčelivá, v sebe uzavřená. Dnes však zvláště byla jaksi smutna a ztrnulých rysů, takže Láďa velice nesměle jí oznamoval svou strašlivou žízeň, a významně obracel se k hostinci.

To došli už k cíli, a před nimi malebně se rozkládaly prostranné, velké statky, obklopené zahradami, a za nimi do dálky táhly se lány polí . .

Olga se trochu usmála, a pokynula hlavou k jeho výzvě. Vstoupila s nimi do nového hostince, pátrajíc očima mezi přítomnými.

Znali ji tu všichni, ti bohatí sedláci, hrdí na svá hnízda, přecházející s otce na syna celé věky, hrdí evangelíci, posílající své syny do škol švédských, vychovávajíce je přísně v důsledku své víry . . . Zdravili Olgu s jistou blahosklonností, tak charakteristickou u sedláků vůči skromné, nepatrné učitelce.

Kývnula jen hrdě hlavou, oči jí blýskly hněvivě, ale pak se od nich lhostejně otočila. Nenašla, koho hledala . . .

Usedli do druhé místnosti, k nepevně stojícímu stolu, kam doléhal otevřenými dveřmi hlučný hovor a smích statkářů.

Láďa s Růženou stulili se k sobě, a Olga zasnila se kamsi daleko, rozletěla se za akkordy, zvučícími ji v duši kdysi sladkým preludiem, dnes už byly jen smutným adagiem, jakýmsi odevzdáním se, dobrovolným umíráním . . .

Za malou chvilku po jich příchodu, zjevil se kdosi mezi dveřmi, prostřední postavy, širokých, mohutných ramen, intelligentního obličeje. V šeru zablýskl se skřipec, a pod ním zaleskly se šedé, velké oči, mírné a oduševnělé. Tvář nehezká, příliš ostrých tahů a vyčnívající brady.

Olga se zapýřila, utkvěla očima na něm, jak se k ní blížil, s kloboukem v ruce, s uctivou poklonou, se štěstím v očích.

»Vás vítám, nu přisedněte jen« pozvala jej chvějícím se hlasem.

Láďa se smál. Ah . . . syn nejbohatšího statkáře, starosty, mocného a hrdého berana . . . Jak tohle dopadne! Kde pak by Olga vzala ty tisíce, které starý Roudnický diktuje své nastávající snaše! . . . Zasmál se a otočil se rychle k Růženě. To už neviděl, jak Pavel zadržel štíhlou ručku Olžinu ve své, jak přisedl těsně k ní, jak našly se jejich oči mluvící . . .

»Přišla jste tedy,« děkoval polohlasem vroucně.

Kývla maličko hlavou, nespouštějíc z něj očí svých velkých, krásných očí s výrazem uštvané laně . . . jakoby se nemohla nasytiti pohledu na mužnou, opálenou jeho líc.

Nikdo z přítomných si jich nevšímal, nemohl věděti, že dnešek je jich loučením, že za týden bude Pavel ženat se svou sestřenicí, a že Olga osiří pro celý život . . .

. . . Tvrdý, tvrdý byl starý Roudnický. Nepovolil, znásilnil pevnou vůlí chtění, touhu i lásku Pavlovu; zprvu zabouřil, a pak postupoval diplomaticky, s paličatostí sedláka, lpícího na majetku, kde žili všichni, z jichž krve jsou nynější . . .

Olga sama tehdy řekla Pavlovi, aby poslechl. Co ona? Učitelka . . . A potom — nebude se při sňatku nic dělit, ba, spojí se dva veliké statky . . .

Teď už jen vzpomínala dobu svých studií, kdy poznala Pavla ve stínu mohutných Karpat, v zapadlé, malé vísce, kudy on zájížďkou vra-

cel se ze svých studií ze Švédska. Vzpomínala, jak se spolu toulávali, jak duše k duši hovořila, jak oči prozradily, co slova neřekla... Nejprve si jej vážila, pak obdivovala se jeho charakteru, hloubce jeho duše, a učila se jeho velkými vědomostmi... Ale když poprve pomyslila na možnost sňatku, to zaplakala divoce a vášnivě, vzbouřilo se v ní všechno proti právům života, a doznala si zoufale, že Pavel je jediným mužem, kterému by chtěla býti ženou... A teď... Našlo se něco silnějšího než jejich láska, nikdy nevyslovená: byla to synovská poslušnost, byla to práva společenská, práva hrdé krve patricijské, která drtila a šlapala vše ostatní, aby vzrůstal ostrov jakýsi, široký a bohatý, a patřil dětem jedné, čisté, nemísené krve, dětem těch sedláků, kteří ženili syny a vdávali dcery už v kolébkách... Oni dali život děcku, oni rozhodovali nad jeho životem, oni mu určili nevěstu — neb opáčně ženicha, uplatňujíce železnou svou vůli — a tak se statky scelovaly, rozmnožovaly, a patřily rodinám jednoho jména, jedné krve...

Byla to vášeň hrdých patriciů, — zachovati dědice čisté krve, lpících s veškerou houževnatostí na pozemcích a budovách, kde již před staletími jich předci žili...

Nad tím vším klesla tmavovlasá Olžina hlava a couvala, zříkala se svého Pavla...

A Pavel sám toužil, aby poslední akt jejich lásky dohrán byl s pietou zas ve volné přírodě, ne v kouři a smíchu hostí...

»Přála jste si... chtěla jste... Bude snad lépe jíti hned...« zašeptal prosebně k Olze.

»Ano, máte pravdu. Jste však opravdu sám?«

»Ano. Naši jsou tam... u lé...« sděloval jí lhaně.

»Půjdeme tedy,« rozhodla prudce.

Růženě a Láďovi oznámila s vynuceným úsměvem, že půjde s panem Roudnickým k nim si pro růže...

Neprozradila ani Pavlovi, že si tolik přeje viděti to jejich patricijské hnízdo, mající svou historii už z dob husitských, kde on měl býti hlavou rodiny... Neprozradila, že touží viděti tu zahradu, kde on chodívá, kde brzy bude choditi jiná...

Vstupovala na pohled klidna do širokých vrat statku, podívala se přimhouřenýma očima na přední velikou a moderní budovu, nechala se vésti do zadního traktu, ponurého a velebného, stojícího tak celá století...

S očima plnýma slzí bloudila po jeho boku klenutými, tmavými chodbami, kde rozvěšeny byly podobizny jeho předků, a v jich čele podobizna jednoho z nich, který pro víru za hranice uprchl...

Lítost drala se jí z nitra, lítost nad tím jeho bohatstvím a rodem, přála si v tu chvíli z celé duše, aby byl tak chud, jako ona — — a pak by mohli býti šťastni...

Vešli do veliké zahrady, z pola divoce zarostlé, plné jilmů a kaštanů, s divokými loubími, s hustými a šerými alejemi, jež byly kdysi svědky zašlým dobám...

V druhé polovici byla již zahrada pěstěna, a tam růže voněly sladce a mámivě, tam bělaly a červenaly se hlavinky karafiátů, chrysanthem, tam byly úzké pěšinky, posypané drobounkým pískem a lavičky zatulené do houští...

Pavel s výrazem nekonečné bolesti vedl ji pozorně a bratrsky něžně, a líbal ji očima jako něco, co naše nikdy nebylo, není, a nikdy nebude, a co bychom tolik chtěli...

»Chci jen tři růže,« zašeptala rozechvěle, jako by se bála promluviti hlasitěji, aby nevzbudila těch, kteří tu dleli... »Sám mi je, prosím, vyberte.«

Sedla si do slínu na filigránskou lavičku a dívala se na jeho statnou postavu, mihající se mezi růžovými keři a stromky. Přinesl jí tři krásná, růžová poupata, drobet ještě uzavřená, tak nevinná a významná... Přijala je z chvějící se silné jeho ruky, a zatkla si je nervosně do vlasů... Ale víc už nedovedla se překonati, nedovedla uzavříti v sobě šílenou svou bolest... Bylo to nad její síly... Rozplakala se vášnivě, dusíc vzlykot do malého šátečku, rozplakala se beznadějně, rozplakala se nad hynoucím svým štěstím...

Neviděla, jak v Pavlových očích zatřáslo se vlaho, jak vzdorně zatal rty, a jak nenávistně zadíval se po tom všem bohatství, které stálo mezi ním a jeho štěstím...

»Oljuško, nemusí to býti,« vroucně zahovořil, sednuv k ní, »nechám všechno bratrovi, najdu si místo nějaké...«

Ne, ne,« zavrtěla prudce hlavou.

Ach — ne, jednou bysle přece litoval.. Vím, jak tahle místa milujete pro to co zašlo. Vzpomeňte, jak krásně jste mi vypravoval o tom, jak jste horoval, že starý zámek opravíte... Nemužete odlud, jste srostlý se svou kolébkou, každý koutek tu milujete...' Nemohu býti tou, která by vás vyšlvala do světa — bez prostředku, s kletbou rodičů ... Ne, neodpírejte, prosím!«

Oddychla si nervosně, a pak otočivši se k němu, vzala ho za ruku a pokračovala:

»Miluji vás, Pavle, jak jsem nikdy nikoho nemilovala, a budu vás milovati věčně, a tahle — vaše tři poupátka půjdou se mnou celým životem...« Hlas se jí chvěl a pronikal jím zoufalý vzlykot, rvavý...

Pavel svezl se jí k nohám a položil hlavu na její klín, aby neviděla slz...

Dotkla se něžně pocuchaných, černých kaderí jeho.

»Budte hodně šťasten, Pavle, a vaše štěstí bude štěstím mým.«

Šetrně zvedla jej se země, oběma rukama spjala uslzenou, drahou tvář, zadívala se dlouze do očí milovaných...

»Mluvíme spolu dnes naposled, Pavle! Ale proto přece musím odejíti... nejsem tak silna, jak se zdám...« vybuchla vášnivě, přibližujíc svůj smrtelně bledý obličej k tváři jeho.

»Políbení, Pavle, to snad není hřích,« dodala prostě a nastavila mu své čisté čelo.

»Ne, Oljuško, políbení není hřích,« vyrazil dušeně, objal ji, dotkl se rtoma čela, ale pak ve výbuchu nesmírné extase strhl ji prudce k sobě, našel její žhavé rty dlouhým polibkem.

A v zadu, tam za nimi, umíral den, kladly se první stíny večera na tyčící se stoleté aleje, ponuře mlčící... protahovaly se stíny hrozivě — a jich hlavy, k sobě sklené objímala sladká, mámivá vůně růží, láskalo je ticho večera, a plakala nad nimi melancholie podzimu...

Políbení není hřích . . . Hlavy se vzpřímily, a dvě postavy mihly se mlčící a smutné hájem růží a chrysanthem, mihly se pěšinkami, posypanými tím pískem drobounkým, do zlatova přecházejícím . . .

»S Bohem, Pavle« . . .

»S Bohem, Oljuško« . . .

Nechtěla, aby se s ní vrátil. Podali si ruce, přemáhajíce statečně svou bolest a zoufalost, aby jeden druhému rozchod nezlehčoval . . ., sklánějíce hlavy před povinnostmi a osudem, se rtoma zařalýma, zkrvácenýma lačností jediného polibku. Ona první odtrhla se od něho, pokusila se učiniti několik kroků . . . Ale jak uviděla před sebou to strašné, zoufalé prázdno, — prázdno celého života bez něho, — vykřikla divoce: »Pavle« . . .

Zatřásla se, zavzlykla bolestně, vrhla se zpět k němu, uchopila vášnivě jeho hlavu do rukou, vpila se očima, zčervenalýma pláčem do druhých, rozevřených proti ní v krutém zápasu, kde láska ulloukala všechnu povinnost . . .

Doufal, že se vrací . . . aby byla jeho, že konečně dovolí, aby odešel s ní do světa, starat se o ní, zval ji svou . . . Dychtivě čekal na její slova, lačně ji svíraje v náručí . . .

Ale ona pochopila tu náhlou prosbu . . . Zatmělo se jí před očima, zatančil jí tam přísný zjev Pavlova otce, slyšela jeho kletby, a viděla Pavla bez domova . . .

Napjala poslední zbytek sil, poslední jiskru rozumu, zařala zuby do krvácejících rtů, přehlušila násilím všechny arie lásky, jež v duši se jí rozzpívaly, které však se nesměly rozzvučeti docela, a které byly už jen smutné finale k začátku kdysi tak jásavému a svěžímu . . .

Prchla od něho, z jeho vřelé náruče tentokráte už najisto . . . Věděla, kdyby se vrátila ještě jednou, že by neodolala, že by jim Pavla urvala všem . . .

. . . Hlíkala bez cíle, bez rozvahy, bez klobouku, s polehujícími vlasy . . .

. . . A pak, když ukázala se okna hostince, a uviděla silhouetty dvou známých hlav, pochopila zbytkem sil, že musí teď zapříti všechnu svou bolest . . .

. . . Povinnost zasvítila se před ní, rostouc v určitých, ohromných obrysech, vážná a hrozivá . . . Vešla jako stín, a vybídla je tiše k odchodu . . .

Nepozorovali, jak se rty její mlčky chvěly, neviděli pro svou lásku zkrvácených rtů a uplakaných očí jejích . . .

Podivuhodné . . . a nic se nestalo, nic se nepozastavilo nad tím, jak vedle bolesti může směle kvésti štěstí . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Důstojníci byli překvapeni, jeden z nich zavolal na vojáka, aby vzal od lékaře koně a jiný vedl Hořaře do zámku. Na schodech potkali majora, kterému lékař králkými slovy ohlásil příhodu a žádal za vykázání ložnice pro raněného. Major byl velmi nepříjemně překvapen a vraceje se s Hořařem, namířil ke křídlu, kde bydlil majitel zámku, lovárník Valena, jenž se svou rodinou léto a podzim na svém velkostatku trávil. Za chvíli na to přiběhl sluha a vedl lékaře do druhého poschodí, kde byla Kozákova ložnice.

Pokoj byl jednoduše zařízen a už poklizen. Sluha Kozákův právě vynášel ven jakýsi oděv a obuv svého pána, aby to někde vyčistil. Na rozkaz lékařův rychle se vrátil připravit lože a přinést jiné potřebné věci, aby se mohla malá operace co nejrychleji odbýti. Přípravy nebyly ještě ani vykonány, když už vojáci s nosítky dorazili k zámku a nyní opatrně vynášeli je do ložnice Kozákovy. Několik důstojníků, kteří byli venku přítomní, připojilo se k průvodu a po chodbách zámeckých nastal ruch a shon.

Když odstranili přikrývku z nosítek, objevila se bledá, bolestí a ztrátou krve vysílená tvář setníkova. Jeho oči umdleně se rozhlédly, ale hned zase oči zavřel. Zdvořile sice, ale důrazně vyzval lékař, aby všichni, vyjímaje vojáky od zdravotního oddělení, opustili pokoj a svléknuv důstojnickou bluzu, rozložil léky a nástroje a přistoupil k zašití a konečnému obvazu rány. Sotva začal se ránou zabývati, raněný bolestně vaje se, aby snad přílišné oslabení nemocného zastěnal a upadl v nové bezvědomí. Hořař obánemělo škodlivých následků, se vší možnou dovedností urychlil operaci a za půl hodiny ležel setník na loži, maje ruku pevně obvázanou. Pot se na čele lékařově ukázal, ale zároveň ho starost opouštěla. Jednoho z vojáků poslal do zámecké kuchyně pro koňak a pro víno a přikročil ke křísení omdlelého.

Asi za deset minut otevřel opět oči, ve kterých se zrcadlilo utrpení. Zabloudil pohledem po pokoji a potom se dlouze zadíval na lékaře.

»Jak je vám,« ptal se Hořař laskavě, nakláněje se k němu. »Už se žádných bolestí nebojte, vše je odbyto a doufám, že za měsíc budete vládnout rukou jako dříve. Utrpěl jste asi velikou ztrátu krve. Napijte se vína.«

Podával mu vína, nadzvédaje jeho hlavu. Smočil dychtivě rty ve víně a učinil několik doušků.

»Máte-li hlad, mohl byste něco málo pojísti. Dám přinésti trochu polévky nebo šunku.«

»Nechci,« odpovídal tiše. »Spát se mi chce.«

»Spěte tedy. Některý z vojáků u vás zůstane a já počkám zde, dokud se neprobudíte. Odpoledne budu musel odejet ke svému pluku, ale do té doby dám zprávu vašemu plukovnímu lékaři, aby nad vámi bděl. Nedělejte si tedy žádných starostí a spěte.«

Poslušně zavřel oči a Hořař nařídiv jednomu z vojáků, aby setrval v pokoji, vyšel ven. Potřeboval se trochu projíti, aby uklidnil své rozčilení a doufal, že venku najde některé důstojníky, kteří obstarají povolání plukovního lékaře, přiděleného patnáctému pluku. Dá mu potřebné instrukce a až se ještě jednou na nemocného podívá, pojede nazpět.

Vycházel právě před zámek, kde stál hlouček důstojníků, rokujících o neočekávané příhodě, když za ním přiběhl sluha, vyřizuje prosbu zámeckého panstva, aby je navštívil.

»Přijdu hned, pánové,« volal na důstojníky k němu se blížící a následoval sluhu, jenž ho vedl do prvého poschodí. V jižním zámeckém křídle otevřel dvéře a vpouštěl Hořaře, jenž vešel do pokoje. Nikoho zde nebylo, ale o-

nevřenými dveřmi, vedoucími do sousední místnosti, slyšel hovor a teď se blížily chvatné kroky. Vysoký, ramenatý muž, asi šedesátník spěchal mu vstříc a podávaje mu ruku, podržel jeho ruku ve své a vedl ho do salonu, ve kterém jak se zdálo, byla shromážděna celá rodina statkářova. Na všech tvářích patrny byly stopy rozčilení a když lékař vešel, povstali a dychtivě čekali, až se přiblíží.

»Moje paní, můj syn Otto, moje dcera Hanna a Kamila,« představoval statkář. »Promiňte, že vás obtěžujeme, ale jsme velmi překvapeni onemocněním pana sedlníka a želíme hluboko jeho nehody. Máme starost, jak se mu daří a je-li jeho choroba vážná. Vy nám nejlépe podáte správnou zprávu. Nehrozí snad panu sedlníkovi vážné nebezpečenství?«

»Nikoliv, až dosud není naprosto obav,« sděloval Holař. »Pan sedlník sice velice seslábl následkem ztráty krve, ale rána je podružného řádu. Nevím ovšem, co se může ještě státi. Ležel na chladné zemi a mohl by onemocněti zánětem plic, jelikož zem je dosti syrová a jak se domnívám, pan sedlník ležel na zemi hodně dlouho. Ale až dosud není ani k této obavě žádné příčiny. Půjde-li léčení normálním způsobem, bude pan sedlník za měsíc zdráv.«

»Bohudíky!,« pronesla domácí paní vroucně. »My jsme se hrozně polekali. Pan sedlník byl ještě včera s námi u večeře, byl úplně zdráv a vesel a najednou taková hrozná věc! Nebohý pán, co asi zkusil! Co se mu vlastně stalo?«

»Nemohu dosud říci, jak si poranění způsobil a nechci předbíhati úřední vyšetřování, které náčelní velitel nařídí. Je velmi nevděčné činiti dohady, nejsou-li známy všechny okolnosti. Ostatně pan sedlník je při smyslech a jakmile se spánkem trochu osvěží, sám poví, co a jak se stalo.«

»Spí teď?«

»Bezpochyby, toužil po spánku a zavřel oči, dříve než jsem ho opustil. Hlídá u něho voják ze zdravotního sboru a je tedy dobře obstarán. Až přijde můj kollega, podíváme se naň společně a potom on už jistě bude moci podati určitější a jak doufáme veselejší zprávy.«

»Mohl bych snad pana sedlníka navštíviti?« tázal se pan Valena.

»Zajisté. Ale nyní do jista spí. Jen na to upozorňuji, že bude dobře, bude-li míti nemocný asi dva dny naprostý klid. Nemám na mysli, že by jeho poranění zavdávalo příčinu k obavám, ale je zajisté také duševně rozechvěn, ztrátou krve jsou jeho nervy náchylny k rozčilení a to vše by mohlo míti nepříjemné účinky na jeho zdravotní stav. Ostatně dojista musí sem, i když my odtáhneme, asi dvakráte lékař, aby ránu prohlédl a převázal a ten vám ještě řekne, jak už je rekonvalescent schopen snésti mocnější pohnutí mysli.«

»Pane doktore, kde má pan sedlník ránu?« zeptala se náhle domácí dcera, slečna Hana.

Tato otázka tak z nenadání pronesená jaksi Holaře překvapila. Cítil sice stále, že jsou naň upřeny dvě velké modré oči, jejichž pohledu se dosud instinktivně vyhýbal, ale když nyní ozvala se otázka, byl donucen obrátiti se k tazatelce.

Hana Valenová měla hlavu rusovlasé víly. Její pleť byla bezvadně čistá, její rysy souměrně skrojené a její plavé vlasy tvořily věnec kolem této něžnou červení nadechnuté tváře. Cosi dětsky nevinného, přítulného a sladkého dívalo se z tváře dvacetileté Hany, jež zdála se býti ještě poupětem a ženou zároveň. Nevěděl, proč cítí jakousi bázeň před něhyplnýma těma očima, ve kterých byla vepsána veliká dobrota a v této chvíli také skrytý strach.

»Na levém rameni asi v těchto místech,« odpovídal, ukazuje na své ruce, kde byl sedlník zraněn.

»A čím se ta rána stala?« pokračovala ve svých otázkách.

»Těžko slečno říci,« pravil váhavě. »Snad upadl na ostrý předmět, snad byl někým zraněn.«

»Měl s sebou zbraň?«

Ovšem, sám jsem mu šavli odepínal.«

»Snad ho tedy někdo zranil z úkrytu.«

»Je mi líto, že nemohu slečnu úplně informovati, jelikož sám nic určitého nevím. Pochybuji však velice, že by se o nějaký zákeřný útok jednalo.«

»Na každý způsob je to velice nemilé a pro nás dvojnásob bolestné, jelikož pan sedlník Kozák je naším starým známým z Puklic. Máme tam totiž továrnu a pan sedlník býval naším

hostem,« vysvětloval pan Valena. »Proto cítíme takový živý zájem a přáli bychom si, abychom měli jistotu o jeho zdravotním stavu. Ale vaše laskavé ujištění vlévá nám naději, že opravdu bude brzy po všem nebezpečenství. Mluvil jste už s panem majorem?«

»Když jsem sem šel, setkal jsem se s ním, ale od té doby jsem dosud ho neviděl. Chtěl jsem právě ho vyhledati.«

»Půjdu tedy s vámi,« nabízel se, povstávaje. »Budete tak laskav a přijmete naše pozvání k obědu, abyste mohl bez obtíží ještě na pacienta dohlédnouti.«

»Nebudu-li činiti obtíží, s díky přijímám. Milostivé dámy prominou, že nyní odejdu vykonat svou povinost.«

»Těšíme se na shledání v poledne,« ujišťovala domácí paní a usmála se naň. V té chvíli jakoby se v jejích tazích ukázala podobnost s dcerou. Mlčky se uklonil a provázen Valenou vycházel ven. Sluha, kterého potkali, sděloval, že pan major se po panu doktorovi shání a že čeká venku mezi pány důstojníky. Zamířili tedy oba dolů, kde opravdu major čekal. Sotva je spatřil, chvátal jim v ústrety.

»Jak se daří Kozákovi?,« volal dychtivě.

»Doufám, že dobře .«

Není tedy nebezpečenství smrti.«

Pokud jsem mohl posouditi, není. Musím odpoledne nazpět a byl bych rád, kdyby zdejší plukovní lékař přišel převzíti ode mne nemocného.«

»Už jsem proň vzkázal, odejel ráno ke štábu a zdržel se tam. Ale on přijede. Páni odpustí, že na chvíli odejdeme.«

Pokynul lékaři, aby ho následoval a vedl ho do pokoje, který obýval. Když se dvéře zavřely, postavil se před něho a upřel naň pátravý pohled.

»Co se stalo?,« tázal se přitlumeně. »Je to zločin či náhoda, nebo do konce souboj? Mám velikou starost, věc se musí služebně hlásit, bude žádáno vysvětlení a vyšetřování a rád bych byl informován, aby náš sbor neutržil nějakou důtku.«

»Pane majore, nevím, co vám odpovědět. Může to býti zločin, náhoda, nebo souboj. Nejlépe by to vysvětlil pan setník.«

Je ho možno vyslýchat?

Nyní nikoliv, je velmi slabý.

Nu tak vidíte, jsem právě tak chytrý, jako jsem byl,« pravil mrzutě. »Rozumějte mi. Nejedná se mi o úřední výslech, ten odpoledne než odjedete zavedu, ptám se pouze soukromně co vy o tom soudíte. Neznáte mě a nevíte tedy, že jsem přítelem toho, aby se věc nedělala horší, než nezbytně třeba a aby důstojnictvo bylo ušetřeno nepříjemností. Není to snad nějaký souboj nebo nestřetl se snad s jiným důstojníkem?«

»Odpovídám také úplně důvěrně, že poslední váš náhled je asi správný, jelikož byla také šavle pana setníka zakrvácena!«

»U všech kozlů, je to tedy to, čeho jsem se bál,« prohodil major mrzutě. »Ti páni jsou někdy jako svéhlavé děti a nic nedbají napomínání. Potom se činí výtky, že představení nejsou dost rázná a přísná. Viděl někdo tu zakrvácenou šavli?«

»Ano, hulán, který mi pomáhal raněného svlékati. Vytáhl šavli a ukazoval mi, jak je plná krve.«

»Ještě to k tomu! Chlap už jistě všecko vyžvatlal a můžeme se těšiti, že do večera bude o tom věděti celá brigáda. Znáte toho muže?«

»Nikoliv. Setkal jsem se s hulánskou hlídkou, právě když jsem sháněl pomoc a za přispění hulánů jsem přivolal zdravotní oddělení. Snad bych toho muže poznal.«

»Počkejte, pošlu pro ty muže a přesvědčím se, není-li už pozdě.« Přistoupil k oknu a otevřev vyhlídku, volal na důstojníky, aby některý opatřil předvolání oněch mužů z hulánské eskadrony, kteří byli přítomni nálezu raněného. »Podle všeho ohledání byla ta rána zasazena ze předu, nebo ze zadu?,« tázal se, když se od okna vrátil k lékaři.

»Ze předu, poněvadž se táhla šikmo svalstvem od shora dolů.«

»Potom to byl souboj, nebo nějaká pračka, při které horké, nerozumné hlavy nepovážily, jakou zodpovědnost na sebe béřou. Byly snad na tom místě, kde jste setníka našel, nějaké stopy zápasu?«

Naprosto nic. K tomu se ani ono místo nehodilo. Stalo-li se nějaké utkání zbraní mezi dvěma zápasícími, stalo se jinde a pan selník přišel na místo kde ležel, bez cizí pomoci a tam buď ve mdlobě klesl, nebo unaven se posadil a ztrátou krve v bezvědomí upadl.«

»Nikoho jste neviděl na blízku?«

»Nikoho!«

»U vás nikdo nebyl zraněn? Pravíte-li, že byla šavle selníkova zkrvácena, musí býti ještě jeden zraněn. U nás, pokud vím, není zraněn nikdo.«

»Ani já o žádném zraněném nevím,« pravil lékař, pozorně se na majora dívaje a o jeho slovech v duchu uvažuje. Ano, musí býti ještě jeden poraněný, ale kde je? Skrývá snad své zranění, aby se vyhnul vyšetřování? Či snad dokonce je pravda, že kdosi dopustil se násilí, selníka přepadl, jeho šavle se zmocnil a zraniv těžce napadeného, zase šavli do jeho pochvy zasrčil, aby zakryl svůj skutek? V tom případu byl by selník zbabělec, když se nebránil a dal si svou zbraň vyrvati. Oba mužové se na chvíli odmlčeli, jakoby očekávali odjinud vysvětlení.

»Čert mi byl tuhle nepříjemnost dlužen,« zaúpěl major. »Mně se zdá, že ani vy se na to jen tak lehce nedíváte, že?«

»Abych se přiznal, vaše poznámka, že by měli býti zranění dva, působí mi také starost. U nás není zraněných, zde také ne a rána bezevší pochyby pochází od šavle.«

»Tak vidíte, že jsem měl dobrý nos a tušil jsem hned, že mě čeká hodně mnoho nepříjemností. A kdyby to byl nějaký mladý poručík, nedivil bych se, ale selník, muž, kterému je dvaačtyřicet roků,ne-li o nějaký rok více! Náš plukovník bude zase vyváděti a člověk za takovou věc přece nemůže.«

»Dovolte, nejsou v blízkém okolí ubytována ještě jiná oddělení vojska? Myslím, leží-li snad zde na blízku ještě jiný pluk, nebo dělostřelectvo, takže bychom v téhle chvíli zcela dobře nevěděli, co se u těch oddělení děje? Je sice nařízeno neprozrazovati nic z taktického rozložení vojska a já patřím k nepřátelskému pluku, neptám se však, jak jest vojsko rozděleno, ale pouze pátrám po možnosti, že by snad mezi selníkem Kozákem a důstojníkem cizího oddělení mohlo dojíti ke srážce.«

Pokračování.

PAVEL LIST:

VDOVA.

POVÍDKA.

Pokračování.

»To's ty, Terezko?« jakoby se ptaly.

»Já, maminko,« odpovídala neslyšně.

A vzchopivši se, pohladila ruku matčinu a přala se jí, soucitem provanula po zdraví jejím.

Nesrozumitelný zvuk byl jí odpovědí. Ale nemocná zakryla si tvář cípem peřiny.

Velké slze spadly s očí mladé vdovy a vpily se v uvolněnou vlnu stařenčina vlasu.

»Tím vším jsem vinna já!« zaúpěla.

Dlouho setrvala u stařeny. Teprv pozdě večer vrátila se domů. Když odcházela, zdálo se viděti v přítmí chodby opět mrtvé oči nebožtíkovy. Vyčítavě sledovaly její odchod a provázely ji až k prahu domovnímu....

»Jeho oči mne neopustí, nedopřejí mi klidu!« — žalovala a s bázní vracela se domů. Všude je zřela, vedle sebe ve ztichlé ložnici, v kuchyni, všude, kamkoli jen pokročila.

»Šílím?« volala do ticha noci, vzpřimujíc se na loži.

Umínila si pevně, že zítra odejde hned ráno zase k matce. Ku podivu, zde oči neobjevovaly se již, ba zdálo se jí tu jaksi vlídněji a jasněji dnes, přes to, že nemocná ležela tiše, skoro bez dechu na bílém lůžku, přes to, že němá opatrovnice tiše odcházela a přicházela, aby urovnala stařeně podušky nebo přinesla nějaké občerstvení.

»Zde jsem jista před tou hrůzou« — uvažovala Tereza — »snad je to přání mrtvého, abych zůstala u matky a pečovala o ní? Mrtvé jeho oči přikazují mi, abych se věnovala matce.«

Byla odhodlána uposlechnouti.

Matka zdála se procitati k životu. Živěji se ohlížela po nové ošetřovatelce, která teď něžně a láskyplně se oddala svému novému zaměstnání. Pohledy nemocné nebyly již tak divoky a jídlo od ní přijala a nechala se pohladit její malou, hebkou rukou po vlasech. —

Tereza zvykala statečně své úloze a nepociťovala únavy.

Zvědavost donutila ji jednou podívat se opět do mlýna, ač, nebo právě proto, že nevzkazoval mlynář a nežádal si její přítomnosti jako dříve. Jindy musívala bezodkladně a oddaně pospíšit vždy v jeho nedočkavé objetí.

Jen jedinkráte dal se poptati po jejím zdraví, brzy po onom rozladění nedávném. Pak dost, jako by s ní byl doúčtoval. A přece musí k němu! Musí vědět, co zamýšlí!... Což by to bylo možno, aby na ni docela zapomněl? Zdráhala se takovou myšlenku jen sobě připustit, ale zlá tucha vedla jednou za večera kroky její do mlýna známou jen jí k němu cestou.

Vcházela malými dvířky (zůstávala k vůli ní po celý večer otevřena), zadem do velké ovocné zahrady a odtud přímo krátkou chodbou do jeho soukromého bytu. Po tmě již našla zde vždy dvéře jeho pokoje otevřeny a lampu se zeleným stínidlem na stole.

»Zda-li pak je dnes doma již?«

Proti obyčeji dnes lehce zaťukala na dvéře. Kdosi tam jest, ale zdá se, že to není Dufek.... Naslouchala, tajíc dech. Rukou tápala po zdi, hledajíc opory. Strach údy jí podťínal.

Zlá předtucha prolnula její nitro.

Kdo to asi je?

Dvéře se otevřely a klíč zaskřípl v zámku. Kolem Terezy kmitla se postava ženy a dotkla se vztýčené ruky její.

Odcházející rozžala sirku.

»Kačka!« zvolala mladá vdova, poznavši při světle mlynářovic služku.

»Není doma!« prohodila tato nedbale a spěchala, aby dodala jizlivě: »Však nebývá často teď doma a nestojí o návštěvy — naše!«

»Naše?«

»Nu, ano, nic se nedivte! Často jsem vás napozorovala! Už je s námi konec. Se mnou i s vámi! Bude se ženit!« Poslední slova vykřikla.

»Ženit?«

Oči Tereziny se rozšířily.

»Ženit! Co jste si myslila? Snad že si vezme vás? Ten potřebuje, milá brachu, peníze! A ty mu nedáme ani já, ani vy! Pozval si mne dnes — snad naposled před svatbou — ale nestojí víc o mně, jak je vidět.

»Až se vrátí, budu s ním účtovat!« A odcházejíc kvapně, hrozila, vztyčujíc ruku do výše.

Tereza trnula hrůzou. »Tak tedy s touhle se dělila o jeho lásku!«

A bylo jí pojednou slyšno. Náhlá závratná propast se před ní otevřela a hrozila ji pohltiti svým bezvárným jícnem. Kdyby se jen propadla v tu chvíli! Bláhovým nadějím se oddávala zbytečně, že snad si ji Dufek vezme po všem, co se stalo, a ejhle! Bude se ženit, ženit pro peníze! . . . S jinou se bude těšit, jinou bude líbat! — Odkopnuta!

Ale patří jí ti.

Vrávorala ven, zachycujíc se zdi, aby neklesla. Zdálo se jí, že kamenný strop chodby se na ni sesul, a že v hrdle jí uvázl zoufalý výkřik po záchraně.

Ale je možna záchrana zde? Co ji může zachránit před h a n b o u? Jakou hanbou? Zda nebála se hřešit dřív a neohlížela se po h a n b ě? Kdo zachrání, kdo spasí ji před z a t r a c e n í m?... Zatracena!... Ale jdouc zvolna mezi šelestícími stromy pusté zahrady, zvlhlé a rozměklé podzimním dlouhým deštěm, spatřila náhle v oparu mlhy mrtvé oči svého muže, jako by ozářené svitem aureoly. Hu! Jak ji zamrazilo!

Kdo zaťatí ty němé, vyčítavé jeho oči? Kdo ji vyřese z toho měkkého, houstnoucího bahna, v němž uvízly její zolověněné paty? Cítila, že zapadne a že se zalkne v té husté mlze, jež ji zahalovala vždy úže, ale přála si toho zániku, toho zthnutí v bezvědomí, té mrtvé nehybnosti a závratí do nekonečna.

Umřít!...

Drobný déšť, spadlý na její schýlenou šíji, probudil ji k novému vědomí.

Což nesmiluje se nad ní nikdo víc?

Slyš!

Vrátka se před ní otevřela a kdosi vešel. Vešel velký a ozářený bílým světlem. Cítila, že vane příjemné teplo z jeho postavy k ní a

tušila, že se blíží k ní laskavě, s úmyslem nejpřátelštějším.

Ale neměl Duškovu podobu, měl tvář jaksi nelčlesnou, bílou a průsvitnou, ale ruce teplé a živé jako ruce nebožtíka muže, když poprvé vzal ji ve svou náruč. Se zájmem dala se znova těma rukama vésl a šla za dobrodincem, který ji očividně chtěl vyvésti z labyrintu mlhou opředené zahrady.

Šla v mrtvou noc rozmoklými poli za mlýnem, šla úvozem dvou návrší, na nichž zářila světlá okénka chaloupek; šla, prohřávána teplem vznikající náklonnosti jako děvče v první vlahé noci doby májové jde za srdcem svým lehce a důvěřivě.

Hle, již jest před domkem matky nemocné, kterou opustila tak dávno. Sehnula se za postavou, kráčející před ní plavným, zrychleným krokem, sklonila se pod nízkým stropem pokoje slaměnčina a — padla k nohám její poslele...

Kde je vůdce její, kam zmizel? — Prolřela si oči a zbystřila sluch...

Matka oddechovala lehce na loži, švakrová plela opodál punčochu. Slyšela, jak dráty zvoní o její neúnavné ruce. Lampa matně osvětlovala chudobnou světnici...

Zmizel? Ale proč, proč zmizel?

Jakýsi stesk po něm prochvěl její duší. Velký stesk, bolestivý. Cítila i, že slzy v oči se jí tlačí. Ale proč — proč pak ji opustil? Vyběhla znova na zápraží v domnění, že jistě zachytí obrysy jeho postavy, ale nikde neposlřehla nikoho!

Vrátila se zneklidněna a spatřivši dívku skloněnu nad prací, pocítila náhle velkou líhu viny uvědomělé i před ní a v záchvatu lítosti přitiskla tváře své k její vyhublé hrudi.

»Odpustíš mi, odpustíš?« ptala se jí v pláči.

Němá zahleděla se sdílně do její bledé, dojalé tváře, hladíc ji po vlasech a snažila se odestříli její oči, jež se zavíraly těžkou mdlobou.

Tereza cítila značnou úlevu po milých dotecích čistě té bytosti a vydechla volněji. Byla si dobře teď vědoma, čeho jest jí učiniti, aby ulehčila svému svědomí. Zůstane trvale zde, u matky jeho a sestry a věnuje se jim zcela. Jen tak snad umenší vinu svou. Ubytuje se zde trvale a oddá se opravdovému úmyslu svému...

Večer jak večer očekávala příchod tajemné postavy, která ji nedávno odvedla ze mlýna, naznačivši ji, kde by měla hledat úlevy. Ale neznámý se neobjevoval. Nespatřila již ani mrtvých očí muže, které ji dříve naplňovaly ústrachem za dlouhých, bezesných nocí.

Dokončení.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VÁCLAV HRABĚ KAUNIC zemřel dne 14. října na svém panství v Uherském Brodě. — Byl upřímně a celý náš; nikdy neříkal »vy Češi,« jako tak mnoho jiných pánů, daleko veřejnosti běžnou vytýčenějších v české společnosti, kteří jsou ohromnými Čechy hlavně podle toho kde a kdy. Češství hr. Václava Kaunice tkvělo v jeho duši, z ní vyrostlo. Též tak demokratismus jeho. Nebyl demokratem toliko svým jazykem, ale svým srdcem a svými skutky. Nikoli jen tenkrát, když se ucházel na Slánsku o poslanecký mandát na sněm a říšskou radu a s živnostníky a dělníky si tiskl ruce, ale i pak, když z důvodů závažných vzdal se lidové činnosti politické a stal se majorátním pánem Slavkovským.

Václav hrabě Kaunic byl pokladníkem Akad. členářského spolku v dobách jeho velkého významu pro český národní život na konci let šedesátých. Literární družina »Ruchu« měla ve Václavu Kounicovi oddaného přítele a druha; nikdy nepsal, pokud víme, nestal se spisovatelem, ale náležel té družině, byl jedním z ní, členové její měli a cítili v něm vždy jednoho ze svých a on také se všemi udržoval přátelské, s některými nejintimnější styky.

V srdci ušlechtilé paní Eleonory hraběnky Kaunicové, rozené Voračické z Paběnic dlužno hledati zdroj a pramen citů a smýšlení nejmladšího syna jejího Václava, a nesmí být v nekrologu tohoto zapomenuto též vychovatele jeho, spisovatele českého Ferdinanda Schulze, který jistě velikého vlivu měl na jeho povahu a vštípil svěřenci svému směr celého života.

Pohřbu paní Eleonory hraběnky Kaunicové z malostranského paláce na Vyšehrad před lety

vliskl úchvalným způsobem ráz červený karafiát; byl to hold jí vzdaný za její lásku, kterou vždy měla a na jevo dávala i skutky obětavé humanity osvědčovala lidu. Také na pohřbu Václava hraběte Kaunice nebude scházet tento symbol.

Z národa českého odešel muž ryzí a vzácný! Nesmrtelný monument zůstavil svým darem studentstvu vysokých škol na Moravě — teprve budoucnost bude s to tento veliký čin českého šlechtice náležitě oceniti! — — F. H.

ZIMNÍ KRÁL. Ředitelství městského divadla v Plzni, vedeno ušlechtilou intencí prospěti co možná nejvíce i domácí literatuře, sáhlo po historickém dramatu Karla Kolmana a uvedlo je v dobově věrné výpravě i pečlivém nastudování celku poprvé na jevišti, přizvavši ku zvýšení lesku premierového večera slečnu Jarmilu Kronbauerovou jako hosta „na hlavní ženskou roli. Bylo všeobecně očekáváno s napjetím, jak drama známého již autora se osvědčí při provedení scénickém: Zdálo se jistě mnohému, kdo hru předem četl, že »Zimní Král« kloní se spíše ke skupině dramat knižních. Jeť sama látka Kolmanova dramatu, čerpaná z jé doby pro české království nejtragičtější, ač plna dramatických hrotů, do krve nitro zraňujících, nezatížena dějem, vyplňujíc své tři akty skoro povětšině jenom povahokresbou, jež, byť i sebe zdařilejší, přece tak často jeví se spíš poesií tam, kde nahraditi má zúplna všechno vnější dění. Leč — přejeme autoru ze srdce, že premiera jeho dramatu dokázala přes to vše plnou jeho životnost. Zásluha úspěchu přičtena tu jistě nejprve sympatickému sujetu, k němuž literatura i historie s tak mnohou dosud nerozřešenou otázkou se vrací, a zároveň i celé charakteristice celku i jednotlivostí, jež provedena, zejména pokud se týče postav českého panstva, v celé jeho tehdejší tragické ubohosti, velmi zdařile. Této charakteristice, všem plasticky vystupujícím rysům jednotlivých profilů, ostře navzájem kontrastujících, děkuje »Zimní král« za to, že neunavuje diváka, naopak, že zajímá. To možno nejvíce zdůrazniti o druhém jednání, které má momenty jímající, zejména v roli královny Alžběty, nejsympatičtější snad postavy celého dramatu, a také postavy nejtragičtější, nejvíce loužící, o nejvyšším sníci, a chaboští manžela, těkavého slabocha, ztrácejí na konec všechno, celý pyšný svůj zlatý sen. Jednání třetí v celé koncepci jest nejméně jednotné: ale přináší nové plus: výbornou figuru básníka Šimona Lomnického, která umožňuje časovou rozlohu Fridrichova kvasení. Sama katastrofa, velmi choulostivá nejen v literárním vypracování ale i v provedení, dobře dopadá. Při dalších reprisách prudčí tempo jistě ji dodá více tragického chvatu, při němž to tušené, ve vzduchu visící úzko před bouří ještě více vynikne.

Co se týče provedení věru těžko bylo by skrbliti chválou. Bylof viděti na všech účinkujících tolik snahy a chuti, že běžný tu a tam nedostatek premierový zcela ustoupil do pozadí. Na předním místě ovšem byl výkon mladistvého hosta, slč. Jarmily Kronbauerovy, jež dovedla vžíti se celou bytostí v osud pyšně o slávě horující dcery krále anglického, jež dovedla i shrouditi se v hrůzu a zděšení nad prchajícími vidinami a trudnou, děsivou, ponižující skutečností. Nadaná herečka, dnes již na prknech zcela zdomácnělá, prosta každé lísně hlasu i gesta, vytěžila z úlohy své vše, co možno bylo, a dala jí nad to krásný zjev, plný důstojnosti a plný, všeho odstínu schopný orgán, jenž tak úzkostně dovedl se zachvíti ve svých pianissimech a tak dunivě dovedl varovati v těch předtuchy plných tónech hlubší polohy, znějících v sluch tak dramaticky výrazně jako varování Brangänino. Pan Nový, jenž zároveň byl režisérem hry, dal svému neenergickému králi z Falce nejlepší snahu vystihnouti tuto těžkou povahu. Zdařilo se mu lépe v prvých dvou aktech než ve třetím, kde snad trochu zmírniti bylo by radno. Plné uznání také budiž jeho výkonu režisérskému, velmi nesnadnému: bylo vše velmi dobově věrné a přesné, i tempo hry plynulé. Probírati veskrze všechny role a postavy vytvořené nedostatek místa nedovoluje. Jen stručně buď vzpomenuto výborného p. Puldy, jenž podal figurku plnou svérázu a opravdového, nelíčeného a nepřehnaného humoru. Úspěch u obecenstva byl hlučný, autor i hostující umělkyně zahrnuli vavříny. Plzeňské divadlo, zejména jeho výtečný ředitel pan K. Veverka, může v knize svých pamětí zapsati o jeden krásný čin více! Zdeněk Knittl.

DVA LISTY NERUDOVY. Ke článku tohoto nadpisu v 1. čísle Máje uveřejněnému došel nás následující dopis:

Vážená redakce!

Prosím, abyste ke dvěma dopisům Nerudovým, jež v čís. 1. nového ročníku Máje cituje p. Jarosl. Balák, otiskli tento doplněk: Toliko prvý list, jak z nadpisu i obsahu je zřejmo, byl napsán J. M. Balákovi. Avšak dopis druhý zcela nepochybně byl adresován vydavateli Humoristických Listů, J. R. Vilímkovi otci, s nímž si Neruda tykal a jemuž v letech sedmdesátých i později psával »reliefy« k podobiznám umělců a literátů, učenců i politiků, jež kreslil mladý tehda malíř Jan Vilímek a jež bývaly na prvé straně Humorů, tenkrále veli-

kého formátu. A nebyl to vlastně list soukromý a není neznámý. Byl Nerudou napsán skutečně jako průvodní text (ve formě dopisu) k jeho — Nerudově — podobizně, kteron Humory lehdáž (tedy někdy r. 1879 neb o rok dřív či později) přinesly a pod níž neb za níž řečený Nerudův dopis byl otištěn. Nemaje tu po ruce příslušného ročníku Humorů, nemohu v tom okamžiku tvrditi, že v o t i š t ě n é m »autoreliefu« není snad nějaké změny, kterou by Neruda při korektuře byl mohl učiniti. Vždyť uplynulo přes třicet let. Některé věty však jsem si na vždy zapamatoval, zejména onu o »podobizně celé, i s nohama« a o tom »kopání«, čímž Neruda sám sebe ironisoval, dále pak ony úryvky z hovorů »milých čtenářů«, z nichž každému líbilo se něco jiného, při čemž každý zas jinou tvorbu Nerudovu znevažoval. Opět se tu Neruda sám ironisuje.

Že i tento druhý »dopis« nalezen v papírech po J. M. Balákovi, vykládám tak, že † Balák — mimochodem řečeno rozený a neobyčejně obratný novinář, jemuž by se za příznivějších okolností životních bylo dostalo v žurnalistice české místa a významu zcela mimořádného — po vykonané sazbě rukopis Nerudův si vyžádal a jako vzácnou památku uschoval. Proto taky k němu není obálky, jež nepochybně zůstala v rukou Vilímkových.

S upřímným pozdravem

I g n á t H e r r m a n n.

V Řevnicích, 6. října 1913.

Zjistili jsme, že upozornění Ignáta Herrmanna je správné. List otištěn v »Humoristických Listech«, roč. XX. č. 21. ze dne 25. května 1878, a jest adresován: P. T. p a n u J. R. V i l í m k o v i, v y d a v a t e l i »H u m o r ů« z d e. — Poslední slovo opatřeno hvězdičkou, odkazující k poznámce pod čarou: »Dovolujeme sobě indiskretnosti té, že zde oliskujem list soukromý«. Poznámka tato arci nevylučuje možnosti, ba pravděpodobnosti, že list ve skutečnosti nebyl soukromým, nýbrž redakční fikcí. Jako list soukromý sotva by se byl dostal po otištění z majetku adresátova. Dopis nebyl otištěn pod podobiznou Nerudovou, nýbrž na druhé straně, v levo nahoře, poněvadž podobizna jest celostránková. Tolik na opravu článku Jaroslava Baláka »Dva dopisy Nerudovy« z prvého čísla našeho i na doplnění dnešního dodatku Herrmannova. R e d a k c e.

ADOLF DOBROVOLNÝ, opustiv soubor Vinohradského divadla, pojal úmysl jistě záslužný pořádati večery recitační a tak sloužiti na nových cestách umění českému, zejména produkci básnické. Prvý večer uspořádán péčí Spolku českých žurnalistů a věnován veskrze pracím, jichž autoři náleželi či náleží v řady českých knězí sedmé velmoce. Již tímto jednotným, ideovým sestavením programu uvedl se recitálor sympaticky, a jeho ušlechtilý způsob mluvy ve verši i prose, jeho přilnutí a pochopení pro každou nejmenší nuanci velmi hojné obecenstvo vděčně kvitovalo. Přejeme dalším podnikům svědomitého umělce, by úroveň jich programová i reprodukční neklesla a zároveň, by zájem obecenstva stejně je provázel. —lll.

KUPECKÉHO A RAINEROVA VÝSTAVA. V Rudolfině uspořádána výstava děl starého mistra českého, v Uhrách zrozeného a v cizině působivšího, Jana Kupeckého. Máj přinesl v VII. ročníku řadu reprodukcí dle rytin jeho portrétů, prací naskrze rázovitých a o vysokém stupni, na němž se umění tohoto mistra nalézalo, svědčících. Tehdy jsme si posteskli, že díla jeho nejsou dosti známa. Pořadatelstvo výstavy zasluhuje si tedy skutečný vděk za tuto revui umělecké práce malíře, kterého si rádi přivlastňují i Němci a Maďaři. Relief umělecké osobnosti Kupeckého vystupuje na výstavě ostře a plasticky. Kupecký byl výborným kreslířem, kolloristou i bystrým pozorovatelem. Teprve před originály jeho děl chápeme velikou oblibu, jaké se jako portrétista těšil. Zároveň s obrazy Kupeckého vystavena díla J. V. R a i n e r a, jiného starého mistra českého, jehož pravou mohutnost hledati však dlužno na klenbách chrámů, které zdobil obrovskými freskami. Zde bylo pravé pole, na němž bylo dosti místa pro bohatou fantasii, odvážnou komposici i pro široký rozmach svižné ruky mistra barokové malby, která u nás za něho dosloupila svého vrcholu. R.

NAŠE PREMIOVÉ SLOSOVÁNÍ přijato bylo odběratelstvem Máje velmi sympaticky. Na četné dotazy odpovídáme tuto, že si může každý odběratel Máje zakoupiti libovolný počet knižních premií a že do každé premie vložena jest číslovaná poukázka, která se súčastní slosování. Připomínajíce, že první výhrou jest krásný, rozměrný akvarel Wenigův Jan Výrava v zlaceném rámci a druhou a třetí knihovny o 30 a 15 svazcích vázaných knih, odkazujeme čtenáře na prohlášení, obsažené v příloze čísla prvního. Den slosování, jakož i tažená čísla, budou v Máji v čas otištěna.

Toto číslo vydáno dne 24. října 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 4.

LOTHAR SUCHÝ:

BALLADA

O MARNOSTI, O SMUTCÍCH I O NADĚJICH MÉ PRÁCE.

Kvěl šípku, který potěšil kdys Goetha,
fialka jarní, chudá, drobnokvětá,
na které Vinci osvěžil své zraky,
má význam větší všeho lvého světa!
Co platno je li, že snad v práci taky
sníš, dumáš, toužíš, lrpce trpíš leta?
Zda koho verš tvůj v době smutku zléčí,
zda s čela komu zažene chmur mraky
a posilní jej se životem v seči?
Zpěv cikády má věru význam větší!

Tvá práce marna, zbytečna a kleta.
Ta nekonečná, dlouhá veršů četa,
shon za výrazem marný, křivolaký,
zda v posled víc je nežli děcka cela?
Svých cilů marně vyloviť chceš vraky,
jsi příliš slabý, vysoká je meta!
V své vlasti cizí, cizí mluvíš řečí . . .
Je nutno nejdřív získat přízeň klaky,
však ty jí zhrdáš! Nuže, mstí se, ječí!
Zpěv cikády má věru význam větší!

Co jiní žnou již pole řádně setá,
tvé chudé zrní solva že se metá . . .
však na obzoru černé jsou již mraky.
Je marno síli! Po všem předem veta!
Dnes lidem k smíchu pošetilec všaký,
jenž místo boje choré sny jen splétá.
Proč prodíral se kamením a kleči,
když pohodlné všude vedou vlaky
a možno k cíli bez všech nebezpečí?
Zpěv cikády má věru význam větší!

Poslání:

A přece z hrdla nová píseň vzlétá!
Má pevnou víru, aspoň jedna věta
že v širém světě rozjasní tvář něčí . . .
Tak cikády zpěv nemá význam větší!!

F. J. ČEČETKA:

HOŘKÉ MILOVÁNÍ.

GENRE Z ARCHIVU.

Otevřenými okny hospody nesly se do liché noci kvikavé tony dud, ostré zvuky cymbálů a pláč houslí . . .

Předměstská mládež nymburská slavila »Na kocandě« svoje »máje«. Tančila divoce, až červotočina padala se stropu. Zpěv a výskot

přehlušil chvílemi i ryčnou muziku, svižná děvčata vyskakovala, aby se zvedl ten, točila se závratně a připravovala hochy o hlavu.

Od hospody vzdalovaly se modravou nocí dva stíny. Záře hvězd jako roztavený kov stékala k zemi, srpek měsíce mléčným svitem obléval dvojici mladých lidí, k sobě přimknulých. Mikoláš, syn mlynáře Hudce z Komárna, na čerstvém vzduchu chodil s Lucinkou, dceruškou podruhyně Bibiány z předměstí.

V noční samotě hoch tiskl panenku k srdci, kladl polibky, kam se ve tmě dalo. A nebylo divu, že vznětlivé srdce hezkého synka mlynářova zahořelo plamenem k děvčeti z podruží! Lucinka bylo poupě vzácné krásy, třeba její máti byla šeredná jako noc. Byla rosllá jako břízka, jako prut ohebná, v snědých, ojíněných tvářích sametové oči jí jen hrály, bohaté vlasy v nádherných pletencích leskly se jí havraním peřím. V podruží a chudobě rozdýchalo se v květ mládí, plné žhavé něhy. Z rukávců nadouvaného živůlku pod vlajícími stuhami smály se její oblé paže a útlé nožky v bláznivých střevíčkách pod krátkou sukénkou byly by chloubou Popelčinou . . .

Mikoláš hořel jako kotel, když si Lucinku vedl z tanečního víru pěšinou podél Labe. Mezi polibky nejkrásnější slova vkládal své zaklelé princezně. Lucinka odpovídala drobným smíchem, v bílých střevíčkách vesele cupala po jeho boku porosenou travou.

»Můj květe jabloňový . . ., má písničko májová . . ., má holubičko . . .!«

»Ještě nejsem tvoje!« zazpívala Luci zvonivě a rozsela perličky smíchu.

»Ale budeš — jak tatík oči zavře . . !«

»Kdo by myslil, čí budu!« A pleskala směléhc milovníčka oháňkou z pavích per.

»Roucho z brokátu a stříbra, korunu s démanty a čelenku z hvězdiček ti koupím —!« Hory doly sliboval Mikoláš v žáru sladké chvíle.

Na topole v hnízdě čápi zaklapali — snad ve spaní, snad v horoucím milování, ale Luci podčšena sebou škubla . . . Odpor proti nohatým plákům byl jí od mládí vštěpován. Přivinula se k Mikolášovi, hledala u něho ochranu.

Z dálky až sem v luční samotu zněl zpěv houslí . . . Kouzelná vůně hvězdnaté noci opájela svou mízou, sladkou vůní hlohovou, zázraky se dály v přírodě . . .

Mikolášovo srdce štěstím přeplněné se dusilo, teplý dech mladého dívčího těla smyslů ho zbavoval. A panenka také zaplanula pod hnízdem čapím vášní dospělého děvčete.

Čápi zmlkli v hnízdě při pršce polibků pod topolem. Hvězdy bledly, měsíc v mraky zašel a vzduch slydl rosou . . .

V červotočivé chalupě na předměstí, přilepené k hradbám, vyrostla Luci. Babka Bibiána měla tři dcery, Doru, Kláru a Luci — a k podivu všecka děvčata byla k světu, k obrazu božímu. Babka se živila výtěžkem svého umění: vykládala karty, čarovala kravám, vařila masti, připravovala nápoje lásky . . . V kouzlech se babka vyznala a nevedlo se jí zle. Dora a Klára dospívaly, šly do světa, aby se živily na svou pěst a těžily ze své krásy.

Nejmladší Luci zůstala doma s matěří. Vyrůstala z dětských sukének, krásněla den ode dne. Žila a sníla v paprscích mužských úsměvů a čarovala jako máti — bláznila hochy svýma sametovýma očima. Byla živá a těkavá, samý oheň — a rozkoš jí působilo, když mohla ve svých neposedných střevíčkách zatancoval si po srdcích mužských . . .

Motýli ji obletovali, po květu toužili, ale medu se nenapili. Potřeštěná malá čarodějka jen je dráždila, srdce měla na několik zámků. Jako korouhvička na střeše se točila, dnes toho — zítra onoho; líbili se jí všichni — a to nebyl hřích. Tak jí plynul život jako veselé hody, svět se na ni smál v závratné písni mládí.

Moudrá bába Bibiána zhusta na srdce jí kladla: »Máš, děvečko, jen svoji krásu za věno, střež poklad panenský, než přijde tvůj vyvolený! Svět rozestírá záludně své sítě, aby tě polapil!«

A Luci se dlouho střežila, aby nepadla do sítě. Ale mužské plemeno bylo neodbytné jako komáři a panenka při nejlepší vůli tušila, že přece jenom prohraje jako Dora a Klára , . . Bylo to osudem, bylo to v krvi hezké panenky a ďábel obcházel.

Nechtělo se již ani Lucince činosti, když se jí začal kořit nejbohatší hoch z okolí, urostlý, černooký Mikoláš ze mlýna. Opustil pro ni, pro

svou Luci, všecky ostatní a zvolil si děvečku chudou jako kvítek polní.

Po »májích« nemohli se nasytit milování, srdce jim krvácela láskou. A byli vynalézaví; nesměli se scházeti před světem, hledali ke svým schůzkám lesní hvozdy u Písl, kde ani pláček nezalíkal, za noci u Labe přísahali si, že od sebe neupustí. Luci otevřela prudkému hochovi brány srdce dokořán, zamilovala se poprvé opravdově. Na Mikoláše myslila ve dne, plnil se i v její živé sny. Budoucnosti si hlavy nelámali, bylo dobře zamilovaným blázínkům v úkrytu. A čím více překážek v cestě, tím více jim láska sládla.

Odkvetlo jaro, rozhořelo se léto a přišlo záhy — rozčarování . . .

Lucince najednou stonalo mládí, vadla rychle a smutek jí padl do duše jako stín oblaku. Prudká, vášnivá láska mladých lidí putovala nyní cestou křížovou.

Co platno, že šeptal Mikoláš dosud blaženě její jméno v lesní houštině, že jí ruce tiskl a ústa celoval, když stesk hlodal v srdci dívčím! Polibky dostávaly trpkou příchuť, pověrné zámky se kácely v prach, přišlo — hořké milování. Nezvonil drobný smích Lucinky, k zvědavým otázkám hochovým byla němá — jen se její smyslně nalomené rty zkřivily, a tváře bledly přívalem hrůzy před věcmi budoucími . . .

Maleři neušlo ovšem, že dceruška věsí hlavu, že mívá oči od pláče zarudlé — čekala na příležitost, aby ji vyzpovídala.

Seděla klerýsi podvečer Luci doma s hlavou ve dlaních u okna sama, samotinká. Pod oknem rozkvétaly běloskvoucí koule smuteční kaliny a zraky dívčí upřeny v jedno místo, myšlenky daleko se toulaly. Do srdce zakousl se opět zbabělý, ničemný strach, těžké slzy prýštily jí z očí, putovaly po lících pobledlých . . .

A jak seděla v zadumání na truhle, pláčky pomalované, přikolébala se z venčí nadutá její máti Bibiána. Zasupěla, změřila dceru a začala ostrý výslech.

Eva v ráji před věky svádělu svůj hřích na hada, Lucinka na čápy u Labe . . . Zle jí učarovali . . . Bibiána nechtěla věřit sluchu ani čárům, vyplavala se na milovníčka. Dcerka zprvu nechtěla ho vyzradit, ale když slyšela o pranýři, o uříznutých vrkočích, o cejchu a jiných rozto-milých věcech, při čemž ji mráz běžel po těle, začala se přiznávati . . .

Ruce sklesly Bibiáně, oči vypoulila. »Mikoláš z Komárna —? Zle je s tebou, děvče . . ! Peněz právo přemuže a ty odsloužeš!«

»Dal mi prsten s turkysem, který tvrdí lásku —,« hájila Luci milence.

»Ale nevede k oltáři! Půjdeš v čas do světa, prostopášnice — za Dorou a Klárou!«

»Nechci, máti, od vás ani od Mikoláše!« zaúpěla dcera. »Pomozte, když rozumíte čárům!«

Dobrá rada drahá, Bibiáně lady čáry neslačily. »Nechceš-li z domova, musíš pod čepec.«

»Ano,« přikývla chvatně Luci, »s Mikolášem chci nosit závoj.«

»Bláznice,« hněvala se máti, »mlynář nepožehná, polského dudka nedá!«

»Vám se podaří, ujmete-li se svojí krve —!« A dvě něžné paže svinuly se babce kolem šíje, dívčí hlava v pláči klonila se na její prsa.

»Nu, neplač, Luci! Slzy škodí kráse . . . Budeme hledati cestičku z konopí . . .«

Ušla noc, ráno měla Bibiána hotový plán. Bronzové tváře jí zářily a s vítězným úsměvem povídala dceruške: »Nedá-li tě mlynář synovi, ať si tě vezme sám!«

»Já za starého medvěda?« zhrozila se dcerka, zaplétajíc bohatý vlas. »Za nic na světě . . .!« Ošklivo jí bylo při pouhé myšlence na otylého vdovce ze mlýna.

»Nevidíš si na špičku nosu, pošetilé fanfarum!«, kárala ji máti — a líše potom zasvěcovala dceru do svých úmyslů . . .

Tváře Lucinky se jasnily, i smích její zazvonil a zase starostlivě namítla: »Jak se nutil do medu, když naše duše jsou na sta honů daleko?«

»Eh, co duše! Na chvíli oko přimhouříš —«

»Musela bych zavřít obě.«

»Tak zavřeš obě! Mlýn jako tvrz za tu oběť stojí!«

»A Mikoláš za víc . . .!« vzdychla dceruška. »Ale jaká hanba hladit třaslavého dědka —!«

»Větší hanba byla by u pranéře s bičicem . . «

»Až pozná Hudec, že . . .«

»Nic nepozná! Ohluchne, oslepne — to se však už moje starost!«

Pokračování.

VOJTECH J. KOSNAR:

TOUHY PODZIMU.

KORRESPONDENCE S JOS. V. SLÁDKEM.

Byl klidný poměr můj k Josefu V. Sládkovi právě proto, že byl prostý a jednoduchý. On obdržel ode mne dopis a — odepsal, ač jsme se osobně vůbec neznali. Psal jsem mu vždycky tak, jak píšeme tomu, koho upřímně milujeme a k němuž vzhlížíme jako k velikému a krásnému slunci. Jsem si jist, že Sládek vyšuší, že slova moje nejsou vylhaná — dukazem toho každý jeho mi zaslaný list, v nichž nejen že uloženo je mnoho poesie a citu, ale projevena i důvěra. A chápu také dále tu jeho sdílnost ke mně, proč si postěžoval, proč se svěřil. Jako kolem toho životodárného slunce musí neustále kroužiti nesčíslné množství planet, oběžnic a zemí, tak bylo Sládkovi v pozdních létech potřebno dobrých lidí. A těch tu, mimo staré přátele, téměř nebylo, a byli-li, lhali jemu i sobě a Sládek to cítil. Když odjel tam na svoji zbirovskou samotu, již životem svým miloval, byl pevně přesvědčen, že ten český svět, pro nějž srdce jeho bilo, na něho nezapomene. Ten český svět ale — ovšem až na několik věrných přátel — pomalu zapomínal. Bolelo to Sládka víc, než všechny ty nezměrné bolesti, jimiž choré tělo jeho strádalo.

Básnířka a spisovatelka slečna Růžena Jesenská zajela jednou, ještě s jinou dámou do Zbirova k nemocnému Sládkovi. Brzo potom navštívil jsem ji a při té příležitosti mi také vypravovala o svém zájezdu. Povídala jakou upřímně velikou radost Sládek z jejich návštěvy měl, jak si stěžoval na bolesti a jak při jejich odchodu si posteskl: »Škoda, že alespoň každý týden někdo nepřijede«.

Je jasné z těch slov, jak mnoho Sládek toužil po dobrých lidech, přes to, že krátké potěšení z návštěvy vzniklé, dvojnásobnými odsloužil tělesnými bolestmi. Za jednu nepatrnou návštěvu — celý dlouhý týden bolestivých muk! A přece byl jist, že je lépe tak žíti, než-li v úplném zapomenutí, jehož se také tolik bál Jaroslav Vrchlický, jak se o tom na jednom místě zmiňuje spisovatel prof. Fr. Sekanina. Píšeť, že když s Františkem Heritesem navštívili Jarosl. Vrchlického v den jeho posledních narozenin v Domažlicích, ptal se jich zesnulý Mistr: »A co v Praze... píšou o mně?«...

Sládek jistě nehledal vděku — neboť všichni velcí tak činí — ale chtěl viděť, že ta práce, již vykonal, nebyla alespoň částečně marnou, a že to evangelium dobra, jež v písních svých hlásal, jen trochu zakotvilo v srdcích českých lidí. Kdo pochopí tu snahu geniálního Sládka, který chtěl, aby nám všem bylo dobře v tom úzkém českém světě a kdo pochopí jeho velikou bolest ze zapomění těch, jimž věnoval svoje Já!

•

Jako přispívatel agrárního týdeníku »Plzeňský Kraj« v Plzni, napsal jsem do tohoto časopisu v roce 1909 feuilleton »J. V. Sládek — Mikuláš Aleš«. Jeden výtisk zaslal jsem Sládkovi do Zbirova a po měsíci došel mne od Sládka tento první dopis:

Zbirov, 26. 8. 1909.

Veleváženy pane!

Děkuji Vám za Vaše posouzení mých prací v časopise mi zaslaném. Výše z těch řádek upřímnost a to je vlastně vše, co si spisovatel přáti může. Něco z mých prací zbude, co přece lidem k srdci promluví. Až přes hroby nové generace přejde tolik let, co přes činnost nás starých, také bude mnoho listí opadaného. Ale i v tom, jak v podzimním lese zbude mnoho tklivosti pro toho, kdo tím listím se brouzdá a uvědomí si, že také ono žilo, mělo své jaro a mluvilo svou svěžestí k těm, kdož vůbec srdce měli. Každé nové jaro musí mít své květy, ale co kde bylo ryzího, zůstane. Člověk musí zapomínati sama sebe, své vlastní malé osoby a naučit se žít v jiných. Tak stárna a odumíraje v sobě, v nich zůstává mládí a osudem prací svých, ať už je jakýkoliv, je spokojen. Od mladých v prvním dni tvůrčí síly se uznání prací starých žádati nemůže. Nový věk — nové snahy a cíle. Jen ať jde vše k blahu lidstva a nových lidí.

Oddaný Vám

J. V. Sládek.

Přes to, že Sládek v tomto dopise tak smířlivým okem pohlíží na své okolí a posuzuje nové poměry tak rozumově logicky, je přece jen patrno, že každý projev uznání a úcty přijímal básník s tím vědomím radostným, že se na něho nezapomíná proto, že n ě c o v y k o n a l. Druhý Sládkův dopis byl odpovědí na můj posudek o tehdy právě vyšlé nové jeho publikaci básnické »Dvě knihy veršů«, uveřejněný rovněž v »Plzeňském Kraji«, a na dopis můj, v němž žádal jsem Sládka o příspěvek pro uvedený časopis. Dopis ten, psaný z Prahy, zní:

V Praze 27. 1. 1910.

Veleváženy pane!

Váš list došel mne zde v Praze.*) Děkuji Vám za Váš posudek mých »Dvou knih veršů« v »Plzeňském kraji«. — Těšilo mne, že jste přišel na pravé dno věci, t. j. na ideu vůdčí celé té mé snahy. Ve Vašich slovech není frase; a slačí tedy, že básně nebyly psány nadarmo. O chválu a hanu jich mi nejde.

Rád bych přání Vašemu vyhověl a něco Vám poslal. Ale jsem stále velmi churav a nemohu ničeho psát. Až budu něco míti, pošlu. Ale, konečně otiskněte si něco z mé knihy, co se Vám hodí. Bezpečno tak málo lidí ty věci zná. Nakladatel by jistě neměl nic proti tomu, uvedete-li knihu, z níž vzato.

Ještě jednou Vám srdečně děkuji.

Oddaný Vám J. Sládek.

*) Byl mnou adressován do Zbirova.

Po tomto listě zasílal jsem Sládkovi časopis »Plzeňský Kraj« s různými zmínkami o jeho osobě, literární práci a hlavně zdravotním stavu, který v té době byl povážlivý. A došel mne od něho dopis následující:

V Praze, 24. 2. 1910.

Veleváženy pane!

Jste opravdu hodný, že jste si zasláním čísla »Plzeňského Kraje« na mne vzpomenul. — Slíbil jsem Vám, že některou ze svých nepublikovaných básní »Plzeňskému Kraji« pošlu, až budu něco míti! Tedy posílám. Prosím Vás, abyste laskavě přihlédl k spolehlivé korektuře. Ještě raději bych viděl, kdybyste mi korekturu poslali a já ji obstaral sám. Vás bych pak jen prosil o to, abyste v čas dohlédl. Nic není trapnějšího, jako když tiskařská chyba často smysl ruší a tak celou báseň, na které jistě básník při každém slově piloval, — se zmaří. Uděljte mi to, prosím Vás; vždyť na vylíšění není spěchu.

Bohužel není pravda, co napsal »Venkov«, že jsem zdráv. — Chuť k práci mám leč tolik! — ale vražděí to srdce. Každá ta sebe menší věc je draze zaplacena. Ale život za život.

Oddaný Vám

Jos. Sládek,
Václavská ulice č. 33 n.

Dokončení.

PAVEL LIST:

VDOVA.

POVÍDKA.

Dokončení.

Ve mlýně jásali zalím vstříc nové paní, kterou si mladý mlynář ze sousedního okresu přivezl. Byla prý statná a bohatá — o ty peníze šlo mu především — ale nemladá. A zlí jazykové o ní šířily, že hrozně žárlí na každou ženu, která se jen ke mlýnu přiblíží. Hezká Kačka musila okamžitě z domu, a když se paní dověděla, že s ní mlynář udržoval poměr, zdropila prý hrozný křik a střežila muže ještě úzkostlivěji.

Okna z mlynářova pokoje vedla na hřbitov. Často leď, sedaje večer stále u okna při sklenici piva, viděl Dufek mladou vdovu, ana se modlí u hrobu mužova. Byla vždy černě oděna a bledá, unylá tvář tím výrazněji připomínala bývalému milenci krásné chvilky dřívějších styků s ní. Sledoval ji se vzrůstající vášní a čím méně si jej všímala, tím více se rozohňoval. Porovnávaje ji se svou ženou, která mu byla jen na obtíž, umiňoval si ve svém nezkroceném furiantství, že ji získá opět, musí ji získat.

Skrýl se kteréhosi večera za vraty hřbitova a čekal, až vejde. Minula ho spěšně, vidouc, že ji chce zlákat.

»Nejsem již vaši,« řekla mu, když za ní prosebně volal, ujišťuje ji, že ji miluje stále jako dřív. Odešel zklamán, uražen a lvrdošíjně přemýšlel, jak by se jí zmocnil, neboť síla jeho probuzené vášně byla mocnější než zřelel k veřejnosti a k ženě. Umínil si, že na vzdor ženině žárlivosti a zlobě vyláká Terezu do mlýna a aby si zajistil brzy její příchod, pozval nejprve němou dívku, potkav ji u potoka, kteréhosi dne do zahrady na jahody; jsou prý zvláště zralé letos a chutné. Němá dívka, nelušíc úklad, ochotně vešla a měla dětinskou radost z mlynářovy štědrosti, kterou ji zahrnoval, přidav jí ještě plný košíček krásných jahod pro mladou vdovu. Mlynářka kamsi odjela i bylo mu snadno býti laskavým hostitelem.

Němá chválila švakrové mlynáře posunky vděčnosti a měla velkou radost, vidouc, že i chorá matka okřála, požívši čerstvého ovoce.

Tereza zdráhala se zprvu okusiti z mlynářova daru, ale, nechtějíc vzbudili v němé lítost, stala se bezděčně účastnou Dufkovy štědrosti.

V úkrytu srdce svého, uvažovala-li o probuzené jeho vášni, zachvívala se opět soucitem k zklamanému muži a nalezla opět nové podněty k omluvě jeho kroku. Snad musil tak jednat jak jednal, snad nebylo vyhnutí a pak nemohl si ji přece vzít, po tom co se stalo? Vždyť byl i spoluvinníkem jejím na tragickém skonu muže jejího! Smiřovala se s jeho jednáním a odhodlala se konečně i zajít k němu do mlýna a poděkovat mu za laskavý dar, který nebohé matce mužově a sestře způsobil tolik vzácné radosti.

Tušil to a zajásal, když se objevila kteréhosi odpoledne v jeho pokoji.

»Jak jste mne překvapila!«, volal, blíže se k ní s bývalou touhou a zpozorovav, že se ohlíží úzkostně a v rozpacích, aby ho neslyšela snad hospodyně, řekl honosně a s bývalou živostí zaníceného milence: »Jsme zase jednou sami! Ó, jaké blaho se rozlévá v žilách mých, Terezko, drahá Terezko!«

Uhybala se mocnému rozpjetí jeho ramen. Bázeň podlamovala jí údy, tep srdce se zastavoval. Snažil se sevříti ji v náruči chtivě, horoucně, když tu kdosi zaklepal nervosně. A bez vyzvání vešla němá dívka, usedavě plačící.

»Co je, co se stalo?«

Tereza stála ihned u ní a zachytila omdlévající svým ramenem.

»Maminka umřela, viď, umřela?« zvolala v hrozné předtuše a objavši němou opustila s ní pokoj mlynářův.

Tento ustrnul a s ústy pootevřenými hnal se za nimi. Cestou zdržela jej však hospodyně, vrátivší se ze sousedství a volala hrozivě: »Co máš s těmi ženštinami, ty jeden —?«

»Byla mou milenkou,« řekl odhodlaně, jakoby byl chtěl všecku zlobu i zklamání své vysoptili v ráz — »a přišla se se mnou rozloučit. O, jak byla krásná, jak byla krásná a žádoucí!«

A zrudnuv v obličeji, klesl přemožen vášní na stolici . . .

Cože? Co — praví? Ona, tedy ona je tou —?«

A vrhnouc se beze smyslů na muže, jala se rváti vlasy jeho nad čelem zježené a rdousiti jej . . . S těží se uhnul jejímu útoku, v němž vyvrcholilo její zášti . . .

Třetího dne odnesli starou vdovu po učiteli na hřbitov. Tereza i němá její švakrová zlomeny klesaly u otevřeného hrobu.

A když dozněly poslední verše truchlého žalmu — tu vyhlédla mlynářka z pokoje mužova, který ležel tu nemocen, a jala se pozorovati mladou vdovu u rovu klečící — mlynářovu milenku.

Tereza zdvihnuvši se se země, zahleděla se bezděčně k oknům mlýna, ale ihned sklopila oči, setkavši se s lvrdým, neúprosným a zlověstným pohledem mlynářčiným.

Zda nadejde doba — přemítala — kdy budou usmířeny i tyto živé, zášťiplné oči uražené ženy, jako tiché, smutné oči nebožtíkovy, jež usmířil pouhý projev dobré vůle a nevelký skutek soucitné účasti s matkou? . . .

Hukot mlýnského potoku zaléhal Tereze v sluch vyčítavě a výstražně . . .

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMAN.

Pokračování.

To by bylo možno,« připouštěl major se živým zájmem. »Půl hodiny odtud leží batterie, v takové vzdálenosti nachází se také škadrona hulánů a na jih je sedmnáctý pluk pěchoty. Vidíte, je tu stále ještě možnost, že bude vypátrán jiný důstojník než z našeho pluku. Včera bylo u večeře asi deset důstojníků různých zbraní, kteří k mému pluku nepalří. Pan Valena se s nimi zná z Puklic a pozval je. Kdo ví, nepozval-li je na žádost Kozákovu, který je, jak jsem pozoroval, s rodinou důvěrně znám. Pošlu odpoledne některého z mladších důstojníků, aby po okolí pátral. Bude-li vaše domněnka správná, nebude aspoň můj prápor jediný, na kterého padne hněv plukovníkův. Než odejdete, podívám se s vámi na místo, kde jste setníka našel. Jen o to vás žádám, abyste prozatím mezi důstojníky zamlčel podrobnosti, zvláště co se týká zakrvácené šavle. Nač předčasně dávati podnět k nějakým řečem.«

»Zachovám se dle vašeho přání.«

»Děkuji vám. Jsem vám povděčen, že jste byl o setníka tak starostliv a neopomenu to do rapportu podotknouti. Snad bychom mohli napsati krátký protokol hned.«

»Jak je libo.«

»Uděláme to hned, abychom snad po obědě se něčím zbytečně nezdrželi. Poshovte maličko, zavolám svého adjutanta a vy mu laskavě událost v nejnutnějších obrysech nadiktujete.«

Doktor Hotař diktoval tedy zprávu, jak našel setníka, při čemž prozatím o šavli se nezmiňoval Vylíčil zranění a případné lékařské ošetření a právě když protokol podepisoval, zavzněl na chodbě zvonec, dávající znamení, že je prostřeno. Na chodbách nastal ruch a asi čtyřicet důstojníků scházelo se v jídelně skvostně upravené, ve které již rodina hostitelů čekala. Na hostitelích bylo znáti, že jsou zaražení a také důstojníci byli jaksi rozčilení. Nevěděli dosud nic určitého a dlouhý hovor majorův s lékařem probouzel jejich zvědavost.

Sotva se ke stolu posadili, naklonil se mladý Valena, který seděl po pravé straně Hotaře, k lékaři.

»Víte už nějakou zprávu?«, lázal se tiše.

»Dosud se naprosto nic nezměnilo.«

»To je opravdu velmi podivno. Můj otec má vážnou starost a jak se mi zdá, chová také moje sestra Hana veliké obavy. Já stále tvrdím, že se pan setník podnapil a při tom se zranil sám, ale sestra nevěří a nemýlím-li se, děsí se souboje. Ale to přece, nemůže býti, o tom by se muselo něco věděti, ne-li?«

»Byl-li souboj veden dle pravidel, zajisté,« odpovídal Hotař, jemuž byl tento hovor nepříjemný, jelikož pozoroval, že sem major upřeně a jakoby výstražně se dívá.

»Připouštíte možnost, že se mohl konati tajný souboj bez zachování předepsaných předpisů?«

»Všechno je možné, ale dokud nemáme nic určitého, co by připouštělo takovou možnost, je velmi nebezpečno o tom hovořiti. Jedná se o dobrou pověst důstojníků a v takovém případu jsou vojenské úřady velmi nedůtklivy.«

»Máte pravdu. Ale já se nebudu jiných na takové věci tázati a o vás vím, že nic neprozradíte. Naše Hana je dnes všecka zsinalá. Vy mně nezradíte, řeknu-li vám, že setník Kozák byl jejím vzdálým ctitelem.«

»Tak? Nyní rozumím jejímu rozrušení. Je to velmi bolestné, viděti toho, koho máme rádi, trpícího. Můžete slečnu sestru ujistiti, že není naprosto třeba míti nějakých obav. Pan setník bude zase živ a zdráv a jizva, která mu na rameni zůstane, nezanechá žádných následků.«

»To jí také otec říká, ale ona se čehosi bojí a ptáme-li se jí, co ji děsí, jen hlavou vrtí a slzy skrývá.«

»To je u něžné dámy vysvětlitelné. Zámek náš je velmi příjemné sídlo,« obracel hovor na jiné pole.

»Ano, Rochlová je velmi milý útulek a máme všichni statek velmi rádi,« ujišťoval mladý muž. »Naše celá rodina touží po venkovu a jakmile můžeme, stěhujeme se sem z Puklic. Tam jsou sice naše závody, máme tam také pohodlný dům, je tam dost zábav a v zimě tam bývá velmi veselo, protože je tam veliká vojenská posádka. Ale zde se cítíme mnohem šťastnější,

protože je zde klid, čistý vzduch a jsme jaksi ušetřeni všech nepříjemností velkého továrního města. Nejhůře na tom ovšem je náš otec, který musí nezbytně dojíždět do Pukhe, aby řídil závody, a v létě tedy užije méně pohodlí, než v zimě. Ale otec je dobrý a rád to snáší.«

»Vy také jste v továrně zaměstnán?«

»Ano, jsem společníkem otcovým, ale nemám té energie jako otec. Kdybych směl, hned bych továrnu prodal a věnoval se úplně hospodářství.«

»Jednou snad se toho dočkáte,« prohodil lékař s úsměvem.

»Pochybuji. Otec určil, abych převzal továrnu a sám že si vyhradí Rochlovou, která případně jedné ze sester. Hádám, že mladší sestra Kamila bude jednou zde hospodařit, ta je už dnes jako statkářka, která se zajímá o venkovské radosti.«

Podíval se směrem, kde seděla jeho mladší sestra Kamila, děvče asi šestnáctileté. Ta byla podobnější otci, mající hnědé vlasy i oči. Byla také vyšší než starší Hana a její nevyvinulé tělo nemělo dosud oné líbeznosti, jako její sestry. Ale její veselý pohled a živé pohyby prozrazovaly, že brzy dohoní svou sestru a že také ona bude svěžím květem v rozkošném zákoutí. Teď, když bratr se na ni ohlédl, také své oči sem obrátila a vesele se usmála. Dva mladí důstojníci, kteří po pravé a levé straně seděli, živě ji bavili a ona byla rozjařena jejich lichotkami.

Zvolna stávala se zábava při stole živější, jakoby těžká nálada hosty opouštěla a tu a tam zavzněl tlumený smích. Pouze dva účastníci zůstávali stejně vážnými a to byl major a slečna Hana. Major namáhal se sice, aby byl domácí paní, po jejíž pravici seděl, pozorným společníkem, ale jeho čelo bylo naplněno starostmi, které v jeho nitru tkvěly. Byl to ctižádostivý a snaživý důstojník, jenž si chtěl jednou vysloužili jenerálské odznaky a proto také s úzkostlivou horlivostí konal své povinnosti, aby mu nemohlo býti od jeho nadřízených nic vytknuto. Hanin obličej byl stále jako vyděšený a přes to, že důstojníci kolem ní horlivě ji bavili, těkal její pohled bezmyšlenkovitě kolem a nebylo třeba velikého umění uhodnouti, že je jí při stole trapno.

Solva bylo po obědě, vstal Holař a zamířil do druhého poschodí podívat se na pacienta. Voják, kterého u nemocného zanechal, hlásil, že pan setník stále spí a jen zřídka kdy ze spaní maličko zasténá. Holař jemně se dotkl lepny ležícího, ohmatal jeho čelo a vida, že spící sebou nepokojně zavrtěl, ustoupil od lože. Nebylo se čeho obávati, horečka byla nepatrná, tepna sice trochu zrychlená, ale odychování bylo pravidelné a celkový stav normální.

Poručil tiše vojákovi, aby byl pozorný, než ho druhý voják vystřídá a vyšel ven. Když se ocitl na chodbě, byl překvapen setkáním se s Hanou. Stála nedaleko dveří, jakby čekala, až vyjde a teď k němu chvatně zamířila.

»Jak mu je?«, ptala se chvějícím se hlasem.

»Výborně,« pravil vřele. »Po horečce není ani památky a spí. Až se vyspí, dáme mu jísti a píti, aby se posilnil a bude spáti zase. Za tři dny bude moci seděti v lenošce.«

»Neklamete mě?«, ptala se a slze se jí v očích ukázaly.

»Nemělo by účele, abych vás klamal,« pravil vážně. »Upozorňuji vás, slečno, že se musíte trochu opanovati, abyste neochuravěla, jste velice rozčilena.«

»Ach, já jsem zdráva,« pravila, usmívajíc se bolestně a otírajíc oči. »To je jen taková chvilková citlivost. Škoda, že nemůžete v zámku zůstati, abyste nad ním bděl.«

»Bohužel, nemohu, ale můj kollega jistě je stejně svědomitý jako já a vykoná dobře svou povinnost. Ovšem, zítra asi odejde také on, ale jistě je v okolí dovedný civilní lékař, na kterého se můžete s důvěrou obrátiti. Znovu vás ujišťuji, že panu setníkovi nehrozí žádné nebezpečenství.«

Děkuji vám, pane doktore,« pravila vroucně a otočivší se, chvátala spěšně odtud, jelikož bylo na schodech slyšeti kroky a ona nepřála si, aby ji našli na blízku ložnice setníkovy.

II.

Plukovní lékař, na kterého Holař čekal, vrátil se ke druhé hodině. Zaloufal se až do města, kde ležel štáb brigády a tam ho našla ordonance. Byl velmi překvapen, když dorazil do

Rochlové a od důstojníku, kteří se kolem něho shrnuli se dověděl, že byl setník Kozák nalezen doktorem Holařem zraněný a ve mdlobách. Ještě ani mu dobře vše neřekli, když už byl volán k majorovi, kterého našel ve špatném rozmaru. Právě před chvílí vyslýchal hulány a k svému překvapení seznal, že vojáci nemlčeli. Všichni už věděli o zkrvácené šavli a také se přiznali, že o tom vypravovali. Vyhnal je s rozkazem, aby mlčeli, dokud nebudou tázáni.

»Víte už, jaká nepříjemná událost se zde přihodila?«, vítal major lékaře, doktora Dytrycha.

»Právě mi o tom krátce důstojníci vypravovali. »Jsem velmi rozmrzen, že jsem nezůstal dnes zde, ale komu mohlo napadnouti, že se něco takového přihodí. Jak jsem slyšel, ošetřil pana setníka kollega Holař.«

»Ano, na štěstí ho našel a učinil, čeho bylo třeba. Chce však odejeti ke svému sboru a přeji si, abyste se od něho o všem informoval. Setník nyní spí, ale jakmile se probudí, přesvědčte se, je-li schopen výslechu. Nemohu s udáním čekati a posílám právě krátkou zprávu plukovníkovi. Samo sebou se rozumí, že bude ode mne žádáno, abyste věc přísně vyšetřil, ale kterak mohu, když nevím, co se stalo. Dnes vzal takové horké hlavy, které sobě i jiným nadělají tolik nepříjemností.«

»Učiním, co budu moci, ale upozorňuji, že bude asi nemožno pana setníka vyslýchat. A protože časně ráno odjedeme, bylo by nejlépe zavolat sem nejbližšího lékaře, jemuž račte nařídit, aby jakmile sezná, že pacient z nebezpečí vyvázl, telegraficky to oznámil. Potom bude možno zajeti sem k výslechu, dojde-li vůbec k němu. Stalo-li se jeho poranění nešťastnou náhodou, nemůže býti nikomu vina přičítána.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

UŽ NENÍ ATELIERU MIKOLÁŠE ALŠE!

PANÍ MARYNĚ ALŠOVÉ-SVOBODOVÉ NA PAMÁTKU!

Přišel jsem, abych se rozloučil s pokojem, v němž řadu let trpěl, svého vzkříšení se dočkal a na nebesa vstoupil mistr Mikoláš Aleš. Bylo nedělní odpoledne. Těžká, dusná mlha ležela v ulicích. V poloprázdném »atelieru« zastihl jsem paní Marii Alšovou a její dceru Marynu. Byl tu už jenom mistrův stůl, dubové křeslo, jeho studentský kufr, starý sekretář, mistrova prkna, na nichž kreslil, a lože, na němž svou životní pouť dokonal.

Bylo tu smutno. Co neviděl všechno zmizí — Alšovic odstěhují se o patro níže. S t a l o s e, č e h o s e m i s t r n e d o č k a l a n a c o s e t o l i k t ě š i l! Maryna má svůj rodinný koutek, založila si svou vlastní domácnost.

Přišel jsem, abych dal s Bohem tomuto zákoutí, jemuž bylo souzeno, a b y s e v n ě m M i k o l á š A l e š d o ž i l s p r a v e d l n o s t i. Jednou, nedlouho před smrtí, seděli jsme pohromadě v Alšově pokoji — paní Alšová, Maryna, můj bratr Jindřich a já. Stál jsem u sekretáře. Mistr se najednou zvedl, otevřel stůl, rozevřel v něm nějakou knížku a zavadil letmo o dva modravé papírky. Podívám se pozorněji, a vidím, že jsou v knížce založeny dvě nové, stokorunové bankovky. Aleš zavřel knížku, sklapl sekretář a zamnul si ku podivu vesele a radostně ruce.

Tenkrát, přiznávám se, pozastavil jsem se nad tímto divným počínáním. Aleš činil na mne v tu chvíli dojem dítěte, jež jde se podívat na svou zamilovanou hračku. Pochodil si po svém zvyku po pokoji, pohupoval se v chůzi, pousmíval se a ruce mnul, až mu šustily. Pak přistoupil k Maryně, něžně ji pohladil a řekl: »N i c s e n e b o j, o n i c s e n e s t a r e j — v š e c h n o b u d e š m í t v p o ř á d k u«.

Rozhovořil jsem se nedávno o Alšovi s mladým nadšencem, jenž lpěl se velké přízni mistrově. A ku svému překvapení slyším tuto věc. Mladý muž přistihl mistra při témž počínání. Tak, jako se to stalo za mé návštěvy, přihodilo se za příležitosti jeho. Mistr se najednou zvedl a šel se podívat na modré papírky, zamnul ruce a jevil nesmírnou, naivní, dětskou radost.

Po smrti Alšově našly se v knížce obrázky tři. Jedna bankovka tam tedy ještě přirostla. Dnes se všechno objasnilo — k r á s n ě, j a k o

vše, co s mistrem souviselo. Rodina neměla o tělo zvlášlní pokladničce ani tušení. Když na obrázky Maryna přišla, ruce jí klesly a slzy jí vyrazily z očí. Teď najednou se jí vyjasnilo. Vzpomněla na různé něžné poznámky tatíčkovy a pochopila, proč, k čemu obrázky schovával, proč se na ně chodil dívat a proč se z nich tolik radoval.

Mikoláš Aleš šetřil, obrázky ukládal na výbavu svého miláčka, své dcery Maryny! Měl z nich radost, že byly z brusu nové, že se ještě nedotkly světem, že nejsou ještě poskvrněny hamižností světa, že je Maryna dostane panensky čisté, nedotknulé.

Tyhle dny posílala přátelům oznámení o svém štěstí. Bylo mi, jakobych pozdrav od mistra dostal, když jsem se zadíval na tu čistě alšovskou dekoraci zásnubů Maryiných. Přišla na ně veliká, největší bolest v době, kdy si řekli, že půjdou za sebe. Jako dnes pamatuji chvíli, kdy jim mistr dával své požehnání. Tenkrát plakal radostí nad štěstím svého dítěte. A když všichni odešli z pokoje, a my s Mikolášem osaměli,, přistoupil ke mně Aleš a řekl, hluboce pohnut:

»Pamatuješ se?« Tenkrát, co bylo, před dávnými a dávnými roky?«

Jak pak bych se nepamatoval? Paní Maryno Alšová-Svobodová, dnes vám to mohu povědět, co se stalo, když vy jste svěllo světa spatřila. zdálo se, že nebude vám souzeno dlouhého života. Byla jste, když vás první sluníčko políbilo, jako krásný, ale bledoučký, povadlý květ. Byli jsme spolu s Vaším tatíčkem několik hodin pohromadě, a já viděl bol Mikolášův, já seděl u něho zaražen a zalekán a plakal jsem s ním. Když jsem stál před rakví mistrovou, vzpomínali jsme s Vaší maminkou na tyto doby a jako tenkrát mistr, v tu chvíli Vaše maminka se mne otázala: »Pamatujete-li se na ty doby, když Maryna se narodila?« A já odpověděl: jak bych se nepamatoval?

Zaslechla jste naše slova, podívala Jste se na mne, pak na svou maminku, nerozuměla Jste, co jsme si řekli a nač jsme vzpomínali a v bolu Jste zapomněla se otázat na vysvětlení. Jenom tolik vám chci říci: »Byl jsem u vás bezpočtukráte, mnoho večerů, mnoho krásných, mnoho nezapomenutelných chvil prožil jsem ve spospolečnosti vašeho tatínka — ale nestalo se ani jednou, aby se o Vás nerozpovídal, aby se hovorem, vzpomínkou o Vás nepomazlil. Na to vaše štěstí pořád myslil a tolik se těšil, až přibude do Alšovy rodiny nová radost a nová starost. To všechno jistě víte tak dobře, vlastně mnohem líp, než já — ale mám za to, že je mojí povinností, abych ze svých vzpomínek zaznamenal i tuto, která je čistá jako rýží zlato. Je to něco, co nemá nic společného s Mikolášem Alšem jako velkým umělcem — je to jen drobounká, intimní, čistě Vaše vlastní, rodinná vzpomínka, ale celému světu poví, jak ušlechtilé, jak něžné, jak jemné srdce měl Mikoláš Aleš!«

Viděl jsem Vaše rodinné hnízdečko!

A v něm drahé památky po mistrovi — pracovní jeho stůl, sekretář, dubovou židli, kufr, Mánesovo křeslo a nedaleko lože, na němž mistr zemřel, s obrazem Alšovy rodičky ve hlavách. Kdybyste jen tušili, co starostí napůsobilo mistrovi pomyšlení, kde jenom sežene peníze »na peříčka do Vašeho hnízdečka«. Jak se ustaraně, úzkostlivě vypřádal, co takové zařízení stojí, že se v tom nevyzná. »To víš,« řekl s bolestným úsměvem, »jak to bylo, když já jsem si maminku bral!«

Vždy a ve všem pamatoval, žil jenom pro Vás! Když bylo poslední jubileum a do Vašeho bytu docházeli vzácní hosté, pošla dodávala spousty blahopřejných projevů, řekl mistr Aleš památná slova, jež jsem si zaznamenal a jež Vám odevzdávám do památníku:

»Aby tak ti slavní a velcí tohoto světa, kteří na mne vzpomněli, vstoupili sem a viděli tu mou chudobu! Myslím, že by se ošívali, kdybych je pobídl, aby si sedli na tuhle dubovou židli. Člověk ani nedovede říci, jak je mu, když na všechno pomyslí. Tak si někdy připadám jako hladový člověk, jemuž najednou předloží mísy bohatě naložené. Pro mne to nic neznamená — pro mne to přišlo všechno pozdě! Co jsem prožil, co jsem vše prolrpěl — to je za mnou. Vzpomeň si na ten večer, když jsem ti řekl: »Už nejsem ani tím malým premiantem! Tenkrát mi bylo řečeno, že o moje čmarance nikdo nestojí a nechtěli mi dát za obrázek — vzpomeň si, jaký to byl milounký kousek! — který jsem sám přinesl, ani zlatku. A já ji tenkrát tolik potřeboval! (Pan JUDr. Eman. Svoboda o tělo smutné kapitole ví mnohem víc. Pamatuji se, že mi Aleš řekl: »Nikdy jsem se o tom pro svou hanbu ani slovem nezmínil — ale tuhle jsem o tom vypravoval ženichovi své Maryny, aby věděl, jak se se mnou nakládalo.«)

»Teď jdou pocty jedna za druhou. Podívej se na ty gratulace. Knížata a hrabata píšou mně, Mikoláši Alšovi! Věř mi, že bych plakal, když se rozpomenu, co vše bylo. Ale nejvíc mne potěšila pozornost Prahy. Poukázali mi plat. Z toho já nebudu mít nic — vím to dobře — pro

mne to neznamená pranic — a věř, že bych věděl, jak se mám zachovat, kdybych tu byl sám. Zůstal bych tím kozákem, kterým jsem byl po celý život. Ale maje maminka bude míti pensi, a to je to, co mne posiluje. Až zavru oči, bude míti po mně jakés takés zaopatření. A mně se bude lehčeji umíral — a to je to jediné, co jsem si vysloužil. Mám starosti — velké starosti — to víš, že Maryna jde do nového života. Pro ty děti, pro tu svou ženu jsem pracoval po celý život — nemohu za to, že jsem je přivedl do takových starostí. Ale aspoň něco mají jistého . . .«

V neděli večer, když jsem byl u vás, zaplakala jste si s maminkou ve chvíli, když jste mi ukazovali svoji novou, svoji čistou, krásnou domácnost. Zaplakali jste si při pomyšlení, že se Mikoláš Aleš nedočkal toho, na co se tolik těšil. Viděl jsem mnoho krásných, uměleckých darů, jimiž na Vás vzpomněli Vaši a mistrovi přátelé. Posílám Vám na památku tuto vzpomínku — a jsem jist, že si ji dobře uschováte. Víc, než tu lásku, než tu něžnou starostlivost, kterou o Vás měl Váš tatíček, nikdo Vám dáti nemůže!«

Praha — ke konci října 1913.

* * *

SVATEBNÍ NOC, prvá opera R. Zamrzly, přešla úspěšnou premierou poprvé scénu Národního divadla. Od autora mnoha písní a sborů, z nichž »Opuštěná« a »Leonidas« největšího úspěchu dobyly, dále skladeb klavírních i orchestrálních dalo se očekávati dílo seriosní. »Svatební noc« však očekávání toto převýšila tím, že ukázala se nejen prací vážnou a, pokud se týče techniky komposiční dokonalou, nýbrž i projevila, že autor jako komponista nenáleží v řady oněch divadelních kapelníků, kteří své dlouholeté zkušenosti u pultu dirigentského ukládají ve výtvory z oboru tak zvané »kapelnické hudby«. Zamrzla zmohl více: postavil dílo, které, byť ucho znalcovo dovedlo snad v jeho partituře i ozvuky tuhů cizích — kde jich není? — postřehnouti, přece má mnohý rys osobitosti, zvlášť tam, kde skladatel čerpá z fondu svého invenčního bezprostředně, dávaje průchod žhavosti vnitřního svého cítění v sálavých kantilenách. Mají tyto ovšem blízko, velmi blízko ku vznosným, vypjatým melodiím veristické školy novoitalské, ale jsou ušlechtilejší, není v nich toho bombastu, chtějícího docíliti dramatického effektu a rozdrásati nervy posluchačstva à tout prix. V ostatním svém slohu komposičním Zamrzla nezapírá realistu. Nutí jej k tomu v celku samo libretto, jež drsně přivádí na scénu leckterou dramatickou situaci, k jejímuž zhudebnění třeba použili všech hudebních prostředků výrazových, jak známy jsou z doby povagnerovské. Skladatel ovládá plně tyto prostředky a dociluje jimi účinu náležitého. Podporou velikou jest mu ovšem dokonalá obratnost instrumentační, v kterémžto oboru staví se Zamrzla směle pod prapor Richarda Strausse. — Jeho »Svatební noc« jest první operou českou, komponovanou pro orchestr Straussovského rozšíření. — Novince, kterou režie p. Poláková opatřila nádherným rouchem scénickým, dostalo se prvořadného provedení a se strany obecenstva vřelého přijetí. Lze tudíž hleděti všestranně k dalším operním dílům skladatelovým s očekáváním vstříc. —lll.

MĚST. DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ předvedlo onehdy Felixe Sallena 3aktovou veselohru »Silnější pouto«. Satyry na intimní život a morálku suverenů jsou nyní v modě — viděli jsme jich na čelných našich scénách poslední léta několik — nejpodařenější byl »Král« vinohradské scény, jenž se dosud udržel na reperloiru. Vedle »Krále« je Silnější pouto velmi krotká satyra s podivnou ostatně morálkou. Mladý dědic menšího jakéhos trůnu vyvádí v garnisonním městečku velké zřešlěnosti, pro které předvolá si jej papínek do residence. Zde selká se po důkladném výtopku otcem mu uděleném, jehož oprávněnost bodře uznává, se švadlenkou, sirotkem po důstojníku, a zamiluje se do ní. Vezme ji sebou do své garnisony a v 2. aktu má s ní již dvě děti. Z prostičké dívčiny sl. Baldovou v 1 aktu až příliš naivně založené, vyklube se intelligentní, prozíravá dáma, která dobře ví, že poměr nebude míti trvání, třebas ji dědic trůnu poctivě má rád, a brání se zuby nehty sňatku s cizí princeznou, kterýžto sňatek má býti pro zemičku jeho jakousi trefou. Konečně vzdává se otec v jeho prospěch trůnu, matka — nejlépe kreslená postava celé dramatické práce Sallenovy — s hofmistrem vypraví se za synem do jeho domácnosti a zde téměř je získána jímavým a při vší skromnosti hrdým jednáním své snachy. K rozchodu však přece dojde — Jiří II. ujme se vlády, ale nemůže zapomenouti na ženu a děti. Když tato ubírá se po čase residenčním městem do ciziny, ujedná s ní schůzku. Chce se vzdáti za cenu dalšího s ní soužití trůnu, rodiny, moci i peněz, když v tom před samým jeho útěkem z paláce matka diplomaticky syna pro trůn zachrání poukazem na výlučné postavení suverena, jenž může všecko míti, tudíž i svou druhou rodinu vedle official.

Děj se sice přirozeně rozvíjí, ale je tak chudý duchaplnosti, že nejvýš jeden dva vtipné nápady mihly se jevištěm v celé té hře. Zákulisí vladarských životů je tak dobře známo, že nám ani dějem nepověděla veselohra Sallenova nic nového — je to vše tak průměrné, všední běžné. Kdyby nebyla stará vévodkyně několika calembourry, na př. výjevem audienčním, osvěžila večer, byli bychom odcházeli z divadla dosti zamrzelí. Když předvádí scéna cizí produkce, ledy ať předloží vtipnou a svěží, jako »Kavárnička« nebo »Paní presidentová«; tato německá nudnost stála by za práci, kdyby nebyly vtipnější satyry. Herci však přičinili se, aby ji provedli zajímavě. Nejvýše stála pí. Pláková jako vévodkyně — přes všechnu bezděčnou komiku této vysokorodé postavy nezlrácela vévodkyně v jejím podání ničeho z ušlechtilé uhlazenosti a dobrosrdečné panovačnosti. Oba interieury (residenční komnata a garnisonní rodinka princoval byly sice bez přepychu, ale možné. Hru vkusně přeložil Karel Šípek, režii obstaral F. Hlavatý.

RECITAČNÍ VEČERY SL. M. NECHLEBOVY v Grégrově sále obecního domu. První večer, věnovaný poesii Antonína Sovy. Přišli jsme si poslechnout práce moderního autora i umění slečny Nechlebovy. Věc jistě nová, zajímavá a nesklamala nás. Jsou úžasně krásné drobné věci Sovovy tvorby. Je v nich tolik bolu, tolik suggestivního citu, že bezděčně vzbuzují reminiscence našeho vlastního života. — Je to vlastně největší úspěch umělce. Mají krásný, smutný, ale uklidňující rythmus a pro slečnin hlas, měkký a neskonale sladký, jsou jako předurčeny. Slečna dovedla všech jejich přednosti do dna vyčerpat a pro sebe zdůraznit. Dovede akademicky rozčlenit větu, dovede vyzvednout skrytý smysl a hlavně, dovede mluvit v rythmu. Každé její slovo je kapkou, je uzavřeným celkem a přece její řeč plyne jedinou, nikde nepřerušovanou linií. Přivřeme-li oči, chtějíce vnímati jen zvuky, zdá se nám, že slyšíme hudbu. To myslím je také největší předností a nejsilnější stránkou umění slečny Nechlebovy. Dovede splynout s rythmem. Zdařily se jí proto hlavně věci náladové, čistě citové. Zněly jako písně. Uklidňovaly svým sladkým vemlouvavým lonem. — Práce Sovovy dramatičtější ho rázu nevyzněly již v reprodukci tak bezvadně. Proč mluví slečna s hrdlovým rejstříkem partie vzrušené nebo pathetické? Celek vyzněl však velmi uspokojivě a slečna může býti se zdařilým večerem spokojena. Jistě vybrané, jemně cítící a vděčné posluchačstvo rádo slečnu uvítá ve stejném počtu na večeru druhém a slečna mu připraví požitek stejné umělecké ceny. Ručí za to její píle a její prostředky.

POBŘEŽÍ VLTAVY uprostřed Prahy během posledních let velmi se mění. Malebné břehy starého Podskalí i Františku ustoupily dlouhým liniím kamenných pásu nábřežních, kanalisací Vltavy padly za oběť i krásné přírodní partie kolem Velkých Benátek, kde jsme musili se rozloučiti dokonce s rozsáhlými ostrovy Primatorským i Korunním, jichž bujná vegetace tvořila uprostřed města rázovitý kout volné přírody, a v posledních měsících vzal za své i ostrov Petržilkovský. Na místě zničených půvabných partií přírodních vznikají hluboké prospekty kanalisované řeky a velkoměstské promenády, jichž pražské obecenstvo s oblibou používá. Sestoupíme-li však s vysokých nábřeží na nízký břeh ostrova Kampy, jediný břeh vltavský uvnitř Prahy, který doposud ušetřen moderní regulace, ocitáme se jakoby kouzlem ve zcela jiném, starším a prostším, ale mnohem krásnějším, intimnějším, tišším, zasněném a rázovitém světě. Zbývá nám ze Staré Prahy na Vltavě už jen ta Kampa se svou Čertovkou, malebnější a originelnější než má Norimberk ve své Pegnici. Chraňme si Kampu a chraňme Čertovku, proslulý kousek pražských Benátek. Nenahradíme ji ničím lepším. A jsou-li rozhodující kruhy tak přesvědčeny o naprosté nutnosti regulovati i tato místa, nechť alespoň provedení svých plánů odloží na dobu co nejdelší. Získáme tím ne-li právě záchranu tož aspoň naději na řešení co nejšťastnější.

KOLOBĚH SLÁVY A JINÉ SKIZZY. S tímto názvem vydal Rudolf Richard Hofmeister knihu, do které vřadil osmnáct črt. Látku čerpal z legend a dějin různých i nejstarších věků i z vlastní živé obraznosti, zabývající se s oblibou i vnější nádherou i odvěkými problémy lidského ducha. Tyto látkou tak pestré črty pojí pásmo ušlechtilých myšlenek, které tvoří jich jádro, dodávajíce jim hlubšího významu. Jak široký obzor zabírá kniha Hofmeistrova patrno z několika názvů črt, v ní otištěných: První člověk, Hřích Adamův, Kain, Budha, Legenda Třikrálová, Leonardo da Vinci, Evviva Papa Rè, Arraský advokát, Allons enfants de la patrie . . ., Legenda kosmu. Již tímto slibným výběrem zaujme čtenáře.

Toto číslo vydáno dne 31. října 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

EMIL PAUER:

ČAS.

Tajuplný, přenesmírný, věčný, svělů vladaři,
vím, zvuk strun mých nedolelí nikdy k tvému oltáři,
lidský duch tě nedoslihne, byť i orlím křídlem vlád,
výš než hvězdné myriády trůn tvůj plá i majestát!
Mocný dárče, štěstí, blaha a zas bědy a zas hrůz,
bez oddechu dnem i nocí v bezdno tvůj se řítí vůz,
nevyslyšíš lidskou duši, nezastavíš děsný let,
věčně plyneš kosmem věčným
velelokem nekonečným,
tu jsi volán, tu jsi vítán, tu jsi lupen a tu klet.

Byl jsi dřív než bylo všechno, slunce, luna, noc i den,
kdy tmy propast ještě snila hrůzně krásný, hvězdný sen,
dřív než vzplály svělů šiky, počal v kosmu jejich rej,
dříve než v něj zahřímala božská žilí epopej.
Stál jsi lidstva nad kolébkou, zřel jsi jeho první boj,
jeho cesty, bědy, vzdory, svárů, vášní, lužeb roj,
zřel jsi jak se v srdcích rodí lupu, vraždy první chtíč,
zřel jsi první zápas rodů,
tu vzmach k výši z krve hodu,
první pány, první raby, první trůn a první bič.

Zřel jsi kraje pýchy, slávy, říše širých pevnin, vod,
tu jim barbar hrůzou vládne, tu je řídí jasný rod,
v trosky vše se opět řítí, než i pravda padá v prach,
z prachu nové rostou trůny, čel a hrudí nový vzmach.
Leč ty dále drsně kráčíš. — Co ti chvíle? Co ti rok?
kolhurně tvé tisíciletí pouhý mžik a pouhý krok.
Dál hřmí ona přes vše kolem, slávu, zkázu, bědu, skon,
její pohyb nezastaví
k nebi činící hrady slávy,
ni pod jejích chmurnou troskou milionů pláč a sten.

Kde ty vládneš, bezmocný je, marný každý hmoty vzdor,
rozvěje tvá peruť skálu, giganlické témě hor,
vše co člověk k nebi vzlyčil padá posléz ve tvůj lup,
jenom stopy velikosti na mžik tvůj tu nechá zub;
jen když orli vůle, síly v závratný se dali let,

zatoužili po nesmírném, dotknuli se hvězdných mel,
jen když člověk celou pěstí k zdaru díla v hmotu bil,
jen když toužil z temu mraků
vyrůst obrem ku zázraku,
vyrovnat se velkým bohům, vášnivou se touhou zpil.

Božstva, modly, obětiště! Kolik jich tvůj poznal zrak?
Kolik jich i s vyznavači pohřbil zas tvých křídel mrak? —
Nejvyšší jsi neušetřil co vytvořil lidský duch,
s výše moci v propast zkázy s rodem pad léž chrám i bůh!
S člověkem i jeho modla chvilkový tu pouze host,
všechno ve svou strhne náruč věrný klín tvůj — minulost!
Pohřben chrám i pohřben oltář, skvělá modla, kněz i mag,
svět je sídlo všeho žití,
zápas, bouře, vinobití,
a zas přece všeho toho přenesmírný sarkofag. —

Otče dnů a otče nocí, matko zlých a dobrých chvil,
čím ti jásot smrtelníků, čím ti jejich vzdech a kvil?
Lidské blaho, lidské hoře, úsměv, slza, duše blín,
vonný květ i suché listí, vše tvůj stejně shltne klín;
prestol krále, jeho žezlo, žebrákova prostá hůl —
všemu konlýž úděl kyne — zapomnění, zmaru důl.
Život v náruč dá ti děcko: líky—poupě, líčko—nach —
rychle plyne žití dráha,
trochu slz a trochu blaha,
v krátku muž tu, v krátku stařec a zas v krátku již jen prach. —

Celý život v snách i bdění, jasným dnem i mrákavou,
šumí nám tvá mocná peruť kolem skrání, nad hlavou,
víláme ji, chválíme ji, toužíme ji zachytit,
když nám po dnech divé bouře nese opět slunka svit.
Šepotáme: »Zůstaň ještě!« Když nás vede v krásy říš,
sype v klín nám květy jara, chýlí k retům lásky číš.
Šepotáme: »Milá, krásná, zastav na mžik bouřný let,
když nám drahá náruč kyne,
loktů běl nás k sobě vine,
růže své nám žena dává, pohár vína její ret.

Jasnou hvězdu stále zříme před tvým bouřným vozem plát,
je to naděj, že nám může příští chvíle štěstí dát,
věříme v tu hvězdu milou, stále pnem k ní toužný zrak,
zbraň to spásy, s kterou projdem mnohý bouřný žití mrak.
Cíl snad nikdy neuzříme, v posled vše snad klam a lest,
bojujem však do úpadu, neklesáme v půli cest.
Za ten hvězdný úsměv v dálkách buď ti, Věčný, vroucí dík,
neb ten život plný mraků
byl by jinak bez majáku,
a ta každá lidská duše nejbídnější trosečník.

Není vždycky spravedlivý k lidské snaze, práci své,
tu bez zásluh věnčí skráně, a tu šlape dobra květ,
leč v tvých proudech neutone nikdy perla vzácných krás,
po staletích očišťěnou vracíš ty ji světu zas.
Prchá vláda lži a klamu, vítězí zas pravdy zář,
s trůnu slávy v prach se řítí dobrodruh i kat i lhář,
právo opět k výši stoupá, jasní obzor nových dob,
a sněť lauru s dikem světa
zasloužená opět slétá
padlým Krásy vyznavačům aspoň na ten jejich hrob. —

Tajuplný vládče světů, králi žití, králi hmot,
věčný svědku lidské dramy, hrůzných její episod!
život náš je efemérou, prchá, hyne sotva vzplál,
jen tvá kola tůní kosmu hřmí a dum dál a dál.
Úzkostlivě sledujeme, měříme tvůj strašný chvat,
rychle, než se nadějeme, tu nám den, tu rok je vzal,
pod hvězdami, tuhem, plání vůz tvůj s námi se jen kmit
a již přísný, zadumaný,
nad chmurnými smrti stany,
tvrdě konec cesty hlásíš, temně zní to: »Vystoupil!«

Jdem a hynem, jak před námi šel a hynul lidstva proud,
bude tak i v budoucnosti, neodvratný je to soud.
Zda však bude nekonečný šílený ten vír a shon,
v oblasti kde všeho zříme v posled přec jen pád a skon? —
Leč i pak v té chvíli zmaru dál ty budeš kosmem hřmít,
budeš čekat nových světů, hvězd a sluncí zrod a svit,
titanický vstříc jim bude zahádný tvůj plouti duch,
sám a sám, ty, tajuplný,
věčna budeš brázdit vlny,
sám a sám, ty, věčnost sama, báj všech bájí, sfinga, bůh! —

F. J. ČEČETKA:

HOŘKÉ MILOVÁNÍ.

GENRE Z ARCHIVU.

Pokračování.

Srdce dívčí slábło při krásných nadějích a na konec było poddajné jako těsto. Odevzdala dcera zcela svou budoucnost do rukou zkušené matěře.

Lucinka se nastrojila, Bibiána odešla z domova a vrátila se s mlynářem Hudcem...

Mlynář byl vypasen, ohnutých zad a rozrytě tváře jeho byly protkány nitkami modrých žilek. Nachovou barvu svého nosu také asi draho si vykoupil.

Vdovec, pyšný na své jmění, vysokých mravních zásad a omezené selské počestnosti, radil se ve světnici s babkou o svých kravách, krůtách. Bibiána čarovala, snášela koření, čiperně se otáčela.

Kolem se mihla několikráte hezká Luci, jen bleskly válečky jejích paží, švihla rudá králíká suknice. Mlynář se po očku ohlížel, ale svalem v tváři nehnul. Za to babka hned pochopila, jak jde na lep, že mají pro starocha půvaby

svadného mládí více zajímavosti, nežli hovor o krulách . . .

»Panenka jemná jako obláček — laková . . .,« polykal slinu Hudec a pohladil Luci, když se mu dostala na dosah ruky. »Radost pohleděl — hm — hm . . .! Voní mládím jako levandule.«

»Děvče je hodné, prosté,« odpověděla babka se strojeným klidem.

»Cena ženy ctnostné je nad všecky perly a drahé kamení,« potvrzoval mlynář slovy písma.

»Ale s její krásou mám starosti,« zaťáčela babka obratně rozhovor. »Zemši mohou čepovice u dveří strhat — a Luci nechce o nich slyšeti!«

»A proč?« vyvaloval oči mlynář. »Vždyť je k tomu stvořena —«

»Co byste lomu řekl, že blouzní jen o vás . . .?« řala babka do živého. »V kostele hledí jenom na kůr hlerálu, kde zpíváte, a doma jenom o panu otci z Komárna mele . . . Hned prý by šla do mlýna sloužit —«

»Sloužit? Takové těsto cukřené, salorej vonná? To by bylo škoda ruček jemných . . .«

»Inu, kdyby si ji pan otec vzal za manželku, byla by raději . . !« Bibiána se vysoce zachechtala. »Ale kde pak vy — a děvče z podruží!«

»Mě — že by chtěla —?« Mlynář otvíral ústa podivením, zamrkal prudce a samolibě se usmál.

»Nikoho jiného!« šeptala bába. »Neprozraďte mne však! Povídám důvěrně, čím hloupé srdce dívčí přeléká . . .«

»Kdybyste vy, paní Bibiáno, řekla, že se vám líbím — nu, nedivil bych; člověk je křehká nádoba a srdce za lásku nemůže . . . Ale Lucinka — bože, taková květinka vzácná a starého vdovce —?«

»Právě to se jí na vás líbí, že jste vážný, usedlý, moudrý — žádné bláznisko . . .!«

»To nejsem — ale Lucinka! Hm — hm, to je novina! Uvěřit nemohu!« upejpal se mlynář, ale byla to voda na mlýn jeho pošetilé ješitnosti.

»Pan otec je dosud plný života — každého mladíka přeskočí!« sladila Bibiána.

»Také že přeskočím!« Mlynář se vypjal, krev mu bila v hlavě. »S takovým poupětem bych si opravdu osladil život . . .«

»Jste tak zbožný —«

»Patnácte let jsem už starším v bratrstvu a dvacet let zpívám chvály boží.«

»Nemějte ve zlé, že jsem vám pověděla o dívčí pošetilosti —«

»Slyším velice rád . . . Slýská se mi ve mlýně . . Ale švilorka že by —? Na sněhu se růži nedaří —« A přejel rukou svou oplešalou hlavu.

»Což o to! I na sněhu kvete — jen když nemrzne! A co vy byste mluvil o sněhu? Jste v nejlepších letech — jako čtyřicátník se nesete . . .« Babka mluvila čím dále líbezněji, až mlynář uvěřil. Lehce sedl na lep — a již si v duchu maloval, jak jemné dívčí ruce hladí jeho vrásky, jak se mu vrací nový život. Notovali si dobře s Bibiánou, napolo se smluvili . . .

Po chvíli seděl už sám šedivec s Lucinkou na lavici u okna. Se širokým úsměvem ji povídal, jak mu učarovala svýma očima, jak ji nosí hluboko v srdci — nebe na zemi jí sliboval a mžoural zamilovaně očima starý kocour . . .

Lucinka se tence usmívala, klopila cudně oči a bořila perličky zoubků do planoucích rtů, aby nevypukla v hlasitý smích při planém stařeckém pleskání.

»Nebe vám dalo, Lucinko, královskou krásu . . ! Jste druhá Abigail růže sunnamská, oči vaše jsou jako rybníky v Hesebonu, a váš nos spanilý je věž libánská proti Damašku . . .« K čemu se nehodila znalost písma starému filutovi! »Srdce mé je dosud mladé . . . V hedvábí vás budu strojit a jako poklad v srdci chovat . . .« Hladil ji krhavýma očima i rukou chlupatou, jako plž studenou.

Luci odporem se otřásala před rozměklým starcem, ale neříkala nic.

Mlynář byl v sedmém nebi, že mu tak nenadále rozpučel modrý květ laskavce. Nenadál se ve snu, že by plachá holubička černých kučer tak ochotně chtěla osladit zimu jeho života.

A nežli se neděle sešla s týdnem, navštívila Bibiána s Lucinkou mlýn Komárno. Blažený mlynář Hudec představil synovi Mikolášovi svou nevěstu, řeči obšírnou ho nabádal, aby měl lásku i úctu k paní macese. A hodný syn ani brvou nehnul, líbal dlouze ruku pobledlé Lucince. Nejsou všecky macechy zlé a těhle budoucí mladé mamince plamínky dobrotivosti hořely v samelových očích . . .

Nejhorší úloha dopadla pro mlynáře šťastně, hodný syn pranic se nehoršil. Hudec otevřel truhly po nebožce, ukazoval bohatství Lucince. »Toto všecko tobě dám —!« Babka Bibiána byla u vytržení, mlela jazykem a Luci se jen upejpavě zardívala. Také po mlýně je vodil a jeho zařízení vysvětloval.

Za širokým lubem nevěstě ruku stiskl, až zapískla; u rejholce pod pyllováním zajel jí rukou kolem pasu, až vykřikla — a pod krupníkem docela ji políbil na havraní kadeře. A Lucinka stydlivá uprchla do sadu . . .

Mlynář hostil Bibiánu, umlouvali se — a hodný Mikolášek prováděl zatím budoucí svou macechu po okolí mlýna. Rozuměli si dobře, Lucince líbilo se jak náleží v koutku pod lesy. Labe lesklo se zrcadlově, břehy se odrážely v jeho jasné hladině, kde se nebe modralo. Poprášené olše i bujné křoviny byly přirozeným loubím, v němž Mikoláš a Luci skryli se zvědavým zrakům mlynářské chasy...

Jenom k brčálovým lukám nemohla se nastávající mlynářka podíval. Brodili se tam ve vysoké trávě protivní noháči s dlouhými, rudými zobci...

K vůli lidským řečem nebyla hned svatba, ale Bibiána s dceruškou přestěhovala se z města do mlýna. Zatím na Lucinku všichni zvyknou a potom... Nu, potom už lehko se půjde pro požehnání k oltáři.

Nastaly babce zlaté časy. Opanovala na ráz hospodářství, ujala se vlády v kuchyni, nosila klíče u pasu. Lucinka se zatím ubytovala v podstřeší, v pěkném mansardovém pokojíku. Měla tam ticho, hezký rozhled — a aby se jí nezastesklo, navštěvoval ji střídavě otec i syn...

A jak si vedla cudně! Ani na čelo se nedala políbit od mlynáře a o mazlení ani řeči.

»Až po svatbě —!« říkala slibně a kroutila dovedně staříka. Její oči přece nelhaly, byly čisté jako něžná duše dívčí!

Dokončení.

VOJTĚCH J. KOSNAR:

TOUHY PODZIMU.

KORRESPONDENCE S JOS. V. SLÁDKEM.

Dokončení.

Přiloženy byly tyto dvě básně:*)

POD STRÁNÍ.

Malý statek, — nad ním stráň,
na ní hrušeň, třešně, pláň.

Pod ním rolí kus a luk,
na vše jen pár dělných ruk.

Poloh na pár výspřeží,
ale grunt jak náleží!

Stavení jen jako klec,
ale všem tam volno přec.

Chlév, — tři kravky, volků dvé,
ale v čas vždy mají své.

Kotnice a stodola
na rovnou si zavolá.

Pluh a vůz a co kde dál,
že by kolem pohledal.

A tam v koutku, v zahrádce,
chaloupka jak v pohádce.

Vlašťovky tam lítají,
holubi tam vrkají.

Všechno je to pod strání,
pod kvočnou jak v kukani.

Malý statek; — postačí,
tomu, kdo tam sedlačí.

Mladý sedlák, jarý dub,
nesleví si z práce chlup.

Selce doma, co kde je,
pod rukou se usměje.

Dětská droboť u selky
čilá jako křepelky.

V chaloupce jen s bábou děd
hoví si po tíži let. —

Mladý rád se pochlubí,
že jsou jak ti holubi,

a že statek pod strání
drží jejich žehnání!

*) Básně nebyly dosud pojaty do žádné knihy Sládkovy, proto je zde otiskujeme.

SPOLU.

Spřáli se, milovali
a jak se jen z lásky brali.

Ničeho jim nepřebylo,
co kdy bylo, dostačilo.

Pracovali ze dne ke dnu,
jedli spolu skyvu jednu.

Na příč slavka, — kdež ho není! —
líno bylo v okamžení.

Druhé, milé přispíšilo,
než-li první zarmoutilo.

Kde stál jiným rozum celý,
pohledem si rozuměli.

Do duše si každé stránky
viděli jak do studánky.

Jednomu co v očích vláhlo,
druhému až k srdci sáhlo.

A když přinesla to doba,
těšili se spolu oba.

Po radostech, práci, bolu
pod drnem spí také spolu.

List poslední, který jsem od Sládka dostal, vznikl jako odpověď na můj dopis, jímž opětně žádám o příspěvek a současně mu zasílám číslo »Plzeňského Kraje«, jehož redakci jsem v té době vedl, dále číslo revue »Parnassie« a obrázkového týdeníku »Plzeňské Besedy«, do nichž do všech napsal jsem krátké články ku pětašedesátým mistrovým narozeninám v roce 1910. Z dopisu tohoto, nejdelšího, je více patrno to, o čem jsem se zmínil v úvodě. Zajímavým dále je, že Sládek odpírá v něm něco více napsati, cítě se k tomu jako vyčerpaný již neschopen a obávaje se, že nebylo by to již té síly jako práce dřívější. Znění dopisu je toto:

Zbiroh, 17. 10. 1910.

Veleváženým, milý pane!

Váš dopis ze dne 13. t. m. obdržel jsem včera zde*), ale číslo »Plzeň. Besed«, o kterém se zmiňujete, nedošlo. Do čísla »Plz. Kraje« ke dni 27. t. m. Vám bohužel nic nového poslati nemohu. Bylo by třeba něčeho výrazného, já teď nic psáti nesmím, chci-li se trochu zotaviti. Mám v úmyslu zůstati přes zimu letos tady, na naší samotě.

*) Adressován byl do Prahy.

Tedy mám už zase jubileum! Překvapí Vás to, ale já zvěděl o tom teprve z Vašeho listu. Tak málo přemýšlím o sobě, o čase a své práci! — a zrovna se divím, když mi někdo tak přátelsky ruku podává jako Vy. Zde, ve svém vlastním kraji jsem lidem cizincem. Nikdo mne nenávidí, nikdo se mne nepoplá, nikdo mi neučiní sebe menší věc, která by mne potěšila! Přátelé zaslali mi jen ty lesy, jen to pole u skály, které vidím z oken a k nimž poutají se všechny mé upomínky z mladí na věci i na lidi tak dávno zapadlé a pohřbené. Kde je výsledek mé práce, kde je účinek všech těch básní na srdce toho lidu? Slyšte maličkost: Na Kameništi, pastvině vyprahlé založil jsem si zde před čtyřmi léty zahradu. Teď to vypadá jako malý kousek ráje — aspoň pro mne, — kolem mého domku. Ale stromky potřebují nové živné země, kterou jsem nemohl po celém okolí sehnat. Jeden soused má velkou hromadu prsti. Vzkážu mu, protože sám k němu jít nemohu, aby mi prodal několik fur, — za jakoukoliv cenu, že ty moje stromky tak jí potřebují, že mu budu vděčen já i ten, kdo přijde po mně. Vzkázal, že neprodá — ač by mu ji bylo zbylo na jeho louku, na kterou prý ji potřebuje, ještě deseti krále tolik a ostatní mohl více než nahradit umělým hnojivem za peníze, které bych mu byl dal já. A je to člověk intelligentní, jemuž jsem před léty svazek svých »Selských písní« — tuším — dal; — ale on neprodá! Neboli mne to, ale je to charakteristické! — A já bych chtěl míti všechny ty lidi tak ušlechtilými, tak krásnými! Té slávy básnické! — Ještě jednou Vám děkuji za všechnu Vaši laskavost. Buďte zdráv! Oddaný Vám

J. Sládek.

Dopisem tímto je korrespondence moje se Sládkem vyčerpána; není tedy obsáhlá, ale ze všech Sládkových projevů je patrno, jaké touhy ovládaly jasnou a ideální duši básníkovu. V slovech, že k tomu, abychom byli věčně šťastni, je nutno naučit se žít v jiných, je projevena velká část životního názoru Sládkova, názoru zdravého, k němuž dochází se — jak Tolstoj ve svém jednom dopise hraběnce A. A. Tolstéé praví — jen vytrvalou prací duševní.

•

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

Nevěřím v žádné nešťastné náhody,« utrhl se major. »Moje předlucha mě neklame a já vím že za tím vězí něco jiného. Nu, což dělati. Vykonejte, oč jsem žádal a potom uvidíme.«

Plukovní lékař vyšel ven a setkal se s Holařem, jenž zpraven o jeho návratu, šel ho hledati. Holař opakoval, co věděl a oba tiše vešli k pacientovi. Spal dosud, horečka se neobjevovala.

»Doufám, že záležitost mine bez komplikací,« soudil doktor Dytrych, když vyšli ven.

Jsem téhož náhledu, nedostaví-li se snad nějaký nervový otřes. Není také vyloučeno, že horečka naslane až v noci. Ostatně jste tu vy a tu si již poradíte. Musím se vrátiti, abych snad nepromeškal něco u nás.«

»Zdejší lékaře neznáte?«

»Nikoliv, ale zámečtí páni vám dojisla dobře poradí. Jdu se právě poroučeti a můžete jíti se mnou a požádati, aby zavolali svého civilního lékaře.«

Pan Valena přivítal je velmi laskavě a když mu oznámili, že bude nutno zavolati zdejšího lékaře, dal bez váhání rozkaz, aby byl povoz pro lékaře poslán. Dokloru Holařovi vřele děkoval za jeho přispění a také ostatní členové rodiny velmi přátelsky mu tiskli ruce. Zvláště Hana byla dojata a on dobře si všimnuv jejího výrazu, viděl, jak je zdrcená a bezútěšná.

»Doufám, že ve třech dnech bude zde veseleji,« povídal významně, líbaje její ruku.

»Škoda, že musíte odejíti,« pravila tiše a oči jí zvlhly.

»Povinnost je přísnější než dobrá vůle,« pravil vážně. »Ostatně doufám, že se někdy ještě shledáme za veselejších okolností než dnes.«

»Kéž byste měl pravdu,« řekla vroucně a ustoupila.

Není pochybnosti, setník Kozák vězí hluboko v jejím srdci, povídal si v duchu Holař, když se mírným klusem vracel na svém koni ke svému sboru. Co by jiného vyvolávalo v jejím srdci takové pohnutí a obavy? Ostatně co je na tom divného? Setník je statný muž, v nejkrásnějším věku a vojenská uniforma již tolikrát byla jednou z pomůcek, které pomáhaly zvýšiti žár lásky. Jeho zranění jest v očích citlivé slečny cosi romantického a přispělo k tomu, že přestala skrývati své city. Až se setník uzdraví, bude výslednicí všeho sňatek.

Ale opravdu je záhadné, jak si zranění přivodil. Sám sebe zraniti a potom šavli do pochvy skrývati je protimyslné. Kdyby snad se byl chtěl v návalu nějakého rozčilení zabíjeti, byl by se zranil jinak. A když už se zranil náhodou, byl by volal o pomoc. Majorův náhled, že se za vším tím něco skrývá, bude asi správný. Snad slečna Hana něco tuší, snad se děsí, ne tak zranění, jako odhalení toho, co se na odlehlém místě stalo a co přinese nejen setníkovi, ale také jí mnoho trpkostí. Opravdu, velmi záhadná událost a je sám dychtiv, kterak se to vysvětlí a skončí.

Doma jeho nepřítomnost nebyla postřehnuta a on sám také zachoval o všem mlčení. Časně ráno ještě za tmy bylo zatroubeno k pochodu a vojsko odcházelo ven do polí a cest, aby pokračovalo v manévrech. Nepřítel mimo nadání byl krajním křídlem tísněn a musil, aby ušel zaskočení, na celé čáře ustupovati, takže do večera posunula bitevní čára o tři hodiny cesty jižněji, kde teprve nepřítel, zaujav pevné posice, zadržel vítězný postup. Několik vojáků vysíleno namahánim zůstalo vedle cesty ležeti, dva se zranili pádem a jeden jezdec spadnuv s koně, zlomil si nohu. Měl tedy Holař celý den co dělati a když večer mu byla vykázána světnička ve venkovském statku, s chutí se těšil na odpočinek.

Bylo po půl noci, když ho vojenská ordonance budila. Domnívaje se, že někdo z vojáků onemocněl, vyskočil a chvatně se oblékal. Rozžehnuv svíčku, šel ke dveřím, zapínaje si cestou blůzu.

»Co se stalo?«, ptal se, otevíraje dveře.

Do světnice vstupoval mladý ordonanční důstojník, kterého osobně neznal.

»Plukovní lékař Holař?«, ptal se, vstupuje do vnitř.

»Ano. Přejete si?«

»Pan jenerál X. posílá mě k vám se zprávou, že jste sproštěn služby a že máte bez odkladu odebrati se do Rochlové.«

»Do Rochlové? Selníkovi Kozákovi se přilížilo?«

»Nikoliv, stalo se cosi jiného. Dnes se zranění selníkovo vysvětlilo, jednalo se o souboj, možno-li užívání dvou důstojníků bez svědků a bez svolení nazváno býti soubojem. Protivník selníkův je mrtev a pan jenerál mi nařídil, abych vás připravil na smutnou zprávu. Ten padlý je váš bratr.«

Mrazivý pocit hrůzy a nevylíčitelné bolesti projel tělem Holařovým. Bylo mu, jakoby té chvíle zjevila se mu krvavá hlava bratrova s výrazem strašlivého utrpení. Všechna láska, kterou k bratrovi choval, najednou se přihlásila zdvojenou silou a nacházeje se pod dojmem náhlého sdělení, nebyl schopen ani slova, ani pohybu.

»Pane plukovní lékaři, buďte statečný,« ozval se důstojník, jenž se soucitem se naň díval. »Pan jenerál vzkazuje, že hluboce želí smrti tak výborného důstojníka a bylo-li mu učiněno bezpráví, že bude pachatel potrestán.«

»Což není na tom dost, že je mrtev?«, křikl zoufale. »Co horšího ho mělo potkati? Proč ho zabíjel? Proč ten bídník utracoval takový mladý život?«

Byl by rád zaplakal, ale neměl slz. Jen strašlivá nenávist jím lomcovala a jeho tělo hořelo touhou vrhnouti se na vraha.

»Nemohu vám nic říci. K večeru došla k brigadě celá zpráva a pan jenerál upozorněn, že jste bratrem padlého, nařídil mi, abych vás okamžitě vyhledal a poslal do Rochlové. Jiného mi není známo nic. Promiňte, že jsem přijel pozdě, ale nevěděl jsem, kde se právě nacházíte a po neznámých cestách v noci byla těžká jízda.«

»Děkuji vám za vaši oběť a chápu, co jste zkusil. Rovněž panu jenerálovi vyřiďte mé díky, že mi umožnil spatřiti bratra a postarati se o jeho pohřeb. Jsem přesvědčen, že byl bratr zavražděn a běda, nemýlím-li se.«

»Nedávejte se uchvacovat hněvem a soudte, až poznáte celou záležitost. Jeho protivníkem byl důstojník a ten přece nebyl schopen nějakého úkladu.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PRAVO AUTORSKÉ A KINEMATOGRAFIE.

ZAJÍMAVÁ OTÁZKA PRO AUTORY.

Slovník věd právních a státních (založený Bohušem Riegrem), přináší velice zajímavou studii JUDra. Jana Hettera, nazvanou »Úvod do práva kinematografu.« Je věru s podivením, že pečlivé tělo studie si doposud nikdo nepovšiml. A přece jak časové, jak důležité otázky jsou tu řešeny!

Všimněme si jenom bodů, jež mají všeobecnou zajímavost a zacitujme si ze studie partie takovým způsobem, aby čtenář mohl si utvořiti představu o jádře věci. Kinematograf předvádí, jak známo, »živé« obrazy osob jednotlivých neb celých skupin. A tu se snadno může státi, že kinematograf zasáhne do práv soukromých. Zevnější podoba osoby lidské čili její obraz jest součástí práva osoby. Naskytá se tu otázka, je-li majiteli a provozovateli kinematografických představení dovoleno, aby kteroukoli osobu:

a) fotografoval na film kinematografický čili kinematografoval tak, že film s řadou obrazů této osoby možno určiti pro projekční aparát kinematografický k předvádění nebo ukazování živého obrazu před obecenstvem, —

b) je-li dovoleno veřejné předvádění neb představování tohoto živého obrazu osoby projekčním aparátem kinematografickým.

Rakouský zákon stanoví, že u podobizen, které za úplatu byly objednány, — ať jsou to již díla výtvarných umění nebo fotografická, práva původcova přísluší zákazníku. U fotografických podobizen výkon práva původcovského čili autorského vázán jest pokaždé přivolením zobrazené osoby neb jejích dědiců (vyňaty jsou fotografické podobizny k účelům úředním). Je-li tedy zakázáno bez přivolení zobrazené osoby uveřejňovati její nehybný, ztrnulý obraz — tím spíše jest

zakázáno uveřejňování obrazu živého, neboť předvádění živého obrazu veřejnosti kinematografem jest stupňované uveřejňování. Vyobrazená osoba nemusí podle našeho práva teprve vyčkávati předvedení svého živého obrazu — může již dokonce žádati soudní ochranu tenkrát, když někdo zhotovil kinematografickou řadu podobizen čili kinematografický film — neboť tento film nemá jiného účelu, než aby živý obraz jeho byl obecenstvu předváděn.

Nejvíce ohroženy jsou kinematografickou reprodukcí díla literární, jejichž autorské právo zahrnuje výlučné právo dílo uveřejniti, rozmnožovati, odbývati a překládati. U děl divadelních přistupuje k tomu výlučné právo k veřejnému provozování. V novější době po zdokonalení fotografických a projekčních aparátů stalo se dosti často, zejména ve Francii, v Německu, a v době nejnovější i u nás, že podnikatelé kinematografických představení zvolili sobě látku dramatu neb také epického díla literárního, dali obsah jeho sehrát herci k tomu zjednanými, a představení momentními aparáty fotografovati čili kinematografovati. (Vzpomeňme na Hugovy »Bídníky«, na podzim v r. 1912 v biografech pražských s nesmírným úspěchem reprodukované). Běží o to, zda-li takové využitkování obsahu díla literárního, beze svolení původce neb jeho nástupců, jest porušením práva autorského, jež možno právem stihati a zabrániti. Dejme tomu, na př. že by někomu napadlo pro velice lákavý dramatický obsah spisů Jiráskových, aby na př. zhotoviti dal filmy výstupu z »Psohlavců« a konal pak s nimi kinematografická představení, neb že by užil dramatického děje »Vesnického románu« neb Kříže u potoka« Karoliny Světlé, neb Čechových »Adamitů« a pod. Mohou-li autoři dle našeho práva proti takovému počínání dovolávati se ochrany práva autorského — když děje se tak bez jejich přivolení? Jisto jest, že v tom spočívá disposice s dílem a to disposice neoprávněná dle § 21. našeho zákona. Zasáhnutí do práva původského (§ 24. odst. 3.) budiž zejména pokládáno »vydání výtahu neb zpracování, které opětuje toliko cizí dílo neb jeho části, nemajíc vlastností díla původního«. Máme za to, dovozuje JUDr. J. Hetler ve své studii, »že »zdramatisování« není ničím jiným, než »zpracováním« díla literárního — a že tudíž jest také »vsáhnutím« čili porušením práva autorského, děje-li se bez přivolení oprávněného autora a takovým způsobem, že skutečně zneužito původního děje autorem vynalezeného neb uměle sestaveného, zpracovaného a vyzdobeného děje — tak že každý soudný pozorovatel, znající původní dílo literární, při představení ihned pozná, že se tu představuje děj tohoto starého literárního díla buď zcela neb částečně. Takové neoprávněné zdramatisování spadá také úplně pod § 21. zákona autorského, neb jest to bezprávná disposice s cizím dílem a duševním majetkem, také hmotných výhod poskytujícím, zkrátka, že jest to padělek. Pro správnost tohoto výrazu mluví také právní cit pro čest a víru, respektující vždy cizí právo majetkové v jakékoliv formě se jevící. Přecházejíce nyní k úkolu vlastnímu, máme rozhodovati, zdali kinematografické představování epického neb dramatického díla možno po právu stejně kvalifikovati jako »zdramatisování«.

Mohlo by se namítati, že kinematografické předvádění řady obrazů, jež znázorňují děj, není žádným dramatickým představením, poněvadž tu předně nejednají živé osoby a dále, poněvadž následkem toho představení není provozováno ani živou mluvou lidskou. Těchto důvodů také užil appelační soud francouzský v Pau, a nález jeho vyvolal právem bouři odporu. Podle tohoto nálezu nebyla by pantomima dramatickým představením, poněvadž není provozována osobami mluvícími. Ale dramatické dílo nežije jenom slovem — může býti také jenom posunky a mimikou provedeno, drama může býti provedeno jenom uměním tanečním. Scény kinematografické nejsou jen mechanické, musí býti také studovány, vypracovány a připraveny autorem a herci právě tak, jako kusy pravého divadla. Víme přece, že již ve staré opeře »Němá z Portici« vystupuje v roli titulní osoba nemluvící (Fenella). Dále připamatovati sluší úchvatné balety, dávané svého času ve dvorní opeře Vídeňské, jako »Assassini,« kde se slova nepromluví, ač celý večer vyplní, za napjaté pozornosti divákovy — právě jako na př. balety a ferie našich — Nováka a Nedbala. Duší, t. j. nezbytnou částí divadelního představení jest především děj — ten pak může býti vzat z díla literárního a představován slovy, posunky neb jen obrazy. Proto docházíme názoru, že také čerpání látky z díla literárního a znázornění této látky kinematografickými obrazy s konečným kinematografickým představováním sluší postaviti na roveň zdramatisování a že může býti po případě rovněž porušením literárního práva autorského jako zdramatisování.

Zajímati bude tento praktický případ francouzské judikatury. Má zvýšenou zajímavost, jednak proto, že se jedná o dílo literární u nás dobře známé, jednak, že kinematografem necítil

[illegible] autor — nýbrž i jeho vydatel. Jednalo se totiž o románová díla Alexandra Dumasa otce. Právo vydávání děl proslulého autora jest odděleno od práva divadelního využitkování — prvé náleží známé Pařížské firmě vydavatelské Calman Lewy — druhé ponecháno dědicům autorovým. Kinematograf získal od nich povolení, aby mohl přepracovali pro Kino Dumasovy »Tři muškelýry«. Jednalo se o divadelní přizpůsobení starých děl; podnik obrátil se na dědice a obdržev povolení, vyplatil za ně 15000 franků. Tu však vystoupil s nárokem na značnou část tohoto obnosu Calman Lewy dovozuje, že firma má právo vydavatelské též ohledně děl dramatických; reprodukce těchto děl pomocí filmů patří do »vydávání« a promítání kinematografické jest tudíž součástí práva vydavatelského, jež bylo (neprávem) zpeněženo na úkor firmy. Soudní dvur zamítl žalobu Calmana Lewy prohlásiv a dovodiv, že povolení k představení zdramatisovaného výtahu formou kinematografickou jest součástí práva divadelního využitkování, jež patří dědicům Alex. Dumasa otce. Film totiž registroval, zachytil a ustálil (němou) hru herců, pantomimii hrajících před aparátem; vzal svůj původ skutečně z divadelního tlumočení, kteréž bylo skutečně prováděno. Účelem filmu jest, aby podal illusi života, pohybů a hry herců, film znova vyvolává a opakuje toto první představení. Tak činí před obecenstvem více méně četným — a jest tu proto veřejné představení. Každé opakování jest představením, a cena byla kinematografem placena nikoli za vydání filmů, nýbrž za využitkování divadelní (exploitation théâtrale), kteréž náleží dědicům a nikoliv Calmanu Lewy. Můžeme právem vyvozovati, že eventuelní útok na autorské právo děje se již vyhotovením filmu!

Známo, že za účelem kinematografování a vyhotovení filmů, pořádají se i představení herci skutečnými a to také dějů nově vynalezených čili nových dramatických výstupů, frašek a pod., výjevů třeba loveckých, uličních, skákání s mostu do řeky atd. (Film tímto způsobem vzniklý — »Konec milování« — byl s úspechem představován v pražských kinematografech.) Těmto dílům nedostávalo se dosud ochrany — až na to, že pouhé filmy měly nárok na ochranu jako díla fotografická, pokud byly fotografie vůbec chráněny. A přece na zhotovení takových původních filmů věnován byl velký náklad. Ano, vždyť se dokonce už stalo, že dramatičtí autoři psali přímo pro kinematografické představení, tedy nikoli napřed pro divadlo (Heřman Bahr, Sudermann a j.)

Proto stanovila revidovaná Bernská konvence, aby doplněna byla ochrana práva autorského v tom směru, že stejné ochrany, jako díla literatury neb umění, požívají samostatné (původní) kinematografické výrobky, pokud jejich původce upravením děje na jevišti neb sestavením zobrazených událostí dal dílu ráz osobního, originálního díla. Konvence však takovou ochranu stanovila i pro díla vědy a veškerého umění. Mohou tudíž také učenci odepříti povolení ke kinematografickému představování svých děl, na př. lékařských operací, fysikálních experimentů, výkonů ingenicurských atd. Podle Bernské konvence mohou zabrániti takovému kořistění sochaři, malíři, krajináři atd. Jsou chráněna i díla choreografická, pantomimická, balety atd.

U nás v Rakousku možno kinematografickému využitkování čili vybrakování díla literárního zabrániti toliko širším pojmem »zpracování, které opětuje cizí dílo neb jeho částky, nemajíc vlastností díla původního.« Ale přímé čili výslovné ochrany náš zákon v tomto směru nepodává ani ohledně děl literárních, nehledě-li ohledně jiných děl umění výtvarného. Proto jest nanejvýš žádoucno, aby (jak již vyslovil se prof. Herman Sl. Otavský ve svém vyjádření o zamýšlené opravě rak. práva autorského, podaném České Akademii), doplněno bylo posilivní rakouské právo autorské ustanoveními, která by chránila nejen díla literární — ale vůbec všechna díla umělecká proti neoprávněnému využitkování kinematografem (a gramofonem).

Ref.: R.

* * *

VZPOMÍNKA K 8. LISTOPADU 1620. V bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 padlí Pražané byli následující dny od svých přátel sbíráni, na hřbitovy svých farních osad dováženi a zde jich mrtvoly pohřbeny. Dle knihy zádušní farní osady sv. Martina na Starém Městě, jež se chová v městském archivu pod č. 1669, čteme na str. 187: »Hrobníku dáno od pochování těl mrtvých, zbitých na Bílé Hoře, 51 grošů, 3 denáry.« Pohřbení padlých vojínů císařských a z vojska slavovského provedeno bylo na Bílé Hoře v měsíci listopadu a prosinci, r. 1620 však se zahrabáním padlého panstva nebylo učiněno ničeho po oba měsíce, ba ještě ani v lednu r. 1621 nezapočalo s uklízením mrch. Koncem ledna 1621 vydal kníže Karel Lichtenštein nařízení třem městům pražským, aby pražští pohodní vydali se ihned na Bílou Horu, kde mají padlé koně uklízet a zahrabávat, jak k tělo

práci již jednou vybídnuti byli. Prolo Havel Červenka, pohodný na Novém městě pražském, má ihned s pohodným staroměstským a malostranským se k tomuto dílu vydati a společně pracovati, ač chce-li se vězení neb jiného trestání uvarovati.

Tak nařizuje Šestipanský úřad na Novém městě dne 30. ledna r. 1621, kdy přes 11 neděl od bitvy uplynulo.

(Viz archiv města Prahy, Protokol č. 500 na str. 233.)

Po bitvě na Bílé Hoře vyslala Malá strana trubače do ležení vojska císařského s oznámením, že se město Praha vzdává, avšak pod trubačem byl zastřelen kůň od vojska císařského, za nějž trubač náhrady vyhledával téměř půldruhého roku.

Dle Manualu radního Malé Strany z roku 1620—1622, čís. 1484, čteme na str. 29.: »O trubači, kterýž po porážce české na Bílé Hoře, slavnému vítězství J. Mil. Cís. Ferdinanda druhého, krále českého, když v pondělí Menší město pražské se podali mělo, vyslán byl do vojska císařského, aby vzdání města kníže li bavorskému oznámil, lehdy že jest na koni jeda (kterýž pod ním prostřelen byl) hrdla svého se odvážil, aby jemu náhrada za touž práci a službu jeho dána a učiněna byla, na tom sněšeno jest. Actum 5. Martii 1621.«

Dle Manualu radního Malé Strany z r. 1619—1622, na str. 346, dostalo se mu zaplacení až r. 1622.: »Janovi Valentinovi z Wechtersheimu, trubači, kterýž jest po bitvě ku Jeho kurfirstské milosti bavorskému jel do ležení o pokoj, nařízeno, aby se mu z důchodův obecních 150 kop míš. odvedlo a darovalo. Actum 18. Martii 1622.«

Ještě několik měsíců po bělohorské porážce nebyl opoziční duch Pražanů přemožen, neb stále se objevovaly na ulicích neb i uvnitř hospod posměšné malby, persiflující císaře a papeže, též hanlivé písničky na císaře zpívány.

V Manualu radním Malé Strany z r. 1619—1622 na str. 254. uveden jest dekrel knížete Lichtenšteina k měst. radě v tomto znění: »Člen dekrel J. Mil. knížecí o figury a malování všeliká na domech a v domích (hospodách) na urážku Svatosti papežské a Jeho Mil. Cís. Též člen dekrel druhý o písničky polupné, aby se nezpívaly proti Jeho Mil. Cís. Act. 26. Mai 1621.«

Jan Herain.

CÍSLERŮV »SOUCIT« V INTIMNÍM DIVADLE. Členáři našeho listu dobře znají tuto jednoaktovou »tragikomedii«, jak příhodně práci svou Jos. Císler nazval, ze sloupců »Máje«, kde se odehrála vlastně její premiera. Prolo nelřeba vyprávěli děj této žahavé ironie na lidskou křehkost, která i tam, kde by mělo zmlknouti každé sobectví, kde jde o soucit s lidskou bídou, vítězně zvedá hlavu nad ušlechtilejší stránkou lidské duše. Víme, že i v příběhu, který Císler tak účinně zpracoval, dramaticky byl by podlehl konečně soucit obavě, že by se o tom neb onom obecním výboru mohlo něco povídati, kdyby nehlasoval ve prospěch Vencalky, hlásící se na uprázdněné místo v obecním chudobinci, se kterou výboři měli všelijaké styky — ten, jenž na místo měl největší právo, zakladatel chudobince, když přišel o vše a nemocen vrací se do rodného místa, umírá nezvěděv, že výbor chce dáti přednost jinému žadateli. Tak živolný je děj »Soucitu« a tak je myšlenka zpracována pravdivě, že chvílemi se nám zdá, jakobychom sláli opodál skutečného děje, před námi se rozvíjejícího, před živými osobami, ve kterýchžto slovech jest ovšem i nolný kus uznání hercům předměstského divadla, z nichž někteří tak se vmyslili v umělecké dílo autorovo, že postavili na jevišlě figurky, k nimž by se jistě dějiště příběhu přihlásilo jako ke svým příslušníkům. V popředí všech stál však — král děje a scény — nepatrný obecní posel Šimek p. Kovaříka v podružné celkem úložce. Vedle něho jednoho z výborů s jeho stereotypním souhlasem »I ať!« odnáším si v živé paměti z představení jako dílo snaživě tvořícího mima, ačkoli dlužno přiznati, že i někteří jiní podali pěkné obrázky svých vloh a své práce v čiperné souhře dobré režie p. Langerovy, jenž vystavil starostovu světnici, ve které se odehrává pamálné sezení výboru. Je pravda — takové a podobné příběhy se přiházejí a jich hrdinové směšní a ubozí před našim zrakem v životě často se zjeví, ale kolik našich dnešních spisovatelů by je dovedlo tak zachytiti jako Císler, aby žili a jednali jako živí. — Dle úpravného »Meziaktí smíchovských divadel« vypraví tato scéna co nejdříve i druhou v »Máji« olištěnou aktovku Císlerovu »Na staré pošťě.«

Dr. P.

VÝSTAVA ARCHITEKTURY A DEKORATIVNÍHO UMĚNÍ. Z výstavních sálů Obecního domu u Prašné brány vymizely už — díky Bohu — snad nadobro bizzarní, nemožnými a proto nesnesitelnými útvary architektonickými násilně komponované kouly. Je tam zase volno, vzdušno a jasno. Diskretní, nevtíravá a vkusná úprava místností tvoří ladný rámec vystavovaných děl, jimž dopřáno vzduchu, světla i odstupu. Tentokráte spojila se jednota výtvarných umělců se Spolkem architektů a inženýrů v království Českém, aby uspořádala výstavu specielní, jaksi na vzájem se doplňující. Je to

myšlenka již proto šťastná, že se tu veřejnosti předkládá práce po většině pro veřejnost určená, že se tedy dá očekávati účast kruhů přímo interessovaných a intelligentních vůbec. Tato účast je také nejvýše žádoucí, neboť neběží o více nebo méně slibné pokusy mladých umělců, kteří si hodlají teprve vybojovati uznání a s ním i zakázky, ale o vážnou práci umělců, jimž je svěřováno řešení obtížných úkolů. Jich díla nejsou pomíjejícího, chvilkového významu, naopak vtisknou některým částem města, ba celým okresům městským na desítiletí i na staletí určitý ráz. Abych doložil svá slova jen některými příklady, uvádím alespoň vystavené projekty dr. A. Čenského, jehož Obecní dům města Smíchova jest Pražanům dobře znám a který vedle plánů této stavby vystavuje projekt hotelu s divadelním sálem v Náchodě, k okolí dobře se přimykající a dále návrh úpravy Radeckého náměstí v Plzni, pak první cenou poctěný a prováděný již souběžný návrh obecního hřbitova města Prahy v Hostivaři od arch. Richarda Klenky z Vlastimilu, projekty sanatorií v Podole a na Pleši arch. Rudolfa Křiženeckého, Rošlapilův návrh kostela ústavu choromyslných v Bohnicích, Nekvasilovy projekty filiálek Rakousko-uherské banky ve Dvoře Král. n. L., v Kolíně a v B., zejména však jeho návrh regulace Invalidovny v Karlíně, řešené se zřetely uměleckými. Projektant navrhuje pokračování Palackého třídy Invalidovnou, jejíž východní průčelí tvořilo bude základnu prostranného, segmentem kruhu utvořeného náměstí, z něhož vede široká, promenádní třída na druhé, menší, ale architektonicky effektně řešené náměstí a vyúsťuje ve villovou čtvrť, jejíž střed tvoří na mírném návrší projektovaný glorietť, který je zároveň i pěkným konečným pohledovým bodem takto prodloužené třídě Palackého. Nejradikálnější změny v tvářnosti města Prahy slibují projekty prof. Jana Koulý, zejména ovšem jeho návrh na regulaci letenské pláně a návrh průkopu strání letenskou. Prof. Koula pracuje již od r. 1897, kdy předložil svůj známý návrh na letenský průkop městské radě pražské, neúnavně na svém projektu a vystavuje poslední jeho útvar, k němuž až dosud byl dospěl. Své beze sporu šťastné myšlence dává splendidní architektonický tvar navrhovanou vstupní bránou i veřejnými budovami kolem průkopu a jeho úsťí seskupenými. Finanční tíseň jest asi příčinou, že zájem o Koulův projekt jeví se méně živě, ale budoucnost osvětlí jednou jeho veliký ba životný význam praktický. Jiný jeho zajímavý návrh jest »Pokus o rozšíření Musea království Českého«. Svůj projekt podpírá pan autor v katalogu důvody, jichž váhu nelze zneuznati. Vskutku jeví se již citelná potřeba pomýšleti na přístavbu nebo na samostatnou budovu novou. Sbírky musejní daly by se v každém případě proto snadno rozděliti, že se rozpadají na dvě různorodé skupiny: přírodovědeckou a archeologickou. Také knihovna by mohla bez újmy celku zaujmouti zvláštní budovu. Vedle těchto i jiných ještě velkých projektů veřejných vystaveny jsou návrhy i fotografie hotových již budov soukromých, domů obchodních, rodinných i činžovních i mnohých vnitřků. Členové Jednoty výtvarných umělců vystavují návrhy i hotové malby dekorativní, chrámová okna i výzdobu celých vnitřků chrámových (prof. Ferd. Heřčík, K. L. Klusáček, Alois Mudroňka, Láďa Novák, Marie Urbanová, a Fr. Urban), oponu divadelní (Theodor Hilšer), tepty (V. Röhling, Jar. Skrbek), studie architektonické a návrhy i práce grafické. V. Mařan vystavuje několik úhledných keramik, zesnulý V. Amort má tu soška Černohorce a relief ženského aktu, dvě práce málo významné. Z obrazů pozornost si vynucují zejména šťavnaté práce Oldřicha Blažíčka a Jakuba Obrovského dekorativní panneau teplých, sálavých barev. Větší kollekce svých prací vystavují St. Feike, Roman Havelka, Karel Mašek, K. Roškot, Ferd. Rubeš. —o—

PENĚŽNÍ REVUE. Touha po hospodářské samostatnosti vyvolala u nás úsilovnou činnost v oborech, jichž jsme po dlouhá léta proti výhradné téměř okkupaci živlů nám nepřátelských dosti nehájili. Pro širší naše kruhy byl rozmach až příliš prudký a nic přirozenějšího, než že se ozvaly hlasy, volající po větší opatrnosti. Máme sice vynikající odborníky jednotlivce, ale celek našeho tělesa hospodářského postrádá ještě praxe i pomůcek pro orientaci ve složitější organisaci národohospodářské. Lze proto nově založený list Peněžní Revue vítati jako čin velmi včasný; může se zajisté státi důležitým článkem naší ekonomické práce. List chce sledovati vývoj českého peněžnictví i jeho vztahů k průmyslu a celému českému hospodářství; bude tedy poskytovati soustavný přehled všech událostí peněžního světa a působiti zároveň i výchovně. Bohatý a vybraný obsah prvních dvou čísel svědčí, že redakce, složená z pánů Julia Brabce, Karla Karáska a Karla Šikýře, je si vědoma vážnosti svého úkolu. List vydává nové pražské nakladatelství Jana Liebicha. Vycházeti bude dvakrát měsíčně, vyjímaje červenec a srpen.

Toto číslo vydáno dne 7. listopadu 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

M. SILÉN:

OBLAKŮM.

Vy bílé zjevy proměnlivých krás,
vy čluny valé k neznámému břehu,
nad šumy lesů, nad skal šlíl a sráz,
nad města v hlaholu, nad moře v šlehu
své bouře nesete i modří něhu —
já v dětství s touhou už jsem vítal vás!

Bílé jak hostie, jak dívčí sen
a rosa s růží průzračné a vzdušné,
jak požár krvavé v hasnoucí den,
jak chvíle kouzelné a chvíle krušné
vy světla lajíte i stíny rušné
v hebkých a zářných hřebenech svých pěn.

Když vídal jsem vás v luzných proměnách,
v svém tichém dětství, v podzimu a jaru,
když jiřní úsvit v líc vám dýchal nach,
když bledla leskná v zimních vichřic sváru,
v měsíci střibřícím i v slunce žáru —
hoch často dumavý k vám dlaň svou vztáh'.

I myslil v snění, v modrou vhřížen dál,
váš bílý závoj před žasnoucí tváří
když jarní vítr náhle s nebe sval
a azur tryskl pod vašimi šláři,
že nic už nezastře mu čistou záři,
jíž tehdy bezoblačný blankyt vzplál.

Zas přišly jste a zas jste rozlály,
vždy ve váš chvat zář se stínem zas klesly,
vždy úsměv s bouří dál se střídaly,
a pod vašimi stříbrnými vesly
když azur zazněl, vždycky sny jste nesly
v svých náručích a ty mi zůstaly —

Z. M. KUDĚJ:

KUZMA LITVĚNĚNKO.

Ani jsem nevěděl, kdy ho přivedli. Ale v noci když jsem se probudil a nemoha spáti zapaloval papirosu, spatřil jsem v koutě cosi jako balík špinavých cárů. Zažehl jsem novou zápalku a prohlédl si to z blízka. Schoulen v klubíčko spal tu malý, asi 13letý hošík. Nebyl hezký. Měl velikou neforemnou hlavu, ježaté vlasy, rozplesklý slovanský nos a nesmírně široká ústa. Ležel na holé zemi a jeho tělo se třáslo zimou.

Chlapec-bosák. — Vídal jsem je v ulicích Kyjova uličníkující, veselé a drzé jako vrabce. Bývalo mi jich líto, ale jeden člověk bídu světa nenapraví. Nyní zde byl však jediný z nich a k tomu v žaláři. Můj první spoluvězeň, spolutrpitel.

Cosi jako soucit projelo mým nitrem. Vzal jsem s nar*) svůj těžký zimník a pokryl jsem to nebohé, třesoucí se ptáče. Ve snu pocítil jeho teplo. Přetáhl ho rukama až přes hlavu a spal dále, ani se neprobudiv.

Já usedl na nary a kouřil jednu papirosu za druhou, nemoha usnouti. Konečně, když začalo svítati, pocítil jsem, že na mne jde dřímota. Natáhl jsem se na tvrdé dřevěné desky a usnul jsem.

Ale nespal jsem dlouho. Náhle pociťuji, že mne někdo lahá ohleduplně za nohu. Prohlížím. U nar stojí klučík usmívající se rozpačitě a ohyzdný, jako nějaký čínský bůžek.

»Co chceš?«

*) nary = dřevěná pryčna.

Kluk mi podává můj zimník a ptá se:

»Barine, je to váš zimník?«

»Je.«

»Tak si ho, prosím vás vezměte, barine. Já jsem vám ho nevzal. Na mou duši ne! Tak snad nějakým nedopatřením se dostal na mé hříšné tělo. Nebudete mne za to bít, že ne.«

»Nebudu. Já tě sám přikryl.«

»Tak to vy? Aha. A vidíte, já už si v duchu dělal výčitky. »Kuzmo, pravím si, »nenapravitelný jsi ty zloděj. Lžeš i ze spaní kradeš. — A proč jste to, barine, udělal. Ještě bych mohl vši nasadit do krásného zimníčku.«

Kuzma láskyplně pohladil šos zimníku.

»Ano, proč. Sám nevím, Kuzmo. Tak — z hlouposti nějaké,« doznávám zkroušeně.

»Z hlouposti? Ani nemyslím,« praví Kuzma rozvážně. »Ale nyní si ho vezměte. Tak mne zrovna prsty pálí.

Beru zimník a pravím.

»Nech mne spáti. Jsem unaven.«

»Dobře barine. Mohu si lehnouti k vám na nary?«

»Ovšem že, vždyť jsou tu pro to.«

Kuzma leze na nary a uléhá vedle mne.

Usínám.

»Barine!«

»Nu, co zase?«

»Já vám něco ukáži.«

»Dej pokoj. Až později. Chce se mi spáti.«

Kuzma zmlkl zaraženě. Za chvilku však začal žalostivým hlasem přednášeti zajímavý monolog.

»Barinovi se chce spáti. Ty Kuzmo, mlč. Pohněval se na tebe. A ty jsi mu chtěl přece ukázati tak zajímavé věci. Nu, co platno. Spát káže Barin. Odpočinku mu třeba.«

Musil jsem se dáti do smíchu. Usazuji se na nárách a protírám oči. Dřímota mne již přešla.

»Nu, tak ukaž, Kuzmo, co umíš.

Kuzma se smekl hbitě s nar dolů.

»Napřed vám ukáži něco divadelního.«

»Dobrá.«

Kuzma oznamuje slavnostně čísla svého reperloiru.

»Vrah, zloděj, lichvář, opilý mužík, žena, které vzali muže na vojnu, voják, činovník ald.«

Každé číslo provází případnými posunky a gesty, jakož i přiléhajícím, poněkud příliš šťavnatým textem. Výrazy na jeho obličeji se mění bleskurychle. Nedělá to špatně. Mnohý herec by se od toho malého, rozedraného Garricka mohl lecčemus přiučiti. Na konec chytá se za tváře, rozlahuje svoje široká ústa od ucha k uchu, převrací oči v sloup a mění se tak v strašnou ohyzdu. To je patrně vrchol umění.

Tleskám na znamení pochvaly a Kuzma, nabyv původního vzezření, uklání se mi s grandesou prvního hrdiny.

Potom přichází akrobatická část programu.

Kuzma metá kotrmelce, staví se při zdi na hlavu, poskakuje sem i tam, tančuje kozáčka a konečně udýchán sedá na nary.

»A nyní vy mně něco ukažte, barino.«

»Já nic neumím, Kuzmo.«

»To by bylo pěkné. Takový velký. A na nemoloru ani nevypadáte. — Nu, ukažte něco, prosím vás.«

Nezbývá patrně nic jiného, než abych zahájil produkci. Ukazuji Kuzmovi několik sokolských cviků. Sahám špičkami prstů se vzpřímenými koleny na špičky svých bot, točím trupem do kola, přeskakuji provázek, drže jeho konce v rukou a ještě mnoho jiných rozličných věcí.

Kuzmovi udivením spodní čelist odvisla. Když jsem skončil, pokoušel se jednotlivé cviky napodobiti. Ale jde to špatně. To ho trochu mrzí.

»Naučím se,« praví po chvilce námahy klidně a usedá. Ale dlouho to nevydrží.

»Umíte hrát dámu, barine?«

»Umím. Ale šachovnice ani kamenů nemáme.«

»Opatřím,« praví Kuzma a hned se dává do práce. Šachovnici v krátkém čase na nary vyřezal a pak zhotovil z chleba potřebné kameny. Bílé užmoulal v prstech, černé o zem zašpinil. Dáváme se do hry. Po několika tazích poznávám, že je Kuzma slabší hráč než já. Nicméně dávám se porazit. Kuzma jásá a já se tvářím nesmírně rozpačitě. Nabízí mi novou partii. Nechci hráti.

»Zase bys mne, Kuzmo, obehrál.«

»Nu — kdo ví? Možná, že nevyhraji. Nebudu hráti tak mistrně. Polevím.«

Dal jsem se svésti. Kuzma nepovolil. Naopak. Napjal své síly a hrál tak mistrně, jak jen nej-

lépe dovedl. Ale prohrál přece. Prohrál i druhou partii, třetí, čtvrtou, pátou.

»Vy jste pěkný pláček, barine,« řekl vyčítavě, shrnuje chlebové kameny na hromádku. »Žertuje si, stále si jen žertuje. No — až já budu tak veliký — —«

Prožili jsme tak bavíce se celý den. Čaje jsme popili, pobavili se. Kuzma prohlédl mé knížky, z nichž jsem se učil a zeptal se, čtu-li rád noviny. Řekl jsem, že ano. Na to Kuzma:

»Já také rád čtu. Na ulicích mne bosáci vyučili čísl. Ale psát nedovedu. Jen tak písmenky odkresluji.«

Vylovil z kapsy kousek tužky a na důkaz, že mluví pravdu, napsal na zeď svoje jméno tiskovými písmenky.

Napsal jsem mu je běžným písmem na kousek papíru a Kuzma se bavil dobrou hodinu tím, že se pokoušel je opsati. Ale nešlo to nějak.

»Obtížné je to psaní,« řekl mi, pokyvuje vážně hlavou. »Šelmovská práce! — A jsou lidé, kteří se tím živí. Činovníci, kupci — zkrátka samé šelmy prohnané.«

»A což spisovatelé, Kuzmo. Takoví, co knížky píšou? To jsou také šelmy? Anebo ti, kteří noviny skládají?«

Kuzma se na mne podíval shovívavě.

»Pro boha, barine — jste vy ale dětinský. Což pak už jste někdy viděl p s a n é knížky nebo noviny. To je t i š t ě n é. Stroj to tiskne. Sám jsem to viděl. Válečky po písmenkách přejedou, papír se tam vsune a za chvilku je toho celý sloh. Kam pak s psanými knížkami!«

Jsem docela zahanben a deprinován. Hledím raději změnit thema. V tomhle jsem usvědčeným ignorantem.

Ale dlouho se nebavíme. Přichází »starší«*) a otevírá celu.

»Kuzmu jakéhos hledají. Hej, Kuzmo! Dosti jsi se tu vyválel, na svobodu půjdeš.«

Ale Kuzma nejeví veliké radosti, ani chuti vyjíti.

»Nu tak polez, čertův synku.«

Kuzma se smutně šourá ke východu.

»A co, pane starší, nebylo by zde možno chvilku pobýt, chvilku, chvílečku. Tak dva, tři dny jenom. Venku je zima a zde u barina bylo tak dobře.«

»Nelze. Stupaj!«

Kuzma mi kyne na rozloučenou a odchází. Dvéře zapadly těžce. Cela oněměla a zlemněla jaksi. S povzdechem kladu se na nary.

— — — — — — — — — — — —

Ale Kuzma na mne nezapomněl. Druhého dne přichází k nám dolů do vězení na stráž přísný strážník Samusenko. Zlobně se tváří, šavlí podrážděně řinčí. Pronikavýma očima do cel hledí. Do mé naposled. Ležím na narách a dělám, jako bych ho neviděl.

A tu náhle vsune se okénkem jeho ruka a cosi šelestivě letí k zemi. Pak Samusenko odchází pádnými kroky. Jdu ke dveřím a zdvihám papír. Noviny. Opravdu noviny. »Kyjevskaja Mysl!«*) Jak se tu vzaly? Co že je právě nesmírně přísný Samusenko sem vhodil. Usazuji se na nary pod okénko, abych lépe viděl.

A tu vidím: nahoře nad samým titulem skví se lapidární písmeny, pracně kreslený nápis. —

K u z m a L i t v ě n ě n k o.

*) starší — nejstarší policista, žalářník.

*) jsou z nejlepších ruských časopisů.

F. J. ČEČETKA:

HOŘKÉ MILOVÁNÍ.

GENRE Z ARCHIVU.

Dokončení.

Mlynář by jí byl modré s nebe snesl — a zatím čekal, až po svatbě . . . Nebylo do ní daleko.

V podvečer zhusta se zaloudala Luci na ostrov a pod mohutnými duby sedala s Mikolášem u Labe. Krmili rybky, hleděli v jasné, písčité dno, na laškování rozčeřených vln, v nichž poskakovalo zlaté světlo. Co si při tom šeptali, slyšeli jen kosové v blízkém houští.

Někdy jí úslužný jinoch i na lodičce vozil, trhal pro ni nejkrásnější bílé lekníny, růžové paličky rdesna a v rákosí zlaté kosatce. A potom v klín jí hlavu kladl, naslouchal jejím písničkám . . .

Pěkné hnízdečko ve mlýně přilákalo také starší dceru Bibiany, okrouhlou Doru. Vrátila se z nenadání ze světa k mamince a usadila se také na Komárně. Byla sličně stvořena, k obrazu božímu, boubelatější, usedlejší než Luci, ale silná a pružná dosud jako gazela. Růže rozkvetla měla rty rudý, plný květ, tahy, tíme samý svat a vnada, temné, široce rozevřené oči lesk a trpyt — okna do pekla. »Tahle tvoje dcera je takový sladký hřích!« řekl mlynář o usměvavé, smělé holčičí a k vůli Lucince přijal ji také ochotně pod svůj krov.

Ve mlýně bylo živo, ale mlynář se mračil víc a více. Posteskl si konečně i Bibianě, jak se chová nevěsta k němu upjatě.

»Čím méně slov, tím více citu!« vyháněla mu potutelná babka myši z hlavy. »Láska náhlá nebývá stálá.... Po svatbě teprve poznáte roztomilé dítě . . !«

Nežli však došlo ku svatbě, byla jednou z rána podkrovní světnička prázdná, holubička uletěla... Hledali Lucinku, vyptávali se, ale byla ta tam... Uprchla za noci, že se nemohla dívati na čápy v lukách. A s ní ztratil se i Mikoláš....

»Šla asi navštívit nemocné tety do Prahy,« konejšila babka mlynáře. »Vrátí se —«

»A kam se děl čertův synek?« Pan otec černil jako kakabus.

»Provodil ji, aby jí nepotkalo neštěstí —«

»Já za nic neplatím? Dostanou svůj díl, až se vrátí do mlýna!«

Mrzutě chodil Hudec po mlýně, bručel si do vousů. Tak pusto a prázdno bylo najednou kolem něho bez Lucinky a červ pochybností hlodal v jeho srdci. Pokusila se krotká Dora, aby ho přivedla na jiné myšlenky, ale pohořela načisto.

»Za nos mě všichni vedou...,« hovořil k sobě v samotě. »Čistou chasu jsem si usadil ve mlýně, ale vyperu starou čarodějnici i s poběhlou dcerou nevrátí-li se Luci záhy z Prahy . A Mikoláš do světa musí! Až ho život ke zdi přitlačí, bude si mne teprve vážit!«

Plísnil kde koho, vstával s brvami nasupenými a denně bylo jeho první otázkou: »Vrátila se Luci —?«

Když mu řekli, že je komůrka dosud prázdná, bublal opět celý den jako indiánský kohout. »Čert ví, čím mi ta žába učarovala! Duši bych dal za ní!« vzdychal potají. Aby se otužil, čítal v ty dny pilně z knihy Šalamounovy, opakoval se často:

»Nedej se lapit klíčkami a úskoky ženy! Neboť její ústa jsou jako plást, med vydávající, její šíje nad olej zářící, ale její věci poslední jsou hořký pelyněk a břitké jako meč o dvojím ostří...«

A mlynář cítil pelyněk, meč o dvojím ostří v srdci mu ryl, bolest působil nevýslovnou.

Bibiána chvěla se už o svůj blahobyt, uznala, že tak dále žíti nelze. »Něco se musí stát...!« řekla Doře a radila se s ní dlouho.

A také se brzy stalo...

Kteréhosi dne vrátil se mlynář pozdě v noci z města. Zaléval tam svou zarmoucenou dušičku a ještě doma si zašel na komoru vypít trochu páleného. A tenhle jeho krok byl osudný.

Když vstoupil do pokojíka za kuchyní, zůstal jako přimrazen. V měsíční záři zjevila se mu v pruhovaných peřinách na posteli hezká Dora. Spala jako neviňátko, plná prsa se jí zdvihala v klidném dechu a její bezvadné tělo svítilo v bělostné košilce, která se svezla s plných liliových ramen...

Mlynáře třesavka popadla; s očima vypoulenýma pohlcoval krásné zjevení, zalité proudem paprsků měsíčních... Bílý květ orchideje v tmavých vlnách kadeří jakoby vůni vydychoval a nítil žár starého lovce. Dráždil ho, jitřil, že sotva dechu popadal . . .

Najednou se Dora pohnula, její boubelaté bílé paže se rozpjaly, kočičí oči se otevřely, byly plné smíchu. A podmaňovaly, odnímaly sílu, lámaly každý odpor... Ani svatý z nebe by jim byl neodolal, natož křehký pan otec, docela zmatený pokušením!

Nevěděl ani, jak se stalo a supěl v náruči svůdné Dory . . .

Tiše, tichounce otevřely se najednou dveře, bába Bibiana šoulala se k loži, stanula nad mlynářem jako nepodařená socha z mramoru ..

»Tohle je pěkný pan otec...!« Z očí jí šlehaly blesky, ruce se jí bořily do boků.

Mlynář se vyvinul z objetí Dory — zuby mu cvakaly . . .

»Já jsem nevinen —,« koktal na omluvu, pokašlával.

»Jste hříšník stará, svodník...!« hřímala babka. Chcete mně zkazit i druhou dceru . . .«

»Prohnaná kočka mě svedla... Jen licho — to nic není . . . Lucinku si vezmu — —!«

»Kde by vás chtěla! A jaké cirály...! Bibiána spustila bandurskou, jako by byl mlýn její. Vyčinila starému Hudcovi a po dlouhém kázání dala mu rozhřešení. Ale za jakou cenu! Až se stařikovi z toho hlava zaločila a tváře mu zbledly jako jeho čepice... Zvěděl nyní, že Mikoláš ujel s Lucinkou, že se oba nevrátí, leč pro požehnání otcovo a spolu — dědečkovo...

»Je lépe, že se vám do srdce vkradla rozumnější Dora,« končila baba svou řeč. »Potrešlěná Luci má svou hlavu a vám by vysušila duši, vypálila mozek... Ano, Dora bude pro vás výborná velice . . .!«

Mlynář byl v pasti a proto jen vzdychal. Neopovážil se odmlouval.

Na druhý den chodil zcela zkroušený, shrbený a rozviklaný, drobeček ho bylo. Mlčel, urputně mlčel — o minulosti už nemluvil a vzpomínal pravdy písma Šalamounova . . .

»Člověk musí odpouštět pro vlastní křehkost, jinak nelze žít... Na ženy nevyzraješ, dělej, co dělej... nevíš, proč milují, proč opouštějí.... Nevědí toho zhusta ani samy.«

Vrátili se po čase Mikoláš s Lucinkou do mlýna, dva hezcí, mladí lidé sobě souzení. Růžové poupátko, klučíka k světu, nesla si Luci v náruči do výbavy. Čápi ji i v Praze našli.

Mlynář dědeček odpustil rád nerad, ale s Dorou k oltáři nešel, jen uznal, že je hospodyně výborná velice, a nevyhnal ji. Co komu souzeno, tomu neujde a starý mlynář nesl trpělivě žernov osličí na hrdle svém.

Přišla do mlýna po čase i třetí dcera Bibiany, nejzkušenější Klára — ženských byl najednou plný mlýn . . .

Když po letech pan otec zavřel oči, svadily se všechny ve spolek o jeho statečeк a tak po věky se zachovala zvěst o hořkém milování pana otce Hudce z mlýna Komárna.

•

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Budte bez starosti, budu velmi opatrně soudit, ale najdu-li vinu, dokážu, že dovedu také bezohledně trestat. Oslabně zdržuji vás u sebe. Ještě jednou vám od srdce děkuji a budu-li vám moci někdy něco milého, najdete mě vždy ochotného. Jaké jest vaše jméno?«

»Nadporučík Viktor Pumper.«

»Děkuji vám znovu a prosím, abyste ujištěn byl mou vděčností.«

Podal nadporučíkovi ruku a jakoby naň zapomněl, počal s horečným chvatem chystati se na cestu. Nadporučík okamžik ještě stál jakby chtěl něco říci, ale potom mlčky zasalutovav vyšel ven. Měl rozkaz oznámiti také veliteli Holařova pluku, že plukovní lékař dostal dovolenou a že ráno bude poslán zaň zástupce. Jeho podání nebylo příjemno a když si vzpomněl na Holaře, nemohl se ubrániti pohnutí.

Ano, bylo to velmi tragické a u šlábu brigády panovalo včera večer vzrušení. Sám pan Valena přijel za jenerálem, aby oznámil co se stalo. Vypravoval také, jakým způsobem byl nadporučík Blažej Holař nalezen.

Ráno po odjezdu vojska přišel domácí lékař, aby dohlédl na nemocného, po případě aby převázal jeho ránu. Když vešel k nemocnému, zpozoroval, že je v polospánku. Nechtěje ho burcovati, jemně se dotkl jeho tepny, chtěje zjistiti tep. Jakmile se však dotkl jeho ruky, otevřel nemocný oči a udiveně je upřel na lékaře.

»Nerozčilujte se,« domlouval lékař chlácholivě. »Vše je v pořádku a v několika dnech budete zdráv,«

Setník otočil oči a upřel je do prázdna, jakby přivolával představy z minulého dne. Najednou se na jeho obličeji ukázala úzkost a jeho sevřenými rty vydral se tichý sten.

Máte bolesti?«, tázal se lékař.

Neodpovídal, sleduje pochod svých myšlenek. Lékař položil ruku na jeho čelo a necítě horečky, počal se domnívati, že snad ho rána bolí.

Bolí vás rána? Převážu vám ji.«

Ne, nic mě neboli,« povídal nemocný ležce. Jak se daří nadporučíkovi?«

Kterému? Neznám žádného pana nadporučíka.«

»Musíte ho znáti,« sténal nemocný a jeho obličej žloutl. »Časně ráno v lese za parkem . .«

A už nedořekl. Oči se mu zavřely, smrtelná bledost zasřela jeho tvář a byl zase ve mdlobách. Lékař polekav se, rychle přivolal pomoc a po chvíli ho vzkřísil. Ale selník byl tak slab, že nemohl hovořiti a lékař by byl ani nepřipustil, aby něco mluvil. Podal mu léku a nařídiv, aby nebyl nemocný vyrušován, šel k panu Valenovi, aby mu podal zprávu o tom, co se selníkem hovořil. Jakmile panu Valenovi oznámil, co slyšel, statkář všecek vzrušen počal přecházeti pokojem. Jeho podezření, že se za přílomnosti důstojníků cosi v Rochlové stalo, jevilo se mu nyní jako pravdivé a on tušil, že stojí před rozluštěním záhady, která také jeho domu přinese mnoho nemilého. Selník hovořil o nadporučíkovi. O kterém? V zámku jich byla celá řada.

Náhle stanul jako omráčen. Pravda, předevčírem přijel do zámku na návštěvu a pozván byl k večeři také hulánský nadporučík Holař, který i v Puklicích k nim do domu docházel a bez velikého skrývání o přízeň Haninu se ucházel. Ještě nedávno ptal se dcery, kdy se vlastně rozhodne. Vybízel ji, odhodlala-li se už provdati se za důstojníka, aby se velmi brzy vyslovila, kdo je jí milejší, zda selník Kozák, který už dva roky její srdce dobýval, či nadporučík Holař, jenž sice se přihlásil teprve před půl rokem ale přes to byl Haně sympatický. Tehdy Hana plná rozpaků se přiznávala, že opravdu neví sama, který z obou je jí milejší. Kozák je prý mužnější, ráznější a výbojnější, ale Holař ji pro svou měkkost a zvláštní vroucnost zajímá.

»Nech je, tatínku, ještě nějaký čas,« prosila Hana, »slibuji ti, že budu nyní vážně o tom přemýšleti a jakmile si budu jista, s kým bych byla šťastnější, hned ti to povím.« —

Po večeři zůstali důstojníci dlouho vzhůru, sešli do zahradního salonu, kde hráli, smáli se, a užívali radostné chvíle milého odpočinku v místě, jakých se jim na manévrech velmi málo naskytne. Členové rodiny byli mezi nimi až do půlnoci, potom však odešli, a co se stalo potom, toho svědkem byla noc a samota.

Teď už rozumím, mezi občma nápadníky Haninými nastal asi spor, který vyvrcholil v utkání, z něhož se Kozák vrátil poraněn. Kde je však Holař? Utekl zbaběle, nechav svého protivníka krvácejícího? Či snad by byl i on raněn a dovlekl se někam jinam?

»Jiného vám selník nepověděl nic?«, ptal se po dlouhé době lékaře.

»Omdlel a bylo by šílenstvím ho nutiti k výslechu.«

»Neslyšel jste o žádném raněném důstojníku někde zde v okolí?«

»Naprosto o nikom. Možná, že je to jen přelud, který se honí mozkem nemocného.«

»Kéž byste měl pravdu, ale já se obávám horších věcí! Pravil jste, že selník mluvil o lesu za parkem?«

»Ano. Časně ráno v lese za parkem,« tak řekl, ale nedopověděl, co chtěl říci.«

»Půjdeme tedy hledat do lesa za parkem. Prosím vás, neodcházejte, kdyby vás zde snad bylo třeba. Vzkážu pro myslivce, aby šel se mnou.«

»Půjdu také, mám dnes volno a kdyby se něco náhlého stalo, přijdou sem pro mne.«

Vyšli ven, ale pan Valena, jakoby na něco zapomněl, požádal na chodbě lékaře, aby měl chvíli strpení a vrátil se do vnitř. Šel tentokráte přímo k Haně, jež obývala ve druhém křídle dva pokoje. Seděla u okna, majíc hlavu zádumčivě podepřenou do dlaně a dívala se ven do přírody. Ale její myšlenky bloudily zcela jinudy. Byla odevčíra bledá a jakoby duševně unavená. Když otec vstoupil, trhla sebou a úzkost se jí ukázala v očích.

»Stalo se něco?«, ptala se úzkostlivě.

»Ještě nevím, jdu se tě na něco zeptati. Náš pan doktor byl u selníka a ten se ho ptal, jak se daří nadporučíkovi. A když mu řekl, že

žádného nadporučíka nezná, povídal, že ho musí znáti. Včera časně ráno v lese za parkem — a nedořekl, omdlel rozčilením. Nevšímal jsem si o hostině, s kým jsi se bavila, ale mám zlou předluchu. Nepohněvali se spolu Holař s Kozákem?«

Hana bledá jako stěna poslouchala otce s pootevřenými rty. To, co ji na duši pálilo, co ji pronásledovalo a její nitro mučilo, to se nyní stávalo skutečností. Otec uhodl, Holař a Kozák poprvé o předvčerejší hostině dali na jevo vzájemné nepřátelství. Snad proto, že byla k oběma stejně laskavá, snad proto, že Kozák zazlíval Holařovi, že do Rochlové, kde není ubytován, přijíždí, či konečně proto, že jejich trpělivé čekání je omrzelo, nelajili se nenávistí a nebýti Haniny sprostředkování, byli by se snad před ostatními ostrými slovy utkali. Ale ona, děsíc se skandálu, mírně i přísně od nich žádala, aby se pamatovali a nechtějí-li ztratit její přátelství, aby svůj hněv odložili až do Puklic.

Oba poslechli, byť neradi a než Hana s otcem odešla, každého z nich zvláště zavázala slibem, že za její nepřítomnosti nedají příčinu k nějakému výstupu. Přes to, že jí slib byl dán, neměla však ve svém pokoji žádného stání a několikrát se blížila se ke dveřím, aby otci sdělila, co se stalo a požádala ho, aby šel a dal pozor na znepřátelené důstojníky. Ale ostýchavost, že by ji otec viní ze zahrávání s muži, zadržela ji. Ráno dychtivě se rozhlížela po Kozákovi, vědouc, že Holař musel v noci k svému oddělení odejeti. Ale Kozák nebyl v zámku a tu se domnívala, že snad rozmrzen její nerozhodností, jel někam mezi důstojníky zahnat špatnou náladu.

Když potom plukovní lékař, jehož ani osobně, ani dle jména neznala, přinesl raněného Kozáka, hrozná úzkost a palčivé výčitky ji sevřely. Ona tušila, že ta rána byla zasazena šavlí nadporučíka Holaře, a té chvíle byla se svou volbou srdce hotova. Kozák pro ni prolil krev a ona mu utrpení nahradí upřímnou a vroucí láskou. Všechno kouzlo, které dříve na Holaři viděla, zmizelo a počala ho nenáviděti pro jeho krvavý a surový skutek. Jistě ho přepadl, zranil a nechal bez milosrdenství ležet, nic se nestaraje, nezahyne-li nebohý selník jako opuštěné zvíře. Mýlila se v Holařovi, považujíc ho za člověka jemné povahy a citlivé duše, a zemře-li Kozák, sama nějakým nenápadným způsobem upozorní vojenské úřady, kterým směrem mají pátrat, aby dopadly a potrestaly vinníka.

Jenže do tohoto rozezlení přicházely chvíle bolestné a strach, vzbuzující úvahy. Jak zaslechla, nebylo dosud jisto, neutržil-li si Kozák zranění sám, či neodnesl-li pro případ, že se s někým potýkal, také ten zranění. Poranil-li se Kozák sám, svědčilo by to buď o tom, že byl napilý a v opilosti nějak lehkomyslně zacházel se zbraní — což by pro důstojníka nebylo vysvědčení naprosté spolehlivosti, či snad zamýšlel sebevraždu, a potom by i ten pokus svědčil buď o zbabělosti nebo o slabé jeho ruce. Ale obé záhy odmítla, nemohouc připustiti, aby Kozák, který tolik stoupl v jejích očích, byl schopen něčeho takového. Zbývala tedy možnost, že by snad byl protivník také raněn. Ale kde jest? A je-li raněn, dojista je jeho zranění tak nepatrné, že může dále zastávati své vojenské povinnosti. Včera se v Rochlové ani neukázal, to ho jistě tlačí zlé svědomí a bojí se ukázat, jakoby předvídal, že svým skutkem zpřetrhal všechna pouta, která by mu styk s rodinou Valenovou usnadňovala.

Až otázka otcova jako by její celý vysněný názor kácela a ona stanula při pomyšlení, že neteče krev pouze Kozákova, že teče také krev Holařova. Co mají znamenati slova v lese za parkem? Tam se asi utkali. Ale kam prchl Holař? Kde skryl své zranění? Kde trpí? Můj Bože, proč včera nesdělila otci své úzkosti, proč nepředešla tolikeru soužení.

»Ano, pohněvali se,« pravila tiše a u vědomí své viny zabloudila očima po podlaze.

»Proč jsi mi to neřekla? Byl bych se postaral, aby byli odděleni. Považ, co se stane, potkalo-li také Holaře neštěstí. Oba budou vyšetřováni a tresláni a tvoje sny o sňatku se sříti. Dávno jsem ti říkal, abys nechala své nerozhodnosti a prohlásila se pro jednoho či druhého. Nepozorovalas předevčírem večer, že snad se chtějí spolu bíti?«

»Ne, nic takového neříkali a než jsem odešla, musili mi rukoudáním slíbiti, že zanechají nepřátelství, dokud se nevrátíme do Puklic.«

Začala se chvěti a oči jí zvlhly. Její pohnutí zmírnilo hněv otcův.

Nevím dosud nic určitého, ale nedej Bože, aby moje obavy se splnily. Jdu s panem doktorem a s myslivcem hledat do lesa a neodcházej z domu.«

Mohla bych jíti s vámi?«

Ne, nemělo by to smyslu a nepřeji si, abys byla uvedena v souvislost s událostí. Čekej a buď trpělivá.«

Vyšel rychle ven. Teď už neměl slání. Doznání Hanino, že Kozák s Holařem nedorozumění měli, osvětlovalo celou záležitost a on se chvěl před tím, co mu nejbližší hodiny přinesou. Lékař, který čekal venku, pátravě se naň podíval, vida však, že je Valena zachmuřen, nedorážel naň otázkami. Zašli do parku a právě když vstupovali brankou do lesa, přicházel za nimi lesník, který bydlil ve dvoře pod parkem ležícím. Honící pes běžel před ním a radostně pobíhal v domnění, že vycházka platí lovu.

Pokračování.

FEUILLETON.

DR. JOS. SVÍTIL:

VZÁCNÁ KNIHA SLOVENSKÁ.

Zostřený úlisk Slovanů vyžaduje od nás zvýšený zájem o Slovensko, naši největší »národní menšinu«. Sloužiti literární vzájemnosti československé jest účelem těchto řádků. Není ovšem úkolem vděčným, získávati příznivce písemnictví slovenskému dnes, v době nehorázného rozmachu sportovního, kdy ani domácí literatuře nedostává se tolik lásky a podpory, kolik ke zdravému rozvoji potřebuje a také svou důležitostí pro národní osvětu nepopiratelně zaslouží. Nicméně nelze přejíti mlčením dvou radostných zjevů literárních, které letošního roku osvěžily počelně chudobný knižní trh na Slovensku.

Je to předně knižní vydání Kukučínova románu »Dom v stráni«, který před deseti léty vycházel ve »Slovenských Pohladech«, budě již tehdy nezvyklý zájem, letos pak právě vydaným druhým svazkem knižně ukončen a učiněn obecně příslupným. V pěkné úpravě, za levný peníz 4 K oba díly, zásluhou »Knihtlačiarskeho účastinarskeho spolku« v Turč. Sv. Martině.

Jaký význam přikládají na Slovensku tomuto nejzralejšímu dílu Kukučínovu, patrno z toho, že »Slovenský Denník« přivítal vyjití druhého svazku nadšeným úvodníkem ve kterém bez nadsázky prohlašuje román tento za vrcholné dílo slovenské prósy, hodné, aby přiřaděno bylo k největším literárním klenotům, k Sládkovičovu »Detvanu«, Botlovu »Jánošíkovi« a Hviezdoslavovým »Vlkolinským«.

Martin Kukučín, rodák oravské Jasenové, odbýval v Praze universitní studia v rušných létech devadesátých. Z ideového kvasu, který tehdy rozechvěl naši mládež vlivem velikých spisovatelů ruského východu i dánského a norského severu, čerpal také Kukučín prohloubení svého názoru na lid, jeho duši, jeho ethické vztahy i živelné projevy jeho vášní a bolestí. Měl již tehdy kus zdárné literární práce za sebou a obecně uznanou zásluhu, že slovenskou povídku lidovou první povznesl na úroveň uměleckou. S mistrnou prostotou, bohatou a jadrnou řečí, živým dialogem, srdečným humorem, výbornou a úměrnou komposicí, jakož i pravdivou psychologií zobrazil v řadě genrových obrazů i větších povídek celý pestrý život slovenské dědiny, vynikaje originální invencí, která obešla se nejednou i bez obligátních zápletek erotických.

Když talent jeho dozrával a v nitru autorovu rašilo vše k tvorbě mistrovského díla, v němž by vyslovil svou bohatou duši, plnou slunné a smírné moudrosti a bratrské lásky k člověku, osud Slovensku i v tomto ohledu nepříznivý vyšlval Kukučína daleko od zubožené vlasti na Dalmatské přímoří. A tak se stalo, že děj nejkrásnějšího románu slovenského odehrává se mezi Jihoslovany. Není proto méně slovenským. Třeba zevní poměry značně se lišily, duševní struktura dalmatského »těžaka« je tak blízka slovenskému rolníkovi, a v nejednom místě románu správně usoudíte, že autor, líče i káraje

veřejné poměry chorvatské, myslil také na svoji domovinu.

»Dom v stráni« splňuje šlédře všecky požadavky, kladené románu, jenž si osobuje hodnotu díla uměleckého. Je tu zajímavý, psychologicky správně motivovaný děj, nespokojující se pouze oulkem erotickým, nýbrž zabírající v úměrných episodách celou šíři a plnost života vrstev lidových a patricijských. Je tu výborná, důsledná a pevná kresba charakterů, při čemž ke cti autorově budiž podotčeno, že v době, která na mnoze za předmět umělecké tvorby vyhledává typy psychopatů a zločinců, dovedl napsati poutavé dílo, oživené dobrými, ušlechtilými bytostmi.

»Je třeba psáti o dobrých lidech, o těch, kteří jsou chlebem a solí země, o těch, o nichž bylo kázáno na hoře,« zaloužila nedávno paní Růžena Svobodová. Nuže, požadavku tomu Kukučin šťastně vyhovuje.

Celé dílo provanulo jest ideami etickými a jsou tu postavy, které svou mravní výší a ryzostí působí přímo velebně. Takové umělecké dílo povznáší a jest kladným činitelem v kultuře národa, ukazujíc cestu — Excelsior!

Žel, že Kukučin na vždy se odmlčel a zmizel v dálavách Jižní Ameriky....

Snad za tuto bolestnou ztrátu dostane se Slovensku náhrady v péře mladého autora, který letos v Páričkově Slovenské knižnici vydal první knihu. Je to Števo Kosorkin. Jeho »Pochybenie« (110 stran, cena 60 h), vzbudilo radostný ohlas starých i mladých strážců slovenské literatury, která za panujících poměrů jest téměř jediným projevem svérázného kulturního života a proto tak žárlivě milována oběma tábory slovenských vlastimilů.

Kosorkin je u nás naprosto neznám, ač on jest odchovancem české metropole. Slove vlastně Samo Cambel, rodák ze Slovenské Lupče u Baň. Bystrice, letos třicetiletý. V okolí jeho rodiště kvete domácí průmysl, hotoví se tu řemeslně črpáky na žinčici a formy na ošliepky. Vyrostl v kraji národopisně zajímavém a záhy prošel trpkou školou života. Určen na stolařinu, ale z tě slabého hošíka vysvobodila těžká choroba kostní, z níž teprve po 8 letech operativně vyléčen.

Hlubšího vzdělání a národního vědomí nabyl u pešťského strýce, známého slovenského filologa Dr. Sama Czambela, jehož jméno pro jeho protičeské snahy separatistické není u nás zrovna sympatický. Z prachu pešťských kanceláří vedla Kosorkina šťastná hvězda do Prahy, kde studoval na obchodním učilišti. Český život a česká literatura obrodily plodně vnímavé nitro mladého Slováka. Od té doby datuje se jeho pozoruhodná činnost literární. Dnes je úředníkem Zvolenské ludové banky a pojí se k jeho jménu nejlepší naděje krásné prósy slovenské. Vedle menších črt ve »Slov. Pohladech« uveřejnil novellistickou práci »Vytrezvenie« pod pseud. Danielovič ve »Sborníku slovenskej mládeže« a letos vydal knihu u Páričky.

»Vytrezvenie« a »Pochybenie« jsou dosud nejvyšší mety, dosažené pérem Kosorkinovým. Psychologický realism v kresbě charakterů, výstižná líčeň prostředí, plastické obrazy krajinné, náměty nevyhýbající se otázkám palčivým i časovým, síla stručné reflexe a v pravdě umělecká komposice, to jsou přednosti tvorby Kosorkinovy. Přejeme Slovákům šťastný rozvoj tohoto slibného a silného talentu!

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SPISOVATEL V ČECHÁCH.

V socialistické revui »Akademii« uveřejňuje F. V. Krejčí pozoruhodný článek pod tímto nadpisem. Studie Krejčího nemá pouze význam pro spisovatele — jeho vývody dotýkají se celé naší veřejnosti, charakterisují celý náš národní, resp. existenční zápas i vývoj. »Na prstech jedné ruky,« píše autor studie, »spočítáme ty, kteří při povinném označení svého životního povolání mohou napsati prostě: spisovatel. U všech ostatních stojí toto jméno teprve na druhém místě, za zaměst-

nání učitelským nebo kancelářským. Bylo by laciným pessimismem, bědovat nad českými poměry a tvrdit, že jen u nás je tak; kdo zná poměry v cizině, ví, že ani ve velkých literaturách není mnohem lépe. Několik lidí tam z literatury zbohatne, ale ostatní žijí asi tak jako u nás. Nejprv jim je jíl za denní povinností, pak teprv mohou básnit. Ve Francii jen autoři veseloher a modních románu, v Německu jen dodavatelé románů pro Familienblätty se hrabou v lísicovkách; dramatikové však, usilující o nové formy umění anebo lyrikové nejvzácnějších individualit žijí buď na zcela střední měšťanské úrovni, mají-li pevné sociální postavení, anebo zápasí docela s nedostatkem, dali-li přednost volnému životu čistě literárnímu. Připomeňme si jen Verlaina, jenž byl položebrákem, a Mallarmea, jenž byl učitelem angličtiny.

Autor rozmlouvá o rozpínavosti obchodního ducha a literárních spekulantech, kteří řádí v milionových městech a připomíná, že v naší literatuře má nad obchodním duchem převahu až dojemná idealistická nepraktičnost. Obratní technikové a machři docilují větších zevních úspěchů než-li skuteční umělci. Takových chlo techniků a machrů naše literatura neměla a nemá jich ani dnes, kdy Praha počíná žít velkoměstsky. F. V. Krejčí vysvětluje, jak se zahnízdila u nás překladatelská horečka a proč jsme zaplavováni cizími veselohrami, fraškami a operetami. Vinu nelze uvalovat na nakladatele a ředitele divadel — ti prostě počítají s potřebami obecenstva a kdyby tyto potřeby dovedli ukájet čeští spisovatelé, dali by jim snad před cizími přednost. Autor osvětluje tento zjev s hlediska hospodářství národního a praví: A protože žijeme ve společnosti, která oceňuje člověka dle plnosti kapes a dle nich mu vykazuje na své stupnici místo, nedivme se, že postavení českého literáta je tak nevýznačné a skromné. Spisovatel, byť dosáhl těch největších úspěchu, jaké jsou v našich poměrech možny, není jako representant svého umění ve společnosti stále ničím, neboť spisovatelství neplatí za žádný zvlášť čestný stav, spíše naopak uvádí v podezření nezabezpečené bohémské existence. Když byl císař posledně v Praze, byli pozváni k cerklu na Hradčanech také Vrchlický a Jirásek, ale panovník nehovořil s nimi jako s universitním profesorem a s druhým jako se školním radou, neboť jen tak mu byli představeni. Pouhý titul: »český spisovatel« nebyl by stačil k pozvání do této společnosti. A tak žijí až dodnes naši nejlepší básníci dvojí existenci a není naděje, že se poměry změní. Neboť pokud jde o poesii a specielně o lyriku, je jisto, že ona nejen že nenabývá nové váhy ve společnosti, ale ztrácí i tu, kterou měla. Romanopisec nebo novellista mohou ještě něco společensky platit, ale básník neplatí už pranic. Toť hodnota čistě ideální, věc z jiného světa. V tom ohledu se poměry oproti nedávné minulosti ještě zhoršily. Bylyť u nás nejen doby, kdy vlastenecké hnutí propůjčovalo jménu básníka nejen jisté romanticko-ideální kouzlo, ale kdy dokonce dovedlo básníkovi zjednat i v malých našich tehdejších poměrech postavení velmi důstojné a výhodné. Míním léta sedmdesátá a osmdesátá. Tři přední naši básníci těch let, Vrchlický, Čech a Zeyer žili existenci v pravdě básnickou, nerušenou líhou úřadů a denních povinností. Prvým dvěma poskytla ji tehdejší národní společnost, třetí vytvořil si ji sám. Ale všichni tři podávali důkaz, že je možno celý život dát do služeb poesie, a že to je život krásný a čestný, čímž pozvedli neobyčejně pojem básníka v očích celého národa. Legendy, jež se vyprávěly o pracovně a knihovně Vrchlického, tichá idylla Čechova v Obříství, a život Zeyera, putujícího po cizích zemích, naplněný jen poetickými dojmy, sněním a inspiracemi, to všecko se nám zdálo pouhým uskutečněním ideálních nároků, s nimiž vystupoval básník v estetice romantismu. A nyní postavme vedle toho básníka dnešního, jenž musí téměř bez výjimky trávit den v kanceláři nebo ve škole, a jenž ve společnosti rozšafných a dobře situovaných lidí bezmála se musí stydět přiznat, že se oddává neřesti poetické tvorby!

Článek bych nejraději citoval celý! Budiž mi dovoleno excerpovat z něho dle libosti. Krejčí poukazuje dále na význam kritiky a essaye. Kritika tvoří základní tón současné literární nálady. Důležitější nežli to, co kdo vytvořil, jest pro dnešní obec spisovatelskou, co kdo o tom napsal; nejen pro pražské kavárny, ale i pro literární intelligenci na venkově nejsou literárními událostmi knihy, nýbrž polemiky. Sečtělost, evropský rozhled, znalost cizích jazyků a literatur, třpytný essayistický sloh a odvážná formulace myšlenek, tyto věci ovládají dnes literaturu. Jsme tím vším tak prosáklí, že ztrácíme pravé měřítko pro hodnocení životné tvůrčí síly. Kritik nabyl vynikajícího postavení v dnešní literatuře také už

proto, že není zamračeným pedantem, jak jsme jej znávali dříve z karikatur, nýbrž že sám má v sobě něco z básníka a jeho řečí také mluví. Ale ptejme se, jaké je sociální postavení tohoto literárního soudce a representanta literární kultury? Právě tak asi jako u lyrika — žádné. —

Jednoho druhu spisovatele u nás vůbec není, totiž spisovatele publicisty nebo myslitele, jenž stojí mimo literaturu, ve vlastním smyslu i mimo její kritiku a více než v umění tkví v životě, zápasí s jeho největšími problémy, tvoří a rozsévá nové ideje. Sem by náleželi i samostatní myslitelé političtí a sociální, tedy i po případě svérázní hlasatelé revolučních idejí sociálních, ale ani těch nemáme!

A tak jsme prošli — zavírá Krejčí svůj článek — celou řadu spisovatelských typů, aniž jsme nalezli jediného, jenž by v Čechách znamenal určitou sociální posici, zbudovanou jen silou péra, bez pomoci jiného praktického« zaměstnání. Pokud český literát opravdu jen spoléhá na svůj talent, vede existenci tolikо bohémskou, velmi vratkou a nejistou.

Pokud nesou vinu na nepříznivém postavení spisovatelově u nás poměry, není arcif v dohledné době naděje na pronikavější zlepšení. Nikde na světě neví kapitalistická společnost dobře, co počíti s básníkem, a proto čím je spisovatel více básníkem, tím těžší jeho postavení ve společnosti. Ale přece i v mezích těchto nepříznivých poměrů mohl by český spisovatel nabýti většího vlivu. Ale český spisovatel stojí odříkavě a ostýchavě v ústraní, namlouvá si, že pohrdá davem a že pracuje jen pro sebe a pro kroužky těch, kdož mu rozumějí. »Potřebovali bychom,« končí F.V. Krejčí svou studii, několik talentů rázu Balzacova, Zolova, silných robustních duchů, velikých pracovníků literatury, kteří by dovedli vsadit celý svůj osud na úspěch svého péra a — nechť již románem či novellou, dramatem či komedií — provedli by důkaz, že je možno si podmaniti obecenstvo a neslevit při tom z uměleckých cílů; takových, jejichž obliba by zatlačila překlady na pravou míru a kteří by imponující silou své práce a své osobnosti dobyli literatuře znovu úcty, jíž ona dnes vůčihledě ztrácí. —

Každý, kdo k cechu patří, musí článek podepsat a souhlasit s ním do poslední písmeny. Léta ve mně dřímou trpké zkušenosti, jimiž zalomcoval tento článek. Literatura ztrácí na významu, Krejčí praví dokonce, že na úctě — ale spisovatel nepopiratelně stoupá. Počítejme s typem nejvýznamnějším a nejtvořivějším, s typem spisovatele, jenž láhne dvojí káru: existenční a literární. Spisovatelé úředníci nemívali a nemají tu a tam podnešní denna růžích uslláno. Vynikající český, starší spisovatel řekl mi jednou: »Prosím vás, nepište mi na adressu do úřadu jako spisovateli — mně to působí nepříjemnosti.« Není tomu dávno, co literáti známého jména úzkostlivě tajili v úřadě, že jsou spisovateli, a když byli na to neb ono své dílo dolazováni, zapřeli svoje autorství! Škodilo jim v kvalifikaci i v kariéře. Neslalo se jednou, že bylo o literátu poznamenáno s příhanou, že je také spisovatelem, což znamenalo, že je jako úředník méněcenný. Byl jsem v životě svědkem trapných scén. Viděl jsem, že v úřadovně byl básník, spisovatel, předváděn jako exotický zjev. Celá scéna měla karakter nesmírně urážlivý a ponižující. A to nebyli žádní buřiči, to byli lidé mírní, krotcí, žádní revolucionáři, ani proti státu, ani proti úřadu. Stalo se také, že literát neposloupil proto, poněvadž má »vedlejší zaměstnání«, že se nevěnuje úřadu celou duší, že má zkrátka »mouchy« v hlavě! Celá řada pseudonymů povstala ne ze skromnosti, ale pouhopouhé opatrnosti, aby spisovatel tam, kde má existenci, nenarazil. Je nepopíratelno, že dnes, jsou-li takové úkazy vůbec, jsou jistě sporadické. Možno naopak říci, že spisovatel tímto svým tak zv. »vedlejším zaměstnáním« získává na významu. Jsou ovšem docela jiné doby, než bývaly. Na dedikaci knihy pohlíželo se s pohrdáním — dnes je poctou, je vyznamenáním. Spisovatelé-úředníci mají dnes naopak v úřadech postavení čestné, ba jsou i případy, že i výminečné. V lepších domácnostech bývá spisovatel bílou vranou — dnes se s nimi setkáte všude, kde něco platí a znamená intelligence. Před lety neuváděli spisovatele ani v novinách, objevil-li se někde v representativní funkci nebo jako host. Kultura pronikla a vniká zkrátka všude, někam se valí okny, někam jenom skulinami — ale všude je znát její blahodárný účinek — v úřadech i ve společnostech, a to má ovšem za následek, že spisovatel nabývá, ne sice na celé čáře, ale přece jenom na určitých posicích, na společenském významu.

Ref.: R.

* * *

VE PROSPĚCH DŮSTOJNÉHO POMNÍKU SMETANOVA, o jehož zřízení pečuje od několika let zvlášní družstvo mistrových ctitelů, uspořádal v těchto dnech »Hlahol« plzeňský

representacní koncert, spojený se zájezdem orchestru Národního divadla. Toto umělecky nejvyspělejší naše těleso instrumentální ocitlo se in corpore poprvé na půdě západočeské metropole a slavilo tu pod vedením chefa opery Národ. divadla Karla Kovařovice právě triumfy. Nadšené posluchačstvo přijalo s nadšením nádherně reprodukované ukázky z Ivorby Smetanovy i Beethovenovu ouverturu »Leonoru«, v závěru koncertu hranou. Orchestrálním číslum dostojně stály po boku dva sbory největšího našeho mistra, zazpívané »Hlaholem« za řízení Kubálova. Zaznamenáváme počin tento pro jeho ušlechtilou tendenci, jež hodna jest opravdu, aby i jinde ohlasem vzbudila podniky podobné: zasloužil si pomátka Smetanova, aby co nejdříve pomníkem byla trvale uctěna! —III.

BULHARSKO a DRINOPOL. Spisovatel Jos. Jan Sválek vypravil se za války balkánské na dějiště vzrušujících událostí a co viděl a zažil, ukládal do feuilletonů denního listu, jehož je chefredaktorem. Feuilletony vydal nyní souborně v objemném svazku s titulem: Bulharsko a Drinopol. Dojmy ze zájezdu do Bulharska a na jeho válečná jevišlě«. Vystihl tak nejsprávněji povahu své knihy, která vznikla vlivem nepřetržitého řetězu dojmů povznášejících i otřásajících. Diktována živou skutečností působí pouhým střízlivým líčením zažitků autorových mocně a neodolatelně. — Uletěné obrázky z přírody i ze života v Sofii, Plovdive, Trnovu střídají se s poutavými reminiscencemi dějepisnými, aby usloupily v zápětí strhujícímu nadšení bulharského národa ze slavných vítězství jeho vojsk a hned na to strašlivým obrazům válečných hrůz, jimiž naplněn byl Odrin, s takovými obětmi dobytý a pak zase ztracený, hrůz, překonávajících mohutnou suggesci prostého vypravování i nejbujnější obrazotvornost, která si analuje výjevy zběsilého děsu a příšerné zkázy. V knize jsou kapitoly, jež přečteme jediným dechem, taková je síla bezprostředního názoru, která z nich řine, uchopí a nepustí čtenáře, dokud nedočetl. Autor psal svou knihu před vypuknutím druhé balkánské války, byl tedy ještě opojen radostným nadšením z bratrského spojení srbobulharského, spojení, které dalo Bulharsku tolik slávy a tolik úspěchů. Tím bolestněji svírá se srdce při vzpomínce, co následovalo a jak je dnes, a rozlrpčení, které se v české duši vůči Bulharům právem ať neprávem zahostilo, ustupuje hluboké soustrasti a horoucímu přání, aby se rány bulharské co nejrychleji zahojily, aby šťastný obrat osudu vrátil Bulharsku a Srbsku bratrskou shodu a s ní i lepší budoucnost. Tak jest výsledkem vypravování Sválkova pocit usmíření a znovuvzbuzení našich sympathií k bohatýrské, ale nešťastné zemi bulharské. —o—

V ATELIERU PRVNÍ ČESKÉ PASIŘKY A CISELERKY. Skromné pozvání vyzývá nás k návštěvě výstavky uměleckých prací paní Marie Válkové, denně od 2—5 odp. volně přístupné každému v dílnách umělkyně ve Spálené ulici č. 19. Vyhovujeme rádi přátelské výzvě. Mají umělecko-průmyslové výrobky naší prvé české pasířky a ciselerky dávno již u nás i v kruzích odborných dobrý zvuk a zasloužený zájem sběratelů. V přívětivých pokojích, z nichž je rozlomilá vyhlídka na moře pražských střech v modravém oparu podzimních mlh, úpravně rozřazeno je veškero to pestré, různorodé bohatství uměleckého průmyslu, vyráběného v sousední dílně — vlastním ateliéru paní Válkové. Vlídná umělkyně ochotně nás seznámí se všemi podrobnostmi dílny i výstavy. A věru — je čemu se tu podivovati! V pěkných skupinách poutají oči práce tepané v mědi, stříbře i zlaceném plechu, s ozdobami vhodnými k přirozenosti materiálu; kasely, misky, věšáky, rámce, dámské jehlice i zboží luxusní, bohatě zdobené hřebeny, závěsy a šperky všeho druhu, z nichž každý je originálem v levné ceně získatelným. K tepaným výrobkům připojují se malby na porculánu, skle, hedvábí i dřevě, vykládané práce a hojnost olejových obrazů. Všemu tomu lze také naučili se snaživým žačkám pod vedením obezřelné umělkyně, v jejíž výstavce najde se tak mnohý rázovitý dárek k nastávajícím vánocům vznikne i nejedna povzbuzující myšlenka, jak hravě možno zde volný čas našich paní a dívek zužitkovati poutavou a cennou prací, jež je zároveň i nejušlechtilejší zábavou. V.

NAŠE SLOSOVÁNÍ. Vedle slosování premií, oznámeného v prvních číslech letošního ročníku a vyhraženého pouze odběratelům Máje, jež na ně tuto znovu upozorňujeme, uspořádali jsme ještě jiné všeobecné, bezplatné slosování premií, které budou rozděleny losem mezi ty, kdo si koupí knihy, za poloviční cenu nabízené. Odkazujíce své čtenáře na insert, v dnešním čísle uveřejněný a podmínky tohoto slosování, jakož i seznam knih za nižší cenu nabízených obsahující, připomínáme, že vážené odběratelstvo Máje může se ovšem libovolně súčastniti obou našich slosování.

Toto číslo vydáno dne 14. listopadu 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

J. JAHODA:

VANITAS VANITATUM.

Jako bílé boa závoj mlh se plíží
ke korunám olší, stichlých v snění,
lísavě se k jejich tmavým tmolám bliží,
by je zlibal v bledém zamlžení,
v pohádkové přeludy je mění.
Jejich černo v měkký hedváb skrývá,
z něhož někdy v plachém okamžení
černá silhuetta haluze se dívá . . .

Jsou to sny těch stromů, mlčky dumajících,
bez možnosti mluvit, když vše zpívá?
K zemi připoutaných mučedníků snících,
v kterých touha po pohybu snad se skrývá?
Po rozletu touha bolestivá,
kamsi v dálku jít, kde nudy není,
viděl stále oblaka, láž sivá
nad dolinou, známou k nesnesení?

Či jsou mlhy ty jen spánky milosrdné,
nesoucí jim šťastné zapomnění,
v němž i nejkrutější bol jak kámen stvrdne? —
jak když přijde v lidské utrpení
bílých smrtí strašidelné snění,
z nichž se marnost všeho v duši dívá,
v nichž se klid a jakés olupení,
jako slední lidská moudrost skrývá?

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

KARAGÖZ.

MALOMĚSTSKÁ POHÁDKA O ZAMILOVANÉM TRPASLÍKU.

I.

Náměstíčko v Kaplicích bylo čtverhranné, poněkud svahovité, a na východní straně trochu nepravidelně úhlované.

Po délce jižní fronty táhla se široká císařská silnice, ve všední dny cíl rozječených automobilů, řehtavých motorů a hlučných pivních povozů — v neděli a ve svátek korso krasavic kaplických.

Asi hodinu před tím, než praotcův, dříve husitský zvon, počal svolávati pobožnou obec k slavnostním bohoslužbám, na císařské silnici pestřilo se to venkovskou nádherou, cudnými pohledy patricijských krásek i podnikavým dorostem z města a okolí. Celkem však šviháci v navoskovaných vlasech nebo i bez vlasů nemnoho asi získávali v očích městských krasotinek, neboť byli to většinou pouze chasníci z řemeslných dílen, dozorci z fabrik patřících židům a synkové z rolnických usedlostí.

Veselý student z vysokých pražských škol jen zřídka kdy se zde objevil, a několik málo úředníků od obce sedělo již dávno v lepším pod ochranou ctihodných matron, jež bedlivě dohlížely, zda jejich poupátkům manželské ovzduší jak náleží je příznivo k úplnému rozvinutí těla i duše.

Proto také společenského života v Kaplicích valně ani nebylo.

Za všedních dnů na náměstí nescešli se často ani čtyři sousedé, ač bylo to jediné možné shromáždiště úpravou i budovami, jež tu stály. Dvoupatrová byla jen škola. Ostatní, ani obec nevyjímaje, pouze pod jedno poschodí. Zmínky zasluhovaly ještě dva hostince »na sekyře« a »u českých bratří,« jež stály každý na jiném konci náměstí. Umístění nestalo se však z nějaké řevnivosti, neboť místní honorace se starostou, řídícím učitelem, materialistou a pošťmistrem mezi nejvážnějšími, spravedlivě dělila svoji útratu i přízeň mezi obě strany. »U českých bratří« byla ovšem také členářská beseda s knihovnou, leč »na sekyře« opět lepší pivo, dvě dcerky hostinského a volný povoz v případech povážlivějších.

A tak, aby obého se užilo, pěkně rovnoprávně, jak už u nás v Čechách k tomu máme sklon, chodilo se střídavě do obou předních hostinců.

Zábava ovšem byla dle toho a skončila obyčejně u hracích stolků s taroky nebo špády. Hrálo i sázelo se nevysoko, poněvadž starosta nerad mnoho hrál a zisk určen byl Matici.

»Jsme tu takoví zapadlí vlastenci!«, omlouval sentimentálně svoji vášeň k barevným lístům řídící učitel, »ať tedy tam v Praze o nás také něčeho se dozvědí.« —

Všichni souhlasili, poněvadž jim to bylo příjemno a podporovalo jejich náruživosti.

Někdy do besedy zabloudil i pan farář Vojáček. A tu hovor soustředil se obyčejně pouze na potřeby obce, neboť duchovní mezi městské veličiny zašel pouze tenkrát, když pro svoji chudinu něco potřeboval.

Sám rozdal ochotně vždy vše, co měl, takže kaplická fara byla daleko široko proslulá svým chudým stolem, u něhož ani vikář z města nezasedl, nadto J. M. biskup, nucen-li byl sem zajeti na konfirmaci.

Občané kapličtí, ač vážili si svého pastýře duchovního, v besedě mezi sebou nevítali ho nijak nadšeně.

Farář byl přísných mravů a nerad viděl obsazeny hrací stolky, třeba zisk z měděných tácků plynul do otřelé pokladničky matiční. Nezdál se mu patrně tentýž způsob pro účely národní zvlášť nějak výhodný.

A proto besedníci oddechli si vždy, když odešel, ochotně přislibujíce mu vše, za co obec žádal.

Zdá se, že Vojáček vytušil tuto jejich vypočítavou ochotu, neboť jedenkráte s kazatelny prý se vyslovil, že »hříšný sluch spíše lákadlu prostopášnosti vyhoví, než slovu božímu.«

Na štěstí však sousedé nebyli právě tohoto dne v kostele a jejich ženy slovům farářovým nerozuměly.

Jinak ovšem chlubné manželky kaplických konšelů nevedly život nijak záviděníhodný.

Jednou do měsíce »společná káva« u některé z paniček, v zimě poskrovnu nějaké to divadlo, věneček nebo potulný koncert — to bylo vše, co obohacovalo jednotvárnost maloměstského života. Na nějaké milostné dobrodružství ani nebylo pomyšlení. Ne proto, že by chuť scházela, jako z toho důvodu, že v městečku nebylo kloudného mladého muže, jenž stál by za trochu pošramocené pověsti a závidění hodných klepů.

A přece — mladý, schopný dobyvatel neměl by o pěknou kořist nouze ani v Kaplicích.

Zvláště paní Vondrušková, choť prvního konšela, paní řídící Duchková a magistrová Lefanská v nejednom ohledu, pokud se lákavosti a milostné vášně týče, byly ve značné výhodě před ostatními.

Leč k čemu i jim platný byl smysl pro svůdnost a dar rozlomilosti, když nebylo cíle, k němuž mohly by se upjaty?

Jejich manželé, veskrze prakticí, nevalně již dbali půvabů jim příliš dobře známých a vědomí bezpečnosti jejich majetku naučilo je lhostejnosti a zpohodlnělo jejich ostražitost.

Ubohé maloměstské Putifarky byly opravdu k politování. Jediný, jen jediný, rozumí se, že cizí muž, kdyby tak náhle v městečku se objevil, jak vše rázem by se změnilo!

Leč rok za rokem minul, mladost i půvaby svělic z donucení zvolna v povážlivém rozporu ocitaly se se svojí kyprostí i hodnotou, aniž však co změnilo se v jejich prospěch.

Jakoby toto malé podbrdské městečko bylo uříznuto od světového řetězu. Ani slušnější

agent v něm se neukázal, nadlož opravdový městský elegán.

Část viny za tuto neutěšenou situaci nesli ovšem také radniční mudrci.

Před léty měla tudy býti vedena železniční dráha. Leč sousedé znemožnili uskutečnění podniku tím, že předražili pozemky do té míry, že společnost nemohla odhodlati se, aby je zakoupila.

Později pomýšlelo se založiti v Kaplicích hospodářskou peněžní společnost, než neshoda o místa v kuratoriu ztroskotala a pohřbila i tento plán, dříve ještě než o něm počalo se uvažovati. A tak zůstalo opět při starém a cnost mladých paniček nebyla by přišla nikdy o své cherubínské roucho, kdyby...

II.

.... kdyby kterého si dne nebyl oběsil se pro dluhy v kartách městský tajemník, strážmistr a krajský soudič v jedné osobě a konšelé nebyli se usnesli obsaditi místo po nedbalém, sama sebe soudivším lehkomyslníkovi veřejným konkursem.

Domnívali se, že budou tak míti hojnost uchazečů, než podmínky byly tak takotné, že všeho všudy přihlásil se jediný kandidát, jakýsi Nehýlek, jenž s bídou protloukl čtyry latinské školy a pak ve své rodné obci P. z milosti písařil. Jelikož však jiných nabídek nebylo, vyzván Nehýlek, aby přišel se představiti.

Po pravdě budiž řečeno, že valného dojmu neučinil. Byl to malý, suchý mužík na tenkých nožkách, s hřbetem od písaření značně prolomeným, a s očima, jež obě nedovedly současně hleděti na jedno místo.

Za to však byl Nehýlek švihácky oděný, měl kamaše a nosil i na všední den manšety.

Tento smysl pro osobní representaci rozhodl patrně v jeho prospěch, neboť Nehýlek přijal provisorně na rok za obecního tajemníka a ihned také na své místo dosazen.

Stěhování nedalo mu mnoho práce; vešlať se veškerá jeho movitost do jediného kufru, a to ještě bez nebezpečí všelikého ublačení.

Byt vzal si nový tajemník u vdovy Pelikánové, neboť v pokoji po nebožtíku svém předchůdci se bál. Pánům od obce bylo to celkem lhostejné, neboť jim v prvé řadě šlo o to, aby měli někoho, jenž by za ně pracoval. A toho nyní měli.

Za to v městečku zpráva o novém tajemníku pobouřila značně veřejnou pozornost. Zvlášť paní Vondrušková, choť prvního konšela, přímo s nadšením uvítala sdělení manželovo... a hned také připravila sítě....

Po dobrém zvyku Nehýlek již v prvých dnech učinil návštěvu všem místním veličinám. Se starostou, který byl vdovec, odbyl to v úřadovně, za to u Vondrušků zdržel se nad obyčej dlouho, snad právě proto, že hospodář odešel dohlédnouti k denním pracem a panička sama byla doma.

Nehýlek, svěla zkušený, dobře věděl, jak pojistiti si přízeň vlivné dámy. Nešetřil poklonami a za každé vlídné slovo milostpaničce ruku políbil. Při tom nad med sladší plynula mu se rtů řeč! A také o sliby nebyla u něho nouze.

Jako výborný pořadatel zábav, výletů, divadel a plesů, sliboval tajemník vnésti do svého působiště zcela nový ruch a povznésti všeobecnou společenskou úroveň.

»Že milostivá paní svojí duchaplností a krásou všude bude vévodit, nepotřebuji snad dokládati!«, končil Nehýlek malbu obrazu kaplické budoucnosti.

»Jste pochlebník!«, odzpívala z povinnosti paní Vondrušková.

»Mluvím pouze, co cítím!«, hájil se městský tajemník.

»Nedůvěřuji vám přece....«

»Přesvědčíte se...«

»Až půjdete odtud, řeknete totéž všem dámám, s nimiž se setkáte,« prozrazovala paní radní svoje obavy.

»Křivdíte mi, podezřívajíc mne tak!«, bránil se Nehýlek a vypoklonkoval se z bytu pana Vondrušky.

Ještě na schodech obrátil se a vysekl hlubokou poklonu, ač dvéře byly již zavřeny.

Paní Vondrušková byla Nehýlkem nadšena! Jeho tělesných chyb v zápalu svém ani neposlřehla. Ostatně — nějaká ta malá vada lehce dá se přehlédnouti u člověka tak duchaplného a zdvořilého.

Pokračování.

ANNA TURKOVÁ:

INSPIRACE SMUTKU.

Mé žití: nebe šedě olověné,
rozstřené nad temeny černých skal.
Pár hrobů na nich, kříže zpřerážené,
a mrazný vítr nad nimi se žene,
příšerně skučí — jakby se mi smál,
tak hořce, krutě smál.

Jak žhavý samum v zrudlý zrak mne šlehá
to pohrdání, jímž mne tlukou v líc
i ti, kdož jen co láska je a něha
ode mne poznali, a jimž má duše lehá
v pokoře k nohám — zda dál mohu víc,
zda možno dál už víc?

Po svěží růži když svou ruku vztáhnu,
až k nebi vzrostle trní hradba hned,
ač nechci zlomit ji — já prahnu
jen rty k ní sklonit — přece nedosahnu
té rajské vůně, kterou dýchá květ,
ten opojivý květ.

Nač žíti, nač? Hlas zoufalosti sténá
v znuceném srdci, zašlapaném v prach.
Ta kletba touhy — to je žití cena,
jíž duše ušlvána a zkrvácena
umdlévá, jak zvěř divá v arenách,
v těch hnusných arenách.

Ta bolest touhy nervy rozhlodává
a péro moje v žluči namáčí.
Ta kletba touhy — láska, štěstí, sláva —
snad ještě přijdou, had mi našeptává,
jenž mého života strom obtáčí,
tak lstivě obtáčí — — —

Ne, nechci nic už — jen pár hrstí hlíny,
kamének v zemi, svatý mír a klid.
Snesou se potom za mnou do hlubiny
umřelých ideálů mojich stíny,
ty se mnou budou vzpomínat a snít —
o marném žití snít — — —

JAROSLAV BALÁK:

Z KORRESPONDENCE LADISLAVA STROUPEŽNICKÉHO.

Jeden a dvacátého května letošního roku bylo tomu právě třicet let, co v pražském Nár. divadle poprvé dávána jedna z nejlepších dramatických prací Ladislava Stroupežnického, veselohra »Zvíkovský rarášek«. Jak známo, ležela tato cenná, svérázná hra bezmála osm let v zásuvce autorova stolu, než přičiněním Jiřího Bittnera dostala se na jevišlě a tam jméno mladého dramatika rázem učinila proslulým.

Stroupežnický byl od mlada důvěrným osobním přítelem mého otce a korrespondoval s ním velmi pilně. Jubileum premiéry »Zvíkovského raráška«, o němž v srdcích českých ožila vzpomínka na Lad. Stroupežnického — hlavně zásluhou Městského divadla Král. Vinohrad, kdež k oslavné chvíli vypraveni a s velikým úspěchem dáváni jeho »Furianti«) — nutká mne, abych některé zvlášť cenné listy Stroupežnického, jež chovám z pozůstalosti otcovy, předložil širší veřejnosti.

Vzhledem k momentu jubilejnímu slůjž na prvém místě onen, ve kterém Stroupežnický, tehdy dvacetipětiletý, zmiňuje se o přípravách ke stvoření »Zvíkovského raráška«.

»V Cerhovicích, 24. dubna 1875.

Drahý příteli!

Mám nyní před sebou toliko dvě cesty, předně buď Prahu opustit, nebo za druhé — přijmouti protekci nabízenou mi z jiné strany. Jak se rozhodnu, nevím ještě. Buď tak laskav a vyzdvihni mi tam má vysvědčení a nech je třeba zatím u sebe.

Zde skutečně mnoho nepracuji, ale materiálu mám, bratře, vzácného.

Věř mi, že mám látku na 1—2 aktovou veselohru ze staropanského, šlechtického života českého (1520), jejíž hrdinou bude pan Krištof ze Švamberka na Zvíkově — jaké není hned tak rovno! Mimo to jednu taktovou frašku, špek-

lákl náramný, tu bych si tak přál s tebou zpracovat, věř mi, že bys prask, co je to za komedii. Piš mi hned.

Líbá tě tvůj Ladislav.«

Humoristického ducha Stroupežnického charakterisuje druhý list, poslaný rovněž z Cerhonic. Zní:

»Spunktýrováno dne 13. dubna 1875.

Milý příteli, potahmo Baláku!

Šťastně jsem se dostal do Cerhonic, kdež nyní zakládám na sádlo. Cesta byla dosti dlouhá a mořská nemoc recte »šťelvágnkrankhajt« dostavila se už než jsem dojel na Smíchov, poněvadž se mi tamní dlažba do žaludku vrazila. Společnost ve voze byla: žid a 2 kluci z Františku, pak k ránu na lačný život jedna tuze ouhledná slečna. Bavil jsem ji, až by si byla smíchem vlastní čípek spolkla. Zde se mám dobře. Povětří je krásné a je to radost zde. Vyjdeš-li ven, slyšíš zpěv sta skřivanů a nekoštuje to ani krejcar, a žáby tu také kuňkají a také nevybírají; nechávají člověka při diškreci.

Včera byla plná ves komediantů; velké představení »Dva Římané v boji«, aneb »Kain a Abel«, pak »Tuplované adlely«. Umělci než své umění provozovali, ukradli napřed ve vesnici prase, 2 husy a 3 ženské košile. Sedláci je chytli a řezali tak dlouho, až byl čas do divadla. Pak je pustili a šli se podívat jak se po tom výprasku ohýbají.

Co ty tam děláš? Piš mi zvrácením pošty, co je v Praze nového a oznam mi, bylo-li již ve Světozoru za šifrou L. S. něco?

Líbá Tě Tvůj Ladislav.«

Starosti Stroupežnického o kariéru illustruje list ze dne 21. dubna 1875:

»Cerhonice, 21. dubna 1875.

Velectěný člověče!

Krutý osud tomu mermomocí chce, abychom se v Praze víc nesešli. V sobotu přijel otec z Vídně, kamž jej majitel panství Adersbachu pozval a umluvili se, že mám já tu správu panství převzíti.*) Dnes nový list přišel, hned abych jel do Vídně za příčinou uzavření smlouvy. Co dělat? Postavení bylo by skvělé, ale Praha?

U té spořitelny je tolik konkurentů! Tak poučil mne dnes tvůj rozmarný list, který mi drobet upomenul na naše špásy.

Avšak mluvme si vážně. Což nedostanu-li u spořitelny nic? To víš, a nemusím ti vykládati proč, že bych byl v Praze nejraději a šestistovkovému postavení obětuji postavení snad výnosnější než 1000 zl., a úplně samostatné! Ale rád to obětuji!

Jsem věru na rozpacích! Ostatně jsem se rozhodl, jakmile budu míti nějaké postavení, že se ožením a — basta! Věc je již vyjednána. Co tedy?

Očekávám jen r o z h o d n u t í ze spořitelny. N e b u d e-l i n a d ě j e, p a k — a d i e P r a h o, a d i e p ř á t e l é — † † † K. † M. † B. Scheinera vezmu na Adrsbach za sládka, je tam pivovar, který stojí asi 4 leta, on s tím hně. A ty?

Bratře, zde nejsem produktivní, abych ti spravedlivě řekl, já ještě zde neudělal — nic. Já to nemohu pochopit, ale pravda je to, já jsem zde právě tak vtipný, jako Čakovický technik. Studuji tu Lessingovu Dramaturgii, to holt je něco.

Právě dnes mi píše teta, že mi Š t o l b a komedii pošle direktně, to jest ale a ž ji přečte, to jest ale — a ž!!

Kdybys náhodou některého toho Světozora potkal, zeptej se ho co dělá »Jiří Morton«. —**)

Očekávám tvůj list hodně dlouhý a líbám tě až to pálí.

Tvůj Ladislav.« —

V tomtéž tónu psán jest list za deset dní na to expedovaný. Stroupežnický nedostal místa ve spořitelně i shání se dál po nějakém trvalém zaměstnání. Hledá protekci v »Humoristických Listech« Vilímkových a ve »Všeobecné pojišťovně«. Píše:

»V Cerhonicích, 23. dubna 1875.

Milý příteli.

Obdržel jsem dnes tvůj koresp. lístek; j s e m t e d y h o t o v. Co nyní?

H l e ď, a b y s s e z n a l, c o m y s l í p a n V i l í m e k a není-li naděje, že by v Praze,

*) Stroupežnický chystal se původně k praksi hospodářské.

**) »Jiří Morton« jest jedna z nejlepších povídek Stroupežnického, uveřejněná ve »Světozoru« r. 1876.

třeba a kdykoliv u »Vzájemné,« bylo něco pro mne, když jsem mi to psal, stanu se správcem na Adrsbachu a zakopám do krkonošských skal — svoji hřivnu! Což mi zbývá? Abych zahálel? A honoráře mne v Praze neuživí; za celý leden měsíc podnes neobnáší víc než nějakých 5—6 zlatých!!!

Buď tak laskav a piš mi brzy o těchto poměrech; za mne si konečně někoho najdeš také, toť se ví, a — rozejdeme se.

Jen to je mi líto, že musím, pujdu-li na Adrsbach, zavřít smlouvu na jistý počet let a pak než uplynou nemohu vystoupit. Služné, jež by se mi tam dostalo, obnášelo by časem, za rok již, víc než 1500 zl. Je to ovšem skvělé, ale — Praha!

Žádám tě tedy, abys seznal co a jak by asi pan Vilímek smýšlel, bych věděl čím se spravovati. Piš brzy.

Líbá tě tvůj upřímný Ladislav.« —

Vlivné a v pravdě přátelsky obětavé intervenci J. M. Baláka, jenž byl tehdy členem redakč. kruhu »Humoristických Listů«, podařilo se, že Vilímek přijal Stroupežnického za spolupracovníka. Stroupežnický přestěhoval se do Prahy a psal tu pilně do »Humorů« i jiných časopisů. Také úředníkem »Všeobecné pojišťovny« se na přímluvu Balákovu stal a unikl tak obávanému Adrsbachu, jenž by jej byl na dlouhá léta, ba možná navždy oddálil od všeho života veřejného a ovšem především — od literatury. Vztah Stroupežnického k divadlu, jenž se v Praze stával čím dál, tím užším, jakož i uznání platných jeho služeb literárních, najmě na poli dramatiky, způsobilo, že Stroupežnický roku 1882 jako muž 32letý jmenován byl dramaturgem Národ. divadla, v kterémžto funkci setrval až do své smrti roku 1892.

Tu však octáme se u momentu, jenž jinak sympatický osobní profil Stroupežnického poněkud zkresluje. Stroupežnický — některé listy jeho, jež nehodlám publikovati, zřejmě to dokládají — ochnuv se na výši situace, zapomněl na svoje přátele z mladá, kteří mu v dobách těžkého existenčního průboje tolik dobra prokázali, ba na mnohé z nich docela zanevřel. Přímo zaráží, že nejnevděčněji zachoval se právě k J. M. Balákovi. Pro jakous malichernou kontroversi novinářskou znepřátelil se s ním tak, že nikdy již k němu se nehlásil! Tak se odvděčil Stroupežnický kamarádu, kterého nebýt, všechna životní jeho dráha byla by se brala směrem docela jiným. Stroupežnický byl by se býval věnoval — dle vlastních svých slov — čistě hospodářství a »hřivnu svou literární byl by býval nadobro zakopal do skal krkonošských.«

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Nebyl jste včera ani dnes v lesíku?«, ptal se Valena.

Nebyl. Včera nebylo možno se vzdáliti, jelikož byl dvůr plný vojáků a měl jsem stále starosti, aby některý z nich lehkomyslně nezapálil. Kouřili cigarety a počínali si opravdu bezstarostně. Dnes jsem byl ráno v druhém oddělení a před chvílí jsem se vrátil.«

»Dobrá, mně se jedná o to, zjistili, kde pan selník, jenž leží v zámku zraněn, ulřžil svou ránu. Snad váš Brok najde slopu.«

»Není-li zahlazena a příliš stará, doufám, že ji najde, ale to by bylo dobře jíti od místa, kde byl pan selník nalezen.«

»Můžeme to zkusiti. Pojďme hlavní alejí a za pěl minul jsme na místě. Psa nechte volně pobíhat, neuškodí, když zvěř vyplaší.«

Šli téměř mlčky rázným krokem ku předu širokou alejí, upravenou pro povozy, kterými se mohlo přímo ze zámku parkem a lesem ven do polí vyjížděti. Pes pobíhal po okrajích lesa, ale do vnitř se nepouštěl. Když vyšli ven, došli až na místo, kde selník byl nalezen. Dobře to poznali podle útržku látek a zdupané trávy. Také slopy krve, jak selník na trávě ležel, našli a pes přivolaný očichával dlouho toto místo.

Hledej, Broku,« poroučel myslivec psovi, ukazuje mu směrem k lesu. Pes zavrtěl pérem a počal opatrně přebíhati. Máčly ho různé slopy, zanechané vojáky a zdálo se, že je pes

při hledání zbytečný. Také na pokraji lesa nejevil pes žádného zájmu a Valena přemýšlel, nebylo-li by lépe vzíti ze dvora čeládku a s tou prohledávati les.

Když však došli asi do poloviny lesa, — jdouce nyní mimo alej mezi stromy, pojednou pes se zastavil a začal očichávati mech. Když k němu došli, spatřili, že je na mechu stopa krve. Snad tudy setník šel, odpočíval, nebo svou šavli otíral. Buď tomu jakkoli, stopa byla zde, a pes, jelikož zde žádné jiné stopy nekřížily, měl nyní snadnější práci. Také jeho horlivost se zvyšovala. Zrychleně pobíhal, navětřuje starou stopu a lékař, jenž psa bedlivě pozoroval, seznal, že se řídí krůpějemi krve, kterou dosud déšť nesmyl.

Zvolna blížili se k parkovní zdi, pes odváděl je čím dále tím více od hlavní aleje v místa, kam obvykle málo kdo přišel. Staré smrky a borovice stály tu svorně a mezi nimi tu a tam trochu habří tvořilo nižší podrost. Pes předběhl společnost a zmizel za takovou zelenou skupinou. Dříve než ho spatřili, najednou zaslechli zlostné zaštěknutí. Bezděčně zvýšili svou rychlost a pes rozštěkal se zuřivě, jakoby doráželi dle svého zvyku na lesního škůdce, když ho někdy se svým pánem v lese dopadli.

Za okamžik našli vysvětlení. Asi deset kroků od psa ležel kdosi na zemi. A přes to, že v lese panovalo přítmí, poznali hned, že ležící je oblečen ve vojenskou uniformu.

»Broku, nazpátek!«, poroučel lesník psovi, jenž vrče upíral své svítící se oči na ležící postavu. Mezi tím, co lesník poutal psa na šňůru, došel Valena s lékařem až k ležícímu.

»Věčný Bože, to je nadporučík Holař,« zvolal Valena v hrozném překvapení. »Pane doktore, žije ještě?«

Lékař rychle se sklonil k ležícímu, který spočíval na zádech s nohama i rukama rozlaženýma. Čapka ležela opodál a v pravé jeho ruce byla obnažená šavle.

»Mrtev,« řekl lékař, ohmatav ruce i tvář ležícího a nadzvednuv víčka, přikývl hlavou. »Ovšem, už dávno mrtev, aspoň celý den.«

»To je strašlivé,« zanaříkal Valena zoufale. »Takový mladý, a hodný muž! A právě u nás se to muselo státi! Teď už rozumím poranění setníkovu. Oni se spolu bili, jeden si z toho odnesl ránu a druhý smrt. Nešťastní lidé, co to dělali! A co si mám nyní já počíti?«

»Bude nutno oznámiti to hned vojenským úřadům, na takové věci jsou u vojska velmi přísní a nestrpí, aby se civilní úřady do jejich záležitostí míchaly. Snad by bylo nejlépe, kdybyste poslal někoho za panem jenerálem, nemůže tak daleko býti a ten nařídí, co se má státi.«

»Kam dáme odnésti mrtvolu?«

»Nikam. Dokud nepřijede vojenská komise, nesmíme s ní ani hnouti. Postavte sem hajné a nedovolte, aby sem někdo přišel. Můžete zatím objednati rakev, aby, jakmile bude prohlídka skončena, mohla býti mrtvola hned uložena. Dovolte, podívám se, čím nastala smrt.« Klekl vedle mrtvoly a opatrně hledal.

»Ach, to byla ovšem smrtelná rána,« povídal, ukazuje prstem na kabátec, na němž byla na levé straně trhlina. »Právě pod srdce šla šavle, a chci sázeti nevím co, že šla na skrz celým tělem!«

»Byl tedy hned mrtev?«

»Asi hned ne, ale rozhodně byl hned v bezvědomí. Nastal výlev krve do plic a tím také konec. Smutný případ.«

»Víc než smutný, strašlivý,« pravil Valena usouženě. »Kdo by se byl nadál, že k něčemu takovému dojde! Kdybych byl nejmenší tušil, byl bych raději s rodinou odejel a nedal chystati pohoštění pro důstojníky. Jak dobře jsme se s nimi vždy stýkali, v přátelských poměrech s nimi žili a na konec tohle vše. Nešťastní lidé!«

Byl opravdu všecek zdrcen a v prvé chvíli nevěděl, co počíti. Lékař, jehož nervy uvykly na horší věci, zachoval klid a řídil první potřebné kroky. Poslal lesníka, aby přivolal hajné, kteří by u mrtvoly hlídali a prozatím o věci pomlčeli. Po tom šli s Valenou do zámku, aby obstarali zprávu k vojenskému velitelství. Napřed chtěli podati zprávu písemně, ale lékař radil, že by bylo lépe ústně vše oznámiti, aby jenerál nečinil velikých obtíží. Než došli k samotné zámecké budově, rozhodl se Valena, že pojede za jenerálem sám a hned v síni nařizoval sluhovi, aby dal do povozu zapřáhnouti.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SALOUNŮV JAN HUS.

MOMENTKA Z DÍLNY MISTRA SRPKA V BRANDÝSE N. LAB.

Čirou náhodou se stalo, že jsem spatřil mohutné dílo Šalounovo v místě jeho bronzové reprodukce. Jel jsem do Kostelce n. L. kolem dílny mistra Srpka, odkud vyšlo Suchardovo dílo, pomník historiografa Františka Palackého. Nedalo mi to, abych se nezastavil. Málem bych byl již v bleskurychlém vehiklu minul místo, kde čeká Šalounův monument na svou definitivní úpravu, ve které se v památný den zjeví před národem na prostranství našim duším a našim srdcím nejbližším.

Najednou mne cosi zvláštního zavadilo o zrak. Na volném prostranství, na dvoře Srpkovy továrny, zakmitlo se mi cosi mohutného, cosi grandiosního. Bylo mi, jakoby nějaké zjevení přeletělo v nejasné konturе. V pozadí týčila se do výše gigantická postava, nesmírně vážná ve svém splývavém rouše, ponurá svou osamocenosti, tou studenou, vlhkem prosáklou prázdnotou. Bylo mi, jakobych cosi minul, co volá, co nutí k zastavení, co láká k hluboké úctě, nejuctivější pokloně. Vrátím se, ač nebylo mnoho volného času k disposici, a vstupuji na dvůr továrny. A už jsem všechno chápal, už jsem viděl, co i v letu takovou přitažlivou sílu osvědčilo. Stojí tu na velikém prostranství mistr Jan Hus, čelenka, diadém Šalounova monumentu, jedna hlava na podstavě, druhá, v bronzu už odlitá, stojí vedle bronzového torsa. Nevím, co to znamená — není tu nikoho, kdo by mně záhadu s dvěma hlavami objasnil. Napadlo mi to nejjednodušší a nejpřirozenější — že je to asi varianta, že mistr zkouší, která hlava, který výraz je nejvýmluvnější. K němu největšímu a nejradostnějšímu překvapení vidím, že spěchá sem z továrny mistr Srpek, jenž použil nedělního klidu k tomu, aby hotové dílo v naprostém tichu zkoumal.

Mistr mi ochotně vykládá záhadu s dvěma hlavami. Poznávám nový doklad Šalounovy umělecké svědomitosti a důkladnosti. Hlava dole vypadá zcela jinak, než posazena na figuru. Těžko rozhodnouti, která je dokonalejší, která je pro svatého mučedníka výstižnější a výmluvnější. Neubránil jsem se divnému, zvláštnímu pocitu, když jsem pohlížel na monument, vlastně na pouhé jeho torso, jež samo o sobě svou těžkou mluvou člověka zrovna drtí. Tak se mi zdálo, že ta osamocenost, ta prázdnota kolem, všechno to, co chce monument říci, naznačuje nevyslihle lesknym způsobem. V té době, když mistr Jan Hus byl zrazen, bídně zaskočen, všemi opuštěn, v cizině cizím lidem a jejich ledovým názorům i zkamenělým předsudkům v šanc vydán, ohromoval Jan Hus nadlidským klidem, nezlomenou vírou v čistotu a ryzost svého učení. Jenom něco asi znepokojovalo nitro tohoto obra tělem i duší — jak bude v budoucnosti, co bude s jeho učením, co bude znamenat mučednická jeho oběť.

Není to strach, není to úzkost, — je to cosi tak velebného, tak vznešeného, co mluví z Husova obličeje, že není možno slovy vypovědět, co zamrazí duši při pohledu na grandiosní sílu, na sebevědomí, na tu přemíru lásky, kterou jakoby mlha předtuch velikolepých převratů zacloňovala. Stojíš před pouhým torsem monumentu, zadumáš se, věky před tebou defilují — a tobě se zdá, jakoby ta hlava dole stojící rozmlouvala s hlavou na torsu do týla zalitou. To jakoby byl symbol toho Husa, jenž v lidu živoří a ještě pravým životem neživje! Ta hlava dole jakoby byla malomocná, ta hlava jakoby silným hlasem volala, burcovala a varovala — ta hlava dole jakoby ještě úpěla v nepochopení, pokoření, jakoby chtěla říci, že ještě nenadešla doba toho pravého, velkého, slavného na ramena vstoupení, duchovního vkříšení!

Torso už začíná krásně patinovat. Vzduch brandýsský, jak mne upozorňuje mistr Srpek, znamenitě působí na bronzovou massu, jež

bohužel, nedočká se v Praze tohoto nádherného zabarvení. Už dávno minuly doby, kdy Praha měla podmínky pro vytvoření lahodné patiny kopule dómu svatomikulášského. Tenkrát se ještě v Praze topilo dřívím, tenkrát tu byl docela jiný vzduch, v němž ještě rodily se a kvetly tak nádherné, jarní, svěží barvy. Suchardův monument už je dnes černý, a osud ten čeká také Šalounova Jana Husa.

Viděl jsem potom, co spatřili hned tak někomu nedopřáno. Mistr Srpek uvedl mne do dílny, v níž dílo Šalounovo spěje k svému vzlétnutí ze sádrové kukly do bronzového hávu. Ve svém životě nezažil jsem ještě takového překvapení. V dílně mistra Srpka byl jsem před dvěma roky. Tenkrát byla hotova jediná skupina (Exulanti). Dnes zjevil se mi před očima monument skoro hotový. Zabírá takřka celou dílnu, rozsáhlou to místnost. Bylo mi, jakoby najednou z mlh přede mnou se zjevil Rip s celou svou drahou, přemilou tradicí. Tak mohutným, tak do srdce se přivinujícím dojmem působil na mne Šalounův Jan Hus. A tu zase divný pocit mne zamrazil. Jenom postava Husova schází! To vše, co mistr Šaloun do díla vložil, to celé krvavé utrpení národa, jež tu tak mistrovsky tlumočí, až srdce bolí, jakoby nadarmo bylo vytrpěno, nebude-li naše obrození v intencích velkého mučedníka prohloubeno a dovršeno. To všechno bude hlásat monument, až zaujme dominantu Staroměstského rynku, to z něho bude vyvěrat jako věčně živý pramen a není pochyby, že monument skvěle vyplní velké, národní svoje poslání, že když ne my, aspoň naše potomstvo dočká se toho, aby palina kultury zahladila to bolestné, co mluví, co varuje z Husova svatého obličeje!

JUDr. R. J. Kronbauer.

Praha, 9. listopadu 1913.

* * *

TŘICET LET NÁRODNÍHO DIVADLA. Když v roce 1883 otevřeli Národní divadlo, bylo ve zlaté kapličce na Vltavou všecko jiné: divadelní správa, herci i obecenstvo. Za třicet let mnoho se událo a skoro všecko se změnilo. Jen jedno se nezměnilo: Smetanovy opery, které dostalo »důstojné Národní« od Prozatímního do vínku, zůstaly podnes jeho nejcennějším repertoirním majetkem. Po této stránce vývoj děje se volněji, jsme stále ještě uprostřed období, které otevřením Národního divadla započalo a které ještě trvá. Správa divadelní sáhla proto časově mnohem dále do zásoby svého dramatického zboží, aby uspořádala na paměť třicetiletí divadelního večer retrospektivní. Vypravila Tylovu Paličovu dceru. Mezi dobou vzniku této činohry, rokem 1847 a 1913 jest ovšem rozdíl již velmi patrný. Před šedesáti sedmi roky byly v Praze poměry ještě v pravdě idylické. Česky hrálo se Stavovském divadle v neděli odpoledne, a Němci, ačkoli ta česká představení příliš rádi neviděli, chovali se k nim slušně, ba s jakýms respektem. Uvažme jen! Tehdejší Bohemia, již redigovali Franz Klutschak a Bernhard Gutt, vycházela čtyřikráte v týdnu v číslech o 4 stranách, čili 8 sloupcích. Mám náhodou v ruce ročník 1846, a nalézám tu v č. 195. z 29. prosince celé dva a půl sloupce věnované divadlu, a to českému divadlu. Referent F. K., patrně Klutschak sám, promlouvá tu velmi obšírně a vážně o premiéře Tylova Pražského flamendra. Ale dokončiv svůj referát ač v čísle následujícím, v němž mu věnoval nové dva sloupce. A nyní račte porovnat počet čísel, jejich objem, rozměr a bohatství všeliké látky v dnešních českých listech s místem, věnovaným v nich českému divadlu a české literatuře — o listech německých a jich poměru k našemu kulturnímu životu ani nemluvě. A ještě jedna pozoruhodná věc z referátu staré Bohemie. Autor referátu sice cení si výslovně snah, talentu a literárního působení Tylova, ale buší do něho přes to nemilosrdně. Vytýká mu — mimo jiné — že se děj v jeho hrách nevyvíjí sám ze sebe, nýbrž náhodami že jest posunován, že proto přísně řečeno vůbec nejsou dramaty, že se zřídka zrodily z obraznosti básníkovy, ale reminescence že jsou jejich zdrojem, že Tyl opakuje sám sebe, jeho osoby že nejsou charaktery, dávajíce se posunovati jako šachové figurky — jichž všecka aktivita spočívá v jich passivitě — jak parodoxně praví. To činí prý každé Tylovo drama již předem nemožným. Po přísném kritiku z Bohemie přišli jiní, také čeští, kteří zpívali stejnou — a hle — po sedmašedesáti letech Tylovy hry ještě na prknech Národního divadla žijí! Není to důkaz, jak šedá je všecka theorie a zelený strom života? V těch hrách přece jen vězí něco, co jim nedá zahynout, něco, co ssaje životní šťávu z větších hloubek, než jsou estetické pravdy. Snad je to ryzí lidský cit, snad něco jiného. Jisto je, že Tyl nebyl daleko pramenů života. Národní divadlo učinilo dobře, že

uvedlo v lubnejní dny na scénu právě Tyla a že jej věnovalo tolik pietní péče. Bohemia napsala, že Tylův Flamendr není vlastně lidovou hrou, poněvadž v ní lid nejedná. Snad. Ale pro lid své kusy Jos. Kajetán Tyl psal a lid jim rozuměl. Národní divadlo vypravivši Tylla vzdalo hold demokratickým počátkům českého divadla.

PROF. DR. ANTONÍN FRIČ. Přemnozí Pražané znali pevnou postavu krásného starce, jehož hrdému zjevu tak slušelo jméno Frič. Již jeho zjev i rodinné jméno budilo úctu — osobní veliké jeho zásluhy byly známy v celém rozsahu spíše v užších kruzích vědeckých. Prof. Dr. Antonín Frič zemřel. Rázovitá jeho hlava neobjeví se v síních universitních již ani při slavnostních příležitostech, nespatříme ji už v zoologických a paleontolických sbírkách Musea království českého a nezahlédneme ji ani na ulici. Tak mizí rychle poslední ze zakladatelů našeho kulturního života, a svědci jeho slibných počátků, li muži vzácní, kteří zapouštěli pluh v odpočatou zemi, kteří viděli vyrážeti první zelené osení a kteří se dočkali bohaté úrody. Vidíme, kterak s nimi odchází nezapomenutelná perioda našeho národního života, perioda, kterou jsme zastihli ještě v době plného zrání, a která nám nyní, zacházejíc, jeví se drahou a nad jiné důležitou. Neboť v ní zapouštěla kořeny naše věda, rozkvetla literatura, zazářilo naše umění. Prof. Dr. Antonín Frič na rozdíl od svého bratra Jos. Václ. Friče, nevystupoval v ostré světlo veřejnosti. Jako muž vědy hledal těžisko své činnosti v pracovně, na katedře universitní, v učených společnostech a ve sbírkách musejních, které mu budou krásným památníkem. Ale pamatoval i na širší vrstvy po vzdělání a vědění tačnícího obecenstva, a vedle svých prací přísně vědeckých vydal i díla populární.

Loučíme se s ním jako s neúnavným, vážným a důstojným pěstitelem české vědy, který si zasloužil vděčnosti svého národa.

NA STARÉ POŠTĚ. Napsal Josef Císler. Je to v několika dnech druhá Císlerova premiéra, o které referujeme. Oběma dopřálo vlídného příštřeší Intimní divadlo na Smíchově, které v poslední době několikrát upoutalo k sobě ve zvýšené míře pozornost. Císlerova aktovka je vážena ze zamilovaného autorova prostředí. Na českém západu se narodil, má mnoho vzpomínek a dovede z nich vydatně čerpati jako novellista i jako autor dramatický. Na staré poště na pohraniční čáře událo se za válečných dob před více než sto lety několik rozmarných episod. Už ve svých »Vojácích«, které ve velmi zdařilé reprodukci uvedla na scénu »Uranie«, osvědčil autor tuto způsobilost, z těžkých dob čerpali jasnější motivy. V pohraničním zákoutí, v zašeřené poštovní kanceláři mužíčka v suchopárné úřední funkci zastupuje mladá, půvabná paní poštmistrová, kterou autor obdařil posláním velice sympatickým. Panička není skoupá ani na lákavý úsměv ani na nějaké to svůdnější slovíčko, a to ovšem pana poštmistra dráždí k prudkým výbuchům žárlivosti. Pokud běží o omšelého správce celnice, kterého pan poštmistr zase rozčiluje raffinovaným pašováním tabáku, jsou ovšem všechny důsledky těchto záletů k smíchu paní poštmistrové a konečně i nám posluchačům. Ale něco jiného je, když na scénu z čista jasna jako meteor vpadne fešácký francouzský důstojník, jenž se úsilovně shání ani ne tak po kurýrovi, jako po depeši, kterou musí stůj co stůj dostati do rukou. Pan poštmistr, do něhož bychom se v dobráckém podání pana Počepického tolik chytrosti ani nenadáli, vypálil však Francouzům rybník, depeši od kurýra převzal a prozíravě svěřil svojí ženušce, která provede panu kapitánovi kapitální kousek.

Aktovka zařízla tu do živého a vyvolává od této chvíle napjatý zájem. Autor operuje tu s nepopíratelnou obratností celým klubkem osob, jejichž shon má vervu. Depeše dostane se šťastně v moučné kukli z kanceláře do rukou mladé, šikovné pašeračky, která už se o její bezpečí postará. Na neštěstí vyžvaní tajemství správec celnice, a v zápětí na to přivedou holčinu na scénu. Obrátili ji sice na ruby celičkou, ale po depeši nikde ani památky. Poněvadž holka nechce povědět, kam depeši dala, potrestá ji důstojník pro celý život — chce jí ustřihnout nádherné její vlasy. Rozhodně zajímavá chvíle, plně účinná. Holčina má úžasnou duchapřítomnost — aspoň aby jí nechali copy na památku, prosí krutého kapitána. Víte ovšem, že depeše je ve vlasech uschována a máte ze statečnosti hezké pašeračky radost. Důstojník, oklamán jejím klidem, upustí od této exekuce a pustí holku a s ní ovšem i depeši na svobodu. Aktovka zasluhovala ucelenějšího provedení. Jinak si ani nedovedu vysvětliti, proč nevyzněla, pokud se zevního rázu úspěchu týče, pro pro autora tak, jak se dalo předpokládati. K.

SPISOVATEL KAR. ŠÍPEK (PEŠKA). Nebylo mi dopřáno, abych milého druha zastihl v Bohdanči, kam jsem se s drem. D. Panýrkem dostal laskavostí prof. dra. Jedličky, jenž nás na své okružní cestě v zájmech sanatoria pod Vyšehradem ochotně zavezl svým benzinovým ořem do roztomilého tohoto lázeňského zá-

koulí. »Zrovna odjel,« bylo nám k našemu nemalému zklamání hlášeno, když jsme plni touhy, sejíli se se Šípkem v jeho rodném místě, zaslavili na náměstí. Nedávno bylo v novinách, že Peška byl jmenován ředitelem. Jistě vítaná záminka navštíviti soudruha, jenž celé generaci starších literátů přirostl k srdci. Když před prázdninami ochuravěl, všechny věrné přátele jeho bolestně to zarmoutilo. Proskakovaly o povaze choroby zprávy až zarážející. Už v Bohdanči jsme slyšeli radostnou zvěst, že se Karel Šípek pustil se svým úporným nepřítelem v tuhý, zdárným výsledkem korunovaný zápas. Ve dnech nedávno minulých vyhledal jsem Šípka v jeho pražském bytě v Jerusalemské ulici, kde jsme se na jedné chodbě selkali před více než dvaceti roky. Vím, že Šípkovi nebude toto zasáhnutí do intimního života příjemno. Znám jeho povahu a neujdu výtce, dost možná, neposkytnu-li mu příležitost, aby ji vyslovil, že dokonce písemní. Ale jakáž pomoc! Nerad jsem slyšel výtku, která mne ještě víc zabolela. Zcela správně bylo mi řečeno v Bohdanči. »Tak se nám zdá, jakobyste vy pánové z literárního cechu na nejmilejšího svého druha docela zapomněli. Když jsme slyšeli zvěst o Šípkově ochuravění, čekali jsme plni úzkosti sebe menší sdělení, jak se mu daří a je-li mu už líp. Všechno možné jsme se v těch novinách dočtli, ale pro zprávičku o spisovateli Karlu Šípkovi v nich místa nebylo.« Svatá pravda! Spěchám, abych aspoň částečně napravil, co jsem i já zameškal a zavinil. Zastihl jsem Šípka jako zdravím kypícího rekonvalescenta. Už má i tu svou jadrnou barvu v obličeji, už má — a to je to hlavní — i ten svůj humor, jenž není tak nevděčný, jako literatura a všechno, co s ní souvisí. Ten mu zůstal věren, len ho neopustil. Měl jsem a se mnou mnozí jiní za to, že Šípek je vězněm svých čtyř stěn a že ještě nevychází. A on už zatím byl nejen venku, ale dokonce v divadle. Stará jeho láska přihlásila se ovšem a propukla nejdřív. Nic víc a nic jiného jsem nechtěl říci, než že Karel Šípek se pomalu z toho šípku přeroubuje na plnokvětou růži. Doposud věděli jenom jeho nejvěrnější přátelé, že se mu už vede daleko líp — ředitel Národního divadla Gustav Schmoranz, chef opery Karel Kovařovič, spisovatelé Ignát Herrmann a Václav Štech — ale mám za to, že to mají vědět všichni, kdož Šípka znají a mají rádi — jako člověka i jako spisovatele!

Dr. R. J. K.

»MARNOTRATNOST« JAR. VRCHLICKÉHO. Našel jsem ve svém zápisníčku drobnost, která je zlacena humorem. Je ho v životě tak pořídku, že se člověk mnerád pochlubí, sobě i jiným pro radost i s lakovým ždibečkem, a to tím spíš, poněvadž zachycuje jasnější chvíli ze života Jaroslava Vrchlického. Povážlivější je, že se tu nutno zmínili o tom, že milý mistr zrovna měl chvíli, kdy uznal za dobré takto ji charakterisovati: Kdybych měl dnes v tobolce to, co mám v hlavě, nezvonila by mně nikláky, anobrž zlaťáky.« Připomínám, že jsem poprvé v životě slyšel Vrchlického vysloviti toto hrozné monstrum. Zaloulali jsme se po svém zvyku do renomované kavárny. Sotva jsme se usadili, pozoroval jsem na Vrchlickém neklid, ba, mohu říci, že nervosní vzrušení. »Tady nemožno sedět«, sléžuje si Vrchlický — »člověk tu sedí jako zvíře v menažerii. Déle toho nesnesu — prosím vás, udělejte mně něco k vůli a pojďme jinam«. Rozumí se samo sebou, že jsme vyhověli mistrovu přání s největší ochotou. Když Vrchlický platil, povšiml jsem si, že dal korunu dišKrece. Poněvadž Vrchlický chvíli před tím s bohémským humorem se pochlubil, že těch nikláků má jenom tolik, co vynesou líři znělky, pomyslel jsem si, že mistr asi ani ve snu na tohle obmezení své svobody nevzdechl.

Šli jsme tedy o dům dál a zapadli do kavárny stejného ranku. Tam se historie opakovala. Přítomnost Vrchlického vyvolala tu pravou sensaci. Mistr seděl tu jako na trní, kabonil se, ale úlokům lačné zvědavosti se tím neubránil. Snažili jsme se věc obrátit v humor. »Co pak jenom slavné primadony a světoví i nesvětoví tenoristé mají nárok na tak lichotivou pozornost?«, namítali jsme. Mistr mávl rukou a resolutně prohlásil, že tu nezůstane a že půjde raději domů, ač se na pobesedování velice těšil. Když došlo na vypořádání účtu, zachoval se Vrchlický týmž kavalírským způsobem jako v první kavárně. »Nevejdu nikam,« prohlašoval Vrchlický, »kde jsou lustry a samet. Zaveďte mne někam, kde budu míti svalý pokoj. Půjdu raději do prostého výčepu než do tak zvané nobl kavárny. Věřte mne, že jsem z toho okukování dostával už závrať«

Radili jsme se, kam se uchýlit. Deset návrhů vysloveno a deset zavrženo. »Vím o kavárničce«, povídám, »kam docházejí zcela prostí lidé — ženy z Iržiště, posluhové, drožkáři a fiakristé. Říkají prolo lokálu »drožkářská kavárna.« Tam vás, mistře, sotva budou znát.« — »Sláva!«, zvolal Vrchlický — »pojďme do té drožkářské kavárny.« Mistr si nesmírně liboval, když se v kavárničce uvelebil. Byla prostá, skoro chudičká, ale čistá jako klícka. Bylo to v zimě. Sedíme v koutě nedaleko dveří. Vejde člověk, zachumlaný v kožichu jako ponrava v hlíně. »Honem, honem,« zarachotí jako řehtačkou,

známám nákvap — policie si objednala moji slepičku . o bude zase transport — buď do špitálu nebo na direkci!« Složí u dveří, srká tačně vřelý čaj a laje při tom jako rampouch na sluníčku. Rozepíná kožich, složí v něm (poznamenal mistr, narážejíc na jeho hubenost) jako hůl v almaře, oláčí se jako větrnička na čtyři strany a všechny známé pozdravuje bodrým slovem. Najednou ulkví pohledem na naší skupině, přikrčí se asi tak, jak to Šmaha dělával ve Furiantech, zabodne oči do Vrchlického a zvolá: »A to jsou k nám hosté — p a n e s p i s o v a t e l i z P a l a c k é h o n á b ř e ž í, p ě k n ě v á s u n á s v í t á m! Jestli pak se na mne líbějí pamatoval? Vezl jsem jich jednou k panu místodržiteli. Já jsem prosím ze Zderazu, takořka soused.« Bylo ovšem zas po inkognitu. Ale mistrovi to pranic nevadilo. Největší radost měl z mistrovy návštěvy nějaký fraucimor, jenž svoje radostné překvapení projevil oslovením tímto: »I Ježíšmankoła, je to pravda, že jsou oni ten pan Jaroslav Vrchlický, jenž ty krásné básničky skládá?« Poseděli jsme si, pobesedovali hodně přes půl noc. Mistra už potom nikdo neobtěžoval ani oslovením ani pohledy. Když jsme se ubírali k domovu, o leccos se zavadilo, co zachmuřilo náladu. Řeč, stesky byly toho rázu, že mi uklouzla poznámka o těch korunových diškrecích. Mistr se zastavil, dal se do smíchu, pohladil si vous a pokouknuv po svém zvyku po očku, řekl v rozmarné náladě: »Co je na tom divného? To přece plně odpovídá mému výmineènému postavení — c o ž p a k j s e m n e b y l n e j e d n o u, a l e n ě k o l i k r á t k o r u n o v á n n a — k r á l e p o e s i e!?« Dr. R. J. K.

IMPROVISACE VRCHLICKÉHO. K redakční výzvě v č. I. Máje uveřejněné zaslal nám p. H a š t a l M o s l e c k ý, učitel ve Vodňanech následující zajímavý příspěvek:

V r. 1907 dne 8. prosince přednášel Vrchlický ve Vodňanech o poesii Havlíčkově a jeho současníků. Přednáška byla nádherná, účast pěkná. Po přednášce večer sešla se čelná společnost v hostinci »U Mašků«. Mistr Vrchlický sedl ke stolu předních místních dam. Bavil se výlečně. Usmíval se, sršil vtipem, podpisoval pohlednice a dosti dlouho se pozdržel. Slíbil dámám, že jim napíše po verši. Nezapomněl; ráno každá obdařena pěknými verši, jež zde skoro všechny uveřejňujeme:

I.

V kvělů věnci, krásných paní, seděl jsem trn sprostý,
chudý poutník mezi ráje milostnými hosty,

napadlo mi v duši od nich kolik vlídné něhy,
vesel zas že půjdu dále sluncnými břehy.

II.

Žijte blaze, krátké slovo,
ale světy v něm
a vy všechny rozdáváte
sladkým úsměvem,
muže do srdce jej ke dnu
zavru sladkým snem.

III.

Chcete verš? Ó ten rád mstí se,
žádá srdce zpět —
a Vy sama, jste jak milý
sladkočeský květ,
zůstanete, já plák plachý
musím odletět.

IV.

Na vějíř napsal:

Do dřeva se tvrdě píše, jak se v srdce vpíši?
Vzpomínka mně křídla půjčí, ať dál básním v tiši.

V.

Chtěl bych vzpomínku Vám uvít věncem
kolem skrání,
a jen kvítek rozloučení chvěje se v mé dlani.

VI.

Jako vlny v proudu, tak se shledáváme,
naděj na shledání všichni v duši máme —
zatím do cesty nám padej dobro samé.

VII.

Sladká přání, milé touhy,
ach, jak bez Vás život dlouhý,
jen když v mysli zbudou zlaté prouhy.

VIII.

Pravý verš jest drzý žebrák; solva napsán hravě,
již chce, aby věčně nosen v srdci byl i hlavě.

IX.

Jedna dáma vyžádala si od Adolfa Heyduka verše; lýž vyhověl prosbě její a napsal jí:

Pro veškero svoje žití
mějte hlavu plnou hvězd
a srdce plno kvítí.

Vrchlický pak k tomu připsal:

A já skromný žáček mistra pravím k tomu —
sobě plně šťastna budte — šťastím domu.

VZPOMÍNKA K 8. LISTOPADU 1620. V našem článku, ošišěném s tímto titulem v č. 5. ročníku letošního má zníti řádka třináctá správně: »se zahrabáním padlého konsilva nebylo učiněno ničeho«, jak z textu ostatně vyplývá.

Toto číslo vydáno dne 21. listopadu 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNICE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 8.

MARYŠA B. ŠARECKA:

BEATRICE.

Přišla jsi v můj život z pekla nuloslí,
jako báje hříchu k mojí mladosti,
a když kouzlo tvoje dotklo se mých skrání
na bolesti, na vztek, na pláč, pohrdání,
na hořkosti všecky zapomněl jsem rázem —
rajské slitování s tebou přišlo na zem...
.... kam můj živol půjde, nevím doposud,
možná k vykoupení, snad jen v nový blud;
ale — ani nechci promýšlet to zatím,
třebas i ten zbytek štěstí znovu ztratím ..
Dokud nová víra z lásky tvé mi svítí,
včerejška af není... Zítra... vše se zřítí.. !

DR. JAROSLAV KVĚT:

ZA SVATÝM PATRONEM.

VZPOMÍNKA Z KORFU.

Vždycky mi bývalo líto, že moje křestní jméno — hořejší je pseudonym — není v žádném kalendáři. — Tatík mne vždy konejšil, když jsem záviděl jiným, kteří měli patrona dokonce v domovské obci, třebas v hlavním chrámu, jenž mu zasvěcen, že sv.* . . . je dokonce národní svatý na Jihu v krajích slovanských a že to dle smyslu není žádné špatné jméno, aspoň prý mu rozumním a kamarádi prý ani nevědí, co ten jejich »Josef«, »Pavel«, »Antonín« atd. značí.

Konejšil, ale nekonejšil mne . . .

Čím dále tím více byt jsem na štíru se svým svatým patronem. Zvláště když mne později ve vyšších školách nápadné mé jméno křestné k nevýslovné mé nevoli všemožně znetvořovali a já útlý, slabý tělesně jinoch pěstním právem, jediným nepsaným, ale platným zákonem středoškolské mládeže, jim, štvancům, ubrániti jsem se nemohl . . .

Zanevřel jsem na svého patrona, který mi takové příkoří způsobil, zajisté ovšem bezděky a podpisoval jsem se od té doby buďto pouhým začátečním písmenem křestního jména svého nebo řeckým synonymem, které však také se mi důkladně zprotivilo, když po letech na vysokých školách literát, přítel Matěj, také skrývající svého patrona za zkratku na druhém místě slavného jména svého, duši jména mého zaměňoval cizím výrazem »fišfron«, což není zrovna lichotivé, ale páchne příliš mořskou vodou, tukem námořnických bot a nenáviděným rybím tukem dětského mého léku.

A na nešlěstí nenaskytla se mi příležitost ani, abych si aspoň postěžoval svému patronovi, který sic připadá na 14. prosince, ale v žádném kloudném kalendáři nepřichází, leda v seznamu jmen slovanských a vzácných. Divte se pak člověku, od pera, že si zvolí celkem slušný pseudonym.

Až konečně přece po dvacetiletém kymácení turistickém na severu a jihu, po východu a západu, poštěstilo se mi setkati se se svatým patronem svým tváří v tvář.

Šel jsem sám, abych nezbouřil posměch u družiny, která bezlohо pásla se po příležitosti,

*) Ne, nepovím je — nač pak by měl člověk pseudonym. Ostatně chci lecos šprýmovného o sobě vypravovati, tady je pseudonym dobrý.

aby se mi mohla odvděčiti za leckterý posměch můj dřívější neb ironii neb satiru nad slabostí lidskou neb nemilosrdným zážehem škod hlubosti, když na př. jeden soudruh nemohl poznati svůj kufr, pokud jej neotevřel, druhý ztratil všecky peníze na celoměsíční výpravu do Orientu, nežli vstoupil v Praze do rychlíku, třetímu vítr odnesl klobouk z vlaku mezi Sofií a Kazanlykem atd. atd.

* * *

Už je tomu pět dnů, co malý remorqueur Promontis vyvlékl náš parník Gratz z přístavu. Jíme, vzpomínáme, chodíme po palubě a spíme. Cizinci o nás říkají, že jsme sice první u jídla, ale že jsme veselí — bez nás že by bylo na parníku k ukousání. Každý den někde stavíme, vystupujeme, prohlížíme pamětihodnosti a zase se vracíme, jíme a spíme. První zastávka Athény, druhá Patras, třetí Korfu. A tomu patří dnešní moje vzpomínka.

Těšil jsem se na svého patrona, jemuž zasvěcen slavný chrám hlavního města. Už jsem skoro jen roztržitě naslouchal nápadům svých přátel, z nichž jeden radí druhému, který prý si vzal více peněz s sebou do Cařihradu na zakoupení všelikých památností, by si koupil — kus Dardanel — bude-li kokhati, že je bude míti dvakráte, druhý dokazuje třetímu zcela vážně, že muezzinové prý se mýlí volajíce Allah, Allah, nebo prý jim špatně rozumíme, neboť volají prý »Allaš, Allaš« a tak dále. Špatné vtipy jsou dokladem dlouhé chvíle. Už i laroky přestávají bavili bodré jihoslovanské přátele na parníku, ač jim holdují od prvního dne. Omrzelo mne také souslavně zlepšovati svůj zevnějšek, který několika cařihradskými lijavci, prachem silnic z bulharských výletů, zvláště přes Šipku na dřevěném sedle opatrného koníka, valně zvelšel (nebyl nejelegantnější ani při odjezdu). Ostatně utahaný šat nedovede ani největší péče učiniti slušným a nedovede to ani z brusu nová námořnická čepice z bílé látky a leskłým černým řemínkem a štítkem, jakou jsem zakoupil v jednom krámě Galaty nedaleko nového mostu, kde uměli francouzsky i italsky, pro sebe a přátele prof. V., aniž jsme si zlomili při tom berce na hrůzostrašném cařihradském dláždění... Je už čas přistát a vystoupit na pevninu — oblek se mezi zaprášenými pak úbory ostatních při table d'hôte ztratí. Však už od knoflíkových bolek zub času také jeden knoflíček uhlodal.... a jen límec »Dauerwäsche« září dosud leskem a běloší, neprozrazuje, že jej co jitro v umývadle cídím mýdlem, vodou a kartáčem, po kterémžto koupeli nabývá opět oslňující bělosti. Už nebaví ani číst zajímavý italský list Lettere (asi naše »Květy«), které mi zapůjčil jovialní kapitán, upozorniv na článek o sicilském básníku — briganti Salomenovi, jemuž syndaco svedl nevěstu a byl jím za to zastřelen; »quasi-eroe nazionale di Sicilia««, poznamenal jsem kapitánovi k nemalé jeho nevoli. Ale dohodli jsme se konečně, že bychom se také stali, oba, assassini, kdyby nás za čin pomsty spravedlivé odsoudili na 8 let do žaláře.

Štěstí, věru, že se blíží ostrov....

Kapitán upozorňuje nás již na jeho blízkost. Blížíme se k němu a jedeme pak chvíli kolem jeho boků, opodál v hlubokém moři, až ku přístavu. Z povzdálečí je již patrna zelenější jeho příroda, odlišující se od syrové, šedé, skalnaté hrudi pevniny řecké a ostrovů okolních. Hádáme se, kde je hlavní město, které se brzy potom ukáže zřetelněji. Krajan, jenž vstoupil na loď v Patrasu, byl tu nějaký den na Korfu a má dojmy nepříznivé; zradil nás, takže už málem měníme úmysl a chceme zůstati na lodi. Ostrov je však velký a krátký cestopis, který uveřejnil o něm přítel Dr. Guth v knize »Letem přes řecký kraj«, kterou kdosi má s sebou a půjčil mi na chvíli, naladil mne zvědavěji.

Již z dálky patrno na ostrově množství osad.

A konečně je tu přístav. Zelené ostrůvky u zálivu slibují zas jednou svěžejší pohledy — však jsme už celé týdny neviděli kus čerstvé traviny a salát bohatých lodních kvasů je pomalu jediná rostlina, na kterou se pamatujeme.

V zálivu plno plachetních loděk a bárek. Parník spouští kotvu — mračna rzi vznášejí se k nebesům z mohutných článků kotevního řetězu, jež parní stroj v pravém slova smyslu dáví ze svého obrovského břicha. V tom od břehu vyřítí se spousta bárek a jejich vlast-

níci vyšplhají se na lod. Nesmějí dovnitř, až se naobědváme — zatím aspoň pokukují okny do jídelny a nabízejí pohlednice s řeckými a latinskými nápisy, drahé i špalné. Drzejší vnikají celou hořejší částí těla okny do místnosti — jako Petrovští vyhlížejí — kapitán je zahání, ale je to platno jako vůči mouchám ve venkovské hospodě. Dravci — dlužno zamknout kajutu — je jich všude plno. Kteréhosi z nich kopl do hlavy námořník zvedající můstek, když lezl po jeho schodech. Jiní lezou jako opice po železných tyčích při bocích lodních. Jinak jsme jim neříkali, nežli »raubíři«, ale nejsou tak zlí na břehu. Je jim asi těžko na světě. Žijí jen z cizinců a navštěvovatelů ostrova nemůže býti mnoho, když tu dle bedekra mimo Achilleion vlastně nic není.

Vnutil se nám vysoký »cicerone«, jenž mluví špatně německy a projel se s námi po ostrově. Ale Achilleion jsme nenavštívili — za dvě drachmy ten letohrádek pruského protzovství nám nestál. Nedaleko na vrcholku pahrbku usedli jsme na nějakou chvíli a rozhlíželi se po svěží přírodě — při obstojné kávě a prabídné teplé sodovce s citronovou šťávou, která citron neviděla. Drahé za to vše....

Rychle klusají koně obou našich kočárků, vytrvale běží kerkyrský otrhánek za naším vozem, aby odbyl za několik lept krásně modrý květ nějaké cibulovité rostliny, kterou tu zovou »Athanasia«. Těšil mne svěží a vzdorný proti vadnutí na parníku po návratu ještě řadu dnů. Celá koule drobných blankytných květů zdobí konec stvolu, ale nevoní. Zázračné slunce vykouzluje takové květy, jichž parky, které míjíme, jsou plny. Jedeme kolem vinic se starými révami bez hroznů, takřka vymírajícími, a kolem kukuřičných polí, vroubených živým plotem z Opuntií se zrajícími ostnitými*) plody a rozstroušené po okolních kopcích.

S nich do příkopů vedle silnice opatrně jako šlíhlí hadi svíjejí se dlouhé šlahouny nějaké ostružiny jižní s růžovými květy. Pak přicházejí háje olivové s děravými kmeny jako v křečích zmítajícími se nad zemí z bolesti vezdejšího života. S jedné strany jsou jich koruny ozářeny světlem ulpívajícím na dozrávajících olivkách, s druhé strany jsou olivky ve stínu — divný vzhled ovoce. Mladý, jarý vozka ukazuje osady rozstroušené po okolních kopcích, z nichž jeden, vysoký stuje San Salvatore a jeho klášter Monastero di San Domenico — vlašština všude běžná ve jménech měst i lidí, i kraje, po dřívějších pánech ostrova.

Dobře se dorozumívám s kočím, jenž mi ochotně obstarává výklad topografických zajímavostí. Potkáváme malé zdejší vozíky s vysokými koly — jako v okolí Říma. Italská kultura všude patrna.

V korunách stromoví hlučně si vedou, skřípající cikády. Chvílemi objeví se z vyvýšeného místa modrý jazyk zálivu, jenž rozhledu dodává na okamžik zcela jiného, životnějšího, svěžejšího rámce, takže rázem chápeme, proč už starí milovali moře. Vždy je kraj vroubený mořem v záři slunce nekonečně krásnější, jaksi čistší, než-li sebe vlídnější krajina bez vod. Zcela jinak se snáší bílý pruh silnice nesmírně prašné — dobré jinak, ale vápenitě bílé, že až oči z ní bolí, osvěží-li se oko chvílemi na modru moře — nebe nemá toho hlubokého, klidného tonu.

Potkáváme ženy domorodé se šátky na hlavách na plocho střískovitě upevněných — nosí břemena na hlavě. Milují, jako všude venkov, živé barvy. Po čase objeví se při silnici hospoda — kočí slýská si na únavu koní, které prý třeba napojit. Ve skutečnosti jde však o napojení vozataje. Ti už si rozumějí — vozataj a hospodský, jenž je tu hned po ruce s několika sklenicemi hnědého, dosti silného, prý zdejšího vína. Jen pro ochutnání jsme přivolili. Jednu sklenici vypil kočí, nějakou sklenici i my. Platíme špinavými papírky — drachmami (Řecko má špatné peníze, samý papír, usmolený, potrhaný, mnohokrát slepovaný a látaný). Třeba však šetřiti — máme řeckých mincí málo a třeba zachovati ještě několik drachem pro obrázky, pohlednice a známky z Korfu, jakož i na průvodce, dlouhého čahána společnosti Americké Linie, který nám nebyl mnoho platen (bezmála nic), ale přece dostane od každého po 4 drachmách. Kdybych se po druhé vydal na Korfu, budu všude cestovati sám — s italštinou se všude stačí.

Pokračování.

*) Mám na ně z Neapole pichlavé vzpomínky.

JAN VRBA:

STESK.

Jdou chvíle životem, kdy srdce tiskne cosi,
že mukou šílenou se rozbolí,
kdy smutek podzimku na mezích květy kosí,
a poloka pláč zvoní do polí.

Kdy touhou zasluneš po měkké dívčí dlani
a za polibek dal bys cokoli —
Však nad silnicí vítr v smutném žalování
si pohrává proschlými topoly.

A vzpomeneš, že sladké jaro bylo kdysi,
že jasmín kvet a voněl modrý bez,
žes' v sítnicích měl vrytý měkké tváře rysy
a v srdci stejné hoře jako dnes.

A víš, vše přešlo tiše, prchlo bez naděje...
Víš chvíle mlosti se nevrací...
A polekané srdce neklidně se chvěje
zapomenuté struny vibrací...

To chvíle jsou, kdy chladný měsíce svit vzeplá
a z mlhy rostou horská úbočí,
kdy z rmutu zapomnění vzdme se vlna teplá
a lichá slza tryskne do očí..

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Obstarejte, prosím vás, rakev a ostatní věci, správce vám musí vše potřebné poskytnouti, já musím truchlivou zprávu ohlásiti své rodině,« povídal u schodů a lékař mlčky se uklonil, chvátal za správcem.

Bylo mu milejší, že nemusel býti přítomen trapnému okamžiku, který jistě nastane, až bude Valena sdělovati rodině, jaké tragické zakončení hostina měla. A kdyby byl tušil, že také členové rodiny jsou úzce spojeni s celou tou vzrušující událostí, byl by býval ještě vřeleji vděčen tomu, že nemusí býti pozorovatelem a účastníkem takové smutné chvíle.

Když pan Valena vešel do rodinného pokoje, našel v něm pouze svou paní a mladší dceru Kamilu. Ta se právě čemusi srdečně smála, ale jakmile spatřila vážnou tvář otcovu, zarazila se.

»Vyjdi, Kamilo, na chvíli ven,« poroučel dceři a popošel k oknu, jakoby neměl odvahy na svou paní se podívati. Paní sledovala ho uleknutým pohledem a neodvážila se ho otázati, dokud sám nepromluví.

»Nelekej se, stalo se cosi velmi nepříjemného a trapného,« povídal konečně sklíčeně. »Už jsme našli vysvětlení ke zranění selníkovu. Nebyl zraněn jen on sám.«

»Skutečně? A kdo je ten druhý? Kde se nachází?«

»V lese.«

»Jak to v lese? Co pak ho nikdo neléčí?«

»Nepotřebuje léčení, už je mrtev.«

Paní Valenová se zachvěla a oči na muže vytřeštila.

»To nemůže býti,« vyhrkla těžce. »Nežertuješ?«

»Je mi příliš hořko, než abych žertoval. Už toho, co jsem řekl, je dost, aby člověka všechen smích přešel, hůř je, že přijdou ještě smutnější věci. Ty toho mrtvého také znáš, chodíval k nám v Puklicích.«

»Pro Boha, to je ledy Holař,« křikla vyděšeně.

»Uhodla jsi. Teď jsme ho s doktorem a myslivcem našli; já musím odjeti oznámit to vojenským úřadům. Nerad tě rozčiluji, ale nemohu si pomoci. Musíš se postarati, aby naše děti se o tom šetrně dověděly, a zvlášť s Hanou buď opatrná. Ta už také cosi tuší a pozoroval jsem na ní veliké rozechvění. Nerad bych, aby ještě ji neslihla nějaká nemoc.«

»Holař, ten hodný a hezký Holař!«, zanaříkala ruce spínajíc a slze se jí do očí hrnuly. »A prá-

vě u nás! Kam sem ten nešťastný člověk pro smrt si chodil, co to jen dělal, že k takovým věcem nechal dojíti!«

»To bys se musela také Kozáka tázat, ten ví víc a ten je na živu. Aspoň kdyby ten mohl mluviti, abychom se něčeho jistého dověděli. Takhle zůstanou jen dohady a naše dcera stane se předmětem spousty pověstí. Prozradí-li se, že s oběma udržovala známost, budou ji důstojníci vším právem viniti, že ona je toho příčinou a náš dům bude zasypán příhanou, staneme se v Puklicích společensky nemožní. Aspoň kdyby byla už pro některého z nich se rozhodla, mohlo by se říci, že se srážka stala ze žárlivosti. Nevím opravdu, kde mi hlava stojí.«

Paní Valenová líše plačíc poslouchala trpká slova mužova. Byla pravdivá, nemohla na obhájení svého dítěte nic říci a přece měla Hanu ze svých dětí nejraději, protože už byla dospělá a jaksi nejlépe rozuměla mateřině srdci.

»Muže se nyní rozhodnouti,« povídala plačky. »Řekneme, že se Kozákovi zasnoubila.

»Ano, my řekneme, že se mu zasnoubila a budou-li se toho přát, a on řekne, že o ničem neví, co potom?«

»Vždyť je nemocen, vyslýchat ho nebudou, a než budou, sama s ním šetrně promluvím. Měl naši Hanu rád, celý se na ni třásl a bude jistě vděčen. A nebude-li, takové zasnoubení se dá později zrušit, příčina se vždycky najde. Jen prosím tě neztrácej hlavu, celá se třesu hrůzou a lekám se, aby ještě naše dítě to neodslonalo.«

»Toho si také nepřeji, ačkoliv by vlastně nejvíce ona sama zasloužila.«

»Nebuď tak tvrdý a nespravedlivý! Co zlého udělala? Že se bavila s dvěma muži a nemohla hned se rozhodnouti, kdo je jí milejší? To přece není žádným hříchem. Kdyby je bývala proti sobě dráždila, jednou toho a po druhé onoho vyznamenávala nebo s nimi kokelovala, to by bývalo bylo ošklivé, ale naše Hana taková zlomyslná koketa není. Ostatně, kdyby se měli všichni muži hned pro děvče zabíjet, už by snad ani na světě mužů nebylo. Spíš bude pravda, že se podnapili, pohádali a rozjaření vyšli ven do lesa, kde jeden druhého posekal. Chtěla bych na to umříti, že neměl ani jeden, ani druhý v úmyslu vzájemně zabíjet.«

»Co je to všechno platné, když přece zabil jeden druhého. Ten pan major dobře tušil, že v tom všem vězí nějaký nedovolený souboj. Setník bude za to trestán.«

»Bylo by hůř, kdyby se pohádal někde v hospodě a tam se dal posekat. Nedívej se na to tak smutně a oznam věc, já si zavolám Hanu a než se vrátíš, bude už děvče klidnější, než by bylo, kdybys ty sám jí to sděloval. Jdi už, jdi, ať sem ještě nepřijde, ty bys se nezdržel a bylo by zle.«

Jakoby tušila, že Hana brzy přijde, posílala energicky muže pryč. Třeba že se chvěla hrůzou z toho, co slyšela, její malířské srdce tušíc nebezpečenství dítěti hrozící, stavělo se rázně k obraně a Valena musil v duchu uznati, že mnoho z toho, co pravila, má zdravé jádro a je případné. On sám neměl v první chvíli tolik chladného rozhledu jako nyní žena.

Když sestupoval po schodech, spatřil Hanu v průvodu Kamily jíti chodbou k pokoji, ze kterého vyšel. Opravdu měla žena pravdu; zůstali ještě chvíli bylo by bývalo pozdě k ústupu a dojista by se byl s dcerou utkal a něco nešetrného jí řekl. Řekne jí ovšem, co uzná za dobré, ale to až mine první náraz zlé nálady a potom už to nebude tak příkré i tak zraňující. Byl rád, když usednuv do povozu, ujížděl za vojskem. Za nějakou hodinu dohonil vojenské povozy a ptal se, kde se nachází jenerál. Nemohli mu říci. Manévry ještě trvaly a jenerál se svým štábem neměl pevné stanoviště. Poradili mu, jak si má počínati a kde pravděpodobně k večeru štáb najde.

Jel tedy stále za vojskem, vyptávaje se, dělaje zbytečné okliky a mrzel se už na všechno válčení a všechny vojáky. Konečně ke čtvrté hodině našel jenerála, právě když v průvodu důstojníků stanul ve vesnici, ve které měli nocovati. Nedbaje udivených pohledů, přistoupil k jenerálovi a žádal za okamžitou rozmluvu. Jenerál namítal, že nyní nemá času, jelikož se bude odbývati v kruhu důstojníků kritika o dnešním manévrování, ale Valena byl neústupný.

»Moje záležitost je velice důležitá, jedná se o mrtvého důstojníka,« pravil s důrazem.

»Jakže, o mrtvého důstojníka? — Některý zemřel?«

Ano, nadporučík Holař.«

Jenerál zustal naň chvíli neduvěřivě patřiti, potom však se otočil, zavolal na ordonančního důstojníka a nařídil, aby ostatní pánové chvíli posečkali. V průvodu Valenově vešel do školy, kde měl přenocovati a sotva se dveře zavřely, otočil se k Valenovi.

»On se zastřelil, že?« pravil přísně.

»Nikoliv, on byl zabit.«

»Není možná! — Vypravujte prosím všechno. Dnes mi bylo hlášeno že nadporučík od své škadrony zmizel a není k nalezení. Odejel prý v sobotu na večer a nevrátil se. A protože jiný důstojník byl za podezřelých okolností nalezen zraněn, domníval jsem se, že asi Holař byl oním pachatelem a ušel trestu sebevraždou. Takového rozluštění jsem nečekal. Kdy a kde jste ho našli?«

Valena počal vypravovati, jak zvolání probudivšího se setníka uvedlo ho na stopu, že byl v lese za parkem odbýván souboj a že tedy v tom směru začal s lékařem a myslivcem pátrati, až našli mrtvolu. Uvedl také náhled lékařův, že byl Holař proboden.

»Takový výborný muž se skvělou budoucností,« potřásl jenerál hlavou. »Mně se zdá, že jste naše pány důstojníky pohoršil příliš ohnivými víny a že potom jejich rozpálené mozky dobře nedovedly rozeznat, co se sluší a co se nesluší.«

»Mohu v soukromí říci, že příčina vězela jinde. Oba páni byli našimi starými známými z Puklic a abych byl úplně důvěrný, oba se zajímali o naši nejstarší dceru. Dali jsme dceři úplnou volnost rozhodnouti se pro toho či onoho, protože jsme si jich obou stejně vážili a ačkoliv nevím dosud neklamu-li se, rozhodla se asi dcera pro setníka Kozáka. To bylo dle mého náhledu příčinou nešťastného případu.«

»Můžete míti pravdu. Páni byli rozjařeni bohatou večeří, o které jsem slyšel z různých stran mnoho chvály a laková žárlivost odmítnutého hledala příčinu k výbuchu, až ji našla. Záležitost je velice nemilá a musí se co nejrychleji skončiti, aby se nedělalo na veřejnosti mnoho hluku. Pošlu hned vojenského lékaře a důstojníky, aby ohledali mrtvolu a sepsali protokol, aby mohla býti mrtvola dána do rakve. O příbuzných nadporučíka Holaře není vám nic známo?«

»Nevyptával jsem se ho nikdy na rodinu, abych nevzbudil podezření, že snad o jeho čestnosti pochybuji. Vím toliko, že jeden jeho bratr je plukovním lékařem.«

Pokračování.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

KARAGÖZ.

MALOMĚSTSKÁ POHÁDKA O ZAMILOVANÉM TRPASLÍKU.

Pokračování.

A galantnost Nehýlkova byla skutečně okouzlující. Nuže, zde byl konečně rek, o jakém snila! Mladý, vtipný a svěla znalý!

Paní Vondrušková při tomto závěru zálibně shlédla se v zrcadle. Trochu ovšem sllouslla v posledním roce, ale bude už starostí její švadleny, aby to nějak upravila.

Jinak její pleť dosud svítila čistotou a její úsměv byl přímo mladický.

Nehýlek ještě téhož dne navštívil magistrovy a řídících. Všude dostalo se mu vřelého uvítání a zvláště paničky projevovaly mu svoji přízeň způsobem zvlášť okázalým.

Přednostové domácnosti omezili se obyčejně jen na nejnutnější slovní projevy. Pro ně nebyl Nehýlek ničím jiným, než-li malým obecním úředníčkem, placeným z jejich peněz. K nějaké zvláštní blahovůli nebylo tu tedy podnětu.

Za to něžnější strana domácí vlády nešetřila svými líbeznostmi. Pro ni alespoň opakoval Nehýlek téměř doslovně vše, co poprvé přednesl paní radní Vondruškové. A stejně jako tam i všude odpřísáhl svoji věrnost a mlčelivost, sám vyprosiv si totéž od milostivých dam.

Přímým důsledkem této taktiky bylo, že kaplický ženský svět podivuhodně zachovával mlčení o činnostech nového tajemníka, ač v tom byly všechny dámy svorny, že jím skutečně rozmnožena byla kaplická společnost o novou agilní a spolehlivou veličinu . . .

III.

Nehýtek, jakmile vykonal předepsané návštěvy, ujal se s horlivostí, jemu nevrozenou, svého úřadu. Objevilo se však záhy, že pro své povolání nemá ani dostatečných zkušeností, ani potřebných základů. Nedovedl bez pomoci jediný akt vyříditi samostatně. Radní Vondruška, který za nemocného starostu Mikulu vedl obecní hospodářství, ze zlosti ani nevyšel.

»K čemu jsou mu platny čisté manšety, když nedovede kloudné věty sestaviti?«, láteřil v poledne u oběda, až starý porculán na rodinném skleníku vyskakoval.

Jeho paní však nikterak neuznávala oprávněnosti manželova hněvu. »Víš, Inocenci! Ty také hned všemu jsi se nenaučil. Mudrc ještě žádný s nebe nespadl!«, brala v ochranu Nehýtkovu nedovednost.

Ale tím jen oleje do ohně přilévala.

»K tomu není potřebí žádné moudrosti, na čem my na radnici se usneseme!«, rozkalil se znovu Vondruška, také proto, poněvadž maso onoho dne bylo tvrdé a polévka přesolená.

»To také vím!«, odsekla jedovatě panička.

Přednosta domácnosti teprve nyní zpozoroval svoje přeřeknutí.

»Abys ty do všeho nemusela se míchat!«, durdil se. Teď však opět panička vyšvihla se na koně a zasykla:

»Tolik jako ty rozumím tomu jistě!«

Další slovní potyčku mezi manželi přerušila služka Kačena, přinášející noviny.

Vondruška nedočkavě strhl pásku.

»Jak pak to asi dopadlo s Turky?«, promlouval sám k sobě, rozevíraje chvatně »svůj« list.

A shledav, že Bulhaři vyhrávají, na hněv zcela zapomněl.

V této chvíli odpolední siesty býval nejměkčí a dalo se s ním také nejvíce pořídili. Paní Vondrušková dobře o tom věděla a umínila si okolnosti té také dle možnosti využitkovati ve prospěch svého chráněnce.

Po několika schytrale navlečených dotazech, na něž radní s ochotou a obšírně odpovídal, dotekla se znovu záležitosti Nehýtkovy. Ovšem jen s náležitou opatrností.

Vondruška však přece postřehl její zájem:

»U ďasa, co pořád máš s tím novým tajemníkem?«, osopil se, ale již ne s takovou prudkostí jako dříve na svoji choť.

»Co bych s ním měla? Nechci jen, abys zbytečně na někom seděl. Víš, že je mně spravedlnost nade všechno!«

»Nu dobře... Vše záleží jen na něm! Bude-li on ke mně, budu i já k němu. Ale nade mne se snad naparovat... on, skrček zamašlěný... to nesmí, nebo....«

A pan první radní zahrozil pěstí do opravdy.

Mladá paní spokojeně se usmála. Ne tedy nehotovost k úřadu, ale nedostatek loyálnosti k místním veličinám to byl, jenž bouřil krev proti novému tajemníkovi.

Uražená ješitnost — nic více. — Proti té věru bylo možno najíti opory i léku.

Paní Vondrušková nebyla dlouho na rozpacích. Nehýtek opouštěl svoji kancelář až za soumraku a tato chvíle nad jiné byla vhodná k záhadnému setkání.

Skutečně také, když onoho dne městský tajemník vycházel z obecního domu, v úzké uličce, již musil projíti cestou k domovu, potkal paní Vondruškovou.

Šla těsně kolem něho, nemohl jí tedy nepoznati.

»Rucelíbám, milostivá paní!«, zašvehlil co nejsladčeji a kloboukem až země se dotekl.

»Ach, náš pan tajemník! Jaká náhoda!«, kvílila se překvapená mladá panička.

»Jaké štěstí! Skoro mohl bych citovati s Dantem: a když jsme vyšli, spatřili jsme hvězdy!«, něžně lichotil Nehýtek, líbaje buclatou ruku.

Paní Vondrušková na hvězdu byla sice trochu těžká, než přece lichotila jí Nehýtkova básnická zdvořilost.

»Jak se daří v úřadě?«, ptala se s líčeným zájmem.

»Rucelíbám, milostivá, mohlo by to býti lepší!«, upřímně doznával sám!

»Co pak?«, přetvařovala svoji zvědavost paní Voršila.

»Nějak s vaším panem chotěm nemohu se domluviti!«, vyjekl Nehýtek nesměle.

»Patrně ho dosud dobře neznáte...«

»Učinil bych vše, jen kdybych věděl...«

»Poradím vám tedy...,« házela lonoucímu lano paní Vondrušková.

»Jak vám budu vděčný!«, zajásal si lajemník.

V krátkém hovoru po lé sdělila paní Vondrušková Nehýlkovi vše, co považovala za nutné.

Bude přece jen nutno, aby trochu alespoň lichotil jejímu muži. Nesnese dobře, vypíná-li se kdo příliš nad něho, zvlášlě podřízený úředník. Nechť tedy pan lajemník neslaví moudrost svoji nad Vondruškovu ani ve věcech, v nichž právo je na jeho straně. Ald.

Nehýlek naslouchal a přikyvoval a sliboval. Co měl činili jiného? V daných okolnoslech nemohl ani činili nic lepšího. Za hovoru došli až skoro za město.

Soumrak změnil se rychle v lmu, poslední petrolejová světla z ulic zůslala daleko za nimi.

»Bože, kam jsme to došli?«, hrozila se paní Voršila a téže chvíle vykřikla, jakoby ji na nože bral.

»Co se slalo?«

»Šlápla jsem nejspíše na žábu!«, sdělovala příčinu svého uleknulí a jako nevědomky přilískla se k svému průvodci.

»Vaše nožka jistě jí neublíží,« galantně uklidňoval ji Nehýlek a ruku kolem pasu jí položil.

»Já sám chtěl bych býli lou žabkou!«, šeplal jí a zvolna při lom k sobě ji nakláněl.

»Pane lajemníku! Kdyby nás lak někdo viděl!«, bránila se ze zdvořilosli zálelná paní Voršila.

»Kdo by nás mohl viděli?«, zahoroucnil Nehýlek. »Široko daleko není živého tvora, kromě nás a lásky...«

A již strhl paní radní do náručí. Ani mnoho se nevzpírala. Jen lak, aby se nečeklo, pokusila se o slabý odpor.

»Jaký vy jste divoký!«, zašeplala.

»Což mohu za své srdce?«, odpovídal. »Proč jste lak krásná. Tak loužebná. Od prvého našcho selkání jsem vás miloval!«

Zachvěla se mu v náruči.

»Vím, že dopouštím se hříchu, ale ani já nemohu za své srdce!«, přiznávala se.

»Láska nehřeší!«, uklidňoval ji.

Vytrhla se mu náhle z objetí.

»Ale ne... ne...!! Předstírále jen své city! Co říkáte dnes mně, odpřísáhnete jistě třeba zítra již klerékoli jiné...«, pronesla zkoumavě.

»Znáte mne příliš špatně! Něčeho podobného nejsem ani schopen!«, bránil se Nehýlek.

Paní Voršila pohleděla mu do očí. Nezachvěl se. Za to její srdce chvělo se dvojnásob.

Cítila, že zvítězila v této chvíli...

IV.

Svoji přísahu paní Voršile Nehýlek dodržel právě dva dny, ne však pouze svojí vinou.

Což on mohl za to, že při své obvyklé procházce po pražské silnici selkal se nazítřek — ovšem že zcela náhodou — s paní řídící Duchkovou, jež sama ho oslovila?

Nemohl přece býti nezdvořilý, zvlášlě když panička, právě v nejlepších létech k nástrahám ďábelským, chovala se k němu tak rozlomile.

»Muž je celý den ve škole!«, slěžovala si. »A děti léž!«

»To je vám ovšem smutno, milostpaní!«, souhlasil Nehýlek.

»Nedovedete si ani představili, jak... Kdybych alespoň něco nového ke čtení měla...«

»Dovolíte-li, posloužím vám svými knihami... a přinesu je hned zítra, než půjdu do kancelá-ře...«

Panička zazářila.

»Sama chtěla jsem vás o to požádali, ale netroufala jsem si. Tedy zítra...«

»Zítra po druhé!«

»Pro každý případ vyprošuji si vaše mlčení...«

»Buďte klidna, milostpaní, vůči dámám vždy dovedu býti diskrelním...«

Paní Duchková ještě na odchodu opětovala pozvání.

»Nezapomeňte a přijďte!«

»Nezapomenu!«, sliboval a dodržel také slib.

»Příštího dne, nebyly ještě ani dvě hodiny, postranní uličkou zaměřil k řídícím. Pro každý případ vymínil si v úřadě, aby mohl pro tentokrát přijíti o chvíli později.

Věděl asi proč...

A skutečně; paní řídící čekala ho se svačinou; jen tak, aby neodešel bez odměny za svoji laskavosl, a Nehýlek chtěj nechtěj musil přijmouti pozvání.

Po pravdě budiž řečeno, že se nedal dlouho pobízeti.

V pokoji bylo tak útulno a starosvětské kouzlo, jež spočívalo na všem, udůvěrnilo i srdce, vzájemně se teprve dorozumívající. Aniž věděl dobře jak, ocitl se náhle tajemník na staromodní podušce vedle paní Duchkové, drže její ruku ve své.

A to ostatní, co se mluvilo, konalo i slibovalo, podobalo se nanejvýš podezřele tomu, co Nehýtek před málo dny s paní Vondruškovou umlouval.

Přišla sice i v hovoru o ní zmínka, leč host hrdinně zapřel, že by s ní byl kdy důvěrněji hovořil.

»Kde bych se s ní byl jen mohl setkali?«, divil se uměle.

»Což o to! Příležitost by se už našla!«, zněla nedůvěřivá odpověď.

»Nechodím skoro nikam!«, bránil se podezřívaný.

»Tím spíše budete moci přijíti k nám«, úlisně zamlouvala si Nehýtka jeho hostitelka.

»Dovolí-li milostpaní, s největší radostí!«

»Ujednáno tedy!«

»Nikomu však o tom ani slova!«

»Přísahám!«, zvedl Nehýtek pravici do výše. Už jaksi ze zvyku.

Té chvíle na radniční věži odbíjela třetí.

Do tajemníka jako když bodne.

»Můj bože, já tu sedím a v úřadě na mne čekají!«, zabědoval a rychle chystal se k odchodu.

Loučil se dlouze a těžce. To bylo palrno! Leč povinnost ho volala. Paní Duchková již ho nezdržovala. Ne tak z úcty k úřadu, jako z toho důvodu, že její muž v tu dobu zacházel si domů na svačinu.

Když Nehýtek opouštěl hostinný dům, jeho nákrčník byl v povážlivém nepořádku. Leč on toho valně nedbal.

»Dobře jsem si to zařídil,« lichotil sám sobě a mnul si ruce.

»Kdo by si to byl pomyslil? Žiji tu jako paša!«, rozumoval a zaměřil »na obec«.

Bylo již skoro půl čtvrté. A on úřadoval »pravidelně« od dvou...

V.

Do týdne po té, aniž jedna o druhé věděly, dostaly paní Vondrušková a Duchková sokyni v paní magistrové Letanské, jež také záhy zaloužila po změně rozkoší manželských v náruči všemi milovaného tajemníka. Za jiných okolností byl by snad Nehýtek pohrdl tolikerou přízní, leč tentokráte uchvácen vírem blaženosti nikdy nepoznané v takové míře, všemožně přičiňoval se, aby vyhověl na všech stranách. Neslalo se mu dosud v životě, aby o jeho skrčenou urozenost zajímaly se dámy s takovou zjevnou zálibou jako právě v Kaplicích. Přirozeně jeho hrdosti bylo tím potichoceno do té míry, že i ve svém úřadě opět počal rozpínati se a dorůstati svých představených. Na štěstí pro Nehýtka po čtvrt roce nastoupil starosta opět své místo a pouze jeho vrozené lhostejnosti ke všemu, co přímo nedělo se v jeho prospěch, mohl tajemník děkovati, že mu beztrestně procházela jeho liknavost v úřadě.

Nejednou ráno i o celou hodinu se opozdil a to ještě přicházel přepadlý a večerními radovánkami zřejmě zemdlený.

A také ve dne často si »odskočil« za nutnými záležitostmi, kam — toho nedověděl se dosud nikdo. Podnikalť Nehýtek všechny své návštěvy u městských paniček tak zchytrale a s takovou uvážlivou vypočítavostí, že nikomu ani nenapadlo ho podezřívati.

Byla to nebezpečná hra a snad ani Nehýtek neuvědomoval si celé její hrozivé záludnosti.

Nebylo k tomu valně času.

Po tichých vánocích nadcházel hlučný karneval, s nímž také v Kaplicích probouzela se v klidných členech besedy touha po nějaké veřejné činnosti, jež počínala i končila obyčejně domácím věnečkem, jehož účastnilo se celé městečko.

Tentokráte však, po návrhu Nehýtkově, pořádán měl býti ples a tajemník sám, aby předešel každé možné opposici, slíbil postarati se o dekorování besedního sálu i o veškero plesové uspořádání.

Slib svůj také skvěle splnil. Vyžadovalo to ovšem třídenní dovolené a — vozu spolámaného chvojí, než obec ráda dala toto vše, poněvadž zdar plesu měl býti také její zásluhou... Ná-

vševa byla tak obrovská, že nikdo podobné v kaplicích nepamatoval. A té nádhery dámských úborů! Obyčejnému smrtelníku mohlo se zdáti, že octl se v jiném světě, jakmile překročil onoho večera besední sál, bohatě chvojí a červeno-bílými stuhami dekorovaný.

Tak vše třpytilo se tu a rozmanitými tahodnými vůněmi opojovalo.

Královnou plesu byla ovšem paní radní Vondrušková, jež pro svoji toilletu zajela si až do Prahy.

Nehýtek také neskrblil chválou a kolem nastrojené paničky oláčel se, až to vzbudilo pozornost a závist u obou nákladností poměrů méně obdařených dam.

Leč tajemník i pro ně měl vždy a v čas nějaké to sladké slovo v zásobě.

Nevyčerpatelný v rozlomilosti, neumdlený v tanci, byl Nehýtek všude, kde bylo potřebí. Dával pokyn muzikantům k uvítání místních hodnostářů hlučným vytrubováním, řídil čtverylky, chránil zadané stoly pro vynikající členy městské společnosti. Odcházel také poslední ze sálu... současně s hudebníky. O velkoleposti kaplického plesu šířila se samá sláva Nehýtkova po všem okolí; než byla i prvým ořesem jeho milovnické kariery.

Paničky, žárlivě jedna druhou střehoucí, bezděčně jaksi zbystřily vzájemnou pozornost a to jim neušlo, že Nehýtek ke všem tvářil se slejně dvorně a skoro mathematicky rovnoprávně.

Zvlášť paní Vondrušková zlé pojala podezření proti svým přítelkyním Leťanské a Duchkové, neboť zahlédla zcela zřetelně, že Nehýlek políbil paní magistrové mezi tancem dvakráte ruku a od paní řídící zatkl si darovaný květ do knoflíkové dírky.

Než prozatím ztajila svoji nedůvěru, dokud by nenashromáždila více důkazů. Příležitosti k tomu bylo záhy více než tušila.

Po besedním plese následovaly dozvuky, načež umluveno pořádati divadelní představení, pro tentokráte jenom pro úzkou městskou společnost.

Nehýlek s překypující ochotou vybral jakýsi starý veselý kus od neznámého autora, v němž byla hojnost úloh a zvlášť dámských, a v kterém on sám zaměstnán byl jako první milovník.

Zkoušky konaly se večer a tato okolnost stala se Nehýtkovi osudnou. Při jenerální zkoušce vypadl mu totiž náhle z kapsy dopis a všechny tři dámy téměř najednou pro něj se sehnuly. Tajemník té chvíle byl již opět za jevištěm, aniž měl zdání o pumě, kterou nepatrný lístek vhodil do shromáždění dam.

Leč kaplické paničky po prvém bezděčném pohybu a ukvapení zarazily se a všechny tři zčervenaly jako pivoňky.

Dokončení.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KAPITOLKA VŽDYCKY ČASOVÁ. S blížícími se vánočními svátky těší se literatura poněkud živější pozornosti. Bude třeba nakoupiti dárků dětem a snad tu a tam i na dospělé bude pamatováno knihou. Několik neděl před vánoci poskytuje nám příklad, jak by mělo býti po celý rok. Po vánocích rozčeřené vlny jakéhos takéhos zájmu o literaturu rázem opadnou a nastane zase nehybné ticho obecné lhostejnosti. Psalo i mluvilo se o tom dosti a přece nedosti. Kde hledat příčinu? Nelřeba pochybovati o tom, že jedna z těch příčin jest nedostatečná propaganda, která se knize činí. Počítáme, kolik sloupců věnují denní listy literatuře a dopočítáme se smutných cifer. Literatura zůstává daleko za sportem. Viníme noviny. Ale ne zcela právem. Noviny jsou tak v celku věrným obrazem života. Píši o tom, co lid zajímá a co žádá. Sport je mu bližší, populárnější, píší tedy o sportu. Nepravím nic nového, řeknu-li, že nebude hledati cestu k literatuře obecenstvo, ale že se to musí díti naopak, ovšem že bez ujmy umělecké ceny soudobé literatury. Noviny mohly by mnoho vykonati, ale to, co dnes přinášejí, suché referáty nebo polemické kritiky lid ke knize nepřivede. Čtenáři je třeba pověděti o knize něco, co by jej zaujalo, co by vzbudilo v něm touhu knihu si přečísti. Velikou cenu pro knihu mohou míti p ř e d n á š k y. Přednášky jsou oblíbeny, přednáší se všude a o všem — nebylo by poučno sestaviti statistiku, kolik přednášek těch věnováno jest literatuře? A zase připomínám, že neuspokojí a nevyhoví přednáška

suše referující. Třeba počítali s psychologií davu, který se chce bavit. Dovede-li přednášející upoutat posluchače látkou i přednesem, dosáhl cíle — posluchač je získán a sáhne i po knize. A je to dosti prosté — osudy autorovy velmi často bývají vděčnou látkou pro přednášku, předmět jeho knihy neméně — v každém případě pak možno dosáhnouti silných účinků dobrým výběrem a pěkným přednesem citátů z knihy, o níž se mluví.

POŽÁR VÁŠNÍ, čtyřaktové drama od Josipa Kosora, provedeno poprvé v českém jazyce na městském divadle v Plzni. Chorvatský autor, jenž nedávno svojí »Ženou« uvedl se i na Národním divadle jako zjev nikoli nezajímavý, ukazuje se v jiném tomto dramatě dobrým znalcem a charakteristou drsných, až skoro hrubých, surových rysů povahových svého jižního lidu, z něhož čerpá vše, co činí myšlenkovou základnu jeho dramatu... Je to v prvé řadě spor o půdu, z něhož vzrůstá celá ta selská tragoedie, v níž erotický konflikt jest sice rovněž složkou aktuální, ale přece ne první a jedinou. Názory dvou soků, bohatších rolníků, o několik brázd se svářících, jsou ve své slabosti i síle postaveny v ostrý protiklad, čímž docílen účin dramatický. A skoro jest celými těmi čtyřmi akty sympatičtější ten bezprávný chtivec Rigalin se vší svou lačností půdy a vědomím vlastní síly, třeba zločinné, než úplně passivní Šalič, v rukou soudu ochranu práva svého hledající. Až teprve v konečné katastrofě, která z mírného, křesťansky trpělivého otce i syna právě tím požárem okamžitě vzplanuvší vášně, učiní vrahy, zaimponuje všechna skrytá, tušená síla dřívější passivity, přemáhání a tlumení bouří, nitrem zmítajících. Obě stěžejní postavy (pp. Kreuzmann a Vojta) byly kresleny ostře a účinně. Pochopení a láska k roli vysvítala z nich. Ostatek veskrze činil velmi pěkný dojem, jak po stránce herecké (pp. Karen a Fišer byli pravými syny svých otců, pp. Pulda a Novák s chutí si zahráli), tak i výpravou a režií. Zaznamenáváme tuto premieru práce slovanského autora: proti jejímu realismu byly by sice námitky, ale, smíříme-li se s ním, musíme uznati, že plzeňská činohra, jež očividně poslední dobou reprodukčně stoupá, má po provedení »Waldštejna« (za jediný večer za režie Kvapilovy) o nový pěkný čin více. —lll.

LOUTKOVÉ DIVADLO. Říkává se, že od vznešeného ke směšnému jest jen krok. Totéž dalo by se říci i jinak: od raffinovaného k primitivnímu jest také jen krok. A lidstvo často a rádo takový krok učiní. Jak jinak bychom si vysvětlili soudobou epochu výtvarného umění, která v jedné části svých kněží završuje se superiorním gestem všecky staleté zkušenosti a výsledky přemítání i práce nejslavnějších mistrů všech period, aby se pohroužila ve studium dětsky naivních výtvorů divošských národů nebo hledala cesty k novým metám ve zmatené směsici nesouvislých a nic nevyjadřujících čar a špinavých skvrn? A jak jinak bychom pochopili šířící se nyní zálibu v divadle loutkovém, které rozbíjí svůj stáneček v samém sousedství mohutných, nádherou oslepujících divadelních domů, v nichž vystupují umělci a umělkyně za deseterisícové gáže? Rovnou z hlediště, rozzářeného lisíci světel odcházíme pokochati se hrou dřevěných loutek, naivní jich prostotou a groteskním zjevem. Ach, neříkejte, že je to všecko úpadek. Nikoli! Přesytili jsme se hody příliš raffinovaně vybranými a hojnými a vracíme se na chvíli do světa božské, dětské prostoty. Oddechnouti si, nassáti svěžího vzduchu, nezkaženého voňavkami, bůh ví z jakých látek předúmyslně vydestillovaných, spočinouti zrakem klidně a radostně na drobné postavičce, která tak způsobně odříkává slova své role a důstojně pohybuje hlavou i rukama, aniž by brvou zachvěla a při tom nic, ale zhola nic necítí, není ani v nejmenším domýšlivá, nepohrdá námi, prostými diváky, že nejsme také umělci, nýbrž pouhými občany, vydělávajícími si v potu tváří skromný chléb vezdejší, nežádá na divadelní správě přídavků, neintrikuje aniž se dere o úlohy, protože je to pouhopouhá neživá loutka. — Přejeme ji ze srdce a svorně nejslavnější úspěchy — vždyť nás to nic nestojí a nikdo na ni nežárlí. To jsou kromě hřejivé vzpomínky na vlastní dětství asi tak city dospělých, kteří se baví loutkovým divadlem. O dětech psáti nebudu, lépe než bych to dovedl poví to jich zářící oči, co se děje v jich kučeravých hlavinkách. Prostota loutkového divadla dává nám i prostý sic, ale čistý požitek. Že může být posvěcen i uměním, o tom nás přesvědčí již jména autorů, kteří s opravdovou láskou pro loutková divadla psali. jmenuji jen Maeterlincka a D' Annunzia. Jich loutkové hry jsou drobné perličky dramatické literatury. Ale i reprodukce může se povznésti nad úroveň neobratné primitivity a dosáhnouti jistého stupně, který není daleko skutečného divadelního umění. Mnozí Pražané, zajíždějící do Mnichova, vědí dobře o úhledné budově ve výstavním sadě mnichovském na Terezině výšině, v níž pořádá svá rozlomilá představení »Künstler-Marionetten-Theater.« Zažili tu mnohou chvíli zvláštní rozkoše, jaký působívá jen opravdové umění. Loutkové divadlo je pro děti, ale toto mnichovské divadélko navštěvují z většího dílu dospělí a zejména cizinci. U nás

několik zapálených lidí horlivě křísí loutkové divadlo a snaží se vrátiti mu původní českou rázovitost. Tyto chvályhodné snahy našly neočekáváme odezvy a dalšího vývinu ve vinohradské Umělecké výchově, která otevře v těchto dnech v divadelním sále Národ. domu vinohradského české umělecké divadlo loutkové. Umělecké ne proto, že bude vypraveno s nezvyklou nádherou několika umělci, ale pro vážnou snahu, pozvednouti divadélko literárním repertoirem i hereckou reprodukcí ve sféru umění. Chystá se provozovati díla nesporné básnické ceny a sestavilo si soubor ochotných sil, které propůjčí loutkám své hlasy. Nebudeme zatím prozrazovati víc než že řada představení zahájena bude operou, prostinkou a naivní, ale za to nám nad jiné milou: první českou operou Drálení k« od Škroupa. Zkoušky konají se horlivě — maličko — a bude Praha o jednu operu a ovšem i činohru bohatší. W.

HŘICHY MLÁDÍ. Román zboudilého studenta, který podlehl svodům své neovládané svobody, bude vždycky vděčnou látkou k literárnímu zpracování. Lákáť autora již samo hrdinovo mládí, zardívající se červánky nadějeplné budoucnosti, svěží napohled a výbojné, ale nahlodané uvnitř červem nekrocené sensuality a nemocné naprostým nedostatkem mužné vůle přemoci především vlastní slabosti a pak vnější překážky. Takovým smutným, nalomeným, bohužel až příliš pravdivým a častým hrdinou jest Miloše Čtrnáctého právník Zámecký, potácející se od ženy k ženě a hynoucí ve chvíli, kdy se setkal s dívkou vpravdě ušlechtilou. Zemřel vlastní rukou, aby prý ustoupil z cesty této čisté bytosti. To byl jeho jediný čin, energický ale zbabělý, poněvadž se ani nepokusil o zápas, jehož cenou by byl nový, lepší život, naplněný prací a posvěcený nějakou ideou, třeba snahou žít a pracovat pro milovanou a milováníhodnou ženu. Autor zbavil tak svého hrdinu hlubších sympatií čtenářových, zajisté jen proto, že mu byla předlohou živá skutečnost, které se úzkostlivě přidržel. Plynně, s lehkostí a obratností zkušeného novináře odvíjí pásmo spádného děje, zasazeného v rámec půvabného pražského prostředí. Bohaté zkušenosti a ostré pozorování daly autorovi možnost, aby obklopil svého hrdinu galerií živolných postav a obohatil děj výjevy z pražského života studentského i společenského. Román »Hříchy mládí« od Miloše Čtrnáctého vydalo smíchovské knihkupectví Vaněk a Vořava.

DIVADLU NA ČESKÉM VENKOVĚ stále ještě připadá a dlouho ještě bude připadati důležitý úkol nejušlechtilejší zábavy veřejné, zábavy, která i probouzí, poučuje a esteticky vzdělává. V duševním centru národního života divadlo může se věnovati výhradní snaze po dosažení nejvyšší mety dramatického umění, ale v kraji, na malých městech a na dědinách, je jinak. Tam sestupuje divadlo se stupně výlučného uměleclví mezi lid, jemuž slouží oděno v prostou řízu malých poměrů. Bývá tam pěstováno ochotníky a jeho význam tím nabývá jen váhy. Jeť právě proto lidu bližší a působení jeho tím pronikavější. Ovšem jen tehdy, je-li děláno dobře, s jistou mírou znalosti literárních i divadelně praktických. Starší, zkušení ochotníci dobře vědí, jaká je to práce, uspořádati představení opravdu dobré. Úroveň požadavků se zvedá a je třeba věděti tak mnohé věci, bez nichž není možno doufati ve zdar. Nemluvě ani o hereckém nadání, bez něhož nelze žádati dobrý výkon, a které třeba pěstovati, je nezbytno znáti a ovládati velký soubor přerozmanitých dovedností a praktických i theoretických nauk. Ochotník musí si uvědomiti především jasně úkol a poslání divadla, musí znáti techniku jeviště i dramatu, hry a děje, zkoušek, líčení, musí studovati literaturu, dějiny kroje a mnohé jiné věci. Byly tedy vždycky hledány a vítány příručky, které mu poskytovaly poučení. Ale nebylo dosud v naší literatuře spisu, který by vyčerpával látku pokud možno úplně, který by tvořil pro ochotníka a — konečně i pro mladého herce — jakousi encyklopedii divadelních nauk. O takou knihu pokusil se Karel Čvančara, který za pomoci několika jiných autorů (pí. Danzerové, dra. J. Veselého a j.) sepsal a vydal v Zemědělském knihkupectví obsáhlou »Divadelní příručku,« opatřenou množstvím názorných obrázků. Její hlavní předností jest praktické stanovisko autorovo. Stručně, jasně a přehledně uvádí autor do všech tajů zákulisního života, jak toho kvap a spěch divadelní vyžaduje. Jeho kniha zasvěcuje v meliér divadelní a dává pokyny i výkonným hercům, kteří ovšem umění hereckému z knihy naučili se nemohou. Její zásluhou jest, ukáže-li jim správné cesty a ušetří je tak marného bloudění. Kromě divadla všímá si autor i pořádání slavností a zařadil tam i stať, pojednávající o loutkovém divadle. I to je důležito, poněvadž obliba loutkového divadla se vrací a pěkná tato zábava dělská zavádí se i do škol.

Toto číslo vydáno dne 28. listopadu 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 9.

JETTA KONOPÁSKOVA:

NEBE.

Je šmavý večer, blíží se k pálé hodině. Elektrická světla podél cesty z města vrhají růžovou záři na závěje a drobné hvězdičky proplálají se neposližitelným rytmem. Nebe je zataženo, vzduch vlhký příjemnou vůní sněhu.

Školáčkové, zabalení v šálky a čapky, skoro se loudají, pohříženi v představy dětství, které vyvolal nejasný dojem družného večera. Oči jim hoří. Jsou to chudí hoši, jen jeden z nich je pěkně oblečen. Jde jako vůdce v čele ostatních, má brašnu na zádech a vysoké kamaše. I on se těší z chumelenice, ale pak ještě z jakéhosi příští. Dívá se nejistě a pátravě v rozlancované vločky; teď se zastavil a zadržel ostatní.

Na všech tvářích zračí se zvědavost, ale pak jeden, dle obleku nejchudší a proto nejzkušenější, pohodil hlavou a povídá:

»To není on, to je baba.«

»On by měl bílý plášť, viď?«

»Já viděl Mikuláše loni v kožichu. Prosím tě, ono by mu bylo taky zima v bílém plášti.«

Brouzdaje v měkké vrstvě, hoch v kamaších láže se souseda:

»Přijde k vám taky?«

»Ne — my jsme moc chudí.«

»Na tom přec nezáleží.«

»Ty si myslíš... ale!« mávnul druh rukou. »Maminka naše to včera řekla.«

Jiříka se zmocní lítost. Po chvíli praví měkce:

»Když k vám nepřijde, přinesu ti zítra cukroví a od všeho, co dostanu.«

Chudý zahvízdal a neodpověděl. Před domem rodičů podíval se Jiřík na své druhy, oni se usmáli a rozešli se.

Jiřík vchází jako bouřka, líbá matku, těkaje nepokojně očima. Ale v pokojích, kterých je několik za sebou a které jsou veliké, není mu tak volno jako mezi druhy, zdá se mu dnes, že kdosi za záclonami číhá, oknem ho pozoruje. Nepočíná dováděti jako jindy; usedl a tulí se k matce, zíraje na plamen v kamnech poskakující.

V uších zní mu stále: My jsme moc chudí!

To je dost nejasný pojem pro jeho rozoumek. Představuje si černé vdolky, možnost běhati bos po trávníku, ohníčky na strništích a podhrabování bramborů. Je to něco tak nevýslovně krásného, že se to nesrovnává se smutným tónem, kterým chudý hoch pronesl svoji větu. Ale není to přec jen hezké, když tam nepřijde Mikuláš. Tu se zastavily Jiříkovy myšlenky opět před čímsi nesrozumitelným; slýchával dosud, že Bůh nečiní rozdílu mezi bohatým a chudým, a teď? Ale ona to snad Vencova maminka také neví jistě.

Pojednou v přízemí kdosi na okno bytu vrátného zabušil. Jiřík přitiskl se hlouběji do pohovky, chopil matku za ruku.

»Maminko, rozsviť.«

»Dnes se ti nelíbí černá hodinka?«

»Líbí, ale — já mám žízeň. Ať mi Mařka přinese vodu.«

»Co pak ty si pro ni nemůžeš jít sám?«

»Když — mně tak bolejí nožičky.«

Maminka ví, že to není pravda, i žízeň že je spíše ze strachu, proto vstává a rozsvěcuje. Jiříkova tvářička je bledá, oči upřeny jsou na dvéře.

Mařka přináší sklenici vody a povídá:

»Jiříčku, dole už byl Mikuláš. Ten vám má vousy! Ještě delší než loni.«

On se však pamatuje jen jako v mlhách, bojí se a těší zároveň. Za nic by neodešel od matky.

Ale jak to? — Tedy přece chodí k chudým, když byl dole! Tak vida, že tomu Vencova maminka nerozumí.

Kdosi zvoní! — To se Talínek vrací z kanceláře. V předsíni svléká zimník a se zvučným hlasem vchází do pokoje. Usmívá se polulelně, mna si ruce a náhle praví rozhodně:

»Jiříku, připrav si labulku a slabikář!«

V Jiříkovi je malá dušička. Proč to? Že to souvisí s Mikulášem! Talínek je hodný a on ho má moc rád — ale někdy se tak podívá, že se hošíkovi hrne krev do tváří. A myslí si, proč Mikuláš nepřišel, dokud nebyl otec doma. Rodiče jsou veselí, mluví spolu německy a maminka napjatě naslouchá, skoro tak často, jako hoch sám.

Potom zazněl zvonek. Mařka kohosi vílá.

Zarděl se a zbledl, neboť ve dveřích už stál On.

Plášť má samé hvězdy, a vlasy a vousy jak sněhová návěj. I obočí jsou takové chuchvalce bílé, tvář jako moukou poprášená.

Byl by se rád skryl za matku, ale otec, který mu netrpěl bázlivosti, pobídl jej krátce a ostře. Jiřík si nechává hladit černé kučery a zvědavě dívá se do modrých očí světce. Usmívají se tak přátelsky a jemu připadá, že už je někde viděl. Není asi zlý, ten svatý, ale to je podivné, že není zasněžen. Venku se přece ještě chmelí.

»Tak co, jsi hodný?« slyší Jiřík lahodný, nějak známý hlas. »A jsi-li pak se dobře učíš? Nesu li knížku, ale neumíš-li čísti . . .?«

»Ona by mi to maminka přečtla,« povídá najednou klučina odvážně, neboť spatřil nejen knihu, ale i hračky a mlsky. A nevšímá si, že rodiče se odvrátili, že Máňa se smíchem odběhla do kuchyně. Pozoruje s radostí, jak Mikuláš chvatně dárky na stůl klade.

»Děkuji, pane Mikuláši, s Pánem Bohem!« praví svatý světec pokryl stůl a energicky zavírá za odcházejícím dveře.

Ale najednou se rozpomíná a zase otvírá. »Prosím vás, svatý Mikuláši,« volá ven do chodby — »nezapomeňte zajíti též ve vsi k Vencovi. On je velmi chudý, ale hodný hoch je, mám ho rád. Nezapomenete, sv. Mikuláši?«

»Já mu sám ještě domluvím,« upokojuje otec chlapce.

Jiřík vrhá se ke stolu, prohlíží, vykřikuje a mlsá.

Talínek stahuje tvář k vážnosti, ale konečně hryže jen konce knírů.

»Jiřík jistě nebude zklamán,« dí pak manželce. »Jemu ta svatost neselže.«

A na to po chvíli: »Nám už ta svatost i to nebe selže, viď Julčo?«

»Ba ne, tuhle je, tuhle,« odpovídá maminka a chopivši Jiřika, líbá jej do růžova.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

KARAGÖZ.

MALOMĚSTSKÁ POHÁDKA O ZAMILOVANÉM TRPASLÍKU.

Dokončení.

Na okamžik žádná z nich nebyla slova schopna. Teprve po chvíli vzpamatovala se paní Vondrušková a jako vrozená diplomatka rychle vpravila se do situace, jež nikomu nebyla příjemná.

»Podivno, jak maličkosti usvědčují veliké provinilce!«, pronesla rozvážně.

»Byla jsem obelstěna!«, přiznala se teskně sentimentální paní Lefanská.

»Vy také?«, hlásila se o soucit paní Duchková.

Následovala nehlučná, ale prudká výměna názorů.

Pamětky div nevjely si prsty do účesů!

Na šlestí vzpamatovaly se záhy ze svého pobouření, když paní radní přehlušila tichý boj energickými slovy:

»Dosti již darmého hněvu a planých hádek. Jisto je, že všechny byly jsme pohaněny. Je tedy naší povinností, abychom společně zhrešily zrádce!«

»Souhlasíme, leč jakým způsobem?«, lázaly se obě dámy.

»Svěřte jen plán mému návrhu!«, domlouvala se paní Vondrušková.

»Staň se i tak!«, souhlasila paní Lefanská zároveň za svoji přítelkyni.

»Nuže dobře! Zalím nikomu ani slova a po-

zílří po představení, jehož nelze již znemožniti, přijďte odpoledne ke mně na koflík kávy — domluvíme se o ostatním!«

Rukou dáním byla úmluva spečetěna a to právě v čas; Nehýtek pátral již po dámách, neboť jejich výstup byl zrovna na řadě.

Jenerální zkouška skončila k plné spokojenosti lajemníkově, jenž byl zároveň režizérem představení. A také divadelní večer dopadl znamenitě. Obecenstvo neskrblilo pochvalou pořadateli ani hercům, kteří s úspěchem zhostili se svých úloh, jak praví běžná divadelní fráze. Nehýtek spokojeně se usmíval.

Vavřínů kolem jeho skrání přibývalo a s nimi vzrůstala i chuť k žádosti na zvýšení služného a zmnožení moci na radnici kaplické.

Bohužel i v tomto případě, jak tak v mnohých, zůstalo pouze při chuti...

VI.

Den po představení odpolední pošlou obdržel obecní lajemník růžový lístek s úhlými tahy na adresse.

Když jej zahlédl na svém stolku, v očích mu zajiskřilo. Poznal ihned, od koho lístek je poslán a myšlí zatanulo mu blaho rozkošného večera, horkých polibků a teplých slov, třebaže venku dosud ležel sníh a v nocích i mrzlo.

S labužnickou choutkou ssál Nehýtek jemnou vůni drahého parfumu, jenž z dopisu dýchal, než-li jej otevřel. Zvyšoval tím muka svých rozkošnických předtuch a nadějí.

Konečně však přece roztrhl obálku a přeletěl obsah růžového lístku. Nebylo v něm skutečně více než pozvání k důvěrné schůzce za město na břeh potoka — na dnešní večer.

Tajemník pohlédl na ciferník.

Do ustanovené doby scházely dosud plné dvě hodiny.

Usedl tedy opět ke své práci, leč nedařilo se mu při ní valně. Myšlenky ulétaly stále ke svůdné paničce prvního radního a odtud k paní řídící a konečně do útulného salonku choti magistrovy. Nehýtek cítil, jak všechno jeho snažení sevřeno je tímto kruhem a jak on sám je vlastně vězněm této dychlivé krásy.

Než nebylo mu nepříjemně při těchto úvahách!

Pohlédl-li na sebe do zrcadla, mohl sice poznat, jak život byl štědrý k jeho patrným chybám.

V jiných poměrech zda by se mu dařilo podobně.

Nehýtek náhle svrašlil tvář.

Myšlenka, kterou mu našeptával ďábel, nelahodila mu asi. Aniž věděl z jakého podnětu, ale patrně ohlasem z nějaké dávno již zapomenuté knihy, šlehl mu myslí hrbatý ošklivec z tureckých loutkových komedií, zvaný Karagöz.

Ač ošklivý až hrůza a znetvořený, přece bývá nejednou vítězem v orientálních dobrodružstvích lásky!

Karagöz! Zamilovaný trpaslík! Ošklivý zmetek!

Nehýtek až se otřásl při těchto polměšilých obrazech. Od té chvíle i cosi jako strach před budoucností proběhlo jeho žilami. Aby tak i s ním osud sehrál takovou ošemetnou komedii!

Ustrašen, co nejrychleji plašil nevlídné ty přeludy.

Však není Nehýtek z těch obyčejných! Dá si již pozor, aby v čas z uzlů osudu se vymotal.

Důvěra ve vlastní sílu vrátila tajemníkovi opět rozvahu. Ostatně, k čemu by se týral podobnými starostmi či předtuchami?

Obzor jeho štěstí a spokojenosti byl dosud nezakalen. A než mraky na něm se objeví, bůh ví, kde Nehýtka bude již konec!

Vrozená lehkomyslnost znovu tu zvítězila!

Znovu a naposled! — — —

Táhlo k šesté večerní, když tajemník opustil svoji kancelář. V několika minutách po té selkal se již na opuštěné cestě s paní Vondruškovou.

Přišla nastrojená a navoněná jako vždy.

Také místo bylo příhodné. Úzká cesta, vroubená pruty vrbin, ochotně chránila chvilkové milence.

Nehýtek, spatřiv paní Vondruškovou, ihned nalezl opět dobrého svého humoru a našel hojnost jindy účinných lichotek.

Leč jeho krásná přítelkyně zjevně zdála se dnes jemu nedůvěřovati.

Tajemník, neluše zrady, zdvojnásobil tedy

svoje horlivé ujišťování. Tentokrátc alespoň s polovičním úspěchem.

»Opravdu milujete jen mne?«, zeptala se na posled radostně paní Vondrušková.

»Přísahám, že nikoho jiného!«

»Ani mé přítelkyně paní Leťanskou a Duchkovou?«

»Jak si jen můžete něco podobného o mně myslili? Jak podezřívali můj vkus?«, bránil se tajemník. »Rád bych ostatně viděl toho blouznivce, jemuž by se líbily ohromné nohy paní řídící, nebo....

Nehýtek nedomluvil a zbledl náhle jako kalina, neboť té chvíle vynořily se před ním jako dva hrozné stíny paní Duchková s paní Leťanskou.

Teprve nyní pochopil tajemník úskok obelstěných dam. Snažil se obrátiti vše v žert, ale marně.

»Vy zkroucený trpaslíku, ne nadarmo poznamenaný přírodou, budete se vysmívati mým nohám? Starejte se jen o své křiváky!«, ne právě zdvořile vyrovnávala se s Nehýtkem paní řídící...

A obě dámy stalečně jí pomáhaly.

Náhle byly jim zjevny veškery chyby nového tajemníka, od nichž nezachránily ho nyní ani čistě lesknoucí se manšety.

Nebylo k tomu třeba žádné zvláštní duchaplnosti, aby Nehýtek poznal, že vítězství této srážky neskloní se k jeho straně.

Dal se tedy takticky na ústup, pronásledován šrapnely nelichotících mu výkřiků pohněvaných paniček.

Ubohý zamilovaný trpaslík!

Karagöz!

Věděl, co bude následovati. Vyhnání nejen z obliby kaplických dam, nýbrž i z úřadu.

Leč nebylo mu ani při tom pomyšlení nějak obzvláštně smutno. V čas pojistil si místo u advokáta v sousedním městečku, jenž si zároveň vydržoval místní list.

Nehýtek zlomyslně se usmál.

Znamenalo to: Běda kaplickým!

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Dovíme se tedy, kde je, aby prostřednictvím jeho mohla býti dána rodině zpráva o jeho smrti.

Zavolal pobočníka a poslal ho ven mezi důstojníky se otázati, nevědí-li, kde je Hořař plukovním lékařem. Za okamžik se pobočník vrátil s vyřízením, že je u pátnáctého pluku, který právě také jest na manévrech a nachází se na levém křídle.

»Tím lépe, že jest zde. Pošlu k němu některého z mladších důstojníků, takže v noci nebo ráno bude na místě a bude moci býti pohřeb obstarán bez dlouhých průtahů. Komise, kterou zároveň s vámi pošlu, vystaví potřebné listiny a sepíše protokoly. Ovšem, později snad bude ještě ve vyšetřování pokračováno, nařídí-li to vojenský soud, kterému budou spisy postoupeny, ale snad nebudete rozrtpčen, když vás k výslechu povolají.«

»Zajisté že nikoliv. Jsem velmi povděčen, že jste mi umožnil brzké vyřízení mé záležitosti; budeme moci ještě za světla dorazili k nám.«

»Jsem také rád, že jsem vám vyhověl a trpce lituji zrátý tak hodného důstojníka.«

Podal mu ruku a vyšed ven, nařizoval, aby vojenský lékař a dva důstojníci usedli k panu Valenovi do kočáru a jeli bezodkladně k vyřízení záležitosti, o které jim pan Valena podá bližší vysvětlení. A když kočár odjel, poslal pobočníka, aby našel některého z mladších důstojníků, jenž by jel vyhledat plukovního lékaře Hořaře. Když se důstojník u něho hlásil a žádal za rozkazy, podíval se naň a za okamžik pravil:

»Oznámíte plukovnímu lékaři, aby jel do Rochlové, že jeho bratr je mrtev. Učiňte své oznámení způsobem šetrným a sdělte mu, že ho na tu dobu sprošťuji služby. Potom oznamte velitelí pluku, že je doktor Hořař na můj rozkaz sproštěn služby a že ráno učiním dispositce, aby tam byl poslán jiný. Nezbloudíte?«

»Přičiním se, abych nezbloudil, pane jenerále.« —

»Spoléhám na vás. Vzpomeňte si, že jedete

oznámil vojenskému lékaři smrt bratra důstojníka a to vám dodá vytrvalosti. Ráno mu ohlásíte, jak jste pochodil.«

Nadporučík srazil paty a za chvíli vyjížděl. Soumrak začal po krajině rozvěšovat lehynké své dekorace a obzor mizel v temnotách.

III.

Byla ještě úplná tma, když Hořař dorazil do Rochlové. Tentokrál koně nešetřil, ale cesty a tma byly koníkovi příznivy, že nemusil jeti tryskem. Z počátku ho sice zuřivě bodal, nutě ho do cvalu, ale když viděl, jak kůň klopýtá, jak padá do prohlubenin a každé chvíle může padnouti a nohy polámati, opanoval se a dal mu vůli, aby šel dle své chuti. Jen na silnici ho pobízel, ale bohužel musel silnici brzy opustiti a jednou dokonce zabloudil a musil lidi ve vesnici burcovat, než zase našel cestu.

Jeho živelná bolest z počátku zachvívala jím jako v zimnici a zdálo se mu, že něco tak strašlivého nemůže vůbec býti pravdou. A potom, když sám sobě se vysmál pro své bláhové naděje, zoufalý žal jím zmítal. Tak se měli s bratrem rádi, tolik krásného si od budoucnosti bratrovy sliboval a najednou zvůlí bídného člověka připraven o život! A on ještě toho selníka zachránil, on se oň staral s takovou láskou, jakoby byl našel kdo ví jak šlechetnou duši! Měl ho nechat ležet, aby dokonal bídnou smrtí tuláka, pro kterého nebylo v poslední chvíli umírání ani chatrné podušky, aby na ni hlava jeho dokonala.

Proč se s bratrem bil? Jistě z nějaké podrážděné pýchy, z nějakého vzdoru, který bývá obvykle příčinou soubojů. Byl si asi vědom své dovednosti v ovládání šavle a proto zpupně vyzýval na život a na smrt. A jakmile měl příležitost smrt udělit, vykonal to jako kat, nic se nehroze, čeho se dopouští. Bratr jistě měl příležitost také dáti mu nebezpečnější ránu, než mu zasadil, ale přece jeho seknutí bylo celkem bezvýznamné a kdyby byl býval dle předpisů lékař přítomen a ránu selníkovu hned ošetřil, nemělo by to bývalo žádných následků.

A za tu ránu dostal bratr smrtelné bodnutí, či seknutí. Nevěděl dosud, jak byl bratr zraněn, ale dnes se toho doví. Kdyby nebylo tak svrchovaně zbabělé bezbranného a vysíleného člověka zabíjet, zabil by selníka ještě dnes. Ale počká a co chce vykonat, vykoná později. Krev bratrova žádá o pomstu a on ji pomstí. Bylo na podiv, jak hluboko ořásalo nitrem Hořařovým rozhořčení a jak všechny jeho ušlechtilé a dobré city v něm ustoupily tvrdému a bezohlednému odhodlání. Jízda temnou nocí, opuštěný kraj a hluboké ticho, jež jako by tísnilo, zvětšovaly jeho duševní utrpení a jeho vášnivé zaplanutí pomstychtivostí.

Když konečně se ocitl v Rochlové, spatřil, že je zámek tmavý a nádvoří lidu prázdné. Seskočil s koně a uvázav ho u plotu, přešel sem a tam, pátraje, kde by někoho našel, kdo by ho k mrtvole bratrově přivedl. Panstvo klidně odpočívá, pomyslil si hořce. Nic ho nerozrušuje, že je tu cítit čerstvou krev a že lidský život vyhasl uprostřed kratochvíle. Arci, selník byl jejich známý, zámecká slečna, jak pozoroval, měla veliký zájem, aby byl na živu zachován a stalo-li se dle jejího přání, co jí záleží na tom druhém? Mělké povahy odjakživa jsou spokojeny, vede-li se jim dobře a lhostejně se dívají na pláč a utrpení, které kolem nich táhne.

Konečně, počínaje už býti podrážděn a odhodlán dojíti k zámku a burcovati na bránu, spatřil tmavou postavu ponocného, jenž vynořil se ze tmy a zvolna šel kolem fronty zámecké. Postřehl také Hořaře a šel k němu.

»Jste zdejší?«, ptal se ho lékař příkře.

»Arci, jsem noční hlídač.«

»Kde leží zabitý důstojník?«

»Tamhle v kapli, je to za rohem.«

»Máte klíč od kaple?«

»Kaple není zamčena, k čemu také, když tu hlídám.«

Hořař nedbal dalších slov ponocného a pustil se za zámecký roh. Do rohu parku, ukrytá zelení, veslavěna byla kaple s dvěma šlíhlými okny, které nyní ostře se odrážely od tmavého pozadí noci, protože byla kaple uvnitř osvětlena. Zvláštní pohnutí zahýbalo Hořařem, když se blížil ke kapli. Tam tedy se setká s bratrem, ubohým hochem, který tam našel své poslední posmrtné lože. S jakousi váhavostí sáhl na kliku a otevřel.

úzká místnost byla ozářena řadou hořících svící na oltáři a před oltářem na podstavci spočívala rakev. Byla odkryta a hned ode dveří postřehl Holař hlavu bratrovu. Křečovité zavzlyknutí vydralo se mu z hrdla a popošel rychle k rakvi. Ano, byl to Blažej, ale jaká hrozná změna se s ním stala. Tahle žlutá, vpadlá tvář byla výsměchem proti tomu, co dříve vídal. Ohromná tragedie smrti byla vryta v každý jeho rys a Holař položiv dlaň na hlavu bratrovu, položil své čelo na okraj rakve a rozplakal se jako dítě. Potřeboval pláče, aby konečně povolil tlak, který ho svíral a který mu působil větší utrpení než pláč. Ticho bylo v kapli, do které se dívaly slíny ratolestí stromů kolem kaple rostoucích a jen vzlyky Holařovy ostře zařezávaly se do hlubokého mlčení kaple.

Když minul nejpalčivější nával hoře, vzlýčil Holař hlavu a odhodlaně osušiv oči, počal pozorovati bratra. Nepřišel pouze naříkat, přišel také soudit. A musil věděti, jak daleko šla při utracení bratrova života lidská zloba.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

DVA NOVÉ POMNÍKY V HOŘICÍCH.

(ŠALOUNŮV JAN HUS A VYSKOČILŮV MIKOLÁŠ ALEŠ.)

Viděl jsem majestátní skupinu Šalounovu v dílně mistra Srpka v Brandýse nad Labem, a je pochopitelno, že jsem zaloužil poznati druhé dílo Šalounovo, jež právě z kamene čarují v Hořicích. Zvláštní shodou okolností se stalo, že jsem byl pozván do Hořic, abych se podíval na hlavu Mikoláše Aleše, kterou právě domodeloval mladý a nadšený sochař Vyskočil. Psal mi odborný učitel p. Jan Kysela, abych jim jako věrný druh Alešův poctivě a upřímně pověděl, vyšlo-li z ruky Vyskočilovy dílo věrné, Mikoláše Aleše plně vystihující. Z pozvání zahřála láska a pieta k zesnulému mistru. Výlet do Hořic v tuto dobu nepřišel mi nikterak vhod. Ale pořád jsem o tom uvažoval a přemýšlel, jak bych se tam dostal. A jak obyčejně se stává, pomohla mi z rozpaku všemohoucí náhoda a já mimo nadání z čista jasna vydal se na cestu.

Nezapomenu na krásné a ušlechtilé dojmy, jež jsem v Hořicích zažil. Našel jsem tu vzácného kulturního pracovníka, muže rytí, zanícené, ušlechtilé povahy. Jsem starý novinářský kozák a mohu prohlásiti, že jsem se s povahou tak vzácnou a výjimečnou na svých potulkách světem už dávno neselkal. Nikdo o něm neví, nikdo ho nezná, nečtete o něm nic v novinách — a přece všude je vidět, všude je znát stopy jeho zimničné, jeho vyrvalé, při tom až neuvěřitelně utajované práce. Věru, až se obávám, že všechno to, co koná, co vykonal, zprofanuji tímto prozrazením. Ale činím tak po zralé úvaze. Nečiním tak snad z toho důvodu, že bych měl v úmyslu tichého a skromného pracovníka poslavit na známý pranýř, na který si jiní lidé raffinovaným mnohdy způsobem sami dovedou pomáhati. Bůh zachraň — toho úmyslu jsem dalek a prosím, aby mi nebyl také nikým podkládán. Ale myslím si, když už mne náhoda do těch Hořic zavála a když už jsem náhodou odhalil kulturní duši, že je mou povinností aspoň několik upřímných, z duše linoucích slov o něm povědět, ukázat světu na zářivý vzor, jak se má a může pro kulturu působit, aniž by z každého počinu vyčuhovalo sobecké pozadí.

Často, velmi často o něm mluvíval Mikoláš Aleš. Hovořívál o něm s takovým zanícením, že jsem se až podivoval, že by v Čechách žil takový vzácný zjev a že by o něm nikdo neměl ani potuchy. »Na pobyt v Hořicích,« říkával mistr Aleš, »budeme s maminkou do smrti vzpomínati jako na nejšťastnější epizodu našeho života. Poznal jsem tam člověka, jenž mi připadá jako to boží sluníčko — rozumí se to samo sebou, že svítí, že hřeje, že dnes zapadne, a ráno se zase objeví. Takové kulturní

sluníčko mají v Hořicích. Kam se podíváš, oč zavadíš, kde se co krásného, ušlechtilého šuslne, ve všem má podíl, všechno uvede do života, a při tom nikdo takřka neví, že je on všeho původcem. Za těch několik dní, co jsem meškal v Hořicích, jsem ho důkladně prozkoumal. Řeknu jenom tolik: měl jsem chvíle, kdy jsem byl zrovna uchvácen touhou, tomu člověku dát bratrské políbení za tu jeho lásku ke všemu, co je krásné, za ten jeho svatý zápal, za tu jeho vskutku bezpříkladnou skromnost. Až jednou tě náhoda zavane do Hořic, vyhledej ho. O to tě důtklivě prosím a uznáš-li za dobré, tomu muži to jednou srdečně někde zaznamenej. Zaslouží si toho plnou měrou. Až to uděláš, nic ho tak neohromí, jako to, žes ho postavil na tak zvané výsluní veřejnosti. Bude mu, jakoby po něm bylo střeleno — ale já mám za to, že takové uznání, stane-li se upřímně a srdečně, patří tomu, kdo celý život pracoval, nikdy na sebe nepamatoval a nikdy se o nic takového neucházel. A to je to hlavní, přijde-li takové milé slovo nevoláno, přijde-li samo, spadne-li člověku na hlavu jako ten májový dešlíček.«

Hořice mohou se pochlubiti řadou vzácných kulturních dokumentů. Jejich sady jsou unikem našeho českého světa. Všude a ve všem je počin skromného pracovníka hořického. Vstoupíte-li do Průmyslové školy, naleznete tu docela jinou methodu. Z této školy valí se do světa proud světla. Nemohu dnes, bohužel, věnovati podrobnostem tolik pozornosti, jak bych ze srdce rád učinil, ale doufám, že se mně k tomu naskytne brzo vítaná příležitost. Učiním jenom to, co mi při posledním setkání uložil mistr Mikoláš Aleš. Až na chodbu za mnou jednou vyšel a svým temperamentním, zanícením způsobem znovu a znovu připomínal: »Nezapomeň to napsat, že v Hořicích mají vzácného pracovníka a napiš stručně, ale lapidárně: »Je to odborný učitel pan Jan Kysela. Tohle mi uděles k vůli a jednou to napiš tak, jak jsem ti to povídal«. ,

A když už mluvím o mistru Alešovi, rád bych zaznamenal některé drobné věcičky z jeho pobytu hořického. Byl tu v červnu r. 1907. Chystal se sem napřesrok, těšil se nesmírně na návštěvu, ale už k ní nedošlo. V parku u Šalounova Krakonoše s maminkou sedával, na hory se díval a sluníčko chytal, jak říkával, do staré svojí kšlice. Hořičtí mu pomýšlení dělali. Jednou pro mistra přijel kočár, do něhož byli zapřaženi nádherní, jako turmalín černí oři. Aleš neměl tušení, že skvělý povoz je pro něho připraven. Čekali s maminkou na příchod pana učitele Kysely. Aleš si se zalíbením prohlížel kočár, a zejména koně se mu líbili. »To se to jezdí v lakovém kočáře,« povídá ke svojí družce — maminko, to by se to vyjelo do těch hor, co? Zrovna teď jsem si vzpomněl na Jakuba Arbesa. Když jsem u něho byl naposledy, posmýšlovali jsme si na tu svou mizerii. A Jakub na to povídá: »Dají si pozor, co jim nyní řeknu — pane Mikoláši, oni se budou ještě jednou vozit v kočáře!« V tom přijde pan učitel Kysela a zve mistra a jeho družku, aby vstoupili do povozu — že je pro ně připraven. Aleš měl z neočekávaného obratu nesmírnou radost. Posadil se do kočáru, pohupoval se v něm jako dítě a radostně zvolal: »Jakub Arbes měl tedy přece jenom pravdu — maminko, už je to tady, už jedeme!«

Pozvali Mikoláše Aleše, aby se podíval do Kuksu. Průvodcem mistrovým, jenž se na český Bellem nesmírně těšil, byl pan dr. Kropáček, jenž o zachování skvostných památek má velikou zásluhu. Vypravovali vzácnému hostí o generálu Šporkovi, že v turecké vojně slezl s koně a zvolal: »Pane Bože, nemůžeš-li nám dnes pomáhati, o to tě snažně prosím: nepomáhej aspoň těm tureckým psům a uvidíš, jaká to bude mela.« Mikoláš Aleš na to odpověděl: »Slyšel jsem o jednom jenerálovi toto. Slezl před bitvou s koně a zvolal: »Pane Bože, pamatuj, roků jsem tě ničím neobtěžoval — ale dnes nám pomoz a já ti dám zas patnáct roků pokoj«.

Často chodil Mikoláš Aleš na výšinu svatogothardskou, kterou zvou pravověrní Žižkovem, protože je tam Žižkův monument od Pavla Jiříčka, rodáka hořického. »Tady byla první vojna Čechů s Čechy — pán z Vartenberka tu podlehl Žižkovi«, řekl Aleš a slíbil, že to namaluje. Byl už dokonce jakýs takýs fond založen, jenž povstal vskutku originálním způsobem. V Hořicích byl pohřeb mládence, a jak bývá

na venku zvykem, mělo se účastníkům pohřbu dostati pohoštění. Ale v poslední chvíli z pohoštění sešlo a smuteční hosté dostali padesát korun, jak se říká, na ruku, aby si za obnos udělali na oslavu nebožíkovu dobrý den. Mládenci a panny shrčili hlavy dohromady, chvilku se radili, pak se dva vydali k panu učiteli Kyselovi a řekli: »Je nám líto těch peněz, a máme za to, že by bylo zbytečno, je propít a prokouřit. Odevzdáváme vám, pane učiteli, těch padesát korun s prosbou, abyste s nimi naložil dle nejlepšího svého uznání. Víme, že ochnou se peníze ty v nejlepších rukou.«

Mistr Aleš stál u toho, když se episoda tato odehrála. Když mládenci odešli, vyběhl za nimi a sledoval je tak dlouho, až mu zmizeli s očí. Když se vrátil, byl velice dojat a pohnut: »Tohle mi připadalo jako zjevení, jako nějaký zázrak! Svému zraku, svému sluchu jsem nevěřil, když jsem slyšel, co povídali. Ještě jsou na světě duše, ještě jsou na světě lidé. Ti zlatí hoši! Na ty nezapomenu — ty si budu připomínat, až mi bude nejhůř.«

Těch pohřebních padesát korun bylo vkladem základním pro fond na svatogothardský obraz. Sebralo se sice asi 200 K — ale mistr Aleš bohužel, nedostal se k tomu, aby splnil svůj slib. Řekl, že obraz namaluje až v Hořicích — roku 1914! V tu dobu už tam bude stát jeho monument! V Hořicích si pospíšili! Tam bude míti Mikoláš Aleš první pomník. Hned po smrti mistrově pustili se do díla. Nestarali se o peníze — tam, kde je mecenáš Fejfar, a tam, kde je taková zlatá duše, jakou je p. Kyselo — je taková věc vedlejší. Sochař Vyskočil, také takový zanícený Alešův ctitel, vytvořil skizzu hned v prvních dnech po smrti Alešově. Když jsem v těch dnech, jež na rodinu nejkrutěji dolehaly, přišel k Alešovům, už tam byla fotografie Vyskočilova návrhu. Byl jsem nesmírně zvědav, planul jsem touhou, spatřit Alešovu tvář. Pan učitel Kyselo zavedl mne na mou prosbu ihned do ateliéru pána Vyskočilova. Tušení nemáme o tom, jak vzácná umělecká duše tají se v tomto prostém, skoro neznámém muži. Nemluvím tu nikterak jako člověk, jenž by si chtěl dodati glorioly, které nemám a míti nemohu. Píši svoje dojmy jako prostý laik, zapisuji do kroniky svoji pouze to, co jsem cítil při pohledu na skizzu. Na díle je znát, z díla se hlásí láska a pieta. A ta vykonala dílo vskutku výborné. V Alešově tváři zračí se to, co ho nejvíc charakterisuje, jeho srdečná, jeho upřímná, jeho zlatá, rytířská povaha. Také viděl jsem kámen; ohromný balvan, který právě byl dopraven na nádvoří sochařské školy v Hořicích. Ředitel školy, p. Weinzettel, jenž se vzácnou ochotou a laskavostí provedl mne ústavem a podal mi odborný výklad, zastavil se před balvanem a ukazuje mi jej, pravil s nadšením: »Tady dříme mistr Mikoláš Aleš. Je v něm — nebude dlouho trvat a mistr bude slavit svoje vzkříšení, svůj vzlet z kamenného hrobu.«

Už dávno nic mne tak nedojalo, jako tato prostá, ale při tom tak hluboká, zanícená slova.

V dílnách sochařské školy připravují se a zrají monumenty, jež za nedlouho půjdou do světa. Jsem přesvědčen, že několik slov z těchto školních ateliérů bude svět zajímat a neopomenem se v čas přihlásit. Mám však na srdci ještě jedno, zajímavé sdělení. V Hořicích bude co nevidět odhalen Husův pomník od mistra Šalouna.

Povím napřed credo tvůrcovo, jež zní:

Ve svém návrhu Husova pomníku pro Hořice zdůrazňuji veliký mravní a osvětový význam Husův pro národ český i pro lidstvo veškero. Mistr Jan Hus, člověk svatého života, muž mírný, skromný a dobrý, neznal jiné cesty kromě cesty poctivosti a pravdy. — Pravda byla mu pevnou půdou, na níž se postavil vstříc zlobě celého světa, pravda byla mu skálou, z níž tryskal životodárný pramen, který člověka očišťuje a povznáší.

Pomník má dvě tepny, z nichž první hlukotem svým hlásá:

»Před pravdou prchá lež a klam i hřích« — druhá pak sílu poslání monumentu a slavnou perspektivu installuje v uchvacující visi: »Lidstvo omladlé a svobodné obrací tvář k jasné sluneční záři.«

Na periferii města, na sadovém prostranství, ale přece jenom v srdci obce ještě jakoby ve-

liký sen Šalounův v kameni dřímal. V galerii plastik hořické sochařské školy, na kterou mohou býti Hořičtí hrdi nejen jako na bohatý zdroj paedagogický, ale zároveň jako na vděčný výslavní materiál, králuje model Šalounova pomníku. Není ani zapotřebí připomínat, že mistr Šaloun vyšel tu hořickým nadšencům vstříc ve všech směrech. V těch Hořicích ještě vůbec se tvoří z lásky a z nadšení, nezištně, jenom proto, že duše, srdce tak velí. Pro mne, jenž jsem viděl, a mohu říci, že jsem byl z prvních, komu tohoto vzácného podívání bylo dopřáno, Šalounova Husa v brandýsské dílně mistra T. B. Srpka, byl pohled na tuto uměleckou variantu velikým a radostným překvapením.

Na bílém, jako sníh čistém modelu hořickém vidím mistra Jana Husa v jiné fási. Vidím tu velkého reformátora vyrůstat z nesmírné, lížící hmoty. Je mi, jakoby se tu svalé i veliké poslání kostnického mučedníka prodíralo spoustou protivenství, přemírou nepřekonatelných překážek a nástrah. Tak se mi zdá, jakoby obrozující, spasitelné jeho dílo brodilo se krví, jakoby dralo si cestu požáry i válečnou lilicí. Cosi nesmírně výmluvného je v tom mohutném vleku kamene, z něhož týčí se na konec jako vítězná, konečná mela postava a na ní tvář Husova. A na všem jakoby uvázla stopa strašlivého zápasu, této krvavé, této strašlivé cesty, tohoto pevného, tohoto nenalomitelného postupu, jenž musel znamenán býti bolestí, obětí, smrtí. Tvář Husova je zadumaná, je nevýslihle smutná, je výrazem, je výronem krvavé cesty, cesty, kterou zjev a s ním myšlenka, svaté poslání vykonalo. Jednou rukou mučedník jakoby zastírat vše to, co národ zkrušilo, co národ o celé století vrhlo zpátky. Poroba drahého lidu ještě mu srdce líží, tu nejbolestnější a nejtragičtější aeru národa jakoby k těžkým snům kladl, v oku jakoby jiskra naděje kmitala a ztracenou krev, promarněnou sílu jakoby mu do života, do vínku dávala pevná víra, mluvící ze zadumaného, ale láskou spasitelů zářeného obličeje, že nebylo nadarmo ani utrpení ani zoufalství celých generací, celých století, jež viděla jenom slzy a jenom malomocné pokusy zpřerážet a odhodit pouta krutě kovaná a znovu a znovu přilužovaná.

Tam na periferii všechno to ještě v kameni spí a jakoby ještě jenom mistrovým snem bouřilo. Ale už jsou znatelny obrysy, už z kamene mluví život, hlásí se krásná forma, tryská velkolepá idea, už mistr Jan Hus nad hmotou vítězí, už padají okovy a svoboda hlavu zvedá a v oku blýská síla a nadšení.

V Brandýse nad Labem všechno už je vyjasněno, všechno už jásá a zvoní bronzem, zde v Hořicích kámen jakoby se probouzel, kámen jakoby měl srdce a to srdce jakoby volalo k radostnému životu ideu, kterou dlálo, řízeno Tvůrcem monumentu, odhaluje a z těžkého příklopu jako v pohádce probouzí a do světa posílá k novému, čarovnému životu.

Nic velkolepějšího, nic úchvatnějšího jsem viděti nemohl a hned tak neuvidím — viděl jsem balvany, v nichž dříme a z nichž k životu se probouzí Mikoláš Aleš, drahý, nezapomenutelný náš současník, a mistr Jan Hus, mučedník, srdce, jež v kameni i v bronzu žije, bije, křísí a probouzí!

V Hořicích — 21. a 22. listopadu 1913.

* *
*

SOCHAŘ LUDVÍK WURZEL. Jako listí se stromu odpadává s kmene živoucího umění českého jedno drahé jméno za druhým. Smrt Wurzelova přešla tiše, zcela v souhlasu s tichým životem tohoto skromného a milého umělce. Po dlouhá léta žil již v ústraní jen svým žákům a svým přátelům. Byl příliš křehký a jemný, nehodil se povahou v dravý proud, který unáší a usmrcuje. Vystoupil v popředí veřejného zájmu rázněji vlastně pouze jednou, když vystavil svou »Obět víry«. Kritika pozdravila v něm tehdy umělce budoucnosti velmi nadějné, ministerstvo zakoupilo model a darovalo jej Rudolfinské galerii; úspěch tedy byl rozhodný. Ale v nový zápas Wurzel již se nepustil. Hnětl obratnými prsty své drobné figurky a bez závisti sledoval boje i vítězství jiných. Před několika lety byl přepaden chorobou. Družný a veselý před tím muž se osamocoval. Květ jeho života se zvolna uzavíral až konečně pod dotekem ledové ruky uzavřel se docela.

KAREL ČECH, nyní ředitel kůru na Král. Vinohradech, do r. 1890 po dlouhá léta přední člen opery českého zemského divadla, v těchto dnech zemřel. Čech býval v divadle prvním

bassistou a jeho repertoir za víc než dvacet let, po která české opeře sloužil, byl velmi obsáhlý. Zpíval v »Prodané nevěstě« Kecala, v »Hubičce« Paloučkého, v »Libuši« Chrudoše — abychom vzpomněli alespoň jeho rolí v operách Smetanových. U obecenstva byl velmi oblíben. Jeho smrt působí tím tesknější, že nastala právě ve dnech, v nichž slaví Národní divadlo v Praze třicátá výročí své činnosti. V Karlu Čechovi odchází jeden z posledních členů slavé, slavné gardy herecké a pěvecké, která vkročila z malých poměrů Prozatímního divadla na prkna velkého divadla Národního.

PŘÍPRAVY K JUBILEU HUSOVU. Kvapem blíží se rok patnáctý a s ním pětisyletá památka Husovy smrti. Z půdy Staroměstského rynku vyrůstá žulový podstavec Husova pomníku, v Pardubicích, v Kolíně, v Chrudimi, v Hořicích a dojista jinde ještě jsou pomníky Husovy již rozestavěny, nebo bude se stavbou za nedlouho započato. Pracuje se chvalně a s účastenstvím nejširších kruhů, jimiž proniká vědomí, že oslavíme památku nejvýznamnější události českých dějin. Úzkostlivě klademe si otázku, bude-li naše oslava důstojna a hodna události, která zrevolucionovala českého ducha, uvrhla jej na nové dráhy, do rozpěněných vln bouřlivých dob, jichž zlobě český lid čelil statečně a slavně. Smrt Husova byla kvasem českého duševního života, česká revoluce husitská předcházela velkou revoluci francouzskou skoro o tři sta let. Nesmíme zapomínati, tohoto evropského významu Husovy smrti, chceme-li pochopit celý význam nastávajícího jubilea, jehož dosah bude dvojí: vnitřní a vnější, jako byly důsledky Husova skonu vnitřní, zasáhnuvše duševní život českého lidu v samých nejhlubších jeho základech a vnější, učinivše z našeho národa na čas takořka ohnisko velikolepých evropských dějů. Přejeme si tedy z duše, aby oslavy jubilejní obracely se k obojí této stránce. Vyskytly se již mnohé a vážné návrhy, jichž účelem jest, aby rok devatenáctistý patnáctý zanechal po stránce duševní zisk největší, obracející se v prvé řadě k prohloubení kulturní české práce. Neuškodí, řekněme-li, že tyto jubilejní snahy duchovní a humanní nemohou se dotýkati nikterak ve smyslu kladném ani záporném kteréhokoli vyznání a přesvědčení náboženského, jak snad mnozí klamně se domnívají. Jich jediným cílem musí býti starost o rozšíření a upevnění základny, na které by se duševní život náš mohl bezpečně a svobodně rozvíjet. Veliký úkol čeká po této stránce chystanou všečeskou kulturní jednotu Husovu, která by po příkladu sokolském sorganisovala ve velkých rysech české síly duševní, tak jako sokolstvo sorganisovalo naše síly tělesné. To je tedy naše vnitřní starost. Ale je tu ještě jiná povinnost, representační. K slavnostem Husovým budou putovati tisícové českého lidu, a sjedou se zástupci vzdělaného světa z celé Evropy. Je to převzácná a vítaná příležitost ukázati našemu lidu víc než pouhé průvody a osvětlení a představiti se cizině co nejdůstojněji. I v tom směru dějí se přípravy. Spisovatel Dr. Karel Pippich, jeden z nejhorlivějších členů výboru Spolku pro zbudování Husova pomníku v Praze, navrhuje zejména velkou, všeobecnou výstavu českého umění výtvarného a velkolepý hudební festival, jehož by se súčastnily všecky naše hudební kruhy. K uskutečnění této myšlenky již se pracuje a již stanoveno pevně, aby se hudební festival v r. 1915 konal. Běží jen o vhodnou formu, která by se obsahem Husa přímo dotýkala. Má na mysli velkolepou hudebně-dramatickou báseň pro sóla, sbory i orchestr, jakousi básnickou a hudební apotheosu Husovy smrti. Vynikající hudební skladatel slíbil, že napíše hudbu na slova předního ze žijících básníků českých, který projeví o myšlenku nevšední zájem. Podaří-li se krásný tento projekt uskutečniti, stojíme před kolébkou mohutného uměleckého díla, které bude cizině imponovat a kterému již látka dá tolik elementární síly, aby českou duši uchvacovalo. W.

VÝSTAVA STAROŽITNOSTÍ A PAMÁTEK Z MAJETKU RODIN PRAŽSKÝCH. Jak titul naznačuje, nejedná se tu o exposici raritní nebo sbírku vynikajících starožitností sběratelů z povolání, nýbrž o kolekci, ve které znázorněno býti mělo prostředí staropražské rodiny, jak z počátku minulého století až na naše doby se dochovalo. Proto vidíme ve výstavce celé interieury slavných našich buditelů a umělců, jako Palackého, Riegra, Jungmanna, Hanuše Schwaigra a j. Vedle toho uplatňují se tu kusy vzácného nábytku a celé soubory, zejména českého porculáno, českého skla a českých výšivek.

V prvé řadě zastoupeny jsou tu věci z doby empirové a předbřeznové, tedy z dob, kdy česká domácnost dýchala svým svérázným kouzlem staropražským, jež se zrcadlilo nejen v celkové úpravě bytu stohovým nábytkem, nýbrž i maličkostmi, jako nippy, obrazy, miniaturami, šperky a podobnými roztomilými drobnůstkami, jež příbytky hřejivě charakterisovaly. Rázem ocitáme se v atmosféře našich babiček a prababiček, v útulné české domácnosti, která byla prosáklá nejen dobrosrdečností, ale i vkusem a upřímnou, vrozenou touhou po umění.

Shledáváme se v těchto interieurech s obrazy našich slavných malířů, kteří v rodinách vyučovali kreslení a malbě a jako milou památku zde zanechávali i svoje vlastní práce, dnes ovšem ceny veliké. Visí na př. nad vitrinou s velecennými památkami po Palackém a Riegrovi úchvatné kresby Josefa Mánesa, náčrtky to k jeho illustracím Rukopisů, a nad nimi vévodí překrásný portrét paní Marie Riegrové-Palacké, rovněž od Josefa Mánesa. V interieru Jungmannově paraduje skleník s nesčetnými figurkami porculánovými, sklenicemi a jinými rodinnými památkami z doby prvního majitele, buditele Jungmanna, v jehož pracovně starobylý skleník stával a jemuž jistě mnoho osvěžujících okamžiků způsobil. Vše ovanulo je duchem osmnáctého století a každého návštěvníka mile poděší vítaná příležitosi, aby se jako v pohádce aspoň na krátkou dobu přenesl do těch zlatých, krásných časů, když si náš dědeček babičku bral.

Tři velké sály naplněny jsou několika tisíci předmětů starobylých a na mnoze umělecky cenných. První dva sály určeny jsou pro vnitřky a větší kusy nábytku vynikající práce. Třetí sál vyhražen byl řadě vitrin, obsahujících uzavřené kolekce jistého druhu starožitností. Kdo by chtěl studovali vývoj českého sklářství a výroby porculánu našeho z XVIII. a XIX. století, najde tu takové množství cenného a neznámého materiálu, že může svoje vědomosti znamenitě obohatiti. Je tu na př. souborná sbírka českého skla paní Milady Salačové, která illustruje celkový vývoj českého sklářství vzácnými exempláry dvojitého skla, skla brouseného, zvrstveného a litihyalinového (černého, neprůhledného skla z hutí Egermannových v severních Čechách).

Neméně poučné pro amatéra i znalce jsou kolekce českého porculánu, jenž vyplňuje celou řadu vitrin. Pravé poklady v tomto genru vystavují JUDr. Josef Šolba s choti Hedvikou, MUDr. Antonín Kurz, paní Marie Hennerová, paní Julie Krausová, pan Bedřich Tuček, MUDr. O. Rožánek a sl.: Milada Jelínková a M. a R. Schidlofová. Míšeňský porculán zastoupen je větší sbírkou sošek a součástkami příborů, (Pí. Zdenka Židlická, sl. Madlenka Wanklová a konservátor p. Karel Buchtela). Ve výstavě jsou památky, jichž nelze mlčením pominouti. Jsou to na př.: veliký renaisanční Kristus na kříži z majetku pana MUDra. O. Rožánka, pocházející z počátku XVII. století (skvostná práce řezbářská, pravý to mistrovský kousek pražského původu.) Pan cís. rada J. V. Novák, majitel známé pražské galerie obrazů, jedné z nejlepších soukromých sbírek v Rakousku, vystavuje překrásný portrét Ludvíka XIV., pocházející z majetku knížat Rohanů. Byl to dle všeho dar, věnovaný králem knížecí rodině, jež, jak známo, byla s královskou rodinou francouzskou zpříbuzněna. Konečně se musím zmíniti jako o atrakci výstavky o několika krásných obrazech našeho nejslavnějšího malíře, Josefa Mánesa. Pravou pochoutkou pro znalce je podívaná na Cikánku, mladé, krásné to děvče pravého typu orientálního, z jejichž očí vyzírá zvláštní směs cikánské potutelnosti i žhavé nezkrocné a nespoutané jižní povahy. Je tu báječný pohled na Hrubou Skálu s Troskami v pozadí, obraz nedokončený, obraz smutné historie, neboť je z doby, kdy Lanna poslal Mánesa na Turnovsko, aby se tu zotavil ze své duševní choroby. (Maj. obou obrazů je kons. pan Karel Buchtela). Pan JUDr. Prokop Toman obeslal výstavu rozlomilým náčrtem Josefa Mánesa, představujícím letní jeho pobyt v krajině pošumavské. Obrázek hřeje rozkošnou náladou přírodní i rodinnou.

Výstavka je dílem lásky i piety: Pořadatelky její, dámy odboru Nár. Jedn. Severočeské, především předsedkyně pí. Irma Schlechtová a pí. Louisa Laichterová, vykonaly touto exposicí záslužný čin pro poznání i záchranu drahých památek našich. Dr. R. J. K.

SRBSKOU VÁLEČNOU MEDAILI modeloval Ivan Mešrovič. Bronzový odlitek originálu zasazen bude do zdi bělehradského musea, redukce rozdíleny budou účastníkům války. Na líci medaile viděli krále Petra, sedícího na koni. Jemu na pravici usedl sokol, symbol srbské udatnosti. Rub nese allegorickou oslavu památných vítězství. Před pravoslavným chrámem (monastýrem Kosovským) žehná genius vlasti dvěma řadám junáků, kteří osvobodivše vlast, složili zbraně k jeho nohám. Hluboko sklánějí hlavy před královskou korunou srbskou, kterou z krvavého prachu Kosovského pole zvedl omlazený národ. — Na líci čteme nápis »Petar I., král oslobodilac«, na rubu pak »Kosovskim osvetnicima 1912—1913«. Vynikající mladý sochař srbský, jehož jméno známo jest již po celé Evropě, stvořil ve své pamětní medalii válečné silné a jedinečné umělecké dílo. Bronzový odlitek objednala srbská vláda v české slévárně pana T. B. Srpka v Brandýse nad Labem.

NOVÉ PUBLIKACE. Smrtí Alešovou přihlásila se povinnost, sebrati jeho dílo, rozválé po nespočetných stranách nejrozmanitějších časopisů a knih, po zdích a stěnách domů i několika

tlov veřejných, v divadle, radnici, chrámu. Velkých prací je ovšem poměrně málo, v celku životního díla Alešova naprostou převahu mají kresby a mezi nimi opět kresby pérové. Najde se snad i dosti prací dosud nereprodukovaných. Tvorba Alešova je rozdrobena v tisíce drobných i větších kresbiček, v nichž nahromaděno podivuhodné bohatství rázovitého Alešova ducha, výlěžky jeho přemílání i pozorovacích schopností a zvláštní, osobité jeho kreslířské dovednosti. Úkol, sestaviti z tohoto nepřebraného množství prací vhodný výběr není lehký, zesnulý mistr usnadnil jej tím, že si sám — jak pořadatelka publikace praví — na jaře letošního roku vybral pro dílo, které již chystal, několik set prací. Po jeho smrti ujala se myšlenky otcovy dcera Maryna, jejíž ruce jsou k tomu zajisté nejspíše povolány, a vydala v těchto dnech společně s drem. V. V. Štechem, jenž píše text, u Topiče prvý sešit publikace, nazvané »Mikoláš Aleš. Jeho život a dílo.« Publikace opatřena vkusnou úpravou, a — což nám zvláště u Aleše za nejdůležitější takovým způsobem, aby její prodejní cena nebyla překážkou rozšíření. Neboť o tom není sporu ani pochyby, Mikoláš Aleš byl demokrat nejčistšího zrna, ve svém myšlení i ve svých kresbách lidem se obíral a lidu kreslil — lidu tedy také patří jeho dílo. Publikace Topičova stane se asi milou knihou českých rodin, obrázkovou knihou českého života a nevyčerpatelnou studnou typicky českého umění, publikací, která o českém lidu a životě poučí víc a rychleji než mnohý silný svazek folkloristických studií. Je-li dílo Mikoláš Aleš tak říkajíc zrcadlem umění soudobého, ještě svým vlivem živého, jest jiná publikace, vydaná Mánesem, »Galerie v Rudolfině« od Antonína Matějíčka, instruktivní rukověť pro toho, kdo se hodlá seznámiti blíže s nevelikými uměleckými poklady pražských sbírek, z nichž největší část uložena v Galerii rudolfinské. Sbírky Společnosti vlastenecných přátel umění nemohou se ani počtem ani kvalitou rovnati proslulým galeriím v sousedních residencích, možno v nich však přece shledati dosti poučného materiálu ke studiu estetickému, výtvarně historickému a konečně i odborně uměleckému. Autor hodnotí zvláště soubor sedmnácti obrazů české školy malířské ze 14. a 15. století, nejcennější to majetek galerie. Kniha je velmi pečlivě vytištěna a ozdobena 109 obrázky. — Naše nakladatelství vydalo ohlášenou již knihu »Albánské a černohorské obrázky« od Dra. V. Dvorského a Dra. J. Čermáka. V době stále ještě nerozřešené a žhavé otázky albánské bude asi kniha dvou mladých českých cestovatelů vítaným poučením pro každého, kdo by rád zvěděl o záhadné zemi albánské více, než mohou podati noviny. Kniha najde obliby nejen pro množství látky v zábavné formě v ní snesené, ale i proto, že její vypravování, ač na pohled střízlivé a prosté jakéhokliv přepínání, dovede upoutati líčením pouhé skutečnosti. Bylať cesta pánů autorů podnikem vskutku odvážným, plným neočekávaných příhod a nebezpečných dobrodružství. Jako dárek dospělejší mládeži bude všude radostně přijata a také ve školních knihovnách bude asi patřit ku knihám hojně čteným. Zmínky zasluhují i dvě publikace naše pro mládež drobnou a nejdrobnější. Jsou to obrázkové knihy V. Trska Naše zvířátka a Fr. Šnajberka: České pohádky. Obrázky jsou dle rozkošných originálů reprodukovány v mnohobarevné litografii, nalepeny na tuhé lepence a opatřeny textem. Nevelký výběr obrázkových knih původem českých obohacen jimi velmi platně, naše děti dostanou v nich knihy i české, i umělecky cenné.

VÝSTAVU ORIGINÁLŮ českých umělců uspořádal v obchodních svých místnostech na Ferdinandově třídě nový pražský umělecký závod pana Karla Jana Rubeše. Výběr vystavených děl jest velmi pečlivý. Nalézáme tu řadu dobrých obrazů, pravých výstavních kusů, děl vynikajících malířských kvalit a znamenité dekorativní působivosti. Jsou to díla profesorů Bukovace, Schikanedra, Welce a Maška, rozměrná a malířským životem kypící plátna Obrovského, vesměs dobré obrazy Úprkovy, Kalvodovy, Ullmannovy, je tu i Dědina, Malý, Blažíček, Panuška, Peters, Rašek a Schlosser, ano i Hudeček (zajímavě malovaný akt), V. Jansa a Rud. Vácha. Z umělecké slévárny páně Srbkovy vidíme tu dívčí akt v nadživotní velikosti od pařížského umělce Studla a výběr drobných plastik bronzových od Suchardy, Mařatky, Úprky, Saffa a některých cizích umělců. K dosavadním uměleckým závodům pražským, zejména k salonu p. Topičovu druží se umělecký podnik, který bohdá stejnou měrou přispěje k tomu, čeho naše umění dávno již potřebuje: aby se Praha stala střediskem živého obchodního ruchu s uměleckými díly. Neboť netoliko duchem, ale i chlebem živ jest člověk. A umělci jsou také lidé.

Toto číslo vydáno dne 5. prosince 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNICE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 10.

M. PŘENĚK:

ZLOMENÁ JEHLICE.

SKIZZA K ROMÁNU.

Paní nebyla doma.

Pan rada, nevím už po kolikáté, prohlížel rám dveří vedle zrcadla. V útulném, s vybraným vkusem zařízeném, budoaru stálo v koutku mezi oknem a dveřmi staré toaletní zrcadlo, lakové, jaká bývala v modě před 50 léty, v politirovaném černém rámci, pohyblivé kol příčné ocelové tyče a upevněné v pevném, tlustém, jako nabubřelém stojanu. Ač tento kus nábytku lišil se nápadně od ostatních a nehodil se k nim, paní budoaru byl zvláště milým, jako památka na domov, památka na dívčí léta, plná sladkých, příjemných vzpomínek. Celý malý svět rozprostíral se na desce stolu pod zrcadlem, opatřeným ještě po každé straně staromodním svícnem. Uprostřed ležela malá porculánová soška rokokové dámy, sedící s vykasanými sukýnkami na skále, a u její nohou klečel copatý rylíř, držící u rtů flétnu. Kol ní jiné sošky všelijakých osůbek i zvířátek a dále v malebném nepořádku láhvičky voňavek, kousky služek, vlásenky, jemné síťky na vlasy, hřebínky. V malém, bleděmodrém, sametovém polštářku zabodnuto lkvělo několik dlouhých jehlic, ku připínání klobouků do vlasů, všechny s pěknými, velkými knoflíky různého tvaru a různých barev, a mezi všemi těmi drobnostmi pohozena byla jedna polovina rozlomené lakové dlouhé jehlice s velkým, jemně ozdobeným knoflíkem na jednom konci. Uprostřed knoflíku zářilo uměle vybroušené rudé sklo, velkému rubínu podobné.

Pan rada byl před chvílí vstoupil s jakousi otázkou na rtech do budoaru své choti, leč nenašel ji tam. Zrak jeho maně přeletěl světnicí a zastaviv se u toaletního stolku, padl na úlomek jehlice.

»Jak se mohla jehlice zlomiti?« napadalo mu. »Kde je druhý úlomek?«

Bezděčně zůstal státi a ohlížel se kolem. Na zemi nebyl. Kam se mohl podíti? Pátraje dále po světnici, spatřil vedle dveří, v jich rámu, trčeti druhý kus jehlice a sice v podivné poloze, tak jakoby někdo pohybem, s hora dolů vedeným, ji byl tam vrazil. To bylo přece podivné, velmi podivné.

Pan rada zavrtěl povážlivě hlavou nad svým nálezem.

»Jakým způsobem mohla ostrá část jehlice vniknouti právě tím směrem do rámu?«

Jiný člověk nebyl by si takové maličkosti ani všiml, ale jemu, jako bývalému vyšetřujícímu soudci, nemohlo něco podobného ujíti. Stál chvíli před zrcadlem a představoval si, jakou posici měla asi jeho choť v okamžiku, když jehlici vrazila do rámu a ji v něm ulomila. Musilo se to státi asi teprve před chvílí, patrně neměla ani času, aby úlomky uschovala. Nejspíše shlížejíc se v zrcadle, chystala se právě upevniti si klobouk ve vlasech jehlicí. V tom udělala pravou rukou, která jehlici držela, prudký pohyb a to takový, že jehlice se zabodla hluboko do rámu dveří a při tom se ulomila.

»Proč ten pohyb udělala? Takové pohyby nekonají se jen tak. Musila k tomu býti příčina. Pohyb veden byl velmi prudce, jako při náhlém překvapení, leknutí, nenadálém pohnutí mysli.« Roj takových myšlenek šel radovi myslí, a z nich jedna zvláště drala se do popředí.

»Či by snad ten mladý doktor...? ten drzý smělec se byl odvážil . . .?«

Ani nedomyslil, neboť při samém vzniku té myšlenky krev prudce se rozproudila ke hlavě.

Zrudnul celý ve své krevnaté tváři a ruce se mu chvěly.

V malé chvíli se vzpamatoval a odešel do své pracovny. Usedl ke stolku, vzal noviny do rukou; chvíli do nich hleděl, ale nevěděl, co čte. Odhodil je a procházel se v neklidu světnicí. Občas se zastavil, pak znovu zase rychlejšími kroky se procházel, jakoby spěchal za lěmi myšlenkami a domněnkami, které, jednou vzbouřené, nedopřávaly mysli klidu a vířily hlavou. Nebylo mu volno. Otevřel okno a hleděl ven, aby se uklidnil.

Byl krásný, jarní den, ale ta jásající příroda byla stavu jeho duše dnes nějak protivná. Zdálo se mu, že všechen ten ruch života tam venku se směje přímo jemu do očí, že je takový omezenec, hlupák, který si nedovede ani ženu opatrovati. Býval jindy klidným a rozvážným, dnes však nemohl se nijak uklidniti.

Vzal konečně klobouk, rukavičky, hůl a odcházel. V předsíni uklízela služka.

»Kdy odešla paní?«

»Nevím, milostpane, nebyla jsem právě doma.«

»Byla odpoledne sama doma?«

»Myslím, že ano, milostpane. Kuchařka alespoň mně řekla, že půjde hned po obědě do nemocnice navštívit svoji nemocnou sestru.«

Víc se netázal.

»Tedy sama byla doma! Byla by ji pouhá myšlenka, vzpomínka tak rozčilila? To je nemožno. Jistě byl někdo v bytě u ní návštěvou! Kdo? Proč?...«

* * *

Paní radová byla sirotkem. Rodiče jí zemřeli záhy; osiřelého rozťomilého děvčete ujala se teta a vychovala je. Žily několik let šťastně, v klidu a spokojenosti.

Najednou přišly zlé časy a s nimi nouze. Teta měla nějaký majetek. O ten přišla tenkráte svou lehkověrností a důvěřivostí. Nešťastnou shodou okolností byla by ztratila i malou podporu, kterou jí továrník, chlebodárce nebožtíka muže, jako z milosti vyplácel, nebýti pana rady, vzdáleného příbuzného. Svým zakročením zajistil staré paní požitek doživotní pense. Od té doby bezmezná vděčnost poutala ji k tomu muži a vděčnost tu vštěpovala i své dospívající schovance.

Pan rada, bohatý, společensky vysoce postavený starší pán, proživ své mládí v bujnosti a napiv se do syta z číše pozemských radostí, nemínil vůbec se ženiti. Dámy jej nyní už méně zajímaly. »Tempi passati,« říkával mávnuv rukou, kdykoli byla ve společnosti pánů o dámském svědě řeč, a raději zasedl ke kartám, než by se byl do rozhovoru o šatových a podobných věcech pouštěl. Žil ostatně velmi dobře v pěkném svém postavení, účastňoval se všeho společenského podnikání, leč jenom jako člověk vším už nasycený, jen tak jako z povinnosti ke společnosti a veřejnosti.

Ale kdo může zaručiti se za své srdce, třeba už starší? Kdo může je uchrániti před novým vzplanutím prudkou vášní?! Půvabná Julinka počala jeho pozornost poutati, pozvedl očí svých k ní a počal ji vyznamenávati, jí se dvořiti.

Teta byla nad tím neočekávaným štěstím všecka u vytržení, a štěstí její dosáhlo vrcholu, když pan rada jednoho dne se vyslovil, že by si vzal Julinku za ženu, kdyby ovšem ho ona chtěla. Julinka cítila k radovi jenom vděčnost, vděčnost a z ní vyplývající nutnost poslušnosti k tetě, byla k oběma k velkým díkům zavázána. Bála se sice z počátku toho vdávání, jakýsi strach ji tísnil; ale bezstarostnost mladé dívčí mysli záhy zvítězila nad vážnými myšlenkami.

»Bude paní radovou, svojí vlastní paní, paní svého času.« Ani to nemohla hned chápati, že to vůbec možno. »Sama bude služkám nařizovati, co bude chtíti; obleče se vždy do šatů, které se jí budou líbiti. První dámy města vezmou ji, jako sobě rovnou, do svého středu.« Takové myšlenky jí ovšem lichotily a okouzlovaly mladistvou mysl.

Srdce Julinčino, nedotknuté láskou, dřímalo, neboť nebyla poznala dosud muže, který by ji byl vážněji zaujal. Byla ovšem také na tecjakých zábavách, prodloužených tanečních hodinách, studentských věnečcích a výletech, bavila se tam s mladými lidmi nenuceně, vesele, leč všechno to zůstalo bez hlubšího dojmu. Zábavy těšily ji jako hračky těší děti; víc z nich neměla.

Dala tedy panu radovi svoji ruku a slala se před lidmi jeho ženou; srdce mu dáti nemohla, ale cílila jej jako svého dobrodince.

Mladé dívky dospívají jako poupě v růži, často neobyčejně rychle, lakřka přes noc. I Julinka rozvila se v době svého zasnoubení v celou ženu.

Pan rada byl se vším spokojen. Vybouřené jeho srdce jenom občas ještě prudčeji llouklo, a tu mu stačilo, když mohl své choti líbati ruce a pohladiti ji v hebké lvářinky. Hlavní věcí, na kterou kladl největší důraz, bylo, aby na venek dělali dojem šťastného párku, aby on, společensky vysoko stojící muž, byl obdivován také pro svoje manželské štěstí, pro svoji krásnou choť, aby mu ji druzí záviděli.

Ovšem svoje štěstí neměl nezkaleno. Přirozeně vyskytli se záhy lichotníci, mladí i starší pánové, kteří obletovali paní radovou, jako motýli květinu, a dvořili se jí.

Julinka — budiž to k její cti a chvále řečeno — zůstávala nepřístupnou. Byla rozlomilá, zdvořilá, jemná, ale nikdy, nikde si nezadala — pan rada neměl nejmenší příčiny k nespokojenosti. Chovala se bezvadně vždy a ve všem.

Teprve od té doby, co do města přišel ten mladý doktor medicíny, poněkud se změnila. Aspoň zdálo se tak jejímu choti. Či byla to jen mýlka? Snad to nebylo ani pravda.

Pan rada nerad viděl, když se sešli s doktorem ve společnosti nebo na promenádě v městě a zvláště, když musili s ním mluviti. To bylo radovi vždy velmi nepříjemné. Sám si ovšem vymlouval svoje neoprávněné podezírání a uvědomoval si, jak se dělá směšným, když žárlí. Ale nic naplat, myšlenky na doktora se nemohl zbaviti. Hned tenkráte, když poprvé jim byl představen, bylo to na posledním koncertě Kociánově, jako by radu bylo něco bodlo u srdce, jako by měl nějaké tušení, že ten člověk rozbije jeho štěstí, že mu bude, či snad dokonce už je nebezpečným. Nemohl nikdy nic říci, nikoho obviňovali, nikomu nic vytýkali, ale nedůvěra hlodala v něm dále.

Proto také první myšlenka byla na doktora, když si uvědomil, že nějaká návštěva musila býti příčinou rozčilení nebo pohnutí mysli jeho choti, když jehlici zlomila.

Uplynulo několik dní. V domácnosti radově nic se nezměnilo. Paní Julinka byla rozlomilá jako dříve, snad ještě rozlomilejší. Jakoby jakýsi nový půvab, jakési liché štěstí činilo tvář její krásnější a celou její bytost svěžejší.

Pan rada na venek byl klidným, spokojeným, nitro jeho však klidno nebylo; bouřila v něm žárlivost. Neustále zabýval se osudnou jehlicí, uvažoval opět a opět, co mohlo býti příčinou toho, že ji paní tak podivným způsobem zlomila; navštívil opětovně v její nepřítomnosti budoar, vmýšlel se tam v situaci — — — — k určitému výsledku nedospěl.

Úlomky jehlice zmizely — a rada měl jenom své domněnky.

»Určité, neklamné rozřešení celé záhady podati může jenom pokus, provedený za — pokud možno — stejných okolností na místě samém.« To byl konečný výsledek jeho přemýšlení a uvažování.

Pan rada otálel. styděl se sám před sebou, znovu otálel, konečně se pevně odhodlal, že v prvním vhodném okamžiku pokus provede.

* * *

Paní byla na procházce. On sám doma se služkou. Bylo zase krásné jarní odpoledne.

»Pepičko, pojďte sem do světnice. Postavte se zde před panino zrcadlo. Tak. Vezměte její klobouk, třeba ten tam na skříni. V pravé ruce držíte jehlici. Dejte si klobouk na hlavu a teď dívejte se do zrcadla a pomalu si jej upevňujte ve vlasech jehlicí. Neohlížejte se za sebe! Nebojte se, nic se vám nestane — je to jenom malý žert.«

Služka udivená neví, co si má myslili, ale dělá to, co pán žádá. Vždyť není v tom nic zlého; ovšem podivné je jí jeho počínání.

Tak stojí před zrcadlem a pan rada za ní, poněkud stranou, aby jej v zrcadle neviděla. Chvíli se dívá na ni.

»Hezké děvče!« mihne se mu hlavou.

»Ani jsem si dosud nevšimnul, jak je pěkně rostlá, jaké vábivé má tvary těla.«

Pohnula hlavou.

»A jaký jemný profil! Kdo by to v lakové holce hledal.«

Ty myšlenky mžikem prošly mozkem, a srdce počalo prudčeji tlouci.

Najednou se vzchopí. Po špičkách udělá několik kroků, obejme nic netušící dívku a cítě její teplé, měkké údy na svých prsou, tiskne ji k sobě a líbá.

Lehký výkřik — —

Jehlice vypadla překvapením z ruky a louž rukou, kterou ji držela, zachytila se celou silou o rám u dveří — — —

Všechno událo se tak rychle a překvapení obou bylo tak neočekávané, že nepozorovali ani, jak se za nimi otevřely dvéře.

Několik vteřin pozoruje paní radová, stojíc na prahu, tuto scénu a pak klidně zvolá: »Ano, tak to bylo!«

DR. JAROSLAV KVĚT:

ZA SVATÝM PATRONEM.

VZPOMÍNKA Z KORFU.

Pokračování.

Jsou prý tu zloději, říká se. No, dotěrni jsou dosti. Vždyť je to Orient — Řekové a Turci mnoho si nezadají — první šidí jak může, druhý chce pořád bakšiš, je to pěšky jako za vozem. Vypráví se nám, že prý tu jakýs Angličan jednoho z průvodců v loďce zastřelil pro odpor a vyděračství, druhý, vida neohroženost, zkroll. Ale situaci z toho vzešlou teprve diplomatické zakročení urovnalo. Úřady daly — znají asi své Pappenheimské — Angličanu za pravdu. Byl však přece zatčen.

Příběh podobný zaznamenal — četl jsem o něm po návratu — kterýsi mnichovský list. Německý spisovatel jistý odcestoval na Korfu, kde však zmizel. Bylo pátráno a zjištěno, že odjel do kraje. Zašed do hor, odeslal prý průvodce domů. Zavazadla v hotelu otevřena, ale nic nevypátráno. Dlouho hledán byl na ostrově marně. Průvodce zatčen, vyšetřován, ale bez výsledku. Až tu upozornil úřady venkovan jeden na to, že prý se nápadně mnoho horských dravců sléhá nad klerousi rozsedlinou. Hledáno tu a cizinec nalezen v nepřístupné sluji mrtev — zastřelen. Zkoumáním papírů vyšlo na jevo, že skončil sebevraždou. Ale již vyšetřování samo návštěvě ostrova, který beztak nemá nejlepší pověst, ublížilo valně.

Občerstviv se poněkud cválame zase ku přístavu, spatřivše kus kraje kerkyrského. Ježto je na parník ještě brzy, procházíme městečko, jevící zřejmý ráz italských staveb — domy vysoké, štíhlé, prý pro nedostatek stavebního místa. Zastavujeme se u obchodníků s obrazy, v kavárně, na poště, v kostele.

Já odcházím po lichu navštíviti svého patrona.

* * *

Zdá se, že zlodějský naturel kerkyrských průvodců nasákl i do nás: vytáhl kdosi přátelé poslanci z kapsy bohatou kollekci zdejších pohlednic drahých, načež zavede se řeč na zdejší poměry a vypravují se zlodějské historky. Přítel stále nechápe — na to přijde stejným způsobem o cigarety. A stále nic neví. Konečně nápadné pohledy jej upozorní a po delším škádlení vychází na jevo šelmovství.

Podrobnější studium průvodců — každý má jiného — necháme si na večer. Pak se budou prohlubovati vědomosti o malé té krásné zemi v moři s bohatýrskou minulostí, která však sama sobě nedostačí při vší své půvabnosti, úrodnosti a slávě.

Čtenář viz, co jsem měl z návštěvy ostrova a spisků, jež jsem si zakoupil v hlavním městě, i co jsem slyšel od laických lidí . . .

* * *

Bedekři mluví o ostrově a jeho obyvatelstvu i hlavním městě dosti s vysoka. Nejvýš dějiny je zajímají, hlavně otázka, je-li Korfu — tak slul ostrov (Korfus) Byzantincům a Turkům — Homerskou Scherií, ostrovem Phaiaků, kde verneovský hrdina starých Řeků, Odysseus, zachráněn byl bohyní Leukothcou a setkal se proti všem předpisům Kniggeovským s královninou dcerou umazaný a zajisté utahaný, sešlý a zanedbaný — s dcerou k r á l o v s k o u. Nausikaa slula a podle Odysseje velmi se polekala, spatřivši

ten hrozný zjev Trojského hrdiny, který v těch pověrečných dobách mohl poděsiti divku, jež byla zvyklá na jiná selkání, smíme-li věřiti modernímu operetnímu karikaturistovi Cl. Ferasseovi. Ten v hudební veselohře »Telemachovy námluvy« paroduje sňatek Nausikaï s Telemachem, synem Odyseovým; tatík Telemachův Odyseus vystupuje u dvora spartského jako hlampač synův. Nausikaa v operetě octá se u dvora spartského, ne na výspě Phajaků, a do Sparty přijde i Alkinoos, s chotí Aretou, za dcerou, by tu sňatek uskutečnili. Terassovi se karikatura mnoho nepovedla — je málo vtipna — Offenbach blahé paměti býval vtipnější. A tak, třeba dnešní Korfu pranic Odyssea — až na zkamenělou loď Phajaků (ostr. Podkonisi) — nepřipomíná, přece jen myšlenky turisty, jenž octl se na Korfu, patří především Odysseovi, byť se nám jevil ze starých básní jako povaha prahanebná, na př. z jedné narážky Ovidiovy »Proměny«: Zápas o Achillovu zbroj. (Odysseus rozezlen na Palameda, že jej přiměl k neplodné dlouho výpravě proti Troji, pomstil se mu tím, že zakopal zlato ve stanu Palamedově a obvinil tohoto hrdinu, že zlato obdržel od Priama, aby mu zradil Řeky; když bylo zlato nalezeno, lid ukamenoval Palameda.) Odysseus mnoho trpěl, bezděčný turista, a lze mu již odpustiti nějakou tu špatnost, jíž obdoby, třebas nevedly vždy ke koncům tak zlým, jako Odysseova intrika proti Palamedovi, vyskytují se podnes. A tak je člověku, bloudícímu po městě a jeho okolí líto, že nezbylo tu více památek po trojském hrdinovi, nežli nejistá pověst. Učenci se domnívají, bohužel jen někteří, jak v dějinách často vidáme, že »Scheria« je »Kerkyra«; tak slul ostrov v historických dobách řeckých, před tím v časech pradávných Drepane — prý tak pro podobu srpovitou se nazývaje. Jméno Kerkyra (Korkyra) podnes v názvech ostrova je živo, třebas dnešní evropské označení ostrova, Korfu, ze slova toho vzniklé, jen vzdáleně na starořecké jméno ostrova upomíná.

Nejstarší obyvatelé výspy byly prý Illyrští Liburnové (snad předkové dnešních Arnautů či Skipetarů albánských), kteréžto jméno omylem dáváno i Jihoslovanům. V 8. věku před Kristem (r. 734) byl ostrov kolonisován Korinťany. (Herakleovem Chersikratem). Byla to obchodní osada čilého kmene korintských, řecké dějiny ostrova počínají již tímto stoletím — dnes jsou zase v rukou řeckých, ačkoli živé obyvatelstvo Korfu více mlelo vlaštinu.

Leč nepředbíhejme.

Když osada tato velmi zkvetla a samostatně se vyvíjela, vzbudila závist a žárlivost mateřského sídla kolonistů korkyrských, Korinthu. Boj, jenž z toho r. 665 vzešel, skončil r. 665 před Kristem vítězstvím Korkyry. Ty boje vedou se jako první námořní válka řecké éry historické. Podruhé po čase zase dílem korintského tyrana Periandra (629—585) podlehl ostrov Korinthu, ačkoliv obyvatelstvo ostrova osvědčilo se hrdinským i na dále, na př. v peloponneské válce, jež vznikla ze sporu Athén s Korynthem o společnou kolonisaci Epidauros, bili se korkyršlí po boku Athéňanů a ve dvou velikých námořních bitvách, bojovaných nedaleko ostrova u mysu Lezokimského, také rozhodně zvítězili. Ale zatím je, vysílené krvavými boji, z obchodu v moři adriatickém a jonském vytlačily Syrakusy. Ostrov totiž ležel v důležité čáře dvou silných kulturních a válečných činitelů, uprostřed mezi zemí Řeků a Římanů, mezi Helladou, tělo blíže, a Italií, a to mu bylo pro nějaký čas osudno. Mělíť na krásný kraj zálusk některé sousední mocnosti, Eperos, Macedonie, Syrakusy a jejich válečníci brali jej přes tu chvíli jeden druhému;*) občas zase těšila se Kerkyra samostatnosti, až ji námořní lupiči obsadili, z jichž rukou r. 229 upadla pod moc římskou, později východořímskou a v XI. věku dostala se známé z dějin námořní moci Normanů. Napotom odehrávají se v zemi této stranické boje, v nichž brzy Hohenstaufovci, brzy epirští samovládci, brzy rod Anjou stává se pánem Korfu, až námořní síla Benátek (právě po pádu Byzance r. 1386) i Korfu se zmocnila jako čelných ostrovů a pobřeží sousedních i vzdálenějších. Dvakráte také objevili se na Korfu Turci r. 1537 (s 50.000 muži), a r. 1716, ale tu obhájil ostrov hr. Schulenburg, ale nepochodili. Ač poprvé ostrov

*) R. 229 dobil Korfu Agathokles Syrakusský a ustoupil jej později Pyrrhovi Epirskému.

spustošili a pevnost 8 dnů obléhali, odtáhli bez úspěchu. Ostrov náležel Benátkám až do roku 1797. Když sláva republiky zašla, připadlo Korfu Francii, jimž je vyrvali Rusové. Když 21. března 1800 proklamována byla »republika spojených jonských ostrovů« pod protektorátem ruskotureckým, zaskvělo se Korfu ještě na nějaký čas v čarovném hávu samostatnosti, avšak jen do r. 1807, kdy se mladé »republiky« zmocnila zase Francie. Je v povaze lidské, že nenechává mocný, čeho se může zmocniti, vyrvali si od slabého. Korfu samo nemohlo se na dlouho ubrániti soupeřům silným, bližším i vzdálenějším, neboť r. 1809 jsou tu zase Angličané pány, kteří tu zřídili provisorium, z něhož však po 6 letech vzešla podruhé republika jonských ostrovů pod ochranou Anglie — to už bylo bezpečnější — jež tu měla správce administrativního a politického (slul lord — vrchní komisař). Po Angličanech zbyly na ostrově dobré komunikace, nyní zanedbané. R. 1863 ustoupila Anglie všecky jonské ostrovy Řecku, které je tu podnes pánem; jak to dlouho potrvá, nevíme. Ale řecký živel není tu valně patrný, snad jen z pošlovních známek. Korfu je živo, a zdá se, že špatně, z cizinců, kteří sem příliš hojně se nesjíždějí, leda na chvíli, neboť není tu umění Benátek ani divokosti Malty, ani dobrodružné slávy Kandie neb Korsiky.

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Všiml si, že je bratrova mrtvola umyta a že je vše v rakvi velmi pečlivě uspořádáno. Snad zámecké panstvo nebo důstojníci na kvap se postarali, aby bylo bratrovo lůžko se vší šetrností uloženo, jak se na jeho postavení a na jeho nešťastí patřilo.

»Kde je rána? Na hlavě nepozoroval nic. Maličko váhal, ale potom odhodlaně počal rozepínati kabátec. Ruce bratrovy nebyly dle obyčeje na prsou skříženy, ale ležely jako vlačeny podél těla. To asi už byly strnulé a nedaly se ohnouti. Vzal jednu do rukou a přesvědčil se, že se nemýlil. Pustil opět ruku, něžně ji klada na staré místo a pokračoval v rozepínání kabátce. Čím více rozepínal, tím ostřeji vystupoval zápach desinfekčních tekutin. To asi lékaři rychle opatřovali ránu, aby se nešířil mrtvolný zápach.

Pod kabátcem nacházela se vesta a košile, dříve než ji začal rozepínati, postřehl podélný otvor na levé straně právě nad malou kapsou. Naklonil hlavu a už tušil, kudy že projela ocel. Vzal kabátec a podívav se, spatřil, že i na něm byl takový otvor, který byl nyní zašit.

Zachvěl se při představě, jaký strašlivý okamžik bratr prožil, když náhle chladný, tvrdý hrot šavle vnořil se do jeho těla a on omámen příchodem smrti, posledními schopnostmi své duše vítal smrt. Musil na chvíli ustáti, jak se mu chvěly prsty, ale potom umíněně pokračoval. Objevila se čistá, jemná košile, jež jistě nebyla bratrova, protože nenesla žádných známek rozlžení nebo čerstvé krve. Pouze nad ránou byly na ni stopy žíravin, které byly na ránu nality. Rozepjal košili a teď viděl, co si myslil.

Zasténal, prsty se zachytil okraje rakve a znovu se mu slze do očí nahrnuly. Věděl, že byl bratr zabit a že rána, kterou dostal, zmařila jakoukoliv naději na udržení života. Protivník nezápasil s ním, aby ho poranil, ale přímo o život mu ukládal a také život jeho zničil. Ne ve spravedlivém boji, ale jako v úkradku byl dobit.

»Pomstím tě, bratře,« povídal chvějícími se rty a počal znovu zapínati jeho oděv. Zdálo se mu, že bratr se naň ze spod víček dívá a že snad trpí bolesti jeho dotyky a proto zapínal ho velmi opatrně a téměř něžně, aby se jeho rány nedotkl.

Byl téměř hotov, když dveře u kaple vrzly a kdosi vstoupil. Nedbal toho zvuku, maje celou svou mysl soustředěnu na ohromné neštěstí, které se stalo. Až když byl hotov a políbiv bratra od rakve ustoupil, zase se kroky ozvaly a kdosi popošel k němu. Ohlédl se a spatřil muže oblečeného v myslivecký stejnokroj.

»Jsem zdejší myslivec,« představoval se, »ponocný mi oznámil, že přijel nějaký důstojník a ptal se po mrtvém. Jelikož mám nařízeno, abych byl úřadům k disposici, přicházím se ohlásit a ptát se, čím mohu posloužiti.«

»Prozatím ničím,« odpovídal Holař úsečně. »Přijel jsem se podívat na svého zabitého bratra a obstarat jeho pohřeb.«

Lesník překvapen o krok ucouvl, jelikož způsob řeči Holařovy mu naznačoval, že jest mu nepříjemný.

»Promiňte laskavě, nevěděl jsem kým pán jest,« omlouval se zaraženě. »Přes to jsem ochoten vykonati, čeho si přáti budete. Náš pán se zmínil, že pan plukovní lékař přijede a nařídil mi, abych mu jeho příchod hned oznámil.«

»Nechoďte nikam, jest ještě příliš brzy,« žádal Holař mírněji. »Byla zde už komise?«

»Ano, k večeru přijela a odjížděla po půl noci. Spisy má zámecký pán u sebe.«

Holař chvíli přemýšlel. Vše se v něm vzpíralo proti hovoru s kýmkoli, ale snad by se mohl přece zeptati, kde a jak byl bratr nalezen a byly-li snad učiněny nějaké disposice k pohřbu.

»Pojďme na chvíli ven,« řekl za okamžik a sám vyšel první do lmy. Na východě sice svítalo, ale dosud bylo venku temno. Chladný ranní vzduch ho osvěžil a z hluboka vydechnuv sklonil hlavu. Myslivec jdoucí po jeho boku po očku ho pozoroval. Je tedy bratr zabitého zde, brzy se dostavil a brzy nastala chvíle, které se pan Valena bál, předvídaje, že smrt nadporučíkova zdrtí bratra, jenž neměl tušení, jaké hrozné neštěstí se stalo. Ještě že pan doktor hned včera všechno připravil a sotva komise byla s ohledáním hotova, přihlížel k tomu, aby byla mrtvola náležitě očištěna, oblečena a do rakve položena. Kdyby byl Holař našel mrtvolu tak, jak ji z lesa přinesli, byl by se ještě více zděsil.

»Kde jste bratra našli?« ptal se Holař, když vyšli na volné prostranství.

»V lese za parkem.«

»Kdo ho našel?«

»Náš pán, domácí lékař a já. Můj pes našel stopu.«

»Arci, dávno mrtev.«

Bolestný vzdech proklouzl rty Holařovými.

»A kdo ho zabil?«, ptal se po chvíli zasmušeně.

»Povídají, že ten pan hejtman, co u nás v zámku leží. Měli spolu souboj v neděli časně ráno a asi za hodinu po souboji byl pan nadporučík nebožtíkem.«

»Vyslýchali také sedláka?«

»Dosud ne, dostal horečku a je mu bídně.«

»Povězte mi, co víte a nic nezamlčte, bylo by to zpozdilé, protože tak jako tak se o všem dovím a rád bych měl nějakou jistotu.«

»S radostí povím, co vím a co jsem od komisse se dozvěděl. Vzali mne k vyšetřování a také jsem protokoly podepsal. První myšlenku, že v lese někdo leží, dal ten pan hejtman. Ptal se, jak se daří panu nadporučíkovi v lese za parkem. Ale hned zase omdlel a tu pán pro mne poslal, abych vzal psa a šli jsme hledat.« A vypravoval, klerak šli po stopě, až našli mrtvolu a že lékař zjistil, kam byl bodnut. »Pan Valena odejel za vojskem oznámit nález a náš pan doktor telegrafoval do města pro rakev a ostatní potřeby. Na večer se vrátil a s ním přijeli dva důstojníci a jeden vojenský lékař. Šli jsme hned do lesa, kde hajní hlídali u mrtvého a tam vojenský i náš lékař mrtvolu prohlédli. Bylo to, jak jsem pravil, smrtelně bodnutí pod srdce, takže šavle projela až zády ven a smrt musila v hodině nastati.«

»Viděl jsem ránu a myslil si to,« pravil Holař suše.

»Potom jsme šli všichni ven na místo, kde byl tehdy pan hejtman nalezen.«

»Já ho tam nalezl a já jsem ho ošetřil,« řekl Holař trpce.

»Tak jsem se nemýlil, že jsem pana doktora zde viděl!«, povídal myslivec v upřímném podivení. »Je to zvláštní náhoda a osud.«

»Je to bídáctví a nikoliv osud,« zvolal Holař podrážděně.

»Arci, lidské to nebylo. Ti páni hádali, že asi pan hejtman, když viděl, co udělal, dostal strach a neodvážil se vrátili do zámku. Nebo byl tak pomaten na rozumu, že se pustil opáčným směrem a rozčilením a zrálou krve přišel o smysly. Aspoň můj pes běžel stále po stopách jeho krve. V protokole je ostatně všechno vy-

psáno. Už za tmy jsme přišli do zámku a tam nastaly výslechy. Každý, kdo by mohl něco věděti, byl předvolán a vystýchán, pan major, který vedl vyšetřování, byl velmi přísný a hádám, že pan nadporučík byl oblíben, protože ho všichni litovali a divili se, že se dopustil takové neopatrnosti a šel na souboj, který nebyl dovolen.«

»A k tomu s člověkem, který neměl ctí a citu,« dodal Hotař hrdě. »Nevíte, dal-li pan jenerál nějaké nařízení, týkající se pohřbu?«

»Vím jen tolik, že dnes po manévrech přijede sem na noc škadrona hulánů, u kterých pan nadporučík sloužil a zítra ráno že chce sám pan jenerál se dostaviti. Povídali ti páni, že to bude záležeti na rodině nebožtíkově, jaké přání bude míti a kde bude chtíti zemřelého pohřbíti. Bude-li pohřeb u nás, odbude se zítra, nebo se zítra mrtvola převeze.«

Hotař chvíli mlčel. V něm hkvěla nevysvětlitelná nenávist proti Rochlové a kdyby byl mohl rozhodovati, byl by bratra hned teď ráno dal naložiti a odvézti z prokletého místa. Ale jenerálovo přání ho zarazilo. Bylo mu nyní sice lhostejno, co o něm i o bratrovi kdokoliv soudí, ale přece si nepřál, aby nějakým vzdorem vzbudil zdání, že chce urážeti. Nebude zbývati než aby povolil. Nejhorší při tom je, že musí zůstati v Rochlové, kde mu hodiny budou připadati jako nekonečné moře.

»Uvidíme, co se stane,« povídal za chvíli krátce. »Pravil jste, že protokoly jsou u zámeckého pána.«

»Ano, nějaké spisy tam jsou, hlavně pro úřady dovolení, že není překážek k pohřbu. Ale něco také ti páni brali sebou. Jak se zdá, věc není skončena, náš domácí pan doktor dostal nařízení, aby hned oznámil, jakmile pan hejtman bude tak daleko zdráv, že bude schopen výslechu.«

»To se rozumí samo sebou, že ten se musí zodpovědíli. Nevíte, bylo-li shledáno, proč se bratr se setníkem potýkali?«

»Hrčitého nevím nic, ale šeptá se, že v tom je zapletena naše zámecká slečna Hana.«

»Jak to?«, podivil se a zastavil. »Ona snad setníka poštvala?«

»To ne, na to ona není, znám ji dobře, ale říká se, že oba ti páni slečnu znali z Puklic, kde má náš pán továrnu, a že se oba o ni ucházeli. Tady se náhodou zase setkali, trochu se podnapili a už bylo neštěstí hotovo.«

»Pro slečnu Hanu?«, opakoval Hotař jako pro sebe. Nemohl hned dobře pochopit, ale v jeho hlavě svítalo. Ano, pamatuje se na narážky v posledních dopisech bratrových, ze kterých hádal na jakési milostné bratrovy starosti. Naznačoval, že si udělal známost, že je dosud neurčita, že však má naději dosáhnouti po čem touží. Až bude míti větší jistotu, sliboval bratrovi napsati obšírněji a jasněji. Tehdy Prokop nedolehal na Blažeje, popřávaje mu času, aby svobodně a volně se rozhodl. Byl si jist, že bratr bude voliti čestně a že zachová potřebnou veřejnou slušnost, což jen schvaloval.

Skutečně, zde asi vězí klíč k rozluštění záhady. Tou vyvolenou byla Hana. Proto také jel bratr, jakmile byl povolen o manévrech klid zbraní, do Rochlové, aby navštívil svou vyvolenou, ale pohříchu setkal se zde se svým soupeřem, setníkem Kozákem, jenž ho krátce umlčel a svého soka se zbavil. Co tomu nyní Hana říká? Byla opravdu nakloněna víc bratrovi či setníkovi?

Připouštěl si nyní ono seznámení se s ní v Rochlové a její strach, který o setníka projevovala. Podle všeho měla setníka radši a bratra udržovala v klamné domněnce, že ho také má ráda, jen aby se marnivě těšila z pozornosti více mužů. Arci, tehdy ještě ani ona, ani on nevěděli, že je Blažej nebožtíkem, ale přece jen její chování bylo nápadné. Proto v něm byl instiktivní odpor proti Rochlové, proto mu jsou zdejší lidé protivní, protože tušil, že i oni přispěli ke zkáze nevinného. Má snad hned jenerálovi oznámiti, že odváží mrtvolu bratrovu, či má přece počkati?

Chodil chvíli zachmuřen, zapomenuv na přítomnost myslivcovu. Potom konečně se v něm pevné rozhodnutí ustálilo. Ponechá zde mrtvolu bratrovu, ale sám se se zámeckými lidmi nesetká. Odjede nyní do blízkého města a opatří vše potřebné, aby zítra mohla býti mrtvola převezena. Sem vrátí se buď večer a ubytuje se v hostinci, nebo přijede až ráno.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

K PADESÁTÝM NAROZENINÁM JUDr. JOS. V. BOHUSLAVA. Dne 12. prosince je tomu padesát let, co narodil se vynikající právník český a pilný spisovatel JUDr. Jos. V. Bohuslav, c. k. rada zemského soudu v Praze. Jubilár narodil se r. 1863 ve vesnici Radenicích v okresu Nymburském. Studoval gymnasium v Ml. Boleslavi, načež rok pobyl na filosofické fakultě v Praze. Po té přestoupil na práva na českém vysokém učení Karloferdinandském, kdež byl v den svých 25. narozenin promován na doktora veškerých práv. Rozhodnuv se pro kariéru soudní, vstoupil r. 1887 do praxe u zem. soudu v Praze. Působil u různých soudů pražských, načež r. 1891 přeložen byl jako auskultant do Nových Benátek. Zde súčastnil se velmi činně také společenského života, zejména jako režisér spolku divadelních ochotníků. Roku 1895 jmenován byl soudním adjunktem pro Brandýs nad Labem, odkudž přesazen r. 1900 k zemskému soudu v Praze a přidělen do praesidia. Roku 1902 stal se soud. tajemníkem a r. 1909 radou. Již r. 1905 vyznamenán byl za svou úspěšnou činnost úřední ryt. křížem řádu Franț. Jos. Zastává též funkci předsedy rozhodčího soudu bratrských pokladen pro obvod revirního horního úřadu v Praze. Dr. Bohuslav byl záhy v písemnictví činným. První počátky literární činnosti Bohuslavovy spadají již v léta studentská. Uveřejňoval tehdy v denních listech pražských, v časopisech krajinských a v brněnské »Vesně« (za redakce prof. Dlouhého) drobné feuilletony i delší povídky ze života vesnického a maloměstského. Z nich vyšel výbor ve dvou svazcích pod názvem »Na cestách životem«. Také v básnictví pokusil se s úspěchem. Mnohé jeho písně byly pro svoji melodičnost skladatelům vítaným textem k nápěvům. U J. Hrušky v Písku vyšla jeho sbírka veršů »Krůpěje rosy«. — V toto období spadá též účastenství Dra. Bohuslava na záslužném podniku učitele, nyní akad. malíře L. Kuby »Slovanstvo ve svých zpěvech«. Tam přeložil část ruskou. Pilná byla též jeho činnost překladatelská; zejména z polštiny a z ruštiny. Přeložil novelu Pavliny Wilkoňské »Dědička Černolická«, jež r. 1890 vyšla v Zábavné bibliotéce.

Praktický život a láska k vědě právní odcizily však záhy péro Bohuslavovo krásnému písemnictví, aniž by ovšem dovedly v autoru odborném nadobro utlumiti přirozené nadání novelisty. A tento moment rozhodl o celém směru literárního působení Bohuslavova na poli právním. Slohem nejširším vrstvám národa přístupným, jaký si navykl ve svých povídkách, napsal celou řadu populárních pojednání z oboru práva, která se pilně kupují a čtou. Přispěl tak v míře nemalé ku prohloubení povšechného vzdělání lidového. Jmenujeme zvláště spisky: O rušené držbě a řízení ve věcech rušené držby (1892), Poslední vůle (1892), Řízení pozůstalostní (1894), O žalobách trestních (1894), O nemanželských dětech (1894), O služebnostech (1897), Naše obce a nové zákony procesní (1897), Vedení exekuce dle nového řádu exekučního (1898), Věřitel a dlužník (1901). — Spisy tyto vyšly vesměs v Pospíšilově Sbírce prostonárodních výkladů z oboru věd právních. Dále uvádíme Rukověť života spolkového (1901) a třísvazkový spis Praktický rádce v záležitostech soudních, politických a finančních (nákladem Dra. Bačkovského), Turistův zákoníček (1902 v Máji), Živnostenské právo rakouské (nákl. kuratoria I. veřej. školy sladovnické, na níž tento předmět přednáší). Společně s řadou odborných spolupracovníků vydal r. 1910 u F. Šimáčka trojdílný spis Právní rádce pro obchodníky a živnostníky. Obrav si za svůj životní úkol, aby co nejvíce propagoval vědomosti právnické v nejširších vrstvách lidových, pokročil Dr. Bohuslav později ještě dále. Povídkář přihlásil se v něm opět ke slovu a v zábavném rouše humoresky či lehkého obrázku poučuje čtenáře jakoby mimochodem o různých otázkách právních. Ukázky tohoto druhu přinesl zvláště obrázkový týdeník Světozor a Švanda Dudák a výběr z nich chystá se pro sbírku »Ochočené paragrafy«.

Ale nejen pro širší kruhy čtenářstva, i pro praktické právníky napsal rada Bohuslav některé velmi cenné příručky, jichž oblíbenost dokazuje nejlépe ta okolnost, že na příklad jeho Sbírka příkladů žádostí a usnesení knihovních vyšla r. 1911 již ve vydání čtvrtém. V tisku pak se nalézá její překlad do němčiny. Z ostatních publikací jeho jmenujeme důkladný Komentář knihovního zákona, který vydal společně se zesnulým vícepresidentem zem. soudu Jos. Dvořákem (nákl. Unie), dále spis »Exekuční řád v praxi« (1897), příruční knihu »Sazby poplatkové a kolkové«, a konečně spis pro potřebu praktickou »Vigilantibus jura«.

Rada Bohuslav zastává již po 10 let funkci prvního jednatele Právnické Jednoty v Praze a byl členem výkonného výboru pro uspořádání prvního sjezdu všeprávnického roku 1904. Je spolupracovníkem různých děl encyklopedi-

ckých (na př. Šimáčkova Hospodářského Slovníku a Ottova Obchodního Slovníku) jakož i četných časopisů. Jubilárovi přejem srdečné Mnogaja ljeta!

Dr. Navrátil.

SLEČNA MARIE NECHLEBOVÁ V MĚSTSKÉM DIVČÍM LYCEU NA SMÍCHOVĚ. Slečna Nechlebová pozvána byla ředitelem ústavu p. Dr. Kudrnovským, aby přednesla dětem, žákyním lycea, několik pieç vynikajících autorů.

Slečna měla úkol milý a vděčný. Přednášeli dětem! Poslouchají nehnutě, ticho je, že list slyšel by se, kdyby odvával; náhle však zavlní při sebe menším svěžejším obraze nebo vtipu sálem smích, jako když hejno lašťovek přeletne, ale zase je ticho, oči svítí, i špičkami tváří zdá se, že ti zanícení, drobní posluchači krásu slova i půvab přednesu vnímají.

Slečna Nechlebová přednesla práce Verhaerenovy, Nerudovy, Vrchlického, Theera a četla pohádky, Kipplingovy pohádky. »Jak přišel hroch ku svojí kůži,« »o původu pásovců,« a »Sloní mládě«.

O tom není pochyby, že slečna Nechlebova je nejlepší předčítatelkou pohádek. Děti, malé i větší, odměnily slečnu potleskem a radostí, která jim vyzařovala z dušiček každým dechnulím. Literární večer tento svojí originalitou, svým uměleckým rázem i vybraným obsahem je Městskému dívčímu lyceu na Smíchově k veliké cti a velkého pacdagogického významu. Zjev u nás jistě pozoruhodný, vzácný i následování hodný. Nedovedu poetické ovzduší tohoto literárního dýchánku ani slovy vystihnouti. Když jsem vstoupila do ústavu, měla jsem dojem, jakoby mládež očekávala příští čehosi nevšedního, zcela mimořádného. I v tom směru může býti sl. Marie Nechlebova na svůj úspěch opravdu hrda. J. K.

POSLEDNÍ NOVINKY MĚST. DIVADLA KR. VINOHRADŮ. Zevrubnější úvahy zasluhuje vlastně jen poslední »Král Kandaules« jako ukázka uměleckých aspirací, třeba obecenstvem málo pochopených, ale pro úplnost (Máj referoval o dramatické produkci divadla toho více než úplně) zmínky dojdiž i Klicperův »Hadrian z Římsů«, jenž je v paměti českého obecenstva dosud as živé, z dob posledního provozování této zajisté zastaralé groteskní veselohry na Národním divadle, kde také stála a padala tato Klicperova bodrá, ale vyvětralá satyra středověkého rytířství representantem titulní úlohy (Jindřichem Mošnou). P. Zakopal jako Hadrian z Římsů ovšem založil němého churavého hrdinu svým způsobem, dosti odchylným od tradice Mošnovy, ale přece zajímavě, že už podívaná na tuto koncepci skomíravého rytíře přivedla do divadla vinohradského četné diváky, ctitele musy páně Zakopalovy. A více také nelze už o této produkci říci.

Vkusu vinohradského obecenstva (nesnižujeme, obecenstvo se chce v divadle bavit a především smáti) hověla už spíše 3aktová veselohra A. Rivoirea a Vv. Mirandea »Prošťastný život«, která snaží se znovu řešiti otřepané už thema posmrtného úspěchu umělcova. Řeší jej až fraškovitě, ač první akt zavání tragoedií. Malíř-umělec Mauclair nedošel pochopení ani svými obrazy v obecenstvu ani srdcem u své plaché ženy. Zamilovav se do dcery hostinského v letním sídle, kde tráví oddech s družinou přátel, zhnusí si život a chce se usmrtiti. Ale sebevraždě zabrání rybáři, s nímiž se střetne; odejde kam ho nohy nesou a zaskočiv ve městě do herny vyhraje nějaký peníz, s čímž chce začíti nový život. Rozloučiv se před svým odchodem s přítelem, je pokládán, když náhodou nalezena v řece mrtvola, za mrtvého a vrací se domu právě z rána před svým pohřbem, kde jen svého přítele, skladatele Pradouze zastane a do svého plánu zasvětí, později i svou milenku. Stává se tu svědkem nevěry své choti, klamající ho s jeho přítelem, konvenčním malířem — odchází proto z domova na dobro a — nyní počne jeho sláva. Obrazy jdou na dračku, přítel maluje nové Mauclairy, jež se těší velkému odbytu, a když má dojíti k aukci, objeví se jako Američan Simpson, jenž má bohatou sbírku Mauclairů, jen proto, aby usvědčil své staré přátele, zvláště ženu ze vší falše a aby pak odešel na vždy z toho světa ubohosti a prostřednosti. — Zase p. Zakopal stál v popředí hereckých fondů vinohradské scény a zvláště zdařile předvedl malířova dvojence, Američana Simpsona. Lázeňská společnost příliš nesrozumitelně sehrála několik výjevů 1. aktu, ale divák o mnoho nepřišel, protože bez těch výjevů děj by se obešel. Jsouť jen trochu rozsáhlý rámec k obrazu osudů Mauclairových — proto také žádný z hrajících neutkvěl asi hlouběji v paměti diváka, leda snad p. Charvat (otec Trunquille) vytvořiv další figurku své galerie svérázných stařiků . . . Pí. Ptáková provedlo choť malířovu hodně pastosně, za to p. Pražský v roli malířova přítele byl diskretně humorný a přičinil se, aby se veselohra nezvrhla zcela ve frašku. Slaboučká a vyvětralá satyra tato, jejíž myšlenka (nedávno několikráte a dlužno říci, mohutněji zpracovaná dramaticky i novelisticky v světové literatuře) však nale-

zla obecenstvo animované, jež i dobrou režii p. Marka a výkony hrajících odměnilo vlídným uznáním. — První kus, t. zv. nového režimu vinohradské scény, Andr. Gidea — Král Kandaules, ty z diváků, kteří žádají od jevišlě řešení bolestí dnes otřásajících nitrem člověka sociálního, zůstavil chladnými, ježto nerozruší čivy podivné problemy výjimečných duší, jaké kdys za dob Herodotových jistě spíše apartnosti děje a bizarnosti pohnutek v paměti se vrývaly. Známý příběh (Herodotem zaznamenaný) o králi Gygovi, jenž už Hebbelem (způsobem dnešní duši bližším) zpracován, vyšel z ruky Gideovy, známého i u nás romanopisce a dramatika, valně pozměněn. Mluvčí programu dí o něm, že své informaci nalezl v postavě Kandaulově typ mocného jedince, který zkouší svůj vlastní osud, řeší nesmírnou otázku štěstí lidského. — Dnešní divák shledá však řešení toto nemožné, ježto odporuje elementárním silám člověka, zvlášlě primitivního, byť byl i králem. Jen jeden zákon žádný mudrc nepřemudruje, zákon přírody, a tomu čin Kandaulův a z části i jeho Nyssie odporuje. Žádný muž, leda opilý, nepřivede do ložnice krásné ženy cizího muže. Spíš ještě pochopím Nyssii, jež dá Gygem, jenž ji — z vůle manželovy — spatřil nahou, zavraždili manžela, dovedu-li se vmyslili v duši tělo ženy a jejího okolí, dle něhož uzří-li cizí muž ženu obnaženou zneuctil ji — Kandaules takto jednající je však nemožný — jen šílenost mohla by vysvětliti jeho jednání. Ale nechceme psáti polemiku . . . — nechápeme jen tyto »širší lidské možnosti« — tím méně je chápeme, čím lépe známe psychu tehdejšího i dnešního člověka. Režie přičinila se o antícky proslé vypravení (na Reinhardta vzpomínající) scény s brčálovým nebem a slisovanými stromy — jenom herci většinou neuměji až na p. Vydru (Kandaules) a z části p. Pražského (Gyges) veliké geslo — vše je tak theatrální, tak dělané. Některé figurky se přímo na jevišli polácely, nevědouce nač a proč ten všechen ruch a zní pak pathos autorův nejednou jako dutá nepřesvědčivá tirada. Jen kdyby »všednosti běžného života« byly umělecky, básnicky a důmyslně předvedeny diváku, spíše by dílo došlo nesmrtelnosti nežli sebe pečlivěji vyumělkované drama, na němž je příliš patrna všechna ta úsilovná práce autorova, všecko to nápadné snažení, být invencí i provedením myšlenky zvlášlním a novým . . . Král Kandaules i Gyges i Nyssia zůstali srdci mému osudem svým cizí. Dr. P.

DVĚ NOVÉ KNIHY. Na knihkupecký trh hozeny v těchto dnech dvě knihy belletrie, jedna původní, druhá přeložená, vybízející k srovnání po nejedné stránce. Jirsíkův překlad Kellermannova Tunelu a Šrámkovy Křižovatky, obojí ve Vilímkově knihovně. Obě knihy vzrušují, každá ovšem svým způsobem. Jsou plody rozjilřené, nevyrovnané doby přechodní, jsou výrazem touhy po něčem novém v literatuře i v životě. Kellermann se odvrací od ošumělých látek a dává svému hrdinovi do vínku velkolepou myšlenku technickou, zdánlivě fantastickou a nereelní, ale na konec přece v reálný život převedenou. Potřebuje k tomu povahy mužné, pevné až k bezohlednosti, nelekající se ani hromadné zkrály životů, chladné rozvahy a odvahy, velkého důmyslu a bezpříkladné vytrvalosti. Muž velkých, smělých myšlenek, železné pracovitosti a energie — toť spolu rasový ideál Kellermannových krajanů. Modernost a novost možno tu hledati spíše v důslednosti kresby než v typu samém. Také technický problém nedodává knize novosti, neboť dávno před Kellermannem psal Jules Verne své romány fantastických tehdy projektů, z nichž některé již uskutečněny, jiné dokonce překonány. Kniha nemůže mít význam literárního díla průkopnického. Je to spíše kniha nabádající k odvaze a tuhé, vytrvalé práci, hymna nepřekonatelné morální síly, rostoucí myšlenkou i překážkami, které se kupí, překvapují a zdržují, které však nemohou zabrániti slavného vítězství silného muže, a veliké myšlenky. Fráňa Šrámek je Čech — jeho dílo je měkčí ,jeho hrdinové jsou lidé bohatého citového života. Vnitřního života. Nemají velkých myšlenek, světových plánů, nemají vůbec vytrvalosti a jednoty duševní, žízní po životě a napivše se dlouhými doušky, trpí, zápasí bez naděje a konečně hynou. Mohli bychom říci, že Tunel jest románem pevné vůle, vítězící v boji s vnějším světem, román plodné práce, Křižovatky pak bolestných vnitřních zápasů, neplodných a ničících, nerozřešených a nerozřešitelných problémů psychických. Proto, čteme-li knihu Šrámkovu, cítíme hlouběji a vroucněji, poněvadž její dějové jádro jest ryze lidské. Napíná-li Kellermann, budí-li vyslupňovanou zvědavost, útočí-li na mohutnosti rozumové a volní, zmocňuje se Šrámek srdce. Toť všecek rozdíl mezi nimi, toť i základní vlastnosti jejich rac. Kellermann hrne na čtenáře příval velkých vnějších dojmů, Šrámek jadrným, místy až odvážným slohem i slovem obnažuje lidskou duši. Také jeho problém není objevem. Nemůže jím ani být, poněvadž je věčný a nemění se. Jen vnější formy jeho se mění a jen ty mohou dáti uměleckému dílu nový šat. Ale právě jenom šat. Obě knihy jsou díla silná a pozoruhodná.

W.

Dr. M. NAVRÁTIL: Almanachy českých lékařů. S podobiznami a 1200 životopisy. Naše slovníky neposkytují v ohledu biografickém dosti úplného poučení. Aby se člověk veřejně činný dostal do slovníku, musí býti již velice vynikající. Ale přemnozí naši pracovníci jsou užlečtu nemálo slavu svému i v povolání a nejsou přece známi ani svých vrstevníkům. Jejich práce ujde tak pozornosti tím spíše generaci příštích, nehledě k tomu, že podobné soupisy autoru mohou jednotlivému medaillonu věnovati více místa, než-li slovník. Almanachy, jako je přílohný, poslouží tudíž jednak novinám, když se chtí rychle informovati o některém veřejně, ať literárně ať umělecky či vědecky, ať politicky činném pracovníku, jednak kollegum v povolání přinesou obraz o činnosti některého příslušníka jejich slavu, o němž třeba ve spěchu života nemají bližších vědomostí.

Práce, jako je Navrátilova, je mravenčí, jistě několikatelá, nevděčná, ježto nepřináší nic původního, ale přece důležita z důvodů nahoře uvedených. Přední vada podobných slovníků je nestejná šíře a hodnota jednotlivých podobizen. Pozoruje se jednak z biografických slovníků starších, jimž scházejí však údaje z doby po jich uveřejnění, jednak z autografů, které však bývají neobjektivní a nestejné, někdy příliš stručné, jindy příliš obšírné. Tu by mohl pomoci odborný znalec, na př. kdyby o lékařích psal lékař (dr. Navrátil je právník a vydal již podobné publikace o právnickém světě českém, poslancích atd.); takový odborník by přistřihl příliš obšírné vypravování jednoho a rozšířil příliš stručné líčení druhého. Nevylýkáme ničeho dru. Navrátilovi, ježto víme, jak podobná práce je těžká, narážejíc na netečnost jedněch, skromnost druhých, ješitnost třetích. A na díle Navrátilově je patrna veliká piela a veliká práce; zvláště starší zesnulé autory, dále lékaře v cizině působící těžko zevrubně seznali, data narození a úmrtí, úplnou bibliografii opatřili atd., opíraje se o literaturu tištěnou, kterou v předmluvě uvádí, i pomoc několika odborníků, sestavil biografický slovník, jenž dalšímu pracovníku na tom poli jistě valně práci usnadní. Čeští lékaři jsou v biografických slovnicích velmi kusé zastoupeni (v posledním Pagelově dokonce vinou českého jich spolupracovníka) kniha Navrátilova vydatně tomu odpomáhá.

O NAŠEM POŽÁRU. Už není pravda, co řekl jednou dr. Jaromír Borecký: »Oheň je nejvděčnějším čtenářem.« Přišel nezvaný ten host v hodinách poledních do našeho skladu ,zasvítil tu ohnivými, vysoko plápolajícími jazyky, vzbouřil celé Staré Město, přivolal kohortu hasičů — ale než se mohl rozpoutati v celé své divoké síle, šlápli mu naši lidé na hlavu a potřeli jako jedovatou zmiji. Náš účetní p. Arnold Hruška s úsilím vskutku obdivuhodným pustil se sám a sám do zápasu se dravým živlem, a když přišli hasiči, předal jim ke zdolání už malomocného, skomírajícího netvora. O knihu lakířka nezavadil — nestál ani o Vrchlického, ani o Svatopluka Čecha, ignoroval Mrštíka, pohrdl prósou i poesií. Škodu spíš způsobil přítel, než nepřítel, jenž se nedá nijak zapudili, než vodou. Za to si vzal dravý živel na mušku hry, připravené na vánoční trh. V tomto oboru vydali jsme řadu zajímavých a můžeme se pochlubiti, velmi oblíbených zábavných i poučných kolekcí. Byla tu narovnána spousta balíků, připravených k expedici. Ještě pět minut a všechno bylo v plamení — z naší několikaměsíční úsilovné práce byla hromada popele! Byli bychom měli jenom nepříjemnosti a hořkosti s odběrateli, kdybychom byli Molochovi nevyrvali v poslední chvíli kořisť z tlamy.

V několika minulách se všechno odehrálo. Plamenny vyšlehly, ale lakírka v zápětí byly udušeny. Malá chvíle, ale stačila, aby nás dosti citelně poškodila. Je nám při tom nejvíc líto několika pěkných kousků, jež nenahradí ani ruka lidská ani pojišťovací pokladna. Byli jsme ohnivou episodou také značně zdrženi ve své expedici, která uvázla. Dva dny jsou ztraceny, a bude třeba úsilovného napjetí, abychom dohonili, co jsme nezaviněně zameškali.

Mimo nadání navštívil nás zákeřný nepřítel. Všechno už je zase spíše v běhu než v chodu. Doba vánoční vyžaduje a předpisuje nesmírný chvat. Pravda, pojišťovna naše, banka »Slavia«, vyšla nám v každém směru vstříc, a jsme korektnosti a dochvilnosti její povděčni, že jsme nebyli zbytečně zkráceni ani o minutu drahého času. Řízení bylo sice důkladné, ale rázné a rychlé. Nesmírně nás potěšila živá účast našich přátel z Prahy i z venkova. Podle zpráv usuzovalo se ve veřejnosti, že požár nabyl rozměrů katastrofálních. Pozdě do noci se všech stran hlásili se telefonicky naši příznivci a dychtivě se dotazovali po rozsahu škody. Došla řada dopisů, svědčících o tak sympatickém zájmu, že jsme byli účastí touto potěšeni a osvěženi.

Toto číslo vydáno dne 12. prosince 1913.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

::: R. J. KRONBAUER: :::

BÍLÝ KŘÍŽ.

POHADKA Z NAŠEHO DVORA.

Zrovna jsme přijeli na vánoční svátky. Byly tak ohromné spousty sněhu, že jsme se se saněmi ani do dvora dostati nemohli. Leželi jsme jako divý pták přes pole, luka, strouhy i náspy. Všechno bylo sněhem zaváto, srovnáno — všude, kam oko pohlédlo, byla nekonečná, bílá rovina. Dvůr náš, drahý Filipen, pod tím bílým nadělením jakoby byl ztratil svoje ohromné rozlohy. Vypadal z dálky jako hromádka venkovských chalupčí. Vesnice Brodek za dvorem připadala nám jako zasněžená kupka sena. Mlýn v úvalu pode dvorem, přilípnulý na sráz, byl nadobro zavát. Jenom podle kouře poznali jsme, kde asi jsou jeho věčně chrchlající plíce.

Doma bylo jako v ráji. Všude teploučko, ve všech pokojích smála se na nás ohnivá kamna. Sotva jsme se s našimi přivítali a pomazlili, už jsme letěli do stájí, do kravína, do telátku i do konírny. Doma nás vítali celováním, tady nás vítala němá tvář bučením a ržáním. Býka jsme měli, z něhož byl hrozný postrach. Dali jsme mu jméno Napoleon, poněvadž se nikoho nebál a každého, kdo se mu postavil do cesty, zkrotil. Když na něho padlo zuření, deset svalnatých paží s ním nic nesvedlo. Řetězy a provazy snesli z celého dvora a milého Napoleona spoutali, že vypadal jako zdrátovaný. Jenom nám neublížil, k nám se choval jako beránek. Tatínek přísně nám nakazoval, abychom s Napoleonem neměli, ale my jsme se všem výstrahám smáli. Vleteli jsme do stáje jako diví, nedbali volání a poděšených křiků, že Napoleon je ve špatné náladě, pověsili jsme se mu na mohutnou šíji a houpali se na ní jako na větvi. Tušení jsme neměli, jak strašlivé nebezpečí nám hrozilo. Sedlák, dobrý Hazdra, strachy umíral a na celém těle se třetil, aby nás Napoleon nenabodl na rohy jako na podávky.

Zvíře, o jehož strašlivé síle jsme slýchali celé legendy, ani se nehnulo. Jenom v očích mu to chvílemi podivně, záhadně zablýsklo. Měli jsme vždy plné kapsy cukru, který jsme mu schraňovali po několik měsíců. Náš milý Napoleon hrozně rád jej chroupal. Celičkou hromadu by byl v těch svých silných a zdravých zubech rozemlel, kdybychom mu ji byli dali. To byla na toho holdegrona podívaná, když jsme začali nadité kapsy vyprazdňovati! Mohli jsme s ním v tu chvíli dělati, co jsme chtěli. Do tlamy jsme mu strčili ruku až po rameno, za rohy ho brali a cloumali hranatou hlavou na všechny strany, jazyk jsme mu vytahovali, na hřbet mu vylezli a sedli si obkročmo jako na koně — a Napoleon si dal všechno líbiti. Jenom krásnýma, velkýma, jako vejce čistýma očima po kapsách pokukoval a při tom si ukrutně labužnicky pomručoval. A když jsme jeho trpělivosti hodně nadužili, oběma rukama cpali jsme mu za zuby kostky cukru, a Napoleon se blahem a rozkoší vlnil a prohýbal na celém těle. Mohli jsme ho škubat, lehtat, mohli jsme po něm skákat a dupat, všechno snášel, usmíval se, chrochtal a při tom se třel a tulil, jakoby chtěl říci: »Vyvádějte, co chcete, jenom mně, pro Boha vás prosím, už tu sladkost dejte.«

Pamatovali jsme na něho i nějakým kouskem z vánočního stromečku a smíchem jsme se až prohýbali, když jsme ho viděli se mlsně oli-

zovat. Jak na nás nedočkavě a dychtivě čekával, jak touhyplně hlavu ke dveřím otáčel, neobjevíme-li se, nejdeme-li už k němu na táč. A proto nám byly k smíchu všechny výstrahy a všechny povídačky o Napoleonově divokosti a o jeho ukrutnosti. Nám — na to jsme mohli vzíti jeď — Napoleon neublíží — nás měl rád a na nás už se těšil.

Pak jsme šli pohladil telátka, pomazlil se se hříbátkem, nabrali jsme ošatku ovsa a dali jej do žlabu našim koníčkům za to, že s námi letěli s větrem o závod. Oběhli jsme potom celý dvůr, zastavili se v ratejně, podívali jsme se k šafáři a k poklasnému, a letěli pak rovnou za humna, kde jsme zastihli vždy kus vysoké zvěře, jež táhla se ke dvoru, aby něco ulovila pro hladový žaludek.

Vrátili jsme se domů vykřehlí a vymrzlí. V chodbě stál nějaký člověk, kterého jsme se do opravdy ulekli. Vypadal jako strašák v makovišti. My, kteří jsme se před chvilkou nebáli býka, otřásli jsme se při pohledu na tohoto muže. Byl zarostlý jako Krakonoš a v ruce držel klacek jako biblický poutník. Slyšeli jsme z pokoje hněvivý hlas šafáře. »Taková čeládka nestojí za smilování. Přihrabe se sem na nás s třemi dětmi, dáme mu nocleh, a chlap nám tu uvázne přes celé svátky. Chtěl jsem ho vyhnat . . . ale on, že se nehne, že půjde pány poprosit. Zrazuji od takového soucitu . . . mám smutné zkušenosti a ručím za to, že z toho bude jenom nějaká nepříjemnost. Co pak, prosím, když se nám tu ti jeho caparti roznemohou?«

Vyšla na chodbu naše babička, naše krásná, naše nezapomenutelná, naše nevyčerpatelná pohádkářka. Sáhla rukou do svého kapsáře, z něhož jsme tolik čtyráků vylákali a vylovili, přistoupila k neznámému a vtiskla mu do ruky něco drobných.

»Nepotřebuji, zlatá paní, peněz,« řekl smutným, teskným hlasem tulák . . . »prosil bych jenom o dovolení, abych směl někde s těmi svými dětmi přespati. Viděl jsem pode dvorem sušírnu . . . ta by nám postačila. Rozdělal bych tam oheň, a všichni bychom se ohřáli.«

Slyšeli jsme maminku, jak šafáře konejší, a tatínka, jenž po svém zvyku resolutně řekl: »Zvěř z lesa krmíme a člověka s dětmi máme vyhnat do závějí a do mrazu! Člověče — co pak nemáte srdce?«

Vyšla maminka, celá uzarděná a na celém těle se chvějící. »Tak si to v té sušírně zařiďte, jak vám libo. Tady máte deky, abyste mohl dětem dát něco měkkého pod hlavu. Tuhle máte hrnec vřelé polévky — pospěšte, abyste jim zahřál žaloudky.«

Tulák jen hlavu sklonil. Slova nepromluvil, ale my poznali, že je nesmírně pohnut. Dívali jsme se za ním, když šel přes dvůr. Vrávoral jako opilý. Ale nebyl. Babička povídala, že se ten chuďas slabostí sotva na nohou drží.

Zapomněli jsme rázem na Napoleona, na kravičky, na telátka i na hříbata. Pomalu jsme se šourali za tulákem. Dole, ve výklenku pod ovčínem, kde nebylo naváto sněhu, krčily se jako vykřehlí vrabečkové tři děti — dvě holčičky a klouček. Stály vedle sebe jako schůdka . . . Byly ve věku asi šesti, sedmi a osmi roků. A jak natahovaly hlavičky, když tatínka s hrncem viděly! Jako ta písklata to dělají ve hnízdě pod střechou, když stará s kořistí se vrací. Zahlédli jsme šafáře a slyšeli jsme, jak si zlostně pohubuje, že nahoře se svými radami nepochodil. Rozběhli jsme se k němu, lichotili se k němu, a prosili ho, aby se na ty chudáky nehněval... vždyť až u srdce zabolí, když se člověk na ně podívá! A vida . . . . bručoun, nevlida, zvětralý jako dub, roztál jako led na sluníčku! Je to stejné s lidmi jako s tou němou tváří: Napoleona jsme uchlácholili cukrem, rozlobeného šafáře vlídným, srdečným slovíčkem!

Na ty děti byla podívaná! Hrnec vzalo jedno po druhém do obou rukou a lokalo v sebe vřelou polévku jako vodu ze džbánu v parném létě. Tulák stál opodál a radostně se na ně díval. Za chvilinku byl hrnec jako když jej utěrkou vytře. Na starého se nedostalo, nezbylo na něho ani doušku. Rozběhli jsme se s hrncem nahoru a za chvilku jsme byli s novou porcí zpátky. Nikoho nebylo v kuchyni, nikoho jsme se neptali a sebrali jsme mamince skoro polovici rybí polévky. Co na tom, když budeme míti o něco míň? To byl, lidičky zlatí, hlad! Ty děti by byly snědly okov polévky! Tentokráte

samy na lalínka pamalovaly. Vzpíral se, bránil se, nechtěl, ale nepovolily, dokud se laké nezahřál. Pak vzal starý děli za ruku a odvedl je do sušírny. Za nějakou chvilku už vesele lam plápolal oheň.

Přišourali jsme se k staré chajdě, přikrčili se pod okénko, o nic větší, než slabikář, a poslouchali, co se děje v sušírně. Starý deky na slámu rozprostřel, děli jedno vedle druhého položil, přikryl je a povídá: »Teď se pěkně pomodlíme za maminku a pak vám budu vypravovat z brusu novou, překrásnou pohádku, klerou ješlě nikdo nevypravoval a laké nikdo neslyšel.

»Plali jste se cestou,« vypravoval lulák nevyslihle smutným hlasem, »kde že bude dnes slavit štědrý večer vaše maminka? Tak já vám lo, milé děli, povím. Nebojte se o maminku . . už není nemocná, už je docela zdravá a není jí zima a nemá hlad. Vaše maminka byla hodná, svalá dušička, a proto přišla z lohoto slzavého údolí rovnou do nebe. Dnes v noci, když jsme spali v lé stáji v Hejkovicích, přišla maminka k nám a všechno mi vypravovala. Vy jste tvrdě spali, a maminka si nepřála, abych vás budil. Děli, la vám byla krásná! Byla lakoková, jaká byla, než jí bída zchálrala. Měla na sobě nádherné bílé šaty a na prsou měla křišťálový kříž, jenž se leskl jako orosená kylička na sluníčku.«

»Talínku,« ozvalo se jedno z dělí . . . »měla na prsou lakový velký, osmihranný kříž, že ano? Když jsme dnes šli kolem kostela, viděla jsem lakový podivný kříž na všech oknech. A když jsme přišli dnes sem, do dvora, viděla jsem zas len divný, bílý, osmihranný kříž na hlavní budově.

»Ano, ano, zrovna lakový kříž měla vaše maminka na prsou. To znamená, že mnoho, mnoho prožila, mnoho zkusila, než si ji Pánbůh k sobě povolal.«

»A že maminku pustili do nebíčka v lak chudých, rozedraných šalech?«, divilo se nejmenší.

»Vidíš . . . a pustili jí. O lom vám právě chci povídal. Když maminka nás opustila, leléla k nebíčku, leléla vysoko, vysoko, až za lu nejmenší hvězdičku, klerá vypadá jako stříbrná jáhlička. Zaklepala u brány nebeské. Sv. Pelr přišel, aby se podíval, kdo lo lak pozdě vyrušuje. Nakoukl okénkem a viděl vaši maminku. Byla otrhaná, byla chudinka jako len pláček, kterého jste luhle našli na silnici. Jenom len bílý kříž svílil jí na prsou jako hvězdička na nebíčku. Svalý Pelr lekl se loho jejího žebráckého vzezření, něco zabroukl a odešel. Na ceslě potkal patronku vaší maminky, svalou Rozalii. A jako prve len pan šafář, zahuboval si v nebi i svalý Pelr, jaká lo divná čeládka se leď hlásí do svalého nebe.«

»Mohla bych lu chuděrku viděl?«, olázala se svalá Rozárka.

»Proč pak ne? . . . Jistě ješlě civí u nebeské brány!«, řekl svalý Pelr.

I pospíšila svalá patronka maminčina, vyhlédla okénkem a viděla bílý kříž na jejích prsou. Poznala v mamince velkou, nevinou trpilelku, přiběhla k svatému forlnýři a úpěnlivě ho prosila, aby jí půjčil na chvíli zlalé klíče od nebeské brány. Bručavý svalý Pelr už podřimoval. Klíče vydal . . . a lak se doslala vaše maminka do nebe. A už měla vyhráno! Svalá patronka ji napřed napojila a nasytila, pak ji oblékla do nádherných šatů a šla s ní polom k Pánubohu, aby mu představila novou dušičku.«

»A co říkal milý Pánbůh?«, ptalo se zase lo nejmenší.

»Co říkal? Maminku po tvářích hebounce pohladil a vypřával se jí, co dělala ve svělě. A lu maminka vyprávěla, jak jsme o všechno, co jsme měli, zlými lidmi byli připraveni a jak jsme se plahočili svělem. Povídala pánu Bohu, že má muže a lři děli.«

»Nepřal se Pámbíček, jak se jmenujeme?«

»Bodejť by se nepřal! Maminka mu povídala, že nejstarší je hošíček a že se jmenuje po lalínkovi Honzíček — starší holčička že se jmenuje po mamince Rozárka, mladší říkají Běluška«.

»Svalé Jezulátko a Panenku Marii maminka neviděla?«

»Jak pak by neviděla, když viděla! Svalá patronka vodila jí po nebi a všude maminku

představovala jako mučedníci světa, jeho bídy a jeho krutosti. Pán Ježíš ji podal ruku, svatá Panna Maria ji políbila na čelo.«

»Jéjej . . . to asi maminka byla šťastná! . . . Měla ji vždycky tolik ráda, a já často slýchala, jak říkala: »Svatá Panenko Maria . . . slituj se aspoň nad těmi mými robátky!«.

»Vypravovala mi maminka, že se má dobře, ale že se jí nesmírně po vás stýská. Po nebeské zahradě se prochází, celý den vzpomíná a celý den se těší, až na nebi zaplanou hvězdičky. To jsou okénka, jimiž se dušičky dívají z nebíčka na svět. Teď už jsou hvězdičky vidět. Za jedním tím světýlkem hlavinka vaší maminky sedí a dívá se na nás. Vidím ji docela dobře . . vidím ji, jak se usmívá. Má radost, že nemáte hlad a že vám není zima.

»Když je tam tak krásně, proč nás maminka nevzala s sebou?«

Tulák hodnou chvíli neodpovídal.

Pak řekl divným, rozteskněným hlasem:

»Šla, moje robátka, napřed, aby vás v nebíčku ohlásila. Vždyť jste právě slyšeli, že se tam sama snadno nedostala. Už se vám očička klíží . . . ještě se hezky pomodlete a až lidé půjdou na půlnoční mši svatou, shledáte se s maminkou . . .«

V chajdě všechno ztichlo. Jenom plamínek jakoby si tam ještě něco popraskával. Čekali jsme dlouho, ale už ani hlásku se neozvalo.

Šli jsme domů nějak smutni, zaraženi. Babičce jsme vypravovali, jakou divnou pohádku jsme slyšeli.

Babička se na chvíli zamyslila.

»Slyšeli jste pohádku bídy. Chudí nemají jiných, lepších pohádek. Ten starý muž se mně nějak nelíbil. Pošlu tam někoho, aby se podíval, co tam ti ubožáci dělají. Divná věc — pořád na toho člověka myslím! Takové mrazivé zadumání bylo v těch jeho očích i v tom jeho hlase.«

V tom vešel velebný pán Jung, bratr básníka V. A. Junga, nyní děkan na Mariánské Týnici v Radomyšli. Byl přítelem naší rodiny, a nestalo se, aby některého dne vynechal a nepřišel na láč. V tu chvíli až jsme s sebou trhli . . . pan kaplan měl na klerice jako sníh bílý osmihranný kříž. Přišel, aby nás přivítal, aby nám stiskl ruku a pozeptal se, jak se nám daří na studiích. Vsloupil otec a brzo za ním matka, aby vzácného, vskutku ryzího, šlechetného přítele přivítali.

Kněz promluvil několik slov s naším tatínkem po latinsku. Byli jsme sice na gymnasiu, ale tolik jsme ještě neuměli, abychom vyrozuměli, co si povídají.

Hned na to odešli rodiče s velebným pánem do pokoje.

Zdálo se mi, že kaplan, když vsloupil, byl nesmírně rozrušen. Vyhrabil jsem se nenápadně a vplížil se do pokoje. Slyšel jsem zcela jasně a zřetelně, jak kněz hlasem neobyčejně vzrušeným vypravoval tuto hroznou episodu:

»Když jsem šel po dvoře, zaslechl jsem pod kůlnou podezřelý šramot. Napadlo mi, aby tam nebyl naposledy vánoční zloděj. Zamířím ke kůlně a spatřím tam tuláka, jenž právě zvedl od špalku sekeru. Uhodím na něho a volám po lidech. Tulák stál přede mnou jako socha. »Nevolejte nikoho, velebný pane,« povídá . . . »nejsem zloděj . . .« »Tak jste něco ještě horšího«, křiknu, zavadiv pohledem o sekeru. Tulák chvíli zarytě mlčel. Pak promluvil tato strašlivá slova:

»Jste kněz . . . vyslechněte mne, jakobych se vám zpovídal. Dnes na večer přišel jsem do tohoto dvora. Děti zmíraly hladem, zimou i únavou. Před třemi dny jsem pochoval ženu, která umřela hladem. Tady jsem našel soucit a slitování. Ale co je platno soustro, když není bochník. Zítra bude zase zle, hůř než včera. Proto jsem se odhodlal, učinit všemu rázem konec. Touhle sekerou jsem chtěl sebe i svoje děti vysvobodit z trápení.«

Slyšel jsem, jak maminka zaúpěla hrůzou a jak usedavě zavzlykala.

»Učinil jsem,« pokračoval kněz, »co jsem ve chvatu a v rozechvění udělati mohl. Zavolal jsem šafáře a uložil mu, aby nad zoufalcem bděl jako nad svým bratrem. Řekl jsem mu, že mně na tom nesmírně záleží a že ho dobře za to odměním. Prozatím není nebezpečí v průtahu — zítra si o věci důkladně pohovoříme a těm lidem opatříme nějaké východisko ze strašlivé situace.«

Rázem se mi všechno vyjasnilo. Už nebyla

mně pohádka, kterou jsme vyslechli, záhadou. Proto řekl tulák tak podivným hlasem: »Ještě se hezky pomodlete, a až půjdou lidé na půlnoční mši svatou, shledáte se s maminkou!«

Pamatuji se velmi dobře na vše, co potom následovalo. Ještě dnes vidím udivený obličej kaplanův, když jsem mu při loučení a děsně rozrušen vroucně políbil ruku. Šli jsme, jak u nás bylo dávným zvykem, všichni na půlnoční — rodina i čeládka. Tentokráte marně na nás čekal a marně hlavu loužebně ke dveřím stáje oláčel Napoleon. U slaré sušírny jsme se zastavili. Slyšeli jsme tam hlasy. Šafář tulákovi živě vypravoval svoje vzpomínky a zkušenosti z vojny.

»Dobře, znamenitě to zařídil pan páter Jung« — políboval jsem si a trpělivě, ba s jakýmsi nadšením bořil jsem se sněhem. To byla tenkrát cesta!

Vstoupili jsme na oratoř. Otec po svém zvyku stál dole u oltáře. V tom vidím, že v prostější oratoři, vyhražené pro velepřevora Maltánského řádu, knížete Olhenia Lichnowského-Werdenberga, rozsvěcuje lokaj svíčky. Hned na to vešel kníže velepřevor, vysoký to, zamračený muž, známý podivín, o němž se však povídalo, že má dobré srdce. Rozhalil plášť a já spatřil na jeho prsou veliký osmihranný kříž, jenž svítil jako drahokam.

V tu chvíli zalomcovalo mnou veliké zrušení. Nic jsem neuvažoval, nic jsem nepřemýšlel. Něco mne pudilo na druhou stranu, něco mne hnalo na tu oratoř. Sám nevím, jak jsem se tam dostal. Pamatuji se, že jsem si vzpomněl na heslo knížete »Já chci!« nad zámeckým portálem. Rozčilovalo nás a dráždilo, ale dnes mi kynulo spásou pro ty ubohé. Vím jenom tolik, že když jsem otevřel dvéře, že velepřevor se obrátil a že hněvivý blesk zasvítil v jeho očích. Uklonil jsem se a řekl tato slova:

»Odznak lásky, kříž na vašich prsou dává mi odvahu a smělost, abych vás, kníže, vyrušil z pobožnosti. Viděl jsem vás pohrouženého do modlitby. Věřím, že vaše zbožnost je pravá, upřímná, a proto doufám, že mne vlídně vyslechnete.«

Velepřevor se vypjal. Slyšel jsem o jeho prchlivosti celé legendy. V jeho zjevu bylo v tu chvíli něco imponujícího. Díval jsem se mu pevně do tváře.

»Pověz, kdo jsi a co chceš?,« promluvil kníže velepřevor prudce, rachotivým hlasem.

»Jsem syn pachtýře vašich dvorů — gymnasista z Prahy!«

»Co máš na srdci? Mluv — rychle a zkrátka!«

Velepřevor slova tato mluvil tak hlasitě, že je slyšeli všichni lidé v kostele, v oratoři, i kněží u oltáře.

Vypravoval jsem prostě, co se stalo. Když jsem povídal pohádku o mamince a o bílém kříži, velepřevor vzal odznak do ruky, vznesl jej k ústům a políbil. Bylo mi jen divno, že mne nevyrušoval a že pozorně poslouchal.

Stál, když jsem domluvil, chvíli přede mnou jako přízrak. Pak se pohnul, popošel ke mně hřmotným krokem švédských generálů, zadíval se mi do očí a řekl:

»Ještě dnes všechno zařídím. Pošli sem lokaje.«

A zase tím pádným, hřmotným krokem popošel k lavici, usedl a vzal modlitební knížku do rukou. Když vstoupil lokaj, řekl, ani se neohlédnuv:

»Můj kočár — peřiny . . . všechno odvezte na zámek. Běda vám, jestliže děti probudíte! Vezměte s sebou nějakou rozumnou ženskou — nejlíp mámu od několika dětí. To ostatní vám poví ten výborný hoch.«

Už si nás nevšiml — ani mne ani lokaje. Modlil se, jakoby se pranic nepřihodilo. Zavadil jsem o jeho nachýlenou postavu letmým pohledem na rozloučenou a v duchu jsem si řekl: »Pravý muž, vskutku velký převor!

To je moje pohádka z našeho dvora o osmihranném, maltézáckém bílém kříži. Je svou pointou bizarní, jako byl bizarní velký převor Johanitů, Maltánských rytířů. Poručil kočár, a proto nesměly k transportu použíti saní. A ta smrtelná úzkost panského personálu, když děti ze sušírny do knížecí ekypáže slěhovali! Děti spaly jako zabité. Ani jedno se neprobudilo. Jenom to nejmenší zvolalo ze spaní:

»Jéjej . . . . . já už vidím zlatou maminku!«

ADOLF HEYDUK:

POHÁDKA

O DŘEVĚNÉM KOSTELÍKU V HORÁCH, KTERÝ CHTĚL LÍTAT.
(DLE MOTIVU.)

Kostel dřevěný kdes v horské mlži
zdiven pozoroval závistivě,
kterak nad ním z různé světa strany
letí balony a aeroplany,
kavky, holubi a dětské draky,
do výšky že dávají se nést
s pověrných cizokrajných cest,
lož si řekl: »Musím vzlétnout taky!
Počkám jen, až přijde vítr vhodný,
poprosím ho: Panáčku, buď hodný,
vem mne s sebou na dalekou cestu,
kol zřím jenom starých chalup směs tu,
rád bych viděl také města, lidi,
zde se za mne, kde kdo, vůkol stydí,
jsem tak bídný, rozpadnu se stářím,
nikdo o mne nedbá, čas jen maří,
proto rád bych unik' zdejší stolě,
je mi lady smutno na samotě.«

Vítr funěl, chrámku radu dával,
aby umřel radš, kde léta stával,
že se každý nejlépe tam hodí,
kde má život a kde prý se zrodil!
Ale marně, lož mu vítr slíbil,
že ho vezme, kdyby čas se líbil,
Nejspíš v podzim, když mám více síly,
na cestu se dáme vhodnou chvíli!«

A čas přišel, pravá doba byla,
celá obloha se zamračila,
z mraku přilil vítr od severu,
oblít kolem chrámku a pak pravil:
»Konečně jsem domácnost svou spravil.
Nuž kostýlku, na křídla tě beru,
polelíme, drž se mne jen v zadu,
vynesu tě, jak jsi, od základu«.
A vítr se luží, z mraků chumle,
»kam chceš letět, chrámku, pověz,« mumle.
Však kostel se třese: »Těžko říci,«
a pak praví: »Letme ku měsíci!«
Ah, to předaleko, velechy hosti,
ze dřeva jsi, nemáš ani kosti,
a pak měsíc přečasto se mění,
hned v něm světlo a hned zase není,
nejspíš se mu, jak se lidem stává,
k světlu petroleje nedostává,
bez světla se lelcům smutně vede
a sám měsíc mívá líce bledé,
smuten je a nevesel se cítí
a hvězd kahánky též nerozsvítí,
takže ondy velmi hněval nás,
když jsem vzlétl, usmál se a zhasl!
Dlouhou chvíli trpí, často zívá,
v černém mraku před světem se skrývá.
Včera smál se, dnes snad pustí nás.«
Měsíc sklíčen, závistí se třás,
»napálím vás«, řek a zase zhasl!
»Co leť,« pravil vítr, »neznám cesty,
skály vůkol zřím a lesní klesty —
nelze dál!« »Leť přece,« kostel prosí,
»nač se bál, když křídla tvá mne nosí.
Letme, letme s Pánem Bohem dál!«
Ale vítr mdlý byl, z půle spal,
usnul mdlobou, jakoby se spil,
křídla schlíp a kostel upustil;
upustil ho prostřed ostrých skal,
zachechtal se jen a v dál se dal. — —

V horské plání, když lid ráno vstal,
divil se, že vítr chrám mu vzal,
a když v skalách hledali ho všudy,
nalezli ho s rozbitými údy,
s roztrhaným tělem, s hrůzou v líci,
se zlomenou pýchou — makovicí.
Když se vichr na sever zas vracel,
pravil k lidu: »Chrám vám vykrvácel«,
výsměch byl to v lítém jeho ržání:
»Bláhová jsou nerozvážná přání,
tvou jen mozek, srdce v těle dusí,
nerozvážný často pykat musí!«
Kostel úpěl, všechen rozbit byl,
naříkal a sténal, »žel ó žel,
že jsem hlasu srdce neslyšel«.

Však kdo v poušti slyšel jeho kvíl?
A kdo slyšel, s místa ho to hnalo,
v skalách když se pořád naříkalo,
a vyprávěl v strachu: »Milí braši,
v skalách o samotě něco straší!«

Hledali ho, našli, povstal křik:
Létal bez křídel chléb kostelík,
létal nemohou však, kdo jsou choří,
v jakém krematoři asi shoří?
Nevěříme, že to pravda jest,
to jsou od vás vymyšlené zvěsti.

Leč je to, my víme, díme směle,
od našeho pana učitele!«
Nu což nemyslíte, milé děti,
že dřevěný kostel časem letí?
»To jen myšlenka, to pravda není!
Nevěříte, mladé pokolení?

Pravda je to, hleďte jenom sem,
v Máji je to černé na bílém!

ADOLF WENIG:

VÁNOČNÍ POHÁDKA.

Bylo v horách, a tam pod lesem v chaloupce staré, na spadnulí, lesní zloděj zůstával. Těžko sebe a svou rodinu obživoval: zvěř chytal do oka a ptáky na lep a kradmo ve městečku prodával, žena popásala kozu na lesní loučce, na stráních křovinami zarostlých; od toho zvířete mléko měli pro sebe a pro své dítě, chlapce čtyrletého. V zimě, když mrazy uhodily, nastaly zlé časy, v chaloupce bylo chladno, špatně se topilo, zloděj měl strach, aby mu ten baráček nechylil nad hlavou . . .

K lomu přišla svízel, že se jim narodilo dítě. Chudáček, drobeček to byl nebohý, na svět přišel jaksi nemocný, celý sklíčený, až lítost byla podívat, zdálo se, že každou chvíli shasne. Žena ležela churava a na zlodějovi bylo, aby všecko doma zastal. A stalo se, že tu dobu i chaloupka začala sesutím hrozit. Nezbylo zloději, než aby se do lesa vybral strom nějaký porazit a připravit na podepření střechy. Kdyby sněhu napadlo, nevydrží.

Bylo k večeru zimního dne. V lesním úvoze, kudy se táhla hrbolatá, kamenitá cesta, valem se šeřilo. V hlubokých kolejích a výmolech naválo bylo trochu sněhu, jenž držel se v chumáčích jehličí prořídlých borovic, nakloněných nad úvozem. Z šedých mraků chvílemi usypalo se trochu sněhových vloček, jež poletovaly jako peříčka v chladném vzduchu. V úvoze bylo ticho — les stál tu němý, stromy jaksi zasmušile vzhlížely k olověnému nebi.

Najednou zapraskalo na svahu nad úvozem a holým rošlím prodral se osekaný kmen borový, sjel po příkré stráni a uložil se napříč úvozu. Pár kamínků a trochu uhlých hrudek usypalo se za ním — a zase ticho. Po chvíli teprve objevila se nahoře v rošlí hlava. Byl to lesní zloděj, jenž si borovici dopravoval domů. Opatrně se vztýčil nad rošlím, naklonil se v před a pátral, je-li bezpečno. Bylo. Nic se kolem nehýbalo. Rozvažoval ještě chvíli, kudy se spustili do úvozu. V tom však ucho jeho, zvyklé v lese naslouchat tichým krokům plaché zvěři, postřehlo vzdálený hrkot. Skrčil se zloděj za rošlí a naslouchá.

Nemýlil se. Nějaký vozík se blížil. Zloděj si umínil, že vyčká. Vyhlížel z pozakří opatrně do úvozu. A vskutku: za chvíli objevil se vozík, ubohá kárka o dvou kolech, na dvou obručích byla plachta nad ní napjata, v kárce zapřažen osel a vedle ní namáhavě kráčel starý muž, šedých vousů, houni, v níž se halil, přitahoval si k tělu, aby lépe před zimou chránila. Pod plachtou choulila se ještě nějaká osoba.

»Chudáci,« pomyslil si zloděj, vida je plížit se úvozem, »je jim ještě hůř než nám; nemají, kam hlavy položit!«

Starý muž u vozíku brał se ku předu jen s patrnou námahou, přidržoval se káry a chvilkami, když osel ustal v kroku bezlak volném, nabíral oblížně dechu. Najednou, když došli až skorem k borovému kmeni v úvoze, vidí zloděj, kterak starému poklesly nohy a on schoulil se k zemi vedle vozíku. Oslík se zastavil a otočil hlavu k pánovi.

Zloděj na stráni dlouho neuvažoval. Zachytil se za kořen, vyčnívající ze země, shoupne se

nad svah a v okamžiku, jako s nebe spadl, ocitl se v úvoze. Z pod plachty zatím vyhlédla hlava mladé ženy a ozval se zděšený výkřik.

»Nic se nebojte,« povídá zloděj, jenž už klečel u omdlelého, »neublížím. Ten starý je schvácený, hlava se mu zatočila, ale bude zas dobře. Kam lidy cestou?«

Žena úzkostlivě hleděla na starého muže, otevírajícího pomalu zemdlené oči, přitáhla k sobě veliký šálek, v němž cosi bylo zabaleno a odpovídala bojácně:

»Daleko jedeme, a teď nás tu večer přepadl. Krajiny neznáme a široko daleko není ani stavení čka. Kde budeme přenocovati? Můj muž je zemdlený od chůze, od časného rána je na nohou.«

»Vím pomoc,« povídá zloděj dobrosrdečně, pomáhaje vstávali muži, jenž se již probral z mrákot; »moje chalupa odtud nedaleko, tam vás zavedu. Ale cesta je špatná, s károu by to nešlo.«

Žena neměla luze důvěry, ale co počít. Byla tu hnedle noc, muž byl mdlý a cesta lesem hrozná.

A tak jen přisvědčila zloději a s jeho pomocí vylezla z káry. Zloděj potom káru odpřáhl, zavezl ji do lesa a uschoval mezi křoví. Dali se pak cestou k chatrči zlodějově. Napřed šel zloděj, podporuje starého muže a vleka za sebou osekanou borovici. Za ním žena, přidržující balík na hřbetě oslově.

Než došli chatrče mezi skalami, byla již noc. Nebylo na krok viděti, ale zloděj byl cesty dobře znalý a za chvilečku ukázalo se světélko v okénku chatrče, blanou potaženém.

V nizoučké jizbě, kam brzy na to vkročili, nebylo luze vlídno; ale bylo tam lépe, než v noci na lesní cestě. Zloděj, uváděje své hosty do světničky, podivil se, že žena jeho již vstala. Na ohništi praskaly vesele vělévky, olizovány chtivými plaménky a kouř dral se kvapně komínem. Žena zlodějova připravovala nějakou polévku a na nuzném lůžku v hadrech spalo ubohé děťálko.

»Vedu ti nocleháře,« ozval se muž hned ve dveřích, věda, že se dobrá žena zlobit nebude.

»Host do domu, bůh do domu,« řekla žena, »vejděte jen«.

A tak ti chudí pocestní dostali se na nocleh k lesnímu zloději.

Žena zlodějova jim úkropu podala, aby jedli; ale cizí žena dříve ještě šálek veliký rozbalila a ukázalo se, že břemeno v něm je chlapeček, stejného asi věku s mladším dílem zlodějovým.

Děťátko pocestných lidí bylo klidné. Jak je v teplu rozbalili, poolevřelo průsvitná víčka a ukázalo oči hluboké jako studánky. Tvářička jeho byla jasná jako sluníčko a nadiv! jako by záře po šeré jizbě se rozlila s chlapečkovým pousmáním.

»Ach, jaké je to dítě krásné!«, vzdychla si zlodějova žena, pohlížejíc s úžasem na cizího hošíka, »a můj je takový chudáček neduživý«. A cosi jako závist vkrádalo se jí na mysl.

Zloděj zatím opatřil venku osla, zavedl jej do chlévka a v mechu mu ustlal blízko kozy, potom borovičkou z lesa přinešenou střechu podepřel a vrátil se do světničky k večeři, při níž hovořil s cizincem.

Když povečeřeli, pohleděla cizí žena na ohniště, kde oheň dosud praskal a nesměle poprosila:

»Bylo by možno trochu vody teplé dostat, abych děťátko okoupala?«

Rádi jí vyhověli, zloděj kotlík s vodou nad oheň pověsil a ze síně přitáhl necky, z bukového kmene vysekané. Cizí žena usmála se na svého muže a vzláhla k němu ruku. Ten sáhl do vaku, ležícího vedle na lavici a vyňal z něho přehoušli jakéhosi koření, sušených bylin. Ty cizinka v hadřík zabalila, vložila na dno necek. Potom vylila na ně vřelou vodu z kotlíku. Vůně maleřídoušky rozlila se světničkou.

Zlodějova žena udiveně sledovala cizinku; byly jí nezvyklé přípravy pro koupel děcka. Když pak cizinka vybalila děťátko z klůcků a položila do vody již vlažné, jako u vytržení hleděli hostitelé na božskou krásu nahého děcka. Hošík si v lázni liboval. Když jej matka potom z vody vyňala, povzdychla si zlodějova žena znovu:

»Ach, kéž by náš byl takový! Náš chudáček, ubožáček.«

»Hleď,« povídá jí cizinka, »koupel je ještě

leplá, zkus a ponoř tam údy svého děcka. Dojista půjde mu koupel k duhu.«

Zlodějova žena překvapena pohlédla v rozpacích na svého muže a zas na cizinku, potom však honem přistoupila k lůžku, vybalila rychle svého malého. Děťátko choré, jako pápeří bylo, údečky slaboučké, tělíčko skoro průsvitné, celé sklíčené.

»Ukaž,« řekla cizinka, vzala jemně děcko do rukou a okoupala je. Maličkému lázeň zřejmě byla příjemná. Když pak po koupeli matka děcko zavinula, dala mu pít a položila pak opět na lůžko, usnulo, proti obyčeji ani nezaplakavši. Potom zloděj ustlal cizincům měkké lože z mechu vedle kamen. Za krátko spala celá chaloupka.

Ráno, když je den probudil, nebe bylo jasné, všude kolem bylo bílo čerstvě napadlým sněhem a povrch jeho jiskřil se ve vycházejícím slunci. Mrzlo. Chaloupka byla celá ve sněhu, na střeše ho leželo vysoko. Sněhem byla zasypana také cesta mezi skalami.

Cizinci v chaloupce chystali se k odchodu. Žena zlodějova uvařila jim trochu úkropu pro zahřátí, chleba jim ukrojila z černého bochníčka. Děcko její spalo tvrdě, nezdržovalo jí v práci. Zloděj vyvedl osla, cizinci rozloučili se s hodnou ženou a šli za svým hostitelem, jenž jim prošlapával cestu ve sněhu. Slíbil jim, že je dovede ke káře a na cestu. Děcko cizinců spokojeně spalo v náruči své matky.

Kráčeli zvolna lesem. Zloděj napřed ukazoval cestu a sníh prošlapával. Vělve borovic ohýbaly se pod bílou tíží, tu a tam sníh tiše se sesypával se stromů při cestě; pár hladových vran, sledujících stopu zajíčka, poletovalo nad jeho bílou plochou. Cizinec zcela již zotavený vypřávál se zloděje na jeho život v lesní samotě.

»Věz,« povídá zloděj, »že tu žiji životem nedobrým. Hanba mi, že musím brát, kde mi nedávají. Rád bych se poctivě živil — ale jsem z chudých nejchudší, lidé na mne úkosem hledí, práci najít nemožno. A tak se tu v lese obživuji, jak se dá. Třeba mi se skrývat, třeba se lidem vyhýbat. To mne souží. Ne pro sebe, ale pro ženu a dítě bych rád s lidmi žil v pokoji.«

Co taktéž lesem kráčeli, žena zlodějova zatím doma na dítě vzpomněla, jaké je tiché, že se neozývá. Přistoupila k lože, hadříčky odhrnula — a užaslá stanula nad lůžkem. Ležělo tam krásné děcko, tělíčka úběloučkého, souměrných tvářích, oči mělo zavřené, na rtech líbý úsměv oddychovalo ve spaní spokojeně.

»Cizí dítě!« projelo hlavou ženě zlodějově. A hned jí napadlo, jak se to asi stalo. Jistě ne schválně, jistě omylem. Honem zabalila děcko do hadříčků a do hrubé houně a vyběhla s ním z chatrče, aby cizince dohonila. Pár kroků od stavení potkala muže. Vechvalu mu vše pověděla a nutila jej, aby s ní spěchal za cizinci. Ale muž ji zarazil.

»Nač spěchat,« zadržoval ji, »nech jen, hleď, budeme mít krásné dítě na místo neduživého«.

»A kdyby bylo celé ze zlata a naše ještě ubožejší, nechci si tohle ponechat. Není to m o j e dítě!« vzkřikla žena.

Zloděj chtěl ji ještě zdržovat, když v tom ozval se od chatrče podezřelý praskot. Pohlédli tam a v té chvíli sesula se celá chatrná stavba v trosky. Tíže napadaného sněhu na střeše to způsobila.

»Náš domov!« zahořekovali ulekaní.

Ženě projelo hlavou, že, nebýt záměny dítěte, byla by i se svým synkem pohřbena v troskách. Ale ani toto neštěstí neodvrátilo ženu od jejího úmyslu. Sotva se vzpamatovala, hned zase táhla svého muže, aby s ní za cizinci pospíšil.

»Chci moje dítě!« volala.

Běžel tedy zloděj se ženou a dítětem podivuhodně zachráněnými za cizinci. Doběhli na cestu v úvoze, když kára oslíkem tažená vyjížděla do kopce tam, kde les přestával a otvíral se rozhled do kraje.

»Sečkejte, sečkejte,« volala udýchaná žena na cizince.

Starý muž zarazil osla a obrátil se k přicházejícím. Zlodějova žena přiběhla ke káře a nachylujíc se dovnitř — pohnutým hlasem vykládala cizince o záměně dětí. Cizinka upřela na ni krásné černé oči, líbezný úsměv ozářil pravidelnou její tvář. Řekla pak pokojně měkkým hlasem:

»Nevím, že by se bylo tak stalo; tu, hleď, moje dítě klidně při mně odpočívá.«

Odhrnuvši šátek, ukázala zmalené ženě zlo-

dějově božsky krásnou tvářičku dítěte, přivinutého k prsu.

V té chvíli pochopili oba chudí manželé, že se tu stal zázrak s jejich dítětem, že přes noc ozdravělo a zkrásnělo. Úžasem mluvit nemohli; jen hleděli na cizinku, usmívající se na ně nebeským úsměvem.

Starý muž však obrácen ke zloději řekl:

»Buďte tu s Bohem, dobří lidé. Musíme dále, abychom nebezpečí unikli, aby nebylo ublíženo děťátku, nad něž vzácnějšího není na světě. Tam dál už nás hledati nebudou.«

Pobídl oslíka a bral se zvolna cestou vedoucí do kraje.

Ale zloděj se ženou stáli tu jako v zem vbiti. Žena tiskla své dítě k srdci a slza blaženosti vstoupila ji v oko. Hleděla za vzdalující se rodinou a myslila na krásnou cizinku.

Ta, která s dítětem a mužem svým ubírala se v kraj sluncem ozářený, byla Maria a dítě Ježíš. Byli na útěku před Herodem králem, jenž hledal, jak by zahubil toho, o němž mu prorokováno, že bude král židovský.

□ □

ANNA R. HUSOVÁ:

SPADLÁ HVĚZDA.

Hrály si hvězdičky na schovávanou jako si hrají dětičky. Jedna mukala a pak měla hledati. Ostatní rozběhly se po nebes blankytu a všecinky se skryly pod modrý baldachýn, odkud vesele pohlížely na zemi.

Smály se tiše jedna na druhou, mžikaly očima z radosti, že jejich sestřička jich nemůže nalézti. Slyšely dobře, jak pobíhá nad nimi sem tam, pátrá do všech koutů, ale, kde nic, tu nic.

Již, již myslely, že jich nenajde a ráno že se jí vysmějí, když najednou milá hvězdička zpozorovala, že modrý baldachýn, kterým jest veliké okno nebes prostoru na noc zastřené, se na jednom místě pohnul.

»A, tak vy tak,« pomyslila si, a již pospíšila k tomu místu; aby schované vyhledala.

Ale běda, byla tam právě otevřená okenička a hvězdička bác! již letěla dolů.

To bylo leknutí mezi ostatními, když viděly svoji milou sestřenku beze vší obrany letěti k zemi.

Celým širým vesmírem ozval se výkřik zděšení, všechny se zachvěly, ale nemohly své sestřičce přispěti ku pomoci, leknutím byly jako zkamenělé, nemohly se s místa hnouti a jen jejich zraky jasněji zaplály prosíce o slitování.

Zatím hvězdička letěla a letěla, marně se snažíc zachytiti se některé sestřičky, kolem nichž padala. I měsíček, který se velebně usadil na svém trůně, aby se poveselil s tou mládeží, nehybně na vše hleděl.

Konečně jedna z hvězd se vzpamatovala a obracejíc své zářivé zraky k měsíci, zvolala: Pomoz, tatíčku, sice zahyne!«

»Nezahyne!« ozval se měsíček, který se vzpamatoval z leknutí, »stane se člověkem, solva se dotkne země; vy však určete osud její. Čím má býti?«

»Princeznou, princeznou!« zašumělo prostorem a měsíc odvětil.

»Staň se!«

A hvězdička ještě padala, padala, až zapadla do královské zahrady pod rozkvetlou jabloň a tam v trávě mezi zlatými pampeliškami se změnila v rozkošnou růžolící zlatovlasou dívenku.

Spala klidně v trávě v bělounkých šatičkách, které jí upředly obláčky.

Jabloň udiveně zatřásla svou květnatou hlavou a tisíce rosných perel pokrylo vlasy a oděv a slavík, který si vyletěl na jabloň napíti se vonné rosy, sletl na nejnižší větévku a zpíval, zpíval, div si hrdélka nepotrhal.

Mladá královna zpěvem jeho se probudila. Promnula si ospalé oči, vyskočila se své zlaté postýlky a běžela k oknu, aby poslouchala zpěv slavičí. Rozevřela je, vyklonila zlatovlasou hlavu ven a pohlédla k jabloni, odkud zpěv zaznívat. A ku podivu, rozuměla všemu, co pěl

slavíček a sladká touha plnila duši její, když slyšela slova písně.

Pohleď dolů, krásná paní,
na kvetoucí jabloň v sadě,
vzácný dar ti uchystala,
jaký chybí ve tvém hradě.
Spadlá hvězda — dítě ráje
čeká, čeká svojí spásy,
pospěš, pospěš, k srdci přiviň,
sladké robě — vrchol krásy.
Viz ty květy, jak se sklání,
slyš můj zpěv, jak štěstím jásá,
jak se zlatou pampeliškou,
v duši dětskou blaho střásá.
Pohleď, východ růží rdí se,
hvězdy blednou, slunce vslává
a to děcko ochrany tvé,
lásky tvé se dovolává.

Zpěv umlkl a mladá královna spatřila nyní pod jabloní v trávě zlatou záři, jakoby sluníčko ze země vycházelo. Zbudila krále a oba spěchali do sadu, aby se podívali, co je to. Jaké však bylo jejich podivení, když spatřily krásné zlatovlasé děvčátko spící a kol něho plno vzácných perel.

Té chvíle otevřela dívenka nebeské své oči. Ach, to byly oči! Celé nebe zrcadlilo se v nich a smálo se, smálo na krále a královnu, že tito rozevřeli své rámě a dívčinka s výkřikem radosti vrhla se v ně.

A když sluníčko vyhouplo se na obzor a vše v zámku se probudilo, rozlétli se poslové na všechny strany říše, zvěstujíce, že král a královna mají malou princeznu Květuši.

A jako král s královnou, tak radoval se celý národ.

Princezna Květuše rostla takřka všem před očima. Zářila krásou a dobrotou srdce a na koho se podívala svými modrojasnými zraky, byl blažen po celý svůj život.

Což divu, že každý toužil toho štěstí dosíci a tak býval denně plný hrad lidí, kteří si přáli na princeznu popatřiti. Mocní králové přicházeli, aby si vyžádali princezny Květuše, každý pro svého syna, ano chtěli často i hrozbou přiměti její rodiče, aby ji zaslíbili, leč jakmile se na ně Květuše usmála, bylo po hrozbě a pokorně, oddaně podrobili se jejímu rozhodnutí, velebíce její moudrost.

Však ku podivu! Ač Květuši všichni láskou obklopovali, přece jen často smutek zíral z jejích očí a slesk zahalil její bělostné čílko. Bývalo to nejčastěji za jasných hvězdnatých nocí, kdy hvězdy dívaly se na spící zemi.

Tehdy vstávala Květuše se svého zlatého lůžka, přikradla se k oknu, které vždy otvírala a zírala k těm zlatým tajemným světům, k nimž mluvila.

»Jak blaze tam, mezi vámi, vy milé zlaté hvězdičky. Přála bych si býti jednou z vás.« Netušila princezna Květuše, že byla též hvězdičkou. Jakmile se dotekla země, pozbyla paměti o svém nebeském původu. Ale na zemi jí neděšilo nic: ani královská sláva, ani bohatství, ani nádhera, ani drahý oděv, ani obdiv lidí, ani jejich oddanost. Cítila, že vše to není nic, že to pomine při prvém nezdaru.

Litovala vždy květů, jimž se lidé obdivovali, ale sotva dech mrazů zkazil jejich barvu, odhazovali je nemilosrdně.

Nepoznána, prostě oděná docházívala mezi lid, aby se přesvědčila o jeho dobrotě a vděčnosti, ale vracívala se s hořkostí v duši. Třeba ji lidé milovali pro její dobrotu, štědrost a slitování, přec se mísila v jejich lásku závist. Často slýchala:

»Snadno může býti princezna Květuše dobrá, když se nemusí namáhati, aby měla dostatek na živobytí, nikdo jí nepřebírá práce, neutrhuje na mzdě, nezbavuje výdělku. Snadno může býti štědrou, když má sama všeho dost a nenapracovala se na to. Všichni ti, kteří platíme daně, pracujeme pro ni, pro její pohodlí, pro její nádheru, ona nám jen po drobtech vrací, co jí hrstmi dáváme.«

I vracívala se Květuše smutná z takových procházek a stěžovala si králi i královně.

»To tě nezarmuť, dítě,« odpovídali jí, »hleď, i mezi květy vloudí se kopřivy, které pálí, byť je zahradník sebe lépe ošetřoval a věnoval jim stejnou přízeň jako druhým.«

»Pak není dokonalosti zde,« toužila princezna. —

»K té musíme všichni přispívati,« mínil král, ale bylo mu při tom smutno v duši. Tušil, že

nalezená dceruška jest nevděkem lidí raněna v srdéčku.

Bylo tomu tak. Princezna Květuše bledla najednou beze vší příčiny. Nejslavnější lékaři byli povoláni, ale nemohli vyzkoumali ničeho.

V královském hradě usídlil se smutek a v národě žal.

Zástupy lidu putovaly k hradu, žádajíce princeznu spatřili. Teprve nyní poznávali její cenu a tušili, že pak nebude nikoho, kdo bude na ně myslili, kdo bude o ně pečovali, aby se jim dobře vedlo.

A princezna sebravši poslední své síly, zářic krásou, která jako zázrakem se vrátila v její pobledlé líčko a dobrotou, jež sálala z jejích blankytných zraků, promluvila k lidem:

»Neplačte, nebylo zde pro mne místa, cítila jsem, že svět pro mne nemá vnady a vždy jsem toužila býti jednou z těch světů zářivých, jež svou záhadou k sobě vábí. Až vám bude nejhůře, pohlédněte ku hvězdám za tiché, jasné noci... Ten klid, jenž z nich svítí, přejde i ve vaši duši. Cítím, že jednou z nich budu i já a budu tak jasně svítiti, abyste na své boty, na svá utrpení zapomněli.«

Sotva to princezna dopověděla, selmčlo se, ale na tmavomodrém nebi objevilo se nesčíslné množství hvězd. S místa, kde Květuše stála, vznesla se zářivá hvězdička, která stoupala výš a výše, až zůstala státi nad hlavami všech jakoby k obloze přilepená, čistá, zářivá.

A hle, nikdo již neplakal. Tiše rozešli se všichni.

I král a královna s úsměvem hleděli k jasné hvězdné obloze a šeptali:

»Hvězdou byla, hvězdou odešla.«

Od těch dob pohled na hvězdnatou oblohu tiší smutek a mírní hoře lidské.

JAN FR. HRUŠKA:

ŽEBRÁKOVO VIDĚNÍ.

Byl jeden žebrák starý, túze starý; už neměl žádného, jen tak chodil sjetem mezi dobrý lidi, kde ho nechali, vostál, kde mu dali, vzel, kde ho nenechali bylo také dobře; šel dál.

Jednou zas túze dlouho chodil, nemoh přijít na žádnyj nocleh. Bylo to v zimě, sněhu šudýš bílo a mráz, až šecko praskalo. Takuví starý lělo za mrazu venku — loceví, starec koukal, aby se přece dostál někam pod střechu. Tu najednou vidí v dálce sjetýlko. De za tim sjetýlkem, za chvíli příde na vesnici, šudýš už tám spali, jen v tom jednom stavení se ešte se ten vně. Hospodář vodzandal, posvítil si vorevřít, hole napřed se ptál, kdo je a co žádá v tom nočním čase.

»Starýj žebrák je a vo noclech žádá!« vozval se ten vně. Hospodář vodzandab, posvítil si špánem na člověka, hale krčil rameny. »Těžká věc«, povídá, když viděl před sebou lokuvího starce ha tak hušlího. »Žena se mi rozstunala,« poudá, »ha senci máme jedinou. Asli byste se spokojili v komoře,« poudá, «tám se nemůže topit«.

»Topil netopil, jen dyž bure ňáký příslřeší ha aspoň nohy v suchu!«

Hospodář, bul to takovyj chalupník. člověk teký ne mohovityj, bul tera volnyj, zaved žebráka do komory, husťal mu tám volípku sláiny ha ešlě mu pučil starýj kožich křikryjt.

V noci se potom tomu chalupníkovi narodilo díďátko. Bulo to první dílko ha k tomu chlapeček. Můžeme si pomyslit, jakou míli radosl. Chčasnyj talík šel se s tou radostnou hudáloslí ešlě přede dnem pochlubit aspoň starýmu noclehníkovi do komory, dyž tu žádnýho jinýho neměl. Starec tu zprávu jen tak vyslech jako a teký mu to nesmlčil. Vodkajď a z jakyjch to nebulo, že ten noclehník mu hani nevinčuje a teký mu to nesmlčel. Vodkajď a z jakyjch pryj lidí je, dyž hani neví, co se patří v takuvyj čas.

Stareček neříkal nic hani na takuvý píchavý slova, jen si potom sed na tom svým poležení, složil ruce křížem a šechen smutnyj díval se vokýnkem ven do vězd.

Tulo žebrákovo jednání nechtílo zase jít chalupníkovi do hlavy. Nejvíc ho myjlil ten smutek

v tich staryjch vočích. Chodil semaťám a vopatroval ženu i dítě. Hale nedalo mu to dlouho. Když poznál, že se leky noclehník v komoře zase hybá, vzel ťám znova za vorbičku ha zrovna se starečka zeptál, proč je tak smutnyj a nic nemluví.

Žebrák huž voblečenyj klečíl hu vokýnka a zase hledíl do tich vězd a pošeptu se modlil. Potý se vobrátí k hospodáři a povídá: »Karapak nemám já byjt smutnyj, dyž vám muším za váše dobrodiní dát tak smutnou zprávu. Nevím hani, mám vám to říct, nemám vám to říct.«

»Pánu Bohu poručeno!« povídá hospodář. »Proč byste mi to neřekli?«

Žebrák se podívá na hospodáře, zakyjbal si smutně hlavou a povídá: »Viděl sem ve hvězdach znamení, co si ten váš novorozenyj synáček na sjel nese — černyj provaz na krk!«

»Provaz?« vykřík ťalík a chytil se voběma rukama za hlavu.

»Provaz, provaz! Hale ještě není šecko zraceno a proto vám muším tuto říct. Povedete-li ho vy rodiče vod maličkosti v právo, žádný pokušení sjeta nedostane ho, haž vyroste, v levo!«

S tim se ten žebrák rozloučil, poděkoval za nocleh a šel, huž ani snídaní nepřím.

Chalupníkovi to vidění starýho žebráka túze potom kalívalo jeho radost ze synáčka. Neveděl, má na to dát, nemá, má-li to říct teky ženě či nemá ha neveděl teky, jak to říct. Často v tý houzkosti zpomíl na svý první slovo, co řek tenkrat na tu žebrákovo zprávu: »Pánu Bohu poručeno!« A s tustim slovem to teky hdyž huplynoulo šest neděl, malce díťěte spravedlivě slovo vod slova vypoveděl. Takuvou zprávu mušet vo díťěti vlastním slyšet matka, můžeme si pomyslit, jakpak ťa se chudinka tepřiva zarmoutila! Ha teký si humínila na díťě dbát, na každyj jeho krok a na slovo a na kouknutí, jen haby synáčka zachránila.

Díťě zalim rostlo, prospívalo, začelo huž chodit do školy a hučilo se zrovna dost. Za krátkýj časek humíl Jindřich, to meno mu dali na křtu, humíl říkat v slabikáři, jako dyž sopotá, a hučení šecko mu šlo samo. Rodiče míli z něho radost, ha starali se, haby bul zvedenyj k Bohu i mezi lidi.

Jen dyž si hu sebe zpomíli na žebráčkovo proroctví, toccví, rmoutívali se i plakávali nad synáčkem. Jindřichovi to nehušlo, ha malčino a tatíkovo žalost nad ním a čim víc přicházel do let a do rozumu, tim víc ho to trápívalo.

Čas hutíká jako voda. Jindřichovi teký to tak hutekło, vycházel ze školy ha bul čas jít do hučení! Vyžádal si vod rodičů, že bude kupcem. Vyhučil se ha pustil se do sjeta. Hale než se do toho sjeta vydal, tatík si ho zavolál stranou ha poveděl mu šecko, co slyšel vod noclehníka žebráka tu noc, hdy se Jindřich narodil.

Chlapec to vyslech, drobet se nad tim pozarazil, hale — člověk mladyj — míl zas hned hlavu nahoru. Poděkoval rodičom za dobrý vychování ha haby pryj se jenom vo něho ve sjetě nebáli, ičko že huž se bude s pomocí Boží starat sám.

Dyž mu dělali na čele kříž, řekla matka ještě: »Rodička Boží tě chraň!« Ha tatík dodal: »Svatyj Ján tě šudýš provázij!«

Tak šel Jindřich do sjeta jako kupeckyj mládenec. Brzy sešel se s jednim, bul teký kupeckyj a ten se mu líbil v řeči i v chování. Řekli si, že pudou dál spolou, ha že huž se nebudou vod sebe trhat. Hde budou chtít míť některýho z nich, že budou mušet vzít do služby voba.

Nešli dlouho a přišli do města, v tom městě jeren kupec vdovec huž stárnoul, nemoh šecko zastát a proto se mu lidi víc a víc z krámu tratili. Ten dyž slyšel vo tich dvouch mládencích, takuvyjch dobryjch přátelích, že sou jeden za druhýho, rád je voba vzel.

Sotva tám stoupli, lidi se začli znova hrnout a kupci dařilo se zase dost. Dyž minoul rok, zavolál kupec voba mládence, dělali ze všeho počet a viděli, že se jim ten rok túze svedlo.

Staryj kupec, dyž míl takuvý věrný a přičindlivý mládence, teký by jim bul rád něco hudělal k vůli; hale milí mládenci nic vod něho nepřímli, než nač se hujednali. Ha to mu bulo na ně, na takový mladý lidi, nejvíc divno, že nesáli hani vo žádný veseli. Neviděl je než ve všídni v práci a v neděli i ve svátek ve knihach nebo, dy bul k tomu čas, na modlení.

Tak hutekło hu kupců ve chčeslí a spokojenosti kolik let. Kupec se dělal víc a víc staryj a že míl ještě dcerku Bětušku, pomálu

se začel vohlížel, aby ho někdo zastoup v krámu nadobro. Bul by viděl nejrači, haby lo lak bul jeren z lich jeho mládenců, ajť ten či ten; sám neveděl, dyby na lo přišlo vopravdu, kerýmu by dal přednosl.

Zalim co kupec lak se huslaral, dospěla Běluška v pannu jako kjel. Małky nebulo, ha lak mušela milá divče záhy navykal práci a slarosli vo celou domácnosl.

Nu, ha vopravdu, slálo se, slálo! Přišel čas, ly mladý lidi Jindřich s Běluškou si řekli, šli na lalíka ha bula svarba, radoslná svarba pro šechny.

Ten slarší mládenec jel ešlě před svarbou pro Jindřichovo rodiče, přivez je v radosli a v radosli šichni ten večer před svarbou posedíli. Hale přišlo ráno ha milýho slaršího mládence marně v jeho sednice hledali. Zmizel a šechno, co míl zmizelo s nim, neveděl žádnyj, kam se podíl hani proč. S lěžkým srdcem na něho svarební zpomínali a nejvíc ženich sám. Co pryj mu lo, lakuvyj přece přílel, hudělal v lakoví chvíli ho vopuslil — proč a nač?

Hak ten přílel Jindřicha lak docela nevopuslil přece. Ešlě se dal jednou viděl, — jenže ne všem.

Ha víle, kdo ho viděl naposled a kde? Jindřichovo rodiče, ly jediný ho ešlě spatřili — v koslele vo svarbě. Než ženich příkleklo s nevěslou, zjevil se jim vod volťáře. Bul lo svatyj Ján a ved Małku Boží. To buli li vochránci Jindřichovo, vod rodičů vyžádaní, dyž ho žehnali křížem před ceslou do světa. Přišli haž k ženichovi, lomu se v lom hokamžení zabělalo něco na krku. Małka Boží po lom sáhla, bul lo provaz, hale huž ne černyj, bílyj provaz, Rozvázala lo ha místo provazu dala ženichovi zlatyj řeťěz s křížem. Ha v ly ráně, jen se zasvítilo jako vod slunce, jak přišli, lak vorešli, voba se sv. Jánem najednou se ztratili, ze svarebnyjch druhyjch žádnyj nic neveděl.

Tu lepřiva vopravdu vorešel Jindřichovi ten přílel docela. — Nebulo ho víc třeba!

*

(Dle vypravování chodského vyjmluvníka 75-letého Tomáše Vaňka z Oujezda.)

JOSEF KALUS:

U RAJSKYCH BRAN.

VALAŠSKÁ LEGENDA.

Podzim. K rajským branám včela
z pozemských niv přiletěla.
Pestrý motýl v patách za ní
v krajkách, bílém vyšívání.
I čmeláček vykrmený.
Petr ptá se udivený,
čelo přísné, zachmouřené:
»Rcete, co že vás sem žene?«
»Jdem se koupat v rajské záři,
poklonit se Božské tváři.«
»Hoříte jen zvědavostí,
nepropouštím takých hostí.
Pak by chtěly sem i žáby,
potom štěnice a švábi,
krysy, myši, snad i kradí
připlazili by se hadi,
Zhyzdili ráj: proto zpátky!«
Před nosem jim bouchl vrátky.
Zůstali jak opařeni.
Z ráje zaléhá k nim pění.
Vůně nebeského kvítí.
Co teď! Mají s hanbou jíti?
Venku dují větry chladné,
na zemi vše žloutne, vadne.
»Tlucme znova!« čmelák volá,
»otevřete, Petře, hola!«
Buší, až je celý spocen,
motýl je mu napomocen.
Včelka nezahálí taky.
Petr vyšel, hněvné zraky:
»Zpátky, drzá chásko smělá!«
»Aspoň pusť mne!« prosí včela.
»Budu v ráji sloužit Bohu.«
Hbitě klade na práh nohu.
Motýl též se do bran tlačí,
Petr bránit nepostačí.
Jak utírá s čela rosu,
čměl mu přelít kolem nosu.
Motýl unik jeho dlaním,
včelka vedrala se za ním.

Vešli do nebeské slávy,
mezi bílých zjevů davy.
Rajským růžím do kalicha.
Petr bezradně si vzdychá:
»To mám nadělení pěkné!
Co jen milý Pánbů řekne?

Snad mi klíče odebere?
Drzou havěť dřas ať spere!«
V tom hlas slyší z Boží rady:
»Nechej do jara je tady!
Pomřeli by zimou, hlady. . .«

»Budiž, staň se vůle svatá!«
Bruče, Petr zavřel vrata.

GUIDO MARIA VYSKOČIL:

BARON PRÁŠIL NA SEVERNÍ TOČNĚ.

Z NEZNÁMÝCH PŘÍHOD TOHOTO POVĚSTNÉHO DOBRODRUHA.

Veselo a hlučno bylo onoho slavnostního večera na loveckém zámečku barona Prášila. Venku v šlédrých a lehkých vločkách padal sníh a třeskutý mráz kde který kout stříbrnými květy a křišťálovými střechýlky ověsil, leč zde, v prostorné jídelně, příjemně dýchal obrovský krb s řežavým jícnem, mísila se dráždivá vůně vzácných lahůdek a drahých vín, a hlučně třaskaly smělé žerty, vyprávěné rozjařenými stolovníky.

A věru, bylo dosti příčin, proč oslavovali tento večer a nejdůležitější ze všech ta, že právě onoho dne šlédrý hostitel dovršil sedmdesátku svého všelikými dobrodružstvími vlipu, chvástavosti i paží přeplněného života.

Ovšem, kdo toho nevěděl, sotva byl by tolik hádal onomu kostnatému sice, ale dosud přímému šlechtici, sedícímu pohodlně v čele stolu a chvílemi hubenými prsty hrajícími si s prošedivělou kozí bradkou. Šelmovský úsměv mu skotačil kolem rtů i očí, jež spokojeně přehlížely tuto nevázanou čeládku, která holdovat přišla k sedmdesátce pana barona Prášila.

Holdovat i hodovat!

Za všeobecné rozjařenosti ubíhaly rychle hodiny a večer stejně chvatně ustupoval tichému vladařství noci.

Když blížila se půlnoc, vánice složila svoje bělostná ale rozčepýřená křídla a také vichřice odletěla s posledními sněhovými vločkami do věrných zahrad. Smířlivé ticho zavládlo krajinou a jeho kouzlo z přírody přeneslo se zvolna i do hodovní síně.

Hovor stolujících sdůvěrnil se a vrchu nabyly konečně vzpomínky, jež v pravdě měly největší právo zde v této slavnostní síni i za povznesené nálady všech přítomných.

Přirozeně pak byl to opět baron Prášil, jehož příhody tu znovu přebírány, oceňovány a vynášeny.

Zvlášť šlechticova cesta do Liliputu vyvolala opět hojnost upřímného veselí, které posléze podmanilo i hostitele, že odhodlal se konečně také on vyprávěti něco ze svého dobrodružného života.

»Kterou příhodu nejraději byste slyšeli?«, tázal se, když oči všech ulpěly na jeho rtech.

»Tu, která je ti nejmilejší!«, za ostatní odvětil jeden z přítomných, »nebo tu, které ještě neznáte, je-li taková vůbec!«, dodal mluvčí s jemným přízvukem pochybnosti.

»Och, jistě že je!«, přisvědčil baron Prášil, a zahleděv se do bílé zimní noci, dodal: »Budu vám vyprávěti třeba o svém výletu na severní točnu, chcete-li?«

Všeobecný souhlas byl povzbuzující odpovědí.

Baron Prášil usmál se, načež poručil dvěma sluhům, aby přinesli do hodovního sálu veliký model zeměkoule, a když tak učinil a umístili jej blíže oslavence, jal se tento vypravovati následující:

»Slyšeli jste zajisté mnoho o polárních výpravách k severnímu pólu i o oblížích, které

vyžadovalo zdolání tohoto ledového cíle. A přece mne nebylo snažšího! Pohlédněte jen sem a bude vám to záhy jasno. Tato zeměkoule je přesným obrazem naší zemské planety. Jak známo, má tato kulovitý tvar a točí se kolem zemské osy, jež probodává oba póly. Zužitkovali tohoto pohybu země i pevnosti její osy k dosažení té nebo oné točny (což konec konců zde nerozhoduje), nenapadlo dosud nikomu — až mně!«

»A jakým způsobem jste tak učinil?,« zaznělo nedočkavě s několika stran současně.

»Velmi jednoduše,« odpovídal baron Prášil, načež pokračoval:

Dal jsem si nejprve zhotoviti pušku, velikou a dalekonosnou jako polní dělo. Do těla obrovské pušky poručil jsem pak nabíti ostře zahrocenou harpunu, na jejíž konec upevnil jsem pružné a silné lano. Takto vyzbrojen, usedl jsem do malých sání, tažených čtyřspřežením bílých medvědů a nastoupil jsem svoji pouť.«

»A sám?«, vyhrkl jeden z příliš zvědavých.

»S kým jiným?«, odvětil baron Prášil s takovou důstojností, že nedůvěřivý tazatel ihned umlkl.

»Cesta moje,« navazoval hostitel nit své příhody, »trvala dosti dlouho. Ale konečně stanul jsem přece, dík mým medvědím ořům, jež ubíhaly s větrem o závod, na místě (přesně oné rovnoběžky už si nepamatuji), odkud spatřil jsem obrovskou zemskou osu, vyčnívající z polární končiny.

Rychle rozhodnul, opatřil jsem své bílé spřežení v sněhové chatrči, sňal pušku a pálil. Zahřměla hlučná rána, harpuna s lanem vymrštila se z obrovské hlavně a po několikahodinovém letu, jak dobře jsem pozoroval svým dalekohledem, zabodla se přímo do zemské osy. Konec lana zůstal však v mé ruce . .«

»A k čemu?«, opět kdosi se otázal.

»Toť přece zřejmé! Na konec lana uvázal jsem své sáně, načež sám do nich usedl. Uvedeny otáčením se země v pohyb, saňky počaly se mi rychle pohybovati po svahu zeměkoule, přitahovány jsouce stále blíže a blíže k její ose, na níž samočinně navíjelo se mé lano, zachycené tam pevně vestřelenou harpunou.«

»Toť podivuhodné! Odvážné! Bohatýrské!« zněly výkřiky.

»Ne, pouze přirozené!,« odmítal vypravěč hlučné uznání svých posluchačů.

»A dojel jste šťastně až k severní točně?«, opět kdosi se otázal.

»Zajisté! Zanechal jsem tam dokonce svoji navštívenku pro své následovníky, načež opáčným způsobem dostal jsem se opět ve zdraví k stanovišti svých bílých medvědů,« končil baron Prášil své vypravování.

Společnost bouřlivě mu tleskala.

Pouze onen zvědavec, jenž vypravování baronovo několikráte přerušil, ještě jedenkráte osmělil se zeptati se:

»A proč, pane barone, nikde nepochlubil jste se s touto svrchovaně odvážnou výpravou?«

»Pomlčel jsem o ní z vrozené skromnosti,« odvětil tázaný a nějak příliš rychle sáhl po svém poháru . . .

JOSEF CHUDÁČEK:

CHYŤ HO, DRŽ HO, ROZTRHEJ HO!

Byl jednou jeden král a ten měl velikou oboru a v té oboře plno vzácné zvěře. Vybral si několik myslivců, těch nejvěrnějších, aby mu tu oboru hlídali. »Ale to vám povídám,« řekl těm svým myslivcům, ať mi nikoho cizího do té obory nepustíte. Kdo z vás věrně bude sloužit, zakusí mé lásky, kdo neposlechne, kdyby to jen jedno bylo, zakusí mé přísnosti.«

I hlídali všichni myslivci pilně, sloužili věrně, ale ze všech hlídal nejpilněji a sloužil nejvěrněji Pešek. Však jej měl také král nejraději.

Jednou zase Pešek u obory hlídal, když kde se vzala, tu se vzala, stála před ním stará babička. »Mládenečku,« povídá, »pusť mne do té obory.«

»Nepustím.«

»Ale, mládenečku, vždyť já tam nechci nic jiného než kousek koření.«

»Kdybych, babičko, mohl, puslil bych, ale od našeho krále mám poručeno, nikoho nepuslit, tedy nepuslím.«

»Mládenečku, pusť mne přece do té obory. Půjdu jen na kraj, utrhnu si to koření pro ulehčení v stáří a hned zase vyjdu, a pak, nechci to zadarmo,« řekla babička a zavolala: »Chyťho, pojď sem!« A v tom okamžiku přiběhl krásný plavý pes, vysokého vzrůstu, ušlechtilé hlavy a hluboké oči jen mluvil. Babička ukázala na toho psa a pravila: »Dovolíš-li mi do té obory, dám ti tohoto psa, říkají mu Chyťho. A není to tedajaký pes. Pustíš-li jej za kýmkoliv, ať je, kde je, pes jej najde a chytí.«

Pešek podíval se na toho psa, a čím déle se naň díval, tím více se mu pes líbil. Otvíraje pak branku do obory, pravil: »Jděte tedy, babičko, ale ten pes je můj.«

»Je tvůj, jak jsem pravila,« řekla babička, spěšně vešla do obory, zmizela v houšti a po nějakém čase se vracela nesouc náručí nějakého koření, poděkovala Peškovi, že ji puslil do obory, Pešek poděkoval zase jí za psa, a rozešli se.

Netrvalo dlouho a král si svolal všechny myslivce, kteří mu hlídali oboru.« Někdo v mé oboře byl, nevíte kdo?« a podíval se zostra na všechny. A protože Pešek neuměl lháti, řekl, že nějaká babička ho tuze prosila, aby ji puslil do obory pro kousek koření, jehož potřebuje pro ulehčení v stáří, a že ji tedy do té obory puslil.

Král, když to uslyšel, zamračil se, podíval se na Peška, zadíval se do země, tloukl holí o zem a pak po chvíli pravil: »Budiž, Pešku, ale ať je to naposled,« a odešel.

A Pešek zase hlídal nejbedlivěji, sloužil zase nejvěrněji, až jednoho dne znova, kde se vzala, tu se vzala, stála před ním táž babička. »Mládenečku, koření jsem dobrala, pusť mne na chvilku do obory, nikde jinde ho nenajdu, a neduh na mne tuze doléhá.«

Ale Pešek že ji do obory nepustí, kdyby nevím jak prosila. Ale když babička zahvízdla a přiběhl pes Držho, bílý jako sníh a snad ještě krásnější nežli ten první, a když mu babička řekla, že mu tohoto psa dá, pustí-li ji do obory, neodolal, otevřel branku a babičku do obory pustil. Psa Držho, jenž prý dovede udržet každého, kdyby to sám satanáš byl, sice dostal, ale král se naň rozhněval nesmírně, že nebýt to Pešek, kdysi králi myslivec nejmilejší, již by nebyl svobodně chodil. Ale že to byl Pešek, nechal jej ještě ve službě. Raději se mi však, Pešku, na kus cesty vyhni, ani viděl tě nechci,« pravil mu král, když odcházel.

Pešek litoval svého skutku, hlídal ještě bedlivěji nežli dříve, ale když přišla zase ta babička, a přivedla s sebou překrásného psa Rozlrhejho a řekla, že mu toho psa, nejlepšího ze všech, dá puslí-li ji na koření do té obory, váhal, váhal, pak otevřel branku obory.

»Ale jen na chvíli,« pravil. Babička vešla do obory, ale tam potkala samého krále.

Kdo tě sem, babo, puslil?« vzkřikl na ni král

»Pešek mě sem puslil.«

»Pešek?« zvolal král a zatroubil; sběhli se všichni myslivci, přiběhl i Pešek. Ale jen přišel, už král poručil: »Svažte jej a na šibenici s ním, ať každý vidí, jak trestám neposlušnost. Můj Pešek, jak já mu shovíval, ale nechť, ať zakusí mé přísnosti.«

I svázali Peška a vedli jej do královského města. A když podél jednoho lesíka šli, vysloupila z něho ta babička od které ty tři psy dostal, a zašeptala mu: »Kdybys potřeboval, na psy zavolej, pomohu ti.«

Ale když Pešek byl v tmavém vězení, myslil si. »Kde pak by mně mohli moji psi pomoci; chtěl jsem psy a nyní život ztratím.«

A když ho potom vedli na šibenici, lidé si naň ukazovali, smáli se mu a pošklebovali, že se mu dobře stalo, proč krále neposlechl. Ani se k němu nikdo hlásiti nechtěl, nikdo ho slovem nepotěšil, a byli v zástupu mnozí jeho někdejší přátelé, když ještě u krále byl v přízni.

Pešek stál již pod šibenicí, již stál na šibenici. Smutně se rozhlížel krajem, až zrak jeho zabloudil k západu. Tam daleko, daleko za lesy je jeho chaloupka, tam v té chaloupce jeho milí psi Chyťho, Držho, Rozlrhejho. A co tak se krajem rozhlížel, slzy se mu draly do očí a Pešek plakal a plakal, až mu srdce usedalo; bylo mu líto mladého života.

Když ho král spalřil tak plakal, pravil mu: »Co jsem vyřkl, to jsem vyřkl, ale chceš-li, Pešku, o něco žádat, žádej.«

A Pešek nežádal nic jiného, než aby mohl si své psy zavolat, a král svolil.

I zavolal Pešek silným hlasem: »Chyťho, Držho, Rozlrhejho, pojďte sem.« A jen to dořekl, přihnali se všichni tři psi, plavý Chyťho, bílý Držho a černý Rozlrhejho. Pešek se k nim lulil, liskl je k sobě a pak jim něco pošeptal. A tu ti psi začali dělat takové dílo, že lidé celí postrašeni na útěk se dali, prchali, jakoby jim za nohama hořelo. I král ujel, i kat utekl a Pešek zůstal pod šibenicí sám se svými psy. Hladil je a laskal a děkoval, že mu život zachránili. A když jich dost nalaskal, pravil jim: »Ale tady nezůstaneme. Nikdo mne tu rád nemá, nikdo se ani ke mně nezná, pojďte, moji přátelé nejmilejší.« A kam šel Pešek, tam šli i jeho psi.

Chodili již světem jak dlouho, až přišli do jednoho kraje a tam byl právě lov. »Nechtěl by sis s námi zalovili?« zvali myslivci Peška.

»Proč bych nechtěl, vezmete-li mne mezi sebe,« odpověděl Pešek.

»Ale čím pak budeš střílet, vždyť zbraně nemáš?«

»Však já dovedu lovili beze zbraně,« řekl Pešek, ale tu ti myslivci se dali do smíchu a jeden pravil: »Ty tomu asi dáš, jako žába ořechu«, a ti ostatní smáli se ještě více. Pešek je nechal smáli a když se dosti a dosti nasmáli, řekl: »Pravil jsem, že k lovu zbraně nepotřebuji, věděl jsem, co mluvím a co jsem řekl, v tom stojím. Nevěříte-li, vsaďte se se mnou.« A oni se vsadili o sto peněz, že kdyby do večera lovil, sto zajíců neulovi.

Pešek tedy vydal se na lov se svými psy. Vyskočil zajíc, Chyťho za ním skok a už ho měl. Držho ulovené zajíce přinášel, Roztrhej ho jen podle Peška obíhal. Jediný zajíc psům neutekl, a než minula hodina, sto zajíců bylo na hromadě. Myslivci dívali se na to celí udivení. A když se potom sešli, pravil ten nejstarší a nejbohatší z nich: »Sto peněz jsi, příteli, vyhrál, ale desetkrát sto ti dám, a rád dám, prodáš-li mi ty své psy.« Ale Pešek se jen usmál a hlavou zavrtěl. Dostal tedy sto peněz, ale nenechal si jich, nýbrž rozdal je chudým honcům a šel dále se svými psy.

Šel potom zase dlouho a dlouho, až přišel do jedné země a v té byl velký nářek. Plal se, co zlého je potkalo, že tak naříkají. »Kvílíme s naším dobrým králem,« řekli lidé a vypravovali: »Zloději, lupiči, vtrhli do klenotnice královského zámku. Stráže všechny pobili, do klenotnice královské se vloupali, poklady z ní vybrali, hromady zlata, hromady stříbra, na vozy by toho bylo. Ale náš dobrý král neželel by ani toho zlata, ani toho stříbra, ale žel památek po svých předcích, našich dobrých králích a nejvíce je mu líto dědičné koruny. Kvílí on, a s ním, jak vidíš kvílíme i my.«

»A ty lupiče jste nehledali a nepronásledovali?«

»Hledali i pronásledovali, ale jako když se nad nimi země zavře, zmizeli a stopy po nich není. A pak i kdyby se našli, kdo pak je zmůže, když celou královskou stráž pobili?«

Jiří je požádal, aby jej zavedli do královského hradu. A když ho ke králi zavedli, oznámil mu, že se vydá za těmi lupiči, jen že by krále prosil o nějaký kousek šatu, aby jej dal svému psu očichati. Král mu dal svou čapku, Chyťho ji očichal a již se psi dali do běhu, že jim Pešek sotva stačil. Běželi tak dlouho, přes hory, přes doly, i přes vody musili, až tam daleko v lesích našli veliký zástup loupežníků. Když až k nim došli, zvolal na ně Pešek: »Jste to vy, kteří ukradli královskou korunu a vyloupili celou pokladnici?«

A oni, že jsou.

»Jste-li to tedy vy, tu královskou korunu a památky po starých králích mi vydejte.«

Ale oni se mu vysmáli a posměšně křičeli, aby si pro ně šel.

»Tedy mi jich dobrovolně nedáte?« otázal se Pešek, ale v tom již šíp mu zasvištěl kolem ucha. I obrátil se Pešek ke svým psům: »Chyťho, Držho, Rozlrhejho, tam na ně!« A jen to řekl, psi se na ně vrhli, a nelrvalo čtvrt hodiny, bylo po loupežnících, kdo ví, utekli-li dva nebo tři; ostatní psi spořádali.

Pešek potom vešel do jejich skrýše, našel tam královskou korunu a všechny ty památky po starých králích a co ještě všech jiných

předivných, převzácných věcí. Korunu potom králi donesl, povozy pro ty ostatní poklady dovedl a králi všechno vrátil. Král radostí nevěděl, jak Peška odměniti. Dal mu ty vozy zlata a stříbra, aby si s nimi dělal, co chce. Ale Pešek, že toho teď nepotřebuje, aby král to dal jen do pokladnice, bude-li toho jednou potřebovati, že se přihlásí, nyní že se chce podívati ještě dále do světa. Král ho zdržoval, několik dní ho zdržel, ale naposled Pešek přece do světa se vydal.

Šel zase dlouho a dlouho, až přišel do jednoho města a to bylo celé potaženo černým suknem. Když pak až k městu došel, potkal stařečka, jenž plakaje bídně se vlekl.

»Pozdrav Pán Bůh, smutný stařečku,« pozdravil ho Pešek.

Stařeček se podíval na Peška, chvíli si ho prohlížel a pak slabým hlasem poděkoval: »Dejž to Pán Bůh, pěkný mládenečku, kam tudy cestou?«

»Kam, tam, s těmi psy světem chodím.«

»Ale špatné sis místo vybral, náš kraj. Radil bych ti, aby ses honem obrátil a jinam zamířil, je-li ti mladý život milý.«

I ptal se Pešek, proč.

»Což nevidíš, že celé město je potaženo černým suknem a nevíš, co to znamená?«

»Vím, že smutek, ale proč smutek, nevím.«

»Jsi tedy jistě z daleka, povím ti,« a stařeček dal se znovu do pláče. Když se upokojil, jal se vypravovat: »Bylo nám v našem kraji dobře, předobře, než se sem nastěhoval veliký drak. Úrodu nám ničí, děti nám sežírá. Naposled si vyžádal princeznu a zítra mu ji povedou, našeho krále jedinou dceru.«

Pešek naslouchal pozorně stařečkově řeči a pak se ho zeptal: »A kam pak ty, stařečku, kráčíš?«

»I nemohu se již na tu všecku bídu dívat, jdu do lesů, potká-li mne smrt, aby si mne vzala.«

»A k vašemu králi bys mne dovésti nemohl?«

»A co chceš u krále?«

»Řeknu mu, že toho draka zabiji.«

»Chceš-li, dovedu tě k němu, a rád, ale draka zabít? Nezabiješ, ale svůj mladý život utratíš. Však už ho také jiní rubali, a neporubali.«

Pešek jen aby ho ke králi dovedl.

Když Pešek ke králi přišel a řekl, co chce učiniti, král se zaradoval, že snad přece jedině dcery nezbaví, ale když se podíval na Peška, bylo mu líto jeho mladého života a napomínal ho, aby se ještě rozmyslil.

»Já jsem se už, pane králi, rozmyslil,« řekl Pešek a vydal se se svými psy k dračí jámě. Dlouho ji hledat nemusil, Chytího běžel napřed čenichem po zemi a rovnou je tam zavedl. V dračí jámě našli hromady kostí, některé byly již větrem a deštěm vybělené, jiné ještě krvavé. Rozhlédli se po draku, drak tam nebyl. Ale Chytího již vyběhl z jámy a rovnou na skálu, že mu ani neposlačili. Ale náhle ozvalo se zasténání, drak psa stiskl. Ale tu Pešek pobídl druhé dva psy, ale ani pobízeti nemusil, ti se na draka vrhli, Držho jej stiskl, Roztrhejho trhal a trhal, až z draka nezbylo nic než kusy masa a kaluže ohnivé krve.

Když se Pešek vrátil do města a řekl, že je po drakovi, nechtěl tomu nikdo věřiti a král také ne. Ale když se na vlastní oči přesvědčili, dali se do jásotu a výskání, že tolik jásotu a tolik výskání Pešek ještě jakživ neviděl ani neslyšel, a nemyslil, než že se snad těm lidem radostí v hlavě pohnulo. Když pak trochu jásot přestal, řekl král Peškovi: »Mládenče, ať jsi, kdo jsi, už tě od nás nepustím. Líbí-li se ti má dcera, které jsi život zachoval, máš ji míti.« A Peškovi se princezna tak líbila, že by se byl šel hned ještě jednou pro ni s drakem potýkat. A tak se stal Pešek králem a ty psy choval ve veliké lásce a vážnosti až do smrti.

TYLDA MEINECKOVÁ:

O DEVÍTI SYNEČKACH, STAŘEČKOVI A JAVOROVÝCH KOULÍCH.

Jeden soustružník měl ženu a devět synečků. Spokojeně nežili, neboť časy byly zlé, v zemi byla nouze a bída a práce nebylo. A synečkové byli malí ještě, vzdělávati neuměli a nemohli, a pořád jen jedli a jedli; ráno, v poledne, večer — stále měli hlad. To rodiče velmi

rmoutilo a zlobilo: jednou, když synečkové snědli míru brambor, než tatínek a maminka se vrátili z lesa, zle se rozzlobili a synečky prokleli.

Nevěděli, chudáci, že se jim to zle vyplatí.

Když druhý den ráno vstali, bylo ve světnici vše jako dříve; jen synečkové chyběli. Na dvorku se také nic nezměnilo: jen synečků tam nebylo. Nejprve je hledali, a pak, když viděli, že je to marné, že jich nenaleznou, smířili se s osudem.

Ostatně se jim to zprvu líbilo; všude bylo ticho, nikdo neplakal, nikdo se nehádal, nikdo nic nerozházel. A jíst zbývalo pro otce i matku.

Jelikož nebylo práce, odpočíval soustruh a rodiče chodili na dříví do lesa; sbírali při tom jahody a houby a někdy i na synečky vzpomněli; ale nestýskalo se jim.

Tak plynul čas a blížila se zima. Čím více se hlásila nevlídná, studená návštěvnice, tím více myslili rodiče na synečky. A když se dloužily večery a první sněhy napadly, zaplakala maminka a tatínek si vzdychl.

Tu jednoho dne se tiše otevřely dvéře a na prahu stanul bílý stařeček.

»Bůh s vámi,« řekl; a když mu poděkovali, povídá soustružníkovi:

»Milý brachu, potřebuji velkou, krásnou, javorovou kouli: musí být hladká jako klidně plynoucí voda a velká jako měsíc v úplňku. Dám ti za ni sto dukátů a přijdu si pro ni za rok.«

Když stařík odešel, zasmál se soustružník radostně a hihoval si, že za tak málo práce tolik peněz dostane. Ale večer, když ulehl, povzdechl a řekl ženě:

»Nebylo práce a výdělku a bylo nás tolik! Teď začíná práce a peníze dostaneme, ale synečků nemáme.«

A jeho žena zahořekovala.

Druhého dne šel soustružník do lesa vyhledal nejlepší javor, krásný, smutný, jehož listí tlelo pod sněhem; než nadešel večer byl javor na dvorku a na zítří se dal mistr do práce.

Ale sto dukátů těžce vydělával. Seděl celé dny a pracoval: soustruh se vrtěl, točil, poskakoval, třísky létaly, celé kusy se odštěpovaly. Po kolik dní odpočíval pracovník a pak znovu se pouštěl do díla. Podivné: třeba že unaven a nespokojen, musil vždy zas a zas začít; cosi jakoby ho ku práci táhlo. I žena stále ho pobízela k soustruhu, starajíc se o vše ostatní sama. Konečně, když již léto minulo a podzim se skláněl, když z javoru nic již nezbylo, dodělal objednanou kouli.

Ale čím více pracoval, tím víc musil myslit na synečky; a když po práci nemohl únavou usnout, často slyšel, jak žena pláče.

Na počátku zimy zas se otevřely dvéře a v nich se objevil stařeček.

»Bůh s vámi,« řekl, a když mu poděkovali, povídá:

»Milý brachu, jdu ti zaplatit,« a vysázel sto dukátů na stůl. A zase, aby mu kouli u sebe schovali, objednal druhou a odešel.

Jelikož byli sami a téměř nic nepotřebovali, zašili peníze do slamníku.

Soustružník hned druhý den přitáhl nový javor a dal se do práce. Tak ho vábila. I namáhal se právě tak jako s prvou koulí. Když ji dohotovil, počínala zima. Čím více se čas vlekl, tím častěji vzpomínal na synečky a tím častěji slyšel ženu plakat.

Se zimou přišel zas stařeček. Zase vyplatil a prosil, aby mu kouli schovali a zas objednal novou.

Tak prchala léta. Soustružník a jeho žena stárli, šedli a smutněli. Peníze jim sice přibývaly, ale čím více jich bylo, tím toužebněji myslili na synečky. Stýskalo se jim nevýslovně. Vzpomínali na dávno prchlé doby, kdy sedali všichni kolem stolu, kdy bylo v jizbě živo. Poznávali velkou svou vinu a naříkali, bojíce se opuštěnosti v stáří.

Když desátý rok jejich smutného života se skláněl, objevil se po deváté stařeček.

»Bůh s vámi,« řekl a když mu poděkovali, povídá:

»Milý brachu, jdu ti zaplatit,« a jako vždy vysázel na stůl sto dukátů.

»Děkuji ti, že's pro mne tak dobře pracoval. Jsem spokojen a rád ti přidám. Řekni jen: dostaneš peněz, co ti libo.«

»Za moji práci jsi mi bohatě zaplatil. Krušná byla — ale což. Však co bychom dělali s více dukáty, nemáme-li, kdo by po nás dědil? Neboť své nešťastné synečky jsme vlastní zlobou ztratili.«

Žena, poslouchajíc muže, přisvědčovala mu a hořce naříkala.

»Nu, Bůh vás potěš,« pravil stařeček a prose, aby mu koule ještě do zítřka schovali, slíbil, že si pro ně přijde a odešel.

Zatím se snášela noc a soustružník se ženou, když snědli skrovnou večeři, zamyslili se. Tu se ozval z kouta šum a hluk a praskání, a v zápětí viděli manželé s podivením a hrůzou, jak se koule rozběhly po světnici, zvolna a opatrně a jak se srazily v řadu.

Jaká však byla radost v malé chatě, když z puklých koulí vyskákali urostlí jinoši, v nichž soustružník a jeho žena brzo poznali své ztracené synečky!

I nadešel nový život: synkové s láskou ošetřovali staré rodiče a pomáhali jim.

Ale stařečka, kterému chtěli vroucně poděkovat, čekali marně: nebylo po něm ani slechu.

□ □

FEUILLETON.

TEREZA SVATOVÁ:

NEPŘIJEL.

VÁNOČNÍ VZPOMÍNKA.

Nezáleží na tom, ve kterém to bylo roku, ale bylo to v posledních dnech zářijových a za jasného odpoledne, kdy Jaroslav Vrchlický chystal se ze Žamberka na cestu do Prahy.

Poněvadž měl odejeti již příštího rána, nejelo a nešlo se již nikam a všichni jsme seděli pohromadě ve verandě Albertovy vily, abychom milého hosta ještě hodně užili. Ten však byl nějak elegicky naladěn a mnoho nemluvil.

Jasný, modrý zrak jeho bloudil stále po známém obraze široce rozepjatého obzoru. Dobré oči jeho kroužily po vlnité čáře orlických hor, po černé hradbě vůkolních lesů, po políčkách na blízkých kopcích i po širokém pásu vody divoké Orlice, který se leskl na západě pod stinnou stěnou skalní. Zahrāda dole měla již všechny jemně planoucí barvy časného podzimu. Městečko na protějším kopci s velikým kostelem a potrhanou strakatinou střech, lomenic a šlílů jakoby podřimovalo pod chladnoucím svitem podzimního slunce.

»Jako krásný obraz je to zde,« vytrhl se pojednou mistr ze svého pozorování.

»Chtěl bych zde býti jednou v zimě,« obrátil se na nás. »Víte, v zimě, když je všecko bílé, když každý strom a každý keř je v bílém kožíšku, když domy jsou jako vatou obloženy a komíny když mají bílé čepice a vysoké šišáky. To ticho, ta běl a měkkost všeho zde v zahradě i nahoře v městě — to musí býti nevýslovně půvabné?«

»Krásné, krásné,« přisvědčovalo se ze všech stran. »A což když k tomu ještě visí okolo střechy villy rampouchy půl metru dlouhé, když na každé sněti tisíce ledových krůpějí se svítí a když do toho padá zář zimního slunce a město naproti je jako v sněhu zakleté — to, mistře, je již pohádka, bílá pohádka«. —

»A žamberecká pohádka,« vpadl Vrchlický svým milým způsobem a po chvilce dodal, že viděli jedenkráte Žamberk pod sněhem bylo by mu obzvlášní radostí.

»Té radosti si, drahý příteli, mužete přece dopřáti,« řekl můj bratr; ale muselo by se to dříve v domě trochu seřídit. Tady v horách je to po čertech tuhé —«

Ještě chvíli se o tom hovořilo a v příštím roce se to již seřizovalo. Toho léta Jaroslav Vrchlický slíbil skoro na jisto, že některý den příštích vánočních svátků stráví v Žamberku. Děly se tedy k vánocům přípravy již v podzimu. Provedla se různá opatření vytápěcí v pokojích i na chodbách, osvětlení cest parkových se upravilo, snesl se z půdy starý rodinný »Betlém«, opravil se a obnovil svěžejšími barvami. Také přístroj na projíždění cest sněhem zavátých se pořídil pro případ, že by byly velké závěje. A ty skutečně o vánocích byly, neboť sněhu tenkráte napadlo více než dost. Vzdor krutě zimě, přijela rodina Albertova z Vídně v třeskutém mrazu a také jiní hosté se dostavili. Sněhem zavátý dům v zahradě zalonul ve vánoční náladě. V horní chodbě vztýčen veliký vánoční strom, dole v selské světnici postaven jest rozlehlý »Betlém« s pastýři, stády oveček, s báňovitými věžemi pohádkového města, s pohyblivými větrnými mlýny, s anděly, havíři i poustevníkem — zkrátka se všemi zjevy starých i nových věků.

Také pramének živé vody zaveden jest umělé do třpytící se skály nad chlévkem se svatou rodinou a na tento effekt nové atrakce zvláště děti se těšily. Starodávnou koledu naučila je babička, koledu o pastýřích »jak jedli maso z hrnka« a jak »Ježíšek maličký napapal se kašičky«. Tuto dvě sta let starou vánoční písničku chtěly před básníkem naším u jesliček zazpívati. Přítomný virtuos, skladatel Heysig slíbil zahráti o půl noci na harmonium prastarou pastoralu.

Těšili jsme se všichni na večer a toužebně čekali jsme na zprávu, kterým vlakem Jaroslav Vrchlický přijede. Básník však nepřijel. Nemohl, nedalo se to dělat, bylo za těžko opustit rodinu, což jsme konečně pochopili.

Poslal dárečky knižní velkým »pro ducha« a v košíku dětem něco do pusy«, jak psal srdečným svým způsobem. — — — — — — —

Leží přede mnou sežloutlý list hodně starého již data.

»Vzpomeňte, až se budete o půl noci dívati na ta světla v kostele i městě — bude to jistě krásné, a já budu v duchu u vás!«

Vzpomněli jsme na velkého mistra nejen v posvátnou hodinu půlnoční, ale vzpomínali jsme na něho celý večer a zvláště ve chvíli, kdy během večera vypukl v městě dosti veliký požár, tak že osvětlení sněhové noci vánoční bylo skutečně hruzokrásné.

»To by vás bylo, mistře, nadchlo,« psal Albert druhého dne Vrchlickému; »dovedete si ten obraz představit z oken našeho domu«. Pak pokračoval žertovně dále, že oheň v městě nebyl jediným neštěstím toho večera, že sotva jedna katastrofa byla zažehnána, přikvačila druhá.

»Skleněné rourky vodovodu na Betlémě praskly — a nastala potopa v tomto starém, památném městě. A toho všeho jste mohl býti účasten,« končil svůj vánoční list Vrchlickému.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KOUTEK LÁSKY K BLIŽNÍMU ZA „FRANCOUZSKOU BRANOU".

POHÁDKA O MODERNÍM ZÁZRAKU.

Zvláštní, docela nezvyklou pohádku chci, milé děti, vypravovat. Ani jsem se ve snu nenadál, že do našeho Májového pohádkového vánočního věnečku čirá náhoda přivane mi tak hezounký kvítek. Zaslechl jsem něco o prapodivné výstavě. Nebojte se, že vás chci oklamat a že zlákám vaši pozornost pro praobyčejný nějaký výstavní referát. Ale považte, co jsem slyšel. Malé děti stály na ulici. Čekal jsem na svou elektriku a tak jsem mimo nadání vyslechl skutečně vzácný hovor. Děti si vypravovaly o hošíčkovi, jenž nemá rukou a jenž píše nožičkou. Nepřejte se, jak jsem zbystřil sluch! Drobotina byla nad tím, co viděla, celá u vyjevení. Jiný hošíček prý má ručičky tak úžasně znetvořené, až slzy člověka polejí při pohledu na tu ubohost. A co všechno s nimi dokáže! To není, zkrátka, ani k uvěření! Hošíček maluje, že by to ani pan učitel líp nedovedl.«

Nedalo mi to, a já se pídil po podrobnostech. Záhy jsem vypátral, o čem děti hovořily. Nemohly míti přece nic jiného na mysli, než útulnu prof. dra. Jedličky pro mrzáčky za Vyšehradem za t. zv. »Francouzskou branou«. Bylo nevlídné, deštivé počasí, ale nelenil jsem, vydal jsem se na cestu a neliloval jsem toho, že jsem důkladně promokl a že jsem návštěvě věnoval celé půldne. Prošel jsem Vyšehradem a dostal se do končin, kde jsem dávno nebyl. Kus staropražské pevnostní romantiky uvázlo tu jako v domácnosti starobylý, hezounký, vzácný porculán.

Vešel jsem do malého, útulného domečku, čistého jako klícka. Považte, milé děti, jak mi bylo, když mi malý, asi desítiletý hošíček podával ústavní doporučenku — nožičkou. Je chudinka hezounký a všechno, co vy dělále rukou, musí prováděti nohou. A nemyslete si, že chlapeček je smutný a zamlklý. Jen mu ta očka hrála a svítila takovou srdečnou, krásnou radostí ze života! Chvíli ho pozoruji a vidím, jak obratně si počíná. Přišel na návštěvu zrovna pan professor Jedlička, slavný český lékař, patron, duše útulku. Přál bych vám, abyste byli viděli tu radost, to nesmírné štěstí těch ubohých dětí! A teď vám něco povím, co se vám jistě zalíbí. Přijela v elegantní ekypáži dáma, oděná ve drahocenných kožešinách. Vedla za ruku holčičku asi sedmiletou, oblečenou jako ta nejdražší panenka, jakou dostávají k Ježíšku jenom děti milionářů. Holčička je prý vzdorovitá a ne a ne se učit. Přivedli ji k tomu bezrukému hošíčkovi, jemuž položili k nohám papír, tužku a nůžky. A teď dejte dobrý pozor, co se stalo! Mrzáček si přidržel nožičkou papír, do prstů druhé vtiskl tužku — a začal psát. Neuvěřili byste, jak rychle, pěkně psal ten chlapec svou útlou nožkou! Ale to není všechno. Milý bezruký písař se podepsal, nožkou z papíru odstřihl pásek, mající formát navštívenky, a podal ji dceruce vznešené dámy. Panenka tu stála jako v Jiříkově vidění. Byla zardělá jako šípek, a do očiček draly se jí slzičky. Měla v rukávníku tobolku jako velká dáma. Chtěla bezrukého

písařička obdarovali, ale maminka ji zavčas upozornila, že není dobře v dětech těchto vzbuzovati touhu po mamonu na úkor jiných — svůj příspěvek aby odevzdala do pokladničky, která je společným majetkem mrzáčků všech. Ale hlavní věc je, že panenka se zastyděla za svou lhostejnost a lenivost a že jen jen hořela touhou, aby už byla doma, mohla se učiti psát a dovedla ručičkou tolik, co dovede mrzáček nožičkou!

Vstoupil jsem do světlých, čistých a vzdušných místností vyšehradské útulny mrzáčků. Viděl jsem tu výstavku hraček, kterých jsem ještě nikdy neviděl a které byste marně hledali pod svým vánočním stromečkem. To nejsou hračky, jež můžete koupit v některém pražském, pohádkovém skladišti na živé třídě. Píšeme na jiném místě o tom, že v Nakladatelském družstvu Máje také hračky pro děti vymýšlíme a vyrábíme, ale o takových roztomilých kouscích se nám ani ve snu nezdálo.

Vida, — člověk se může i od takových drobečků lecčemus přiučili! Leccos jsme si zapamatovali a leckterou myšlenku zdokonalíme a svým maličkým co nejdřív předložíme.

A tak jsou prostinké, jak jsou jednoduché, a při tom jak hezounké, jak přirozené a roztomilé ty hračky, jež vyšly z rukou těchto nešťastných, ubohých a malomocných výrobců! Tak na př., abych aspoň nějakou ukázku uvedl, ta figurka Dlouhého ze známé pohádky! Je udělána z proutku, hlavička je z kořínku, a přece jenom ten dlouhán je tak úžasně pohádkově věrný a při tom neskonale komický v tom svém pavoučím běhu! Nebo ten slepýš! Býval to praobyčejný, zkroucený kořínek, a ten čaroděj z útulny vykouzlil z něho plaza tak přirozeného, že na mou věru máš obavu se ho dotknouti, aby ti pod rukou neobživil.

Takových věciček, do opravdy půvabných, je vám tady celá spousta! Jsou tu slepičky, jsou tu prasátka, jsou tu bažanti, pejskové, husičky, je tu selka, je tu panák, sedlák nebo ponocný, domečky — a všechno je zhotoveno z věcí, jež povalují se všude jako oblázek, jež máte ustavičně na očích, a jistě tisícům a tisícům nenapadne, že by se z takových nicotností daly udělati hračky, jež velikému i malému jsou pro radost a pobavení. Povím hned pádný, výmluvný příklad: Je tu figurka jarmarečníka. — To je vám rozkošný panáček. Nohavičky má ze žaludu, hlavu z duběnky, čepici bodláčkovou a boty z borové kůry. Rozkošná podívaná je na skupinku hříbečků. Jsou vyrobeny z divokých kaštanů, ale mají tak pravý a přirozený vzhled, že div do kapsy pro nůž nesáhneš, abys si je hezky dole, při samém kořínku, uřízl. Velmi vděčným materiálem pro tyto mistry z útulny jsou makovice. Je vám tu selka z makoviček sestavená s čepečkem na hlavě — ta je vám jako živá! Z rozčepejřené šišky udělá vám všeuměl z útulny strom, že je radost se naň podívat, z borové šišky, ještě zavřené, čápa, z deformovaných žaludů kvočnu, že se můžete udivit, některou chvíli smíchem potřhat, co humoru je v těch drobounkých věcičkách, ze života a z přírody jako ofotografovaných.

Nezní-li pak to, co vám vypravuji, jako pohádka, nebo, ještě lépe, jako moderní zázrak? Pomyslete, že ty děti, jež tyto roztomilé drobnůstky vyrobily, byly ztraceny, byly zanedbány, že se povalovaly jako ten materiál, jenž není k ničemu a jenž nemá pražádné ceny. Byly jako ten znetvořený žalud, jenž spadne se stromu a jenž snadno se zašlápne a zničí. Znáte jistě takové politování hodné ubožáčky. Nikdo se jich nevšímá, nikdo se jimi neobírá, nikdo ani pokus neučiní, aby je z trudného jejich stavu vysvobodil. Jsou to děti tak duševně i tělesně zmrzačené, že bývají na roveň stavěny němé tváři. Nechodí do školy, poněvadž chodit nemohou, a kdyby mohly, zase jsou k vyučování nezpůsobilé. Defekt jejich bývá takového rázu, že jim sebe pietnější lékařská péče nepomůže. A teď si představte, když takový tvoreček ke všemu je ještě sirotkem!

Ani říci nedovedu, nikdo ani pochopiti nedovede, jak požehnaný je ten vyšehradský útulek, jak krásné, šlechetné dílo lásky a soucitu konají ti, kdo se ujali těchto dětí vskutku nejzavrženějších! Toho nelze vypovědět, toho nelze vylíčit, to nutno na vlastní oči viděti, co nesmírné, co trpělivé práce, co pravé lásky je zapotřebí, aby z takového kořínku se udělal — hezounký, milý, potřebný kousek. Ti mrzáčkové byli, věřte, jako ta makovička, jako ta šišlička. Dokud se na venku, v kalu a prachu povalovali, nebyli takřka ani k obrazu božímu podobni. A najednou se nad nimi smilovala zlatá, dobrá duše, přinesla je jako živý balíček, vykoupala, vyčistila, položila do postýlky a začala se takovým patvoreckem láskyplně obírat. Ale to by nebylo to nejhlavnější. Bylo třeba dáti těmto ubožákům duši, naučit jejich defektní údy pracovat. Ale kde najíti učitele, jenž by něco takového dovedl? A tu zase osvědčil svou vzácnou způsobilost ochránce mrzáčků prof. dr. Jedlička, jenž těmto malomocným vyhledal znamenitého, intelligentního učitele. Náhoda postavila prof. Jedličkovi do cesty pana učitele Bakule z Malé Skály, jenž na sebe upozornil svou dětskou pěveckou družinou z Pojizeří.

O tom bych musel psát jinou kapitolu, jakou duši, jaké srdce, jakou hlavu získala úlulna v tomto mladém muži. Vám, milé děti, poslaci, řeknu-li, že je víc než učitelem svých svěřenců — že je jejich andělem strážným, že je jejich tatínkem, jejich maminkou.

A poněvadž je to duše umělecky posvěcená a zanícená, vypadá ten úlulek mrzáčků docela jinak, než jak vypadají úsťavy. Všude jsou slopy tohoto svátečního ducha páně Bakulova. Teď ku př. mrzáčkové zrovna si vyzdobují svou ložničku. A co volili za dekoralivní motiv? Hned byste poznali, že jsou to rozlomlé Preissigovy obrázečky z »Broučků«, které znáte — a neznáte-li, radím vám: nepřejte si nic jiného, než »Broučky« pod vánoční stromeček. V dílně zase byste viděli podle anglického vzoru karrikatury zvířátek z archy Noemovy, jinde zase motivy z Alešova Bellému.

Co byste tomu řekli, že v úlulně mají mrzáčka, jenž je dovedným košikářem — je tak obratným učněm, že mu pan mistr o půl roku dá dřív za vyučenou. Do ústavu ho přinesli jako se nosívají pejsánkové — a hle — úlulna ho tak obrnila pro svět, že se sám dovede vyživit, že nepadne nikomu za obtíž. To jsou opravdu moderní zázraky, že ano?

Až jednou, milé děti, uslyšíte jméno prof. Jedličky, možná, že vám mrazení přeběhne po těle. Je to slovutný lékař-umělec, o jehož dovednosti, o jehož lékařských činech se vypravují také pohádky. Toho všeho nedbejte — to nemá pro vás prozatím významu. To jsou starosti a trampoty jiných. Vám při tom jistě napadne něco jiného — vy si při tom vzpomenete na vyšehradskou úlulnu a řeknete si: to je jen pan doktor Jedlička, jenž dovede mnohem mnohem víc, než pan professor Jedlička — ten malomocné, nešťastné, zavržené a ztracené děti vede k novému životu!

JUDr. R. J. Kronbauer.

DĚTI. Mladá spisovatelka Antonie Fischerová vydala třetí svou knížku belletrie. Ke všem látku čerpala z dětského neb aspoň mladistvého života. Debutovala knihou povídek z dívčího světa »Přeháňky«, pak následovaly pohádky »Dětské motivy« a nyní klade skromně do rukou českého čtenářstva deset drobných povídek, shrnutých pod titul »Děti«. Když vytiskla své »Přeháňky«, psal jí Jaroslav Vrchlický: »S opravdovým dojmem a zájmem neochabujícím přečetl jsem Vaše »Přeháňky«. Máte svěžest mládí a to jest již samo sebou zárukou poesie, ale máte vedle gracie stylu čistou duši, zdravý názor na svět a lidi a ktomu Vám gratuluji. Vaše momentky z dívčího světa jsou jistě předchůdkyněmi velkých obrazů ženských duší, které nám časem podáte.« Úsudek Vrchlického nebyl nikterak pouhou galantní poklonou. Ten graciesní styl, ten zdravý názor na svět a lidi a hlavně ta čistá duše, hledající a nalézající v životě dobro a dotýkající se ošklivých zjevů životních jen jakoby mimochodem, jako černého rámce, z něhož sněhová bělost krásných vlastností lidských tím ostřeji se odráží, to vše nalézáme i v nové její knížce, jen ve formě o poznání ještě vybroušenější, křehčí, koncesnější. Slečna autorka ráda sestupuje do světa lidí chudých a prostých a tady právě osvědčuje své pozorovatelské nadání, malujíc do podrobností věrně prostředí svých drobných příběhů a zachycujíc šťastně nejednu — zvláště dětskou — figurku, jíž ponechává sice hlavní charakterisující znaky, ale již zbavuje špíny a zarážející drsnosti skutečného života. Povídky slečny Fischerové, z nichž jedné »Nový svět«, dostalo se v soutěži Zlaté Prahy mezi 61 prácemi čestného uznání, nevzrušují, ale budí v duši milou, důvěřivou, sváteční náladu. O malbu »velkých obrazů ženských duší« jak prorokoval Vrchlický, pokusila se slečna ve svém dramatě »O lásku« a není pochyby, že se časem přihlásí s novým dílem, které naděje Vrchlického vyplní. »Děti« vydány v našem nakladatelství.

Novinka! **Právě vyšlo!**

ANTONIE FISCHEROVÁ: DĚTI. POVÍDKY.

Na obálce reprodukce obrazu Fr. Dvořáka.

Obsah: Děti. — Nový svět. — Mládí. — Láska. — Spokojenost. — Jako ta lípa. — V myslivně. — Samotář. — Bářino štěstí. — Nad zákony.

Výtisk K 2·20, poštou K 2·30.

Dodá každé knikupectví i

Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze I., Malé náměstí č. 11.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘIHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 13.-14.

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY. NAPSAL R. J. KRONBAUER.

Takové divné dusno je leď u nás« — řekla dcera, solva že se za otcem zavřely dveře: Už se ani dočkali nemohla chvíle, kdy bude moci ulevili svému slesku. Stála u okna a dívala se na ulici.

»S tatínkem se něco děje,« hovořila se zadumaným přízvukem — »jen se na něho, maminko, podívejte!«

Paní, dosud statná a skoro ještě krásná žena, jako by nerada a zdráhavě přisloupila k oknu.

»To není jeho bývalý krok . . .«, vykládala dcera matce . . .« všechno jakoby na něm povadlo. Jde po ulici se skloněnou hlavou. Činí dojem, jakoby ho něco trápilo nebo jakoby měl nějaké líživé starosti.«

»Prosím tě . . . nenadsazuj zase,« chlácholila matka . . . »mají v kanceláři mnohé práce, mají tam také všelijaké trampoty, o nichž se nám ani ve snu nezdá: Tatínek je až zbytečně svědomitý pracovník, a každá kombinovanější věc ho přivede z míry. Už si toho ani nevšímám. Všelicos už jsem s tatínkem prožila, dřív jsem ho také na něho naléhala a trápila ho svými obavami a domněnkami. Přivalil se na něho nějaký mrak, všichni jsou tím zmateni — ale za nějaký čas se vyjasní, a bude zase jako bývalo. Kdo pak by takovou přeháňku hned tak tragicky pojímal, jako ty . . .«

»Ne . . . ne . . . maminko,« hořce odporovala dcera . . . »něco záhadného se děje, co mne hrozně znepokojuje. Už nejsem malá, důvěřivá holčička, které možno všechno namluvil a všechno vymluvit. Mám, maminko, trochu bystřejší oči, než vy. Nehněvejte se . . . nemyslím tím nic zlého. Ale můj cit je ostřejší, než váš. Je jen dvojí možno . . . buď víte, že se něco stalo, anebo nemáte ani potuchy, že se na nás něco valí. Mám divnou, hroznou předtuchu. Není u nás tak, jak bývalo. Všechno vidím a tekám se všeho, co vypozoruji. Věřte mi, maminko, že se divím vašemu klidu a vaší bezstarostnosti. Věřím vám, že mluvíte pravdu a že vás tatínkovo chování nikterak neznepokojuje. Ale to je potom tím povážlivější . . . pro vás, pro nás — pro mne i pro tatínka.«

»Prosím tě,« rozhorlila se paní . . . »to jsou zase řeči! Je ti dvacet roků a budeš nás chtít poučovat . . .!«

»Maminko . . . nepoučuji, jenom objasňuji,« bránila se dcera . . . »Uznejte přece, že mám pravdu. Čtrnáct dní žijeme jako pod neproniknutelným mrakem. Za tu dobu sluníčko se na nás neusmálo. Je tu temno a je tu zimavo. Jste zabrána svou prací, jste pořád v kole, a leccos vám ujde. To přece nezapřete, že tu cosi tajuplného obchází, že to s námi sedá ke stolu, že to jde s námi do ložnic a že to ráno s námi vstává . . .«

»Maryno . . . zas ti straší v hlavě nějaká nestrávená četba,« dala se do smíchu paní. Podívej se na sebe do zrcadla . . . vypadáš, jakobys celou noc probančila. Pod očima máš kruhy a v obličeji jsi celá jako našedlá. Seber se, vyjdi si na procházku, a vyhni chmury z hlavy vyvětrej.«

»To je to nejpohodlnější, maminko . . . tohle vaše povrchní nazírání,« smutně řekla Maryna . . . »mně to připadá zrovna tak, jako nedbalé uklízení. Na místech, kde je prach vidět, se vysmějí — ale v koutech ho zůstane hromada. Nejdete věci na kořen, bojíte se, podívat se do koutů. Máte pravdu . . . vím, že

nedobře vypadám, protože se trápím. Vy jste, maminko, spala celou noc — ale já jsem nezamhouřila ani oka. Usnula jste, sotvaže jste se peřin dotkla . . . ani nevíte, že Talinek po celou noc se převaloval na posteli. Věděl, že spíte, a myslil si, že spím také já. Není tělesně nemocen, je naopak zdráv . . . ale cosi ho pronásleduje. Mám otce ráda a mám k němu opravdovou úctu . . . ale dnes v noci napadly mi všelijaké myšlenky. Nerada bych ho podezřívala . . .«

»Maryno!« — vykřikla paní . . . »pamatuj se přece trochu! Víš dobře, že ti ta tvoje fantasie způsobila už mnoho nepříjemných okamžiků. Něco si usmyslíš, něco si vybájíš, zaboříš se do toho, zahrabeš jako do sněhu . . . a na konec sama všemu věříš. Varuji tě před tímhle hloubáním. Naposledy něco vyslovíš, co nás obě zabolí . . .«

»Nebojte se, maminko, že se dopustím vůči tatínkovi nějaké nespravedlnosti. Ale o to vás důtklivě prosím — mluvte se mnou jako s dorostlou dcerou a ne jako s nerozumným, naivním dítětem. Nemůžete přivyknouti myšlence, že už mám také jakýsi nárok na respekt. Oč se jedná? Nechcete uznati ani to, že mohla stihnouti tatínka nějaká nehoda. Může to býti něco, co ho nikterak nemůže v naších očích ponížiti. Nemáme ovšem ani potuchy, co by to mohlo býti — ale je jisto, že ho něco velkého, něco nesnesitelného tíží. O tom přece může matka s dcerou klidně pohovořiti.«

Matka si z hluboka povzdychla, jakoby říci chtěla: »To je s takovým dítětem trápení.«

Dcera dobře poslihla, co všechno se tají v tomto povzdechu. Celý tento hovor ji vzrušil. Bledá, ustaraná její tvář se zaruměnila.

Maryna byla vysoká, štíhlá, skoro hubená. Byla to bytost jemná, takřka vdušná. Bylo cosi nevšedního v jejím zjevu, cosi nezvyklého v její zvláštní kráse. V jejím oslře profilovaném obličeji jevila se víc krása duše než půvab rysů. Z celého zjevu napadly především její velké, oduševněné oči, jež neměly význačné barvy. Ale ve chvíli duševního vzrušení zasvítily a bylo v nich cosi podmaňujícího.

Chvíli bylo ticho. Dcera čekala, až matka promluví.

Paní cosi urovnávala na stole. Bylo vidno, že je rozechvěna a že se přemáhá, aby nevybuchla.

»Něco pojez a vyjdi si na procházku,« řekla po chvíli kalegoricky.

»Nemám ani pomyšlení,« odpovědčla Maryna, dívajíc se beze vší účasti na ulici. »Kdo pak by měl při takové náladě chuť k jídlu! Nevím vůbec, co to je . . . už několik dní se mi zrovna všechno hnusí.«

»To zas budeš pěkně vypadat!« — podrážděně spustila matka . . . »z čeho, prosím tě, máš na tělo kousek toho masa nabrat? Místo, abys se spravila, hubneš až do průhlednosti. Nemysli si, že ti to nebude škodit . . . to víš, divadlo má svoje postuláty. Tohle, co děláš, je pro tělo pravý zabiják . . .«

»Už jsem vám řekla bezpočtukrát,« ku podivu klidně odpovídala Maryna . . . »že téhle ctižádosti nemám a že o přízeň takovými prostředky získanou nestojím. Jsem naopak pyšna na tyto nedostatky, jimž k mému největšímu úžasu takový význam přikládáte. V tom směru, maminko, se teprve neshodneme. Kolikrát jsem vás už prosila, abyste mi tohle nepředhazovala. Je to trapné, je to ponižující, je to skoro urážející. Dnes je přece jiný svět, jiné názory vítězí, a ta tělesná abundace, po které jisti lidé tolik touží, je něco tak nechutného, že toho nedovedu ani slovy naznačiti. Nechme toho . . . zbytečně nás to odvádí od hlavní věci, která vyžaduje vážného a rozumného projednání.«

»Pojíš tedy něco? Půjdeš na procházku? — neústupně stála na svém matka.

Maryna chvíli neodpovídala. Zavadila letmo o matčinu tvář a poznala, že negativní odpověď by jenom oleje přilévala do ohně jejího podráždění.

»Připravte mi něco — pokusím se o to, něco pojíst. Vyjít musím tak jako tak . . . musím na Malou Stranu, abych dojednala tu pohostinskou hru.«

Matčina tvář se rázem vyjasnila. Ústupnost dceřina vykonala malý zázrak. Chvíli hovořily o věcech zcela bezvýznamných — o tom, co bude dnes k obědu, o švadleně, která zítra přijde na několik dní, o uhlí, jež dochází a jež

třeba objednati a o množství podobných všedností. Matka ocitla se ve svém živlu. Kdo by nyní vsloupil, ani stopy by nenašel po nějakém rozladění. Paní si zavolala služku, nadiktovala ji nákupy, dlouze a široce jí vykládala, kde a co má koupiti a očividně byla rozjařena tím, že tak obratně zažehnána bouřka, jež byla již již na spadnutí. Maryna nutila se do jídla, zdánlivě pozorně poslouchala a tu a tam i slůvko nějaké prohodila, aby dokázala, že má zájem i na takovýchto věcech.

Služka odešla, — paní chystala se k úklidu.

»Napadlo mi,« řekla po delším tichu Maryna, »že bych se mohla podívat za tatínkem do kanceláře.«

Paní se tak ulekla, že jí vypadla utěrka z ruky.

»Do kanceláře? Za tatínkem?« — vyhrkla . . »A co, prosím tě, to má za účel? Přes dvacet roků jsme spolu, a ještě nikdy mi něco podobného ani na mysl nepřišlo. Víš přece, že tatínek přijde po druhé hodině domů . . . chceš-li od něho něco, počkej, až se vrátí.«

»Chci se podívat, co se tam děje . . .« pevně řekla Maryna . . . »musím míti jistotu. Buďte bez starosti . . . provedu to tak, že tatínka svou návštěvou spíš potěším, než znepokojím. Dvacet roků vám nenapadlo, podívat se, kde váš muž tolik hodin denně prožije! To je přece trochu podivné . . .«

Matka spráskla ruce nad hlavou.

Co bych tam, pro živého Boha, dělala? Co by to mělo za smysl? Jsem přesvědčena, že by to tatínkovi rozhodně nebylo příjemné. Co má, prosím tě, žena co dělat v kanceláři? Vždyť by to bylo nedůstojné, chodit za ním a naposled slídit, co a jak je. Měla jsem a mám ke svému muži tak skálopevnou důvěru, že bych něco takového neudělala. Hanbila bych se za to . . .«

»Ale o to se přece nejedná . . . Kdo pak by myslel hned na takové věci? Podívám se tam, okouknu si to, pohovořím s tím neb onim tatínkovým kolegou, vynasnažím se, abych pány pobavila, a dost možná, že se všechno razem vyjasní. To člověk hned pozná, padne-li na nějaký rozkol. Tatínkovi to nebude a nemůže býti nijak nápadné . . . to by bylo pěkné, aby nemohla dcera přijíti za otcem do kanceláře! Není pochyby, že na té Malé Straně dobře pochodím a řeknu tatínkovi, že jsem se přišla pochlubit s úspěchem.«

Pokračování.

JAN VRBA:

SMUTEK.

Nad rodným krajem duha rozepiata je s hory na horu,
a roj slz přešlé bouřky jiskrami se svítí na loňském úhoru.
V dál táhnou pole, louky s pelrkličí tam hoří pod sluncem —
z lesů se kouří, mlhy rostou z vody a voní sladce zem.

Dost vody v sněhu zadržené z lesů přes příkop přeteklo —
i naše pole v kamenité stráni táhavě rozměklo,
a půda jeho nažloutlá a těžká se lepí na boty,
pod krokem píská, vlhce dýchá v tváře, volá do roboty.

V tu dobu děd vždy s pluhem z dvora vyjel a první brázdu táh',
a drsným křikem plašil konipasy, sedící na hroudách —
a šťasten smál se jim a znovu volal na koně — na pláče . . .

Obcházím pole, která děd můj oral — a je mi do pláče . . .

OTAKAR HANUŠ

MOTIVY Z LUK A POLI.

Je v mlhách zaklela krajina neradostná
jak příběh z pohádky, jenž pln je tragiky.
Po kosmu loulá se slunečná koule skvostná
a měsíc nezlalí, jen stříbří rybníky.
I lidé jaksi jsou zde lěžce zachmuřeni
a lysky černý bod je mrtvě neživý.
Sem tedy pochovám, kde zrady, šlesti není,
svůj fragment života nesměle vášnivý.

Jsou bory hluboké, jsou šeré jejich klíny
a slizce provlhlé a utrpením mdlé . . .
Jak časem vyrudlé rokoka gobeliny
se táhne nevděčně do skalin zapadlé
požaté pole, louky s kvasem trávy,
mha všechno přikrývá, mha padá na nivy.
Sem tedy zanesu, já, motýl vybíravý
svůj fragment života nesměle vášnivý.

Žrec pohanský — mně zdá se — zpět se vrací,
by hlavu ověnčil rákosím s lekníny
a poučil u řek mdlých synů generaci,
že zemi nevrátí se dary Vesniny,
že bude hořko nám, že přijdou děsné rány,
že slunce zemřelo za mlhy tkanivy.
Jdu s hlavou sklopenou a zřím už pochovaný
svůj fragment života nesměle vášnivý.

K. SEMERÁDOVÁ:

KDYŽ SI NÁŠ DĚDEČEK BABIČKU BRAL.

Paní rechtorová seděla u prádelníku vykládaného do hvězdy, v němž vonělo vše silně resedou a srovnávala prádlo, balila a převazovala stužkami.

Byla to výbava její vnučky Julinky. Po druhé již brala mnohý kus do ruky, počítala a konečně si řekla: »Má již dost prádla pro děvče našeho stavu!« Položila poslední kousek do prádelníku a odpočala si. »A jakého prádla!« řekla si v duchu s oprávněnou hrdostí, pozorujíc bělostný kment, výšivky a paličkované krajky, jež nadýchané jako bělostná pěna vyhlédaly z prádelníku.

A právem mohla být stará paní hrdá, vždyť vše, co tu zásuvky starého prádelníku plnilo, bylo její prací. Proslulá byla stará paní svou pílí i dovedností. Sotva měla hotovu výbavu jediné deery a na té výbavě pracovala, jak se jí deera narodila, již zas vyšívala a paličkovala pro vnučku. Deera ještě byla doma, neprovdána, a již v zásuvce prádelníku znovu hromadily se krajky, vložky, kroužení a vyšívky.

»Co si počneš s krajkami, až naše Klárka bude mít jen hochy?« zlobil svou ženu rechtor.

»Inu, jak Bůh dá. Ale pracovat budu, dokud jsem mladá. Až budu starší, pak již na vyšívání neuvidím,« hájila se paní.

Ale na zrak nemohla si nikdy stěžovati. I ve stáří měla oči jako liiky.

A také neměla starostí, že nebude míl krajek komu dáti. Klárka se provdala a první dítě byla dceruška Julinka. Pak přišli na řadu hoši a brzy byla tak četná rodina, že nestačily příjmy písaře u krajského úřadu, za nějž Klárka byla provdána.

Aby dceři ulevila, vzala matka Julinku k sobě a od té doby vyrůstala dívka u dědečka a babičky, jsouc potěchou jich stáří.

Každý, kdo ji viděl, měl ji rád. Hezounká byla, tváře jako jabloňový květ a oči jako jiskra. Sotva dorůstala, již se ženichové hlásili.

Julčin otec byl by rád viděl, kdyby si byla dcera vzala domácího pána, starého mládence, v jehož domě v krajském městě Julčin otec s rodinou svou bydlel.

Ale Julka nechtěla ani slyšet o tělo svatbě. Prosila babičku a babička uprosila Julčina otce, aby dívky nenutil. Julinčin otec povolil, ač dům zetův nerad ztrácel.

Julinka zlíbala babičce ruku, že zbavila ji starého nápadníka.

Stará paní vzpomněla si na to, když srovnávala nyní vnuččinu výbavu.

»Pro starého plešivce jsem věru naši Julku neodchovala ani plátna nebílila,« usmála se.

U svělnice otevřely se dvéře a vešel starý rechtor. Byl dosud statný muž, výrazné tváře, již jiskrné oko oživovalo a svědčilo o bystrosti ducha. A starý muž vyhlášen byl i jako učitel ve škole, i jako regenschori v kostele.

Muzika byla mu vším. I nyní vstoupil se svazkem not, jež hned pečlivě uložil do poličky u dveří.

Poopravil si černý šátek na krku uvázaný, sundal černou čepičku, jež před chladem chránila jeho lysinu a přistoupil k své choti.

Stará paní pozvedla k němu zrak a usmála se vlídně.

»Již jste skončili?« zeptala se.

»Neslyšela jsi nás nahoru? To byla hra, to bude mše, jediná radost. Nemohu se svátků ani dočkati! řekl stařec a vesele si zamnul ruce.

»Jen na sebe, Josefe, pamatuj, mám starost, že se mnoho namáháte,« pravila stará paní a ruka její láskyplně spočinula na ruce mužově.

»I toto, muzika mne nenamáhá, víš dobře, že je můj druhý život,« odpíral choť, ale patrno bylo, že mu starostlivost manželčina lichotí. Věděl, že paní Rozárka, jeho choť, hledí si ho jako oka v hlavě. Tykal své ženě, ale ona jemu po dávném mravu vykala, a když o něm mluvila, neřekla jinak než můj pan manžel.

Býval to za mlada hezký párek lidí. Rozárka, svou krásou vyhlášená daleko široko přednost dala hezkému Josefovi, který byl u jejího otce učitelským mládencem, před mnohými zámožnými nápadníky.

Nikdy toho nelitovala, že si vzala chudého. Pan Josef byl by své Rozárce modro nebes sesl a když Rozárčin znejmilejší pan otec se světem se rozžehnal a pan Josef školu i chor po něm převzal, zvelebil, dařilo se jim pak dobře.

Pan rechtor pohladil svou ženu po tváři. »Zas jsi rovnala Julčinu výbavu?« ptal se s úsměvem a jal se přecházeti dlouhými kroky po jizbě, až mu šosy dlouhého hřebíčkového kabátu poletovaly.

Dvakrát zastavil se na své obchůzce u své ženy, odkašlal, ale zas znovu přecházel jizbou.

»Chce mi něco říci a neví, jak by začal,« napadlo jeho ženě. Usmála se a byla na stráži.

Stařec znovu se zastavil. Zahleděl se na kyprou vlnu bílého prádla a řekl zvolna: »Dobře, Rozárko, že jsi Julce vybyti přichystala; odrůstá, bude jí ho co neviděť třeba.«

Paní Rozárka zbystřila sluch. »Hm, co to znamená? Co má pan manžel za lubem?« pomyslila si, ale neřekla ani slova.

V rozpacích, že mu žena ani jedinou otázkou nespěje na pomoc, odkašlal starý pán a začal jako z jiného soudku. Chválil hudbu a vychvaloval kantora ze sousední vesnice, jaký je to dobrý houslista, že mu vypomáhá při každé mši rád a ochotně.

Paní Rozárka jen přikývla. Když jí připadalo, že je chvály již mnoho, řekla svému choti, že může kantor Vašíček chodit hrát k nim, když má ve vsi jen filiální kostel, v kterém je mše jen dvakrát do roka. »Když nemůže doma, zahraje na housle na naší kruchtě. Má sám, jsa muzikantem z toho potěšení a u lidí chválu. Náš pan děkan sám jeho hru chválil!« umenšovala paní Rozárka kantorovu zásluhu.

»Ano, chválil ho, chválil,« polvrzoval stařec. »Nu, a vyjíli si v neděli do města a k nám na dobrý oběd, také není k zahození. Co by doma dělal, starý mládenec?« řekla paní Rozárka.

Posledními slovy povzbudila paní svého choťě, aby přešel k jádru věci. A tak v malé chvíli zvěděla, že kantor chce vstoupiti do manželského stavu, a že to je vnučka její, panna Julinka, která se mu zalíbila. Žádal dědouška o její ruku.

Paní Rozárka nemohla údivem ani promluviti. Ten starý mládenec! Pozorovala sice po nějakou dobu, že chodí nyní kantor nažehlen a vykartáčován, že váže si pořádně i šálek u krku, ale nepřikládala tomu významu. Kdež by jí bylo napadlo, že děje se to vše pro Julinku.

Skoro by se byla usmála, ale neodvážila se, aby nepopudila svého muže, který na kantora nedal dopustili.

»Musím opatrně, aby mému muži neuvízla ta ženitba v hlavě, sice bude zle. Těžko v tom povolí, co si vzal do hlavy,« pomyslila si a nahlas se ptala: »A vy byste mu ji, Josefe, dal? A na ves?«

Starý pán zamžikal. To činil vždy, když mu bylo něco nepohodlné. A otázka paní Rozárky byla mu nepohodlná, sám nebyl ještě ustálen a nyní měl na ráz říci. Vyhnul se přímé odpovědi a jen prohodil: »Julinka nevyšla by z učitelské rodiny aspoň. Však by dlouho na vsi nepobyla. Až půjdu na odpočinek, dopomohl bych zeti na mnou uprázdněné místo a měli bychom ji zas u sebe.«

Paní Rozárka zavrtěla hlavou, až se jí bílý čepeček k straně posunul. Tato slova jejího muže zněla rozhodněji než očekávala. Neztrácejíc času vyrhla ihned do boje.

»Vždycky jste říkával, že váš přítel Vašíček k vám chodí z lásky k muzice a hle, nyní se ta jeho láska vybarvila. Ne vy, ale Julinka ho přitahovala!« vysmívala se paní Rozárka.

Soudíš po svém ženském rozumu!« odbyl ji manžel.

»A můj ženský rozum mi praví, že Vašíček není mužem pro Julinku. Je stár a není pohledný. Nebude ho chtíti!« vyrazila paní jedním dechem.

Lepší usedlý muž než nějaký fanfrnoch. Mládí rozumu nemá. Od toho jsme tu my, staří, abychom děvčeti domluvili, hlavu napravili!« řekl choť její podrážděně. Paní Rozárce záleželo na tom, aby ho usmířila.

Vstala, přikročila k němu, položila mu ruce na ramena a zahleděla se mu do očí.

»Vidíte, staroušku, mluvíte jako můj nebožtík otec, Bůh dej mu věčnou slávu. Ale v mládí jsme jinak mluvili, jinak cítili, a nedbali jsme moudrých otcových rad! Nechtěla jsem starého správce, počkala jsem si na svého fanfrnocha a věru, že jsem dosud nikdy nelitovala. A vy, Josefe, litoval jste?« usmála se paní Rozárka šelmovsky.

»I jdi, jsi jako advokát, vždy chceš mít na vrchu,« zabručel starý pán odzbrojen a mračna, jež se mu na čele sbíhala, byla jako kouzlem odvanula. Aby zakryl svůj ústup, dodal ještě zhurta: »Až nadejde doba, však si o tom sám s Julkou promluvím!«

Za těch slov přehodil si svůj tmavomodrý plášť s třemi límci, nasadil na hlavu svůj kašket, paní Rozárka podala mu hůl se stříbrným kováním a pan rechtor šel se trochu projíti po městečku.

Sotva se za ním dveře zavřely, vklouzla do pokoje Julka. Byla bledá a oči jako by jí hněvem plály. Bílý mušelínový šáteček, jenž ponechávaje volným její pěkné bílé hrdlo na prsou byl zkřížen a spiat zlatou jehlicí s perličkou, houpal se v prudkém oddechu mladých ňader.

Paní Rozárka jen se na Julku podívala a již věděla, že děvče poslouchalo rozmluvu její s dědečkem. Ale nedala toho na sobě znáti a jako by nic pravila: »Vždy jsme ti dávali na vánoce kousek do výbavy. Ale prádla máš již dost. Přemýšlím, co ti dáme k Ježíšku?«

Dědoušek se již postaral, co mně dá,« vyhrkla Julinka prudce, ale dále nemohla, slzy vyronily se jí proudem z očí.

›Ty jsi poslouchala?« ptala se jí babička.

»Všechno jsem slyšela. Ale, babičko, to vám povídám, než bych si Václavíčka vzala, raději . . .« nedokončila.

Babička vpadla jí do řeči: »Raději mlč a nemluv před dědouškem pošetilosti! Však si Václavíčka ještě nebereš! Dědoušek tě má jako oko v hlavě, nezaslouží, abys proti němu řeptala!«

»Já vím, dobře vím, ale když si vzpomněl s tím Václavíčkem! Já bych si ho nevzala, ani kdybych jiného neměla!« vyrazila Julka zas tak prudce.

»Co pravíš?« řekla babička, usedla a přitáhla děvče k sobě. »Koho máš jiného?«

Julka se zarděla až po čelo. V prudkosti nerozmýšlela, teprve nyní poznala, že se prořekla. Stará paní nedala se odbýti a Julka posléz přiznala se k své lásce jsouc ráda, že konečně zhostí se tajemství, jež rok již před babičkou skrývala.

Stará paní poslouchala v údivu, jak se ti dva uviděli a hned se měli rádi od prvního spatření. A všechno Julinka o svém Jendovi babičce pověděla. Když před rokem byla návštěvou doma u rodičů v krajském městě, pořádali tam studující výlet a na tom se s Jendou seznámila.

»A co studuje?« ptala se babička.

»Práva, letos je v posledním roce,« zněla odpověď.

»Ale než se domůže postavení,« uvažovala babička.

Julka poklekla u babičky, vzala její ruce ve své a slavnostně prohlásila, že bude na svého Jendu čekati, kdyby to i dlouho trvalo. A prosila babičku, zapřísahala ji, aby byla ochrankyní její mladé lásky.

»Babičko moje nejdražší, jako jste mne zbavila starého domácího, zbavte mne i Václavíčka. Jako jste byla tehdy orodovnicí u tatíčka, proste za nás nyní u dědečka, aby Jenda směl k nám, až přijede,« žadonila.

»Až přijede?« ptala se v údivu.

Stará paní myslela, že klame ji sluch. Ale Julka jí vše vyložila: »Jendovi zemřela matka a otec se znovu oženil. Jenda nelíbne k domovu, po tři roky, co je macecha v domě. Svátky tráví vždy u strýce a ten je městským účetním a Jenda přijede letos k němu sem!«

»Jak se vám vše dobře hodí, jak vám štěstí přeje,« divila se babička a rázem bylo jí jasno, proč se její vnučka spřátelila s účetními, ač byli v městečku teprve ne celý rok. A vnučka jí to potvrdila a přiznala se též, že jí paní účetní pozdravení vyřizovala a někdy jí i růžové psaníčko dodala.

Babička spráskla ruce. O tom všem neměla ani tušení. Trochu se mrzela, že dělo se to za jejími zády, ale Julinka prosbami svými a polibky ji usmířila.

»Jak jsou ti mladí lidé vynalézaví!« řekla si v duchu usmířena.

Vzpomněla na svá mladá leta a úsměv pohrál jejími rty.

»Nebyli jsme z jiných,« pomyslila si a slíbila vnučce, že jí bude oporou. Přikázala jí, aby se zatím nikomu ani slovem nezmiňovala, že u dědouška zakročí sama. »Dobře, že mně Julka vše svěřila; promluvím s Václavíčkem sama, aby věděl, na čem je a nemaloval si svět růžovými barvami,« rozhodla se.

A příležitost se jí brzy naskytla. Byl den před Štědrým večerem. Julka byla toho dne jak na trní. Babička tušila, že Jenda přijel a Julka se netajila, že večer na sadě s ním přes plot chvilku hovořila. Radost dodávala tváři dívčině zvláštního půvabu a Václavíček, který toho dne k poslední zkoušce na mši zavítal, mohl na ní oči nechat. Osmělen, když starému nabídku učinil, že přímo nebyl odbyt, troufal si; točil se kol Julči, a byl jí stále v patách.

Julka měla příjemný hlas a držela zpěvačky sopranistky, dědoušek mohl se na ni spolehnouti.

Bylo po zkoušce. Václavíček své houslové solo přehrál a rechtor byl nadšen. Poklepal Václavíčkovi na rameno, chválou ho zasypávaje.e Rozkázal Julce, aby zavedla kantora k paní Rozárce, aby milého přítele vínem pohostila. Sám se omluvil, že přijde až za chvíli, až dá přezpívat ještě jeden vstup tenorům. Shledával, že mu při Credo nepěkně vstupy zněly.

Václavíček opojen blízkostí dívčinou, vzal ji na chodbě za ruku a chtěl ji k sobě přitáhnouti. Ale Julka odstrčila ho, až zavrávoral. Skočila ke dveřím kuchyně, otevřela je na ráz a volala: »Babičko, víno!« A již tu byla u dveří paní Rozárka a zvala vlídně hostě do pokoje.

Jen okem hodila a hned postřehla, že host je rozčilen a Julka pohněvána.

Ti dva se srazili,« napadlo jí. Tím lépe, budu míl snažší práci, Julka vykonala půl,« usmála se v duchu.

A již s hostem usedla v pokoji ke stolu. Vnučka přinesla láhev vína a sklínky. Paní Rozárka nalila hosti i sobě.

»Tobě vína nelřeba, mladým patří voda!« řekla Julce.

Ale my slaří připijeme si na zdraví a přátelství,« dodala a vlídně pohlédnouc na Václavíčka zavadila sklínkou o jeho sklínku.

Václavíček seděl jako na jehlách. Zlobilo ho, že paní Rozárka před dívkou na jeho stáří ukazuje.

Julka bujně se zasmála a omlouvajíc se, že musí k zpěvačkám se podívati, odběhla.

»Děvče jako vítr! Inu, mládí je mládí! Však jsme také běhávali, viďte,« zas paní Rozárka k hosti se obrátila.

Ale ten se tentokráte nedal.

»Bude jí třeba rozvážného muže,« prohlásil slavně.

Dokončení.

DR. JAROSLAV KVĚT:

ZA SVATÝM PATRONEM.

VZPOMÍNKA Z KORFU.

Pokračování.

Korfu je krajinně krásný ostrov, ale příliš malý, aby lákal ještě dnes dobyvatele, nebohatý (jen ovoce, hlavně víno, fiky, kukuřice, oranže se tu pěstují), sám ze sebe by se neuživil.

Turistu by mohlo zajímati jen jeho historie nebo lidověda, a tu nejspíš ještě Itala nebo Řeka. Lovci jsou v cestu kladeny obtíže těžko dosažitelné oprávněnosti a dosti značná nejistota, neboť Korfu je sídlem Řeků, jejichž národním charakterem je bezcharakternost a nespolehlivost, a dobrodruhů všech vlastí. Také jeden krajan se k nám hlásil na parníku, nabízeje pohlednice a všelikou lidovou práci, ze dřeva vyřezávanou. Jevil se nám jako ubožák nezdravého vzezření a lajemné minulosti, o níž se příliš ochotně nerozhovořoval... A turistu samotného by ostrov zaměstnal tak na nějaký měsíc prázdnin. Dříve ještě než tři čtyry neděle uplynou, bude se nudili. Ostatně je tu v době našich prázdnin horko často citelné a přikvačí-li nečasy, může se cizinec nudili celé dny ve svém hotelu, nenalézaje podnětů, jimiž by se ušlechtile zaměstnal, neboť město se svým nábřežím (esplanadou, zde »spianata« zvanou), starým palácem (kdys anglickým vládním, pak královským), terasovitou vyhlídkou na moře, dosti vděčnou, několika sady, jedním náměstím a několika pomníky je turisticky chudé. Zůstaňme hned u pomníků. Jeden zvěčňuje maršálka hraběte M. J. Schulenburga. Benátská republika (senát) postavila tomuto válečníku za jeho zásluhy pomník ten ještě, když žil, r. 1717, za jeho hrdinské obhájení Korfu proti Turkům. Jak se ten německý šlechtic, který na pomníku sluje Scalimborgo, a tak podnes v ústech zdejšího obyvatelstva, v dějinách Benátek i Řecka, se vede, dostal na Korfu, nevypátral jsem — bylo as něco toulavého a dobrodružného v povaze vojáka toho, jako v tak mnohé psychologii slavných bojovníků, trochu chtíčdosti, trochu nestálosti, něco přinesou zevní vlivy, kterým říkáme dějiny — a už je postava bohatýra hotova, za všech dob a ve všech národnostech. Ještě s jedním pomníkem se setkáváme v městě, tentokráte spěžovým, anglického spravovatele ostrova lorda Adamse, dále s památníkem (v podobě templu) sira Th. Mitlanda a obeliskem S. H. Douglase — všichni byli tu vrchními komisaři za dob anglického protektorátu nad republikou. S těmito památnostmi a dvěma ulicemi města — k jihu jest Angličany zřízená Via Marin, jež vede do villového předměstí »Kastrades« a na pahrbkovitý poloostrov se zbytky staré korintské kolonie, Korkyry s její Akropolí — nejživější třídy Korfu jsou však ulice Nikephoros a Dikasterion. Tím vyčerpali jsme pomalu památihodnosti města, leda bychom pro vyhlídku zabloudili do předměstí Mandukiho se starou, dnes opuštěnou pevností (Forlezza vechia), a pak po návratu ještě do kostela Sta. Maria Annunziata, kde se však nepozdržíme, stejně jako dnešní chudobinec ve starém, slavném Fortu Abram nás nezabaví na dlouho. Vůbec jsou

pevnosti nejnepevnější, nejslabší stránkou Korfu. Také na protějším přístavu ostrůvku Vido jsou zbytky starých fortifikací, kteroužto pevnost Angličané, opouštějíce ostrov, vyhodili do povětří. Tak tedy s městem budeme velmi brzy hotovi — zbývá okolí se svými horami Pantokratorem, Hagioi Decca, Keraunie, bleskem bité hory starořeckého mythu, Gasturi, Benizze a j., se svými zámky (Achilleion) a kláštery na temenech hor, zříceninami (na př. benátského arsenálu), ostrůvky (Pondikonisi, »myší ostrov«, prý zkamenělá loď Phaiáků atd.), vesnicemi dál od hlavního města (Potamo, Peleka atd.). Výlety ty však podnikne jen větší společnost, které na nějakých 20 drachmách (as 20 korun) za osobu nezáleží — vždyť i bedekry leckterý výlet nedoporučují. Na zběžnou prohlídku města stačí půldne s výletem na Achilleion dostačila nám obvyklá zastávka parníková (parník lloydový z Cařihradu vyjíždějící a v Terstu cestu svou končící přijede dopoledne, odpoledne odjíždí), Achilleion (jméno má od Heiterovy mramor. sochy umírajícího Achilla), není ostatně Čechu — dnes je majetkem německého císaře — sympatické, byť za dob, kdy patříval naší královně nešťastné, nejednou paměť zalétala do tohoto jejího oblíbeného zátiší, v němž ještě dnes mnoho je umění, které ona milovala a se kterým vyzdobovala si sídlo na malebném ostrově samoty. Od návštěvy odstrašilo nás neodůvodněně vysoké vstupné. Také má zámek bohatou figurální a malířskou výzdobu, pak mnohé sochy, herny. Letohrádek zbudoval na pahorku Gasturis nákladem císařovny Alžběty neapolský architekt Cov. Carito (1890—1891). Terasovitý park skrývá zámek v husté floře jižní — nespatřili jsme vychvalovaný jeho porticus, dle pompejského vzoru zbudovaný, ani památný pomník zamilovaného jejího básníka H. Heine od nizozemského sochaře Hasselriise, ani jeho růžové sady a kypící vegetace subtropické. Seděli jsme v besídce s vyhlídkou dolů do zálivu, i na kopce v okolí, s méně již špatnou kávou a ještě špatnější limonádou, kterou zde ve vlasti limonů připravují z umělých třestí, jež nikdy nespatřily citronové šťávy a kůry.

* * *

Nejsevernější a největší leulo jonský ostrov, položený mezi jonským a adriatickým mořem, při pobřeží albánském paralelně s pevninou, odkudž dělí ji od protějšího Epíru úzký průliv, je 60 km.*) dlouhý a na nejširším místě 30 kilometrů široký a má plochu 712 čtverečních kilometrů. Severní hornatá část s Pantokratorem 914 m vysokým, střední pahorkatina a jižní rovina nezdravá, malarická, dávají ostrovu trojí rozdílnou tvářnost. Nápadno je málo lesů. Podnebím je ostrov v zimě deštivý (od konce září do konce března) leč teplý, mírný, v létě je horký, suchý. Pro podnebí vlídné bývá z jara a v zimě vyhledáván prsními chorými. Průměrná roční teplota činí 17.7° C. Řeky ostrov nemá, prameny za dešlě v ručeje mohutnící jsou tu však četné — zastali jsme je za červencové návštěvy vyschlé. Silnic je mnoho ve všech směrech a jsou dobré, ale v létě prašné. Dobytek se tu pěstuje měrou nepatrnou a zvířena na ostrově je chudá — mohla by býti hojnější. Ani průmysl, ani rolnictví, ani rybolov tu nedosáhl značnějšího rozsahu — v těch směrech je Korfu odkázáno na import. Export dává jen víno rozsáhlejší měrou (r. 1893 vyvezlo se odtud 14,326 hektolitrů vína); mimo vinnou révu se pěstují olivy, které porůstají prý až polovici plochy ostrova (na 4 mil. stromů) a dali ročně až 62.125 hektolitrů oleje, jehož se velká většina vyveze. Pšenice a ječmen, nejvíce ovšem kukuřice se pěstuje, zeleniny by tu dařily se skvěle, jakož vůbec »přízně přírody« obyvatelstvo nevykořisťuje. Ani saliny se nevytěží, ač práce v nich kdysi kvetla. Za to lodi Korfu hojně navštěvují (r. 1893 přistálo tu skoro tisíc parníků — 950, nejvíc rakouských).

Ostrov dělí se ve tři části (eparchie), Korfu messi a Oros. Je sídlem arcibiskupství, zřízeného v XII. století. Má 6 kostelů a kamzol, 9 světských kněží a 6000 katolíků v obyvatelstvu.

Ostrov má velkou a zajímavou literaturu, hlavně italskou, dějinnou, turistickou a vědeckou. Marmora psal italsky, de Claparéde a Riemann francouzsky, Paitsch, Gregorovius,

*) Některé slovníky udávají 62 km — příspěvek pro posuzování přesnosti údajů knihovních.

v. Warsberg, Christomanos a Schmidl německy, Hidromenos řecky o ostrově, někteří velmi svěže.

S posádkou má 98.870 obyvatel, město samo 18.581, s předměstími 27.372 obyvatel dle sčítání z r. 1896.

S ostrovem Paxos a ostrovem Leukas tvoří Kerkyra politický celek řecký, zvaný »nomoc« (distrikt) — slovo bylo už ve starém Řecku (viz běžné rozdělení starého Aegypta ve 3 nomos, horní, dolní a střední).

Dokončení.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Bude to sice vzbuzovati veřejnou pozornost, ale co je komu po tom? A proč právě on má dbáti tolik ohledů, když byl oloupen o vlastního bratra?

»Teď bych snad mohl našeho pána vzbudili,« ozval se po jeho boku lesník, který dlouho čekal, brzo-li plukovní lékař začne zase hovořili.

»Ne, nikoho neprobouzejte, není toho třeba,« žádal Hořař rychle. Jak se jmenuje zdejší lékař a kde bydlí?«

Myslivec obé sdělil a Hořař přikývnuv hlavou na znamení, že dobře rozumí, zaměřil ke vratům, kde stál dosud jeho kůň.

Vyřiďte svým pánům, že bude pohřeb dle přání páně jenerálova zítra ráno a že bude hned po obřadech mrtvola odvezena. Pohřební věci obstarám si sám a prosím, aby nebylo nic chystáno. S vojenskými úřady dojednám také vše další.«

»Snad by mohl pan doktor přece s naším pánem několik slov promluviti,« namítal myslivec prosebně. »Náš pán je dobrý člověk a tuze ho bude mrzeti, dozví-li se, že pan doktor zde byl a nechtěl s ním hovořili.«

»Proč by ho to mrzelo? Jsem mu cizí a on je cizí mně. Ostatně mají pana sedláka Kozáka, komu ať věnují svou péči a lásku. Mrtvý bratr náleží mně a já sám se o něj postarám. Vám děkuji za vaši ochotu a za vaše zprávy.«

»Snad jsem ve své řeči prohloupil a něco špatně řekl,« bál se lesník.

»Ne, pane lesní, co jste mi řekl, byl bych se dověděl také a snad by to bylo ještě horší, než nyní. Učiňte, jak jsem žádal. S Bohem.«

Podal mu ruku a došed ke koni, uvolnil uzdu a vyskočil do sedla. Koni se do chůze nechtělo, byl unaven a čekal teplou stáj a odpočinek. Ale dnes musel ještě čekati, dokud nedojeli do městečka, kde hodlal Hořař sečkati a potřebné opatřiti. Když projížděl krajinu, smutné vzpomínky se mu do mysle vybavovaly. Ano, ludy před několika dny jel vesel a bezstarostný, netuše, jaký úklad chystá osud na jeho srdce. To ještě byl bratr živ a zdráv a jistě se také těšil, že po skončených manévrech setká se se svým bratrem a uradí se s ním, kdy pojedou na návštěvu své sestry, jež je zvala, aby přijeli buď na posvícení nebo na vánoce.

Teď tam nepojedou. Za chvíli poletí telegram a kdo ví, sletne-li sem sestra do pohřbu, ale nestihne-li, za den bude rakev dopravena do rodné vesnice, aby jí tam usilali vedle hrobu rodičů. Špatné to bude setkání a sestra si jistě také od srdce popláče.

Připadal si jako nemocný a násilím musel zahánětí duševní i tělesné vyčerpání, když doraziv na místo, začal nutné věci obstarávati. Zjistiv spojení vlaků, určil, kterým vlakem bude rakev vypravena a telegraficky oznámil sestře i úřadům převezení mrtvoly. Potom šel vyhledat lékaře, aby od něho obdržel potřebné listiny pro dopravní a politické úřady.

Lékař byl příchodem Hořařovým překvapen. Chystal se, že před polednem pojede do Rochlové, aby byl Valenovi k disposici, a zatím slyšel, že je pohřeb jinak obstarán. Z řeči i výrazu Hořařova vyciťoval zvláštní chlad a podráždění proti zámeckým a nemohl pochopiti, co se stalo.

»S panem Valenou jste dosud, pane kollego, nehovořil?«, ptal se po chvíli, když napsal potřebné listiny.

»Ne, nehovořil, není toho třeba.«

»Ale je to bude velice bolet. Ujišťuji vás, že jsou velmi sklíčeni a uděláte jim opravdový zármutek.«

»Mají ke své úlěše v zámku ženicha slečnina a ten je jim přece milejší, než takový bezvýznamný, zabitý nadporučík.«

»Jak to myslíte?«, ptal se lékař udiveně a z jeho očí dívalo se tolik upřímného překvapení, že Hotař nepochyboval o tom, že mu nerozumí.

»Zcela dobře. Mého bratra zabil setník Kozák a příčinou jejich zápasu byla slečna Valenová. Bijí-li se dva muži o jednu ženu, činí tak proto, že si oba na ni dělají právo, a aby si to právo dělali, mají oba asi k tomu příčinu. Slečna měla dvě železa v ohni a hrála si se dvěma jako s loutkami, zapomínajíc, že loutky a lidé jsou něco zcela jiného. Její hru zaplatil můj bratr životem a dovolte, jakou bych to měl čest a jaké srdce, abych se mohl na ni bez rozhořčení dívali?«

Tváře mu zaplanuly a jeho oči se rozsvítily hněvem. Lékař zaleknutě se naň podíval a mimoděk sklopil oči.

»Možná, že máte v něčem pravdu, ale váš úsudek je přece příliš příkrý. Ať už ona něco zavinila — a co zavinila, teprve se vysvětlí, až nabude zraněný svého zdraví —, neprovinili se ničím její rodiče. Mohu vás ujistit, že rodina páně Valenova je ušlechtilá a že velmi lěžce nesou, co se stalo. Urazíte-li je veřejně, bude to pro ně velmi bolestné.«

»Tak asi jako pro mne, že jsem ztratil bratra,« odbyl Hotař jeho námitky krátce. »Byl jsem v zámku, ošetřil jsem setníka a nejdu-li tam nyní, činím tak proto, že tam nemám co dělati. Bratra jsem už viděl a na seznamování se a na poslouchání krásných frází nemám nálady. Děkuji vám za vyhovění a za prokázáne služby bratrově mrtvole. Ani se neodvažuji vám honorář nabídnouti, věda, že bych vás urazil.«

»Zajisté, to byste jistě urazil. Ale přece se umoudřete a aspoň odpoledne tam na chvíli zajeďte.«

»Nevím, co učiním, ale do zámku rozhodně nepůjdu. S Bohem, pane kollego, ještě jednou přijměte mé vřelé díky.« A otočiv se, vyšel chvatně ven, jakoby se bál, aby ho lékař nezadržel a znovu mu nedomlouval.

Nebyl si sám vědom, proč se v něm taková zžíravá nenávist rozlila, ačkoliv dosud bezpečně nevěděl, jsou-li jeho domněnky správny. Snad jim ubližuji, pomyslil si, ale nemohu za to, když i mně bylo tak strašlivě ublíženo. Jakmile si představil malou zámeckou kapli, ozářenou světlem svíc a v otevřené rakvi bratra s příšernou ranou, jakby jím mráz zatřetelil a jako by ho vše nutilo, aby nějak pomstil nebohého bratra. Přípravy k pohřbu na několik hodin ho rozplýlily, ale potom nastalo čekání, jež mu bylo obtížnější než co jiného. Nikoho neznaje seděl v hostinci s očima ke stěně obrácenýma a jeho hlavou honily se jedny a týtéž myšlénky.

Když bylo k večeru, nemohl déle snésti tohoto stavu. Zavolav hostinského zaplatil svůj řád a dav si osedlati koně, nasedl a odjížděl do Rochlové. Dle lesníkova sdělení mělo k večeru přijeti oddělení hulánů a on doufal, že mezi nimi započne s hledáním oné stopy, která by mu vysvětlila záhadu, co se mezi bratrem a Kozákem za osudné noci dálo. Šero se kladlo na kraj, když spatřil známé linie kraje a zase jal nenávistí proti panskému sídlu, otočil koně dále do polí a velikou oklikou zajížděl do vsi, aniž by se byl zámku nebo panského dvora dotkl.

Hned jak mezi první domky vjel, viděl, že hulány už přijeli. Spatřil hlouček vojáků, potloukajících se mezi staveními. Jistě myslí na nějaké dobrodružství a jejich srdce nic neví o velikém smutku, který se připlížil do těchto končin. Zavolav na vojáky, zeptal se, kde je hostinec a když tam dojel, svěřil jim svého koně, sám vešed do vnitř. V přední místnosti sedělo několik poddůstojníků, kteří uctivě povstali a sdělovali, že ve vedlejší místnosti sedí důstojníci.

Vešel tedy mezi ně a jelikož jednoho z nich, nadporučíka Blabolila, znal, byl také ostatním představen. Všichni s jakousi uctivou účastí k němu vzhlíželi a v první chvíli vázl hovor, jakoby se báli dotýkati se bolestné rány. Teprve když on sám o tom začal, projevuje politování, že místo odpočinku po manévrech mají ještě s pohřbem obtíž, byl led prolomen.

Byl náš dobrý kamarád a jsme všichni velice sklíčeni,« pravil rytmistr. »Nevím, co to dělal, že v sobotu nás opustil a sem jel. My jsme, pravda, neměli žádného pohodlí, ale zle nám také nebylo a strávili jsme pěkný večer. Zrážel jsem ho, aby nejezdil, ale on se jen usmíval. Musím se tam podívat, povídal tajemně. Přijedu možná brzy. Pojeďte někdo se mnou. Já nechtěl, ale na konec nadporučík Blabolil si dal říci a jel s ním. Hned jak ráno mi nadporučík hlásil, že se Hotař nevrátil, a že sluha přivedl jeho koně, zarazilo mě a byl jsem rozmrzen. Ptal jsem se Blabolila, kde nechal svého přítele. Prý se rozčílil a nechtěl jeti, vymlouvaje se, že ho ráno dovezou zámecké koně. Už nedovezli.«

»Že jste hned nehlásili jeho nepřítomnost?«, namítal Hotař.

»Hlásil jsem, ovšem až když jsme byli v poli. Nechtěl jsem hrát úlohu přísného představeného, domníval jsem se, že snad přebral a nejsa tomu zvyklý, trochu vyspává. Vím, jak se v manévrech na takové maličkosti přísně hledí a nechtěl jsem mu způsobiti nepříjemnosti. Až potom, když byly manévry v plném proudu a bál jsem se, že by mohla inspekce zjistiti jeho nepřítomnost, poslal jsem k nejbližšímu velitelství ordonanci se zprávou, že se nadporučík, váš bratr nevrátil. Kdybychom byli nebyli nuceni stále ostře postupovat, byl bych poslal hlídku do Rochlové, ale tak to nebylo možné. Komu by bylo napadlo, že je tě doby už mrtev.«

»Ano, komu by to bylo napadlo!«, připustil Hotař ponuře. »Já sám byl v Rochlové v neděli a to už jeho mrtvola v lese ležela, a jako z ironie osudu jsem zachránil jeho vraha před smrtí.«

»Selník Kozák, jak jsme se před chvílí dověděli, je prý mimo nebezpečenství,« prohodil rytmistr, tváře se, jakoby slova, kterého Hotař použil, neslyšel.

»To je dobře,« řekl Hotař významně. »Ostatně věc je odbyta a nutno se s danými okolnostmi smířiti. Pane nadporučíku, vy jste byl s bratrem a jistě jste byl svědkem toho, jak si při hostině počínal. Řekněte mi poctivě, jaký dojem na vás činil?«

»Abych mluvil pravdu, velmi jsem se divil, jak byl rozjařen,« povídal Blabolil. »Asi do deseti hodin byl samý šprým a několikráte také s domácí slečnou se bavil. Ještě jsem se mu smál, že zapomněl panu rytmistrovi říci, proč bude raději v Rochlové než u škadrony. Pojednou, když jsem se na okamžik vzdálil a zase vrátil, spatřil jsem, jak stojí se selníkem Kozákem. Oba byli rozčileni a jejich pohledy se jako blesky utkávaly. Co se stalo, ptám se. Nebuďte všetečný, odbyl mě Kozák tak příkře, že jsem měl chuť právě tak mu odpověděti. Ale vzpamatoval jsem se, kde jsem a pousmáv se, ustoupil jsem a usedl. Ostatní důstojníci stáli po skupinách, někteří hráli a kouřili v kuřárně a my jsme téměř osamotněli.«

»Je to nepěkné a je to nekamarádské!«, zaslechl jsem volání Kozákovo. »Já mám starší právo a nedám si je vzíti.«

Nikdo vám nic nebéře,« odpovídal váš bratr, »ale nikdo si také nedá od vás poroučet. Dokud nejste zasnouben, nemáte právo hrát si na jediné oprávněného nápadníka. Prohlaste, že jste dostal slovo a já okamžitě ustoupím.«

»Vaše důvody jsou luze hloupé, než abych na ně odpovídal,« odbýval ho Kozák podrážděně.

»A vaše poručníkování je luze malicherné, abych ho dbal,« odpovídal Blažej. »Není-li mé chování korektní, udejte mě u čestné rady.«

Myslíte, že mi za to stojíte? Snad se nedomníváte, že se vás obávám?«

»A přece mě napadáte. Opakuji, že jako dosud i budoucně vyhledám společnost slečny Hany, dokud mi nenaznačí, že je jí to nemilé, nebo dokud nebudete s to prohlásili, že vám dala pevné slovo. Do té doby je volná a jelikož jsem nepřekročil v ničem meze slušnosti, budu si počínat, jak uznám já sám za dobré.«

»Dejte pozor, aby vás to jednou nemrzelo,« pohrozil Kozák významně.

»Pane selníku, jsem důstojník a ne bojácná baba, abyste směl na mě výhružkami účinkovati.«

Snad by býval hovor se stal ještě ostřejší a já už uvažoval, kterého z vyšších důstojníků na hašteřící se upozornit, když v tom objevila se domácí slečna. Snad tušila, co se stane, proto že rychle k nim zamířila.

»Vy se oba zlobíte. Proč?«, ptala se jich polekaně.

»Oprávnila jste pana setníka, aby mi zakazoval s vámi se baviti?«, ptal se Blažej.

»Já? Naprosto ne. On něco takového říká?«

»Dovolte, co to tvrdíte? Řekl jsem vám, že je nekamarádské a nepěkné, že se vtíráte tam, kde mám starší právo. To není přece nic zlého a pochopíte sama, že mám k takovému výroku práva.«

»Považujete moje styky s vámi za vtírání?«, ptal se jí Blažej, jenž také všecek ve tváři hořel, že jsem ho, mírného a klidného odjinud, zde ani nepoznával.«

»Pane nadporučíku, víte velmi dobře, že jste vždy naším vítaným hostem a od pana setníka by to bylo ošklivé, aby naším milým hostům takhle ubližoval. Vždyť přece náš dům znáte a víte, jak mnoho pánů k nám přichází. Pane setníku, chcete-li mi něco milého udělati, zanechte hněvu a podejte si s panem Hotařem ruce. Přeji si toho, sice se na vás oba rozmrzím. Dnes není vhodná doba ke sporům a kdyby to věděl můj otec, byl by do opravdy rozezlen. Jakmile se vrátíme do Puklic, doufám, že nás oba pánové navštíví a potom si povíme obšírněji o všem tom, co vás dráždí. Dnes je to nemožno. Nu, pane setníku, chcete se opravdu se mnou nadobro pohněvati?«

Pozoroval jsem, jak se setník ošíval a jak velmi nerad jí vyhovoval. Blažej, sotva slečna přišla, počal se usmívat a na její přání hned ruku natahoval. Teprve když do opravdy rozdurděná chtěla odejíti, umoudřil se také setník a já už měl radost, že podáním ruky se vše hladce odbylo. Kozák odešel se slečnou a Blažej si sedl vedle mne.

»Dnes se čertí,« povídal vesele, »myslil si, že zde bude sám a že Hanu omámí. Ale tu už nepustím, ta musí býti moje a také bude. Nechce se k tomu stále odhodlat, ale ona se odhodlá, mám takové určité vnitřní přesvědčení, že ji přece jen já získám.«

Ještě jsem se mu smál, jak ochotně se své svobody zříká, ale on začal horovat, jaká je to dobrá duše a jak s ní bude šťasten. Litoval, že ji neznal dřív, potom by býval byl už dávno zvítězil na celé čáře. Nechtěl jsem mu dobře věřiti, ale když asi za půl hodiny se setník jaksi rozmrzele vrátil, seznal jsem, že opravdu nemá valných nadějí u své tak dlouho zbožňované. Byl zamračený a přes to, že se přemáhal, aby zakryl svou kyselost, díval se mu hněv z očí i jeho výrazu. Sedl si opodál, zapálil si douhník a prudce kouřil. A za chvíli vzav sklenici, usedl blíže k nám. Zprvu začal se mnou hovor o manévrech, ale obrátkou byl zase s Blažejem ve sporu. Napřed se s ním přel o vojenských věcech, potíraje každý jeho náhled, ať byl sebe správnější. Potom z vojenských věcí přešel na soukromé a začalo nové dráždění.

Pokračování.

FEUILLETON.

ČLÁNEK, ZAJÍMAVÝ SVÝM OPOZDĚNÍM.

O VACLAVU ŠTECHOVI.

Z REDAKČNÍHO KRUHU MÁJE.

Byli jsme snad jediným listem, jenž v době, kdy se o Václavu Štechovi v létě 1913 psalo ve všech českých časopisech, n e n a p s a l o n ě m j e d i n é ř á d k y. Bylo to podivné, bylo to víc — bylo to nápadné a všelijak se to glossovalo.

Můžeme dokonce říci, že tu byla jakási zvědavost, co napíše Máj. Naše mlčení způsobilo nám dokonce mnoho nepříjemností. V kruzích našich přátel, v řadách odběratelův a čtenářů »Máje« má Václav Štech mnoho přátel. Slalo se nejednou, že jsme dostali důraznou urgenci. »Prosím vás,« psal nám na příklad známý muž — »jak si máme vysvětlit to Vaše zarputilé mlčení? Což pak není Vaší když ne už kamarádskou, aspoň morální povinností, Štecha v těžké chvíli se zastat, nebo aspoň pronésti objektivně svůj soud?« Václav Štech vydal na svou obranu brožuru. Četl jsem vše, co v ní bylo napsáno — a byla by z toho zase brožura — ale byl jsem opravdu dychtiv, co napíšete Vy o Václavu Štechovi, jenž je zakla-

datelem Vašeho sdružení, jenž je Vaším spolupracovníkem a o němž víme, že je s Vámi uslavičně v čilém styku. Nedovedu ani vylíčiti svůj úžas, když jsem se o historii Šlechově, která má přece svůj význam, v »Máji« nedočetl ani řádky.«

Svatá pravda! Takových a podobných levit jsme se načetli a naposlouchali, až nám to nebylo příjemné a až nás to přivádělo do rozpaků. Vědělo se, že jsme se Šlechem v důvěrných, přátelských stycích, a právě od nás se očekávalo, že povíme veřejnosti víc, než mohli pověděti jiní. Po takové nějaké podrobnosti se toužilo zejména v nejpalčivější době, kdy Šlech trávil svoje ředitelské vyhnanství ve svém letním zátiší v Libiši. Na to na vše je snadná odpověď. Ne jednou, několikrát jsme se Šlechem o tom jednali, a sami jsme se důrazně domáhali svého redakčního práva a připomínali svou povinnost vůči veřejnosti.

Jsou to zajímavé věci a povíme dnes o nich několik slov. Dnes už je ovšem vše vyjasněno, ale byla doba, kdy Václav Šlech stál na pranýři nejen v Praze, nejen v Libiši, ale všude, po celých Čechách. Stálo to s ním luze bledě. Najednou se vědělo, jak přišel Šlech ke svému činžáku na Král. Vinohradech a ke svým latifundiím v Libiši. Je jich sice jenom něco kolem jednoho korce — ale to nevadí. Slyšeli jsme a četli jsme jednou dokonce, že má Václav Šlech v Libiši panství! To dá rozum, že to nemá ani z »Máje«, ani z literatury, ani z ředitelování ve škole ani z ředitelování v divadle. Panečku, když hrabal po tisícovkách, když bral provise jako koncessovaný agent, zpronevěřil peníze fondů i hereckých fundací, když si jenom na dietách vyjezdil takové neslýchané sumy — to se to kupuje, to je lehko mít několik činžáků a villu, ve které by mohl zůstávat president. Josef Kajetán Tyl neměl, co do úst dát — ale Václav Šlech bude pomalu prvním českým milionářem — spisovatelem.

Takového pranýře, na němž se ocitl Šlech, už dávno nebylo a hned tak nebude postaveno. V těch nejhorších chvílích, v těch prvních dnech, kdy se o řediteli Vinohradského divadla psalo, že si kupoval kapesníky a paní ředitelová maso za lístky, nebyl na tom pranýři sám. Když staří kamarádi, o nichž se všeobecně vědělo, že jsou Šlechovi nejbližší, přišli do kavárny, nebylo jim nikterak příjemno z toho, co se jim dělo. Prstem se na ně ukazovalo a u okolních stolů se mluvilo o nich tak, jakoby nebyli o nic menší — — darebáci, než ten jejich kamarád. Několik večerů seděli sami u stolu jako prašivé ovce. Známí sice pozdravili nebo na pozdrav poděkovali — ale v těch dnech měli strašlivě na spěch a neměli chvilku času, aby se zastavili a pohovořili. Podivili byste se, jakou lázeň připravili sensace lační mravokárci synu Václava Šlecha, doktoru Šlechovi. Vstoupil do kavárny s malířem Šnajberkem, duší to Šlechovi věrně, přátelsky oddanou, a měli byste slyšet, jaké poznámky lítaly za mladým Šlechem! To byly, jak říkává Ignát Herrmann, karlštejnské bečky, jež se vrhaly na hlavu Šlechovi a celé rodině, která v tu dobu vytrpěla pravý očistec a nad kterou se nikdo nesmrnul.

Psali jsme Šlechovi do Libiše. Nedostalo se nám odpovědi. Sešli jsme se pod večer k poradě, co dělat? Bylo řečeno, aby někdo z redakčního kruhu »Máje« — došel ke Karlu Šípkovi a zeptal se ho, co máme podniknout? Karel Šípek jenom ruce spínal nad tím, co se dělo. »Pro umučenou hodinu,« zvolal tenkrát — »tak daleko to došlo u nás, že se podezřívá český spisovatel, jenž třicet let pracuje tvrdě na očích veřejnosti a jehož život je znám jako jeho knihy, z takových neuvěřitelných nekalostí? Nedivte se, že vám nepsal. Kdo pak by mohl v takové chvíli někomu psát. Seberte se a jeďte za ním do Libiše!«

Hned druhého dne odjeli za Šlechem tři dávní jeho přátelé, JUDr. R. J. Kronbauer, kom. rada inž. Ladislav Novák a docent MUDr. Duchoslav Panýrek. V tu dobu byla vřava nejhorší. Po Praze se vypravovalo že Šlech skončil sebevraždou a že mnoho nechybělo a už byl pod parostrojem. Vědělo se s určitostí, že katastrofa se stala v záhybu nedaleko Neratovic. Tvrdka zázrakem byl zachráněn duchapřítomností své choti, která ho vyrvala z jícnu strašlivé pohromy. Poněvadž je také Labe blízko, povídalo se, že se utopil.

Neračte se smáti. Dnes je to k smíchu, takové opozděné zvěsti vypadají ovšem po několika měsících neuvěřitelně a strašlivě hloupě. Ale tenkrát se bájily o Štechovi věci mnohem bizarnější, ještě hloupější! Přiznáváme se, že jsme měli o přítele strach. To bylo nad síly i takového Štecha, kterého život důkladně promrskal a který byl životem pořádně obrněn. — Naši vyslanci šli také do Libiše s malou dušičkou. Sami podlehli všeobecné náladě a byli svatosvatě přesvědčeni, že Štecha najdou na loži s obvázanou hlavou a že nejdůležitější úkol připadne — lékaři z naší výpravy. Ale nesmírně je potěšilo a osvěžilo, když spatřili na zahradě rázovitou hlavu — nolářе p. JUDra Josefa Štolby. Najednou zaslechli hlaholivý, srdečný smích. Co to je za hlas? To je přece hlas, to je smích Štechův? Tak zastihli ustrašení přátelé popraveného ředitele, kandidáta sebevraždy, defraudanta vdovských, sirotčích, ale co nejhorší, i těch hereckých peněz! Vyšel přátelům vstříc s obvyklou svou srdečností, omluvil se, že nemohl ještě na milý dopis, jenž ho velice potěšil, odpověděli, že dostal takové množství projevů, že není vyhnutí a že musí na ně odpovídati pořadem, jak přišly. Dnes, kamarádi, došla řada na vás — tuhle je odpověď připravena na poštu!

Hodiny míjely jako vlny v Labi. Nebylo třeba pospíchat, poněvadž výprava nebyla návratem svým vázána na vlak. Štech hovořil o událostech posledních dnů s obdivuhodným klidem. Jenom hořko mu bylo z toho, z čeho byl podezírán — to ho bolelo, toho si nezasloužil. »Ty karlštejnské bečky na mne nedoletí« — řekl tenkrát — »po těch nezůstane ani památky — moje čisté, moje čestné jméno přijde co nevidět k svému starému lesku — ale tu bolest, která mi byla tak lehkovážně způsobena, nikdo nikdy nezahladí. Pláte se mně, můžete-li něco napsat, můžete-li vylíčiti dojmy ze své návštěvy? Snažně vás o to prosím — nepište ani řádky. Co by to mělo v této vřavě za význam, kdyby napsal něco Fr. Heritеs, Konrád, Guth, Kronbauer, Novák, Panýrek, Holeček, a jak se všichni moji staří druhové z Družstva Máje jmenují? Každý by si pomyslil, každý by mohl říci, že jsem vás o to požádal, a kdyby ani toho se nestalo, že to napsali moji druhové, s nimiž léta pracuji v podniku nám všem milém a drahém. Nic naplat — Máj ať zůstane stranou, Máj musí celou tuto historii ignorovat, aby se neřeklo, že to je protekční. Co byste mohli a museli napsat? Že není pravda, že mne musí rodina ve dne v noci hlídat, abych si něco neudělal, že jsem žádných fondů nedefraudoval, že jsem s volnými lístky nekramařil, že jsem divadlo nepřivedl na mizinu enormními dietami — a napíšete-li, že si nezoufám, že klidně čekám, až se bouře uklidní, že mám důvěru předně v sebe a hlavně ve zdravý rozum veřejnosti, že tu nejsem opuštěn, že není pravda, že se mému domu všechno vyhýbá jako infekčnímu baráku, — kdybyste jenom toto napsali, i potom by se řeklo, že to je kamarádský projev a že jsem vykořistil své posice v Máji, abych si zjednal obhájce právě v těch kruzích, na jejichž mínění se při aféře takového druhu mnoho dá. Naopak, přivedli byste mne svou pozorností do velikých rozpaků. Dal jsem předně panu dru Markovi jako předsedovi Družstva čestné slovo, že po dobu tří měsíců rukou nehnu, že vyčkám, až vyprší moje dovolená. Pak si věc vyřídím sám — sám se obhájím a jsem přesvědčen, že si energičtějšího obhájce ani zjednati nemohu. Ale ani potom bych si nepřál, abyste do vřavy zasahovali. Vždycky by to činilo dojem přátelské úsluhy, a v tom směru chci míti posici nenalomenu. Na to mi dejte, přátelé, slovo, že do té doby, dokud toho neuznám za dobré, v Máji ani slovem se o těchto věcech nezmíníte. A tím považujme věc za vyřízenou. A bude nejlíp, načneme-li z jiného soudku!«

Už dávno padly tyto závory. Přišla do toho typografická výluka, a my bychom byli ani nemohli při nejlepší vůli vyhověti důtklivým interpellacím svým čtenářů i přátel Štechových. Po tolika měsících, když už se vše vyjasnilo, kdy už dávno a dávno se pomluvy a klepy o Štechovi rozplynuly jako sníh na jarním sluníčku, píšeme tuto kapitolu v pevné víře, že není bez zajímavosti, a v plné důvěře, že stanovisko Štechovo a tudíž i našeho listu, bylo v této věci naprosto správné a jistě také zcela pochopitelné a odůvodněné. — —

KAREL KETTNER

ZEMŘEL DNE 8. ÚNORA 1914.

Na malém hřbitůvku správního výboru Nakladatelského družstva Máje navršen nový rov. Antonín Pikhart odešel prvý, po něm Jaroslav Vrchlický po dlouhém, smutném umírání usnul věčným snem a nyní, náhle, uprostřed horlivé práce, jako bleskem sražen klesl Karel Kettner.

Zemřel jako voják, na poli, s puškou v ruce. Ani jediného dne, ani jediné hodiny si nepopřál pro své zaslouženi. Churav, ve vysoké horečce odešel ráno za svým povoláním, po celý den bez posteskuli vykonával své povinnosti a teprve večer se přiznal, že jej choroba přemáhá. A ráno byl mrtev. To byl Karel Kettner! Neúnavně pracovitý, až úzkostlivě svědomitý a při tom dojemně skromný, na sebe zapomínající. Nepopustil, dokud nedodýchal.

*

Nakladatelské družstvo Máje a správní jeho výbor ztrácí v Karlu Kettnerovi člena vzácné horlivosti, bohatých zkušeností, širokého rozhledu, příkladné ochoty a veliké prozíravosti. V obtížných poměrech posledních let, v nichž krise politické i hospodářské léžce doléhaly na všecko podnikání, v přední řadě pak na podniky, jichž poslání je vyšší, než pouze obchodní, byl Karel Kettner jedním z těch, jichž moudrá rozvaha a jemný smysl pro obě stránky podniku, kulturní i hospodářskou, pomáhala vésti lodičku Nakladatelského družstva Máje po neklidných vlnách bouřlivých dob k bezpečnému přístavu cílevědomé, důvěry plné a s výsledkem se setkávající práce. Jen členové správního výboru vědí s jakým žhavým zájmem súčastňoval se Karel Kettner porad i prací v Nakladatelském družstvu, s jakou láskou sledoval jeho vývoj a s jakou horlivosti spolupůsobil k tomu, aby podniku upraveny byly cesty k budoucímu rozkvětu. S nakladatel. družstvem Máje vzpomínali budc Karla Kettnera dlouhá řada národních, uměleckých a lidumilných korporací. Jeho duše otevřena byla všemu, co bylo ušlechtilé, dobré a krásné. Viděl kolem sebe tolik práce, čekající pilné ruky! — A jeho srdce milovalo krásné cíle, milovalo činorodou vůli a požehnání přinášející práci. Nedovedl odejíti od díla, jakem ležícího, aby ruky nepřiložil, nedovedl odepříti pomoci, ať už radou, skutkem nebo i obětí hmotnou, ač všecko to činil tak tiše, tak skromně, jako by se bál, aby neurazil. Nejeden Naklad. družstvo Máje, Umělecká beseda, Spojené družstvo Nár. divadla, Spolek pro zřízení sanatoria na Pleši, Ústřední Matice divadel. ochotníků, Obchodní museum, ještě mnoho jiných spolků a institucí bylo svědkem jeho činnosti. Nemluvil o tom nikdy, ani nejbližší jeho příbuzní neměli tušení, kde všude šlechetnou svou rukou zasahoval. Uložil si kdysi v mladých letech práci na prospěch milované vlasti a českého lidu a měl za svou povinnost, aby úkol ten plnil tak poctivě a do poslední lečky, jak právě jen on tomu rozuměl. Mnohé místo po Karlu Kettnerovi zůstane nevyplněno. Vzpomínáme-li Karla Kettnera, nemůžeme zapomenouti jeho pobytu brněnského. Neb Karel Kettner a české Brno jsou dva pojmy, které se kryjí. A je v pravdě podivuhodno, že muž, který pro českou věc v Brně tolik let neúnavně a nezištně pracoval, který šel do Brna již s pevným úmyslem a jasným plánem, že pomůže ze všech sil klásti základy budoucímu středisku české Moravy, byl Čech, byl Pražan. Jsme přece u nás v království, zejména my Pražané, vlastně centralisty, všímajíce si jen Prahy a jen po ní toužíce. Karel Kettner však viděl daleko za obvod jinak vroucně milovaného rodného města. Věděl dobře, jaký význam pro nás má Morava a jaký význam by mělo pro Moravu vlastní kulturní, společenské a snad i politické středisko. Neboť Praha je vzdálena a svůdné kouzlo blízké Vídně na lid moravský působí neodolatelně. A konečně, jako se říká, že potřebujeme druhé universily, abychom měli řádnou universitu jednu, tak možno právem tvrdili, že potřebujeme také druhého střediska národního života, máme-li žíti ve středisku prvém životem silným a zdravým. Začátky brněnského ěeššlví nebyly věru

veselé. Na jedné straně bylo zápasili s drtivou přemocí německého kapitálu, který ovládal suverenně průmysl i obchod, radnici i sněmovnu, úřady státní i školství, a na druhé straně s napjetím všech sil budili massy chudého, neuvědomělého, lhostejného a nechápajícího lidu, který nebyl český, nebyl německý, nýbrž »moravský.« V Brně bylo třeba ozbrojiti se vytrvalostí a trpělivostí opravdu svalou a slaměti od základu. Kámen po kameni. Nehlučná, obětavá drobná práce byla tu jediným prostředkem, jedinou cestou, dlouhou a namáhavou, která vedla ke vzdálenému cíli. V těchto těžkých poměrech zaleskla se nejkrásněji ocelová povaha Karla Kettnera. Po celá léta s obdivuhodným úsilím s hloučkem lidí stejně nadšených pracoval skromný pracovník, který odměnu svou hledal ve zdaru věci. A české Brno se rozvíjelo. Přibývalo spolků, časopisů i škol, na ulicích množily se české firmy a české vědomí pronikalo vrstvy vždy širší, i ty, které se přiklonily k učení mezinárodního socialismu. Přišly i doby mohutného vzkypění citového, kdy v bouři nadšením zachvácených českých davů otřásaly se staré zdi německého Brna. Než — ať byly dni jásavé radosti nebo burácejícího rozhořčení — vysoká, štíhlá postava Kettnerova nikdy se nestavěla v popředí. Klidně zíral Karel Kettner na rostoucí příval českého živlu a zatím, co se city českého lidu vybíjely výkřiky radosti nebo zloby, uvažoval již, kde bude třeba nové práce a nové oběti. Tato moudrá rozvaha, ta obětavá, neúnavná, nesobecká práce, spojená se vzácnou rysostí charakteru přes všecku skromnost Kettnerovu neušla pozornosti českého lidu brněnského. Láska Čechů brněnských ke Kettnerovi objevila se nejpatrněji v den, kdy po třiadvacetiletém pobytu Brno opouštěl. Půl českého Brna se s ním přišlo rozloučit. Nádraží bylo přeplněno a nebylo téměř oka, které by bylo nezvlhlo — —. Až jednou české Brno stane v čele Moravy, po bok Praze, do mramorové desky, která bude hlásati památku těch, kteří češství brněnské postavili na pevné základy, mezi nemnohými drahými jmény vryto bude i jméno Karla Kettnera.

*

Jako kdysi v Brně, přišlo se s K. Kettnerem rozloučiti dne 10. února do vinohradského chrámu nepřehledné množství přátel. — Píší přátel, neboť Kettner neměl skutečných nepřátel. Byl ochota a dobrota sama. Nemohl-li prospěli, neublížil. »Zemřel krásnou, klidnou smrtí« praví o něm úmrtní oznámení. Tato slova lze doplniti: »Zemřel krásnou smrtí po životě krásně prožitém.« Bedřich Šaloun.

*

ANT. SOVA a J. S. MACHAR. V jediném týdnu dožili se dva čeští básníci 50tého roku. Oba jsou markantními zjevy čes. literatury, oba mají mnoho styčných bodů ve svém chápání českého problému se stránky národní a sociální, ale rozcházejí se ve formě i v cílění. Antonín Sova, narozený 23. února r. 1864 v Pacově, hluboce přemítavý, snivý i vášnivý, jemný psycholog a umělec bohatých citových fondů, ponořil se s Josefem Svatoplukem Macharem stejně odhodlaně do prohlubní českého života, aby odtud čerpal látku pro svou hudebně sladěnou lyriku těžkých, bolestných reflexí, pro své mohutné básnické protesty hrdého a vášnišího pathosu i pro své prosy, oddychující znervosnělým, komplikované krise prožívajícím mládím. Umělecky založené jeho nitro odpovídá něžným i drsným dotekům vnějšího i niterného světa harmonickými akkordy, měnícími sílu, ton i barvu podle jakosti dojmů. Antonín Sova žije v Praze. Uprostřed kulturního, národního i sociálního kvasu českého života povaha takové citové intensity přirozeně stává se mnohotvárnou, složitou, bohatou a proto širším kruhům často ne dosti jasnou. — Josef Svatopluk Machar, narozený 29. února r. 1864 v Kolíně, je naopak duch vyvinuvší se ke křišťálové průhlednosti a přímočaré jednoduchosti, jaká už sama zabezpečuje úspěch. Jeho nebojácná neohroženost, která raději ukřivdí, než strpěla by zdání ústupku, nemravného kompromisu neb i jen pouhého, mlčky udělovaného pardonu, přinesla mu to nejcennější, co může doba dáti svému básníku: pochopení, popularitu, obdiv širokých vrstev. J. S. Machar od r. 1891 žije ve Vídni. Distance, která ho dělí od ústředí, v něž se sbíhají, srůstají i vzájemně se polírají všecky české síly, vzdálenost, ze které pozoruje zápas svého národa s nepřítelem vnějším i vnitřním, dává mu možnost synthetičtějšího chápání a ostřejšího nazírání na českou věc v celku i v jednotlivostech. A tak stal se v případě Macharově básník dokonce autoritou alespoň ve své politické straně, která jej přímo zbožňuje. Není však správno hleděti na Machara očima

příslušníka té neb oné politické strany, hodnotící osoby i věci podle svého stranického pravítka, a není toho ani třeba, poněvadž lze po pravdě a právu oceniti význam Macharův jako literála a publicisty i beze zřetelů, které nemají s literaturou nic nebo skoro nic společného. Vlastní podstata básnické osobnosti Macharovy spočívá na dvou úhelných kamenech: na neskrotitelné touze po světlu a pokroku, řízené střízlivým rozumem, vylučujícím z počtu každou romantickou fantasii a nalézající pro své projevy formu pevných linií, prostých jakékoli příkrasy, a na silně vyvinutém sebevědomí, z něhož se rodí osobní neohroženost, neustálá pohotovost, říci vlastní mínění přímo a bez ohledu do očí každému, kdo toho ale básníkova přesvědčení zasluhuje. Ač nelze vždycky s Macharem souhlasiti, přece je nutno tolo hrdé sebevědomí připsati mu jako veliké plus; ne nadarmo hlásí se Machar k Nerudovi a k Havlíčkovi jakožto ke svým uměleckým a vůbec duševním předkům. Třeba přiznati, že Machara charakterisuje více jeho povaha a mysl střízlivě rozvážlivá v pojímání skutečnosti, ale prudká a vášnivá v úloku, než poetické naladění ducha a básnická obraznost a vynalézavost. Básník těchto duševních kvalit, přivádějící náruživě světlo do všech temných koutů, nemůže se kochati tajemným šerem myšlinky a hádankami nevysvětlitelných záhad; přirozeno, že vidí své idee uskutečněny nejspíše v mocném, střízlivém, světlém a spořádaném imperiu starého Říma, k němuž se vrací s rostoucí láskou. — Oba jubilující básníci mají za sebou velikou a hodnotnou literární práci, která jim sama musí býti odměnou větší, než jim může dáti jich národ. Umělecky vybroušenější a intimnější, tedy subjektivnější, složitější a méně časový Sova ustupuje objektivnějšímu Macharovi, o němž lze říci, že směle dobyl a ovládl přítomnost. Hvězda Sovova svítí spíše z mlh budoucnosti. W.

JUDr. ANTONÍN SCHAUER, zemský advokát, obhájce a odborný spisovatel slavil dne 8. ledna své abrahamoviny. Dr. Antonín Schauer těší se jako právník neobyčejné vážnosti v kruzích svých kollegů, v kruzích úředních i v široké veřejnosti. Vynikající odborná jeho způsobilost uznána skvěle, když mu bylo před několika léty nabídnuto místo dvorního rady u správního soudu ve Vídni. Nabídka čestná pro něho a významná pro českou věc. Avšak dr. Schauer ji odmítl, aby neohrozil českou školní výchovu svých dětí! To je zrovna příklad ušlechtilého národního cítění, příklad hodný zaznamenání, tak jako trvalé paměti měl by se zachovati odstavec jedné z jeho skvělých obhajovacích řečí, pronesené před několika nedělemi. »Naše samospráva, naše česká samospráva!« pravil dr. Schauer v procesu, který zle kompromitoval správu českého venkovského města. »Co jsme se po ní naloužili! Jak často naši předkové si nadšeně opakovali krásné proroctví velikého učitele národů, velikého syna národa, Komenského, jenž ze svého smutného vyhnanství hlásal: Věřím pevně, že správa věcí svých se k lobě vrátí, lide český! A solva se nám dostalo trochu té samosprávy, jak s ní zacházíme!« Co jemné noblessy skrylo jest v tomto trpkém stesku pochopíme, jakmile si uvědomíme příval frází a hrubých úloků, kterými se dnes v životě veřejném pracuje. — Vzpomínajíce jubilea dra. Schauera, přejeme vzácnému tomuto muži ještě mnohých desítiletí tiché požehnané práce. Ryzí jeho charakter predestinuje dra Ant. Schauera pro budoucnost k důležitým a čestným úkolům.

Dr. K.

Z PAMĚTI STARÉHO PÍSMÁKA (J. Konopas: O sběrateli lidového podání V. Krolmusovi.) V listopadovém čísle »Českého Lidu« otištěn je článek zvěčnělého písmáka J. E. Konopase, o němž jsem již svého času v Máji psal. V prostém, ale srdečném líčení Konopasově zaujaly mne dvě věci, které zasluhují povšimnutí. Je to především zmínka o krutě bídě Krolmusově a zajímavá příhoda s Krolmusovou podobiznou. Uveřejňuji ji na doklad, jak někdy čirá náhoda osvědčí se vydatnou pomocnicí v nouzi. Konopas jezdíval do Prahy a Krolmusovi, krajanovi svému z Březinky, odevzdával památky, jichž na hrádku Sudoměřském nalézal velikou hojnost. Naposledy navštívil Krolmuse v Praze r. 1861 v květnu a vypravuje toto:

Pozoruje, že mu z jeho výslužby mnoho nezbývá, aby také ještě knihy vydával, žádal jsem ho, aby mi prodal všecky své spisy, neboli knihy, které on sám sepsal a tiskem vydal, každé jeden výtisk, jestli je ještě má, že je v knihkupectvích nemohu dostati, že prý je nemají na skladě. Krolmus zavolal Ančičku, svoji starou hospodyni, aby je v jeho četné knihovně vyhledala. Trvalo to hodnou chvíli, než s náručí knih z druhého pokoje přišla. Krolmus prohlížel je, nebyly všecky, musela jíti ještě jednou i po druhé hledati. Obdržel jsem tedy z první ruky několik sešitů Slaročeských pověstí, zpěvů a obyčejů, Agendu, Příchod slova Páně, Obranu pravdy katolické, Kroniku všech povodní, Levý Hradec, Popsání chrámu svat. Víta, Statistický přehled náboženství, Poslední božiště Černoboha na Skalsku, Hrad Hvězdno-Slernberg, Památky pustě Tvrze u Vožic, Život sv. Ivana a Historii kláštera Anglických panen (vedle kterého Krolmus na Hradčanech bydlel) a ještě

něco. K tomu mi přidal svou podobiznu, vydanou litografií od jeho ctitelu. Mezi knihy přiložil mi nějaký svůj rukopis, řka: »Tento rukopis vám dám, Konopase, na památku. Napsal jsem ho a je v něm také i o vašem okolí Bělském, jak to tam bylo po bitvě bělohorské.« Poděkoval jsem a knihy zaplatil, srdečně jsme se loučili s hubičkou upřímnou, jak to Krolmus v obyčeji míval. Posledně mě ještě vybízel: »Jen hledejte a sbírejte ty starožitnosti, kde jen můžete a před zkázou je zachovávejte!« Než jsem vyšel z domu, dohonila mě jeho hospodyně s penězi v ruce a s miskou pod paží, — spěchala k řezníkovi pro maso.

Podobizny Krolmusovy potřebovali jsme roku 1881, když byl sňatek korunního prince Rudolfa se Štěpánkou. Chystali jim z našich krajin rozličné dárky. Naše Boleslavsko se ustanovilo, že daruje skvostnou knihu »Boleslavsko,« v níž by byly z Boleslavska nejlepší popisy a vyobrazení, jako města, hrady, památná místa, znaky okresní, slavní mužové a spisovatelé a něco z jejich práce. Když se obrazy k tomu shledávaly, nebyla nikde podobizna Krolmusova. Dozvěděv se o tom, vyňal jsem z rámce podobiznu Krolmusovu na papíře a donesl ji do Boleslavě p. dr. Píčovi, který Boleslavsko pořádal a on ji s jinými obrazy poslal do Prahy, kdež byla uveřejněna ve »Světozoru« a pak v díle »Boleslavsko.« A tak byla podoba Krolmusova budoucnosti zachycena a rozšířena. A když jsem v »Českém Lidu« Krolmusovu podobiznu spatřil, na první pohled poznal jsem, že je to táž.

Ještě jednu zajímavou příhodu vypravuje starý písmák, jehož přičiněním zasazena byla r. 1864 na rodném domku Krolmusově v Březince pamětní deska. Dva roky později roku 1866, když Prušáci do Čech vtrhli, přitáhli až ku Bělé, kdež si před městem zařídili rozsáhlé ležení neb tábor a odtud do města i do okolí vycházeli drancovat. V ten čas, 29. června o svátku sv. Petra a Pavla byla v Březince pouť. Prušáci tam přitáhli také na pouť. Vrazili do hospody i do okolních stavení a bez pobídky brali, kde co bylo, koláče, chleba, maso, vejce, v hospodě vypili piva a kořalky, co jen nalezli, polapali drůbež a husy, pak vyvedli z několika chlévů sedm nejlepších kusů dobytka a hnali je do svého ležení ku Bělé. Když přišli k domku Krolmusovu a tam spatřili skvělou desku se zlatými slovy, ptali se kohosi, kdo v tom prostém domku ostává, že má tak skvostnou firmu? Dostali odpověď, toť že jest nápis, že se tu narodil jeden znamenitý muž, jménem Krolmus. Prušáci nechali Krolmusův domek s pokojem a odtáhli dále.

K tomu připojuji dodatek ze svých pamětí novinářských. Když jsem k jubileu válečných dějin z roku 1866 shledával materiál, byl jsem zahrnut spoustou vzpomínek a příhod. V tomto chaosu padl mi do oka článeček, nadepsaný: »Kulturní takt prušácké soldatesky.« Pisatel líčí skoro do slova episodu před pamětní deskou Krolmusovou a dodává: »Prušáci pořád ještě nemohli pochopit, co zlacená deska znamená. Domnívali se, že tu asi ve skrovném domku bydlí bohatý muž a brousili si zuby na vydatnou kořisť. Byli to vesměs neurvalci, kteří uchvátili, na co přišli. Ale našel se mezi nimi kulturní člověk. »Hlupáci,« povídá jim řízným způsobem — »což pak nevíte, co znamená tahle deska? Ta přece je aktem piety k muži, jenž se v tomhle domku narodil.« Jeden z Prušáků měl tisíc chutí, desku rozbíti. Onen muž, jenž patrně se zastydět za své kamarády, popošel rychle k veliteli a temperamentně mu cosi vykládal. Velitel pozorně ho vyposlechl a hned na to dal povel k pochodu. A tak stalo se, že byla pamětní deska Krolmusova zachráněna. JUDr. R. J. K.

PAMÁTKY NA MIKULÁŠE ALEŠE. Jsou staré, tuze staré tyto dva obrázečky, jež dnes reprodukujeme. Dlouho a dlouho dřímaly v soukromém archivu, a jenom čirá náhoda pomohla jim na světlo boží. Přišel jsem k malíři Theodoru Hilšerovi, u kterého jsem hledal doplňky ke svým vzpomínkám na mistra. Věděl jsem a nejednou jsem od Aleše slyšel, jak má Hilšera rád. Často k němu docházíval na táč, mnoho hodin u něho pobyl a na dýchánky v Hilšerově atelieru rád a často vzpomínal. »Víš,« říkával Aleš — »Hilšer má vzácný dar, má výborný humor, a to je dnes vzácné, drahé koření. Jeho humor je trochu štiplavý, ale nevadí — člověka rozesměje, přivede ho na jiné myšlenky, a to mnoho znamená. Jsem z toho jeho humoru živ několik dní, trávím z něho jako jezevec ze svého tuku! Však jsem vedle Raška, poctivého husitského hejtmana, takřka jediný, jenž na Hilšera nezapomněl. To víš, jak je to s tím dobrým chlapcem. Nohy mu vypověděly službu. Jak je vidět, není jich zrovna nevyhnutelně k živobytí zapotřebí. Jen když má hlavu a ruce v pořádku. To je to hlavní, co musí být, aby člověk také umělecky nechřadl.«

Hilšer sypal ze sebe vzpomínky jako z rukávu. Přijde na ně svým časem řada. Je jich celý růženec, a jsou to vesměs perličky, s nimiž, pevně doufám, se ctitelům Alešovým zavděčím. Za černé hodinky této vzpomněl si Theodor

MIKULÁŠ ALEŠ: DR ANT. FRIČ.

Hilšer, že má ve své registratuře dvě drobné, ale svrchovaně zajímavé skizzy Alešovy. Dal se do hledání a šťastně je našel. Na jedné z nich je frappantně zachycena podoba prof. dr. Antonína Friče, bratra Jos. Václava Friče. Mikuláš Aleš byl nadšeným dilelantem v zoologii i paleontologii, vědách, jejichž byl zesnulý Frič representantem. Jednou — bylo to v listopadu 1902 — rozhovořil se Aleš o Fričovi, kterého právě cestou k Hilšerovi potkal a velebil zejména markantní, rázovitou jeho hlavu. Hilšer, zabrán do své práce, zaslechnuv jméno Fričovo, domníval se, že Aleš mluví o Josefu Václavu Fričovi, kterého oba ovšem výborně znali, a v tom směru také odpověděl. »Ale — toho já nemyslím,« řekl Aleš — »mluvím o druhém Fričovi, o jeho bratru Antonínovi. Zrovna se zalíbením jsem se zadíval na tu jeho krásnou hlavu. Ukaž, kde máš kousek papíru?« Než Hilšer mu mohl vyhověti, popadl Aleš obálku z dopisu, a lakířka v minutě načrtl hlavu prof. dra. Antonína Friče. »Takhle jsem ho dnes viděl,« řekl Aleš, pohodiv obálku do kouta. Ale na svoje charakteristické A v ráži nezapomněl. Je to drobná, ale jistě zajímavá ukázka Alešovy způsobilosti, v tomto směru zřídka kdy dokumentované.

Druhý obrázeček je reprodukován z Alešova dopisu z r. 1900. Je to jeho závěrečná vignela, s vervou nahozená a pevnou rukou na papír vtělená. Už ten podpis Alešův je toho výmluvným dokladem. Tak rázovitě se Aleš málokdy podepsal. Také dokument o Alešově dobré chvilce. Hilšer má v atelieru uherský cymbál, ke kterému, jak mistr říkával, se uměl Hilšer posadit. Aleš rád poslouchával jeho hru. Sedávali v koutě a písničku za písničkou si pobručovali.

»Člověku je,« — řekl jednou Mikuláš Aleš, — jakoby se pravého, starého českého vína napil. České pány vidím v tu chvíli, slyším válečný ryk, polnice vřískají, palcáty se mihají. Přijdu domu a musím chtěj nechtěj jednoho hejtmana na koně posadit. Na všechno zapomenu, do historie se dostanu a lítám v ní jako pták v povětří křížem krážem. To není hudba — to je muzika, která přivede krev do varu. Zněto to chvílemi jako hromy a blesky mi zasvítily před očima. Na rynk bysme jednou s touhle muzikou měli vyjít a zahrát, zahrát všem a všechno z dřímoty vyburcovat. Víme, víme, kdo jsou, ale žel, nevíme, kde jsou boží bojovníci.«

Cituji slova mistrova, jež mám zaznamenána. Jsou podána tak, jak je řekl — úryvkovitě, ale s nesmírnou hořkostí. Jsou jako ty jeho obrazy. Čteš, a tobě zdá se, že v tu chvíli kdesi něco duní. A tak se mi obrázek, jejž Theodor Hilšer na památku uschoval a po letech vyhledal, doplnil podivuhodně textem, jenž mne tak zaujal a chytil, že jsem si jej zapsal. Obrázek s textem se sešel jako ty dvě dušičky, jež v nesmírnu se konečně potkaly. JUDr. R. J. Kronbauer.

RECITAČNÍ VEČERY SL. M. NECHLEBOVÉ V OBEC. DOMĚ. Sl. Marie Nechlebová recituje v pravidelných intervalech čtrnáctidenních a seznamuje nás důsledně s moderní literaturou básnickou, namnoze dosud v rukopisných novinkách. Jsou velmi cenné tyto průhledy, jež olevírá sl. Nechlebová a jež mají někdy větší význam, než kniha sama. Vždyť právě dobře mluvené slovo může nám všechny složky poesie náležitě osvětlili. Verš může zazníti v plné síle, neboť jest přece — vlastně má být — hudbou. Známé události zavinily, že mi nebylo možno referovati o všech recitačních večerech, jež vesměs vyznamenávají se skutečně vybraným obecenstvem. Činím tak proto dodatečně, pro věc samu, protože jest opravdovým kulturním pokrokem. — Slečna Nechlebová nás překvapí vždycky nejen dokonalou formou mluvy, ale také hodnotou i výběrem prací. Recitátorka má veliký kulturní rozhled, a rozumí se samo sebou, že nevybírá nahodile pořad jednotlivých večerů. Každé její vystoupení znamená pečlivé studium, a slečna Nechlebová vzorně se stará o to, aby pořady seskupeny byly podle příbuzností duší básníků. Má proto vytříbený smysl a velmi jemný cit. Dokladem toho jest večer Tomanův a Neumannův. Třeba že se tito dva autoři odlišují formou i výrazem, přece je spojuje jakési jednotné

pouto inspirace. Neumannovy práce effektní a vášnivé jsou bližší veřejnosti, nežli zpovědní, jakoby přejemnělým laktem zakřiknutý ton hluboké poesie Tomanovy. Proto i vnější úspěch prací druhého autora nebyl tak vyslovený, snad pro nezvyklost jeho způsobu vyjadřovati se, ač právě největší umění slečny Nechlebové leží v reprodukci těchto jemně nanesených prací. Pátým večerem uvedla nás slečna do moderní poesie ruské. Seznámila nás poněkud s epigony Puškina a Lermontova, Konstantinem Balmontem, Valerijem Brjusovem, Fjodorem Sologubem, Vasilijem Baškinem, Vjačeslavem Ivanovem, Andrej. Bělyjem a Ivanem Buninem. Drobnými, jednotnými ukázkami ruské tvorby v překladech Petra Křičky dala nám nahlédnouti do literárního života dnešního Ruska. Velmi pěknou studii o významu a intencích těchto ruských modernistů, širším vrstvám vůbec neznámých, podal pan překladatel ve feuilletonu Národních Listů, ze dne 29. ledna t. r. — O šestém večeru přednášela slečna Nechlebová opět práce původní, práce nejmladších autorů: Otakara Theera, Stanisl. Hanuše, Otakara Fischera. Theerovy odvážné, ale jistě psané verše mají krásnou dikci a originální náměty a jsou proto nadmíru vděčnou a vzácnou četbou. Byly také blízky naturelu recitátorčinu, jež dovedla z nich proto nejvíce vytěžit. Jedna z nejlepších prací, reprodukovaných na večeru tomto, jest »Monolog srpnové noci« ze sbírky »Úzkosti a naděje«. Lyrika Fischerova někdy dotýká se jádrem prací Theerových, ba někdy i formálně, ač cílová založení obou básníků jsou různá. Jsou temperamentní verše Fischerovy, a bylo s podivem, jak slečna Nechlebova dovedla dáti jim všechnu jejich sílu a barvu. Práce Stanisl. Hanuše, jemné tiché, drobné momenty, jsou většinou dosud zaklety v zajetí rukopisu. Není možno postřehnouti pelu jejich při jich slyšení, ač recitátorka je posílala do auditoria na křídlech své lásky k této poesii. — Škoda, věčná škoda by bylo těchto snivých zpěvů, kdyby se neměly dostati do azuru, do zanícených duší povolaných čtenářů. Jarmila K.

ŽIŽKŮV POMNÍK. Velké soutěže na plastické dílo nebylo u nás bez mála půl druhého desetiletí. Za tu dobu prošlo umění ohněm ostrých zápasů. Noví lidé s novými názory vyrostli a chystali se vejíti v rozhodný boj. Jaké asi překvapení uchystá výsledek soutěže na pomník Jana Žižky na vrchu Žižkově? A překvapení bylo dokonalé. Nehledíc k veliké účasti soutěžících, kteří obeslali konkurenci neméně než padesáti devíti návrhy, neměla snad ještě žádná naše soutěž výsledku nicotnějšího. Porota neudělila vůbec prvé ceny a nedoporučila žádný návrh, aby byl proveden. To by, pravda, nebylo zjevem tak neobyčejným, ale po shlédnutí výstavy neubráníme se otázce, proč bylo vlastně uděleno vůbec tolik cen? Kdo se denně prokousuje smutkem našich uměleckých poměrů, nezdar očekával. Ale takové bídy se přece nenadál. Ubohá porota, ubozí umělci! Jen spolek, který soutěž vypsal, donucen k tomu energickými výzvami uměleckých korporací, dožil se nečekaného zadostiučinění. Zkusil výtek a posměchu pro své dobře míněné náhledy až jej trpělivost přecházela. A dnes, uprostřed toho truchlivého hřbitova devětapadesáti mrtvě narozených nadějí, s jakým uspokojením, s jakým sebevědomím asi vzpomíná svých názorů a návrhů! Jeho projekt, obrovská socha Žižkova s rozhlednou ve hlavě, jest ve výstavě návrhem šedesátým, nevystaveným sice, ale přece přítomným, a ujišťuji, nikterak nejhorším. Je hořko, trapno a stydno procházeti nekonečnými řadami mrtvé sádry v Průmyslovém paláci. Můj bože dobrý, vím, že každá konkurence přinese mnoho písku, ale s ním přece alespoň nějaké zrno ryzího kovu. Konečně i tady najdeme dva, tři projekty, které prozrazují, že si jich autor něco myslil anebo že něco dovede, ale co zaráží, je to zdrcující procento braku, je to neuvěřitelné dělinství, křičící o shovívavost, je to zahanbující nízká míra intelligence u mnohých a ohromující jich odvaha, súčastnili se soutěže. Z některých průvodních textů dalo by se sestaviti zábavné čtení, které by bylo velmi humoristické, kdyby nevydávalo tak truchlivé svědectví o ubohosti svých autorů. Můžeme se právem tázati: kde zůstali čeští umělci, sochaři a architekti, zejména mladší a nejmladší, od nichž jsme si slibovali nové myšlenky a nový rozmach českého umění, neboť to, co je v Průmyslovém paláci vystaveno — až na několik výjimek — nemůže býti dílem sochařů a architektů, kteří by měli na českém

název umělce právo. Nelze než konstatovati nejúplnější fiasko souběže, ne proto, že nepřinesla konečného návrhu, ale proto, že úroveň její je tak úžasně nízká. Bylo napřed skoro jisto, že souběž kladného výsledku míti nebude. Už peníz, s nímž se počítá, nepostačí. To se uvidí jasně, až věc pomníku Žižkova vstoupí do vážnějšího stadia. Ale takřka nemožno jest, dáti pomníku formy původní, charakteristicky české, lišící se od forem jiných, jimiž slaví nyní s oblibou cizina, konkretně řečeno Německo, své germánské bohatýry od Siegfrieda až po Bismarka. Naše umění, sledující horlivě šlépěje umění cizího, svých forem se nedopracovalo a stojí proto nyní před problémem tak vysloveně českým v rozpacích a bez rady. A pak . . . Co vlastně slavíme v Žižkovi: myslitele Husova, náboženského horlivce, uvědomělého Čecha, ochránce Prahy, geniálního válečníka nebo inkarnaci fysické síly českého národa, vzbuzené a živené plamennou touhou po pravdě a volnosti? Zdá se, že nikdo ze souběžících Žižku a jeho dobu nepochopil, nerozťavil v nitru tak, aby z ohnivé té duševní lázně zrodil se mohlo dílo, umělecky i myšlenkově hodnotné. Většina konkurentů spokojila se prázdnou formou, veliká část povrchní a to ještě nepříléhavou frází, někteří, jako Šlursa, akcentovali jen mohutnost Žižkovy osobnosti a dospěli tak k formě germánsky nadulé. Český, slovanský živel nalézáme spíše v návrhu Bílkově, ale jak naivně rozměklý, nepravdivý, nehistorický je to Žižka, který »slaví hráze« v »ovzduší své matky, ženy a dcery.« Bílek ledy jediný chápe Žižku synthelicky, jako osobnost zrozenou z poměrů, daných okolím a dobou. Jen že chápání jeho neodpovídá ani historické pravdě ani vžité tradici, ideální představě, kterou si o Žižkovi utvořil český lid. Bílkův Žižka není ten muž, který se svraštělým čelem nad slepýma očima, ale se skálopevnou vírou ve spravedlnost své věci vedl vojе husitské od vítězství k vítězství, to je jakýsi vyřešťěný slaboch, který se vytrhl z objetí ustrašených žen, zvedaje v zoufalé beznaději ruce k nebesům. Myšlenkově ledy souběžící problém nezmohli. Ale ani formálně nebyli s daného úkolu. Že jest hora Žižkov přirozeným podstavcem příštímu pomníku, sice — ač ne všichni — pochopili, jakož i to, že pomník bude tvořili v panoramatě města důležitý bod, k němuž se budou upírati zraky tisíců a že ledy musí být rozměrů přiměřeně velikých. Méně jasno jim bylo, že proto třeba dáti pomníku tvary velmi jednoduché, kontury energicky řešené, na obloze ostře se rysující. Tuto nezbytnou vlastnost postrádají právě všecky návrhy, vyznamenané druhými cenami. Šlursův jezdec, obklopený šlíhonoši, z blízka odpuzuje hrubými tvary, kdežto na vzdálenost splývá v nezřetelně členěnou, beztvarou hromadu kamene. Jestli že však možno Šlursovu návrhu přičísti silné plastické cítění, návrh Bílkův rozbředlý v sensilivní měkkotu rozbíhá se docela nesochařsky a nearchitektonicky bez kompositčního semknutí v jakousi krajinářsky myšlenou sochařskou feerii. Není to pomník Žižkův a není možný na tomto místě. Pan Šapík, jemuž také udělena jedna z druhých cen, slaví Žižku vysokou vlnou spletených těl lidí a ořů i zbraní, vršící se v čistě barokovou pyramidu. Architektura pánů Vořechova, operující s módními tvary krystalů, je této parafrasi jezovitského sochařství podstavcem stejně nevhodným jako nevkusným. Proč byla udělena cena třetí, nevysvětluje ani protokol poroty. Procházíme-li řadou návrhů, spatříme vedle několika konvenčních figur všelijaké rozlodivné věci: kalichy i půlkalichy, kaple a jeskyně, věže, sloupy, jehlany, desky, mohyly lipanské i lipské »pomníky národů,« architekturu římskou, gotickou, ludorskou i moderní. Nehledáme ani Žižky, víme, že ho tu není, ale prahneme alespoň po jediné zelené větvičce umění. A nalézáme jen smutnou poušť. W.

LOUTKOVÉ DIVADLO PÉČÍ UMĚLECKÉ VÝCHOVY NA KRÁL. VINOHRADECH. »Maminko, maminko, pojď honem, hrají tam loutky,« lahala maličká holčička u Vinohradského kostela za sukni ženu. — »Ale kdepak, co tě bere, v tomhle velikém domě nehrají s loutkama. To není tady!« — »Ale ano — ano — podívej, tamhle ten namalovaný červený Kašpárek u dveří — jistě je to tady.« — »Vždyť je to Národní dům.« — »Ale je to tady! Maminko, je li to krásné prý, prosím tě maminko, jako živé, maminko, je to tady, já to vím — honem — honem — přijdeme pozdě.« Prosí, tolik žadoní, matka ještě váhá, ale dítě šťastno táhne matku malou pěstičkou po schodišti v náramném chvatu. — Už je plno. To je šumotu a štěbetání, jakoby hejno ptáčků tady sedělo, volných a veselých. Veliký plničký sál — malinké jevíště a ještě menší herci. — Hrají a zpívají Škroupova »Dráteníčka.«

Shasnou světla — opona jde vzhůru a radostné ah rozvlní, jakoby ozvěna, vzduch. Oči malých posluchačů promění se v zářící uhlíky. Líbí se kašpárek se svým prológem, který napsal a rozťomilým humorem nadýchl spisovatel Mašek — Fa Presto, líbí se dráteníček a jeho zpěvy, do tónu národních písní zabarvené, krásná dcera bohatého sedláka i rázovitý »pan policajt.« Všecinko klape, jako

na velikém divadle. Ba, přivřeme-li oči, máme dojem opravdové scény, protože role obsazeny jsou adepty dramatických škol i někdy rutinovanými herci-ocholníky. Mají věc v rukou vážení umělci a proto všechno jest dokonalé. I malá stylová pohovka, do detailů provedená, i miniaturní lustr s opravdickým světlem. Tyto malé drobnůstky nejvíce těší děti, jsou jim blízky — jsou maličké. Ale to všechno není nic. Teď přijde na řadu pohádka! A jaká pohádka! O mnoha a mnoha proměnách a mnoha a mnoha osobách. Napsala, vlastně zdramatisovala ji slečna M. Gebauerová, pro loutkový podnik umělecké výchovy. Jmenuje se »Jak Jaromil ku svému štěstí přišel.« Slečna je přítomna zkouškám, dává pokyny a rady, které jsou vděčně přijímány. I všichni umělci, Šaloun, Bubeníček, Jelínek, tvůrci scén, pí. Květchová i Folkman, stvořitelé maličkých herců,« jsou na zkouškách, mazlí se s loutkami, prohlížejí je, radují se z každého nového »človíčka,« kterého tajemně vybalí paní Květchová. Jsme udiveni nad jejím vkusem a dovedností, s jakou obléká tvrdá tělíčka loutek. Obléknout »celou pohádku,« tolik maličkých aktérů, není snadné. Je třeba hodně času, mnoho porozumění i mnoho lásky k tomu, aby pro děti vykouzleny byly tyto divy. — Jsme tolik tolik šťastni na zkouškách, odhazujeme ani se nenadějeme svoje celodenní trampoty, těšíme se z opravdových opasků a vyšívaných košilek, z hlaviček vil s opravduckými vlásky, z pitoreskních fysiognomií herců-lidí a z rozkošně přihlouplých tvářiček trpaslíků. A jistě všichni, a s námi ovšem i vážní, hluboci umělci, stáváme se na chvíli dětmi. A upřímně se strachujeme, aby se nepošpinil na zkouškách nádherný plášť králův a ochotně shledáváme špendlíky k jeho zahnutí. Jsme tam volní, lehcí, bezstarostní a šťastní! Jako znovu narozeni, pod perutěmi vlastního mládí. Bylo nám jednou také sedm, devět let. Na všech je vidět, s jakou láskou, s jakým zanícením, s jakou nezištností se tu pracuje, aby těm maličkým poskytnuto bylo to nejdokonalejší. Začíná zkouška. Velmi vážně vše nastupuje na svá místa. »Prosím, dámy a pánové,« zavolá neúmorná ředitelka scény paní Růžena Maturová. »Vyjde Jaromil — za ním Narcisa.« — Ach, jak je to těžké! Kdosi druhý drží vaše tělíčko, hýbe vaší hlavičkou, ovládá vaše pohyby — a váš rozum, vaše smysly, vaši dušičku »držíte« Vy, tou pracujete samy. Jak je těžko udržeti se v kontaktu. Dvakrát, třikrát scéna se opakuje a podivili byste se, jak pod taktovkou zkušené primadonny scéna se třídí a uhlazuje. Pohádka sl. Gebauerové dostává dramatický život, stává se půvabným živým obrazem, jehož kouzlo plně pochopí teprve ti maličtí, pro které se vše s takovým úsilím chystá. — Přejeme umělecké výchově, aby druhá premiera, pohádka »Jak Jaromil ku svému štěstí přišel,« dočkala se tolika vyprodaných domů, jako se jich po zásluze podařilo naplnit Škroupovu »Dráteníčku«. J. K.

JIŘINA TUHAŇSKÁ: TICHÉ POSELSTVÍ. Několik miniatur prosou psaných. Navarov, romantická báseň. Obě knihy nákladem K. Husy na Kladně. — Paní Jiřinu Tuhaňskou uvedl vlastně Máj před čtyřmi léty do literatury, přinesl z péra jejího malou črtu »Věžňove,« která zaujala svou pěknou dikcí i jemným spředením prostičké povídkové fabule; od těch dob uveřejněno v Máji několik dalších pros (pod pseudonymem Tuhaňská i s jménem Jelly Konopásková). Autorka neobmezila se ovšem na sloupce našeho listu a vtrhla výbojně též jinam; v různých časopisech, zejména v nedělních přílohách politických denníků uveřejnila řadu svých malých povídek, více náladových než myšlenkově bohatých, vždy však literárně vážných. Nyní sebrala, lépe vybrala, — což jí slouží jistě ku chvále — Jiřina Tuhaňská tyto rozplýlené drobotiny v pěknou, zamlouvající se knížečku, jež hlásí se o uznání v tomto oboru belletrie, poslední dobou na své významnosti přílišnou nadprodukcí valně pokleslé. Dlužno potvrditi, že Tuhaňská nijak nepatří k prázdným povídkářům, ale každým číslem své knihy chce říci něco svého, něco vlastního. Nedaří se jí vždy stejně, přirozeně některá z povídek je slabší, ale jsou mezi nimi takové, jež dovedou v čtenáři vyvolati náladu a vnitřní silou svou ho zaujati. Větší ceny literární má nepochybně Jiřiny Tuhaňské druhá epická báseň Navarov. Trochu nezvykle a jaksi staromodně vyvřívá tu romantičnost, která je podkladem a hlavní pružinou tohoto eposu, ale nelze neuznati, že básnířka tuto svou romantiku snažila se přizpůsobiti době, a že pěkně se čte. Nerýmované, šestistopé trocheje, jimiž je báseň psána, plynou souměrně a svěže. Děj není nijak komplikovaný, slaven je však pevnou rukou. Nejlepší místa Navarova jsou lyrické jeho passáže — snad v tom pro básnířku spočívá pokyn, kde hledati má cesty pro další uplatnění a rozvoj svého talentu. —s.

DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM nalezl výborného dějepisce v osobě zasloužilého spisovatele Antonína Schulze, který splynul tak s městem, do kterého se jako úředník dostal, že celou řadu let úsilovné práce minulosti jeho věnoval. Pan vrch. soud. rada Ant. Schulz nejen

několik dramat s úspěchem provozovaných napsal a řadu povídek a románů, k nimž látku čerpal z dějin královédvorských, ale podjal se těžkému úkolu sepsání Archivních pramenů ku poznání života i strázně na širém Královédvorsku od smrti Husovy až do doby Koniášovy. Výborná, pečlivě redigovaná publikace vydána byla ve II oddílech (3 svazky) a sloužili může jistě vzorem všem českým měšťům! s.

•

JAK JSME ZACHRÁNILI MÁJOVY VĚNEČEK POHÁDKOVÝ. Věrná obec našich odběratelů a členářů dostává zase po delší době do rukou číslo Máje. Je všeobecně známo, proč došlo k tolo nemilé pauze. — Poslední sešit, dvojčíslo Máje, pohádkový Věneček náš, rozeslán byl před vánočními svátky. Mnoho nechybělo, a toto číslo, jež bylo s opravdovou pietou opatřeno, by bylo spatřilo světlo světa o mnoho neděl později. Není pochyby, že bude zajímat historie o tom, jak se toto pohádkové číslo narodilo. Věděli jsme ovšem, že nad tiskárnami visí Damoklův meč a proto jsme si popálili, abychom z pohromy vyvázli a ještě v čas vydali vánoční číslo, na němž nám nesmírně záleželo. Všechno bylo hotovo. — Skoro všechno vysazeno — jenom článek o úslavě prof. dra. Jedličky pro mrzáčky za tak zvanou Francouzskou branou za Vyšehradem uvízl na pultě sazečském. Nadcházel Štědrý večer, nebylo daleko do chvíle, kdy tiskárny na dlouhou dobu osiří. Knihtiskař náš pan Jelen z Mělníka psal a později telefonoval, že je naprosto pochybný osud vánočního našeho čísla, budeme-li trvat na tom, aby ještě byl vysazen článek, jenž zamrzl.

Radili jsme se, co počít. Právě tento příspěvek bychom rádi viděli v čísle, jež bude čteno o vánočních svátcích! — Passivní resistence, hrozící výluka, od které nás dělilo takřka jenom několik hodin, všeobecné napjetí v tiskárnách, v nichž nastaly právě závody o to, co dřív vzíti do ruky — to vše nasvědčovalo tomu, že vánoční naše nadělení pod stromečkem našich členářů se neobjeví. — Čas kvapil, čas letěl, telefon drnčel a žádal neodkladné, definitivní rozhodnutí. I napadlo nám, zda by sazečská družina pána Jelenova nevyšla nám vstříc s mimořádnou ochotou. Z počátku nikdo takřka na návrh ani nereagoval — ba, padla dokonce poznámka, že je přece vyloučeno tomuto organisaci, pevnou jako žulový balvan. V tom objevil se v naší redakci spolupracovník Máje p. Zdeněk Knittl, jenž přijel automobilem. »Co pak, přátelé, kdybychom dojeli na Mělník a dali personálu páně Jelenovu dobré slovo?« řeklo se. »To je snadno možné,« hlásí se pan Knittl — »mám vozik na celé půldne k disposici — je-li tedy, za čtyřicet minut jsme na Mělnice.«

Netrvalo ani deset minut, a už jsme letěli s větrem o závod ke Kobylisům. V tiskárně bylo tiché jako v kostele. Pan Jelen nás přivítal pokrčením ramenou. »Není naprosto možno, aby číslo vyšlo,« oznamoval nám již na prahu — »je večer, ráno má býti číslo ve stroji — za nynějších poměrů je naprosto vyloučeno, aby se ještě vysadilo několik sloupců.« Podíval jsem se do sazárny. Na pohled všechno klidné, normální. V tom vidím, že jsou pánové od kasel i od strojů pohromadě.

Přistoupím k nim a povídám: »Pánové — co vám to udělá, když nám vyhovíte? Vezmete každý do prádla kus rukopisu, a než se nadějeme, bude to hotovo. Neradi bychom vyšli bez toho článečku — je to taková sympatická věc — všechno je hotovo, všechno je připraveno, jen ten kousek schází — co myslíte, nebude to hezký skutek, podáte-li nám pomocnou ruku?« Podívali se na sebe, nepromluvili ani slova, vzali rukopis, rozdělili si ho mezi sebe a pustili se do díla jako lvi. Byla to radost, na ně se podíval, byla radost, poslouchat cvakání a řinčení sázecího stroje. Před šestou hodinou byl článek vysazen, vykorrigován, sazba zlomena a upravena do rámců, a když odbíjela šestá — bylo vánoční číslo Máje připraveno na ráno do stroje. Poděkovali jsme vroucně a srdečně tenkrát, a děkujeme pánům z mělnické tiskárny páně Jelenovy ještě tímto způsobem — — —.

Váženým, milým odběratelům a členářům Máje oznamujeme, že poctivě se vynasnažíme, aby neutrpěli újmy. Během roku budeme toho paměttivi, — aby ročník Máje ani kvantitou ani kvalitou svého obsahu nevykazoval mezer, jež zaviněny byly pamětnou příhodou. Bude naší snahou dokázati svému věrnému odběratelskému i členářskému kruhu, že jsme si dobře vědomi ušlechtilé shovívavosti, která nás těšila a sílila, a ze všech sil se vynasnažíme, abychom se za toto věrnost, jež i toto velkou zkoušku skvěle přestála, odvděčili způsobem, jenž Májové obci naší způsobí opravdové potěšení. Redakční Kruh Máje.

Toto číslo vydáno dne 6. března 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 15.-16.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.

I. VPAD SENSACE.

O umělci, ať v soumraky dnů jas
vám šleh', ať umučeno vaše šlěsli,
vždy toužili jste spatřit sny své kvésti
a zráti v plody věčně svěžích krás —

i vědci, jež zve velký pravdy hlas
z tmy zašlých rovů křísit její zvěsti,
jichž um vždy jejím světlům cesty kleslí
v šeř záhad žilí, v světů zmar i kvas —

vy s Tvůrčím nadšením a spřísnou prací,
jež nervy rvou, v nichž srdce zakrvácí, —
hle, brány humbugu, lži paláce,

trh reklam dolěrných, kde drzou šíji
pne prodejnost! Již v pozdrav bubny bijí,
v říš věd a uměn vpadla sensace!

II. CIRKUS V DIVADLE.

Tak zní to jak z dob zašlých idylla,
kdy v našich milých let a strýců hlavě
vždy vynulila pochvalný vděk hravě
svým kůzletem »Dinorah« zlepilá;

kdy hruď jich napjelím se úžila
vstříc labuti, jež v plátěných vln splavě
člun »Lohengrina« vlekla namáhavě;
kdy žas druž »Čarostřelce« zvířila . . .

Jak vše již dávno zakřiknulá vnada!
Dnes hudba koňmo vjíždí z kulisy,
hned za ní ozbrojenců kavalkáda

a v středu jejím vypial na hříběli
pln zlata, cetek, v kápi s tyrkysy
tvůj, božský Williame, — »král Richard třelí!«

III. DIVADLO V CIRKU.

Dav tisíců zmlk' v šeru pod závěsy,
jež slíní obří cirkus. Čpavý vzduch
dnes prochvěn vzněty nezvyklých zde tuch.
Již pestrá světla trysknou z podnebesí.

Hned divé zvuky z dna se ozvou kdesi.
Tub, kotlů, harf a rohů, gongů vzruch
jak s tamtamy by rozšíval pekel duch!
I lidské hlasy pronikají směsí.

»Ismena! Kreon!« slyšel, »Oidip král!«
Sbor mužů — či to smečka vlků vyje?
Tma! Záblesk! Shon! Sta pěstí! A tak dál . . .

Zle divák nad pořadem vrtí skla:
»Přec určena je k dnešku tragedie?!«
Dí soused: »Umučení Sofokla!«

IV. BABELŠTÍ.

Prvý: Týž effekt auktorových sensací:
af v reminescencích jde za klassiky,
neb exaltován sfingou romantiky,
či znerven dekadenční vibrací,
přec opus lokálních sfér kreací.

Druhý: Nač apell, glossy, these, polemiky —?
Lze zparalysovat gest briskní triky
jen universní nihilisací!

Třetí: Mé kredo inkarnuje naturism!
Čtvrtý: Pereant tradice, methoda, akt!
Pátý: Já adoruji delir, paroxism!

Nespočtený: Jak briskní utopie, nesolidní!
Co dedukovat z ilusorních fakt
chce mozek anthropopithekoidní?!

JOSEF CISLER:

HONZA, VÍTĚZ.

KONEC POHÁDKY.

Motto: Nevěřme nikomu na světě širém . . .
Sv. Čech.

Honza přišed v pravý čas do cizí říše, sužované zlou saní, podstoupil boj s touto příšerou a zabiv ji, osvobodil od spárů jejích i princeznu. Za odměnu měl se státi choťem krásné a ctnostné princezny a, jelikož královský otec její byl už stár, v dohledné době i panovníkem země té. Zasloužil to již také za to, že politický i soukromý život říše té uveden byl do pravidelných kolejí, z nichž po drahnou dobu byl z kořen vyvrácen.

Vždyť nebylo maličkostí spláceti hroznému netvoru příšernou daň v určitém počtu počestných panen, o které byla stále stupňující se nouze, takže mužové, stojící v čele vlády, bývali v době blížícího se terminu vždy bezhlaví, jak jenom krutému závazku dostáti . . .

Pochopitelno tudíž, že o rekovném činu Honzově rozletěly se zprávy i do nejzapadlejších koutů říše, všude lidé radostí plakali a se objímali a posílali blahopřejné deputace na dvůr královský.

Tam ovšem zavládla radost vrchoiná, jež projevena hned tím, že vystrojena hostina tak bohatá a nádherná, že ze současníků nikdo takové nepamatoval. Na té slaveno také oficielní zasnoubení Honzy s princeznou. Jedlo, pilo a hodovalo se nejen v královském zámku, ale i všude po sídelním městě — všude bylo dáno lidu hojnost vzácných krmí, ba i z kašen místo vody čerpali nadšení poddaní druh vzácného vína.

Princezna zářila . . . Smutná její tvář se vyjasnila a zalila červení, o níž jenom nejzasvěcenějším mohlo být známo, že není zcela původní, což však po tak dlouhém strádání a utrpení bylo lehce omluvitelno z důvodu, že princezna chce se ještě více Honzovi zalíbiti . .

A tomu se také, jen co je pravda, líbila. Méně líbilo se mu ovšem, co s ním všechno dělali. Ze své haleny musil i z koženek, za to oblékli jej do nádherných šatů dvořana s krajkami a vyšíváním, ba i kordisko mu k boku připiali — nešťastné kordisko, o které by byl hned při prvním kroku málem upadl. Ale pak se prošel několikrát sem i tam a zpropadenému kordisku zvykl, takže byl posléze sám s sebou spokojen — nejspokojenější ovšem, když starý král, jenž k tomu cíli byl mermo ze svého ústraní vytažen (vlády se již neúčastnil, protože trochu zděliněl a hrával nejraději se svým šaškem fazole), vložil ruku dcery své v ruku Honzovu a je přiměl k zásnubnímu polibku.

Honza byl na vrcholu štěstí — —

Z luzného svého snu byl poněkud zbuzen, když stavové říše přistupovali snoubencům

blahopřál. Na takové ceremonie nebyl milý Honza zvyklý a byl už chvílemi jako na trní. Ale aby dokázal, že bere všechno do opravdy, poděkoval hezky po staročesku a každému potřásl notně pravicí, stisknuv ji, jak tomu býval doma zvyklý. Ani si při tom nevšiml, jak mnohý rytíř, jehož rod ztrácel se v šerém dávnověku, při tom zbledl, vzdychl a učiniv honem místo jinému, potají pravici si ofukoval. To vypozorovali dvořané a služebníci a potají se ušklebovali — ne tomu rytíři, ale nastávajícímu vládci. Posléze kdosi zjistil, že Honza je — Čechem.

Od té chvíle bylo ve shromáždění tajné šuškání, které chvílemi div že nepropuklo v hlasitý smích. Jen zřetel na vážnost okamžiku tomu zabránil.

A tak plynula hostina zdánlivě bez příhody a za neutuchajícího veselí protáhla se skoro až do bílého dne.

Druhého a ještě řadu následujících dní se o ní mluvilo, ale konečně všechno ovšední. Naléhaly také různé státní potřeby — nyní, kdy zavládly zase pravidelné poměry, potřeby, na které v dobách, kdy lítá saň stát sužovala, nikdo ani nevzpomněl. A proto počala se scházeti státní rada, sestávající z členů nejstarší říšské šlechty a radě té byl nucen předsedati budoucí správce říše — náš Honza. Moudré hlavy se radívaly, co jeden chválil, druhý haněl a byly by se řeči vedly do nekonečna, kdyby Honza nebyl rázem rozhodl.

Ale to se brzy urozeným stavům znelíbilo, aby slovo takového českého Honzy nabývalo platnosti a proto raději hleděli obejíti se bez něho.

Honzu to nemrzelo. Příčily se mu bezlohé dlouhé řeči. A pak si myslil: jen co bude po svatbě — však už si všechno zařídí podle svého!

Ale se svatbou bylo třeba sečkati, ježto osvobození země od zlé sani i zásnuby Honzovy s princeznou padly již do adventu. Princezna chtěla míti sice svatbu hned, ale proti tomu stavěli se církevní hodnostáři, poukazujíce, že královská rodina byla vždy velice nábožná a že by skutek takový byl něčím neslýchaným, ba dokonce špatným příkladem pro poddané. A tak si tedy milá princezna dala říci, aby se počkalo se svatbou do masopustu.

Honza měl zatím dosti času, aby si na královském dvoře zvykl. První dny se od své nevěsty takměř nehnul, takže byl posléze i rád, když ona jej jednoho dne sama na chvíli propustila. Oddychl si. Ovšem ani ve snu jej nenapadlo, že ještě více oddychla si princezna. Jinak byl však jako v sedmém nebi — vše se mu klanělo, vše jej obsluhovalo, vše jej zahrnovalo pozornostmi, takže posléze býval již rád, kdy po večerní hostině osaměl.

A tu když vyvěraly mu z mysli události dne, počal vzpomínati na domov.

»Aby mě tak viděla máma,« uvažoval, »ta by radostí plakala. A což sousedova Bětka! Ta mě nechtěla — že prý nejsem k ničemu. Hleč! panečku — kam to Honza přivedl!«

Od toho dne vždy, když v noci ulehal, vzpomínal na domov a to tím více, čím zdlouhavěji počaly mu plynouti prosincové dny na dvoře královském.

Advent i tu zdusil poněkud zábavy a radovánky, ba zdálo se Honzovi, že i nevěstina veselost nějak vyprchává, zvláště když některého dne sotva na chvíli se s ní mohl sejíti.

Ale omlouval to tím, že nevěsta byla nucena přijímati den za dnem nové návštěvy příbuzných panovnických rodů, které sjížděly se až bůhví z jaké dálky. Než vrtalo mu přece mozkem, že nevěsta někdy ani chvilky mu nevěnovala anebo že v jeho přítomnosti stávala se náhle nesdílnou a zádumčivou — —.

Dny byly mlhavé, zašeřené a smutné. Honza byl též schvácen náladou doby. Přestávalo jej zde nějak všechno těšit, šat dvořana stával se mu nepohodlným a milý Honza se utvrzoval v domněnce, že by mu bylo rázem dobře, kdyby se mohl projíti ve své halence a koženkách anebo aspoň kdyby tu měl svoji mámu.

Ale to všechno bylo nemožné — snad až po svatbě si všechno jinak zařídí — jen kdyby už tu byl masopust!

A tak v sebe zahloubán neměl ani tušení o posupných a výsměšných pohledech, jimiž ho odevšad měřili sluhové i dvořané, pokládajíce jej za sprostého cháma, jenž bůhví ja-

kou náhodou má se domoci postavení nejvyššího. Ba dělinským zdal se mu i úlok, jejž s dýkou v ruce učinilo naň nějaké chlapisko, když v podvečer jednoho dne v zastrčeném koutku hradu hleděl pátravě přes cimhuří ve stranu, kde ležela jeho rodná ves. Ohnal se tehdy v čas, jakoby chtěl odehnati dotěrnou mouchu a srazil zákeřníka k zemi, že ani nehles'. — Od té chvíle měl jen jedinou myšlenku — aby se vše už jednou skončilo.

Zatím však na princeznu činily nátlak všechny příbuzenské návštěvy, ba i slavové počali potajmu pracovati proti sňatku princeznině s Honzou, pokládajíce jej za neslýchanou mesalianci, a když princezna zdůrazňovala daný slib, i od toho — od slibu z nouze — nabízel ji ochotně absoluci duchovní rádce . . .

Za těchto okolností nadešel štědrý den a sešeřil se posléz u večer . . .

K hostině štědrovečerní sezván jen úzký kruh rodinný s dvořanstvem. Ale nálada nebyla zvlášť povznesena. Starý král dostav se trochu z dozoru, se přejedl a byl nucen v průvodu svého osobního lékaře záhy hostinu opustiti a princezna, prohlásivši, že rozlouskla dutý ořech (podstrčila jej, aby měla výmluvu) a že tím je rozrušena, odešla rovněž, solva se s Honzou rozloučivši. Jako na povel rozešli se i ostatní hodovníci, ba i služebnictvo se kamsi zatáhlo, a zbyl tu Honza sám.

A přece ne sám. Zbyl tu ještě — šašek, jehož král dnes již nepotřeboval.

Honza spatřiv nahrblého, svými šprýmy známého mužíka, zasmál se a k přípitku jej pobídl.

Šašek však odsunul pohár a nadobyčejně zvážněl.

»Nu — brachu, co je ti dnes?« ptá se Honza.

»I — starost mám, abych nepřišel o chleba,« odpovídá tázaný vážně.

»Tlačí se na tebe někdo? Nu — řekni, kdo je to?« vyzvídá Honza.

»Kdo jiný než ty — Honzo,« zní odpověď šaškova. Honza se zasmál tomu nápadu, maje jej za šaškův šprým.

»Jen se směj,« pokračuje šašek, »Má-li se panstvo bavit, musí si panstvo bavit, musí si šašek zvyknout smíchu, třeba by mu bylo k pláči. Můžeš to jednou potřebovat.«

Honza náhle zvážněv tázavě hledí na šaška.

»Honzo, milý Honzo, kams dal rozum?« pokračuje hrbáč. »Vždyť už dnes hraješ zde úlohu šaška — jenom rolnička ti ještě schází. Nu — nu — jen se proto nehorši. Či myslíš, bláhový, že bude princezna tvoje? Bloude, dávno už je rozhodnulo, že se to nestane a i princezna je už s tím zajedno. Kterak bys ty jednou králem — ty neurozený, takový chám — Čech!«

Honza vztýčil se hněvivě.

»Nu — nebudeš se přece zlobit pro pravdu, kterou ti do očí mluví tvůj — krajan,« odzbrojuje šašek hněv Honzův.

»Cože — tys taky Čech?« diví se Honza.

»Ba taky. A vidíš — já jsem přišel sem kdysi taky s jinými záměry a tužbami a kles' jsem — celý román bych ti mohl o tom vyprávět — jenom na šaška a už se z toho nedostal. A takových je nás tu víc — každý druhý sluha je tu Čech, ale ani se neprozradí, aby si neškodil. A všichni sloužíme — k jinému nás tady nepotřebují. A i s tebou bude tak, milý Honzo. Vykonals svou povinnost, můžeš jít onebo tu sloužit dál jako my. A proto jsem ti tou radou, abys se sebral a honem domů — tam pracuj a tam na svém vládni — tady svým pánem nikdy nebudeš — slyšíš — nikdy. A teď s bohem, Honzo, pozdravuj tu naši drahou zem,« dopověděl hrbáč a oči se mu zalily slzami. Pak zmizel.

Honza osaměv přemítá.

A co tak přemítá, rozhlaholily se zvony zvonce na půlnoční — jasné jejich hlasy volaly slavnostně do tiché hvězdnaté noci: Narodil se Spasitel — světa Vykupitel!

A v duši Honzově rodilo se též něco — každým úderem bylo to jasněji: bylo to sebepoznání, uvědomění vlastní síly, bylo to zrození — hrdosti — — — Honza prozřel.

I pudilo jej vše odtud.

Honza vyšel — prchal spíše ven do noci a ani se neohlédnuv k residenci (tak lhostejnou mu byla na ráz princezna), dal se směrem, kde ležela jeho rodná země.

A odevšad zněly slavnostně zvony, všude byly chrámy osvětleny a v nich vítali jásavě příchod Spasitelův.

A takový jásot a jasno zavládlo i v duši Honzově — — —

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Dílě, dej pozor,« varovala matka . . . zahráváš si s ohněm. Počkej tedy ještě nějaký den . . . sama se pokusím, z tatínka to dostat po dobrém. Jsou tu přece jednodušší prostředky po ruce. Jenom mi do toho úřadu nechoď. Znáš přece otce a víš, že je v těchto věcech nesmírně nedůtklivý. Prozradíš se, neprozřetelným slovem prořekneš, a docílíš pravého opaku. Děj se vůle boží . . . stalo-li se něco, hravě se to dozvím . . .«

»Tak vidíte, maminko, že něco se do opravdy stalo! Sama to nejlíp cítíte . . . ale nechtělo se vám do toho zaříznout. Počínáte si zrovna tak, jako bázliví lidé s nemocí. Vědí, že se něco na ně valí, ale nemají síly, aby se dopátrali jistoty. Však ono bude zase dobře — ono to nějak přejde. To je vaše methoda. Ne . . . ne . . . já mám také nějaká práva.«

»Prosím tě . . . jaká pak práva? — To jsou řeči . . . to jsou názory . . .,« žasla matka.

»Na to je, maminko, docela prostá odpověď,« nedala se Maryna . . . »moje právo je jasné a určité. Vy se bojíte poodhalit roušku, za kterou se něco skrývá, na čem máme a musíme nésti rozhodně ten nejživější zájem. Nějak to dopadne . . . to je vaše jediná myšlenka a jediné útočiště — a já mám za to, že nesmíme toho nechat, že se musíme starat, abychom nebyli něčím nenadálým a něčím hrozným překvapeny.

Postarali jste se o moje vzdělání, a to má ovšem nevyhnutelný následek, že se na věci dívám jinak, než vy. Toto nazírání, toto poznávání, tento rozhled mi umožňuje, že prohlédnu leccos, co vám zůstane utajeno. To je, maminko, moje právo, vyvozovat z této své výhody také důsledky. Nic se nebojte a nic se nestarejte . . . provedu to a slibuji vám, že krok svůj učiním diplomaticky i taktně. Snad si nemyslíte, že na tatínka vrazím do úřadu jako velká voda a že hned všechno vyzvoním . . .«

Paní jenom vzdychala, a šeptem si ulevovala: »To máme z toho, že jsme se tolik starali, aby byla chytřejší, aby byla vzdělanější, než my. Pomoz Pánbůh . . . to na nás čekají hořké chvíle!«

Už dceři nedomlouvala, už jí nezabraňovala, aby provedla svůj úmysl. Odešla z pokoje zničená, naprosto poražená.

Maryna se rychle oblékla. Věnovala tentokráte úpravě svého zevnějšku mnohem více péče, než obvykle.

Zahlédla v zrcadle, že matka se kmitla v pokoji. Poznala ihned, že přišla pro něco zúmyslně tak opatrně, aby jí dcera neslyšela.

»Maminko,« zavolala na ni Maryna . . . »tak se přece pojďte na mne podívat! Doufám, že tam v té kanceláři udělám docela slušný dojem. Je to tak divné . . . my neznáme nikoho z tatínkových kolegů, a oni neznají ani dcery ani ženy svého představeného. Tatínek tam přece musí mít nějaké dominující postavení. Ani toho pořádně nevíme, jaký úřad vlastně zastává.«

»Počkej, počkej,« varovně řekla matka . . . »však ty nebudeš v takové náladě, až půjdeš domů?«

»Proč bych nebyla?« srdečně se rozesmála Maryna . . . »to buďte jista — ženicha si do toho zaprášeného kancelářského ovzduší ulovit nejdu a nikdy nepůjdu.«

»I mlč . . . jen kdyby o tebe někdo z nich slál . . . však ty bys jinak mluvila. Takový úředníček je mně vždycky milejší, než takový nějaký fantasta — ať už je to literát, redaktor, malíř nebo sochař. Kdyby to byl sebe větší božidárek . . . neukradne-li, nezpronevěří-li něco, ten zlatý límec si na stará kolena přece jenom vysedí.«

»Maminko . . . už jste si zase sedla na toho svého zamilovaného koníčka? Kolikrát jsem vám už řekla, že pro mne není a nikdy nebude takový úředníček ideálem. Prosím vás — nemají v takové službě na růžích ustláno lidé od kopeptu, neřku-li takoví adjunkti nebo assistenti. To je věčná dřina a věčná bída. To ostatně nemám ze své hlavy . . . tohle bezpočtukrát řekl tatínek, a ten jistě mluvil z hořké zku-

šenosli. Taková služba je předně zabiják pro muže a je zabijákem pro ženu.«

»Nu ovšem,« pohrdlivě řekla matka . . . »pořádek a dochvilnost není pro pány kumštýře. Co by si počali, kdyby nemohli ráno, odpoledne a pozdě v noci do kavárny. Ale gáže je gáže — na prvního je tu jistota, a to mnoho znamená. Měsíc uteče jako voda, úředník, ať pracuje nebo nepracuje, dostane na prvního penízky na dřevo. A kde, od koho je dostane takový kumšlýř? Neprodá-li obraz — je na suchu. Neříkám, že jsou na tom všichni stejně špatně — jsou i tady výminky . . . ale těch je tuze málo. A právě těm se zpravidla podaří, že chytnou nějakou tu profesuru, nebo něco takového . . . a čím jiným jsou potom, než také úředníky?«

»Kdybych vám teď řekla upřímně svoje mínění o tom, co jste právě řekla, zas byste naříkala, jak jsem špatně vychovanou dcerou. — Maminko . . . všechno je to docela jinak, než jak vy si to představujete. Co pak je možno zapřáhnout umělecky cítící duši do takového kancelářského jha? Tady jsou docela jiné podmínky životní, tady je docela jiná kultura. Tohle vaše nazírání je strašlivě předpotopní! Vy si pořád ještě myslíte, že takový malíř musí se svými obrazy chodili po domácnostech, jako agent s barvotisky.«

»Nech toho býti« — zakřikla ji matka . . . . »zrovna nad námi bydlí takový agent . . . a nahoře má atelier takový posvěcený umělec. A sama doře víš, jaký je mezi těma dvěma lidmi rozdíl . . . Malíř tuhle zůstal činži dlužen — a agent vydělává ročně na dvacet tisíc korun. Tak mi to teď vysvětli — proč nemá akademický malíř těch dvacet tisíc příjmů a proč ten agent je tak znamenitě situován?«

Proč? Protože ten agent těží z lidské nevyspělosti a protože malíř jde za svým uměleckým posláním bez ohledu na to, že teď dře bídu. Však ono se to za nějakou dobu obrátí! To je právě to smutné, že takoví agenti dělají tak ohromné obraty. Tuhle jste viděla na chodbě to jeho zboží! Sama jste se pohoršila, že s takovými necudnostmi je dovoleno veřejně obchodovat a že si s tím troufají vstoupit do slušné domácnosti. Čím je zboží lascivnější, tím líp jde na odbyt. Tady v Praze by mnoho nepochytil — lady už, chvála bohu, mají už lidé vkus. Proto zajíždí do dalekých končin, ba až za hranice, do hor, do vesniček, zatulených do lesů, kde se mu to loví v kalných vodách. Až tam vnikne kultura, neopováží se tam ani ukázat. To je pravé eldorado pro agenty s jarmarečními barvotisky a s krvavou literaturou. O tom, maminko, by se dalo mnoho mluvit.

V takových krajích je ještě neuvědomělost a prostota domovem. Ale je tam také hlad a žízeň po duševním požitku. Jako tam nevnikla ještě moda, tak tam nevnikla ještě kultura. — Směješme se jejich staromodním oblekům. Ale trapno, hořko je, vidíme-li výzdobu jejich příbytků, podíváme-li se na knihu, která sem byla podloudně vpašována. Vydají dost peněz za škvár — proč by si nekoupili lepší knihu? Ale nemají k tomu příležitosti. Teď si představte, když do takové krajiny vpadne výmluvný agent. To je pro ně sensace — snad jim to dokonce i lichotí. Pochodí tam bába s jabloneckým zbožím, pochodí tam výborně takový otravný kolportér. Zboží má jako každá jedovatina lákavý, malebný, hodně křiklavý vzhled, a za jeden den vydrancuje agent celou dědinu. O ten groš by konečně nebylo — ale o to zohavění těch prostých venkovských příbytků běží.

Tak to je, milá maminko . . . to je rub toho vašeho dvacetitisícového agenta. A ještě něco vám o něm řeknu.

Tuhle nás pozvala paní, abychom se přišli podívat na jejich byt, na starožitný nábytek, na staré obrazy, na sklo, na porculán, kterého mají plničké skříně. Na něco takového vždycky se ráda podívám. Byla jsem překvapena — byla jsem ohromena tím bohatstvím, jež jsem u nich viděla. Znám řadu pěkně zařízených příbytků, leccos jsem už viděla . . .ale to, co má agentská rodina, je pravé museum. Byla jsem nad tím celá u vytržení — kousek za kouskem je takřka starožitnické unikum. Máme také leccos, léta jsme to sháněli a dobře zaplatili — to jsou však úlomky proti těm jejich balvanům.

»Nu , . . aspoň vidíš, že mají také ušlechtilou snahu, že mají také svůj ideál. Nikomu nic ne-

závidím . . . vím, co nám dalo práce, než jsme těch několik kousků sebrali, a dovedu posoudit, jakého to vyžadovalo úsilí, dát takovou sbírku dohromady.«

»Maminko . . . dejte dobrý pozor, teď přijde to hlavní — a povídám napřed — to nejničemnější. Dobře jste si povšimla, že jsem se živě vyplávala, jak k těm věcem přišli. To není snadné, objevil cenný starožitnický kousek. Je to mnohem těžší, než ho získat. K tomu potom je zpravidla třeba jenom peněz. Panička se tím nijak nelajila, jak její pan manžel si na lovu po starožitnostech počíná.«

»To přijde starému samo do rány,« honosí se ve své naivnosti . . . »to víte, jaké má povolání, musí vejít do každého baráčku — a to vám nemusím ani povídat, že už při pozdravu pase po starožitnostech. Většinu těchhle věcí dostal můj starý docela zadarmo. S nábytkem už bývá políž. Lidé sice nemívají potuchy o tom, jak drahocennou věc mají . . . ale truhlu, almaru nebo starý psací sůl náramně potřebují. A tu si ví můj starý ihned rady . . . pošle nový sůl a dostane starý. A ještě jak pěkně, jak srdečně mu za to poděkují! V tomhle je můj mistr — to dovede, jako nikdo na světě.« — »Tuhle máme starý obraz, za který můj dostává celé jmění,« pochlubila se paní agentová. »Říkají, že to je nějaký slavný český mistr — já si ta jména nepamatuji — ale můj to všechno zná jako ořčenáš. To vám povím švandu, jak můj k tomu obrazu vlastně přišel. Prodával něco hrobníkovi, za kterým šel na hřbitov. Při tom vešel do kostela, kde právě smejčili. Můj zahlédne tam obraz, a celý se zalřásl, když si jej blíže prohlédl. Hrobník neměl ovšem o ceně obrazu ani zdání a za pět korun jej starému vydal. Ale na stěně visel obraz ještě cennější . . . ten je právě v reparatuře. S tím to zařídil můj ještě šikovněji — přivezl velké plátno, které tamto získal, a jednoduše za starý obraz vyměnil.«

Plné kufry prý toho agent vozíval domů. Teď už to tak nejde, jako to chodívalo. Kde kdo pídí se po takových věcech, a lidé už také mají jakés takés vědomí o jejich ceně. Ale proto přece, zaplať pánbůh, se mu občas podaří, něco uchvátit. Už také noviny a musea mu tohle živobytíčko kazí. V jednom kraji dokonce jeden učitel měl proti němu přednášku a varoval před ním jako před morovou ranou . . . ale už je pozdě . . . to si měl pan učitel trochu dříve přivslali. Pamatujete se, maminko, jak jsem byla tím vším, co jsem slyšela, rozechvěna a rozrušena! Mají prý takových věcí celé skladiště . . . teď vyjednávají se zahraničními starožitníky, kteří jim prý nabízejí ohromné summy.

To je dravec — to je lupič! Svoje oběti okradl dvakrát — napřed do nich vnutil zboží jarmareční a pak je ještě oloupil o to nejdražší, o to nejcennější, o to nejkrásnější, co měli! Jeho žena je hloupinká bytost — ta snad ani neví, jaké padoušské řemeslo ten její muž provozuje. Chlubí se jeho úspěchy a tušení nemá, jak ho obnažuje, jak naivně odhaluje jeho ničemnost. Jak studeně, jak cynicky, jak drze si při tom počíná! Ten výsměch není z její hlavy . . . to je jeho nazírání, to je jeho pošklebek! Myslela jsem v první chvíli, že má pro starožitnosti aspoň ušlechtilý zájem, že má pravou, ryzí, čistou radost, podaří-li se mu něco pěkného získat. Ale ani tato omluva zde není . . . teď dobře zpeněží, do ciziny zakramaří to, co léta loupil.

Pěkné věci jsem se dověděla! Není prý také sám . . . už i druzí jeho kolegové přišli na ten nápad . . . Ti prý ani nekolportují knihy a obrazy — ti jdou rovnou za lupem, a všem prý se dobře, ba znamenitě daří, ačkoliv už sbírají jenom paběrky. Někteří prý mají docela jinou methodu. Ještě prý nejlíp se pochodí v zámožnějších rodinách. Tam se ještě mnoho uchovalo. V takových rodinách prý se líp obchoduje než u chudiny. Potřebují na to a ono peníze — a nabízet nebo prodávat se ostýchají. Z takových domácností se prý stěhuje nábytek v noci, aby to nikdo neviděl. To všechno jsem pověděla na pravém místě — natiskly se letáky, rozeslaly se po celých Čechách, do časopisů se daly varovné lokálky . . . ale bojím se, že všechno to málo pomůže. Nebude to, bohužel, dlouho trvat, a naše domácnosti, které se pyšnívaly čarokrásnými předměty, budou nadobro vydrancovány.«

»Tak vidíš . . . co z toho máš,« řekla s vítězným úsměvem matka . . . »co jsi se tenkráte

narozčilovala, naběhala, naslarala . . . a sama na konec musíš si přiznati, že to všechno nic nebylo platné. Tak to je, milá holka, na světě všude a se vším. Takový agent se tomu vašemu apoštolování jenom vysměje. Jen když má svoje lisícovky — to mravní povznesení vám milerád přenechá. Co je to všechno platné, když svět jiný nebude. Proto ti znovu opakuji . . . nevěř lěmhle svým přeludům. — Život je jediná starost, a kdo toho nedbá, pozdě a hořce pyká. Tohle kokelování s umělci a s uměním nikam nevede. Jenom lesklá bída čiší z toho. Byla jsem dcerou z velkého domu, a vidíš — když přišel můj muž a zavadil o mne, ani minutu jsem se nerozmýšlela a vzala jsem si ho. A byl jenom malinkým úředníčkem! Ale měl svůj postup, měl svou zajištěnou pensi . . ., to jsou, milá holka, nesmírné přednosti.«

Pokračování.

DR. JAROSLAV KVĚT:

ZA SVATÝM PATRONEM.

VZPOMÍNKA Z KORFU.

Dokončení.

Hlavní město, úředně Kerkyra ještě dnes slující, rozkládá se mezi několika pahrbky velmi malebně. Je sídlem biskupa řeckého a katolického, vyššího soudu a četných (15) konsulátů.

Obyvatelstvo je hlavně řecké, leč i italské a židovské. Má gymnasium od roku 1823, od roku 1865 universitu s bibliotekou na 40.000 svazků chovající, reálku, divadlo, 2 kathedraly, mnoho kaplí a klášterů, ovšem i kriminál, pro který je na ostrově stále dosti kandidátů, a nemocnici, rozumí se mnoho hostinců, protože příliv cizinců stoupá, zvláště z Rakouska. V liniích zábavných výprav námořních Lloydu a jiných lodních společností Korfu zpravidla figuruje, a proto ostrov ze zběžné návštěvy běžní turisté znají — zevrubněji prohlíží ostrov však málo kdo — je tu třeba zvláštního interessu a lásky k věci, jakou může míti filolog a historik, zeměpisec a snad lékař ještě, balneolog. Přivezl jsem si z cest z piety ke svým řečtinářským středoškolským úspěchům »Synopliky istorie lýs Kerkyras« — ale novořečtina liší se citelně od starořečtiny a i z těch vědomostí mnoho se mi z hlavy vykouřilo od dob maturity (1885 — t. j. 28 let). V hotelu jsme se pro krátkost pobytu neubytovali — jsou tu hotel St. George, »Bella Venezia«, d' Angleterre,« »Constantinopol,« »Alexandria«, poslední jsou skromnější, posléze uvedené bedekr sic uvádí, ale nedoporučuje — proč? Jako všichni turisté, kteří Korfu navštíví, i my padli jsme do rukou lodkařům, kteří, když parník s velkým lomozem kotvy spustil, jako veverky na parník po žebřících, přistavených k bokům lodi vyšplhali, sápali se po nás — konečně prostřednictvím komisionáře najala naše česká společnůstka prostranný člun a dala se dopraviti na ostrov. Komisionář nás provázel i na výlety do kraje a zaplaceno dostal až po návratu na parníku — sporu nebylo. Vypráví se o mnohých dobrodružstvích, jako že lodkaři v prostřed plavby k parníku zvyšují požadavky, když parník má odplouti. Časem se také některý osamělý turista na Korfu v kraji ztratil; naposled však ukázalo se (u mnichovského turisty), že šlo o sebevraždu.

* * *

Krajan náš p. Z., jenž v zastávce před Korfu na náš parník vstoupil, varoval nás ledy před návštěvou ostrova; neposlechli jsme a nelitovali. Přijde na to, co kdo na cestách vidí a ze spatřeného vnímá, jaké vzdělání a věděn' vědecké a umělecké na cestu přináší — musil bych opakovati starou svoji jedovatost o krávě a Louvru. Ani nejinteligentnější poutník ovšem neubrání se nákupu pohlednic s obrázky krajinářskými a typy velmi výraznými — jediné ty hmotné moje vzpomínky z Korfu v mém albu osvětlují ještě teď a budou osvětlovati moje vzpomínky na sličný ostrov — že jsem mnoho pohlednic neposílal, dokazují mi četné nepoužité poštovní známky z Korfu v cestovní mapě.

Největší znamenitost Korfu je můj patron, jehož náhrobek celý ze stříbra zulíbán každým domácím člověkem, ve stejnojmenné katedrale v Korfu spí věčný spánek — také jsem jej

navštívil a zamyslil se nad ním (Slované Jižní přejali jej od Řeků východních a jméno jeho dle ducha jazyka svého vyjádřili. Vedle něho je však hlavní Sehenswürdigkeit« Korfu přece jen — víno. Patří dle barvy a chuti, cukernatosti a opojnosti mezi vína řecká, silná a opojná. Jsou tu tři druhy běžny: ithacké, ceffalonské a kerkyrské — jen toto poslední je domácí. Lahev stojí nejvýš 2.50 franků — v Praze pijeme v Obecním Domě dražší vína. Na výletu zastavil se kočár k napojení koní u venkovské hospody, kdež jsme každý vypili sklenku tohoto hnědého moku, jako černé pivo smíchané se světlým vyhlížejícího moku a nic zvláštního o něm si nemyslili. Víno ď Ithaca roste také na Cefalonii a nemá s Korfu nic společného, až na jméno z Odysseových cest dobrodružných. Oblíbeným nápojem je tu i zázvorové pivo, jež podle anglického pojmenování gingerbeer (čti: džindrbír) dostalo lidské jméno zinzibirra. Sklenice stojí as 15 krejcarů. Měna je tu — podotýkáme případně pro turistu — řecká. Drachma jest asi naše koruna, jež činí 100 lepl. 5 lepl — jako francouzské sous je 5 centimů — dává 1 obolos. To je měna nová — vedle ní je na Korfu ještě, zvláště mezi lidem (ne v hostincích, kavárnách a obchodech) v oběhu stará měna z dob krále Otty. Stará měna platí as o 1 procento méně, na př. stará drachma rovná se devíti desetinám nové. Jeden lousidor (napoleondor) ve zlatě se rovná asi 22.6—25 starým drachmám. Papírové mince jsou na Korfu strašně roztrhané a umazané — vůbec nepamatuji se, že bych v které zemi světa byl viděl ohmatanější a rozdrbanější bankovky. Jsem jako lékař otužilý, ale oslýchal jsem se za naše lepé louisdory čerstvého ražení brali tyto špinavé cáry — kroutí se při nich žaludek člověku choulostivější přirozenosti. Papírové peníze přijímají se (závazně) na Korfu od jonské banky nebo národní banky athenské.

Povoz v městě a nejbližším okolí stojí pět franků, do Gasturi a Benizzy 15 franků tam a zpět, rovněž na horu deseti svatých (v Řecku počítají svaté na věrtele, nedaleko je přístav 40 svatých — italsky Santi quaranta, řecky Hagioi 40) a svatí ti mají podivná jména, jeden kostel v Korfu zasvěcen sv. Jasonovi a sv. Soterovi — stopy bizanecké kultury.

Čluny nemají tarifu — to je vždy pro turistu smůla. Ale jezdí se tu povozy nepříliš předraženě, zvláště asi mimo sezonu.

* * *

Když člověk po návratu vzpomíná na cestu vykonanou, do četby se zabéře, jež mu leccos nového a zajímavého povídá o kraji, v němž prodlel, litujeme vždy, že neset rvali jsme tu déle, neprohlédli si ještě to i ono. Ale člověk zaměstnaný má prázdeň letní, má-li ji vůbec, tak úzce vyměřenou, že jest mu počítati takřka s každou hodinou. Dokud měl dosti času, neměl peněz a kultury, když by dnes obého trochu bylo, není času.

»Udělej si!« slyším čtenáře.

»Time is monney,« zní stručná odpověď.

Čas jsou i moje peníze.

K. SEMERÁDOVÁ:

KDYŽ SI NÁŠ DĚDEČEK BABIČKU BRAL.

Dokon

Ikdež, kam myslíte! Rozvážný muž je již starší a ten by s naším větroplachem nepořídil. — To víte, mládí líhne zas jen k mládí!« odpírala paní.

Václavíček hleděl, jako by šťovík kousal.

»Za mladé mají mít staří rozum,« procedil skrz zuby.

»Můj milý, těžko je oheň s ledem spojiti. Já bych nikdy Julku k staršímu muži nenutila. Ať vezme si věkem sobě rovna, aby na mne jednou nenařikala,« prohlásila paní Rozárka důrazně. A jako by medem mazal, hned Václavíčkovi vykládala, že by měl také na ženitbu pomýšleti, aby nebyl tak sám a doporučovala mu pannu Pepičku, sestru děkanovu, ta že by se k němu lety dobře hodila.

Ale Václavíček hrubě neposlouchal, co paní k němu ještě hovoří. Zesínal vzlekem, porozuměl, že námluvy jeho jsou u konce. Dostal košem, že jej sotva unesl. Ani vína nedopil, ač

Bylo dobre a jindy rád si přihnul. Králce. Starý rechtor, když se vrátil po zkoušce za chvíli domu, podivil se, že tam svého přítele již nezastihl.

Paní Rozárka mlčela, neřekla, že Václavíčka vypudila.

Ještě více podivil se stařík druhého dne. Solva se o Štědrý den rozednilo, již tu byl Václavíčkův posel se škarlicí papíru.

Rechtor neluše nic dobrého nasadil košťěné okuláry, aby si přečetl, co Vašíček napsal.

Ale jen do lístku nahlédl, hned mrštil papírem o stůl a rozkřikl se z plných plic: »Co to znamená? Co se tu stalo?«

»Václavíček na mne žaluje asi,« probleskla hlavou stará paní. Ale když pohlédla v rozhněvanou tvář svého manžela, zalekla se. Byla v ní malá dušička. Tak nebyl již dlouho rozhněván její dobrý muž. »Co píše Václavíček?« plala se stísněným hlasem. Chtěla rázem zvědět, na čem je.

»Co píše! Že nebude na kruchtě již nikdy hráti, abych si prý vyhledal někoho mladšího. A to mladšího třikrát podlrhl! Nevím, co tím myslel!« zlobil se stařec.

Paní Rozárka hned byla doma. Věděla, že Václavíčka svou řečí žala, ale že by se za to svému starému příteli mstil, a kazil mu produkci, na kterou se stařec těšil tolik a tak dlouho, na to nepomyslela, s tím nepočítala.

Vzplanula hněvem. Kdyby byl tak Václavíček po ruce, zle by mu byla vyčinila. »Vida, falešníka! Včera mu radím, koho by si měl zvoliti za ženu, mluvím s ním, jako s nejlepším přítelem a on zatím již kul nekalé plány a takovouhle věc vám provede!« ulehčila si paní Rozárka.

»Vždyť jsem věděl, že vy ženské máte v tom prsty! Mluv, co jste mu udělali, čím jste ho pohněvali?« hřímal starý pán.

Paní Rozárka znala svého muže a nezalekla se jeho křiku.

»To je jako letní bouře, přežene se, dohřímá,« pomyslila si a klidně odpověděla: »Ale kdo by mu ublížil? Sám si to u Julinky pokazil!«

A v malé chvíli zvěděl rechtor, že Václavíček ruku tiskl Julince, kol pasu ji objal a k sobě přivinul, až chuděrka jako polekané kuřátko do kuchyně k babičce vrazila ochrany tu hledajíc. Měl ji dědoušek viděl, jak se třásla. Myslela nejinak, než že se Václavíček pominul rozumem. Za té řeči pozorovala paní Rozárka, že hněv jejího choťě se mírní. Vrásky na čele se vytrácely.

»No, to byla chyba! Šel na Julinku trochu zhurta,« připoušťel starý pán.

»Však to uznáváte, Josefe, také. Julinka je slušné děvče, řekla bych nevinné dítě a je z pořádného domu. Měl si ji mírně předcházet, až by mu zvykla. Ale on si sem přišel jako na řez. Co si o nás myslí? To je urážka našeho domu!« hořkla paní Rozárka. Což neví, jak vy na čest dbáte?

»Hm, hm, ovšem, ovšem, na to měl dbát,« řekl starý pán povážlivě.

»Julinka byla uražena. Nikdo si nedovolil tak se ke mně chovat! Ani slyšet o něm nechci!« bědovala. Co jsem měla dělat? Vašeho přítele rechtěla jsem přec způsobům učit, tak jsem mu naznačila, že Julinka je mladá, a že pro ni se hodí lépe mladší muž,« řekla stará paní odhodlaně.

»Tudy na to! Proto on se tak na to mládí rozehnal!« skoro usmířen podotkl rechtor.

»Jiný by mu jeho chování vytkl; já to vzala mírně a tu je jeho poděkování. Vidíte, Josefe, nevěřil jste mi. Já ho prohlédla. Čistý to přítel! Vždycky jsem to říkala, že mu není ani o vás, ani o muziku, že má cosi jiného za lubem. Teď jste se přesvědčil. V nejhorší chvíli provede vám takovou věc. Vám, který jste nedal na něho dopustit!« štvala paní Rozárka.

Rechtora již hněv přešel, spíš bylo mu líto, že mu to Václavíček mohl provésti.

»Což mohu já za to, že si to u Julinky pokazil? Starý kozák měl mít rozum. A tohle mi neměl provésti! Nechci o něm ničeho již vědět. Houslisté se bez něho obejdou, ale to sólo,« bědoval stařec, až to jeho choť srdce svíralo.

Sdělila to Julince, která na ni s dychtivostí čekala v kuchyni. Jak se babička zaradovala, když jí vnučka povědčla, že by Jenda mohl sólo zahrát, že je výtečným houslistou. Hned běžela do pokoje. Chof její seděl u stolu, hlavu v dlaních, přemítal, co by měl učiniti.

Paní Rozárka králce mu oznámila, že mají

u účetních hosla a len že prý je dobrým houslistou. Slařec ožil. »To by byla trefa! Ukázal bych Václavíčkovi, že se jeho zloby nelekám!« zvolal a hned hnal posla k účelním.

Jenda přišel na zavolání. Paní Rozárce se mladík zamlouval, jeho způsoby se jí líbily.

»Je vidět, že je sludovaný, a že je z Prahy,« pochválila ho Julince polají a vnučka zářila radostí, že její vyvolený před soudem babiččiným obstál.

Ale obstál i před zkouškou dědečkovou. Jenda přivezl si své housle a vzal je do školy hned s sebou.

Rechtor předložil mu noty a žádal, aby zahrál sólo.

Solva několikrát přejel struny, dědoušek si hlavou pokyvoval a usmíval se spokojeně.

V pokoji bylo ticho; babička pohnutím slzela, jak jí hra na housle dojímala a Julinka všecka v obličeji zardělá bála se oči pozvednoul.

Když mladík dohrál, dědoušek ho objal a řekl: »Mistr, mistr!«

Sólo bylo zachráněno, dědoušek byl šťasten; zvlášť ho blažilo, že Václavíčkovi vyšlo zrak.

Paní Rozárka byla ráda, že dědoušek neměl pokažené sváfky, toho se velmi bála. Nesehnal sóla, byl by dědoušek mrzut i na Štědrý den.

A Julinka? Byla přešťastná. Připravovala s babičkou slavný oběd, neboť po velké na Boží hod přivedl si dědeček Jendu k obědu.

Pyšně si mladíka po městečku vedl, neboť takového sóla dosud tu nikdo nezahrál. Dědoušek o deset let omládl, rozpovídal se a byl plný žertu.

Po obědě zavolala babička dědouška do vedlejšího pokoje a tam předložila mu Jendovu prosbu, aby Julinka na hocha počkala, až bude mít postavení, že si pro ni přijde.

Dědouškovi přišlo to trochu náhle. »To se tak rychle zamilovali?« plál se zostra a pohleděl stařence do očí. Uvedl ji tím do rozpaků, až ji chudince staré tvářičky zčervenaly. Dědouškovi svilalo.

»Znají se již déle? Ty jsi o tom věděla?« uhodil na babičku zpříma a trochu žárlil, že mu to hned Julka nesdělila.

»Jste živi v tajnostech, já poslední se o všem dozvím,« hněval se do opravdy. Ale náhle zmlkl. Ve vedlejším pokoji zavzněly zvuky spinetu a pěkný tenor pěl píseň, jejíž tóny dědouška vzrušily.

Prudce přikročil ke dveřím, otevřel je a překvapen stanul na prahu. Babička za ním jen se usmívala. Dědoušek uzřel hezoučký obrázek. Julinka hrála a Jenda zpíval píseň:

Oh vy, oči černé,
buďte mně jen věrné
mějte vy mne rády
jak já vás . . .

Píseň tu — slova i hudbu — složil v mládí dědoušek. Rázem přenesen byl v dobu před padesáti lety. Ano, tak jako Julinka hrála tehdy Rozárka — jedna to podoba a jako Jenda dnes, tak pěl tehdy on sám.

Slza zaperlila se v jeho očích při vzpomínce té. Ohlédl se po své Rozárce. I ona slzela. Objal ji, dvě staré hlavy přichýlily se k sobě.

»Jako kdysi my,« vydechla paní Rozárka ukazujíc na dvojici mladých lidí.

Píseň dozněla. Julka vyskočila, vrhla se k dědečkovi a skryla tvář na jeho prsou. Objal ji.

»Buďte, šťastni spolu,« řekl dědeček a hlas se mu chvěl.

»Jako když si dědeček babičku bral,« zvolal Jenda a vroucně políbil babiččinu ruku.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Byl jsem velmi rozmrzen, ale vmísili se do sporu bylo nebezpečno, aby nebyla vyvolána hádka. Vstal jsem a šel vyhledat slečnu, abych ji upozornil, že se mi celá věc začíná nelíbit.

»Můj Bože, co si mám s nimi počíti?,« lázala se bezradně. »Kdybych mohla aspoň s tatínkem se poradit. Já přece bez jeho svolení nemohu ani jednomu, ani druhému dávati nějaký slib a kdybych i dala, bude ještě hůře, prolože se

bojím, aby ten druhý si něco neudělal. Tolik jsem se na dnešní den těšila a tak se ošklivě končí.«

»Ať vám slečno, slíbí, že zanechají dnes sporu. Vyžádejte si od nich čestné slovo a tohle nezruší,« navrhoval jsem.

Poslechla a šla k nim. Byli zase jako kohouti, ale selník byl víc podrážděn než Blažej, jakoby všechen jeho nezdar vydráždil ho k slepotě. Dlouho to trvalo, než konečně dal čestné slovo, že pro dnešek zanechá sporu. Blažej slíbil to hned a ona, vděčně se naň pousmavši, přisloupila ke mně a řekla mi, abych s Blažejem brzy odejel.

Bylo dobře, že byl spor urovnán, protože to také jiní důstojníci pozorovali a mohla se státi lehce osuda. Škoda, že se nestala, bylo by se aspoň zabránilo tomu, co potom přišlo. Když k půlnoci stáří páni spolu s hostitelí odcházeli, vybízel jsem také Blažeje, aby se mnou vyjel nazpět.

»Ne, příteli, takového slova jsem nedal a toho neudělám,« povídal mi s bodrou umíněností. »Proč bych utíkal? Jsem tu hostem jako jiní a kdybych utekl, začne se křičet, že se bojím. A já se nebojím. Uvidíš, že bude Hana moji a to bude sladká pomsta. Jen jeď sám, posedím si a vydám se na cestu až k ránu. Bezetoho mě tělo bolí a řeknu si potom správci, aby mě dal ten kousek cesty dovézti. Vidíš, jak je blaze, je-li člověk na pole milován.«

Jakživ jsem ho v takové růžové náladě neslyšel a bezpečně jsem mu věřil, že má něco určitého, nač se spoléhá. Že on nebude Kozáka dráždit, věděl jsem určitě. A že Kozák všeho se vyvaruje, spoléhal jsem z důvodu jeho čestného slova. Bohužel, není žádné pravidlo bez výjimky a také moje pravidlo selhalo. Byl jsem ospalý, píti se mi nechtělo a vyjel jsem. A od té doby nesetkal jsem se s Blažejem až dnes v kapli. Ubohý hoch!« —

Společnost dychtivě naslouchala a zvláště Holařovi neušlo ani slůvko. Zvláštní radost se v něm hlásila z vědomí, že bratr až do poslední chvíle, do které se dalo zjistiti co a jak si počínal, choval se bezvadně. Také vina Haninu ztrácela v jeho očích oné krutosti a nízkosti, kterou jí přičítal. Za to povaha selníkova dostávala podivný nátěr. Ať už to byly skrylé náklonnosti, které ho činily tak nepříjemným, nebo ať to bylo podráždění vyplývající z úzkosti že zradí tu, kterou za svou považoval, váha, na které Holař vinu bratrových protivníků vážil, klonila se od Hany k selníkovi. Tohle vše věděli, byl by jel kolem něho a ani by mu vzdech nebyl věnoval, povídal si tvrdě.

Ve světnici nastalo mlčení. Všichni dojati líčením, snažili se postřehnouti, co asi se odehrálo potom za tmavé noci. Dozví se toho kdy někdo? Najde ho, svého mstitele? Vezme si Hana nyní selníka? Bude selník vojenským soudem odsouzen? Kolik bylo hlav, tolik bylo různých domněnek a všem se zjevil jejich bývalý druh, sličný hulanský nadporučík, který místo svatby šel k věčnému odpočinku.

»Ano, je to velmi tragické,« přerušil rytmistr mlčení. »Telegrafoval jsem dnes ráno plukovníkovi, možná, že zítra ráno přijede. Ten bude také velice Blažeje želeti. Škoda, že nemám sebou parádní uniformy. Takhle budou naši umazaní vojáci dělat špatnou čest svému důstojníku, který vždy tolik dbal na pořádek.«

»Toho už on necítí,« prohodil Holař trpce. »Pánové budou bydliti zde nebo budete nocovati v zámku?«

»Bylo nám nabídnuto přenocování v zámku a přijal jsem je, vzhledem k tomu, že jsme zkusili v minulých dnech mnoho nepohodlí. Za pohoštění jsem se poděkoval, půjdeme do zámku až po večeři.«

»Zůstanu tedy já zde přes noc,« pravil Holař, volaje na hostinského, jejž žádal, aby připravil mu lože.

»Pán nebude v zámku?«, divil se hostinský.

»Ne, zde budu,« odpověděl králce.

»Prosím, uděláme, co budeme moci, ale arci, valného pohodlí u nás není.«

»To nic nedělá, nejsem vyběračný. Rovněž večeři mi připravte. Pánum snad nebude moje společnost překážet.«

»Jaká otázka!« zvolal rytmistr. »Chtěl jsem vám říci, že by bylo snad lépe pro vás, abyste šel také do zámku, ohlásil bych jednoduše o jednoho důstojníka více, ale chápu, že s nimi nechcete přijíti ve styk. Ale je tak lépe. Taková veliká hořkost nedá se najednou ze srdce vy-

mýlit a lépe je trapným výstupům se vyhnouti. Vy jste asi měl dnes špatnou noc.«

»Víc než špatnou,« připouštěl a líčil, jak v noci jel polními cestami, řídě se pouze dohady a jak za tmy vykonal návštěvu u svého bratra. Důstojníci byli zvědaví, jak byla mu smrt způsobena a pronášeli náhledy, kdo koho dřív zranil. Nescházeli obhájcové myšlenky, že Blažej zasadil Kozákovi ránu až potom, ale rytmistr se jim dal tak upřímně do smíchu, že se zahanbeně zamlčeli.

»Pánové, komu vrazí šavli pod srdce, že ocel projede plícemi a hrot se na druhé straně ukáže, musí takovou strašlivou ranou padnouti jako bleskem zasažený. Nejsem vševědoucí, ale byl jsem už dvakrát sekundantem při soubojích, při kterých teklo víc krve, než zač příčiny souboje stály. Ti dva se k ránu dostali zase do sebe. Setník ztrativ vztekem sebeovládání, urazil podle všeho Hotaře tak, že byl souboj nevyhnutelný. A protože nechtěli se podrobit dlouhé proceduře čestné rady, šli ještě s horkými hlavami vyúčtovat svůj spor. Jak jsem Hotaře znal, byl měkké povahy a jen v rozčilení byl schopen něčeho takového. Pomstít se musel, to je očividné, žádný z nás by po tolika útocích nezachoval chladnou krev. A byl také výborný šermíř. Když se do sebe dostali, upřel Hotař svou pozornost k tomu, aby svého soka zranil a ránou ztrestal. A to také udělal. Ale Kozák byl popuzen víc než on, jej dráždila uražená ješitnost a připusťme, že také láska, o kterou se děsil. Ten ve svém slepém vzteku neuvažoval, co počíná, ten chtěl vykonati víc, chtěl svého soupeře zničit. V okamžiku, když Blažej, odraziv jeho ránu, rozpřáhl se a ťal po jeho nechráněném rameni, užil známého triku, šavli v hrsti otočil a vší silou zaútočil proti prsoum. A v témže okamžiku ubohý Blažej už se kácel a tma se mu před očima rozprostřela. Tak si to představuji, pánové, já, a krk dám, bylo-li to jinak.«

»A proč tedy se setník nevrátil klidně do zámku, nezavolal lékaře a nedal si ránu zašíti?«, ptal se mladý kadet.

»Milý příteli, nechci vás urážet, ale jste ještě mlád, abyste pochopil, že po ohromném rozčilení přichází ohromné rozčarování a setník Kozák věděl dobře, že udělal cosi, co mu bude hrozně osudné. Ostatně, dost už o tom. Zavolejte, ať hostinský dává večeři. Musíme brzy na lože, abychom si odpočinuli.«

Všichni zmlkli a poslušně následovali příkladu rytmistrova.

IV.

Jako včera, také dnes ještě za tmy opouštěl doktor Hotař hospůdku, aby šel se s bratrem naposledy beze svědků rozloučiti. Neubránil by se jinak pohnutí, až se sejdou důstojníci a jistě také četní zvědavci a on nechtěl před nimi vypadati jako zlomený. Důstojně chce nésti před světem bolest, třeba že jeho nitro prodělávalo křečovitý zápas hoře. Bylo mu, jakoby v posledních dnech mu celý svět sešedl a jakby sestaral. Přitisknut došel ke kapli a vkročil do ní. Tytéž svíce ozařovaly malé prostory a rakev stála na svém místě. Byla však už zakryta a kolem ní bylo nakupeno věnců s různými stuhami a s různými nápisy. Nedbal toho, připadalo mu vše to jako prázdné lidské fráse, jimiž se pronáší slova soucitu, o němž srdce naprosto nic neví.

Přistoupil k rakvi, jež byla na vysokém podstavci a položiv na ni ruce, opřel se hlavou o ně a oddal se vzpomínkám na bratra a modlitbě. Věděl, že tato hodina je poslední, ve které je mu bratr na blízku a že už nikdy nevrátí se tato veliká a svatá hodina. Celý život, od dětství po boku bratrově strávený, táhl se mu před očima a jemu se zdálo, že i on se loučí se vší radostí mládí a se vším, k čemu svou duši upoutával. Nepozorovaně ubíhala chvíle za chvílí a když konečně se ze hlubokého svého rozechvění probouzel, prorážel okny svit nového dne.

»S Bohem, bratře, na shledanou,« povídal pohnut a oči mu zvlhly. Postál ještě, očima rakev dlouho měřil a konečně prudce se otočiv, vyšel ven. Přede dveřmi setkal se s oddělením hulánské hlídky, vedené důstojníkem, která šla na stráž k rakvi. Důstojník dal mu vojenský pozdrav a Prokop potěšen, že mohl nerušeně

odbýh si své poslední rozloučení s bratrem, šel volně přes prostranství před zámkem, aby došel do hostince a zde vyčkal, až přijde jenerál a přiláhnou ostatní oddíly vojska, určeného k pohřbu.

Jda s hlavou sklopenou nepozoroval pana Valeny, který rychle vyšel ze zámecké brány a zamířil k němu. Až když byl několik kroků od něho a pozdravoval ho, překvapeně zvedl hlavu a zarazil se.

»Odpusťte mi, že vás zadržuji, pane doktore,« pravil Valena, na jehož tvářích byly znáti stopy rozrušení a starostí. »Nelušil jsem, seznav vás, že jste bratrem pana nadporučíka a je mi nevýslovně trapné, že se našemu domu vyhýbáte. Jsem příliš dojat, než abych mohl nepochopiti váš zármutek a prosím vás, nedívejte se na mě jako na nepřítele.«

Hněv, který v prvém okamžiku se žilami Holařovými rozhl, rychle zase zmizel. Vzpomněl si lelmo na včerejší vypravování Blabolilovo a zdálo se mu téměř zahanbující, že projevoval tolik nenávisti vůči nevinné rodině.

»Jste na tomylu, nejsem vaším nepřítelem,« řekl smutně, »ale ve vašem domě jest kdosi, koho opravdu nenávidím, třeba že to není ani mužné, ani šlechetné nenávidět trpícího. Vaše slova o soucitu mě těší a děkuji vám za ně.«

»Přece jste rozitrpčen a nerad bych, aby zůstaly stíny ve vaší duši. Věnujte mi několik okamžiků a proložte se neodvažuji vás zváti k sobě, pojďte se mnou do parku. Povím vám leccos, co vás poučí, že netrpíte sám.«

Věřím vám úplně a abyste mě nepodezříval z osobní nechuti, milerád vám vyhovím. Jsem vám zavázán díky, že jste postoupil pro bratra svou kapli. To místo je tak tiché a tak útulné, že činí dojem smrti mírnější a snesitelnější.«

Byl bych rád vykonal více, ale obstaravatel mi oznámil vaše rozhodné přání, že si zařídíte všechno sám. Litiuji, že jsem o vaší včerejší přítomnosti časně ráno nevěděl, snad bych si byl ušetřil den, který náleží k nejtrapnějším z celého mého života. Vy nás, pane doktore, považujete za spoluvinníky selníkovy a těmi nejsme. Snad byste mohl leccos vytknouti mé dceři, ale moje rodina je právě tak krutě zasažena jako vaše.«

»Odpusťte mi, prosím, že jsem vám způsobil hoře, a vysvětlete si to tím, že moje bolest byla strašlivá. Měli jsme se s bratrem tolik rádi, a třeba že se nesluší o vlastním bratru pronášeti chválu, přece pravím, že to byl člověk nevýslovně dobrého srdce a ušlechtilé povahy, který si zasloužil jiný los, než jakého se mu dostalo.«

»Souhlasím s vámi, proložе jsem ho znal, a proložе jsem si ho nejen sám, ale všichni moji upřímně vážili. Věřte mi, že kdybych byl tušil, co se skrývá v povaze selníkově, byl bych Hanu už dávno donutil, aby zvážněla a se rozhodla. Ale nám nenapadlo, jaké neštěstí číhá. Netušila to ani ona, jež je dnes jako šílená a cítí dobře, že má podílu na smutné události. Je při tom zle potrestána, proložе její volba, která by byla padla na vašeho bratra, musí nyní padnouti na selníka. Stala se nevěstou, ani nevědouc a k tomu nevěstou člověka, před kterým bude míti stále hrůzu, že jsou jeho ruce potřísněny krví.«

Holař se mimoděk zachvěl. Planul pomstou a nenávistí, viníl je z lehkomyslnosti a zahrávání a zatím jak jinak to vypadá za kulisami.

»Proč by se obětovala?«, tázal se živě. »Nemiluje-li ho, ať mu to prostě oznámí.«

»Snadno se to řekne, ale člověk, který byl schopen dopustiti se zabití člověka, aby si ji pro sebe uchránil, zabije potom ji, nebo spíše zabije sebe. A myslíte, že by něco takového dcera přežila? Ani otrlý muž by nebyl schopen překonati takový veliký otřes mysli a ona by jistě podlehla. Jí nezůstalo nyní na vybranou, má-li se státi jeho ženou, nebo vybere-li si někoho jiného. Ona se musí zaň provdati a dnes jest selník Kozák jejím ženichem.«

»Tedy přece jen jí byl milejší než bratr.«

»Nemylte se, není tomu tak. Teď se jí otevřely oči a nabyla za několik hodin lepšího rozhledu, než dříve za řadu měsíců. Chybila, že tak dlouho s rozhodnutím váhala. Selník už dávno zcela nepokrytě projevil, proč si jí všímá, a jelikož jí byl sympatický, považovala jeho pocit za lásku. Když potom byl váš bratr do domu uveden, poznala, že ji k němu táhne

srdce. Lahodilo jí, že je předmětem zápasu dvou nápadníků a napomínal jsem ji, aby toho brzy zanechala. Byla už odhodlána, že jakmile se vrálíme do Puklic, rychle vše skoncuje. Zatím se ulkali zde a zde laké nastala neblahá kalastrofa. Nebýti toho, byl váš bratr za nějaký měsíc jejím mužem a já bych mu býval dával své dílě s pokojným srdcem, jsa si vědom, že bude dcera opravdu šťastna. Považte, jak mi je, když vidím všechnu tu zkázu kolem sebe!«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

„ANDERSEN."

NĚKOLIK POZNÁMEK K VÍDEŇSKÉ PREMIEŘE NEDBALOVA POHÁDKOVÉHO BALETU.

Poslední dílo Nedbalovo, pohádkový balet »Andersen«, k němuž napsali libreto Ladislav Novák a Jaroslav Kvapil, je vlastně první premierou původního díla na cizí půdě. Dařilo se mu tam znamenitě. Všechny vídeňské časopisy jednosvorně zaznamenávají velký, skvělý úspěch. Náhoda mne volala do Vídně, kde jsem měl důležité řízení. Rozumí se samo sebou, že jsem se šel podívat na »Andersena«. Je přímo neuvěřitelno, co člověk všechno zařídí, musí-li počítati s každou minutou. Všechno obstaral, co uloženo a co má ovšem přednost, nevynechal divadlo, a ještě poseděl a pohovořil se starými soudruhy, s nimiž jinak se udržuje styk jenom korespondencí, telegrafem nebo telefonem. Slyšel jsem tu vlipnou slovní hříčku. Jeden referent napsal o výpravě baletu, že to byla »Farbensymfonie,« v referátech se zase jevila »Kritikensymfonie.«

Všechno ve Vídni dělají ve velkém — všechno má velkoměstský styl. I ta knížka má nějak vybroušenější vzhled. Prostá na pohled, ale svrchovaně stylová obálka nese prostý titul »Andersen«. Publikace má šťastně volený formát, písmo je moderní, ale při tom, což jak známo nebývá, je hravě a pohodlně čitelné.

Naši vídeňští lidé mají z úspěchu čistou, ideální radost. Je to nejlíp viděl z výroku osvědčeného novinářského kozáka cís. rady Peníška, jenž nám řekl: »Když jsem tři hochy, Nedbala, Nováka a Kvapila viděl na jevišti, když je bouřlivý, frenetický potlesk znovu a znovu vyvolával na scénu, neubránil jsem se hlubokému dojmu. Na tu chvíli nikdy nezapomenu.«

Dojem činí dílo rozlomilý, člověk je stržen do pohádkového víru. Fundament je krásný, je poetický a je poutavý. Librelisté měli nápad skutečně báječný. Z Andersena už se dá natrhat a uvíti kytice. Šli si pro ni vyzkoušení a osvědčení pracovníci — i Novák i Kvapil mají v duších pro to půvaby vyzkoušené struny. Však jsem slyšel ve Vídni, že by měl Jaroslav Kvapil »udělat« Zeyerovu »Paskalinu« — on že je k tomu nejpovolanější! Ve výpravě provedli Vídeňáci mistrovský kus. Prof. Lefler je duše umělecky založená a tvořící. Divák má dojem, jakoby viděl pastely. Všechno je tak nevýslovně jemné, delikátní a při tom strhující. Jak viděl, i sensace může býti ušlechtilá! Dílo působí jako krásný, přemalebný sen. Divák po ničem jiném nezatouží, než aby ta pohádková princezna obživla na českém jevišti, aby z té skleněné rakve vstala v našem prostředí. Všechno jinak zasvítí, všechno jinak do duše promluví!

Některé věci bych rád pověděl, které nejsou našemu obecenstvu známy, některé zase akcentoval, které ušly v záplavě referátů pozornosti. Jemná ironie uklouzla jednomu referentu, když zavadil o chaos v pralese, kde zazní česká polka. »To je vidět«, napsal, »že Slované jsou praslarým národem, když se polka hrála už v pralesích.« O publikování zajímavé intimní podrobnosti stál mistr Nedbal. Projevenému přání vyhovuji s největší radostí, a to tím spíše, poněvadž jsem přesvědčen, že referátová drobnůstka kapitolu osvěží.

Hru zahajuje rybářská píseň, kterou zpívá za scénou tenor. Hlas jako stříbro čistý. Chlapík dovede do opravdy rozehřát. Slova i melodie jsou vzaty z neapolitánské pís-

ně, kterou poznal Oskar Nedbal za zvláštních okolností. Před rokem dirigoval Nedbal v Římě. To už měl plnou hlavu Andersena a plný notes náčrtků a poznámek. Zrahl na té cestě Nedbal lobolku — ale toho se tak neulekl, jako pomyšlení, že zrahl také svůj skizzář. Ten na šlěstí zloděj nechal v kabátě. Na pořadu skvělého koncertu byla také Smetanova symfonická báseň »Vltava«. Z referátů je známo, jaký úspěch měl Nedbal v Římě a jak milé tlaky rozehřál. Skladba musela se opakovat. K největšímu překvapení, ba úžasu Nedbalovu přihodila se neuvěřitelná věc — obecenstvo totiž při opakování zpívalo úvodní motiv s sebou!

Hned po tomto čísle živě se Nedbal vyptával svých italských přátel, jak si má tento podivuhodný a vzácný úkaz hudební vyspělosti obecenstva vysvětliti? A tu se dověděl zajímavou věc — motiv z Vltavy je skoro totožný s melodií národní písně neapolské. Nedbal ovšem nelenil, originál písně si hned sehnal a ozdobil jí jako účinnou a exotickou iniciálkou svou hudbu v Andersenu.

Úspěch Andersena nebyl lacino získán. Víme, že autoři v Praze připravovali půdu vydatným způsobem. Byli v posledních měsících jistě vícekrát ve Vídni než na Malé Straně. Znamenitého spolupracovníka získali v panu Achille Viscusim, bývalém choreografu Národního divadla, jenž má v tom směru výbornou školu. Celou řadu děl Novákových vypravil na scénu, a víme, že často a často pomohl i autorovi z rozpaků a lísně dobrým nápadem a výbornou radou, ať to byl »Otim,« nebo »Z pohádky do pohádky«, »Princezna Hyacinta« nebo »Paní Moda« — pan Viscusi stál autorovi věrně k ruce a na úspěchu měl vždy nepopíratelný, dobře zasloužený podíl. Pro »Andersena« shledával se samostatný sbor, jenž musel býti proto zvlášť vyhledán a angažován, poněvadž pohádkový balet měl už napřed zakoupený okružní lístek po světových scénách.

Pan Viscusi byl proto pověřen důvěrou, aby se Andersena předně ujal jako choreograf a aby opatřil a sestavil personál. O tomto v pravém slova smyslu »vydupání« povolaných a dobrých sil dala by se napsati zajímavá kapitola. Se všech stran hlásili se pracovníci obého pohlaví — hlásila se jich taková spousta, že je až k neuvěření, co je v tomto oboru rozptýlených a neusazených sil.

V několika dnech byla armáda pro Andersena sestavena, a ihned začaly zkoušky. Kvapil i Novák byli každou chvíli na kvap voláni k pořadě a k rozhodnutí do Vídně. V tom směru provedl Ladislav Novák rekord, jenž stojí za zaznamenání. Týden před premiérou, v neděli mu telefonuje Nedbal:

»Buď ty, nebo Kvapil musíte býti dnes ve Vídni — odpoledne je generální porada, a někdo z autorů musí se jí súčastnit,«

»Já nemohu«, odpovídá Novák — »musím býti zítra ráno v Golčově Jeníkově, kde jsem hlášen a kam se musím stůj co stůj dostavit,«

»Dobrá — zeptám se tedy Kvapila,« povídá Nedbal.

Za půl hodiny drnčí telefon, a Nedbal nervosně volá:

»Kvapil také nemůže, má co dělat a nemůže prý se vzdálit. »Ať jede Novák,« povídá.

Teď ovšem byla dobrá rada drahá. Novák pokoušel se získat Kvapila pro cestu do Vídně — Kvapil dokazuje, že je to naprosto nemožno, že přece nemůže nechat všechno v Praze stát.

Jeď ty«, domlouvá telefonicky Novákovi — »máš na vybranou — rychlík, automobil, nebo chceš-li aeroplán — ale nějak to zařiď.«

A Novák to zařídil, vsedl na vlak, přijel do Vídně k večeru, automobilem do schůze, kde pobyl dvě hodiny, a zase automobilem na vlak — ráno byl v Golčově Jeníkově, a večer už byl zase v redakci »Máje«. »Tohle neprovede,« požaloval si »žádný detektiv.«

Nejvíce porad měli s prof. Leflerem, jenž je znám jako specialista pro výpravu sujelů pohádkových. Prof. Lefler byl pro »Andersena« zapálen ihned, jakmile libreto pročetl. »Do toho se pustím s pravou chutí,« řekl a dostál také skvěle danému slovu. Provedl svou věc tak znamenitě, že staří znalci divadla — a ve Vídni v té příčině je publikum zhýčkané — prohlásili, že tu překonáno vše, co doposud v tomto oboru bylo provedeno.

V celém vzniku věci, v celé přípravě k dílu, ve všech těchto podrobnostech je cosi nezvyklého. Je v tom zkrátka všude znát velkoměstský styl, velkoměstská, pravá vídeňská macha, o které se nám tu ani ve snu nezdá. Naši autoři octli se tu ve víru a v ovzduší, jemuž se ovšem záhy assimilovali. Oba jsou divadelníci, a zejména ovšem Kvapil se může pochlubit, že není v takových věcech nováčkem, kterého by něco přivedlo do rozpaků. Jeden z referentů dokonce ho nazval »českým Reinhardtem.«

Ale oba autoři přece jenom měli teskné obavy, jak to všechno skončí: Nějakých čtrnácte dní před premiérou byl ve všem ještě úžasný chaos. Ale Vídeňáci nepovolili a pustili se do práce s neuvěřitelnou, vskutku obdivuhodnou energií. Zkoušelo se v posledních dnech ve dne v noci. To není jen slovní obrat — to je do slova pravda. Aby si čtenář učinil pojem, jak se chaos uváděl v ladný celek, povíme mu na ukázku toto rozdělení a tento pořad zkoušek na »Andersena«: Zatím co baletní mistr Viscusi zkoušel při klaviru scény taneční, studoval Nedbal se svým zdatným »Tonkünstlerorchestrem« hudební doprovod v sále »Musikvereinu«. — Kvapil a Novák současně pak studovali a aranžovali s herci scény, jež se mluví, v divadelním foyeru!

Že se nad Andersenem v poslední takřka chvíli zahoupal Damoklův meč, je ovšem při takovém shonu a napjetí samozřejmo. Stačí, aby v kombinovaném stroji vypověděl službu filigránský činitel, a vše je najednou ohroženo. Důležitou roli má v baletu »Uspavač,« kterého hraje, roztomilé děvčátko, na vlas podobné těm malým čarodějům, kteří se v Národním divadle tolik v »Modrém ptáku« líbili. Takový drobeček se těší všude nesmírné sympatii, všichni s ním jednají jako s opravdovou princeznou, všichni mu prokazují pozornosti, nabízejí bonbonky a jiné věci, jen aby je udrželi v náladě a co nejvíce pro dílo nadchli. Není divu, že to u dorostlých členů až žárlivost probouzí. S nimi se nikdo tak nemazlí, nikdo je tak neobskakuje, nikdo se nenamáhá, aby udělal, co jim jen na očích vidí.

Teď si představte ten poprask, když v pátek, několik takřka hodin před premiérou, přijde »Uspavač« v hrozné masce na zkoušku. Holčička byla až po oči zavázána a strašlivě si naříkala na bolesti — že prý jí pan doktor nějak divně zaplomboval zub a že nemůže následkem toho ani pusinku otevříti. V divadle hrozné zděšení. Celý stroj se rázem zastavil, všechno stojí kolem »Uspavače« a všichni trnou při pomyšlení, co bude, nenastane-li během dne obrat k lepšímu.

Andersen narodil se na šťastné planetě. Ani tohle úskalí ho neohrozilo. Holčička projevila úžasnou statečnost — slzičky jí vstupovaly do očí, jakou bolest měla — ale malá hrdinka pranic toho nedbala a odříkávala svou úlohu tak roztomile, že všechno bylo u vytržení nad touto její neohrožeností a pevností. Na štěstí bolest druhého dne přešla — večer bylo ovšem u malé divy celé lékařské consilium — a děvčátko mělo o premiéře plný úspěch.

Všechno se dařilo, všechno bylo »prima« — jenom světelné efekty nebyly tak bezvadné, jak si je přál míti prof. Lefler, jenž kladl právem právě na tento moment nesmírnou váhu. Na sobotu na devátou hodinu ranní byla stanovena zkouška, na dvanáctou hodinu polední hlavní zkouška scénická. Kromě toho musela býti toho dne zkouška pro zástupce policie, která nesmí býti ani odročena ani přerušena. Začala o třetí hodině a skončila po sedmé hodině večer.

Baletní mistr i autoři opouštěli zkoušku na smrt unaveni a zemdleni. Než se rozešli, dověděli se, že bude zkouška ještě jedna, zkouška generální, jejíž začátek stanoven na dvanáctou hodinu o půlnoci. Na tom trval prof. Lefler, jenž motivoval tuto neobvyklou hodinu tím, že v denním chvatu a shonu není a nemůže býti toho klidu, jehož je třeba, aby tak důležité věci se mohly nerušeně a spolehlivě vyzkoušeti a připraviti.

Nedbal, jenž už byl zatím minulého týdne zase v Římě, měl ruku ještě v obvazu. Nic mu nepomohly protesty, nic důkazy, temperamentně pronášené, že právě tuto poslední zkoušku musí prodělat. Lékař kategoricky nařídil, že mistr musí do postele, a Nedbal musel chtěj nechtěj poslechnout. Poněvadž i Novák i Kvapil stěžovali si na únavu, radil jim Nedbal, aby se šli

také vyspat — prof. Lefler že si už všechno zařídí a na něho že se mohou spolehnout.

Sotva že Nedbal odjel, došlo k poradě, při které se akcentovalo, že přítomnost autorů při noční zkoušce je nepostrádatelná.

Ráno přihodila se tato rozmarná episoda.

Nedbal, sotva že se probudil, telefonicky se vyptával, jak dopadla zkouška. Byl spokojen, byl nadšen tím, co slyšel, a nelenil, aby oběma autorům to oznámil. Mimo to měl pro oba celou řadu komisí. Oba kamarádi spali v hotelu »Astoria,« kde měli pro případ nutnosti telefon zrovna u lože. Přišli před chvílí domů a oba spali jako zabilí. Na to jako na smrt zapomněli oba, aby telefon vypjali a pro nějakou hodinu učinili neškodným.

Najednou zadrnčí Novákovi telefon přímo u hlavy.

Že si od plic ulevil nad tímto neomaleným probuzením, každý pochopí. Vezme sluchátko. Hlásí se Nedbal.

»Co tomu řekneš?,« povídá Nedbal rozjařeně — zkouška trvala až do rána? Všechno znamenitě klape — právě jsem dostal referát, jenž mne nesmírně potěšil. »Obdivuji,« pokračoval Nedbal v telefonickém rozhovoru, »technický personál vídeňský — konal těžkou povinnost bez reptání, ba možno říci, že s láskou až do poslední chvíle. Abych nezapomněl, — sedni do vozu a přijeď ihned ke mně — nebo jeď raději přímo k prof. Leflerovi — každá minuta je drahá. Řekni mu, aby dal rychle namalovat keř, jenž má být španělskou stěnou pro sbor.«

Novákovi se nechtělo s postele, a proto nastrojil tuto léčku na Kvapila.

»Nepovídáš mi pranic nového,« odpověděl Nedbalovi — »právě jsem přišel ze zkoušky, které jsem byl od začátku až do konce přítomen. Prosím tě — zatelefonuj Kvapilovi — ten se vyspal a požádej ho, aby to s prof. Leflerem zařídil.«

»Sláva!,« souhlasil Nedbal — »jsi chlapík — dobrá odměna tě nemine. Dej pozor, abys nezaspal oběd. Teď hned zazvoním na Kvapila.«

V zápětí na to zařinčel telefon Kvapilovi do ucha. Už jako redaktor posílal telefon do horoucích pekel — jakou měl z něho tentokrát radost, dozvíte se ihned.

Nedbal opakuje, co právě telefonoval Novákovi, jemuž neprozřetelně, nemaje ovšem ani tušení o úkladu, pověděl, že ho Novák odkázal na Kvapila.

»Tak vám pěkně děkuji,« odpovídá Kvapil s hořkým humorem — »celou noc jsem byl na zkoušce s Novákem, spal jsem asi půl hodiny a hned ráno mne takhle burcujete! Zkuste to ještě jednou s Novákem, aby k tomu Leflerovi došel — já sice už neusnu, ale mám tu důležitou pražskou korrespondenci, kterou musím vyřídit.«

Telefon oddrnčel, a Kvapil právě tak jako prve Novák — vypjal telefon, aby měl aspoň na hodinku svatý pokoj a aby Novákovi dokázal, že nedá na sebe ani tak časně ráno vyzrát.

Nedbal zvonil jako divý na obě strany, ale Kvapila ani Nováka se už nedovolal. Nezbylo jiné pomoci, než aby s prof. Leflerem pojednal sám, což bylo docela spravedlivo, poněvadž se ze všech činitelů, súčastněných na Andersenovi, j e d i n ý o n d ů k l a d n ě v y s p a l!

Že jsou lidé od divadla náramně pověrčiví, je všeobecně známá věc. Ani pan choreograf V i s c u s i, ani andersenovská primabalerina, slečna I v o n a G é r a r d o v á, nečiní ovšem výminku. Když už se mi můj referát rozběhl po těchto pěšinkách — jsou někdy takové zacházky dost vílané a dost příjemné — přiváži k této kytici ještě jednu ratolístku.

V neděli dopoledne, v den premiéry, sešli se Novák a Viscusi před divadlem. Oba nevyspalí, oba unaveni, ale oba krajně rozrušeni napjetím, jak večer všechno dopadne.

Procházejí se před divadlem a čekají na Nedbala a Kvapila. V tom se Viscusi zastaví a rychle se shýbne. »Pro pánaboha,« zvolá radostně — »a to je náhoda, to je štěstí! P o d k o v a! A jak krásně vyšlapaná. Teď už máme vyhráno — ta podkova to všechno dotvrdila!«

První, kdo se o divotvorném nálezu dověděl, byla sličná primaballerina. Ta teprve byla celá radostí u vytržení. Div že tu podkovu nehubičkovala! Nedala pokoj a nepolevila dřív, dokud jí pan Viscusi podkovu nesvěřil aspoň do večera k uschování.

Večer dostal pan choreograf presenl — primabalerina přinesla mu se zářícím úsměvem nádherně ověnčenou podkovu!

Jeden úspěch nám rozhodně z Vídně přinesla — af ji pan Viscusi dobře uschová. Brzo, hodně brzo bychom její divotvorné moci potřebovali!

JUDr. R. J. Kronbauer.

* * *

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ. Typografické interregnum znemožnilo nám na čas soustavné referování o uměleckém díle městského divadla Král. Vinohradů — ježto recense o dramatické práci pozbývá z části půdy, když obecenstvo na podrobnosti kusu pozapomenulo, nezbývá nežli vrátiti se k práci s dílem, které v době nejnovější octlo se na scéně této. Byla to 5tiaktová komedie A. N. hraběte Tolstého (nikoli Lva Nikolajeviče, nýbrž syna jeho), »Lenoch«. Bylo nám a jistě i pravidelným navštěvovatelům divadla vinohradského milé, když zase jednou ze scény zavanul k nám jiný duch. Silný, svérázný, zdravější, než je ta převládající produkce německo-francouzská. Není sice »Lenoch« práce znamenitá — jsou v něm výjevy až odporné, na př. scéna, kde Foka znásilňuje na jevišti Ninu, ale přes to dýchá z kusu upřímná ruská duše, upřímná v přednostech i vadách, upřímná, když tyto bičuje. Nutno ovšem znáti Rus, zvláště život na venkovském statku. »Lenoch« je mladý ruský statkář Klavdij Petrovič Korovin, který se zamiloval do obrazu krásné dívky — jinak nedělá nic jako většina jemu podobných postav, známých nám z ruských dramat Gorkého, Čechova a jiných. Ale je to jiná »nuda života širokoj natury« ruské — Korovin nemá proč žíti ve svém statku — není lenoch, je dobrák, snad až příliš passivní, že se nedovede opříti křiklavé své vzdálené tetě Marji Uvarovně Kvašněvě, jež chce za každou cenu oženiti s dcerou svojí, která ho ostatně nemiluje. Právě znova přijela na jeho statek, aby konečně jednou svůj úmysl uskutečnila, přes to, že dcera její, Soňečka flirtuje velmi důvěrně s Artamonem Krasnovským, statkářem na mizině, hostem Korovina. Tito hosté střetnou se tu s Ninou Štěpanovnou, bývalou milenkou Artamona, který ji opustil, — setkává se tu s ní a zaplétá s ní nový poměr, při čemž však od Soňečky nechce upustiti — záletník hrubých citů. Korovin spatřiv Štěpanovnu, seznává v ní stělesnění své lásky z portretu a rázem je k ní uchvácen láskou. Marně teta, poručivši před tím portret mu ukrásti, dává přemalovati jej opilým malířem, aby se podobizna podobala více Soněčce, marně volá na pomoc strýce Tarakanova a statkáře Kobeleva a Nosakina, aby odvrátila Korovina od Štěpanovny. Z nudy Tarakanov zahoří k Štěpanovně chtíčem a když chce tato, vidouc, že ji Korovin miluje a nehodlajíc státi v cestě štěstí Soni, odjeli, dá ji odvézti synem Fokou na svůj statek, kde ji zamýšlí znásilniti, což vyjadřuje velmi zřetelně. Nežli však může uskutečniti svůj úmysl, předejde ho Foka, jemuž zabrání v dovršení šeredného zločinu, Korovin zvěděv, s kým odjela. Přijde v pravý čas, překazí zločin a svou něžností získává konečně i srdce Niny. Když pak slibuje Krasnovskému dáti peníze do manželství se Soněčkou, padá i poslední překážka — odpor tety Kvašněvy.

V rámec tohoto děje vkreslil autor pěkný medailon dvojici služebných u Korovina, Nila Peregnojeva a Kateřinu, dva typy ruských služebných, Dipsomanické Kateřiny, jež musí občas spíti; právě v den návštěvy hotoví se vyhověti znovu svému osudnému náklaku a spadne při tom do rybníka, šťastně je však zachráněna (pí. Zelenková) a 'Nila Peregnojeva*) drastického sluhy, kterého Kateřina pronásleduje svojí trochu groteskní láskou, před níž rázovitý Nil vytrvale prchá.

Úlohy byly dobře obsazeny, zvláště p. Vydra, jako vilný Tarakanov, pí. Pláková jako teta Korovinova a p. Pražský (v té úloze velmi se nám líbil, vystihnuv příznačnou slovan. měkkost dobráka Korovina) byli na místě. Pan Charvát jako sluha Nil má už nejlepší pověst v podobných úlohách všude v kritice od let založenou a stál by za studii samostatnou tento p. Charvátův sluha ve všech těch hrách slovanských, germánských i románských, veselých a smutných, od Štolby přes Krzywowzevského k Tolstému atd. Dr. P.

DIVADELNÍ MŽITKY. Humoresky a drobty Václava Štecha. Nová kniha Václ. Štecha má jednu velikou přednost — její látky vzaty jsou přímo ze života, její figury jsou psány určitým lidem zrovna na záda, zcela dle rady, udělené před lety mladému autorovi Ladislavem Stroupežnickým. To je přednost velmi cenná pro literaturu, ale nebezpečná pro autora. Nerada se odpouští. Václav Štech mohl by o tom ledaco vypravovati. Bohaté a pestré životní zkušenosti a divadelní jeho působnost daly mu tolik příle-

*) Podivný sklon Tolstého označovati postavy své hry jmény více méně nechutnými (Korovin od korova, kráva, Tarakanov od tarakan, šváb, poka, tuleň, Peregnojev od peregnoit, přehnojiti atd.) zda se, ukazuje ku psychologii tvorby dramatické, jež i v naší literatuře panovala (za Tyla, Šamberka), kde i jméno hrající osoby mělo charakter úlohy vystihovati.

žitostí pozorovati a vybírati a tolik schopnosti chápati bystře lidi i věci — jaký div, že jeho črty zrovna kypí životem. Že je ten život malý není vinou autorovou, ale prostředí, v němž se narodil a v němž mu je žíti, je osudným znakem české společnosti, která dosud velkým životem žíti neumí. Také Václav Štech psal kdysi dramata velkých linií a odvážných myšlenek, ale vraceli mu je s námitkami, že by narazily u policie, u obecenstva a bůh ví kde ještě. V kapitole »Jak jsem se dostal na Nár. divadlo« napsal o tom autor »Divadelních mžitek« několik velmi poučných stran. Tak se obrátil k tomu, »co život dal,« a že se mu daří, o tom svědčí počet repris jeho divadelních her a čtenářů jeho knih. Podařeným obrázkem, fotograficky věrným a proto tím zábavnějším je hned první povídka »Modrý princ«. Ale netoliko v ní, ve všech najdeme zrno, vyhrábnuté z prachu skutečnosti. Čtenáři, zajímající se o divadelní zákulisí, čísti budou knihu Štechovu zvláště dychtivě, čímž není řečeno, že by obecenstvo ostatní zajímala méně. Naopak. Chytí bezpečně i je, neboť mu dává nahlédnouti v taje života poměrně málo komu přístupného a právě proto zvědavost dráždícího. A ještě jednu vlastnost svého péra děkuje Václav Štech životu, jehož divokými peřejemi a zrádnými hlubinami proplul častěji a statečněji než mnohý jiný. Je to humor, jehož rozpustilý smích je lékem pro všední, tíživé starosti. Také humor je darem životní zkušenosti, která nás učí rozeznávati na všech věcech dvě stránky a chrání nás tak před příšerou pessinismu. Liší-li se rub od lice tak často velmi ostře v obyčejném životě občanském, liší se v životě divadelním pravidelně a tím ostřeji. Na jevišti i v zákulisí. Divadlo je vůbec jakýmsi sběratelem lesku i bídy, lidských snah a vášní, skutečné i zdánlivé družnosti, urputného nepřátelství a směšné malichernosti. Takové prostředí je jako stvořeno pro zápisník humoristův, pro něhož je bohatým nalezištěm vděčné látky. Zejména, je-li autor tak zasvěcen do nejtajnějších intimit zákulisních, jako Václav Štech, byl-li svým postavením přímo nucen zachycovati nitky a rozpřádati předivo nejraffinovanějších intrik, bez nichž si nelze divadelní nárůdek ani mysliti. »Divadelní mžitky« vyšly s illustracemi J. Kočího nákladem J. Otty jako sedmý svazek Knih Václava Štecha.

EVŽEN ONĚGIN. Z erotické poesie bude epos Puškinův o zbytečném člověku Evženu a snivé Tafaně vždycky čítán nejraději. Pro krásný ač prostý a průhledný, jako pěna lehynký verš, pro skvělé obrazy přírodní, pro teplé kouzlo ruského života rodinného i společenského v letech třicátých, v těch letech, v nichž červánky zapadajícího smyslu pro styl v umění i v životě barvily tak půvabně věci i lidi. Tehdy se žilo ještě jinak, volněji a srdečněji, to cítíme dnes dobře a proto právě tuto periodu našich dědečků a babiček tolik milujeme. A. S. Puškin pak opěvoval v Evženu Oněginu svou dobu, svou společnost. Cena jeho básně vzrůstá v očích nás, dětí střízlivého a tvrdého věku, poněvadž v ní nalézáme ztracený půvab prostého života. A možno-li si mysliti rozkošnějšího literárního daru nad tuto báseň, oplývající poetickými krásami? Nakladatelství páně Ottovo vyšlo tedy vstříc tužbám českého čtenářstva, když vydalo Evžena Oněgina v bibliofilské úpravě Šťáflově. Výzdoba, podmíněná časovým charakterem básně, omezuje se na motiv košíčku, v záhlaví každé strany se opakující, na silhouetové vignety v čele kapitol a na několik diskretních illustrací. Hlavní váha položena na volbu rázovitého, stylu básně odpovídajícího a přece moderního písma a na vzornou sazbu. A tak plynný, tahodný český překlad Jungův poslán v nové úpravě do světa. Vnese do salonů našich zámožnějších rodin světlý paprsek ryzí slovanské poesie. W.

HUSOVO JUBILEUM R. 1915 počíná budíti pozornost již i za hranicemi. Ruský theolog. časopis »Cerkovnaja Pravda«, vycházející v Berlíně, přinesl vyobrazení příštího Husova pomníku v Praze a provází je ve dvou číslech obšírným článkem, v němž vylíčeny podrobně, na základě pramenů, dějiny vzniku a stavby pražského pomníku. — Na pařížské Sorbonně přednášel dne 21. února o pomníku Husově a o chystaných slavnostech jubilejních profesor Jindřich Hanlich a provázel svoji přednášku řadou světelných obrazů pomníku Husova. Přednášce předcházel úvodní proslov profesora Arnošta Denise. Překlad tohoto proslovu, uveřejněný v Národních Listech, čte se jako skvělé svědectví kulturní hodnotě českého národa. Hus v něm nazván předchůdcem a původcem reformy a spolu tvůrcem českého národa. Po přednášce poslal prof. Denis autoru pražského pomníku velmi srdečný list, v němž se vyslovuje o díle jeho s vřelým uznáním a vzpomíná spolu »krásy podivuhodného starého města Prahy,« k jejíž zvýšení pomník přispěje.

Toto číslo vydáno dne 13. března 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 17.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Maminko . . .« zvolala Maryna skoro prosebně . . . »sama tomu nevěříte, co povídáte. Nemám už mnoho času nazbyl, abych vám mohla všechno říci, tak, jak to cítím a jak se mi to valí do duše. Ale něco vám řeknu, něco vám musím připamatovat.

Zapomněla jste především na svoje vlastní zkušenosti. Nevím, jak to tenkrát bylo, když jste se s tatínkem seznámila, ale nadšena jste zrovna nebyla. Talínek byl malý, nepatrný úředníček — vlastně byl takřka písařem u berního úřadu. Měla jste nějaké to jměníčko, nějaký tucet akcií Živnobanky, byla jste dcerou panského správce, jenž byl v kraji všemohoucím pánem . . .«

»Svatou pravdu povídáš,« pochvalovala si matka . . . »naši vrchnost znali lidé takřka jenom podle jména, a nebylo pamětníka doby, kdy se naposledy u nás objevila. Páni přijeli jednou pozdě na noc, a ještě lidé spali, když zase odjeli. Mnoho divného se tenkrát o té noci mluvilo . . . povídalo se dokonce, že se hraběnka otrávila a že ji zachránili jen tím, že ji ani neoblečenu naložili do kočáru a odvezli k doktorovi do města. Talínek dělal vlastně pána — co on chtěl, to se stalo. Vidíš, tohle jsi si dobře pamatovala . . . mám skutečně příčinu býti hrda na svoje rodiče i na svoje mládí. Něco jsme v kraji znamenali a všude se nám, kde jsme se jenom objevili, prokazovaly náramné pocty. Proto jsem si také mohla vybrat ženicha podle své libosti . . .«

Maryna nechala matku domluvit. Věděla, že tyhle vzpomínky jsou jejím bohatstvím a chloubou a protože věděla, že by matčinu náladu pokazila, kdyby ji přerušila, vyslechla pozorně, co už bezpočtukráte slyšela.

»Nu — maminko . . . s tím vybíráním nebylo to tak doslova pravda. Má to háček . . . jen se přiznejte . . .

»To se rozumí, že to mělo háček«, energicky se ozvala matka . . . »měla jsem si snad vzíti doktora, za kterým přijela pražská fiflena s tříletým nadělením? To se neptej, co jsem mu řekla, když druhého dne přišel k nám! A vidíš — zůstal starým mládencem. Ta ženština mu každé námluvy překazila. Pak si na mne brousil zuby tatínkův kolega ze sousedního dvora. — Byl o rok mladší než otec — to by mi bylo konečně nevadilo — taková správcovská štace už stojí za to, aby člověk nad něčím zamhouřil oko . . . ale ten jeho život, ta jeho minulost! To bylo něco příšerného. Měli jsme služku z jeho dvora. Přijdu do kuchyně a slyším, jak si holky vypravují svoje zkušenosti. Otřásla jsem se hrůzou a studem nad tím, co jsem slyšela. Pak už tu zbyl jenom učitel z naší vesnice. Milý, hodný člověk, luze o mne stál, nemohu také říci, že by se mi byl nezamlouval . . .«

»Vida . . . vida,« prohodila šelmovsky Maryna . . . »jak ta láska snadno klopýtne!«

»Tys fanfárum — na všechno se díváš potrhlýma očima. Zamlouval se mi — nic víc. — O nějakém vzplanutí tu není ani řeči. Uctivě pozdravil, potkal-li nás, promluvil rozumné, vážné slovo, a to bylo všechno. Na víc si nikdo nikdy netroufal. To není jako ta dnešní mládež. V poledne se potkají, večer už si padnou do náruče. Tenkrát ještě mělo slovo známost nějaký smysl. Zkrátka a dobře, učitele jsem si nevzala proto, poněvadž jsem nechtěla celý život ztrávit v zastrčené vesnici.«

»Sama jste říkávala, co jste se najezdila do

krajského města, ba i do Prahy, připomínala Maryna další slabiny maminčiných snah, sluj co sluj ženicha sehnat.

»A co jsme měli dělat?«, hájila se prostě matka — »dvůr byl na samotě, a celý boží rok krom nějakého toho vandráka kloudného člověka jsme nespatřili. Co pak dnes . . . dnes je všechno jinačí. Z města se v neděli všechno vyhrne do boží přírody, a laková holka ze samoty vyjde si na procházku a už to je. Celý boží týden byli jsme jako pohádkové princezny zaklety, a nediv se, že jsme se na tu nedělní vyjížďku těšily jako na vykoupení, jako na vysvobození ze žaláře. Jednou jsme jeli do Turnova, po druhé do Jičína, ba i do Mladé Boleslavi jsme zajížděli. Už nám táhlo na dvacátý rok, a ani jedna nešla z domu, Jetynka byla už pětadvacet, a mně bylo skorem čtyřiadvacet . . . a pořád nic. O selské synky ovšem jsme nestáli . . . kde pak, dcera z panského dvora a na statek! — a ženichů v celém kraji o nic víc, než prstů u jedné ruky. Konečně došla řada na Jetynku . . . a jakou náhodou! Kupovala v Turnově tatínkovi v trafice doutníky a selkala se tam s tajemníkem. Hned druhý den toulal se kolem dvora, Jetynka vyšla do zahrádky nařezat růží . . . a za chvilku si ho přivedla domů.

»Tak jaký je vlastně rozdíl v té mládeži dneška s tou mládeží vaší doby,« rezesmála se Maryna.

»Ohromný . . . nebetyčný . . . to byl člověk s postavením, nápadník z Berouna, kdežto ti dnešní jsou všichni z Drážďan,« hájila se matka. Holka, jen kdybys ty se tak vdala, jako tvoje teta. Jsou dnes nejbohatší z celého kraje, Jelčin muž udělal znamenitou karieru, stal se poslancem, a jednou byl u nich na svačině dokonce ministr, Jeho Excellence. O takovém štěstí se tobě ani ve snu nebude zdát.«

»To je nějaké štěstí!« — hořce řekla Maryna . . . »však já dobře vím, jaké strašné chvíle teta prožila. Byla jsem ještě malinká holčička, když k nám přijela polomrtvá nad tím, co se s nimi děje. Jen si vzpomeňte, jak tu tenkrát seděla a jaké zoufalství ozývalo se z jejího nářku Okna jim vyltoukli, několik dní si netroufali ani na ulici se ukázat, a o panu poslanci se psalo v novinách, že kde koho okradl a že si pomohl k jmění nekalým způsobem. Pozdě v noci přijel za tetou její muž a skoro do rána se s tatínkem umlouvali a radili, co dělat? Mnoho jsem tenkrát slyšela, čemu jsem nerozuměla, ale ten pocit jsem, maminko, měla, že zbohatli nápadně rychlým a záhadným způsobem. Praskala jim půda pod nohama, dokonce se jednalo o propuštění, vlastně vyhnání z úřadu bez pense . . .«

»To byla bídná závist,« rozčileně vykládala matka . . . nevíš od toho ani rohy ani nohy, a budeš vlastní příbuzenstvo odsuzovat! Nezapírám, že teta si také odbyla svůj očistec, ale na štěstí to všechno přečkali a na konec slavně vyhráli.«

»Ale jak? Protože se jejich nepřátelé porvali mezi sebou, přišla do toho jiná, ještě větší lokální ostuda, a pan tajemník mimo všechno nadání byl za větrem, v úplném bezpečí. Všechno vím, všechno pamatuji a dívám se na to nezkalenýma očima« — neústupně porážela matku dcera — »protivníci chytili se do křížku, obě strany potřebovaly při volbách přípřež — a obě strany ucházely se o ni u toho, koho ještě včera křižovali. To byla jediná jejich záchrana, což je při tom to nejsmutnější. Najednou byl zase z tajemníka dokonalý muž, ze zloděje stal se přes noc čestný muž! To všechno bylo černé na bílém, to všechno bylo v novinách — a vy řeknete, že všeho původem byla bídná závist. I nebyla, maminko . . kdyby v tom byla jenom ta závist, kdyby se byl tetin muž mohl opříti o svoji čest, nebyl by uvažoval o tom, nešlo-li by pohromu zažehnat podplacením. — To se mi na tatínkovi tenkrát nesmírně líbilo, že se tomu vzepřel a že od toho energicky ztrazoval. Jako dnes by to bylo, tak jasně se na to pamatuji, co řekl: »Máš-li čisté ruce — ničeho a nikoho se neboj a nic se ti nestane. Uznávám, že to není nijak příjemné, octne-li se člověk na takovém pranýři — ale nic naplat, musíš vytrvat. Podplácením si nepomůžeš — naopak, svou situaci pohoršíš. To znamená, že cítíš svou slabost, že se přiznáváš k vině — a toho přece u tebe nepředpokládám. Nic nevadí, že jiní podplácejí — předně to nevíš jistě, a za druhé — a to je to hlavní— ještě se nestalo, aby no-

viny popravily nevinného člověka. Jsi-li čist, jednal-li jsi korektně — dostane se ti zadostučinění . . .«

»To je div, že jsi aspoň tatínka vzala do ochrany . . .«

»To je přece očividno . . . však on také po celý život se choval jako čestný muž. To je ostatně to jediné, co se mně na státních úřednících líbí a co mi imponuje . . . skorem všichni mají nepatrné příjmy, mají četné rodiny, starají se o ně a pečují o jejich vychování, a přec velice zřídka kdy se stane, aby státní úředník dopustil se takové ničemnosti.«

Matka živě zatleskala rukama a vítězoslavně zvolala:

»Sláva bohu — konečně jsme dostali od své dceručky plnou satisfakci!«

»Vím dobře, kam míříte, maminko! Trochu jsme odbočili — zavinily to vaše vzpomínky, které ráda poslouchám. Mají svůj zvláštní půvab. Mají v sobě něco z toho kouzla starožitnosti. Řeknu vám upřímně, že vás mám nejradši, když se celičká ponoříte do těchto reminiscencí. To bych vás celičkou zulíbala, když začnete hovořit o svých mladých letech, o lidech ze dvora, o tom vskutku krásném a půvabném životě ve dvoře pod hradní ruinou. Ani nevíte, ani netušíte, jak bezounky dovedete líčit ráz kraje, v němž jste se narodila. Jak pěkně umíte několika slovy vymalovat krajinu, její lesy, ty rybníky, jež jdou za sebou jako odložená kola na pěšince ke mlýnu vedoucí! Byly mně vždycky milejší ty vaše vzpomínky, než pohádky, které už nebyly a nejsou vašemu naturelu tak blízké.

Vraťme se však tam, odkud jsme vyšly. Chtěla jsem vám něco říci, co mne už dávno tlačí na srdci. Musí to ven, jako poupátko z obalu, aby se člověku ulevilo. Vzala jste si malého úředníka a nerada vidíte, když vaše dcera nesdílí vašich názorů. Povězme si o tom upřímně slovíčko, promluvme si jako matka s dcerou, které nemají míti před sebou žádných tajností. Byla jste a jste doposud s tatínkem šťastna — vy jste byla vzornou chotí, tatínek jemným, skutečně ušlechtilým manželem.

»Prosím tě, Maryno . . . . . ozvala se matka . . . . . »nemohu ani vysloviti, jak je mi trapno, poslouchat tohle tvoje vysokomyslné uznání.«

»Nechte mne, maminko domluvil — tohle zakřikování nemá žádného smyslu. Mluvím přece zcela rozumně, a nikdo by v mých slovech nenalezl ničeho, nad čím by se mohl pozastavit. Snad jsem nevolila těch pravých výrazu — ale chci býti upřímná, a proto nic nezamlčuji a nic nezahaluji. Přám se vás,maminko, jak by bylo vypadalo vaše manželství, kdybyste se byli nemohli v nejtrudnějších dobách opříti o vaše věno. Pravda — nebylo ohromné, ale bylo přece jenom slušné, na vaše poměry velmi slušné a vydatné.«

»K smíchu je mi, holka, tahle tvoje řeč« — přerušila ji matka, »to bych si byla nemohla tatínka vzít!«

»Tak vidíte! Dost možná, že byste se byla vůbec nevdala, kdybyste byla odmítla i tatínka. Asi za rok na to, když jsem se narodila, byl tatínek přeložen do Prahy. Splnilo se vaše dávné, vaše horoucí přání, že ano?

»Ovšem — to nám také všichni lidé záviděli. Tatínek se mě jednou pochlubil, že chodil s dvorním radou Havlem do školy a že si s ním tyká. Projela mi hlavou myšlenka, nedala jsem tatínkovi pokoj a tak dlouho jsem mu mluvila do duše, až si k tomu dvornímu radovi vyjel do Prahy a poprosil ho o přímluvu. To víš, takový dvorní rada je malý Pánbůh — škrtne pérem a už je rozhodnuto. To byl přímo poprask, když byl tatínek přeložen do Prahy. Přišlo to z čista jasna, jako blesk z jasné oblohy. Na tu Prahu byli totiž dva konkurenti, tatínek a jeho kolega, jenž byl příbuzným našeho poslance. To bylo na tom to nejsensačnější, že se stalo to, co chtěl dvorní rada a ne to, co si přál pan poslanec . Byla z toho tenkrát veliká mela . . . náš pan poslanec si vykasal rukávy a dojel si na dvorního radu do Prahy — že prý mu poví několik slovíček, jež si nedá za rámeček. Ale valně nepochodil — dvorní rada byl tak zvaný paličák a panu poslanci rovnou řekl, aby se staral raději o politiku — tam že je pro něho mnohem víc a mnohem potřebnější práce.«

»Co byste si byli v té Praze počali,« pokračovala dcera . . . »kdybyste byli bývali odkázáni jenom na svou gáži?«

Přece by nám nemohlo nic takového ani ve snách napadnouti,« užasle řekla matka .... jenom si představ, o co jsme přišli a jak drahé jsme ty louhy po Praze zaplatili! Do dvora jsme měli něco přes hodinku cesty, a všechno do domácnosti jsem dostala z domova. Bože, kde jsou ty časy, kdy jsem za máslo, za tvaroh, za vejce, za brambory a za ovoce nevydala ani krejcaru! A těch kuřat, těch holubů, těch bažantů a těch zajíců! Ani říci nedovedu, jaké jsme mívali časy! Posel ze dvora musel denně do města, a to víš, že toho maminka použila, abychom měli denně všechno čerstvé. To bylo také to jediné, čeho jsme hrozně litovali.

Dlouho, dlouho jsme nemohli zvyknouti na pražské zboží, jež ovšem nemohlo se s naším venkovským porovnati. Tatínkovi se také strašně stýskalo po venkově, zejména po procházkách. Takřka denně jsme byli doma, pobyli jsme nějakou hodinku, povečeřeli jsme, výborně jsme se pobavili, pak jsme si sedli do kočáru a pěkně pohodlně jsme se dostali domů. Jaká pomoc — já tenkrát nevýslovně toužila po Praze. Tolik jsem se těšila na divadla, na zábavy, o kterých jsem slýchala jako o pohádkách. Stalo se, co jsem si přála. Nevím, nevím, bylo-li to dobré, že jsme šli do té Prahy!«

Pokračování.

CAMILL ORFANO MUTTICH:

MENDELSSOHN V PÍSNÍCH BEZE SLOV . . .

Své ouvertury v plné bouři hraje —
jak živel rozpoutaný tkne se strun.
Když moře stichlo — v světlé, snivé kraje
dál v louze žene zkroskotaný člun.

Svou duši v labyrintu temném skryje
a bloudí — k Antigoně hledá vzněť —
by smutkem v chorech zvlnil melodie
než šťastnou cestou navrátí se zpět . . .

Pak v klenbu gotickou se uzavírá
jak bledý — v oku matný svit
— a z varhan loudí tlajený vzdech.

Však žal mu vázne na znavených rtech
a vyznání se projeviti vzpírá —
dalť v »Písně beze slov« On všechen cit.

Snad v tvůrčí síle záhy proto zmírá
by sebou vzal — co nelze vyslovit?!

NAD SONATOU BEETHOVENOVOU.

PŘIPSÁNO: SLEČNĚ JULII J. „VE SVITU LUNY."

Jdou hlavou myšlenky jak škála tónů
a mezi ně se loudí z hrudi sten
jak mocný úder akkordu, v němž tonu,
jejž rozechvěl znal — jenom Beethoven . . .

A v nitru mém to jako vlny bouří,
a v píseň smutku bloudím chvějným rtem,
v ponurých rytmech zrak se ve sny mhouří
kde chimér sbory pějí requiem.

Jsem v chrámu svém, v mystickém sídle bohů,
v srdci, mám oltář lásky postaven
před nímž se klaním, přísný Asketa . . .

Jeť duše moje v hříchu prokleta
a v dál mne žene cestou — plnou hlohu,
kde klesám ulýrán — a unaven . . .

A výkřik můj? — tím soucit sotva zmohu,
když nezmohl jej písní — Beethoven.

NAD LISZTOVOU RHAPSODIÍ.

Kde jiný skončil, začíná On znovu
lou silou vůle — jež ovládá lon;
jen v Božskou komedii Danleovu
dal skladbou symfonií — srázný sklon.

Tam kde se zrodil — blíž uherské pusty,
žhne v písních lidu rozohněný rel,
když sladký žal se line jeho ústy . .
On těmi zvuky fascinuje svět.

Když v lklivých houslí vzlykol čardáš zvnčí
a cymbal chvěje strunou v kaskadách,
— v lom kouzlu rosle jeho rhapsodie.

V cigánských písních duše znovu žije
stržena proudem — klesá do područí
a o hvězdách sní v dálných výšinách . . .

Ty vroucí písně v mojí hlavě hlučí
jak hukot vodopádu v hlubinách —.

Z CYKLU „PRAELUDIUM".

BOH. BAUŠE:

BIOLOGIE V NOVĚJŠÍ BELLETRII.

Radosl na vědách přírodních není za našich dnů majetkem jednotlivců, nýbrž vniká do vědomí širších vzdělaných kruhů. Zoologické zahrady, musea, veřejné přednášky budí tento zájem. Kdežto však jiné obory, historie, umění, filosofie, cestopis i náboženské spisy nalézají svůj široký kruh vzdělaného čtenářstva, vyhýbá se tento proud namnoze spisům přírodopisným. Souvisí to jistě s celým jednostranným směrem někdejšího humanistického vzdělání, v němž v jesuitských gymnasiích bylo vědám přírodním vyhrknuto jen podřízené místo. Kdežto jazyk spisovný v oborech ostatních se tříbil a našel své klassiky v podání, pracovalo se v popisných vědách způsobem dost barbarským »vzdáleným všech múz a gracií.« Spousta jmen s různým zdarem z latiny a řečtiny tvořených, u nás násilně pak překládaných, ruská terminologie popisná atd., vše to odstrašuje mnohé vzdělance, ač bylo toho všeho nevyhnutelně zapotřebí k zbudování bezpečného základu soustavného bádání. »Přírodopis« však není dávno již pouhým popisem říší. Přírodozpyt vniká všemi směry do poznávání podstaty tvorstva. Žádáme na každém kameni, by vypravoval svou historii, na každém živoku, by vysvětlil, odkud se vzal, jak nabyl svých vlastností, jak žije svá dramata životní, historii svých lásek, zápasu, tragické i komické situace. Není též onoho škatulkování věd, jak ve škole bývalo, že v hodině jednoho předmětu bylo hříchem mluviti o jiném oboru. Jeden máme mozek, a v tom vnímají se dojmy všeho druhu.

Jest několik lidí, kteří se zabývají zoologií, a jest spousta vzdělanců, kteří rádi sáhnou po knize v tom oboru, není-li psána formou odpuzující, přeplněna cizojazyčnými termíny, stručností lékařských receptů, vzhledu logaritmických tabulek. Jsou učenci, kteří myslí, že by si zadali, kdyby psali jinak, jsou však jiní, kteří sestoupili se svého kothurnu, a formou klassickou šířili výsledky bádání do širších kruhů. Budiž jmenován jen Alex. Humbold, u nás Purkyně, v Anglii Huxley, Fabre ve Francii a j. Vznikla i spousta populárních spisů, jež třeba bráti opatrně a s porozuměním, mají-li přinésti kýžený výsledek. Každá věda louží po pravdě, neobejde se však bez domysłů a hypothés. Absolutní pravdy« se snad nikdy nedoděláme, a víra ve slušná dogmata ve vědě přírodní znamenala jen závoru a suchý katechismus k papouškování z paměti. Myšlenka humanistická vede právě k tomu, považovali požitek pravdy za snahu po pravdě, po ideálu snad nikdy dosažitelném —

Tak i dnes jako každá věda opouští i přírodní někdy bezpečnou půdu poznaného, a vydává se na bezmezné pole obrazotvornosti a melatysiky. Nikdy však nelpí na pojaté theorii, otvírá-li zkušenost novou cestu, kterou bychom představiti si mohli rozluštění problému přímo naší zkušenosti nepřístupné.

Populární spisy rády zabíhají právě na tuto vratkou půdu, berouce pouhé theorie za předpoklad dokázaný a nemajíce dosti kritiky lidského poznávání, které může pozorovati jako mechanismus, ale nikdy ho nevyslihuje cestou přírodovědeckou.

Kdo chce tedy čerpati z pokladu poznaného a probádaného pro skutečné poučení širších kruhů, zůstane na poli skutečného poznání, které věru jest bohaté dosti, by upokojilo po stránce myšlenkové i praktické.

V novější době i belletrie čerpá ze studnic věd přírodních tvoříc část literatury zábavně poučné, bez vyslovené tendence poučovali, která v díle uměleckém nikde se nevtírá. Původcem tohoto druhu literatury jest Jules Verne se svými romány, vtipnými, duchaplně vymyšlenými, v nichž duch předbíhá svět poznaný, a nehledě ku překážkám technickým, vykonává věci ohromné, neuvěřitelné, ale čtenář jest oslněn pravdě podobností v líčení. — A věru že moderní vědy přírodní a technické poskytovaly hojnost námětů i ideálů v tom čase zdánlivě nedostižných, ke kterým se moderní doba nejen přiblížila, ale je i předstihla. Vzpomeňme si jen na pokrok vzduchoplavby od pokusů Nadara a Giffarda. Jak zastaralý jest dnes první fantastický román Vernův »Cinq semaines en ballon« a po cestě Stanleyové »temnou pevninou« nepravdivý. Dávno nejsou pravdou fantasmagorie Verneovy jednající na obou pólech, jež zatím byly dosaženy a jich pravá povaha prozkoumána. Cestu kolem světa lze dnes vykonati bez překážek mnohem dříve nežli za 80 dní; podmořské čluny staly se skutečností. Kdyby zjevení na »pustém hradu v Karpatech« předváděla se dnes, oč životněji by se nesto v kinografu s gramofonem, nežli způsobené pouhou laternou magikou. Jest třeba totiž u Verneových románů míti na paměti, že chtějí »zákeřně poučovati«, že celý vtip a nerv díla zakládá se na logice a skutečných faktech. Řada jeho románů představuje skutečně celou bibliotheku lidského snažení a vědění o zemi, moři, světovém prostoru a vesmíru, skutečných i vyloužených úspěchů člověka.

A předce jsou dnes spisy jeho zastaralé, překonané a upadnou záhy v zapomenutí. Psány o překot vykazovaly hned v prvních vydáních mnohou povrchnost, chyby a nedostatky, a nikdy nedošlo k opravě v dalších vydáních. — Zvlášť zoologie a geologie špatně pochodily v jeho románech, a chyby ty ještě zvětšily místy naše překlady, nesprávnou terminologií.

O skutečném prohloubení do dílny přírody svědčí dílo dánského spisovatele Karla Ewalda (nar. 1856 v Bredelykke ve Šlesviku, zemřel 1908). Slávu mu zabezpečily jeho »přírodopisné báchorky« (Co matka příroda vypravuje) v nichž jeví přejemný cit a vřelé porozumění duše dítěte.

Mládež dánská jest nadšena jeho povídkami, z nichž některé dánské ministerstvo kultu a vyučování vsadilo i do čítanek, a jichž soubor vyšel v Německu (Kosmos), Anglii, Americe, Švédsku a Holandsku. U nás jen jednotlivé staly vyšly v překladu roztroušené v různých časopisech. V cizích vydáních nalézají se případné rozmarné illustrace, a zavděčilo by se některé nakladatelstvo čtenářstvu mladému i staršímu podobným vydáním lépe, nežli vydáváním zastaralých Verneových románů s illustracemi fantastickými, přehnanými, honícími se za nepřirozenými sensacemi.

Jiný milý host v naší literatuře (viz Osení čís. 9 a 15) jest americký spisovatel Ernest Thompson Seton, malíř a lovec, jenž hluboko vnikl do duše zvířete na volné prérii, žije mezi volnými pastevci, a pérem obratným vřele se přimlouvá za ochranu přírodních památek, zvláště pak volných bezúhonných zvířat, jimž hrozí nesmyslným pronásledováním vyhubení a zkáza. — »Moje povídky jsou p r a v d i v é. — Ačkoli jsem dějinou pravdu na některých místech obešel: hrdinové, zvířata mé knihy skutečně žili. Život jejich plynul, jak jsem jej vylíčil, a oni dokázali svou osobnost i velikost hrdinnou důrazněji nežli může podati slabé mé péro«. Vybral si pak za předmět svých povídek určitě jedince

ze živočišstva; karaklery plné síly a věrnosti (Wully, Bingo), obětavé lásky (malka liška, čírka), láska k svobodě (kůň mimochodník), slalečnosti (Arno, pošlovní holub v Topičově Sborníku). Původní vydání jest též zdobeno rozmarnými kresbami autorovými a jeho choti.

Dokončení.

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

Oddalte sňatek a časem lomu zamezte,« pravil Holař, dojat upřímným hořem, jež vyznával ze slov pana Valeny.

»Ne, k lomu nepřivolím,« řekl odhodlaně. »Náš dům nesmí býti v podezření zrády. Chyběla-li moje dcera, že dávala příliš dlouho selníkovi naději, ať za svou chybu trpí. Bylo by zbabělé, opouštět Kozáka. On sám není také lolik vinen. Je prudké, nestálé povahy a Hanino chování ho opravňovalo, aby si dělal naděje. Kdybychom ho nyní my opustili, ztratil by poslední oporu. On bude vyšetřován pro svůj souboj a kdyby nebyla Hana jeho nevěstou, vším právem řekne vojenský soud, že se svého skutku dopustil ne ze žárlivosti, ale z nízké msty. A tím by byla jeho budoucnost spečetěna. Bude-li soud věděti, že Hana je jeho snoubenkou, přikloní se myšlence, že spor povstal pouze z jeho nedůtklivosti a podráždění a rozsudek ho nezničí.«

»Tím ovšem bude můj bratr postaven do světla člověka nesnášenlivého,« prohodil Holař trpce.

»O to je postaráno, aby čest vašeho pana bratra zůstala nedotčena. Už jsem dal do protokolu, že byl váš bratr rodině milejší a mé dceři právě tak milý jako selník Kozák, že však po neblahé události rozhodla se moje dcera podati ruku tomulo. Věřte, že je to proň jako almužna a pro mou dceru nesmírná oběť, o jejíž velikosti vám teprve budoucnost pravou představu přinese. Dokud leží selník nemocen, jest ještě několik dní svobodná, ale potom nastane její duševní peklo.«

»Což ho musíte zachraňovati?«, lázal se Holař prudce. »Kde jsou zde důvody? Nač se může odvolávati? Právě nyní jsou vaše závazky rozvázány.«

»Jste na omylu,« zavrtěl Valena hlavou a zadíval se na stezku, po které šli. »Já už nyní jeho povaze rozumím. Není zlým člověkem, má dobré srdce, ale je vznětlivý, prchlivý a nesnese odporu. Zmocní-li se ho nějaká myšlenka, jde slepě za ní a běda, postaví-li se mu do cesty nějaká překážka. On považoval Hanu za svou a vida nebezpečenství, šel slepě proti odpůrci a donutil ho, aby se s ním bil. Jsem přesvědčen, že ho donutil a jsem přesvědčen, že ho ve slepém vzteku zúmyslně tak zranil, aby nevyvázl. Postaví-li se mu nyní Hana na odpor, půjde proti ní nebo proti sobě. Uvažte přece, že by moje dítě muselo sešílet, kdyby ještě druhý muž pro ni ztratil život. Snad se jí podaří časem zbaviti ho jeho vášní, snad časem překonají síly, které se v její duši rozprostřely, snad si přece vybojuje spokojený život. Jen vy jí ještě odpusťte a nemnožte její muka nepřátelstvím. Ani nevíte, jak by se celé rodině ulevilo, kdybyste přišel mezi nás a řekl nám, že nám odpouštíte a že si nepřejete, aby nás osud dále stíhal.«

Až slze do očí pana Valeny vyskočily, jak horoucně prosil za jeho odpuštění a Holař uvědomiv si sliby nebožtíkovi dané, zachvěl se v úzkosti, co nyní počíti.

»Milerád vám vyhovím, ale jednoho ode mne nežádejte, odpuštění Kozákovi,« pravil po chvíli velmi vážně. »Slíbil jsem mrtvole bratrově, že se pomstím a jakmile bude selník zdráv, budu žádat zadostiučinění.«

»To jsem tušil,« pronesl Valena jako pro sebe.

»Je to přirozené a třeba že to není křesťanské, je to mužné. Postavil-li on mého bratra před onen hrozný okamžik smrti, ať se také sám na takové místo postaví. Možná, že zabije on mě, ale budu-li moci, zabiju já jeho. Chladně a bez výčitek ho zabiju.«

Svá slova pronášel tak ostře a mrazivě, až se sám polekal.

Chcete to udělati před jeho sňatkem, nebo po sňatku?«, ptal se p. Valena po dlouhé chvíli.

»Jakmile bude schopen udrželi v ruce bambilku a střílcli. Budu míti právo volby zbraně i zvolím bambilky. Neměl bych odvahy střílcli, kdyby byl ženat. A vaše dcera nebude se děsiti, že ona něco zavinila.«

»Snad ano, snad ne,« odpovídal Valena zasmušile. »Bylo by to jiné, než kdyby se zabil sám a přece jen to bude souviseti s prvním zločinem. Všechno je tak podivuhodně spojeno a prosloupeno, že ať kdekoliv se dotknete, všudy to bolí. Jaká pomoc, nemám odvahy vás zdržovati. Snad časem vy sám přijdete na jiné myšlenky, snad osud chystá jiné léčky. Musím býti spokojen vaším ujištěním, že jste aspoň svou nenávist k nám odložil. Budeme i za to vám vděčni.«

»Kdybych mohl, pro památku svého bratra bych rád slečně dceři štěstí získal. Ale to by musela odložit své ohledy k setníkovi. Slibuji vám ještě, že vás včas upozorním, a že vám ochotně pomohu, aby slečna byla na čas poslána někam do ciziny. Opakuji, že možná on vyvázne a tím lépe pro něho. Nemám zájmu na vlastním živobě, mám sice známost, ale ta je teprve v počátcích a budu se bez bolesti s ní loučiti.«

»Jak je těžký život otci, který má děti a trne o jejich budoucnost,« povzdychl si Valena.

»Věřím vám a lituji vás. Ale vy máte dětí několik a já měl bratra pouze jednoho. Ostatně dnes není vhodno o všem tom přemýšleti a rozhodovati. Osud přinese sám rozluštění. Opakuji, že jsem rád vám dal ujištění, že vám i celé rodině přeji od srdce, aby vás nic zlého nepotkalo a budu-li moci někdy něčím přispěti k vašemu štěstí, budu to rád konati pro památku svého bratra.«

»Jsem spokojen a znovu vám děkuji. Promiňte, přijdu to našim oznámit, věřte mi, oslýchali se na pohřeb jíti, jak byli sklíčeni vědomím, že jim nejste přítelem. A jako jste vy mně nabídl svou přátelskou pomoc, jsem, pane doktore, od tohoto okamžiku vaším upřímným přítelem pro všecek budoucí čas.«

Stiskli si ruce a mlčky šli k zámku. U vchodu ještě jednou si ruce podali a Valena vešel do vrátí. Hotař dojal rozmluvou zašel oklikou postranními stezkami k lesu a prošel jeho část. Nevěděl, kde jeho bratr padl a nepřál si toho místa znáti, vědom si, že by do smrti ho ono místo jako příšera pronásledovalo.

Když se vracel, stálo již na zámeckém nádvoří oddělení pěšího vojska s hudbou a jenerál přecházel ve společnosti důstojníků. Šel se mu ohlásit a jenerál, vysloviv politování nad smrtí Blažejovou, tázal se ho živě, kdy dostal zprávu. Projevoval lítost, že tehdy nenařídil, aby mu byla přidělena patrola znalá krajiny.

Tázal se, byl-li také podíval se na Kozáka, ale postřehl hned, že se dotkl nepravé struny.

»Ach ovšem, on je stále ještě sláb,« opravoval se. »Nu, věc bude velmi přísně vyšetřena, aby si snad jiní nevzali špatný příklad a nepočínali si s podobnou lehkomyslností. Památka vašeho bratra bude ve vojsku vždy čestná.«

Hotař vyslechl zdvořilostní fráse a potom šel stranou. Bylo mu milé, že ho neobtěžují a že mu popřávají samoty. Pozoroval, jak přicházejí záslupy zvědavého lidu i oddíly vojska a hořce si myslil, že všichni ti lidé přicházejí, aby se podívali, jak vypadá vojenský pohřeb a slyšeli vojenskou hudbu, a vojáci počítají, kdy se to skončí a kdy konečně budou dopravováni do svých stanovišť, aby si odpočinuli. Na prstech by spočítal, kdož v duchu se s mrtvým upřímně zabývají a jeho litují. Jen venek, pozlátko, bezvýznamný nátěr a věc sama jim uniká.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

R. J. KRONBAUER:

J. S. MACHAR A ANTONÍN SOVA.

Vyrojilo se a vyrojí několik padesátek, Machar a Sova zahajují voj. Umělecké prapory jejich vysoko vlají nad hlavami našimi. Ve vřavě, která se v naší české domácnosti roz-

poutala, nemohly ulonouti tak významna jubilea. Pouluchly jiné aféry, všechno ostatní do pozadí zallačeno — ale literatura v tomto přívalu slavně uhájila svou sílu a svůj význam.

Staré přátely jenom literatura pojila. Osobní styky obmezeny na míru nejmenší. Jaroslav Kvapil řekl jednou: »S Jensenem vidím se častěji, než se starými a věrnými kamarády, o kterých jenom čtu, ale kterých třeba léta nepotkám.« Před dávnými a dávnými roky tvořili jsme růženec. Nebylo dne, abychom neprožili několik hodin ve družném pohovoru. Všechno dávno minulo, a zdá se, jakoby všechno už dávno bylo zapomenulo. Byla doba, kdy se staří a věrní druhové vídali jenom na pohřbech svých soudruhů z mladých let. Pochovávali jsme Jana Arnoše, Jana Červenku, Antonína Kloseho, pochovávali jsme Ludka Marolda, Rudolfa Innemana, pochovávali jsme naši literární hvězdu, čistý, ryzí ideál našich uměleckých snů, paní Hannu Kvapilovou-Kubešovou! Na těch pohřbech jenom jsme si ruku podali, a očima jsme si řekli, jak bolestné, jak významné je toto naše setkání. Jsme už všichni zvážení a spočítáni! Už těch věrných zbyla jenom hrstka. Víc už je jich dole, než nahoře. Těla chodíš ulicemi, kamaráda nevidíš a nepotkáš — zabloudíš na svatá pole, projdeš jednu ulici — a kolik tu je těch pozastavení, těch šlací, kolem nichž nemůžeš přejíti bez pozdravu, bez tklivé vzpomínky!

Růženec dlouho odolával, ale přišla doba, kdy se poutko přetrhlo, a kuličky rozkutálely se do celého světa. Nebyl jeden tento růženec — bylo už jich tentokrát několik. Dnes není třeba rozlišovat a rozeznávat — dnes jenom vzpomínky chtějí promluvit, srdce si chce ulevit. Uchovaly se jako fialinky, sluleny ke zdi, kde touhyplně čekají na sluníčko, aby se zamodraly a aby vydaly vůni, o kterou kvítek nepřijde do skonání světa. To nejkrásnější, co bylo a co se v duši uchovalo, jsou přece jenom tyto fialinky, které zůstanou nejdražší pro svou skromnost a pro svou věrnost. Dvě podávám k jubileu — jednu J. S. Macharovi, druhou Antonínu Sovovi.

Začaly bušit na bohémskou mansardičku existenční starosti. Nejdřív, tuším, zakotvil Fr. X. Svoboda, jenž zaútočil se zdarem na Městskou spořitelnu, a byl ihned přijat. Spořitelna znamenala tenkrát něco lepšího, než magistrát. Kdo nemohl se dostati k Zemskému výboru, tomu existenčním eldorádem byla spořitelna. Najednou vjelo do literátu zvláštní snažení — všichni činili pokusy, aby se někde uchytili. Někteří dali se do učení a konali zkoušku za zkouškou. Jediný Bohdan Kaminský odolal — svou svobodu že neprodá a kancelářský chomout na sebe že nevezme! Dvorní rada Zampach býval také v těch dobách naším soudruhem. Novinařil nějakou dobu — najednou zmizel, a nikdo nevěděl, kam se poděl. Zatulil se do malého domečku u Troje, tam se zamotal jako bourec hedvábník do své kukly, a neukázal se dřív, dokud neodbyl státní zkoušky.

Svůj kroužek míval J. S. Machar. A najednou také ho posedla vážná snaha. Nevím už, nepamatuji se, jakými cestami se braly jeho plány, ale na jednu věc se určitě pamatuji. Na moment, jenž rozhodl o celém životě Macharově a jenž ho pohnul k tomu, že opustil Prahu a že přesídlil do Vídně. To vše muselo se státi, to bylo mu souzeno, aby se z něho stal — Machar. Vzpomínám na chvíli, kdy jsme seděli spolu na lavičce v dolejší části Žofína. Machar byl zamyšlen a nerozhodnut. Vyňal psaní od prof. Alberla, v němž mu bylo nabízeno místo ve Vídni! Je-li člověku něco přes dvacet roků a je-li básníkem, těžko se rozhoduje a těžko se to loučí s Prahou. A v té době Machar měl tu duši zlatou a oddanou, pro kterou by byl život dal.

Řekl pevné, neodvolatelné slovo — a od té doby stala se Vídeň jeho literární tribunou, jeho rodinným tuskulem.

Machar byl rázný, energický, zrnalý jako žula. Antonínu Sovovi jsme říkali »naše literární mimosa.« Byl vždycky spíš melancholikem. Na černých hodinkách našich býval rád účasten, ale spíš mluvil úsměvem a očima. To nebyl ještě Antonín Sova — to byl Ilja Georgov. Všechno kolem něho začalo si dělat kolem sebe hradbičku, každý si našel nějaké to políčko, na němž hledal skývu toho chleba. Kdo pak mohl míti tu odvahu, spolehnouti jenom na literaturu! Kamarádi, kteří už zakotvili, nebyli zrovna nad-

šem svým povoláním — ale pochvalovali si, že se mohou literatuře nebo umění věnovati s větším klidem. A tak se stalo, že Antonín Sova byl přijat a nastoupil službu u pražského magistrátu!

To bylo něco tak neuvěřitelného, že se o tom mluvilo tenkrát jako o něčem nepochopitelném a neslučitelném s pojmem básníka povahy Sovovy. O Macharovi se vědělo, že se živoří nebojí, že dovede na jezu se s vlnami rvát a že síla jeho všechno zdolá. Ale Sova, a kancelářská úmorná lopota — to nám připadalo tak nemožné, jako žádat od lilie, aby kvetla ve sklepě a slavík aby pěl v katakombách. Mysleli jsme že dlouho to nevydrží a že záhy kancelářské ovzduší opustí. První měsíce jsme se na něho ptali jako na člověka, jenž dostal se do vězení.

Ale bylo souzeno Sovovi, aby se dostal ze stínu na výsluní. Léta uplynula jako voda — a mimo všechno nadání stala se veliká, blahodárná změna. S o v a p ř e l o ž e n d o k n i h o v n y k r á l. h l. m ě s t a P r a h y. Pamatuji se velmi dobře na tuto důležitou a jistě pamětihodnou změnu. Všichni jsme se z toho ze srdce radovali a všichni jsme mu blahopřáli. Sova se dostal do knižního království, dostal se do ovduší, jež kořenům jeho života dalo novou, vzdušnou zemi. Tam jsem ho viděl několikrát, když jsem se bez pomoci ústavu, jím vedeného, nemohl obejíti. Viděl jsem ho tam obklopeného knihami a poznal jsem, že poslání svoje koná se zanícením, s opravdovou horoucí láskou. — Bylo mi, jakobych zahradníka viděl roubit růže.

Tak osud plní svoje nezbádatelné soudby. Koriguje někdy tak radikálně, že až žasneme nad jeho svérázností, jež zdává se nám býti líbovůlí. Žasli jsme tenkrát a nemohli pochopit, jak se mohl Machar rozhodnouti pro Vídeň. Byla doba jiná, a bylo snad v té době pochopitelno toto naše nazírání. Byli jsme svatosvatě přesvědčeni, že Machar ve Vídni zajde, že kořeny života jeho dostanou se na skálu.

Pochovali jsme ho tenkrát a jak podivuhodně jsme se zmýlili! Dnes je už všechno za nimi, dost možná, že málokdo si vzpomněl a že málokdo ví, z jak nepatrné jiskřičky se rozdmychal oheň, jenž celý český kraj ozářil. Vždy podvečer, když záře horizont zaplavila, na ty doby, kdy se děly tyto ranní převraty, jsem vzpomínal, a za zimy a mrazu života často a často zkřehlou duši vzpomínkou na ohně dávno dohořené jsem zahříval — —

V březnu 1914.

* * *

PAVEL MUDROŇ. Z krásné, ale přeubohé Slovače zalétla k nám smutná zvěst. Zemřel slavný vůdce slovenského lidu Pavel Mudroň. Dokonal dne 9. března v Těšíně. Slovákům byl uznaným vůdcem, všemi stranami ctěným patriarchou. Byl to ohnivý řečník, neunavný organisator, ideální a neohrožený vlastenec, jemuž nejednou dáno okusiti žaláře. Trpěl, neboť »za národ trpěť, oj, vždť to nebolí!« a doufal, tak jako v těžkých svých dobách trpí a doufá všecko Slovensko. Práce jeho nemohla být jiná než drobná, než příprava pro lepší budoucnost a udržování vědomí a víry ve vyšší spravedlnost. Jeho pohřeb stal se velkou, dojemnou manifestací, jedinou, která je Slovákům ještě dovolena. Na 4 tis. lidí ze všech krajů slovens. doprovodilo jej do hrobu. Také český národ byl zastoupen deputací. Nasypána čerstvá země na rov Pavla Mudroně a slovenský lid osiřel. Zůstal sám se svým utrpením. Nad hrobem Slovenského patriarchy těžko pronášel slova uklidňující a posilující naděje. Smutek lidu slovenského a s ním i českého je tak hluboký, že by nesnesl prázdných slov. Nezbývá než pracovat čekat a věřit, že i nešťastné Slovači zasvítí jednou zlaté slunko volnosti.

EPILOG K SEBRANÝM SPISŮM HERITESOVÝM. Autor loučí se ve svazku právě vydaném (T ř i c e s t y a j i n á p r o s a) se svými věrnými čtenáři. Bylo literární událostí, když Herites svoje Sebrané spisy zahájil — a je významným momentem jejich epilog. Herites musel se zastavili v polovině své cesty.

»Tímto svazkem«, praví, »z a s t a v u j e s e n a č a s delší vydávání mých S e b r a n ý c h s p i s ů. Počnou dále zas pravidelně vycházeti, až první vydání zbývajících knih budou aspoň tak rozebrána, aby výkup jich bez poměrných obětí bylo možno uskutečniti. Do knihy poslední,« pokračuje Herites po výpočtu svazků dosud vydaných, přijdou »V o d ň a n s k é v z p o m í n k y« a ostatní články a črty vzpomínkové, jež jsem kdy napsal a které doufám ještě doplniti, ačli se nedostanu k napsání současných a celistvých memoirů, v něž by vše, co před tím podobného napsáno, mohlo v podstatě býti pojato, a tudíž v nich zmizeti. Snad i do sv. XX. nějaký rukopis přibude, nějaká drobotina, již bych snad ještě napsal; mnoho toho jistě už nebude, neboť

pokládám svuj život literární vědomě za ukončený.

Lituji, že jsem nemohl Sebrané spisy své in continuo dokončiti, aby moje životní dílo leželo celistvě před českou veřejností, neboť leprve pak a jedině tehdy bude lze můj literární profil v době, ve které jsem žil a psal, vyznačiti a místo pro jméno mé v ní určiti.

Nevím, dočkám-li toho, a také na věci nic tím se nemění.

Mám toliko přání, aby se tak stalo jednou bez předsudků a s přesnou věcností, s hlediště doby, do které padla tvůrčí moje práce, neboť jen to je správné, a posuzovati a měřiti autora staršího názory a vkusem, ano snad i modou doby pozdější, znamená vždycky nespravedlnost a křivdu.

Jsem jistě sám k sobě dnes velmi kritický a myslím o tom, čím jsem prací svou poctivě vždy myšlenou a sebevědomou se stal a byl ve své současnosti, co nejméně, ujišťuji, že sám se nijak a v nejmenším nepřeceňuji, ale to snad aspoň nebude mně odepřeno, že zachytil jsem svým pérem na sta postav, které skutečně žily, a že takové bylo tenkrát ovzduší, když žily, jak jsem já je líčil.

Dnes ovšem je to přirozeně už po většině retrospektiva.

V Praze, 2. listopadu 1913.

ZEYERuV TÝDEN V PRAZE. (Radúz a Mahulena« — »Marianská zahrada«). — Dvě pohádky Zeyerovy padly do denní vřavy. Znamenalo to opravdu úlevu pro toho, kdo zaloužil po jiných, ušlechtilejších dojmech, pro každou jemnější duši, která nedovede a nechc býti jenom sensací živa. Pohádka »Radúz a Mahulena« ztratila, pravda, mnoho na svém půvabu. O premieře byli jsme nadšeni, dnes už máme jiný zorný úhel a zejména v pohádkách jsme znamenitě vyspěli. Kdyby herci ještě větší divy konali, scéna na skále, kdy Radúz královnu zloducha za vlasy připoutá k zákrsku, nese na sobě kletbu obratu právě v těchto slovech utajenou. Ale sluší naproti tomu uznati, že pohádka byla vypravena s nesmírnou pietou. Ředitel p. Gustav Schmoranz neměl, jak vidno, mnoho nového a originálního k disposici. Ze starého tvořil nové. Takový »Andersen« ve Vídni, jenž pomaloučku jako ztracený syn točí se k vlastní své domovině, je na tom ovšem líp. Slyšel jsem vystovovat o výpravě pohádkového baletu obnosy přímo závratné. Zeyer by také potřeboval této štědrosti — ale není už pohádková tvorba Zeyerova v tom kursu, v jakém bývala. Jsme o mnoho dále, a diváku třeba připravit hody mnohem raffinovanější: Zeyerovi zůstali věrni za to jeho ctitelé, a těch je dnes ještě tolik, že jeho díla nezapadnou nikdy bez ohlasu.

Panu řediteli Schmoranzovi podařio se udělal malý zázrak. Pohádka měla dekorační momenty, jež chytily. Byly chvíle, kdy výpravný styl pohádku takřka dusil. Na hercích bylo pozoroval, zejména s počátku, že tomuto ovzduší odvykli. Nějak se nemohli dostat do pravé pohádkové nálady. Jenom paní Leopolda Dostalová uhodila hned v prologu na čistý ton. Celé její založení a podání jevilo citové pohroužení do vznosných passáží Zeyerových. Umělkyně znamenitě dovede pohádkovou bytost charakterisovat, když ji posloucháš, vidíš její gesta, sleduješ její chování, vše se kryje s pohádkovou představou. Proměna Mahuleny v závěrečném obraze je perlou pohádky. Paní Dostalová prochvěla scénu tuto tak hluboce, tak niterně, že otřásla divadlem. Realističtěji tvořila už paní Marie Laudová. Jak tak někdy podivné momenty způsobí mimořádnost výkonu. Paní Laudová neměla vlastně hrát, poněvadž byla churava. Ale herecká ctižádost nedopustila, aby přišla o zamilovanou a vděčnou roli. Byla už na výpomoc telegraficky zavolána herečka z Plzně. Ale nedošlo k substituci. Paní Laudová v obavě, aby výkon její nebyl natomen fysickým oslabením, napjala všechny síly, a hrála toho večera s temperamentem až podivuhodným. Pan Hašler se statečně zapíral, aby si něco nevypůjčil ze svých rolí dřívějších, a byl vskutku pohádkovým princem. Nejvíc se nám zamlouval ve scéně, kdy nepoznává své Mahuleny. Velice jadrnou figuru vytvořil pan Hurt, dojímavě naříkal pan Čepela, pohádkového krále výborně nakreslil p. Želenský. Královnu vdovu v mohutných rysech provedla pí. Růžena Nasková. Hudba Sukova mi připadala jako jarní pára nad krajem. Brzo zvykáš hudbě, jež se zamlouvá do duše tak nesmazatelně, že brzo si ani pohádku bez ní nedovedeš představiti. Dirigoval sám chéf opery Karel Kovařovic, jenž chopil se díla s opravdovou pietou a uměleckým zápalem.

Ve slavnostním sále královské kanonie na Strahově viděli jsme téhož týdne jinou Zeyerovu pohádku, Marianskou zahradu,« kterou dvanácti živými obrazy apostrofoval malíř Karel Klar. »Marianská zahrada« Zeyerova měla divné osudy. Měla spatřiti světlo světa v nakladatelství J. R. Vilímkově s nádhernou obrazovou úpravou. Všechno bylo hotovo, kniha vytištěna, ba skorem již připravena k pouti do světa — a krutý osud ji stihl. Vypukl požár v páně Vilímkově nakladatelství, a »Marianská zahrada« obrácena v popel.

Ale ještě jiný, literární osud, postihl Julius Zeyer měl původně jiný úmysl. Obíral se myšlenkou odíti zamilovanou svou látku v roucho dramatické. K dílu konal velké, dlouhé studie. Sháněl prameny a legendy po světové literatuře. První, základní kameny mohlo by se říci, hledal a našel v nejbližším okolí. Bohatá knihovna Heritesova i Mokrého stačila ovšem pro první studium. Pak došla řada na prameny méně známé a méně přístupné. Zeyer objížděl kláštery a archivy a bádal v nich a hledal nové a nové motivy k Mariánskému svému literárnímu ideálu. Velice vydatným pomocníkem byl mu bývalý farář v Husinci, později kanovník Českobudějovický a naposled probošt Jindřichohradecký Rodler, jenž Zeyera ve snahách těchto vydatně podporoval. Celou svou bohatou a exotickou knihovnu dal mu k disposici a Zeyer se také nestajil svým uznáním a svou vděčností. První náběhy (snad ani ne ještě zpěvy) čítal Zeyer svým přátelům Heritesovi a Mokrému. — Dramatického roucha se »Mariánské zahradě« nedostalo — Zeyer se rozhodl pro rytmickou prosu, která však už nemá bývalého ohně ani jásavých barev.

Na Strahově došla Mariánská zahrada« pietního úlulku. Řekl bych, že není ani povolanějšího ovzduší pro tuto poesii Zeyerovu. Třetí jaro slaví už Zeyerova biblická óda vzkříšení svoje. Tvůrce obrazů Klar řídil se svědomitě textem a šel ve stopách Zeyerovy básnické vise. Jeho řešení je tlumené. Není to apostrofa dekorativní, je spíš resignovaná, je mystický zašeřená. Uspořádání odpovídá tomuto pojetí. Nic tu není rušivého, co by tě burcovalo z illuse, vyvolané a suggerované básníkem.

Rozhodně pozoruhodný čin. Je mnoho ušlechtilého v tomto podniku, a je vskutku potěšitelno, že jemnější tento druh podívané má svoje ctitele. — Hmotné výsledky jsou překvapující. Pořadatele zušlechťuje i poslání těchto večerů Zeyerovských. Hradčanští slepci dostávají z nich celý výnos. Zapomíná se dnes na tyto opušťěnce, a ti, kdož takovýmto způsobem na ně pamatují, zasluhují uznání! —r.

SPOLEČENSKÝ KATECHISMUS. Sestavil Dr. Jiří Guth. S rychlým vzrůstem českého života vzrůstá i potřeba častých společenských styků. V souhlase s touto potřebou hlásí se stále živěji a zřetelněji nemilý pocit jakési nejistoty v saloně i na ulici, pocit stejně nepříjemný, uvědomujeme-li si sami vlastní nedostatky společ. obratnosti jako, jsme-li svědky lehčích i hrubš., někdy zrovna urážejících prohřešků proti dobrému tonu u někoho jiného. Nedostatečnou znalost zákonu společenského chování snadno si vysvětlíme, rozpomeneme-li se, že jsme společností velmi mladou, bez šlechty rodové i peněžní a ludíž i bez tradic. To je ovšem vysvětlení a omluva, nikoli však důvod, abychom se nestarali o nápravu, jejíž potřebu i blízkost hlásí právě onen nehlbý pocit, který mění se u povah jemnějších v trapné zahanbení, jsou-li ve společ. přítomni distinguovaní cizinci, vzácní hosté, od nichž očekáváme, že pomohou v cizině rozptylovati těžké mraky pomluv, jimiž nás bez únavy zahalují dobří naší sousedé. Takovéto vzájemné mezinárodní návštěvy jsou dobrým zkušebním kamenem naší společenské vyspělosti a přinesly, ne-li jiný, tož alespoň ten prospěch, že touha po nápravě proniká pomalu i v širší vrstvy. Než jakkoli bezvadná representace před cizinou je velmi žádoucí, potřebnější a užitečnější bude, zjemní-li mravy svého dorostu sami pro sebe. Získá tím víc než si myslíme náš život soukromý i veřejný. — Takovéto úvahy asi daly vznik myšlence Společenského katechismu. Dr. Jiří Guth ujal se práce velmi horlivě. Byl k tomu povolán svými velkými styky a zkušenostmi společenskými i svou znalostí velkých zemí a národů kulturních. Autor neměl v úmyslu napsati knihu o obcování s lidmi, ba ani o společenském taktu, — tuto látku ponechal si do druhého dílu, který právě počal vycházeti — nýbrž učinil snůšku společenských pravidel a tak díme zevních. Podává tedy rady a návody, jak pozdravovati, jak se oblékati, jak vystupovati v rodině, na ulici, na návštěvě, v divadle, v kostele, na plesu, při hostině, svatbě, křtinách i na pohřbu. Tedy jakýsi kodex ustálených společenských zvyků, jichž pomíjení uráží. Ale i mezi tato zdánlivě suchá pravidla dovedl vsunouti nespočetně cenných rad, pokynů a poučných i poutavých úvah, které mohou mladou mysl sušlechtiti i po stránce mravní. Dr. Jiří Guth chápe totiž zevnější formu jako výraz nitra a soudí právem, že jemné chování vyvíjí příznivý vliv na mysl i na srdce. Společenský katechismus, vydaný nakladatelstvím Hejda a Tuček, vyšel se zřetelem na naše poměry právě vhod a může přispěti k povznesení českého společenského života velmi platně. Je napsán tak důkladně, že sotva pohřešíme v něm něco podstatného, pokud ovšem život a jeho formy stále se měnící, takovou úplnost připouštějí. A konečně je psán svěže, vskutku poutavě a přesvědčivě. W.

Toto číslo vydáno dne 20. března 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNICE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 18.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

TETA FRANTIŠKA.

PŘÍBĚH VELMI JEDNODUCHÝ, ALE PRAVDIVÝ.

Jedna z kapitol »Několika rodinných vzpomínek pro sestru Olgu« zesnulého strýce Jaromíra měla nápis uvedený a tuto ji opisuji.

Nikdy se doma o tetě Františce podrobněji nemluvilo a tak liché bylo jméno její, takový byl i její existence. — Vzdálená příbuzná, o níž se vědělo skoro míň než nic. — Bývá takových neznámých jednotek v každé rodině, často několik, vyvíjejících se mimo ni a buď kvetoucích, častěji však hynoucích v nějaké neurčité dáli, hlásících se nanejvýše, když je jim zle, ale nikdy, když je jim dobře. Snad v mládí slýchali jste o nich, tenkráte však jenom jedním uchem, nemajíce pro ně zájmu, když jste jich neznali, pak, když zemřeli ti, kdož nebyli jim cizími, ztratili jste všechnu s nimi souvislost a čím delší život, tím více vás od nich vzdaluje, jako když kometa ubíhá do nekonečna. Nemluvě o těch příbuzných, jimž vyhýbáme se z úmysla . . .

Styky rodinné! Ach, jak bývají často rozkošné v pohádkách, novellách a vůbec na papíře, a jak problematické jsou ve skutečnosti! Proč bratři vespolek nebývají dobří a proč bratr bratru nejhloub oči vypichuje? Proč tak často přilnete mnohem úžeji k cizímu než k těm, s nimiž hráli jste se na těchže ňadrech a proč žijete v míru s celým světem cizím, jenom se svými nemůžete se porovnati? Byl bych tebe, Olgo, miloval tak jako tě miluji a budu milovati do skonání, kdybych nebyl zůstal ve světě sám, jako v plotě kůl? . . . Snad ani nelze žíti bez neshod a bez nesnází s lidmi, kteří v blízkém životě rodiny poznali naše slabiny a my jejich, ač bylo by to ještě možno, kdyby bylo všude dobré vůle, kdyby všickni lidé byli dobří, jako jsi ty, Olgo . . .

Ale nechme toho, úvahy o tom nejsou nejradostnější. Prý jenom židé dovedou pěstovat rodinné styky nejenom na venek, ale i uvnitř a mají se rádi až do devátého kolena a potom zas do kolen nových. My, česká krev, máme svárlivost a závist už vínkem v kolíbce, srovnáváme se jako šídla v pytli. Jakoby ďábel mezi námi vichřil.

Byl zimní večer, asi prosincový, nebo vím, že se chumelilo a mrazivý vítr skučel. Kterého roku? — Tys byla Olgo ještě malá, a tenkrát už jsi spala ve své postýlce v ložnici rodičů. Bratr Břeněk a já jsme s matinkou lepili řetězy ze stříbrného a zlatého papíru, pro Ježíška na vánoční stromek, ale také nám už matka připomínala, abychom šli spat. Co chvíli větrovec zalomcoval okny, sypký sníh stříkl na zamrzlé tabule, těžká domovní vrata ob čas zasténala a oheň v kamnech pohasínal. Přes všecky bílé spousty, do nichž halil se celý kraj, bylo náměstí vlastějovské teď asi celé černé, ztuhlé.

Pojednou ozvou se silné, jako zoufalé tři rány na domovní vrata.

»To je bouře venku!« poznamenal otec, který četl noviny.

Matka, stříhající arch zlatého papíru, zarazila se a povídá:

»Počkej, — to jakoby někdo klouk!« A napínala sluch.

»To vítr,« konejšil otec.

Vichřice na okamžik ustala, a v tom nové tři rány na vrata, docela zřetelné.

»Hm, to někdo kluče, máš pravdu,« souhlasil teď otec.

»Kačenko, jdi se podívat!« voláno do kuchyně na služebného ducha, zabaleného ve veliký, vlněný šátek v kuchyncе už studené a

při malé olejové lampičce uklízejícího nádobí po večeři.

Kačenka sama také slyšela ty rány, — ale poněvadž věděla s bezpečností, že všickni obyvatelé našeho domu jsou v teplém závětří, už sama se chystala do pokoje k pánům pro radu co počít.

»Snad někdo nepřijel pošlou?« poznamenal Břeněk dost ostrovtipně, neboť asi v tuto chvíli přijížděla poštovní archa z nejbližší železniční stanice.

»Kdo pak by jezdil!« mínila matka, sama však nebyla tak pevně přesvědčena o svých pochybách, neboť bušení na vrata opakovalo se silněji.

S olejovou lampičkou v ruce zmizela Kačenka v tmavém, širokém průjezdě starého Svačinova domu, klíč zavrzal v zámku ostrým, jakoby zamrzlým zvukem a otevíranými vraty zahučel vítr až do kuchyně. Bylo slyšeti nějaký neznámý hlas a na to zase Kačenčin a hovor se prodlužoval. Matka vyšla teď z kuchyně do předsíňky a v tom slyšíme už těžké kroky bot, oklepávajících sníh a pozdrav:

»Gud'n Ábnd, Tante!«

Otec pozvedl hlavu a naslouchal, — my nerozuměli.

Za malou chvíli vstupovala do pokoje s matkou holčice asi čtrnácti nebo patnáctiletá, oblečená dosti jednoduše do toho psího povětří a blížila se k otci, podávajíc mu ruku.

»To je Elsa Schwarzova,« — vysvětlovala matka, s tváří nevalně radostnou. »Zůstane u nás přes noc . . . A hoši, jděte spát!«

Obrátivši se k děvčeti po německu vysvětlovala asi, kdo jsme a jak se jmenujeme, neboť děvče také nám podávalo studenou, skřehlou ruku. — Nic platno, přese všecku zvědavost musili jsme do vedlejšího pokoje a spát. Přes nejlepší úmysl poslouchat, co se děje vedle, usnuli jsme dřív, než bylo možno něco z vedlejšího pokoje zachytit. — Tam se ostatně mluvilo po německu a my tenkrát, Břeněk a já, neznali ještě ani rozdílů der die das.

Dost neurčitě se pamatuji, že druhého dne Elsa Schwarzova, dcera tety Františky, snídala s námi, že to bylo děvče červených tváří a malých, mžouravých očí, a dopoledne pošlou že odejela, dál do Vídně, kamsi do nějaké služby.

Ani po létech nezvěděl jsem víc, leda to, že hned večer mezi Elsou a otcem došlo k nějaké srážce proto, že Elsa nějak nevážně se vyjádřila o Češích; sama českého neuměla ani slova. Proto snad odejela dřív než původně měla v úmyslu.

Děvče tedy odejelo a — nebylo nic. Bylo staroslí jiných, blízkých a na tu nenadálou návštěvu prosincovou, jinak bezvýznamnou, by se bylo docela zapomnělo, kdyby Elsa Schwarzova nedala o sobě nikdy věděl ani slůvkem. Ale Vlastějov ležel příliš na cestě z Chomutova do Vídně, zejména od těch dob, co tudy vedla dráha. Už jsme byli ve světě, bratr Břeněk i já a Olga provdána; k matce, od let vdově, jezdívali jsme jak jsme mohli. Tak i toho roku 18**, na prázdniny vánoční.

Přijel jsem tři dny před štědrým večerem, Břenek měl přijeti až na štědrý den. Zima byla tenkrát mírná, ba velmi mírná a kontrastem vzpomínal jsem na náměstí jindy sněhem zavátě a na cestičky vyházené jenom kolem domů, jimiž listonoška Bureška někdy snad samojediná prodírala se po pustém tom placu od domu k domu. Když jsem na malém našem nádraží s vlaku slézal, bylo mi nápadné, že matka neužila toho slunného odpoledne a nepřišla naproti; věděla přece, že přijedu . . . Kráčím tedy sám ulicemi a k náměstí, a splelí myšlének bůh ví jakou, snad z toho sněhu kontrastem vybaveného, vzpomněl jsem na ten prosincový večer, kdy nás z klidu vyrušila Elsa Schwarzova. Ale spíš na ten vítr a na tu melelici jsem vzpomínal, než na vzdálenou sestřenici, jejíž obraz byl už dávno odložen do dlouhé truhly.

S dychtivostí a trochu s neklidem kráčím teď kolem oken maličina přízemního bytu — a srdce mi poskočilo. Matka sedí klidně u okna, stále svoje punčochy pletouc, — ale ne sama! Kdosi sedí ve druhém koutě proti ní. Patrně nějaká okamžitá návštěva, pro kterou nemohla mi naproti a teď obě vyhřívají se v pokoji na zimním slunci. V tom však už otevírám dveře a jsem v tom starém, teplém objetí . . .

Dokončení.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.

V. HRA V PŘÍRODĚ.

Hra v přírodě! Dne heslo: ze zdí ven!
Jak v června slunné lázni se to sedí,
jež barví líce ušlechtilou smědí,
kdy před diváky děj hry rozvířen.

Kol výstavu zřít toiletl a žen,
kde vonný les a boky skal vstříc hledí.
Takž přírody a uměn u prostředí
byl časován. Kých požitků zde křen!

Co to však? Od západu mrak a mrak
se vzhůru sune. Blesk a hromů váda!
Již liják s vichrem v tanci! Z hry — je vrak.

Akt, paruk chumle rve zlá nehoda.
Mask barvy, pudr, vše, co s falší, padá . . .
S hrou v přírodě — si hraje příroda!

VI. TŘI ŠKRABOŠKY.

Prvá: »Z děl Michala, jak před námi tu leží,
duch svérázný se hlásí, nevšední.
Je čtoucím, jako když se rozední
a v nové obzory van dýchne svěží . . .«

Druhá: »Ač svazky Michalovy již se věží,
vše suchá všednost jen a bázeň v ní,
by nevyklouz' kdes obral výstřední.
Cos původního v spoustě najdeš s těží . . .«

Třetí: »Zjev Michalův — toť holý kompromis:
spůl svůj — spůl šilhající do ciziny.
Vše ví a nic. Snad lepší bude kdys . . .«

Že o týchž dílech kritiky, až strach,
se různí, nedivno; však div je jiný,
že kritik týž je psal — v třech škraboškách.

VII. POMNÍK VŠEHRDŮV.

L. P. 1901.

Žil jednou v Čechách před mnohými časy
pán z Všehrd, znalec práv jak málokterý.
Psal o nich pilně knihy devatery
a rád šel pro řeč rodnou na zápasy.

Byl z Chrudimě. I pronikly ztad hlasy,
by vršily se na pomník sem sběry,
jenž pánu postaven jest na rynk šerý.
A byly řeči, průvody a kvasy.

Svůj pomník zřít vstal v půlnoc Všehrd z rovu,
by poklonil se jeho vzácné kráse.
I maně pohlédl vzad na budovu.

Čet': »K. k. Kreisge — Proto jsem se bil?«
Jak ušlknul zněm' i zmizel náhle zase
a v hrobě — třikráte se obrátil.

VIII. V SALONĚ KUBISMU.

O mistři dávnověku bezejmenní,
jichž dílům jsme se marně kořili —
Feidie, tvůrce bohů přežilý —
Angele, jehož tvorba v dým se mění —

vy kouzelníci barev méně cenní,
jimž Tizian a Rubens trůnili —
Rembrandte, v šerosvitu zbloudilý —
vy všichni umělci kdys proslavení

i naši velduchové s Manesem
již opustte byt nesmrtnosti krátko
a zbožně poklonit se spějte sem!

Sem kyne spasný posel v Betlém nový,
kde v jeslích uměn příštích Jezulátko
jak sebevědomě si v plénkách hoví!

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Dvacet let jste tedy už v Praze« — rozlesknila se i Maryna. Do dvora dostali jsme se už jenom dvakrát — jednou, když jsme jeli na pohřeb babičce, po druhé, když jsme pochovávali dědečka. Šli brzo za sebou, tak brzo, že dědečkovi nebylo dopřáno ani tolik času, aby se mohl odsléhovati za vámi do Prahy! Jak se mně tenkrát všechno tam u vás líbilo! Často a ráda vzpomínám na dojmy, jež jsem za krátkých těchto dvou pobytů na vašem dvoře prožila. Byla jsem ještě tuze malinká, když jsme jezdili za dědečkem a za babičkou na dovolenou. Jenom dojmy, získané na posledních vyjížďkách, ulkvěly nesmazatelny v paměti a rozkvétají ve vzpomínkách. Rádi vás mívali ti prostí lidé a na dědečka a na babičku vzpomínali s takovou upřímnou srdečností, že mne to zahřálo. Starého psa mi ukazovali, jenž ještě milostpánovi a milostpanince věrně sloužil. Vedli mne k jeho boudě, k jeho výměnku, a poprvé v životě jsem slyšela mluvit s němou tváří jako s lidským tvorem. Zvíře bylo už pouhou zříceninou, a proto mne tím více dojímala něžnost těch prostých lidí! Byl chudinka starý na obě oči slepý a po celém těle holý jako bývají ulopená zvířata. Poznal staré přátele svoje, namáhal se, aby se zvedl, ale nepodařilo se mu to. Bylo mi do pláče, když mu stařičký váš školák říkal: »Čiháku . . . víš-li pak, kdo tě přišel navštívit, kdo se přišel na tebe podívat? Vnučka našeho milostpána stojí u tebe . . . to koukáš vidět, starý brachu, co?«

Sama jsem se podivila, kde jsem nabrala tolik odvahy psa pohladit. Kde bych to byla jindy udělala? Vypravovali mi o Čihákovi celé kroniky, jak byl chytrý, jak ostražitý a jak statečný. Běda zlé duši, která by se byla v noci odvážila ke dvoru. Nikomu ani ve snách nenapadlo, zavírat na noc vrata. Čihák létal po dvoře a kolem dvora jako lítá saň, a nikdo se nemusel báti klidně usnouti a spáti celou noc jako zabitý. Když dědeček ležel na smrtelné posteli, zavolal si šafáře a nakazoval mu, aby si vzal na starost Čiháka a aby nedopustil, by mu někdo ublížil. Přišli lidé a domlouvali, aby zmírajícího invalidu zabili . . . že prý takový život je trápením i pro tu němou tvář. Ale nikdo v celém dvoře se nenašel, kdo by se k tomu chtěl odhodlati.

Dívala jsem se při tom na starého muže a měla jsem dojem, že on sám je na podobném výměnku. Proto jsem se nemálo podivila, když jsem slyšela, že ještě koná svou povinnost. Usmál se bolestně a řekl: »Není to takové, jak by to mělo býti. Přes padesát roků, panno slečinko, pracuji v tomto dvoře. Ve dne táhnul jsem jako vůl, v noci jsem hlídal jako ten pes. Každé noci se v kravíně nebo v telátku něco přihodí, co člověka vyžene z palandy. Člověk musí k té němé tváři vzlínati jako máma k malým dětem. Kdyby nebyl člověk svědomitý a ostražitý, kdyby neměl kousek srdce také pro tu němou tvář, co telátek by zašlo bídnou smrtí! A to se mi ani jednou nepřihodilo. Jenom jednou bych byl málem přišel pozdě — ale dali jsme si s tím tvorečkem takovou práci, jakoby se o dítě jednalo, a podařilo se nám telátko zachránit. Vím, že by mladá síla jinak si vedla, ale snažím se, aby nemohlo býti na mne slesků. Milostpán dědeček pamatoval na psa, ale nezapomněl na lidi. Zrovna tak, jako se přimlouval za Čiháka, zlralil slovíčko za nás staré kozáky. A milostpán dědeček byl znamenitý hospodář a panu hraběti pěknou hromádku lisícovek uhospodařil. A což teprve milostpaninka — na svém by nemohla líp a opatrněji hospodařit. Den co den vstávala před čtvrtou hodinou ranní, a už jí byl plničký dvůr jako toho sluníčka. Bývala vždy jako kytička . . . a hezounká, panno slečinko, i v té rakvi. Přišel mladý, nový ředitel na panství. Bůh ví, jak ten se k tomu hospodářství dostal! Je prý doktorem, a najednou chce také rozumět polím, zahradám, lidem i dobytku. To bylo jeho první slovo: »To staré železo všechno vyházet!«

Pravda . . . všechno, co povídáš, je pravda pravdoucí,« — milounce si libovala matka . . . »sama se divím, jakou máš, dítě, paměť. Vidíš, já sama si na tyhle věci nikdy nevzpomenu.«

»To všechno mám v tak živé paměti, živě řekla Maryna, »jakobych to byla včera večer četla v knize. Kdo pak by mohl zapomenouti na takovou milou, na tak rázovitou figuru! Však jsem se se starochem něco pod tou vaší lípou naseděla a nějakých hodin se ho naposlouchala. Je to skutečně zajímavá, originální historie. Pan ředitel poslal hraběti listinu, na které byl seznam odsouzených. Hrabě prý se nad ní zamyslil, už vzal péro do ruky, namočil, — ale nepodepsal. Vsedl do kočáru a rozjel se do dvorů. Mimo nadání, jako zjev z pohádky, se objevil také na vašem dvoře. Bylo už večer. Milostpaninka byla v kravínách u dojení, milostpán byl s lidmi pod kůlnou, kde sesazovali polahy na zítřek. »Šel jsem zrovna přes dvůr a hraběti jsem padl zrovna do rány« — vypravoval mi starý školák. Bylo mi tenkrát, jakobych povídku poslouchala.

»Kouknu na koně«, povídá starocha při tom to zrovna hrál, jako na divadle — podívám se na panáčka a vidím, že to je nějaká bílá vrána. Zastavím se, smeknu a povídám: »Pámbuh rač pozdravit.«

»Kdo jste?,« zvolá si na mne panáček.

»To se divím«. — školák na to . . . »v celém kraji mne lidé znají a panáček neví, kdo jsem. Zdejší školák jsem . . . — Mám snad zavolat milostpána?

»Promluvím si s ním,« řekl neznámý . . . »jsem ředitel panství . . .«

A teď přijde to nejskvostnější, co jsem v životě zažila. Starocha si vykasal rukávy a povídá: »A pane, to se nemáte čím chlubit! Už dávno jsem si myslel, že bych měl panu řediteloví promluvit do duše. Pěkné věci se tu dějí na panství, jen co je pravda! Jenom samé novoty se tu zavádějí, ale dopadne-li to se vším tak, jako s těmi našimi starými šlépy, spláče pan hrabě nad výdělkem.«

Rád bych věděl, kdo by mohl proti zahradníkovi něco namítat,« ozval se opatrně hrabě, aby hovorného starocha nezaplašil.

»To my víme nejlíp,« spustil školák, »daleko široko nebylo takových zrostlých, vzácných a úrodných šlépů, jako na našem panství. To byla jeho chlouba . . . ty sady a zejména naše aleje. Když jsem já byl malým kloučkem, ty šlépy se už prohýbaly božím požehnáním. Osmnáct až dvacet tisícovek dostávali páni jenom za ovoce. A ty peníze jim tak říkajíc spadly do klína — bez práce a bez starostí. — Všechno záleželo jenom na Pánubohu . . . když to naděl, byly toho nesmírné haldy. Přišla nová správa, přišly také novoty. Starého, dobrého zahradníka dali do pense, protože prý tomu novému hospodaření nerozumí. Ale to byl nějaký zahradník! Páni si zavolali mladého pána z Němec — a všechno bylo najednou jinačí. Starý zahradník chodil po celý život pěšky — nový pán jezdil v kočáře a objížděl zahrady a staré šlépy jako náš pan doktor pacienty. Najednou kde se vzali tu se vzali lidé s mazadlem a všechny stromy dukladně pomazali. Jenom za to mazadlo se vydaly hrozné peníze. A co se stalo? V mazadle byla nějaká škodlivina . . . a na celém panství zahynuly stromy jako dobytek, když na něj padne morová rána. Dost možná, že to pan hrabě ani neví . . . ten vůbec, myslím já, starý člověk, jenž už hezkou řadu pálků pamatuje a nějaké zkušenosti také má, se mnoho o to svoje panství nestará, a dělá, vlastně podepisuje a poslouchá, co mu páni nakukají. Kde by se to také v něm vzalo? Co pak on ví, co vyžaduje takový dvůr, když ani neví, jak vypadá. Takový pan hrabě je vlastně tvor k pohlování. Má tolik, že ani neví, co má . . . a protože to neví, je vlastně na škodu sobě i jiným. Slyšel jsem, že pan hrabě bude zase zakládat nové rybníky. Docela moudrá myšlenka. Ti staří dobře věděli, co dělají. Rybníky zrušili, a co získali? Pranic . . . je s těmihle novinami věčný kříž — nic kloudného se na nich nedaří a dařit nemůže. A teď něco řeknu, co stojí za poslechnutí. Toho jsem pamětníkem já a toho je pamětníkem náš milostpán, pan správce. Já byl tenkrát mladým volákem, pan správce byl adjunktem. Půl hodiny odtud je jeden z těch bývalých rybníku, který se má zase obnovit. Zrušili rybník a panu adjunktovi nařídili, aby rozebral hráz — to kamení z ní že prý se hodí znamenitě na novou silnici.

Kroutili jsme nad tím hlavou, ale šli jsme, protože jsme museli poslechnout. Pane drahý, to byla hráz, pevná a nerozborná jako ty Trosky. Tam byly balvany větší než náhrobní

kameny na hřbitově. Byl to zrovna tak rozumný rozkaz, jakoby někdo řekl: »jděte a rozházejte ty Trosky!« Týden jsme se tam lopotili, osm lidí balvany páčilo hevery, ale ne a ne jimi pohnout. Pan adjunkt se na nás dívá, najednou se sebral a rozběhl na ředitelství a pánům povídá: »Kdo to jakléživ slyšel, bourat takovou hráz! Předně nikomu nepřekáží, za druhé mají páni lomy, potřebují-li kámen na silnici, a za třetí . . . kdo může vědět, nebude-li se ta hráz za nějakých čtyřicet, padesát roků znovu stavět? Páni dali tenkrát hlavy dohromady, nepřiznali se k tomu, že provedli hloupost — ale práci zaslavili proto, poněvadž by se šlérk nevyplatil.

A jako je to s tou hrází, tak je tomu skorem se všemi novotinami. Neříkám, že by se bylo leccos nezavedlo, co má smysl, v čem je rozum. Nejsem slepý a hluchý, podívám se, uvážím, a co je dobré a užitečné, jistě schválím. Spravuje-li dvůr člověk dvacet, třicet roků — jistě něčemu rozumí a může se mu také dát nějaká víra. Pole třeba přece znát . . . člověk musí s tou půdou jednat zrovna tak jako s člověkem. Ta půda má také svoje nálady, jimž nutno vyhovovat. Na dišlanc, pane drahý, se nedá dvůr takový spravovat. Páni si vyjedou do dvora jako na výlet . . . nikdo z nich nezná složení půdy, ale poroučet chce — neříkám, že dovede, poněvadž i to člověk musí umět. A proto to také dopadá.

»To byl tenkrát poprask,« vzpomínala si paní . . . »Talínek neměl o nenadálé návštěvě ani poluchy. Byl tak zabrán do práce, že nevěděl nic o tom, co se děje na dvoře. V tom někdo přiběhne a povídá, že starý školák cosi vykládá nějakému pánovi, jenž vypadá dokonce jako urozená vrchnost. Talínek běží k nim, a teď si představ, co následovalo. Školák div že neomdlel leknutím, když slyšel, komu to právě četl takové levity. Posloužit svou upřímností všem — především sobě a druhým také. Hrabě si Talínkovi liboval, že náhodou se leccos dověděl, co by mu byl nikdo nikdy neřekl. Pan ředitel se nikdy nepochlubil, co od hraběte musel vyslechnouti — ale že si vzal hraběte k srdci, co školák mu nakukal, toho doklad se brzičko ukázal. Staří lidé zůstali, a pan zahradník putoval tam, odkud přišel. Tenkrát nás pan hrabě náramně vyznamenal. Řekl, že má hlad jako vlk, Talínek s maminkou ho pozvali na večeři, a on s radostí pozvání přijal. To způsobilo tenkrát po celém kraji nesmírnou sensaci. Byla jsem v té době už vdaná a zrovna jsme byli návštěvou u rodičů, když se tahle episoda odehrála. Hrabě byl milý, srdečný muž — pobyl si tenkrát u nás až do jedenácti hodin, a když odjížděl, řekl, že na hodiny, u nás prožité, nikdy nezapomene. Svezl nás tenkrát domů . . . a to ti ani nedovedu vypověděli, jak nám tohle vyznamenání lidé záviděli. Všem starším lidem na dvorech bylo ihned z rozkazu hraběte přidáno na platu i na deputátu. Mívala jsem o kavalírech docela jinou představu. Myslívala jsem si o nich, že jsou to lidé, nemající o vlastním životě pravého názoru. Dívala jsem se na takového velmože jako na člověka, jenž nemusí se ničemu učit a jenž nemusí nic pracovat a ničemu rozuměl. Z toho omylu jsem důkladně byla vyvedena aspoň pokud se hraběte týče. Byl to člověk velice vzdělaný a až k neuvěření skromný. Talínek říkává, že to je všechno dílem jeho vychování, ale hlavně jeho taktu. Na vše zavedl řeč — na všechno se nenápadně vyptal. Ani jsme toho nepozorovali, jak nás všechny vyzpovídal. I na to naše služné přišla řeč, a hrabě se velice divil, jak může úředník s takovou bídnou gáží vystačiti. Jak rozhořile tenkrát řekl, že se přece rozumí samo sebou, že Talínek s maminkou mohou hravě napravit, co stál zameškal. To mělo svůj význam, poněvadž tenkrát poslal nějaký závistivec hraběti anonymní psaní, že prý hraběcí dvůr má poboční stávníky, kteří prý hraběte nestydatě vyssávají. Talínek také zcela otevřeně mu řekl, čím nám přispívá na živobytí — že dává pouze to, co mu právem patří a co nemůže sám zpotřebovati. Už se dnes nepamatuji, co hrabě na to odpověděl — ale to vím, že to řekl tak uhlazeným způsobem, že jsme byli tím tenkrát všichni nadšeni. Strašně to lidi pálilo, co jsme ze dvora doslávali . . . a brzo se jim ulevilo. Ty dnes vzpomínáš na všelijaké drobnosti . . . já do dnes lituji těch egyptských hrnců, které jsme sami a dobrovolně opustili . . .«

Pokračování.

BOH. BAUSE:

BIOLOGIE V NOVĚJŠÍ BELLETRII.

Dokonč...

Mezi belletristy řadím i Nestora hmyzovědců, stařičkého Jeana Henr. Fabre-a, novodobého Virgila, jejž Rostan při nedávném jubileu (90. narozeninách) apostrofoval slovy: »Veliký ten učenec myslí jako filosof, vidí vše zrakem umělce, cítí a vyjadřuje se jako básník.« Z mistrného jeho díla »Souvenirs entomologiques«, kde svěžím duchem líčí své mnoholeté pokusy, důmyslná pozorování a nekonečnou rozkoš z pozorování života hmyzu máme ukázky přeložené. (Život a zvyky hmyzu Osení č. 48, a část 1 serie Vzpomínek).

Ve zvěromalbě a v umění reprodukčním učiněn ohromný pokrok, jak nás přesvědčiti může pozorování starších knih přírodopisných s edicemi novějšími. Mnohdy se až plýtvá illustracemi na úkor textu, takže výchovná cena knihy stane se problematickou as jako ony kinematografické snímky rychle se střídajíce s textem namnoze pochybným, jichž dojmy nejsou trvalejší nežli běžné listování v nějaké knize. Avšak výminku činí zajímavá kniha bratří Cherryho a R. Keartona, kteří stopují život zvířat ve volné přírodě, a překonávajíce důmyslně všeliké překážky, zachytili snímky fotografické, jež doprovázejí temperamentním líčením, z něhož dýše bezprostřední dojem vnímavé, pro přírodu zanícené duše. (Ukázky viz Zlatá Praha 1906.)

Slouží-li Keartonovy snímky za dokumenty přírodní, svědčí umělecké pojímání exotické přírody, jak ji líčí Rudyard Kipling ve své Knize džunglí (Jungle Book, v českém překladu P. Moudré v Praze 1899) o hlubokém a něžném pochopení života tvorů, zde i obrazně líčených spisovatelem básníkem. Uvádíme-li k nám podobné dílo světové literatury překladem, jest nevyhnutelno, připojiti výklad některých pojmů, nutný i pro vzdělaného čtenáře. Uvádím příklad: V románu od Delle Grazie »Svatí a lidé« (nákl. Nár. L. 1911) líčí se velmi živě scéna z klášterní školy, kde dívka při hodině přírodopisné vzbudí nejprve smích, pak sděšení mater Ignacie když mezi plazy jako »nejdůležitější druh« uvede »ještěra mostního,« palaeozoologického kmenoplaza, o němž jepliška jakživa neslyšela. Český čtenář se zarazí, nenapadne mu, že myslí se tím ona Hattoria, či Iuatara, přežitek z rodu malých draků, praplazů přecházejících z obojživelníků do skutečných plazů, starších drakovitých Ichthyosarů a Brontosauriů, žijících dnes na Novém Zélandě. »Mostní« ještěrka vznikla as překladem z něm. »Brückeneidechse.«

Dobré jádro biologické ve spisech jako jsou půvabné povídky z přírody Jules Renarda nemělo by utrpěti překladem, kde koroptve »zpívají« místo aby čeříkaly, kde líčí se krocan ale říká se mu krůta, kachna kulhá místo aby batolila se atd.

Vděčného předmětu vývoje naší země, rekonstrukce báječných zašlých tvorů, palaeontologických zjevů, jež dnes oživují modely i uměleckým líčením, zmocnil se nejobratněji duchaplný výmluvný Vil. Bölsche. Z jeho hojných přírodovědeckých a kulturních populárních spisů znám jest u nás »Život lásky v přírodě« a malý výběr stalí v Světov. knihovně. Jeho vývojezpytné práce v rouše belletristickém jistě jsou poutavější a zajímavější nežli fantastický román H. G. Wellse »Ostrov doktora Moreaua« (v překl. Jiříka, 1907), kde líčí se jak na opuštěném ostrově lékař vivisekcí, vroubování kůže, transfusí krve atd. procesem velmi bolestným ze zvířat dělá lidi, vlastně netvory a groteskní karikatury lidí. Celý ten proces zlidňování budí ve vypravovateli jen »odpor a ošklivost«; tuším že u čtenáře takléž.

Poukázali jsme na vděčné látky, jichž nevyčerpatelné množství poskytuje novější bádání biologické, a které spracovány umělcem belletristou dovedou šířiti radost a uznání nejširších vrstev čtenářstva vzdělaného, jež nemá příležitost čerpati bezprostředně z literatury vědecké. Maeterlinck, básník a essayista belgický hojí se ze svého temného mysticismu, pozoruje po léta život včel, a vytvoří dílo (La vie des abeilles 1901, české vydání M. Kalašové chystá se ve Svět. knihovně) podivuhodného půvabu. Zastavíme-li se u některého výkladu knihkupeckého, kde vyloženy jsou pestré obálky fantastické, pikantní, krvákové, sensační, marně se pídíme po původním belletri-

sickém spisu, jenž by nás podobně lákal do chrámu domácí přírody jako díla výše uvedená. A předce i u nás otvírá se jaro, pějí pláci a skály vypravují své dávné pravěké dějiny, a máme své umělce péra i štětce, kteří dovedou se vnořiti do mluvního živola přírody. Od těch očekáváme, že čerpati budou vždy více z nevyčerpatelného pramene moderní biologie.

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

Konečně se jeho muka ukončila. Dáno znamení k početí pohřbu, rodina Valenova ve smutku vyšla a huláni vynesli ven na volné prostranství rakev. Stál sám u rakve a zapomněl na celý svět. Slyšel slova modlitby a zpěvu, ale hovořil s bratrem, jakby se jich to nelýkalo, co se kolem děje. Když se průvod hnul, zaslechl za sebou tichý, ale tak úpěnlivý a usedavý pláč, že se zachvěl. Hádal, že to pláče Hana a té chvíle litoval své tvrdosti, proč jí ani ruku nestiskl a neprojevil, že i jí už ze srdce odpustil.

Kolem místa, na kterém našel Kozáka, prošli a za hodinu byli u stanice. U vojenského vlaku připojen vůz označený křížem, a když rakev vložena do vozu, huláni výstřelem se rozloučili se svým důstojníkem. Hořař poděkoval jenerálovi a důstojníkům, a zašed k rodině Valenově, děkoval i jim. Když podával ruku Haně, zatřásla se novými vzlyky a zdálo se, že mu chce cosi říci.

»Slečno, jsem vaším přítelem a přeneste na mě trochu lásky, kterou jste k mému bratru chovala,« povídal dojat a ona neschopna slov zakryla si tvář dlaněmi a svíjela se v ohromné bolesti. Sám se solva pláči ubrániv vstoupil do vozu a už vlak vyjel.

Druhé takové otřásající pohnutí se ho zmocnilo, když spouštěli bratra na vesnickém hřbitůvku do hrobu. Veliký kříž se jmény jeho rodičů jakby se přátelsky nakláněl a vítal syna, který přišel potěšit rodiče v hrobě osiřelé. Sestra Prokopa zdržovala, aby několik dní u ní pobyl, ale nedal se zdržeti. Teď teprve cítil, jak jeho nervy byly napjaty a jak nutně potřebuje klidu. Odjel ke své garnisoně a vyžádav si dovolenou, odejel do Puklic, aby uspořádal pozůstalost bratrovu. Našel po něm také slušnou částku peněz na hotovosti, kterou poslal sestře, oděvy a prádlo rozdal jeho známým a ponechal si pouze nepatrné věci na památku.

Mezi dopisy byly také lístky od Hany. Takové něžné a naivní byly to lístky, prozrazující její nezkušenou, ale milou duši, která opravdu na žádnou lest a na žádné kokelování nemyslila. Těšilo ho nyní, že jí ona slova při rozchodu řekl a skoro se vinil z krutosti, že jejímu otci prozradil své úmysly. Třeba že na nich trval, mohl přece to říci jinak, vhodněji a nebo ještě lépe, měl to zatajiti, tak aby necítila stále onoho nebezpečenství, které ve vzduchu visí.

Ostatně snad by takové rozlušlění ráda přijela. Padne-li Kozák jeho rukou, bude svobodna a smíří se s myšlénkou, že to nezavinila ona. Budu nyní dbáti, aby srážka, ke které mezi ním a selníkem dojde, odbyla se někde jinde a aby zpráva o tom bylo do Rochlové podána takovým způsobem, jenž by nezpůsobil zmatek a zdrcení.

Každým dnem se tázal, kdy padne ona hodina a divil se sám sobě, že necítí žádné bázně. Ba ani mu nenapadla myšlenka, že by on sám mohl býti obětí souboje. Tak jaksi měl za jisto, že pomstu svou vykoná, jak si byl usmyslil a že potom teprve zmizí také hořkost, jež otravovala jeho klid a jeho život. Aby byl zbaven nejistoty, že nepropase vhodný okamžik, psal domácímu lékaři z Rochlové, žádaje ho za sdělení, brzo-li bude nemocný tak zotaven, aby mohl říci, že nabyl opět svých sil.

Odpověď došla obratem. Pan selník velmi rychle sílí, už bez cizí pomoci po pokoji přechází, ale ruka je ještě v obvazu. Asi v deseti dnech bude rána zajizvena a pacientovo zdraví úplně zrestaurováno. Když slyšel, kdo ho vlastně zachránil před úplným vykrvácením a kdo

ho ošetřil, byl hluboko rozrušen. Nebudu vám líčiti ostatní rozmluvy a episody, jelikož vím, že se s panem setníkem setkáte sám.

Ovšem, že se setká, povídal si posměšně. Na to právě čeká. V deseti dnech tedy! Musí si rychle zažádati ještě o prodloužení dovolené, aby mohl úplně a zcela oddati se vyrovnání svých účtů. Je zvědav, jak si Kozák představuje rozmluvu s ním a domnívá-li se, že snad probudí nějakou útrpnost, nebo citlivost. Právě nyní, kdy dosáhnuv té, pro kterou zabil bratra, těší se, jak užije ovoce svého mrzkého činu a rozsvětlí svůj život půvabnou a zámožnou ženou, právě nyní roztříští mu celou tu jeho vysněnou budovu štěstí a srazí ho do temnoty, kam on prve srazil jeho bratra. Souboj je věc surová, Hotař mnohokráte ji v kruzích důstojnických odsuzoval, ale právě proto, že není zbraně jak ztrestati takové bujné povahy, jež sobecky jdou za svými požitky, i když se při tom brodí krví a šlapou cizí srdce, právě proto není souboj vymýtěn a pomsta nezmizí z lidských myslí.

Střelec byl Hotař výborný a byl si jist, že na těch pětadvacet kroků, které se v souboji povolují, bude míti ránu jistou. Souboj se musí odbývati ovšem s povolením vojenských úřadů, ale v tomto případě se už Hotař o povolení postará. Jen aby se to už odbylo, aby zase jeho mozek klidně pracoval a on se mohl vrátiti ke svému pluku.

Za osm dní po dopisu lékařově byl mu dodán list, neznámou rukou psaný. Když ho otevřel, téměř ucouvl překvapením.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

† JUDR. JAN PODLIPNÝ.

Praha a s ní celý národ je ve smutku. Umřel JUDr. Jan Podlipný! Smutek je vroucí, je bolestný, je opravdový a hluboký. Tři dny před smrtí bylo v pražských ulicích pozorovat velké vzrušení. O nemocném ve starobylém domě na Pernštýně kolovaly zvěsti zarážející, zdrcující — tím bolestnější, poněvadž byla vzbuzena radostná naděje, že se JUDr. Jan Podlipný uzdraví. Bylo to, bohužel, ono neblahé vzplanutí, o němž tak krásně a tklivě mluví Viktor Hugo, že z pravidla předcházívá skon. Ještě jednou se doktor Podlipný objevil, ještě jednou se přihlásil jako spolupracovník — ale bylo to jeho poslední vzplanutí, byly to červánky, jež znamenají západ, bylo to poslední vyšlehnutí, po němž následuje zhroucení, uhasnutí.

Současníci nedožijí se již zjevu sympatičtějšího. Praha, její srdce a bašta, Staré Město, mělo v doktoru Podlipném svého představitele, zjev Pražana, milujícího hlavu království jako cosi posvátného, zasvěcujícího této své lásce celý svůj život, celou svou energii. Zjevem svým doktor Podlipný poutal a zajímal. I v tom celkem podřadném směru byl obdařen zvláštní předností. Byl mužně krásným, zrostlým, do poslední chvíle junácky svěžím člověkem. Byl hlavou královské Prahy, ale neodložil svého zamilovaného obleku, jenž svým rázem připomínal jeho sokolské příslušenství. Byly doby, kdy se tato utkvělost jeho všelijak posuzovala a ne právě příznivě glossovala. Ale doktor Podlipný nepovolil a svou vytrvalostí dokázal, že i v této zdánlivé drobnosti zvyklo se spatřovati povahový rys.

Zdálo se velikou řadu roků, že nepodléhá vlivu stáří. Minula jeho padesátka, blížil se k šedesátce, ale zevnějšek jeho statečně odolával. Byl denně viděn na periferii Pernštýna, ráno i odpoledne, a vždy jasný, svěží, pevný v kroku, jarý v náladě. Celá Praha vzdávala mu úctu — kdo ho potkal, každý se snažil, dáti mu na jevo svou sympatii. Jako doktor

Riegrovi chodil doktor Podlipný pražskými ulicemi — nebylo zejména v posledních letech lahka člověka, jenž by mu odepřel svůj obdiv. Vědělo se o něm, že má velký vliv, že byl v čele města, že je činným na nejzodpovědnějších národních stanicích, a nikdo nemohl mu vyčítnouti, že by byl kdy posice této vykořisťoval ve svůj prospěch. Zasvěcencům nebylo tajno, že bývalý primátor královského hlavního města Prahy, na slovo braný advokát, podmaňující řečník a plamenný obhájce obstarává nejdrobnější záležitosti své advokátní kanceláře sám a že koná funkce, které by docela dobře vykonal mladičký koncipient. Zastihl jsem ho několikrát v úžasném shonu. Povinnost ho volala na radnici a do Zemské banky, ale přišlo mu do toho nepatrné stání, jehož nechtěl zanedbati. Neviděl jsem doktora Podlipného nikdy v povoze — jako malý, teprve se uchycující advokátek z tramvaye do tramvaye přeskakoval a jako štvaný jelen spěchal za povinností, ze které nebylo a nemohlo býti zisku nejmenšího. Často a často musel jsem ho vyhledati a často a často zastihl jsem ho na soudní chodbě, kde poctivě a svědomitě ujímal se malého človíčka, chuďasa, jenž neměl, co by do úst dal. To byli klienti doktora Podlipného, slavného obhájce, proslulého politika, uchvacujícího řečníka, presidenta Národ. rady, hlavy království, jenž za půl hodiny na to, z chodby soudní, kde dusil zkažený vzduch, ocitl se na radnici, ověšen zlatým, primátorským řetězem. Doktor Podlipný měl vždy čas pro celý svět — pro svou vlastní advokátní kancelář ho měl nejméně. Patří do řady primátorů, kteří zchudli — JUDr. Jindřich Šolc — JUDr. Tomáš Černý — JUDr. Jan Podlipný! Ejhle starostové, kteří začali slavně, kteří měli populární advokátní kancelář, pak byli pocteni největší a nejlichotivější důvěrou, Prahu zvelebili — ale cesta do jejich kanceláře zarostla travou!

Vzpomínám těch nespočetných, prostých, drobných petentů, kteří neměli tolik času, aby doktora Podlipného vyhledali v kanceláři nebo v úřadě. V průjezdě domu, na chodníku, před kavárnou, všude na něho čekávali — studenti, písaři, žena s děckem v náruči, švadlena, vychrtlý, věčně na místo čekající absolvent. Často a často mohli jste doktora Podlipného viděti na ulici v živém rozhovoru s takovým ulekaným a zbědovaným človíčkem. Vyslechl, na všechno se vyptal, slíbil, vyšetřil věc, a ve dvou dnech vše vyřizoval, nikdy na nic nezapomněl. V jeho kanceláři bývalo lidí jako v čekárně proslavného lékaře specialisty. To nebyli klienti — to byli petenti, kteří přišli doktora Podlipného prosit o pomoc, o soucit, o slitování. Vyšel-li náhodou na chodbu, půl hodiny v ní uvázl. To jsem viděl ne jednou, toho jsem byl svědkem několikrát. Ale nikdy jsem nepozoroval, nikdy jsem neslyšel, že by doktor Podlipný někoho oslyšel, že by byl dal na jevo mrzutost nebo nervosu — přijal každého tak, jakoby přišel se žádostí o pomoc právnickou, ze které dal se očekávati veliký zisk.

Doktor Podlipný měl ovšem po boku zářící vzor milující, zanícené, obětavé ženy. Paní Anna Podlipná, sama krajně nezištná a přehorlivá národní pracovnice, byla svému muži vydatnou oporou. Vzpomíná-li se s úctou a s vděčností JUDra. Jana Podlipného, musí se vděčně vzpomenouti jeho ušlechtilé družky, která na čistotě a rytířství svého muže brala vždy veliký podíl. Musíme se také vmysliti poněkud do rodinného života. Tam v tom starém domě na Pernštýně bývaly také starosti, a jistě nadešly momenty, kdy se mohlo na hlavu domácnosti, na živitele rodiny doléhati, aby více pamatoval na své dobro, na svůj prospěch, aby pečoval o to, by čestný a poctivě zasloužený pramen příjmů nevysychl nadobro. Toho doktor Podlipný nikdy se nedočkal, nikdy se nestalo, aby slovo stesku nebo výčitky splynulo se rtů choti jeho, paní Anny Podlipné. Naopak — ona to byla, která ve chvílích, kdy starosti doléhaly, svého muže sílila a nabádala, aby šel za svým cílem, za svou hvězdou.

A doktor Podlipný šel za ní s jiskrou v oku, s nadšením v srdci. Nikdy se neuchýlil od cesty, kterou vyměřuje láska k národu a svědomí k jiným i k sobě. Čest byla jeho jediným majetkem a jediným jeho bohatstvím.

Praha pochovávala až doposud slavné a velké, ale chudé umělce — Praha pochovala dnes také velkého, slavného, — ale chudého svého primátora!

V Praze, 21. března 1914.

JUDr. R. J. Kronbauer.

* * *

SRBOVY PAMĚTI. Z půl století: Kniha vzpomínek. Nákladem F. Šimáčka.) — Bývalý dlouholetý novinář, redaktor »Politik« Adolf Srb vydal v Matici lidu knihu vzpomínek »Chci vyprávěti«, praví autor v úvodě, »čeho jsem byl svědkem za půl století. Stál jsem u kolébky našeho probuzení se k životu veřejnému, měl jsem — byť i skrovné — účastenství na mnohých událostech posledních desítiletí a byl jsem všeho bedlivým pozorovatelem. Prožil jsem krásné doby našeho nadšení národního i politického — krásné doby plné naděje v lepší budoucnost našeho národa, byť se na ně nyní mnozí z mladší a nejmladší generace jaksi útrpně dívali jako na doby nepraktického horování a »planého vlastenčení« — prožil jsem doby lhostejnosti, skleslosti a beznaděnosti. Viděl jsem při práci muže nadšené a poctivé, kteří ničeho pro sebe nežádajíce jedině blaho svého národa na mysli měli a všecky síly své mu věnovali — viděl a pozoroval jsem jiné, kteří dovedli různými prostředky čelná místa zaujati, aby hověli buď nezřízené ctižádosti, buď touze po rychlém zbohatnutí, nebo oběma. Zřel jsem, jak mnozí stoupali v přízni lidu, jak někteří dovedli z ní kořistiti, jak zase klesali, až klesli v zapomenutí a opovržení. Byl jsem svědkem bezpříkladné obětavosti, lidu i jednotlivců, a zase netečnosti, poddajnosti a prodajnosti i kořistění z jmění národního. Viděl jsem naše úspěchy v různých oborech, jež naplňovaly srdce chloubou a radostí, a byl jsem svědkem událostí, při nichž se bolestně svírala hruď.«

Nemůže býti přiléhavěji řečeno, co nás odjakživa tížilo a co zejména dnes těžce neseme, za co se každý čestný člověk do duše hanbí. Znám Srba celé čtvrt století. Poznal jsem ho jako aktivního novináře, svědomitého, bystrého, s dobou a pokrokem ruku v ruce jdoucího, a ne jednou vyhledával jsem jeho rady a pokynů jeho. Srb má obratné péro, je mužem velikého rozhledu a bohatých zkušeností, a vedle toho je obdařen obdivuhodnou, možno říci, úžasnou pamětí. Stalo se ne jednou, že jsem Srba překvapil otázkou, že jsem se pídil po podrobnostech událostí, i ve hlavních rysech dávno zapomenutých. Srb nepřišel nikdy do rozpaků — co zasahovalo do jeho doby, to vždy věděl, to výborně znal. Znamenitou oporou jeho paměti jsou ovšem jeho poznámky. Je k tomu zapotřebí neumdlévající energie, ve shonu povinností zasednout po práci k denníku a skizzoval si hlavní momenty význačnějších příběhů. To všechno jsou vlastnosti pro kronikáře i pro jeho čtenáře velice výhodné a cenné. Srb snesl do svých memoirů úžasný materiál. Je to ovšem naplavenina, je to holový kaleidoskop, jehož sklíčka se ti mihají před očima pořád a pořád v novém seskupení, ale Srb se pokusil o to, kroniku tuto uspořádati do obrazců, a podařilo se mu, každou takovou etapu vpravili předně do kapitol a co hlavní, učiniti z nich celky, jež mají červenou nit a jež mají pro sledovatele těchto kronik nepopíratelný půvab. Mají ještě jednu přednost tyto memoiry. V chaosu ročníků novin, kdo něco hledá, těžko se vyzná. Kniha Srbova bude také vítaným ukazovatelem.

Tu a tam prohřáty jsou vzpomínky intimností autorových zkušeností i jeho nazírání. Naplavenina má ovšem tu vlastnost, že strhne do svého víru vše, nač přijde. Tak se stane, že vedle Hebbela přijde loupežník — romantik Babinský. S velikou dychtivostí četl jsem kapitolu o exotické Polce Jindřišce Pustovojtové. Mám zajímavý, vzácný dokument, její obraz v adjutantském úboru z pozůstalosti Jos. Mánesa. Krátká polská čamara se šňůrami a kožíškem, vysoké boty po kolena, šedé spodky, červená košile s límečkem a po boku zbraň — to byla její polní uniforma. Obraz tento sloužil za podklad Josefu Mánesovi pro portrét Pustovojtovny, zvané také »Michal Sanok.« Vím a mám pro to dokumenty, že Polka byla v přátelských stycích s herečkou Národního divadla sl. Jindřiškou Slavinskou a že přišla několikráte do styků s Josefem Mánesem. Mnoho a dlouho jsem pátral po podrobnostech — a skoro nerad jsem viděl, že v kronice tak důkladné ani zmínečky o tom nenalézám.

Jsou v Srbových pamětech kapitoly, jež vzpomínají osob a událostí naprosto zapomenutých. Plzeň má svůj celý oddíl. Ve knize jsou velmi zajímavé zejména průhledy literární a umělecké, zejména však divadelní, pak několik literárních profilů, kronikářsky sice nahozených, ale svrchovaně zajímavých souborem látky (Karel Klosterman — Emanuel Bozděch — Ladislav Stroupežnický). Má tu ovšem svou kapitolu i nešťastný Karel Sabina. Psalo se o něm v poslední době

mnohem víc v časopisech německých než v českých. Pochopitelno z jakého důvodu. Bylo napsáno při té příležitosti mnoho nepravd a mnoho smyšlenek. Je vidět, že prameny, z nichž čerpáno, jsou nesprávné. Ostatně stalo se i v našem listu, že reprodukovány omyly a nepravdy. Jeden takový omyl opravily na př. Národní listy (Tausenau). Je to smutné, velice smutné, že kalnými těmito vodami zahýbáno při tak strašlivé příležitosti. Kapitola Srbova stala se ovšem mimo nadání velice časovou.

Zajímavo pro současnost je jenom to, jak tehdejší doba nazírala na zradu Sabinovu, na jeho osobu a na jeho díla. Když se dostalo provinění Sabinovo do veřejnosti, bylo rozhořčení proti němu všeobecné. Vypravuje sám, že na jednom místě jej oběsili »in effigie«, na jiném spálili jeho spis Duchovní komunismus« a pod. Smetanovy a Šeborovy opery se ovšem dávaly dále, ale na divadelních návěštích zamlčováno s počátku jméno Sabinovo jako autora libreta, později označován pouze začátečními písmenami svého křestního jména a příjmení a trvalo po dlouhá léta, než bylo jeho jméno zase plně uváděno. Srb se naposledy se Sabinou sešel v dubnu roku 1874 — byl to starý pán s dlouhým, jako stříbro bílým vousem.

Trefná je karakteristika Bozděchova: »Dostal jsem se s ním, vypravuje Srb, »jako redaktor feuilletonu a divadelní rubriky do bližšího styku. Chodíval k nám (»Politik«) téměř každodenně, i když nepřinášel rukopis, vyseděl celé hodiny odpolední na divanu nejraději v lokálním referátu. Byl málomluvný a obyčejně sedával zadumčivě, nevšímaje si hrubě ani svého okolí. Ale někdy se přece rozhovořil o událostech denních. Mluvil velmi pomalu, úsečně, vždy vybranou češtinou, kroutě si při tom své řídké ryšavé knírky. Rád vyprávěl anekdoty, nejvíce ze života divadelního, vždy vtipné, někdy velice jízlivé a pikantní, tak že jich reprodukovati nelze. Pro události politické nejevil nejmenšího zájmu. Častěji zašel si do pokoje, jejž jsem sdílel s kol. Eugenem Puffkem, Polákem, s nímž se vždy bavil jazykem francouzským, jejž důkladně ovládal. Ač byl velice nespokojen, nedával to nikdy na jevo.«

Ukázky dokumentují, že memoiry Srbovy jsou jako halda úrody na sýpce. Vezmeš z ní, co libo, a halda jakoby se ani nezmenšila. Dalo by se z ní mnoho a mnoho citovat a mnoho vybírat, co by jistě bylo s povděkem přijato. Důkaz nejlepší, že kniha je i pozoruhodná i zajímavá. Dr. R. I. K.

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK: ČERNÝ CHLÉB. Asi před dvěma měsíci byli jsme V. K. Jeřábkem mile překvapeni vydáním nové sbírky jeho povídek a obrázků. Poutavým a lahodným slohem jsou nám vylíčovány děje moravských krajů a lidu a v lidovém nářečí popisovány jsou příběhy skoro tragické. Jen asi ve dvou povídkách nás obveseluje spisovatel jadrným a svérázným humorem. Snad opravdu jest více tragiky v těchto zapadlých moravských dědinkách a v duších toho dobrého selského lidu. Kniha začala jest povídkou, nadepsanou »Žena«: »Soused Vykydal zamiluje se do mladého, hezkého děvčete, které pomahá vésti jeho spustlou domácnost. Zardousí svoji nemocnou ženu, aby mohl učiniti Rozáru novou paní ve stavku. Brzo však nalézá soka ve svém vlastním synovi, vrátivším se z vojny. Rozvine se krutý boj mezi otcem a synem, který vyvrcholí zločinem, když starý Vykydal přistihne svého syna v důvěrném objetí s Rozárou.« — Podobně napínavé a velice zajímavé jsou i další povídky této knihy, z nichž hlavně povídky »Za Ježíškem, Špás a Ejhle Člověk« působí silným dojmem. S opravdovou radostí doporučujeme čtenářstvu tuto knihu a přejeme i panu autorovi, aby nás mohl zase brzo něčím tak pěkným pobaviti. Černý chléb vyšel v nakladatelství J. Prombergra v Olomouci, a je nám líto, že úprava této knihy neodpovídá poměrně její literární hodnotě. M.

K MOŘI. Ze slunného pobřeží Jaderského čteme v listech zprávy o jarní, ba skoro letní pohodě, která ku břehům modré Adrie láká zástupy těch šťastných, jimž osud dopřál užíti jara ve vlahém vzduchu slovanského jihu. A z těch zástupů vždy více a častěji slyšeti český hovor. Jak rychle vzrůstá počet Čechů, kteří k moři Jaderskému zajíždějí, viděli nejpalrněji na rostoucím prodeji průvodčí knihy »Moře Adriatické,« vydané péčí českého odboru Slovinského Alpského družstva. Značný její náklad tenčí se vůčihledě a nebude dlouho trvat, kdy bude třeba si pospíšiti tomu, kdo bez této výborné a nezbytné příručky nebude se chtíti na cestu vydati. Je to zjev potěšitelný pro redakci a vydavatelstvo knihy, jímž jest takovýto zájem nejmilejším uznáním, i pro praktický význam, který mají tyto hromadné zájezdy Čechů mezi Jihoslovany pro myšlenku slovanské vzájemnosti. Konstatujíce tento úspěch sympatické knihy, upozorňujeme na ni všecky, kdo po Adrii touží a k ní se chystají.

Toto číslo vydáno dne 27. března 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.

IX. LEGENDY.

Byl Homer sám či víc jich lidu pělo?
A jejich bozi, bohalýři — žili?
Buď jakkoli. Co myslí podmanili,
jimž bude zářit vždy jich bájné čelo!

Zda Šárka voje své kdys vedla smělo?
Snad Záboj, Slavoj jsou jen pazvuk zbylý?
Jich zjevy dál nám v duchu rostou, sílí,
jak dlálo mistrovo je vyhvářelo.

Že mnohý bard i skald se v přelud mění?
Ach, v zkazkách předvěkých s jich reky žil
i za cenu dní našich zapomnění!

Že Shakespeare dramalům dal pouze jmćno?
Přec podružný je ten či onen šlíl;
že žije Hamlet, Lear, buď velebeno!

X. ZLOMEK ODKAZU.

. . . Kdy bylo moje řádky pročíláte,
jest po mém pohřbu. Vím, že slavný byl.
Vždyť žil jsem vzorně do pozdních až chvil,
jak velí zákon, a cílil všecky svaté.

Leč jen vše na povrch, jenž oko mate.
Já věru ničeho jsem nevěřil
a spílal, klnul, škodil ze všech sil
až k časné smrti hodině lé klaté!

Nic nehoršte se; vždyť lak mnohý z vás
si v duši se mnou lajně slejnou hudc.
Mým odkazem nechť vyzní rádcův hlas:

Já žil jak lisíce jich přede mnou;
nu — žijte lak a vám léž blaze bude
a čestně k hrobu vás pak odnesou . . .«

XI. QUIJOTOVY MLYNY.

Vždy rádi na ty doby vzpomínáme,
kdy krčili jsme prvně rameny
a sotva zdrželi smích tlumený,
an zvábeu bludy náš don dřevce láme.

A jeho příhody jsou již tak známé
i nehod jeho všecky prameny
i poslup dona vždycky zvrácený . . .
Ty, mysli bláhové, ach, vrátký klame!

Vždyť blouznivci, jenž všudy byl bil v žíli,
vždy větších vítězství leť zraje den,
žeť rosle dav těch, již se za ním řítí.

Vždy víc se slaví nesmyslné činy
a planým domyslům je rozum v plen
a všude strašíQuijotovy mlýny!

XII. NA ROZCESTÍ.

Rvou do všech stran trub samolibých plechy,
kvik píšťal dravý pere v rozcestí.
»Sem všichni! Stud je lidstva neštěstí!«
hřmí mluvčí. »Nedbejte nic na posměchy!«

Nám zásady jsou prázdných slov jen měchy,
nás bezohlednost k všemu na pout křtí!
A zákony, mrav, povinnost jsou lstí,
jež požitky jen žití kalí vzdechy!

My před vás předstupujem, jak jsme — nazí!
Hle, naše vředy, svrab a hnis a křeč
a zrůdnost nervů, perversi — vše, drazí,

rvem k světlu na podiv! Lék všeléčící!
Dva občané hned napřádají řeč:
Kde jsme to — v blázinci či v nemocnici? . . .

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

»Jsou také podmínkou života — třeba nebylo nutno, aby byly vrchovatě plny,« souhlasila Maryna. »Vzpomínám často a často na vaše vzdechy. »Jaké věno bychom ti byli, dítě,« říkávala jste, »uspořili, kdybychom se byli neslěhovali do té Prahy.« Jednou jste to s tatínkem počítali, a já užasla, jak ohromný peníz z toho bizarního počtu vyšel. Bylo mi to tenkrát do opravdy k smíchu, když jste sečítali, násobili a úrokovali to mléko, tvaroh, máslo a jak se jmenují všechny ty další součástky vašeho panského deputátu. Ve chvílích, když jste byla nejupřímnější, požalovala jste si, že vás pálilo dobré bydlo.

Mělo to, maminko, zkrátka svoje výhody i nevýhody. Vy ještě dnes litujete svého dominujícího postavení, jež by vám bylo v malém, okresním městě právem příslušelo. Tatínek byl sice malým úředníkem — ale byl tak zvanou okresní honorací, a vy jste byla příslušnicí tak zvané společenské smetany. Přišli jste do Prahy a zde jste zapadli jako kámen do tůně. Nikdo vás tu neznal, nikdo vás na ulici nepozdravoval . . . a chápu, že se vám s počátku hodně stýskalo. Ale považte si, jaký osud by mne byl stihl? Byla bych vychodila měšťanskou školu . . . pak byste mne byli dali do krajského města, abych se naučila šít a vařit — za rok bych se byla vrátila domů a byla bych musela čekat, dlouho a trpělivě čekat, až se nade mnou nějaký ten ženich ustrne.

»Prosím tě . . . nemluv tak, jakobys nebyla ani k obrazu božímu stvořena,« ujala se své dcery matka . . . »za to ti ručím, že bys byla už dávno vdaná.«

»Možná — maminko . . . ale pochybuji. Víte dobře, že každého bych si nevzala a sama říkávále, že pro každého nejsem. Kdybychom byli uvázli na venku, možná, že by vdavky za každou cenu byly jediným mým ideálem. Člověk zrovna tak vyroste jako kytka — podle toho, do jaké hlíny byla zasazena. Nezapomínám ani toho, že bych se byla mohla pochlubiti i jakýms takýms věnem. Teď jsem ovšem nevěstou bez takového přívažku — ale nic si z toho, maminko, věřte mně na slovo, dnes nedělám. O to mne i vás připravila Praha. Když jste přišli sem, byli jste oba mladí lidé a nedivím se tomu, že jste chtěli něco užíti. Na venku jste důkladně vyhladověli, a Praha poskytovala spoustu příjemných věcí. Nechtělo se vám bydlet na předměstí, nechtělo se vám do malého, laciného bytu. Co by si o vás pomyslili krajané, spíš vaše přítelkyně než tatínkovi kolegové, kdyby někomu napadlo podíval se, jak jste se v Praze zařídili. Dcera hraběcího správce nebude přece

bydlel někde v zastrčené ulici a ve čtvrtém patře. Už ten byt byl nad vaše poměry.

»Už bude hnedle jedenáct,« upozorňovala matka, které ovšem tyto výklady nebyly některak příjemné.

»Času dost . . . všechno docela pohodlně zařídím. Ale vyslechněte mne přece jednou — nic vám nevyčítám, jenom hájím a objasňuji svoje stanovisko. V jedné věci jste se nemýlila . . . zůstali jste ve krajanském styku s městem, které jste opustili, a to vám přišlo draho. Zařizovali jste se, aby vás nemohli pomluviti, strojili jste se, aby se neřeklo, že ztrátou deputátu jste přišli na mizinu, jeli jste na dovolenou k moři, aby se nepovídalo, že na to nemáte. Tatínek ovšem neměl tolik, aby mohl všechna tato mimořádná vydání krýti — ale to nevadilo. Brali jste nějakou tu stovku úroků z akcií, a poněvadž později úroky nestačily, sáhlo se na kapitál, a když se to stalo jednou, proč by se to nemohlo opakovati po druhé a po třetí? Tak se stalo, než tatínek s gází popoběhl, že vám na konec nezůstaly ani úroky ani kapitál.

»To já dnes už také vím,« hlesla malomocně matka, »že Praha byla naše neštěstí. Spoléhala jsem vždycky na to, že budeme něco dědit . . . kde pak by mne bylo jenom ve snu napadlo, že tatínek pranic neuhospodaří. Všichni lidé, celý kraj nás měl za boháče — a ono zatím nikde nic. Však se povídalo, že tatínek byl jediný správce, který ničeho nenahospodařil. Takové pohromy jsme se ovšem nenadáli. Znám správce, kteří si koupili když ne dvůr, aspoň pěkný dvorec, když se odebrali na odpočinek. To víš, ze státní služby se mnoho ušetřit nedá . . . ale takový správec — ten už má příležitost, aby nějakou tu tisícovku uložil stranou. Ale takový byl náš tatínek, dej mu Pánbůh věčnou slávu« — povzdychla si bolestně matka . . . »všechno dovedl, ale krejcaru, jenž mu právem nepatřil, si opatřiti nedovedl. Teď už to na panstvích chodí docela jinak — správec k ničemu nepřijde, má jen tu služebničku a ten deputát, ale k ničemu se ani nedostane, na čem by mohl něco trhnouti. Nesmí mít ani husy, nemá krávu, ovoce neprodává a obilí ani nevidí — to dovezou rovnou s polí od mlátičky na centrálu. Tatínek býval ještě na dvoře opravdu pánem — všechno prošlo jeho rukou a na všem mohl míti vydatný podíl. Co jsme se mu jenom nadomlouvali, aby byl chytřejší, aby byl k své rodině svědomitější . . . Ale to bylo, jako když hrách na stěnu hází. Takovou posici, jako měl tatínek, neměl nikdo jiný — řadu let ho nikdo nekontroloval, a co odevzdal, vzato bylo na vědomí a bylo schváleno.«

»Važte si toho, maminko, že tatínek byl tak ryzí a čistý člověk,« se zápalem řekla Maryna, »proto měl také takovou důvěru a proto ho nikdo nekontroloval. Vědělo se o něm, že je poctivcem, a tuto krásnou pověst má po dnešní den v celém Pojizeří. Jak jsem byla na to pyšná, když jsem to slyšela . . . všude, kam jsme přišli a kde ho znali . . .! Proto vás hrabě tenkrát tolik vyznamenal, protože měl k vašim rodičům neobmezenou úctu. Však vy to ani tak nemyslíte, jak jste to řekla . . . každou chvíli si pochvalujete dědečka i babičku, jak bezúhonní, jak čestní to byli lidé. Nejsme sice bohatí — ale při skromném živobytí máme aspoň tolik, co potřebujeme. Kdyby to mohl říci každý člověk na světě! Tím vším vám jenom chci říci, že pro mne by takový sňatek rozhodně nebyl. Z čeho bychom, prosím vás, my dosazovali, kdyby nebylo na to, po čem bychom zatoužili? Ale ne snad neprávem. Byl-li člověk vychován tak, že má určité, nepostrádatelné kulturní požadavky, proč má se jich zříkat?«

»Byla jsem také lecčemus zvyklá,« přerušila ji matka — »a musela jsem odvykat. Toho kočáru na příklad do nejdelší smrti budu litovat. Za svobodna jsem si mohla vyjeti v kočáře, do kterého si mohl sednouti i hrabě, každého dne . . . jako vdaná jsem si v něm pohověla všeho všudy snad asi desetkrát . . . a to ještě jenom o funusech. O těch jiných výhodách ani nemluvím. —«

»Něco takového ovšem na mysli nemám. Je jiná doba, je jiné vychování, jsou jiné požadavky. Dědeček byl znamenitý ekonom, babička zase rozuměla mlékaření — ale to byly také krajní body jejich kultury. Mimo »Politik,« jejíž byl tatínek váš abonentem od začátku, nebylo

ve vaší domácnosti stopy po nějaké duševní, práce, čisté kulturní náklonnosti. Nemohu ani pochopiti, co jste po celý den dělali?«

Buď ubezpečena, že jsme žily rozumněji, než vy, nynější přepjaté, tak zvané moderní ženy,« ozvala se matka — »staraly jsme se o domácnost, vařily jsme, šily jsme pro celou rodinu prádlo a pro obyčejnou potřebu i šaty. Chodily jsme brzo spát a ráno jsme vstávaly s východem slunce. Všechno se u nás čistotou jen jen blýštělo, všechno bylo vždy na svém místě, ve všem vzorný pořádek. O Lalinka a o maminky jsme se starały my, svobodné holky, a nikdy se nestalo, aby nás byl otec pokárał, že jsme zapomněly na knoflíček u košile nebo přišít utržené poutko u kabátu. Ty nad tím pokrčuješ rameny a pohrdlivě se usmíváš. A vidíš — nám to stačilo a my byly šťastny.«

»Takový život a žádný život . . . . to je jedno — nežli takové šťastí, raději žádné štěstí. Když jsem poprvé jako dorostlejší děvče přijela do toho vašeho přešťastného zákoutí, sháněla jsem se po nějaké knize. Nenašla jsem v rodině prvního občana v kraji ani jediné — musela jsem do vsi k panu učiteli, jenž měl bohatou, vskutku vybranou knihovnu. A to byl proti všemohoucímu panskému správci učiněný chuďas. Protože jsem neuměla německy, abych mohla číst »Politik«, musela jsem si české noviny vypůjčovat od vašeho šafáře.«

»Já bych se byla takhle nikdy nezahodila!«, s pohrdáním řekla matka.

Proto jste raději nic nečetla — však se vám ta pýcha nevyplatila,« studeně namítla dcera. »Jenom jak, pro boha vás prosím, řekněte, jak, o čem jste se bavili s mladými muži, o čem jste mohli hovořit se studenty, kteří v Praze přece jenom něco pochytili. Ti lidé museli přec poznat, jak uzounký je váš horizont . . .«

»To je divná věc,« s pohrdlivým, ale sebevědomým smíchem hájila se matka . . . »proč pak za námi běhali, proč pak všichni tolik o to stáli, aby se s námi seznámili a s námi přišli dohromady, když podle tvého usouzení jsme byly takovými husičkami? Nohy si za námi mohli uběhat a na procházku nikam jinam nechodili, nežli ke dvoru. A jak byli šťastni, za jakou čest to považovali, když jsme je pozvali na svačinu. Abys věděla plnou pravdu — všichni byli do nás po uši zamilováni a všichni, jednou mně, podruhé Jetce, vyznali lásku. Těch psaníček co nám poslali . . . škoda, že jsem je neschovala — dnes by mi byly výborně posloužily . . .«

»To ještě nic neznamená . . . byly jste hezké a způsobné slečinky, a takový mladý člověk se žene jen a jen za požitkem. Sama jsem jednou pod večer zaslechla pana juristu za dvorem v intimním hovoru s Mařkou, holkou ze stájí, umazanou jako house, ale kyprou jako vyvolávačka ze zvěřince.«

»Dobře, že mi to připomínáš« — druhého dne jsi se s ním bavila a pranic ti nevadilo, že se den před tím zahodil s takovou courou!«

»To je zrovna tak, jakobyste řekla, že nepojedete po železnici, poněvadž by mohla v témž voze jeti vaše čeládka. Ostatně, nemohla jsem za to, že jsem se s ním při zábavě seznámila. Či myslíte, že jsem mu neměla poděkovat za pozdrav a když ke mně přistoupil, říci mu: »včera jste mluvil s Mařkou . . . odstupte ode mne, já se vás štítím? Nač dával někomu na jevo, že mne něco mrzí, co je mi naprosto lhostejné? Co je mi do toho člověka! Byl by se mi ještě vysmál a byl by býval svalosvalě přesvědčen, že na tu ubohou Mařku žárlím. Udělala jsem něco chytřejšího. Mařce jsem poradila, aby se šla vyplavat, od babičky jsem pro ni vyprosila něco odloženého šatstva a udělala jsem z ní zkrátka holčinu jako pivoňku, hodně nadělanou, ale čistou. Pak jsem si s ní promluvila rozumné slovíčko . . .

»Raději to ani nepřipomínej — byla to jenom osuda! Všechno bylo nad tím u vytržení, kde se vzalo tolik praxe v hlavě šestnáctiletého žabky! Ani ti to dnes neřeknu, co se všechno tenkrát o tobě povídalo.«

»Nechápu, co by se mohlo povídat? Proč jste se mne nezastala? . . . vy přece jste to mohla učinit s čistým svědomím. A co jsem té Mařce tak hrozného řekla? Aby se s tím panem studentem nezahazovala . . .«

Matka vybuchla v prudký smích, jenž ji tak přemohl, že se nemohla na nohou udržeti a že se musela posadit.

»Ano . . ., řekla jsem jí, aby se s ním nezahazovala! Kdyby to byl býval hrabě a ne jurista, byla bych užila téhož slova. Holka se mi zalíbila svou naivní prostotou, svou oddaností, ale hlavně svými písničkami, jež rozlomile zpívala — tak rozlomile, tak líklivě, že mne často rozplakala. Měla nadbytek tepla, ale měla také duši. Proto jsem se jí ujala, a řeknu vám, že jsem byla překvapena, jak byla chápavá a jak poslušná. Vysvětlila jsem jí , že takové přízeň ji zahanbuje, že ji polupí v očích těch, kteří jsou jí rovni. Řekla jsem jí to prostě, řekla jsem ostatně jenom to, co povídal dědeček. Hloupá holka — až se jí nabaží, nechá ji — a ji zůstane na věčnou památku jenom osuda. Zůstala jako omráčená — utekla a toho večera jsem ji nespatřila. Ale pan jurista druhého dne nadarmo dlouho do noci obcházel kolem dvora. Myslím, že jsem udělala dobrý skutek. Mařka je dnes ženou poctivého a má už několik dětí. Dost možná, že by si ji byl ten poctivý také vzal — člověk nikdy neví, co se stane — ale mně běží jenom o Mařku, a ta říká, že jsem byla jejím andělem strážníčkem, a že jenom mně má děkovat za svoje štěstí.«

»Takhle jsme se ovšem my nebavily« — prohodila suše paní.

Pokračování.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

TETA FRANTIŠKA.

PŘÍBĚH VELMI JEDNODUCHÝ, ALE PRAVDIVÝ.

Dokončení.

Teta Františka . . »představuje mi hned po té matka osobu třetí, ... matka Elsy, která u nás byla před tety . . . . . snad se pamatuješ.«

Podávám ruku tetě Františce, snad ne dost ochotně a ne dost radostně při pomyšlení na cizí tvář o štědrém večeru mezi námi. Matka to asi postřehla, neboť dodala: »Teta je na cestě do Vídně, k Else, a zítra zase chce odejít.«

»To je škoda,« pokrytecky poznamenávám, chtěje napravit dřívější nedostatečnou vlídnost. »Měla byste tady zůstat,« rozpřádám ještě společenskou řeč.

»Musím odejet, musím,« ozvala se teď teta Františka, »Elsa už na mne čeká.«

Hned těch několik slov mne zarazilo svým cizím přízvukem.

Třeba je teta Františka, — víc Františka než teta, neboť byla dcerou matčina prastrýce z babiččiny strany, dávno zesnulého a druhou sestřenicí strýců Františka a Jeronyma, — nikdy nehrála žádné role v našem životě a bez té návštěvy Elsiny před ach! už osmnácti lety byla by osobou docela zapadlou, přece jen jsem věděl, že je z vesnice docela české, odkud pocházela velká silná větev našeho rodu. Toho večera však, když jsme seděli u téhož stolu v zadním modrém pokoji, u kterého v prosinci před osmnácti lety lepili jsme zlaté a stříbrné řetězy a otec četl svoje noviny, vešlo mi nad tím trochu světla.

Teta Františka, do šestnácti let Francka Svačinova, žila v kovárně nebožtíka svého otce, v níž vládl zatím už její bratr Václav, či spíše její švakrová, Anežka. Ještě teď, přes to, že blížila se šedesátce a přes kostěné brejle, které jí svítily na ostrém nose, nesla stopy bývalé švarné krásy a ve vesnici fantil se po ní prý kde kdo, i sám starostův syn. Františce však padla do oka čistá livrej a černožlutě pruhovaná vesta panského kočího, Němce Schwarze, a když život v kovárně pro ostrý jazyk Anežčin byl jí na dále nesnesitelným, utekla s milým Schwarzem a za krátko si ho vzala. Kočí zařídil si ve svém domově, v Chomutově, povoznictví a prý dobře se jim vedlo. Byli schranliví, nebáli se nouze. Ale po nemnoha letech šlehlo Schwarze nešťěstí, koně se mu splašili, on chudák dostal se pod vůz a zahynul. Františka ovdověla v německé cizině, s třemi dětmi, z nichž nejmladší, Elsa, byla sotva rok.

»Moje první bylo«, vypravovala po německu s omluvou »— ich kann mich so besser ausdrücken — vrátil se domů do rodné vesnice a přijela jsem tam k bratrovi se třemi dětmi. Myslila jsem si, že si tam zatím najdu nějakou světničku a že se budu živit šitím. Nějaký groš

měla jsem pro ten první začátek a i ve svém smutku těšila jsem se na nový život doma, neboť tam v těch Němcích byla jsem přece jen stále cizou . . Ale ty nesnáze! Celá ves pohlížela na mne jako na velřelkyni, tím spíš, když moje děti česky neuměly. Ale už začínaly hovořit a byly by se ovšem brzo naučily. Konečně, lidé by byli zvykli, ale starosta sám, syn bývalého, ten mi povídal do očí: »Sem k nám už nepatříš, ještě aby tě tady obec jednou musila živit, jdi si jen mezi Němce, když jsi měla Němce rádi.« — a bratr Václav i švakrová také mi vyčítali nebožlíka, — a tak jsem tedy šla . . . — V Chomutově, kam jsem se vrátila plná žalu a zoufalství, ujali se mne Němci, a když mi dvě starší děti zemřely, zahrnovali mne dobrodiním. Šila jsem v nejlepších domech, na Elsu šatičky dostávala jsem zadarmo, mohla jsem ji brát všude sebou, hrála si všude s domácími dětmi a tak jsem ji uživila hravě. Bylo postaráno jak o živobytí tak o budoucnost, neboť páni už se přičinili, abych dostala v Chomutově domovské právo. Elsu jsem ovšem nemohla posílat jinam než do německé školy. Až pak jsem ji vypravila do Vídně, jak víte, a tenkrát jsem jí nařídila, aby se stavila u vás, neboť tady Betynka«, — moje matka, — »byla jediná, která z příbuzenstva se o mě starala.«

Moje matka, jak potom jsem zvěděl, psávala tetě Františce co rok stručné blahopřání k novému roku a když zemřel otec, poslala jí parte. O tom, jak horlivou bývala teta Františka v odpovědech matce, se nezmiňovala.

»Teď, když mi už zrak neslouží« — a teta Františka pošinula si svoje košťěné brejle — »stěhuji se k Else do Vídně a u ní zustanu . . . Nedivte se,« dodala však po česku »že už mi čeština dobře nejde. Snad třicet let jsem nepromluvila českého slova, jinam než do německých rodin se nedostala a tak mi sem tam nějaký ten ausdruk schází a často nevím jak to po česku říct.«

Asi dcera jí tenkrát psala, že měla u nás pro svoji neznalost češtiny nějaké nesnáze, neboť ani matka ani já jsme ji pro to slova neřekli.

»A nestýskalo se vám, tetinko?« ptám se.

»Ze začátku snad, prosím vás . . . jak to říkával nebožlík tatínek. Kde se kdo zlíhne, tam se i líhne . . . Ale když jsem si vzpomněla, jak mne ten starosta odbyl . . . A nebyla jsem přece žádná žebračka . . . Nebyla bych nikdy nikomu udělala hanbu . . . Pak jsem už na domov ani nevzpomněla . . .

Bezděky pohlédli jsme při tom na sebe, — matka a já, vzpomínajíce na vlastní podobnou příhodu . . . když otec před léty zemřel, potřebovala matka, nevím už nač, domovského listu a obrátila se v té příčině na vlastějovského purkmistra, Punťíčka jménem. Ten se také tenkráte zdráhal domovský list jí vydati, přes to, že její rod, rod Svačinů přes pět set let seděl ve Vlastějově. Prý její choť, nebožlík otec, sem nepatřil a kdesi cosi, třeba že já i Břeněk byli jsme tenkrát už na universitě a po babičce byl tak náš starý, velký dům, Svačinův dům na náměstí, největší z celého Vlastějova. Tenkrát matka také nevěděla, kde vlastně je domovem.

Ale jsou už takovými naši lidé, musí ukázat, že mají moc a sílu, a tu moc musí slabšímu dát znát, ublížit mu, ponížit a ztrpčit mu život, místo aby mu pomohli, aby ho pozvedli, povzbudili. Je tomu tak všude u nás, ve veřejnosti, v úřadech, i na ulici. Dělej co dělej, povinnost do krajnosti a přes krajnost, český představený tě nepochválí, nepovzbudí, — ale sám se za pochvalou a vyznamenáním žene jak hladový po kusu chleba. U nás krom nebe všude závist a druh druhu co pes kočkám přeje.

Všude jinde svůj k svému . . . kolik asi českých duší jsme už ztratili tak jako tetu Františku a její Elsu? A byl-li tam ten vesnický starosta nebo purkmistr Punťíček stejně rázným a rozhodným nahoru, tak jako byli dolů? Pamatuji se že jsem tenkrát ve své rozhrčenosti Punťíčkovi pohrozil novinami, třeba že jsem s nimi nebyl v žádných stycích, a domovský list došel tuhed následujícího dne, byl to tedy nafouklý zlobělec . . . ale co takových lidí natropilo už z natropí škody . . .

*

Teta Františka odejela následujícího dne, před štědrým večerem a co se s ní stalo, nic nevím. Poslala jenom asi po čtrnácti dnech stručný novoroční pozdrav a víckráte jsme o ní neslyšeli.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

Selník Ludvík Kozák uzdraviv se ze své rány, žádá pana plukovního lékaře Prokopa Holaře, aby projevil, jakým způsobem si přeje s ním se vypořádali. Byl by povděčen, kdyby pan plukovní lékař přijel k soukromé rozmluvě do Rochlové, kde by se podmínky ujednali a kde by se také stanovil způsob, místo a čas k vyrovnání čestné záležitosti. Selník Kozák žádá proto za příjezd do Rochlové, jelikož, jakmile opustí Rochlovou, musí se ihned hlásiti u vojenského soudu, aby s ním bylo vyšetřování zavedeno a v době vyšetřování není dovoleno jakékoliv jiné závazky přijímati.«

Už tedy je hrdina zde! A jak zvláštním způsobem se hlásí. Z celého sdělení je jasno, že bezpečně souboj očekává a že se mu nevyhýbá. Naopak chce dokázati, že je ochoten a že chce učiniti vše, aby ho usnadnil. Kdo mu asi naznačil, že se s ním chce střílelí? Dojista pan Valena. Proč tak učinil? Doufá snad ve smír, či by mu bylo také milejší, aby nemilý zeť byl v čas učiněn neškodným? Nu, doví se toho, pojede tam a dokáže, že jeho hrozby nebyly planým povídáním. Raději si pospíší, jen aby se mohly ostatní formality co nejrychleji uspíšit a mrzutou záležitost, jež jak pavučinou jeho mozek opřádala, dokončit.

K večeru vyjel a pozdě večer dorazil do městečka, ve kterém tehdy obstarával pohřeb bratrův a zašed do jediného hotelu, objednal večeři a nocleh. Byl asi očekáván, jak pozoroval ze zvýšené pozornosti a jak také ke svému nepříjemnému překvapení seznal, že za necelou čtvrt hodiny objevil se v místnosti známý lékař.

»Vidíte, že jsem vás čekal,« pravil lékař, nutě se do žertování. »Byl jsem dnes v Rochlové a tam mi naznačili, že asi budete u nás přenocovali. Žádal jsem proto zde, aby mi hned vzkázali, až přijedete. Doufám, že smím na krátkou dobu ve vaší společnosti setrvat.«

»Nemám příčiny proč býti k vám hrubým, ale upozorňuji vás, že chci jíti brzy na lože, neusnu nyní nikdy dlouho a čím déle jsem vzhuru, tím líže usínám.«

»Znám to, to je rozčilení, také jsem to prodělal, ale časem to zmizí. Jedete tedy vyjednat s panem selníkem souboj?«

»Dovolte, kdo vám to řekl?«, tázal se Holař pohněvaně.

»Pan selník kozák. Dával jsem mu s Bohem a tu on připojil, že se snad už spolu neuvidíme, jelikož vám psal, že je tolik zdráv, aby mohl se bíti. Nechtěl jsem tomu věřiti, ale on mi klidně řekl, že je to přirozené, že by na vašem místě také jinak nejednal. Čekal to stále, pan Valena ho už dávno upozornil, že budete žádat zadostiučinění a tu tedy chce si souboj odbýti dříve než bude míti vyšetřování, či dříve než bude míti svatbu, ovšem dojde-li k ní.«

»Pan selník je jistě přesvědčen, že dojde,« pravil Holař s posměchem. »Je zvyklý zabíti každého, kdo se mu postaví.«

»A vidíte, v tom je mýlka,« pravil lékař neobyčejně vážně. »Nevím, je-li tak pověrčivý, nebo podléhá-li ještě následkům rány, ale on se vší určitostí tvrdí, že tentokrát bude poraženým on. Dokonce o smrti stále mluví. Má už všechno ustanoveno, kde má býti pohřben a co se má státi s jeho majetkem«.

»Stal se tedy trochu rozvážnějším, než byl,« pravil Holař sluděně. »Já sice také vše potřebné ustanovil, ale abych řekl pravdu, nemám žádného pověrečného strachu před smrtí. Obávám se pouze, aby zámečtí páni nečinili při naší rozmluvě nějaký nátlak. Nerad bych byl hrubý a vědí-li nyní, oč jde, budou jistě činiti smírné pokusy.«

»A vy na smír nepřistoupíte?«

»O tom nemůže býti ani řeči,« řekl téměř příkře.

»Pan Valena to povídal,« povzdychl si lékař. »Víte, mně je to lhostejno, selník je mi cizí a nedívám se na smrt tak zděšeně. Ve válce se postřílí tisíce lidí a je také dobře. Ale takhle bych přece nemohl jednati. Ten člověk je potrestán už dost. Považoval jsem ho za surovce,

ale mýlil jsem se. Není surový, ale neslálý. Vzplane a div by svět kolem sebe nezbořil a za chvíli zase hoří pro něco zcela jiného. On len souboj laké jenom z lakové nerozumné prchlivosti zavinil a jak jsem seznal, svědomí ho proto trápí.«

»To vás slečna Hana získala, abyste mě smírně naladil?«

»Slečna Hana mlčí, až příšerně mlčí. Řekli mi, že je nevěstou, ale jakživ jsem lakové smutné nevěsty nepoznal. Chodí jako bez ducha, nepláče, nesměje se, před lidmi neutíká a s nimi nemluví. Nedělám se velikým znalcem lidí, ačkoliv více než kdo jiný jsem měl příležitost nahlédnouti do laju lidského srdce, ale stále se mi zdá, že si béře selníka jen proto, aby samu sebe potrestala. Její srdce odešlo s vaším bratrem a kdyby nebyl selník zaslepen, porozuměl by jejímu jednání a zřekl by se její ruky.«

»On a zříci se něčeho, co urval rukama krví zbrocenýma! Ne, lakoví páni mají na světě lásku jen k jedné bytosti a tou jsou oni sami. A proložе se mu zachtělo slečny Hany, odstranil všechno, co mu v cestě stálo. Že se ona obětuje, je dost možné. Jenže se její svědomí a její city probudily trochu pozdě. Kdyby bývala ještě před měsícem byla moudřejší, mohla býti šťastna a můj bratr by nehnil.«

Ovšem, to je pravda, ale když se bála selníkovi bolest učinit.«

Vida, jaká něžnost a obětavost! Měla-li opravdu mého bratra radši, tomu laké náležela část její něžnosti a obětavosti.«

Máte ve všem pravdu, nyní je to jasné. Tak to však bývá, že po velké katastrofě teprve jasně vystoupí linie, které nám byly nepochopitelny a které naznačovaly pravou cestu pro naše jednání. Pane kollego, nejsem nikým zjednán, abych zakročoval a co konám, konám na svůj vrub a na svou zodpovědnost. Nechtěl byste přece ponechali trochu svobody svému srdci? Není možno, abyste byl tak tvrdý, jak se jevíte.«

»Ne, není to možno, jsem tak tvrdý, jak se tvářím,« odpověděl úsečně.

»Nevěřím vám. Jste popuzen a hněv je špatný rádce. Nebuďte nelítostným mstitelem, ponechte trochu msty osudu, který obvykle vykoná lépe odplatu než my lidé.«

»Je mi líto, pane kollego, ale musím vám přece říci, že je mi tento hovor velice nemilý. Přijel jsem sem přenocovat a jak skončím své soukromé záležitosti, je výhradně mou záležitostí.«

»Arci, odpusťte, že jsem se o tom zmínil,« hučel lékař, zahanben příkrou odpovědí Holařovou. »Jsem sám velmi vzrušen a chtěl jsem svými slovy jen dobré. Nedivil byste se a nezazlíval byste mi, kdybyste sledoval život v Rochlové. To jsou skutečná muka, která ti lidé prožívají. Sami nic nezavinili a leč přes to, že čekají trudnou budoucnost vlastního dítěte, děsí se mraku, který se blíží. Oni jsou přesvědčeni, že bude zápas veden bez milosrdenství a bez smilování, že při něm poteče krev a že zase naslanou strašlivé úzkosti, bolesti a umírání. Stará paní pláče, starý pán chodí jako bez duše, děti se vyhýbají rodičům, hledajíce odlehlá místa a ubohá nevěsta připadá mi jako odsouzenec k smrti, jenž čeká, brzo-li na jeho hlavu dopadne smrtící rána. Sám se vracím odtamtud zděšen a jsem jist, že kdybyste jako skrytý divák prožil jenom několik hodin, co prožívají oni den po dni, že byste jinak soudil. Bohu poručeno, nejsem oprávněn se vtírat a udělal jsem, co mi mé svědomí velelo. V kolik hodin pojedete do Rochlové?«

Holař mně neodpovídal. Jeho oči upřeny byly do prázdna. Ač se zachvíval odporem vůči lékaři, to co líčil, bylo přece příliš vážné, aby byl mohl bez pohnutí zuslati. Představil si rozvrat a smutek v rodině a vzpomněl si, s jakou asi hrůzou vyslovují jeho jméno. On, který byl u pluku považován za člověka mírného, skromného a laskavého, najednou stal se znamením k poplachu a hrůze.

Jedná opravdu dobře ve své tvrdosti? Je opravdu nutna ona msta, po které prahne, aby byl usmířen stín bratrův? Ach zdá se mu, že není toho všeho třeba, že padla hlava bratrova, protože to bylo osudem určeno, aby se nedožil štěstí, aby nezaložil rodiny a nedal dozrátí ovoci svých snah. Snad je všechen jeho hněv skutečně malicherný, nicotný a pošetilý a až se jeho mstivost nasytí, bude se probouzeti ze

své zavilosti s údivem, jakoby se ze sna probouzel a bude se tázati, kam to zašel a proč hýřil svými vášněmi, když z toho nic jiného, leč pouze bolest se zrodila.

Zvláštní hluboké pohnutí stisklo jeho srdce a cítil, jak všechny jeho skálopevné vzdory a jeho všechna tvrdá umíněnost se ve svých základech zakolísala. Tvář bratrova se mu zjevila a on nemohl z té tváře vyčísti nic, co by ho rozplameňovalo, aby přikročil k vykonání pomsty. Bratr už klidně a hluboko spí a všechno, co zde trpěl a čím se obíral, rozplynulo se jako malicherný sen. Takový klid byl na jeho tváři a ani rys bolesti nevyčetl z jeho lahů. A on jde na ta místa probouzet slíny a burcovat vášně, jde rozžehnout pochodeň sváru a boje a znovu lámat srdce, která si sotva oddechla.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ZA HANNOU KVAPILOVOU!

VZPOMÍNKA. NAPSALA ANNA SUCHÁNKOVÁ.

»Hlavu vzhůru a jako voják!« — Tak dodávala mi odvahy Hanna Kvapilová, moje učitelka, když všecka zoufalá a nevědouc si rady stávala jsem s novou rolí před ní. — Není frází, řeknu-li, že ony dny, kdy měla jsem přijíti k ní do hodiny, byly mi svátkem, — Než vstoupila má učitelka do pokoje, stávala jsem »jako myška« v koutečku, jak říkala, ale její upřímné oslovení a něžné pohlazení, které provázeno bývalo vždy úsměvem, dodávalo odvahy. — Nynější vypravení krále Leara vzbuzuje mi vzpomínku na dobu, kdy studovaly jsme »Cordelii«. Nejprve, jako vždy musela jsem karakter role slovy nakresliti. Bylo-li pochopení chybné, s noblesou a něžností jí vlastní uměla poučiti — bez výsměchu, bez známky nevole, bez únavy. — Pak došlo na chůzi. — »Už v chůzi musí se karakterisovati« — říkávala. — Ve snaze vyhověti jejím pokynům, zakobrtla jsem v rozpacích a zachytla se jakéhosi »Pánbíčka« na stěně u dveří; tu plna laškovnosti zvolala: »líbání s tímto pánem se zapovídá — hezčího jí výberu.« —

Scény s Learem ve 4. a 5. jednání jsem skoro nerada vídala; moje učitelka vždy sesmutněla a plakávala při nich. — Zadívala se v tom smutku tak bolestně do dálky, že trapno mi bývalo.

»Ten Shakespear, bože« — říkávala »jak mnoho uměl říci a vycíliti — jak by nám bylo bez něho!« — Hanna Kvapilová, nebyla učitelkou jen v určené hodině, ale starala se i o další výchovu své žačky, uměla naučit žačku rozuměti knize, přiblížiti se básníku, nalézti pochopení v umění výtvarném. — »Hlavní podmínkou herce-umělce jest« říkávala, »mluviti přirozeně, žíti roli a vzdělávat se. — Bez kultury není možná dospěti k vrcholům umění!« — Vzácné pokyny její provázely mne i do ciziny.

Nezapomenutelný jest mi obrázek na Hannu Kvapilovou z jejího pobytu v Bělehradě, kdež vystupovala jako host, když v žitném poli, v bílých šatech, ozdobena květy máku posílala pozdravy do Čech svým drahým a divadlu. — Říkánku, již tehdy složila, už jsem zapomněla — jen vím, že veršík končil: »kapličko, boudičko, trápení, hvězdičko!« Pak seběhla dolů k vodě, jako rusalka a hodila květy v tu stranu, kam pozdravy posílala. V čisté duši Hanny Kvapilové, vedle soucitu a porozumění k ubohým i smích byl domovem. — Ten její smích plný kouzla a krásy — len dovedl i puritána k úsměvu zvábiti! — Srbští herci chtěli milou svou Kvapilovou překvapiti a ze zkoušky na »Marii Stuartovnu« vedli ji na bohémskou přesnídávku — na tak zvané »čevapčiče« — srbské lidové jídlo. — Mezi účastníky byl též umělec Bělehradského divadla, známý svou vážností. Přinesli »čevapčiče« a čekali, jak asi milý host se do nich pustí. — Rozhlédla se v rozpacích a pak s gracií jí vrozenou podávala talíř panu T. »Burleigh prokáže službu své královně a vy-

pan bez odkladu její žádost, a hned ty potvůrky s ní!« — a už s roztomilým úsměvem podávala čevapčiče nabodnuté na kloboukovou jehlici panu T. — »Eh, bravo, bravissimo, přišla kosa na kámen« — rozesmál se pan T. teď ale nakrmíme naši paní Hannu (tak jí bylo v Bělehradě říkáno) a už klekl a krmili se navzájem, jak dva vrabčáčkové. — Kdo hledal by v jejich skoro dětském počínání — dva umělce, ty postavy plné bolesti a smutku, jež na jevišti jimi byly vytvořeny? — — —

Kvapilová, celou vroucností své duše milovala přírodu a učila i druhé milovati ji. Vzpomínám chvilky, kdy na památném »Kalimenkdánu« v Bělehradě dívali jsme se na zapadající slunce. Přitiskla mne k sobě a srdečně mi řekla: »Aninko, vidíš, co je krásy na světě, nauč se ji záhy milovati a rozuměti, jak slunce zapadá, tak i my zapadáme v zapomnění!« — Profesor Mille Pavlovič, nynější vychovatel prince Pavla, vzal ji za ruku a srdečně se jí otázal: »proč tu hořkost v duši, paní Hanno, při pohledu na tu krásu?« — »Která tak rychle jako naše sláva pomijí,« — dodala teskně Hanna Kvapilová.

Český národ, Tvoji ctitelé, jimž do duše se zapsalo Tvoje opravdové umění, Ti vzbudovali z vděčnosti a uznání pomník, vzácná paní, jenž bude v brzku odhalen! — Příjmiž, dobrá moje učitelko i můj obdiv a lásku mou. — Ke kytičce vzpomínek pohádkových dnů s Tebou strávených připojuji svůj vroucí dík Tobě, drahá učitelko má, ne jen za to, že za vše, co jsem, vděčím j e n T o b ě, ale i za to, že krásu a dobro i pravé ženství znáti a milovati jsi mne naučila.

* *
*

OSKAR NEDBAL. Šťastný autor »Polské krve« a »Andersena«, bývalý člen českého kvartetta a temperamentní dirigent, slavil dne 26. března čtyřicáté narozeniny. Čtyřicítka zastihla Nedbala při pilné práci. Sbíráť právě závidění hodné úspěchy svých posledních dvou děl, jimiž český autor poprvé účastní se zlaté žně na líše evropské popularity. Takové požehnání bývalo přáno doposud jen skladatelům jiných národů. Ale Nedbal už před lety směle se vydal za úzky český horizont, aby hledal zaklelou princeznu — štěstí. A nalezl ji. Štěstí — úspěch zůstal mu věren jako hudebníku vykonnému, dirigentu i skladateli. Co však jiní, zvláště vídeňští jeho sokové a předchůdci neohlíželi se na prostředky, jimiž svých hlučných a výnosných úspěchů dobývali, Nedbal s noblesou pravého umělce neopouští vyšší úroveň ušlechtilého umění, jehož pečeť dovedl vtisknouti stejně hudební pantomimě jako operetě, která v jeho rukou ku podivu přestává býti proskribovaným genrem světa divadelního. Jemný hudebník klonící se k směru hudby románské, sílu své hudby nalézá v motivech slovanských, jimiž dodává svým skladbám originality a ohně a jimiž vítězí v cizině. Česká veřejnost pozdravila Nedbala v den čtyřicátých jeho narozenin spontanně. Přeje mu upřímně dosavadní úspěchy a očekává od něho ještě mnohá, radostná překvapení.

KRÁL LEAR. Zase jednou jsme šli do divadla ve sváteční náladě. O tragedii se dlouho mluvilo, a zdálo se, jakoby měla zůstati pouhým snem. Věděli jsme, že E d u a r d V o j a n několik měsíců obírá se králem Learem a čekali jsme trpělivě na velký, slavný den. Dojmy, jež představení toto zanechá v duši divákově, jsou hluboké, jsou nesmazatelné. — Není takových dojmů mnoho — kdo chodí řadu let do divadla, nemá v galerii svých vzpomínek mnoho takových silných večerů. Jsou ještě pamětníci, kteří viděli J o s e f a J i ř í h o K o l á r a v této roli, vzpomíná se na Leara J o s e f a Š m a h y a velice se cení výkon bývalého ředitele divadla Plzeňského, V e n d e l í n a B u d i l a. Nesplnila se ani moje touha ani konečně moje snaha spatřiti Budila v roli krále Leara na Nár. divadle. Budil, vedle Vojana jistě největší český herec, tolik po tom práhl, aby se mohl rozloučiti s pražským obecenstvem v této roli. Docílil jen toho, že hrál na Národním divadle, že dostalo se mu skvělé, umělecké a pro další život rozhodující satisfakce, ale umělecká jeho ctižádost nebyla tím ukojena. Dnes už ovšem jsou brány divadla pro Budila zavřeny — už jenom tato pietní vzpomínka mu zbývá pro život i pro útěchu, že byl jedním z největších a nejslavnějších představitelů krále Leara!

Od Eduarda Vojana očekával se ovšem výkon mimořádný. Ale umělec předstihl daleko všechno očekávání. Jenom zasvěcenci vědí, že Vojan churavěl a že ráno před představením musel vyhledati pomoc lékařskou. Před Národ. divadlem zastihl jsem ráno Jaroslava Kvapila v hovoru s Eduardem Vojanem. Na Kvapilově tváři byla znatelna starost, jak bude večer. Vojan se usmál, mávl rukou a řekl pouze tato slova: »K d o k t o r o v i j d u, t o j e j i s t é — c o m i ř e k n e, n e v í m, a l e j i s t o j e, ž e b u d e

večer Lear!« Mohu říci, že jsem byl nesmírně překvapen jaroslí výkonu, lemperamenlem, vervou hlasu i gesl. Nepamaluji vůbec Vojana, že by byl kdy hrál s větším nadšením. Slařec, jenž unese na svých bedrách lak drlivý balvan nešlěsll a zklamání, má v sobě zcela neobvyklou sílu. Vojan ji laké vložil do svého výkonu. Všechno vedle něho mizelo a se zlrácelo, a posluchač jen Vojana pozoroval a jenom jeho poslouchal. Měl slavný vslup a měl ohromný úspěch hned po první scéně. To byl pravý příval pollesku, jenž vyhrnul se na jeho hlavu. Opakuji s radosll slova, jež jsem již napsal: »To byla Vojanova umělecká korunovace«. Památným činem Vojanova umění je inlerprelace krále Leara šíleného. Měl jsem ve svém živolě časlo a časlo příležilosl šílence viděl a je sludoval. Pravda, není vzoru, podle kleréhо by byl král Lear Vojanův lvořen — není a nebude Leara ve zdech humanilních ústavů. Ale jednollivosli lu byly, delaily úžasně buď odpozorované nebo báječně umělecky vylušené a vylvořené, jež najdeš v činech, projevech, geslech i úsměvech lěchlo ubožáků. Ermelle Zacconi ohromil svou sludií — Vojan dokázal mnohem víc — hluboce dojal, nesmírně rozechvěl. Pro celý umělecký živol, pro celý jeho umělecký vývoj je a zůslane král Lear vrcholem jeho nadání i lvořivosli.

Krásný, ryzí výkon podal v roli šaška pan Hurt. Snad ještě nikdy nepodařilo se mu roli lak hluboce proniknouli. Byly momenly, kdy byl posluchač slržen v soucil zřídka kdy na jevišli v lélo míře vyvolaný. Když šašek k Learovi se lulil, lvořili spolu nezapomenutelné sousoší. Tu ryzosl, lu čisloiu, lu povznesenosl vlělil ve věrnosl svého hrdiny pan Jan Vávra. Ani říci nedovedu — a jsem slarý kozák v divadelních zkušenoslech — jak mne zahřála scéna, kdy se Kent hlásí ve službu královu. Za nemalou zásluhu kladu panu Vávrovi důslojnosl, klerou dovedl zachovali svému Kenlovi, když ho do kládv dali. Viděl jsem jednou tragedii luto a nezapomenu na leskný dojem, vyvolaný neobratnosli herce, jenž ve velké lélo chvíli smích způsobil.

Král Lear znamená velký čin Národ. divadla a znamená ludíž pro Jaroslava Kvapila jako chefa činohry a režiséra, umělecký čin. Tragedie slrhla a bude jisle míli své krásné reprisy. Byla s láskou sehrána a možno s dobrým svědomím o každém účasln íku díla zmínili se pochvalně. Sl. Suchánkova dovedla milým přednesem ubohou zavrženku připoulali k srdci, obě představilelky nevděčných dcer (Paní Růžena Nasková i paní Marie Laudová) dovedly zase lvrd sl jejich naležilě akcenlovali. Zamlouvali se nám oba inlrikáni, pp. Zelenský i Mušek, lěžkou roli šílence-simulanla provedl p. Deyl s úplným zdarem. Pan Hašler i svým sylým orgánem i svou promyšlenou hrou poulal právě ve chvílích, kdy scéna, Learem opuštěná, měla zapolřebí vydalného osvěžení. Scény měly suggeslivní sílu. Bouře měla ráz přírodní, slafáž soubojové scény byla malebná a měla mohutný vzhled.

JUDr. R. J. Kronbauer.

POMNÍK HANNY KVAPILOVÉ. V půvabném rámci zahrady Kinských odhalen bude v nejbližších dnech mramorový pomník Hanny Kvapilové. Jan Štursa, klerý má lolik jemného cilu pro gracii ženského lěla, byl povolán, aby vylvořil památník vzácně ušlechtilé ženské duši. Jeho dílo oddychuje harmonickým klidem myšli, zaujalé čisloii krásou. Bílá, mramorová lvář Hanny Kvapilové uprosřed květů nádherného parku bude se usmívali jakoby z jiného, lepšího světa na proudy promenujících Pražanů. To místo, zvolené pro pomník, možno záviděli Hanně Kvapilové i lvůrci památníku. — Na naší příloze vidíme sochu Hanny Kvapilové, vylesanou z mramoru v dílně umělcově a v pozadí pomocný model sádrový.

O SPISOVATELI K. KLOSTERMANNOVI, věrném a vílaném spolupracovníku Máje se dočíláme v Srbových pamětech (Matice Lidu — Šimáček) zajímavé podrobnosli, jež znamenitě vyslihují Klosiermannovu charakterisliku a jež prolo reprodukujeme v plném znění. »Bylo lo asi r. 1875«, vypravuje Adolf Srb, »když kleréhos dne v kavárně Waldekově vzbudil pozornosl mou mladík, jenž se bavil v malém kroužku jazykem francouzským. Sledoval jsem se zájmem jeho vlipem sršící a velice lemperamentně pronášené výklady několika pánům, kleří byli palrně cizinci. Nemálo jsem se podivil, když na otázku, mluví-li několika evropskými řečmi, odpověděl: »Je les parle loules!« (Mluvím všemi). I otázal jsem se číšníka Volpicha (jesl nyní velice zámožným maj. hotelu a plzeňské pivnice v Terstu), kdo že len mladík jesl. Jesl lo professor na zdejší německé reálce, Karel Klosiermann,« zněla odpověď. Jméno lo jsem ovšem znal! Věděl jsem, že býval žurnalislou a sice členem vídeňského lislu »Wanderer,« kleryž se po několik let nalézal v českých rukou. Seznámil jsem se s ním leprve později, ježto lehdejší poměry

plzeňské nedovolovaly mladému suplentu německého ústavu, účastniti se českého života společenského. Ale ani tehdy se netajil svým českým přesvědčením. Při sčítání lidu r. 1880 udal češtinu svou obcovací řečí, což vzbudilo velkou nelibost jeho ředitele Smetaczka. Vylýkal mu to a pravil ušlépačně: »Nevím, kdy prof. Klostermann česky »obcuje«. Ve škole česky mluviti nesmí, doma nemůže (jeho první choť byla Němkyně) a do hostinců nechodí.« Když pak Klostermann odvětil, že jest to jeho soukromou záležitostí, podotkl ředitel, že by mu to mohlo v jeho kariéře škodili. Klostermann řekl: »Nevím jak — professorem zůstanu a ředitelem se nemohu státi.« — »A proč?,« lázal se pan Smetaczek udiven. — »Protože nenávidím rasfroval,« zněla řízná odpověď Klostermannova, jenž tím narazil na duchamornou činnost ředitelu. Tato odpověď vzbudila tehdy v Plzni velikou veselost. A ředitelem se Klostermann skutečně nestal, ale stal se vynikajícím spisovatelem.

Němci a zejména jeho krajané těžce nesli, že se, ač původem Němec — narodil se roku 1848 v Haagu v Horních Rakousích — přidružil k Čechům a stal se českým spisovatelem. Když r. 1908 vznikly protičeské výtržnosti v městě tom, uveřejnil Klostermann v pražské »Union« dne 30. září onoho roku — v posledním čísle, jehož redakce jsem se súčastnil — obšírný dopis na adressu obecního zastupitelstva města tohoto. Odsuzuje přísně nesnášenlivost, ano brutálnost německou, zmiňuje se také o tom, že se mu vytýká odpadlictví. Píše m. j. »Jsem smýšlením svým a přesvědčením Čechem. Nejsem renegátem, neboť renegátem jest, kdo své smýšlení zapírá a zrazuje, pravidlem z baživosti, pro nějaký materielní prospěch. Přiznáte zajisté, že jsem své přesvědčení ve svém životě nikdy nezapřel a že bych, kdybych byl chtěl tak učiniti, měl dnes zcela jinou kariéru za sebou; zakusil jsem právě proto, že jsem své přesvědčení nikdy nezapřel a k němu se vždy veřejně znal, jen treslů, pronásledování a úskrků.«

ALBÁNSKÉ A ČERNOHORSKÉ OBRÁZKY. Napsali Dr. V. Dvorský a Dr. J. Čermák. Bezpočtukrále zaletali jsme v mysli do skalnaté vlasti černohorských junáků, přečasto patřili jsme v duchu s Belvederu silnice cetyňsko-rijecké na lesklou hladinu Skadarského jezera, naslouchajíce se zatajeným dechem lemnému hukotu děl od Taraboše, a bezpočtukrále plali jsme se zvědavě, jaká že to vlastně země, tahle nešťastná Albanie, která stojí Evropu a zvláště naši milou širší vlast tolik starostí a ještě více peněz. Všecky články denních listů neslačily zodpovídati naše otázky, neboť byly příliš válečně a politicky zabarveny. Chybělo jim světlo vlastního názoru v dobách míru, v Albanii, pravda, vždycky jen relativného. Toužili jsme poznati Albánce v intimitě rodinného a společenského jich života, nespoutaného nijakými zákony a řízeného toliko prastarými, patriarchalními zvyklostmi. Albanie není zemí pro pohodlné turisty, je neschůdná, plna nebezpečí, kdo ji navštíví, musí osvědčiti velkou míru odvahy a statečnosti. Za to tím lákavější a vděčnější jest pohroužiti se do četby cestopisných črt dvou mladých docentů české university, kteří navštívili albánské kraje hraničící s Černou Horou. Ubírali se podél hranic a vnikli směle do nitra země tak daleko, jak to za tehdejších poměrů vůbec bylo možno, nedbajíce varovných hlasů a obav svých přátel i domorodých, rázovitých průvodců. Zažili mnoho prosaických trampot, jimiž je častovala země necivilisovaná a nehostinná, ale také prosa cestovatelského utrpení je právě romantickou solí jich vypravování, plynného, lehkým humorem kořeněného, zábavného formou a cenného obsahu. Přečteme si jen partie o Skadarském jezeře i o městě, o něž Černohorci vítězně sic, ale přece marně zápolili, nebo popis pouti po hraniční cestě, zvané »preko Koma«, kapitoly o Dolní Zetě, Zatrijebači neb o cestě na Kostič. Všude se shledáme s množstvím originelních poznatků a zkušeností i s pozoruhodnou obratností vypravovatelskou. Malebné a poutavé obrazy života na jezeře, ve Skadaru, Podgorici, Rijece, na horských cestách divokého Krasu, v hanech i v salaších a stanech ve společnosti drsných obyvatel záhadné země i přítulných domácích zvířátek, mají energicky narýsovaný rámec v přírodě stejně nekultivované, divoké a nevlídné, jako je ten lid, který s ní žije v těsném styku. Albánské a černohorské obrázky jsou kniha doporučení hodná, poněvadž výborně baví, obohacujíc naše vědomosti o zemi, jejíž osudy jsou a budou asi dlouho ještě spjaty s osudy říše rakouské i sousedních slovanských států balkánských. Naší studující mládeži bude dárkem velmi vítaným, v knihovnách školních a spolkových bude náležeti ke knihám nejvíce žádaným. Vydána byla v pěkné úpravě naším nakladatelstvím. W.

Toto číslo vydáno dne 3. dubna 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 20.

MARYŠA B. ŠÁRECKÁ:

VELKONOČNI.

Slavně zvony vyzvánějí
z dlouha tak a z hluboka,
jak by v lidstva epopeji
vzbudit chtěly proroka.

Vyzvánějí slavně zvony
z hluboka a z dlouha tak,
lidí bídných miliony
marně hledí do oblak.

Kde je štěstí? Kde je spása?
Kde je cíl, ach, kde je cíl?
Velkonoční pozdrav hlásá,
že se život probudil.

Probudil se život v kraji,
příroda plá v hýření,
stromy kvetou — plody dají;
účet dojde splnění.

Mnoho květů též však kvete
pro krásu jen, na plano,
vítr v prach je drze smete, —
jak tu květy plýtváno!

Co je člověk v lidstvu celém?
Ještě míň než planý květ.
Jen když celek v tahu smělém
dál a dál jde, v před a v před!

Hlavou táhnou jarní dumy
teskně tak, ach, teskně tak.
Kéž to moje srdce umí
vzlétnout s plákem do oblak!

Zapět s výšin lásky píseň,
aspoň jeden pravý ton —
a jím setřásl žalů tíseň! —
Dovyzváněl slavně zvon!

KAREL KLOSTERMANN:

NEROZUMĚLI SI.

(PŘÍBĚH ZE ŠUMAVY.)

Tuhle historii mi vypravoval před několika lety pan zemský soudní rada O., přednosta c. k. okresního soudu na K. v Šumavě, roztomilý, dobrotivý a veselý starší pán již, jemuž ji po roce věnuji s upřímným přáním, aby, až ji bude čísti, jej ovanulo cosi jako dech jeho vlastního mládí, jehož nejkrásnější doby, jak mi řekl, prožil v šumavském městečku Nýrsku, kam jej osud zanesl na samém počátku jeho soudcovské dráhy.

* * *

»Tož, pane auskultante, budete po tři dni představeným a správcem okresního soudu. Doufám, že se nepřihodí nic, co by vás mohlo uvésti do rozpaků. Věnujte především svou pozornost docházejícím přípisům a kdyby snad došlo něco neodkladného, vyřiďte to; než, nemám za to, že by cosi takového bylo nyní na obzoru. Ostatní věci pak uložte, a až se za tři nebo čtyři dni vrátím ze své cesty, vyřídím si to sám. Jen pro Boha vás prosím, neroznemozte se mi; byl by to opravdový malér nyní, kde pan kancelista již třetí týden tráví nemocen na svém lůžku.«

Touto řečí promluvil důstojný pan soudce, přednosta okresního soudu v Nýrsku, mladičkému pánovi, jehož, jedva čtrnáct dní tomu,

předslavený úřad mu přikázal do služby, ježto místo adjunkta — nyní se tohoto titulu již neužívá — při tak malém soudě nebylo vysloveno. Mladý pán, jenž pocházel odněkud z českomoravské vysočiny, znal o Šumavě as tolik jako o horním toku řeky Amazonek.?

I zarděl se pan auskultant, slyše slova svého šefa, těžko říci, hrdostí-li takto projevenou mu důvěrou nebo od rozpaku, uklonil se a odpověděl:

»Račte býti bez starostí, pane soudí, budu pilně přihlížet . . . Doufám, že ničeho neopomenu . .«

»Nezapomeňte také na vězně,« prohodil ještě pan šéf.

»Dohlédnu, prosím, ježto také sluha je nemocen . . .«

»No, toho starého nebude pohřešovat,« odlušil pan soudí, usmívaje se; »však bude-li třeba, zastane to ona.«

Tato »ona« byla žena sluhova, silou a zdravím kypící exemplář domorodé ženskosti, který co neviděl se vynoří před zrakoma laskavého čtenáře a oslní ho jako lesklý meteor.

Zmínka páně soudcova, že místo sluhy zaujme »ona,« neminula se patrně s žádoucím účinkem, neboť pan auskultant se usmál velmi spokojeně; pan soudí se usmál také, pokývl lehce hlavou, podal mladému pánovi ruku a opustil úřadovnu.

Tož tedy pan auskultant zůstal sám ve svatyni spravedlnosti nýrské, všecek naplněn hrdým vědomím důstojnosti a váhy, jež dodává člověku pomyšlení, že je zodpovědným představeným důležitého úřadu.

Oj, pane tehdejší auskultante, křičel a pěl let snad uplynulo od onoho okamžiku a nyní jste opravdovým přednostou úřadu a to zase kdesi hluboko v srdci Šumavy, ale zůstal jste tímže milým, dobrotivým pánem, jakým jste již tehdy býval, a proto doufám, že mi nezazlíte indiskrece, jíž se dopouštím, povím-li širé veřejnosti všecko až do těch podrobností, co vaše tehdejší nahodilé a velice dočasné jmenování přednostou soudu mělo v zápětí. Čelní přátelé vaši, známí a chtělé se snad trochu zasmějí, ale všeobecné úcty, jíž se právem všude těšíte, dojista neubude.

Tož tedy, ten tam byl pan soudí, jehož rodinné záležitosti odvolaly na tři dni z jeho působiště někam do severních Čech, a pan auskultant měl pokyny přemýšleti o nastávajících mu nyní důležitých povinnostech a o všem, co mu bude vykonati, aby jim řádně učinil zadost.

Dopoledne minulo klidně a zcela normálně; možno říci, že by bývalo naprosto jedno, kdyby v úřadě nikoho nebylo bývalo. Tohoť ovšem mladý pán nepřiznal, a druzí mladí páni, s nimiž obědval »u lišky« nebo »u orla«, dle všeho vypozorovali, že se s ním děje něco neobyčejného, neboť klerýsi z nich se ho tázal:

»Co pak se děje s vámi, pane auskultante? — vypadáte neobyčejně vážně dnes . . . vaše vzezření je přímo úřední . . .«

»Mnoho co dělal, pane berní assistente — starý odjel, kancelista je nemocen; jsem tedy sám a musím hnedle zas běžet do úřadu . . .«

A skutečně, jedva udeřila druhá, již seděl v úřadovně, ořezal dvě tužky a opatřil tři násadky novými paušálními ocelovými pery. Diurnista, jenž se objevil o čtvrt hodiny později, udivením div nezkameněl, znamenaje tuto dochvilnost, neslýchanou a nebývalou za oněch časů v dějinách slavného c. k. okresního soudu nýrského.

»Tak, tu jste, pane Pondělíčku,« oslovil jej dočasný přednosta úřadu, »to jsem rád, to je dobře! Buďte tak velice laskav a najděte mi číslo 2671, rozumět jste? — 2671 — věc se týká rušení držby ve Sv. Kateřině, Wurm kontra Bauer . . .«

V tom otevřely se — nikoli tiše — dvéře vedoucí na chodbu a v nich objevila se nahoře vyčtená »ona,« krásnější polovice nemocného soudního sluhy Konipáska. Stála tu, mohutná jako Walkyra pole bitevního, o níž vypravuje germánské bájesloví, 185 centimetrů vysoká a její objem byl na posměch všem měrám krejčovským. Imposantní ženskost, tahle paní Filomena Konipásková! — rudě zářil její obličej, nohy její se podobaly kyklopickým sloupům a z jejích rukou, připomínajících na tlapy medvědice, hrozila opravdová hrůza.

»Prosím, pane auskultante,« spustila hlasem basovým, který zplna přiléhal k obrovitým rozměrům jejího zevnějšku, »můj muž ještě pořád

není pohromadě. Přiložila jsem mu horkou křenovou placku na prsa, ale doposud to nepomohlo.«

»Pravý špitál lady,« zabručel pan auskultant, čině seč byl, aby zachoval vážný úřední výraz, jenž hrůnil na jeho obličeji.

. . . . »a tak jim musím já ohlásit, že čelník právě přivedl Standingra Luizla«, mluvila dále paní Konipásková, nedbajíc poznámky auskultantovy. »Tak jsem ho tedy zavřela do separace. Dyby zrovna myslili, mohli by ho vzíti na výslech . . .«

Pan auskultant se vypial všecek překvapen.

Co že?« zvolal, »Standinger Luizl je tu? Ba dojista, že bude třeba ho vyslechnouti. Předveďte ho, myslíte-li! . . . ale, řekněte mi upřímně, paní Konipásková, troufále si? . . . . ježto, víte, tenhle Standinger Luizl je po čertech odvážný chlap . . . Snad by čelník . . .«

Pokračování.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.

XIII. KOMEDIANTI.

Paňác: Jak seslarali jsme i krám náš s námi!
Jsme v koncích, brachu. Do měst nelze již
a na vsi? Solva s láckem přijdeš blíž,
hned publikum se ztrácí s nadávkami.

Patron: Jdiž! Čekal, že nás ocení kdy chámi?
Ne skuhrat! Snadno žít, když plná díž;
však hlavu výš, čím těžší trampot kříž!
Kdo má nás clít, když neclíme se sami?

Paňác: Čest sem, čest tam! Hned prodal bych své cáry,
mně zhnusilo se komedii hrát . . .
Co čeká nás? Jen žebrákovy máry!

Patron: A přec i pak se bude slavně spát!
Zda možno projít vybranější sudbou,
než v »Prodané« být zvěčněn, jak my, hudbou?

XIV. JIŘÍKŮV ŠAŠEK.

L. P. 1896.

Zas Paleček se doslal na pořad
se k zemi snésl a Čechy prohlédnouli,
kde posledně dlel o výslavní pouti,
v níž vítal hosty sám král Poděbrad.

Ach, Jíru zřít — jak spěchal k Praze rád!
Však běda! Kde je král? Což vše se hroutí?
Že z Prahy vyšlván — slydno králem slouti! —
a vykázán, kde míval rodný hrad.

Nuž, do Poděbrad zmámen přikvačí:
»Můj Jíro, zač že zde se musíš káti?
Ne, na to můj vlip více neslačí.

Ty, největší král svého století
a chlouba Čech — takž odsouzen jsi hráti
leď šafáž — cizímu zde kníželi!«

XV. SYMFONIA FUTURA.

Ký na oblačných hřbetech zářný sněm?
Apollo s Musami se v středu baví;
Orfeus Lumír s druhy zpěvné slávy,
Glück, Verdi, Glinka sedí kolkolem.

Rossini, Berlioz též přišli sem
a Smetanu Grieg, Mozart, Wagner zdraví.
Zřít Čajkovského, Beethovena hlavy,
Moniuszko s Dvořákem se klaní všem . . .

A dole s těží davům slačí sál.
Orchestr divě dohrál symfonii . . .
Hoj, v křik a pollesk hlum se rozpoutal!

Přec pouhé ladění a ký již vděk,«
kýs nesmrtelník úsměv rajský vpíjí;
»toť po hře kůr náš shroutí pochval vztek!«

XVI. LIDSKA BESTIE.

Vře v lidstvu beslie vždy lačnící.
Dech její supí z pravěkých už báji,
dráp její v blánách biblických se lají,
skřek její proniká let tisíci.

Pne Nero pochodně lěl hořící,
žně mučíren a hladomoren zrají,
jdou v krvi hordy válečníků kraji,
když inkvisice vrší hranici . . .

Lstná beslie se chechlá, šklebí, vrlí!
A lidstvo dvacátého století?
Pěst ozbrojená volnosl, právo škrlí —

Hry býku, šlvanic, popravy lid baví —
By mohla beslie daň sklízeli,
film brutalil zas odchová jí davy.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Aja na loto intermezzo vzpomínám jako na oasu svých šestnácti jar,« prostě, bez polemického nádechu řekla Maryna. Škoda, že se nemužeme shodnouli právě v těch věcech, jež člověku způsobí nevinnou radosl a kdy ústupek s vaší strany nijak neohrožuje vaše lak zvané zásadní slanovisko. Maminko . . . prosím vás — neodpovídejte raději . . . už běžím a nerada bych si vzala na cesiu nepříjemný dojem.«

Maryna vyšla jarým, svěžím krokem. Pozvána byla ke schůzce, na které se mělo projednali její pohostinské vystoupení v roli Kolárovy Magelony. Na nic z toho, o čem právě s matkou rozmlouvala, nemyslila. Kráčela po ulici rozradosiněna. Štěstí vyzařovalo z celého jejího vskutku půvabného zjevu. I její krok, její chůze byla půvabná, byla krásná. Retrospektivní pohledy do minulosli vyvolaly v ní docela jiné vzpomínky, o které v hovoru s matkou zúmyslně ani nezavadila. Její rozhodnutí, sláli se herečkou, byl nejbolavější bod rodinného života. Ani otec ani matka nechtěli o tom z počátku ani slyšet. Matka si přála, aby Maryna se stala učitelkou. To bylo pro ni ideálem ženského povolání. Slečna učitelka stála v jejích názorech na společenském slupínku hned za panem farářem, doktorem a poštmistrem. Maryna nechtěla o tom ani sylšet a podařilo se jí přemluvili otce, aby dílě proti matce podporoval. Ale její vítězství nebylo úplné — z jednoho nebezpečí vyvázla, do druhého, mnohem horšího upadla. Otec si umínil, aby Maryna vsloupila do státní služby jako písařka na stroji. A na rozhodnutí svém trval pevně a nezvratně.

Maryně všechna tato stadia kmitla ve vzpomínkách hlavou. Otcova hlavní argumentace kotvila v tom, že nemá Maryna věna. Dceru nutno přec zaopatřil . . . což kdyby zavřeli oba oči, otec i matka, co by z ní bylo? Do obchodu ani do banky ji dát nechtěl . . . tam hrozily všude mladému, hezkému děvčeti povážlivé úklady. Něco docela jiného je státní úřad. Slečinky jsou tu jako v bavlnce, a není případu, aby v kancelářích došlo k nějaké neslušnosti. Útulku tu našly dcery po vysokých státních úřednících — proč by tu nemohla dojíti zaopatření také jeho dcera?

Maryna se bránila jednomu i druhému. Menší nebezpečí hrozilo jí z plánu matčina. Chce-li k divadlu, musí přece nabýti určitého vzdělání. Poslechne-li zdánlivě matku, nic nezlratí, naopak, mnoho získá. Kdyby otec prosadil svou vůli, bylo by to mnohem horší — musela by do obchodní akademie, a tu by se snadno mohlo státi, že by ji otec do toho státního úřadu přece

jenom dostal. Za nejšťastnější svůj den pokládala svůj nezdar na učitelském ústavě. Musela se podrobiti zkoušce, obstála při ní, ale nebyla přijata. Jako dnes by to bylo, pamatuje všechny podrobnosti tohoto památihodného dne. Otec s matkou na ni čekali. Bylo už hodně k večeru, když vyšla ze školní budovy. Byla by si nejraději radostí poskočila nad svým neúspěchem. Rodiče byli tím tak ohromeni, že slova nebyli mocni. To byl tenkrát smutný, zoufalý večer u nich. Matka tiše plakala a jenom rukama lomila.

Maryna se ani neodvážila nějak je konejšiti. Na šlesti měla matka ještě jedna vrátka, jimiž měla Maryna k vytouženému cíli proklouznouti. Půjde na Lyceum, udělá maturitu, podrobí se doplňovací zkoušce, a učitelkou se přec jenom stane. Rodiče se nemohli tenkráte dohodnouti. Otec si přál, aby se Maryna rozhodla pro praktické studium, matka hájila neústupně svoje stanovisko.

»Kdybys raději už dal pokoj s tou byrokratickou otročinou,« porážela otce matka . . . »to přece není robota pro každého a pro Marynu se teprve nehodí. Posaď ji do toho kancelářského vězení, a zhrozíš se, jak bude za rok vypadat! Jen se na ni podívej — vypadá po té zkoušce jako umučení.«

»A snad si nemyslíš, že povolání učitelky je tak snadné,« replikoval otec . . . »to je teprve služba namáhavá a vysilující. Ty si myslíš, že se taková učitelka ráno nastrojí, že si vyjde do té školy jako na procházku a že tam pranic nedělá. A to jsi na hrozném omylu! Starost o padesát, šedesát dětí . . . to není maličkost. A ty děti přece musí něčemu naučit. A kdyby na krásně se jí to podařilo . . . co pak myslíš, ty bláhová, že dostane místo v Praze? Bezpočtukráte jsme o tom už mluvili, že na něco takového není ani pomyšlení. Musely na venek dcery s velikou protekcí . . .«

»To by byla nejmenší starost,« nedala se zmásti matka . . . »bude-li Maryna přeložena na venek, postaráš se o to, abys tam byl také. V úřadě mají pro takové rodinné důvody vždycky porozumění. Ostatně nějakou tu protekci bychom také sehnali. Ale tady se jedná o něco důležitějšího. Nemusíš mne pranic poučovat . . . vím přec sama nejlíp, jaké povinnosti má takováučitelka. Pracovat musí všude — chleba jí zadarmo nikde nedají. Ale ty zapomínáš na ohromné výhody tohoto povolání, které půjdou Maryně nesmírně k duhu. Mám na mysli předně prázdniny. To je něco báječného. Pak jsou tu svátky a volno v jiných dnech. A těchto výhod má Maryna nejvíc zapotřebí . . . vím, že se bude musel hodně přičiňovat, ale vím také, že bude míti dost volného času, aby se po námaze svého povolání zotavila.«

Maryny se takřka nikdo nezeptal, co ona tomu říká. Druhého dne bylo velké běhání, tolik starostí, že se ani k obědu nedostaly. Matka prosadila svou — Maryna byla přijata do Lycea. Byla bystrá, byla chápavá bystrost, a učení nepůsobilo jí žádných potíží. Poslechla, konala, co si rodiče přáli — ale snem jejího života bylo divadlo. Byla by se ráda vyhnula té maturitě, kterou považovala pro sebe za věc zcela zbytečnou, ale kdykoliv se o tom jenom zmínila, byl oheň na střeše. Otec pořád ještě se nevzdal své zamilované myšlenky. Utěšoval se v duchu myšlenkou, že se objeví tolik překážek, že Maryna i matka ještě rády chopí se zavrženého jeho plánu. Matka zase pranic neuvažovala . . . nějak bylo, nějak bude . . . holka leť chodí do ústavu, z něhož také jedna cestička vede k cíli, a to je hlavní. Rok míjel v úplné bezstarostnosti za rokem, až dostala se Maryna do posledního ročníku. Než se nadála, byla maturita přede dveřmi. Pranic ji myšlenka na ni nekormoutila. Věděla, že zkoušku udělá — netěšila se na ni, ale také se jí nebála. Spíš měla starost, co potom. Pak už se musí nějak rozhodnout. Když přišla domů s vysvědčením, zasypala ji matka projevy lásky a něžnosti. Odložila vysvědčení tak, jako se odkládá rukávník po návratu z procházky. Nějaký čas měla pokoj — udělala maturitu — má tedy nárok na bezstarostný oddech.

Slovem se neprozradila, ale ve dne v noci na nic jiného nemyslela, než jak by se přiblížila k svému ideálu. Bylo po prázdninách, a matka obcházela známé rodiny, kde měli maturantku, a sháněla informace. Maryna pozorovala, že

le jde zase co tuhého. Jednou si dodala odvahy a počala zase o divadle. A už bylo zle. Matka zrudla v obličeji a strašlivě se rozčilila. Bylo jenkrát u nich dopuštění boží. Matka hovořila o hercích s tak úžasným despektem, že se Maryna nad tím strašlivě rozčilila. Byli všichni tak pohněváni, že si ani dobré noci nepřáli.

Ráno o desáté hodině vycházela Maryna z domova. V tom vidí u tabulky se jmény nájemníků nějakou dámu. Podívá se na ni, a srdce jí prudce zabušilo. Před ní stála proslavená heroina Národního divadla paní Otilie Sklenářová-Malá. Maryna byla jako ohromena . . dnes celou noc na ni myslela jako na svoji spásu, na svoje útočiště . . a ona teď stojí před ní. Chystala se k ní, chtěla jí vypověděti svoje touhy a svoje hoře, chtěla ji poprositi, aby ji vyslechla, aby ji vyzkoušela, má-li pro divadlo vůbec nadání — a teď stojí před ní. Chtěla promluviti, chtěla se k ní sklonili a tu zlatou její ruku políbili — ale hrdlo měla stažené, a tělo ztuhlé, jakoby zkamenělá.

»Slečinko, prosím vás,« promluvila umělkyně svým přelahodným, krásným, zvonivým hlasem . . . »Bydlí tady paní N.«?

»Ne, milostivá paní,« vzpamatovala se Maryna . . . »ale nebydlí daleko . . . dovolíte-li, dovedu vás tam.«

Šla s ní asi třicet kroků. Na nic se nepamatuje, co paní Sklenářová-Malá s ní mluvila, neví, co a zda jí vůbec odpověděla. Bylo jí, jakoby se najednou octla v nesmírné prudké záři, která jí naprosto oslepila. Když na to později myslila, nemohla pochopiti, jak se stalo, že trefila po ulici — jí se podnes zdá, že nic neviděla a že nic neslyšela. Po paměti stanula před domem — ale víc neví, než že stála na ulici, že do ní někdo hrubě vrazil, že se tím vzpamatovala a že šla domů jako vyjevená. — Matka se jí až ulekla, když jí dvéře otevírala. Hlekla se, že se jí něco hrozného stalo. Vymluvila se, že jí přepadla najednou divná, záhadná mdloba, že si trochu oddychne a že ze chvíli zase půjde.

Nic nesměla — nesměla nic povědětí, aby nebyla připravena o nejkrásnější chvíli svého života. Viděla vzor české ženy, největší, nejslavnější dramatickou umělkyni, proslavenou heroinu paní Otilii Sklenářovou - Malou z blízka — nejenom to . . mluvila s ní! Toho štěstí by se byla nikdy ani ve snu nenadála! Všechno bylo v její duši rázem změněno. Stopy po slabosti a po nerozhodnosti v ní nezůstalo. Ten svalý, ten čistý obličej ji nezklame! Ten její měkký, ženský krásný, ušlechtilý zjev není schopen tvrdosti. Byla už životem unavena a umdlena — ale její hlas zůstal neporušen, její oči svítily a žářily. Nikoho prý už nepřijímá do učení — má dvě tři žačky — ale to jsou ty poslední, jimž dostalo se nesmírného významenání, nedosažitelného štěstí, že byly žačkami paní Otilie Sklenářové-Malé.

Vír, ba víc, celá sopka bouřila v duši Maryniné. Jak se mohla sama opovážit k umělkyni, neznámá, nikým doporučena? Celý den chodila jako ve snách. Rodiče byli celí ustaraní, co se jí stalo. Minul už od té doby týden, a Maryna se nemohla odhodlati k nějakému rozhodnutí. A přece jenom ji cosi nutkalo, svěřiti se umělkyni se svým utrpením. Nespala celou noc. Duše na celém světě neměla, kterou by mohla s důvěrou poprositi o radu. Matka by se zhrozila jejího bláznivého nápadu — otec by si povzdechl, smutně by se na ni podíval, pokrčil by rameny, odešel by do svého pokoje — a ona by si darmo vyčítala, že mu způsobila zase bolestnou chvíli.

Ráno vstala slabá a bledá, ale s pevným, neodvolatelným předsevzetím, že navštíví paní Otilii Sklenářovou-Malou. Bylo ticho, bylo dusno toho rána v jejich přibytku. Matka, zaražená dceřiným záhadným chováním, ráda by byla zapředla nějaký hovor — ale Maryna ani neslyšela, co povídá. Než odešla, přistoupila k matce a oddaně, uctivě ji políbila ruku. Bylo jí v tu chvíli, jakoby se se svou matkou na vždy loučila. Měla velikou, měla nesmírnou předtuchu ve své duši. Slzy jí vyrazily z očí, když se sklonila k mozolné ruce matčině. V tu chvíli si uvědomila, že odpor matčin nepramení ani ze zlomyslnosti ani z umíněnosti. Byla tak vychována a není si vědoma důsledků svých názorů. Bylo jí nesmírně líto zlaté, milované rodičky, že ji klame, že jí nezasvěcuje do svého úmyslu.

Dosť možná, že všechno vezme jiný obrat. Pozorovala na matce veliké zaražení a plachost. Nevěděla, co se s Marynou děje, ale tušila něco neobyčejného. Byla tak zaleknula, že se ani neotázala, kam Maryna jde. Viděla na rtech matčiných otázku, která nebyla proslovena. Zbledla a zachvěla se. Než se vzpamatovala, byla Maryna pryč. Utíkala tenkrát po schodech, aby už byla venku před domem. Věděla s naprostou určitostí, že matka za ní vyjde a že ji zavolá zpátky. A tomu chtěla, tomu musela předejíti. Byla tak strašlivě vzrušena, že by byla propukla v prudký, šlkavý pláč.

Jinak nesměla, jinak nemohla jednati. Nemyslela na to, co bude následovati — jenom předtuchu měla, že nastanou pro ni chvíle nejdůležitější. Slzy vyrazily jí z očí. Nestarala se o to, co lomu lidé řeknou. Neviděla jejich zvědavých pohledů. Plakala tak, jakoby právě něco drahého ztratila, něco nevýslovně milého opustila.

Najednou stála před domem, v němž umělkyně bydlela. Oči už oschly, ruce už se nechvěly. Šla pevným a jistým krokem. Nemyslela na to, co řekne, nepřipravovala si řeč, uhlazené, dobře promyšlené oslovení. Myslela jenom na umělkyni, jejíž tvář pořád jasně viděla před sebou. Šla po schodech bez bázně a bez rozpaků. Šla, jakoby ji kdosi vedl, jakoby poslouchala povel mocného, rozkazujícího hlasu, jenž má velkou, přilažlivou moc. Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Musíte býti na mě nesmírně rozezlen, když mi ani neodpovídáte,« ozval se vedle ně lékař a z jeho hlasu zaznívala hořká výčitka.

»Že neodpovídám?«, ptal se probouzeje se ze zadumání. »Odpusťte, přeslechl jsem vaši otázku, myšlenky mě kamsi zavlekly. Nač jste se tázal?«

»V kolik hodin pojedete do Rochlové?«

»Do Rochlové? — Pravda, musím ráno do Rochlové,« pravil starostlivě. »Škoda, že jsem sem vážil cestu a škoda, že jsem s vámi tak nepřátelsky hovořil. Nemá to účele, sám nechápu, jak jsem mohl tak úporně myšlence té se věnovat. Kdyby bylo šlo o soupeře, který by toho zasluhoval, ale takový člověk nízkých pudů a sobeckých vášní!«

Lékař otevřel šíře oči a palřil udiveně na Hořaře. Žertuje? Obrátil snad svůj způsob řeči a nyní skrytým posměchem chce ho unavit, aby zanechal na dobro svých pokusů a nestavěl se v cestu jeho žhavé touze po pomstě? Kdyby však snad bylo opravdu pravdou, že se jeho srdce obrátilo, jak by byl rád! Ještě teď v noci by poslal do Rochlové posla, aby paní Valenovou upokojil. Ta to byla, jež ho uprosila, aby se snažil setkati se s Hořařem na cestě a odvrátili ho od jeho tvrdého úmyslu. Ona z celé rodiny trpěla nejvíce. Na jedné straně pozorovala niterné, ale tím hlubší utrpení mužovo, kterého celý svět přestal zajímat a celá rodina těšit. Věděla bezpečně, že muž, nezmírní-li se záhy tak okolnosti, co nejdříve onemocní a potom běda jí i rodině. Na druhé straně Hanino duševní soužení bylo opravdu srdcervoucí. Pozdě probudilo se v ní vědomí, že svou lehkomyslností zavinila krveprolití a zmařila lidský život, který jí byl dražší než život selníkův. Ale bylo v ní mnoho hrdosti a mnoho utajené síly, která se nyní ukázala. Napraví, co se napravit dá, zachrání aspoň toho druhého, aby kletba, jež na ni padla, nebyla tak strašlivá. Za zcela přirozené považovala, že bude nyní ženou Kozákovou, třeba že jí manželství nepřinese ani stín toho, po čem druhdy její dívčí srdce snívalo. Šla se obětovat a horoucně prahla po tom, aby svou obětí smířila svou vinu a uklidnila rozezlený osud. Hořařova pomsta hrozila její snahu rozříšit, hrozila neštěstí vyvrcholit a potom by srdce její těžce bylo sneslo celou tíhu, jež by na ni dopadla.

Když lékař poslouchal nářek stará paní, byl odhodlán podati jí pomocnou ruku. Nařídil v zámku, kdyby Hořař přímo do Rochlové přijel, aby proň hned povoz poslali, potom však u-

suzuje, jak si asi bude Prokop počínati, hádal, že omezí svou přítomnost v Rochlově na míru nejmenší a proto asi se zastaví v městečku. Promluvit s přednostou stanice i s majitelem hostince a jeho úsudek ho nezklamal. Již ve svém duchu zoufal a chystal se, že časně ráno odjede do zámku, kde by vyčkal příchodu Holařova a opakoval svůj pokus, když z nenadání Holař obrátil.

»Myslíte, pane kollego, svá slova vážně?«, ptal se nedůvěřivě.

»Ale ovšem, proč bych vás hrýzni nemístnými žerty. Pojedu do Rochlové, abych se zeptal, co bezprostředně předcházelo bratrově smrti a nelpí-li na něm nějaká skvrna. Ale bíti se nebudu. Měl jste pravdu, že je to nešlechetné mstíti se, když pomstou nic dobrého nedosáhneme. Kdybych mohl bratra z hrobu krví sešníkovou vyvolat, nic by mě nezadrželo vykonat sebe horší čin. Ale já ho nevzkřísím a živoucím muka přidělávám. Ano, děkuji vám, že jste ve mně probudil soucit a milosrdenství. Nutno odpouštět, nutno bolest jako nezbytné zlo přijímat, aby bylo zlo zmírněno a odstraněno. Jsem velmi rád, že jste přišel a dolkl-li jsem se vás svými příkrými slovy, promiňte. Velice jsem za posledních týdnů trpěl a utrpení svedlo mé srdce na nepravé cesty, ale už jsem se zase našel. Nevíte, přiznal se pan sešník někomu, jak došlo k souboji?«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JARMILA KRONBAUEROVÁ:

VĚNEČEK VZPOMÍNKOVÝ.

O DOKTORU FR. LAD. RIEGROVI.
O MINISTRU Dr. ALBÍNU BRÁFOVI A FR. HERITESOVI.
O MIKULÁŠI ALEŠOVI A LÁĎU NOVÁKOVI.
O JAKUBU ARBESOVI.
O LADISLAVU ŠALOUNOVI.

Některé ze vzpomínek těchto utkvěly mi v hlavě, když je otec vypravovával. Za drahokam považuji vzpomínku na doktora Riegra a proto ji kladu do čela. Bylo o bouřích pražských ke konci r. 1897. To všechno už se stalo před dávnými a dávnými lety — ale jakous představu o pohnutých dobách těch mám z krásného obrazu Maroldova, jenž mistrnou svou rukou pantálné výjevy tyto zachytil a zvěčnil. Pamatuji se jenom tolik, že můj otec vypravoval, jaká nehoda stala se zesnulému chefredaktoru JUDr. Jos. Hubáčkovi, když bezprostředně před uvalením stanného práva na Prahu ubíral se s redaktorem a spisovatelem Fr. Hovorkou a mým otcem přes Václavské náměstí do redakce »Hlasu Národa«. Všichni tři byli zastaveni, a když se bránili a domáhali se volného průchodu, museli s vojenskou hlídkou jíti až nahoru k Museu k veliteli, jenž teprve jim dopomohl k tomu, že se bez dalších překážek dostali do redakce.

V té době byl můj otec referentem o pražských bouřích, kterýžto referát byl mu svěřen a jejž obstarával s několika mladšími členy redakce. Jednoho dne byl otec povolán do bytu doktora Riegra k vůli informaci o nějakém článku, pro který dával Rieger direktivu. Když seděl v pracovně doktora Riegra a znamenal si, co doktor Rieger diktoval, vešel prof. dr. Albín Bráf. Byl tenkrále tím, co se dálo na ulicích, nesmírně vzrušen.

»Dopouštíte se také chyby,« řekl profesor Bráf starostlivým hlasem — »píšete svoje referáty tak nadšeně, jakobyste všemu dávali sankci. Rozumějte mi dobře — vím, na čí straně je právo, všechno sleduji — ale vy přímo schvalujete skutky, jež rozvaha nemůže, než odsuzovati. Prosím, abyste panu doktoru Hubáčkovi tlumočil, co jsem řekl. Je přece svrchovaně třeba, aby se nepřilévalo oleje do ohně. Mám rád sílu a oheň, ale nerad vidím, když se při tom sami spálíme!«

Doktor Rieger přecházel dlouhými kroky po pokoji, chvílemi se zastavoval, poslouchal pozorně svého zetě, pak přistoupil k němu a řekl tato pamětihodná slova:

»To se vám snadno řekne,« řekl doktor Rieger. »Ale když oni ti lidé, co ty věci na své vlastní oči vidí a svoje dojmy zaznamenávají, nemají v žilách místo krve syrovátku.«

Jednou setkali se p r o f. d r. B r á f, jenž jako ministr přijel do Prahy, a spisovatel Fr. H e r i l e s na chodbě v Akademii u dveří. Pánové podali si ruku, a ministr Bráf se živě vyptával, jak se Herilesovi daří. Vyměnili několik srdečných slov, načež Bráf otevřel dvéře a řekl:

»Prosím — račte.«

»Jen račte, Excellenci« — odpověděl Heriles.

»Ne, ne — bránil se Bráf — »spisovatel Heriles má přednost.«

»Budiž mi dovoleno,« namítl Heriles, »abych dal přednost Jeho Excellenci.«

Bráf se usmál a po svém zvyku pomohl si z rozpaků duchaplným obratem.

»Nemýlím-li se,« prohodil, »narodili jsme se jednoho a téhož dne a jsme stejného věku, že ano?«

»Zcela správně,« odvětil Heriles, obdivuji se paměti Vaší Excellence.«

»Povšiml jsem si,« pokračoval ministr v hovoru — »že budeme slavit téhož dne Abrahamoviny. Prosím, dovolte mi ještě otázku? V k o l i k h o d i n jste spatřil světlo světa?«

»O š e s t é h o d i n ě,« řekl se smíchem Heriles.«

»Ah — to je tedy něco jiného,« srdečně se rozesmál ministr Bráf — »pak jsem já, milý pane Herilesi, o celé dvě hodiny starší — narodil jsem se totiž o č t v r t é h o d i n ě o d p o l e d n í — a proložte se starším od jakživa vzdává zasloužená pocta — o této zásluze totiž ještě nikdo nikdy nepochyboval — p ů j d u n a p ř e d.«

Jednu vzpomínku na ministra Bráfa mohu vypravovati z vlastní zkušenosti. Stalo se, že mne pan ministr poctil vyznamenáním. Řekl totiž mému otci, že by mne rád poznal — aby mne vzal, až příště k němu půjde, s sebou. Pamatuji se velmi dobře na tuto pamětihodnou chvíli. Viděla jsem ministra u psacího stolu (bylo to v jeho bytě v Palackéi ulici). Bráf pilně psal a větu, kterou načal, dopisoval, když jsme vstoupili.

»Hned jsem k disposici,« volal — »jen se posaďte.«

V tu dobu jsem ještě byla tuze, tuze mladičká — nejvíc mi napadl veliký novofundlandský pes, jenž stál na židli za Bráfem a svému pánovi ukrutně moudře nakukoval do péra. V tom si ministr povšiml, že tu není můj otec sám. Přiběhl a rozčomile mne přivítal. Už ani nevím, proč jsem se víc dívala na psa než na pana ministra. Myslím, že jsem se toho holdegrona bála. Bráf zavolal svého miláčka a řekl:

»Tady vám představuji svého nejvěrnějšího společníka. Tak daleko jsem to dopracoval — abych se přidržel známého obratu — že mým nejoddanějším přítelem — je pes.« Srdečně se tenkrát smál — ale já po dnešní den vidím ustarané jeho oči, zachmuřené čelo — a podnes nevím, nebylo-li v tomto jistě žertovném obratu přece jenom mnoho pravdy.

Byla jsem loňského roku brzo z jara s otcem a se sestrami Emčou a Haničkou u M i k u l á š e A l e š e. Byl nesmírně zaujat nějakou drobnou příhodou. Stál u okna a volal na nás, abychom se šli podívat, co se mu objevilo na okně. — Brouček tam byl, jenž se sem bůh ví jakým způsobem dostal. Aleš byl nad tím nadělením celý u vytržení.

»Jen se podívejte,« volal na nás, »jak se ten tvoreček vyhřívá na sluníčku, jak mu to zázračné boží teplíčko báječně dělá dobře. Hádej, na koho jsem si v tu chvíli, když jsem brouka spatřil, vzpomněl?« obrátil se na mého otce — »na kamaráda L á ď u N o v á k a. Hodný, milý, zlatý chlapec — ale jednu vadu má. Je ti strašlivý kalan. Byl jsem u něho návštěvou na statku ve Žberách u Poříčan. Všechno se mi tam znamenitě líbilo, s Láďou jsme se výborně bavili, byl jsem u něho opravdu šťasten — až mi všechno svou krutostí otrávil.

Byl překrásný letní den. Vyšli jsme si na procházku. Vidím ke svému úžasu, že Láďa Novák kde jakou housenku nebo jinou drobnou, ne-

škodnou havělinku spatřil, napořád vraždil. »Pro pánaboha, povídám — co to děláš?, žasnu nad jeho počínáním.

Dal se do smíchu a odpoví mi cynicky:

»To by ta boží úroda pěkně vypadala, kdybychom to šmahinou a napořád nehubili — listejčka by nezůstalo na stromech, a místo zeleně byla by tu poušť.«

Zrovna před mýma očima zašlápl takovou překrásnou, krásně barvenou housenku. »Nu, myslím,« povídám, »tahle housenka by tě už byla nedoraziła —.« Dal se do smíchu — smál se, až mu oči slzely. A vidíš, já už tam v těch žberách neměl stání. Kdykoliv Láďu vidím, vždycky mu to připomenu — ale jako když hrách na stěnu hází.

V tom se brouček zvedl a vyletěl do výše.

»To je krása,« rozohnil se Aleš — »viděli jste ta křidélka? To jsou všichni kumštýři celého světa žabaři proti takovému liliputánskému dílku mistryně přírody!«

Na podzim, když rozletěla se, bohudíky, klamná pověst, že jemřel senior českých spisovatelů, Jakub Arbes, šli jsme do Švédské ulice, abychom se přesvědčili, co je na věci pravda. Starý pán byl sice churav, ale jinak svěží a zdráv. Pokuřoval si ze své dýmky a poslouchal, co mu dcera Olga předčítala. Otce poznal už v třetím pokoji po hlase. Když zaslech můj hlas, povídá:

»To je Kronbauerovo nejlepší dílo, třeba mělo jenom jedno vydání. Tak mlád byl Váš tatínek, když jsme se poprvé setkali. To už je dávno, — strašlivě dávno, třeba jste byla mladounká jako májové poupátko, Ale něco vám povím: že vás tatík jenom mentoruje, napomíná, kárá — že vám dává k snídani, k obědu i k večeři mravné naučení? Já vám dám také jedno: žijte jako ten mladý stromek. Někdo neb něco přijde, co vás nalomí. Buď to bude vichr nebo nezvedenec nečesanec. Nevadí — vyrostete, vyspějete, přijdou na vás trampoty a starosti, budete míti třeba všeho hojnost, budete míti úspěch a slávu, ale jednou si povzdechnete a řeknete si — »to nejkrásnější, co bylo a je na světě, je mládí. Ta mravná naučení nosíte s sebou jako drahou reliquii v medailonku —ale dbejte toho, abyste jednou nemuseli litovat, že jste zanedbala, že jste zaspala svoje mládí!«

V tu chvíli byl mistr Jakub Arbes krásný a při tom neskonale milý, jako prorok!

Na konec ještě připojím vzpomínku, která má skorem nádech časovosti. Chci vypravovati jistě neznámou ,ale zajímavou příhodu o tom, jak se tvůrce monumentu Husova, mistr Ladislav Šaloun dověděl o tom, že v památné soutěži o pomník dostal první cenu.

Toho dne odpoledne, když cena mu byla udělena — je tomu asi čtrnáct roků — vydal se mistr Šaloun, nemaje nejmenší poluchy o tom, jaká pocta ho potkala, k svému bratrovi Bedřichu Šalounovi do Karlína, kde byl zaměstnán v knihkupectví paně Knappově. Svému bratrovi přinesl tenkrát hezounký umělecký dárek, nemýlím-li se a slyšela-li jsem dobře, hlavičku od Bémа. Bratří se zapovídali, a než se nadáli, byl večer. Mistr doprovodil svého bratra až do Šternberské ulice v Holešovicích, kde tenkrát bydlel. »A když už jsi tady,« povídá Bedřich k Ladislavovi — »podíváš se přece nahoru.« — A zase hodiny utíkaly jako voda v řece, a než se toho kdo nadál, bylo deset hodin.

Mistr se ubíral volným krokem domů, na Král. Vinohrady. Bylo půl jedenácté, když zazvonil u svého bytu. »Ladislave,« volá na něho paní Šalounová — »pro Boha — kde věziš? Víš-li pak, žes dostal první cenu? Pánové dali tě hledat po celé Praze, byl tu předseda Spolku pro postavení Husova pomníku pan doktor Podlipný a už sem dvakrát poslal od Černého koně, abys tam hned přišel. Tam je celá jury pohromadě. Páni by ti rádi stiskli ruku . . .«

Co zbylo mistrovi, než aby se obrátil a pospíšil k Černému koni. Bylo jedenáct hodin, když vstoupil do salonku, kde byl očekáván s nesmírnou dychtivostí. Na přivítání, jehož se tu mistru Šalounovi dostalo, nezapomene jistě do posledního vzdechnutí. —

•

FRANTIŠEK JAROMÍR RUBEŠ. V tednu bylo tomu sto let, co se narodil spisovatel František Jaromír Rubeš, zjev v literatuře české hodný pozornosti spíše svou popularitou a svým nepopiratelným vlivem, jaký měl na mladý, solva

se rodící společenský život lidových vrstev českých, než uměleckým jádrem svých prací a básnickou cenou své tvorby. Milým svým humorem, prostičkým a dobráckým udeřil na strunu, napiatou v duševní atmosféře třicátých a čtyřicátých let a rázem vepsal se v srdce vlastenců i vlastenek, kteří vítali s upřímným nadšením každé české slovo, liskem šířené. Tím ovšem víc, že Rubešovo slovo, ať veršem ať prosou, plynulo lehce, hladce, že šumělo životem, že bylo svěží, nové a přece zase dobře známé, že dovedlo vnésti soudobý život hravě a šťastně do literatury. A to je vždycky zárukou úspěchu, ten kontakt básnické tvorby s duchovými proudy nebo i jen tišinami, které procházejí nebo zahnívají v duších a myslích současně žijících davů. U Rubeše tento silně patrný náběh k realismu měl ještě ten dobrý výsledek, že vykonal zcela účelnou práci buditelskou. Adolf Heyduk v Literárním Almanachu Umělecké Besedy vzpomíná slov svého učitele Krejčího: »Paleček (Rubešův) naučil více Čechů česky čísti, více duší získal našemu národu, než všecky sklady gramatik; zásluhy jeho o národnost naši jsou nesmrtelny.« Nemysleme však na tento vlastenecký význam Rubešovy literární práce a všimněme si ho jako pouhého spisovatele. Shledáme v něm typ milého, tichého člověka, bez velkých vášní, bolů i radostí, literáta, tvořícího v mezích svého talentu, triumfujícího úspěchy svých deklamací, přednášených ve společnosti počestných měšťanů a měšťek. Kde není prudších affektů, vroucnějšího zapálení a hlubšího přemítání, nemůže být ani silného umění, ale právě ten akvarellový kolorit, charakterisující léta, kterými Rubešův život plynul, jest nám dnes v jeho spisech zajímavou složkou literární osobnosti jeho, rysem jaksi neosobní, proložen dobové originality, která poutá nás zaluchlou vůní dávno minulých časů. To je ovšem vlastnost, kterou hledá a chutná literární gourmand, prostší čtenář přijme vždycky vděčně čistou a zdravou jeho prosu, i deklamánku, oděnou v prostičky, ale lahodný verš. — Sebrané spisy Rubešovy vydány po jeho smrti několikráte. Naše nakladatelství vydalo výbor z jeho prací, obsahující nejcennější ukázky jeho próz i veršů. Y.

UMĚLECKÁ VÝCHOVA NA KR. VINOHRADECH uvedla na svou miniaturní scénu již druhou premiéru. Tentokráte přišla na řadu pohádka Marie Gebauerové »Jak Jaromil k štěstí přišel.« Patriarcha Kopecký byl by jako v Jiříkově vidění, kdyby tenhle personál, tyhle »kulisy« a bohatou requisitárnu viděl. Požitek je mnohem jemnější, všechno, co tu vidíme a slyšíme, je docela jiného stylu. Scéna překvapí i diváka, zvyklého na vybranější dojmy. Pohádka dostala tu docela jiné roucho. Scéna svítí jako drahokam. Když se vyhrne opona, radostným překvapením div nevykřikneš. Vidíme les, svítící barvami, les, jenž sám činí na nás dojem pohádky. A tak to jde od začátku až do konce. Jsou to hotové mistrovské kousky. Však je také vytvořili opravdu mistři tohoto umění. Bubeníček, Hofbauer, Jelínek, Folkman, Skála! Ba, dokonce i tvůrce Husova pomníku, mistr Ladislav Šaloun zasáhl do díla svou požehnanou rukou a pro loutky navrhl kostýmy, jež s obdivuhodnou dovedností podle jeho návrhů vykouzlila paní M. Kvěchová.

Potomkyni z rodu Kopeckých, starou principálku, jsem viděl v »Merkuru,« a žasl jsem, s jakou energií, s jakou mršlností, s jakou duchapřítomností sedmdesátiletá stařena řídí a ovládá svoje dřevěné aktéry! Všechny kusy znala nazpaměť, všechny hlasy měla v hrdle jako ty figurky na jedné šňůře. Hodinu jsem stál, stařenu jsem pozoroval, a věřte neověřte, ruku bych byl té stařeně z ryzí úcty políbil nad tou její životní silou i nad tím zapálem, jenž jako olej udržuje kahaneček jejího života při svěžím plápolání. To její divadélko bylo prosté, jednoduché, ale co půvabů bylo v té její rázovité reprodukci, co života, co humoru v těch jejích dramatech a veselohrách! Všechny divadelní requisity měla v ranečku jako vandráček svou putovní výzbroj.

Jak docela jinak vypadá to za scénou Umělecké výchovy! Jakobych mistra Aleše slyšel, když mi vypravoval, jak se celé hodiny dívával v Mirolicích na mistra loutkaře, když panáčky vyřezával! Pro malého Mikoláška byl to tenkrát div divoucí. — Jiné, docela jinačí jsou loutky Umělecké výchovy. To jsou princezny jako ze života vzaté. Mají eleganci, mají exotický vzrůst, mají roucha moderně střižená, s báječným vkusem vybraná a zholovená. Stará principálka, paní Kopecká, si mi jednou pozastesknula, že by ráda na ty své aktéry něco vynaložila — ale že je ráda, že je má aspoň takhle vypravené. Přál bych si ze srdce, kdybych ji mohl uvésti do zákulisí tohoto loutkového divadla. Co by asi řekla tomuto modernímu aparátu? Nad jevištěm vidím víc než tucet hlav. Všechno je v jediném klubku, všechno je pohromadě jako kolečka v hodinách — a zrovna tak jako v tomto strojku jde všechno i tady v nejlepším pořádku. Jedna skupina loutky řídí — druhá role přednáší. V tom byli a jsou staří a prostí komedianti ve výhodě. Gesto, pohyb loutky měl tempo, měl soulad — hra měla svou souhru. Tady je postup daleko složitější. Je třeba velké pozornosti, aby všechno zapadalo, aby nepo-

vsávaly mezery, aby se neobjevil rušivý nesoulad.

Aby mohl svěl snahu plně doceniti, je třeba zasvětili jej do tajů zákulisí. — Na pohádku Marie Gebauerové bylo devět velkých zkoušek, jež zabraly tři i čtyři hodiny. Byly proto, aby se našel tento soulad, tato souhra, jež teprve zaručuje tahodný, ucelený dojem. Představení mělo takové čisté, ryzí momenty. Vydařila se znamenitě scéna s pidimužíky, krásně působila Faustovská vložka, kterou, pokud se režie týče, považuji za malý mistrovský kousek. Kdo neviděl, mohl by se vším právem pousmáti, že používám tohoto obřadního, slavnostního označení. A přece je tomu tak — režie pohádky provedla tu v miniatuře to, co známe, co obdivujeme a co po zásluze ceníme na velikých jevištích.

Stará principálka Kopecká sama si všechny hlasy obstarává. Dovednost jistě obdivuhodná. Umělecká výchova jde i tu až na samu hranici dokonalosti. Všechny role jsou obsazeny přesně se zřetelem k charakterům jejich. Nadšení pořadatelů má velikou moc — dovedlo k svému podniku připoutati řadu pracovníků, kteří mají dobré, zasloužené jméno. Proto se tolik líbil Magus, pidimužík, princezna, Jaromil a mnozí jiní, poněvadž je mluvili herci, kteří se dobře osvědčili na jevišti. — (Pan Budil — paní Vejvodová atd.)

Pohádka svítí několika pěkně broušenými drahokamy. Marie Gebauerová psala ji podle předložky (Božena Němcová), ale hezounky ji upravila a podařilo se jí vytěžiti pro svou formu řadu účinných momentů. Večer měl nádherný, animovaný průběh. Pohádka sama má humor — ale nejpodařenější nápad měla režie, jež připravila obecenstvu milé, vskutku originální překvapení. Přišla se po potlesku poděkovat — autorka, symbolisovaná roztomilou loutkou, která i vavřínem byla počtěna. Představení mělo svou závěrečnou vinětku v podobě doslovu Kašpárkova, který napsal Karel Mašek (Fa Pesto).

Premiéra měla své vzácné hosty. Viděl jsem tu mnoho spisovatelů, umělců, sochařů i malířů, byli tu herci a herečky, hudební skladatelé i virtuosové, zemští i státní hodnostáři — ale byl bych tu velice rád viděl více dětí! Umělecká výchova by měla toho dbát, aby na svá představení přilákala tyto nejpovolanější posluchače — a to se snadno podaří, budou-li i ceny odpovídati — pokladničkám dělským!

Dr. R. J. Kronbauer.

PROF. Dr. VL. SLAVÍK: Soudně lékařská diagnostika otrav. Na 363 stranách této knihy jest obsaženo mnohem víc, než napovídá skromný název: Není to jen diagnostika soudně lékařská, nýbrž obsáhlá vyčerpávající pathologicko-anatomická monografie o otravách, věnovaná 34 častějším a 64 vzácným otravám, doplněná nad to všude orientačními poznámkami o klinických projevech těchto otrav. V obsáhlém úvodu probírá autor změny posmrtné, jež by mohly imponovati jako změny otravné, a podobně klamavé změny chorobné na stole pitevním, načež následuje všeobecná pathologie otrav a podrobný návod, jak si při podezření z otravy má vésti obdukující lékař a soudní znalec. Už tyto kapitoly samy o sobě by stačily hodnotiti dílo, neboť obsahují tolik praktických poznámek a pokynů, kolik muže poskytnouti jen mnoholetá piplavá úmorná práce při ohromném materiálu a při veliké lásce k předmětu. Vlastní dílo je však uloženo v 34 kapitolách »O jednotlivých otravách zvlášť.« Na spoustě pozorovaných případů jest založen podrobný rozbor anatomických obrazů po způsobu monografickém, jehož trvalá vědecká cena nejlépe vysvítá z nových nálezů, týkajících se právě nejtíže rozpoznatelných stadií otrav. Stačí upozorniti ku př. na otravu arsenem, při níž se jeví nález výronů krevních na vnitroblánu levé komory srdeční a na svalech brdečkových v takovém množství a v takovém seskupení jako charakteristikon otravy, nebo na otravu fosforem, při níž se opírá autor o neméně než 257 případů podrobně vyšetřených, a pro niž nachází anatomické charakteristické změny i v případech, kde je nález při povrchním vyšetření zdánlivě negativní (kde totiž nejde ještě o typické degenerace orgánů); jest to zvláštní seskupení příznaků drobných, ale dohromady výstižných, na mozku (bledost, nedokrevnost blan, oploštění závitů, zánik rýh, nedokrevnost prosáklé tkaně mozkové), na žlučníku (malý, nepatrný obsah, tlusté stěny, sliznice nastříknutá s výroňky krevními). Nebude-li se moci obejíti beze studia této knihy nikdo, kdo se vědecky obírá pathologicko-anatomickým obrazem otrav, nemůže se bez ní tím spíše obejíti nikdo, kdo musí z povinnosti soudně lékařsky při podezření otravy mrtvoly obdukovati. Bude proto Slavíkova kniha každému lékaři nezbytnou a při tom lehce přístupnou a spolehlivou oporou v praktickém životě a zaslouží si vším právem největšího rozšíření po české obci lékařské. Pelnář.

Toto číslo vydáno dne 10. dubna 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 21.-22.

KAREL KLOSTERMANN:

NEROZUMĚLI SI.

(PŘÍBĚH ZE ŠUMAVY.)

Dokončení.

Pohrdlivý úsměv se objevil na tlustých, červených rtech paní Konipáskové, provázený významným posuňkem jejích rukou.

»Ale kde pak že bych si netroufala!« pravila hrdě a úsečně; »dvou takových Luizlů bych se taky ještě nebála. A potom, četník už dávno odešel . . ,«

Řkouc, vyšla z úřadovny a pan auskultant už jen slyšel její kyrysarské kroky, jichž dunění po nějakou chvíli doznívalo k němu z chodby, až zaniklo, jako by velchá budova soudní je byla pozřela.

Přes krátký čas, jejž pan auskultant trávil v Nýrsku, slyšel již mnoho o tomhle Standinger-Luizlovi. Byl ten tenlo v pravdě člověk, o němž se tehdá v Nýrsku nejvíce mluvilo, zlopověstný pytlák a lesní škůdce, který nad to kradl dobytek, kde jen se mu nahodila příležitost, vedle toho tulák, prošlý vězením kde kterého okresního soudu v jihozápadních Čechách a ve východních Bavořích. Z této země jej vypověděli již před lety, ale to mu nevadilo ni v nejmenším, oblažovati ji svými návštěvami. Jedva několik neděl tomu, co se byl vrátil z Bavor, provázen ozbrojenou mocí tohoto království, po odbytém tam trestu za nedovolený návrat a tuláctví, a již mu kladli za vinu, že u samých hranic, a to za bílého dne, ukradl prase, načež se pokoušel přehnati je přes hranice, aby je tam zpeněžil; měl však smůlu při tomto svém konání, neboť vběhl do cesty patrolujícímu četníku. Podařilo se mu v pravdě uniknouti na ten čas zatknutí, ale prase uteklo také a, uchýlivši se do lesů, těšilo se po delší dobu zlaté volnosti, živíc se kořínky a bukvicemi; ježto bylo barvy černé, zavdalo podnět ku pověsti, že v lesích pokrývajících svahy Jezerní hory se zdržuje divoký kanec, z čehož zase povstal nehorázný rozruch ve všem lesním personále celého okolí.

Než, tyto podrobnosti nebyly tehdá ještě známy panu auskultantovi; on zajisté věděl pouze, že Luizl ukradl prase, že okresní soud si proto naléhavě přeje s ním promluviti a že četnictvo po něm pátrá. Nenadál se v pravdě, že hledaný muž se objeví tak záhy u soudu a byl nyní opravdově zvědav spatřiti jej tváří v tvář.

Zatím co diurnista si připravoval papír na sepsání protokolu, objevil se v úřadovně Luizl, eskortován paní Konipáskovou.

»Tu ho mají, pane auskultante,« ohlašovala tato úcty hodná dáma, držíc vězně za rameno a postrkávajíc jej nikoli příliš jemně směrem ke stolu, za nímž seděl mladý pán, načež sama se postavila ke dveřím a ruce majíc podepřené o boky, na očích jej podržela.

Pan auskultant si chlapíka důkladně prohlédl. Doznal sobě, že zevnějšek neodpovídal tomu, co očekával: stál před ním ramenatý člověk asi čtyřiceti roků, prostředního vzrůstu, oděný v hrubý šerkový kabát a ve spodky z téže látky, oboje rozedrané, plné záplat a do nepoznání ošuntilé a umouněné; nohy měl ovázané spoustou různých hadrů, ježto nejšle, které doplňovaly obuv, zůstavil venku přede dveřmi — celkem pravobyčejný zjev tuláka, ale z jeho obličeje nevyzíralo nic potměšilého, nic, co by ukazovalo na zvláštní prohnanost nebo dokonce na povahu násilnickou; naopak, z této fysiognomie mluvilo cosi dobráckého, skoro měkkého, a tahy obličeje byly by působily dokonce i příjemně, sympaticky, kdyby hustý kašlanový

plnovous, jenž pokrýval bradu a vroubil líce, nebyl býval přímo úžasně nehlazený a rozcuchaný.

»Jmenujete se?« započal výslech.

»Alois Slandinger,« lázaný dal v odpověď, užívaje německého nářečí svého rodného kraje; »s dovolením, vysoký soudní dvore.«

»Vaše stáří?«

»To bych nemohl přesně říci, prosím. Už často se mne po tom platí páni, ale člověk si takovou věc dobře nepamatuje. Z jara tomu bylo osmnáct . . . ne, prosím za odpuštění, devatenáct let, co jsem byl u assentu. Ale nevzali mě, prosím pěkně . . .«

»Kde jste se narodil? do které obce příslušíte?«

»Můj ty Bože! — Kde jsem se narodil? — to věru už nevím . . . nepamatuju se. A co se týče příslušnosti, milostpane, to taky bych nemohl říci. Třicet let už se o to hádají Eisenstranští se Seewiesenskými. Chudého člověka nikde nechtějí a jen zbavit se ho hledí, vysoký císařský soud bezlak ví, jak bývá.«

Došlo pak do vlastního jádra věci. Tu Luizl popřel naprosto, že by byl ukradl prase; připouštěl pouze, že je potkal v lese, kde pobíhalo bez dozoru, a že je chytil, aby se nezatoulalo; hnal je pak před sebou, maje v úmyslu odevzdat je majiteli, jehož, jak za to měl, bylo dlužno hledat v Bavořích, proto že, jak doslovně pravil, »Die Sau hot gonz a bairisch's G'sicht g'hot«*) a kterézto chvalné a poctivé konání mu překazil četník, jemuž dlužno přičísti vinu, odcizí-li se nešťastné zvíře svému chlévu a zdivočí-li úplně.

Ráz těchto výkladů a vůbec veškeren způsob jeho mluvy vyznívaly svrchovaně dobrácky; kdo jej slyšel, byl by přísahal, že jest mu činiti s člověkem naprosto pravdomluvným; jediné nepopíratelné faktum, že Luizl již velice často měl oplelačky se soudem pro zřejmě nejasné pojmy o tom, co jest jeho a co jeho není, oprávňovalo ku pochybnostem v příčině pravdivosti toho, co uváděl.

»Byl, jak s jistotou vím, jen zdejším soudem již třináctkráte odsouzen pro přestupek krádeže a tuláctví,« pravil šeptem a po česku diurnista Pondělíček, předpokládaje, že pan auskultant není dosud náležitě informován o poměrech a osobnostech soudního okrsku. Tento pak, jsa si zplna vědom, že naprostá nestrannost jest první povinností soudcovou, uvážil, že by se neshodovalo s touto povinností, kdyby, byť i pochybností měl, jim dal výrazu slovy.

»Uslyšíme později, co řeknou svědci.« pravil klidně; načež, obráliv se k Luizlovi, přidal: »ukáže-li se, že jste nemluvil pravdu, přilížíte si a ponesete následky. Podepište nyní sepsaný s vámi protokol.«

Luizl vyhověl tomuto vyzvání, usmívaje se přívětivě, a napsal dosti čitelnými písmenky své jméno na předložený mu list papíru.

»Tak! to stačí,« vece vážně pan auskultant a, obráliv se k paní Konipáskové, máchnul rukou, dávaje jí tímto na vědomí, že jejích služeb není více třeba, načež děl krátce:

»Ten člověk může jít.«

Osudné slovo, ale záhady v něm nebylo. — Padlo a žádné z přítomných osob nepřišlo na um, přemýšleti o něm nebo dokonce se zeptati, co v sobě obsahuje; neptal se ani Luizl, jehož věc přece v prvé řadě se týkala; ozvala se pouze paní Konipásková. »No, to je dobře, pane auskultante, to jsem ráda, že ten vejslech netrval dlouho. Mám zrovna dnes prádlo a, vidí, co platno? — budu muset mužovi přiložit přece ještě jednu křenovou placku . . .« pan auskultant kynul významně rukou, jakož sluší představenému, který, maje velice na pilno, nechce býti zdržován zbytečnými řečmi, a následujícího okamžiku počet v soudní síni přítomných osob poklesl o plných padesát ze sta.

»Dochází nyní na řadu věc Hagelsteinerova,« pravil auskultant a diurnista jal se přebírat v aktech nakupených na stole.

Venku na chodbě rozpředla se zatím kratinká rozmluva.

»Nu, tož jděte tedy, ježto řekl, že můžete jít,« pravila paní Konipásková.

»Kdo? — já?« lázal se vůčihledě překvapen Slandinger Luizl.

»Nu? — snad nemyslíte, že já!« dostalo se mu v odpověď.

*) Svině měla docela bavorskou tvářnost.

Načež paní Konipásková se uchýlila do svých komnat, Slandinger Luizl pak opustil klidně šeré zdi c. k. okresního soudu a, nelrvalo ani pět minut, i dobrému městu Nýrsku ukázal záda. Dal se směrem jižním, jako by líhl za přilétavými pláčky zpěváčky, kteří opustili kraj již dva měsíce tomu.

Co zde pověděno, událo se totiž v měsíci listopadu a pohoda nebyla krásná. Hory v pravo, hory v levo stály zahaleny šedými mlhami a nevlídný vítr, jenž vál přes jejich chmurná temena, přiháněl mrak za mrakem, s nichž se lil déšť, tak že se všech předmětů lékala voda. Přes to se nepodobalo, že by v Luizlovi se byla vzbudila touha, vrátili se do hostinných zdí města, z něhož vyšel; brat se zajisté statně v před a jedva tu a tam si utřel rukávem s obličeje hnědou břečku, v níž se měnily dešťové vody, prosakujíce se filtrem bezvárného plstěného klobouku, jenž kryl jeho rozcuchanou kštici; podobalo se, že silnice, jež pustá a ač jedinou živou bytostí neoživena, před ním i za ním zapadala do temnot listopadového večerního soumraku, mu slibovala lepší příštěstí toho, jež právě byl opustil.

Asi hodinu po odchodu Luizlovu setmělo se tou měrou v úřadovně auskultantově, že bylo nutno rozsvítit lampu.

»Prahanebné počasí, tohle!« zabručel dočasný přednosta úřadu.

»Vskutku prahanebné,« přisvědčil diurnista; »řekl bych, že Luizlovi by bylo bývalo lépe v separaci než venku. Kudy se asi potlouká, chlap?«

Pan auskultant vyskočil ze svého místa.

»Co mi to tu povídáte?« zvolal. »Vždyť přece je v separaci . . .«

»Přece jste ráčil říci, pane auskultante, že může jíti . . .«

»Nu ovšem — do separace! Vždyť bylo přece po výslechu . . .«

»Pak jsem dobře neporozuměl. Domníval jsem se, že jste Luizla propustil z vazby . . . že může jíti kam se mu zlíbí . . .«

Posledních slov pan auskultant již neslyšel. Všecek polekán vyrazil ze dveří a pádil rovnýma nohama do bytu úředního sluhy . . . Kdyby paní Konipásková byla tedy špatně porozuměla! . . . umučený Spasitel! . . .

»Paní Konipásková . . . vy jste přece . . . pro živého Boha . . .«

»Prosím pěkně . . . křenovou placku jsem udělala, jiného nic . . .«

»Nejde o křenovou placku! — přece jste Slandingera nenechala odejít?« . . .

»Nu? — dyť řekli, že může jít; tak, což bych ho byla držela?«

»Pro Krista pána! . . . není možná! . . . to jste to pěkně vyvedla . . .«, vyrazil ze sebe mladý pán a již uháněl, lomcován smrtelnou úzkostí, dešťem rozmočenými ulicemi k čelnickému velitelství.

Na štěstí strážmistr byl doma; jemu nešťastný pan přednosta se svěřil.

»Pro Boha vás prosím a pro všecky svaté mučeníky! . . . musíte mi pomoci! . . . Víte, jen tak, řekl bych, soukromě . . . Nemluvte o tom a nezanášejte tu věc do svých úředních zpráv. Kdyby starý přišel, děkuji pěkně! . . . hrozné hromobití by se snesło na mou hlavu! . . . Luizla musíme dostat, kdyby mě to i život stálo . . .«

»Zatrolená věc je tohle,« mínil strážmistr, potřásaje vážně hlavou; »dostat-li se chlap do Bavor, nedostaneme ho tak brzy a nezbude nám, než vyčkat, až ho chytnou tam a nám ho pak přivedou. Než se tak stane, uběhne několik dní, ne-li neděl . . .«

»A starý se vrátí!« zaúpěl mladý pán, lomě rukama. Co si ten o mně pomyslí! — představte si! . . . Řekl jsem mu, že může na mne spoléhat . . . Zrovna bych se propadl hanbou!«

I zželelo se strážmistru mladého pána.

»Nu,« pravil, »buď už jakkoli, nelze vás nechat na holičkách. Čelníka poslat nemohu, je utrmácen dnešní pochůzkou — včera v noci patroloval taky. Tož půjdu sám, abyste věděl, že mám taky srdce. Obávám se, pravda, že se marně vybrouzdám v bláte, ale člověk někdy má štěstí. Snad ho přece ještě dopadnu.«

»Zaplať vám za to sám Pánbůh, pane strážmistře — do smrti vám toho nezapomenu. Půjdu s vámi, aby vám bylo veseleji . . . doma bych beztak neměl ani klidu ani slání . . .«

»Spravím si to sám, nepotřebuji vás,« odvětil strážmistr.

Mladý pán stál na svém, že doprovodí strážmistra.

»Nu, když jinak nechcete,« pravil posléze tento, »tož tedy pojďte. Aspoň uvidíte, že naše služba není právě lízání medu.«

Co se pak dělo, připomínalo na bludné cesty Odyssea krále, vracejícího se z dobyté Troje. Zjistilo se především, že Luizl, jak již nahoře pověděno, opustil Nýrsko směrem k jihu nebo k jihozápadu, ale nikdo nevěděl, kterou ze tří silnic se dal, vybíhajících z města v tyto strany; jedna z nich vede do Sv. Kateřiny, druhá do Baierecku a třetí směrem k Hamrům, ale ode všech tří odbočují vedlejší vozové cesty a od těchto zase stezky a pěšinky do četných potroušených stavků a chalup, mezi nimiž se rozkládají pole ale také rozložité lesy, ponuré, zamlklé hvozdy, šedými mlhami zalehlé, plny potměšilých močálů, skal, hlubokých strží a různých skrýší, povědomých takto lidem rázu Luizlova, nepřístupných zvlášť nyní, kde černá noc lehla na ves, kraj, příšerná a lidem nepřátelská i na otevřené, schůdné silnici . . .«

Bylo pět hodin, když strážmistr a auskultant dorazili do Skalních Hutí, směrem ke Sv. Kateřině. Tam nikdo o Luizlovi nevěděl, nikdo jej nespatřil, aniž bylo po něm slechu ni stopy a oba mužové se zase vrátili do Nýrska, kamž došli asi o šesté, promoklí, až běda blátem potřísnění, pan auskultant v horečném rozechvění.

Přes to se vydali znovu na cestu, tentokráte do Baierecku. Loupežní rytíři, kteří před věky seděli v rozvaleném nyní hradě, sotva kdy byli hledáni s takovou úporností královskými zbrojnoši, vyslanými za účelem jich potrestání, s jakou pátráno bylo po Luizlovi, ale veškeré pátrání nemělo výsledku. Nikdo neviděl Luizla, nikdo o něm neslyšel, a nezbylo tudíž hledajícím, než vrátili se s nepořízenou, jejžto za vládnoucí tmy nebylo radno pustiti se do nerovného a místy do bezedna rozmočeného terrénu, jenž dělí cestu do Baierecku od souběžné, s ní probíhající silnice, vedoucí do Zelené Lhoty a do Hamrů.

Orloj na věži Nýrské bil osm hodin, když oba noční chodci vcházeli do města. Strážmistr prohlásil, že nazejtří časně ráno se vydá znovu stíhat Luizla, a projevil naději, že ve dne spíše se mu podaří zmocniti se ho; pro dnešek však že toho má dost, tím více, že za temné, dešlivé noci veliká námaha bezpak by byla marná. Radil auskultantovi, aby šel klidně spat a i nazejtří raději svého úřadu si hleděl a jemu samému zůstavil starost vypátrati Luizla.

»Do Zelené Lhoty se vydám nicméně,« odpověděl tento; snad tam o něčem zvím.«

»Dáváte život v sázku . . .«

»E, ať si! — hloupost, již jsem provedl, třeba napraviti.«

»Dejme tomu, že byste se ho skutečně dopátral — nemám v pravdě za to, že se vám to podaří — jak že se ho zmocníte? jak ho přinutíte, aby šel s vámi?«

»Nevím, ale učiním aspoň seč budu, abych ho vypátral.«

»Přihodí-li se vám něco, pane auskultante,« prohodil strážmistr, krče ramenoma, »mně viny nedávejte. Varoval jsem vás a pozvedám znovu svůj varovný hlas.«

Než, mladý pán na svém stál a také se bez meškání vydal znovu na cestu, tentokrát směrem k Zelené Lhotě, sám a sám, se svými nikoli růžovými myšlenkami. Tma jako v pytli vůkol něho a nad ním nikoli klenba nebes, ba, cosi jako chumáče nahromaděných, nízko visících hustých houní, z nichž se lil bez ustání sluzený déšť, promíchaný s kroužícími vločkami sněhu. Promoklý až do těch nitě, dostal se za něco více než hodinu do vsi Freihölsu, která se rozkládá asi na polovici cesty do Zelené Lhoty.

Zapadlé do neprostupné tmy ležely potroušené selské stavky, chalupy a domky osady této; pouze v jednom obydlí se ještě svítilo, na štěstí u samé cesty. Uváživ, že by bylo holovým šílenstvím, kdyby šel ještě dále, vešel do tohoto slavení a požádal o nocleh, dokládaje, že zůstane třebas ve chlévě nebo na seníku.

»To to! — to by tak bylo!« dostalo se mu vlídně v odpověď; přespíte ve světnici, upra-

víme vám poslel, pane! — však by psa člověk nevyhnal za takového počasí.«

Zůstal tedy do rána v děsně přetopeném, parami přesyceném ovzduší tohoto selského příbytku, na dosti čistě upraveném lůžku, zahrabán do spousty těžkých peřin; spát ovšem nemohl, ale přece jakž takž se uklidnil a potěšil, ježto mu řekli, že Luizla v podvečer viděli, an, přešed silně rozvodněnou Úhlavku, ubíral se cestou směrem k Zadním Domkům.

Když se počalo svítati, vstal ze svého lože, oblékl se do svých šatů, ještě ne zcela uschlých a, seznámiv se s dvěma mladíky, rovněž členy rodiny, kteří když přišel, již spali, požádal je, aby mu byli na pomoc.

»Pomůžete-li mi najíti Luizla,« pravil jim, »dám vám pětku.«

»Toho lumpa tak snadno nenajdeme,« odpověděl jeden z nich a druhý přisvědčil.

Na to hospodář se ujal slova. »Znám toho pána,« pravil, »komu čest, tomu čest! — je od soudu. Proto je třeba mu pomoci. A vy, pane« — obrátil se k auskultantovi, »řekněte mi, prosím vás, co pak mu vlastně chcete, tomuhle Luizlovi?«

Otázka byla na snadě; divná věc, že pan auskultant se nenadál že mu bude učiněna a že ho zjevně uvedla v rozpaky.

»Musím s ním promluvit,« pravil poněkud váhavě, »běží o věc velice důležitou a neodkladnou.«

Za nic na světě by byl neřekl, oč vlastně šlo a co se přihodilo.

»Nu, račte vědět,« promluvil zase hospodář, jemuž neušly rozpaky mladého pána, »myslím si, když je třeba promluvit soudně s Luizlem — a co jiného byste s ním mohl projednávat? — že by nebylo třeba, abyste se sám za ním vydával do lesa, kde ho, řekl bych ani nenajdete, ale že by se spíše doporučovalo poslat za ním četníka. Vždyť četníci bezpak jsou pořád za ním, za lumpem takovým! Proto se nesmíte pohněvat, diví-li se člověk trochu.«

Pan auskultant pokrčil ramenama, přestávaje na tom, opětoval, že musí nezbytně promluvit s Luizlem.

Nenaléhali více na něho, podali mu k snídani hrnec kávy a krajíc chleba a po čtvrt hodince pan auskultant se zase vydal na cestu, provázen oběma mladíky. Hned za vsí počal les, do něhož cesta vedla. Byla úžasně špatná, tato cesta, a počasí, možno-li, ještě horší než v předvečer. Spousty puslých, špinavě šedých hmot kupěly se na nebe, po jehož blankytné klenbě nebylo stopy, valily se, halily v příšernou šeď les i lán, jako by zamýšlely popřít na věky všecky předměty kol do kola i sám boží vesmír. Sněžilo, ale sníh, jedva dopadl na zem, hned zase se rozpouštěl a slučoval se s promočenou půdou ve slizkou, hustou břečku, do níž nohy se bořily po kotníky. Nohy obou průvodců auskultantových vězely v ohromných šumavských botách, které odolávaly vítězně mokru; za to obuv mladého pána bez tak již v předvečer silně pošramocena, nalézala se po čtvrthodině v opravdovém rozkladě, tak že politováníhodnému dočasnému přednostovi nýrského soudu nebylo o nic lépe, než kdyby se byl ubíral bos v této jako led studené kaši.

Zatím, co trojice poulníků takto se brala vpřed a okolo deváté hodiny dorazila do dědiny zvané Zadní Domy (Hinterhäuser), okresní soud v Nýrsku stál osiřen a ždal marně úřadujícího ve svých svatyních soudce i přednosty svého. Roky byly ustanoveny, strany předvolány ale pana auskultanta nebylo lze nalézti. — Řečí mnoho a kde kdo se tázal, co se přihodilo. — Dobrodružné pověsti se dostaly do oběhu...

Předpoklad, že Luizl šel z Nýrska do Zadních Domů, ukázal se býti správným. Oba mladíci z Freihölsu, kteří se tam po něm přeptávali, zatím co auskultant, vešed do kteréhosi stavku, vypůjčil si od kteréhosi milosrdného domorodce boty, do nichž by čtyři nohy obyčejného smrtelníka pohodlně byly vlezly, dopátrali se člověka, jenž v předvečer mluvil s Luizlem. — Tento občan přišel a vyšlo na jevo, že pan auskultant ho znal: týden tomu, odsoudil jej na 24 hodin do vězení pro nepatrnou krádež dříví; byl to asi třicátý trest za podobná provinění. Ostatek, dobrá duše, tento ubožák, prost všelikého zášti, a vší nízké mslivosti.

»Milostpane,« pravil, snaže se mluviti učeně a podle písma, »povím vám laskavě a zcela

přesně, kde loňž Luizl se zdržuje a mešká. Dejte dobrý pozor: jest ve klerési boudě za Landhausem. Přespává tam jako jezovec v díře. — Tak aspoň mi řekl, když včera původně zamýšlel se dát do Bavor.

»Při těhle svinské psolě,« řekl, »tam nepujdu.«« A kdykoli zaleze do té boudy, spí tam napořád. — Takový jest loňž jeho zvyk. Chcete-li s ním promluvit, dovedu vás tam loňž, velectěný pane od vysokého c. k. soudu. Za půl hodiny tam dojdeme.«

Tato řeč působila na zoufající duši mladého pána jako léčivý balsám na bolavou ránu. Oba mládenci z Freihölsu, jichž další průvod byl nyní zbytečným, dostali svou pětku a odešli zase domu, nový vůdce pak zaujal jejich místo.

Hluboko v lese stála vysloužilá bouda dřevorubecká, o níž řečno se byl zmínil. V pravdě nestála, spíše již ležela v rozvalinách a hleděla vstříc úplnému svému zániku; ale měla ještě dvéře a tyto, jak se podobalo, byly dokonce zamčeny.

»Tam uvnitř je,« pravil vůdce, ukazuje prstem na polo zborcený srub.

Oba přistoupili. Dvéře byly vskutku uzamčeny a nepovolily, když je chtěli otevříti. — Zabušili do nich, zalomcovali, že zpukřelá prkna div se nerozpadla.

»Sakra! hýmil elent!« ozval se uvnitř lidský hlas, »co pak je to? Koho pak to sem čert zanesl? Takové oslovství! — vždyť se strop na mne zřítí! . .«

»Toť nekřič a otevři, Luizle!« zvolal auskultantův vůdce.

»Otevřte prosím vás,« dodal auskultant sám; »jsem tu já . . .«

A Luizl otevřel. Zočiv auskultanta, všecek udiven zkoprněl a oči vylřeštil.

»Pro Krista pána,« vydrala se mu řeč — »slavný soud! — Kde se tu pán vzal? . . .

»Žadných okolků, pravím,« spustil mladý pán, radostí tou měrou poplelen, že lulákovi podával ruku, »musíte se mnou do Nýrska. Přihodil se včera omyl. Nemohl jsem vás ještě propustit — myslel jsem pouze, že můžete zase odejít do separace.« . . .

»Však jsem si to hned myslil,« vece dobrácky Luizl; »ale, račiž uvážit vzácný pán, za těhle šeredné psoty . . .«

Nic naplat, musíte se vydat se mnou, uvedl byste mě do velkých rozpaků, kdybyste se zpěčoval . . .«

»Nu, nelze-li jinak, loňž tedy půjdu. — Chraň Pánbůh, abych vzácného pána uváděl v rozpaky. Toho nebude; člověk ví, co se sluší a srdce v těle laky má, třeba se s ním zacházelo někdy přísněji než je zrovna třeba.«

Dostanete dnes dvojnásobnou porci, Luizle, a nad to vepřovou pečeni s knedlíkem. Nebude vám tedy zle, doufám . . .«

Cosi jako slunečná zář přeletěla přes obličej ubožákův.

»Štěstí měl slavný soud,« pravil, »že se setkal tuhle s Michlem, s nímž kamarádíme; sice by mě nebyl našel a nebylo by to bývalo mou vinou.«

Dali se ihned v pochod všichni tři ale po čtvrt hodině kamarád Luizlův se od nich odloučil, přijav zlatku zpropitného za platnou svoji službu; vedení pak převzal Luizl sám a, znaje všecky pěšinky, kratší cestou dovedl pana auskultanta do Nýrska, kam dorazili ještě před polednem.

»Hm, hm, to je podivné!« pravil strážmistr, když zvěděl, že za Luizlem zapadly znovu dveře separace; našel ho a přivedl, pan auskultant. Kdo by si pomyslil? My jsme ho hledali po celý den a stopy po něm jsme se nedopátrali. Divím se nejvíce, že ten chlap s ním šel dobrovolně.«

A v separaci rozmluva mezi Luizlem a paní Konipáskovou:

»Nu, vidíš! Zase jsi tu, ty jeden lumpe,« pravila cizí tato dáma,; »kde tě, pro Boha tě prosím, našel pan auskultant? — a žes mu neutekl?«

Luizl se usmál, že jeho bílé zuby se zaleskly jako čistá slonovina.

»Kde mě našel? — hádejte, nebo se ho zeptejte! — pochybuji, že by sám vám to mohl říci. A že jsem mu neutekl? — co bych mu utíkal, když mě zdvořile požádal, abych šel s ním? Takový pán není jako četník, takového pána třeba uposlechnout. Ostatek, je mi tu do-

bře. Jakkěživ jsem se lak neměl a, pozve-li mě zase, s radostí vyhovím pozvání . . .«

A panu auskultantovi, který přišel jej navštívit do separace, nikoli že by byl vzpomněl rozkazu svého představeného, aby dohlédl na vězně, pravil se zjevným nadšením.

»Milosti, slavný okresní soude! — Ta byla, ta pečeně! Zaplať za ni Pánbůh lišickrál! — Tak se tu žádný neměl ze všech, co jich tu bylo! . . Ale o něco bych moc prosil . . .«

»Nu?«

Aby vzácný pan c. k. okresní soud ničeho neřekl čeledníkům o té boudě tam v lese, kde mě našel. Bude-li mě tam hledat vzácný pán a budu-li tam zrovna, po každé s ním půjdu. Ale čeledníci! — to je jiné — ti o všem věděl nemusí! Ještě žádný z nich na tu boudu nepřišel a doufám, že i v budoucnosti žádný ji nenajde . . .«

Když po třech dnech pan okresní soudce se vrátil a své místo zaujal, tázal se mladého pána:

»Nu, pane kolego, nic zvláštního se nepřihodilo?«

»Nevěděl bych,« odpověděl poněkud váhavě třídenní jeho náměstek a zarděl se maličko při těchto slovech.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.

XVII. MEFISTO A RARACH.

Rarach: Ach, vaše návštěva — jak vzácná čest!
Mefisto: Nuž, pane kolego, což vaše zdraví?
Rarach: Dík, choustnu; žaludek mi dobře tráví.
Mefisto: Co nového pak v situaci jest?
Rarach: Teď hlavní trumf, jak vyrovnání svést.
Mefisto: To jest: kdo koho dřív a lépe zdáví!
Rarach: V tom vždycky vy jste byli mistři praví.
Mefisto: Kde nelze silou, naličí se lest!

Rarach: A jak je u vás, smím-li já se ptát?
Mefisto: My o nadvládu mořskou zápas vedem.
Rarach: Až moře budete pak ovládat —?

Mefisto: Hned válku o trůn světa zdvihnem též.
Rarach: Což přeji dobré zažití vám předem!
Mefisto (sobě): V těch Čechách lid i rarach — jedna spřež!

XVIII. RARACH A MEFISTO.

Mefisto: Však opusťme radš úhor politiky,
jež rozkmotřil muž druhy velice.
Spíš chtěl bych zvědět, naše tradice
jak proniká vždy v nové, valné šiky.

Rarach: Mnich Prokop uvedl mne v romantiky,
kmoch Kopecký mnou škádlil babice,
mne mistr Aleš rád měl nejvíce;
leč Mikuláš jen hledá se mnou styky.

Mefisto: Kull Satanův byl prý zde v přízraku . . .
Rarach: To začpěl puch jen z kalafuny, síry,
jímž mládež dráždila čich šosáků.

Mefisto: Takž více nic než modní kudrlinky?
Rarach: Kdo chtěl by shlédnouť konfrfaj váš čirý,
již musil by jen zajít na šibřinky!

XIX. ZAJETÍ MYŠLÉNKY.

Z šer věků tajemného svítání,
kdy v mozku lidském po prvé se vzňala
jak jiskra tryskla z temnot, rozdoutnalá
a rozbleskla se v zábor poznání

v svém sebevědomí a zjásání
svá myšlénka již k zrůstu, plodům zrálá, —
z těch rozšířených dob co rozeplála
snah, závratí a muk a doufání,

než po zápolech tisíciletí
v kov, kámen, v značky slov a v barvy, tóny
se zdařilo ji spnouť jak v zajetí,

než vyvršena nesmrtelná díla,
v nichž tvůrčích myšlének tkví miliony,
z nichž sálá světlo, velikost a síla!

XX. DŮTKY KRISTOVY.

Svou řečí mluví nesmrtelná díla
k všem pokoleníin přes mez různých věků.
Co vznělu, dum a hloubky, cilu, vděku
v jich úlvar mysl tvůrčí zakouzlila!

By z kouzla zajetí je vyprostila
druž vykladačů v dryáčnickém skřeku,
jen troufalost a směšnost ve svém vleku,
se samozvaně k práci přihlásila.

A díla bezbranně jsou jejich plen,
když vnucují svých formulí jim trety.
By mohli tvůrci jich tak ožít v den

a opustit svých kobek příkrovy,
jak v chrámě kdysi na kupčíků hřbety
by svištěly zas důlky Kristovy!

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ.....

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Stanula u dveří, přečetla jméno na tabulce a stiskla knoflík. Slyšela zazvonění a hned na to známý, milý, nezapomenutelný hlas umělkyně. Zachvěla se při pomyšlení, že jí jde sama otevřít!

Ještě okamžik a stála tváří v tvář umělkyni. Ještě než mohla promluviti, zvolala paní Olilie Sklenářová-Malá:

»Bože . . . vás jsem někde viděla . . . není tomu dávno, že ano? Počkejte, počkejte, milá dušinko . . . já se rozpomenu. Prosím vás, nepřipomínejte mi, kdy a kde . . . sama si vzpomenu . . . musím si vzpomenouti. Ta paměť . . ta paměť . . . už je jako staré stromy . . . každou chvilku některá větev zajde a uschne. Mne by to velice mrzelo, kdybych si nevzpomněla . . ani byste nevěřila, jak by mne to trápilo, kdybych si sama nevzpomněla. To jsou neklamné příznaky stáří — ale bráníme se, jak můžeme.' Pojďte dále . . . mám hodinu . . . musíte chvilku počkat.«

Zavedla ji do skromninkého, ale čisťounkého salonku, s okny jako alabastr čistými. Vlídně se usmála a vešla do vedlejšího pokoje. Posadila se na krajíček židle a pořád slyšela to milounké, to hřejivé její oslovení »milá dušinko«. A jak se na ni srdečně, přátelsky podívala! Dívala se kolem sebe. Všechno v salonku bylo starobylé, nábytek, obrázky, ba i koberce, ale jak tu bylo útulno!

V tom slyší hlas umělkyně. — Až se zalekla jejího rozechvění. »Můj Bože, můj Bože,« hořce hovořila tragédka . . . »chcete jíti k divadlu a pranic neděláte, praničemu se neučíte. Radila jsem vám, abyste hodně mnoho četla — a s hrůzou poznávám, že ani to vás nebaví. Peníze, moje drahá, nejsou všechno. Kdybyste byla i milonářkou, nic vám to nepomůže. Půjde-li to takhle, musím, ač nerada, malince oznámit, aby se vzdala svého snu, že vás jednou uvidí na divadle. Takovou krásnou básničku jsem vám dala, abyste se jí naučila . . . a vy jste jí ani nečtla. Ani jste se na ni nepodívala. Kdo má něco v duši, kdo něco umí, ten by si mohl troufat, zadeklamoval to z rukopisu — ale tak daleko, bohužel, spolu nejsme a hned tak nebudeme. Kdybyste aspoň pravdu mluvila . . . Dokáži vám, že mluvím pravdu. Vedle v pokoji je slečinka, kterou neznám.

Tragédka stanula mezi dveřmi.

»Slečno, hrála jste už někdy divadlo?«

»Nehrála, milostivá paní.«

»Prosím, pojďte sem na slovíčko.«

Maryna vsloupila do pokoje. — U okna stála známá pražská krasavice, oblečená s vybroušenou elegancí. »To je moje žačka, slečna Iréna

K . . . . ová . . . . jak se prosím, jmenujete vy?

»Maryna Salmarová.«

»Hezké, vskutku zajímavé jméno! Znáte-li pak básničku »Babička to povídala« od H. Goringové? Je to pseudonym — autorem básničky je slečna Jehličková: Líbí se mně nesmírně — používám jí ráda jako zkušebného kamínku.

»Básničky neznám.«

»Výborně — lady je — přečtěte ji.«

Vzala do ruky rukopis. Co v tu chvíli všechno prožila, co vše jí kmitlo hlavou, nikdy nedovede říci. Bylo jí, jakoby stanula u moře, nebo na prahu pouště. Něco nesmírného si vždy představovala při myšlence na Oceán nebo na Saharu. Nějaký takový pocit měla v tu chvíli, kdy proslavená tragédka ji vyzvala, aby přečetla báseň. Bylo jí, jakoby se jí zatmělo před očima. Strašlivě se ulekla, že snad v tu chvíli ztratila zrak, že oslepla radostí, jako se stalo lidem, že radostí umřeli. Neví, nedovede říci, jak dlouho trval tento příšerný dojem. Najednou se jí vše vyjasnilo. Viděla krasavici, pohrdlivě se usmívající, zavadila pohledem o tragédku. Posadila se, založila ruce na prsou a svým způsobem, jakoby velitelsky, řekla:

»Začněte — poslouchám . . .«

Babička to povídala — —

Napsal H. Goring.

Umřela babička prošedivělá,
tiše, tak lichounce, jak byla celá.
Dali ji do rakve, obrázky kolem,
do ruky růženec a šátek starý,
okolo květiny nasypali,
a modlili se Zdrávas.«

Co že tu babička dělá,
a proč má zavřené oči,
ani se sem neotočí
a je bílá, jako z vosku.«

»Usnula, dítě, usnula«« — »Usnula?«
A dítě vstává, prohlíží si černé šaty,
květiny a křížek zlatý,
usmívá se na obrázky.

Takhle asi vypadala princezna
v tom velkém hradě,
taky byly růže všade,
taky spala dlouho, dlouho,
a pak přišel rytíř krásný,
políbil ji rychle v čelo.
Co se potom ještě dělo,
babička mi také řekla.
Princezna se probudila —
»»Babička se neprobudí«« — Proč?

Šly smutně do kuchyně,
unavená ruka v stínu
zdvihala se k obličeji.
Dítě chvíli zamyšlené
sedí u nich beze slova,
zamlklé, a znova, znova
vzpomíná si na pohádku.

A jak vidí, že si máma
s obličeje slzy slírá,
po špičkách se odebírá do síně
a odtud k bábě. —

Ještě leží ve květinách — ještě spí,
jak spává v noci,
ještě dřímá — květy v skráni.
Dítě zvolna hlavu sklání
nad růžemi, nad obrázky,
bábě svojí líbá čelo . . .

Poslední slovo doznělo. Bylo takové ticho v pokoji, že bylo slyšet tikání hodin. I ten pták v kleci, jenž s počátku byl nepokojný, se ulišil a na svém bidélku ani se nehnul.

Všechno ji nesmírně dojalo. Radostí nad nenadálou poctou, pohnutím, jež recitace vyvolala v její duši, slzela. Nevěděla o tom, že má celý obličej zalitý.

Paní Ohlie Sklenářová-Malá zůstala na okamžik bez hnutí na svém místě. Dívala se někam zadumána, jakoby ani byla neposlouchala a jakoby ani nevěděla, co se právě odehrálo. Najednou prudce vstala, přistoupila k Maryně a zadívala se jí dlouho, zkoumavě do očí.

Chvěla se v tu chvíli jako chycený pták.

Umělkyně vzala její hlavu jemně, něžně do svých rukou, nahnula se k ní a políbila ji na čelo dlouhým, vřelým, jakoby zasvěcujícím polibkem.

»Už jsem si vzpomněla,« promluvila hlasem rozechvěným . . . »kdy a kde jsem vás, slečno,

vděla. Tak se mi zdá, jakobych vás už dávno a dávno znala. Vy si něco přejete, že ano? Prosím, počkejte ještě okamžik vedle v pokoji . . . ráda bych si ještě promluvila několik slov se svou žačkou. Nehněvejte se, moje dušinko . . . zavru dvéře. — Doslala chudinka takovou lekci, že na ni do smrti nezapomene. Sama jsem se nenadála, že jsem jí připravila tak ledovou lázeň.«

Vešla do vedlejšího pokoje jako omámená. Slyšela ze sousedního pokoje přiltumený hlas. Snažila se, aby neposlouchala — vlastně, aby nerozumněla tomu, co slyší. Ale neušla tomu — až se zapálila, když docela jasně a zřetelně zaslechla větu:

»To je to pravé nadání. To je duše, to je hloubka, tu je cit . . . tu je všechno.«

Za malou chvíli se otevřely dvéře. Krasavice políbila mistryni ruku a rychle odcházela. U dveří se na okamžik zastavila, jakoby o něčem uvažovala. Najednou se rychle obrátila, přistoupila ke své šťastné sokyni a podala jí ruku.

»Výborně,« zvolala paní Olilie Sklenářová-Malá.

»Tak pojďte dál,« moje dušinko . . .« zvala ji vlídně tragédka . . . »jsem nesmírně zvědava, co mi povíte. Mám tušení, že to bude něco vážného. Jste nějak ulekaná . . . a třesete se, jakobyste měla zimnici. Rozechvěla jste se . . . uklidněte se . . . a pěkně se mi vyzpovídejte. Než promluvíte, ráda bych věděla, čí jste žačkou.«

U nikoho jsem se neučila, milostivá paní.«

Tragédka se na ni zase tak zkoumavě podívala, posadila se vedle ní a milounce řekla:

»Povězte mi všechno . . . upřímně a poctivě . . . jakobyste mluvila se svou maminkou. A neplačte už . . . vy přece nevypadáte podle toho, že byste se byla něčeho dopustila. Mám času dost . . . poslouchám . . .« Pokračování.

ANNA TURKOVÁ:

DUBNOVÉ SNY.

VĚNOVÁNO PARNASSII.

Louka mé duše blatouchy zkvetla
zázrakem Vesny.
Slunce nás volá úsměvy světla.
Šum květů všechna zraněná srdce
skolébá ve sny.

Odejdem z města vražedných hněvů
a intrik rvavých.
Slyšíš ten jásot skřivánčích zpěvů?
Půjdeme tiše měkounkou travou
pažitů smavých.

Na všecky strany cesty se svítí,
v dálku se úží. —
Na keřích šípků pro nás se vznítí
plamének jasné, plamének vonné,
lisíce růží.

Vejdeme v lesy, kde houf jen ptáků
vylétne plaše.
Již v dílnách země, slunce a mraků
vaří se šťávy jahod a malin
pro hody naše.

Půjdeme v stinná, útulná koutí
posvátných tiší,
kde se jen větve s větvemi snoubí,
plny těch bílých, jásavých květů,
jež rájem dýší.

Co ještě snů se v duši mi vlní.
— Toť dubna vinou. —
Ale já věřím, že se mi splní.
— Po letech zase radostně věřím,
skutečnost se snem v jedno že splynou. —

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Přiznal-li se někomu, byla to jen slečna Hanna. Ta je jako jeho milosrdná sestra a jí jediné se nebojí. Před jejím otcem i matkou má strach a rád bá brzy se dostal z Rochlové někam jinam, kde by neměl před očima stálou výčitku všeho toho, co páchal a zavinil.«

»Je tedy brzy syt následků svého činu a rád by zase byl vesele živ,« řekl Hotař trpce. »Já už povaze pana setníka rozumím, patří mezi ty šťastné, kteří při všem a ve všem hledají jen milované své já a potká-li je neštěstí, nebo způsobí-li někomu hodně hoře, po ničem lolik nedychtí, jako aby zase mohli zvednout vesele hlavu a užíti života.«

»Ani se mi tak nejeví,« potřásl lékař hlavou. »V poslední době hovořil stále jen o vás a nutnosti, aby vám poskyll možnost zadostučinění. Bylo to až dojemné, jak o vás hovořil a jak statečně šel vstříc vážné chvíli setkání se s vámi.«

»Vidíte, jak jste špatný znalec lidských povah. Nic jiného to nebylo, leč probouzení útrpnosti. Mně se sám bál a zcela dobře hádal, že bych se jeho pósou trpitele a kajícníka nedal zmásti. Zahrál tedy před vámi a před rodinou dovednou hru a opravdu vás všechny získal. Co se nepodaří jemu, podaří se rodině, počítal a počítal správně. Je mi hloupé bíti se s takovými zbabělci.«

Lékař chvíli pátravě se díval na Hotaře a potom zavrtěv hlavou pousmál se.

»Můžete míti pravdu, teď se také na všechno jinak dívám a jinak vše chápu. Abych byl upřímný, nikterak se mi pan Kozák nelíbí a divím se, co na něm slečna Hana viděla.«

»Prosím vás, v době, kdy se s ním seznámila, byly její oči ještě zakryty a nechápaly, jako teď. Výbojný a domýšlivý důstojník dovedl zakrýli své slabosti a jevil se jí jako pravý kavalír bez hany a bázně. Ona je rozhodně statečnější, drží-li ještě dnes své slovo a na jejím místě byl bych také sobečtější.«

»Víte, že se bojí jeho samovraždy.«

»Řekněte, že se on bojí budoucnosti. Nyní bude vyšetřován a nějakému trestu neujde. U vojska má po kariéře a jako setník stále žíti neodpovídá jeho marnivosti a zištnosti. Na kavalíra, který by vojsko opustil a byl pohodlně živ, nemá dost peněz a proto mu musí pomoci bohatá nevěsta. Ta už, i když nebude důstojníkem, přinese dost hmotných prostředků a zajistí jeho okázalý život. Milý kollego, kdybyste do toho přediva tak viděl, jako já vidím, místo politování byste časem zahřešil. Ale je na čase, abychom se rozešli. Najednou na mě padá únava jako po těžké práci. To asi že ochablo moje napjetí. Děkuji Vám za vše a podržte mě v dobré paměti.«

Vstal a lékař trochu překvapen náhlým přerušením rozmluvy vstal také. Potřásli si ruce a Hotař šel do vykázaného pokojíku. Ano, k čemu dále žíviti vášně a množit muka? Vrátí se ke svému tichému a skromnému životu a bude vzpomínkami živit památku bratrovu.

Po dlouhé době zase poprvé pevně usnul, aniž by měl nepokojných snů. Také ráno, když se probudil, zdálo se mu, že tíže na jeho prsou povolila a že se mu zdá světlo, derouci se do vnitř okny, světlejší a jasnější než obvykle. Musí brzy nazpět, aby dohonil, co zameškal. Díky Bohu, že ho těžkomyslnost opoušti a že se v něm probudila chuť k životu a povinnostem.

Nyní zbývá ještě nutná návštěva v Rochlové. Nedobře jednal, že ty lidi trápil. Nemělo účele stihat někoho, kdo vlastně nic nezavinil. Vytrpěli, chudáci, už dost a je nutno, aby jako on i oni si oddechli. Co bude v Rochlové hovořit, proč se vlastně nyní neobrátí a nejede domů, nevěděl. Ale tušil, že by pouhý omluvný list nezaplašil jejich obavy a že by se stále lekali, brzo-li odkudsi ze zákoutí se nevyřítí zase nepřítel a nepřipraví nové soužení. Omluví se jim a řekne, on že nadobro a na vždy couvl z bitevní čáry a že bude dobře, pustí-li jeho jméno z mysli.

Když posnídal, zjednal si povoz a vyjel. Krajina byla už opuštěná a poslední podzimní práce konali lidé, pohybující se jaksi vážně v poli. Obłaka byla nízká, lesy stály tmavší a jakýsi smutek visel nad krajinou. Staré upomínky probouzely také jeho smutnou náladu a když přijel do Rochlové, byl dojat a zamlklý. Hned jak povoz u vrat zastavil a on šel přes prostranství, chtěje co nejméně hluku svou přítomností učinit, spatřil, že je očekáván a že už lékař asi podal zprávu o jejich rozmluvě. Pan Valena mu vyšel naproti a velmi srdečně mu ruku podával.

»Působíte nám veliké potěšení,« povídal srdečně, »dávno jsem si přál, abych s vámi mohl jednou se jako přítel s přítelem setkati. Doufám, že se toho okamžiku dočkám.«

Ne-li přátelství, tedy aspoň pokojné soužití bude výslednicí mé návštěvy. Promiňte, že jsem vám způsobil tolik trapných chvil. Nemohl jsem se zbavili svého duševního stavu.«

Rozumím tomu a oceňuji vaši šlechetnost. Zvláště moje paní je vám velikými díky zavázána. Přejete si hovořiti s panem setníkem?«

Naprosto nepřeji. Přišel jsem pouze vaší rodině oznámit, že lituji, co k vůli mně vytrpěla a že už nikdy nezkřížím její cesty, leč by ovšem byla památka bratrova dotčena a já byl nucen jeho čest hájiti. Velice jsem jeho ztrátou trpěl a to je omluvou pro má tvrdá, dříve pronesená slova. Jen za to bych byl vděčen, kdybych se mohl dověděti, co předcházelo smrti bratrově.«

»Hana vám snad bude moci podati zprávu. Pojďte, prosím, se mnou, zavolám ji hned.«

Vešli do zámku a Valena uvedl Hotaře do malého salonku.

»Přál byste si nějakého občerstvení? Nebo posečkáte až po rozmluvě?«, ptal se ho, když vešli.

»Děkuji mnohokrát, nebudu ničím obtěžovat a odjedu hned, abych stihl vlak a navrátil se rychle do garnisony dohonit, co jsem zameškal.«

»Aspoň tedy si vezměte doutník.«

»Až po rozmluvě se slečnou budu o jeden prositi.«

»Jak je libo. Mějte strpení, Hana přijde hned.« A vyšed ven, nechal Hotaře samotného. Bylo mu trochu úzko a přál si, aby už bylo vše odbyto. Jen aby nebyly žádné slze prolévány, ty ho vždy rozrušovaly. Stál několik minut, když se náhle tiše otevřely dvéře a jimi vstoupila Hana. Tichá, klidná a mlčelivá vešla a jemu se zdálo, jakby za poslední dobu vyrostla a zhubeněla. Její svěží růměnec se ztratil a pleť její stala se průsvitně průhledná. Také výraz její tváře se změnil. Zvážněla a nevypadala jako bezstarostné děvče, ale jako mladá paní, která prošla hořkou školou života.

»Jste velice laskav, že jste přijel a děkuji vám za vaši dobrotu a milosrdenství, o kterém nám náš domácí lékař podal zprávu. Ať kdokoliv na to zapomene, já budu vždy vděčně pamětliva dobrodiní, které jste Ludvíkovi prokázal.«

Zahanbujete mě, nazývajíc moje umoudření se dobrodiním. Nejsem dokonce dobrotivý a nestal jsem se lepším, než jsem. Vy mi nezazlívejte muka, jež jsem vám způsobil a možno-li vám podati mi vysvětlení, o které žádám, račte to laskavě učiniti. Pan doktor i váš pan otec mi sdělili, že asi vy jediná víte, co se odehralo před smrtí bratrovou. Nejde mi o pomstu, rád bych měl jasný obraz, kdo vlastně zavdal poslední příčinu ke smutné příhodě.«

»To byl pan setník Kozák,« odpovídala pokud mohla nejvlídněji, ačkoliv se jí rty zachvěly. »Mně řekl vše, přála jsem si toho a on také toužil po uklidnění svého svědomí. Ludvík pana nadporučíka mravně donutil, aby se s ním hned bil.«

»Spílal mu asi,« pravil Hotař, snižuje hlas a přemáhaje pohnutí.

»Ano, spílal mu, že je bídný zbabělec, který přišel ho oloupil o mou přízeň a že se vyhýbá, žádaje zákonnitý postup souboje, vybojování, komu z nich mám náležet. A když ani na to váš pan bratr nepřistoupil, pohrozil mu, že ho přetáhne bičíkem přes tvář, aby ho světu jako skelu označil. Teprve na tento nátlak váš pan bratr šel se bíti a byl zabit.

Hotař poslouchal vše se stajeným dechem a do jeho duše vracelo se staré rozjitření a stará žízeň, ztrestati Kozáka. Jako ohromen patřil na Hanu, jež vše to vypravovala tichým, mírně se třesoucím hlasem, při čemž její oči s jakýmsi uděšením na něm utkvívaly.

»To bylo zákeřnictví,« pravil ponuře.

»Zajisté to bylo velice ošklivé a Ludvík to dnes plně chápe. A já, já toho z hloubi duše lituji, protože podlehl muž, který měl zlaté srdce.«

Hlas se jí zlomil, zdálo se, že zapláče, ale přece se jí podařilo potlačiti pláč. Chvíli bylo mezi nimi ticho. Hotař se díval k zemi a jeho nitro chvělo se jako návalem náhlé vichřice.

»On očekával, že bezpečně budete žádat zadostiučinění a já to očekávala také. Nyní víte vše, rozhodněte se, jak vám vaše srdce velí,« pravila po chvíli.

Mé srdce mi povídá, abych takového krutého člověka zašlápl jako červa, aby nepáchal další zlo, ale můj rozum mi praví, že toto zasnápnutí udělá za mě osud. Vás, slečno, upřímně lituji, že se odsuzujete ke spolužití s takovou povahou.«

A povstal, nemoha se déle opanovati.

»Chci se vynasnažiti, abych v něm probudila lepšího člověka, který by v sobě potlačil staré vášně a věnoval se lepšímu životu. Musí poznati své špatnosti a přičiniti se, aby ušlechtilostí dobyl si nejen úcty a uznání, ale také odpuštění. Měla jsem ho ráda a zapomínám na jeho poklesky. On musí také zapomínat a pracovat na svém zušlechtění. Teprve až z něj učiním vážného a své cti dbalého muže, teprve potom uvěřím, že je moje i jeho vina odpuštěna.«

»Blaze vám, že pouláte svůj život za takovým vysokým cílem a byl bych nešetrný, kdybych vás z tohoto vysokého stanoviska svými námitkami strhoval. Také já mu odpustím, stane-li se opravdu ušlechtilým.«

»Proti mně nechováte nenávisti?«, lázala se dojatě.

»Ne, proti vám nechovám nenávisti a vám bych přál, aby vaše srdce brzy okřálo. Při vzpomínce na bratra budu vzpomínat na vás, a byla-li by někdy moje ruka schopna vám v něčem přispěti, najdete mě vždy a ve všem připraveného a ochotného. Buďte s Bohem, slečno, kéž vás osud už všeho zlého ušetří.«

»Neušetří, ale co na tom, jen když aspoň tenhle stín minul a ta hrůza se zlratila. Jsem za to vděčna ne tak k vůli sobě, jako k vůli rodičům. Zastavíte se u nich?«

»Omluvte mě, prosím, jsem příliš dojat, moje poslání je skončeno a nyní chvátám, abych se dostal zase do úředního ovzduší, kde by mé nervy se uklidnily. Buďte šťastna a nezlrácejte nikdy důvěru sama k sobě.«

»Zapamatuji si vaši radu a budu se jí řídili. Z vaší povahy poznávám Blažejovu povahu. Proč ten nezůstal na živu.«

Náhle ji sebeovládání opustilo, zavzlykala a vyběhla ven. Holař hluboce pohnut čekal chvíli vrátí-li se, ale náhle chvatně vyšel ven a sestupoval po schodech. Cítil, že i jeho sebeovládání by ho opustilo a nechtěl dnešní den skončiti chabým rozcitlivěním. Nikoho nepotkal a přichvátav ke svému povozu, usedl a poručil, aby kočí rychle jel.

V.

Den po návštěvě Holařově v Rochlově odejel selník Kozák v průvodu svého nastávajícího tchána do Puklic, aby se přihlásil jako vyléčený k vojenské službě a zároveň aby žádal za zavedení vyšetřování v příčině nedovoleného souboje. Plukovník změřil ho přísným pohledem, oznámil mu, že jej až do konce vyšetřování zbavuje činné služby a nařídil mu, aby co nejméně se na veřejnosti ukazoval, a neopouštěl svůj byt.

Přísné toto nařízení nebylo Kozákovi po chuti. Těšil se, že bude moci jíti mezi důstojníky a že si konečně po dlouhém čase zase jednou dopřeje společnosti a trochu vyražení. Jeho lehkomyslná povaha dívala se na sběhší se událost jinak, než ostatní. Držel se stále domněnky, že souboj je věc čestná a že soubojem pouze získal. Za jakých okolností se souboj seběhl, co se mezi ním a mezi nadporučíkem za časného jitra, když ostatní důstojníci odešli spát, v parku odehrálo, o tom mimo něj a Hanu nikdo nevěděl. A Hana na něj nic neprozradí. Tu držel v suggestivním přesvědčení, že jakmile by se cosi nečestného na něj prozradilo, skončil by samovraždou a že by tedy ona byla vinna zmaření dvou životů.

Nějaký trest mu ovšem vojenský soud vyměří, odsoudí ho na měsíc nebo na dva do důstojnického vězení a to ho učiní ještě zajímavějším. Do té doby budou už Valenovi v Puklicích a jakmile on vyjde z vězení, hned zažádá o povolení o sňatek, ožení se a k jaru nikdo ani nevzdychne, že měl nějaké oplétání s vojenským soudem. Posekali se mezi sebou důstojníci jindy a odbyli to pouze domácím vězením, proč by byl jemu osud méně přízniv než jinému?

Ale plukovníkovo přísné se chování ho zarazilo a jakmile přišel domů, napsal tchánovi list, ve kterém ho žádal, aby soukromě zakročil u známých vyšších důstojníků, aby jednak mu dosavadní průběh předběžného vyšetřování na-

značili, jednak aby je příznivě proti němu naladil. Potom, jakoby se obával, že Ichán bude váhati, poslal druhý list Haně. Zapřísáhal ji, aby co nejdříve do Puklic přijela a ještě před tím aby otci napsala, by nyní jeho záležitost se zřetele nespouštěl.

»Když jsi, moje zachránilko, už tak daleko své dílo nesmírné obětavosti a milosrdenství přivedla, neopouštěj mě na polovině cesty. Vím, že jsem nehoden tvé veliké lásky, ale toužím po tom, abych se stal tobě podobným, abych jednou si dobyl tvé úcty a uznání. Moji nepřátelé budou se snažit mě srazit dolů, ale tebou posílen a podporován ubráním se celému světu. Obávám se také doktora Holáře, aby svými výpověďmi mi neublížil. Měla bys odvahu a napsala bys mu list, aby nepřekážel našemu štěstí? Vyšetřování bude podle všeho přísné a mnohdy malá okolnost dá záležitosti zcela jiný směr. Jsem stále myslí u tebe a právě proto, že zmírám touhou, abychom už byli svoji, horoucně si přeji, aby nyní, kde se nic z celé záležitosti nedá napravit, nebyla cesta k našemu štěstí tarasena a stěžována.«

»Fráze, fráze, fráze,« povídala si Hana, když dopis svého ženicha přečetla. Ne touha po milované ženě, ale strach před trestem, strach, aby neutrpěla jeho ješitnost, strach, aby nemusil odložit svou důstojnickou hodnost nutí ho psát takové neupřímné dopisy a je jistě ve svém duchu přesvědčen, že ona mu uvěří a jest jím nadšena.

»Můj Bože, kam mě moje slepota zavedla,« povídala si zoufale, co jsem to činila, že jsem bez úvah a rozmyslu šla vstříc takovému strašlivému rozčarování. A on nebude už jiný, on poroste ve své domýšlivosti, čím méně bude potrestán. Kéž by byl nucen odložiti uniformu, snad by potom trochu zmoudřel a snad by byl přístupen její snaze, aby odložil svou masku šaška.

Ale po chvilce pojala ji zase bázeň, co by si počala, kdyby se přece klamala a kdyby Kozák opravdu byl hlubší povaha, než za jakou jej považuje. Musí mu pomoci, nesmí ho opouštět, když se mrak na něj valí. Psala otci list, v němž velmi důtklivě otce prosila o pomoc pro Ludvíka a zároveň nutila matku, aby urychlila přípravy k přestěhování se rodiny k zimnímu pobytu do Puklic. A po dvoudenním váhání přemohla svůj ostych a napsala list Holaři. Nikdy dosud ve svém životě nekonala práci, která by jí připadala více zahanbující než napsání dopisu.

Marně hledala, čím by mohla svého snoubence mravně obhájit, kde by našla cosi, co by ospravedlnilo její počínání a probudilo milosrdenství a soucit v duši Holařově. Nic, nikde nic! Až se sama zděsila, když nyní, upírajíc oči na čistou plochu papíru, nechávala duší táhnouti spravedlivý soud o tom, co se sběhlo. Nezbývá, než dovolávati se šlechetnosti, odpuštění, nezbývá než apelovati na Holařovu velkomyslnost a naznačiti mu, že trest Kozákův bude také jejím trestem, protože pro ni není už volby a výběru, pro ni že je pouze jediná cesta a tou je manželství s Kozákem.

»Chybila-li jsem dříve svou lehkomyslností, chci nyní veškeré své síly obětovat, aby srdce mého snoubence se probudilo a zúrodnilo lítostí nad bývalým životem. Nevěřím, že by byl tak tvrdý a tak zvrhlý, že by nebyl schopen nového probuzení a nového vzkříšení k vysokému cíli pravé ušlechtilosti. Krutý trest by toto jeho srdce jenom ještě vzdornějším učinil. Proto dovršte míru své velkodušnosti a suďte ho jako hříšníka, který hledá cestu k nápravě.« —

Byla po odeslání dopisu celý den zádumčivá a ulíkajíc před matkou, o samotě prožívala muka, která ji svírala a bičovala. Není snad všechno to její pokořování se zbytečné? Nepáchá, hájíc ho a nabízejíc se mu za družku života, ještě větší zlo? Nesklame se ve všech těch budoucích vidinách a metách, kterým přináší štěstí celého života? Nebylo by dobře v posledním okamžiku přetnouti vše útěkem do ciziny a zanechati Kozáka, aby žil sám, aby sám nesl následky svého provinění, aby sám se probíjel a sám hledal cestu k lepšímu životu nebo po případě, aby sám padl? Jaký vlastně má její odhodlání účel? Stojí za to, aby se mu obětovala? V její duši tetelila se předtucha, že ne Kozák, ale ona bude prožívat život plný hořkostí a že ona zaplatí řád za lenhle obchod se svou budoucností.

Pokračování.

JAKUB ARBES.

† 8. DUBNA 1914.

AŽ JEDNOU UMRU, NAPIŠTE, JAK JSEM SE SE ŽIVOTEM RVAL. BÍDU JSEM LETA ZAVÍRAL DO ŠUPLETE, ABY MNE NERUŠILA PŘI PSANÍ. MĚLA VZTEK, PRSKALA, POKŘIKOVALA NA MNE, ALE JÁ JSEM JI PŘECE UDOLAL. KDYŽ JSEM DOPSAL, VYSKOČILA, UDY SE NAROVNALA, PROTÁHLA SE, A NEHNULA SE ODE MNE. TAK TO ŠLO PO CELÝ ŽIVOT...

JAKUB ARBES R. 1912.

Dvakrál si smrt přišla pro Jakuba Arbesa, dvakrál s ním zápolila nadarmo, ale když svůj úlok opakovala po třetí, Arbes v boji podlehl. Slín člověka — to byl starý mistr na svém loži smrtelném. Do poslední lakřka chvíle robustní, mohutný — Arbes nezmar, jak sám s tím svým zvláštním, nahořklým úsměvem říkával. Cosi mučednického je ve zjevu Jakuba Arbesa — jako člověka i jako literála. Přišel o zrak, a nezmalomyslněl. »To byla pro mne horší rána,« řekl mi Arbes, »když jsem »maminku« ztratil. Oči mi nahradí Olga — maminku mi nenahradí ani Pánbůh, poněvadž tak dobrou, tak věrnou, tak zlatou duši stvořili už nedovede. Jsou jenom po jednom některé věci na světě — Praha má svůj Svatovítský dóm, já měl svoji maminku.«

Arbes rád nadsazoval. Uměl to, jako nikdo druhý. Jsem z těch druhů Arbesových, jenž jsem s ním mnoho prožil. Jako mladý junák jsem ho poznal. Tenkrát jsem ani nechápal, co síly, co vzdoru, co energie je v autoru proslavených Romanet. Ale už tenkrát jsem chápal, už tenkrát jsem vyslihoval nesmírnou oddanost, obětavost, lásku paní Arbesové.

Život Jakuba Arbesa, život jeho rodiny byl nepřetržitým řetězem starostí a trapných rozpaků. Není to hanba o tom mluvit — spíš hanba je, že to bylo a že nebylo pomoženo. Je spíš povinností to povědět, aby se už v kulturní historii českého národa neopakovalo martyrium, jež bylo souzeno Jakubu Arbesovi. Pamatuji okamžiky tak trudné a bolestné, že je to k neuvěření. Jednou šel Jakub Arbes do Prahy pro zálohu — Arbes nešel nikdy pro honorář — chodil jenom pro zálohy. Pozdě v noci jsem ho potkal na Hradčanech, kam jsem se vydal za kamarádskou družinou na »Vikárku«, která kdysi byla našim zamilovaným útočištěm. — Nepodařilo se mi Arbesa pohnouti, aby šel se mnou. Taktně dal mi na jevo, že by mu bylo příjemno, kdybych s ním nějakou chvíli proloulal na ulicích. Té noci se mi Arbes přiznal, že šel do Prahy přes Kamenný most, poněvadž neměl krejcaru, aby mohl jíti ze Smíchova do Prahy rovnou cestou. A po Kamenném mostě se musel starý Arbes, arcimistr naší literatury, vrátiti na druhou stranu, poněvadž zase neměl toho krejcaru pro Lumíra na mostě. V Praze nikde nepochodil, ač zaklepal na několika místech, a proto nemohl toho večera nikam jíti.

Seděli jsme jednou s Arbesem a Alešem. Mluvilo se o známém českém literátu, jenž se na stará kolena existenčně uchýlil. Mikuláš Aleš, starý hejtman, jenž se zrovna tak jako Arbes té bídy a nouze něco napolykal, seděl po svém zvyku nakrčen u stolu a zle se kabonil. »Slaboši — všichni jste slaboši! Jeden po druhém se zapřáhále do toho kancelářského chomoutu, a člověku je zrovna z toho úzko, když vidí nejlepší naše chlapce šosaťět a byrokratět. Tak co myslejí, Jakube Arbesi, není už také svrchovaně na čase, abychom se ohlédli také po nějakém zaopatření? Kouknou, ono by to hravě šlo. Znají se s Jeho Excellencí panem místodržitelem, znají se s Jeho Jasností panem nejvyšším maršálkem, tykají si s panem primátorem královského hlavního města Prahy — a to bych se na to podíval, aby se na ně nevzal zřetel! To by byla přece božská podívaná, kdybychom je viděli se zeleným slínítkem na čele v některých těch úředních katakombách na místodržitelství, v zemském výboru nebo na magistrátě! Hůř by bylo se mnou — oni mají diurnistickou kvalifikaci — ale kam já se mám vrhnout?«

Jakub Arbes se mohl tenkrát usmát. »Vědí co, Mikuláši,« odpovídá mistrovi, »já si zadám ke konceptu, oni se ucházejí o místo professora na Akademii.«

Zavadil jsem tu o něco, co bývalo, jak se říká, ve vzduchu.

Promluvme si upřímně a otevřeně o věci, jak se na poctivé lidi sluší.

Arbes se mi loni ohradil proti tomu, aby byl považován za bohéma. Mluvil tenkrát velmi energicky, skorem rozhořčeně.

Jsem snad prolo bohémem, že nesedím v kanceláři? Nepracoval jsem po celý život víc, než ten nejpilnější, než ten nejsvědomitější úředník? Pracoval jsem v noci, pracoval jsem ve dne, pracoval jsem denně dvanáct, čtrnáct hodin. I to se mi předhodilo, že jsem si do té hospody někdy zašel. — Proč jsem tam šel? Protože jsem byl k smrti unaven, a mezi kamarády jsem hledal osvěžení a zapomenutí na svoje trampoty.

Mluvilo se časem, ba často o tom, že Arbes appeluje rok co rok na munificenci korporací, které mají za úkol, podepřít literála i umělce. Kdyby byl na sebe pamatoval v mládí, nemusel se dočkati tak smutných konců.

Nejednou, bezpočtukrát jsme o těchhle bolavých bodech s Jakubem Arbesem promlouvali. Arbes nikdy si nepožaloval, nikdy nenaříkal. Svou bídu nesl mužně — ba, možno říci, že Arbes byl na svou bídu hrd.

Co si mohu počít?«, řekl jednou — »mohu za to, že jsem se nenarodil v Berlíně, v Paříži nebo v Petrohradě? Mohu za to, že nevydělám ani na živobytí? Zastavil se, brejle si narovnal, mizerné, laciné — to nejlacinější cigáro, jež existuje, si pomačkal, aby táhlo a pokračoval:

»To svědectví mi přece všichni dále, že nejsem Lenoch. Dejte to vedle sebe, co jsem za svého živobytí napsal, a vypočítejte, jaký by dostal honorář člověk, jenž by to jenom opsal. Když to všechno spočítám, neobdržel jsem o mnoho větší honorář. Znáte můj život — víte, že nejsem marnotratník — nejsem ani parádník, nejsem piják a nejsem karbaník. Jediným mým luxusem jsou »krátké« — dřív jsem kouřil »dlouhé«. A co moje rodina, co moje a její požadavky? Bydlím v zastrčené ulici, mám malý, laciný byt — nejezdím do lázní, nejezdím ani na letní byt. To všechno pro mne neexistuje. Mně a mojí mamince je to jedno — naše resignace je naše štěstí — ale těch dětí je mi líto. Jak ty přijdou k tomu, že tatík, jenž přece něco dovede a pilně pracuje, připravil jim tak kormutlivý, tak starostiplný život? Víte dobře, jak je mám rád — moje žena, moje děti jsou můj kostel, můj oltář, moje svatyně. Když za dlouhých nocí po ulicích nebo kolem Prahy bloudím, abych trochu osvěžení do svých žil načerpal, toho svého osudu mám plnou hlavu. Vím, co se o mně mluví, co se o mně povídá a co se mi vytýká. Mladí nezkušenci, kteří o to stojí, aby mne poznali a se mnou si poseděli, někdy se prozradí a leccos vyblebnou, co mne ranilo a co mne píchlo. Měl prý jsem se ucházet o nějaké místo, měl jsem pamatovat na to, abych měl pensi. Dovedete si představit mne, Jakuba Arbesa, jak sedí v kanceláři a prohrabuje se v úředních aktech? Jsem nezvratně přesvědčen, že by to byla moje smrt — smrt duševní, smrt horší, smrt hroznější než smrt fysická!«

Byly doby, doby krásné a nezapomenutelné, kdy jsem byl s Jakubem Arbesem v blízounkém, srdečném, intimním styku. Mohu se pochlubiti, že jsem býval jeho miláčkem. Celé noci jsme protoulali, často a často se stalo, že jsme z Prahy vyšli, že jsme ji celou obešli a touž branou se vrátili. To, co jsem napsal, zaznamenal jsem si za čerstvé paměti, a prohlašuji, že věrně a poctivě reprodukuji, co jsem slyšel. Ostatně, je mnoho a mnoho pamětníků těchto dob, je mnoho svědků tohoto Arbesova zápolení. Víme, že mnoho našich zasloužilých lidí tonulo v nedostatku. Ale tolik běd se na nikoho nenasypalo, jako na Jakuba Arbesa. Do smrti nezapomenu na tato slova mistrova:

»Když mi »maminka« umřela, bylo mi asi tak, jako je stromu, když mu korunu uříznou. Bylo mi, jakoby moje srdce, moje duše sama umřela. Měl jsem prapodivný, zvláštní, bizarní dojem. Zdálo se mi, že moje tělo je pouhá skořápka — že je prázdná, že v hlavě není mozek, ve hrudi že není srdce. Chápu, proč lidé, kteří spolu krásně žili, odcházejí najednou. Jsem přesvědčen, že bych byl odešel zároveň s maminkou. Ale nezůstal jsem tu sám — maminka umřela a nechala tu mne a nechala tu děti, zůstala tu Olga, která se stala mým okem, mým vším.« Stáli jsme spolu na rohu Spál. ulice, stáli jsme tam plné dvě hodiny. Na Arbesovi jsem poprvé ve svém životě pozoroval velikou úzkost, velikou starostlivost. Co bude s jeho dítětem, co bude s Olgou, která ztratila svého

talínka, kterého ošetřovala s tak dojemnou, s tak oddanou láskou, že je málo takových příkladů. Už dávno nám nikdo neumřel tak chud, jako umřel Jakub Arbes. Bohatství zanechal v soukromých i veřejných knihovnách — ale sám neměl ani na ten lék, jenž měl míru života jeho o nějakou nepatrnou píď prodloužiti. Dvacet let jsem viděl Jakuba Arbesa v jedněch šatech — když jsem s ním naposledy mluvil, měl na sobě kabát, v němž chodil do Mahabharaty k Tomáši. To je něco tak úžasného, něco tak neuvěřitelného, že to přesahuje vskutku všechny meze.

Loni jsme mluvili s Arbesem o Mikuláši Alešovi.

Arbes vzpomínal na doby, kdy s Alešem neměli ani na slanou housku. Zmínil jsem se o leccčems, co muselo se Arbesa hořce dotknouti. Nebylo ani možno, hovoru tomu se vyhnouti.

Arbes ihned postřehl, kam to všechno míří. Posadil na loži, Olga mu narovnala polštář pod hlavou, a když odešla, řekl:

»To všechno ještě nepotřebuji — ještě mohu pracovat. Přežiju svou bídu a kdo ví, zdali nepřežiju svou smrt. — Rozumějte mi dobře. — Kdyby ani na to neměl člověk věřit, zoufat by si musel.«

Arbes už dnes dříme na Malvazinkách, které za svého životy tisíckrát obešel. Nevěřím, že se stane, co se, bohužel, často stává — jeho knihy že se budou číst, ale na Jakuba Arbesa, na literáta, trpitele a mučedníka, že se zapomene.

Vy všichni, jimž Jakub Arbes mnoho chvil života zpříjemnil, rozpomeňte se na dílě českého literáta, jež ho do smrti domitovalo a jemu dosloužilo. Znám situaci, vím, jak Arbes umřel, jak tam bylo smutno a úzko — a mám za to, že je svatou povinností těch, kdo Arbesa znali, kdo ho chtíli a kdo ho milovali, pamatovati na něho i za hrob a postarati se o to, aby bolest dítěte nebyla dvojnásobena ještě druhou, nespravedlivou, nezaviněnou krutostí!

Na Zelený čtvrtek 1914.

JUDr. R. J. Kronbauer.

ARBESOVO POSLEDNÍ ROMANETTO. Jako by nebyl mistr ani pochován — pouze, jako by odešel. S tím tolik rozdílem, že na poslední lože své cestě měl kolem sebe všechny své přátele. »Nepřišli jenom ti,« řekl malíř Láďa Novák, »kdož odešli dřív, než Arbes.« Nepřišel Jan Lier, poněvadž měl pohřeb v rodinném kruhu, nepřišel Jaroslav Kvapil a Theodor Hilšer, poněvadž byli nemocni. Přišla celá žijící »Mahabharata,« poslední její Mohykáni. V pět hodin odpoledne, jakoby šel pouze na procházku, šel Jakub Arbes konat stráž jako nebožtík na Malvazinka. Bylo to odjakživa jeho zamilované místo. Jednou, před dávnými a dávnými roky, zavedl Arbes »Mahabharatu« do těchto končin. Divil se, nemohl pochopiti, že jsme ještě nikdy sem nezabloudili. »Odtud je viděť jinou, docela jinou Prahu,« rozohňoval se, jak ve svých vzpomínkách Láďa Novák zachytil, »než na kterou jsme zvyklí. Rád bloudím kolem těch patricijských dvorců, jež vypadají jako pevnosti. Je tu klid, je tu vzduch, je tu krásně, jakoby si člověk zajel deset mil od Prahy.« Když jsme se ubírali kolem Bertramky, prohodí Láďa Novák: »Poslední Arbesovo Romanetto.« Ba věru, celý ten pohřeb byl jako ta mistrova romanetta. Ta ho nejvíc vyslihují, ta ho znamenitě charakterisují. Arbesův pohřeb nemohl býti jiný, než jeho celý život. Prostý, chudý, ale při tom svérázný. Ale za to přišli jeho ctitelé, jeho členáři — a těch bylo spousta nepřehledná. Chudý spisovatel, ale pohřeb měl královský.

Autor »Ukřižované« — sám životem víc než půl století křižovaný!

Nám všem, zvyklým na efektní funusové pointy, i těm, kdož Arbesa výborně znali, bylo chvílemi podivno u srdce. Snad přece jenom se měl s ním někdo rozloučiti. Fr. A. Šubert pro pietu tuto ustanovený, byl k tomu jistě nejpovolanější. Slyším Em. št. z Lešehradu, Arbesovi věrně oddaného, jak starostlivě poznamenává: »Konec, který nebude míti začátku.« Rakev stojí před námi — rakev prostá, bez ozdoby, bez kříže — rakev ku podivu malá. Žasneme, jak se do ní vešlo to veliké, mohutné, to robustní tělo Arbesovo! Ale záhy jsme všechno pochopili. Přišli Arbesovy děti,

Olga a Xenie. Přišly zlomené, bolem zdrcené, bolestí vyčerpané, přišly jako stín, ale stály tu jako dvě živé sochy.

Najednou vidíme, že se zástup rozestupuje. Všichni, mladí, staří, uctivě ustupují, obnažují hlavy a němě se uklánějí. »Takhle přicházíval na sklonku svého života patriarcha doktor Rieger,« napadlo mi. Kdo to asi jde, jenž tolik opravdové, ryzí úcty vyvolává. Na prahu kaple stavil president Svatobora,« generální ředitel zemské banky JUDr. Karel Matluš! Přistupuje k rakvi, ukloní se, zadívá se na místo, kde hlava Arbesova odpočívá, zase se ukloní a se skloněnou hlavou odchází špalírem, v němž není nikoho, jenž by nevěděl, kdo se to přišel naposledy poklonit mistru Jakubu Arbesovi! Doktor Matluš všechno ví, doktor Matluš jako hlava Svatobora znal podrobně tesknou situaci autora »Messiáše« — a do smrti nezapomenu na ten bolestný, na ten vyčítavý pohled doktora Matluše, jenž chtěl říci asi toto: »Těch běd a těch zkoušek, pane Jakube Arbesi, jste si nezasloužil!«

Na pohřbu byli lidé ve světě mnoho znamenající. Byla tu královská Praha zastoupena svými náměstky doktorem Kašparem a c. r. Schröttrem, byla tu zastoupena obec Smíchovská svými oběma náměstky stavebním radou Šimkem a doktorem Steinerem. Nevíme, co udělá Praha, ale appelujeme na autonomní hodnostáře města Smíchova, aby dali Arbesovi Jakubské náměstí, aby postarali se, aby Smíchov jako rodné město Arbesovo postavilo slavnému svému synu důstojný pomník, a aby byli pamětlivi toho, že po Jakubu Arbesovi zůstala nezaopatřená dcera. Byl jsem o to požádán, abych dovolal se intelligence i srdce obou náměstků města Smíchova, pana rady Šimka i p. JUDra. Steinera, mužů moderních, mužů pokročilých, aby nezapomněli na Arbesovu dceru, která od svého dětství byla mistrovým miláčkem, kronikářkou, jeho věrnou, vydatnou pomocnicí! Ten čin Vám, pánové, nikdo nebude vytýkat, ten skutek vám s nadšením schválí celý národ!«

Mnoho hodnostářů přišlo — ale daleko víc dostavilo se dělnictva, mužův i žen. Byl jsem náhodou svědkem, jak v holírně na Novém městě dovoloval se svého chéfa, aby mohl panu Arbesovi na pohřeb — holičský pomocník! Zapadl jsem ve spěchu do oficiny, kde jsem ještě nikdy nebyl. Byl jsem zvědav, co řekne pan principál. Když chasníček odešel, povídá jako na omluvu svým zákazníkům: »Trochu se dnes zdržíme — ale jaká pomoc — pustil jsem ho musel, poněvadž by se mi uplakal. Má všechny knihy od pana Arbesa a večer nám předčítává. Kdybych byl mohl zavřít — tomu pánovi bych byl šel na pohřeb také.«

Přišla také »Mahabharata«. Před rokem jsme s Jakubem Arbesem počítali, kdo umřel. Smrt strativě řádila v řadách svatotomášské družiny Arbesovy! Zůstali na živu a na pohřeb přišli: Bohdan Kaminský — Viktor Oliva — architekt a malíř Láďa Novák — vládní rada JUDr. a Ph. Dr. J. J. Sválek — JUDr. R. I. Kronbauer — Karel Mašek — Fa Presto — Emanuel z Čenkova — prof. Fr. Sekanina — sochař Heidelberg — humorista Josef Šváb-Malostranský.

Byli bychom rádi svého mistra a svého přítele donesli ke hrobu. Bohužel, pozdě si na krásnou pietu tuto pan vládní rada Fr. Sválek vzpomněl! Bylo nám, když jsme se z pohřbu vraceli, jako učeníkům Páně z Emaus se vracejícím.

Jakub Arbes mrtvý odpočinul na Malvazinkách — ale Jakub Arbes nesmrtelný vracel se s námi! K.

POMNÍK HANNY KVAPILOVÉ. Před Velkonočními svátky, svátky poupat a ptačích trylků, měla Praha tichou, skromnou slavnost. Ve staré, krásné zahradě pod Petřínem, objevil se veliký, nádherný, bílý květ, monument Hanny Kvapilové, dílo poetické, dílo umělecké, šlechtící památku té, jež jím byla oslavena, i jeho tvůrce, mistra Jana Štursy. Divnou shodou osudu bílý pták monumentu zaletěl do sadů v den, kdy Jakub Arbes zemřel. Když jsem stál nad úvalem, v němž pomník jako pohádkový zjev se třpytil, mnoho jsem vzpomínal na doby, kdy slečna Hanna Kubešová poprvé na jevišti vystupovala.

To bílé, co mramor vyznačuje, bylo vždy příznakem její bylosti, její povahy. Když se poprvé mezi námi, mezi členy Arbesovy věrné družiny objevila, bylo nám, jakoby pohádková víla mezi

nas vstoupila. Byla tenkrát plna žízně po krásných, ušlechtilých požitcích. Josef Václav Frič — Mikuláš Aleš a Jakub Arbes — jako dnes je vidím, jak něžně, jak láskyplně, jak zaníceně rozmlouvali se slečnou Hanou Kubešovou, která se blahem a radostí div nezajíkala, jaké vzácné, jaké velké štěstí ji potkalo, jakým vyznamenáním byla pocta. To potom byl denní její kroužek — a vedle mistrů »mladí orlové,« Marold, Kaminský, Svoboda, Oliva, Štapfer, Láďa Novák aj. A jednou přišel autor »Padajících hvězd« — Jaroslav Kvapil — jako dnes by to bylo, vidím ho před sebou! Byl vyjeven, byl očarován. V té chvíli, dávno před tím, než se to stalo, bylo rozhodnuto, že Hanna Kubešová bude se jmenovat Kvapilová!

Dnes už mně to paní Hanna Kvapilová nedosvědčí, už to nebude opakovat ani Arbes, jenž si na tom, co před dávnými a dávnými lety řekl, nemálo zakládal. Dnes jste, milá slečinko, jenom malou, nepatrnou hvězdičkou. Člověk kouká, kouká, a ona je tak malinká, tak drobounká, že ji ani nenajde. Ale pamatujte si, co Vám řekl Arbes — jednou bude z vás velká, slavná, zářící hvězda.« Stalo se, naplnilo se Arbesovo proroctví.

Byla to slavnost několika věrných duší, oddaných přátel, kteří nezapomínají a kteří nedovedou zapomenouti. Praha ani tušení neměla, jak vzácná událost se odehrála. Bílý monument jsme v Praze odhalovali! Nikdo neřečnil, nepřišli hodnostáři, ba ani novináři ničeho nevěděli. Pomník se najednou objevil — přišel z nenadání, jako květ na Petřín, pták racek na Vltavu, jako píseň slavíka do Kinského zahrady, a my všichni, kdo jsme přišli památce umělkyně se poklonit, cítili, že to nemohlo ani jinak být. Šťasten ten, kdo ze vřavy uprchne — i ten monument tím mnoho získal. Bylo nám, jakobychom přečtli ryzí knihu, viděli umělecké dílo. Duše se napojila, duše se osvěžila — a to jistě je požitek nejkrásnější.

Spisovatelka paní Růžena Svobodová, bytost paní H. Kvapilové-Kubešové nejbližší, toto dílo lásky, obdivu a piety vykouzlila po tichu, bez hluku, jako svoje knihy tvoří, našla si povolanou uměleckou duši, Jana Štursu, a dílo zasadili do zahrady, jako se tam sázívá magnolie — a lidé citu a porozumění bílý monument tam najdou, jako hledají a najdou pod Petřínem vzduch, květ a píseň!

JUDr. R. J. K.

NORA (In Memoriam Hanny Kvapilové). V titulní roli Ibsenova dramatu, ve které paní Hanna Kvapilová triumfy slavívala, vystoupila polská tragédka paní Wanda Siemaszkowá. Je zajímavo, jak ji pojímá polská umělkyně. Když doktor Rank podlehne svým úzkostem a své hrozné nedaleké smrti, která je určena jako odbíjení hodiny na budíčku, a Noře se vyzná, čím mu byla a co pro něho, co vše pro tu zoufalou pouť jeho života znamenala — Nora už nemůže od něho nic chtíti, nemohla by od doktora Ranka pomoci přijati. Jako zlomená, jako omráčená byla Nora paní Hanny Kvapilové. Vstala, a krok její nebyl o mnoho pevnější, než krok tatínka Ranka. Zavolá na děvče, aby přineslo světlo. V tom všem bylo tolik žalu, tolik bolesti, že se člověk neubránil nejhlubšímu dojmu. Když Nora se odhodlala, že opustí muže, že opustí i děti, dalo se obecenstvo do tichého pláče. Nikdo ani nedýchal. Nora paní Kvapilové vyňala klíče a jako v zamyšlení klade je na stůl. Nora paní Wandy Siemaszkowé řeší momenty tyto jinak — diametrálně odchylně od podání paní Kvapilové. Rank vyhrkne, co mu duši plní! Nora prudce vstane, rázně, energicky postoupí ke dveřím, a hlasem skoro drsným volá po světle. V závěrečné scéně hraje Noru uraženou. Vezme klíče a ode dveří hodí je na stůl!

Není třeba víc povědět. Polská tragédka nehraje Noru jako bytost hluboce citlivou, jemnou, plachou, mladistvě nerozvážnou. Její Nora je pouze výborným výkonem. Nedojme, neuchvátí, nerozpláče. Umělkyně překvapuje velikým množstvím znamenitě působících drobnůstek. Celý výkon je jimi v pravém slova smyslu obsypán. Její Nora mi připadá jako žena, ověšená spoustou šperků. Obdivuješ drahokamy, mistrovskou práci, ale na konec nedovedeš povědět, jak ta žena vlastně vypadala. Při její hře takřka vidíš, jak myslí, jak sebe i posluchače připravuje na to, co bude následovat, co udělá, aby překvapila, aby imponovala novou, raffinovanou podrobností. — Některých takových úmyslně nahozených momentů by se měla umělkyně vystříhati. Zdá se mi, že nepřiléhají ani Noře ani její představitelce. Rozumí se samo sebou, že i tato Nora poskytuje diváku i posluchači vděčnou podívanou a aparátní požitek. Naše poslední Nora, paní Leopolda Doslalová, hraje ji podle vzoru Hanny Kvapilové. Paní Doslalová hraje ji tak, že je do opravdy skřivánkem svého muže. Polská Nora je mnohem temperamentnější — tak temperamentní, že některá její gesta neodpovídají jemnosti slova. Je mi věru dost záhadno, jak by byla asi dopadla v Hilbertově »Vině.« Z toho všeho bych usuzoval, ale hlavně z těch momentů, ve kterých tato její vlastnost znamenitě jí i věci prospěla, že umělkyně není proslavenou herečkou rolemi rázu Nořina. Proto

ovšem jinak zaskvěl se její talent ve scénách jejímu hereckému naturellu bližších.

Vzácné přednosti jejího umění naše obecenstvo ovšem ihned poslřehlo a svou vděčnost i svou úctu projevilo nadmíru lichotivými pozornostmi, jež nebyly pouze projevem našeho známého a zdořilého vlasteneckého nadšení. Z našich znamenitě si vedl p. Eduard Vojan v roli doktora Ranka. Vojan roli znovu nastudoval a obohatil ji řadou nových podrobností, jež výkon poslavily do první řady. Výborný byl p. Jan Vávra, jenž od posledního předslavení Nory roli Iulo skvěle probral a prohloubil. I pan Želenský i sl. Suchánková měli loho večera úspěch doopravdy radostný a plně zasloužený. K.

ALOIS SVOJSIK: Japonsko a jeho lid. (Vydáno vlastním nákladem v »Knihovně cestopisů Al. Svojsíka«). Kniha objemná, kniha obsažná, jak samozřejmo, píše-li se o zemi tak bohaté kulturou starou i novou. Pan autor má svoje jméno a jeho cestopisná náruživost vzbuzuje zvědavost i důvěru. Často čteme v časopisech cestopisné úryvky, často čteme jméno autorovo na plakátech. Pan Alois Svojsík rád přednáší o svých cestovních dojmech a jako řečník těší se značné oblibě. Mluví temperamentně, osobně se těší lichotivým sympatiím, a dovede — což je hlavní — pro přednášku vybírat látku, která chytne. Leží před námi kniha skutečně vydatná počtem listů — kniha o zemi rozkošných, drobounkých postaviček, modrého moře, pohádkových květů a velikého slunce — Japonsku — zemi kouzelného, miniaturního života. Tak jsme se loliž až doposud na Japonsko dívali. Několik obrázků, spousta drobných předmětů, jež se těší nesmírné oblibě, tu a tam nějaký mim, jenž zabloudí do západních končin — to bylo do nedávna skorem vše, co jsme z Japonska znali. Byli jsme s tímto národem vůbec na ohromném omylu — cosi liliérného, cosi filigránského viděli jsme ve všem, co mělo japonskou marku.

Přišla válka krutá a rvavá, a ta nás poučila o jiném. Poznali jsme, že jsou Japonci i diplomati i válečníci. Země i lid, která připadala nám jako pohádka, jeví se nám najednou v docela jiném světle. Pan autor naše nadšení, toto naše nazírání z mlhavé dálky důkladně ochladil. Není prý tam všechno tak rozkošně bezstarostné, jak se povrchnímu pozorovateli zdá, Japonsko má také vedle ohnivého slunce mnoho a mnoho hlubokých stínů. V předmluvě uvádí se autor k objemné knize zcela skromně. Praví upřímně, že nejpovolanější péro, napsati knihu o Japonsku, by měl přítel autorův, náš krajan, inž Karel Jan Hora v Jokohamě, jenž žije v Japonsku řadu let, ovládá jazyk japonský jak mluvený, tak starý, literární, slovem i písmem, vnikl ke kořeni kultury japonské, má vedle toho intelligentní dámu japonskou za choť — ale, bohužel, knihu napsati nemůže, poněvadž obchod zabírá všechen jeho čas. Píše ji tedy autor, který je dnes v Japanu, zítra v Číně, za rok v Australii, za dva v Jižní Africe, tedy autor, jenž vnímá úžasné množství dojmů a jenž je sbírá s chvatem velkopáleční ženy, jež doslala se do začarované jeskyně a jež neví, kam by dříve pohlédla a co by dříve zabrala do svého klína.

Tím není ovšem řečeno, že by byl autor dopadl se svou žní neblaze. Kniha jeho je naopak neomylným dokladem, že Svojsík mnoho viděl, že má bystrý, pozorovací talent a že to, co viděl a zažil, dovede podati způsobem zajímavým a poutavým. Je ovšem pochopitelno, že čerpal z pramenů a z bohaté literatury o Japonsku — a právě dovednost, s jakou to učinil a přehled po bohaté této literatuře znamenitě prospěl jemu samému a jde k duhu v přední řadě členáři. O Japonsku jsme měli představy mlhavé, spíš bizarní než konkretní. Kniha nás i poučuje i baví.

Čte se causerie Svojsíkova jako pohádka. Dlouhá pohádka o celém životě. I v onom obnažování bídy je plno poesie. Je psána lehce, ba místy i s humorem. Hřeje ze řádků autorova láska ke žlutým tvářím Japonců. Vybavil svoji zajímavou knihu rozkošnými obrázky. Práce opravdu poutavá! Cestopis bez moře cifer a přece všechny důležitosti geografické i statistické jsou poznamenány. Ba skoro nám nepřipadne, že čteme cestopis. Zdá se, že máme v rukou dlouhou, zajímavou povídku, či, že jsme se zahloubali nad obrázkem, plničkým drobounkých detailů, který nám zanechá v duši světlý, jemňoučký bod.

Na konec malou poznámku. Svého času byla v Praze otevřena zábavní místnost, kterou čiperná a podnikavá reklama uváděla jako japonskou specialitu. To bylo něco pro Prahu, svou žízní po požitcích tohoto druhu, bohužel; proslulou. Všechno se tam hrnulo, a místečka jsi se tu nedomohl. Vyšla konečně kniha o Japonsku, kniha důkladná i zajímavá — stálo by věru za vyšetření, jaký rozruch asi vyvolala na knihkupeckém trhu! J. K.

Toto číslo vydáno dne 17. dubna 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

BOHUMIL ADÁMEK:

SENSACE.*)

XXI. LOUTKOVÁ REBELIE.

Král: Zlať s žezla prchá, královský plášť padá...
Královna: Můj kostým rudne, chátrá bez přikrasy...
Princeska: Mně línají již dávno z lenu vlasy...
Pan Franc: Kde jaký respekt? Troupi! Zbůjná sláda!

Selka: Mně vetchá kacabajka hrbí záda...
Sedlák: V mých říkáních víc žádné, pepřné špásy...
Rytíř: O, kde jsou naše slaré, slavné časy!
Děvče: Jak nové písničky bych měla ráda...

Poustevník: Strach děti nemají z mých vousů z mechu...
Kašpárek: Již nikdo nerozumí naší kaši...
Princ: A věru jsme jen lidem ku posměchu!

Čert: Eh, k čertu! Dejte pokoj! Spěte dál!
Vy dělat rebelii? Křehcí braši,
jste jen a nejste, jak chce principál!

XXII. KARAKTER.

Jsou lidé průhybní jak bez páleře —
dnes tak a zítra s jinou maskou v tváři.
Jim za všech časů změn se valně daří,
žeť lodička jich vždy se s proudem béře.

Jim otevřena vlídně všecka dvéře.
Ať v slejnokroji, fraku — vždy jsou lháři.
Hned hřmotí, hned oddanosti září,
jak výhodno je další kariéře.

Vždy vědí, kde se bratřit družným Ty,
a kde zas nutno titulů všech dbáti,
kdy k rukám milostivých lísknout rty.

Jsou pro sport, pokrok, pro vše, jak jde směr;
jsou cílem, plány, sliby přebohatí
a neschází jim nic — jen karakter!

*) Kromě menších tiskových chyb, jež lze snadno opravit, vloudila se do IV. znělky záměna slovní. V dvanáctém verši dlužno čísti tristní místo briskní.

XXIII. VE LVÍ KLECI.

Když s lyrou v podsvětí Orfeus šel,
kde vstříc mu zela cesta nehostinná
a rozlícených oblud řev a slina,
toť prudký vzněť byl Erotových střel.

Dí bible: V jámu lví stoup' Daniel,
by očištěna byla jeho lichá vina;
v lom vůle jevila se Hospodina,
jenž divem sluhu svého povznésl chléb.

A v středověku rytíř bez úhony
spěl ke lvům pro rukavičku své donny
či kavalírské plně postulát.

Co vzrušilo však naši slavnou Emmu
v klec kročit lví a dravci rozmarnému
své lvuřčí hrdlo v nebezpečí dát?!

XXIV. DRAŽBA NESMRTELNOSTI.

Spleť zvadlých vavřínů, žeň immortel,
jež ovívá slib věčna! — Jaké hlasy?
Vzruch mladistvý všech vyznavačů krásy
a blouznílků sem víří jak roj včel.

Hle, věnce z kovů, o nichž básník pěl,
že chlad v nich okovů i zážeh spásy! —
Jdou pro ně muži hrdě na zápasy
je věnem slávy svinout kol svých čel.

Zde hrsy kytic honosných a sluhy
léž s vybranými slovci! — Den jak den
shon borců o ně rozpoutá boj luhý.

A v smutku hvrdé koruny ční z hloží;
z jich sníťek rosa krve září jen. —
Skráň zmučenou k nim geniové složí.

XXV. MEA CULPA . . .

Petrarko, lvůrče znělek sladkodechý,
z nichž dýše něha duše Laurinv —
Colonny druhu, jenž kryt v šediny
jsi rytmům znělek svěřil pozdní léchy —

avonský genie, jenž bloudil's echy
slok znělkových až v jejich lajiny —
ty věštče Polsky, šlvaný v ciziny,
jenž Krym jsi věčnil znělkovými vzdechy —

náš pěvče »Slávy dcery« nesmrtný —
i mistře Vrchlický, ty Kroese znělky —
vy všichni, jimž zvuk znělek zvonil v sny —

k vám kajícník se skroušen obrací
a vyznává, že spáchal přečin velký
rým znělek zneladiv teď — k »sensaci«!

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Bylo najednou po úzkosti. Duše její se rozvolnila jako pták, z klece mimo nadání puštěný. Všemu tomu, co se právě událo, ani uvěřiti nemohla. Viděla před sebou velkou, slavnou umělkyni, jež byla zároveň velkou, vznešenou ženou. Byla jí tak blízounko, její oči měla před sebou jako studánku. A bylo jí, jakoby jí viděla až na dno. Vše bylo čisté, vše zrovna svítilo jasem.

Nebyla už v rozpacích, nepřemýšlela o tom, co chce povědět. Řeč jí plynula jako proud.

Přišla jsem k vám, milostivá paní,« začala ještě s nádechem stísněnosti, »abych vás poprosila o pomoc. Nikdo na světě mi nemůže tuto ohromnou ochotu prokázati. Cítím v sobě — nechci užíti slova posvěcení, ale přece jenom cosi, jež mi dodává odvahy, abych spěla za snem své lužby, své duše. Chci se věnovati

divadlu. Ale narážím na veliké, na nezdolatelné překážky. Moji rodičové jsou hodní, jsou řádní lidé — oba milují a oba cítím. Otec je úředníkem, jenž žije pro svoje povolání. Služba je jeho pýchou ale také hlavní, když ne jedinou radostí živola. Moje matka je znamenitá hospodyně, vzorná manželka, svědomitá, milující matka. Ona vlastně je hlavní překážkou, o kterou se všechna moje snaha rozbíjí. Všechno možné jsem zkusila, abych odpor její zlomila — ale nepodařilo se mi toho. Naopak — odpor matčin změnil se v podrážděnost, jež má za následek občasný rozkol v naší rodině. Nechci-li, aby docházelo k trapným scénám, jež se mne hrozně dotýkají, musím se tvářiti, jakobych na svůj ideál resignovala.

Moje matka je vychována v okolí, jež na herečku pohlíží jako na postrach, jako na vyvrhel společnosti. Nejpádnějším argumentem matčiným je nějaká zvrhlá bytost, kterou sama znala a která v kraji, v němž matka se narodila a vyrostla, vyvolala svým nezřízeným životem všeobecné pohoršení. Darmo namítala jsem, že pro jednu takovou bytost není možno zavrhnouti a odsouditi celý stav, v němž jsou osoby vážené a úctyhodné. Na nešťěstí měl náš kraj celou řadu takových spustlých individuí ve své pamětní knize. Naposlouchala jsem se a naposlouchám po dnešní den podrobností o těchto výstředních »umělkyních,« jak matka s důrazem říkává, že si netroufám ani je opakovati. Nemohu ovšem pochybovati o tom, že matka mluví pravdu — ale jakým právem mám trpěti já nebo někdo jiný za to, co někdo jiný učinil?«

»Zcela správně,« prohodila energicky paní Olilie Sklenářová-Malá.

Hájila jsem se neúslupně, bránila jsem se ze všech sil, bohužel; ne s takovým úspěchem, jenž vede k cíli. Matčina umíněnost, vlastně, správně řečeno, matčiny zásady, jsou jako žulová hradba. Bij do nich jak chceš, čelo si rozbij, ruce si rozdrásej — žula se krví takřka ani nezbarví, neřku-li, aby povolila. Bůh zachraň — nežaluji na svou matku . . . líčím, pouze situaci tak, jak ve skutečnosti jest. Jako bych jí nemohla ve zlé vykládati, kdyby byla slepá nebo hluchá, nemohu ji zazlívati názory tyto. Jsou v ní pevně zakořeněny, srostly s ní, a jenom síla zcela výjimečná, nadpřirozená, dovedla by je z ní snad vytrhati. Pravím snad, poněvadž s jistotou něco takového tvrditi nemohu. Nemohu toho matce už proto zazlívati, poněvadž vím, že odpor její k hereckému stavu pramení z křivých názorů a pokud mne se týče, z horoucí, opravdové mateřské lásky. Mohla jsem dojíti svého cíle jinou cestou. I o tom jsem mnoho uvažovala. Mohla jsem opustiti domov — ale ke kroku tak krajnímu, tak krutému, nedostávalo se mi sil.«

»To bylo dobře . . .,« pochválila ji umělkyně, jemně ji pohladivši po tváři.

»Nebylo k tomu, milostivá paní, daleko. Už jsem měla všechno připraveno, všechno urovnáno. Naši neměli o mém rozhodnutí ani potuchy. Měla jsem už i pěknou šatci zajištěnu . . . a byla to jedna z nejrenomovanějších. Východočeská společnost by mne byla přijala s otevřenou náručí. Až jsem žasla, co vše možno provésti za zády těch nejostražitějších rodičů! Chystala jsem si přece důkladnou hereckou výpravu, leccos jsem musela zařídit, k čemu by bylo hned tak nedošlo, měla jsem mnoho konferencí s plnomocníkem ředitelovým, mnoho věcí jsem pořizovala, kterých jsem pro Prahu nepotřebovala . . . a naši přece jenom ani toho nejmenšího nepozorovali!«

»Tím větší hřích by to byl,« hlubokým hlasem prohodila paní Sklenářová-Malá.

»To také zvrátilo moje úmysly. Časně ráno jsem měla odjeti. Celou noc jsem ani oka nezamhouřila. Vstala jsem, sedla ke stolu a probírala se v novinách. Vsloupila jsem do ložnice svých rodičů. Spali klidně, spali spánkem spravedlivých. Pojala mne tak veliká láska, že jsem se rozplakala. Sklonila jsem se k nim, políbila jsem jim ruce, sedla jsem k psacímu stolu a napsala řediteli krásný, omluvný dopis. Mám schovanou na památku jeho odpověď — všechno pochopil, prominul mi a neodsoudil mne . . .

»Za to je výborný, čestný muž — jinak ani přece nemohl jednati,« mínila umělkyně. »Od prvního okamžiku, jak jste vstoupila, jsem tušila, proč jste přišla — umíte pěkně povídat —

rada vás poslouchám a proto mi to raději řeknete sama.«

Nejela jsem tedy nikam. Teprve druhého dne poznali rodiče, že se se mnou něco velkého děje. Byla jsem zoufalá, byla jsem zlomena svou silou. Co jsem tím získala? Talínek s maminkou by si byli poplakali, a byli by mému odchodu zvykli, jako se zvyká smrti . . .«

»Nevěřte tomu . . . komu umřel drahý život, ten nikdy nezapomene. A váš odchod by byl pro vaše rodiče znamenal smrt dvojnásobnou . . .«

»Tak jsem uvažovala jenom v prvních chvílích, kdy byla bolest ze sklamání nejpalčivější. Pak jsem hledala jinou pomoc, jiné cesty, jiné prostředky. Všechny se minuly cílem. Až jednou mně úcta a láska k vám, milostivá paní, vnukla šťastnou, spásonosnou myšlenku, obrátili se na vás, poprosili vás o radu, přispění, o přímluvu.«

»Vy to nazýváte šťastnou, spásonosnou myšlenkou! Dítě, milé dítě — ani říci nedovedu, jak bolestno je mi tuto chvíli v duši.«

Paní Otilie Sklenářová-Malá měla plné oči slzí.

»Víte, co bych jako žena, jako matka měla učinit? Zradit vás od vašeho úmyslu, přemluvit vás, abyste svého vzdělání a svého nadání jinak vykořistila. Byla jsem také tak mladá, také tak zanícená, a také do opravdy nadaná! Dnes je za mnou všechno — umění i život. Je za mnou mnoho slávy, mnoho úspěchů, ale také mnoho zklamání, mnoho bolestí, mnoho hořkosti. Jaro, léto, podzim už je za mnou — zůstaly mi jenom vzpomínky a jenom zkušenosti. Chcete, abych promluvila s vaší matkou. To je, dušinko zlatá, velká, zodpovědná úloha. Jako matka bych se k tomu nikdy nemohla odhodlati — jako herečka to učiním — a pravím vám upřímně, že to učiním s největší radostí. Ale toho vám nemohu zatajiti, že musím mnoho a mnoho té vaší hodné, zlaté mamince zatajiti. Nepodceňujte ten její odpor — stojí za ním víc, než vy si myslíte, stojí za ním hrozná předtucha, že se vrháte do života neklidného, do života vzrušeného, do života, v němž je víc bolestí, než radostí. Poznala jsem vás za těch několik okamžiků dokonale. Jste duše jemná, hluboce cítící, a to je pro herečku to nejosudnější. Divák a posluchač má z toho velikou výhodu — ale pro herečku je to zdrojem nespočitatelných a nezbádatelných útrap. Herečka takového duševního založení nestane se nikdy cynikem. Čím větší příkoří, tím více trpí. Neřekla jsem prve ani slova, jak jste přednášela. Cosi mi našeptávalo, abych si uložila reservu. Tušila jsem ihned, proč přicházíte. A povím vám, jakou jsem vám chtěla dát odpověď. Byla by bývala tvrdá, drsná, byla by bývala krutá — ale nespravedlivá. Chtěla jsem vás oklamati, chtěla jsem vám domluviti, abyste jenom poslechla svých rodičů. Nebyla jsem si jenom jista, kdo vám brání, abyste provedla svůj úmysl. Hádala jsem spíš na ženicha než na rodiče. Ale to konečně na věci nic nemění — ač považuji tuto situaci za vážnější.«

»Pravdu máte, milostivá paní . . . to bych už nebyla v Praze.«

»Zlaté dítě . . . jste ještě tuze naivní a náramně nezkušená. To je mi jenom důkazem, že nejste zamilována. Bože . . . kam jsme se to jenom dostali? Je přece třeba, vážně o věci přemýšleti a voliti nejsprávnější, nejspolehlivější cestu. Povězte mi, jak si vlastně moje zakročení představujete?«

»Velmi jednoduše . . . milostivá paní . . .«

Paní Sklenářová-Malá vypukla v srdečný smích. »Tak si považme . . . po všem tom, co jsme hovořili, si ta naivní dušinka řekne, že si to představuje v e l m i j e d n o d u š e! Přála bych vám a konečně i sobě, aby se to provedlo velmi jednoduše. Počkejte, počkejte . . . to vám ještě nadělá mnoho starostí! Pochybuji velmi, že by to spravila jedna cesta.«

»Rozhodně, milostivá paní . . . jediné vaše slovo všechno zmůže. Maminka má k vám úctu přímo posvátnou — vy jste v jejích očích ne ženou, — ale světicí. Řekla to bezpočtukrát. »Kdybych věděla,« říkává, že máš aspoň maličeck od paní Sklenářové-Malé, ani minutu bych se nezdráhala . . .«

»To by ovšem něco bylo . . . nemyslím při tom ovem na lichotivý projev, který jste právě reprodukovala. Ale líbí mne rozhodně, že má

paní matka ke mně tak velikou důvěru. Nuže, abychom se dostali k nějakému konci — dojdu k vám, promluvím s vaší malinkou a vřele se za vás přimluvím. Nerada odkládám na zítřek, co mohu vykonati dnes. Mám náhodou nějakou hodinku volnou a tu vám mileráda věnuji. Jděte nyní pěkně domů — za chvilku jsem u vás . . .«

Přišla domů tenkrát ve strašlivém rozrušení. Ani dýchat nemohla, neřkuli mluvit. Běhala po pokoji jako smyslů zbavená. Minuty připadaly jí jako věčnost dlouhé. Deset, dvacet, už třicet minut byla doma, a umělkyně ještě nepřicházela!

V tom jakoby jí nůž do srdce vrazil. Ozval se zvonek — stručně, rázně, jako když listonoš zvoní. Běžela sama otevřít. Umělkyně dostála slavně svému slovu. Přišla skromně, jako obyčejná panička.

Paní Salmarová, když slyšela, kdo je poctil návštěvou, nevěděla, kam by hněm ulekla. Hněm hněm se oblékala, aby mohla vzácného hosta důstojně uvítati. Pokračování.

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Ale kdykoliv už byla téměř odhodlána vzepříti se a být sobečtější, jako děsivý přízrak objevila se podoba nadporučíka Hořaře. Toho sice probodl kozák, ale nástrojem jeho vášně jsi byla ty, volalo na ni její rozechvělé nitro. Dovedla-lis bez obavy zahrávat city mužů a pro svou marnivost oráždit je až ke krvavé srážce, měj také odvahu nést následky a konat pokání. —

Když se po několika dnech přestěhovala rodina Valenova do Puklic, známí užasli nad změnou, která se s Hanou stala. Jakoby byla o deset let sestárala nebo z těžké nemoci povstala, vypadala svou bledou tváří a svým přísným výrazem jako vdova, jež želí zhráty muže. Bývalá její rozmarná veselost zhratila se z jejích rysů, oheň jejích očí pohasl a její pohyby staly se ku podivu vážné a jakoby odměřené. Naprosto se vyhýbala společnostem a zábavám, uzavřela se v bytu a vyšla-li ven, bylo to vždy jen večer, kdy se mohla známým vyhnouti.

Má starost asi o kozáka, povídali si zvědavě i s účastí, dychtivě očekávajíce, brzo-li se skončí vyšetřování, které působilo nejen v garnisoně, ale v celém městě pochopitelnou sensaci. Spousta pověstí opředla kozáka i Hanu dráždivým tajemnůstkářstvím. Vypravovaly se věci, nad kterými by se byla Hana, kdyby je byla slyšela, do duše styděla, a zase takové, které činily z kozáka zajímavého hrdinu. Souboj mezi Hořařem a kozákem líčen s dramatickou napínavostí a mladé slečinky dívaly se na kozáka jako na hrdinu z dob rytířských, který krvavým zápasem dobyl své milenky z rukou lstivého soka. Ba i mezi důstojníky kolovalo dost fantastických dohadů, prožže vyšetřování bylo vedeno úplně diskretně a nikdo nevěděl, na čí stranu přikloní se váha spravedlnosti.

Kozák na venek neprojevoval žádného neklidu a bázně z toho, co ho očekává. Jen kdo ho dobře znal a kdo dobře sledoval všechen jeho nervosní chvat a jeho nepokojně hořící oči, vytušil, že jeho nitro se chvěje a že uvnitř mnoho trpí.

Ale nebyly to výčitky svědomí, jež ho sklíčovaly. Najednou ho zaděsila myšlenka, že by mohl rozsudek špatně dopadnouti, že by byl nejen trestán vojenským vězením, ale že by mu mohla býti diktována ztráta jeho důstojnické hodnosti. A to ho tak strašlivě rozčilovalo. Nemohl vůbec pochopiti, že by se stal jiným člověkem než důstojníkem. Považoval stav důstojníka za nejčestnější a nejlepší na světě. Jeho uniforma připadala mu jako cosi, co ho nad ostatní vrstvy obecenstva povznáší. Věděl, že tato uniforma otevírá mu všechny dveře, že mu poskytuje možnost, aby všeho užil a aby jeho marnivost byla plně nasycena. Znal na příklad život úředníků, kteří se mu jaksi v hodnosti rovnali, ale jak nízko byli vedle něho,

jak byli bezvýznamní, jak je všechny zastiňoval, když ve své uniformě a se zvonící šavlí se vedle nich objevil.

Také o Hanu měl starost. Dala mu sice slovo, ale což když po vyšetřování, jež špatně dopadne, toto své slovo zruší? Už nikdy nezíská takové nevěsty, jež ve své osobě soustřeďovala všechny vynikající vlastnosti, mající vedle osobních půvabů značně věno a vlivného otce. Psal jí denně lístky plné něžnosti a ujišťování o své lásce a sotva přijela do Puklic, den co den přicházel do rodiny svého naslávajícího tchána.

Ale to už nebyly veselé návštěvy, při kterých byly vyměňovány významné pohledy a lichotivá slova. Hana nutíc se k úsměvu poslouchala jeho překotný příval prázdných slov a stále se mu zdálo, že mu nevěří a že je jí jeho přítomnost obtížná. Také Valena byl jaksi mrzutý a málo hovorný, jeho paní na něm stále ulkvívala ustrašeným pohledem a Kamila i Otto patřili naň dosti cize a zaraženě.

Tvářil se, jakoby toho nepozoroval a snažil se vypadati velmi klidný a spokojený. Ale právě tato jeho úsilovná snaha přinášela pravý opak a bývaly to trapné chvíle, které lisnivě působily na celou rodinu. Kozák odcházeje do svého bytu, rozčileně přecházel pokojem a v samomluvě vylýkal rodině Valenově, že je přepjatá, úzkoprsá a že by bylo nejlépe, až vše dobře skončí, přerušili zasnoubení a projevili tak mužnou hrdost. Jenže tyto úmysly zůstávaly pouhými úmysly a za hodinu uleknutě vzpomínal, nedolkl-li se při své návštěvě nějak nešetrně některého z rodiny.

Hůře než chlad v rodině působil naň změněný poměr v důstojnických kruzích. Kozák sice zůstal stále ještě druhem a kamarádem, ale ze všad čišela mrazivá upjatost. Nemohl nepozorovati, jak bývalí jeho přátelé přerušili všechny vřelé styky, jak nenápadně sice, ale důsledně jeho společnosti uhýbají, jak, přiblíží-li se k nim umlkají, na jeho otázky kusé odpovídají a co nejdříve odcházejí. Přehlíželi ho důsledně všude, dávajíce mu na jevo, že by jim bylo milé, kdyby i on byl zdrželivější a nevtíral se. Nadřízení nikdy nepronesli pochvalné poznámky a zdržel se u něho co nejkratčeji.

Tohle musí vzíti konec, povídal si, zuře. Vždyť jsem nic zlého neudělal, v souboji jsem porazil důstojníka a musím býti rehabilitován. Proč, u ďasa, to tak dlouho vlekou? Proč řízně vše neskončí a nepovědí, co zamýšlejí? Sám byl třikráte vyslýchán a odpovídal stále stejně. Poměr mezi ním a Holařem byl napjatý, Holař ho dráždil svým vnucováním se děvčeti, na které on měl starší právo a když konečně přijel do Rochlové, kde té doby neměl co dělati, a když při sporu po hostině ho dráždil sebevědomým vyslupováním, jakoby ho o lásku nevěsty připravil, zastřelen žárlivostí a popuzen vypitým vínem, vyzval ho, neuváživ v tom rozčilení, co podniká. Neměl v úmyslu Holaře zabíti, ale v lese bylo přítmí, rána, kterou mu Holař zasadil, byla nesmírně bolestná a on oslepen bolestí i rozechvěním vedl svou šavli proti protivníku tak, že nastala smrt. Ale on ho nechtěl usmrtiti, on toho miluje, ale zároveň odmítá s celým rozhořčením, podezření, jakby se byl dopustil zabití úmyslně s plným vědomím.

Jeho výroky sice zanesli, ale předkládali mu sterá otázky, ze kterých seznal, že se mu nevěří. Uleknutě zachycoval poznámky svědčící, že byli také jiní důstojníci vyslýcháni a že vypovídali proti němu. Kteří to byli, dověděti se ovšem nemohl, ale ta příšera se mu věsila na paty a on cítil, že ztrácí půdu pod nohama Jak vyváznout a se zachránit? Kdyby aspoň Valenovi byli jinací, aby s nimi mohl srdečně si popovídat a nějaký plán sestavit! Das ví, co stále chtějí. Hanu mu slíbili, vzali ho do rodiny a musí jim tedy na tom záležet, aby budoucí zeť se cíl vyvázl. Není možno odkládat, musí při nejbližší návštěvě promluvit otevřeně s Valenou, aby se dověděl něčeho bližšího.

Jaksi podrážděně šel za nějaký den po svém třetím výstechu do domu Valenova a hned s chodbě žádal sluhu, aby zavolal pana Valenu, se kterým by rád něco hovořil. Sluha ho zavedl do salonu a ptal se, má-li jeho příchod oznámit také domácím.

»Řekněte, že jsem zde, ale že mám jakousi poradu s panem Valenou,« odpovídal neklidně

a oločiv se, přistoupil k oknu, vedoucímu na rozsáhlé tovární nádvoří. Strach v něm vstával, aby tchána neurazil, ale zase úzkost ho jímala a touha v něm lomcovala, aby našel nějakého pomocníka.

»Vítám vás, Ludvíku,« pravil Valena, vstupuje k němu. »Jsem rád, že jste přišel, právě jsem chtěl k vám poslati. Přál jste si něco?«

»Ano, chtěl jsem s vámi soukromě pohovořiti o své záležitosti,« přiznával se jaksi zaraženě. »Předseda vyšetřující komise je hloupý chlap a dělá mi obtíže. Jsem už toho syt, rád bych přece si jednou oddychl a chtěl jsem vás žádati, abyste zakročil. Jste znám s jenerálem a kdybyste ho soukromě požádal, aby dal těm pánům pokyn, přestala by tato hra na slepou bábu.«

Rozohňoval se a nabýval jistoty. Teprve když se podíval na budoucího tchána, zarazil se maličko.

»Mluvil jsem s panem jenerálem už po dvakráte a právě včera jsem byl opět u něho. Hovořili jsme velmi obšírně a musím vám říci, že vaše záležitost je na pováženou.«

»Jak to? Kterak by to bylo možno?«, vyrážel v náhlém zděšení. »Nic mi přece nedokázali a chtějí-li mě snad násilím umlčeti, nedám se. Ještě mi nepřečetli protokoly ostatních svědků, tváří se tajemně, jakoby měli před sebou člověka usvědčeného ze zločinu. To jistě ten doktor Hotař se mstí, ale přestanu míti ohled, když se . . .«

»Doktor Hotař zachoval se k vám jako kavalír,« přerušil ho Valena nelrpělivě. »Jeho svědecký výrok je ze všech protokolů pro Vás nejpříznivější. Víte snad, že mu Hana psala.«

»Ne, to nevím,« řekl zaraženě. »Vlastně pamatuji se, že jsem se Haně zmínil, aby ho požádala, by nedělal obtíže. A kdo tedy vlastně může co říci?«

»Všichni předvolaní vypovídají proti vám, připravte se na to, že celý důstojnický sbor je na vás rozezlen a s tím musíte počítati, že i vaše situace je hrozivá. Pan jenerál sám jen vzhledem na mou osobu zakročil by, aby se věc mírným způsobem skoncovala, ale klade podmínku.«

»A ta jest?«, ptal se dychtivě.

»Abyste podal žádost za propuštění z vojska,« odpověděl Valena klidně.

»Jakže, mám se sám morálně popravit?«, křikl zlostně. »Ne, za takovou radu pěkně děkuji, ale nevyhovím jí. Ať se to jen provede. Tady není poslední instance, půjdu výš, budu si stěžovat. Oni mi dosud nic nedokázali.«

»Nenposlechnete-li rady, i toho se vám dostane. Předběžné vyšetřování bude v těchto dnech skončeno a potom bude míti slovo vojenský soud. Jakmile se věc octne před vojenským soudem, nebude už možno couvnouti a musíte se smířiti s tím, co vám nadiktují. Nečiním na vás nátlak, ale radím vám, abyste poslechl.«

»Ne, nikdy ne,« volal rozčileně, šermuje rukama. »Nic jsem neudělal, abych musel uniformu odkládat.«

»A což když vás vojenský soud sám té uniformy zbaví,« lázal se Valena sníže.

»Kterak by to bylo možno?« ptal se v ohromném úžasu.

Zcela dobře a nemýlím-li se, asi nic jiného vás neočekává. Mně by bylo i to lhostejno, ale upozorňuji vás, že je to veliký rozdíl, odloží-li důstojník svou šavli sám, než když mu ji vezmou. Snad by potom bylo také pro Hanu trapné, aby snášela příhanu, která by ji ovšem také stihla.«

Kozák díval se na Valenu s očima široko otevřenýma a jeho poolevřená ústa svědčila, že není schopen hned odpovědi. Stalo se tedy něco, co jen zřídka kdy se mu při přemýšlení do mozku vynořilo. Jeho skutek shledán jako nečestný, zabití Hotařovo jako neodůvodněno a sbor důstojnický nemínil ho ve svém středu trpěti. Vyvržen, s potupou všeho svého postavení zbaven a jako bezectný do širokých davů civilistů postaven, to tedy ho čekalo. Tchán to asi už všechno dobře ví, ale proto že nechce prozraditi svěřené mu tajemství, jen z povzdálečí naznačuje.

Tam tedy dospěl, takhle se řítí jeho sny a jeho naděje! Zbaven důstojnické hodnosti stane se obyčejným člověkem a všechny jeho ctižádostivé úmysly a všechno očekávání, jak vysoko se dostane, rozplynuly se jako pára. Co z něj bude, uskuteční-li se, co tchán prorokuje? Čím

se uživí? Strašlivý strach pojednou jím zaletěl, strach, aby neztratil Hanu. Ta mu zbyla jako zachránce života a budoucnosti a kdyby i ona ho opustila, opravdu by se zabil nebo prchl někam do ciziny, kde ho nikdo nezná a neukáže naň světu prstem, že je to člověk, který ztratil společenskou čest.

»Myslíte svá slova do opravdy?«, vynutil konečně po dlouhé odmlčce těžce.

Ovšem, dovolte, jaký by mělo smysl mé překrucování nebo má neupřímnost? Učinil jsem ve váš prospěch co jsem mohl a věřte mi, že to nebylo nic příjemného poslouchat líčení pánč jenerálovo. Pouze vědomí, že se jedná také o mé dítě, dodávalo mi odvahy a trpělivosti. A také porozumění se strany jenerála, že nutno míti zřetel na dobré jméno naší rodiny, která byla vždy s vojenskými kruhy v nejlepších stycích, otevřelo mi nahlédnouti do zákulisí a na ústupky, které budou učiněny, usnadníte-li svým rozhodnutím pokojné rozřešení celé záležitosti. Jest nyní pouze a výhradně na vás, abyste věc uvážil. Máte ještě dva dny času. Podáte-li do dvou dnů určitou žádost za propuštění, nedojde k jednání v tom rozsahu, jakoby došlo, kdybyste neustoupil. Trest vám bude rozhodně přiříknut, ale bude veliký rozdíl v trestu, bude-li ho vojenský soud diktovati důstojníku nacházejícímu se na odchodu z armády, nebo důstojníku, jenž bezpodmínečně činí nároky na udržení své hodnosti a svého postavení.«

Jasně mu vše povídal a Kozák už nepochyboval, že všechna tato slova opakuje podle slov jenerálových. Měl tedy dnes jistotu, skončila se jeho trapná muka, ale ovšem nepřineslo mu toho, nač se tolik těšil a nač bezpečně spoléhal. Jako bez ducha, s hlavou k prsoum skloněnou stál a nebyl schopen potlačiti dojem naprostého zdrcení. Tedy ho přece osud dohonil a nemilosrdně ztrestal. Co teď? Nevěděl sám, co teď počíti. Prázdno bylo v jeho mysli, všechna síla ho opustila a nesmírná bezradnost ho schvátila. Připadal si jako vyvržený, který stojí před továrníkem, jemuž je na milost a nemilost vydán.

»To je strašlivé,« pronesl konečně hluše a zachvěl se.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

OBROVSKY.

ROZMARNÁ HISTORIE O PRODAVAČI A KUPCI OBRAZU.

V prvním aktě »Rozkošné příhody,« které nasvětovatele Národního divadla do opravdy rozkošně baví, je podána na osvěženou drobná, ale účinná episodka. Je před svatbou a hovoří se o dárcích pro nevěstu. Přijde také na slavnost, která odpadla hlavně z té vážné příčiny, poněvadž nevěsta ulekla, také nějaký pan rada, exemplární byrokrat a praobyčejný šosák. Hovoří se svou nevím, zdali lepší polovičkou o presentu, kterým obmyslili svatebčany. Scénička vskutku rozťomilá. Manželé vyhrabali někde v domácím haraburdí starou miniaturku, o jejíž ceně neměli ani poluchy. Poněvadž však přece jenom k světu vypadala, řekli si: »Dejme to jako svatební dárek.« Znamenitě živoucí odpozorováno, že ano? Tak a nejinak se to dělává nejen ve Francii, ale i u nás. V poslední chvíli se přece jenom hnulo v opatrnických dárcích svědomí. »Tuze jsme se nevyznamenali,« povídá starostlivě pan Želenský ke svojí družce — »byli bychom přece jenom líp udělali, kdybychom byli koupili nějakou věc za 100 franků.« Věc má svou důkladnou poinlu. Vsloupí pán z rodiny, spěchá k manželům a hlasem radostně rozechvělým jim děkuje za převzácný, za vysoce umělecký dárek. Manželé už mají oči na šťopkách. »To je miniaturka,« rozohňuje se p. Boleška — »té aby rovné pohledal. Má cenu při nejmenším pět advacet lisíc franků — ale jsem přesvědčen, že ve dražbě by se za ni vyzískalo mnohem, mnohem víc!«

Manželé hrůzou div neomdlévají.

Slyšel jsem nedávno skvostnou historku. Ani nedovedu říci, jak mne to lákalo, ji napsat. Ale pomyslel jsem si: »počkám na vhodnou příležitost.« A už je tady! Když můžeme na přední naši umělecké scéně vyslechnout historku celkem dost nezaručenou, o miniatuře, které jsme neviděli, o lidech docela neznámých — proč bychom nemohli napsati historku, notabene daleko bližší a originálnější, o našem, domácím díle, o umělci, jenž svou výstavou vyvolal takový rozruch?

Hrdinou historie je mistr J. Obrovský. Známe jeho obrazy, známe jeho vášeň pro barvy, známe jeho ceny. Pod tisícovku není s milým mistrem řeči. Ceny na naše poměry skutečně respekt budící. Kdo si může dovolit luxus, koupili si Obrovského, špatně nepochodí. Nevím, jak se Obrovskému dnes daří — prozatím má ty tisícovky jenom na cedulkách. Ale z jedné okolnosti bych soudil, že je má také v tobolce — což nikterak neakcentuji jako příslušník finančního úřadu, jenž v nynějších dobách netěší se zrovna zvláštní oblibě.

Byly doby, kdy pan Obrovský neměl v tobolce ani stovky, nemluvě tisícovky. Za to se, doufám, nestydí. — Nemíval na rozhazovanou Aleš, a ani Mánesovi nikdy nepatřil dům, na němž je jeho tabulka. V takové chvíli, kdy měl víc obrazů než bankovek, zaloužil po tom, aby měl v ateliéru slušný koberec. Naši umělci si totiž potrpí na elegantní výpravu své umělecké dílny. Mistr okoukl jeden svůj obraz — je to čarovný kus uměleckého jeho nadšení, nádherná, krásou i uměním svítící, spící žena — odhadl jej a zamířil k obchodníkovi, o němž se domníval, že by měl pro směnu porozumění. V tom směru se nemýlil. Velešník projevil ochotu, obchod uzavříti. Pan Obrovský si vybral koberec, o němž se právem domníval, že vzbudí obdiv modelek a kdo ví, zda ne trochu závisti kolegů. »Co stojí?«, ptá se. — »Tři sta korun« — odpovídá velešník. — »Laciný zrovna nejste,« namítá Obrovský. »Za takový obraz je to přece jenom směna nerovná. Víte-li pak vůbec, člověče, nač si tohle svoje plátno cenit? Na dva tisíce korun — slyšíte?« »Ovšem, že slyším,« nepřišel do rozpaků velešník a dodal: (v čemž byla rozhodně notná dávka jízlivosti.) »Však tenhle koberec má mezi bratry cenu půltřetího tisíce korun.«

Nadsazoval velešník — mluvil pravdu, jak dovodím, mistr Obrovský. Facit všeho byl, že obraz zůstal u velešníka a koberec putoval do ateliéru.

Uplynula nějaká doba. Panna spala u velešníka klidným, nerušeným spánkem. Zavadil-li někdo o ni, stalo se to jistě jenom tichým pohledem. Kousek, který hraje, jak se říká, sedm kousků. Najednou otevřena výstava J. Obrovského. Vladý umělec stoupl značně v kursu. Poněvadž však obrazy nejsou dosud znamenány na burse, neměl milý velešník ani potuchy o tom, jak závratně spící krasavice stoupla v ceně.

Přišel k němu pan doktor Dvořák, jenž občas takové tůně prohlížívá. Stalo se mu už nejednou, že v ní objevil perlu. Velešník mu s nesmírnou vervou nabízí Obrovského. »Dal jsem za to 300 K — vysázíte-li mi je na dřevo — je obraz váš.« Pan dr. Dvořák ani nemukl, peníze vysázel a obraz si dal dopravit domů.

Teď přijde to nejlepší. Věc tak výborná, že by mohla docela dobře paradovat v některé naší veselohře — kdyby vůbec se dávaly původní veselohry. Jednoho dne, když už kde kdo v Praze věděl o rozruchu, který způsobil svou výstavou Obrovský, tudíž i velešník, vrazil milý občan k panu doktoru Dvořákovi a nesmírně důrazně žádonil, aby mu šťastný majitel díla obraz přepustil. Nastalo dlouhé jednání, jež mělo zajímavé odstavečky. Velešník to napřed zkusil se třemi stovkami — když to nešlo, přidával tak dlouho po stovce, až se šťastně po tomto žebříčku došplhal na tisícikorunový špryclík.

»Neprodám,« zněla stereotypní odpověď. — »Vím, že obraz má cenu daleko větší — nedám ho ani za dva tisíce korun.«

»Vida,« uznale řekl velešník — »tak on měl tenkrát ten panáček přece jenom pravdu, když si obraz tolik cenil. Myslel jsem si o něm, že je to nějaký domýšlivý kumštýř — a on zatím se docela dobře dovedl odhadnouti.«

Když už velešník byl na odchodu, povídá pan doktor Dvořák: »Poslouchejte — pravdu sobě

mluvme, dobři spolu buďme. Jindy napálíte vy mne, tentokráte jste se napálil vy. Ale nesmírně bych rád věděl, kdo vlastně obraz kupuje? Někdo vás poslal, to je jisté . . .

Velešník pokrčil rameny. Zmínka o »napálení« ho patrně dopálila.

»Není to tak nejhorší, pane doktore,« povídá s kyselým úsměvem mezi dveřmi — »když jste mi vysázel těch 300 korun, slovku jsem na tom obchodě vyzískal. Když už spolu takhle upřímně mluvíme, povím vám ještě něco. Kdybych vám byl těch 1000 korun vyplatil, byl bych ještě pět set korun vydělal.«

»I vy liško jedna! A jak nevinňoučky jste přišel a jak skromnince jste začal! A to byste se byl chechtal, kdybych byl vašemu lákání neodolal! Teď už přece nemusíte dělat žádných lajností. Obraz je můj, obraz neprodám — jindy si to zase vynahradíte a obavu, že bych vám přebral zákazníka, také míti nemusíte. Povězte mi, kdo obraz kupuje? — To je jistě zajímavý muž, jenž má tak ušlechtilou zálibu a jenž dovede si na její ukojení obětovat tak značný obnos.«

Velešník chvíli váhal. Díval se okamžik na obraz a spíš pro sebe, než pro svého zákazníka prohodil: »Čím dál, tím víc se tomu divím, jak jsem mohl takovou věc prodati za tak mizerný pakatel! Ta zrála mne nemrzí — ale to mne dopaluje, že jsem byl tak mizerným, tak lehkomyslným znalcem. Člověk si přece musí něco zakládat na své reputaci. A tu jsem si tímhle činem hodně pošramotil.«

»Tak co, povíte mi to, nebo nepovíte?,« dolehal zákazník.

»Když už všechno víte,« řekl velešník — »povím vám tedy i to.

Obraz kupuje — sám mistr J. Obrovský!

JUDr. R. J. Kronbauer.

*

ROZKOŠNÁ PŘÍHODA. (Francouzsky napsali: A. de Caillavet — Robert de Flers — Etienne Ray. — Přeložil Rudolf Novotný. Režisér Gustav Schmoranz.) Nár. divadlo dobře pochodí s touto veselohrou renomovaného triumvirátu. Jejich »Láska bdí« byla favorisovaným repertoir. kusem Vinohradského divadla. — »Nezbední auloři,« praví ředitel Schmoranz v programové notici, »obracejí se tentokráte s velikou láskou k líčení povahové v postavě staré paní. Je to opravdu »zlatá, zlatá babička«, ozářena glorioulou humoru a laskavosti, již jen dlouhá životní zkušenost, svrchovanou shovívavost lidem všlépující, dodává.« — Auloři měli výborný nápad, který provedli laskavou a jemnou rukou. Stařenka, ušlechtilá zjevem i chováním, krásná, důstojná, jako staré portréty, je vlastně hlavním kouzlem veselohry. Bylo by ovšem po půvabu, bylo by velmi po této »rozkošné příhodě,« kdyby byli auloři propadli kletbě triviálnosti. Postava ideální stařenky kázala, počínal si při řešení pikantní zápletky s největší noblesou. Dobře předvídali, že snadno by mohli narazit a že by si mohli utržiti hravě důkladné fiasco. Tato delikátnost znamenitě se jim vyplatí. Napsali do opravdy milounkou, rozkošnou, radostně se poslouchající příhodu. Zlatou babičku si postavili do základu, posadili si ji do starosvětského zákoutí, způvabnili ji svéráznou charakteristikou a přepadli ji zvláštním párečkem. Vnučka k ní se uchýlila v nejpamálnější den svého života. Utekla svému ženichovi, kterého nemilovala a s kterým byla by nešťastna. Ke komu měla utéci, než ke svojí zlaté babičce?

Ale neutekla k ní sama — milenec, jenž ji k útěku přemluvil, ji doprovází. Stařenka očekává vnučku a jejího muže. Veselohra velmi šťastně připravuje půdu pro tento vpád mladého, divokého štěstí. Poslouchá se stoupajícím zájmem a rozkošně se baví. Mladí lidé, opojeni svou odvahou i nadějí, že to nějak dopadne, nejsou ovšem v náladě, hned při shledání se vyzpovídat ze svého provinění. Hrají tedy se zlatou babičkou komedii — však nějak bylo, nějak bude! Ráno se kajícně ke všemu přiznají, vrhnou se stařence k nohám, a zlatá babička jistě odpustí. Kdo jiný by mohl zamhouřiti oko nad takovou zpřeštěností, než babička! Tatínek s maminkou? Oh . . . to je vždycky horší. Ale babička je docela jiná duše — má pochopení, má soucit, má shovívavost.

Ale ten malheur, co se jim přihodil! Malheur nejkrásnější, malheur závratně sladký, znamenající vrchol štěstí, korunovaci lásky. S doznáním tak dlouho odkládali, až došlo k tomu nejpřirozenějšímu — že se musejí novomanželé odebrat do svatební ložnice. Rodičko boží! To je pěkná situace! Pomohou si ti dva blázínkové, kteří se na sebe jen jen třesou, z rozpaků, jak dovedou. Nevěsta si lehne tam, kam patřila a kde mohla spáti se svým mužem — kdyby mu byla neutekla, milánkovi ustlala na křeslo, dali si po hubičce, dali si dobrou noc — a divák má radost, jak to všechno klape a jak se jim lest vydařila.

Zlatá babička však čekala na půlnoc. Těm novomanželům, jimž se na prah o svatební noci

položí rozmarýna, narodí se princ. To prý je jako jíslé. Teď si předslavte úžas babiččin a haló v hledišti, když nalrefí babička mužíčka — na křesle, před branou ráje! Veselohra tu má svou nejšťastnější chvilku. Vše je podáno s obdivuhodnou, rozlomilou obratností. Babička si leccos myslí, leccos poví, panáčka vezme za ruku a všoupne ho tam, kam sice nepatřil, ale kam vpadl jistě se zatajeným dechem. Pěknou věc provedla zlatá babička! Nemluví se o tom ve veselohře, nesluší se ovšem mluvili o tom v referátě. Třetí akt nechodí nikterak o žebrácké holi. Má svoje svěží překvapení. Teď totiž přijde ke slovu opuštěný ženich. Slařenka sice povídá, že »tři dokloři, tři spisovatelé (páni auloři projevili lady hodnou dávku skromnosti) a tři koselníci dávají dohromady něco jako »budižkničemu«. Ženich není sice do aforismu zařazen, ale »budižkničemu« je nad všechny doktory, spisovatele i kostelníky, třeba byl, nebo právě proto, že je auditorem nejvyšší účtárny. S ním už hraje se komedie nevázanější a bezohlednější. Ale to nám nikterak nevadí — naopak, obecenstvu jde tato švanda s napáleným ženichem nesmírně k duhu.

Pan ředitel Gustav Schmoranz vybavil veselohru pěknými interieury, zejména babiččin koutek hřál milou starobylostí. Veselohra měla veliký úspěch. Okázalá pocta byla po druhém jednání prokázána rozesmaným publikem předslavitelce »zlalé babičky« paní Marii Hübnerové. Humorem jen kypěl interpret Jelimánka, p. R. Deyl. Páreček »novomanželů« provedli paní Anna Sedláčková a p. Jiří Steimar ve svěžím, veselohorním tempu. Paní Sedláčková už v »Pygmalionu« prokázala pro role tohoto druhu zvláštní způsobilost. Figurku dárce miniatury případnou maskou výborně charakterisoval pan Karel Želenský — až na ten frak! Svatba je dopoledne! Celá činohra byla tu zastoupena. Paní Laudová, paní Naskova, sl. Kronbauerová, Kralinová, Suchánková, Odstrčilová, Červená, paní Vrchlická, pan Hašler, Hurt, Boleška, Mušek, Čepela, Wiesner, Steinsberg — všichni se přičinili o úspěch.

J. H.

JAPONSKÁ HEREČKA MADAME HANAKO zastavila se na svém turné světem na Král. Vinohradech. Experiment zdál se býti když ne odvážný, aspoň považlivý. Tři japonské aktovky; soudě podle výtahů programových, nevalné ani literární ani dramatické ceny — to bude večer sice exotický, ale pravděpodobně trapný. Tak asi soudilo všechno obecenstvo, jež přilákala do divadla spíše bizarnost věci, než naděje na ryzí, umělecký požitek. Čtvrthodinka po zahájení vypadala podle této nálady. Madame Hanako neuchvacuje ani zjevem, nestrhuje ani orgánem. Osobička takřka liliputánská, taková drobná, filigránská bytůstka, že člověk při jejím spalření a při prvních zvucích ztratil poslední jiskru naděje. Kroutíš udiveně hlavou, slyšíš pofouchlý smích a máš z celé této celovečerní produkce strach, jemuž podobného jsi v divadle hned nezažil. Uhaslý ohýnek naděje a důvěry znovu rozdmychává vzpomínka na referáty o tom, jak umělkyně dopadla jinde.

Pomalu zvykáš cizí, naprosto nesrozumitelné řeči. Napjetí posluchačovo je tak intensivní, že sleduješ každé hnutí na jevišti a jsi nesmírně povděčen každému momentu, jemuž bys rozuměl i v pantomimě. Záhy se uchýlíš, herečku v duchu odprošuješ za křivdu na ní spáchanou a dáváš jí plnou satisfakci. Hanako hraje komornou, jež dvanáct misek svojí velitelce přináší. Cestou zlý člověk jednu misku ukradne. Ubožka, nemajíc o úkladu ani poluchy, s plnou důvěrou misky při odvádění přepočítává. Má jich býti dvanáct a je jich pouze jedenáct.

V tu chvíli prolomily se ledy v auditoriu. — Najednou jakobys byl chycen do tenat umění, jež má na celém světě stejnou řeč. Ten přechod, když dušinka pohřeší misku! Jenom se zarazí, spíš je udivena, že špatně počítala, než zaleknuta. Počítá znovu, počítá se zatajeným dechem, počítá nervosně, malomyslně, počítá s děsem a hrůzou. Publikum si očividně oddychlo — nebylo oklamáno, nebylo zkráceno. To vše jsou drobnůstky, perličky, jež té postavičce znamenitě slouží. Už ti není na ní pranic komického — ani to její povídáníčko, ani ta její hopkavá chůze. Ale scéna (zásluhou herečky) i její umění má gradaci. Dojde na pláč. Jako slaří pamětníci, kteří jsme mnoho viděli a mnoho slyšeli, můžeme čtenáře ubezpečiti, že tak plakat jsme dávno neslyšeli. Bylo ti té ubožačky tolik líto, že jsi se postihl při vzácném dojmu — v očích tě to pálilo.

Japonská umělkyně neumí snad víc — ale co předvedla, to je prima! Ukázala ještě jeden list své tvorby. Má také humor — řekl bych humor takřka vypiplaný, humor skoro jenom situační, ale co je hlavní, humor opravdy rozesmívající, humor podmaňující. Je to spíš solové číslo, ale číslo znamenité. Postavička přibatolí se na scénu s ohromnou, těžkou krosnou. Vzpomněl jsem si na mravence, zápolícího se zrníčkem. Madame Hanako je takovým mravenečkem — batolí se, batolí, cape, nožky zmaleně přehazuje, máš strach, že se každý okamžik převalí — a to vše působí tak neodolatelně, že se směješ do oslzení.

Umělkyně vystoupila ve třech aktovkách, v nichž paraduje svým umíráním. Její smrti mají grandiosní rys, což je tím obdivuhodnější, že na umělkyni není zdánlivě pranic, co by ji praedestinovalo k tragickému účinu. Je to lakový maličký velikán. Je to laková rozlomilá opička, je to laková hravá myška, říkali nám lidé, když ji viděli v Německém divadle. Má to všechno naučené, má v sobě tři válečky jako stroj — zatáhneš šňůrkou, ono to spustí, chvilku se pobavíš, a je po radosti, po effektu. Nesouhlasil bych s tímto názorem. Souhlasím jenom s míněním, že není schopna rolí velikých linií — ale kdyby byla obdařena štědřeji fysicky — jako Japonka by světu zaimponovala také rolemi velkého stylu. Co podala, nelze přece se naučiti a oddeklamovati to, jako ořečináš. Tomu, čím nás strhla, nikdo se nenaučí — to musí býti v nitru, v duši, jako musí býti v pupenci zárodek barvy, vůně i ovoce. Kdo neviděl Hanako — mnoho zmeškal, třeba to nebyla ovšem kulturní ztráta toho, kdo neviděl paní Heleny Modrzejewské. K.

FRANK WEDEKIND: LULU. (Přeložili docent Otakar Fischer a František Zavřel.) Intimní divadlo mělo opravdu památihodný svátek. To byla premiéra, na kterou se bude dlouho vzpomínat a která kulturnímu poslání divadla, jež má ve své kronice celou řadu červeně sázených reperloirních dnů, působí velikou čest. Možno říci, že se hrálo pro vybraný kruh uměleckých zanícencu. Pan Franl. Zavřel provedl opravdu zázrak. Z malého jevišlě, zejména v posledním jednání, vykouzlil velikou prostoru, které pro zmalek aklu nevyhnutelně potřeboval.

Četl jsem knihu v noci, po představení. Mohu prohlásiti, že za nočního ticha, za usłavičné kontroly, kterou konaly dojmy z představení, byl můj požitek čistší. Leccos jsem zaslechl, co jsem nemohl přičísti k tíži pánů překladatelů, zejména ne znalci tak povolaného, jímž je pan docent dr. O. Fischer. Když řekne na př. Goll: »Nemohu si pomoci, moderní mazaniny mnou nenadchnou,« víme přece ihned, kolik uhodilo. Korektně, pietně respektovala originál paní Ema Švandová, v prologu p. Třebovský.

Měl ovšem jiný říz, když ho recitoval sám autor. Tragedie řezavé satiry, přímo strhující překotnosti. Erdgeist! Žena sice krásná, ale nijak duchem strhující, muže zrovna omamuje a činí z nich lidi jako alkoholem pomalené. — Valí se na tebe ta ženská podmanivost a potácivá slabost jejích obětí jako láva. Jsou tu věty, jsou tu poinly, jež ti blýsknou před zrakem jako meteor. Smrt je tu nezbytným druhem jako šampaňské. A jaké smrti! Mrtvice, podřezání břitvou a revolver. Jsou tu věci, jež zarazí a ohromí. Jsou tu i maličkosti, jež mohly odpadnouti. Ten novinář na př. jenž si zapisuje věci, jež se nezapomenou. Jsou i v režii drobná opomenutí. Když se malíř podřezal , plá se Schön po papírech nebožtíkových. Lulu má pokleknout před psacím stolem, otevřili zásuvku a rozhodili papíry po podlaze. To mnoho v tu chvíli znamenalo! V posledním jednání, když Schön z každého koula vytahuje parasila své choti, vyrazí z výklenku žena, na kterou těžce raněný zvolá: »ďáble«. Ženština by měla míti rudý šat.

Kus i režie přilákala do divadla obecenstvo, jež chtělo poznati aparlní tragedii i ocenit režisérské umění pánč Zavřelovo, jenž už na scéně Národního divadla debutoval s rozhodným úspěchem, (Dvořák: Král Václav IV.) s jiného hlediska. Na celém představení bylo znát silnou ruku. Není snadno tragedii tuto vypravit a sehrát. Bylo ze všeho vidno, že tu vynaloženo mnoho péče a že herecký soubor byl ovládán rukou zkušenou a dovednou. Každým způsobem jsme panu Fr. Zavřelovi vděčni za tuto ukázku jeho vytříbeného vkusu a bohaté znalosti divadla.

Roli ženy ani ne tak zbídačelé jako záhadné hrála paní Švandová. — Je to herecky těžký oříšek. Jsou momenty, kdy stojíš bez rady nad činy této šelmy, krásně žíhané. Paní Švandová hravě překonávala všechny obtíže a znamenitě se přenášela přes hotové propasti, jež otevírají před užaslým zrakem posluchače náladovost a vášnivost této podmanitelkyně mužů. Pan Třebovský roli jinak pochopil, než jak jsem si představoval, ale jeho výkon měl vervu a pevnost. Senioru milovníků by svědčila jasnější výslovnost. Zdá se mi, že strašeckost jeho byla zbytečně nanesena. Pan Počepický vzal si asi za vzor nějakého ruského velmože. Ale roli svědčilo toto pojetí. Snad by mohl příště kožich odložiti. — Pan Strouhal měl v závěru své roli několik dobře procítěných momentů. — Poslední scéna, divá, až zmalková, byla bravúrně aranžována a s vervou provedena. Herčům dostalo se zasloužilého potlesku — host režisér byl pozván k účasti na této poctě lichotivým, zasloužením projevem. —r.

Toto číslo vydáno dne 24. dubna 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

FRANTIŠEK KVAPIL:

Z POZDNÍ ŽATVY.

ÚHORY.

Úhory, úhory, byly jste zelené,
chrpami kvetly jste, šípky a máky,
kdo si však vaší dnes krásy již vzpomene,
zajde k vám, zaleskní loužnými zraky?

V slunci se vlnilo do dálky obilí,
skřivan spěl k nebesům s jásavým plesem —
závěje sněhu dnes souvralě přikryly,
havran jen zakráče nad plání, lesem.

Tak jako v srdce mé slesky a bolesti
napadly, květy snů zavály mrazem . . .
Přijde k nám jaro zas? S pohádkou o šlěchtě?
Slétne máj s písní a s květy zas na zem?

Úhory, na každé vaší zas souvrali
zkvete vše, rozpučí, nivou i břehem —
ale v mé srdce již radost se nevrátí,
zůstala na věky pod bílým sněhem . . .

JARO!

Cosi šustlo ve větvích,
hrdličky se ozval smích,
divný ruch se zvedl v mlází,
jitro na ně perly sází.

V bílé páře mýlinou
s kolouchy sem laně jdou,
zastaví se — větří chvíli,
a již bleskem v háj se skryly.

Nad potokem modrý skvost
mihl se — ledňáček lu host,
v proudu zčeřil sterá kola,
bukáč na něj s lůně volá.

V houští, kde spal ještě sníh,
náhle nepokoj se zdvih,
červenka si pípla v liši,
že už zvonky v dálce slyší.

Kos i špaček, hejl i drozd
prolétli celý hvozd,
prý už zima dýchá zlověstí,
od luk věje vůně svěží.

A v lom kolouč slunce vzňal
vršky modřínů i skal —
honem k plesu, do jásání,
vítat máje sladkou paní!

Čížek rozdal parlesy,
hudba zní už nad lesy —
zlatá záře padá v sněhi,
jaro, jaro z jihu letí!

SPOLU.

Spolu šli jsme, půjdem spolu
úvalem lím slz a bolu
tam, kde klid je každé práci,
kam se na vždy žilí ztrácí . . .

Snad tam bude radosl věnem —
na svět strastí zapomenem,
na sny zašlé, každou muku —
vejdeme tam v ruce ruku.

Ale že jsme v každé chvíli
bolesl žilí spolu pili,
vzpomínka ta bude s námi
ve hrobě i nad hvězdami!

EDUARD MACHATY:

RA'ANA.

POVÍDKA Z RUŽOVÉHO VÝCHODU.

— — — — — I MUST LOVE YOU AND LEAVE YOU.

I sedal mladý bej, orličího nosu nad Bosporem rád. Vonné trávy byly mu lůžkem za dob jeho snění, štíhlé topoly, minarety a hlaď Bosporu divukrásným zrcadlem.

Byl Džemil syn vysokého stálního hodnostáře. Jeho děd bojoval někde u Plerny, otec polácel se z jednoho ministerstva do druhého, několik dnů byl i dokonce ministrem. A Džemil vystudovav několik škol tureckých, (chvíli byl i v Evropě) zůstával stále v domě otcovském, nestaraje se příliš o svoji budoucnost.

Měl dobrou matku, která ho zbožňovala láskou orientálské matky: hleděla, aby nikdy nemusil se namáhati, ulehčovala mu v učení. V domě bylo, dle tureckého zvyku, stále mnoho hostí. Celé rodiny přicházely na návštěvu a rodiče Džemilovi chtíli věrně starodávný zvyk pohostinství.

Když hosté a příbuzní se scházívali, utíkal Džemil z domu. Hlučný hovor, smích a dovádění nebylo v jeho povaze. Byl spíše zasmušilým, snílkem hlubokým, mlčetivým, však duch jeho byl bystrý jako šumné zkazky z lesa Belgradského.

Za krásných červnových nocí bdíval rád na vrších, Bospor vroubících. Pozoroval běh hvězd, zkoumal jasy létavic. A když vyletěla luna nad obzor Kara Denizu (Černého moře) dychtivě se díval na hedvábný noční světelný háv proudícího moře.

Cikády vrčely na zelených stromech. Od Černého Moře vál slabý větřík, který províval šťavnaté trávníky. Kol do kola život již dávno umlknul a večerka v tvrzích dávno odhlaholila.

Houšliny břehů počaly oživovati. — Slavičí hlukot ozýval se tu a tam. Hvězdy počínaly jasněji zářiti a měsíc, polosrp, vyhoupl se nad střed věčně tekoucích vod Cařihradských moří. Z vil jenikojských zaznívaly poslední zvuky rozpustilých valčíků. Hotely v Therapii mlhně byly již ozářeny. V sladkých Vodách Asijských ani veslo se nepohnulo.

A v tichu tom, jako nejvonnější květ jarní, za plamenného a vášnivého zpěvolu slavíků, za hudby cikád, za šumotu dubin a úsměvu světel hvězdných vyšla na noční loulku snící Ra'ana.

Byla postavy vysoké, štíhlá jako topoly mladé pod bythinským Olympem, snědá v líci jako světlo hvězd a očí tmavých, jako vody hlubin.

Sedávala v travinách, několik kroků od poslední tvrze bosporské. Se zájmem pozorovala těžký chod stráží, na sever vždy hledících. Seděla lehce, nebo lehávala si na slabém svahu. Snila často. A jednou když divoké její oči zářily ve tmě, jako létavice na černém obzoru, octla se tvář v tvář Džemilovi.

Oba byli překvapeni.

Ra'ana jeho krásou, Džemil nenadálým čarovným zjevem nočním.

Sláli proti sobě, z lůžka oddychujíce, bez slova a bledi.

Srdce bušila prudce.

Bylo ticho kol kolem a slavíci i zmlkli.

A díval se Džemil na Ra'anu, jako včela na vonný květ.

Pak přistoupil k ní, do očí se jí podíval a když hlavu trochu sklonila, políbil ji na hedvábné čelo.

I usedli a šeptali. A slavík začal opět svoji nádhernou píseň lásky.

Vždy, když stříbrné hvězdy přicházely pozdraviti tmavou noc svým mihotavým leskem, ozýval se ve vonnokvětných lučinách nadbosporských loužebný hovor milujících se duší. Dnem i nocí, nocí i dnem byli u sebe. Duše jejich spjaty byly nezměrným kouzlem, jejich oči zářily jako drahokamy v klenotnici císařské. A jejich láska byla nesmírná.

Sedávali v měkkých travinách, hlavy k sobě mající skloněny. Hráli si jako děti a laškovali.

Láska učinila je bezstarostnými. Nedbali o nikoho a noční schůzky, které mohly skrývati v sobě tolik nebezpečenství, zdály se jim snazšími, než leč pláčal. Scházívali se i za nevlídných večerů dešlivých, lisknouce se a hřejíce.

Ra'ana rozkvétala v nejkrásnější jižní růži. Růžový nádech jejích hebkých lící nádherně zbarvoval nahnědlou barvu jejího kypréhо těla.

Džemil hltal její krásu, obdivoval ji a líbal. Dávala se jím kolébati, lehala si k němu a hlavu svoji krásnou ukládala do jeho klína. Hladil ji po tvářích, líbal hedvábné ručky.

Když hosté do domu přišli, ulíkal. Nesnesl cizích hovorů a každé slovo, které zaslechl z cizích úst žen, bylo mu trýzní.

Jednoho jasného červnového dne, kdy plane Cařihrad v nejkrásnějších barvách pozemských i nebes, přišlo do domu Džemilových rodičů na návštěvu šest žen. Džemil náhodou setkal se s nimi v síni. Poznal okamžitě mezi nimi Ra'anu, ač měla černý závoj nejhustější.

Tázavě podíval se na ni.

A poslouchaje odvěkého zvyku, obrátil se a odešel, aby svoji přítomností žen do rozpaků nepřiváděl.

Ra'ana přišla, aby zůstala týden v domě.

Doba ta byla Džemilovi trýzní. Nesetkal se se svým miláčkem ani na chvíli, byť starý zvyk oddělení žen a mužů, byť i příbuzných, v jeho domě přísně zachováván.

Večer když rozplály hvězdy vyšel ven. Věděl, že nemůže setkati se s Ra'anou, spěchal však přece na místa ta, kde tak často spolu dlívali. Tam cítil její dech, líbal místa, kde spolu sedávali a vázal kytice z květů kolem bujících. V místech těch, ač sám a samoten, cítil se mnohem blíže Ra'any, než v domě, kde snad z prken stěna oddělovala ho od bytosti mu nejdražší. Byl si zvykl na Ra'anu tak, že na konci téhodne návštěvy její v otcovském domě jeho cítil se zpola již nemocen. Smutně svěsil hlavu a dumal. Na Bosporu plouživa se pára. Z daleka odkudsi vítr přinášel akkordy nějaké milostné písně řecké.

Když hvězdy rozplály se letním světlem noci, usnul Džemil. Ukolébaly ho vzpomínky na mladá ňadra Ra'any, uspaly ho vonné dechy květů.

Probudil se pozdě. Mnul zrak si rychle, rozpjal ruce v náruč. A pak, vzpomenuv si na svoji osamělost, smutně hlavu svěsil. Vzal do ruky kytici z květů a vstal. A poláceje se, odcházel z posvátných těch míst, dávaje se smutně na černé vody Bosporu.

Na Obřím Vrchu vzplál divoký plamen.

Za tmavé noci přišel domů. Znal v svém domě každý kout a přece šel nejistě vrážeje co chvíli na různé předměty.

Když přišel do svého pokoje, vzdychnul si z hluboka. A líbaje květy, které přinesl, loužebně, tak nevýslovně loužebně vyslovil jméno své lásky.

Pak mechanicky šel ke stolu, kde stála váza.

A když chtěl květy z noční samoty vnořiti do vody, ucítil jak jeho hlava octlá se v spjetí dvou ruček, teplých a hřejících ruček, které ho táhly do nočního prázdna.

Jeho tělem proběhl horoucí pocit, srdce zabušilo mu a hlava klesla blahem na bílá ňadra Ra'any.

Sláli tam v nočním přítmí přituleni jsouce k sobě jako pláčata v úzkém hnízdě. Sláli, tiskli se, hladili a líbali.

Paprsky polulné luny počínaly se prodírati lěžkými záclonami z hedvábí brussijského a ozářily pokoj jako řídká pára ranní lučiny za Bujukderé.

Ra'ana byla oděna v hedbávný podvečerní háv. A šustot jeho mísil se poetícky do hovoru šeplajících milenců.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Za tři dny na to přesídlili rodiče Džemilovi do svého jali na hořejším Bosporu.

Džemil lěžko se loučil se svým pokojem, v kterém každý koul, každý předměl, šeptal mu zkazky o jeho nesmírné lásce. Od nočního nenadálého shledání loužil, aby slále mohl býti u Ra'any. Denně chodil, když slunce prahlo, kolem dřevěného, bílého domu, kde bydlela bylosl jemu nejdražší.

Ra'ana čekala a vyhlížela ho. Když se jen na okamžik opozdil, slávala se neklidnou a smutnou.

Chodívala a procházela se v krásné zahradě, plné bujně rosloucími kvěly a palmami. V žlutém písku otiskovaly se nožky její lančí. Sedávala v allánu na břehu Bosporu a pozorovala kol jezdící. Džemil přijížděl po proudu od Bujukderé na bílém kajku, vesloval sám, nejraději však dával se unášeli divokým, modrozeleným proudem mořským.

Proud láhl loďku k jihu a Džemil, složiv vesla do vnitř kajku, bezstaroslně oddával se čelbě. Když přibližoval se k zahradě své milenky, chopil se vesel a zdržoval loďku v telu. Ra'ana, nevidiielná skoro v růžovém houšlí allánu přes břeh do moře vyčnívajícího, bez dechu, v radosiném pohnulí a lásce, pozorovala každé hnutí Džemilovo.

A když kajk přiblížil se až k allánu, len bílý plák vodní na kučeravých vlnkách proudícího moře, hodila Ra'ana kytici růží na pozdrav Džemilovi. Vzal kytici do svých bílých rukou a políbil ji.

Mluvili však spolu nemohli, neboť veliké bylo nebezpečenství, že budou pozorováni.

A scházeli se v noci a líbali. A vídali se za dne a zbožňovali. — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Když sludený a nevlídný měsíc Sefer (únor) chýlil se ke konci, chřadl Džemil staroslí a smutkem. Jeho rodiče, malka zejména, s bolem pozorovala jeho neznámý smutek, zkoumala ho a oplakávala v laji. Džemil bledl v líci, chřadl v lěle. Jeho srdce bylo zlomeno, jeho láska zlracena.

Nespatřil Džemil milenku svoji Ra'anu od dvacátého druhého měsíce Ševvalu, který následuje po Ramazanu. Toho dne, kdy slunce bojácně se skrývalo za mračiny, když Juša Dagh zapadl do husté šedé páry, hodila Ra'ana do kajku jeho svazek uvadlých kvělů. A kvěly ty byly posledním znamením od milenky jeho.

Marně chodíval kol bílého domu, kde sídlila Ra'ana. Marně čekal na lučině nadbosporské, kde za slavičího zpěvotu tryskaly mu slzy ze smutných očí.

Ra'ana zapadla, zmizela jako stříbrná rybka v šumícím Bosporu. — — — —

Když rozbíraly vlahé paprsky vracejícího se jara, prvých dnů sladkého měsíce Rebi—ül—evvelu, března, za večerního šera, kdy pláci připravují se k spánku a slavíci k vášni, přinesl kdos odkuds a neznám, Džemilovi bílý list, pečlivě zapečetěný. S údivem čell adresu, domnívaje se, že list jemu nepatří. Byla však správná.

A tušením jakýms-jal nervosním, rozlrhl kvapně obal dopisu a čell:

Dokončení.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Přišla v obličeji ohnivá a rozpaky její byly tak ohromné, že si počínala, jakoby byla dopadena při nějakém nepěkném skutku. Umělkyně hned všechno pochopila. Rozlomilým, nenuceným, zcela prostinkým způsobem se omlouvala, že vpadla tak neočekávaně do domácnosti, kdy je v tuto dobu nejvíc staroslí a práce a poskytla tak rozpačité paničce dosti času, aby se probrala ze svého rozechvění.

„Ani nevíte, vzácná paní, jakou radost jste mi

způsobila. Sen mého života se vyplnil. Viděla jsem vás dvakrát — jednou jako Magelonu, podruhé jako Pannu Orleánskou.«

Paní Salmarová rozhovořila se s takovým zanícením, že sama Maryna byla tím na nejvýš překvapena.

»Jednou byla strašlivá vánice, když jsme si vyjeli podívat se na vaši pohostinskou hru. V kočáře nás sedělo jako v omnibusu — tatínek, maminka, já, moje sestra, a na kozlík posadil se pan učitel. Pan poštmistr a náš pan adjunkt capali za námi pěšky. Myslím, že se střídali a že se vezli za kočárem, kde ovšem neměli zrovna nejpohodlnější posezení. Tenkrát jsme mysleli, že nedojedeme.«

»Ach . . . ano . . . pamatuji se dobře na to . . . pomýšlelo se dokonce na odložení mojí pohostinské hry,« rozpomněla se paní Sklenářová-Malá.

»Kočí nás zrazoval. Nebylo vidět na krok před sebe. Koně se plašili a vzpínali, tatínek už už se chystal k tomu, nařídili kočímu, aby obrátil a jel domů. Tu měl pan učitel dobrý nápad — seskočil s kozlíku, vzal náručního koně za uzdu a asi půl hodiny ho vedl. Na štěstí chumelenice polevila a my se šťastně dostali do Mladé Boleslavi. — Pamatujete-li se pak, vzácná paní, na toto představení? Takový nečas, taková strašlivá nepohoda — a divadlo bylo naplněno do posledního místečka! Tak jste byla zbožňována, tak bylo ctěno velké a slavné vaše umění! To byl jeden z nejkrásnějších, nejpamětihodnějších dojmu mého života.«

Paní Sklenářová-Malá podívala se na Marynu. Vycítila z tohoto pohledu nerozhodnost, rozpaky.

»Věříte-li pak,« pokračovala paní Salmarová, »že jenom z naší dědinky šlo se na vás podívat přes dvacet lidí? Jako staří pamětníci se chlubili, že viděli císaře, my jsme se pyšnili tím, že jsme viděli naši heroinu, paní Otilii Sklenářovou-Malou!«

»Způsobila jste mi svou hezounky vypravovanou vzpomínkou radost,« promluvila umělkyně pohnutým hlasem. »Přiznávám se k tomu bez okolků, že jste mně tímto svým zvláštním a netušeným přivítáním vzala mnoho z odvahy a ze seběvědomí, s kterým jsem k vám, milá paní Salmarová, přišla. Nemiluji oklik . . . po celý svůj život jsem chodila rovnou cestou. Povím, proč přicházím — přišla jsem orodovat za vaši dceru. Pozoruji, že vás moje přímost zarazila. Ani jsem sama se nenadála, že vás to zalekne v takové míře. Nepřišla jsem, abych na vás vykonávala nějaký nátlak. Vy, milá paní, a váš pan manžel bráníte svoji dceři, aby šla k divadlu.«

»Nevidíme v tom, vzácná paní, její štěstí« — zaraženě řekla paní Salmarová.

»Vážná námitka, paní Salmarová, ale nikoliv rozhodující. Štěstí . . . to je záhadné slovo. Která žena, který člověk může si je zaručit? Vyrozuměla jsem ze všeho, že by vám bylo milejší, kdyby si Maryna volila jiné zaměstnání. Jistě máte na mysli její provisorní zaopatření, že ano? Co by to bylo za štěstí, kdyby neměla naděje, kdyby neměla vyhlídky, naplniti pravý, ten nejvlastnější, nejpřirozenější úkol ženy, provdati se, státi se ženou a matkou? A vdavky také nejsou žádnou zárukou, že by musela býti šťastna. To největší neštěstí, jež na ženu čeká, přivalí se na ni z pravidla z manželství. Vy nemáte podobných zkušeností — a snad ani neměla jste příležitosti, poznati život takových nešťastných žen.«

»Maryno,« zavolala paní Sklenářová-Malá — »pojď sem . . . ke mně blíž.«

Maryna ani svému sluchu nevěřila. Co to? Slyšela nebo neslyšela dobře? Vždyť umělkyně jí tyká!

Sedla si vedle paní Sklenářové-Malé, přitulila se k ní a důvěryplně, oddaně, plna horoucí lásky a úcty zadívala se jí do krásného, jako zářícího obličeje.

»Nemám o tebe strach, Maryno — mužatkou nejsi! Pamatuj si, co ti řeknu . . . není, nemůže býti nic osudnějšího, nad tuto slabost. Pravá dívka, pravá žena, vědomá si své ceny a své důstojnosti, nepropadne nikdy této strašlivé kletbě. Zahálka a fintivost bývají ty mosty, po nichž se chodí do této propasti. Tolik víry, tolik důvěry mám v tvoje nadšení, ve tvůj talent, ve tvůj zápal, že tě k divadlu neláká ženská ješitnost. Pravda, divadlo mnoho napomáhá k

úspěchům na tomto poli. Poznala jsem mnoho takových žen, jež takřka jenom k vůli výhodě této šly k divadlu. Ale ani jedná nevynikla, všechny zanikly. Cosi hnusného bylo v celém tom jejich tak zvaném umění. Mívaly často před námi přednost, která nás trápívala, ba i pokořovala. — Omračovaly svět nádherou, leskem svého zevnějšku — ba i tou svou povahou, která také, bohužel, je a zůstane velemocným kouzlem, magnetem, jenž láká a přitahuje. Nám chudým herečkám nebylo ovšem možno s nimi konkurovati. Bývaly jsme někdy vedle těchto nastrojených pávic jako učiněné Popelky. Často a často se mi stalo, že jsem hrála s kolegyní, jež měla skvostnou, originální robu z Paříže — a já hrála v šatičkách, jež jsem si za pomoci švadleny sama šila. A i to se mi stalo, že byla pochválena nejen její toilela, ale i její hra — a já byla odbyta takovým uznáním.

A kde jsou ty naparáděné zjevy, jimž zevní stránka měla pomáhat k úspěchu? Byly to vesměs jednodeňky. Dnes už ani já sama nepamatuji si jejich jmen. Neudržely se, nepronikly, zapadly, jak jinak ani není možno. U našeho divadla měly jsme všechny stejný osud . . . byly malé gáže a na různý toiletní luxus nebylo ani pomyšlení. A nedařilo se ani divadlu ani nám špatně.

Teď už je ovšem všechno jiné. Viděla jsem i na předměstských divadlech luxus, o němž se nám nikdy ani ve snu nezdálo. Všechno na světě pokročilo — peníze se nahrnuly do země, do domácností, a všechno jinak vypadá. Divadlo, umění, herci i herečky. Ale jádro všeho je od začátku a zůstane až do konce pořád stejné. Umění musí míti pravý zápal, pravé posvěcení. Tys' mi už napověděla, proč má tvoje maminka strach a hrůzu před tím divadlem. Máme tuze špatnou pověst. Nedivím se pranic tomu, proč u některých národů není dovoleno ženám hráti divadlo. Jsou to v našich očích zpátečníci, a není nejmenší pochyby, že i oni přijdou k jinému náhledu. Bývaly doby zlé, krulé, byly krušné pro muže, což teprve pro ženu. Zludračil muž, spustila se žena. Víme, že bývaly záludné situace, že i takový poklesek možno omluviti. Ale to vše patří minulosti . . . to vše je dnes už takřka pouhým ošklivým, nepříjemným snem.

Paní Salmarová — bojíte se divadla, bojíte se světa, aby neublížil vašemu dítěti, aby nezkazil vaši dceru. Maryno — zde nemám co mluvit já, zde nemá hlavního slova matka — to slušší vyknouti tobě. Nesvědčilo by zrovna o velké důvěře k tobě, kdyby obava tvojí maminky měla být odůvodněna. Znám děvčata, pravím s durazem, velmi hezká, půvabná, které stihl hrozný osud. Jedno muselo, když mu bylo sedmnáct let, samo se odebrati do Vídně, poněvadž se jí tam nabídlo slušné a čestné živobytí. Měla jsem žačku, která uměla výborně německy a která se nemohla uchýliti ve své domovině. Všechny tyto dívky byly vydány na pospas lidské žádostivosti — ale ani o jednom jsem neslyšela, že by se bylo zahodilo. Kdykoliv přijedou do Prahy, jdou ke mně jako ke svojí matce, a já mám vždy nesmírnou radost z jejich statečnosti, z jejich pokroků i z jejich řádného, naprosto čestného života. To je to poslední a to je to nejsmutnější, kdo má, kdo musí míti takovéto obavy!

Paní Sklenářová-Malá sklonila se k Maryně a vroucně ji políbila na čelo.

»Tvoje oči, tvoje pohledy mi praví víc, než sebe ohnivější, sebe sebevědomější a rozhodnější odpověď.«

Paní Salmarová byla tak dojata, že slzy jí vybuchly z očí.

»Myslím,« pokračovala paní Sklenářová-Malá, »že se nebíčko na obou horizontech trochu vyjasňuje. Vidím, paní Salmarová, že máte ke svému dítěti důvěru a — mohu říci, že ji míti můžete. Jedná se teď o to hlavní. Nedivím se vašemu odporu. Vždyť jste ani nevěděli, má-li dcera vaše vůbec nadání. Kdyby ho neměla, milá paní Salmarová, jak by bylo možno, jaký účel by to mělo, abych se tu objevila? Slyšela jsem ji — a myslím, jsem pevně přesvědčena, že jsem se nemýlila. Najde-li štěstí u divadla, nevím — spíš o tom pochybuji. Jenom to štěstí ji nemine — bude-li poctivou, svědomitou herečkou — jež pramení z radosti, jež studium chystá. Toho tichého, skromného, nehlučného, nezjevného štěstí se dožíti může, ba musí a to-

to štěstí postačí, aby měla oporu pro celý svůj život. Jiného není ani zapotřebí a na jiné ať také nečeká a nespoléhá. Jenom to štěstí člověk má a jen o to ho nikdo nemůže oloupiti, jež si sám vybuduje, sám vytvoří. V tom směru byla jsem herečkou šťastnou. Jen se na mne dobře podívejte . . . Uvidíte stopy velkých bolů, bolestných zklamání, nevyslovitelných utrpení. A kdybych byla Marynou, kdybych byla ještě jednou dvacet roků, a bylo mi zaručeno, že vše odpadne, co mne bolelo a že prožiji svůj život bez úhony, bez bolesti, bez žalů — vrátila bych ten dar, nepřijala bych léto milosti. Bez těch krutostí, bez těch slzí, bez té krve nebylo by to nikdy to, co bylo. Člověk musí prožíti, co mu souzeno, a bráti život tak, jak se valí. Nemůže si vybírat — a kdo si myslí, že si vybírat dovede, je na ohromném omylu. Ten bochníček, jejž načal, musí dokrájeti — a lepší chleba jíst nebude, třeba začal krájeti z jiného kraje.

»Nuže, Pánubohu poručeno,« pronesla s jakousi slavnostní resignací paní Salmarová »jak jste řekla, jak jste usoudila, vzácná paní, tak se stane. Doslala jsem od vás velikou posilu, krásnou posilu — moje dílě dostalo víc, dostalo požehnání! Děkuji, vroucně vám děkuji za váš ušlechtilý skutek — vám věřím na slovo. Tak pěkně jste mi všechno vyvrátila, vše objasnila — takřka hravě jste mne přesvědčila, že jsem nejednala dobře, když jsem Maryně bránila. To bude míti můj muž radost, že se konečně u nás jednou úplně vyjasnilo. Bude překvapen, bude udiven — ale kouzlo vašeho slova i na něho se přenese.«

Maryna sklonila se k ruce umělkyně, pruďce ji přitiskla ke rtům, a vroucně, vděčně ji políbila.

»A za tu vaši hezkou vzpomínku,« řekla paní Sklenářová-Malá vřele — kterou jste si tak dlouho o tak svěží dochovala v herbáři své duše, i za tu rozlomilost, kterou jste vůči mně i dnes projevila, dovolte, abych vám dala na rozloučenou sesterské políbení.«

Srdečně, upřímně ji objala a vřele políbila.

Paní Salmarová zůstala jako sloup. Když se vzpamatovala, byla už umělkyně pryč . . .

Pokračování.

JOŽA VOLÁK:

VE SKADARU.

Z POTULEK PO BALKÁNĚ.

Parník zastavil as 10 m od břehu, nemůže pro mělké dno přistáti až u břehu. Okamžitě obklopen jest na všech stranách loďkami, řízenými osmahlými, špinavými lidmi, kteří řvou jeden přes druhého a nabízejí cestujícím své loďky.

Vstupujeme do jedné z loděk a několika rozmachy vesel jsme u břehu. Avšak tu teprve nastává martyrium. Smečka otrhaných polonahých chlapů vrhá se na nás a rve nám z rukou zavazadla. Jest třeba rázného vzkřiknutí, ba i napřažení hole, abychom se jim vyrvali z rukou. Osvobodivše se ohlížíme se po voze, jenž by nás dopravil do města. Není naprosto možno pěšky dostati se od přístaviště, poněvadž toto je po tureckém způsobu zaplaveno vodou a spoustami bláta. Konečně vsedneme do čehosi, čemu ve Skadaru říkají kočár. Do archy, pokrylé na prst tlustě blátem a prachem, zapřaženi jsou dva nízcí koníci. Kočí zařval, koníci zabrali a špinavá, s blátem smíšená voda vstříkla nám do tváře. Pěkný to turecký pozdrav!

Ujíždíme hbitě silnicí k městu. Cestou vidíme množství Albánců i Turků, jdoucích do staré, turecké čtvrti. Míjíme tureckou mešitu s vysokou, štíhlou věží, jíž schází svršek. Za bombardování Skadaru sražen byl dělovou koulí. Konečně vjíždíme do města a zastavujeme před chatrným dřevěným domem, který nese pyšný název Grandhotel Brdica.« K našemu »kočáru« přebíhá několik Turků, dosud líně u »hotelu« zevlujících, kteří jednou rukou odbírají nám zavazadla a druhou nastavují pro »bakšiš«.

Ubíráme se ihned do svého pokoje, jenž činí

na nás dojem dosti příjemný a umyvše se vycházíme ven do města. V ulicích jest nejživější ruch. Jeť již po šesté hodině večerní a vzduch již značně ochlazen. Kráčíme množstvím a pozorujeme různé zajímavé typy: divoké Albánce s hor ve vlněném oděvu, zahalené kožichem, na hlavách mají fézy různých barev i střapců, mnozí pak mají hlavu zavinutou šálkem, takže neuzříš z jejich obličeje ničeho kromě řídkých, svislých knírů, tenkého nosu a černých, horečně se lesknoucích očí. Zámožní Albánci ze Skadaru mají kroje velmi pěkné, zvlášť pak jejich ženy. Kdežto u albánských horalů na první pohled těžko rozeznáš, je-li muž či žena, bohaté Albánky mají kroj skutečně nádherný: krásný, bohatě stříbrem zdobený živůtek, na hlavě černý, hedvábný šat a místo sukní nesmírně obsáhlé kalhoty z měnivého hedvábí. Kalhoty tyto jsou tak obrovských rozměrů, že albánské ženy nuceny jsou choditi hodně ze široka, špičkami dovnitř. Aniž bys potřeboval se ohlédnouti, poznáš dle šustění obrovských, hedvábných kalhot, že kráčí za tebou zámožná Albánka. Tu opět Turci v dlouhých kaftanech, s fézy neb různobarevnými turbany na hlavách. S opravdovým zájmem pozorujeme živě rozmlouvající skupinu kaftany oděných Turků, v níž hlavní slovo vede starý, otylý černoch s leskem, jako vyleštěnou pletí a sněhobílým vlasem i vousem. Mezi tímto zajímavým množstvím prochází vojíni zdejší velmocenské posádky: rakouští, němečtí, italští, francouzští a angličtí.

Z dáli zní k nám hudba. Kráčíme po jejich zvucích a docházíme k zahradě kteréhosi hotelu, kde koncertuje rakouská vojenská hudba. Hraje směs z různých písní a právě, když přicházíme k zahradě, vítá nás uboze známá: »O, Emane . . .!« Kolem plotu tlačí se množství Albánců i Turků, kteří s patrným zájmem naslouchají hudbě, jakož i velmocenští vojíni. Po programu hudebníci povstávají a zahradou zní rakouská hymna. Jako na povel snímají Albánci i Turci fezy a vojínové salutují.

Po koncertě ubíráme se do hotelu Europa, kde mají důstojníci rakouské námořní moci svoji důstojnickou menáži. S chutí usedáme k večeři, neboť nám za celý den pěkně vytrávilo. Při večeři ozve se pojednou na ulici hlučný, hromadný zpěv. Vycházíme ven a spatřujeme zástup Albánců, táhnoucích ulicí a zpívajících. V předu, toť se rozumí, hejno skadarských uličníků. Před hotelem zástup stanul a kdosi řečnil, načež zástup cosi hlučně provolával. Sklepník nám sděluje, že manifestují za samostatnost. Pak zástup provolal: »Vivat holet Europa!« a za zpěvu písní hnul se dále.

Po večeři naslouchám ještě na náměstí koncertu italské vojenské hudby. Hraje překrásně a mladý, smědý jejich kapelník je skutečně mistrným dirigentem. Nečastují však pány Albánce žádnými vulgárními odrhovačkami, nýbrž »Aidou«, »Lazebníkem sevilským« a jinými operními skladbami. — Koncert skončil italskou hymnou, vervním to pochodem, a posluchačstvo se rozchází. I my, znaveni tolika dojmy, ubíráme se na lůžko a uvažujeme, jak se ti Albánci mají ve Skadaru krásně. Tolik hudby dojista nikdy neslyšeli za vlády turecké. Usínáme opravdu s obavou, poněvadž i v těch nejlepších zdejších hotelích jsou prý spousty různého hmyzu. Záhy však spíme tak tvrdě, že ráno ani nevíme, co všecko se v noci naší krví živilo.

Osvěženi pevným spánkem vydáváme se po snídani do starého města, do původní turecké čtvrti. As po půlhodinové chůzi vcházíme do uliček starého Skadaru. Úzké, místy sotva dva metry široké uličky vroubeny jsou nízoučkými, po většině dřevěnými domky i otevřenými předními stěnami, které ti odhalují všecku nečistotu tureckých domácností. Uličkami prochází nasta Albánců. Vidíš tu tak divoké postavy, že myslíš býti se přenesena do vnitra nejtemnější Asie. A mezi těmito divokými syny hor cítíme se velmi slisněnými. Bezděky se stále ohlédáme, nezaleskne-li se v ruce některého toho divocha břitký nůž.

Když však potkáváme anglické vojíny, procházející stále po dvou městem, cítíme se hned mnohem bezpečnějšími.

Uličky jsou špinavé jako ty zdejší domácnosti, a se zápachem z domů mísí se zápach koní, mezků, ovcí a krav, jež stále procházejí ulič-

kami. Všude špína, všude zápach. I v těch obchodech tu plno zápachu. Tu je krámek řeznický s odporně krvavým, zapáchajícím masem, onde zase krámek rybářů, prodávajících ryby z jezera, a jinde zase něco jiného pronikavým zápachem zaráží náš evropský čich. Přicházíme až na konec turecké čtvrti, pod starou skadarskou tvrz. Tato část starého města utrpěla bombardováním nejvíce. Domky jsou většinou spáleny a sesuly

Vracíme se touže cestou a když konečně vyšli jsme ze starého města, oddechli jsme si lépe volně. Dusné, špinavé uličky a nečisté hrlohy zanechaly v nás ošklivý dojem.

Najímáme si povoz a ujíždíme opět k novému městu — katolické čtvrti. Veze nás statný bosenský mohamedán. Na naši otázku, jak bylo ve Skadaru v době obléhání, vypravuje nám, že z počátku budila střelba mnoho hrůzy, avšak později prý tomu lidé tak zvykli, jako když »padá kiša« (prší). Táži se ho, co je ve Skadaru zajímavého, a Bosňák ocholně odpovídá: »Što ima ovde interesantno? Pogledaj!« praví a ukazuje na mimojdoucího albánského horala. »Kad ideš u šumu, možeš da vidiš tamo medveda. I on isto izgleda kao medved. Više nimaš ništa u Skadru interesantno!« (Co je tu zajímavého? Pohleď! — Jdeš-li do lesa, můžeš tam spatřiti medvěda. A tento zajisté vyhlíží jako medvěd. Jiného není ve Skadaru zajímavého ničeho.«) Poněvadž si chceme po obědě vyjeti na Bardanjol, ptáme se ho, je-li tam bezpečno. A Bosňák schmuřiv obočí praví: »E Boga mi, vrlo opasno (velmi nebezpečno)!« A vykládá, že tamnější horalé jsou velmi divocí, a ukazuje na můj prsten praví: »Oni tě dovedou ubít, jen aby ti vzali tento prsten!«

Nicméně však nedáváme se odstrašiti a po obědě najímáme si nízké, horské koníky a odjíždíme na Bardanjol. Hned za městem zabočujeme v pravo na rozsáhlé vojenské cvičiště a převedše šťastně koníky přes chatrný dřevěný most, vedoucí přes říčku Kirik, klušeme k Bardanjolu. Vlastně kluše jenom pan V., jenž je záložním důstojníkem u hulánů, kdežto já při nepatrném poklusu poušlím uzdu, držím svého oře křečovitě kolem krku a pro vše na světě prosím pana V., aby zastavil.

Po mnohých svízelích octli jsme se pod Bardanjolem a příkrou, kamenitou stezkou vyjíždíme nahoru. Již na úbočích všude vidíme stopy prudkých, úporných bojů. Na mnohých místech vyryly jsou v zemi hluboké díry od zapadnuvších tam dělových koulí, a i skály nesou známky vražedné bitvy. V menších vzdálenostech nakupeny jsou kameny v nízké zídky, za nimiž se kryli obhájci i útočníci, avšak nyní jsou téměř rozstříleny.

Konečně vyjíždíme na vrchol a sestoupivše s koní, rozhlížíme se krajinou. Zříme v duchu ty strašlivé boje, které zde byly svedeny a pohnutě pohlížíme na půdu, jejíž každá píď skropena krví drahou, krví lidskou. Vidíme veliké společné hroby téměř úplně se zemí srovnané i několik jednotlivých hrobů, na nichž naházeny jsou kameny. Na zemi plno vystřílených nábojů, kusy šrapnelů, a mezi tím povaluje se množství dešlém vybělených kostí. Zvedám jednu z nich a pohlížeje na ni, myslím si, kterému asi nešťastníku ještě před krátkým časem náležela. Stojím po prvé na bojišti a nad mou hlavou jakoby šelestil dech smrti . . .

Zaražení opouštíme veliký tento hřbitov a teprve pod Bardanjolem nabýváme opět veselejší mysli. Na cvičišti projíždí se řada otrhaných jezdců pod velením tureckého důstojníka. To albánská policie se cvičí. Narovnám se pyšně v sedle a saluluji. Turecký důstojník úslužně děkuje.

Dojeli jsme šťastně do Skadaru. Sestoupiv s koně oddechl jsem si jako po přestálém nebezpečí.

•

Příštího dne opouštíme Skadar. Daleko ještě vyprovází nás bílá jeho silhouetta, a když ta již zanikla v jezeře, Taraboš ještě chmurně na nás shlíží se své výše. A posléze i ten zanikl, a my spějeme do milé vlasti.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

Ano, je to velmi smutné, přisvědčil Valena. »Ale v jste mlád a vzchopíte-li se, abyste využitkoval svých schopností, abyste si dobyl zase nějakého užitečného postavení, můžete časem nabýti cti i spokojenosti. Jen nečinnost by vám byla osudná.«

»Ach, jak rád bych pracoval, jen kdybych věděl kde a jak. Jsem nyní jako zoufalec, kterému odnikud nekyne pomoc.«

»Proč byste hned líčil věc horší než jest. Zaměstnání se pro vás najde, jedná se pouze o vás, abyste projevil dost sebevědomí a dost přičinlivosti.«

»Byl bych na věky vděčen, kdybyste mi podal pomocnou ruku. Děsím se, že ani vy, ani Hana nebudete moci zapomenout a býti mi tím, čím jste mi dosud byli.«

Upřel ustrašený pohled na Valenu, co odpoví, a strach, který se mu z očí díval byl tak nepokrytý, a zoufalý, že Valena pollačil trpká slova, která se mu při tom ze rtů drala.

»Pane selniku, ani já, ani Hana nezrušíme daného slova,« pravil velmi vážně. »Jen když aspoň trochu čestně z armády odejdete, najdete u nás domov a jak doufám, také pomocnou ruku, abyste mohl znovu vybudovati, třeba na jiných základech, svou slušnou existenci. Jste dnes velmi rozrušen a zajděte domů vše uvážit. Žádám vás však, abyste mi přišel zítra říci, jak jste se rozhodl. Slíbil jsem panu generálovi, že mu do dvou dnů oznámím, čeho jsem se od vás dověděl.«

»Jaké rozvažování?«, pravil rozčileně, rozhodiv ruce. »Je-li vše tak, jak povídáte, nezbývá než vás poslechnout. Odejdu domů, napíšu žádost o propuštěnou a hned ji pošlu.«

»Bude to moudré, ale neukvapte se, abyste později na mne nesvaloval nějakou vinu.«

»Jak bych mohl! Jsem vám nesmírnými díky zavázán, že jste mě neodpudil, že mi zůstalo hlavní štěstí mého života, Hana. Dejte mi práci a přesvědčíte se, že dovedu pracovat, že si dovedu zasloužit chleba a že dovedu si získat vaší přízně. Ubohá Hana, jakou oběť mi přináší.«

»Máte pravdu, ta vám přináší největší oběť, a prolo od vás očekávám, že bude vždy vaší snahou, aby této oběti nelitovala.«

»Vyvrzte mě, vyžente ze svého domu, nebude-li Hana šťastna,« volal okřívaje myšlenkou, že není vše ztraceno, že přece bude zachráněn. Jaký bych to byl bídný člověk, abych nevzpomínal toho, co jste pro mne učinili! Vždyť dobře víte, že jen moje šílená láska k ní byla příčinou mého pobloznění.«

»Ovšem, ale také trochu vaše nerozvážnost a prchlivost,« opravoval ho s jemným úsměvem. »Praktický život vyžaduje sebeovládání a vaše prchlivost a nerozvážnost by byla novým úskalím.«

»Máte pravdu, chyboval jsem, ale jsem nyní vyléčen, už nikdy víc se nedopustím takových nesmyslů. Směl bych promluviti s Hanou?«

»Proč ne, ale snad by bylo lépe, kdybyste rozmluvu odložil, až budete klidnější. Ona je velmi rozechvěna, trpěla mnoho a jak můžete tušiti, není jí také lhostejno, co se s vámi stalo. Dokud žádost za propuštěnou nepodáte, budete rozčilen a vaše rozčilení by působilo také na ni. Dojděte domů, podejte žádost a zítra přijďte sem. Jak očekávám, bude vám snad dána dovolená, vy budete sproštěn svých povinností a potom v klidu si o všem budoucím pohovoříte.«

»Ano, máte pravdu, nesmím ji znepokojovati a děsiti. Ubohá Hana, to je anděl v lidské postavě, kterého mi osud poslal. Vždyť já mohu býti s ní šťastnější, když nebudu důstojníkem, než kdybych jím byl. Práce mi bude záchranou a žena těšitelkou. Hle, jak jsem se děsil a zatím nejsem opuštěn.«

Rozehříval se a Valena poslouchaje ho maličko se zasmušil. Takové náhlé skoky v náladě Kozákově ho netěšily. Podléhá-li rozmarům ve chvíli tak vážné, jak asi jim bude podléhati, až mraky minou? Či snad zaviňuje jeho velké rozechvění jeho těkavost a vznětlivost? Kdo to může dnes rozhodnout.

Vyprovodil Kozáka ke schodům a potom vrátiv se, dlouho chodil po pokoji v těžkých starostech. Litoval hluboce Hany a nesouhlasil

s jejím rozhodnutím, vzíti si sluj co slůj Kozáka. Teď chápal, že obavy před jeho samovraždou byly zbytečny, protože lidé tak houževnatě lpící na životě jako Kozák, nesahají si na život, leč v pomatení smyslů a k tomu se Kozák nepodobal. Dcera s ním bude nešťastna, aspoň v prvých létech, než naň zvykne a než na minulost zapomene. A ani potom nikdy nebude plně spokojena, protože stíny minulosti ze srdce nikdy neustoupí. Kdyby šlo dle jeho náhledu, byl by Kozákovi už dávno přístup do svého domu zakázal. Neměl ho nikdy tuze rád a neshledával na něm žádných mužných ctností. Ale znal příliš dobře Hanu a věděl, že Hanino přesvědčení, že ona je morálním původcem souboje, a že Kozák k vůli ní se svého skutku dopustil, nikdy nezvrátí. Začal několikráte o tom, že nemá žádných závazků, ale všechna jeho slova narážela na nepřekonatelný odpor.

»Kdyby sám Kozák mi domlouval, nemohu jinak jednati,« zněla její odpověď. »Moje přesvědčení mi to povídá a zoufala bych si strachem, jak mě Bůh potrestá, nechám-li i toho druhého utonouti v neštěstí. Jsem spoluvinna na prolité krvi a musím se očistiti.«

»Budeš zkoušet víc, než zasluhuješ,« namítal otec.

»Ať, jen když mě nebude budoucnost děsit.«

»Kdo ví, nebude-li ti život s Kozákem horším utrpením, než jaké bys snesla, kdybys zůstala svobodna.«

»Možná, ale zde mám příležitost konati dobro. Povedu ho k dobrému, probudím v něm svědomí, povedu ho k čestnosti a práci a to mi jednou vše nahradí.«

»A což sklameš-li se i v tom?« prohodil Otto.

»Potom si řeknu, že jsem nešťastná a že jsem si už trest vytrpěla,« pravila zasmušile. »Ale já doufám, že nebudu nešťastná, já pevně věřím ve smírné zakončení. Potom mi bude blaze, potom se zase naučím smát a býti veselá. Prosím tě, tatínku, nebraň mi už a nic mi neříkej, když vidíš, jak trpím. Hleď raději, ať se co nejdříve vše skončí.«

Když se od otce dověděla, že Kozák musí z vojska, ne-li dobrovolně, tedy z přinucení, trochu se pomátla a byla několik hodin znepokojená. Doufala, že Kozák po odbytí trestu přičiní se získati bývalou vážnost a čest. Zdálo se jí příliš kruté, co Kozáka očekává a tušila, jak těžce ponese ztrátu uniformy. Ale když jí otec oznámil, že Kozák je ochoten ustoupit a že se dosti dobře s tou myšlenkou smířil, upokojila se zvolna a jaksi slavnostně čekala na příchod Kozákův.

Objevil se bez uniformy v civilním oděvu a v první chvíli připadal všem neznámý a cizí. Hana byla hluboce dojata a Kozák sám jakoby zdrcen. Jakmile nezvonila šavle po jeho boku, jakoby ztratil všechnu oporu a do rodiny Valenovy vešel ustrašený a báztivý. Paní Valenová nemohla potlačiti slze a Kamila vidouc matku plakati, také zaslzela.

»Už jsem tedy se životem hotov,« pronesl Kozák sklíčeně.

»Proč hotov?«, namítal Valena bodře. »Řekněte, že začínáte nový život, ve kterém budete dusledněji pracovat o svém štěstí. Pomyslete si, že jste byl obchodníkem, kterého při prvním podniku potkalo neštěstí a jeho podnik ztroskotal. Dobrý obchodník sice na takovou nehodu si požaluje, ale sbírá hned síly a prostředky, aby začal podnik nový. Doufám, že za rok budete veselejší. Žádost jste tedy poslal?«

»Ano, včera odpoledne jsem ji poslal a dnes mně plukovník uvědomil, že jsem sproštěn všech vojenských povinností až do konečného vyřízení mé žádosti. Ti páni mají na spěch, aby se mě zbavili.«

»Nedivte se, dlouho se to vleče a je to všem nepříjemné. Za týden, doufám, bude vše odbyto, a až si odbydete svůj trest, rychle se také vaše soukromé záležitosti uspořádají.«

»Jen aby se ještě nyní nemstili a nepřiřkli mi nějaké kruté vyměření trestu.«

»Doufám, že to skončí nějakým měsícem na pevnosti. Nu, takového něco vás už nesmí zastrašit, důstojnické vězení není tak kruté a nemá té ošklivé příchuti jako u civilistů. Včera jsem vám povídal, že si dnes pohovoříme o tom, co podnikneme dále. Řekněte mi upřímně, k čemu byste měl větší zálibu, ke kancelářské práci nebo k životu venkovskému?«

»To ať rozhodne Hana, podvolím se všemu, co ona určí.«

»Ne, ne, volte svobodně, aby vás budoucí povolání těšilo,« pravila rychle.

»Mně je těžko rozhodovati, budu za všechno slejně vděčen. Arci, tolik mohu říci, že bych v první době nejraději žil hodně daleko od Puklic vzdálen. Mám zde mnoho známých, kterým bych se nemohl vyhnouti a kteří by snad byli dost nešetrní, aby mi projevovali své pohrdání. Jsem sice dokonale smířen s myšlénkou, že už důstojníkem nejsem, ale staré vzpomínky nedají se tak najednou vymýtiti. Přiznávám se, že by mě zde všechno ještě rozčilovalo, ačkoliv uznáte-li to za vhodno a potřebno, i do toho se vpravím.«

»Není třeba, abyste dělal svému nitru násilí,« chlácholil ho Valena. Hovořili jsme včera večer dlouho s mou paní o vaší budoucnosti a došli jsme k tomuto závěru. Buď vás umístím zde ve své kanceláři, abyste nabyl přehledu a potřebných zkušeností a po nějakém čase bych vám svěřil vedení své obchodní filiálky v Uhrách. Nebo byste šel do Rochlové přiučit se trochu hospodářství a až byste vnikl do nového svého povolání, pronajal byste si nějaké velké hospodářství s průmyslem spojené, nebo bych pro Hanu zakoupil dvorec, jenž by byl jejím majetkem a skýtal by vám dostatečný důchod. Ovšem v prvém i druhém případu je nutno připravit se na svízelnou cestu počátečních obtíží a na napjetí všech sil, abyste co nejdříve své nové povolání dokonale ovládal.«

»Jste tak laskaví, že to nedovedu slovy projeviti,« pravil pohnutě. Teď ovšem nemusím se budoucnosti lekati a nevím věru, které z obou mi nabídnutých míst mám přijmouti. Pro Haničku bylo by ovšem příjemnější, kdyby zůstala ve městě.«

»O ne, právě naopak,« volala téměř ulekaně. Na mě nedbejte, já tak jako tak se všem společnostem vyhnu, protože mě k sobě nevábí.«

»Je-li tomu tak, byl bych snad šťastnější na venkově,« řekl trochu váhavě. »Příroda je tak rozmanitá a poskytuje tolik radostí, že bych okřál. Také bych ušel lidskému posměchu a mohl si vydobýti samostatnosti.«

»Jsem srozuměn a učiním hned opatření, abyste se po svatbě odstěhovali do Rochlové. Správce dostane nařízení, aby vám byl k ruce a aby vám naznačil, které knihy si máte opatřiti a čeho všímati. Máme v Rochlové pivovar i lihovar a vniknete tedy do obchodních tajemství. Jelikož nebudete na konání určitých prací vázán, budete moci si vždy všímati toho, co právě vás nejvíce bude zajímati a tím mnoho získáte. A co bude dál, o tom si povíme dá-li Bůh až po roce. Kdyby se vám snad do té doby hospodářství znechutilo, zkusíme to s kanceláří v Puklicích, protože za rok zapomenete vy i ostatní lidé na to, co se nyní odehrálo.«

»Děkuji ti, tatínku, že jsi k Ludvíkovi tak laskav, on ti to vše nahradí,« pravila Hana přistupujíc k otci a líbajíc mu ruku.

»Ano, Hana má pravdu, nemám už jiného cíle, leč získati si vaši spokojenosti,« připojil se k ní Kozák.

»Mně dostačí, učiníte-li Hanu spokojenou,« pravil Valena, marně zakrývaje pohnutí. »Bylo mou povinností ujmouti se vás i dcery a konám svou otcovskou povinnost rád. Nu, teď jsou nepříjemné starosti odbyty a snažte se s klidem patřiti do budoucnosti. Přejete-li si hned nějakých odborných knih, v mé knihovně je několik dobrých hospodářských spisů.«

»Vezmu si je hned dnes, abych nečinně nezahálel. Ach, dnes je mi jinak než včera. To jsem byl opravdu plný zoufalství. A co moje ubohá Hana asi vytrpěla!«

Přiblížil se k ní a dnes zase po dlouhé době byl jeho pohled jasný a jeho oči radostně zazářily. Podívala se naň dojatě a v jejích tazích ukázalo se cosi jako teplý soucit a vzkříšená naděje. Pousmála se naň a ponechávajíc mu svou ruku v jeho ruce, snesla pokojně jeho pohled.

»Všecko mine, jen buďte statečný a nezlrácejte naději,« pravila tiše. »Jsem ráda, že jste se rozhodl pro venkovský pobyt, tam se oba osvěžíme.«

»Máte pravdu, venkov nás oba vzkřísí a už nyní cítím, jak tam budu šťasten. Jen kdybych už měl odbyty mé nepříjemné věci. Mně je lhostejno, ať mě potká cokoliv, ale nebude se vás to nepříjemně dotýkati?«

»Ach ne, je mi lhostejno, co si svět myslí a co se kolem děje. Jen po klidu toužím. Možná,

že odjedu do Rochlové napřed, abych vše připravila. Škoda, že nemůžeme odjeti hned na dobro.«

»Na několik dní bych mohl nyní odjeti,« nahýzel se ocholně.

»Sečkejte raději zde až do skoncování,« vmísil se Valena do jejich hovoru. »Hana, bude-li chtíti si vyjeti, může zajeti do Rochlové později, Otto neb Kamila by ji tam doprovodili. Nu, o tom si pohovoříme zítra nebo pozítří. Musím nyní do kanceláře, čeká mě důležitá práce. Pobavte se ještě a buďte veselí.«

Kynul rukou a vyšel ven. Matka s oběma dcerami a Kozákem se sesedli a nutili se do hovoru. Hovořeno o budoucím životě v Rochlové a dělány plány do budoucna, ale nad hovorem jakby spočíval dusivý mrak, který nepopřál, aby jas rozehřál jejich nitra a aby se stal hovor srdečnější. Hana, jež pociťovala všeobecnou tíseň, horlivě počala líčiti, že si také pro sebe malé hospodářství zařídí, jak se bude starati o drůbežník a jak bude s mužem choditi po polích a hospodářských budovách. Kozák pln náhlé horlivosti sám sebe opájel plány do budoucna. Najednou ho uchvátila vyhlídka státi se hospodářem. Na koni bude projížděti tchánovým majetkem, kontrolovati dělníky i zřízence, zařizovati výhodné pokusy ke zvýšení příjmu a při tom studovati, aby co nejdříve doplnil své vědomosti.

Když však konečně odcházel od Valenových, byl vyčerpán a hlava mu klesla k prsoum. Jak se může tak rozohňovati, když celé jeho nitro volá, že sešel s cesty, která srostla s jeho představami? Ach, nikoliv, on může býti šťasten pouze jako důstojník a ještě dnes, kdyby znal prostředek a cestu, aby přemohl zlý osud a zachránil své portepée byl by ochoten vše podniknouti, každou obtíž snésti, ano i Hany se zříci. Ale to všechno je marné, dobře cítí, že se pod ním půda sesula a že už nikdy se nevyšine na své místo, které odpovídalo jeho ctižádostivým snům a představám. O samotě přepadal ho zoufalý smutek a vzpomínaje na padlého Holaře neměl lítosti, ale hořká nenávist k mrtvému jím hýbala. To ten se tak mstí, to ten tak nelítostně mu kříží stezky života. Škoda, že se tehdy nepřemohl a že nevyčkal vhodnější příležitosti, aby ho učinil neškodným.

Tenkráte se děsil, že Holař ho připraví o Hanu a byl šílený pomyšlením, že by Hanu jeho protivník získal. Dnes nemohl pochopiti tehdejší svou vášeň. Má dosud Hanu rád, ale tato jeho láska je nyní střízlivá a marně hledá ve svém nitru onen požár, který ho zachvátil a který jej zaslepoval. Ach ne, nebylo toho třeba, příliš vysoko své city cenil a příliš daleko šel ve svém pobloužení. Hana je dobrá duše, ale není v ní toho kouzla a toho vzletu, jak si představoval. Je to obyčejná, prostá povaha beze všeho hlubšího vznětu, je hned zastrašena a pověrčivě lpí na předsudcích. Rozumí její změně, ona stále ještě želí Holaře, který je jí asi milejší, než byl on a vzpomínky naň jsou jí vzácnější než jeho, Kozákova, přítomnost. Má, pravda, majetek, ale toho mohl získati i jinde. Byl oblíben, měl kariéru a všechny dvéře mu byly otevřeny.

Chybil tenkráte a chyba se na něm dosud mstí. Jaká pomoc, musí se s okolnostmi smířiti a musí se snažiti, aby si nyní upravil život tak, aby toho ještě více nelitoval. Valena opravdu se snaží, aby vše urovnal a aby mu ztrátu nahradil. Snad chápe, že oběť, kterou přináší, jest dosti vysoká, aby se vyrovnala oběti rodiny.

Stará domýšlivá marnivost a lehkomyslnost Kozákova razila si zase cestu do jeho myšlenek, jakmile první nával jeho sklíčenosti minul. Vyvyšoval své vlastnosti, připomínal si, co ztratil a v duchu začal viniti, že Hana ho vlastně sama zavlekla tam, kde se nyní nachází. On sice nyní nepadne, ale to je ostatně prostou povinností rodiny, aby přispěla k hladkému urovnání nemilých záležitostí, protože se jí to stejně dotýká jako jeho.

Nemoha odolati touze přesvědčiti se, není-li opravdu naděje v poslední chvíli nějak vše urovnati, zašel si pod večer ke známému sedlákovi, který byl členem čestného soudu. Svým příchodem způsobil skutečné překvapení. Sedlák nevěděl, jak ho uvítati a v rozpacích podával mu ruku. Obratnými slovy počal Kozák líčiti svůj duševní stav a počal se ohnivě hájiti, přecházeje během své vždy zanícenější řečí k jádru

věci. Sám uchvácen vlastními slovy neposlřehl mrzutý výraz svého známého a na konec byl přesvědčen, že nelze, aby nedostal lakové odpovědi, jaké si přál.

»Milý příteli, vše co povídáš je sice pěkné, ale věc je již holova,« pravil selník, když Kozák udýchaně se odmlčel. »Mohu tě ujistiti, že nebylo žádného jiného východu, než abys se poděkoval. Nesmím prozraditi úřední tajemství, ale i kdybych je prozradil, sám bys musel se mnou souhlasiti. Zítra nebo pozítří bude ti doručen výměr.«

»Tak brzy?«, lekl se Kozák.

»Ovšem, vždyť se to vleče až příliš dlouho.«

»A nikdo se mě neujal?«, vylýkal Kozák podrážděně.

»Uznej přece, že nebylo možno nic dělati. Věc byla jasná, protokoly svědčily vesměs proti tobě a nahoře byli proti tobě rozezleni.«

»Nahoře, nahoře,« opakoval polupně. »Co je nahoře potom, co se děje mezi námi? Nižší důstojnictvo zachovalo se hanebně, opustilo kamaráda, jen aby se těm pánům se shora zalíbilo. Až něco takového potká druhého a třetího, budou teprve věděti, že se na nich osud mstí!«

»Dovol, ty obviňuješ nás, jako bychom byli tvými nepřáteli, ale co jsme měli dělati, když byla věc tak jasná?«

»Jak jasná? Což jsem něco takového udělal?«

»Ovšem,« odpovídal selník pohněván jeho bezohlednými výlkami. »Zabil's důstojníka, nedbaje předpisů a nemaje důvodů. To přece nic pěkného nebylo a můžeš býti vděčen, že se záležitost skončí pro tebe poměrně tak lehce. Jiný na tvém místě by to byl odskákal hůř.«

»Řekni naposledy, že jste mi udělali ještě nějakou milost,« zvolal jízlivě.

»Arci, dostal's pardon, kterého jsi si vlastně nezasloužil,« vybuchl selník rozezleně.

Kozák s úžasem se na selníka podíval a chvíli mlčel. Vzpomínal chvíli co řekl a neurazil-li snad přítele. Tetelil se ve svém srdci zlostí a nyní, když slyšel potvrzení všeho toho, proti čemu se vzpíral, nemohl zakrýti nenávisť. Všechno se proti němu spiklo, jsou navedeni, pošťváni a to nikdo jiný neudělal, leč lékař Hořař. Ať sebe více ho obhajují, on se nedá přemluviti.

»To jsou smutné konce bývalého přátelství,« povídal zkroušeji.

»Spravedlnosť stojí výš než přátelství a čest důstojnického stavu výš, než zájem jednotlivce. Ostatně dobře víš, že jako člen čestné rady nesmím s tebou o věci hovořiti a proto promiň, že ti už na nic neodpovím.«

»Dobrá, musím býti spokojen,« povídal kousavě. »Doufám, že se jednou dostaví okamžik, kdy budu rehabilitován. Ustoupím nyní, ale až udeří vhodná hodina, budu žádati, abych byl zase aktivován. A potom se přičiním, abych dal o sobě věděti.«

»To je dětinské a radím ti, abys se nedělal směšným,« pravil selník s jemnou ironií.

»A já ti zase radím, abys si své porady ponechal pro sebe. Přišel jsem k tobě, doufaje, že najdu u tebe trochu přátelství a bohužel jsem se zmýlil. S Bohem, pane selníku, Kozák se i bez vašeho přátelství nedá udolati.«

Až se mu hlava zaočila, jak se najednou dal nitterným vzletem uchváliť. Chvatně sebětl po schodech a supě hněvem šel po ulici. Dobře jsem mu to řekl, pochvaloval sám sebe. Ať to poví ostatním, aby věděli, že marně čekají na jeho snížení a na jeho nářek. Nedá se jim, opravdu bude po roce žádati za opětné přijetí do svazu armády a potom bude vracet, co mu nyní půjčují. Všechno přemůže, všechno svou silou vůle zlomí a výšine se zase vysoko. Tchán mu potom pomůže, bude bohatě oceněn a pomocí peněz se dá získati ne-li všechno, tedy mnoho. Jakoby ho budoucí vítězství nadnášelo, šel hrdě a vyzývavě pařil na dva mladé důstojníky, kterých ani neznal.

Teprve doma zvolna vracely se střízlivé úvahy. Proč se vlastně na přítele rozhorlil? Jaký smysl měla jeho velkopanská slova a výhrůžky? Vždyť je to téměř nemožno, aby se k vojsku vrátil a vrátil-li by se, bude vždy v jeho kvalifikační listině poznámka, která mu jakoukoliv velkou kariéru zatarasí.

Proč tak pošetile jednám, tázal se sám sebe úžasle, proč plýtvám zpozdilými frásemi a líčím vše jinak, než to jest? Vím přece jako důstoj-

ník, jak přísné jsou předpisy pro členy čestných soudů, mohl jsem se předem připraviti na nezdar. Tak málo přátel mám a kteří mi zůstali, ty ještě odháním svým podivínským jednáním a svými nesmyslnými řečmi. Tak hluboko jsem padl, že jsem zapomněl na všechnu čestnost a všechen stud. Nebylo-li by bývalo o mnoho mužnější, kdybych byl poctivě se smířil se skutečností a nenápadně zmizel z dosavadní společnosti, abych získal nové postavení a novou vážnost. Jsem nedůsledný a vznětlivý blouznil, sám sebe káral, a to musí přestati. Jen aby teď jeho přítel nešel a nestěžoval si. V poslední chvíli mohl by býti výměr změněn, trest zvýšen a kdo ví, jaké ještě následky by se mohly dostaviti.

Polekal se a úzkostlivě přemýšlel, neměl-li by svému příteli napsati omluvný list a vysvětliti svá příkrá slova rozrušením. Už seděl, aby dopis psal, ale potom zase rukou mávl. Eh, k čemu to, přítel nic neřekne a řekne-li, nebudou mu věřili a změní staré usnesení. Nějak bylo, nějak bude, Hanu má jistou a snadek mu zajistí zase budoucnost.

Nehádal špatně. Přítel byl sice naň rozezlen, ale nepřikládal jeho slovům větší váhy, než si zasluhovala. Kozák byl v očích důstojníků existencí nadobro odbytou a všechna jeho dřívější obliba rozplynula se zároveň s lítí, když jeho mravní hodnota byla posouzena. Byli rádi, že se ho zbaví a jeho zuření působilo spíše úlrpně než dráždivě.

Jak sedník prorokoval, stalo se. Za dva dny doručen byl Kozákovi rozkaz, aby bez odkladu odebral se na nedalekou pevnost, ve které mu byly diktovány dva měsíce vězení. Zároveň mu ohlášeno, že jeho žádost o přeložení do civilního stavu byla předložena ministerstvu, které vyslovilo telegraficky svůj souhlas. Příslušné písemné vyřízení bude mu odevzdáno po odbytí trestu.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PRAHA-LYON.

VÝSTAVA KRÁL. HL. MĚSTA PRAHY A CIZINECKÉHO SVAZU.

(USPOŘÁDALI PRAES. RADA BOHÁČEK A PRAES. POKLADNÍK GROH.

V těchto dnech vypravena byla bohatá, vskutku representativní kulturní zásilka ze Staroměstské radnice do — Lyonu! Nikdo neměl ani potuchy, co se na radnici shání a co se připravuje. Zachytil jsem výstavu, která zabrala několik radničních sálů, v posledním okamžení, když už ji rozebírali a nakládali. — Sám jsem ji viděl čirou náhodou. Zaúročil jsem tentokráte na radnici důkladným způsobem. Přišla na redakci úpěnlivá prosba, abychom se ujali muže, jenž bez vlastní viny přišel na mizinu.

Šel jsem na radnici s velikým prosíkem. Páni úředníci krčili rameny, když jsem jim dokazoval, že je pomoc nutna a že je bezodkladná. Řekli mi, abych počkal na pana prvního náměstka MUDr. Kašpara. Poradili mi přátelsky, co a jak, — a poněvadž pan náměstek někde zasedal, bylo mi řečeno, abych hodinku nebo dvě počkal. Pan rada Boháček s panem pokl. Grohem přišli na dobrý nápad — provedli mne zalím výstavou. A dvě hodinky utekly jako voda.

Teď věru nevím, smím-li s pravdou na světlo boží. Abych naposledy panu náměstkovi za jeho ochotu něco nenadrobil. Vysvětlil jsem mu, oč se jedná, mluvil jsem zkrátka líp, než kdyby se jednalo o mne samotného. Pan náměstek pozorně vyslechl výklad, přečetl žádost, prohlédl doklady — a našeho chráněnce brevi manu přijal do obec. služeb! Tam, kde čekalo se na nějaký paprsek jako na smilování boží, jsem poslal ihned depeši. Mohu se přiznati, že už jsem tecjakou protekci »zasadil,« ale ze

žádného pořízení jsem neměl takovou radost, jako z toho »veni, vidi, vici.«

Konečně — i to je zajímavo, jakými cestami se člověk dostane někdy ke kulturnímu požitku. Teď zrovna putují nějací caparti ke mně — doslal jsem provisi, ač mne oči pálily! Ale, abych se už doslal ke svému referátu. Tušení člověk nemá, jaké poklady Praha chová ve svém lůně — především na naší radnici! Výstavka má původ celkem dosti prosaický. — V Lyoně postavili si nové jatky. S uměním nemívá taková »zednická gleicha« nic společného. Ale páni v Lyonu si řekli: oslavme praktickou věc důstojným, uměleckým způsobem. Uspořádejme výstavu měst — ukažme svým rodákům, co mají jinde pozoruhodného a zajímavého. Při tom si ovšem ihned vzpomněli na královskou Prahu. Vida, jak theorie styku česko-francouzských nasadila pěkný roub! Po Novém roce přijel do Prahy Lyonský hodnostář p. Dupont. Čelli jsme tenkrát, jak byl Lyoňan nadšen Prahou, jak byl uchvácen tím, co v Praze viděl. Chodil tenkrát Prahou jako u vytržení, a jeho obdiv a úcta stoupala od stáce ke stáci. Smluvil na radnici zastoupení Prahy a Cizineckého svazu a ihned zajistil výstavce dostojné místo.

Teď šlo všechno parou. Za nějaké dva měsíce musí být exposice v Lyonu! Pánové pracovali s energií skutečně obdivuhodnou. Jakoby šlo o volby a ne o kulturní podnik! Rozumí se samo sebou, že se Praha musela především pochlubit svými technickými pracemi. Tady jsou momenty, jež už vydají. Velká vodárna — assanace — kanalisace — nové mostní stavby — nové hřbitovy — nová radnice. — Obecní dům. To všechno Praha předvádí v Lyonu v provedení exaktním. Všechno je náležitě upraveno a činí celek velice lákavý. Výstava má svoje pooddělení propagační, jež má cizině znázorniti stavební vývoj a památky pražské — především kostely a paláce. Zde jsou zastoupeni naši umělci rozto-milými a vskutku důstojnými ukázkami svého umění. Jsou tu lepty Simonovy, Viktora Strettiho a Strettiho-Zamponiho-Vondrouše, kresby profes. Balšánka a arch. Ohmanna.

Po výstavě chodíš jako v začarovaném kruhu. Slyšíš-li, že si páni pořadatelé nemálo zakládají na technických pracích, nemáš ani valné chuti, partii věnovati větší pozornost. Ale i zde tě čeká milé překvapení — jsouť většinou dílem umělců (akvarelové pohledy na mosty od Balšánka, Kouly a Janáka, hřbitovy od projektantů prof. Klenky z Vlastimilu a arch. Hofmanna.) Pravým skvostem výstavy jsou fotografické pohledy na starobylé pražské střechy. Známe už leccos z Balšánkovy bohaté sbírky, ale zde jsme viděli věci zcela nové, krásy, o nichž se nám ani ve snu nezdálo. Je ovšem pochopitelno, že s tohoto stanoviska Prahy neznáme. Putujeme Prahou a ani potluchy nemůžeme míti, co máme nad hlavou. — Některé partie působí přímo pohádkově. Ptal jsem se po tvůrci, po objeviteli těchto neznámých koutů, a tu jsem slyšel k nemalému svému překvapení, že autorem čarokrásné této sbírky je profesor německé techniky Kick! — Umí originální partie vyhledat, dovede je však také umělecky reprodukovat!

Nemám jiného úmyslu, než na výstavu upozornit. Neměl jsem, bohužel, mnoho času, podrobněji výstavní materiál prohlížet a studovat. Vždyť mi brali obrazy takřka s dohledu! Ale myslím si, že není přece ani možno ani myslitelno, aby výstava, až se vrátí z Lyonu — a je pravdě podobno, že vystoupí také pohostinsky v Paříži — byla zase na sedm zámků uzavřena! S takovou věcí se Praha musí přece pochlubit, tu musí celá Praha vidět!

Ještě letmo třeba proběhnout výstavu Cizineckého svazu. Vystavuje především pohledy na některá města česká. Je to Panuškův Jindřichův Hradec, K. Špilara Plzeň, Dvořákův Karlštejn a Kutná Hora od zesnulého Málého. Je tu také zajímavá umělecká rarita — olejový obrázek od v. stav. rady Koláry. Vděčnou a milou podívanou poskytuje soubor akvarelů našich architektů, pohledy na hrady a zámky venkovské. Jsou to věci, s nimiž můžeme hrdě do světa. Předmět sám je originální, provedení umělecké. (Vrchní stav. rada Kolář, arch. Rössler, Lande, Sachl a Hübschmann, Margold, malíř Oskar Fiala). Zasloužené pozornosti jistě te-

šíří se budou pohledy na český venkov, zejména na originální lidové stavby, chalupy, větrné mlýny atd. (arch. Hoffmann a malíř O. Fiala). Bohatý a třeba kaleidoskopický, přece jenom instruktivní a do našeho života široké průhledy poskytující materiál doplněn velikými, panoramatickými obrazy všeobecně známými od Šeleíka a Strelliho a menšími plátny od Malého, Havelky a O. Fialy. — Tam, kde lepty vykazují mezery, naslupují nádherně provedené, umělecké fotografie paláců a budov obecních od firmy Šlencovy a arch. Kříženeckého.

Do Lyonu putovala také velice úhledná a bohatě dotovaná výstavka národopisná. Výšivky, čepce — nádherná kolekce — (kterou ochotně zapůjčil pan Beránek, jenž má snad největší sbírku výšivek, šátků a pod. předmětů), neobyčejně pěkná sbírka vajíček, dále lidová keramika a hračky (ze Zádruhy a z Národní Jednoty Pošumavské), to vše je důstojno českého povolání, aby nás v Lyonu po stránce této slušně representovalo.

Divil jsem se jenom jednomu — proč pánové z radnice nás neupozornili dřív, abychom dali výstavce na cestu náležitý žurnalistický doprovod. Bylo mi na to námitku odpověděno, že výstava stane se veřejnosti přístupnou, až se vrátí. — Není to zrovna špatný nápad — až dostane francouzský punc, bude se nám jistě, dekorována uznáním ciziny, zamlouvat ještě líp! JUDr. R. J. Kronbauer.

PĚTKA.

VZPOMÍNKA NA JAKUBA ARBESA A MIKULÁŠE ALEŠE.

Po Novém roce (1912) byl jsem s bratrem Jindřichem návštěvou u Mikuláše Aleše. Sedíme kolem dubového stolu a hovoříme o velkém úspěchu mistrově. Doslal právě zprávu, že na výstavě Mánesa v Hagenbundu ve Vídni byly prodány dvě Alešovy skizzy za 1600 K. »To je peněz,« liboval si mistr — »když to člověk vyslovuje, má strach, aby si při tom jazyk nepřekousl.«

Aleš si posadil ve svém křesle, usmál se a řekl: »Vjela do mne furie. Šestnácl set korun za dva obrázky! To je něco tak úžasného, že se člověk z toho hned tak neprobere. Přišel mi do rány člověk, jenž to moje překvapení důkladně odstonal. Poprvé ve svém životě jsem se zašněroval do krunýře. Tak se to se mnou dělalo od jakživa — dnes jsem si řekl: »a ted dost — zadarmo už ani rukou nehnu.«

Vejde pán, zavalitý, dobře vypasený. Koukaly z něho korce a skot. Na veslě řetěz, jako vánočka, na rukou prstenů, že prstů tak vidět nebylo. Velkomožný pán se posadil, koukl se na levo, koukl se na pravo, pak zavadil pohledem o mne, a já mu četl v obličeji i v očích: »tady dobře pochodím.« Chodil chvilku jako pes okolo horké kaše. Že nemá ještě ode mně ani jediného obrázku a že se za to stydí. Pan učitel prý má dva a chlubí se jimi po celém kraji. Očividně se mu samotnému líbilo, co povídá. Rozehřál se a mluvil jako tlampač.

»Řekl jsem si,« pokračoval, když si cigárko s punčoškou zapálil (požádal při tom způsobně o dovolení) — »půjdeš na mistra a promluvíš si s ním rozumné slovíčko. Něco s barvičkami by mně bylo luze milé — rád bych toho našeho kantora přetrumfl. Tak co, mistře — uděláme obchůdek? Dva pytle jablek jako malovaných bych poslal!«

Zakroutil jsem hlavou.

Zákazník se sebevědomě usmál. »Však já na tebe vyzrají,« jakoby si myslel — »však já znám tvou Achillovu patu.«

»Dva pytle brambor k tomu přidám,« lichotil Nabob.

»To by byly drahé brambory,« řekl na to Aleš, a dodal — ostatně, letos za nic nestojí.«

Smějeme se historce na celé kolo. Aleš měl nesmírnou radost ze své odvahy. Nezapomenu, jak líčil odchod bramborového zákazníka. Byl udiven, byl uražen tou kumšýřskou pýchou. Dva pytle jablek — dva pytle brambor! A všechno, co tu viděl, svědčilo o tom, že by se sem ty pytle náramně hodily!

V tom vsloupí paní Alešová. Oznamuje mistrovi, že je tu nějaká deputace.

»Deputace« — diví se Aleš — »to je snad nějaká mýlka. Člověk roste na stará kolena, že to není pomalu ani k uvěření.«

Aleš si urovnal límeček, uhladil vlasy a vousy a vsloupil do vedlejšího pokoje. Dveří za sebou nezavřel a proto jsme slyšeli každé slovo.

Slyším slova: »Jednatel Besedy« — »člen výboru«. Aleš nedělá mnoho okolků a ptá se, proč pánové přišli.

»Jdeme k vám, mistře, na radu,« povídá jeden z nich, patrně pan jednatel — »vzpomněli jsme si na mistra Arbesa a řekli jsme si, že mu sebereme národní dárek. Jsme chudí lidé, vaříme z vody — ale měli jsme nejlepší úmysl. Neměli jsme ovšem potuchy, že to tak špatně dopadne. Sami jsme současně pustili se do jiné věci, rádi bychom postavili pomník — a to snad je také jedna z příčin našeho nezdaru. Mimo to jsou teď strašně bídné časy — každý hrozně naříká! Zkrátka a dobře — sešla se jenom pětka — a poněvadž se nám jaksi nechce s takovým pakatelem k mistru Arbesovi, přišli jsme se s vámi jako se starým přítelem jeho poradit, co si máme s tou pětkou počít.«

»Nejlíp by bylo,« povídá Aleš — »ji zahodit. Takový národní dar nic jiného nezaslužuje. Ale byla by jí přece jenom škoda. Pětka je pětka — někdy je to takřka milion. Já vám něco povím: Arbes je sice potřebný člověk, jako každý našinec — ale tahle pozornost by se ho přece jenom nelibě dotkla. Pánové — měli jste nejlepší úmysl — a ten stojí konečně víc než za pětku. Máte ji — odevzdejte ji panu Jakubu Arbesovi — ale odevzdejte ji tak, aby neměl potuchy o tom, odkud přiletěla.«

Pánové nadšeně souhlasili a provedli věc tak, jak jim Mikuláš Aleš poradil. Pětku poslali poštovní poukázkou a byli rádi, že se jí tak šikovným způsobem zbavili.

Milá pětka nedala Alešovi pokoje. »Musím se přece pozeptati,« řekl si mistr — »jakou z ní měl kamarád radost. Neteníl a asi třetí den na to vydal se za Jakubem Arbesem. Sotva si ruku podali, povídá autor Romanet: »To se dějí divné věci na světě — dostal jsem tuhle pětku a nevím od koho a nevím nač. Co s ní? Přemýšlím, co to má znamenat, pátrám po jejím původci, ale marně si hlavu lámu.«

»Byl jim jí někdo dlužen?«, ptá se Aleš.

»Nebyl.«

»Byli oni někomu pětku dlužni?«, doléhá Aleš.

»Nebyl.«

»Tak co si s takovou mizernou pětkou dělají zbytečnou mutaci? — to je přece nad slunce jasné, že pětka přišla a že je jejich. Doufám, že ji neodnesli na policejní komisařství.«

»To ne — ale mám ji tady pěkně složenou a připravenou, kdyby se někdo o ni hlásil. Myslím si totiž, že to bude nějaký omyl,« hovoří starostlivě Arbes.

»Tak jdou,« rozhodl Aleš — »načneme ji. Podivěji se, jak se brzičko rozkutálí.« Poněvadž Arbes pořád ještě váhal, sáhnouti na cizí peníze, ubezpečil ho Aleš, že něco slyšel zvonit o nějakém mecenáši, jenž se styděl přiznat k tomu, že nemá víc.

»Zasedli jsme,« končil Aleš historii o Arbesově pětce, »spolu do hospody za Strahovskou branou, seděli jsme družně asi tři hodiny, a když Arbes platil pětkou, kterou měl v tobolce složenou jako reškundu — za mne i za sebe — zjistilo se, že jsme z ní utratili — dvacet krejcarů!«

»Je to přece jenom hromada peněz, taková pětka,« usoudili jsme, když jsme se strahovskými lomy vraceli k domovu.

JUDr. R. J. Kronbauer.

* *
*

O ČEM JSME NEVĚDĚLI. V časopise »Union« uveřejnil V. P. Šťovíček zajímavě psanou causerii pod názvem »Pražské jaro«. Causerie je jako rozpočtová debata . . . všechno možné dá se do ní vtěsnati. Pan autor tělo volnosti plně využitkoval a do svého »Pražského jara« v jedné větě s vracejícími se vlašťovkami uvedl obchodnice s krajkami a vyšíváním. A teď následuje odstavec, nad kterým jsem se zamyslil. Pan causerista totiž praví: »Nikdo nemá potuchy, co zničujícího elementu pro naše lidové umění tají se v těchto Slovačkách s vlajícími sukněmi a s tvářemi dobromyslně se usmívajícími. Jejich modrý ranec, jejž vlekou na zádech, je hrobem posledních zbytků umě-

leckých výrobků našeho lidu. V zimě přepadají nejzaslrčenější vesničky a samoty, prošukají staré, peslře malované truhly, pasou po starobylém ručním vyšívání, všechno, nač přijdou, vyslříhají a odslříhají, skoupí za fatku cetě haldy a roznesou do světa. Nebude dlouho trvat, a naše lidové umění bude vyslříháno, vytrháno, vyhandrkováno, zakramařeno — na věčné časy zlraceno!« Pan autor jistě by byl něco takového nenapsal, kdyby neměl pro své tvrzení, jež je nám sympatické svým jádrem i spravedlivým rozhořlením, vážné důvody. Ať je oloupovatelem našeho lidu, jenž nemá potuchy, jaké poklady má ve svých domácnostech, kdokoli — proti každému, proti všem těmto vykořisťovatelům nutno nezkušeného a naivního majitele chránili co nejenergičtěji. Škoda, že není prostředku, aby proti těmto lupičům mohlo býti zakročeno vydatněji. Kdo má přístup a příležitost dostati se do samot, do vzdálených končin — tomu se ještě dnes znamenitě daří, výborně loví. Než do takových odlehlin vnikne výstraha — všechno zmizí, všechno bude na věčné časy zlraceno! K.

MĚST. DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ provedlo 26. dubna večer Shakespearovu šlakfovou veselohru »Veselé ženy windsorské« v překladu J. V. Sládka, za režie dra. K. J. Hilara. Toto snad nejkrásnější dílo veselé musy Shakespearovy, které bylo několikráte i hudebně zpracováno, zajímavé stejně pro lilerár. historika a aesthetika, jako pro aesthetika a dějepisce kultury (nebylaf od té doby pijácká chvástavost a záletnost peprněji dějem, ne pouhými slovy, sbičovánal podrželo podnes slarou svoji působivost, poněvadž šťastně sosnováno a účinně provedeno, až na jednu nepravděpodobnost (Falstaff není právě hloupý, takový člověk nedal by se po dvojím tak citelném nezdaru po třetí vytáhati na dostaveníčko s touž ženou.) Charakteristické je při tom pro naše obecenstvo, že je mu nejveseleji, když je někdo důkladně na jevišti bit, jemněji broušené nápady vtipu Shakespearova ujdou jeho pozornosti (někdy bohužel i ušlechtilejšímu diváku v lomozu na jevišti a v jásotu obecného smíchu.)

Děj této veselohry je každému vzdělanci do té míry znám, že netřeba tu uváděti jeho rozmarných zápletek od zdlouhavé trochu expose až po finale, v němž konečně — k všeobecnému uspokojení — dostane šlechtic Fenton, na jehož kresbu, stejně jako na Annička jeho Shakespear právě nevyplýtval mnoho barev, šťastně svoji milenku. V živém tempu hry dovedl ovšem tvůrce této veselohry srovnati s božskou přirozeností takovou směsici osob a charakterů, vážných i směšných, prolivných i sympatických, čackých i nešlechetných, že je hra i pro divadlo vyšších aspirací oříšek umění hereckého a zvláště režie. Při krásné mluvě Sládkově, tak přiléhavě vystihující autora i dobu (jen zčešlění dialektu faráře Evanse hanáčtinou, která se představiteli jeho p. Hlavatému valně nedařila — takhle Hanáci nemluvívají) vypadly některé postavy vskutku Shakespearovsky, na př. především Falstaff p. Zakopalův. Vedle něho přesvědčivě deklamoval svého měšťana Borovského p. Vydra. Paní Májová líbila se nám v úloze jeho choti lépe než kdykoli jindy — šelmovství, rozmar, gesto líčené rozhořčenosti a zase švarná pohyblivost opodstatňovalo plně žárlivost jejího manžela. K ní v jaré duetto družila se paní Pacholíková pí. Plákové. I p. Švarc jako Nekluba a p. Havel jako směšný a hloupý nápadník Aničky dobře zapadali do rámce Shakespearovské veselohrní tradice, zvláště p. Havel chtěl vytvořiti něco svérázného, ač byl z počátku trochu nesrozumitelný. Trochu se ovšem přehánělo, — ta chůze některých interpretů, ty kotrmelce, opičení se jedněch po druhých atd. — ale malý Inneman pohyboval se na scéně jako mezi kamarády veselých chlapeckých her, živě, nestísněně, nenuceně. Režie dala si všecku práci se scénou — podařilo se jí obtížné scénování s bystrým spádem vyřešiti osvědčenou už method dvojího jeviště, před shrnovací záclonou a za ní (vlastní jeviště), takže hotova byla s kusem ještě dříve, než na ceduli oznámila, neunavivši a udrževši zájem obecenstva, veselý a živý, až do konce. — Prospekty všech aktů byly pěkné, malebné i barvité. — V celku lze »Veselé ženy windsorské« prohlásiti za aktivum scény vinohradské. Dr. P.

DOZVUKY SOKOLSKÉHO SLETU 1912. Francouzové jsou národ velice zdvořilý a vždy vděčni za každou pozornost. Proto je potěšením, hostiti Francouze. Ale jejich zdvořilost, dávno přísloveční, není již pouhou formou, běží-li o Čechy, s nimiž od stelů sokolských a návštěv officiálních víže je upřímné přátelství. Máme v rukou jeden z vážných důkazů přátelské této náklonnosti, úřední zprávu o cestě a přijetí městské rady pařížské v Praze, v době sokolského sletu r. 1912 (Relation officielle du voyage et des réceptions du Conseil municipal de Paris à Prague. 28. Juin — 2. Juillet 1912), knihu, která svojí nádherou překvapuje. Již sama okolnost, že městská rada pařížská uznala za vhodné vytisknouti zvláštní zprávu o své tehdejší návštěvě v Praze, svědčí o důležitosti, jakou jí přikládá, že však vypravila svoji Relation způsobem tak nádherným, nelze

vykladati jinak, než jako opravdovou lásku, kterou splácí Francouzové náš obdiv a naši přichylnost vůči nim. Silný [illegible]k, tištěný na ručním papíře formátu kvarlového, obsahuje do nejmenších podrobností popis slavností sokolských vůbec a přijetí francouzské deputace se lýkajících zvlášť, den po dni, při čemž nešetří se slovy vřelého uznání českých snah. Stejným časem podána i zpráva odhalení pomníku Palackého, a přidán stručný popis Prahy. — Vzácnou ozdobou je řada reprodukcí (podob. purkm. dra. Groše, dra. Schemera, předsedy Č. O. S., presidenta N. Gallího, vynikajících pražských památek a obrázků se sletiště) výtečně provedených, takže s typografickou úpravou tvoří kniha vrchotnou ukázku francouzského umění knihtiskařského. Přátelství česko-francouzské, dík Sokolům a městu Praze, učinilo opět vážný krok ku předu a litujeme jenom že poslední jeho výraz, tato Relation je knihou příliš nákladnou a nepřístupnou širšímu obecenstvu. —h.

ŽENÍŠKOVA PÍSEŇ. Od několika dnů dopadají paprsky denního světla, pronikající v mohutných proudech řadami vysokých a širokých oken mramorového sálu v Obecním domě pražském u Prašné brány, na nové, veliké dílo českého malířství monumentálního. Profesor František Ženíšek dokončil svůj obrovský triptych »Píseň,« o němž jsme přinesli zmínku již v 5. čísle X. ročníku Máje. Již tehdy, s pouhých náčrtů, bylo patrno, že přibude Praze dílo rozměry i uměleckou hodnotou zcela neobyčejné, dnes pak, stojíme-li před hotovým dílem, neubráníme se mohutnému dojmu, ani kdybychom si stokráte opakovali všecky zdrcující soudy výbojných stoupenců nejmladších směrů o nicotě a zavržitelnosti tak zvaného illusivního malířství. Rozsáhlé, výborně osvětlené plochy pokryl Ženíšek obrazy silné působivosti dekorativní s virtuositou, která imponovala by i u mladého umělce, jehož fysické síly nalézají se v zenitu svého vývoje. Po stránce této uchystal umělec radostné překvapení čes. veřejnosti, dobře jinak vědomé a znalé jeho technického mistrovství. Svěží a vervní v komposici, kresbě i barvě, dal Ženíšek svým třem allegoriím mocný tep horkého života, kypícího sladkou něhou v »Písni milostné,« zachváceného plamenem krvavé vášně v »Písni válečné« a doznívajícího žalnou, avšak velebnou Apotheosou nad ssinalým tělem mrtvého hrdiny. Způsob, jakým vystupňován účin od žhavě erotické scény prvého obrazu k elementárnímu výbuchu válečného děsu na obraze středním, aby pak v závěru klesl na hluboké, ponuré tony pohřební písně, prozrazuje, že v umělci žije mocně vyvinutý nerv dramatický. Bezděky podléháme suggesci. V idyllickém lesním zákoutí usedl jinoch s dívkou. Obejmuli se v sladké touze a láska, pohádková vidina, zosobněná skvěle malovaným aklem, hude jim na houslích píseň milostnou. Sluneční paprsky, procházející mladým listím, rozlévají kolem nahé, hudoucí postavy zvláštní, měkkou, zlatistě třpytivou almosféru. Slyšíme šepot milenců, provázený sladkými zvuky houslí, sordinou tlumenými. Jako bychom vzpomínali na krásný sen — —. Ale drsný zvuk válečné polnice jediným rázem mění náladu. Na spěněném oři pádí lilice válečná v podobě nahé ženy. Pravicí svírá polnici, do níž duje z plných plic, v levici třímá planoucí pochodeň války. Před ní smrt, za ní divocí jezdci, ženoucí se přes mrtvoly přátel i nepřátel. A pak následuje truchlivý klid a smutné ticho hrobu, rušené šlkaním, žalem skosené ženy, objímající bezduché tělo. Obraz první vybavuje něžnou melodii české národní písně, kdežto střed upomíná na hrozný »Tanec smrti.« Mohutnou a jednotnou tuto koncepci vrhl prof. Ženíšek na plátno s vehemencí, — mladistvou bravurou. Zvykli jsme čekati velké věci jen od nových jmen. Je to nespravedlivé a neekonomické, poněvadž nedopřejeme umělci vývoje. Nové dílo Ženíškovo, největší rozměrem a z nejsilnějších hodnotou, vyvrací blud, kterým se dáváme napořád svádětí. Vskutku možno »Píseň« řaditi k nejlepším obrazum Františka Ženíška. Mistrovsky dosaženo tu dvěmi, třemi posiavami účinku monumentálního. K nejcennějším vlastnostem nového díla Ženíškova možno počítali slovanský jeho spodní ton, nejpalrnější na poetické »Písni milostné.« Zní tak sladce a mile, ta Ženíškova věčná píseň lidského srdce. Vzpomínáme, kde že jsme již slyšeli zvuky podobné a v mysli se nám vybaví drahé jméno Josefa Mánesa. Mramorový sál, vyzdobený již nástropními malbami Ženíškovými, stal se Ženíškovým uměleckým odkazem národu. Již jen dva medailony na stěně, dělící mramorový sál od sálu Palackého, čekají na mistrův štětec, aby výzdoba byla úplná. Umělecká dekorace Obecního domu dosluhá svoji korunu. Ale ještě na jeden sál Obecního domu — a to právě nejvíce navštěvovaný — mělo by se pamatovat. Je to sál přednáškový, v němž obrazovou výzdobu živě postrádáme. W.

Toto číslo vydáno dne 1. května 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HEŘITES — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 26.

JAN Z WOJKOWICZ:

MUNDUS INTELLIGIBILIS.

Z CYKLU „CHAOS A KOSMOS“
Z KNIHY „MOJE EVANGELIUM“

V srdci světa skutečnosti
sídlí vyšší, lepší svět:
Naše myšlenka jej hostí,
práce k lepší budoucnosti,
cit a obraznosti vzlet.

Je to upomínka krásná
na život před věčnem let,
který teď, co hvězda spasná,
temnem žití v mysla jasná
táhne nás zas k sobě zpět?

Je to ducha svobodného
pud vždy v nových krajů svět,
jenž, dle řádu myslického,
zvedá, vede život všeho
hmoty středem výš a v před?

V lůně světa skutečnosti
sídlí vyšší, lepší svět:
V žití zárodků svých hostí,
co má jednou v budoucnosti,
přes veškeru líž a hněť,
vzejíl v dokonalý květ.

Ve vývoji — lásce, boji —
vzchází to vždy výš a blíž
— jako pudem ve snu hnáno
temnem noci v jasné ráno —
v ducha volnou, ideální,
v ducha krásnou, blahou říš!

NEBE A MOJE DUŠE.

Z KNIHY „ŽIVOT A DÍLO“

Děl Kristus — a hlubokou pravdu to děl —
že ten jen vjíl může v Nebe,
kdo chudý je, prostý a poddajný tak,
že ztratí až v jiných Sebe.

Má duše však bohatá, tvrdá je tak,
že v Nebe nemůže vjíti:
Co zbývá, než šířit ji, pevnit vždy víc —
pak Nebe samo v ni vzíti!

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Pro Marynu nastaly nejkrásnější doby. S tatínkem nebyla nijak velká práce. Teprve nyní se ukázalo, že na všem byla vinna maminka. Maryna se s naivní a nevinnou pohotelností oběma musela zasmát, když je slyšela, jak si povídali: »Nic naplat . . . je to velká čest pro nás i pro naše dítě.« »To je,« dotvrzoval slavnostně tatínek . . . »v kanceláři

se s tím ani nemohu pochlubiti, protože by mi to ani nevěřili.« — »Jen jim to řekni,« nabádala ho matka . . . »ať vědí, že jsme rodina, na které něco záleží. Čím dál, tím víc se mi to zamlouvá, aby to Maryna zkusila s tím divadlem. Kdybys byl slyšel paní Sklenářovou-Malou mluvit . . . kdybys byl viděl ten její ušlechtilý a při tom tolik pochvý výraz obličeje, ty její krásné, hluboké oči! Ještě teď se chvěji pohnutím a rozechvěním. Takové slovo váží víc, než všechno vysvědčení a všechny dekrety.«

Tatínek chodil odpoledne po pokoji v jakémsi slavnostním vzrušení. Ne jednou, několikrát mu to museli vypravovat, jak paní Sklenářová-Malá přišla, jak se chovala, co mluvila, jak se tvářila, kde se posadila a jak se jí to u nich líbilo. Maryna byla ovšem ve svém živlu. Zahrála to tatínkovi jako nějakou divadelní scénu — matka musela chtíc nechtíc hráti s sebou, a všichni tři byli v tu chvíli opravdu šťastni.

Maminka si nemohla odepříti, aby příhody jak náleží nevyužitkovala. Psala několik obšírných dopisů, především sestře svojí a pak svým přítelkyním, jimž dopodrobna vylíčila, jaká pocta, jaké nesmírné vyznamenání potkalo ji i její dceru. Rozumí se samo sebou, že muži a dceři koncept slavnostně předčítala. Maryna se trochu v duchu za to styděla, ale tentokráte počínala si velmi opatrně, aby do skvostné rodinné nálady nevmísila pelyňku.

»Představ si,« psala rozradostněná máti své přítelkyni, která byla provdána za centrálního ředitele knížecího panství a která vždy dávala svoji kamarádce na jevo, že je společensky i hmotně o mnoho výš — »jak nás to překvapilo a jak nás to v Praze zvedlo! To víš, co to znamená: navštívila nás slavná heroina Národ. divadla, paní Otilie Sklenářová-Malá, žena, kterou ctí a zbožňuje celý český národ. Jde-li po ulici, všechno jí ustupuje s cesty a pozdravuje ji jako císařovnu! Však jsme nedávno viděli Jeho Jasnost nejvyššího pana maršálka s jasnou paní kněžnou, jak ji zastavili, dlouho s ní hovořili a po nábřeží s ní se procházeli.«

»Ale, maminko . . .«, nemohla se přemoci Maryna, aby si nezaprotestovala . . . »což to necítíte, že to divně zní?«

»Je to svatá pravda,« odpověděla matka . . . »na své vlastní oči jsem to viděla a proč bych to nemohla napsat? Jen počkej . . . já tě pávici zalopila . . . ta z toho mého psaní dostane pořádnou migrénu. Vždycky na nás ohrnovala nos, poněvadž měla třicet tisíc zlatých věna, že se celý kraj o ně zrovna tahal a že udělala lepší partii, než já . . .«

»Sama ale říkáte, že šťastnější není, než vy.«

»To je také pravda . . . ale to je zase docela jiná kapitola. To víš . . . já dovedu také špičky rozdávat. Tuhle mně poslala tři dopisy za sebou — v jednom mi oznamovala, že si koupili piano za dva tisíce korun, ve druhém, že vdává dceru a že si objednali toiletu až z Paříže a ve třetím mi dopodrobna, na čtyřech hustě popsaných stránkách popisuje výbavu svojí dcery. Rozumím každému slovu — za každým je nějaká narážka. To jí přece nemohu zůstati dlužna. Jen se na mne spolehni — takové věci já umím sestavit, že se mi hned tak někdo nevyrovná.

»Jsem přesvědčena,« pokračovala matka v recitaci, »že Tě podrobnosti této návštěvy budou nesmírně zajímati. Maryna chtěla, jak víš, odjakživa k divadlu. Ani já, ani můj muž nechtěli jsme o tom ovšem slyšet. Holka byla nešťastná, chodila jako umučení a div že nám na očích nechřadla. To víš, jak se našinec na takovou herečku díval! Jenom si vzpomeň na ty primadony a heroiny, jež jsme za svého mládí poznali u kočujících společností, jež zavítaly do našeho města. Holka plakala, prosila, vzdorovala, vyhrožovala vším možným — ale naše autorita byla mocnější.

Až najednou stal se obrat přímo zázračný. Maryně dostalo se toho zvláštního vyznamenání, že si ji paní Sklenářová-Malá pozvala k sobě, aby vyzkoušela její talent.«

»Vždyť to není, maminko, pravda!«

»Na tom přece nezáleží,« odbyla ji matka . . . »kdybych jí napsala, jak jsi se k paní Sklenářové-Malé dostala, ta by se nám toho napředhazovala. — A prosím tě, nevyrušuj mne pořád . . . kdo pak to jakživ viděl a slyšel, aby se psala jenom pravda! To by ty dopisy pěkně vypadaly! Poslouchej a mlč — ráda

bych dala psaní ještě dnes na poštu, aby ho paní Centrálka dostala ráno k snídani.«

»Zkouška dopadla znamenitě — dopadla tak skvěle, že umělkyně prohlásila, že Maryna je vzácný talent, že jí kyne u divadla skvělá budoucnost . . . že je zkrátka z toho dřeva, z kterého se řeží světové heroiny . . .«

Maryna se jenom křižovala a lomila rukama, ale už nepromluvila ani slova.

»Teď se teprve holka přiznala,« pokračovala matka ve čtení — »jaký má doma kříž s rodiči. Umělkyně užasla nad tou naší krátkozrakostí a povídá: »Počkej okamžik, Maryno, za minutu jsem oblečena. Dojdu k vašim a promluvím si s nimi. Nedovedu Ti, drahá přítelkyně, ani vypovědět, jak mi bylo, když umělkyně se u nás objevila. Chvilku jsem ještě odporovala — ale už jenom na oko, aby se nezdálo, že jsem na ráz změnila svoje přesvědčení. Nemám ve zvyku chlubiti se — ale mám za to, že mám plné právo opakovati, co řekla nejvěhlasnější, nejslavnější umělkyně česká o mojí dceři. Zavolala ji k sobě, políbila ji na čelo a hlasem zrovna prorockým promluvila: »Ty žábo, ty ani poluchy nemáš, jak velká, jak slavná budoucnost tě čeká. Máš všechno, čeho je třeba k velké umělecké kariéře — máš zvučný, sympatický orgán, schopný modulace, máš cit, máš vzdělání, hezkou tvářičku máš také, postavu máš vznosnou a štíhlou — to všechno jsi dostala do vínku a to všechno dohromady dělá z tebe dokonalý divadelní zjev.«

Maryna podívala se významně na otce. Doufala, že aspoň nějakým slovem zabrzdí malčinu fantasii, ale s hrůzou pozorovala, že tatínek poslouchá tak zbožně, jakoby matka předčítala Evangelium. Již již chtěla něco říci, ale v tom si vzpomněla, že otec neví, co vlastně umělkyně mluvila, a proto také všemu věří.

»Paní Sklenářová-Malá,« čtla matka se zálibou stále rostoucí, »zkrátka a dobře se do mojí dcery zamilovala. Věř nebo nevěř — ale dokládám se tím, co je mi nejsvětějšího, že mluvím pravdu. Umělkyně se rozpomenula na svoje krutě a těžké začátky, na svoje bolestné zápasy a zkušenosti a já se musela dát do pláče, když řekla: »To vše, milé dítě, nebude tobě souzeno. Je jiná, lepší, příznivější doba — ty porosteš docela jinak, než rostly umělecky i společensky tvoje předchůdkyně, jež měly více slávy než peněz. Byla bys bláhová, abys nevyužitkovala hřivny, která ti byla svěřena — a já nevěřím, že by tvoje milá, tvoje rozlomilá malinka, která mi tak hezounkou epizodu před chvílí vypravovala z dob mých pohoštinských her po království Českém, chtěla ti bránili, abys šla za štěstím, které ti může plným právem celý svět záviděti . . .«

»Krásně, tuze krásně jsi to, dušinko, napsala,« libovat si tatínek, jenž byl tak dojat, že se mu slzy zaperlily v očích.

»To věřím — však jsem si dala nějak záležeti! Ah, nedovedu ani říci,« rozohňovala se matka, »jak se těším na tu chvíli, až ta závistnice tohle bude číst. Dítě — do smrti ti nezapomenu, že jsi mi připravila tohle zadostiučinění. Co se mne ta ženská napokořovala, co se mne naurážela svou nadutostí a svou chlubivostí! Přiznávám se k tomu, že jsem v dopise tu a tam trochu nadsazovala . . . ale, konec konců, není vlastně všeho toho, co se stalo, jenom ten účel, aby se vyplnilo, co jsem napsala? Což pak myslíš, že by paní Sklenářová-Malá se tolik o tebe brala, kdyby nebyla přesvědčena, že z tebe může býti do opravdy znamenitá herečka? Ostatně, ne nadarmo se říká, že špatný voják ten, kdo nechce býti generálem . . . Či si sama ve svém nitru nepřeješ, aby se stalo, co jsem já naznačila?«

»Mmm, ovšem — v tom je něco pravdy . . . to všechno může, ale nemusí se státi. Teď mám prozatím naději, když jste svolili, dokonce možnost, ba i pravděpodobnost jakous, že to někam dovedu — ale považte jenom, co by si pomyslila moje ušlechtilá profesorka, kdyby se jí náhodou tohle psaní dostalo do ruky? Hanbou bych se propadla.«

»A proč bys se, prosím tě, propadala ty, když jsem psaní psala já?«, vítězoslavně namítala matka.

»Teď věru nevím,« žasl pan Salmar, »co si mám o všem myslit. Snad jste si, pro Kristovy drahé rány, naposled všechno o tě paní Sklenářové-Malé nevymyslily?«

»Tady to máš . . . to jsou vždycky konce toho tvého zveličování,« rozčilovala se matka.

»Všechno je pravda pravdoucí,« vysvětlovala svému muži — »všechno, cos právě slyšel, se skutečně stalo . . . jenže já to jinak sestavila, abych tu pávici trochu pozlobila. A svědomí moje mi praví, že jsem provedla spravedlivý čin, že jsem dala zaslouženou odvetu. Jsem si tak jista, že bych se nikterak nerozpakovala, samotné umělkyni toto psaní dáti přečísti. Jsem přesvědčena, že by se srdečně tomu zasmála. Můj bože . . . to je nějakých řečí proto, že jako matka se na vše dívám růžovými brýlemi.«

»Maminko, pranic už nenamítám,« zvolala Maryna, nějakou nejasnou radostí osvěžená — »chcete-li, sama dám psaní na poštu.«

»I ne . . . tu radost si sobě dopřeji a psaní sama vhodím do schránky. Budu míti v tu chvíli pocit, jakobych jej té osobě přímo do ruky odevzdávala.«

Pokračování.

EDUARD MACHATÝ:

RA'ANA.

POVÍDKA Z RŮŽOVÉHO VÝCHODU.

Dokončení.

Džemile! Džemile!!

Devětkrát skryl se měsíc již za vršiny nad zeleným návrším Bujukderé. Víš, sladký můj sne, devětkrát skryl se za vršiny od oné noci, kdy přiblížila jsem se do Tvého milého pokojíku (a v duchu líbám stokrát jeho stěny!) — od noci té sladké, kdy moje srdce tlouklo tak nezměrnou láskou.

S hrůzou vidím, jak čas ten sladký uprchl, uprchl tak jako vlnky na Bosporu pod údery Tvého vesla, když ke mně's kroužil na kajku bílém.

Tak ráda jsem Tě tenkrát měla, tak ráda usedala jsem k Tobě, ráda jako včela na vonný květ. Tvůj dech byl opojný jako sedmery páry hašiše. Tvůj pohled sladký jako mladého pláčete.

I přišla doba pak, doba, kdy počala jsem přemýšleti o Tvé lásce.

Sedávala jsem v altánu, sama, samotinká; viděla jsem, jak Tvůj hebký fez kmitá se za houštinou, jak Tvoje krásné oči (ach, Tvoje oči!), slídí po mně.

A přece jsem Ti uprchla!

Uprchla!! — —

V jarních dnech trpěla jsem šílenou bolestí. Scházel jsi mi jako květům jarní perly rosy. Volala jsem Tě, volala! V té době obyčejně, byl jsi již pod našimi okny, mohla jsem Tě míti, Tebe Džemile krásný!

Ale nebylo možno! . . . . Nebylo! . . . .

V našem sadě procházela se bílá hanum, bílá a bledých lící. Bezduchá hanum, pro niž neexistovalo pranic. Ani zpěv ptáků, ani sladká řeč milostných knih. Hanum byla stínem života. Uschlé větévky stromů zelených spíše by se daly probuditi k žití, než hanum bílá.

Ach, Ty víš již, že bílá hanum jsem já!

Když vzpomínám si na uplynulý čas, na dlouhé dny, a jetě delší noci (a dnes poprvé po dlouhé době začíná můj pružný pracovati duch!), počínám tušiti, jak hrůzně provinila jsem se na Tvé krásné, zlaté, ohnivé a opravdové první lásce!

Ach, první lásce! —

Nikdy jsem se Tě neptala, miluješ-li mne poprvé, neodvažovala jsem se, ale tušila jsem že Tvůj žár tehdejší musí býti prvním, který kdy z Tvého těla ucítila žena.

Bez boje, jako pláče do svého útulného hnízda, přišla jsem tehdy v noci (víš-li, že to bylo šestého dne měsíce Redžebu?), čekala jsem Tě, odvažujíc se tak ke všemu. Jak smutně mohla skončiti tehdejší noc pro mne!

Věděla jsem, tušila, že sám asi sedíš v době té na trávníku, mezi květy, kde jsme se vždy scházívali. Vzpomínala jsem na Tebe, pozorovala jsem Tě v duchu, viděla a cítila jsem každé Tvoje hnutí, každé Tvoje slůvko, které jsi šeptal do tmavé noci, a každý Tvůj po mně vzdech. Čekala jsem Tě s klidem, trochu znavena bděním a sněním.

A přišel's pak domů.

Když's vkročil do pokoje, ozářily Tě nebeské hvězdy. V temnu prokmitával's jako nádherná perla z hlubin tmavých vod.

A položil's pak hlavu svoji na ňadra má!!!

V sadu našem jest krásný malebný kout, nikým nenavštěvovaný. Břečťany tam rozbujněly divoce, udusily život stromů a keřů. Vysoká palma rozpíná svoje vějířovité listy nad mojí skrýší. Zvala jsem ji »Láskou« a když jsem tam vcházela, jako na pozdrav šeptala jsem Tvoje jméno sladké.

Do břečťanových listů skrývala jsem svoji hlavu horkou, z listů těch věnce jsem vila a je na ňadra si kladla.

Přicházela zima. A měsíc Zilgadé byl již na sklonku. Stromy se již rozloučily se svými sežloutlými listy, bosporské břehy sesmutněly. — Ale, láska stále se zelenala, břečťan zimě se nepoddá a nepoddal.

Kde's asi tehda chodil, kde's asi tehda bděl?

Z domu nevyšla jsem a když sadem jsem se procházela, zdálo se mi, že keře růží (a ty též byly holé tehdá!) svoje ostnaté koruny ke mně sklánějí (z keřů těch vždy kytice jsem Ti, sne můj sladký, vila) a táží se:

— Proč sesmutněla's, hanum?

Hanum bílá chodívala denně kol nich, kol odumřelých záhonů, zakrnělých trávníků, trpěla a trpěla. Cosi duší jí probíhalo, pocit hrozný, předtuchy zlé a černé.

— Zda byla jsem Tvojí láskou?

A vzpomněla jsem si na vyprávění naší jedné otrokyně, jak kdesi v Analolii, daleko od nás, v horách a údolích, láska je věcí neznámou. Tam chodí ženy, když přišel jejich čas, a prodávají se. Kdo peněz více dá, ten slává se jejich mužem. Proč mne tyto myšlenky napadly?

Nevím ani! Byl to jakýs pocit dráždivý, plný hoře, který se ve mně rodil.

A jindy zase, když slunce zazářilo jasně nad horami, zabušilo srdce moje touhou po Tobě.

Přála jsem si, abys v tě době se u mne objevil, chtěla jsem se Ti oddati láskou ještě vyšší než kdy před tím, chtěla jsem Tě milovati do únavy a vysílení. Prahla jsem po Tobě, žízniła po Tvých polibcích, po Tvém objetí, po Tvých slovech. Oblékla jsem se v luxný šat, ňadra mi vlnila se touhou, oči zářily ohněm. Viděla jsem Tě zase u sebe, v milém sladkém a teplém objetí šestého Redžebu. Kéž bys tenkrát byl přišel ke mně! A přišla by pak jistě i matka Tvá a rekla by: Ra'ana hanum bude ženou mého Džemila! — — —

— — — Ano, čekala jsem Tě tak! čekala!!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ulekl pak i Muharém měsíc.

Ty's asi trpěl (cítím to, vím to, že's trpěl). Tvoje krásné oči sesmutněly, Tvůj horký dech zmalátněl.

A Tvoje láska!?

Břečťanů listy i nyní ještě — a dávno-li tomu, co stříbrný sníh je dusil? — — jsou zelené. Co prchlo asi? Čas jen? Láska? Přátelství citů a srdcí?

Rozhlížím se z okna svého, moře plyne stále, rozhlížím se síťovinou z dřevěných mříží haremliku. U nohou sedí mi ve věrné oddanosti kočka sněhobílá, lísá se ke mně. Hřeje mi nohy tělem svým a tělem přece mi probíhá mráz. Zdá se mi, že čím blíže k jaru, tím více uniká mi život z těla a ze srdce láska!

Ach, co jsem vlastně já?

Ničím! Ničím? — — — —

Hle, bledá hanum jsem, bledá nyní, bledých lící, děvče turecké, smutné, láskou hořící a přece umírající! Zdá se mi, že jsem na ohromné pláni, (ohromné jako hladina Marmarského moře, na které denně díváš se z okna nyní!), osamělá, bez ochrany. Kol sebe vidím cypřiše, ale ne cypřiše němých hřbitovů, ne stromy ty vysoké, které mají svůj život z mrtvých, pod nimi spočívajících těl. Vidím stromky malé, zakrslé, kol nich hrbolky hlíny, trochu kamení na každém. Zdá se mi, že vidím ohromný hřbitov, na kterém pochován jest svobodný duch turecké ženy . . .

Co láska, život, nenávist a láska?

Nic ! Zhola nic!

Jsem bílá hanum, která zemře kdes a kdys, kterou hodí do jámy, když ještě její srdce jest teplé, když ňadra ještě pružna jsou! — — — —

Co Ra'ana jest? Co? Co?

Bílá hanum, která miluje, či milovala! Která plakala a smála se. Která žila! Která zemřela, když jaro se rodilo květné! — — —

Pero skřípá mi jednotvárně, pisklavě pod rukou. Zkazí-li se, ořežu ho kousek a vrátí se opět k svému úkolu, k životu skorem.

Ale život můj? — — —

Tak krásný zdál se mi život v Stambulu, sokrál běhala jsem jeho ulicemi od Validé až k Ejubu, od Kavaku až k Marmarskému Moři. Pod závojem zdálo se mi vše tak pohádkové, vše špalné, mlhavé mizelo a jenom krása a lesk draly se k mým očím.

A nyní, v samotě ve kterou jsem se sama uzavřela, jako přeludy jeví se mi vidiny mých zamilovaných procházek. Ty, Džemile, sladký můj hochu, kmitáš se co chvíli v duši mé!

Vidino krásná! Kvěle vlahých lučin! Lásko má!!

— — — — — — — — — — — — — — —

Nemohla jsem dopsati tento dopis, neboť slunce již zapadlo a měsíc ještě nevysvitl. Nemám ráda umělého světla, zrovna tak jako umělých drahokamů.

Teď noc jest již, tichá, klidná noc. Mangal mi jen svítí a svítí, prolože hřeje. Stříbrné jeho kraje jsou rozpáleny, uhlíky stříbří se žárem a ve hmě!

Hleď, jen malý uhlík vzíti do rukou, malý ten řežavý uhlík a přiložiti ho k očím! — — —

Oslepla bych! A miloval bys, mohl bys milovati slepou Rá'ánu? — — —

Vzpínáš ruce ke mně, vidím Tvoje ruce hebké, ale zdá se mi, že nesídlí v nich již teplo z letních večerů naší lásky.

Miloval-li bys slepou Rá'anu? — Ach, ano, miloval-li bys mrtvou Ra'anu? — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Měsíc krásně svítí. Jasně vidím na papír; lehce mi plyne písmo. Ráda Ti píši! Ach, opravdu, jest to teprve první, prvotinké psaní, které ode mne dostáváš. Nepsalit jsme si nikdy, vzpomínám teď!

Proč Ti srdce buší nyní? Cítím teď srdce Tvého tep. Buší mocně. Proč? Probouzí se v Tvém ňadru zase láska k bílé hanum bezlistých zahrad? — — —

Již nezbývá mi mnoho času, bych Ti psala. Měsíc dnes, zdá se mi, že příliš má na spěch. Jeho světlo umdlévá, oči mi vypovídají službu. Skoro jedním dechem abych Ti řekla ještě co cítím, co cítiti mohu — — —

Ale ne, nechci spěchat, napíši Ti ještě zvolna několik řádek, a zapadne-li měsíc, budu Ti po paměti psáti. Znám svoje myšlenky, hrnou se, hrnou a neumdlévají.

A venku vane studený vítr. Možná, že spíš nyní jest věru již pozdě — možná že bdíš!

Ach, bdíš! Ano! Kde jsi nyní, řci mi to, kde touláš se, za kým?! — — —

Proč nelkáš, proč nelétíš k prahu našeho domu, neuhodíš klepátkem o dvéře. Proč nejdeš sem, obejmout mne, hřešit, chceš-li. Proč!? Proč!? — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Všemohoucí, Allah ví, proč jsem se pojednou tak rozohnila! Džemile! Džemile!!

Pero vypadlo mi z ruky, a snila jsem chvíli. Nadra vzdouvají se mi pohnutím, pohnutím opakuji, ale nikoliv již láskou.

Džemile, Džemile, již nikdy neucítíš objetí mého. Již nikdy neucítíš prvního žáru polibení! Nikdy! Nikdy! — Co byla Ra'ana a co jest Ra'ana?! Nu, podívej se mi dobře do očí! A co čteš v nich? Nu, dobře dívej se a čti! — —

Ty i já máme svůj Osud! Každý jiný! — Zrak se Ti kalí, nevidíš snad dobře? Proč poddáváš se pohnutí, vždyť jsi Věřícím přec!

Můj Osud! Můj Kismet! — — —

Hle! Bledá hanum jsem, bledá, bledých lící, děvče růžového Východu, smutné, láskou hořící a umírající! — — —

Toť můj Osud! — — —

Jsem bloudící duše v našem nesmírném moslimském světě, duše, která skoro ani nesmí myslit, tělo, které nesmí ani slunce spatřit!

Jsem smutná hanum, které umřela láska v měsíci Ševalu, když hodila jsem Ti květy uschlé do kajku. Od toho dne Ra'ana hanum již neexistuje, jest živou mrtvolou. Toť její Osud!

Džemile, kolikrát jsem rety své krví zalité liskla na Tvoje ústa! Kolikrát ňadra moje hladil's svoji hedvábnou rukou! Kolikrát jsme si naslouchali hučivý tepot srdcí svých! Džemile, kolikrát jsem ruce svoje vztahovala k Tobě, kolikrát seděla jsem na Tvém klíně tak vášnivě hřejícím! — — —

A nyní konec již všemu! Všemu! Rozumíš? Všemu, to jest lásce i žití — — —

Ty hlavinko moje krásná, sladký dechu, růžový pohlede můj!

Jako milliony družek mých, i já dnes vyrovnávám svoje účty s Osudem. Každého počel jest jinaký! — — —

Je-li můj smutnější jiných? — — —

Proč čekali na budoucí konec? Nač polápěli se v hlubinách neznámých? Nač žili ze dne na den z milosti slunce a hvězd?

Jak v Osudech bylo napsáno, tak se i stane! Žila jsem doby krásné, ach, tak krásné!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Měsíc chýlí se již k obzoru, lma, hluboká lma již počíná. Vdírá se všude i v duši mou i srdce mé.

Svůj hrob okrášlila jsem již! Pod zeleným břečťanem huslo leží houf suchých květů. Jsou to milé ty květy, které' pro mne trhal na výšinách Bosporských. — Až bylo budeš dočítati řádky, pospěš rychle do našeho domu. Zaluč na dvéře, silně zabuš, snad by Tě v zmatku mohli přeslechnouti!

A až vejdeš branou, leť jako vichr zahradou naší (vždyť zná ji snad Tvůj duch!) ke koulu u zdi, kde vévodí palma a zelení bují divoký břečťan. Pospěš! A polib Ra'anu, svoji mrtvou Ra'anu, na ňadra její! — — —

A ucítíš, že srdce ještě jednou zabušilo, ňadra ještě jednou se zvlnila!

Jednou! — — —

A naposled!! — — — Ra'ana.

Napsáno v Tarabzonu na konci měs. Ejlulu 1328.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN

Pokračování.

S hlavou svěšenou stál Kozák dlouhou hodinu, aby si uvědomil, co se stalo. Byl zdrcen, s jakou ochotou ho propouštějí a jak byl potřesťán. Byl by rád plakal, ale jeho duševní sklíčení nemělo toho rázu, aby byl mohl zaplakati. Teprve potom, když jeho pustá hlava vracela se k uvědomění, co se kolem něho děje, z hluboka vzdychl a přemítal, má-li jíti k Valenovům, aby jim oznámil svůj trest. Cosi jako hanba jím zatelelilo a on usednuv, napsal kratičký lístek Haně, že odjíždí na pevnost, odkud jí bude, až se trochu uklidní, psáti. Poslal lístek, složil nejnutnější věci a k večeru usednuv do vlaku, jel k pevnosti, kamž už za tmy přijel. Zjednal si drožku a dav se zavésti do města, propustil drožkáře a přešed ulicí, zastavil se u budovy, kterou dobře znal. S hlavou sklopenou vešel vedle vojáka držícího stráž do vnitř a zamířil ke kanceláři důstojníka mající službu. —

Byl právě lednový, zimavý den, když opětně opouštěl vězení. Vyčkal zase večera a potom lišce vyběhl z budovy. Přál si býti odtud co nejdříve, protože ho nitro páliło vědomím, že už je zanesen mezi ty z důstojníků, kdož se musili zříci naděje, že jim zasvitnou lepší časy. Hazardní hráči, alkoholikové, lidé zaplelení do nečestných peněžních afér, to byla jeho společnost a všichni ti ho považovali za kamaráda, který se k nim plným právem hodí. Jak s vysoka se druhdy díval na důstojníky, o nichž věděl, že mají nějaké opletačky a že jejich popsání není bezvadné. Myslíval si, jak vysoko se nad ně povznese, jak se jednou červené jenerálské podšívky dočká a zatím stal se jeho pánem profós, jehož zdvořilost k trestaným důstojníkům čpěla špatně skrývaným pohrdáním a přezíráním.

Do Puklic dojel v noci a vyhledal svůj opuštěný, ledových chladem naplněný pokoj, jehož spustlý vzhled byl mu stokrát milejší než čistě upravené jizby důstojnického vězení. Přivolaná domovnice rozdělala oheň a on usednuv ke kamnům, přemítal a uvažoval. Všechny naděje a lesklé větrné zámky ho opustily a jen touha po živobytí mu zůstala. Ano, nyní dvojnásob prahl po tom, aby žil, aby se uchýlil, aby se vyvaroval půdu, který by ho hluboko srazil.

Haně oznámil před několika dny, kdy se vrátí a prosil ji téměř pokorně, aby přispěla k urychlenému uzavření sňatku, jemuž nyní nic nepřekáželo. Snad se za tu dobu, co byl vzdálen, nezměnila, snad se necítí pokořenou, že byl potřestán. Ne, jí věří a jejímu otci také.

A polom, až se to stane skutkem, uteče z Puklic a nikdy už se sem nevrátí, nikdy se nechce setkati s bývalými známými, kteří o jeho pokoření vědí.

Téměř bojácně vcházel příštího dne do bytu Valenova. Očekával, že se ho budou tázati, jak se mu ve vězení dařilo a měl připravenou řadu výmluv. Chtěl líčiti, jak přemnozí důstojníci odpykávají si své vězení, aniž by svět o tom něco věděl a že on vlastně měl trest velmi malý a bezvýznamný, který mu nikterak na jeho cti neublížil.

Ale u Valenů přijali ho s velikou šetrností a o vězení ani nezavadili. Hana byla ještě bledší než dříve a jakási pohnutě podala mu ruku. Továrník se tvářil bodře a hned začal o sňatku, že je vše připraveno a že by za čtrnáct dní mohl býti odbýván.

»Jsem se vším, co učiníte, spokojen,« odpovídal, vděčně se naň dívaje.

»Souhlasíte tedy s námi, aby se sňatek odbyl tiše, bez okázalostí?«

»Zajisté, bude mi to velmi milé.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAKUB ARBES:

Z GALERIE ČESKÉHO HERECTVA.

ŘADA II. (NAKLADATEL J. OTTO.)

KATEŘINA PODHORSKÁ — FRANTIŠEK KOLÁR — JINDŘICH MOŠNA — ALBÍNA HEINTZOVÁ — OTILIE SKLENÁŘOVÁ-MALÁ — JAKUB SEIFERT — TEREZIE SEIFERTOVÁ — KAREL KYNEK MÁCHA.

Medailony Arbesovy mají dvojí tvářnost — mají romantiku a mají kronikářskou věrnost. To jsou jeho zamilované iniciály. »Roku 1889 a po mnoho roků před tím sedávala vetchá stařenka v prostinkém šatě skoro den co den na některé lavičce pod akáty na nábřeží — podle Národního divadla. Břímě více než osmdesáti let jest již přílišné, než aby vráskovitá tvář a matné oko nejevilo skoro neustále apathii. A přece zdála se stařenka oživovati vždy, kdykoli v duši její — ať již impulsem jakýmkoli — probuzena vzpomínka na dávno, dávno minulé dny, kdy kouzlem jejího hlasu otřásalo se divadlo . . .«

Úvod čistě Arbesovský — nejasný, mnoho nepovídající — ale přece jenom ve členáři vyvolá mnoho reminescencí. Ne ovšem na Kateřinu Podhorskou (myslím, že málokdo ze členářů bude něco o ní věděti), ale na celou periferii Národního divadla, na ovzduší, v němž žilo mnoho milých a drahých hlav, na okolí, v němž se odehrávaly velké kulturní události. A když už mistr Arbes zařízl do kroniky, volil zase svou zamilovanou formu. Roku 1889 bylo tomu sedmdesát roků, co sběhla se v někdejším stavovském divadle zvláštní, skoro neuvěřitelná příhoda. Tehdejší ředitelka Liebichová svolila, aby v opeře »Červená Karkulka« vystoupilo v úloze Aninky na zkoušku — 12tileté děvčátko.

To byla Kateřina Podhorská — první česká primadona! Po krátkém zájezdu do Lipska byla »panna Kometova« (dcera pražského knihaře Kašpara Chomela) — která pod tímto jménem až do svého provdání vystupovala — tehdejším ředitelem Holbeinem v 15. roku věku svého trvale angažována jako primadona — R. 1827 provdala se za pražského zpěváka Matthiaše Podhorského a setrvala ve svazku pražského divadla stavovského až do r. 1849. Poslední veřejná zmínka slala se o proslavené lélo ženě krátce před jejím úmrtím, když jako vetchá stařenka súčastnila se slavnosti Mozartovy na Bertramce, kde byl Mozart část svého »Don Juana« komponoval.

František Kolár už docela jinak se nám čte. Znali jsme ho a často a rádi vzpomínáme na rázovitou jeho hlavu, na jeho originální řeč. Kolára uvedla k divadlu náhoda. Cestoval roku 1850 jako elév malířské akademie za účely ryze malířskými do Šumavy, nakoukl jednou za kulisy jeviště Prokopovy společnosti — a už byl pro paletu ztracen. Studie Arbesova byla psána r. 1876 — byla sice později doplněna a

změněna, ale proto přece mám za to, že to pravé doplnění Kolára jako herce i člověka nalezneme v medailonu Šuberlově. Není také náležitě propracován medailon Jindřicha Mošny. Mám za to, že přece jenom Arbesovi chyběly některé struny, kterých vůbec nenapínal — jeť o mistrovi známo, že do divadla nechodil. Jako romanetto začíná kapitolka o Albině Heinlzové, o které současníci nevědí jistě o mnohovíc, než o Kateřině Podhorské. Jakub Arbes volí zase svůj romanetovský úvod. »Široký údol východně od Nuslí a Vršovic — mezi Starými Strašnicemi a Záběhlicemi — jeví za jasných dnů k večeru zvláštní fysiognomii. — Však kdožkoli v tichá, osamělá místa ta někdy zabloudil sám a sám za jasného, letního nebo podzimního večera, vracívá se tam mimoděk zas a zase . . . A tak dělo se před více nežli padesáti lety (psáno a poprvé tištěno 1883) i mladé, selva třicetileté sličné paní — dle zevnějšku z distinguované rodiny — která si byla místa ta zamilovala. Náhle zazněl na blízku jasný, dívčí hlas; ale nemluvící, nýbrž něco přednášející — deklamující.

Arbes líčí s dramatickou živostí. Paní stanula a rozhlédla se kolem. Naslouchající paní slyší přednášeti deklamovali Jablonského známou báseň » Tři doby země české« — a poznává, že deklamuje to polo pro sebe štíhlá dívka v prostém, ale čistounkém šatě venkovském s podkasanými sukýnkami. Nad snopem právě nachýlená dívka umlkla.

»Výborně — výborně« — zvolala posluchačka a zatleskala.

Paní ta byla dramatická umělkyně paní Švandová-Pešková, deklamující dívkou slavná první tragická milovnice dvorního divadla v Mnichově, Albína Heinlzová. Paní Pešková ujala se nezištně mladého a slibného talentu a způsobila Albinino vystoupení ve Švestkově divadle u sv. Mikuláše na Starém městě. První debut skončil — fiaskem. Žačka ani učitelka nezdarem nezmalomyslněly. Albína zdvojnásobila svou horlivost a rozpomenula se jednou i s honorářem na svou učitelku. Kdysi totiž , na počátku března, zvěstováno totiž paní Peškové, že složil kdosi na dvorečku třiotýpky nové slámy — dar to od Heinlzových. — V dubnu 1858 nastoupil nový ředitel Thomé a dne 18. vystoupila Heinlzová v titulní úloze Mosenthalovy Debory s pronikavým úspěchem. — V mnichově vynikala Heinlzová v úlohách klasického repertoiru. Medea a Phaedra byly úlohy, ve kterých ji kritika stavěla po bok Rachelce — ale jen krátký čas. Asi v pětadvacátém roce věku svého zemřela v Mnichově tyfem.

Paní Otilie Sklenářová-Malá těšila se od jakživa velké úděl Arbesově. Mistr psal medailon v době, kdy umělkyně byla ještě v proudu svého tvoření — ač byla již na ústupu se slavného svého trůnu. Poslední stránka pietní kapitoly Arbesovy totiž zaznamenává, že paní Sklenářová-Malá »poslední dobou změnila svůj obor, zvolivši místo tragických milovnic obor tak zv. salonních dam a moderních heroin.« Staf Arbesová má svůj stěžejní význam ve své kronikářské části, která svědčí o nesmírné péči mistrově, s kterou shledával obsažný a vítaný tento materiál.

Jakuba Seiferta máme ještě ve svém středu. Často a často ho vídám na zamilované jeho procházce v chuchelské periferii. A zase zajímavý začátek. »Možná,« zahajuje Arbes kapitolu o Seifertovi, »že už dávno zapomenul, že první jeho divadelní pokus stal se» s nejvyšším povolením.« Ochotnické divadlo v Košířích oznamovalo totiž na plakátech, že hraje »s vysokým povolením.« Tedy forma čistě nahodilá. Asi tolik, jako když někde ochotníci hrají kus se svolením Máje, ač se tu jedná o věc prostě administrační. V Košířském divadélku zasloužil si tedy Seifert »první herecké ostruhy«. Jako bylo již divadélko v Košířích pravou zvláštností, stalo se divadlo na Smíchově za nedlouho v pravém slova smyslu první hereckou školou v Čechách. Neboť ani jediné ochotnické divadlo české nemůže se pochlubiti, že by bylo na něm zkoušelo své síly tolik skutečných talentů hereckých, jako na těchto dvou.

Seifert vystoupil v pražském divadle dříve ještě, nežli se ochotníci přestěhovali z Košíř na Smíchov, ale nebyv angažován, odebral se ke kočující společnosti a později poznovu hrál na scénách ochotnických. Jakub Arbes vypravuje zajímavé podrobnosti o nejranějším Seifertově mládí Rodina by si byla přála, aby z Jakoubka

byl kněz — ale nebylo peněz na takové ušlechtilé choutky, a proto dán Seiferl do závodu Haasovců, by se vyučil xylografem.

Víc zajímavou než vydatnou a nějak významnou epizodou pro Seiferla bylo jeho první setkání s Vítězslavem Hálkem. Druhé setkání s básníkem »Večerních písní« mělo už pro Seiferla reálnější ráz. Hálek dal mladému adeptu svou novou tragedii »Zaviš z Falkenštejna,« by se z ní naučil některým monologům. Když byl Seiferl připraven, vypravil se s ním Hálek do divadla, kde zkouška před ředitelem Thoméem šťastně dopadla. Ale Seiferl vystoupil v jiném kuse — v »Panně Orleánské,« v němž mu svěřena malá úložka Lotharinského rytíře Raula. Představení toto (3. května 1863), mělo pro české divadlo význam epochální — Seiferl vystoupil toho dne po prvé současně s Grundem, jenž hrál úlohu Lionela, a Otilií Sklenářovou-Malou, která hrála úlohu Jdulní. S podivením je, že Seiferlovi, jenž slynul svým lahodným a zvučným orgánem, vytýkala kritika slabý, nevypěstovaný orgán. V aréně na hradbách se Seiferl vlastně teprve uchýlil — prorazil tu vlastnosti, která mu byla o prvním jeho vystoupení kritikou jednohlasně vytknuta jako vada — s v ý m h l a s e m! V Zünglově »Červené Karkulce,« ke které Karel B e n d l napsal hudbu, přidělena Seiferlovi úložka milovníka, jenž zazpívá písničku. Stal se z něho řízením osudu operetní, ba dokonce i operní zpěvák. Teprve ředitel W i r s i n g dal Seiferlově činnosti pravý směr a povýšil ho na prvního milovníka. Arbes probírá podrobně uměleckou činnost Seiferlovu a osvěžuje svou kapitolu různými vložkami, reminiscencemi, citáty z referátů i vlastním citátem Seiferlovým o tom, jaký úkol hraje při výkonu c i t. I to »staré železo,« jež kdysi kritik strašilo, dochází v medailonu náležité pozornosti. Arbes zmiňuje se o ústupu Seiferlově z Nár. divadla a o ředitelském jeho poslání v divadle »Hraní«. Seiferl tedy zmizel z ovzduší divadelního jako stín. Kapitolu završí zmínkou o slavném basistovi Palečkovi. Členář, pamětník nedávných událostí, postrádá v kronice zajímavý dodatek — návrat Seiferlův k Nár. divadlu!

Nedávno teprve zemřela paní Ter. Seiferlová, choť Jakuba Seiferla. Byla to milá, sympatická stařenka. Řadu let chodila po ulici v prostém úboru, ale vždy čistá jako jeptiška, elegantní jako malostranská šlechtična. Málokdo ji pamatoval s jeviště — vystoupila již roku 1838 ze svazku divadelního. Ještě se na ni pamatuji — jako ve snách jenom, ale přece jenom mám na ni vzpomínku. Kateřina Podhorská učila ji zpěvu, proslulá herečka Alram-Lechnerová mimice.

Nejzajímavější kapitola uzavírá objemnou knihu. Je dost podivno, jak přichází Karel Hynek Mácha do této galerie. Arbes dovedl najíti nitku a provinouti se labyrintem. Jisto je vlastně pouze to, že Mácha v letech 1834—35 jako ochotník několikráte hrál u Kajetánů a že existují recense o Máchových hereckých výkonech na divadle stavovském. Jakub Arbes provází pěvce Máje na této cestě s úžasnou minuciosností a pietou. Tato kapitola je vskutku obdivuhodná mravenčí pílí, které bylo třeba, aby rozhroušený a rozmělaný materiál byl shrnul v celek. Temperamentně vystupuje Arbes proti J. K. Tylovi, jemuž vytýká, že ve svých recensích Máchu umlčoval. Proč, ptáme se nyní po více nežli šedesáti letech — byl Mácha ignorován »přítelem« recensentem Tylem«, proč tento redaktor, divadelní referent a zároveň také herec, který ani dosahu vlastního nadání hereckého, ba ani svých hereckých prostředků dostatečně neznal, ignoroval pouze o čtyři roky mladšího přítele, který vládl dostatečnými prostředky hereckými a i v úlohách jemu nesvědčících, jako v úloze starého lotrháče v »Haštroši« aspoň čestně obstál? Není nižádné pochybnosti, že učinil tak jako každý redaktor i referent u m l č o v a č i za našich dob ze suverenní moci referenta a redaktora, který může psáti a do svého listu zařaďovati cožkoli a v jakémkoli směru i tónu mu vůbec líbo, a že se ani ve snu nenadál, že po více nežli po půlstoletí bude míti ještě někdo na tom nějakého zájmu a bude se ptáti po vlastních příčinách nápadného a přímo do očí bijícího tohoto ignorování mladého muže, který umlčovače svého duchem i talentem básnickým rozhodně převyšoval.

Z každé řádky, ze všech dedukcí takového druhu je znát mistra a tvůrce Romanet, jenž ze zašlého obrazu vyvinul nádherně, umělé vykombinovanou historii! K.

BEZ VĚNA. (Hra o 4 dějstvích. Napsal A. N. Ostrovskij. Přeložil Vincenc Červinka. Režisér Jarosl. Kvapil.) Pan V. Červinka je nadšeným apoštolem slovanského repertoiru. Pan Mušek přeje anglickému, paní Haunerová-Volrubová italskému, pan Mayerhoffer maďarskému. — Každému, všem se někdy podaří, doslat do repertoiru hru cennou a významnou. Pan Červinka si zapolemisoval dokonce s divadlem — v divadelním programu. Konstatuje, že »Nevolníci« přijala část kritiky i obecenstvo s povděkem. — Aspoň ona část, která správně vidí úkol Národního divadla jako representační české scény v tom, aby při výběru svého běžného repertoiru přihlíželo také úměrně — ne-li již především — k dramatické produkci slovanské, poněvadž v ní a z ní lze už nejspíš čerpati umělecky hodnotné ukázky, které obrážejí v sobě zároveň život a duši národní, třeba by tu nešlo vždycky snad o dramatická díla lehké zábavnosti, skvělé vervy či aspoň hladké rouliny, a také nikoli — berlínského puncu!

Bravo! Nasvědčovalo by tomu, že není pravda, že bývá pod svícnem vždycky tma! Pan překladatel ve své informační kapitolce zasvěcuje nás i do tvorby i do kusu Aleksandra Nikolajeviče Ostrovského (1823—1886). Dramatický obraz »Bez věna«, napsaný a poprvé v Moskvě hraný r. 1879, je z té skupiny divadelních prací Ostrovského, k nimž daly mu podnět dalekosáhlé důsledky, změtky a změny ve složení celé ruské společnosti po pronikavých a otřesných vlivech, nastalých zrušením nevolnictví na Rusi (1861). Stařenka vdova Charita Ignatěvna Ogudalova je živý typ zbylý z takové zchudlé rodiny, která pojednou zbavena mužíků-nevolníků, je v koncích se svým hospodařením, a nedovedouc tvrdým odhodláním k trpkému životu práce zlomiti se starou tradicí lesklého, bezstarostného, požívačného života, touží až chorobně po starých časech, stává se příživnicí. Jsouc mravně otrlá, dbá jen o to, jak by dcery výhodně provdala a sama pohodlně žila. Zvyklá od mládí žíti z práce nevolníků, dělá »nevolnice« z vlastních dcer, kupčí jimi bez ostychu a bez studu za cenu »širokého«, lesklého, sytého živobytí.

Takové umělecké podmalování bývá z pravidla na úkor dramatičnosti. Je tomu tak i ve hře »Bez věna«, která dosti dlouho se probírá z těchto mraků. Ale naproti tomu autor znamenitě osnovu hry rozvíjí a zejména kontrasty, v nichž je jeho síla, v osobách i v ovzduší, bystře na scéně rozvádí. Larisa, dítě této doby, tohoto hmotného i mravního úpadku, chce se za každou cenu dostati z tohoto otráveného domova. Není nijak však motivováno, proč se tak děje a co ji k tomu dohání, ač Larisa volí k motivaci svého úletu slova významná a mnoho napovídající. Volí ženicha, nehezkého, neduchaplného, nebohatého, jen aby se dostala z domu — »po tom životě, jakého jsem tady zakoušela, každý koutek bude mi rájem« — praví své matce. Toho všeho slopy ve hře nejsou. Soudíme na vážné příčiny spíš z následků, než z toho, co nám bylo známo před tím, než jsme poznali vlastní jádro této rozstrpčenosti. Děvče je ovšem k obrazu božímu stvořené, ale jinak nijak zvlášť vynikající. Je to tak zvaná panská slečinka.

Ostrovskij mistrovsky charakterisuje společnost, se kterou nás seznamuje. Jsou to hlavně čtyři osoby, jež jsou sloupem hry a v tom směru bohatě vybavené. Vlastní matka nemá daleko do kuplířství. Není to špatnost vrozená, je to slabost zaviněná náhlým pádem se zlatého trůnu do propasti chudoby. Ohromný vliv na matku má záhadný elegán, jenž bankovky matce vyplácí a slibuje, aniž vám je jasno, proč. Je to příbuzný, je to bývalý ctitel matčin? Teprve později vybarví se z něho vypočítavý chlípník, jenž jako dravec číhal na svou kořist. Tušil, že zde dojde ke katastrofě, a spoléhal na svoje peníze, že mu opuštěnou a zrazenou dívku veženou z náruč.

Nejnápadnější a nejdivadelnější postavou hry je loďař, jenž přišel zhýralým životem na mizinu. Je to tak zvaný originální zjev, samorostlý, drsný, domýšlivý elegán, znamenitý střelec, výstředník, jenž zachovává při tom jistou formu, hrdina, jenž v životě, v románech i v dramatech měl a bude míti nepochopitelný půvab pro ženy. Kouzlu tomuto podlehla také Larisa, podlehla mu tak důkladně, že nás to až zaráží a sympatickou jinak Larisu staví do světla trochu divného. Loďař si zaflirtoval, najednou zmizel a nedal dlouho o sobě věděti. Larisa zatím přijala nabídku nápadníka, jenž ovšem vedle loďaře se vyjímá nesmírně ubohe — ač povahou, ušlechtilostí a jemností nad ním nesmírně vyniká. Je jen naivní, je někdy až komicky zanícený — ale je to dobrotisko, jež je tak zamilováno, že si dá všechno líbit. Tito dva lidé jsou výborně charakterisováni a byli také výborně sehráni (pp. Vávrou a Deylem).

Rozmary ženy jsou nevypočitatelné. Nikdo by neřekl, že by Larisa byla schopna takového činu. Stačilo, aby si bývalý nápadník zavzdychal, poplakal — a už ztratila rozum. Rozlomile provádí autor tento komplot za zády dobromyslného ženicha. Je to komplot bezohledný, je neurvalý, je krutý — ale je připraven tak nenápad-

ně, tak hravě, tak nenuceně, že se nad tím, co se právě odehrává, ani nepozastavíš. Kdyby pan Deyl tak výborně nehrál, tak pevně neovládal oděže své role — snadno se mohlo státi, že jeho návrat do prázdného pokoje, mohl býti znehodnocen — fraškovým závěrem. Tragika momentu byla však tak silná, že ovladla herce i obecenstvo.

Po každém hýření, po každém vyhození z kopejtka dostaví se vystřízlivění. Nejstrašlivější bylo údělem Larise. Loďař se pobavil, přijal ubezpečení, že je milován a že milován bude i na dále — a ledově odchází za svou snoubenkou s věnem v podobě zlatých dolů. Ve hrozné této chvíli ještě byla polupena nabídkou bohatého přítele rodiny, jenž myslel, že nastal pravý okamžik pro jeho plán. Nemá vlastně matky, ženich se jí hnusí, ten, kterého tolik milovala, ji odhodil — co jí zbývá? Jen smrt! Ale kde nabrat síly vrhnout se do ledových vln Volhy? Jakým by byl dobrodincem ten, jenž by jí zbavil života? Zde ovšem vyčuhuje macha. To dobrodisko, ten měkounký ženich je vyvolen k tomu, aby svou nevěstu zastřelil. Slane se to nějak mlhavě, nějak záhadně, jak se to dělává pro obhajování před porotou — ale faktum je, že tak skončí tato hra — docela nesympaticky, docela mimo dohady a mimo očekávání. Krása hry jeví se ve vystižení charakterů a v líčení společnosti, její mravů i nemravů, jejích zvláštnůstek i podivnůstek. Znamenitě je vystižena matka Larisina, ač nemá mnoho příležitosti k výkladům. Paní Marie Hübnerová sehrála ji znamenitě. Ta elegance, s jakou dožaduje se na bohatém chlípníku pomocí! A ten humor, s jakým přepadla loďaře! Ve hlavní roli očekává se výkon paní Gzovské, která měla u nás úspěch fenomenální. Paní Leopolda Dostalová byla pověřena úkolem tedy dosti ožehavým. Rozumí se samo sebou, že se bude srovnávati Mám za to, že paní Dostalová se tohoto srovnání báti nemusí. Scénu s loďařem nemůže nikdo líp zahráti. Pan Vávra učinil z jadrného furianta figuru originální — sympatickým by tohoto holdegrona neučinil ani anděl, kdyby ho hrál. Originální poslavička herce-šaška poskytla panu O. Boleškovi příležitost, projeviti svou nejvlastnější hereckou stránku, zatrpklý, řezavý humor. Pan Želenský maskou i hrou záhadného elegána činil zajímavým, pan Tesař zcela správně volil pro svého lehkomyslníka mluvu lehkou, skoro ledabylou, světácky navinulou. Episodní role dobře sehráli sl. Červená, pp. Mušek, Wiesner a Váňa, jenž cosi leskného přinesl do scény. Překlad Vincence Červinky, jak vidíme i ve »Květech,« je výborný. Jaroslav Kvapil šel po stopách autorových intencí. Povolží a obydlí statkářčino, jen dvě scény, ale obě zasahují hluboko do hry. V obou případech se Kvapilovi podařilo ráz děje plně vystihnouti. —r.

SENIOR ČESKÝCH KNIHKUPCŮ A NAKLADATELŮ PAN FR. A. URBÁNEK byl těžce nemocen a dlouho zápolil s úpornou chorobou, která již již zdála se vítěziti nad nepoddajným jeho organismem. Jubilejní vzpomínka, kterou srdečným pérem napsal do Národní Politiky F. A. Šubert, vypadala jako vzpomínka na rozloučenou — s prací i životem. Sebe vydatnější, sebe neomylnější lék nemohl na pacienta líp působit, než tento Šubertův feuilleton. Pan F. A. Urbánek byl ještě povážlivě churav, když článek vyšel, ale už znamenalo mnoho, když si jej mohl přečísti. V pacientovi jakoby probudil nové síly — rozhodně v něm osvěžil touhu po životě, lásku k práci. Zastavoval jsem se ob čas v závodě a vypátával se obou synů páně Urbánkových po zdraví jejich otce. Zprávy zněly neblaze — už jsem si ani netroufal zastaviti se a popřáti se, jak se nemocnému daří. Ke konci dubna nakoukl jsem do knihkupectví a ptám se staršího syna, je-li líp. Místo odpovědi vyzval mne pan Fr. Urbánek, abych se šel na tatínka podívat. Ke svému radostnému překvapení zastihl jsem pana F. A. Urbánka v kanceláři (notabene hned o osmé hod. ranní!) v nejpilnější práci. Senioru českých knihkupců a nakladatelů k tomuto veikému vítězství v boji s úkladným nepřítelem blahopřeji co nejsrdečněji! —r.

NOVÉ KVĚTY. Vydavatelstvo Květů neodolalo nárazům obecné touhy po změnách a dalo nejstaršímu našemu listu belletristickému nový šat. Obsah rozšiřuje překlady pozoruhodných zjevů z cizích literatur a přidává essaye literární a jiné, jichž pořádání svěřilo dru. V. Jiřinovi. Také illustrace, černá i barevná najde nyní místa ve Květech, jichž tradiční výzdobou dosud byly kresby Alešovy. První číslo v nové úpravě se presentuje velmi sympaticky; je zdobeno reprodukcí barevného lepty Šimonova, karrikaturou Nejedlého a dřevoryty Adámkovými. V části literární zachovává redakce dosavadní směr, určovaný pouze zřetely uměleckými beze všech sklonů stranických. Shledáváme se tu s českými autory: Sovou, Svobodou, Langerem, Šimánkem, Martenou, Horkým, Schäferem, Trévalem a j.

Toto číslo vydáno dne 8. května 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 27.-28.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

O. ŠIKYŘOVI.

Roma! Roma!

Když malíř Emil Šerý slyšel před dvěma lýdny loto slovo hlaholiti pod obrovskou klenbou římského ústředního nádraží, zdálo se mu, že je to zvuk polnice, volající k útoku. A celým tělem proběhlo mu zvláštní rozkošné chvění, podobné lehké horečce, jaké se zmocňuje člověka, jehož touha dochází konečně splnění. A připadal si jako legionář, vrhající se do bitevní vřavy, aby zdeptal nepřítele a laurem ověnčil svou vítěznou zbraň.

Ano bojoval a státní cena, jež umožňovala mu jednoroční pobyt v Římě, byla jistě velkým úspěchem, to byl postup do předních řad, jež rozhodovaly o vítězství.

Byl si ovšem příliš dobře vědom, že teprve nyní nastává pravá chvíle, půlka, v níž buď padne, nebo vyjde co vítěz. Prostřední cesty pro něho nebylo, tu zavrhovala jeho umělecká hrdost.

Najal si byt na Esquilinu, v tichém zákoutí nedaleko chrámu San Pietro in Vincoli, v němž Michelangelo uložil mohutný fragment svého díla, Mojžíše. Měl vše vyjednáno již z Čech, adressu signory Murandi mu udal přítel, jenž ztrávil v Římě skorem půl roku a jemuž se zalíbil ten tichý koutek a přívětivá stará paní, upozorňující ho na vše, co jen poněkud ho mohlo zajímati.

Byl mu vděčen. V tom útulném pokojíku a ve společnosti staré paní, jejíž rysy nepozbyly půvabu, jímž rozkvétaly za dnů mladosti, nalézal poněkud náhradu za hřejné teplo, jímž sálal domov. Zanechal ve vlasti duši, jež mu rozuměla, dívku, jež ho milovala s čistým zápalem první lásky. Jak byly zarosený ty dobré pomněnkové zornice! Dosud cítil na ruce několik vřelých krůpějí, jež jí vyhrkly z očí při rozchodu. A jak měkce a vroucně zněl hlas její, když ještě do vlaku mu šeptala:

Budeš vzpomínat? Nezapomeneš na mne? Jak mohl na ni zapomenout, na ni, svou sladkou milenku, jež s bystrým porozuměním a pýchou sledovala každý jeho úspěch, povzbuzujíc ho, když někdy byl znechucen intrikami a kolerií, jež dopomáhala lidem málo talentovaným k zájmu veřejnosti? Jak mohl na ni zapomenout, na to její dobré srdce, jehož každý záchvěv palřil plně a bezvýhradně pouze jemu?

Vzpomínal na ni každé chvíle, když nové krásno ho uvedlo ve zbožné nadšení. Hned druhého dne spěchal do Musea na staroslavný Kapitol a v němém úžasu stanul před zázrakem antiky, všemocnou bohyní srdcí, Venuší. S krásnou a čistou smyslností nořil se do tajemství těch podmaňujících forem, bylo mu, jakoby z té poesie vanul k němu svobodný duch oné doby, v níž rodila se takové díla. A tím živěji a bolestněji cítil ubohost a malost dneška. Kdysi zdobily olympičtí bohové a bohyně vzdušné sloupové síně patriciů, nebešťané hostmi byli na této zemi, odkud je dnes vypudil nedostatek smyslu pro krásné tělo do musejních síní.

A téhož večera psal té, kterou miloval, dopis, jehož věty zářily odleskem té krásy, jíž napojila se jeho duše.

Mistrem krajanem, jehož slávu založily obrazy, na nichž v nesčetných variacích zachytil moře, byl uveden do veselého kruhu umělců, mezi mladé talenty, na jejichž čele a kučerách se zavěsilo již několik lístků se stromu Apollova.

Všem vířily v hlavě sny o úspěchu a slávě, jako víno. Mistr rád zapadal do toho mládí, mezi ty mladé lidi, již neznali dosud závisti a neradovali se dosud z neúspěchu jiných. Neměli na to kdy. Tvoříce snaživě za dne, scházeli se večer k intimním schůzkám, jež se někdy prodloužily dlouho přes půlnoc a mnohdy vítali s čarovné terasy Pincia východ slunce. Bohemství jejich nebylo jen ve slovech, ale v srdcích a duších zjemněných uměním a proto všechny poutala bratrská upřímnost. A starý mistr si často vzdychl:

Kdybych jen na měsíc byl jedním z vás! Šerý hned prvního večera byl sympaticky zaujat mladým francouzským sochařem, Juliem Trézardem. Mistr ho označil za nejtalentovanějšího z celé družiny a Šerý byl potěšen, když temperamentní Francouz s ním zapředl hovor. Ovšem, že to šlo velmi zvolna, neboť francina jeho zněla zcela jinak, než tryskala a kypěla ve vělách sochařových. Ale ten byl trpěliv a s jemným taktem vypomohl tam, kde jazyk Šerého poněkud klopýtal.

— My máme Čechy rádi, pravil, neboť nezapomínáme, že jeden z vašich králů proléval za věc francouzskou svou krev na poli u Kresčaku. Mimo to znám dobře Čechy, co výborné gymnasty. Někteří z nich mají opravdu nádherná těla!

Při třetí schůzce vyprázdnili na bratrství několik pohárů zlatožlutého vína orvietského a Šerý získal přítele, k němuž mu mistr blahopřál.

Hovořili o svých plánech. Trézard měl v duši nádhernou vidinu, opojný sen, s něhož jednoho dne měla spadnouti rouška a hotové dílo se zjeviti světu a vyvolati výkřik úžasu i obdivu. Byla to kamenná epopej lidstva, něco jak Hugova »Legenda věků.« Panenskou, nerozvitou krásou Evinou měl býti zahájen cyklus. Do sladkého půvabu jejího těla chtěl vlíti horkou krev a osudovou moc ženy nad mužem. A poslední slokou mramorové básně měla býti poslava Francie, do níž černá orlice zalíná své mohutné spáry.

Jeho hlas se chvěl, když líčil tuto poslední poslavu. Šerý chápal. To mluvil syn země, jež po tolika slavných vítězstvích byla přemožena barbarskou Germanií, tak často sklánějící své čelo do prachu před gallskou převahou.

Ale hořce vzpomněl na Čechy. Řekl:

— Ty nemusíš zoufati nad osudem Francie. Je stále silná a za Sedan může přijíti odveta. Ale nám vzalo jedno jméno veškeru naději: Bílá Hora!

Tehdy se rozešli mlčky s vřelým stiskem ruky. Šerý zachytil několik nálad u Colossea a na Monte Pinciu. Tvořil hravě a lehce, cítil, že v tomto ovzduší, na půdě, kde každým krokem se vybavovaly výjevy ze slavné minulosti, duch kvete a svěže se rozpíná. Ale nebyl krajinářem, těch několik obrázků nahodil jen proto, aby nezahálel. Když vkročil do amfiteatru Flaviův, viděl jakoby ve snu římské krasavice na mramorových sedadlech, slyšel hlučeti plebs a řváti hladové šelmy. A v pozadí, schoulen k mohutnému zdivu; byl hlouček křesťanů a mezi nimi ozářena sluncem stála dívka, rozkvetlá panna, zbavená oděvu a klidně očekávala smrt —

To byl obraz, který viděl. A již tehdy si předsevzal, že zrealisuje pouhý sen.

Byl teplý březnový večer, elektrické svítilny zaplavovaly bílým jasem korsa, kypící ruchem. Do hluku ujíždějících vozů mísily se sladké zvuky italštiny, jež tu zněla zcela jinak, než v Benátkách. Ženy římské nejsou tak svěží a graciesní jako Benátčanky, plet jejich není tak svítivá, ale Šerý přece postřehl několik nádherných ženských zjevů, výrazné junonické krásy, hrdého profilu. A všem hořely pod sametově sklenutými oblouky obočí vášnivé oči, jako opojný plamen.

Šerý šel kolem čtyř fontán, přes Quirinal do via Cavour, kde v útulné vinárně měli schůzku s Trézardem, jenž ho chtěl seznámiti se svými římskými přáteli. Byl to majitel závodu s uměleckými předměty a disponent banky. S prvním měla přijíti také paní, o níž se ale sochař zmínil jen několika slovy.

Přítel ho již očekával, ale byl dosud sám. Pil a l e a l i c o, jehož byl vášnivým ctitelem, ale Šerý dal přednost zlatě zářícímu moku orvietskému, vonnému a lahodnému, jako polibek. Trézard zalím několika slovy charakterisoval očekávané.

Pokračování.

EMANUEL ŠL. Z LEŠEHRADU:

ISRAELSKÉ DCEŘI.

Sionu zbloudilé pláče, v zajetí severních krajin,
s nezkrotnou touhou
po slunné otčině dálné, kterou si v snění svém kouzlíš
nádherou skvoucí,

na moji hlavu, ó, Esther, polož svou rozkošnou ruku,
ruku svou vroucnou,
na které ulpěla krev tvých zkrušených, zmučených předků
odešlých věkův,

zapěli toužím ti píseň, bratrskou, laskavou píseň,
východní píseň,
která nechť skane ti k nohám, podobna purpurné kytce
sionských růží! —

Ó Esther! —
V slovech tvých zvěsti mi šumí pralesu libanonského,
Sionu dceři!
srdce tvé harfou mi úpí nad proudy babylonskými,
Sionu dceři!

Z očí tvých západ mi žehne, západ, jenž ladil kdys k žalmům
Davida krále,
posvátný plamen v nich hárá, zdušený popelem věků,
Bethsabe pozdní!

Vzpomínáš ve snách dob zašlých, s Jahvem kdy Prorok váš mluvil
na hoře zářné,
vzpomínáš přechodu mořem z otroctví faraonského,
zázraků v poušti?

Vzpomínáš úpadku kmene, Bar Kochby zoufalých bojů
na troskách říše,
kdysi tak hrdé a mocné?!

Ó žale!
Uchyl své čelo v mé dlaně, zaplač, ó Sionu dceři,
snědá má Esther,
tisíce předků tvých možná v chvíli té roní své slzy
z hnědých tvých očí . . .

S tebou bych slál chtěl teď u zdí zbořených Jerusaléma,
plakali s tebou
nad kmenem rozvátým světem osudem proradně krutým
z otčiny žírné . . .

Cosi, jak královský šarlat bývalé moci a slávy
kmitá ti v očích,
co sebou přinesla's z vlasti do cizích mrazivých krajin,
odkaz tvé rasy,

Černá zář vrkoče zpíjí vuněmi rodných tvých zahrad
za nocí jarních,
touha kdy dálné tvé sestry probouzí na sirých lůžcích
k slavnosti lásky.

Ó, Esther!
Zapomeň v důvěrné chvíli bolestných, zapadlých věků,
Sionu pláče!
Šalamoun čekající jsem zjevení Sulamil sličné
v paláce dveřích,

růžemi skropil jsem mramor, kterým tvá posvětí noha
v opáncích z cedru,
komnaty vonné jsem zkrášlil přepychem čalounů, skvostů
k přijetí tvému,

večer, kdy zvěnčenou skráň pak uhostím do tvého klína,
poraněn láskou,
uslyšíš řinouti z rtů mých za vzdechů sloňové harfy
Velezpěv písní!

MARTIN LAUB:

MARKÉTKA SLUNÍČKO.

PAMÁTCE MARIE ŠL. BARTOŇOVÉ Z DOBENÍNA POSVĚCENO.

V zapadlém městečku jižních Němec, kdesi při Rýnu, narodilo se chudému kantoru děvčátko, krásnější jarního kvítí.

Dívalo se na svět jasně modrýma očima, bohatý zlatý vlas vlnil se mu úbělem skrání a věčný úsměv perlil se na jeho rtech, půvabných jako ústa Madonny.

Po matce zdědila jméno Markétka. S lety rostla i její krása, a když se rozpučela v pannu, potěšovala každého, kdo na ni jen pohlédl. Říkali, že přišla z pohádky sem do toho horského hnízda, neboť vznášela se lehce a půvabně, jako luzný zjev nějaké víly, šla-li městečkem.

Vše oživlo jejím úsměvem, jako pod prvním políbkem jarního slunka. Tiché a zasněné uličky procitly, domy se starobylými štíty probudily se ze svých snů, okénka se otevřela a z každého dvojice radostně užaslých očí provázela ji, dokud nezašla. Městečko skvělo se, jako zalilo sluneční září.

Pro tuto čarovnou moc, jíž všecko magnetisovala svým úsměvem, jíž rozjasnili dovedla vše, nač pohlédla svýma jasnýma očima, říkali jí Markétka Sluníčko a záviděli starému kantoru, že ho nebesa obdařila takovým klenotem. Však také byl na ni hrd, a naučil ji všemu, co ji mohlo ještě výše povznésti nad úroveň všedního života.

Měla krásný, zvonivý hlas; chvělo se v něm stříbrné jásání zvonků a arpegia harf, i naučil ji písním, jaké ještě nikdo neslyšel, a lidé, kteří je poslouchali, odcházeli sklíce pohnutím. — A když zpívala v kostele, tu zdálo se, že sám anděl boží rozlévá šerem svatyně své loužící

lony k oltáři s obrazem Vykupitele, a lidem lajul se dech, oči se zamlžely a hlavy se schýlily hluboko k prsům. Ba stávalo se, že i její otec, doprovázeje ji varhanami, ustal ve hře, neboť slzel pohnutím, a noty tančily mu divoce před očima. A tu byla v kostele tak posvátné ticho, jako by jím kráčel sám Kristus Pán. Jen Markétčin zpěv vroucně lahodný nesl se z kruchty k obrazu Trpitele na oltáři. A kdo by se v tu chvíli zahleděl ve tvář Spasitelovu, zřel by, jak jeho oči podivně září a s vlídnou něhou ulkvívají na Markétce Sluníčku.

Když seběhla s kruchty, hleděli na ni dlouho všichni věřící se zalíbením a byli jed pevně přesvědčeni, že jest vílou z pohádky, a že jistě, ani jinak není možná, přijede si pro ni nějaký krásný princ ve zlatém voze, taženém ohnivými oři, a odveze si ji na svůj zámek.

I Markétka snívala často, tak večer, když hvězdy lily své modré světlo do její světničky, o takovém princi, jehož čelo jest bílé jak padlý sníh, kadeře vlnivě spadají mu až na ramena, zlatě plavý vous chví se nad jeho jemnými rty a kadeří se na bradě, a jehož hnědé oči jsou plny té vroucí, neskonalé lásky, jíž si Markétka přála poznati, a jež se tolik liší od lásky lidí. Stranila se všech jinochů z městečka, až jim toho bylo líto, že jest tak pyšna, a mnohý velice se prolo rmoutil, neboť ji všichni měli rádi. —

Ale Markétka snila jen o s v é m princi, že pro ni přijde, že pro ni m u s í p ř i j í t, a odvede ji do svého království, jemuž ani jediné není rovno zde na zemi.

Ne, ve zlatém voze s ohnivými oři; toužila, aby přišel sám se svou láskou, v ruce poutnickou hůl, a šli by pak spolu dlouho ruku v ruce a v očích svatě ohně.

Tyto sny učinily úsměv Markétky Sluníčka ještě luznějším, naplnily ho nadpozemskými půvaby, až se lidem zdálo, že městečkem kráčí světice, a byli naplněni jakous zbožnou radostí.

Tak Markétka obdařila všechny svým půvabem. Za její úsměv šli by do boje.

Od nějaké doby však Markétka Sluníčko málo vycházela z domu. Každý se po ní ptal, každý jí postrádal. Městečko rázem sesmutnělo. — Uličky zavřely se do svých snů, starobylé štíty zapředly se v síť dum, lidé chodili jako ve snách, všude jen smutek a tesknota.

Markétka chřadla touhou po svém princi. — Vídávala ho často ve snění, krásného, tak vznešeně krásného, usmívala se naň, dotýkala se ho, ale přelud zmizel a Markétka procitla v chudé světničce. Lidé plakali a volali: »Uzdrav se, Sluníčko, pojď, potěš nás!« Markétka však vadla víc a více. Ale len její úsměv jí zusťával, jen že byl již tak nebesky tajemný, až lidem se tajil dech.

Snila o svém princi, a jeho milý obličej zdál se jí tak známý, tak určitý, jako by ho již někde viděla. Vzpomínala, ale nevzpomněla.

Světnička byla stále plna lidí, kteří ji zbožňovali, všichni plakali, tajně, aby neviděla jejich slz, a těšili ji: »Brzy se pozdravíš, naše Sluníčko!«

Ale Markétka cítila, že dni její jsou sečteny. A přece věřila, že princ si pro ni přijde, ten krásný j e j í p r i n c. Když Smrt klepala již zvenčí na okénko, zazářily jí oči, pojednou všecka oživla a žádala si růží, aby j e j mohla důstojně přivítati. Věděla, že m u s í přijít.

A tu jí s pláčem sdělili, že nemohou jí růží přinésti, neboť bylo uprostřed zimy, a luže se rmoutili a sesmutněli.

Markétka, uslyševši, že růže již dávno odkvetly, usmála se, ale úsměvem tak smutně teskným, že stařý kantor, který stál až u lůžka, nemohl se zdržeti, aby hlasitě nezaplakal.

Tu u dveří zašumělo, a lidé se rozestupovali. Ve světničce zavládlo úplné ticho; všichni užasli a nehybně stojíce, zírali s úžasem na cizince, jenž kráčel zástupem k loži Markétčině.

Jeho čelo bylo bělejší padlého sněhu, vlasy uprostřed rozčesané, vlnivě spadaly mu až na ramena, zlatě plavý vous chvěl se nad jeho jemnými rty a kadeřil se na bradě a jeho hnědé oči, plny vroucí, neskonalé lásky hleděly na Markétku. Úbělovou rukou svíral poutnickou hůl a druhá shrnovala jeho roucho v řasy, naplněné nejkrásnějšími růžemi.

Markétka Sluníčko radostí vykřikla a vztáhla k němu ruce. Přišel! Její princ přišel! Zrovna, jak o něm snila: poutnickou hůl v ruce, v očích plno lásky.

Skloniv se, sebrásl jí všecky růže do náručí a políbil ji na čelo. Markélka pocítila rajské slasti a usnula, aby se již neprobudila.

Neznámý odcházel užaslým davem. U dveří se zastavil a pohleděl ještě jednou, naposled s tím svým zvláštním úsměvem, jenž se tolik podobal jejímu, na Markélku. Pak rychle vyšel ven.

Než se lidé vzpamatovali a vyběhli za ním, vstupoval již do jejich kostelíčka.

Naplněni posvátným tušením, běželi tam. — Nenalezli nikoho.

Jen Kristus nad oltářem se přívětivě usmíval, oh jak mu byl podoben! — a na oltáři, zrovna pod ním, ležela čerstvá, jako právě utržená růže.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

To byly jenom nepatrné mráčky na krásně vyjasněné obloze. První její hodina u slavné učitelky zapsala se jí nevyhladitelně v paměť. Ty mezery, ty úžasné mezery, jež se najednou objevily jako rokle a propasti tomu, jenž se dostal na výšinu. Byla to spíš generální přehlídka dosavadního jejího kulturního zanícení. »Jsi jako zanedbaná školka,« řekla paní Sklenářová-Malá se shovívavým úsměvem, »kde je všechno přeházeno, kde je sice mnoho vzácných sazeniček, ale všechno roste pohromadě, bez ladu a bez skladu. Především je třeba, abys uvedla nějaký systém do své četby. Nečti všechno, co ti náhoda nastaví do cesty — škoda času, škoda energie, vyčerpané na takové nicotné knize. Nemáš tolik, abys si mohla sama všechno vybírati a kupovati. Neznáš věcí, které má a musí znáti každý intelligent, neřku člověk, jenž se chce věnovati divadlu a jenž má vzděláním i pochopením imponovati lidem jemného, vytříbeného vkusu, velkého vzdělání. Až dorosteš, zastydíš se za mezery, s kterými jsi přišla ke své učitelce.

Nepřijdeš nikterak do rozpaků, co a jak . . . jsou tu krásné, znamenitě vybavené knihovny, které se ti musí státi chrámem, kam si denně zaskočíš aspoň na jeden oltářenášek. Četbu si vyvol sama — z každé národnosti něco, ale rozhodně aspoň ty velehory. Zapisuj si každou knihu, kterou přečteš — uchvátí-li tě něco, opiš si takový passus. Po letech ti bude zápisníček nejmilejším společníkem — bude ti, jakobys' se procházela nejnádhernější zahradou. Máš co dohánět, milé dítě.

Do divadel musíš chodit jako do školy. Není tak špatného divadla, není tak špatného herce, od něhož bys se něčemu nemohla naučiti. Čím zjevnější vady a nedostatky, tím líp pro toho, kdo se do umění teprve zasvěcuje. Nevynechej nic, co souvisí s kulturou — všechno se ti hodí, všechno můžeš jednou potřebovat. Do divadel se dostaneš zadarmo — podáš-li si žádost k ředitelství, každé ti jako mojí žačce vyhoví. Při tom při všem nemusíš zanedbávati to, co ženě především patří — domácnost. Nenavykej si hned na začátku své kariéry dělat kněžnu nebo princeznu. Nespoléhej ve všem na svou matku — totiž — abys mi rozuměla — neučiň ze své maličky svou hospodyni, svou služku . . .

Červenáš se. Vidím, že chceš protestovat. Vyslechni mne . . . jsem tvoje učitelka, mám bohaté zkušenosti, a v těch je mnoho smutných, mnoho výstražných. Naše dramatické adeptky upadají v povážlivou chorobu. Přeceňují se, myslí si o sobě buh ví co, a svému nejbližšímu okolí jsou pravou metlou. Všechno kolem nich aby je poslouchalo, obskakovalo je, posluhovalo jim, staralo se o ně — ona, budoucí diva nebo heroina je nad takové malichernosti povznesena! To mívá velmi neblahé a velmi nepříjemné následky. Taková rozhýčkaná panenka si zvykne na pohodlíčko, je nesamostatná, je lenivá, je rozmazlená, a z pravidla jí v divadle všechno schází. Sama si na nic nepamatuje — a ti, co jí posluhují, nemohou míti přece všude oči, pro všechno porozumění.

Těch dramatických adeptek, které by mohly míti svou komornou, jsem poznala velice málo. A mám za to, že, kdyby i byly, že by za mnoho nestály. Každý člověk se musí probít k úspěchu

trním a hložím. Panenky, které neposlechly a neřídily se mými pokyny, tuze špatně pochodily. Herečka musí se starat o své umění zrovna tak jako o svou domácnost. To ji nejvíc šlechtí a nejvíc prospívá — to jsou vlastně ty jediné, ty pravé její radosti. Často a často doběhla jsem si před zkouškou do tržnice, nakoupila, čeho třeba v domácnosti, všechno zařídila — a nikomu nevypovím svou radost, když jsem všechno zastala a vše uvedla v chod. Jenom velcí páni si nenatahují sami hodin a nezalévají kytek. Mně by se bylo zdálo, že ty hodiny jsou pro mne ztraceny, že ten květ, který jsem vláhou neopatřila a nepopoháněla, nevykvetl mojí zásluhou — a už by mne tolik netěšil.

Zdá se ti to být nicotné, malicherné že ano? Však myslím, že už také i to tvoje jablíčko červíček načal. Zvykej chudobě, a nouze tě neohromí. Nemysli si, že na tebe čeká nějaký báječný blahobyt. Až budeš nahoře, na nejvyšším stupni svojí kariéry, až si vydobudeš gáži, která je tvému umění přiměřená a poměrům odpovídající — poznáš, dušinko moje, žes na tom hůře, než ten švec, jenž nám boty šije, mnohem hůř, než ten hokynář, na kterého ohrnujeme nosánek. Na toho hraběte nečekej — ta trefa u divadla je velice vzácná, — a toho milionáře se teprv nedočkáš, poněvadž těch je ve světě tak po řídku jako magnolií v parku. Vdáš se, jako se vdávaly herečky před lebou a jako se budou vdávati po tobě. Bude ten tvůj vyvolený buď novinářem, umělcem, nebo úředníčkem — a dáte-li ty svoje gáže dohromady, tuze mnoho tisícovek ten součet dělat nebude.

Ty budeš v takovém páru vždycky parádním koníčkem, jenž se musí spolehnouti na svého druha, jež je tím pravým tahounem. Nebudete míti nikdy nazbyt — nebudete mít na školné, přijdete do rozpaků o činžovním termínu, budete dělat dluhy, vypravíte-li se do světa. To je tvoje planeta — přála bych ti ze srdce jinou, ale zpravidla to vždycky takto dopadne. Proto je třeba na to pamatovat, proto je nutno, stromek, dokud je mladý, narovnávat, aby nerostl na křivo.

Učit tě chci s radostí a láskou. Poznáš brzo, že toto učení není žádné mučení. Umělec má a musí býti především člověkem. Nemám ráda tyhle výstřednosti tak zvaných slavných lidí — ale ještě trapněji se mne dojímá, vidím-li, že svět takové bizarrnosti ještě obdivuje a velebí. Není nic krásnějšího a ušlechtilejšího nad skromnost. Velikášská nadutost je jenom znamením malého vzdělání. Není nic trapnějšího nad podívání na takového domýšlivého, arogantního a do sebe zamilovaného umělce. Je jako křehoučká nádoba — zavadíš o něho, a celá jeho velebnost změní se rázem ve střepy. Pravda, herec bývá snadno vznětlivý a je pochopitelno, je-li nervosní — ale hloupý, ješitný nesmí býti. Mívali herci ve zvyku, že svým zevnějškem, chováním, chůzí, ba i hodně nápadným, křiklavým oblekem na sebe upozorňovali. Toho přece není zapotřebí — jen jednu starost má a musí míti každý herec — aby napadl, aby vynikl svým výkonem, svým uměním!

Pečuj o svou duši, pečuj však také o svoje tělo. Ve zdravém těle zdravá duše. Zbytečně neponocuj — časně ráno vstávej. Čím větší herečka, tím déle se provaluje na loži. Spí-li malá solistka do devíti — vstává heroina nebo primadona o jedenácté. Navykni si prostý, jarý, radostný život. Nejveseleji ti bude, když si ráno vyběhneš do zdravého vzduchu. To je člověk jako znovu narozen. Nějaký sport si vyber, a uvidíš, že ti půjde znamenitě k duhu. Otužuj tělo, nedopusť, aby zlenivělo, aby zženštilo — taková žena pranic nevydrží, každou chvilku poslonává, všechno ji unavuje, rozčiluje a zmalomyslňuje. To je asi všechno, co jsem ti chtěla vštípiti v paměť. Mne, děvenko, neoklameš — a podaří-li se ti, že i mne obelstíš, nezklameš sebe — škodě, kterou bys chtěla ututlati, nikdy neujdeš.«

Paní Sklenářová-Malá nikdy potom už takovým způsobem nemluvila. Její bystré, pronikavé oko všechno poznalo. Zdržela se jednou ve společnosti dlouho přes půlnoc. Vykoupala se, vše možné činila, aby stopy probděné noci zahladila, ale sotva že stanula umělkyni tváří v tvář, hned jí řekla: »Očička mají touhu, dohonit, o co byly ošizeny.«

Cesty k umělkyni byly jí pravým svátkem. Bylo to zvláštní učení, docela jiné studium, než o kterém slýchala vypravovat. Umělkyně na-

před hledala duši kusu, duši figury, kterou se svou žačkou studovala. »Tu Magelonu,« řekla na příklad, »musíš si představit tak živou, jakoby tu s námi seděla a s námi rozmlouvala. Nemysli na odchylky, které ženu tu v podrobnostech jinak utváří — prozatím nesmí pro tebe existovat ani kostým, ani zvláštní, podivuhodná situace, ve které se ocitla. Je to především žena — žena silná, žena charakterem obdivuhodná. Pak teprve studuj dobu, ve které žila a dobře si všímej jejího okolí . . .«

A najednou, mimo nadání — nemluvila s ní paní Otilie Sklenářová-Malá, ale Magelona.

To zasvěcování, to prohlubování role, to vyhledávání všech těch prvků, z nichž se sléval jeden celeček, jedna partie role, bylo to nejzajímavější, to nejpůvabnější. »S každou novou rolí,« vykládala umělkyně, »musíš začít od základu. Především je nevyhnutelno, pročíst, prostudovat celý kus. Povím ti, jaký já mívala dojem, když jsem dostala novou roli. Bývalo často nesnadno, opatřili si knihu nebo rukopis. Za našich dob nevycházelo všechno jiskem. Když jsem konečně knihu sehnala, bylo mně, jakobych se dostala do nového, neznámého stavení. Člověk běhá bez určitého záměru s místa na místo, po schodech nahoru a dolů, seběhne do sklepa, vyběhne na půdu, vykoukne vikýřem, rozeběhne se do zahrady, proběhne všemi pokoji — ale při tom vlastně ničeho neviděl. Po prvním zmatku, když byla touha, zvědavost poněkud ukojena, dojde řada na podrobnější prohlídku. Byla's ve sklepě, a nepovšimla si, že je tam studánka s ledovou, jako křišťál čistou pramenitou vodou, na půdě pod hambalkami našla's staré knihy, vázané a kované, a což teprve všechno jsi přehlédla v pokojích! Co tam bylo krásných věcí ve starodávných skříních, co umělecky cenných obrazů na stěnách! Myslíš, že už všechno znáš, že už v domě není ničeho, o čem bys nevěděla, A najednou objevíš tapetové dvéře, dostaneš se do chodbičky, octneš se na uzounkém schodišti, plna tajuplného rozrušení opatrně sestupuješ a ocitáš se v pokoji o patro níže.

Tak tomu je na vlas se studiem rolí. Prostudovala si ji, umíš ji na paměť jako násobilku, a jsi přesvědčena, že už se nedá na výkonu nic změnit, nic zlepšit. V noci se ti o roli zdá, ráno se probouzíš a myslíš na svou hrdinku. To je důkazem, že i ve snách byla s tebou. V takovém studiu bylo by marno duši namáhat. Je třeba, jinak ji zaměstnat. Dáš se do čtení zajímavé knihy, jdeš do kuchyně a žehlíš košile. Holka ti něco vypravuje svým přirozeným, prostým způsobem, ty ji pozorně, se zalíbením posloucháš, zapomeneš na svou roli — odpoledne si někam vyjdeš, dobře se bavíš — a na roli jsi zapomněla jako na smrt. Na večer stane před tebou jako živá — je v kostýmu, je upravena jako na jevišti. V tom s údivem pozoruješ, že to a ono se ti na ní nelíbí — dáš se znovu do studia a nemůžeš pochopiti, kde se nabralo tolik nových podrobností, kde se nabralo v tobě tolik nových nápadů.

Tak jsem studovala, tak jsem tvořila od té chvíle, kdy jsem samostatně pracovala, kdy jsem samostatně myslela. Učitelka může dáti jenom návod — studovat, tvořiti musí každý sám. To nejsou herečky, jež s každou rolí běží ke svojí učitelce o radu. Učení naše je vlastně pouhým zasvěcováním — v kom je pravý talent, jiskra, ten podle návodu studuje a tvoří sám. A toho buď paměťliva — sama se uč, sama se vzdělávej, sama tvoř, sama figuru z kamene vytesej. A neznám krásnější, neznám čistší, ryzejší radosti nad to vytesávání lidské podoby z beztvárné hmoty. — — —

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Dobře, jsem tomu rád a opatřím, co bude nutno. Dejte výpověď ze svého bytu a bude-li pozejtří snesitelné počasí, zajedeme si na dva dny do Rochlové, abyste společně s Hanou shlédl svůj byt a obeznámil se s poměry. Upozorňuji vás, že budete bydliti mimo zámek, ne snad, že bychom vás rádi neviděli, ale proto že bych rád, abyste byl ne-

rušen a zapracoval se do svého nového povolání. Je to nápad Hanin a očekávám, že s ní budete souhlasiti.«

»Ovšem, nemám, co bych namítal,« pravil trochu zaraženě, nemoha hned pochopiti, k čemu ta novota. Snad se mě přece štítí, probleskło mu hlavou a hořkost mu do hrdla stoupala.

»Ráda bych, aby naše domácnost byla oddělena, bychom zvykli sami na sebe se spoléhat a o sebe starat,« vmísila se Hana do hovoru. »Tatínek i maminka mě nutili, abychom se usadili v zámku, ale myslím si, to že bych špatně se starala o svůj vlastní domov a vy o hospodářství, kdyby nás zámecké služebnictvo obsluhovalo. Půjdeme jednou týdně do zámku k obědu, ale ostatní čas budeme věnovati samým sobě. Upřímně se na to těším.«

Povídala svá slova s takovou upřímnou prostodušností a srdečností, že musil uvěřiti. Hořkost ho opouštěla a počal volněji dýchati.

»Já také budu šťasten v novém útulném domově,« povídal, jak uměl nejvřeleji. »Velmi snadno si zvyknu na své nové povolání, jen o vás budu míti starost, abyste v nových poměrech netrpěla. Nejste na práci zvyklá a mohla byste onemocněti.«

»Ach ne, naopak, osvěží mě pohyb a malé domácí starosti. Matinka mi už objednala kuchyňské zařízení a slíbila, že přijde občas okusit, co uvařím.« A zasmála se krátce, jakoby vyhlídka na blízkou samostatnost skýtala jí opravdu mnoho nového kouzla a radosti.

Rozpovídali se o svých záměrech a toho večera seděl Kozák u hospodářských knih a horlivě četl theorie o vzdělání rolí i luk, o pěstování různých obilnin a umělém zvýšení výnosu hospodářství. Nerozuměl tomu všemu ani za mák, ale četl a představoval si, že snad by bývalo bylo výhodnější, kdyby se byl posadil do tchánovy kanceláře.

Až když vyjeli s tchánem a Hanou do Rochlové, mizely jeho obavy. V úřednickém domě byl pro budoucí novomanžele připraven byt o čtyřech pokojích a kuchyni. Už bylo vše z většího zařízeno a Hana počala dychtivě procházeti jednotlivými místnostmi, zkoumajíc, co by se mělo ještě doplniti nebo změniti. Stále volala Kozáka, aby radil, aby se na to či ono podíval a rozhodl, jak to udělati. Byl k ní velmi něžný a pozorný a cítil, jak okřívá. Největší radost měla z kuchyně, až se Valena smál jejímu zaplanutí a touze, aby už mohla sama vařiti.

»Dej pozor, aby tvůj muž brzy na tvé umění nenařikal,« žertoval vesele.

»Budu opatrna a vezmu si na radu naši kuchařku,« bránila se. »Ludvík snad bude první čas trpělivý a nebude přes příliš hubovati.«

»Vším se spokojím a bude mi chutnati, jen když to ty uvaříš.« Poprvé jí zatykał a ona maličko se zarazivši, tykala mu od té doby také.

Druhého dne prohlíželi dvory, pivovar, lihovar, cihelnu a také do lesů zajeli. Lesů bylo poměrně málo a jeden lesník s hajným obstarat snadno jejich správu. Správce měl ku pomoci adjunkta, mladého hezkého hocha, který plaše uvítal panstvo. Slyšel od správce, že ženich zámecké slečny bude přidělen k hospodářství a bál se, aby si před ním neutržil hanby.

Kozák choval se k oběma s blahosklonným přátelstvím a prohodiv několik slov, které mu ze čtení hospodářských knih v hlavě utkvěly, snažil se dodati si nátěr, jakoby nebyl v hospodářství úplným nevědomcem. Jeho stará ješitnost bránila mu otevřeně doznati, že oni budou vlastně jeho učiteli a myslil si, že snadno i od vidění pochopí, nač by se vlastně měl tázati.

»Zde mi smutno nebude,« povídal v kočáře tchánovi, když se vraceli na stanici. »Budu jako znovu zrozen a doufám, že za rok nebude ani správce, ani adjunkta třeba.«

»Nu, tak rychle to nepůjde, ale za rok při dobré vůli dá se mnoho pochopiti. Jenom ne ze začátku příliš horlivě! V hospodářství je nutno zachovati klid a rozvahu, neztráceti naději, nelekati se škody. Dnes potká nehoda zdánlivě nenahraditelná, která se zítra dá jinak nahraditi. Příroda je veliká kniha a dlužno v ní stále čísti, aby se jí porozumělo. Kdybych nebyl průmyslníkem, chtěl bych býti hospodářem. Zdravější by to rozhodně bylo.«

»Já také budu na venku zdravější,« těšila se Hana. »Ve městě mě všechno dusí.«

»Soužíš se příliš,« namítal Kozák, jenž se domníval, že její poznámka platí jemu.

»Už nesoužím, ale znekliďuje mě, že stále ještě není po všem a že se nemohu svému životnímu úkolu věnovat. Už si ručních prací ani nevšimnu, je to zbytečné mrhání času. Řekla jsem již šafářce, že budeme pro zámek dodávat drůbež a postarám se, aby o ni nebylo nouze. Na večer půjdu li vždy na pole naproti a v létě budeme jídat i večer v besídce u úřednického domu. Zahrádka sice náleží správci, ale povídal mi, že tam nikdy nesedává.«

»Je starý mládenec a stravuje se v pivovaře,« poznamenal Valena. »Bylo by mi milo, kdyby pivovar se dostal trochu do živějšího chodu. Dal jsem ho dobře zřídit, novými stroji opatřil, ale odbyt vázne. Sládek je sice dobrý odborník, ale jak pozoruji, vlažný obchodník.«

»Snad není zdráv,« prohodila Hana, jež si všimla hubené, zažloutlé tváře sládkovy.

»Za to jeho paní je pravá paní stará,« usmál se Kozák, jakoby se před jeho očima mihla vysoká, plná, zdravím kypící postava ženy sládkovy, jež jen zběžně v síni panstvo pozdravila.

»Je ze sládkovského rodu, jejího otce jsem znal a to byl také takový statný muž. Slyšel jsem, že doma vládne ona a také si hledí hospodářství. Sládek trží slušné peníze za výnos svých stájí, což mu nezávidím. Jen kdyby také příjem z pivovaru byl slušnější.«

»O to se postarám,« sliboval Kozák. »Jak se vlastně vede obchod pivem?«

Valena mu dlouze vykládal způsob získávání nových zákazníků a Kozákovi se zdálo hračkou, zdvojnásobili počet odběratelů. Jen co bude v Rochlově a trochu se v okolí obeznámí. Teď v zimě není bezloho v polích tolik práce a bude moci vniknout do obchodních zvyků a tajemství.

Výletníci přinesli si z Rochlově mnoho jasu a dobré nálady a celá Valenova domácnost jakby si oddechla teplejší náladou. Kozák osmělen stal se důvěrnější k Haně a ona přijímala jeho láskání jako cosi přirozeného a nezbytného. Přípravy k sňatku přes to, že měl se naprosto v tichosti a klidu odbývati, zaujaly přece mysle všech domácích a stará tísnivá nálada očividně mizela.

Konečně přiblížil se také den sňatku a Kozák podlehl pohnutí té chvíle. Když se vrátil se svou mladou choť z kostela, objal ji vroucně a v jeho očích se zaleskly slze.

»Dovedu oceniti tvou lásku a oběť a nikdy nezapomenu. Měj mě ráda a pouč mě, kdykoliv snad bych chyboval. Nechci, abys někdy litovala, že jsi si mě vyvolila.«

»Jen mě nepřestávej míti rád a býti poctivým člověkem,« pravila rovněž pohnutě a políbila ho.

VI.

Ludvík Kozák, mladý manžel paní Hany, se kterou se hned po sňatku odebral do Rochlově, zdál se opravdu svědomitě plniti svůj slib, že ze všech sil se vynasnaží státi se dobrým hospodářem. Vyměniv důstojnickou uniformu za lodenový šat, chopil se hned práce a už nejbližšího jitra po svém přesídlení vyšel dosti záhy ze svého bytu a zamířil do poplužního dvora, kde ho správce očekával.

Mezi tím vpravovala se Hana do úlohy skromné a starostlivé hospodyňky. Odloživši své obvyklé nepohodlné šaty, oblékla jednoduchý domácí šat, přepásala se zástěrou a za pomoci služky chopila se první práce, úklidu bytu. Byla dnes rozčilením vyčerpána, ale nejevila únavu. Vědoma si, že se stala ženou Kozákovou, s jakousi posvátnou svědomitostí přistupovala k povinnostem, jež jí nastávaly. Nespoléhala se na zámožnost otcovu, vědouc, že rodiče jsou poměrně mladí a lidíž že musí na sebe pamatovati, a bratr se sestrou také budou činili nároky na zaopatření. Teď, když její muž nic neměl a teprve něčím se státi chtěl, starala se, aby příjmy i vydání byly uvedeny v souhlas a nenastal nedostatek a tíseň. Bude sama vařiti, odřekne se starých choutek naučí se žíti jako žena venkovského úředníka.

Ludvík její plány schvaloval a sám také sliboval, že se přičiní, aby tchán byl spokojen. Jeho sebevědomí rostlo, až se Haně zdálo, že se přespříliš chlubí a přeceňuje. Ale nechtěla jeho sebevědomí dusit, aby ho nezakřikla a o chuť k práci nepřipravila. Nebyl jí už tak nepříjemný jako tenkrát, než se jeho poměr k ní vyjasnil a dost mile naň myslila. Je i nyní hezký, ohnivý a až nabyde trochu zkušenosti, stane se z něho rozšafný muž. Během času

staré vzpomínky vyvětrají, život jednoho i druhého o všeličems novém poučí a zvyk je ještě více sblíží.

Nejvíce se bávala, aby mrtvý Hotař se nemstil, aby k vůli němu nepřicházelo neštěstí do jejich mladé domácnosti. S těmito obavami se ovšem muži nepochlubila, ale její srdce úzkostlivě se chvělo, kdykoliv si naň vzpomněla. Aby Ludvík nevěděl, zavěsila v lese na místě, kde Hotař padl, kříž a jistě každého týdne zaběhla nepozorována pomodlit se a poprosit stín zemřelého, aby byl milosrdný. Utěšovaly ji tyto skryté návštěvy a do její mysle vracel se klid. Ano, není možno, aby ještě více trpěla, povídala si chlácholivě. Ludvík byl za svou prchlivost hodně potrestán, ztraliv uniformu a ona byla potrestána také dost. Ani přemýšleli nechtěla, co všechno musila v sobě zapříti a jak se pokořiti, čeho se zříci a nač zvykati.

Pokoj a rovnováha duševní přicházela a budoucnost zdala se jí býti blízká a milá. Ludvík s neochabující horlivostí hospodařil a byl všecek zaujat novým povoláním. Doma měl rozloženy hospodářské knihy, ve kterých za zimních večerů četl a ve dne byl stále na nohou. Až se na to mrzela, že tak málo jí věnuje a o domácích věcech téměř s ní nehovoří. Jakoby proň kouzlo ztratila, vypravoval pouze, co ve kterém dvoře našel, co se mu nelíbí, co by se mělo změniti a jaká novota zavésti. Už také správce mu nebyl po chuti, stěžoval si naň, že je příliš pohodlný a lhostejný a nejraději že by v pivovaře u džbánku vysedával.

Nechtějíc ho od jeho nových starostí oddalovati, nevylýkala mu, že je ve svých něžnostech příliš skoupý a že se jí zdá, jakoby ani o její polibky neslál. Protože několikrát narazil, že je příliš vážná a lichotivá, snažila se potlačiti svou zádumčivost a usmívala se naň sladce, šeptajíc mu něžná slova. Na chvíli se rozjařoval, ale potom pod nějakou záminkou její ruku ze svého ramene odstraňoval a upadal v podrážděné mlčení, kterému nerozuměla.

»Musíš častěji vycházeti ven a pohybovati se na čerstvém vzduchu,« povídal jednou, když po večeři seděli proti sobě u stolu. Všimla si, že se na ni chvíli pozorně díval, aniž by se pousmál.

»Venku jsou ošklivé cesty, celá se umáčím a ostatně se naběhám za celý den dost.«

»Ale přes to bys měla častěji chodili venku,« trval na svém s jakousi umíněností. »Jsi velmi přepadlá a tvá pleť je uvadlá. Mně se zdá, že na sebe nic nedbáš.«

»Ach proto? To se ti jen zdá,« řekla usmevavě. »Jsem zdráva a spokojena a nic mě netrápí.«

»O to se nejedná, musíš se starati, abys nečinila dojem předčasně stárnoucí nebo ustarané ženy a na to má venkovský vzduch veliký vliv. Zhubněla jsi a rodiče by se mohli domnívati, že se ti snad špatně vede.«

»Nelíbím se ti?«, ptala se škádlivě.

»To je pošetilá otázka! Mezi manželi se o líbení a nelíbení nejedná, zde se jedná o spokojenost a zdraví. Hádám, že nejsi dobře zdráva, protože skutečně jsi všecka změněná. Pamatuji se, jak jsi druhdy kvetla. Ani si podobna nejsi.«

»Co ti to dnes napadlo?«, lázala se, zapomínajíc se usmívati. »Jakobys měl na mě zlost.«

»Mám zlost, když vidím, že na sebe nedbáš. Buď jsem ti lhostejný, nebo jsi ztratila zájem pro své okolí. Obé musí míti nějaký důvod a nemáš ho přede mnou skrývati. Já aspoň si nejsem ničeho vědom, že bych snad se něčím proti tobě provinil,« dodával, rozpaluje se jakýmsi podrážděním, »poctivě se tu snažím konati, co je mou povinností a konám ještě více, než by placený úředník konal. Za to si snad zasloužím trochu ocenění a trochu ohledu.«

Probůh, vždyť jsem ti nic neudělala,« lekala se úzkostlivě. »Uznávám tvou píli a bylo by mi milejší, kdybys se trochu věnoval domácnosti a ne stále hospodářství. Myslím si, že tě snad netěším, když tak málo jsi u mně.«

»Jak mohu býti u tebe, mám-li býti venku,« odsekl krátce. »Nechci, aby se řeklo, že jím z milosti chleba.«

»Ludvíku, dnes jsi nespravedlivý,« pravila dojatě. »Připadá mi to, jakobys hledal příčinu k mrzutosti. Nikdy jsi se mi dosud nezmínil, že ti nejsem dost hezká a znám-li tvé přání, poslechnu tě a budu chodívat více venku. Vezmi mě s sebou na pole, velmi ráda budu s tebou poli se toulat.«

»Tak jsem to nemyslil a není to ani možná,« řekl jaksi nepříjemně překvapen. »Chodím oranicemi a mně bys překážela. Sama si můžeš vyběhnout třeba do parku nebo na dvůr a trochu lépe se oblékej. Děláš dojem smutné jepičky a to mě dráždí.«

»Jen když to vím, budu nyní pozornější, ačkoliv je mi takhle velmi dobře. Ale ty sám také zpytuj své svědomí a ono ti řekne, že jsi v mnohém pochybil, že jsi si své mladé ženy málo všímal. Tvá láska bude lépe účinkovat než oblek a uvidíš, že zase rozkvetu, jako jsem kvílávala, když jsi mě poprvé poznal.«

Přiblížila se k němu a přilisknuvši svou hlavu k jeho tváři pocelovala ho. On chvíli váhal, ale pak, jakby ho mrzutá nálada opouštěla, oloučil svou ruku kolem jejího pasu a přitáhl ji blíže.

»To víš, že jsi mi stále stejně milá a drahá, ale hněvá mě, že se už nesnažíš mně se zalíbit. Podívej se, jak jsi slabá a jak jsi vysílila. Tak nesmí mladá ženuška vyhlížeti.«

»Nebude, nebude, jen trpělivost a sečkej na jaro. Teď je na venkově smutno a vím to, že jsem málo ven vycházela. Ptala jsem se už šafářky, kdy začneme nasazovati na drůbež a ona povídala, že na druhý týden začneme. Potom budu celé dny venku a také tobě nastane veselejší život. Dnes už slunce hřálo a mrazy také přejdou. Líbí ti se, co zkusíš a až přijde telátek, musím mu říci, aby ti tolik pracovat zakázal.«

»Což o to, to já rád dělám,« vykládal rozšafně. »Člověka práce těší, má-li uznání a slyší-li několik dobrých slov. Hospodářství bylo zde zanedbané a doufám, že za rok bude vše jinak vypadat. Správce už se mračí, ale s tím budu brzy hotov. Ještě adjunkt je trochu čilý hoch, ačkoliv také někdy neví, čeho se chopit. Jakmile zasíjeme, puštím se do pivovaru, na který jsem dosud neměl času. Ano, já ze statku něco udělám, otec se teprve podívá, dovedu-li něco či nic.«

»On ví, že jsi pracovitý a nadaný, vždycky ti to říkával.«

»Nu ano, ale přece jen jsem lušil, že mi mnoho nevěří a že ho tuze netěší, že jsem se stal jeho zetěm. Ty nemáš takové oči jako já. Ale co na tom, jsem zvyklý snést horší věci a nenaříkám. Jen se tuze se šafářkou nepřátel, nemám rád důvěrnosti.«

»Buď bez starosti,« slibovala Hana, které se nepříjemně dotkla pohrdavá poznámka o otci. »Bude míti ráno adjunkt chvíli času? Ráda bych si dala ještě něco na drůbežníku upravit a chci si ho zavolat.«

»Jen mu poruč, on obstará řemeslníky a čeho si ještě budeš přáti. Jsem jaksi unaven, bude lépe, když pujdeme spát.«

Skončil mimo nadání hovor a za chvíli už spal. Hana sice také ulehla, ale usnout nemohla. Stále se jí dnešní hovor s mužem honil hlavou. Můj Bože, myslila si, co je příčinou, že je tak málo srdečný a laskavý? Mrzí ho snad, že není důstojníkem? Že mu otec přidělil práci při hospodářství? Vždyť se důstojnické hodnosti zbavil sám a co jiného by byl počal? Měl přece na vybranou jíti sem nebo zůstati ve městě a sám si vybral hospodářství. Snad ho to unavuje, snad se mu to nelíbí nebo považuje práci za sebe nedůstojnou. To měl otevřeně říci, otec by mu jistě neodepřel pomoci, aby mohl začíti něco jiného. Zahálet nemohl, vždyť ani otec, ani bratr nezahálí, ačkoliv by mohli.

A také na ni si stěžuje, že odkvétá, že ztrátka nevzbuzuje už žádný jeho zájem. A to ji podělilo. Je opravdu tak sešlá a nepůvabná? Ohmatala své ruce a své tváře. Pravda, je opravdu slabá. Ale ani dřív nebyla o mnoho silnější a oč seslábla, to zavinily její duševní trampoty. On také se trápil a byl hubenější než druhdy bývat. Teď mu arci svědčí, hodně jí, dobře spí a pohyb působí blahodárně na jeho zevnějšek. Musí i ona se trochu přičiňovat, aby zvýšila chuť k jídlu a stala se muži milejší a žádoucnější. Jen až přestanou na dobro její duševní zmatky, začne sílit a býti spokojenější. A teď bude opravdu se lépe strojit a musí na sebe více dbát.

Nedej Bože, aby ji přestal míti rád, povzdychla si vroucně. Všechno k vůli němu snesla a všeho se odvážila, doufajíc, že láska přinese útěchu a náhradu a kdyby i ta sklamala, potom by skutečně byl celý její život zmařen a neměla by na světě stání. Dlouho do noci přemýšlela, naslouchajíc spokojenému oddychování mužovu a teprve k půlnoci usnula.

Ráno byl muž zase trochu laskavější a Hana všechna potěšena usmívala se naň a sotva odešel, vyhledala lepší šaty a věnovala větší pozornost svému účesu. Jsem opravdu přepadlá, povídala si mrzutě, dívajíc se na svůj obraz v zrcadle. Pleť mám bezbarvou, zažloutlou, oči zapadlé, rty bezkrevné a chodím všecka přiohnula. Kde je moje bývalá svěžest a křepkost? Zhostejněla jsem na samotě a nebylo by divu, kdybych ztratila lásku mužovu.

»Milostpaní je dnes hezká,« prohodila služka, venkovské děvče, když Hana vešla do kuchyně.

»Líbím se ti?«, ptala se vesele, potěšena její chválou.

»Moc,« přikývla upřímně.

»To jsem ráda,« zasmála se a chvatně se oháčela, aby zameškanou dobu dohonila. Vida, i to obyčejné děvče si už všimlo jejího zevnějšku a nesmí se ledy diviti Ludvíkovi, který byl zvyklý vídati ji vždy svěží a bezvadně oblečenou. Zevnějšek dělá u ženy mnoho a hřešila by proti sobě, kdyby opomíjela učiniti, co je její povinností. I na adjunkta v tom chvatu zapomněla a teprve potom, když se blížil oběd, vzkázala mu, aby odpoledne nikam neodcházel, že s ním chce hovořiti. Nedočkavě ohlížela se ke dveřím, brzo-li přijde muž a když ho slyšela jíti po schodech, s úsměvem se zadívala ke dveřím. Vešel rozlržitý a podle zvyku šel a políbil ji lehmo na rty.

»Jak jsi se měla?« ptal se unaveně.

»Děkuji, dobře. Ty jsi asi hodně zkusil.«

»Jako obyčejně,« odpovídal mrzutě.

»Ubohý Ludvíku, co zkusíš,« politovala ho ze srdce a šla za ním do pokoje. »Ale jsi ošklivý, že jsi si mě ani nevšiml a já čekala, jak tě překvapím.«

Otočil hlavu a napřed nechápaje, co svými slovy mínila, podíval se na ni lázavě. Ale poslřehnuv její úbor a uzardělou tvář, vynutil na své rty úsměv a šel po druhé ji políbit.

»Promiň, pro samé starosti jsem se ani nepodíval. Jsi hodná, že jsi mě poslechla. Vidíš sama, jak zcela jinak vypadáš a jak ti to sluší. Ale teď bych tě prosil o jídlo, mám veliký hlad a musím brzy po obědě zase ven.«

Zamrzelo ji sice, že tak jaksi lhostejně odbyl celou svou chválu, ale byla vděčna i za to, a spěchala do kuchyně, aby mu donesla jídlo. Jídlo nebylo právě dnes po jeho chuti, jeho čelo se zachmuřovalo a na konec nelaje se svou nevlídností, zlostně vstal a beze slova odešel. Zůstala všecka nešťastná sláti a slze jí vyhrkly. Co tohle má znamenat? Co se to k ní blíží hrozivého? Zavinila opravdu mužovu nelaskavost, provinila se tolik, že jí může právem trestati svou nespokojeností, či snad cosi jiného plíží se mezi ně a ohrožuje její život? Jest-li tak brzy po sňatku ztratil k ní všechnu něžnost a vroucnost, jak bude dál? Vždyť ji měl tolik rád, z lásky k ní slepě se vrhl do nebezpečenství a láskou omlouval své poklesky. Byla-li jeho láska tak mělká, že vyschla za čtyry měsíce, jak bude vypadat za rok nebo dva?

Či snad zaviňuje jeho omrzelost sama? Chybovala, že se snažila málo se svému muži zalíbit, to doznává a tuto vinu napraví. Ale jinak si není vědoma ničeho. Jen proň žila, jen kolem něho se otáčely její myšlenky a pro jeho blaho pracovaly její touhy. Chtěla a chce býti v pravém slova smyslu hodnou ženou, ale aby za všechno její přičinění odplácel se jí muž zlem, toho snad se přece nedočká. Byla tak zdrcená a jakoby udivená náhlým obratem mužovy povahy, která právě v poslední době tak ostře se začala odlišovat od původní představy, že zapomněla na adjunkta.

Teprve když služka za ní vešla a oznamovala, že pan adjunkt čeká dole na rozkazy milostpaniny, vzchopila se a rychle odkládajíc zásěru popošla ke dveřím. Zaslavila se na chvíli, přemítajíc, nebylo-li by snad lépe vzkázati mu, že si věc rozmyslila a že si už nic nepřeje. Mohla by na nějaký čas zajeti k rodičům do Puklic a říci, že je jí smutno a že jde k nim, než také oni do Rochlové vyjedou, se povyrazit. Ale hned tuto myšlenku potlačila. Nikoliv, nebude zbaběle před prvním nezdarem ustupovat, nezřekne se svých povinností a statečně ponese své domácí svízele. Má-li býti nešťastná, bude jí, ať se děje cokoliv, ale její svědomí jí nesmí vyčítati, že předčasným úlekem a slabostí zavinila vyvrcholení katastrofy.

Zvedla odhodlaně hlavu a sešla dolů, kde

adjunkt očekával. S ostýchavostí pozdravil uctivě mladou paní a vztýčil se po vojensku, žádaje o rozkazy.

Chci vás pane adjunkte obtěžovati prosbou,« povídala laskavě a upřela své mírně hořící a jakoby steskem naplněné oči na mladého muže. »Hodlám si zařídit chov drůbeže a mám už všechno připraveno, ale šafářka mě postrašila, že naše kurníky nejsou dost prostranné a že by mohli dravci ublížit kuřatům a ostatní drůbeži. Snad byste to nějak mohl zařídit, aby řemeslníci udělali potřebná zařízení, já sama tomu nerozumím.«

»Milerád, milostivá paní,« nabízel se popošed vedle ní. Byl o hodně vyšší než kozák a nyní se nachýlil, aby nevypadal tak vysoký. Hana vedle něho vypadala jako děvčátko. »Podíváme se na kurníky a až mi ráčíte říci, na mnoho-li drůbeže mají být zřízeny, zavolám tesaře a hned zítra se začne pracovat. Dříví a věci ke stavbě máme v zásobě a do neděle bude vše zřízeno.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

BUDILOVY, VLASTNĚ: ARBESOVY „TŘI ZLATKY"

PENDANT K „PĚTCE" Z MINULÉHO ČÍSLA „MÁJE".

Z těch »zlatek« se ani mistr Jakub Arbes ani po své smrti nedostane. Je skoro k nepochopení, jak někdy nálada přivádí k sobě prapodivné pendanty. K té »Pětce« z minulého čísla rád bych ještě dodal několik slov. Když se epizoda tenkrát v bytě Mikuláše Aleše udála, nadhodil jsem za hovoru, že bych příhodičku rád zaznamenal. Upozornil mne bratr Jindřich, jenž byl se mnou, na některé podrobnosti, kterých jsem si nezaznamenal a na které jsem si už nevzpomněl.

»Nepiš to — aspoň prozatím ne —«, mávl tenkrát Mikuláš Aleš rukou a velice se zachmuřil — »vždyť je to vlastně ostuda — pro Arbesa a pro nás všechny. Ti lidé za to nemohou — třeba ani jim by to nebylo příjemné, kdyby se napsalo, jak se svou národní sbírkou dopadli. Ti činovníci spolku mají jakous takous omluvu — svoje příslušníky vyčerpali stavbou pomníku, a je pochopitelno, když už ten citron — abych užil populárního, trochu sice drsného, ale příléhavého obratu — vymačkali, že nezůstalo nic pro Arbesa. Ale celková ostuda to je — to naše žebráctví, to naše věčné ťoukání se v kruhu kolem mizerné zlatky. Žádná ta sbírka nestojí za nic — ale ještě horší je, když to takhle dopadne. Ostatně se Arbesa zeptej, co tomu řekne — možná, že ti řekne, abys z toho udělal humoresku. Ale mám pocit, že by ho to přece jenom bodlo.«

Arbesa, s nímž jsem mluvil brzo po tom, jsem se neoptal, poněvadž — upřímně se doznávám — neměl jsem k tomu odvahy. Zaznamenávám-li toto všechno po smrti, činím tak v pevné víře, že nemohou tyto věci nikterak býti na újmu jménu a významu Jakuba Arbesa. Docela dobře řekl Aleš — celková ostuda to je.

»Pětku« konečně Arbes, jak jsem předešle uvedl, přece jenom doslal. Že jsem článečkem přece jenom něco docílil, mohu dokumentovati několika dopisy, jež došly do redakce. Muž jeden, jenž se nepodepsal, dotázal se mně, jak by to nejlíp učinil, aby se nikoho nešetrně nedotkl — sám že mnoho nemá, ale že by rád nějakým obnosem přispěl Arbesově rodině.

Chudák se ozval — m e c e n á š a l e c a n i j e d i n ý!

Ještě než vyšlo číslo Máje s Arbesovou »Pětkou,« doslal jsem od váženého soudruha dopis tohoto znění:

Zas něco, co Vás bude zajímat. Malý příspěvek p r o l i t e r á r n í m u s e u m, které jednou jistě založíte.

Před lety sbíráno po Čechách pilně na »český dar« pro mistra Arbesa. Také v Plzni sbírali. Tenkrát ve staré budově ředitelovat ještě pan Budil. Nevedlo se mu valně. Dostal také popisní arch a učinil, co mu poměry dovolovaly.

Loni zemřel v Plzni p. B o r t, bývalý vydavatel »Plzeňských listů.« Byl patrně úředním orgá-

nem sběracího komitétu. Po smrti otevřeli Borlův psací stolek a našli tam mimo jiné — sběrací listinu s páně Budilovým příspěvkem. Tři jednozlatové bankovky, jak viděl, jsou krásně zachovány. Arbes jich ovšem nedostal.«

Zajímavá je i ta listina. Je také kusem naší minulosti. Je nejbolestnějším dokladem, jak bylo Arbesovi už v květnu r. 1890, kdy listina putovala do světa. Olisknu ji celou i s podpisy. — I v těch je kulturní moment. Zažloutlý manifest zní:

Jakub Arbes oslaví dne 12. června l. r. padesátou ročnici svého života a zároveň letos dovršuje třicetiletí své literární práce.

Jméno Arbesovo má v naší literatuře plný, ryzí zvuk a jeho vynikající práce pojistily mu již naprosto individuelním rázem nejčelnější místo v historii našeho písemnictví. Vzpomínáme tu pouze na onen mohutný projev Arbesova genia, na řadu skvostných, myšlenkově bohatých a formálně dokonalých romanet, jimiž se náš Jakub Arbes může měřiti s kterýmkoli znamenitým jménem světové literatury. Kromě toho podal nám Arbes řadu románů, povídek, studií a drobných prací, jichž je do tisíců a jež by souborně vydány tvořily celou knihovnu.

Za příznivějších poměrů našeho národního života byl by se spisovatel takového literárního jména a tak neobyčejně plodný zajisté domohl alespoň trochu toho spokojeného klidu . . .

Jakub Arbes po třicetileté práci literární, po práci v některých dobách přímo horečné, nedopracoval se k tomu šťastnému okamžiku, který by jej zbavil starostí o budoucnost jeho rodiny, jeho dílek, jeho nejdražších. Není to ovšem ojedinělý případ v naší české domácnosti, vždyť si tu hned připomeneme Tyla, Mánesa a jiných a jiných, ale naší čestnou národní povinností jest, aby se již nemnožila hrozna řada těch, kteří obětovali celý život naší věci jen za odměnu svého utrpení!

Proto se obracíme k Vám, velectěný pane, se snažnou prosbou, abyste laskavě přispěl na národní dar Jakubu Arbesovi, abyste mezi svými přáteli a známými upozornil na tuto národní podporu výbornému spisovateli, a prosíme Vás, abyste s veškerou vlasteneckou horlivostí nás podporoval ve snaze, kterou bychom rádi zasloužilému muži připravili světlý okamžik.

V Praze, dne 1. května 1890.

Z KOMITÉTU PRO NÁRODNÍ DAR J. ARBESOVI V „UMĚLECKÉ BESEDĚ“

JAROSLAV VRCHLICKÝ. JAN NERUDA. SVATOPLUK ČECH. KAROLINA SVĚTLÁ. F. A. ŠUBERT.

JOSEF ANÝŽ, REDAKTOR „NÁROD. LISTŮ“.

V. BENEŠ, RED. „HLASU NÁRODA“.

ADOLF SRB, REDAKTOR „POLITIKY“.

M. A. ŠIMÁČEK, REDAKTOR „SVĚTOZORA“.

IGNÁT HERRMANN, REDAKTOR „ŠVANDY DUDÁKA“.

J. L. TURNOVSKÝ, REDAKTOR „ZÁBAV. LISTŮ“.

JAN LADECKÝ, REDAKTOR „ČESKÉ THALIE“.

JAN ANTOŠ. JOSEF BRAUN. J. V. FRIČ. JOSEF M. HOVORKA. A. KLOSE. JAROSL. KVAPIL. AUG. EUG. MUŽÍK. A. SOVA. FR. X. SVOBODA.

K. ŠVANDA ZE SEMČIC, JEDNATEL LITERÁRNÍHO ODBORU „UM. BESEDY“.

ANT. MADIERA, MÍSTOPŘEDSEDA LITERÁRNÍHO ODBORU „UM. BESEDY“.

Příspěvky měly býti zasílány na adresu Jana Zeyera, starosty »Umělecke Besedy.«

Teprve čtyřiadvacet roků uplynulo od vydání tohoto manifestu, a co velikých, co bolestných zrát mluví z těchto podpisů! Z praesidia komitétu je na živu pouze F. A. Šubert — Neruda, Vrchlický, Čech, Karolina Světlá! Co to znamenalo pro naši literaturu, jak významná to byla doba, když žili ještě tito čtyři literární patriarchové! Umřeli nejen lidé — — zašly, umřely i časopisy! Není už M. A. Šimáčka a není už »Světozora,« žije Adolf Srb, pilný a pietní kronikář — ale zmizela »Politik,« třeba že »Union« převzala její poslání, umřel J. L. Turnovský, ale dávno před ním zmizely s povrchu »Zábavné Listy,« umřel Jan Ladecký a dávno před ním jeho »Česká Thalie,« list, jenž ho zakrvácel, list, jenž nezasloužil si svého skonu. Odešli už Josef Anýž, Jos. Braun (když jsme ho poprvé viděli v »Umělecké Besedě,« byl považován za Machara, kterého poněkud svou charakteristickou hlavou připomínal) — Josef Václav Frič — A. Klose, místopředseda Ant. Madiera i starosta »Umělecké Besedy« Jan Zeyer!

Umřel už i Jakub Arbes! Zůstaly tu jenom ty »tři zlatky.« Nedovedu vylíčiti hluboký dojem,

když jsem ty tři papírky jako tři lisované chudobky zahlédl v tomto literárním herbáři! Je živ ještě Vendelín Budil, největší český žijící herec, právem řazený hned vedle Josefa Jiřího Kolára! Pravdu má jeho přítel. Tenkrát, když Vendelín Budil subskriboval, nedařilo se mu valně. A ty »tři zlatky«, jichž neměl Plzeňský ředitel tenkrát nazbyt, umřely, nedošly svého poslání! Jakoby volaly po svém vzkříšení! Mají dnes nepatrnou cenu — jsou to zlatky dávno z oběhu vyšlé. Ale jsou zajímavé i touto svou historií i svým retrospektivním rázem. Před nějakou dobou sběratel jakýs obrátil se na mne se žádostí, abych mu opatřil starou zlatku. — Chtěl dáti za ni — dvě nové, resp. čtyři koruny. Rád bych viděl, kdyby tyto tři papírové nicotky nabyly zase na svém významu, kdyby nabyly na svojí ceně. Tomu, kdo by o ně stál a kdo by je chtěl vyměniti — jsou k disposici. Tomu, kdo je vzkřísí, budiž i to odměnou vědomí s pobídkou, že půjdou tam, kam byly určeny a kam se přiznámé Borlově důkladnosti jistě nezaviněnou nehodou vůbec nedostaly!

Pan ředitel Vendelín Budil nedočkal se ovšem toho, co sliboval manifest na svém závěru — že budou příspěvky kvitovány ve zvláštní brožuře. I to je pro něho charakteristické! Nehlásil se, nečekal na veřejné kvitování! Dnes, kdy reklamují lidé, že byli na pohřbu a že nebyli jmenováni v referátě, i to něco znamená!

Vážený, dobře známý druh v úvodě ke svému zajímavému sdělení zavadil o něco, co spisovatelskou korporaci by mělo pohnouti k uvažování. Literární museum! Věru, kapitola ze všeho nejdůležitější. Aby se naposledy z mrtvých tří zlatek Arbesových nenarodilo velké, krásné, důležité a významné dílo! Hodím udičku a při příležitosti oznámím, co jsem ulovil!

JUDr. R. J. Kronbauer.

LITERARNI MUSEUM.

Slíbil jsem, že hodím udičku. Příležitost se mi naskytla mimo nadání. Na valnou hromadu Máje jsem si zašel, abych tu svým druhům dal k úvaze a k uskutečnění návrh jistě důležitý a dalekosáhlý. Před valnou hromadou sdělil mi prof. Fr. Sekanina, že máme ve svém středu nadšeného druha, básníka, jenž předsevzal si krásnou a ušlechtilou věc — odkázati svůj dům Literárnímu museu!

Podali jsme si ruku na rozloučenou, a já posadil se vedle druha, o němž jsem slyšel vypravovat, že má tak vzácnou, tak ušlechtilou touhu. Netrvalo dlouho a já točil se k svému cíli. Vypravoval jsem mladému příteli o třech Budilových, vlastně Arbesových zlatkách a thnočil myšlenku váženého soudruha, že by to byl pozoruhodný příspěvek do Literár. musea. Básník poslouchal s nadšením — věnoval mi takovou pozornost, že to snadno mohlo vzbudit nelibost pane předsedovu. Za chvilku jsme byli v proudu. Příteli se mi svěřil se svým zamilovaným plánem. Má prostranný dům a rozhodl se, odkázali jej Literárnímu museu. Je mu líto všech těch rozstroušených památek a dokumentů české kultury, českých literátů a rád by viděl, kdyby drahé tyto památky doslaly se pod bezpečný, pohostinný kryt. Už leccos pro svoje budoucí museální lusculum zajistil — už dnes je v evidenci tolik museálního materiálu, že by se hravě jím vyplnilo několik místností.

Přiznávám se upřímně, že jsme leccos z valné hromady propásli, čemu bychom byli jinak věnovali jistě celou pozornost. Pan pokl. Hovorka, jenž s takovou obezřelností stará se o finanční základ Máje, nám jistě promine, že jsme zajímavým a radostným jeho dedukcím nevěnovali té piety, která jim právem patří. Zabrali jsme se s literárním mecenášem do podrobností krásného plánu tak, že jsme pro nic a pro nikoho neměli smyslu. Stiskl jsem zlatému poetovi srdečně ruku a slovem se mu nezmínil, co mám za lubem, přihlásil jsem se o slovo, které mi předsedající náměstek starostův p. Fr. X. Procházka ihned udělil. Tušil asi, že jsme na konci stolu něco vážného

k přednesu připravili. Návrh, jak se dalo předpokládati, vyvolal pozornost a živou debatu. Naslínil jsem ve hlavních rysech účel a poslání Literárního musea a apeloval důtklivě na Máj, aby jako korporace pro vznik i vedení musea nejpovolanější, ujala se myšlenky s nadšením a láskou. Vlastnímu původci myšlenky mohu referovati, že návrh chytil, že zapálil. Debata nelrvala dlouho, ale dala podněl k výborným a směrodatným pokynům. S radostí myšlenku uvítal předseda Frant. Heriles, bez výhrady výboru na srdce jej položil ředitel Václav Šlech, jenž připomenul, že sám má ve svém archivu nesmírně cenné dokumenty a památky, se životem spolkovým související, které by rád jednou svěřil bezpečnému a důstojnému útočišti. V dalších vývodech vyslovil Václav Šlech přání, aby už nyní staral se výbor Máje o příslřeší pro Literární museum.

Neměl jsem tolik oprávnění, abych prozradil, co jsem právě slyšel. Návrh byl po poznámkách a pokynech redaktora J. Jahody jednohlasně přijat, načež jsem k závěru poznamenal, že nebude třeba obraceti se na obec pražskou o místnosti — o ty že už je postaráno munificencí soukromníka. Když byla valná hromada skončena, oznámil Fr. X. Procházka, že milý druh ze středu Máje učinil právě prohlášení, že místnosti pro Literární museum Máje jsou zabezpečeny.

Nemusím ani připomínati, jaký rozruch, jakou radostnou náladu těchto několik slov vyvolalo! Ani vlastní, původní autor návrhu, ani mecenáš našeho Musea nepřejí si býti jmenováni — víme a známe je oba a to prozatím postačí.

Všechny podmínky pro vznik a zdárný rozvoj krásné myšlenky jsou tu — záleží jenom na výboru Máje, aby svou agilnost korunoval tímto pamětihodným činem.

JUDr. R. J. Kronbauer.

V Praze, 7. máje 1914.

NOBELOVA CENA — ADOLFU HEYDUKOVI NEB AL. JIRÁSKOVI!

Eliška Krásnohorská zaslala Frant. Heritesovi jako starostovi Spolku českých spisovatelů beletristů Máje zajímavý projev. Seniorka našich spisovatelek ujímá se vřelým a temperamentním způsobem dvou vynikajících českých literátů za tím účelem, aby jednomu nebo druhému udělena byla Nobelova cena.

»Nemohouc se osobně súčastniti valné hromady Máje, uctivě prosím, aby předsednictvo ráčilo, nebrání-li stanovy, připustiti návrh můj písemně podaný.

Ač bohužel slihla národ náš i našeho Jarosl. Vrchlického tragická fatalita, že cizina, pokud literární její hodnocení má svůj výraz v poctě Nobelovou cenou, naklonila se k spravedlivému uznání největšího básnického genia českého teprv, až bylo pozdě, ujišťujíc, (projevem Jensenovým — pozn. red.) že jen jeho smrt zmařila vyznamenání jeho, proniklo jeho jméno i přes jeho hrob před soud vzdělaného světa a zdůraznilo platnost českého ducha v kulturní práci Evropy. Jaroslav Vrchlický stal se drahou obětí, kterou vykoupena pozornost ciziny k literatuře české, neboť tato asi nebude již moci býti tak ignorována a přezírána, jak — mimo nemnoho vzácných výjimek — bývala dosud.

Jsme zajisté všichni stejně podstatně přesvědčeni, že uznání české práce duševní, jakým by bylo udělení Nobelovy ceny básníku českému, mělo by pro českou věc, pro národní naši sebeobranu význam dalekosáhlý, zvláště v těžké době nynější prospěšně důležitý; a neméně přesvědčeni jsme zajisté všichni, že český národ má jistě básníky, kteří mohou důstojně representovati duševní jeho rozkvět, myšlenkový jeho vzlet, bohatství jeho nadání, aethickou sílu samobytné jeho energie. Z básníků připomínám milovaného Nestora poesie české, Adolfa Heyduka, z novellistů skvělého thumočníka veškeré minulosti národa a zvláště kulturních jeho dějin, Aloisa Jiráska. Jak

prvým tak druhým můžeme směle se honositi před celým světem; ni ten ni onen nemusel by ustoupiti vedle dosavadních laureálů Nobelovou cenou počtěných. O čarovném našem slavíku otavském nemohu se při této příležitosti volně vysloviti s plnou vroucností svého obdivu a nadšení, poněvadž jest mi drahým přítelem z mládí i z pozdějších let práce a zápasu, a snadno by mohlo neporozumnění vrci nepravou domněnku o pohnutkách osobních jako stín na čistou věcnost celé záležitosti. Odvolávám se tudíž k úsudku všech velevážených členů Máje i jsem jista, že o velikém, imposantním významu Adolfa Heyduka mají mínění jen jedno, nejčestnější.

Za to zcela volně mohu pronésti několik poznámek o slavném našem Aloisu Jiráskovi, a předně uvážení, že velikému tomu umělci a mistru slovesnému, velikému tomu učenci historikovi slala se přede tváří cizíny urážlivá křivda — bohužel — se strany české, a nechať nám Alois Jirásek zůstal nejpopulárnějším básníkem velkolepých obrazů minulosti, nejpůvabnějším vypravovatelem a učitelem dějin, tvůrcem, jehož dílo před našimi zraky vzrůstá v rozměry co den kolosálnější; nechať víme všichni, že jest národu našemu neskonale více, než cizím národům historičtí romanciéři jmen světových, jako Walter Scott a jiní: ceníme a uznáváme jej doma, ale přede tváří ciziny mu dosud nikdo nedal spravedlivého zadostiučinění. A přece jest nesporno, že kdyby cizina seznala díla Aloisa Jiráska, seznala by podstatné kořeny národní bytosti české a veliký kus kulturního vývoje národa svérázného uprostřed vlnících se k němu živlů cizích.

A o to nám, trvám, musí jíti a nezbytno se starati, aby cizina, uzná-li básníka českého hodným své pozornosti, poznala v něm i rysí znaky národní bytosti naší, to, co nás činilo národem, jakým jsme a musíme býti, to svérázně a původně našinské, ne pouze to, co v různých epochách vzdělanostních celému světu bývá společno.

Tak uvažujíc, osměluji se vysloviti předsednictvu Máje snažnou prosbu, aby shromážděnému členstvu laskavě ráčilo předložiti důvody výše uvedenými podepřený můj návrh tohoto obsahu:

Členstvo Máje vezmiž v úvahu, měl-li by náš spolek Máj přiměřeným zakročením působiti u všech činitelů českých, oprávněných navrhovati kandidáta pro cenu Nobelovu, aby užili doby výhodné a nejpovolanějšího autora českého, hodného pocty světové, skutečně navrhli a podporovali.

Členstvo Máje z důvodů výše položených vezmiž zřetel na autory naše Adolfa Heyduka a Aloisa Jiráska a rozhodniž, má-li jeden jich obou býti »Májem« doporučen na místech příslušných, aby pro Nobelovu cenu řádně byl navržen. Eliška Krásnohorská.

V Praze, 5. května 1914.

*

POUŤ MÁJE KE HROBU KARLA HYNKA MÁCHY. Dobře řekl na závěru valné hromady Máje starosta spolku Fr. Heritěs, že výroční shromáždění členstva podalo výboru bohatou a vděčnou úrodu. Velice sympatickou myšlenku tlumočil ředitel Václav Štech. Litoměřický vlastenec, továrník pan Lopata, dopsal Václavu Štechovi, aby působil k tomu, by spolek Máj přišel korporativně do Litoměřic, aby poklonil se ostatkům a hrobu pěvce Máje K. Hynka Máchy. Hned první slova navrhovatelova vzbudila v účastnících valné hromady náladu nadšenou a vskutku radostnou. Václ. Štech pronesl přání Litoměřických Čechů se zápalem a když skončil, všeobecný souhlas byl důkazem, že projeveno přání, které dozajista stane se skutkem. K návrhu Štechovu vypraví se do Litoměřic deputace Máje, aby pojednala o podrobnostech příští této pouti, která, jak se samo sebou rozumí, bude aktem vážným, opravdovou poutí pietní rázu čistě literárního, důstojnou jména pěvcova i ryzího, kulturního poslání tohoto významného, reminescenčního zájezdu.

NA PAMĚŤ PROKOPA CHOCHOLOUŠKA. V neděli dne 5. července 1914 bude tomu padesát let, co zemřel na faře v Nadějkově spisovatel Prokop Chocholoušek. Rodný kraj hodlá uctíti památku jeho slavnostmi v Sedlci a Nadějkově a národní poutí k rodnému domu Chocholouškovu v Sedlci a k jeho hrobu v Nadějkově. Pořadatelem slavností těchto je pan Kamil Harmach, spisovatel a koncipista Národní rady. K slavnostem pozván Máj, spolek českých spisovatelů beletristů a Spolek českých žurnalistů.

SLAVNOSTI VE PROSPĚCH ČESKÉHO VÝBORU OLYMPIJSKÉHO, konané v nedávných dnech, staly se na ráz význačným článkem v řadách našich velkých festivalů národních, pořádaných na dobrý účel vlastenecký. Olympijský výbor přes významný a důležitý svůj cíl, jakým jest vyslání českých borců sportovních a tělocvičných do ciziny k mezinárodním hrám olympijským, dnes důležitosti světové, nemá prostředků nezbytně potřebných a ze skromnosti, snad nemístné, nevyhledával dosud pomoci národ. sbírek. A přece otázka úspěšné účasti českých závodníků v cizině jest hlavně otázkou peněžní, neboť dostatečné prostředky podmiňují náležitý a nezbytný training. Veřejnost česká tedy sama chopila se iniciativy, a dlužno s potěšením konstatovati, že byly to právě vybrané vrstvy naší společnosti, které dílu eminentně národnímu přišly na pomoc. Zvláštní výbor damský i pánský, v čele s vl. r. drem J. J. Sýkorou, Karlem Fuchsem št. z Robětína a tov. P. Fořtem vypravil tři slavnosti, jakých Praha dosud nebyla svědkem. V neděli 3. května dopoledne projížďka veslařských klubů zpestřila hladinu Vltavy (nádherný to byl pohled) a ukázala velmi bohatý materiál pražský pro sporty naučické, odpolední garden-party v nádherných zahradách Lobkovické a Schoenbornské vynikala výbornou společností a poskytla účastníkům vzácnou příležitost, pokochati se jedinečnými pohledy na Prahu favorisovaným počasím nejskvostnějším. Vyvrcholením slavnosti byla Sportovní Akademie prvního řádu a neobvyklého rázu, jak co se týká programu sportovně sokolského, tak vzácné návštěvy. Podrobné referáty o slavnostech vymykají se ovšem z rámce našeho listu, ale rubrika naše, českého života se týkající, nemůže pominouti mlčením okolnost, ve které vidí slibnou předzvěst lepších poměrů. Česká šlechta, jsouc v čele protektory slavnosti, kněžna Josefina z Lobkowicz a kníž. dra. Bedřicha z Lobkowicz, kteří dosud omezovali se na určité případy, ve kterých stýkala se s námi, uspíšila tímto svůj program a setkala se tu oficielně jak s českým sportem tak se sokolským tělocvikem, který při akademii slavil nové triumfy. Budou-li se slavnosti co rok opakovati, nebude o potřebné prostředky nouze a bude záležeti na českých borcích, aby ukázali, co dovede souslavná práce, tak, jako to ukázali nesčetněkráte již Sokolové.

PROSLOV JAROSLAVA VRCHLICKÉHO K ODHALENÍ DESKY Dra. J. A. GABRIELA V SUŠICI. V roce 1898 konala se v Sušici ve dnech 19. a 20. března slavnost odhalení desky dra. Jos. Ambrože Gabriela, starosty města a okresu, zemského a říšského poslance a člena výboru svatováclavského. Pamětní deska byla odhalena dne 20. března, slavnostním řečníkem byl spisovatel Václav Šlech, druhým milým hostem a zástupcem Máje spisovatel Ignát Herrmann. Dne 19. března bylo slavnostní představení. Divadel. představení předcházel vzletný proslov Jaroslava Vrchlického, recitovaný sl. Marií Tibitanzlovou, učitelkou v Sušici. Proslov tento nebyl dosud nikde uveřejněn. Originál uložen do městského musea v Sušici přítelem J. Vrchlického p. ředitelem Jos. Martínkem. Byv upozorněn p. ředitelem Martínkem na tento rukopis, vyhledal jsem jej, aby byl uveřejněn.

Kajetán Turek.

Proslov k odhalení desky J. A. Gabriela v Sušici.

»To místo, kde muž ušlechtilý žil
je památné pro všecky doby příští!«
Ten výrok Goethův zde se osvědčil,
neb jas i světlo z tělo desky prýští.

Kde bystrá hlava a kde dělná dlaň
se k práci sešly na otecké líše,
tam selby ušlechtilé padne v pláň
i po letech, jež požehnáním dýše.

Muž z lidu byl On, lidu život dal,
co mohl, podnik a z úzkého kruhu
domácí obce k činnosti se vzpjal,
jež celé vlasti zkvetla na zásluhu.

On krajem českou knihu rozhodil,
neb věděl, z knihy jen že světlo proudí,
kdo s ním šel, dobrotu měl za podíl,
a lásku všech, kdo spravedlivě soudí.

Jen dobro chtěl . . . jen Vlasti zkvět a ruch,
jen za tím spěchal každou svojí snahou,
v něm velký buditelů kázal duch,
zrak jeho jas byl, jeho slovo vláhou.

Tak žil a trpěl v konec dráhy své.
Též On pil hořký kalich zneuznání,
a děsné hroty, jimiž osud rve
a na krev srdce šlechetného rání.

To přežilo. Potomkům zbyla dnes
jen krásná žalva Jeho dobrých činů,
vše splněno, za čím se tužbou nes,
co myslil, hledal, tvořil pro otčinu.

Vše po letech má hřející svůj vliv,
zkad jen se zdar a požehnání prýští,
vždyť ve Vás Jeho šlechetný duch živ
je svatou láskou k vlasti, ku rodišti!

16. března 1898. Jar. Vrchlický.

DIVADLO UMĚNÍ. Sofokles: Král Oidipus. (Přel. J. Končinský.) Scénu navrhl Vojta Novák. — Divadlo Umění je nějaká

institute — nevím, jakého právního základu, ale na tom konečně nezáleží. Ani to nám nevadí, že se objevuje na obzoru jako vlasatice, ve dlouhých a nepravidelných intervallech. Ale vždycky má svou kulturní světlost. Že podařil se tak těžký úkol, že Divadlo Umění zaimponovalo Sofokleovou tragedií, má pro družinu veliký význam. Do representativního sálu Obec. domu přišlo, bohužel, jenom asi čtyři sta osob. Akustika sálu je bezvadná jenom při naplněném hledišti. To mělo přímo neblahý následek — celé představení bylo v některých partiích jako zamlženo. Když jsem šel do Obec. domu, myslel jsem si, že nedostanu už sedadla. Je přece pochopitelno, že na »Krále Oidipa« se půjde podívat při nejmenším tisíc lidí. Nedovedu si tuto vlažnost v královské Praze vysvětliti. Je smutná, je zahanbující.

Kdo neviděl, může litovati. Divadlo Umění nemá ovšem k disposici prvořádných interpretů — ale za to je snaha jeho posvěcena ryzím, uměleckým zápalem. Vojta Novák, jenž, jak se zdá, je dnes duší podniku, tvoří a kouzlí jako Stvořitel z ničeho. Není tu subvencí, není tu vůbec žádných fondů — je tu jen ušlechtilá odvaha a víra v kulturní zájem královského hlavního města. Myslím, že družina špatně nepochodila — ale považíme-li, že na čistém zisku měl participovati také Smetanův monument — byla víra jistě větší, než výsledek.

Tragedie dostala zásluhou a dílem V. Nováka důstojnou, věrnou stylovou scénu a byla provedena s neobyčejnou pietou. Bylo tu leccos, co by jinde třeba neuspokojilo. Ale nebylo tu jistě nikoho, kdo by nad vadou neb o nedostatkem nezamhouřil oka. Připomenu-li, že obecenstvo bylo vybrané, je to důkazem, že bylo jinak náležitě odškodněno. Usedal's na sedadlo s malou důvěrou — vždyť tragedie má veliká a nebezpečná úskalí. Nestalo se ani jednou, abys přišel do trapných rozpaků. Naopak — tragedie chytila tě hned s počátku a zájem měl až do závěru svou gradaci.

Viděli jsme zkrátka něco nového, něco originálního. Dilettanti provedli malý zázrak — malými prostředky dokázali úctyhodný čin. I herecké provedení vykazovalo momenty, hodné zaznamenání i pochvaly. Byl to především představitel Oidipa pan Vojta Novák, jenž krále — heroa udržel v imponující linii a jenž v tragických partiích dokonce hluboce rozechvěl. Sl. Marie Šolcová projevila obdivuhodnou způsobilost pro tlumočení důstojné, zdrcující tragiky. Jediného křivého pohybu nenašel jsi na těle královně, jež pláče a lká víc svým zjevem, bolestnou hrou než přívalem slov. — Teiresias p. Bedřicha Vrbského rozechvěl svou věštbou, jež měla hrůzu a velebnost klelby. Zaslouží uznání i všichni ostatní — pp. Gabriel Hart, Vrat. Krainer, Jarka Janák, Josef Bidlo, Karel Steinbach, Kar. Šrámek a Ant. Novotný.

Divadlo Umění vydalo k představení mezi jiné s velice cennými informativními příspěvky. (V. Niederle »O původu a některých zvláštnostech tragedie řecké«. — Dr. Fr. Novotný: »Sofokleův Král Oidipus« a Vojta Novák: »Poznámky k provedení a návrh scény«). Sbory, jež složil K. B. Jirák, byly předneseny smíchovskou »Šeslnáctkou« precisně a působily mohutným dojmem. Režisér večera p. A. Schwarz bděl nad představením ostražitým okem. K.

KRÁSNÁ LITERATURA A KRAJINSKÝ TISK. Nutno ještě o jednom pozoruhodném návrhu referovati, který byl učiněn na valné hromadě Máje. Redaktor J. Jahoda vyslovil přání, aby výbor Máje pečoval o bližší, o srdečnější a intimnější styk se žurnalistikou krajinskou, která má — což je nepopíratelno — velké zásluhy o popularisování krásné naší literatury. Pan J. Jahoda má v tom směru bohaté zkušenosti a ví proto nejlíp, kde a v čem třeba nápravy. Krajinská žurnalistika má dozajista nejlepší vůli, kdo sleduje její literární rubriky, ví, že krajinské časopisy nechovají se k naší literatuře macešsky — naopak, jsou časopisy, které českou literární produkci podporují způsobem velice vydatným a, což zejména na váhu padá, nezištným. Pan navrhovatel vyslovil přání, aby v tělo snaze byl krajinský list podporován spisovatelským ústředím co nejúčinněji a návrh svůj formuloval asi v tom smyslu, aby výbor Máje sám se postaral o vybrané a povolané literární spolupracovníky krajinských časopisů. Živá a zajímavá debata, která se o návrhu rozvinula, je nejlepším dokladem, že objevil se tu návrh dobrý a velice vítaný. Valná hromada není ovšem tím forem, na kterém by se mohlo do podrobností jednati o věci tak obsažné, ale jednosvorný souhlas valné hromady s projevenou myšlenkou a její volum, aby výbor Máje návrh podrobil nejbedlivější úvaze a v důsledku toho učinil kroky v intencích pánů navrhovatelových, je nám zárukou, že pokyny pánů Jahodovy i valné hromady budou výborem Máje náležitě zužitkovány!

Toto číslo vydáno dne 15. května 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITEŠ — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

(Pokračování.)

Ale ješlě jeden důležilý pokyn dám li na ceslu,« končila paní Skleničová-Malá svoje rady, »navykni si nazírali na všechno s klidem a jislým sebevědomím — zejména a především na noviny, na kriliku. Nepovažuji za nejvhodnější a inlelligenlní herečky za důslojno, aby na svoje výkony upozorňovala, aby se dovolávala shovívavosli nebo dokonce prolekce. Znám trochu zákulisí a vím ze zkušenosli, že k úřadu krilika jsou povoláváni a vybíráni lidé velkého rozhledu, muži svědomilí a česlní. Nerada jsem vídala, když moje žačky obcházely referenly a dovolávaly se jejich pozornosli. Jsem pevně přesvědčena, že lakové anlichambrování musí je přivésli do rozpaků. Tahle prolekce vůbec rozmohla se u nás úžasnou a neslýchanou měrou. Obíhají-li členy měslské rady peřenli o místo u potravní čáry — nu, budiž, lo je konečně pochopilelné, ale naprosto nedůslojno je herečky nebo herce, aby domáhal se nějakého úspěchu límto způsobem.

Řekla jsem li už a sama lo později na sobě poznáš, že jsou herci nesmírně nedůlkliví. Pamaluj si a nikdy nezapomeň, co li nyní řeknu — není člověk len, aby líbil se lidem všem. Divadelní referenl má svoje názory, a časlo se li přihodí, že nebude s lvým výkonem souhlasili. Jsou herci a herečky nesmírně horkorevní — nesouhlas referenlův přivede je do varu, sednou a napíší mu podrážděný dopis. Pamaluji velice nechulné aféry, které vznikly z lohoto podráždění a z léto urážené ješilnosli. Referenl, který ješlě včera byl prohlašován za nejdokonalejšího tvora pod sluncem, je dnes největším hlupákem a ignorantem. To jsou zjevy skulečně trapné a hereckého stavu nedůslojné. Styděla jsem se za lakové úkazy do duše. Svět dívá se na herce jako na umělce. Něco ryzího, něco čistého, něco ušlechtilého lají se v tomto slově. Hraje-li herec padoucha — jislě nikomu ani ve snu nenapadne, usuzovali z jeho brillantního výkonu, že by padouchem dovedl býli do opravdy. Proč herci neradi hrají lakové ničemy — proč bývají obličeje při obsazování rolí zejména ženských, jedná-li se o raffinovanou ničemnici? — Nesouhlasím — ale pouze uvádím jako dokumenl. Herec musí dovésli všechno — nesmí mu činil pražádných obličí dobře pochopil a vyslihnoul ryzí charakter zrovna lak jako podlý. Jsou ovšem individualily lak výrazné, že s jednoho pólu na druhý nikdy se nedostanou. Vojla Slukov byl nemyslilelný a byl by nemožný v roli intrikána. Mistrem v tomto oboru byl Jiří Bittner — člověk ryzího charakteru, velké, vrozené noblessy.

Často a často měla jsem příležitosl mluvili o těchto zjevech s nadšenými ctiteli divadla, herců i hereček. Stalo-li se někdy něco, co nebylo ani herců ani uměleckého stánku důstojno, trapně je to dojímalo. »Ani nevěříte,« říkávalo se mi, jak nás to bolí, jak nás to zarmucuje, jak nám to vytrhává z našeho nitra krásné naše illuse. Rádi bychom viděli ve svých umělcích vzor dokonalosli, mužnosli, důslojnosli. To Národní divadla považujeme pořád ješlě za národní klenoť, za svatyni, za maják kultury. Zde má a musí býli všechno dokonalé, vzorné, výborné a ušlechtilé — v Národním divadle musí se hrál nejlepší díla, v Národním divadle mají býli nejlepší herci — a kdo je na tak čestné posici, má se i svým soukromým životem přizpůsobili velkému, ušlechtilému, dominujícímu poslání úsla-, vu, jehož je členem. Jako nepatří ničema na ka-

zalehlu a k olláři, zrovna tak nemá míti místa v takové kulturní svatyni, na kterou celý národ pohlíží jako na umělecký dóm.

Ušetříš si mnoho hořkostí, spolehneš-li na sebe samu, na svoje nadání, na svoje umělecké svědomí. Zavrhuji hrubost, odsuzuji neurvalost, která je největším a nejnebezpečnějším úskalím každého, neřkuli tvořícího člověka, ale nedoporučují ani zbytečnou zdvořilost, která není mečím jiným, než uhlazeným prostředkem, domáhati se zvýšeného zájmu pohlazením nebo polichocením. Dostane-li se ti pochvaly — neděkuj za ni. Dostalo se ti jenom toho, co ti právem patří — svědomitý a poctivý kritik na tvoje uznání nečeká. Historie našeho slavu má v minulosti temné, zahanbující body. Nebyl na tom mnohem lépe, než kat a pohodný. Bylo to nespravedlivé — ale bylo to. Já sama ještě pamatuji doby, kdy na příslušníka našeho stavu pohlíželo se s pohrdáním. To mne a moje kolegyně i kolegy, kteří důsledně žili na divadle i mimo divadlo, nesmírně bolelo. Dlouho trvalo, než jsme se dočkali vykoupení z této nezaviněné a nezasloužené kletby. Měli jsme velikou radost z každého sebe menšího společenského úspěchu. Pamatuji ještě doby, že herec nebyl považován za hodna pocty, ale byl pozván do patricijské rodiny. Herečka byla na tom hůře, než herec. Člověk zajímající tak zvané společenské postavení ošíval se, měl-li s herečkou po boku projíti Ferdinandovou třídou. Národní divadlo způsobilo ovšem veliký, blahodárný obrat — umělecký i společenský. Velkou zásluhu o povznesení hereckého stavu má jeho organisace. Herci počali vnikati do čestných posic, zmohli se majetkově, vybředli ze svých finančních trampot a nabývali na významu i mimo divadlo. — Vzpomínám na drobné úspěchy, jež dnes zní jako pohádka. Naši herci bývali odkázáni na ty nejzastrčenější hospůdky a kavárničky. V tom směru začal bourati staré předsudky Vojta Šlukov. Byl milý společník, byl duchaplný, vzdělaný muž, byl statné postavy, jenž imponoval svým sympatickým zjevem i svou povahou. Najednou jsme viděli Vojtu Šlukova v kruhu nejlepší pražské společnosti.

Malicherná věc, ale jenom zdánlivě. Po něm to činili ostatní — a herci ovládali tenkrát celou Prahu. Ano, celou Prahu, což tenkrát mnoho ještě nebylo. Všechno se tenkrát soustředilo takřka na několik ulic. Praha byla v té době úžasně malinká. Možno skorem říci, že měla Národní divadlo, kavárnu Slavii a několik populárních restaurací. Společensky jsme se začali vyvíjeli tímto zvláštním a vskutku nezvyklým způsobem. Mám na mysli doby, kdy ještě pražská předměstí byla v plénkách. Všechno lířilo do Prahy, všechno se soustředilo zde. Praha, zejména v dobách, kdy byla obehnána hradbami, byla učiněný úl. Pak to šlo hodně rychlým tempem ku předu — předměstí byla dosud Popelkou — ale takřka přes noc staly se z nich princezny, jež vábily k sobě svoje dvořany a ctitele. My, kteří jsme toho všeho svědky a pamětníky, můžeme nejlíp vycítiti, jak ohromný, jak neuvěřitelný pokrok Praha učinila v čase neuvěřitelně krátkém. My starší jsme na všem byli účastni, všeho jsme si všímali, všude jsme nežistně a s nadšením působili, a tím jsme ovšem také vydatně pomáhali, aby staré předsudky zmizely.

Proto, myslím, má u nás herec dodnes jiné postavení, než u jiných národů. Národní divadlo bylo v té době ideálem celého národa, bylo do opravdy zlatou kapličkou, a ti, kdož měli tu čest býti v těch vskutku krásných dobách jeho členy, byli ovšem účastni tohoto zanícení a na hlavy jejich padla tato záře všeobecného nadšení, a proto byli všichni milováni a ctěni. Národní divadlo má ještě dnes toto významné postavení a má ještě dnes výjimečné poslání. Pravdu děl patriarcha Rieger, že Národní divadlo není jenom zábavným podnikem — že je a že musí na věčné časy zůstati národní baštou celého českého království

Můj bože, kam jsme se to až dostali? Svoje působení jsem v Národním divadle prožila, mnoho radosti i mnoho bolesti jsem v něm zažila — ale pořád, ještě dnes se na ně dívám jako na zázrak, na pohádku. Vím, co pro nás znamenalo a co vykonalo, dnes více než kdy jindy jsem si toho vědoma, co znamená pro srdce českého království, pro nejzastrčenější jeho dědinku — a proto bych ráda viděla, aby na věčné časy zůstalo uměleckým dómem, a proto jsem vždy a do posledního svého dechu všem svým žáč-

kám všlěpovala k němu nejen lásku ale i úctu. Přejeme si, aby bylo výkvětem umění, a je pochopitelno, aby všichni, kdož v něm působí, byli výkvětem nadáním i povahou. Jednou mluvila jsem o těchto věcech s doktorem Riegrem. — Všechny tyhle svoje touhy jsem vysloviła se zápalem a horoucím zanícením. Poslouchał mne velmi pozorně a tak se mně jednu chvíli zdálo, jakoby se mu pohnutím zamžily oči. Vzał mne za ruku, stiskł ji a řekł: Láska je stvořila — láska naše národní udrží a od všech pohrom a úkladů uchrání. To je náš monument, to je náš talisman — běda tomu, kdo by se na něm prohřešił!«

Tady to mám zapsáno jako velikou, pamětihodnou událost svého života. Když jsme se loučili, doktor Rieger řekł mi několik slov, jimiž mne rozplakał. A čeho jsem se nikdy nenadála a co mne přivedło do strašlivých rozpaků, stało se tenkrát — doktor Rieger se ke mně sklonił a políbił mi ruku. Věř mi, dítě — mnoho slávy mi bylo údělem, mnoho pocť mi bylo prokázáno — ale na nic na světě jsem nebyła tak hrda, nic na světě mne tak nedojało a nepohnulo, jako tato pocta patriarchy českého národa, pana doktora Fr. Lad. Riegra! Jsem tak bláhová, že se ještě s něčím pochlubím. Když jsem přišła domů, na to místo, jež Rieger svými rty posvětił, jsem se dlouho a dlouho dívała, a mně se zdálo, že políbené místo září a svítí jako drahokam. Víc, dítě drahé, nemám — ten briliant od doktora Riegra je vším, co jsem si vysloužila — a tu noc jsem plakała radostí, velikým, nevysloviteľným štěstím!«

Pokračování.

JOS. KALUS:

TEREZA.

VALAŠSKÁ ROMANCE.

Drda plá se po Tereze:
vykosila mu kus meze,
vykosila, kravám dała,
k muzice šła, tancovała.

Pohněvaný na ni volá:
»Terezo, ven vyjdi z kola,
budem spolu účtovati,
potom můžeš tancovati.«

»Na zítra to nechte, strýku,
dnes mám mnoho tanečníků,
jeden pustí, druhý schválí:
nevím s kým dřív tancovati.«

»Moji mez jsi vykosila,
fůra sena by z ní była,
týden moh jsem krmit vola:
zodpověz se, pojď ven z kola!«

»Na zítra to nechte, strýku,
nedělejte tady křiku,
nedělejte tady vřavy
pro trošičku hloupé trávy.«

»A radš pojďte tancovati!«
Do náruče Drdu schválí.
»Nech mne na pokoji, holka!«
»Strýku, tancujte, je polka.«

»Do tance mám křivé nohy.«
»Tancujete líp než mnohý.«
»Pusť mne, nedobřino, sloto!«
»Nepustím vás, strýku: to, to!«

Jak junák tancujete!
na tu mez už nemyslete!«
Omámně tvář k němu kloní,
v náruč vine, v tanci honí.

»Vysíci mez nemáš práva!«
»Była na ní pěkná tráva
samá vůně, samé kvítí:
jak jí nejít vykositi?«

Upřela naň žhavé oči
Drdovi se hlava točí,
blíž se vine ku Tereze,
zapomíná trávy, meze.

V tom Tereza dotančila.
»Terezko má rozlomilá,
ještě jediný jen kousek!«
výbojně si kroutí vousek.

Vytančila jsem vás, strýku,
a mám jiných tanečníků.«
»Terezko, jen jednou kolem
zatancujme ještě spolem!«

A co meze a co tráva?
Af z ní hnění tvoje kráva,
však naroste zase jiná:
vysíci mez — žádná vina.

Přijď, sám pomohu li síci!«
Tereza se vine k strýci,
tancuje s ním znovu v kole:
»Zítra dojdi na mé pole;

Napas krávu,nažni pro ni!«
blažen k Tereze se kloní.
Do rána s ním tancovala,
srovnala vše, súčtovala.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Přidělám vám hodně práce že?«

»To není žádná práce,« pravil vesele. Budu šťasten, budu-li moci v něčem posloužili.«

»Děkuji za ochotu, ale neobávejte se, nebudu vás často trápili. Vím, jak mnoho máte nyní starostí.«

»Teď právě není ještě téměř žádná práce.«

»Tak? Jak to přijde, že můj muž je po celé dny venku a nemá kdy si odpočinout?«

»Milostpán tuze běhá a dělá mnoho různých zkoušek,« povídal adjunkt trochu váhavě. »Dává kopat jámy, aby se přesvědčil o spodině jednotlivých polí, všechno měří, zkouší, počítá a to ovšem unaví.«

»Snad to musí býti,« namítala zvědavě.

»Pro osobní vzdělání je to dobré, je to theorie, jak se jí učí na hospodářských ústavech z knih, ale pro praktické hospodaření není toho třeba, zvlášť, když se zdejší pozemky z dřívějších let znají.«

»Proč se vás tedy nebo pana správce na to nezeptá?«

»Nevím proč, snad nám milostpán nedůvěřuje.«

»To se asi mýlíte, on je ve všem tak svědomitý,« hájila ho, vyčítajíc, že adjunktovi muž milý není. »Rád by bezpochyby zvelebil statek.«

»Smím-li si dovoliti poznámku, tedy tímto způsobem ho nezvelebí. Nám schází různé praktické věci.«

»A můj muž o nich ví?«

»Nemohu sloužiti, neptal se mne.«

»Máte mu to tedy říci sám.«

»Milostpán si jakékoliv poučování zakázal.«

Zarazila se. Ano, to byl její muž, marnivý a sebevědomý, který jen své vědomosti cení a ostatními pohrdá. Naříká na práci, vyvyšuje své zásluhy, ale nejde obvyklou cestou, aby se neřeklo, že ho někdo poučil. Mlčela chvíli a když došli ke drůbežníku, počala adjunktovi líčiti, jak by si vše přála míti. Naslouchal pozorně, potom však vyňav list papíru začal kresliti, jak by se drůbežník praktický a levně dal zříditi. Podotkl, že viděl několik obchodních drůbežáren a zapomenuv, že se ho na to netázala, radil, jaké druhy daly by se s prospěchem pěstovati. Poslouchala ho se zájmem, patříc při tom naň a pozorujíc jeho tvář i chování.

Adjunkt Jan Palas byl šestadvacetiletý muž neobyčejně mladistvé, růměncem pokryté tváře. Pod nosem měl hnědé chmýří, jež dodávalo jeho obličeji vzezření dvacetiletého mladíka. Oči měl hnědé, veselé a upřímné, nos rovný a obočí vysoko sklenulé. Byl hezký, zajímavý muž a jeho pohyby i řeč byly měkké a příjemné. Nekřičel, ale bylo znáti, že neplýtvá slovy a dovede býti rázný. Občas se také na Hanu podíval a oči své na ni upřel, ale po chvíli jako v rozpacích zase jinam pohledem zaběkal.

»Jsem vám velmi povděčna, že mi poskytujete radu a pomoc a budu se dle toho říditi,« pravila, když na chvíli v řeči ustál. »Dejte všechno udělati, jak za vhodné uznáte a objednejte mi také hned ony druhy, jež jste odporoučel. Velice se na tuto zábavu těším a doufám, že také něco vyběžím.«

»Zajisté, milostpaní může za rok docíliti veliký zisk.«

»To jsem ráda, odměním se vám za vaši laskavost.«

»Mně bude dostatečnou odměnou uznání milostpanino.«

»Uznání máte již dnes,« usmála se vesele. »Neslýská se vám na zdejší samotě?«

»Nikoliv, mě venek těší, ačkoliv jsem se narodil ve městě.«

»Skutečně? To je řídký případ. Myslila jsem si, že váš pan otec byl rolníkem.«

»To je mýlka, můj otec byl professorem a mám také jednoho bratra professorem. Otec si přál míti rovněž ze mně professora, ale dovedl jsem ho uprositi, aby mě dal na akademii. A nelituji toho. Jen jednou jsem byl v pokušení býti svému povolání nevěrným a to bylo v době, když jsem jako jednoroční dobrovolník udělal důstojnickou zkoušku a byl jsem vyzván, abych se dal aktivovati. Uniforma mě tehdy zaslepovala a byl jsem blízek rozhodnutí, že zůstanu na vojně. Na štěstí jsem pokušení odolal.«

»Vás tedy vojenský stav netěšil?«, plala se zvědavě. Už dlouho nepocítila chuti pobaviti se jako dnes a už dlouho nebyl jí žádný muž tak jakýsi milý a blízký jako Palas.

To není správný výraz. Těšil mě, ale nenašel jsem v něm, co jsem hledal. Má málo volnosti, podřízený důstojník nemá příležitosti uplatniti své schopnosti a pracovati, jak by si přál. Je dbáno příliš zevnějšku a na rozvití vlastních sil se nepopřává volného pole. Disciplina ubíjí svéráznost a těžkopádnost zabraňuje soutěžení. Vrátil jsem se rád k hospodářství.«

»Ale zde snad nemáte také potřebné volnosti.«

»Bohužel,« odpověděl tak vážně, že se naň udiveně podívala.

»Je snad vám pan správce nepřítelem?«, plala se dychtivě.

»Pan správce přes své rozmary je dobrý odborník, ale milostpán nadělal tolik nových ustanovení, že není možno hospodařiti. Račte odpustiti, že to tak otevřeně povídám, ale nejsem zvyklý mluviti neupřímně a jsem ostatně odhodlán, že dám počátkem května výpověď.«

»K vůli mému muži?«, tázala se uleknutě.

»Ano, milostpaní,« přisvědčil bez otálení.

Sklopila zahanbeně oči a nesmírné rozpaky se jí mocnily. Nevěděla co říci. Muže zahanbiti nechtěla, obávala se, že se dopustí na něm zrady a přece jí nitro pravilo, že jako ona trpí nevinně, také Palas trpí bez důvodu. Nebyla si jista, je-li adjunkt opravdu dokonalý a své ctidbalý muž, jsou-li jeho vědomosti větší než vědomosti mužovy, ale její niterný pud jí pravil, že se tomuto mladému příjemnému muži děje křivda. Musí tomu zabrániti, jakoby příhana mužova padala také na ni.

»Pane adjunkte, nabízel jste mi ochotně pomoc a chcete mě opustiti?«, tázala se po chvíli vyčítavě, patříc naň svýma smutnýma očima.

»U milostpaní chtěl bych do smrti sloužiti,« odpověděl zaraženě.

»Nuže tedy, přemožte se trochu a setrvejte. Mně k vůli to udělejte, vynasnažím se, abych časem vše obrátila k lepšímu. Můj muž není zlý, ale je nervosní a nikdo ho neupozorní. Jakmile přijede můj otec, požádám ho, aby vše urovnal. Nedáte výpověď, že?«

»Jsem na velikých rozpacích a nevím co říci,« pravil nerozhodně.

»Nuže tedy, překonejte rozpaky a vyhovte mi. Sama nevím, proč bych vás nerada ztrácela.«

Vyhovím miloslpaní a zůstanu,« řekl odhodlaně a vzlýčil se. »Račte prominouti, že jsem váhal, ale bylo mi velice hořko a to mě omlouvá.«

A já vám věřím a liluji, že jste měl nepříjemnosti. Nu, jen když to všechno dobře skončilo. Doufám, že se budeme nyní častěji stýkat a že mi ještě často poradíte. Dlouho jsem vás zdržela a musím domů. — S Bohem, pane adjunkte.« Podala mu ruku, usmála se naň a šla ke svému bytu. Pozdravil ji mlčky a chvátal opačným směrem. Když Hana vešla do pokoje, zastavila se a jako udiveně zadívala se do prázdna. Strach se jí zmocnil, jednala-li správně, nedopustila-li se nějaké bezcharakternosti vůči svému muži. Ale za první touto myšlenkou přišla druhá a před jejím duševním zrakem se objevil Ludvík.

Dnes poprvé jakoby před ním strach a nechuť pocítila. Kam vkročí, všude rozsévá zlo, všude místo míru a spokojenosti začínají trapné výslupy a odcizení se. Její vlastní domov je toho důkazem a dnes slyšela potvrzení toho od adjunkta. Můj Bože, byla by se v povaze muže svého tolik mýlila? Čekalo by ji opravdu úplné zřícení všech jejich ideálů, za nimiž šla? Snad si ho až dosud málo všímala a málo pozornosti věnovala jeho zlozvykům. Musí mu stáli po boku a musí ho vést, aby někam nezapadl, kde by čekala naň nová zkáza.

Když přišel Kozák večer domů a po dobré večeři vyjasnil se jeho obličej, usedla proti němu a přemahajíc svou stísněnou náladu, začala s ním vesele hovořiti, líčíc mu své budoucí hospodářství.

»Adjunkt Palas je velmi milý člověk a má bohaté vědomosti,« prohodila mezi řečí.

Milý může býti, ačkoliv, jak se zdá, velice si zakládá na tom, že je záložním důslojníkem. Mě tím ovšem neomráčí, vím, jací chlapíci ti záložní důslojníci jsou. Ale jeho vědomosti jsou po čertech chatrné a já dnes vím desetkrát víc, než on z celé své akademie.«

»Jak by to bylo možné?«, plála se s líčeným údivem.

»Zcela dobře, prolože to, co se v akademii naučil, — a nebylo toho asi mnoho — dávno už zapomněl a dále se nic nevzdělává, kdežto já jdu věci na kloub a vzdělávám se prakticky každého dne. Nemýlím-li se, jsem mladému pánovi trochu nepohodlný a začíná se mi vyhýbat. Nechám ho ještě nějaký čas, ale potom s ním udělám krátký prostředek a vyženu ho.«

»Bez tatínkova vědomí?«

»Ano, bez tatínkova vědomí,« opakoval důrazně. »Nejsem zde přece šafářem, abych nemohl takovou věc udělat, to bych se pěkně poděkoval hrát úlohu bezmocného pána.«

»Nezlob se hned,« chlácholila ho, vidouc, že se rozčiluje. Domnívala jsem se, že se napřed všemu sám od úředníků přiučíš, než nám tatínek něco našeho vlastního dá.«

»To by bylo smutné, abych se chodil přiučovat k takovým hlupákům,« zasmál se pohrdavě. »Hospodaří jako před potopou světa, ale myslí si oba, že nad ně není. Nu, já je brzy poučím. Toho adjunkta mnoho nerozmazlí. Je to floulek a nemám takové domýšlivé hochy rád.« Napil se a zapaloval si doutník, jakby prohlásil hovor o té věci za skončený. Hana chvíli mlčela nevědouc, pro co se rozhodnouti, má-li dáti výraz svému pobouření, že muž s takovým pohrdáním o svém okolí mluví, či má-li raději mlčeti.

Rozhodla se pro mlčení. Nesmí sama dávati první znamení k domácím bouřím, neodpustila by si, kdyby se dostavily nepříjemné následky. Vyčkala až co muž bude dále dělati a teprve potom, stane-li se jeho jednání nesnesitelné, poví všechno otci a požádá ho, aby s Ludvíkem vážně promluvil. Byla zvědava a jaksi zneklidněná, co teď se vyvine, jak se utváří poměr mezi mužem a úředníky. Spoléhala se na Palasa, že k vůli ní snese vyzývavosti mužovy. Správce neznala, byl jí lhostejný a proto se jaksi nerozčilovala, co se mezi ním a mužem stane. Byla si jista, že se otec o všem doví a nevěděla, poděší-li otce nový pořádek. Pokud se pamatovala, otec byl správci dosti nakloněn a nikdy neslyšela z jeho úst slesků proti němu. Správce byl v Rochlově dlouhou řadu let a půjde-li nyní ze služby, vzbudí to dojista v rodině pozornost. Divila se, že otec Ludvíkovi dával takovou velikou plnou moc a že Ludvík nevyčká ani konce jednoho roku, aby potom s jakýmsi oprávněním podával svůj posudek o hospodářství.

Těžké doby mě čekají, přiznávala se sama sobě, když v noci se dívala do tmy a znovu na ni starosti dolehaly. Mužova povaha chová v sobě mnoho výbušného a mnoho nesnášenlivého, narazí dojista na odpor a potom budou zmalky rozechvíval také její srdce. Jen kdyby aspoň k ní byl laskavější a neoplácel se za její oběti nevděkem a hrubostí. Oči jí vtrhly v náhlém pohnutí lítosti, ale přemohla se a v duchu zase si umiňovala, že bude statečná a že ponese břímě, které na ni osud vložil.

Nějaký čas byl klid. Počasí se vyjasnilo a oteplilo a pilná polní práce učinila na čas přítrž rozmarům Kozákovým. U dvorů vyrojily se potahy ven do polí, na všech stranách pracovali lidé a Kozák, který nikdy před tím nebyl setí přítomen, přestal svými nápady dráždili úředníky i šafáře. Sice chodil ode dvora ke dvoru a s tajemným výrazem sledoval způsob obdělávání polí, ale nepronášel své novotářské náhledy, proložte se bál, aby si neškodil. Doma hrál úlohu člověka upracovaného a vysíleného, na němž všechny starosti leží a bez nějž by byl statek ztracen. Hana mlčky poslouchala jeho podrážděné poznámky a uhybala sporům.

Měla sama nyní okruh svých drobných starostí, které jí přinášely úlevu. Její drůbežník byl už osazen a ona zapomínajíc na svá soužení, trávila své hodiny samoty a odpočinku mezi švitořící a šlebetající drůbeží. Zamilovala si tu různobarevnou havěť a spřátelila se s nimi, jako se ony spřátelily s ní. Když vešla mezi ně a všichni ti různorodí a různobarevní opeřenci se k ní s křikem shrnuli, úsměv se objevoval na jejím obličeji a stará dívčí veselost vracela se do její mysli.

Pokračování.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Disponent Rolini byl zcestovalý muž, malíř amatér, jenž rád vyhledával společnost pravých umělců, dával ve svém jednání na jevo jakousi nonchalantnost, jež měla býti bohemstvím. Signor Salvagno, manžel paní Eleny, byl dobrý muž, svědomitý obchodník, jenž celý den trávil ve svém závodě, nemaje pro nic jiného smyslu.

— A paní Elena, dodal, o té si učiníš svůj úsudek sám. Že se ti zalíbí, nepochybuji.

Bylo osm hodin, když očekávaní vešli. Signor Rolini byl zřejmě potěšen, že poznává Šerého, obchodník mu přál mnoho úspěchů z pobytu v Římě a paní Elena půvabně mu podávala ručku, s níž rychle pak svlékala rukavici.

Hovor se záhy rozproudil. Paní Elena několikráte vyslala k Šerému žhavé pohledy svých temných zářících očí. Zpozoroval, že naň pohlíží i tenkrát, když hleděl jinam.

Trézard se nemýlil, líbila se mu. Byla jednou z těch krasavic, jež ho upoutaly na korsu. Vysoká plná postava byla oživena jemnou gracií a oči její světélkovaly vášnivým leskem.

Divila se jeho italštině, nechtěla věřiti, že to, co umí se naučil většinou v Čechách.

Naklonila se k němu a řekla ztlumeným hlasem:

— Nejlepší školou je láska. Zamilujte se zde, a nikdo nepozná, že jste cizinec. Máte typ naší vlasti. Jen postavou se lišíte. Jste příliš velký, převyšujete mé krajany o hlavu.

— Také vy, signoro, jste větší než ostatní, řekl.

— Vám se líbí malé ženy?

— Nikoliv, ač musím přiznati, že jsem v Benátkách viděl velmi krásné ženy, jež nebyly postavou mým ideálem.

— Tedy v Benátkách, v Římě nikoliv! Jak málo jste galantní! zvolala paní Elena a svou hebkou, vlahou ručkou sevřela jeho zápěstí.

V té chvíli se náhodou obrátil signor Rolini a zachytil její pohyb. Šerý postřehl v jeho očích jakýsi záchvěv, něco jako kmitnutí blesku, ale ona mu nevěnovala pozornosti.

Šerý tušil, že tato žena je Rolinimu blízka, ale proložte neměl příčiny opatrně volili slova, pravil:

— Řím okouzluje jinými ženami, než Benátky. Není jich zde tolik sličných, jako v Benátkách, ale za to jsou zjevy jejich svůdnější. Hrdá krása

antických Římanek oživuje i dnes rušné ulice věčného Říma.

Trézard slyšel poslední slova. Prohodil:

— S tím rozdílem, že tehdejší Římanka znala mnohem více, než dnešní!

— Co tím míníte? lázala se paní Elena dosti prudce. Chcete říci, že snad Římanka císařství prolo, že uměla několik řeckých veršů, byla duševně hlouběji založena?

— Tážete se a zároveň odpovídáte, signoro, pravil klidně sochař.

— Pařížanky nejsou jistě obdivovány pro učenost, ale jen pro své ryze ženské vlastnosti, krásu a rozlomilost. —

— a duchaplnost a lehký galtský esprit —

— To je dědictví, jež jim připadlo kulturou Říma. Gallky, jimž se Julius Caesar obdivoval, měly jen krásné bílé tělo.

A nezkaženou duši, vroucí cit, schopný všech obětí pro toho, jenž jim plnil srdce. Dějiny nám vypravují o podobných ženách. Ale Řím jim vzal obé, vyssál je téměř. Dnešní Pařížanka, její duchaplnost a lehkost, s níž se přenáší přes těžké duševní slavy, není dědictvím Říma, dědictvím antické kultury, ale vypěstovaným květem rasy gallské. Má vlastnosti, jež přináší a vlévá ji do žil slunce, pod nímž žije!

Šerý poznal, že talo slova, temperamentně promluvená, mají jistě ještě jiný význam, jemuž rozuměla jen paní Elena. Byl snad jeho přítel někdy milencem krásné paní a chtěl říci, že dnešní římské ženy se neliší od rozmařilých a zálelných patricijek císařství? Chtěl-li toto říci, pak k tomu měl jistě vážný důvod a bylo to jejím odsouzením.

Zpytavě na ni pohlédl, ale se sličné její tváře nezmizel úsměv, oči její stejně sálaly temnými zornicemi.

Pravila, přerušujíc tento hovor:

— To je thema příliš rozlehlé a nedá se zde o něm tak hovořiti, jak bych chtěla a mohla, monsieur Trézarde. Ale zvu vás i vašeho přítele na čtvrtek k nám. Nebudeme vyrušováni a chci se s vámi polemicky utkati.

— Nemohu přijíti, odvětil klidně sochař. Jsem ve ville Medici zaměstnán neodkladnou prací. Ale doprovodím přítele až k vám. Nechci na sebe uvaliti podezření, že ho vymykám z vaší blízkosti. Ukážete mu při té příležitosti vaše vzácné etrurské šperky, nalezené u Chisi.

Paní Elena naprosto nebyla pohněvána touto odpovědí. Pravila:

— Bude-li to vašeho přítele zajímati, mileráda se mu pochlubím oněmi klenoty. Některé z nich byly nalezeny v hrobě mladé dívky, na jejímž mramorovém sargofágu byl vytesán svatební obřad a nápis: Zhasla, když vzplanula. Kdybyste byl básníkem — obrátila se k Šerému — hle, jaký obraz by si mohla vykouzliti vaše obrazotvornost!

Rozmluva zabočila na jiné pole. Paní Elena používala každé sebe menší příležitosti, aby mohla mluviti se Šerým. Vyptávala se ho na Čechy, zdála se o vše zajímati. Několikráte se dotkla jakoby náhodou jeho ruky.

Signor Rotini zapředl s chotěm krásné paní dlouhý obchodní hovor, jenž nebyl ještě u konce, když nadešla obvyklá hodina rozchodu.

Trézard upozornil paní Elenu. Řekla:

— Učiníme dnes výjimku. Kroužek náš se rozšířil o jednoho člena, bude nutno setrvati o hodinu déle. Nebo máte snad ještě jiný program pro dnešek a — zítřek?

— Určený nikoliv. Ale snad jej vnukne hvězdná krása noci. Je sladko bloudit v Římě za noci, stoupali po schodech k Trinitá de' Monti a cestou kolem villy Medici zírali dolů na město sníci v průsvitném závoji světel.

— Jak básnicky dovedete líčiti, usmála se paní Elena.

— Je to smutné, že to víte teprve nyní, řekl sochař poněkud zachmuřeně.

Tato slova znovu přesvědčovala Šerého, že mezi jeho přítelem a krásnou ženou leží něco, čemu jen oni dva rozumějí. Viděl, že se příliš nesnaží skrývati to, což mohlo býti také z toho důvodu, že nedošlo k úplnému sblížení, ale že se rozešli uprostřed cesty.

Všichni náhle pocítili olověnou tíhu chvíle, prchajícím vteřinám jakoby zkameněla éterická křídla. Naslouchali hovoru obou mužů. Signor Salvagno byl nadšen rozmachem Itálie za poslední léta.

— Itálie, vyssálá cizinci a zdemoralisovaná vnitřními nepokoji byla vítanou kořistí různým knížecím rodům. Nebylo Itálie. Byla to šachov-

nice zemiček bez krále. Na severu dvouhlavý orel, ve středu papežská tiara a na jihu burbonská lilije. A mimo těchto, množství státečků. A přece všechna ústa znala jednu řeč.

— A to je důvod, že osvobození muselo nadejíti. Pod různými vládci bilo srdce jednoho národa. Italie měla štěstí, že téměř současně vystoupili mužové myšlenky a mužové činu. Na jedné straně ohnivý Mazzini, mluvící k vznětlivé duši lidu, a Cavour opatrný a duchaplný státník, honosící se vzácnou vlastností: počítačil cíl, bylo-li v tom blaho národa. A na druhé straně mužové činu Viktor Emanuel a Garibaldi. Těmto vděčí Italie, třetí Italie svou jsoucnost. Nechvějme se o její budoucí dny. Na moři ji střeží hrozebně se tmící jícny obrněnců a na pevné zemi italský voják, potomek římských legionářů, pod jehož železným krokem se kdysi chvělo půl světa. A proto: ať žije jediná Italie! Evviva la terza Italia!

— Evviva! zvolala paní Elena i její manžel. Ale Trézard místo zvolání odpověděl Rotinimu:

— Ve svém nadšení jste zapomněl poděkovati signore, národu, jehož bratrská ruka podala vám vavřínový věnec. Luhy u Solferina, Magenty pily více francouzské krve, než italské. Bez pomoci Francie nebyla by dnes Italie tím, čím se stala. Přiznejte — vím, že je to bolestné — že italský voják není bratrem římských legionářů, již nesli své vítězné orly z měsíců nad Tiberou nejen do horkých končin Afriky a Asie, ale také do mlžných barbarských krajů Britannie. Italie je sjednocena a tím je vyplněn její šťastný osud. Sláva Caesarů, Septimiů Severů, se již nerozlétí přes její hranice. Ale zůstal jí dědictvím krásný dar, jehož skvoucí nádheře se přichází poklonit celý svět: minulost a její výtvory. A té Italii volám srdečně: Evviva!

— Evviva! zvolal také Šerý.

Signor Salvagno ukončil tento spor dříve, než vypukl v diskusi:

— Je přirozeno, že my, synové této krásné země jsme na ni hrdi. A nadšení, pramenící z této hrdosti, zbavuje někdy klidného rozvažování. Nezapomínáme Francie. Jsme jí vděčni. A před rozchodem vyprázdněme poháry na počest těch hrdinů, již prolévali svou krev, aby osvobodili Italii!

Poháry zazvučely a ruka paní Eleny se na chvíli lehce přitiskla k ruce Šerého.

Na Piazze di Venezia se rozešli, ujednavše opět schůzku. Paní Elena důtklivě připomínala Trezardovi, aby nezapomněl ve čtvrtek doprovoditi svého přítele. A ponechala svou ruku v jeho tak dlouho, až sám ji vymanil.

Bloudili chvíli němě ulicemi.

Konečně Šerý přerušil mlčení. Pravil:

— Nechci býti nediskretní, Julie, ale zdá se mi, že máš jakési vztahy k této ženě. Abych se ti přiznal, zajímala mne z celé společnosti jen ona. Je živá a zdá se, že její duševní obzor má daleké perspektivy. Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KDO RYCHLE DÁ, DVAKRÁTE DÁ!

NĚKOLIK POZNÁMEK KE KATASTROFĚ VE SPOLKU ČESKÝCH ŽURNALISTŮ.

Milosrdenství národa dovolává se bratrská korporace, Spolek českých žurnalistů, jehož fondům defraudoval dlouholetý jeho tajemním obnos padesáti tisíc korun. Rána přišla jako blesk z čista jasna — členové výboru měli již v rukou osudnou a neblahou postupní listinu tajemníkovu, kterou postupuje na úhradu eventuelních deficitů! svoji revui »Divadlo«, svoje pohledávky a sklad knih v celkovém obnosu 70000 K — a ještě nechápali, co se stalo, ještě nevěřili, co je ohromilo a zdrtilo mrazivou předtuchou.

Plným právem nazvána byla na valné hromadě Spolku českých žurnalistů lalo postupní listina osudnou a neblahou. Tajemník korporace poškodil ji dvakrát — poprvé svou defraudací, po druhé svým postupem, jenž měl zakrýti zločinný, cynicky jeho skutek. —

Možno považovati za aktivní položku jedině časopis »Divadlo,« za který dalo by se něco ve prospěch vyloupených pokladen získati. Není o tom pochyby, že časopis, jenž je orgánem mohutné a organisované korporace (Ú. M. D. O.), nalezne zájem u skupin a družin, poslání posloupené revue blízkých a že má pro ně časopis zavedený jisté výhody. Všechno ostatní, co tajemník Spolku českých žurnalistů posloupil a co ocenil tak závratnou číslicí, je co do ceny postupem tak problematickým, že Spolku českých žurnalistů vzejdou z tohoto »odkazu« defraudantova jenom nesmírné starosti, ale výhody tak nepatrné, že nutno to důrazně akcentovati.

Psal svou postupní listinu v noci z posledního prosince na prvního ledna. Defraudant, jenž ve své ješitnosti a ve svém velikášství šel tak daleko, že si hrál na mecenáše, že se zaručoval za dluhy jiných, diplomy od umělců honoroval ze svého (pro čestné členy, korporace, jejímž byl sám čestným členem) a jenž jiným a jiným způsobem — bohužel, nikým kontrolovaným — zneužíval důvěry a svého společenského postavení, zhrozil se přece jenom svého ohavného činu a ve své krátkozrakosti učinil pokus o záchranu svého jména, vyhotovil postupní listinu, o které se asi domníval, že bude přijata dobráckou, soucitu přístupnou korporací českých žurnalistů prostě na vědomí, že bude považována za ekvivalent defraudovaných obnosův a že tímto způsobem zločin jeho bude utlumen.

Dobře věděl, jakou cenu má hromada knih, jež umístil způsobem nejprimitivnějším a o jejichž pojištění se ani nestaral! Podepsaný, jenž byl Spolkem českých žurnalistů pověřen sice nad míru čestným, ale svrchovaně zodpovědným úkolem plnomocníka sanační komise, považoval především za první svou povinnost, prozkoumati a odhadnouti váhu a cenu tohoto postupu. Nepravím ovšem, že všechno, co je v postupu zahrnuto, nemělo by vůbec žádné ceny — jsou v té spoustě braku přece jenom pozoruhodnější ediční zjevy — ale realisování celého postupu, vykořistění nějaké částky je spojeno s tak ohromnými a každému zasvěcenci jasnými obtížemi, že s největším sebezáporem mohli jsme dáti souhlas k akceptování tohoto nanejvýš problematického odkazu.

Nedaleká budoucnost dotvrdí všechny naše pochybnosti. Ale to můžeme prohlásiti se vší určitostí — česká veřejnost byla postupem defraudantovým uvedena v povážlivý omyl na velikou škodu sanační akce Spolku čes. žurnalistů. Pracoval jsem hned v prvních hodinách, bezprostředně po defraudaci na záchraně ohrožených humanitních fondů. A tu mně bylo od osob vážných a významných namítnuto, že se s námi defraudant vlastně vyrovnal — že nám postoupil aktiv v ceně 70000 K a my že máme škodu jenom 50000 K — že tedy už vlastně nyní defraudací vyzískáváme!

Nejkrvavější, nejbolestnější ironie jest v těchto slovech!

Postup je tak lehkomyslně nadsazený ve svém ciferním projevu, že cynismus tento rovná se, nepředčí-li vlastní čin defraudantův! Proto znovu s důrazem prohlašuji, že Bohuslav Kavka Spolek českých žurnalistů poškodil dvakrát. Celá dlouhá a úmorná realisace může v nejlepším případě vynésti pokladnám spolkovým nepatrnou část defraudovaného obnosu — předpokládaje, že neobjeví se jiné a docela pravděpodobné okolnosti, jež z postupní listiny Bohuslava Kavky učiní — bezcenný, pranic neznamenající papír, několik slov, jež měly býti bengálem, lacinym nimbem, projevem, celým svým rázem posupně se vysmívajícím posmrtné touze člověka, jenž se ve své jistě strašlivé situaci chopil bizarního svého nápadu jako tonoucí stébla.

Tak se jeví situace — v takovém světle ukázala se postupní listina Bohuslava Kavky! Čeští žurnalisté byli touto jeho sylvestrovskou testamentární vzpomínkou nejen poškozeni — oni byli také zdrženi od vlastní sanace a k tomu ke všemu uvrženi do víru starostí a do nechutné agendy, plné zmatků a plné překvapení, o kterých se jim nikdy ani ve snu nezdálo.

Defraudant oklamal raffinovaným způsobem veřejnost, přátele humanitních podniků novinářských — on dokonce v první chvíli oklamal i

ty , které tak osudně a neurvale poškodil. Nedovedu ani vylíčili, jaké ohromení, jaké zděšení zavládlo v našich řadách a proto dovedu i omluvili referál J. Vejvary, jejž psal za svrchovaného duševního rozrušení. Sami jsme v první chvíli mysleli, že Bohuslav Kavka, hnut svědomím, pamatoval na vykradené naše pokladny tímto nezvyklým způsobem. Ale záhy jsme byli vyvedeni z hrozného omylu. Znalci, právníci, nakladatelé, knihkupci a redaktoři nás záhy poučili, že máme v rukou takřka bezcenný papír!

Nikdy nezapomenu na první dvě schůze novinářů, jež se konaly v zasedací síni Agrární banky! Imponoval mi jejich klid, jejich rozvaha i jejich mužná resignace. Nikdo nikomu nic nevyčítal. Kdo by mohl spisovateli Josefu Holečkovi, dlouholetému starostovi Emilu Brellerovi a ideálně zanícenému jednateli Rajmundu Cejnkovi, jenž plných dvacet let řídí spolek s nadšením a horlivostí vskutku obdivuhodnou, vytýkali, že měli k tajemníkovi tak velikou, tak neuvěřitelnou důvěru?

Nepřišli jsme proto, abychom katastrofu zveličovali a zhrpčovali ještě vzájemnými nájezdy a výčitkami. Přidružili jsme se k sobě, semkli jsme se v jedno těleso bez ohledu na svou politickou příslušnost. Stará, odvěká, smutná pravda na novo se osvědčila — nešťěstí nás sblížilo, pohroma nás ututužila a sesílila. — Všichni jsme měli jeden, společný cíl — postarati se o to, aby rána co nejdříve byla zacelena, aby nešťěstím nebyli postiženi ti, kdož pomoci, kdož našich fondů nejvíce mají zapotřebí.

V neděli a v pondělí zasedali jsme a radili jsme se po několik hodin. Sanační akce má naději na krásný úspěch, jenž přinese zacelení, zajištění fondů. První, kdo si na nás v těžké chvíli vzpomněli, byli herci Národního divadla — paní Mari Hübnerová, paní Marie Laudová a pan režisér Karel Mušek. Nejvydatnějším naším pomocníkem, nejspolehlivějším naším rádcem osvědčil se zemský advokát p. JUDr. J. Javůrek. Situace Spolku stala se hlavně neblahým postupem Kavkovým tak povážlivou, situace zodpovědných jeho činitelů tak zodpovědnou, ba možno říci, kritickou, že jsme bez svého právního přítele netroufali si učiniti ani kroku. Ochota pana doktora Javůrka šla tak daleko, že súčastnil se valné hromady, jež konala se na Staroměstské radnici, a že nám všechny záhadné a nevyjasněné momenty nynějšího stavu, postupem defraudantovým značně sníženého, osvětlil způsobem, všechny pochybnosti vylučujícím. Přijali jsme ovšem postup, ale víme dnes všichni, že jeho finanční effekt bude nevalný.

Bylo nám všem od počátku jasno, že hlavní a jediná spása nám kyne od sanační akce, kterou svěřili novináři dosavadnímu výboru a sanační komisi, do které zvoleni K. M. Čapek, Cyril Dušek, Karel Dvořák, vládní rada JUDr. a Ph. Dr. J. J. Svátek, podepsaný a valnou hromadou kooptován Karel Čvančara. Hned v první sanační den pochlubili se žurnalisté velkolepým úspěchem. Vl. rada Dr. Svátek a pisatel měli vítanou příležitost zavítati na Zbraslavský zámek. — Po krátkém hovoru s majitelem panství vrátili se do Prahy s krásným sanačním základem — pp. Josefa Cyril Barloňovéryl. z Dobenína věnovali na sanační fond — 1000 K!

Není ovšem možno a nemělo by také smyslu rozepisovati se o tom, co vše už podniknuto bylo, aby sanace měla aspoň takový postup a výsledek, by fondy Spolku českých žurnalistů nebyly ohroženy a zastaveny ve své humanitní činnosti. Ale o jednom plánu bych se přece jenom rád zmínil. Vl. rada Dr. Svátek připadl na výbornou myšlenku — uspořádati v čase co nejkratším slavnost v místě, jež by sama svým rázem historickým, svými přírodními krásami i půvabem mladistvého jara skýtala záruku zvýšeného zájmu. Zatanula mu na mysli pohádková Troje, neváhili jsme, vydali jsme se ihned na cestu a znamenitě jsme pochodili. — Majitel zámku a panství p. Alois Svoboda, jenž i svou literární činností je nám blízký, projevil nejživější zájem o naši myšlenku a dal nám s nejsrdečnější ochotou zámek i park k disposici. Kdyby ani účel, pro který je slavnost pořádána, neměl býti hlavní vzpruhou k výletu do Troje — krásná a vzácná příležitost prohlédnouti si umělecké poklady zámku a pookřáti v nádherném, starobylém parku, podává neomylnou záruku, že slavnost sanační

akci Spolku českých žurnalistů ozdobí vydatnou položkou.

Čeští novináři apelují na pomoc české veřejnosti. Jménem svých pensijních fondů obracejí se spolek k českému národu, aby ujal se ohrožených lidumilných institucí a aby pomohl zející ránu zaceliti. Humanní instituce Spolku českých žurnalistů zaslahují pomoci této plnou měrou. Kdo s českými kulturními pracovníky cítíš, kdos' dojat byl vřelým soucitem s nezaviněným osudem, jenž se na ně přivalil zákeřně jako úlok ze zadu, pomoz, přispěj, povzbuzuj ve svém okolí k sebe menší, ale rychlé pomoci, ve které doufají, na které čekají hlavně ti, kdož zůstali tu po zbudovatelích fondů a kterých nikdo jiný se neujme, než zase jenom — ty fondy, které vyloupila ruka cynická a bezohledná. Těch fondů budiž vzpomenuto, pro ty dovolávame se milosrdenství národa!

JUDr. R. J. Kronbauer.

V Praze, 15. máje 1914.

•

MUDr. JAN DVOŘÁK, ředitel královského zemského nalezince v Praze oslavil v těchto dnech šedesáté pálé narozeniny. V dějinách zemských ústavů humanitních zaujme jméno dvorního rady MUDra. Jana Dvořáka místo vynikající. Jeho podnětu a jeho přičinění děkovati jest za mnohé prospěšné zařízení, kterým učiněn osud nejubožších mezi ubohými, dětí nemanželských, snesitelnějším. Jeho zásluhou zavedeno zákonné zjišťování otců a zřízeno právní oddělení pro ochranu dětí. Mnoho požehnané práce a šlechetného úsilí obrátil dvor. rada dr. Dvořák k tomu, aby dětem, z nichž velké procento propadalo mravní zkáze, opatřil otce a zachránil je pro řádný život. Také na rodičky a kojence pamatoval. Uplynulo sotva několik dní, co jsme čteli v denních listech zprávu, že i v tomto směru lidumilné jeho snahy ochotným spolupůsobením měst. rady pražské dojdou splnění. Dvorní rada MUDr. Jan Dvořák jest vzorem lidumila, který snaží se pomáhat nikoli ponižující almužnou, nýbrž účelným preventivním zařízením zákonným.

ROZTOMILOU KNÍŽEČKU vydal »Svaz čes. pokrokových Židů« k Abrahamovinám spisovatele Vojtěcha Rakousa, o němž napsal dr. Jan Herben do »Besed Času« zajímavou vzpomínku. — Roku 1885,« vypravuje Herben, »docházíval jsem do knihliskárny Grundovy a Svatoňovy na Král. Vinohradech. Jedenkrát mi majitelé ukázali kuriositu, která jim působila švandu. Byl to veliký balík rukopisů, jež dostali z venkova od neznámého člověka. Rukopis sice hbitý, ruka však nevypsaná a jako nervosní; pravopis, ano, ten potřeštěný pravopis právě byl jim kuriosní! Pisatel zřejmě chodil do německé školy, neboť podstatná jména psal velkými písmeny, občas psal š po německu, pro dlouhé í pravidelně určoval si značkou ý a mnoho jiných nedorozumění. To dělalo pp. Grundovi a Svatoňovi švandu. Přečetl jsem rychle několik lístků a každou chvíli narazil jsem na svižný obrat nebo řízný vtip v té strakatině. Stal jsem se zvědavým, a páni přeochotně půjčili mi balík domů, abych pokojněji mohl si v něm číst, než připouštěl hluk liskárny. Doma některou chvíli jsem se začetl do rukopisu. Dvě dobré spisovatelské vlastnosti skrývaly se v tom balíku: pisatel se uměl bystře dívat na lidi a uměl si najíti k věci slovo tak přiléhavé, že vždycky dobře sedělo. Aby mne nerušil zevnějšek těch črt, svlékl jsem je z venkovských hadrů, umyl a oblékl je do slušnějších městských šatů, to jest, přepsal jsem několik těch črt svým písmem a civilsovaným pravopisem. Opravdu, šaty dělají člověka. Jak se podivili páni Grund a Svatoň, když jsem jim několik črt onoho neznámého venkovana představil v novém ustrojení. — Když jsem ho pro literaturu objevil, také jsem ho literárně pokřtil. Přeložil jsem jeho jméno (Oesterreicher — poz. red.) na Vojtěch Rakous a s tím jménem neznámý putoval do literatury«,

S Abrahamovinami Rakousovými má se to dost podivně. Připadly na letošní rok — ale na který den, nikdo neví, ani Rakous. Pan JUDr. Josef Polák mi oznamuje, že pátral po všech možných matrikách, ale pravého data zjistiti se mu nepodařilo. Rakouse znám už z dávných dob — zesnulý redaktor »českožidovského kalendáře« Karel Fischer má o Rakousův rozvoj nemalé zásluhy. Kroužek poctil ho pozorností skutečně mimořádnou. Mistr Kašpar vybral si z Rakousovy sbírky: »Vojkovičtí a přespolní« miniaturku »Na rozcestí« a ozdobil ji tak hezounkými obrázky, že oko při pohledu na ně okřeje. Knížka dostala elegantní, krásnou úpravu, a je do opravdy tak milým zjevem, že plným právem (knížka i pieta, která způsobila její vznik) zasluhuje této vzpomínky v literárním časopise.

K.

Toto číslo vydáno dne 22. května 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIRIHO JELENA NA MĚLNÍCE.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

To se právě jen zdá, odlušil sochař. Nechci o ní špatně mluvili, ale je mou povinností jako příteie, říci, co mohu. Obraz doplníš si sám. Jedinou její předností je krása, její tělo. Její duše je povrchní a prázdná. Ve styku s umělci osvojila si jakýsi rozhled a lehkost konversace, ale není schopna hlubšího cilu. Je stále erotícky vzrušena. Je to pravá vnučka oněch římských patricijek, jež za noci vycházely ze svých paláců na ulici, aby utišily svůj erotický hlad. A zapřísahám tě: nejsi-li silný, nemáš-li povahu, abys dobrodružství s ní považoval za prchavou episodu svého života, vyhýbej se jí, nechoď s ní ve čtvrtek. Zmámí tě, vyssaje a zlomí . . .

— Snad mluvíš příliš hořce, pravil Šerý. Což tebe zlomila? Tebe, jenž chováš ve své duši nádhernou epopej!

— Mne nikoliv. Já znám vše a o mou tvrdost se láme její kouzlo. I mne vábila svými pohledy, opojovala lehkými licholnými stisky svých rukou. Vidíš, že mi neušel ani jeden její pohyb. Mne nezíská, neboť se přesvědčila, že vše je marno. Ale zničila člověka, jenž mi byl bratrem. Nemluvím o těch, jichž osud není spiat s mou bytostí.

— Proč jsi mne tedy uváděl do toho začarovaného kruhu její, — jak líčíš, — démonické moci?

— Signor Salvagno, s nímž jsem v obchodním spojení, mne požádal, abych tě uvedl mezi nás. Tušil jsem, že paní Elena zvěděla o tvé přílomnosti od Rolíniho, jenž se zná s lidmi z našeho uměleckého kroužku. Neváhal jsem ani chvíle. Má hrdost, můj vzdor mi kázaly, abych tě seznámil s tou ženou. Nesmí se domnívati, že každý muž pro hořký požitek se vzdá její žádosti. Nutno, aby seznala, že nejsem jen já. Ale postavil jsem tě proti nepříteli nepřipraveného, je mou povinností ukázati jeho sílu a říci ti, že zasazuje smrtelné rány ve chvíli nejméně očekávané. Proto, jsi-li silen, bojuj. Ne-li, obrať se. Neboť v tomto boji nelze čestně padnouti.

Trézard mluvil rozechvělým hlasem, dívaje se před sebe. Kolem nich plynulo nesmírné kouzlo jarní noci, provanuté vůněmi a zářící hvězdami. Nebe bylo bez obláčku a temněmodrá klenba, poseiá zlatými body, chvěla se v paprscích.

— Nevím, jsem-li v tomto silný, řekl Šerý, protože můj život nepatřil až dosud ženám, ale umění. Ale myslím, že se mohu dáti v zápas s touto ženou, neboť jsem chráněn pancéřem téměř démantovým: láskou. Zanechal jsem ve vlasti milenku, sladkou a oddanou. Vím, že žádná žena mi ji nemůže nahradit. Z její lásky čerpám sílu k práci, její slova vnukají mi stále sladkou naději v budoucnost, jež má růžově zlacené obzory.

— Ach, zvolal sochař ,pak jsi téměř ztracen. Neboť v tvé krvi je touha, jež bude znepokojovati tvé smysly. Plameny rozkoše pohasly na chvíli v tvých cévách. Ona je znovu zažehne a jejich požár tě schvátí!

Hlas jeho nabyl pathetického zvuku, téměř prorocké mohutnosti.

A Šerý, poněkud pohněván, odpověděl:

— Půjdu k ní! Bylo by zbabělé, prchati dříve, než ji poznám!

— Až ji poznáš, budeš již ztracen. Pamatuj na má slova. Noc a hvězdy je slyšely. Já tě varoval!

Kráčeli pak němě ulicemi. Z osvětlených místností zaznívaly k nim teskné tóny mandoliny, provázející jasný ženský hlas, s něhož

únava selřela svěžest. Trézard se obrátil a doprovodil Šerého domů.

— Přijdu ve čtvrtek pro tebe! řekl, lisknu mu ruku. Pak rychle odcházel. Šéry se za ním udiveně díval, až mu zmizel.

— — —

Po první návštěvě u paní Eleny následovala druhá a třetí. Krásná ta žena ho vábila a její rudé rty měly pro něho jen úsměvy a povzbuzující slova. Opřádala ho svým kouzlem, jemuž se ani nesnažil vzdorovati, jímž se nechal zahalovati jako oblakem sladké vůně.

Když k ní přišel po třetí, překvapeně na ni zíral. Byla všecka změněna, její zářivé planoucí oči žehly opalujícími pohledy, vyklenulé poprsí bylo vášnivě rozedmuto. Rudé rty byly vlhké a zdálo se mu, že krvácí neviditelnou ranou. Ležel na nich zvláštní, jako by vlhký pel. Pod jemně naneseným líčidlem nabývala pleť oné matné skvělosti, jíž se honosí antické mramorové sochy a na horním rtu lehce bylo narýsováno temné chmýří, dráždivý a svůdný stín, od něhož se chlivě odrážely úzké lačné rty.

Vydychovala jemnou vůni svého těla. Uvítala ho radostně, svírajíc jeho ruku. Odešla na chvíli a vrátila se s láhví c h i a n t i, jež zahořelo v graciesních číších z českého skla. Opojný žár té žhavé toskánské révy poznal po prvé v Ravenně, kde stál zbaven řeči před mosaikami v San Vitale a mausoleu Gally Placidy. A nyní mu rozpalovalo krev v blízkosti ženy, jejíž pohledy plnily srdce nepokojem a zmatkem. A zdánlivě klidně rozpřádala hovor, tázajíc se ho, co vše si již v Římě prohlédl.

— Zatím jen Musea, v nichž nepotřebuji průvodce řekl. Později, až zde více z domácním, požádám někoho, aby se mnou prošel zbytky antického Říma. Moji krajané mi vyprávěli, že i děti znají dokonale vše, co se pojí k jejich slavné minulosti.

— Ano, odpověděla živě. Itat, a zvláště Říman je hrd na své město. A chcete-li, budu vám ciceronem po Foru Romanu, po všech chrámech, v nichž jsou skryta díla mistrů! Můžeme si vyjíti po »královně silnic«, Via Appia do kolumbaria Scipionů, katakomb a hrobů Caecilia Metelly!

— Budu vám vděčen signora! zvolal.

A pojednou se ho zmocnila touha políbiti ty rudé zářící rty, jež ho opojovaly. Cítil, že to není láska, co ho k ní pudí. Ozvala se v něm žádost přesvědčiti se o neodolatelnosti těla ženy. Probudila se v něm náhle dobývačnost, jíž si nikdy nebyl vědom.

Uchopil prudce její bílou ruku, ležící na stole a vtiskl na ni horký polibek. Zachvěla se. A povstav, učinil krok k ní, sklonil se, přichýlil k sobě její hlavu. Políbil ji dlouze, dlouze —

— Chci tě! Chci tě! zašeptal.

Chvíli se bránila jeho silným pažím.

— Non puo! Nemohu, nesmím! šeptala přerývaným hlasem lisknouc se k němu, s očima slopenýma v mlze rozkoše.

— Musíš! Chci! Tvé rty jsou tak sladké!

Vymkla se mu a zmizela za těžkými závěsy vedlejšího pokoje.

Chvíli váhal. Ale pak smělou rukou rozhrnul závěs a jakoby vášnivě se rozchvěla látka, skládajíc se v rozvířené záhyby.

— — —

A záhy poznal Šerý, jak hluboce bylo cíleno Trézardovo přátelství, když ho varoval před paní Elenou. Stýkal se s ní nyní velmi často, ale styk ten mu nepřinášel jásavou radost, štěstí, jaké naplňuje duše milenců, ale nepokoj a rozplýlenost myšlenek. Nebyl téměř schopen práce. Jen někdy se dostavily chvíle, kdy duše jeho se vzepjala v prudké revoltě a tu jako v horečce se vrhal do práce, tvořil náčrtky vidin, jež křižovaly jeho rozbouřeným nitrem.

A nepokoj a zmatek jeho duše byl zvýšen vzpomínkami na tu, kterou miloval a jež daleko ve vlasti mu zachovávala veškerý žár svých vzpomínek a celé neposkvrněné tajemství svého těla. Přesně každého týdne přicházel od ní dopis, plný steskú, jímž se chvěla duše, ale jásavé a vonné květy její lásky voněly mu vstříc z každého jejího slova, ráda snášela tuto rozluku, jež jí působila bolest téměř fysickou, neboť koneč-šivě si uvědomovala, že je to k jeho dobru, že se vrátí do vlasti jako hotový umělec, s duší překypující krásnem, jímž se opojily jeho nadšením rozšířené zornice!

Taková byla hudba vět, jež k němu zaznívala důvěřivě a neochvějně.

A on?

Připoutal se k prázdné, požitku chtivé ženě. Ve chvílích vášně nestřežených a prudkých nahlédl do temné propasti jejího nitra a poznal, že Trézard mluvil pravdu, když řekl, že ve styku s umělci se naučila lehké konversaci, jíž z počátku oslňovala a zajímala.

Ale příliš brzy vyčerpala toto své bohatství, neboť marnotratně je vyplýtvala při prvních setkáních, snažíc se rychle ho upoutati.

Byla však nevyčerpatelná ve slovech plných touhy, neumdlévající ve svém laskání, neukojitelná v polibcích. Její rty stále hořely chtivě a lačně. V jejím těle stále šuměl pramen rozkoše. Nemohl jí upříti rysu velké oddanosti, jež ho mnohdy uváděla v úžas, neboť nemohl tuto vlastnost srovnati s jejím ostatním životem, jenž vířil a kypěl protivami a rozpory. Dávala mu na jevo velikou lásku, chvěla se při myšlence, že by jej mohla ztratit a v zápětí na to ji přistihl při činu, jenž byl důkazem, že její slova byla jen výronem něhy, jako proud slzí ve chvílích bolesti a smutku.

Rušila jeho sny a illuse. Plašila je svým zjevem příliš rušným a neklidným. Neměla daru zadržeti je nad jeho čelem, jak to bylo v moci té, již zanechal ve vlasti. Vlévala zmatek do jeho bytosti a znechucovala mu práci. Chtěl býti stále jen v její blízkosti, opojovala ho svými prudkými polibky. A přece jí nemiloval, to cítil určitě, neboť si vřele přál, aby se dostavil nějaký náraz, jenž by způsobil rozluku. Psal do Čech dopisy plné těžkého smutku a stesku. Docházely odpovědi dýšící nesmírnou láskou a odevzdaností, konejšící ho, aby více se věnoval svému dílu, a tím že umenší svou bolest.

A po takovém dopise se vždy na několik dní vyhýbal paní Eleně. Ale stačil její dopis a šel opět jako zmámen tam, kam chtěla.

Jednou, když odolal dopisu a zapřísahal se, že se musí s ní rozejíti, přišla k němu sama do atelieru. Měl tam právě modelku, uskutečňoval svou vidinu z Colossea. Byla to úttá dívka, téměř dítě ještě. Když spatřila paní Elenu, její rozvitou krásu, rychle se oblékala. Zdráhala se státi v přítomnosti signory. Propustil ji tedy a určil zítřejší den k práci.

Když odešla, dívala se paní Elena na obraz. Zlatistým jasem zářilo tělo panny, jež odevzdaně očekávala strašné sevření šelmy. Zářilo ve své neporušené kráse, jež nebyla dosud zulíbána horkými rty mužovými. Jako nad vodopádem se vznáší jemný vodní prach, tak nad její hlavou se tříštily paprsky sluneční o jemnou světelnou mlhu. Celý zjev dívčin sálal čistotou, jíž byla také naplněna duše prvních vyznavačů náboženství lásky.

Paní Elena se chtěla nabídnouti Šerému za model, ale nevyřkla svého úmyslu, protože vystihla ten obrovský rozdíl mezi sebou a dívkou na obraze a nechtěla z úst Šerého slyšeti slova odmítnutí.

— Mne jsi ještě nemaloval, řekla poněkud vyčítavě.

— Mám náčrtky! pravil.

Chtěla je viděti.

Dlouho váhal, ale pak přinesl skizzy. Jedna ji zasáhla velice citelně, ač se neprozradila ani slovem. Představovala tryptych; v první části byl Orfeus a Euridyka, on zíral na ni pln nadšení a ruka jeho vyluzovala ze strun lyry kouzelné zvuky, jimž nasloucala celá příroda. Díl druhý ukazoval Orfea, sedícího na omšelém kameni, nad ním se skláněla maenada se smyslným úsměvem na rudých rtech, jednu ruku mu kladla kolem šije a druhou se snažila uchvátit lyru, neboť ona to byla, jež mu byla náhradou za mrtvou Eurydiku. Její duše mu vnukala útěchu. A proto bacchantka se chtěla zbaviti nepřítelkyně. Chtěla, aby viděl jen ji a neopájel se sladkými zvuky lyry, ale jejím tělem. Orfeus vzdoruje její svůdné moci, oči jeho hledají stíny Erebu.

V třetí části bylo viděti mrtvého Orfea, jejž maenady ubily. Nejvášnivější z nich stála nad mrtvolou a s vítězným úsměvem vysoko třímala uloupenou lyru, vrhajíc ji do temných vln řeky . . .

Maenada v druhé a třetí části měla její podobu. Paní Elena zahalila tuto výmluvnou allegorii mlčením. S několika slovy uznání odložila skizzy a vyzvala ho, aby si vyšli na Forum Romanum.

Pokračování.

ARNOŠT CZECH Z CZECHENHERCU:

MOZART.

Div Mozartovy prsty lají,
pro každý záchvěv duše mají
pravdivý tón, tak čistý, ryzí,
že dřív než rozplyne se zmizí,
rozpoulá citu moře celé!
jež srdce schválí rozechvělé
do proudu rozbouřených vln.

Pollesku salva hřímá sálem,
kloní se Mozart v háji palem,
vznícený zrak se v světlo dívá,
na bílé čelo kadeř splývá;
bouřlivá salva rosle stále,
lid nadšen volá tónů krále,
chce vzdát mu zasloužený hold.

Uhasly dávno v sále lampy,
maestro sestupuje s rampy,
opouští vavříny a květy,
snivě se noří ve své světy,
jdou těžké dumy jeho hlavou;
přemožen efemerní slávou,
přilisknе k oknu horkou skráň.

Chlad ovívá jej na balkoně,
déšť bije v okna monotoně
a vítr naříká a skučí,
předlucha divná srdce mučí.
V tmách noci přízrak vidí:
pohřební vůz bez věnců, lidí,
za rakví starý, věrný pes.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Umělkyně připadala jí v tu chvíli jako svělice. Bylo vidět, že se přemáhá, že násilím pollačuje hluboké své pohnutí. A tu znamenala Maryna něco, čeho až dosud si nepovšimla a co jí strašlivě překvapilo. Najednou se před ní zjevila — jako ušlvaná, jako zlomená, vyčerpaná žena. Seděla před ní zamyšlená, jako v sebe shroucená. Jenom ta velká, slavná její minulost jakoby ji udržovala při životě . . . jenom ta záře, jenom ten nimbus činil ji velkou, činil ji vznešenou a dojímavě velebnou. Byla tím poznáním tak dojata, že klesla k ní na kolena, objala to vyhublé tělo, zabořila hlavu v její klín a vypukla v tichý pláč.

Cítila její kostnaté, vyhublé ruce na hlavě své. Byly žhavě horké, jakoby horečkou rozpálené. Cítila, jak se k ní sklání a cosi horkého zapálila ji ve vlasech. Netroufala si zvednouti hlavu, aby neviděla plakat největší, nejrytější a nejslavnější trpitelku českého národa.

Dlouho, dlouho bylo ticho. Jenom to horko rukou a oheň její mluvil.

»Vidíš, vidíš, dítě,« řekla umělkyně nevystihle smutným hlasem, »jak málo je třeba, aby člověk na konci života si nezoufal. Jsem už dnes jenom vlastním svým stínem, ale mám svoje světýlko, svoji hvězdičku, která mně kyne temnotou a dosvítí mi až na ten její tajuplný práh. To je vše, co člověku na konec zbude... všechno ostatní, mladost, krása, radost ze života, bolesti i trampoty, sláva, všechno stane se mlhavým, nejasným snem — a čím člověk je ubožejší, čím je opuštěnější, tím dražší, tím vzácnější je takové malé, drobné světýlko. Má však divnou, má skorem zázračnou moc. Dobře musíš rozeznávati, jak a kdo s tebou mluví. Jako matka mám světýlko jiné — mám dítě, mám syna — jako herečka mám zase docela jinou hvězdičku. Jde se mnou po celý den — i ve dne ji vidím, jako vídáme hvězdy z velké hloubky. Nemám ani času na ni myslit — ale vím, že jde, že putuje věrně se mnou. Jako všechny hvězdy i ta moje Večernice nabude na velkosti i svítivosti večer, když je člověk ušlván, unaven a zemdlen. Sama tu sedávám a nikdy mi není smutno. Najednou je v pokoji plno nádherného jasu — to moje hvězda vyplula na obzor a skvostně zazářila. Někdy se mi zdává, že mi bude svítit i v temnotách hrobu — že mi zůstane věrna a že bude mojí věčnou lampou.

Je v té hvězdičce všechno, co se zvalo mým životem, co je mou minulostí. Kniha, jež o mně mluví, nedovede mi tak útulně vypravovat, co bylo, jako ona. Je snivá, není smutná, není ale veselá — je v ní, v tom jejím světelném kouzle, něco z písně, daleko a daleko doznívající. Moje bolesti a moje zármutky jsou dnes ztlumeny — ani radost, ani žalost nemá už té síly, kterou mívaly v dávno a dávno minulých dobách. Jsou jemnější, jsou shovívavější bolesti — jsou nesmělejší, jsou skromninké moje radosti. Člověk přivyká tomu slavu a ani neví, jak se stalo, že přivyká svému odumírání. Bojím se spíš pohledu do minulosti, než pohledu na starobu svou, jež začíná přivykati myšlence na smrt. Sama jsem ji jako herečka milovala — bezpočlukrále na mne sáhala — ale nikdy jsem neměla toho pravého pocitu z její ledovosti. Teď teprve vidím, jak daleko jsem byla od pravého pochopení strašlivého jejího zjevu. Cosi příšerného jsem v ní vždycky viděla — dnes už jakobychom byly přítelkyněmi. Myslívám na ni tak intensivně, že se mi někdy zdává, jakoby se mnou seděla v pokoji. Sedává stranou, opodál, jakoby sem ještě nepatřila — ale den ke dni blíž a blíže poposedává. Jednou vejde do mne, vsoupí až do mého nitra, jež celé vyplní.

Moje hvězdička jako můj stín je pořád při mně. Chvílemi si divně počíná — zdává se mi, že je pohněvána, že je podrážděna, prudce poletuje a s hostem jakoby se nesnášela. Není-li mi dobře, nabude vrchu ledová paní — a moje hvězdička posadí se jí na lebku a celičkou ji prozařuje. Solva se mi však uleví, hvězdička si vesele poskakuje a prapodivná hra se opakuje.

Děvenko moje — jsi šťastna — nemáš ještě svojí hvězdičky. Je ti souzena, je vybrána a je pro tebe stanovena, ale je ještě daleko, hluboko pod obzorem. Nikdo neví, nikdo netuší, jakou mu osud vybral — ale toho buď paměťliva, že světlo, život musíš jí sama dát, že hvězdička je vlastně kahancem, do něhož musíš nalévati oleje ze své duše.

Tu duši, dušinko zlatá, si ochraňuj — jednou poznáš, že nic víc z člověka není a nebude.«

»A teď do vlastní práce« — řekla umělkyně energicky — »zahrádku jsme zryli, zkypřili, teď budeme sázet a síť.«

Večer si všechno, co slyšela a co se jí vrylo nesmazatelně v paměť, zaznamenala, a připsala k tomu:

»Víc lásky už mi nikdo nikdy neprojeví. Rodiče dali mi život, vychovali mne — ale umělkyně učinila ještě víc — mladý výhonek srovnala, podepřela, uvázala a dala mu direktivu. Porostě-li, porostě rovně, porostě do výšky. Kdybych byla dostala od ní sebe drobnější a skromnější šperk, do smrti bych jej nosila a jej přepečlivě opatrovala, abych o něj nepřišla. Dostala jsem na památku mnohem vzácnější a cennější dar, než jsou perle a brillanty. Kdo by takovou ušlechtilou památku neuschoval, kdo by ji v paměť nevštípil, kdo by ji neumístil na nejpřednější místo svého nitra? To bude mým talismanem pro celý život, to bude mou modlitbou, zápis tento mým brevířem, jenž bude po celý život mým průvodcem a spolehlivým vodítkem.«

A netrvalo dlouho, dostavilo se první uznání. »Dušinko, rostou ti křídla,« řekla jednou paní Otilie Sklenářová-Malá, »pustím tě z hnízdečka — poprvé si samostatně vyletíš. Chci, abys předně sama sebe slyšela a aby tě slyšeli také jiní. Jsi na Magelonu mladičká a jsi útlounká — ale nevadí — obrysy její ukážeš a to postačí. Půjdeš do světa jako host velmi renomované ochotnické scény — dopsala jsem do Slaného režisérovi, aby ti to zaranžoval«.

Slova umělkyně byla zlatým klíčem. Za tři dny byl tu režisér, jenž přijel, aby ji obřadně pozval. Div se nezajikla radostí, když vstoupil a zval ji, aby si se slánskými ochotníky zahrála »Magelonu«. Pochlubil se dopisem paní Otilie Sklenářové-Malé a plný nesmírné úcty poklonil se při vyslovení jména umělkyně jako dělávají zbožní lidé při vyslovení jména Panny Marie. Ještě nikde, ještě nikdy nehrála — a hned na poprvé hraje jako host! Jako opravdový host, na němž něco záleží. Ohlašovali její vystoupení jako velkou událost! Ta první cesta, ten zmatek v duši, ten strašlivý strach, aby se všechno nezhroutilo! Neměla tušení o své síle, o své pevnosti — neměla vůbec pražádné představy o tom svém mladičkém snažení. Krčila se v koutě

ve vlaku a byla tak rozechvěna, že neslyšela a neviděla, co se kolem ní děje. Večer bude zkouška — zítra hraje. Režisér jí psal, že divadlo už je vyprodáno. Na nádraží čekalo ji nové překvapení — celý spolek přišel jí naproti a uvítal ji jako opravdovou umělkyni, hotovou herečku. Nohy jí leknutím ztuhly, krev přestala v žilách proudit. Rodičko Boží . . . jak to jenom dopadne, jak to skončí? Co je to za hrozný, co je to za neslýchaný omyl? Jdou k ní, dámy a pánové a vítají ji jako slavnou herečku, děkují jí, že přijela a slovy velice lichotivými ji ubezpečovali, jak se nesmírně těší na její výkon. Přitiskla se k svojí matce a zašeptala: »já strachem uschnu, maminko, až pojedu odtud — ani jeden z těchto oklamaných lidí nepůjde mne doprovodit.«

Cestou z nádraží přihodila se rozmarná epizoda. Vědělo se o tom po městě, že přijede host z Prahy, a všude čekal houf zvědavců. Zavadili pohledem o Marynu, změřili šlíhlou její postavu, všimli si mladinkého jejího vzezření — a nikomu ani ve snu nenapadlo, že by tohle mohla býti »Magelona«. Ukazovali si její maminku a říkali si: »to je ona . . . to je Magelona!« Z čista jasna dala se do srdečného, upřímného smíchu. Bylo jí nesmírně příjemno, že ušla pozornosti davu a že kráčí městem nepoznána. Maminka se nad tím jejím smíchem pozastavila a skoro se pohněvala . . . jakoby to bylo tak docela nemožné a nemyslitelné, že by nevypadala, že by nemohla hráti Magelonu!

A to jí bylo k smíchu. Sama měla z té své Magelony strach — ne jednou, několikrát hrála ji před svou učitelkou — a maminka o tom mluví tak klidně, jakoby se jednalo o něco lehkého, o něco, co se přece rozumí samo sebou. A tato nepatrná, skoro nicotná epizodka ji nadobro vzpamatovala a zapudila všechnu hrůzu a všechen strach. Pánové se všemožně přičiňovali, aby hosta pobavili, vypravovali rozmarné příhody ze svého divadelničení, a Maryna se smála a tak živě se bavila, jakoby šla na ples.

Večer byla první zkouška! Vstupovala do divadla jako do chrámu, poklonila se a pozna menala se křížkem. — Bylo to opravdové divadlo — všechno jako v pražském divadle. Měla dokonce svou vlastní šatnu. A už tu byly dvě ženy, jež se jí hlásily k službám. Přišla do nesmírných rozpaků — nevěděla, co by si přála. . . . Slála tu jako sirotek a v duchu si říkala, aby se přece ukázala jako herečka, jako host, jemuž se všechno koří a obdivuje. Pomohly jí z rozpaků, zahlédly její kufr a požádaly o klíček, aby mohly vyndati šaty. Měla nový, měla svůj vlastní kostým, který si s velikou těžkostí na talínkovi vyprosila.

Slyšela matku hovořit na chodbě. Pozorovala, že maminka umí dělat dámu. Počínala si s velikou jistotou a pozornosti pánů přijímala jako povinný, po právu jí přináležející hold. Doprovodili ji až ke dveřím, políbili ruku a řekli galantně: »těšíme se velice na slečnu dceru — celé město se těší . . . to bude pravý, ryzí umělecký požitek.«

»A nebudete sklamáni — to je hlavně věc,« řekla matka s takovou jistotou, že všichni na slovo uvěřili.

Oblékla se a zamířila na své stanoviště. Všude stáli zvědavci, kteří ji uctivě pozdravovali a s obdivem sledovali každé její hnutí, každý krok. Nakoukla do divadla. Opona byla vytažena. Bylo jí, jakoby se naklonila nad okraj studny a dívala se do ohromné hloubky. Až ji zamrazilo, jak ta tma byla příšerně černá a studená. Co asi přijde z této tmy — sláva nebo smrt?

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Zřídka kdy přicházel adjunkt, kterého volávala na radu a s ním živě hovořila o tom či onom. O muži už nikdy s ním nemluvila, jakoby se bála, že zase něco uslyší, co ji znepokojí. Viděla, jak pleť adjunktova na slunci žehne, jak s jakousi dychtivostí stará se o svěřené dvory a jak s láskou sleduje konané práce. Nebylo třeba jeho ujišlění, že miluje

přírodu, a že mu pobyt v ní přináší niternou rozkoš. Popovídali si vždy po přátelsku, jakby necítili rozdílu svého stavu a jakby jejich náhledy se ve všem shodovaly.

Jen jednou dotkla se otázkou svého muže. Bylo to ke konci dubna, po deštivém dni, když šla se podívat na první hejno vylíhlých kuřat, jež ji svou rozťomilostí uvedly v nadšení. Adjunkt, který šel právě nedaleko přes dvůr, přišel na její zavolání a také se usmál, spatřiv žluté drobečky, batolící se kolem starostlivé kvočny. Hana ho upozorňovala na zvláště milé jedince a její oči zářily tichým štěstím.

»Jen aby bylo nyní hodně teplo,« povídala starostlivě, »aby mohly býti celý den venku.«

»Dostaneme ještě několik nevlídných dnů,« upozorňoval laskavě, »ale to jim neuškodí. Sazářka je nechá zavřené a ony se pod kvočnou zahřejí. Ostatně brzy nastanou stálejší časy. My už také máme polní práce většinou skončené a nějaký čas bude klid.«

»To bude dobře, že si budou moci lidé odpočinout. Snad také můj muž si nyní popřeje trochu pokoje.«

»Pan Kozák už asi týden nechodí do polí, je nyní denně v pivovaře,« sděloval lhostejně.

»Pamatuji se, že se o něčem podobném zmínil. Tatínek by také rád pivovar zvelebil.«

»To je přirozené, pivovar by mohl nésti více, než nese.«

»Čím to je, že málo vynáší? Není snad sládek dost dovedný?«

»Odborník je dobrý, ale na obchod mu zbývá málo času. Milostpán by měl přijmouti ještě účetního, kterému by svěřil obchodní záležitosti.«

»Myslíte, že by to můj muž nedovedl?«

»Obávám se, že nikoliv. Pan Kozák nedovede jednati s venkovskými lidmi, schází mu znalost místních poměrů a možná, že víc uškodí než prospěje.«

»To by byla chyba,« řekla starostlivě. »Ostatně, po neděli přijede tatínek na venek a pozná, co je nutno. Můj muž má dobrou vůli, ale schází mu poučení. Nu, všechno se urovná. Za týden budu míti mladé perličky a krůty, hrozně se už na ně těším a potom vás také zavolám, abyste se podíval.«

Nechtěla s ním už déle o muži hovořit, pozorujíc z hlasu adjunktova pečlivě tajený hněv a posměch vůči Ludvíkovi. Jen když aspoň hůř si neštýská a nehrozí výpovědí. Musí s otcem po straně promluviti a upozorniti ho na všechno a otci se jistě podaří v dobrotě vše urovnati. V hospodářství je nyní klid, když se mužova pozornost obrátila na jiné pole.

Jako dříve ve dvořích trávil celé dny, byl nyní Kozák den co den v pivovaře. Rozmrzen, že nemůže při polních pracech hráti úlohu poučovatele, vzpomněl si na tchánovu poznámku o pivovaře a věnoval se tedy novému oboru.

Sládek Bouza přijal novou pozornost mladého pána dost lhostejně. Jeho flegmatické povaze bylo lhostejno, co se kolem něho děje. Spokojoval se vařením piva, dohlédl na pivovarskou chasu, prošel několikráte denně humny i sklepy a unaveně dal své rozkazy. Vyjednávání s hostinskými a obchodníky obstarával podstarší a jeho žena Fanynka.

Když poprvé přišel Kozák do pivovaru a s důležitou tváří počal se na vše vyptávati, trochu rozpačitě odpovídal, provedl ho všemi místnostmi a na konec ho zavedl do kanceláře vedle své kuchyně, kde byly účetní knihy. Když Kozáka požádal, aby se posadil, otevřel dvéře a zavolal do kuchyně na svou paní. Paní sládková vešla do vnitř a usmívajíc se vítala vzácného hosta.

Kozák trochu rozpačitě podal jí ruku a zběžným pohledem změřil její junonickou postavu.

»Odpusťte, že vyrhuji,« omlouval se zdvořileji než měl ve zvyku, »ale rád bych se o pivovarském obchodu informoval. Můj tchán si přeje zvýšení výtěžku pivovaru a protože jsem převzal prozatím vedení statku, záleží mi na tom, abych měl jakousi představu o tom, jak je pivovar veden.«

»To nás těší,« ujišťovala ho, usedajíc proti němu. »Sama to říkám, že máme slabý obchod, ale vinu na tom neneseme my. Nikdo nemůže naše pivo pohaněti, ale odbyt je malý. Je málo peněz, aby se převzaly jiné hostince, nikdo s lidmi nepromluví a my na to nemáme času.«

»Peníze by se snad opatřily, hlavní věc je poznati poměry. Byl bych vám vděčen, kdybyste

mě trochu informovali, zařídil bych vše, aby pivovar lépe vzkvétal.«

»S radostí, všechno milostpánovi povím, protože všechno dobře znám. Můj otec byl také sládkem a rozumím takovým věcem. Jdi si, muži, do pivovaru, já si s milostpánem o všem sama promluvím.«

Sládek ochotně vzal čepici a šel a Kozák s paní starou osamotněl. Přinesla sklenici piva a tázala se vesele, mohla-li by mu nabídnouti kousek studeného masa. Po krátkém zdráhání přijal nabídnuté pohostinství a zapáliv si doutník, pohodlně se usadil. Paní sládková zaběhla do kuchyně nařídit služce, co má dělati, vyměnila svou pomačkanou bluzku a ušpiněnou zástěrku a s veselým úsměvem se vrátila a posadila proti hostovi. Celý její zjev dýchal kypícím zdravím a nebylo třeba veliké bystrosti postřehnouti, že ona má vládu domácnosti ve svých rukou.

Vzala z příhrady několik knih a rozloživši je na stole, počala vykládati. Kozák musil také povstati a nyní sledoval předložené doklady. Hbitě ukazovala, s jak malým kapitálem se pracuje, poznamenávala, mnoho-li musí jiné pivovary hostinským čekat, jaké zálohy a výhody dávat, aby si udrželi kmen odběratelů. Na listu měla poznamenáno, kteří hostinští dali by se získati, kdyby se jim poskytla půjčka, aby mohli své dluhy v jiných pivovarech zaplatiti a kde by se daly výhodně hostince zakoupiti.

Nerozuměl všemu tomu dobře, třeba že se tvářil, jakby mu bylo vše jasné, ale jeho pohled mimoděk zabloudil k sličné ženě, jež vedle něho nakloněna ukazovala jednotlivé položky. Jeho zrak pozoroval její zdravě se zvědající pevné poprsí a její růžové, plné ruce. Když šla pro novou knihu nebo doklad, její plné boky pružně se nadnášely a mimoděk mihlo se jeho myslí porovnání s útlou a slabou Hanou, která se mu vedle paní staré jevila jako nedospělé a nevyvinuté děvčátko.

Paní sládková nezdála se pozorovati jeho skrytě pohledy, ale úsměv nezmizel s její tváře. Nakláněla se blízko k němu s jakousi důvěrnou chlácholivostí, jako by si byla vědoma, že je mu sympatická a že se mu líbí.

»Ano, my nemáme na malém výnosu viny,« pravila usedajíc před knihami vedle něho. »Nás by těšilo, kdyby obchod lépe šel, ale sami to nezmůžeme. Byla bych velice ráda, kdyby milostpán častěji přišel a se přesvědčil, potom by se jistě vše změnilo.«

»Přijdu rád,« sliboval ochotně, »a budu vám vděčen za každé upozornění. Přiznávám se, že jsem si vše jinak představoval a že jsem považoval pana starého za příčinu malého zdaru závodu.«

»V tom mu milostpán nekřivdil,« zasmála se hlučně. »Můj muž je podivný člověk, ani jakoby sládkem nebyl. Stále mu něco schází, stále si naříká a obchodu si nevšímá. Ta starost leží na mně a nebýti mě, vypadalo by to smutně.«

»Napadlo mi také,« přisvědčil vesele. »Obdivuji se vaší energii a vašemu rozhledu. Máto která paní zachovala by si vedle takového lhostejného muže takovou svěžest a rozmar.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VENDELÍN BUDIL.

Z JEHO MINULOSTI, NESPRAVEDLIVĚ POSUZOVANÉ.

I.

Nezapomenu nikdy na Budilovo pražské vyhnanství. V Plzni prohrál na celé čáře — jako dramatický umělec i jako ředitel divadla. »Není ničemnějšího člověka pod sluncem,« psal mi z Plzně — »nic neumím, ničemu nerozumím, jsem špatný herec, jsem ještě horší divadelní ředitel. Je jenom jedna cesta, je jenom jedna záchrana, abych byl rehabilitován před světem, ale hlavně před Plzní, která si hluboce a radostně oddechla, že se mne konečně zbavila. Je jenom jediné forum na světě, jež by mně mohlo vrátiti čest — Národní divadlo. Je sněm mého života, abych si mohl zahrát v naší metropoli, abych se mohl rehabilitovat.«

Nenadsazuji — ale co napíši, bude se zdát neuvěřitelným. Budil přijel do Prahy, v chodeckém plášti, chud, ale ne stár. Neměl tu přátel, nenašel tu ani důvěry ve svoje umění! Byl tak proskribován, že se v Praze skrýval jako zločinec. V tu dobu neviděl Budila nikdo na ulici ve dne. Teprve za soumraku vycházel ze svého chudičkého koutu v Ječné ulici. Dlouho trvalo, než podařilo se mu uskutečniti svoji velkou touhu. S hrdostí se k tomu hlásím, že můj domov, moje přátelství bylo tehdy Budilovou posilou. Moje nadšení pro Budila leckdy a leckde narazilo a s počátku činilo dojem tak zvláštní, že i písnička na mne a na Budila byla složena.

Jak divné, jak neuvěřitelné věci dějí se někdy na světě!

Budil vysloupil konečně na Národním divadle v »Polopeném zvonu«« a ve »Formanu Hentschlovi« a slavil slavné, velké, nezapomenutelné umělecké vítězství. Celá kritika česká jednosvorně a nadšeně psala o Budilovi a dala mu památihodnou, skvělou satisfakci. Na ten večer, když Vendelín Budil seděl u mne po představení, do smrti nezapomenu! Ten velký, ten ramenatý kolos, tvrdé, zocelené povahy, nemohl pohnutím a vzrušením promluviti. Moje nejmladší dceruška Hanička, jež první slova začala žvatlati, utvořila si toho večera originální pojmenování — slyšela pořád slova »pan ředitel« a »pan Budil,« a když ve svém naivním obdivu šla k němu a řekla mu »pane Buditeli« — tomu obru vyhrkly slze z očí!

Praha, Národní divadla, úspěch u obecenstva i u kritiky vystavěla »panu Budileli« most do Plzně. Vrátil se tam s vavříny, vrátil se tam jako vítěz, vrátil se tam jako umělec, řazený hned vedle Jos. Jiřího Kolára! Budil se vzpamatoval, pohaněný a zbagatelisovaný ředitel oživl, okřál a pustil se s nesmírnou energií do nové, vděčné, úspěchy korunované práce.

Jednou, když jsme pod večer bloudili v zasrčených a poloprázdných ulicích kolem Větrníka, potkal nás herec Národního divadla, Karel Želenský. Přiběhl ke svému řediteli jako synátor ke svému tatíkovi. Bylo to dojemné selkání. Budil měl z oddanosti a srdečnosti svého bývalého herce upřímnou radost.

Dobře jsem si moment tento zapamatoval. Srdce mi zavelelo, abych v době, kdy Vendelín Budil tráví tatka v úplném zapomenutí podzim svého života v Plzni, vzpomněl jeho minulosti, jeho díla, jeho zásluh. A tu zatanula mně na mysli episoda z dávných dob a já vyhledal pana Karla Želenského a požádal ho, aby mi doplnil některé mezery, abych mohl napsati o Budilovi vzpomínku, článeček o jeho činnosti, které jsem ovšem nemohl z pochopitelných důvodů dopodrobna sledovati a které nemohu znáti. Pan Karel Želenský vyhověl mojí žádosti s největší ochotou — ba, mohu říci, že s jásavou radostí.

»Sám jsem na to již několikráte myslel,« řekl, »že by bylo záhodno a spravedlivo, křivdy, které byly spáchány na Budilovi, zahladiti. Navštívil jsem ho v Plzni, když byl churav. Nemoc ho porazila, upoutala ho po několik měsíců na křeslo — byl malomocný proti jejímu vehementnímu úloku, nemohl se brániti zákeřné její zlobě — ale i v těch poutech byl to starý, úctyhodný lev. Ani brvou nehnul, když jsem k němu vstoupil. Ruku bych mu byl nejraději políbil, kdybych se nebál, že svého slavného, nezapomenutelného ředitele pohněvám a rozčílím. Ptám se ho, co dělá, a Budil mně tím svým rázovitým, charakteristickým, imponujícím hlasem odpovídá:

»Přemýšlím' — a v tom je mnohem víc utrpení a bolesti, než v mojí chorobě!«

»Nemohu ani pochopiti,« vypravoval mi Karel Želenský — »jak mohla vzniknouti o Budilovi celá řada nepravých, zlomyslných legend. Vykonáte záslužný čin, dílo spravedlnosti, zaznamenáte-li o Budilovi objektivní úsudek paměťníka a sledovatele jeho herecké a ředitelské činnosti. Přišel jsem k Budilovi v polovině poslední dekády minulého století. Je nutno napřed povědětí, jaký soubor herecký měl Vendelín Budil tenkrát k disposici. Povím jména tak, jak se mi vynořují z paměti. Byli tu manželé Pivoňkovi, Arnošt Grund, nyní režisér v Záhřebě, výborný muzikant kapelník Filip, jenž působí nyní na Moravě, zpěvák a komik Zdrů-

becký, později člen divadla na Smíchově, Fr. Horlivý, jenž je nyní v Americe a jenž hrával u Budila obor druhých milovníků, nebožtík Antonín Bělka, šaržista a komik, jeho choť paní Bělková, jež hrála společenské dámy, bývalý šašek z cirkusu, komik Juppa a jeho choť, roz. Svobodová, zpěvačka, Venda V., kdysi velmi oblíbený komik plzeňský, jenž v Plzni začal a zde také zemřel, tenoristou byl Fr. Mach, nynější ředitel kůru při katedrále v Olomouci, Ladislav Pech, a jeho choť, rozená Pešková (naivní milovnice).

Hlavním hercem ovšem, sloupem celého repertoiru byl Vendelín Budil. Slavnému mistrovi, jenž byl tenkrát v nejkrásnějším mužném věku, umělecky vyšperkovaný a zdokonalený, jako málokdo druhý, se vyčítalo, že často a rád hraje. S takovou láskou, s takovým nadšením, s takovou pietou nehrál nikdo z nás. Ti všichni, kdož Budilovi tuto uměleckou vášeň jeho vyčítali, jistě se dnes za to hluboce stydí! Pěšky bych běžel do Plzně za Vendelínem Budilem, kdyby ještě jednou vystoupil!

Zajímati bude, že později k tomuto souboru přibyl kapelník Celanský, jenž nastudoval na př. v Plzni »Strakonického dudáka« od Václava Hřímalého na libreto od Karla Zeleného. Tento plzeňský dudák měl veliký úspěch.

Budilovi se vyčítalo, že provozoval jako divadelní ředitel nedůstojné kramářství, že si pomáhal k plným domům nechutnou reklamou. Jsou to ty známé stříbrné a zlaté hodinky, jež dával do výhry a jimiž lákal obecenstvo do své arény. Jsme u nejdůležitějšího momentu, u té nejpalčivější křivdy, která byla na Budilovi spáchána. Nejvážnějším toho dokumentem je Budilův repertoir, celá jeho divadelní, ředitelská činnost, jeho svědomitost a pieta, která řídila každý jeho divadelní krok.

Budil byl v té době jako divadelní ředitel samostatným podnikatelem. Je všeobecně známo, že jako divadelní ředitel nezbohatl. Když přišel z Plzně do Prahy, aby se tu domáhal svojí umělecké rehabilitace, neměl největší český herec ani na živobytí! Hrdost jeho mu nedovolovala, aby se ucházel o pomoc u svého syna, nerkuli u cizích lidí! Těch několik měsíců, co Budil v Praze prožil, jsou nejstrašlivější obžalobou celého našeho tak zvaného kulturního světa. Ten nejchudší student byl na tom líp, než ředitel Vendelín Budil, umělec, jemuž se poklonila celá Praha, všechna česká krilika!

Do arény šel bez veškeré pomoci. Všechno, co tu bylo, od bot až do límečku, musel pořizovati ze svého. Jako Josef Kajetán Tyl musel si Vendelín Budil kulisy sám pořizovati a malovati, v čemž vydatně mu pomáhal basista Pivoňka, jenž byl vyučeným litografem. Sebe ulahoval, na sobě šetřil tak neslýchaně, až to úžas mezi námi budilo — ale nikdy nikomu nezůstal dlužen, nikoho o halíř nepokrátil. Byl v tom směru opravdu kavalírem. Herci mohli na Budila spolehnouti. Jakým způsobem peníze sehnal, ví milý Bůh — ale nikdy se nestalo, aby hercům nebyly vyplaceny gáže. Jenom jednou přišel do rozpaků — pamatuji se, že v létě Budil neotevřel pokladnu. Div za to ukřižován nebyl. A proč? Co se u některých ředitelů rozumělo samo sebou, u Budila bylo něco tak neslýchaného, že se proti němu rozpoutala ohromná bouře. Připomenouti musím, že Budil dobře honoroval. Člen jeho souboru nemusel žíti v nouzi. Proto jsme také společensky mnoho získali a mnoho získali. Kdo byl u Budila, to [illegible] dobře zaopatřený, zabezpečený. Povím příklad ze své vlastní zkušenosti. V době, kdy se našemu řediteli bídně dařilo, dostal jsem podle záznamů svých na gáži a na honorářích v jednom roce dva tisíce šest set zlatých! Pravda, nebyl v tom jenom honorář za herecké výkony — byl jsem u Budila režisérem a překladatelem — ale faktum je, že jsem si u Budila přišel na to peníze, že jsem mohl slušně a důstojně žíti.

Budil jako člověk byl mužem velké morální síly. Není případu, že by byl dopaden při nějaké slabosti. Byl neúmorně pilný, od časného rána pracoval do noci, byl vzorným manželem, byl důstojným ředitelem. Stalo se často, že neměl groše, ale nikdy si nezadal, nikdy se nepokořil tak, aby poskvrnil svou hrdost, svou důstojnost. Byl přísný, až bezohledný k sobě a byl také přísný, někdy hodně řízný ke svým členům. Do zkoušek se chodilo jako do školy — udeřením

osmé hodiny ranní muselo býti všechno na svém místě. Jako kantor před školou obcházel ředitel před zkouškou kolem divadla. Běda tomu, kdo se opozdil, kdo zaspal! Často se to nepřihodilo — opakování bylo naprosto vyloučeno. Pro herce, zvyklé volnosti, to nebylo s počátku nijak příjemné. Ale dlouho netrvalo, a všichni přivykli pořádku a svoje povinnosti plnili vzorně a radostně. Nemohu říci, že by se byl Budil za tyto svoje vlastnosti těšil nějaké zvláštní úctě a sympatii. Nenáviděl, hnusil se mu volný, nevázaný život, štítil se takřka lidí, kteří si libovali v divokých výstřednostech.

»Taťík se nestará o to, co dělám,« ulevil si jednou herec, jenž měl pověst nesmrtelného pijáka — »a svému řediteli měl bych se za to, co dělám v soukromí, zodpovídat?

Budil seděl tenkrát — jako dnes ho vidím — před napovědovou budkou, skřipec na konci nosu, podíval se na rebelanta ostrým pohledem a řekl:

Jednou toho budete hořce litovat, že jste měl tak slabého, tak shovívavého otce. Jste členem divadla, tvrdíte o sobě, že jste umělcem — ale chováte se, žijete tak, že ohrožujete dobré jméno a pověst nejenom divadla, ale nás všech. Kdybyste byl ponocným v Ušňupané Lhotě a provedl kousky, kterými bavíte Plzeň, a kdyby tam byl pořádný a cti své dědiny dbalý rychtář, na hodinu by vás musel vyhodit! A vy si myslíte, že divadlo má docela jinou morálku, že divadlo všechno snese, že není jeho hanbou a jeho potupou, najdou-li herce, který hraje Karla IV., otce vlasti, spitého na ulici, že ho naložiti musejí jako mrtvolu do košatiny? Slyšel jsem to ráno vypravovat u mlékařského vozu a styděl jsem se za vás, za divadlo a za sebe tak, že ještě nyní je mi horko, když si to připomenu. Chcete-li, aby vás svět ctil a vás si vážil jako herce, jako umělce — buďte ubezpečen, že tohoto slova v tuto chvíli užívám s velikým sebezapřením — musíte se chovat, musíte žíti tak, aby lidem, kteří vás mají obdivovat na scéně a věnovat vám pozornost, nebylo trapno při pomyšlení na váš život soukromý.«

Nepamatuji mnoho takových příhod. Budil měl zvláštní moc, která byla výronem jeho povahy, Celému personálu imponoval, herce vychovával, při bouzei [illegible] chžau [illegible] smysl pro duslojnost a korrektnost [illegible] životě soukromém. Proto také na něho všichni vzpomínají s naprostou úctou a oddanou vděčností. — —

* * *

JULIEN. Lyrická báseň o čtyřech dějstvích a pěti obrazech s předehrou od Gustava Charpentiera. Národní divadlo vypravilo s příkladnou péčí nové dílo francouzského skladatele, jehož »Louisa«, obraz pařížského života, těšila se před několika lety na prknech české zemské scény zasloužených úspěchů. Charpentier je Francouz, dítě Paříže, kterou miluje horoucí láskou ve všech projevech jejího typicky pařížského, t. j. lidového života. Louisa byla plodem této jeho lásky a také Julien, jakési pokračování Louisy, je umělecky nešťastnější tam, kde se vrací po bludné pouti v oblastech snu na dlažbu [illegible] města, z něhož vyšel, aby hledal cestu k říši krásy, aby oklamán, po marných a bolestných vzepjetích ducha, omamovaného utopickými touhami a neovládanou [illegible] mysle, nemohže podléhající lyrickým náladám, jako na výsměch utonul v reálné sprostotě, které chtěl uniknouti. Tedy, uprostřed [illegible] proudu a víru pařížského světa, plní se tepny skladatelovy horkou krví skutečného života, tady cítíme tlukot jeho srdce nejzřetelněji. Julien je smutnou historií básníka, lépe řečeno slabocha, který zavírá oči před skutečnem, popřávaje volné dráhy svým nereálným snům, svým neurčitým touhám po jakési neexistující říši krásy, nechápaje, že jeho vysněná říše je pouhý fantom, který uniká básníku, štvanému bludnými náladami, prchá mizí, a mění se konečně v bídnou špinu ubohé skutečnosti, stává se z hrdých nadějí »lahví sprostého vína a kurtisanou,« vrhá snílka se stupňů chrámu krásy do bláta pařížského Montmartru. Autor nazval svoje dílo »lyrickou básní«, dopsala plným právem, poněvadž opera postrádá dramatických prvků, té nutné aktivity, která činí drama dramatem, spokojujíc se malbou nálad a snu slabošské duše, která nevidí krásy v zázracích reality, ale hledá ji marně ve sférách fantastických snu. Řada obrazu, líčících duševní stavy, klesající s výše prvotní exaltace až ke konečné resignaci, ba až k zoufalému utápění v hrubé, špinavé rozkoši, poskytla skladateli vítanou příležitost k rozvinutí hudebních jeho schopností, známých již a ceněných z Louisy. Charpentier věří v dogma hudebního dramatu, neuzavírá se proudu moderní hudby, ale v žilách jeho koluje čistá krev gallská, příliš lehká a pěnivá, aby se dovedl

zříci melodického zpěvu a svůdného romantického kypění staré školy. Ale zdravý pud šťastně založené umělecké jeho přirozenosti vede ho mezi dvěma extrémy zlatou střední stezkou, se které může trhati květy obou směrů. Uvíjí z nich s pravým románským vkusem kytici, oslňující žhavými barvami. Opera poskytla k tomu mnoho příležitosti ve zpěvech solistů i sborů i ve skvělém sice, ale přece zpívanému slovu vždycky podřízeném doprovodu orchestrálnímu. Obecenstvo Národního divadla může býti za bezvadné nastudování této opery chefu opery panu Kovařovici upřímně vděčno. Nemenší uznání náleží panu řediteli Schmoranzovi, jenž operu scenoval a vypravil s jemným porozuměním a s patrnou láskou řadu krásných, barevných a rušných obrazů. Podle zásluhy dlužno oceniti výkony: páně Schützův, jemuž připadl veliký a oblížný, ale ovšem též vděčný part Juliena, a paní Bogucké, která zpívala ženské osoby — družky, provázející Juliena na truchlé pouti. Že i ostatní sólisté, sbory i orchestr vykonaly pod taktovkou páně Kovařovicovou svou povinnost vzorně, rozumí se samo sebou. Fl.

HUSŮV ROK bude zahájen letošního pátého července odhalením Husova pomníku v Hořicích. Památník Hořický bude největším pomníkem Husovým mimo Prahu. Je vytesán z pískovce dle modelu Ladislava Šalouna. Zprávy, které se o pomníku objevily těchto dnů v listech, vyšly asi z pramene nedosti informovaného. Pomník se, pravda, v hořické škole sochařské již lesati nebude, poněvadž již vytesán jest, ovšem mimo školu. Dokončují se jen některé vedlejší práce, zejména úprava basinu a okolí pomníku, který bude státi na novém, prostranném náměstí hořickém, před novou budovou obchodní školy. Kromě Hořic rozhodla se četná města i obce české zachovati vzpomínku na jubilejní Husův rok památníkem, třeba prostým, ale přece důstojným. — Mezi jinými jsou města Chrudim, Čáslav, Rakovník. Také před hradem Krakovcem, na němž Hus v době svého vyhnanství kázával, bude snad vztýčen pamětní kámen.

BABÍ LÉTO. Causerie z cest a minulosti. Napsal Dr. Jiří Guth. »Můj den k večeru se nachyluje a v jeho podzimu chytám pavučiny babího léta, které pamatují na krásné dny, jež minuly. Je to volava, druhá žeň mých luk, s podzimními květy různých barev a různých tvarů.« Těmi slovy uvádí sympathický autor a energický vůdce a representant českých sportovních výprav svou novou knihu do světa. Hlásí se z nich trochu melancholie, ač pan autor, náležející se v nejlepších mužných letech, nemá k sesmutnělým náladám příčiny. V knize je tolik slunečna, tolik teplého kouzla krásné minulosti, že by stačilo ozlatiti a zahřáti šeré a studené dny starého pána, kdyby jím dr. J. Guth opravdu byl. Kniha je jako hrst hřejivých vzpomínek, vypravovaných v útulném koutku při černé hodince, bez příkras a zveličování, prostě tak, jak se udály a jak vypravovateli na mysl přicházejí. Ale všecky tyto různé lístky ze života autorova spjaty jsou v jediný pevný celek milým, měkce srdečným tonem, který čtenáře okouzluje a jemným, diskretním vtipem bystře pozorujícího a jasně uvažujícího muže velkých turistických i životních zkušeností. Dr. Jiří Guth se nestaví do posy cestujícího učence, který chce imponovati množstvím suchopárných vědomostí. Skromně připomíná, že posílá knížku do českého světa bez nároků, jako všecky svoje knihy předešlé. A přece člověk se s interessem nadobyčej živým i jeho drobné cestopisné črty (Trouville, V kraji Islanďanů, Fécamp atd.) i jeho vzpomínky, z nichž na některé (Na zámku, Château de Lancy) čtenáři Máje dobře se pamatují. Lahodným a při tom mocně suggestivním svým slohem budí pan autor v čtenáři náladu míst nebo příběhů, o nichž vypravuje. Jakoby maloval, vyvolává představu živých, elegantních a veselých mořských lázní Trouville nebo obrazy krásného, rázovitého bretoňského kraje a jeho lidu. Stejně plasticky líčí dvorský život v Ratibořicích a v Náchodě. Vzpomínka »Na zámku« je vůbec nejdelším a také nejzajímavějším článkem knihy. Nejzajímavějším prostředím, našemu životu tak vzdáleným, i vším tím, co v něm pan autor nalezl lidsky milého a zejména nám Čechům sympathického. Ze tří intermezz, kterými se kniha uzavírá, nejvíce bude se čísti Intermezzo paedagogické pro názory od běžného mínění poněkud odchylné, jež tu pan autor projevuje o ženském studiu. Půvabem intimity působí »Intermezzo hudební« a »Intermezzo pražské,« zakončené disharmonickým akkordem překvapující melancholie. Kniha milá a přese všecku skromnost pozoruhodná, vydána nákladem Františka Borového v Praze.

LITERÁRNÍ MUSEUM. Ve článku, otištěném pod tímto názvem v čísle 27.—28. t. r. Máje, vytištěno chybně jméno předsedajícího náměst. starosty Spolku českých spisovatelů belletristů Máje pana F. S. Procházky. Laskaví čtenáři račte si tuto tiskovou chybu opraviti.

Toto číslo vydáno dne 29. května 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNICE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 31.-32.

M. JAHN:

BÁSNÍCI.

ANTONÍNU KLÁŠTERSKÉMU.

Jsme jako ptáci v živolě tom.
Stavíme hnízda v římsu či strom,
ať je liš nebo van smýká snělí,
jako ti ptáci musíme pěti
v živolě tom.

A co dá příval nocí a dní,
změněno v píseň z hrdla nám zní.
Snad hlasem plným, snad zase plaše;
v snění a pění žatva je naše
nocí a dní.

Z prsou však plyň si slesk nebo jas
jak dáno darem každému z nás,
jen když se z citu pravého řine,
ozvěnou splyne do duše jiné
slesk nebo jas.

A třeba našim písním a snům
naslouchal malý, cillivý tlum —
co srdci po lé osталní hluši?
Úděl náš dál je srdce a duši
písním a snům.

Z hloubi jenž plyne, zpěvný ten dar,
ať nese naději, ratolest jar!
Kdo chce, či může, v srdce ať chylí,
co jako rosa padá v hry žití —
zpěvný ten dar . . .

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Režisér zazvonil a zavolal: »Dámy a pánové, na svá místa, zkouška začíná.« Maryna měla lakřka první slovo. Všechno se s ní zatočilo. Ze tmy v hledišti zableskło najednou svělýlko. Po zkoušce šla se podívat na to místo, jež v rozhodné chvíli přineslo ji spásu. Hořela tam bezpečnostní, požární policií předepsaná svíčka. Napadlo jí, aby si ten oharek svíčky vyžádala na památku. Podívali se na sebe — nerozuměli jejímu přání, vyhověli jí s největší ochotou — ale podivně se na sebe podívali. Zabalila ji do svého hedvábného šátečku a s velikou pietou uložila do kabelky svojí.

Ten oharek svíčky, bídně blikající, ta drobná jiskřička, v temnotě se ztrácející jako světlý bod, vyvolal v ní vzpomínku na hvězdičku živola, o které jí umělkyně tak krásně vypravovala. Byla tak rozechvěna, že sama sebe neslyšela. Bylo jedinou její touhou, aby se sebrala, aby se vzpamatovala tak, aby svůj vlastní hlas slyšela. Dlouho to netrvalo, a skvěle se jí to podařilo. Po zkoušce, která trvala do půlnoci, pospíchala domů, aby v samotě ještě jednou všechno prožila.

Myslela, že neusne — ale byla tak tím vším, co za den prošlo jejím nitrem, unavena, že usnula okamžitě.

Den následující byl pro ni velikou mukou. Nemohla se dočkali večera. Mluvila s lidmi a nevěděla, co jí povídají. Pozvali ji k fotografovi — za hodinu na to nedovedla se na nic upamatovali, co se tam dělo a co se mluvilo. Bylo jí po ten celý den, jakoby chodila v mlhách. Když se ubírala do divadla, přepadla ji tak strašlivá úzkost, že myslela, že tam ani nedojde.

Ale pak ten čas úžasně letěl.

»Než jsem se nadála,« psala po předslavení své učitelce a mistryni, »přišel pro mne režisér, abych šla na jevišlě, že začínají. Vzala jsem ho prudce za ruku a vyrazila jsem ze sebe: »Jak myslíte, že to dopadne?« Sklonil se ke mně, políbil mně ruku a ohnivě řekl: »znamenitě — ručím vám za ohromný úspěch. Už přece jste ukázala, co umíte, na zkoušce.« Podívala jsem se mu do očí — zdálo se mi, že mi nelichotí, že mluví, co myslí, o čem je pevně a nezvratně přesvědčen.«

Šla jsem, jako slepá. Rukama jsem před sebou lápala, hledajíc si cestu. Poznamenala jsem se křížem a vstoupila jsem na scénu. Opona se vyhrnula a já si instinktivně prořela oči. Měla jsem hrozný, příšerný dojem — zdálo se mi, že jsem oslepla. Nikoho, nic jsem neviděla. V tom slyším za sebou hlas režiséra: »Slečno . . . . Magelóno . . . pro Krista Pána . . . mluvte!«

Bylo mi, jakoby mým tělem projela elektrická jiskra. Povím Vám, milostivá paní, co se mi stalo a proč jsem nemluvila. Zdálo se mi najednou, že tam, v tom místě, kde jsem včera viděla na zkoušce to svělýlko, vidím Vás seděl. Tak jasně, tak zřetelně jsem Vás viděla, že jsem div překvapením nevykřikla. Připadala jste mi nesmírně zasmušilá — já měla pocit, že jste do opravdy přijela, že Jste v divadle a že máte z mého vystoupení strach.

To, co nyní píši, muselo se odehráli v nesmírně krátkém okamžiku — ale přece jenom to zavinilo, že jsem způsobila pausu, která prý byla strašlivě trapná. V tu chvíli jsem však poznala, že jsem měla pouze zjevení. Najednou jakoby se po hledišti rozlilo zvláštní světlo — takové měkké, hřejivé ozáření naplnilo všechny prostory divadla, jakoby se samo nebe otevřelo. Vás jsem viděla sedící na zlatém trůně. Všichni lidé v divadle obraceli hlavy k vám — ti nejbližší poklekali a líbali lem Vašeho roucha. Slyšela jsem krásnou, vznešenou hudbu — Vy Jste se mile usmívala a mně zdálo se, jako byste zvolala na mne tím Svým drahým, povzbuzujícím hlasem: Tak, Maryno, začni, — posloucháme.«

Cítila jsem v sobě nesmírnou jistotu, nepochopitelnou, záhadnou pevnost. Nevím, co bylo před tím — naprosto se na nic nepamatuji. Po divadle mi řekl režisér: »Měl jsem strach, že se skácíte — že omdlíte. Nedovedl jsem si vysvětliti, co se s vámi děje. Najednou jako byste vyrostla — hlas vám krásně zazvučel — a já jsem si oddychl.« To stalo se v tu chvíli, když se mi zdálo, že Jste mne vyzvala, abych začala. Já cítila pod sebou pevnou půdu — já slyšela svůj hlas — a zrovna jsem se opájela jeho zvučností. Tak, jak jsem to říkala naposledy před Vámi, milostivá paní, tak jsem to mluvilá.

»Uznávám toliko jediný sňatek pravý a bezúhonný — sňatek toliž dvou duší, ježto se v pravdě poznaly a zasnoubily před oltářem svého vlastního svědomí. — Ano, pánové, jsem ona Magelóna Trebizonda, klerážto se sebe svrhla pouta slepého předsudku, kteráž směle se poslavila na výsluní pravdy a člověka posuzovati se naučila dle jeho duševní ceny. — Ano, jsem Trebizonda, klerážto požitek rozkoší zemských nezavrhuje, proto že se zachtělo chorobným duším ulíkali se ve skrýše pokryteckého samolenství a pobožnůstkářství. Já si lásku, blahobyt vezdejší k vymoženostem své vezdejší blaženosti kladu, a nechť i svět ve své zaslepenosti mne zatracuje — v rozohněném cilu vznešenějšího ženství, v cilu světější, mateřské lásky hněvivá duše má vrhá všeliké příkoří, všeliké úštipky v prach vlastní jejich nicoty, a veřejně se k tomu znám, že jsem — matkou tohoto dítěte!«

Neuvěříte, milostivá paní, na co vše jsem v tuto chvíli myslela, na co vše jsem si vzpomněla! Viděla jsem Vás, viděla jsem, jak pokyvujete hlavou, jak se usmíváte, zdálo se mi, že Jste spokojena — ba — nehněvejte se na mne za tato slova, ve kterých, Bůh mi svědkem, není ani ješitnosti, ani neskromnosti — mně zdálo se, že Jste překvapena! Pamatujete-li se pak, co Jste mi řekla, když jsme hovořily o tomto místě?

»ku podivu,« řekla Jste tenkrát — »mluva Kolárova je tu dost šroubovaná — ale co síly, co prudkého citu, co životní pravdy je v té jeho romantice! Slova se hrnou jako balvany, mně se vždycky zdávalo, když jsem hrála Magelónu, jakobych slyšela Kolárův rachotivý orgán a vždy mne ten jeho temperament uchvátil, vždy jakobych si jej nasuggerovala z jeho robustního zjevu, z jeho literární i dramatické vervy. Dobře, výborně jsem ho znala. To silné, to dramatické, jež je v jeho dílech, bylo v něm, bylo v jeho osobnosti, bylo v jeho uměleckém charakteru. Hovořila jsem s ním jednou o této scéně. Způsobila jsem mu jako dramatickému autoru radost, když jsem mu pověděla, jaký účinek má vždycky na obecenstvo přiznání Magelónino, že je matkou. Publikum je napjato, neví, co se stane, ale tuší, že uhodí hrom. V tu chvíli, když Magelóna vyřkne slova: »jsem matkou tohoto dítěte« — trhne to publikem, jakoby každým divákem zalomcovala elektrická jiskra. — »To škubnutí,« řekl mi tenkrát Jos. Jiří Kolár — »jsem sám pocítil, když jsem větu tuto napsal. Není herečka, není umělkyně, není Magelóna, která tohoto dojmu nevyvolá. Pochlubila Jste se také, co Kolár dodal: »Ještě něco Vám, milostivá, povím — šel jsem se podíval na Vaši Magelónu, poslouchal jsem Vás s nesmírným napjetím a s velikou dychtivostí — v tu chvíli, když Jste slova ta promluvila, měl jsem týž pocit, jako když jsem to psal.«

Bojím se napsati, co jsem pozorovala, — totiž, co jsem myslela, že pozoruji. Myslela jsem na toto vše, co Vám píši, tak intensivně, že se sama divím, jak je to možné, v takové chvíli na takové podrobnosti se upamatovati a mysleti na ně. Zdálo se mi, že jsem docílila v hledišti tohoto dojmu, že jsem vyvolala toto prudké pohnutí. Cítila jsem je zrovna na svém těle a měla jsem podivný, záhadný pocit — takové zvláštní zamrazení, jež projelo celým mým tělem. Po prvním jednání zaburácela divadlem bouře potlesku. Poprvé v životě jsem slyšela zázračný tento rachot. Zní přitlumeně, je v něm něco lajuplného, za scénu doléhá v podivném zvuku — mně se zdálo, jakoby na mne padala teplá vláha. Byla jsem se několikráte poděkovat. Viděla jsem před sebou spoustu hlav. Těch jsem neviděla jasně a zřetelně — byla to skoro bezbarvá slitina — ale ruce jsem viděla se mihat a mně to připadalo jako třepetající se motýle.

Sedím v šatně a poslouchám, co si kolem mne povídají druzí herci. Režisér mi oznamuje, že by se mnou rád mluvil nějaký pán. Slečno, šeptá mi, »je to náš pan spisovatel — muž velkého vzdělání a vytříbeného vkusu. Zdá se mu, že jste na něho svou hrou učinila hluboký dojem . . . nemívá ve zvyku, aby tak okázalým způsobem dal na jevo svoje uznání . . .« Vyšla jsem a viděla jsem před sebou mužný, sympatický zjev. Stála jsem před ním v kostýmu Magelóny — vypadala jsem jako žena neobyčejně hrdá a pevná — ale dušinka moje se chvěla jako chycené ptáče. To byl, milostivá paní, můj první brillant, který jsem dostala jako herečka — jenom několik slov, ale každé mělo váhu.

Ještě mnoho a mnoho věcí bych Vám mohla, milostivá paní, napsati, ale bojím se, abych ve Vás nevzbudila zdání, že se chlubím anebo že dokonce nadsazuji. Vidím Vás v duchu skloněnou nad těmito řádky, jež píši pozdě v noci. Sama s psaním půjdu a ještě v noci dám je do poštovní schránky, aby prvním vlakem běželo do Prahy a bylo tam dřív, než já. Jste shovívavá a Jste zkušená právě v těchto věcech — jistě si z této mojí zpovědi vyběřete to pravé jádro. Mnoho, mnoho obalů je na něm, prosím, abyste je trpělivě odloupala a tomu zrníčku, jež konečně snad najdete, věnovala svou vlídnou pozornost. Tolik mohu zaručiti, Vašemu jménu, Vašemu učitelskému věhlasu, soudím-li podle všeho, co se událo, jsem nečest neučinila. Šla jsem do ohně pod Vaší ochranou, byla jsem tu přijata jako Vaše chráněnka, jako Vaše žačka. Když jsme seděli při zkoušce v šatně u kamen, rozsadili se herci a herečky kolem mne a prosili mne, abych jim něco o Vás vypravovala.

Bylo mi, jako když vnoučátka žadoní, aby jim babička povídala pohádku. Byla jsem z nich nejmladší — ale i ty nejstarší pohlíželi na mne s velikou úctou. Dívali se na mne jako na cosi mimořádného, jako na zjev něčím posvěcený. Vypravovala jsem o Vaší domácnosti a líčila jsem jim Vaši vznešenou prostotu. Bylo takové ticho, když jsem mluvila, že bylo slyšet syčení

plamene. Mluvila jsem o Vás — a jedna z paní, starší ochotnice, řekla: »To je zvlášní — dívám se na Vás a myslela jsem, že vidím samotnou paní Olilii Sklenářovou-Malou.« Vy jistě mi rozumíte, co tím pravím, vlastně, co tím bylo míněno. Tak jsem Vás, milostivá paní, svým vypravováním zpodobnila, že jsem vykouzlila ve svých posluchačích tu nejnádhernější illusi. Jeden mladý ochotník, ohnivý milovník, čekal na Vás, milostivá paní, tři hodiny před domem. Na jevišti Vás už neviděl, a přece by Vás byl rád poznal. Nikoho se prý neptal, jak vypadále — věděl prý, že Vás okamžitě pozná. Konečně jste se objevila. Hluboce smekl. Podívala prý jste se na něho, blouznivec tvrdí, že jste se prý na něho usmála — a řekla jste: »dobrý den — pane.« To mi vypravoval s takovým nadšením, že bych se byla dovedla k vůli tomu do něho zamilovati.

To jsou, milostivá paní, moje dojmy po první mojí hře. Dobře jste řekla, že jsem na Magelónu mladičká a nezkušená — ale jak by to bylo všechno jinak dopadlo, kdybych byla neměla zlatou Vaši ruku nad sebou? Píše Vám jenom slín Vaší Magelóny — ale i ten slín má něco z jejích i z Vašich obrysů. Kdyby nic jiného, něco mi ta Magelóna přinesla — mám už, milostivá paní, ne sice ještě hvězdičku, ale aspoň ohárek, z něhož si ji jednou vykřesám.

Ruku Vám uctivě líbá

Vaše vděčná:

Maryna - Magelóna.

Pokračování.

LUDVÍK JAN POSPÍŠIL:

VEČERNICE.

Do vesnice cesta bílá, cesta tichá.
Slunce padá za les, v klasech vánek vzdychá.
Vánek zpívá jako v srdci vzpomínání
na panenku, na krafoučké milování.
Hoch šel poli. Modré chrpy trhal z klasů.
Ach, už jimi neozdobí zlatých vlasů.
Ach, už v krajky nevetknc jich, neucítí,
pod krajkami teplých ramen mladé žilí,
sladké chvění . . . Jeho milá jinde chodí,
za ručku ji krásný anděl nebem vodí.
Řekla: »Ráda viděla bych hocha svého.
Svatý, věř mi, nemá jistě srdce zlého.
Opustil mne. Sama nevím, proč to bylo.
Snad že se mu jiné děvče zalíbilo.
Snad, že já jsem chudá byla, chudá zcela,
a ta druhá bílých peněz truhlu měla.
Ale ne! to pravda není. Klepy pouze!
Však ta druhá zradila ho. Trpěl dlouze.
Vím, leť myslí často na mne, vzpomíná si,
jak mi chrpou zdobil šaty, zlaté vlasy.
Dovol, svatý, obláčkem se nahnu trochu,
ze svých vlasů pošlu záři svému hochu,
aby věděl: Pravá láska neumírá,
za hrob sahá, hebkou rukou slzy stírá . . .«
Rozplella se, nebem vlasy rozhodila.
Dole řekli: »Večernice vyskočila!«

PETR DEJMEK:

SMRŠŤ.

OBRAZ Z PODKRKONOŠÍ. UKÁZKA Z ROMÁNU „METELICE“.

Bývalo tak asi před padesáti lety. Když se Šindelářů Josef měl stavěti k odvodu, otec v obavách, aby mu syna neodvedli na vojnu, popřál mu najednou úplnou zvůli — ač do té doby držel ho nesmírně krátce na uzdě — sám ho ještě k výstřednostem a hýření nabádal. Tehdy takovým způsobem hleděli se hoši vyhnouti vojně. Na čtvrt roku přede dnem odvodu se »sušili«: jedli málo, aby zhubli a uznáni byli neschopnými. Posledních několik dní pak prohýřili celé noci, aby nevyspáním tělo ještě více zbědovali. Otcové jindy přísní rádi v tělo době viděli jejich bouřlivý život. I nad jinými prostopášnostmi zavírali ochotně obě oči.

Chasníci řádili jako smyslů zbavení. Večer strazil jich několik stejný osud do Valšovy hospůdky. Začali klábosením, pak dali se do

karel. Hra byla na počátku tichá, ale brzo se prudce stupňovala její živost. Hoši, rozjařeni pivem a náruživostmi karbanu, hulákali, pleskali hlučně kartami a bouchali do stolu čím dál hřmotněji. Na konec již nebylo vlastního slova slyšeti. Blikavým světlem petrolejové lampy matně osvětlená šenkovna zavalena byla hustým kouřem z několika jak fabrika dýmajících úst. Nebylo téměř viděti, a postavy hochů v bělavých oblacích vyjímaly se jako vidiny . . .

Pak zahodili karty a dali se do zpěvu. Ne, nebyl to zpěv, to nepříčetné řvaní, hulákání, chraplění a výskání, jež vykřikovalo do ticha noci slova melancholických i bujných písní. Ne, nebyl to zpěv, ta zmatená směsice opilých hlasů, pustý, chaotický kravał těch několika mladých lidí, šílených alkoholem a strachem před hrůzami »vojny«.

Po půlnoci vyvalili se před hospodu na cestu. Potáceli se jako nemluvňata, když se poprvé pokoušejí chodit. Objali se bratrsky pažemi okolo krku, aby spojenými silami podepřeli svá vratká těla.

Hoj, jsme my slavní rekruti—!

Nadšeni svou statečností a uchváceni krásou jarní noci, zanotovali křepký pochod: »Ho-ši neženatí — —« Do daleka rozlétěl se spící výskou jejich chřaplavý zpěv. Šeplavé echo se strání opakovalo po nich posměšně spilé hlasy.

Hoj, jsme my statní rekruti —!

Řetěz jich klopýtal po kamenité cestě, jak sebou v bujnosti cloumali od kraje ke kraji. Ale nedbali a přes všechny překážky kráčeli hrdinsky v před. A bujará píseň barbarsky vřískała do sladké jarní noci.

Hoj jsme my přeudatní rekruti —!

Vyplašení strážcové selských dvorů rozšlékali se divokým povykem. Celá ves najednou zdála se být přeplněna psy — jako jediný veliký psinec. Lidé poděšeni se probouzeli, ale upamatovavše se, že to rekruti hýří, zůstali klidně leželi: Takové je od nepaměti jejich právo . . .

»Halt! Tišeł« povelel náhle za Barenovým chlévem Vlačihů Pavel, do něhož patrně již nyní vjela kaprálská krev, a pevným vzepřením zabrzdił řetěz. Zpěv se poslušně utišił.

Co — chceš —? zakoktał nespokojeně Crhů Honsek.

»Tiše! tiše —! tajemně, šeptem nakazoval Pavel, napomínaje i posunky. »Nezbuďte mně Mařenu — udělám jí návštěvu — —«

Hoši se tlumeně zasmáli. Po špičkách łápali za Pavlem, jenž je směle předešeł na dvůr. Za rohem stodoły se zastavili a přikrčeni k pilíři, pozorovali němohru. Pavel nahmatał po tmě krátký žebřík — věděl filuta asi po paměti, kde bývá — přistavił jej se značným napětím zmořených svalů pod vikýř u senníku nad chlévem a lézce, neohrabaně stoupał. Příčky pod ním úpěnlivě sténały . . . Když był nahoře, nemotornýma rukama dlouho nemohł vyłáhnouti kolík z kroužku, jímž na něm była petlice zaklesnuta. Konečně se mu to podařilo, i petlici sesmekł a opatrně otvíral dvířka. Zavrzała zrádně. Ustał na okamžik; pak pomalu łačił na dvířka, aby vyvaroval zaskřípění . . . Vsoukał se jako tchoř na půdu.

Kdosi tam poděšeně vyjekł, ale Pavlův dušený hlas ho okřikł: »Buď zticha — to jsem já — —«

A było pak na půdě licho; hlas jeho patrně był dobře znám. Ostatní hoši, přikradli se pod vikýř, a potutelně nastouchali.

Zanotovali pak rozpustilou, čtveráckou písničku a łáhli dál po vsi . . .

Pomalu však jich ubývało. Ztráceli se podezřelými cestami, jako Pavel . . . Na konec zbył sám Šindelářů Josef, který bydlił nejdál na konci vsi.

Ale ani on nešel rovnou domů. Zahnul od cesty po mezi a obloukem stočił se přes louku k sousedovům. Jako kuna zmizel i on v tmavém vikýři . . .

Štěstí mu přálo a nebył odveden.

Ale i potom za tmavých nocí plížíval se k Bucharovu statku a za oponou noci mizel na hostinné půdě.

Brzo však počało se o tajných jeho spádech šuškali.

A jednou za časného rána, když v sladkém zapomnění zdržel se déle než obvykle, střetł se za rozbřeskujícího se jitra na dvoře s otcem.

Překvapen nenadálým objevem, vykulił na něho Šindelář oči a zahřměł: »Kdes był?«

Nemoh' jsem — spát . . . a šel jsem ven —«, zmalen koktal syn.

»Hm — hm — —« zamumlal pochybovačně Šindelář a ostře, pátravě pohlédl na syna. Ten sklopil oči a nečekaje na další výslech, odplížil se spěšně k obvyklému stavení . . .

Ale Šindelář nevěřil — a po čase přišel na synovy spády.

»Proto jsem se dřel do úmoru, aby se tu potom do teplého posadila taková žebrota?« řičel starý Šindelář, maje obličej od zlosti naběhlý krví a z rozkoulených očí metaje na nehodného syna blesky hněvu. Horší hanba tě už nenapadla, co? Děvku si vybere —«

»Je Bucharova schovanka —« ohnivě svou vyvolenou hájil Josef, pozdvihnuv hlavu od řemínku, jejž knejpem přikrajoval, a uraženě pohlédl na otce.

»A co bude mít? Dyby jí Buchar nakrásně odkázal všechno — to by toho bylo! Celým statkem visí na Pace — ani došek není pořádně jeho —«

»Nemyslil jsem na peníze —«

»To věřím, žes nemyslil! Těžko na ně myslit, když nejsou. A snad si nemyslíš, že já ti dám půlu statku zadarmo? Nejsi sám — je vás pět . . . budeš musit vyplácet ostatní. — A kde vezmeš?«

»Však jste taky začali se dluhy —«

»Začali, začali — ale proto jsem se po celý život nehamonil o každý krejcar, aby moje děti začínaly taky tak žebrácky —«.

»Však už si s Andulou ňák poradíme —«

Šindelář napjal svaly a sevřel ruce v pěsti, aby zadržel hněv a nevrhl se na syna: »A ty myslíš, že ti to bláznovství dovolím?«

»Nebudu se ptát. Počkám, až budu zletilý. Ale od Anduly neupustím.«

»Šak z tebe vyženu tyhle rozumy! Napravím ti hlavičku! A tu nestydatou kopřivami vyšlohám —«.

Josef vyskočil, zbledl na smrt a oči mu zablýskly: »Tatínku, — nemluvte tak o ní —!«

»Hele — hele!« pošklebował se otec. »Snad ji mám titulovat milostslečinkou?«

»O to se vás nikdo neprosí — ale proto ji hambouzet nemusíte, že je chudá —«.

Ticho, kloučku —!« okřikl ho otec jako chlapečka.

»Tatínku —!« ohradil se pobouřen Josef.

Stáli proti sobě hrozebně jako dva rozdrážděni kohouti.

Přiskočila k starému žena a k Josefovi sestra a uchopily je za ruce: »Pamatujte se! Nevztahujte přec na sebe ruce!«

»Umoudří se časem a poslechne,« domlouvala muži Šindelářka, myslíc na syna. A sestra vymlouvala bratrovi jeho vzplanutí: »Stejně byste se ještě nemohli vzít — a do ty doby se to ňák rozhodne.«

»Do smrti k tomu nesvolím,« zaklínal se Šindelář vysokým hlasem, sápaje se ženě z rukou.

»A já — než bych od Anduly upustil — radš ani nechci být na světě —« vybuchl Josef a v náhlém přepadu zoufalství vyškubnuv se sestře — provedl neočekávanou věc: uchopil knejp, kterým byl řemen přikrajoval, a než tomu mohli zabránili, vrazil si jeho ostří do srdce — — — — —.

Po několika nedělích se však uzdravil. Čepel knejpu byla sice ostrá, ale krátká, a rozšířená dřevěná rukojeť zabránila jí vniknouti hlouběji. Poranila jen hrudník, ale srdce zůstalo na štěstí nedotčeno.

Šindelářka prožila v té době hrozné soužení. Nejen že se hanbila pro to, co syn provedl —, hledělo se vždycky na sebevraha s příhanou — ale bála se budoucích zápasů o Josefovu nevěstu. Že by se zřekl Anduly, když pro ni provedl takovou věc, považovala za nepodobné pravdě. A svolit? Nebylo by to jeho štěstí. Nutit ho k jiné? Ještě horší. Bože, bože — —!

Ale k jejímu největšímu podivení Josef sám od Anduly upustil. Jakoby vzpomínky na ni vyprchaly s horečnými sny. Jeho zoufalý čin bylo jakési vyvrcholení okamžikového vzplanutí, které stejně rychle pohaslo jak zaplápolalo. Anduliny černé oči a bílé tělo omámily na chvíli jeho mladičké smysly — a když zmizelo kouzlo, přešlo i očarování. Když se uzdravil, ani slovem nedotkl se nedávné minulosti. Pracoval tiše, pilně jako před tím a v každé

příčině byl zase krajně poslušným synem jako dříve. Jeho krátký odboj i jeho násilné zakončení bylo pouze jakýmsi okamžikovým cílovým zavířením, jako když vělrná smršť rozloučí na chvilinku prach a smetí s cesty — a zas ticho.

Když pak i po třetí ušel »vojně,« Šindelář sám s pomocí dohazovače vybral mu nevěstu až odkudsi od Semil, sice málo půvabnou, ale za to pořádného dříče, hospodárnou, a se slušným věnem. I Josef bez reptání přijal určenou mu ženu a po otcově příkladě počal topořil a hamonil na pevných základech svého budoucího rodu . . .

Život šel svým pravidelným krokem dále—.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

Pokračování.

Milostpán mi sice lichotí, ale proč bych zapírala, že můj život za mnoho nestojí? Jiná na mém místě by už dávno naříkala a nebo by si unaveně sedla a nechala jíti vše, ať by se stalo cokoliv. Mně to nedá. Když nemám v manželství žádných radostí, aspoň mě práce těší a při ní zapomenu. Co také na samotě dělat. Zoufat si nemohu a od muže utéci nechci.«

»Jste skutečně velice obětavá,« chválil vřele, »váš muž asi necení, jaký poklad ve vás má,«

»Můj muž vůbec nic neocení, je rád, má-li pokoj a lýrá doma k vůli jídlu. Nic mu není vhod, celé dny se ani nezasměje, dobrého slova neřekne a pro ženu nemá než nevlídné poznámky. Vytýká mi, že jsem zdráva, že nestůňu jako on a mohu za to, že mě život těší a že jsem vedle něho neuvadla? Je to snad hanba, že jsem předčasně nesestarala? Je mi teprve dvacátý roků a kde jiné začne život teprve těšit, jsem už se svými radostmi hotova.«

Rozčilovala se a její oči se bojovně rozhořelý Kozák patře na ní neskrýval svůj obdiv. Cosi se jeho hlavou začalo honit a jeho srdce nepokojně zabušilo.

»Nesmíte se podávat takovým zasmušilým myšlénkám,« povídal velmi přátelsky a položil svou ruku na její ruku. »Každý má právo na život a proč vy byste se toho práva zříkala? Nekoná-li váš muž své povinnosti, jste sproštěna také vy svých závazků. Nedělejte se starší než jste, teď právě nejkrásněji jste rozkvetla a co neuzná zaslepený muž, uzná jiný.«

»U nás v Rochlově je hrozně málo příležitosti zapomenout nebo se pobavit. Není tu zábav, není tu společnosti. A jinam jezdit není ani možno, ani vhodno. Závidím jiným, čeho užijí, kdežto já jsem jako v žaláři.«

»Zlamte tedy pouta a buďte sobečtější. Myslíte, že vy, takováá půvabná, nenašla byste srdce jež by vám rozumělo?«

Šlehl hlas a přikloniv hlavu blíže k ní, upřel na ní své zajiskřené oči. Sklopila na chvíli svůj zrak, potom však pomalu hlavu otočivši, podívala se naň. Úsměv se jí na tváři ukázal a jakýsi zmatek se objevil v jejích rysech. Kozák přitiskl svou položenou ruku na její plnou paži a chystal se ji přitáhnouti blíže, když se venku ozvalo zakašlání, které prozrazovalo návrat sládkův. Paní stará vzrušeně vstala a počala odnášeti knihy. Sládek vešed do vnitř neurčitě se pousmál a zuslal sláli.

»Vaříte sice, pane starý, dobré pivo, ale jste velmi slabý obchodník,« pronesl Kozák prudce a také povstal. »Nebýti vaší paní, bylo by zle. Počínám celou situaci chápati, ale bude nutno, abych ještě několikráte dobře vše prostudoval. Nebude-li milostpaní nic namítat, přijdu ještě několikráte ji pozlobit.«

»Jen račte přijíti,« svoloval sládek rychle, »budu rád, když budu zbaven těchle starostí.«

»Kdy mám přijíti?«, tázal se Kozák, obráliv se k paní sládkové.

»To je mi lhostejno,« povídala odevzdaně a oči k zemi upřela. »Odpoledne bývá vždy více klidu v domě než ráno.«

»Jsem spokojen a přijdu tedy odpoledne,« pravil, dávaje důraz na poslední slovo. Potom vzal rychle klobouk a ukloniv se oběma, vyšel chvatně ven.

VII.

Teprve při třetí návštěvě dosáhl, po čem tak náhle s celou silou zatoužil. Jakby se v duši paní sládkové probudil ostych a obavy, byla

při druhé návštěvě Kozákově velmi zdrželivá a důsledně ustupovala před ním, když se k ní přibližoval. Bylo na ní znáti, že zápasí, ale dosud byla pánem svých citů. Bylo těžko uhodnouti, co se v jejím nitru děje. Někdy se Kozákovi zdálo, že není vubec schopna nějakého zanícení a že si jen před ním zahrála na usouženou a odstrkovanou mužem. Ale čím důsledněji odmítala navázati intimní hovor, čím více se vyhýbala odpovídati na jeho narážky a nedopustila ani dotek jeho prstů, tím více ho dráždila a tím slepěji šel za náhle se objevivší rozkoší, jež mu připomínala mladá důstojnická léta, ve kterých tolik chtivě pil z číše vášnivých rozkoší, sahaje často bez výběru a také bez slitování po ženských duších, které se daly jeho uniformou či jeho rafinovanou lstí chytiti. Proň byla žena vždy jen předmětem rozkoše mužovy a nemohl pochopiti, proč některé z uvedených tak hořce naříkaly, když se přesvědčily, že se jich nabažil a že nemá pro ně žádného zájmu. Jemu přece naprosto dostačilo pohráti si, dosáhnouti vítězství a potom se dostavila nuda a omrzelost.

Dříve než dosáhl ruky Haniny, zdálo se mu, ta že je jinačí, ta že je výjimkou, pro kterou je všeho schopen a jež zvrátí všechen jeho názor a způsob života. Byla to zatím pouze touha získati sličnou, mladou ženu, jež by svým bohatstvím a svým sociálním postavením pomohla zvýšiti lesk jeho osobnosti a vyvýšiti ho v očích obecenstva. Věděl, že bohatá domácnost je nezřídka při postupu lepším doporučením, než sebe lepší osobní způsobilost a vida se již v duchu šlábním důstojníkem, uznal Hanu za vhodný rámec k jeho příštím hodnostem.

Arci, jeho ješitnost utrpěla potom smrtelnou ránu ústupem z vojenské služby a Hanina oběť ztratila proň významu. Třeba že ho zachránila před bídou, ve svém srdci byl přesvědčen, že Hana udělala s ním velikou partii a sám že se obětoval on jí. Považoval se za vynikajícího člověka a usoudil, že se mu stále děje křivda. Svou práci vyvyšoval na cosi neocenitelného a pro šlatek nepostrádatelného a očekával, že jednou Valena mu řekne, jaký poklad v něm získal. Jenže ta práce ho už omrzela, připadala mu nedůstojná a protože neměl práva přijímati a svobodně vydávati peníze, které důchodní opatroval, byl uražen, že málo vládne. Nebýti pivovaru, byl by snad při nejbližším setkání požádal tchána, aby ho vzal raději do továrny. Ale pivovar znamenal velikou změnu jeho života.

Když po prvém setkání se s paní sládkovou šel domů, byl pln zvláštního nepokoje. Představoval si Hanu a neznámý odpor k ní se v něm zvedal. Jak je nepříjemná, všední, nepůvabná! Nic na ní není a obleče-li večer noční oblek, připadá mu jako nemocná, která své vychudlé tělo zimomřivě choulí a čeká, aby zdravím muže osvěžila. Její pleť je bez krve a bez výrazu, modravé žilky činí dojem souchotinářky, její paže jsou úlé a její poprsí jako nedospělého děvčete. Ne, to není hezká žena, ta nemůže vzbuditi mužovu zálibu. Jaká jiná je paní sládková! Jaká rozkoš by to musila býti, kdyby ji mohl obejmouti, kdyby mohl k té se důvěrně přiblížiti. Není unavena životem, její muž je churavý a apatický a jistě že i ona přeje si jednou svou krev nechati zašuměti a přižehnouti své rty ke rtům muže, který by pro ni vzplanul.

Bylo by to velmi příjemné vystřídání dojmů,poskytlo by mu to náhradu za bezradostný a fádní život a zvýšilo by to chuť k životu a samotě. Hana bezlotho je jakoby ani po muži nezatoužila, nikdy neprojevila po něm nějaké vroucnější touhy, a je-li on sám trochu výstřednější, hned dává na jevo, že jsou jí výstřednosti nesmírně trapné. Poučovala ho několikráte o ideálním poměru muže se ženou, poučovala, jak prý mají býti vztahy mezi ním a ženou nezávislý na tělesných vášních a jak také krásy duše poskytují velikou a čistou radost. Posmíval se v duchu jejímu povídání, a pohrdal jejími zásadami, protože nemohl hned záhy po svatbě jí říci, on že se dívá zcela jinak na poměr manželů. Myslíval si v duchu, že až se někde trvale usadí, až bude peněžní poměr k rodině rozhodnut a on se stane nezávislým, teprve s ní rozhodné slovo promluví.

Teď toho snad nebude potřebí. Ponechá ji v jejím bludu a popřeje jí klidu, po kterém tolik touží. Ona ho postrádat nebude a on nebude postrádal ji. Ušklíbil se drsně svému náhledu. Když po nezdařené druhé návštěvě šel domů,

byl rozezlen a popuzen. Nebyl zvyklý odříkání a dráždilo ho, že sládková najednou obrátila. Zničím je, umiňoval si vztekle. Dám jim cítiti, jak těžká je moje pěst a ukážu, že nedovolím s sebou zahrávati. Ale potom se musím pohlédnouti také sám po jiném zaměstnání. Zde nezůstanu, zde bych zbláznil a sesprostačil. Dovedu tchána ohnouti, aby mi byl po vůli, vyhledám si něco jiného, při čem bych měl volnost a při čem bych mohl vyhledati širší společnosti. Chce se mi žíti a budu žíti. Můj život doma je peklo a nevydržel bych dlouho hráti komedii, která se mi protiví. Zmařil jsem svůj život, připoutav ho k takovému chladnému a nedokrevnému dítěti, jež se zjevně zdálo býti nadlidsky krásné, ale ukázalo se býti ubohým tvorem.

Večer doma minul ponuře a mlčky. Hana osmělila se ho tázati, co ho trápí a on nedovedaje se přemoci, vybuchl.

»Všechno mě trápí,« křikl zlostně. »Tchán mi chytře nabídl praxi v Rochlové, ale nepochlubil se, že mě posílá napravovat shnilé poměry. Celý statek nestojí za nic, je to bouda, která nemá ceny a já z toho mám vytlouci kapitál. Úředníci jsou ničemové, závody jsou v rukou neschopných lidí a zbláznil bych se z toho.«

»Napíšu tedy pro tatínka a on ti snad dá něco jiného,« namítala horlivě.

»To dovedu také já sám. Počkám ještě několik dní a nenajdu-li něco lepšího, vším prašlím.«

Už naň nedoléhala, ale v jejím srdci rostl odpor proti muži, který tak bezohledně odsuzoval všechno, co k rodině patřilo. Milovala Rochlovou a nemohla ani pochopiti, že by byla opravdu takovým ubohým a špatným místem. Muž ulehl ani ji na dobrou noc nepolíbiv a ona zase tajila pláč a vzdechy, jelikož dnes muž také dlouho neusnul. Druhého dne šel muž místo do pivovaru do dvorů, kde se pokřičel se správcem a byl by se málem pokřičel s adjunktem, kdyby bývalo rozjiskřený pohled adjunktův ho na okamžik nezarazil.

Tebe, kloučku, také zkrotím, povídal si, jda od něho, dnes jsem příliš rozčilen a nebudu se lebou zabývati. V poledne zápasil, má-li jíti do pivovaru či nic. Už se oblékal, ale místo do pivovaru zamířil k lesům, ve kterých se až do večera toulal. Nepůjde do pivovaru, ukáže, že není žádný hoch, aby si s ním takováa venkovská panička zahrávala. Zítra si dá knihy donést do důchodu a začne sám pátrat a počítat. A jak něco najde, pan starý se posměhuje.

To bylo proň sladkým zadostiučiněním a už chystal v hlavě návrh na přípis, kterým sládkovi oznámí, že jsou dni jeho působení sečteny. Ale nač posílati knihy do důchodu, pomyslil si následujícího dne. Ještě aby si o něm myslili, že se snad stydí nebo že ho snad chladné chování se sládkové mrzí. Sám tam zajde a poručí, aby mu byly knihy poslány do důchodenské kanceláře. A paní sládková není jistě tak hloupá, aby nepochopila, že zašla dál, než měla.

Omlouval svou chůzi do pivovaru touhou ukázati svou moc, ale zatím na dně jeho srdce hořelo světélko naděje, že snad přece v poslední chvíli dosáhne, po čem toužil. Zjev paní sládkové byl příliš vábný, aby se ho lehce zříkal a on už nezažil žádného dobrodružství několik let, aby pohrdl takovou výbornou příležitostí.

Podle ruchu na nádvoří pivovarském pozoroval, že je dnes várka a že tedy bude sládek ve varně. Jeho paní bude sama doma a brzy sezná, jak se rozhodla. Když se služky ptal, kde je paní stará, že by s ní rád několik slov promluvil, přiběhla za okamžik s vyřízením, aby milostpán šel do pokoje, že paní stará přijde hned. Zavedla ho chodbou kousek dále a otevřela dvéře do prázdného pokoje. Ach, to začíná nějak slavnostně, povídal si neklidně. Chce mě snad uchlácholit, jenže dnes se planými sliby nedám odbýti.

Nepokojně přecházel, prohlížeje si laciné obrazy na stěnách a naslouchaje, brzo-li přijde. K ďasu, proč nejde? Poslala snad do pivovaru pro muže. Nu, to ať zkusí, to už nebude čekat na žádné důkazy a počne pracovat hned.

Mýlil se. Asi za deset minut vešla paní stará a hned jak vešla, zmocnilo se ho rozčilení. Viděl, že změnila svůj úbor. Oblékla se velmi vkusně a bílá krajková bluza zvyšovala její půvab. Byla jaksi rozpálená, zneklidněná a snažila se usmáti.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

HUMOR MIKULÁŠE ALEŠE.

REFRAIN Z DOB DÁVNO MINULÝCH.

Je celkem ku podivu málo známo z pobytu Mikuláše Aleše na Sukdole u Prahy, kde býval častým a milým hostem nájemce dvora p. Alexandra Brandejsa. Často, často jsme v hovoru zavadili o tyto zájezdy na Sukdol, na které Aleš rád vzpomínal. Oči mu mu vždy zajiskřily, vzpomněl-li si na tyto doby. »To mně bývalo nejhůř,« řekl mi jednou — »a ku podivu, v těch nejkritičtějších chvílích byl jsem nejšťastnější. Sukdol ke konci let sedmdesátých byl mým druhým domovem. Tam šel jsem jako do své rodiny, jako ke svým. — Tam jsem se usadil na několik neděl a tam jsem prožil jistě krásné a nezapomenutelné doby. Budeš-li míti někdy příležitost, zaznamenej to — byla to rodina vzácná, rodina pro umění a a pro jeho vyznavače tak zanícená, tak ušlechtile zapálená, že by druhé hned tak nenašel, která by se jí vyrovnala opravdovou srdečností a ryzí nezištností.«

Zvláštní shodou osudu hrál i v mém životě sukdolský nájemce dvora svou roličku. Byli dva bratři — Julius a Alexander. Když byl můj otec správcem dvora v Kamýku, oba bratři bývali často hosty v naší domácnosti. Byl jsem malým hošíkem, ale na oba bratry se ještě živě pamatuji. Oba se mne něco nachovali a oba mi to po dlouhých a dlouhých letech srdečným způsobem připomněli. Moje rodiče oba nesmírně měli rádi a bylo mně velice příjemno, když jsem slyšel od nich vypravovati vzpomínky a podrobnosti z minulosti naší rodiny, z našeho rodinného kroužku, které ovšem dávno a dávno byly zapomenuty. Alexandra Brandejsa viděl jsem za zvláštních okolností: Před lety, když ještě nebylo tolik zodpovědnosti v p volání a kdy měl člověk více času, než peněz, konával jsem o šlédrý den pietní cestu do Lichocevsi, kde jsem se narodil, do Noulonic, kde jsem chodil do školy a kde byl mým prvním, nezapomenutelným učitelem pan Procházka, do Kamýka a do Horoměřic, kde byly stanice působnosti mého otce. Vracíme se jednou pod večer — dnes je tomu už šestnáct roků — z této okružní cesty k domovu a zastavíme před starobylou hospodou sukdolskou. Vystoupím z povozu a ukazuji své ženě a svým dětem Kozí Hřbety, po nichž jsem se jako klučina prohánával, starodávnou svatováclavskou kapličku, Ounětice — celý ten drahý, milý kraj, jenž se mi zapsal nesmazatelně v paměť. V tom přistoupí ke mně neznámý pán, zadívá se na mne, usměje se a zeptá se.

»Nejste vy pan Kronbauer?«

»Ano, jsem,« odpovím.

»Jsem Alexander Brandejs — poznal jsem vás okamžitě — jste nesmírně podoben svému panu otci, panu Vilému Kronbauerovi, jenž byl mým kolegou a přítelem.«

Nemusím ani podotýkati, jakou radost jsem měl z tohoto setkání! Nejen moje vzpomínky osobní, ale vše to, co jsem slyšel o nájemci sukdolského dvora, poutalo mne k tomuto muži, o němž mnoho a mnoho pěkného jsem slýchal vypravovat od nejlepších našich umělců, malířů, sochařův i spisovatelů. Pan Alexander Brandejs mne tenkrát velmi srdečně a přátelsky zval, abych navštívil jeho byt a poznal jeho rodinu. Neměl jsem tenkrát času — byl už soumrak, a štědrý večer měl svoje kategorické požadavky. Litoval toho velice — Brandejsa jsem tenkrát po dlouhých letech viděl poprvé a naposledy. Tenkrát ještě bylo u nich vše tak, jak bylo, když Mikuláš Aleš u Brandejsů bydlíval a u nich malovával a kreslíval — tenkrát bylo v rodině Brandejsů mnoho krásných, mnoho uměleckých památek, které jsou dnes, bohužel, rozvátý do celého světa.

Dlouho jsem čekal na příležitost, abych se mohl zastati památky a jména Alexandra Brandejsa. Mistr Aleš se jednou sám o tom zmínil. »Říkají lidé,« pronesl s patrným rozhořlením, »že se Alexandru Brandejsovi jeho po-

hostinství znamenitě vyplatilo. Ještě nikdy jsem neslyšel pomluvy, která by se dala tak snadno, tak hravě vyvrátiti, jako tato. Třicet let tomu, co jsem býval celé měsíce hostem v rodině Brandejsově. Tenkrát jsem byl na tom tak bídně, že bych snad byl hlady zemřel, kdyby se mne byla rodina Brandejsova neujala. Nikdo mne neznal, nikdo nevěděl, co ze mne bude — dlouho po tom, ještě dvacet let na to jsem prodával svoje obrázky po zlatce a po dvou — a ten Alexander Brandejs už před třiceti lety počítal na to, že budou míti moje obrázky nějakou cenu! To je tak směšné, to je tak za vlasy přitažené, že nemám ani slov, abych to odsoudil a vyvrátil. My všichni, kdo jsme znali Brandejsa, víme nejlíp, že to byl šlechetný zanícenec, jenž nás všechny, kdo jsme tam chodili, měl rád — byl do opravdy šťasten, když byl v naší společnosti, a choval se k nám tak rozlomilým, tak srdečným způsobem, že jsme všichni k němu chodili a zajížděli jako k svému bratrskému příteli. Byl bych velkým nevděčníkem — a tím nejsem a nikdy jsem nebyl — kdybych vděčně nevzpomněl jeho choti, — paní Johanky Brandejsové, — která byla vždy ten nejrozlomilejší, nejochotnější a nejsrdečnější hostitelkou. Když jsem podnikl svou stipendijní italskou cestu, byl jsem už ženat. Nevěděl jsem, kam, ke komu bych na tu dobu svěřil svoji drahou ženu — a tu mi Brandejsova choť nabídla pro ni svůj pohostinný krb s takovou srdečností, že jsem nabídku přijal s největší radostí. Moje žena celou tu dobu, co jsem byl na cestách, byla na Sukdole, a můžeš se jí opřát, jak se tam měla, jak tam byla ráda a jaké vzpomínky má na toto svoje sukdolské vdovství brzo po naší svatbě.«

Je skutečně až k nevíře, že jsme měli v těch dobách rodinu tak umělecky zanícenou. Tyto sukdolské táčky patří do kulturní historie naší. Tam bývala společnost, kterou se v té době nikdo nemohl pochlubiti. Byli tu často hosty prof. Mysłbek, prof. Mauder, prof. Ženíšek, prof. Brožík, mistr Chittussi, prof. Schikaneder, zabloudil sem někdy i prof. Thomayer, býval tu i Jaroslav Vrchlický a Julius Zeyer, jako Mikuláš Aleš domovem tu bývali malíři Svoboda-Sukdolský, Straybl a jiní. Jmenuji jen na ukázku, abych charakterisoval ráz těchto jistě originálních a ojedinělých táčků. Pátek býval dnem, kdy scházívala se na Sukdole četná společnost při kuželkách. Bývalo tu živo, bývalo tu veselo a často seděno se tu pozdě do noci. Nebylo ovšem možno dvacet i více hostí dopraviti do Prahy kočárem — jezdilo se tedy žebřináčem, pohodlně upraveným — a bývaly prý to návraty nezapomenutelné.

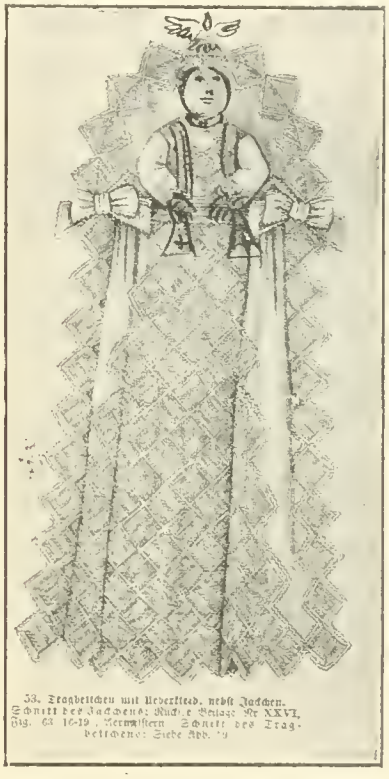

O Sukdole vypravovával mi nejvíc Aleš, před lety, kdy jsme ještě chodívali do kavárny »Imperiálky« proti policejnímu ředitelství, rozhovořili se často o těchto zájezdech a na sukdolské táčky vzpomínali prof. Mauder, prof. Thomayer, Ženíšek i Schikaneder. Poslouchával jsem tyto projevy jako pohádku — a ze srdce lituji, že jsem si intimnější podrobnosti nezaznamenal. Je škoda takových krásných vzpomínek, jež zvadly a uschly. To, co jsem svého času uveřejnil v »Česko-židovském kalendáři« — nebylo přece jen to pravé. Dnes to dobře cítím.

Ale nic na světě nezmizí, nic se neztratí. Kde pak bych se byl jenom ve snu nadál, že budu moci splnit přání Alešovo, že najdu nejpádnější a nejvýmluvnější dokument o tom, jak byl mistr Aleš na Sukdole šťasten, jak rozkošná nálada ho tenkrát ponukla, aby provedl kreslířské kousky, jež jen srší nejpodařenějším humorem?

Povím i to, jak jsem se k těmto dokumentům dostal. — Byl jsem letos před Velikonočními svátky u přítele JUDra. Josefa Němce, jenž Nakladatelskému družstvu Máje jako advokát bývá ochotným, nezištným a spolehlivým rádcem. Zastihl jsem v advokátní kanceláři neznámého pána, kterého mi pan JUDr. Josef

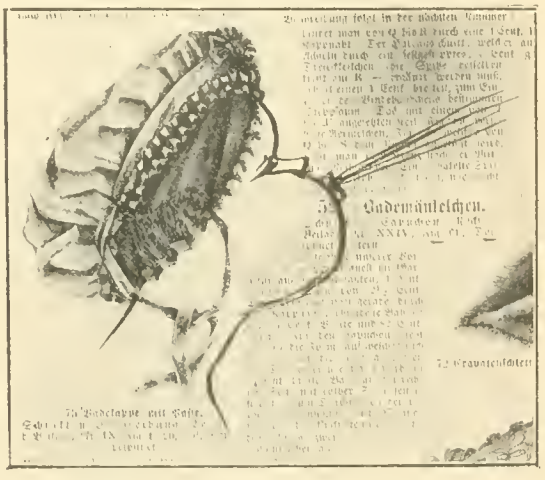

Němec představil jako nájemce dvora pana Arnošta Kohna. Představte si moje překvapení, když pan A. Kohn dodal, že je zetěm — sukdolského nájemce Alexandra Brandejsa. Z nahodilého setkání vyvinula se rozmluva, která se protáhla na dvě hodiny. Rozumí se samo sebou, že jsem se živě interessoval o osudy rodiny, která tak zajímavým způsobem křižovala se s mým životem. Kdyby ani vlastních mých, jistě hlubokých styků a reminescencí nebylo — Alešova životní kronika sama by musela o osobu a rodinu Brandejsovu vyvolati nejživější zájem. Pan Kohn mne srdečným způsobem pozval, abych si přišel do Ďáblic, kde je domovem, prohlédnouli některé zajímavé památky po Alešovi.

Slíbil jsem s nadšením, že přijedu hodně brzo — hned příští týden. Alešovy památky — za těmi bych putoval kraj světa. A přece jsem se do Ďáblic dostal až teprve ke konci května. Myslím, že mně každý uvěří, řeknu-li, že jenom nedostatek času zavinil toto značné opoždění. Čekalo mne v dědině milé, radostné překvapení. Výlet sám svou jarní nádherou se mi zapisuje nesmazatelně v paměť. V rodině pána Kohnově zastihl jsem také druhou dceru pana Brandejsovu, paní Helu Wiesnerovou, malířku květin zvučného jména, jejíž »Žluté růže« mile se zamlouvají v jarní výstavě Rudolfínské. Manželem jejím je malíř Adolf Wiesner, mistr portretista, o kterém zaznamenávám pro informaci, že obraz jeho »Ranní koupel« zakoupila Moderní galerie. Ejhle — selba sukdolských uměleckých láčků!

Článek by se mi příliš rozeběhl, kdybych chtěl zachytiti všechny dojmy a všechny vzpomínky, jež ho vykvetlo jako pampelišek na jarním luhu. Vrátím se k nim jindy. Jenom tolik chci poznamenati — myslel jsem, že těch cel uměleckých uvidím v rodině Brandejsově mnohem víc. Jsou to tři Alešovy olejové obrázky, je to několik jiných věcí, o kterých se zmíním při jiné příležitosti — ale po těch spoustách originálu, po tom nesmírném, neocenitelném bohatství nikde ani památky. Nebylo ho tu ani v době, když Alexander Brandejs zemřel — a co tu bylo, to z rodiny přišlo za nepatrnou náhradu. Spíš o zisku mohou mluviti ti, kdož dovedli věci z rodiny Brandejsovy získati.

Nerad bych se tu zmiňoval o něčem, co by mohlo někoho raniti. Ale to mohu prohlásiti — rodina Brandejsova stojí tu čistá, stojí tu rytíř ve své minulosti i ve své přítomnosti. Vlastní, největší překvapení přichystala mně paní Johanna Brandejsová, vdova po p. Alexandru Brandejsovi. S jakým ušlechtilým taktem, s jakou úctou mluvila o umělcích, kteří bývali přáteli jejího muže! Ani říci nedovedu, jak mi bylo, když jsem poslouchal toto krásné, toto originální reminiscence. Miláčkem rodiny byl Mikuláš Aleš a jeho choť! »Jednou z nejtklivějších chvílí mého života,« vypravovala mi paní Brandejsová, »byla moje cesta na pohřeb pana Mikuláše. Když jsem viděla jeho rakev, bylo mi do pláče. Vzpomněla jsem si na

něho, jak býval u nás plný jarého života. Byl jako len jarní strom, plničký mízy, obsypaný svěžím, mlaďoučkým listím. Všude, za každým listejčkem chystalo se k prokouknutí slibné ovoce. Aleš miloval velice přírodu — měl pro ni zvlášť vyvinutý smysl. Co nikdo neviděl, čeho nikdo nepostřehl, to neušlo Alešovi. Miloval tu hroudu tak, že jsem u nikoho takové, abycho zrovna řekla oddané, synovské lásky nepoznala. Časně ráno vstával a jako oř vyběhl do přírody. Běhal v ní jako jelen, lítal v ní jako pták. Mně zdávalo se, když jsem se za ním dívala, jakoby šel krajem s rozpřaženýma rukama, jakoby zpíval celým svým tělem. Když se vrátil, byl tak rozrušen, byl tak dojat, že ani mluvili nemohl. Jenom ruce si mnul, chodil po pokoji, něco rychle mluvil, lidovou písničku si pozpěvoval a div že nás jednoho po druhém neobjímal.

Jaro bylo jeho radostí, jeho štěstím. Všechny bylinky znal, všechny uměl pojmenovat. »Nic nevíte, nic neznáte,« říkával nám, ukazuje nám kvítek neb malého broučka — »lušení nemáte, co je to za arcidílo, taková chudobka nebo takový mraveneček! Celé půldne jsem tohoto mudrce pozoroval a znamenitě jsem se bavil. Rád zapadal do stájí, ke kravám, k telátkům i ke koním. Se zvířaty mluvil jako s lidmi. Nikoho ta němá tvář tak dobře neznala, nikoho neměla tak ráda, jako pana Mikuláše. Nejzuzuřivějšího býka vzal kolem šíje, a zvíře, které by bylo jiného opovážlivce na kusy rozdrtilo, jemu neublížilo.

Pak jsem viděla jeho štěstí, jeho paní manželku — milou, zlatou, oddanou duši. Nevím, nevím, jak by to bylo v životě s panem Mikulášem dopadalo, kdyby byl právě jí nevolil za družku svého života. Na to na všechno jsem si vzpomněla, když jsem ho viděla naposledy! Viděla jsem jenom jeho rakev — ale mně se zdálo, že leží v ní živý! Mám po panu Mikuláši památku. Není to umělecké dílo, je to jenom rozmar šťastného, rozveseleného umělce — ale já si vážím tohoto chvilkového výkonu víc, než nejlepších jeho obrazů. Jsou výronem, jsou dokladem jeho šťastné chvíle, jeho radosti, jeho humoru. Budete do opravdy překvapen, až vám ukáži svoje památky na pana Aleše. Je to Bazar z roku 1877. Považte si, co mi milý pan Mikuláš prováděl! Přišel časopis, na který jsem nedočkavě čekala. To víte — moda je všemohoucí vladařka. Běda však figurkám, běda návrhům, v Bazarů otištěným, dostaly-li se dřív do ruky panu Mikuláši, než mně. Provedl na nich tak roztomilé, tak šelmovské změny, že jsem se ani zlobili nemohla, kdybych i byla to kdy dovedla.

Paní Brandejsová přinesla svoje památky. Jsou to skutečně znamenité, jsou to dojímavé dokumenty. Ty povídají všechno! Proto také kladu reprodukce některých těchto mistrových metamorfos bazarových do listu, aby si čtenář mohl učiniti představu o tom, co mistr v požehnané náladě dovedl z fádních a neživých

figur a modních skizz a návrhů vykouzlili. Smíchu, prudkému a jarému zachechtání se neubráníš při prohlídce této Bazarové galerie sukdolské. Ano — to je hotová galerie šelmovských nápadů! Co jen vytvořil z čepců — z praobyčejných, třeba moderních, ale přece jenom praprosaických čepců! Jaký život jim dovedl dáti, jaké typy z nich dovedl několika čarami vyčarovati! Baby — děti — naivky — koketky — to vše z nich vykukuje tak životně a tak výstižně, že žasneš na dlouto malířskou improvisací. Ze stínítka na lampu udělal baletku, z vázanky rozkočnou postavičku, modní torsa doplňoval a dokresloval v originální, životem zrovna sršící osůbky. V modních časopisech bývají ve skupinách reprodukovány ná-

krčníky a různé drobnůstky. Co z toho Mikuláš Aleš vytvořil, není možno ani povědětí. Arch módního žurnálu změnil se rázem v živý rej jako oživují zkamenělé figurky v pohádce pod dotekem čarodějného proutku. Všechno se tu směje, všechno mluví, všechno má pohyb. A ten výraz charakteru! Jakým mistrem v karikatuře se tu jeví Aleš! Ten husar z figárka, to prasátko, vybíhající z manžet, z límečku a manžet kůň, a ta blešká z toiletní trelky, z košile kuchařka, ba dokonce velebníček. A což kdybyste viděli toho drába ze šály, mimínko z rukávu, z háčkovaného sáčku na mýdlo vyskočil biskup, z tak zvaného combinés římský bojovník atd. V módním přehledu jsou vedle sebe dva klobouky — Aleš udělal z nich rozkošný líbající se párek. Na jiném místě jsou ukázky moderních knoflíku — pod nimi jsou ukázky nových rukávů — Aleš z knoflíků vyčaroval čapky, přidělal k nim rázovité obličeje, doplnil rukávy ve dvě ruce, a ty zrovna vidíš, ba víc, ty cítíš ten srdečný, radostný stisk ruky.

Dávám do listu tři charakteristické ukázky, z nichž čtenář vše pochopí a jež mu Alešův rozmar a humor líp předvedou a osvědčí, než sebe dovednější výklad.

Považuji tyto zapomenuté Alešovy nápady za nesmírně důležité. Jsou to vzácné, jsou to cenné kulturní dokumenty. Na nich je vlastně nejlíp vidět, co v Alešovi vřelo, co uměl a co z něho při sebe nahodilejším popudu vyrašilo. Mikuláš Aleš rád a vděčně vzpomínal na svůj pobyt na Sukdole. Nemůže býti o tom pochybnosti, že srdečné, přátelské, láskyplné pohostinství Alex. Brandejsa mělo pro umělecký rozvoj mistrův veliký, blahodárný význam!

JUDR. R. J. KRONBAUER:

VENDELÍN BUDIL.

Z JEHO MINULOSTI, NESPRAVEDLIVĚ POSUZOVANÉ.

II.

Repertoir arény byl vybraný a proto je tím záhadnější, že návštěva nebyla valná. Pokud mám v živé paměti, hráli jsme v aréně řadu původních her — od Jarosl. Vrchlického: »Bratry«, »K životu« a »Noc na Karlštejně,« od Ladislava Stroupežnického: »Naše furianty,« »Paní mincmistrovou« a »Sirotčí peníze,« od Eman. Bozděcha »Státníkovu zkoušku,« od Jaroslava Kvapila »Bludičku,« od F. A. Šuberta »Probuzence,« krály se kusy JUDra. Josefa Štolby, hrál se Adámkův »Herall,« Sardonovy známá a v ty doby nesmírně oblíbená dramata: »Vlasť,« »Denisa,« »Theodora,« Sudermannův »Konec Sodomy,« Goldoniho »Paní hostinská,« Ohnetův »Majitel hutí,« Lope de Vegův »Sedlák svým pánem« atd.

V aréně se ovšem pěstovaly operety — ale ani jediná nebyla frivolní. (»Zakletý zámek,« »Ptáčník,« »Noc v Benátkach,« »Dvorní šašek«) — hrály se tam ovšem i opery (»V studni« a »Prodaná nevěsta«) — hrály se tam Shakespearovy kusy (»Dvě šlechticů Veronských,« »Otheto,« »Hamlet«) — a všechno to nebylo nic platné — obecenstvo ne a ne ani areně ani repertoiru přijíti na chuť!

Před odchodem z Plzně vtáhli jsme na několik dní do zimního divadla, kde jsme si několikráte zahráli, než přišel se svou společností ředitel Švanda ze Semčic.

Povím zajímavou episodu o tom, jak jsme si příští zimu sesonu zajistili. Měl ji zase ovšem dostati Švanda ze Semčic, jenž byl v Plzni, zejména u městské rady, která divadlo zadávala, velice oblíben. Provedli jsme zesnulému direktoru za zády úklad, jenž nám pomohl k velikému úspěchu. Plzeňští konšelé byli svoláni k poradě a rozhodnutí, komu se má zadati zimní sesona. Umluvili jsme se tenkrát, že na pány konšely důkladně vyzrajeme. Obsadili jsme totiž radniční sál — a konšelé, vidouce v auditoriu tolik herců a hereček, netroufali si proti nám mluviti a vychvalovali ředitele Švandu ze Semčic a jeho personál — a zadali divadlo Vendelínu Budilovi.

Tentokráte jsme to byli my, kteří neskrblili jsme pochvalou a pány konšely odměnili bouřlivým potleskem..

Po letní sesoně pulovali jsme s ředitelem Budilem do venkovských měst, kde se těšila naše společnost veliké oblibě a velikým úspěchům. Hráli jsme tu zimu po první sesoně v plzeňské areně v Písku, Táboře, ve Slaném, ve Dvoře Králové, Roudnici, na Kladně, v Mladé Boleslavi (zde jsme měli zejména slavnou, vskutku nezapomenutelnou stanici) a v Náchodě, kde jsme zimní sezonu zakončili.

Povím drobnou příhodu z těchto dob. Budil povolán byl telegraficky do Tábora, aby tam zajistil divadlo.

Přijde ke mně už přichystán na cestu a povídá:

»Večer je »Vlast« — »odjíždím, ale vrátím se zítra odpoledne.«

»Musíme tedy hráti něco jiného,« povídám na to — »vždyť vy hrajete Rysoora.«

»Ano — proto právě přicházím — tady máte roli a zahrajte to večer za mne.«

Ředitel mi podává roli, tlustou jako Slovanský kalendář. Jakživ jsem to nehrál a není divu, že jsem nad tím, co řekl ředitel, nadobro zatuhnul.

»Dnes že mám hrál Rysoora — takovou obsáhlou a těžkou roli — nemohlo by se to, pane řediteli, odložiti na zítřek? Za čtyřiadvacet hodin bych si troufal, to převzíti.«

»Co pak nevím, ke komu jsem v lísni přišel?«, zalichotil mi ředitel Budil, což, jak známo, ve zvyku nemíval, — »kdyby to mohlo býti zítra — nehrajete Rysoora vy, nýbrž já.«

Podal mi ruku a pětku a dodává: »Spoléhám na vás — doufám, že to znamenitě dopadne — máte skoro deset hodin času — to by bylo smutné, abyste to nedokázal.«

Pětka mimořádného honoráře, ale hlavně důvěra ředitelova dokázala divy — večer jsem hrál Rysoora a za výkon jsem byl dokonce kritikou velice pochválen.

Ještě lepší episoda přihodila se mi s »Perníkovou chaloupkou«.

Hned, jak se objevila na obzoru, ředitel ji u agentury objednal. Budil mi uložil, abych mu překlad s podloženou partiturou dodal co nejdříve. Slíbil mi za to na tehdejší poměry honorář vskutku královský — 35 zlatých! Pustil jsem se s chutí do práce. Hansel a Gretel! Uvažoval jsem především, jak bych nejlíp a nejpřípadněji přeložil titul. Napadlo mi, abych to překřtil na »Perníkovou chaloupku«.

Dopsal jsem lenkrál řediteli Národ. divadla F. A. Šubertovi, že mám překlad a že jej nabízím Národnímu divadlu. Ředitel Šubert mi odpověděl, že mají překlad objednaný u Aug. Eug. Mužíka — že mi děkuje za pozornost a zároveň mi psal, že titul se mu líbí a že ho také použijí.

Když jsem Budilovi odevzdal překlad, vyplatil mi honorář ve dvou balíčcích. Přijdu domů a odevzdám ženě balíčky tak, jak jsem je dostal od ředitele Budila. Žena počítá peníze a najednou zvolá:

»Vždyť tu je sto zlatých.«

Běžím k ní, přepočítávám peníze — vskutku, dostal jsem od Budila sto zlatých. Nemohlo býti ovšem nejmenší pochybnosti, že se buď ředitel Budil zmýlil — anebo, že zkouší moji poctivost. Seberu peníze a běžím za ředitelem. Hledám ho v divadle — tu nebyl — běžím za ním do bytu — bylo mi řečeno, že právě odešel — rozeběhnu se za ním do kavárny — ani tam nebyl. Konečně jsem ho našel na radnici. Byl jsem tak udýchán, že jsem slova ze sebe nemohl vypraviti. Podávám mu peníze a vyrážím ze sebe trhaně:

»Pane řediteli — vy jste se zmýlil — dal jste mi o pětašedesát zlatých víc.«

Budil si nasadil skřipec, zavadil rychlým pohledem o peníze, jež jsem před něho vysázel a zle se zakabonil. Měl patrně na sebe zlost, že provedl takovou hloupost.

»Já vím,« řekl — »že jsem vám dal sto zlatých — nechte si to na příští gáži.«

Byl jsem tímto neočekávaným obratem tak ohromen, že jsem nemohl úžasem ani promluviti. Zakoktal jsem něco, co mělo býti poděkováním za tuto neslýchanou pozornost divadelního ředitele, shrábnu peníze a utíkám radostně domů. Ředitel při tom všem ani brvou nepohnul — rovnal si klidně nějaké papíry, které si přinesl, aby pánům na radnici něco dokumentoval, a když jsem mu ruku podával a znovu mu děkoval, jenom něco zamručel.

Když nadešla doba, kdy jsem měl bráti gáži, šel jsem k pokladně s mrzutou tváří. Strhnou

mi pětašedesát zlatých — uvažoval jsem — co z toho nyní mám? Darmo mne ředitel vyšinul z finanční rovnováhy. K velikému mému překvapení ředitel mi vyplácí celou gáži.

»Ráčil jste, pane řediteli«, připomínám nesmělým, ale přece jenom radostí prochvělým hlasem, »zapomenouti na těch pětašedesát kulí, co jste mi dal tenkrát za tu »Perníkovou chaloupku«.

»Na nic jsem nezapomněl,« ubroukl se na mne ředitel Budil — a dodal — »až příště!«

Rozumí se samo sebou, že jsem se s panem direktorem do další debaty nepouštěl. Shrábl jsem peníze a radostně jsem upaloval k domovu.

Jdu si zase pro gáži, a ředitel si zase nesráží těch zpropadených pětašedesát zlatých. Sahám po penězích, ale přece jenom poznamenávám.

»Pane řediteli — jak to bude s tou zálohou? — Já bych to měl rád už jednou v pořádku.«

»Mám k vám snad naposledy poslat deputaci,« rozkřikl se na mne ředitel — »abyste těch pětašedesát zlatých milostivě přijal? Čekáte rodinu — přijdou vám jistě vhod!«

»Jsou okamžiky v životě lidském« — ne — to není správné — takový okamžik v životě lidském je jenom jeden! Na tohle jsem si po dlouhých letech vzpomněl, když jsem četl v Máji tu historii o těch třech zlatkách, jež Vendelín Budil subskriboval na Jakuba Arbesa. — Přes dvacet roků ležely v psacím stole páně Borlově — Arbes jich nedostal a Budil se nedočkal potvrzení, že je věnoval. O Budilovi se leccos vypravovalo, co není pravda — proto bych rád, aby se také povědělo, co je pravda a co Budilovu povahu vystihne líp, než dlouhé výklady.«

DO PAMĚTNICE SPOLKU ČESKÝCH ŽURNALISTŮ.

Zaznamenám v naši kroniku zajímavou reminiscensi. Navštívil jsem J. E. prof. dr. Albína Bráfa, abych ho požádal, by nám napsal do Máje článek o Emanueli Bozděchovi.

»Přišel jste mi,« odpověděl mi ministr Bráf, »se svou žádostí velmi vhod — v těchto dnech přišly mi do rukou některé staré dokumenty. Navštivte mne při příležitosti v Roztokách — promluvíme si o tom!« Ministr Bráf článek napsal, a čtenáři Máje mají jistě ještě dnes ve svěží paměti, jak skvělý literární profil Bráf tenkrát napsal. Tenkrát v Roztokách, kde jsem byl se svým bratrem Jindřichem, přišla řeč na Máj i na Spolek českých žurnalistů. Pan ministr se tehdy velice živě zajímal o naše finanční spolkové hospodářství a z důrazem poznamenal, že čeští spisovatelé učinili velice rozumný a prozíravý čin, že se dali pojistiti u Zemského pojišťovacího fondu císaře Františka Josefa I.

Bráf jako zakladatel znamenité této pensijní instituce těžce nesl, že není právě v kulturních vrstvách pro výhody fondu toho porozumění, jakého plným právem zasluhuje. Vyptával se mne velice podrobně a s nesmírnou vervou na detaily našeho pensijního pojištění. Když jsem mu na přímou otázku odpověděl, že pense českého žurnalisty po pětadvacetiletém členství v pensijním fondu obnáší statutárně 1200 K, ani mi to nechtěl věřiti. »To přece není možné — to není uvěřitelné,« žasl, »že by kulturní pracovník, že by intelligent tak vysilujícího a zodpovědného povolání měl tak směšně nepatrnou pensi!«

»Napadlo mi něco,« řekl po krátkém rozmyšlení. »Nemám valnou důvěru k takovým korporacím. Rozumějte mi dobře — mám rád české žurnalisty, ale ve věcech finančních mně ani žurnalisté ani spisovatelé valně neimponují. Je to pochopitelno, proč nemá a ani míti nemůže spisovatel nebo novinář této způsobilosti. Kultura je zabírá tak, že není dobře možno, aby v tomto směru mohli intensivně pracovati. Při dnešní nervosnosti doby, při dnešním rozvoji žurnalistiky musí se novinář plně věnovati jen svému povolání. Mně se vůbec to vaše zařízení nijak nezamlouvá. Je v tom mnoho nadšení, mnoho idealismu, ale také mnoho diletantství.

A to mívá ve věcech finančních osudné a neblahé následky. **Jednou vám to vaše jmě-**

níčko někdo sebere a jste holovi! Mám nápad — jděte mým jménem k panu prchnímu zemskému radovi dr. Mareš o v i nebo p. vrchnímu účetnímu radovi T á j k o v i a řekněte jim, co mi napadlo. Vím, že jsou tu jisté závady — ale vím také, že se dají obeplouti. Buďte ujištěn, že oba pánové vám vyjdou ve všech směrech přeochotně vstříc. Poraďte se s nimi, požádejte je, aby věc prostudovali — u v i d í t e, ž e s e z t o h o n ě c o d o b r é h o n a r o d í.«

Vyplnil jsem lekrát svědomitě poslání, jež mi bylo uloženo. Pan vrchní zemský rada JUDr. M a r e š zasedal v komisi, šel jsem proto na druhou adresu. Byl jsem pozorně vyslechnul, dostalo se mi náležitých pokynův — ale k žádnému činu nedošlo hlavně z toho důvodu, že Fond zajišťuje pensi 1000 K, naše obnáší 1200 K, a poněvadž změna stanov Fondu je závislá od dělnosti sněmu království Českého — nemohli jsme zejména v té době jinak, než míti za to, že závada tato je neodstranitelná. Bráf ještě jednou, když už byl churav, o věc zavadil a starostlivě poznamenal: »Nelekejte se žádných překážek — lituji, že mám tak málo času — sám bych se o věc zasadil.«

P r o z í r a v o s t B r á f o v a s e, b o h u ž e l, i t e n t o k r á t e s k v ě l e o s v ě d č i l a. Nedovedu říci, jak mi bylo, když jsem slyšel zvěst o defraudaci v našem spolku! Vyhledal jsem svoje zápisky, vyhledal jsem varovnou větu Bráfovu, a hořce jsem litoval, že jsme se tenkrát zatekli politické situace a že jsme ustoupili. Považoval jsem ovšem za přední svou povinnost, abych v prvním valném shromáždění českých žurnalistů připamatoval varovná slova i pokyny Bráfovy. Čeští novináři s největší radostí pověřili mne úkolem, abych jako plnomocník sanačního výboru učinil okamžitě všechno možné, aby Pensijní naše fondy navázaly styky se Zemským pojišťovacím fondem.

A zase jsem putoval v průvodu p. v. úč. rady Tájka k referentu zemského fondu panu vrchnímu zemskému radovi Dr. M a r e š o v i. Přišel jsem jako vyslanec Spolku českých žurnalistů, jako tlumočník vzkazu a přání zesnulého zakladatele fondu. Pieta k němu byla jistě asi rozhodujícím přímluvčím. Nestalo se ještě úplné splynutí našich fondů se Zemským pojišťovacím fondem — ale není vyloučeno, že i to se časem podaří. Ale Zemský pojišťovací fond nám přišel jiným, dalekosáhlým způsobem vstříc. F o n d t o t i ž p ř e v z a l ú p l n ě b e z p l a t n ě a b e z e v š í n á h r a d y s p r á v u v š e c h p e n s i j n í c h f o n d ů p ř i S p o l k u č e s k ý c h ž u r n a l i s t ů a t o t a k, ž e p o v e d e p o k l a d n í a ú č e t n í s t r á n k u j e j i c h v e s m ě r u p o k y n ů p ř í s l u š n ý c h n a š i c h i n s t i t u c í p e n s i j n í c h. To má ovšem pro české žurnalisty nesmírný v ý z n a m m o r á l n í i h m o t n ý. Česká veřejnost, na jejíž munificenci jsou fondy odkázány, bude míti od této chvíle k humanním jejich institucím n a p r o s t o u d ů v ě r u, a čeští novináři mohou si oddechnouti — pohroma, která je stihla, je ovšem nyní nemožná, je vyloučena!

Dnes už je to holový fakt — pensijní naše fondy vyslovily ovšem s tímto památným převodem s největší radostí i vděčností souhlas, a k u r a t o r i u m F o n d u d a l o m u s v ý m u s n e s e n í m s a n k c i. Považoval jsem za nejčestnější svou povinnost, abych tuto pamětihodnou episodu poznamenal a světlé památce J. E. ministra JUDr. Albína Bráfa vzdal tímto záznamem jménem svým i jménem celé české obce novinářské, sdružené v mateřském Spolku českých žurnalistů, hold, pramenící z ryzí vděčnosti.

V Praze, 30. Máje 1914.

JUDr. R. J. Kronbauer,
plnomocník sanačního výboru.

* * *

OLGA VLADIMÍROVNA GZOVSKÁ. Píši po prvním představení Nory, v noci, abych ulevil svojí duši, plné hlubokých dojmů. Nevím a nebudu čísti, co jsem psal o paní Gzovské předloni — o výkonu tak dokonalém možno psát jenom v dythirambách — jenom v ódách, jenom v písních. Jenom melodie může býti jiná, jenom pocity možno jinak, jinými slovy reprodukovati. Zůstane dojem týž, jako zůstane týž dojem z májového jitra, ať se mu obdivuješ letos, loni, před řadou i po řadě roků. Je mi, jakobych se vrátil z nádherné partie — nevím, čím dřív se pokochat, čemu dáti přednost. Stojím jako očarován před druhým aktem. Na Noru už se valí lavina. Ještě činí malomocný pokus, aby se vyprostila — tu a tam ještě

zakmitne záblesk naděje — ale už víme, že je neodvolatelně ztracena. To zlomení její síly, ty její křečovité záchvaty, prosbou nebo lancem získat smilování, obrat — to vše liká z jejího umučeného nitra v lak líklivých tonech, že vyvolává nejtesknější pohnutí. Scéna s doktorem Rankem poslední naděje, čistý, naivně důvěřivý pokus, od této živoucí mrtvoly převzíti život, štěstí, je vrcholným dojmem, je majákem v tomto zoufalství. V umírajícím šlechtici duchem ozve se, zaplápolá jiskra mužské ješitnosti, prozradí svoje tajemství — a Nora je podlomena nadobro — už je na samém srázu propasti. Vstane jako ve snách. Jakoby ani pochopiti nemohla, proč byla i tímto člověkem zklamána a opuštěna. Světlo s krvavým stínítkem přinesou na její rozkaz do pokoje. V tomto znamení, v tomto symbolickém osvětlení řítí se osud Nořin v neodvratnou záhubu.

Není možno vystihnouti jednotlivé momenty hry, která ve svém celku je souborem krásna. Co všechno poví to Nořino zhroucení, když očekává divý výpad svého muže, jenž právě čte ve svém pokoji psaní od Krogstadta, jenž Noru odhaluje, vraždí v očích mužových! A ten její úžas, ta její lítost, když klesá pod útokem šosácké jeho morálky! A jak vstává — co strašlivé slabosti je najednou v tom těle, ohromeném tímto poznáním, pochopením tohoto nemužného muže.

Praha připravila slovutné umělkyni v Noře k r á l o v s k é p ř i v í t á n í. Není pochyby, že všechny její hry budou svátkem našeho obecenstva. Z našich skvěle hráli pan E d u a r d V o j a n v roli doktora Ranka, znamenitou studii podal pan K a r e l Ž e l e n s k ý, na téže výši byl výkon p. J a n a V á v r y. Novou byla v roli Nořiny přítelkyně pí. R ů ž. N a s k o v á. Zamlouvala se mi její srdečnost, její prostota, její neaffektovaná hra, jež posici Nořinu výhodně sesilovala. O »F i g a r o v ě s v a t b ě«, ve které hraje paní Gzovská Cherubína, hodlám referovati příště. Považuji »premiéru« její za svatební předvečer — svatbou ji učiní paní Olga Vladimírovna Gzovská! K.

JUDr. BEDŘICH PACAK. Po delší chorobě zesnul na zámku Veltruském bývalý politický vězeň a později ministr a tajný rada Jeho Veličenstva, JUDr. B e d ř i c h P a c á k. Muž velké intelligence politické a velkých cílů; jeden z nemnohých již pamětníků prudkého vzplanutí národního a později stranických bojů v letech šedesátých a osmdesátých. Vroucí zápal vlasteneckÝ uvrhl mladého, nadšeného studenta na léta do žaláře, a tytéž ryzí city oddané a obětavé lásky k české věci pozvedly zralého muže k vůdčím místům v české delegaci a konečně až na ministerské křeslo. Jeho význam pro politické dějiny české ocenily denní listy, nám postačí konstatovat příkladnou jeho pracovitost a pevnou, neúchylnou vůli, prospěti české věci. Veliké služby prokázal svému národu v otázce jazykové. Je zajímavo, že za svého pobytu ve vězení přeložil Macchiavelliho knihu »Il principe« (Kníže), dílo renaissančního politika italského a pověstné volnými názory a poučkami mravními ve věcech politických. »Knížete« čítávali a snad ještě čítají mnozí panovníci a měli by jej čísti všichni, kdo nastupují dráhu politickou. Ne proto, aby osvojili si její mravní zásady, ale aby se naučili opatrnosti, neboť rady Macchiavelliho neztratily ani dnes na životní síle. Dr. Pacák osvědčil již tímto překladem svůj politický bystrozrak. V letech posledních, zejména po smrti své choti churavěl a vystoupil na veřejnost již jen některými spisky, jimiž hájil právo českého jazyka. Pohřben na hřbitově Vyšehradském.

IRMA GEISLOVÁ. V Jičíně zemřela spisovatelka I r m a G e i s l o v á. Žila tam stranou od pražského literárního světa po dlouhou řadu let, od smrti svého otce, železničního úředníka, jemuž byl Jičín poslední stanicí. Snad toto její zátiší způsobilo, že se slibný její talent nevyvinul mocněji. Počátek její literární dráhy se datuje z roku 1874. — Tehdy otiskl její první básnické pokusy Lumír. Geislová psala pak básně i prosu a dovedla si vyhledati i látku u nás do té doby nezpracovanou, rušné prostředí života železničního, z něhož vyšla. Vydala knihu »Immortely«, »Divoké koření«, »Z Podkrkonoší« a j., napsala i divadelní hru »Nápadníci«. Byla vroucího cítění národního a toto cítění se smyslem pro krásy přírodní, jakož i element erotický skytaly ji látku pro práci literární. V posledních letech bujného vzrůstu rozmanitých literárních směrů byla skromná spisovatelka Jičínská zapomínána.

OTAKAR KENDÍK: PANÍ PLUKOVNÍKOVÁ. Drama o 4 jednáních a proměně. Redakci byl doporučen rukopis původního dramatu váženým literátem. — Byl jsem pověřen úkolem, abych drama přečetl a usoudil, může-li býti vydáno péčí Nakladatelského Družstva M á j e. Doporučil jsem tisk dramatu hlavně proto, poněvadž se tu přihlašuje dramatický autor, jenž má to nejnutnější a nejpotřebnější — skutečný dramatický nerv. Přiznávám se upřímně, že při našem rozhodnutí padala na váhu i ta okolnost, že autorem je důstojník. Měli jsme za to, že je povinností literárního nakladatelství, takovou raram avem neodpuzovati — a to tím spíše ne, poněvadž přihlašují se tu nepopíratelné známky dramatického talentu.

Drama má ještě jinou výhodu. — Vydáváme divadelní knihovnu, která poslonává považlivými úbytěmi. Je úžasně málo původních dramatických novinek. Venkovská divadla, nejvydatnější konsument naší knihovny, doléhají na rychlejší tempo v edici — ale z čeho dávat, z čeho brát, když úroda není ľakřka žádná. Vidíme tento smutný úkaz na předních našich scénách — premiér původních kusů je čím dál míň! Drama Kendíkovo se pro scény lidové výborně hodí, což neklamným způsobem prokázala jeho premiéra na Smíchovské scéně, kam se dostala zásluhou p. J. Počepického, jenž si novinku vybral pro svou benefici.

I na jevišli překvapil autor jistotou a pevností ve stavbě dramatu i v dialogu, jenž má živý spád. Drama je položeno do vojenského prostředí. I v tom směru je tu tedy cosi nového. Pan Kendík nevolil látku zrovna lehkou. Jsou v jeho dramatě považlivé dedukce, a je věru ku podivu, že se mu podařilo i tato úskalí čestně obeplouti. Nevěru svojí hrdinky, paní plukovníkové, zatížil pan autor passivitou, kterou jen obratnost autorova jakž takž zakrývá a činí snesitelnou, když ne omluvitelnou. Připomeňme si, oč v dramatě se jedná. Paní plukovníkovou, dámu vzrostlou a krásnou, léčil člověk, jenž častých styků použil k hrubému porušení svého povolání i své svatosvaté zodpovědnosti. Nevěra sama sebou není a nebyla by ani v tomto případě žádnou tragedií. Ale doktor Trosecký je ničema, kterých, doufáme, není v lékařském stavu na tucty. Svedl matku vlastně jenom proto, aby mu byla pomocnicí a přímluvkyní u dcery, kterou by si rád vzal pro její krásu i pro její značné věno. Není třeba tvářiti se při tom tak, jakoby takové darebáctví nebylo na světě vůbec možné. Dějí se věci mnohem horší — jenže se to nedává do novin ani se z toho nedělají dramata. Ožehavější už je ovšem intrika, kterou Trosecký nastrojil, aby došel svého cíle. Úklad vskutku ďábelský, jenž v dramatickém podání působí do opravdy mrazivě.

Padouch namluví totiž svojí nevěstě, dceři svojí milenky, že vlastní její matka má poměr s nadporučíkem, jenž je nebezpečným jeho sokem. Odvážný čin provedl tu autor — intriku tuto províjí svým dramatem tak jistou rukou, jakoby ani nebylo možno, síť těchto průzračných úkladů rozlrhati jediným ľakřka slovem. Důsledky tohoto řešení jsou ovšem bezohledné a krulé — matka i ženich ocitají se v situaci, ze které nevidí jiného východiska, nežli smrt.

Drama může se pochlubiti zajímavými figurkami. Se stanoviska autorova a jeho existenční příslušnosti je ovšem nejsympatičtější postavou nadporučík, ženich dcery paní plukovníkové, jenž se nám představil jako pionýr vlasteneckého zanícení. Pan Kadlec pronesl tuto obhajobu velmi působivě. Jadrným, řízným, velice sympatickým činitelem v dramatu je selník, kterého pan Bohuslav výborně pochopil a s plným úspěchem sehrál. Roli plukovníka obdařil p. Strouhal srdečnou a nenucenou bonhomií, která odpovídala povaze i poslání figury. Pan autor si také zafilosofoval a možno říci, že s vervou a nikterak na úkor svého dramatu. Dobrou tlumočnicí těla partie byla sl. Frydrychová. Pan Počepický je dobrým hercem — pro takového padoucha až tuze solidního naturellu. Představitelky paní plukovníkové a její dcery (sl. Simonová a sl. Pelzrová) mají zásluhu spíš o souhru, než o vystižení charakteru svých hrdinek. Drama mělo v auditoriu lichotivý úspěch, a pro divadla venkovská je dobrou akvisicí. K.

UMĚLECKÉ VÝSTAVY. Rozvrstvení výtvarných umělců na spolky je výhodno pro povrchní orientaci. Tato orientace ovšem není spolehlivá, poněvadž seskupení neřídí se talentem a hodnotou vykonané práce, nýbrž uměleckým vyznáním a často pouhým kamarádstvím. Idee a výboje slaly se právě tak jako v polilice průhlednými štíty, jimiž se kryje boj o místo na slunci. Proto má nesúčastněný divák, který vyrostl z naivního nadšení a dětinského obdivu umění, vlastně umělců, veselou podívanou, jak si leží skupiny umělců svorně ve vlasech.

Slouží jim k tomu především tisk, jehož se zmocnily a jehož obratně a vydatně užívají. Již dávno nevyhrávají se bitvy umělecké nadáním a prací, nýbrž tiskem, který nese mnoho viny na desolátních dnešních poměrech. Tak desorientují ve věci dnes více než činíval tisk věci na ruby, slaví se pojmy na hlavu.

Umělci, jako Obrovský, který výstavou svou rázem zaujal posici, se řekne, že neumí kreslit ani komponoval, jeho kolorit že je nevkusnou strakatinou, jeho barvy že jsou nečisté, jeho dílo že je bezcenným kýčem. Obrovský je mladý muž, jehož talent vře a kypí s překotností umělce, zachváceného horečkou práce; poněkud jednostranně miluje ženu, k níž se znovu a znovu vrací. V plastice má svou analogii ve Štursovi, jehož psycha má podobné feministické záliby. Nahé mladé ženské tělo, není-li úmyslně deformováno, má nevýhodu, že je krásné; to stačí, aby umělecké dílo, toto tělo pravdivě zobrazující, bylo odsouzeno jako špatné, ba ošklivé. Obrovský je nepopíratelně jeden z největších tvárných talentů našeho malířství. Je mu ovšem třeba vývoje, zrání, to mu možno po pravdě říci, ale nemožno žádati, aby zřekl

se svého vrozeného vrozeného a silně vyvinulého smyslu pro kolloristické bohatství, pro barevný žár, pro měkkou, vláčnou linii, pro animální teplo neznásilněné přírody, aby maloval nedbalé, tvrdé, nesrozumitelné, rozvrácené a nemožné tvary, jimž se eufemisticky říká »čisté formy«, aby užíval špinavých, rozmazaných, ošklivých barev, jimž se říká »cudné barvy.« Pravda, Obrovský není průkopníkem.

Ale průkopníky nejsou vlastně ani temperamentní naši hlasatelé a fedrovatelé výstředních směrů, právě tak cizích, jako byli velicí vzorové našich zástupců tak zvaných směrů starších, domněle překonaných. Znamenají-li tyto odbyté či lépe řečeno odbývané směry starší vrchol křivky postupu výtvarného umění, znamenají nové proudy — nikoli ve své theorii, ale dojista z největší části ve své praxi — pokles, nejnižší bod této vlnovky, a jediná útěcha, kterou poskytují, jest vědomí, že hůře už nemůže být, že se čára nyní zase musí zvedati.

Jest-liže výstavy Manesa a Skupiny i Výtvarného odboru besedy Umělecké jsou vzájemně se polírajícími representanty úmyslného i bezděčného zmatku ve výtvarnictví, jest Jednota úločištěm nevýbojné společnosti starších umělců. Ti svou prací již nepobouří ani nepřekvapí, jsou tedy pro veřejnost, zvyklou sensaci, nezajímavi. Výroční výstavy Krasoumné jednoty pak rok od roku pozbývají na rozsahu i na významu, jehož mnoho nikdy neměly. A přece bychom potřebovali neutrální, mezinárodní půdy, na které bychom mohli kontrolovati a srovnávati dosažené mety na velkém uměleckém závodišti evropském. Starý stesk nepomine, dokud Krasoumná jednota nebude disponovati rozsáhlejšími a lepšími výstavními místnostmi, bohatšími prostředky a dokud se nestane pokus, rozvrácené poměry dnešní konsolidovati. — Letošní výstava čítá něco přes 300 čísel, ale úroveň její není nikterak vyšší než bývala v dobách, když se v síních Rudolfinských lísnilo bez výběru na půl druhého tisíce obrazů. Jako vždy početně nejsilněji zastoupeni jsou tu Němci, kteří zejména v grafice pracují s neúnavnou pílí.

Svou vlastní, samostatnou skupinu utvořili letos Rusové. Vystavují ukázky prací ruských předmětem, západních vyspělou technikou. Lze o nich říci, že znají své řemeslo; jinak nepřinášejí nic, co by se vymykalo z rámce všeevropského umění. České umění shledáme v kolekci Kubově, s několika portréty známých osobností, na nichž možno sledovati, jak se malíři podařilo zachytiti vnější tvary i charakter portrétovaných, dále v kolekci Panuškových krajin, malovaných diskretními barvami a zajisté zbytečně oživovaných fantastickými rekonstrukcemi sídlišť předhistorického člověka, několika svěžími akvarely Angela Zeyera, Váchalovými archaisujícími dřevoryty, sytě malovanými žlutými růžemi Helly Wiesnerové, umělkyně jemného dekorativního smyslu a pozoruhodné technické vyspělosti, dále některými obrazy od Schussera, Tomce, Vejrycha, Béma, Stuchlíka a j. Plastiku kvalitativně ničím nevynikající vystavují Hnátek a Rieber. Celkem je žeň všeho toho výstavního požehnání chudá a v rozhodném nepoměru k hluku, jaký na bitevním poli výtvarnickém tak dlouho již trvá.

ŘÁDNÁ VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, české akciové společnosti v Praze, konati se bude v pondělí, dne 22. června 1914 o 6. hod. večerní v budově Obchodní a živnostenské komory na Josefském náměstí v Praze. Pořad jednání: 1. Výroční zprávy a účetní závěrky za třetí správní rok, t. j. od 1. července 1912 do 30. června 1913. 2. Zpráva dozorčí rady. 3. Návrh správ. výboru na rozdělení čistého zisku. 4. Zprávy a návrhy správního výboru ve věci nových podniků (koncesse knihtiskařská a licence biografická). 5. Volby: a) členů správního výboru dle stanov vystupujících a za zemřelého p. řed. K. Kettnera, b) 1 náhradníka správ. výboru, c) tří revisorů (dozorčí rady), d) jednoho náhradníka dozorčí rady. Podle ustanovení § 18. stanov, každý akcionář, který chce súčastniti se valné hromady, složí nejpozději 6 dnů před valnou hromadou v kanceláři Nakladatelského družstva Máje v Praze, 459-I., Malé náměstí Richtrův dům, své akcie bez kuponů, načež vydána mu bude legitimace pro valnou hromadu. — Podle § 22. každá akcie má jeden hlas. Akcionáře, kteří nejsou svéprávní a osoby morální zastupují jejich zákonní zástupci. Akcionáři mohou se dáti zastupovati plnomocníky, kteří však nemusí býti sami vlastníky akcií této společnosti. Žádný plnomocník však nesmí ve valné hromadě zastupovati nepřítomné akcionáře větším počtem hlasů než pěti. Plnomocníci legitimují se plnomocenstvím pro valnou hromadu tu vydaným a akcionářem vlastnoručně podepsaným. Formuláře těchto plnomocenství vydá společnost. Plnomocenství podepsané buď předloženo výboru správnímu nejpozději 3 dny před valnou hromadou. V Praze, dne 4. června 1914. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje, české akciové společnosti v Praze: Dr. R. J. Kronbauer, František Herites, Dr. D. Panýrek.

ROČNÍK XII. Toto číslo vydáno dne 5. června 1914. ČÍSLO 31.-32.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 33.

K PADESÁTÝM NAROZENINÁM JUDRA. RUDOLFA J. KRONBAUERA.

FOTOGRAFOVAL DRTIKOL

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

A to přivítání, to překvapení, když přijela ze Slaného a rovnou z nádraží běžela ke svojí zamilované učitelce!

»Vidíš, Maryno,« řekla paní Sklenářová-Malá . . . tak, jako ty, jsem já nezačínala. Ale je to správné — tak to má být. Je-li tu talent, mají se mu otevříti brány dokořán. Dnes se tu o tobě mnoho mluvilo — abychom ti prý nespletli hlavičku. Zastala jsem se tě a myslím, že jsem tě obhájila. Starší lidé vždycky dívají se s patra na Benjamíny. Je tomu tak v rodině, je tomu tak v každém povolání. To mívá neblahé následky — mladí lidé, plní nadšení a energie, nemohou se dostati v pravý čas ke slovu. Napoleon tomu rozuměl nejlíp — najmenoval si houf mladých generálů, armáda omládla a letěla na křídlech jarého zápalu k vítězství. Ještě jsi se takřka divadelně ani nenarodila — a už máš závistníky, vlastně, správně řečeno závistnice.

To je vždycky dobré znamení. Na koho se nežárlí, komu se nezávidí, ten z pravidla za mnoho nestojí. Dokud jsou v manželství výstupy ze žárlivosti, je to omylným dokladem, že láska se od rodinného krbu nevystěhovala. Na vlas je tomu tak v umění — v každém — v literatuře, v sochařství, v malířství a hlavně v umění dramatickém. Připrav se na to, že dostaneš ob čas nějaký šlulec. Čím víc jich bude, tím líp pro tebe. Buď na ně hrda, poněvadž stojíš za to, abys se stala terčem. Peciválovi, člověku nic neznamenajícímu, hrubci lidské společnosti, se taková čest nestane. Byla včera u mne návštěvou jedna kolegyně, pensistka. Bývala znamenitou, slavenou herečkou. Měla svou hlavu — — zavadili o ni nešetrným způsobem, k tomu se přidružilo nějaké opomenutí se strany správy divadla, a kolegyně si řekla: »a k čemu je mi tohle dobré? Půjdu do penze.«

Varovala jsem ji, rozmlouvala jsem jí to — ale jako když hrách na stěnu hází. Dokazovala jsem jí, že je ještě poměrně mladá, že je v nejlepším uměleckém rozvoji, že může býti ještě patnáct, dvacet let ozdobou divadla, ale nepřesvědčila jsem ji. »Ani nevíte,« dokazovala mi správnost a výhody svého nezvratného rozhodnutí — »jak se nesmírně těším na svobodu, na volnost, na ten božský, na ten svatý klid. Prosím vás, k čemu a pro koho se mám plahočit? Nejsem vdaná, nemám nikoho, o koho bych se starala a na koho bych šetřila, nahospodařila jsem si nějaký ten groš, dostanu slušnou pensi — proč bych měla nadále vystavovat se možnosti, aby každý do mne strčil, aby se leckdo o mne otřel? Jsem z toho všeho strašlivě nervosní, nenávidím umění, hnusí se mi divadlo i obecenstvo, mám odpor k časopisům. Toho všeho se rázem zbavím, stulím-li se do zátiší. Mám po rodičích na venku slušný domek se zahrádkou — od května do podzima budu pěkně venku, na zimu zajedu si jako vrchnost na nějaký měsíc do Prahy. To bude krásné, to bude zlaté živobytí. Nic nedělat, o nic se nestarat, nemít obavu, že se člověku stane hrubost — to je přece tak lákavé, že se nesmírně divím, že mi můj úmysl neschvalujete, a upřímně řečeno, že mi nezávidíte?«

Provedla, co si předsevzala. Ty, milá Maryno, neznáš už ani jejího jména. A byla to velká, byla to opravdová umělkyně. Najednou přišla. Zjevila se tu jako duch. Zapomněl na ni celý svět — zapomněla jsem na ni i já. Až jsem se jí zhrozila, když vešla . . . málem bych ji byla nepoznala. Stanula přede mnou prosinká panička, vyhublá, sestaralá, — učiněná chudinka — Bože, ta naříkala, ta litovala svého nepředloženého činu! Plná života byla, když odcházela od divadla, měla postavu, měla sympatický obličej — od minuty se mohla vdávati. A po pěti letech se mi tu objeví stařenka, vypadající jako žena celým světem opuštěná.

»Jsem zničena, jsem zlomena,« naříkala tklivým, resignovaným hlasem, »připadám si jako za živa pochovaná. Nikdo mne nezná, nikdo o mne neví — lidé na mne úžasně rychle zapomněli — a co nejstrašlivější — já sama na sebe zapomněla. Věřte mi, že bývám někdy na pochybách, je-li pravda, že jsem bývala populární, slavnou herečkou. Dřív jsem se bála vzíti noviny do rukou, abych tam nenašla svoje jméno a nedočetla se tam něčeho, co by mne roz-

rušilo. Za těch dlouhých pět roků nikdo o mne ani nezavadil.«

Tak je to, bohužel, a ne jinak. Dokud člověk má zdravé zuby, nemá, do čeho by kousl. Když my vypadají, má plné mísy. Dokud má člověk nouzi a hlad, má snahu, má ctižádost, má odvahu, má touhu po boji a koketuje třeba s největším nebezpečenstvím. Kmitly se o tobě lichotivé zprávičky v novinách — a už to píchlo! Prolo je dobře, když se dá dítě v čas očkovat. Je to dobré proti neštovicím — to očkování, které já mám na mysli, je ještě blahodárnější. Doslala jsem dokonce anonymní psaní. To vyvaluješ kukadla, viď? Přišlo současně s tvým dopisem. Vidím na tobě, že hoříš touhou, abys si je mohla přečíslí. Šlo tam, kam patří, do kamen — ne do koše — tam by se mohlo doslali do slušného sousedství, kterého nezasluhuje. Nějaká dobrá duše — podle rukopisu je to ženská a podle obsahu tvoje sokyně, nějaká dramatická adeptka — tě tak zdrbala, že na tobě nezůstalo počtivého vlásku. Nelitovala prý peněz, nelitovala námahy a vyjela si za tebou do Slaného, aby se na své vlastní oči přesvědčila, že za nic nestojíš — že nemáš ani hlas, ani zjev . . . že vůbec se pro divadlo nehodíš.

»Tak, milá děvenko, se svlékni a zahraj mi něco z té Magelóny,« řekla najednou paní Sklenářová-Malá.

Seděla jako na konservatoři při zkoušce, pozorně poslouchala, ale ani brvou nehnula.

Pokračování.

FEUILLETON.

JUDR. RUDOLF JAROSLAV KRONBAUER.

Rudolf Jaroslav Kronbauer jako spisovatel jistě v literatuře současné zaujímá své zvláštní, ojedinělé, svérázné místo. Od první knížky »Z posledních stanic,« přes »Rinu« až k »Duellantům« a »Pancéřové síni,« ocelil se s úspěchem jeho literární karakter.

Kronbauer náleží k lidem, kterým se v Čechách mnoho křivdilo a dodnes křivdí. Neuznávání vykonané jím práce, její zúmyslné zlehčování a zcenění, stalo se v jistých letech i jakýmsi heslem. Jenom že Kronbauer nedal se zakříknouti, umlčet, jako někteří jiní, kterým lakové všelijaké veřejné projevy dovedly vyraziti nadobro péro z ruky — k celkové škodě českého písemnictví, jak už dnes můžeme říci a jak teprve budoucnost jistě plně zdůrazní.

Kronbauer na šlesti je příliš silně založená individualita literární, než aby čímkoli se nechal svésti z cesty, kterou nastoupil s neochvějným sebevědomím.

Napínavý, vzrušující děj, časovost, sensace v nejlepším slova významu, jsou asi tak hlavními podklady všech Kronbauerových novellistických a románových skladeb. Jeho známý temperament osobní zrcadlí se v jeho literárním díle jako u málokterého spisovatele. Naopak zas z literárních prací Kronbauerových poznáváme Kronbauera, člověka, v celé jeho robustnosti a síle, ale při tom měkké citlivosti a dojemného až soucitu.

V poslední době Rudolf Kronbauer se odchýlil ponejvíce k novému literárnímu genru — sem spadající články a črty jeho ze současného života českého, tyto fotografické kresby vrstevníků a přátel tvořili budou podstatný a zvlášť rázovitý rys jeho spisovatelského jména. Náš Máj v rubrice své »Z českého života« znamená nejcennější dokument Kronbauerovy neúmorné činnosti tímto směrem.

* * *

Poprvé setkal jsem se a seznámil s Rudolfem Kronbauerem o naší nezapomenutelné výstavě jubilejní.

V průmyslovém paláci jsem ho zahlédl, jak se široce hnal kamsi svižným mladickým krokem. Takový to byl elegán, dle módy ustrojený, v knoflíkové dírce černého kabátu bílou

vodní růži se zlatým kruhem prášníků a čnělek uprostřed, a těch růží velikou kytici nesl ještě v ruce.

Byl jsem v Praze na krátké návštěvě z venkova, kde jsem žil, a měl jsem přirozenou touhu všechny druhy literární, staré i mladé, obejmout. Stalo se tenkrát i s Kronbauerem.

Pak jsem odejel zas do Vodňan. S Kronbauerem jsme se snad léta neviděli. Ale v mé mysli ulkvěl v té podobě z průmyslového paláce na výstavě, s těmi vodními růžemi. Jako mladý Posseidon se mně vryl do paměti, který vylezl právě z vln mořských.

Když jsme po letech pak sešli se v Máji, neslřílel Rudolf Kronbauer sice kytícemi vodních růží po děvčatech, chodil po Praze už s kytící svých vlastních dcer, ale svižným mladickým krokem se uměl brát pořád.

V celku se ulkvělý můj obraz Kronbauerův valně nezměnil. Z celého zjevu jeho vyzařuje energie a pevná vůle, jako před lety.

Nebýt v Naučném slovníku toho data jeho narození (17. červen 1864), nikdo by si ani nevzpomněl, že by Rudolf Kronbauer byl už zralý pro jubilejní oslavu abrahamovskou.

* * *

Sedáme s Rudolfem Kronbauerem už hodně dlouho proti sobě u redakčních svých stolků. A zde hlavně naučil jsem se jej znáti a vážiti si ho nejen jako spisovatele a parálního žurnalistu, ale též jako člověka.

Musím něco prozradit! Nemohu to zamlčeti! — —

V Nakladatelském družstvu Máje se dosti často zrovna čerti žení.

Blýská se a hřmí tu, že se všecko třese. — Kronbauer, rozpálený posvátným ohněm pro něco, co mu spadlo nepříjemně pod nohy, vybíjí svůj ohnivý temperament.

Ale jsou to takové bouřky, kterým se u nás na jihu říká »na časy«.

Najednou z největšího hromobití a pekelného blýskotu Kronbauerových očí náhle a téměř bez přechodu se vyjasní, slunce vysvitne jako když dotknutím čarovného prutu z oblak vyskočí.

Slačí někdy nápor jediného slova a Kronbauer, rozkacený jako zuřivý tygr, promění se v tichého, mírumilovného beránka, který by nejraději celý svět zahrnul teplou a nejněžnější láskou a všecky nepřátele své i toho, který mu právě do cesty hodil tu kládu, bratrsky na srdce přivinul — —.

To je Kronbauer! Takový je!

A tuto momentní fotografii věnuji mu přátelsky k padesátým narozeninám!

FR. HERITES.

* * *

MILÝ RUDOLFE,

když nám bylo dvacet, pětadvacet let, připadal nám padesátník Arbes chotivým stařcem. Co myslíš, dívají se dnešní mládenci na nás také tak? Literárně jsme jim už arci dávno zdědkovatěli, ale já — poeta na výměnku — ani za mák těch let necítím! A ty, chlapík jako z žuly! Konec konců jsme snad přece, kamaráde, z onačejší generace! Buď zdráv, dobrý, věrný příteli.

Tvůj Jaroslav Kvapil.

VZPOMÍNKA NA KRONBAUERA? Ta nijak nebude se odlišovati od vzpomínek těch, kdož kdy pracovali a stýkali se s ním v přátelství a oddanosti vůbec, najmě však ve svépomocném družstvu nakladatelském Máje. Tam jsem se nejvíce s Kronbauerem scházel a tam nejspíše jsem poznal jeho houževnatost, vytrvalost, píli, čilost, neústupnost — a jak bych pojmenoval všecky jeho vynikající vlastnosti, z nichž nejvíce sobě vážím dobroty jeho srdce. Komu kdy odepřel Kronbauer nějaké prosby? Byl bych příliš

intimním, kdybych se pouštěl do podrobností. Ale nejde mi na rozum, že by Kronbauer, ten neúnavný, neochvějný kamarád, stále svěží, jakým byl před čtvrtstoletím, kdy jsem ho poznal, byl už tak blízek padesátce.

Nač tedy vzpomínat? Na to, že Kronbauer mne učil abstinentismu? Odlud asi nedostatek všech vzpomínek na společné veselé chvíle, vyjma některé výlety »Máje« nebo užší nějaké společnosti, ve které Kronbauer vytrvale jen pil vodu a jedl jablka . . . Anebo že kdykoli jsem řekl »Prosím tě . . .« odpověď zněla »Hned,« a že už to bylo, ať byla věc jakákoli?

Při takových příležitostech, jako jsou gratulační vzpomínky, člověk bezděky připomíná sobě všecko krásné při jubilantovi, — ale ať si je nebo bude příležitosl jakákoli jiná, nebudu moci jinak, nebo zlého na Kronbauera nevím nic. A to dobré, co vím, ještě všecko nemohu říci, dlužno počkati, až to bude všecko náležet minulosti a literární historii.

Nezbývá, než v upřímném přátelství stisknouti ruku drahému Rudolfovi a přáti mu do druhé padesátky mnoho zdraví a svěžesti do nové práce a hodně trpělivosti s přáteli.

Dr. Jiří Guth.

PŘÍPITEK.

Dr. RUD. J. KRONBAUEROVI K PADESÁTCE.

Tak prchá čas . . . Mníš, že to dnes —
plá oko, pohár jiskry lije,
nadšení, mládí, výboj, ples,
zpěv veselý s všech rtů se nes:
»A svatá Bohéma ať žije!«

Pak šlo to trním. Mnohý kles.
A mnohý odpad: Zpívej, čí je
chléb, který jídáš . . . Tvrdý les,
kde růže zvaly. Tichne hles:
»A Svatá Bohéma ať žije!«

Zasadil Osud mnohý řez —
Ty's stával, bouř kde nejvíc bije.
Zřím v oko Tvé. V něm týž hrá ples,
jak mládí zpívalo by kdes:
»A Svatá Bohéma ať žije!«

Nuž, ruky stisk! Má jeseň vřes
a skleníkové kamelije,
kde na jaře křás vůní bez,
však přátelství se nechyl rez —
a Svatá Bohéma ať žije!

JAROMÍR BORECKÝ.

PRVNÍ SETKÁNÍ.

VZPOMÍNKA Dra. JAROSLAVA KVĚTA.

Člověk vyrůstající na venkově, v malém městě, mimo střed tvorby umělecké, cítí mnohem žhavější lásku k umění a touhu po nových a nových vněmech esthetických, tudíž i snahu, abychom se prakticky vyjádřili, styků s tvůrci krásna, nežli velkoměstský literát, malíř, sochař, herec (i učenec, neboť i ti hledající a tvořící krásno v pravdě a dobru patří do veliké skupiny umělců).

Prolo venkovan, byť sám nepsal, miluje-li literaturu, pohlíží na spisovatele s úctou, ba s jakousi platonickou sic, ale prolo neméně živou láskou. Procifoval jsem tyto slavy jako mladý student neznámý světu jako literát, jenž zalím psal jen pro svoje intimní štěstí, z nepřekonatelné vnitřní potřeby. Miloval jsem intimní veršíky v blankversech zasvěcované svojí mladičké krásce, překládal jsem básníky všech národností, jichž jazyky jsem znal, zbožňoval jsem, jakž jest, vlastně lépe řečeno, b y l o přirozeno v letech osmdesátých minulého století (dnešní mládež je jiná), ve svých sedmnácti letech, od Chateaubrianda až po Puškina a s velikou úctou a obdivem plížíval se za Zeyerem, když jednou na několik hodin do našeho města zavítal, těše se, až přijdu na universitu, že budu vídati často všechny ty vrcholné zjevy českého umění, jichž tváře jsem znal z illustrovaných časopisů. Jaký

lo byl svátek, pro nás hradecké studenty, když k nám přijel jednou Vrchlický — byl jsem tenkrále už první rok na universitě a jako jednatel místního akademického spolku jsem přišel do osobních styků s velikým básníkem a dobrým člověkem — to dovede procítiti jen ten, kdo také na venku žije, miluje literaturu a cítí v sobě, že by také dovedl něco pěkně napsati. Na naštěstí či na štěstí první moje práce původní i překlady zůstaly nelišěny — nebylo odvahy k prvním krokům na veřejnost, kde mne nikdo neznal, zvláště když první zásilka nějakého překladu drobné Ghislanzoniho romaniiky zaslaná do feuilletonu Národ. Listů, který tehdáž redigoval Josef Kufffner, svěllo světa nespatřila. Z těch dob mi jedno zbylo — sympatie k začátečníkům z venkova, jejichž prvním veršům po letech, jako člen ředitelstva Máje, pomáhal jsem, byly-li dobrá, kde jsem mohl, přímluvou i jinak na veřejnost.

Chci přispěti k číslu Kronbauerovu také jednou vzpomínkou, chci psáti o Kronbauerovi a začínám o sobě. Čtenář odpustiž — bylo třeba vyslihnouti milieu.

* * *

Studenti spisující tedy do Prahy přijížděli s velikou úctou k autorům. Sedali jsme v kavárnách, kam chodívali spisovatelé, ku blízkým stolkům, po očku dívali se přes tu chvíli na každého nového člena jich kroužku, později odvažovali jsme se je pozdravili a ještě později došli jsme někteří štěstí, že s tím nebo oním mladším členem tohoto lepšího světa jsme se seznámili. Jak jsme bývali hrdi!

V těch letech, asi v polovici let osmdesátých počalo se na literární veřejnosti objevovati jméno Rudolf Jaroslav Kronbauer u drobných prací beletristických, obyčejně dramatického děje, živě vypravovaných, ne bez pointy bystře vyjádřené — zkrátka nový rázovitý zjev, zajímavý zvláště pro nás, kteří jsme chtěli, aby v Čechách bylo co nejvíce »svých« lidí, rázovitých. Náš literární hlad byl velký, cítili jsme snad všechno, co v oboru krásné literatury vycházelo, čtli jsme, ale také kupovali. Pamatuji se, že z měsíční gáže studentské jistě polovice padla na beletrii (vědecké spisy kupoval otec), na beletrii naší i cizí; byly to ponejvíce sbírky novelek, arabesek, humoresek atd. současné prosy polské, ruské, italské, francouzské a německé, z nichž jsem překládával. Kronbauer zajímal mne velice, upomínaje mne na některé polské beletristy té doby Crestawa, Gomulického, Zapolskou. Osobně jsem ho však neznal — teprve později kdosi mi na ulici ukazoval mladíka jiskrných výrazných očí a černých kníru, označiv mi jej jako Kronbauera.

Seznámil jsem se s ním také. Nahromadilo se mi časem značné množství překladů drobné beletrie a pochlubil jsem se tímto bohatstvím svému bratranci, Václavu Vaňkovi, který studovav v Praze, měl více styků s literáty, leccos už měl ošišěno ve feuilletonní části venkovských listů, a který zvěděl jména přeložených autorů, prohlásil, že je škoda nechat to ležet pro vlastní potřebu ve stolku. Zatím aspoň feuilletony venkovských časopisů, v nichž on také stkl, rády budou to otiskovati. Překlady vzal, venkovským redaktorům poslal a — jaké blaho — po několika nedělích listuje venkovské časopisy, setkal jsem se s prvním svým překladem, kdesi v kutnohorském listu uveřejněným. Byl jsem bratranci za tuto slávu nesmírně vděčný — o honoráři ani jsem se nezmínil, věděl jsem, že se tam neplatí, a ani jsem honoráře neočekával. Vyhledával jsem ho proto v bytě jeho rodiny častěji, pokud mi to studie dovolovaly, obyčejně k večeru, na pohovor; na ulici při setkání vždy jsme se do sebe zavěsili a o literatuře hovořili. Seznal jsem, že má mezi mladými literáty mnoho známých, s nimiž mne slíbil seznámiti.

Jednou večer zapadl jsem zase k němu na Staré Město. Matka jeho mne ráda vídala a vždy zdržovala na nějaký kus sousta. Tenkrát byly opečené knedlíky se zelím, které pro žaludek mladého medika, vyhladovělého homeopatickými dávkami hubených studentských obědů v tajných stravovnách, znamenaly hody vskutku lukullské. Z kuchyně už vanula líbezná vůně tohoto specificky českého krmí. V tom přišel bratrance navštíviti silný mladý muž bujarého vzezření, jak se zdálo hrdého (ale objevil se v hovoru člověkem srdečným, ne pyšným), sebevědomého pohledu (má proč být takový,

lisknou mu všude jeho práce, v nejlepších časopisech a v každé je nějaká perlička), velmi hovorného — stále jen on udržoval nit hovoru, ačkoli ani ostatní přítomní nebyli nijak posledních intelektů, zvláště právník jeden, jenž byl v rodině bratrancově strýčkem, mrzák sic tělesně, ukázal se duchaplným a hluboce vzdělaným člověkem při vší své zatrpklé, ironické povaze člověka churavého a sklíčeného*). Kronbauer vyprávěl o literátech, jich schůzkách a plánech, jich družných zátiších u sv. Tomáše, u Žandelínů a jinde, líčil svoje záměry, těšil se na svou první sbírku, jež bude illustrovaná a vyjde u čelné pražské firmy, jak teprve potom pronikne — nic o pletkách milostných časem hrubšího zrna, jichž jsem se naposlouchal v obvyklém svém ovzduší studentském až do omrzení.

Později přišla řeč na literaturu světovou, kterou, starší i novější, nejlépe znal a vyslihoval náš zatrpklý právník — nelitterát. Tu jsem si časem také dovolil něco podotknouti, zaopponovati, doplniti. — Kronbauer poslouchá, poslouchá — viděl jsem, že také ho věc zajímá a že vyslechne rád dojmy cizí, když točí se kolem nějaké krásné věci, ať slovem či štiskem, perem či dlátem, s obrazu či s jeviště do davu tryskne. Najednou přeruší nás jaksi velitelsky: Poslyšte, pánové, četl jsem onehdy drobnou věcičku ve feuilletonu denního listu, ale to vám byla znamenitá práce. Drobná, kratičká črta, ale pointu její chytla za srdce. Již se nepamatuji na název té práce, ani jméno autora, ani na pointu, ale nezapomenu, jak Kronbauer uměl vypravovati. Četl jsem také tu věc a podivoval se, jak věrně Kronbauer reprodukoval. Snad do slova, jako by se byl nazpaměť naučil té črtě. Ale nejde jen o tu vskutku fenomenální paměť, jakou tenkráte osvědčil, okouzlilo mne ještě více jeho nadšení, se kterým opojoval se takřka mluvě a slyše o něčem krásném.

Vyprávěl — pamatuji se — své dojmy z četby této drobné věci s takovým ohněm — výrazné i jinak oči se mu rozzářily živými světly. A zvláště poinla ho zaujala. »Takové poinly kdyby měli naši spisovatelé vždy v drobných svých pracích!« zatoužil. Ta poinla ho uchvátila tak, že ještě jednou za večera ji připomenul.

Odešel z naší družiny dříve, než ostatní se rozešli.

*

Minula pak léta. Mnoho jsem o Kroubauerovi slýchal, mnoho četl od něho, ale nevídali jsme se, leda letmo na ulici, za desetiletí jednou v kavárně a podobně. Až asi okolo r. 1900 v Máji jsme se spřátelili.

Od té doby všímal jsem si jeho literárního vývoje, od »Z posledních slanic« až po »Ze života naší bohemy«, od drobných kritik divadelních až po jeho vzpomínky na zemřelé přátele, v nichž zachytil detaily a rysy, které jinak by zapadly po smrti pamětníka a k ucelení literárních portrétů předních našich umělců by scházely. — Mnohé z těch drobnůstek prošly veškerým štiskem denním i revuemi.

V celé té činnosti vždy jsem pozoroval dva základní prvky tvorby, jež při tom prvním setkání bily do očí: neobyčejně věrnou schopnost reprodukovati dojmy — schopnost r e p o r t é r a, a dar pointovati — schopnost b e l l e t r i s t y, dva dary vzácné pro literáta, zvláště při té jeho neobyčejné úctě a lásce k umění pravému, které není efemerním vkusem škol a dob, nýbrž trvalým skvostem života.

To je výsledek našeho prvního setkání.

*

Teď, když se tak málo vídáme, přijmi, přítteli ta slova, jako pozdrav z d á l k y, z minulosti.

*) Zemřel záhy, ale myslím podnes, kdyby byl psal, byl by se z něho vyvinul znamenitý kritik nebo satyrik.

JUDR. RUDOLF J. KRONBAUER.

ČRTA K JEHO PADESÁTÝM NAROZENINÁM.

Zapomění lidské vymizí s tety mnoho a mnoho jmen lidí, již byli veřejně činni; ale jméno Kronbauerovo nevymizí z ní nikdy. Je tak úzce spiato s prouděním života na sklonu minulého století a začátku nynějšího, že každý, kdo se bude kdy obírati naší dobou,

bude literární portrét Kronbauerův všude viděli a najde všude stopy jeho práce. Dr. Kronbauer není uzavírající se myslitel, je však myslící člověk, umělec, který má oči pozorně upiaty na denní život a pilně dbá, aby mu ani jediná složka bystrého jeho proudu neunikla. Jeho pozorování zachycená perem mají cenu dokumentů. Není však možno v krátké zprávě zachytiti, o čem všem psalo jeho péro. První člen lidské společnosti a poslední odstrkované stvoření z ní jsou mu stejně blízcí jako umělci a člověku. Ba spíše bych řekl, že žije a cítí s odstrčenými, o nichž píše, neboť již v první době tvoření svého se přihlašuje čtenářské obci jako bdělý pozorovatel lidské bídy, utíkající se do úsluv humanních, a tomuto svému prvnímu kroku v líčení bídy zůstává věren do dneška. Béře své náměty z různých koutů venkova i velkého města a osvětluje prudkým světlem temperamentu svého bídu a nedostatek, zápolení a naděje, vše, jak to přináší s sebou život trpících a zápasících. Ať je to bolestný výraz ubožáka, ať smělý úsměv padlé holčiny, kreslí jejich obraz pevným perem, jež se zároveň dovolává lidského soucitu pro ně.

Není snad každý přítelem takovéhoto odhalování lidské bídy, neboť jsou lidé, kteří rádi vidí všecko v růžových párách, ale nikdo nemůže neuznati, že jedině správno je kresliti život, jak se člověku jeví. A Kronbauer popisuje jej ne jen snad, jak jej viděl, jak jej analysoval pod drobnohledem svých úvah, nýbrž jak jej sám prožil s tím, jehož život popisuje.

Sedá-li Kronbauerem ke psacímu stolu literát, aby se zmocnil výrazným reliefem v románu, v povídce, črtě postřehnutého výseku života, jde zároveň jako odhodlaný přímluvčí po všech lidských pěšinkách, kudy lze dojíti zdroje pomoci, aby pomohl člověku, v jehož život mu dala náhoda nahlédnouti. — Jde, prožívá zaň sklamání při krčení ramen, tam kde jistě očekával porozumění a pomoc, přetrvává trapné chvíle čekání třeba několik hodin na vlivnou osobu, od níž doufá spásy pro svého svěřence, rozohňuje se jen ještě více svým bouřlivým temperamentem pro překážky, které se mu staví v cestu, ale neumdlévá, dokud nemá jistoty, že pomohl.

Jako se Kronbauer ve svých literárních pracích dovolává soucitu pro postižené lidi, dovolává se ho i v životě pro ně, rázný a neúnavný v jejich zájmech. Po této stránce jej kdysi před pisatelem této stati správně charakterisoval jeho starý druh, spisovatel Ladislav Novák, slovy: »Za jiného by si nohy uběhal.«

Jsou tedy jeho společenské obrazy vesměs obrazy plně prožitými na foru života a tudíž obrazy dokumentárními, neboť úsudek tento, odvozený z úryvku činnosti, platí zajisté pro celého člověka a je-li kdo jedním rysem originál, je jím Kronbauer ve všech rysech.

Než ani tam, kde nejde o dojmy přímé, kde jde o zprávy z druhé ruky, neselhává jeho nestrannost a nechť jde o zapadlou reminiscenci z let dávno minulých, vzpomenutou starým pamětníkem, nechť o vyprávění z doby přítomné, vše ožívá pod jeho perem v původním zbarvení. Je toho příčina jeho pohotovost zachytiti náměty vypravovaný a třeba i jen naznačený a zpracovati jej až i po letech, aniž jeho původnost a ráz jeho tím trpí. Pohotovost podporovaná pamětí, kterou před pisatelem nazval ředitel V. Štech úžasnou pamětí.

A tak Kronbauer i tam, kde popisuje, co sám postřehl, i tam, kde jen referuje o cizích zprávách, zachovává nedotčenou původnost paměti a zachovává nám pohledy do života známých i neznámých osob z dob minulých i z doby přítomné v nahé originalitě a dává nazírati na výjevy z veřejného i soukromého života zachycené pojetím, se které není žádný druhý literát. Význam této jeho činnosti literární pochopí rozhodně plněji ještě budoucnost.

Je známa Kronbauerova obliba v čtenářské obci, získaná opravdovou pílí a svědomitostí. Vrcholící se padesátka zastihla dra. Kronbauera i na vrcholu jeho tvořivosti. — Lze proto očekávati, že dá čtenářům ještě mnohou věc, která bude plným odleskem skutečného života a sytým obrazem své doby.

F. S. HOLEČEK.

Dr. R. J. KRONBAUER V NAKLADATELSKÉM DRUŽSTVU MÁJE. Důležitou, ba jednu z nejdůležitějších kapitol života dra. R. J. Kronbauera tvoří Nakladatelské družstvo Máje. Od samého založení podniku, prvá léta ruku v ruce s Václavem Šlechem, súčastnil se jeho správy a vedení a odklízel překážky, kupící se mladému podniku na cestu v nelušeném množství. Často bylo k tomu třeba nadlidské energie a krajního sebezapření. Ale to je právě vlastnost, charakterisující dra. R. J. Kronbauera — pracovali je-li třeba od časného rána do pozdní noci, bez uslání a bez oddechu, nelekali se překážek, nepovolili a nepopustili, dokud cíle není dosaženo. Vedení podniku svěřeno dru. Kronbauerovi spontanní důvěrou výboru i členstva, když se neúmorné jeho energii podařilo staré společenstvo s omezeným ručením proměniti v akciovou společnost. Vedle literární práce, kterou stopovati možno v Máji od čísla k číslu, je právě toto akcionování na venek dosud nejpalrnějším výsledkem Kronbauerovy činnosti v Nakladatelském družstvu Máje. Není dnes ještě na čase, vyličili do podrobna, co všechno dr. R. J. Kronbauer pro Nakladatelské družstvo učinil, neboť ovoce této jeho neuvěřitelně veliké a svízelné práce dosud neuzrálo. V dobách těžké krise knižního trhu a všeobecné hospodářské depresse, v dobách podnikům rázu Nakladatelského družstvo Máje nejméně příznivých, bylo rozvahy, opatrnosti, obdivuhodné vytrvalosti, prozíravisti a veliké ráznosti dra. R. J. Kronbauera svrchovaně třeba. Podporován součinností a zejména neomezenou důvěrou svých přátel ve výboru družstva, neliloval a neliluje dr. R. J. Kronbauer jako předseda i jako redaktor rubriky »Z českého života« žádné námahy, neustupuje žádné obtíži, obětuje pohodlí své i své zájmy osobní prospěchu podniku, jeho péči svěřenému. Jeho veliké známosti v nejširších kruzích společnosti i jeho sympatie, kterých v těchto kruzích požívá, usnadňují mu realisaci mnohého záměru, jinak zdánlivě neuskutečnitelného. I když už všecky cesty zatarasený, dr. Kronbauer najde přece pěšinku, vedoucí k žádané metě. V protokolech Nakladatel. družstva Máje jsou o tom nesčetné doklady. Zakladatelé Nakladatelského družstva Máje byli si, pravda, vědomi, že podnik jejich není snadný, a byl to zejména ředitel Václav Šlech, prvý jeho předseda, který výslovně na to upozorňoval, solva však tušili, jaké práce a jakých starostí si vyžádá a jak dlouhá je cesta k vytčenému cíli. A jestliže loďička Nakladatelského družstva Máje obeplula šťastně všecka nesčetná úskalí, může-li Nakladatelské družstvo poukázati na čestné výsledky své činnosti a těšiti se nadějí na slibnou budoucnost, je to zásluhou přátelské, vytrvalé součinnosti správního výboru a v posledních letech — z největší části dra. R. J. Kronbauera. —šb.

* * *

Dr. R. J. KRONBAUER, NOVINÁŘ. Mladistvý spisovatel, který první svou knihou vzbudil tolik neobyčejné pozornosti, ba sensace, stal se členem redakce velkého denního listu, Benjaminem redakce »Hlasu Národa,« jak o sobě říkává. Bylo to v dobách nejprudších bojů staro-mladočeských, a mladý muž ohnivého temperamentu prožil chvíle velikého rozčilení, nadějí i bolestných zklamání. Nic však nemohlo zlomiti podivuhodnou jeho životní sílu, která blízkým příkladem pevné, neohrožené a důstojné vytrvalosti dra. Fr. Lad. Riegra a jeho věrných ještě rostla. Práce bylo nade vše pomyšlení, ale pružný duch R. J. Kronbauera a zdravím kypící jeho tělo zmáhalo hravě největší námahy. Křepce a znovu a znovu vrhal se do práce, psal drobné denní zprávy i mnohasloupcové referáty s vervou pravého novináře. A nejen to. Psal při tom i veliké romány a svěží péro belletristy prozrazovalo se i v těch referátech, pojednávajících zdánlivě o věcech literárnímu zpracování vzdálených. Novinář Kronbauer nezapřel nikdy spisovatele Kronbauera, a praxe novinářská, rozrušující a vyčerpávající, byla mu vítanou příležitostí, která mu dovolovala nahlédnouti hluboko do lidských srdcí. Ze svých bohatých zkušeností novinářských čerpal svou velikou znalost lidí, odtud pramení také jeho upřímný soucit s lidskou bídou, a tu, veden vrozeným smyslem, nalézal a nalézá hojné klasobraní svých kulturních drobností. — Řada knih Kronbauerových má své kořeny v jeho činnosti žurnalistické. Jedna z nich, »Sedmá velmoc«,

ukazuje na noviny přímo svým názvem, ale i genese jiných, »Z pražských katakomb« na př. a jeho knih vzpomínek, spojena je nerozlučně s novinami, ba skoro v každé jeho knize najdeme stopy té úmorné, málo ceněné a přece tak nezbytné a důležité práce novinářské. Uplynulo několik desítiletí. Dr. Kronbauer zakotvil v jiném povolání životním, ale své staré lásce, novinám, zůstal věren. Dnes je seniorem red. »Hlasu Národa« a návštěvníci Národ. divadla dobře znají rubriku divadelní, ve které vládne jeho parální, temperamentní, ale věcné a spravedlivé pero. Velikých jeho zkušeností životních i novinářských i příslovečné jeho energie váží si jeho kollegové-novináři neobyčejně. Způsobem veřejně patrným dali to na jevo po odhalení známé defraudace ve fondech Spolku českých žurnalistů, posluživše jej jednomyslnou volbou v čelo sanační akce. Tato jeho činnost jest příliš ještě živá a neukončená, aby se dalo o ní šíře psáti. Ale v jubilejní vzpomínce dnešní nemůže být pominula mlčením.

B. Šaloun.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

»FIGAROVA SVATBA« měla na scéně Nár. divadla svou »premieru« před příjezdem paní Olgy Vladimírovny Gzovské, která na to vystoupila v klassické létě veselohře v roli Cherubína. Kousek má nevýslovné půvaby právě ve své hezoučké prostotě a ve filigránské takřka slavbě, která je průhledná jako sludánka. Úklad s Cherubínem, jenž utekl se do komnaty, sousedící s boudoirkem hraběnčiným, aby nebyl u ní dopaden žárlivým sice, ale sobě nic neodpírajícím manželem, je intrika docela naivninká, úžasně prostinká, ale jak je rozkošná a jak působivá! Komorná vyslechne hrozby a hněvy manželovy, jenž, nemoha docíliti, aby choť sama otevřela, ubírá se pro páčidlo a pro jistotu, aby mu ženuška neprovedla zrádný kousek, vezme ji s sebou. Paní tvrdí, že v kabinetě je komorná. Co se stane? Holčina pustí panáčka na svobodu, sama se zavře — a teď si představte tu milounkou švandu, když parukový Othello nalezne v pasti místo mladičkého soka šelmovskou komornou. Tak je celý kousek upředen — ze samých takřka pavučin, a proto snad se tolik líbí. Paní Gzovská celým svým zjevem, svým lahodným, neskonale příjemným, jako stříbro zvučným orgánem, svým svěžím, mladicky bujarým temperamentem je pro Cherubína jako předurčena. Stalo se čirou náhodou, že jsme ji v této roli v Praze viděli. Paní Gzovské samotné ani ve snách nenapadlo, ukázali se nám také v katholkové roli. Pan ředitel Gustav Schmoranz viděl však její podobiznu v roli Cherubína a hned si roli zajistil pro pořad her pohostinských. Umělkyně učinila z malé role událost večera. Umění její záleží hlavně v tom, že dovede svou ženskost úplně potlačiti. Nemáš ani okamžik pocitu, že mladého důstojníka hraje žena. Činí vše možné, aby vyvolala úplnou illusi — a proto také vzdává se dojmu, s nímž z pravidla se počítá a s nímž se také důkladně kokетuje. Její Cherubín je zamilovaný třešťálek, jenž však při tom je a zůstává mužem, důstojníkem, jemuž je svěřena selnina. To, co dokáže paní Gzovská svým uměním, nelze ani slovy vystihnouti. Jak umí tu lásku k ženě tlumočit, pohledem i úsměvem! A co vše vložila do té písně, jež se poslouchala jako opravdová óda cherubínská. Je již jisto, že paní O. V. Gzovská bude míti u nás lýž úspěch, jako před dvěma roky. Veselohru opravdu poeticky vypravil chéf činohry, Jaroslav Kvapil. Při reprise hráli naši s větší vervou.

Salome je i pro umělkyni rázu paní O. V. Gzovské těžkým oříškem. Je svrchovaně zajímavé, je originální toto její pojetí. Salome je žena nad pomyšlení krásná, tak omamující, že vladař hyne touhou po tomto zázračném ženském stvoření. Nebe a zemi ji nabízí za pouhý tanec. Salome pohrdne drahokamy, pohrdne nabízenou půlkou království, pohrdla by celým nebem, kdyby jí je vladař mohl darovati. Chce jen hlavu prorokovu, aby uhasila svou chorobnou touhu, zlíbat rty, na nichž chvěje se poslední zákmit života.

Byli jsme zvyklí, spatřovat v této Salome ženu, vědomou si svých tělesných půvabů. Jsou herečky, které z taneční vložky dělají smyslnou, dráždivou orgii. Sám jsem viděl takovou Salome, která prováděla se svým tělem hnusné experimenty. To nebyla princezna, to nebyla Salome, to byla nechutná, protivná svůdnice, která zejména jistými pohyby chtěla vyvolati dojem co nejpustší. Paní O. V. Gzovská zcela správně vystihla, že Salome není bytost naturálně smyslná. Její touha je zcela jiná, zcela odlišná — touha neženská, touha nepřirozená a proto také těžko zlravitelná. To láskání s hlavou svěcovou na podnosu nikde na světě, žád-

né umění neučiní sympatickým. Paní Gzovská celou svou hru založila na tomto nezvyklém charakteru své hrdinky. Její Salome je poetická, je něžná, je dívčí ve všech fásích, tudíž i v tanci, jenž bývá předváděn jako sólové číslo lákavého a zcela nepoetického zabarvení. Tanec paní Gzovské byl spíš taneční písní, než smysly dráždící produkcí.

Zjev umělkyně dochází v této roli okázalého nastolení. Není už ani myslitelna větší zdrženlivost v projevech krásy a jejích půvabů v poslání tak exponovaném! Něžnost a poesie sama je její krok, její půvaby, třeba byly nezahalené. Scéna se svělcem je rozkošnou básní, je přepůvabnou projevy touhy po záhadných požitcích, jež umělkyně ovinula nejnádhernějšími květy svého hlubokého umění. I smrt její, poslední zvuk jejího hlasu, vyzněl jako ohlas tohoto zasnění v cosi nevyvinulého, násilně a uměle potlačeného, co přírodou je určeno v jásavé rozpuknutí. Obecenstvo pochopilo tuto hloubku výkonu a vyznamenalo umělkyni jásavými projevy úcty a obdivu. K.

Pí. MARIE HÜBNEROVÁ vystoupila v divadle »Uranii« v roli Hanky v Hauptmannově »Formanu Henčlovi«. (Ve prospěch Spolku českých žurnalistů). Referenta volala do divadla dvojí povinnost — jako representanta Sanačního výboru i jako referenta. Přišel jsem, bohužel, o Dykovu premiéru na Král. Vinohradech, ale za to jsem byl náležitým způsobem odškodněn. Viděl jsem po dlouhé době zase jednou soubor divadla »Uranie«, a mohu říci, že jsem byl mile překvapen jeho souhrou, disciplinou i nadšením. Divadlo bylo naplněno vybraným obecenstvem, a na všech účinkujících bylo znáti, že chtějí ukázati, co dovedou. Představení bylo vskutku vzorné a poskytlo každou chvíli obecenstvu příležitost, dáti na jevo svou spokojenost. Proto je plně zasloužená sympatie, které se předměstské toto divadlo těší. Viděl jsem tu mnoho pražského obecenstva, jež sem rádo dochází, poněvadž nebylo ještě nikdy zklamáno. Z činoherního personálu zasluhuje především nejčestnější zmínky představitel role titulní pan V. Spurný. Viděl jsem v této těžké ale nesmírně zajímavé roli naposledy p. Vend. Budila, jenž tenkráte vyvolal svým výkonem všeobecné nadšení. Proto tím více překvapil p. V. Spurný, jenž ku podivu blížil se výkonu pána Budilovu. Herec šel do hloubky a roli tak procítil, že byla radostí sledovati jeho naprosto správnou a charakter tohoto siláka vystihující studii. Pan V. Spurný došel také za svou hru plně zasloužného uznání. Po třetím jednání byl vyvolán bezpočtukráte bouřlivým potleskem.

Představení bavilo i v podrobnostech. Všichni herci zasluhují plného uznání. Zasluhují, aby aspoň byli jmenováni: sl. Věřická a Kreisová, pí. Pražská, pp. Rozsíval, Javorčak, Tišnov, Sedláček, Pražský a Čekanský. Hvězdou večera byla ovšem pí. Marie Hübnerová. Člověk musí jíti až do »Uranie«, aby viděl a poznal naši velkou tragédku! V divadle bylo hrobové ticho, všude bylo znáti veliké napjetí. Čekalo se něco znamenitého, něco mimořádného. — A umělkyně předstihla všechno očekávání. Nejvíc cením si na výkonu paní Hübnerové to, že Hanku neučinila tvrdě bezohlednou — že tu její špatnost provedla v rysech vrozeného instinktu venkovské holčiny, která jde za svým pudem, vdál se za kohokoliv, ale jenom se dobře poměl. V posledním jednání bylo nám toto pojetí velikou úlevou. Paní Hübnerová měla úspěch tak pronikavý, tak velkolepý, že podobného mimo scénu Národního divadla nepamatuji.

Hru Hauptmannovu přeložil v severočeském dialektu spisovatel Antal Šašek, kterého krutý osud, jehož si doktor Zeman-Šašek nezasloužil, zavál existenčně až na Moravu. Překlad je vzorný, je ryzí, je krásný. I tu přednost i tu zásluhu mají herci z »Uranie«, že jej mluvili korektně i pietně. Za celý večer nepozoroval jsem ani jediného komolení, ani jediné úchylky od originálu!

JUDr. R. J. K.

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ. Česká literatura dramatická podává obecenstvu v posledních letech na předních scénách našich tak málo, že původní premiera Viktora Dyka »Zmoudření dona Quijota,« položená v programu vinohradského jevistě městského na den 4. června 1914, mohla vzbuditi zájem a pozornost jak osobou autora, jenž je znám jako nejvýznačnější postava mladých (není tu místa rozepisovati se o tom, které »mladé« autory míníme), pak také zpracovanou látkou, zdramatisováním Cervantesova románu »Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha«. Není to vlastně zdramatisování průběhu tohoto starého romanciera, nýbrž myšlenková a osudová tragedie člověka ušlechtilých idejí, ve kterýžto rámec slétesnil Dyk své mnohé názory životní a snad i své osudy. Stavba dramatu, dikce, myšlenky atd. jsou Dykovy — jen postavy jsou vzaty z Cervantesovy práce.

Více as jména hlavní postavy španělského románu, méně už jméno autora, obojí pak a spolu i myšlenka (věčný rozpor mezi ideálem a skutečností a konečně vždy porážka prvého — takový je život) znají jen ti, kteří se dobře ve škole učili literatuře; a těch je pramálo. Je to

drama, kde věru neběží o děj v celku prostý. Látka je taková, že se o ni pokusili může jen silák — vyžaduje zvláštního slohu, ostré karakteristiky osob, pevného ovládání látky, zvláště pak schopnosti pohybovati se bezpečně na nejistém půdě. Vždy celá historie Quijotova stojí na ostří čepele a málo schází, aby se nezvrtla v bláhový směšný nápad, zvláště vůči praktické, zištné, ba lstivé době naší. I Dykova hra má místa, kde pozorovatel ironicky založený při vší úctě k autorově krásné snaze o vážné dílo umělecké pousměje se (obecenstvo naše směje se bez toho, kde se nemá smáti a zůstává nelečné vůči nejzdařilejším paradoxům a bonmotům).

Miguel de Cervantes Saavedra (* 1547) vydal I. díl svého »Důmyslného rytíře« (El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha) v Madridě r. 1605 a kniha má obrovskou literaturu španělskou i světovou. U nás vyšel překlad před lety z péra Pichlova a Stefanova (s illustracemi Quida Manesa a Karla Purkyně), podruhé u Otty ve Světové knihovně (překl. A. Pikharta s jeho literárně historickým úvodem a s úvodní studií Jaroslava Vrchlického). Kdo chce dramatu Dykovu dobře rozuměti, měl by znáti Cervantesův román. Nevejdu v děj dramatu (Dyk nazývá svou 5aktovou práci »romantická hra«). Spokojme se vytýčením osové myšlénky: Já vycítil z práce zase zdramatisování věty: je rozdíl mezi ideálem a skutečností, myslím však, že zvláště silně ve hře akcentováno sklamání muže v lásce, když sezná, že vysněná žena je jiná než v mužově mozku existuje a skutečná že nestojí za život, který jí věnujeme. Nejen tento zjev ženy-ideálu (Dulcinea), ale i touha po něm jest bohužel utopie, neboť žena byla, jest a zůstane vždy takovou, jakou příroda ji míti chtěla a jakou býti musí. A takové jest i všechno to bažení po dokonalém na světě — není ho prostě; je proto fikcí a i představa o něm mění se na př. věky a kulturou. Tak musí souditi o problému každý filosof, každý přírodník, každý ethik.

Hra při vší své jednoduchosti divadelních prostředků klade velké požadavky a proto i režie měla tvrdý oříšek. Nemohu se rozehřáti pro umění, které předvádí nebe zelené jako brčál (po druhé fialové jako klerika církevního hodnostáře), nemohu chápati, jak se může deklamovati o propastech ze dvou kopečků, které jsou o málo větší člověka — to jsou zkrátka věci, jež se scénově řešiti nemohou a stroskotá každý pokus o to, stejně jako je naprosto nemožno zpívati o bezkvělých skalách z pahrbečka, na který divadelní malíř namaloval hojnost květin viditelných i z nejzazší řady sedadel. Nejlépe ještě presentovala se scéna ve výjevech areny a v aktu s bílým sloupem — vždy je tu však nebezpečí, že posměváčkové budou vlipkovati. Každým způsobem je toto umění spíše nezvyklé, nežli veliké; a přijde brzy doba, která vyřkne, že bylo bláhovostí. Dovedu pochopiti velkolepost prostých linií, barev, metafory, která stačí rozníti fantasii, kde je jí dosti, ale několik scén Zavřelovy režie bylo holé nic, pouhé »quand même,« jež nemůže zvítěziti divadelně, aspoň ne trvale.

Hudba Jar. Křičky přimykala se dobře ke snivě smutné tónině psychologie Quijotovy a i herci se zdarem většinou řešili problém těžší, než se jim zpravidla ukládá. Pro herce je zvláště nebezpečno, hrozí-li mu úloha, že stane se směšným. Třeba p. Vydra v úloze titulní svým zbytečným házením hlavy a jinými manýrami přes tu chvíli nebezpečně se blížil té hranici směšného ve francouzském pořekadle, udržel se v celku přece v mínění diváctva jistě jako herec snaživě řešící těžkou úlohu. Sl. Durasova (Dolores-Dulcinea), měla úkol snazší a proto víc úspěchu (soudě dle nálad obecenstvem projevovaných) i ostatní síly vinohradské scény pracovaly dobře. Nejvýše stál p. Zakopal, zase víc zásluhou povahy role, která zůstala z veškeré tvorby španělského romantika dnešnímu srdci nejbližší, a svým humorem — divák se chce smáti — nejvítanější. Nikdo by však neřekl, jak rušivě působí taková maličkost, špatně vyslovování jmen na vinohradské scéně. To by mohla také režie věděti, že španělské c nečte se po italsku jako č, nýbrž že je nejpodobnější zvuku s, Dulsinea, Lusinda, nikoli Dulčinea, Lučinda, a že španělské s mezi dvěma samohláskami čte se jako ostré s, ne jako z (Tobosa, nikoli Toboza). Pěkného talentu p. Kyselova je škoda na tyto scénické nemožnosti.

Dyk pokusil se svoji romantickou hrou o veliký a těžký problém, ukázal tu tvůrčí duch bohatý, zajímavý, ukázal vtip a duchaplnost, projevil smysl pro dramatickou práci, kde mohl tušiti nejtěžší překážky. Nezvrtl jistě, ale práce na scéně se solva udrží. Dav je jinak založen než aby chápal toto umění a tyto cíle . . . Úspěch premiéry byl více zásluhou jistých živlů nadšených, nežli psychologické přístupnosti a strhující divadelní síly. Dr. P.

Ostatní pokračování odloženo pro naprostý nedostatek místa do čísla příštího.

Toto číslo vydáno dne 12. června 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

EMIL PAUER:

ČERNÁ VÁRKA.

PANU JOS. PASPOVI

Král zbloudil kdysi na lovu a když přec minul les,
krok v malou horskou dědinu jej znaveného nes,
»Kam zajít?« král se rozmýšlel, však hned byl odhodlán.
»Tu pivovárek u cesty, to buď můj dnešní stan!«
A solva vstoupil bodře děl: »Hoj, sládku, což ty spíš?
Je tichý ten tvůj pivovar,
tu v kolli žádný šumný var —
Proč, sládku, nevaříš?«

Za uchem sládek poškráb se a děl pak rozpačit:
»Já, pane, posud neplalil, což nesmím započít!«
»Že nesmíš vařit?« praví král — »To lehkou pomoc znám!«
Jsem král a dávám svolení! Ó, věř, to není klam!
Nu, jen se dobře podívej na svého vládce tvář! —
A nyní oheň rozdělej,
a hned se s chasou k dílu měj,
hned chmelovinu vař!«

»Pan slarý« poslech na slovo a poslech zřejmě rád,
hned v peci oheň zazářil a hned byl v kádi slad,
šlo všechno jako na drátku, kde ko byl, pomahal,
»pan slarý« posléz na pomoc i »paní staron« zval
i krásnou svojí dcerušku, vždy svižnou jako prut.
A dne byl zúděl hotový,
hned plno páry v podkroví,
a hned byl hotov rmut.

Tak ubíhaly hodiny, tek s čel i lící pot,
pro krále zatím připraven byl čestný, chutný hod,
leč právě když král zveselen bral dcerku za bradu,
jak blesk tu vlétli v pivovar lři páni z úřadu —
»Co tropíš, sládku?« volali — »Ó, pěkná je to lest!
Ty věru špalně zákon clíš,
tu smělost draze zaplatíš,
to »černá várka«*) jest!«

*) várka tajná.

»Pan starý« smál se do vousů a mluvil pak se jal:
»Mně pivo vařil kázala zde, jeho Milost, král!«
Leč solva dořek slyši zas: »Tvůj, sládku, bloudí duch!
Král zákon cli, jej neruší a host tvůj — dobrodruh! —
Lslí svojí novou vělši lresl jen voláš na hlavu!«
Tak řekli hněvem posedli,
a hned si sládka odvedli —
lo v lemnou šatlavu. —

Král rozesmál se hlasilě, však pomoc slíbil rád,
hned edikt vydal, jakmile se na svůj vrátil hrad:
»Buď bodrý sládek propuštěn, Náš zaslouží on dík,
neb poslušně jen vykonal, co kázal panovník!
My blahosklonně k díku lěž Náš připojujem dar:
Vždy jednou v roce v lenlo den,
jesl v milosti mu povolen,
zas lahý »černý var«!« — —

Tím slará končí kronika — žel, nepovídá již,
jak nazýval se onen král a jak la jeho říš.
Jen vypráví, že jinde kdes, když sládek v úzkých byl,
lu na omluvu příhodu si laké přisvojil,
a jeden, zvlášlě zchytralý, se vždycky dušoval,
že vždy jen ona vinna jesl,
když zbloudí sládek z dobrých cesl,
by úřad škodu vzal.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

(Dokračování.)

Dosl« — zvolala — »bylo-li lo jenom lakové, jaks lo leď hrála, bylo lo velmi dobré. Vím však, že lo bylo lepší, poněvadž jsi byla v docela jiné náladě.

Teď může povídat kdo chce co chce..... lvoje »Magelóna« je Magelóna! Měla jsem v lebe vělší důvěru, než myslíš. Když jsem se vracela domů z konservaloře, potkala jsem loho slarého orla, dramalického blížence Josefa Jiřího Kolára, ředilele plzeňského divadla pana Vendelína Budila. Mám ho ráda jako člověka a cím ho nesmírně jako dramalického umělce. To je lakový prolějšek Josefa Kajetána Tyla — v moderním vydání ovšem a v jiném smyslu. Na Budilovi byla spáchána hrozná, neodpustilelná křivda. To, co se stalo s paní Marií Ryšavou, mělo se opakovati s Vendelínem Budilem. Nejvělšího, nejrázovilějšího českého herce nechali jsme plahočil se po svělě, sléhoval se ze šlace na šlaci.

Milý, zlalý člověk ryzího srdce, čislého neposkvrněného charakleru. Pro Prahu je zahanbující, že ho viděla, že ho slavnostně přivílala a ocenila — ale že ho pro sebe nepodržela. Zaslavil mne, pohovořili jsme si, požalovali jsme si — a div jsme si nezaplakali. Najednou jsme se obrálili. Budil se díval k Národnímu divadlu a já k Hradčanům. Slyděli jsme se jeden před druhým za lo, kam jsme lo dopracovali. Měli jsme oba slzy v očích. Slarý orel potkal poloslepou orlici! Kdysi spolu kroužívali v nadoblačných výšinách — leď se potkali v nížině. Když mně líbal ruku, byla bych ho nejraději políbila na čelo.

Diviš se, proč li tohle všechno povídám, že ano? Jen měj trpělivost, ty mladé káně — uslyšíš něco, nad čím li srdéčko radostně v těle poskočí. — Povídám: »Vendelíne Budile, mám žačku, kterou uvádím do světa. Teď hrála Magelónu« — ráda bych, aby se ukázala v jiné, zcela protilehlé roli. Mám na mysli Pampelišku. Znám vaše divadlo — je to vážná, seriosní scéna, moje žačka má ještě žlutý zobáček a křidélka, tak tak, že ji unesou — ale proto přece se vás ptám, nechal-li byste ji vystoupit? »Ať přijede,« odpovídá Budil po svém zvyku lakonicky — »dám na repertoir »Pampelišku«, a vaše chráněnka bude hostem mého divadla i mojí rodiny. To, co o ní pravíte vy, je mi zárukou, že to stvořeníčko má vše, co potřebuje k létání.«

»Jdi teď domů, Maryno, poběž se doma s rodiči a k večeru zase přijď — pustíme se hned do té »Pampelišky«. Tentokráte si musíš dát záležet, abys mi neudělala u Vendelína Budila špatný vroubek. Připrav se, že to půjde parou — za týden hraješ v Plzni »Pampelišku«. Ještě dnes poprosím pány z Národního divadla, aby ti půjčili kostým, ve kterém hrála a který sama si pořizovala nebožka paní Hana Kvapilová.

Týden minul jako sen, a Maryna jela do Plzně. Tentokráte jela sama. O Plzni mnoho nevěděla — věděla takřka jenom tolik, že je tam divadlo a pivovar. Včera o tom bylo v novinách, že hraje v Plzni »Pampelišku« — a dnes už dostala hrubé, urážlivé anonymní psaní. Byla nad ním celá u vyděšení a rozběhla se s ním ke svojí učitelce. Tentokráte špatně pochodila, dostala, co se do ní vešlo. »Řekni mi,« promluvila energicky, skoro přísně, paní Sklenářová-Malá, »proč tě mám k tomu, abys se pro život obrnila, proč ti každý takřka den dávám rady a pokyny? Vypadáš, jakoby ti při nejmenším umřela maminka — nedopusť pánbůh. — Kolikrát pak jsi to říkání přečtla? Umíš to nazpaměť, že ano? A maminku jsi tím několik hodin otravovala . . . Nu, bodejť . . . co jsem se do ní nahučela, aby takové věci ignorovala — a ona mi s tím přijde jako s věcí, bůh ví jak důležitou. Ať se mi to už nikdy neopakuje, rozumíš, Maryno? A doma s tím neobcházej jako Bílá paní — nedovedeš-li se sama přemoci, abys takových jedovatin nepožívala, ušetři aspoň těch, které máš ráda a jimž do toho nic není. Konečně, že aspoň úsměv vidím — holka, ani nelušíš, jak hrozně jsi se změnila? Vypadala jsi, když jsi ke mně vešla, jakobys z hrobu vstala. Tak už po druhé zasyčel ten had! Ta ničemnice půjde po tvojí hlavě a ta ti ještě několikráte vrhne žlutou slinu do tváře. Ano . . . je to tvoje písmo, poznávám je velmi dobře. Dlouho to nebude trvat, a dozvíme se, kdo to je. Anonymové bývají z pravidla lidé velmi krátkozrací. Dobře jsem si písmo zapamatovala — až se mi objeví psaní s podpisem, uvidím ihned, kdo se to přihlašuje.

Snad nemyslíš, že bych ti jméno to prozradila? Bůh zachraň — to bych byla tuze špatná vychovatelka. Ale ji si zavolám a co ji řeknu, na to do smrti nezapomene. Ručím ti za to, že nenapíše už ani jediného anonymního dopisu. Ale abychom se z toho bahna dostali na pevnou půdu. Pozdravuj srdečně pana ředitele Budila, a vyřiď mu, že mi udělal svou ochotou velikou radost.«

Pokračování.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Vešli turniketem do starých zřícenin. Ukazovala mu zbytky chrámů, sloupů a řečnišlě. V tomto byla pyšna a hrda, oči se jí leskly a hlas se jí chvěl. Ukazovala mu věci, jež ucházejí turistům, již knihu v ruce procházejí se po Foru. A stále opakovala: Vedi? Dice, vedi? Vidíš? Řekni, vidíš?

Pak usedli nedaleko zbořenin chrámu Vestina, na malé vyvýšenině posázené stromy. — Bylo melancholické ticho všude kolem. Bílé kosatce se zdvihaly z travin jako nehybní bílí motýlové. I na nich ležela kouzlo minula, opojnost snu.

— Líbej mne! žadonila.

Byli sami, nikdo nebyl na blízku. Schválil ji k sobě pevnou rukou a drtil její rty prudkými polibky.

— Máš mne rád? lázala se plna něhy.

— Rád! vybuchl. Což vím, jak nazvali šílenství, jež mi víří v krvi? Nevycházíš z mých myšlenek. Vidím tě stále. Usínám s tvým obrazem v duši a probouzím se s ním. A přece jsem nespokojen.

— Je to mou vinou, mio dolce?

— Ano tvou. Zbavila jsi mne klidu. Práce se mi hnusí a můj vzlet má olověné perutě. Řekl bych, že tě skorem nenávidím a přece chci být stále u tebe. A vím, že nejsem sám, jemuž říkáš slova něhy. Vím, že nejsem sám, jenž tě líbá! Rolimi je u tebe příliš často hostem a v našem středu se šeptají různé poznámky, jež mi bouří krev. Poznal jsem ho, je vášnivý, ale jen vášnivý a ty nejsi v jeho duši —

— Nemiluji ho, mám ráda tebe! zvolala. Mohu ti přísahati, že se mne nedotkl!

— Jsi příliš krásná, aby se o tebe nepokusil. Proč zapíráš?

— Nemohu se přiznati k tomu, co si vymyslíš!

— Nuže, nechme Roliniho. Ale nezapřeš snad, že jsi na chvíli vzplanula k Trézardovu příteli, jenž zemřel z lásky k tobě . .

— Ach, myslíš Debula? Ne, nemilovala jsem ho. Jen dvakráte mne směl políbiti. Miloval mne. Vím to. Ale já nechtěla rozvířiti svůj život a řekla mu, aby zapomněl. Tobě jsem se vzdala bez uvažování, protože tě miluji. A proto podezíráš!

Zazněly kroky. Přiblížila se dvojice mladých lidí, nejspíše novomanželé. Ona, plavá, ne příliš výrazných rysů, pravila:

— Schau, wie stimmungsvoll! In der Nähe des Vesta Tempels diese weissen Blumen! — Bleibe!

A usedla několik kroků od nich, vybízejíc přesládlým úsměvem svých bledých rtů svého průvodce:

—Setz' dich daher, daher!

Bílou, téměř průsvitnou rukou, ukazovala místo vedle sebe. Ale muž nezdál se býti příliš nadšen a naproslo nebyl poeticky naladěn velkými bílými květy kosatců.

Celý jeho zjev kypící barbarskou silou byl v příkrém odporu s tou nyjící vzdušnou ženou. Jaké asi pohnutky je svedly na společnou cestu životem?

— Odejděme, pravila Elena, blízkost těch lidí mne ruší. Nenávidím bledé, téměř neživé ženy pod naším krásným vášnivým sluncem, jež dovede zlíbat líce do zlatova!

A pružně povstala, sálajíc životem. Šerý zpozoroval, že průvodce bledé ženy na ni hledí horkými pohledy, ale zároveň také postřehl vlhký zákmit v očích neznámé. Proč asi ti lidé nosí svou disharmonii sem, do té krásné země? Či se domnívají, že najdou své štěstí zde, když jim neprojasnilo duše ve vlasti, na chladném severu?

Sloupal s Elenou na Palatin, kde mu ukazovala zbytky paláců římských caesarů. Bylo již pozdě, když ho vyzvala k odchodu. Pravila:

— Ráda bych se s tebou někdy večer podívala k hrobům na via Appia. Pod modře rozklenutým nebem uzřel bys okrouhlé hroby podobné baštám a kolem nich vířili v travinách a houštinách živé smaragdové jiskry. Ale, mio dolce, najdu si již nějakou záminku, abych se na den, či dva mohla věnovati jen tobě a ukáži ti pak něco, co se rodí v duši pouze básníkům; vidinu nočního Říma, zahalenou v průsvitný, stříbrnými paprsky a hvězdami protkaný závoj.

Zavěsila se a tulila se k němu oddaně a něžně.

Šerý byl opět okouzlen. Ta žena mu stále byla hádankou. Což ho tedy přece milovala? Proč by takto jednala, kdyby její city nepramenily ze srdce? Či to byla jen obratná hra, aby ho úže a pevněji připoutala nyní, když lušila svou sokyni v práci, v umění, jímž se opět počal zabývati? Nebo náležela k těm ženám, jež dovedou jíti z náruče do náruče a u každého milence propukají v záchvaty něhy a lyrismu?

Pravil:

— Proč nejsi stále jako dnes? Nacházel bych u tebe vše, čeho mi třeba k životu, jímž chci žíti. Byla bys mou rozněcovatelkou, nacházel bych v tvém objetí nejen rozkoš a štěstí, ale i duševní vzpruhu!

— Což jsem někdy jiná? řekla téměř udiveně. Neloužím po tobě stále stejně? Ale ty se mi chvílemi vyhýbáš a prchás přede mnou. Neměla jsem dnes k tobě chodit, ale kdo poručí touze?

Musela jsem a bylo by opravdu lépe, kdybych byla nešla.

— Proč?

— Ta modelka působí zvláštním kouzlem. Bojím se o tebe!

— Nehledím na ni toužebnýma očima. Chci si podmanit její krásu, znovu ji stvořit a kde umění mluví, mlčí smysly.

— Opravdu? Nezadíváš se na ni tak, víš, tak, jako někdy hledíš na mne, když sedíme s přáteli a v tvé i mé krvi je touha po polibcích?

— Nikdy! Nikdy!

Přivinula se těsně k němu. Tak rád by ji byl uchopil a zlíbal, ale kráčeli ulicemi a kolem nich kypěl ruch města. A toho si byla ona dobře vědoma a rozněcovala ho drobnými lichotkami.

Toho dne se skorem nemohli rozloučit.

Po několika dnech ho překvapila zprávou, že budou spolu moci zítřavili mnoho hodin, protože zítra odjíždí na návštěvu ke své přítelkyni do Terni.

— Ohlásila jsem svůj příjezd o den později, pravila s očima zářícíma, to znamená, že budu s tebou celý den. Dnes v noci zazáří úplněk. Bude tedy i zítra jasná noc. Chceš, abych ti ukázala Řím, snící v jemné mlze lunných paprsků?

— Ovšem, že chci! Těším se na tu noční pouť s tebou, carissima!

— Přijdu tedy k tobě dopoledne kolem desáté hodiny. Nevyruším tě?

— Maluji sice, ale řeknu Fiorettě, aby přišla až pozítří.

— Ne pozítří, ale až třetího dne! pravila Elena s horkým přízvukem, jemuž Šerý porozuměl.

— Ach ano, nevzpomněl jsem! dodal s úsměvem plným něhy a stiskl bílou ručku Eleninu.

Přišla druhého dne, zářic kouzlem své rozvilé krásy. Obědvali spolu a pili chablis, a vonné víno orvietské. Prokazovali si navzájem tisíce malých služeb, obvyklých u milenců a Šerý se v duchu tázal sám sebe, nekřivdil-li tělo ženě, když ji podezíral ze slyků s Rotinim. Dobyl ji ovšem velice rychle, ale znamenalo to, že se stejně vrhala do jiné náruče?

Při posledním selkání s Trézardem vyhýbal se tento úzkostlivě každému slovu, jež by se i z daleka mohlo dotýkati Eleny. Zpozoroval to a proto mlčel také. Jinak se jejich přátelství nezměnilo, lnuli k sobě opravdovým vroucím cítem.

— Na co myslíš, tázala se Elena, vidouc, že zraky jeho se na chvíli upřeně zadívaly do neznáma.

— Na tebe a na vše, co s tebou souvisí. Myslím si, že není možno, abys se mnou hrála erotickou hru a lhala mi lásku. Neboť není důvodu, bys tak jednala. Můžeš milovati jen mne a mé umění. Více nemám.

— A to je bohatství, jímž není každý obdařen. Věřím v tvou hvězdu. Vím, že zde, kde kvetou vavříny, bude ti uvit věnec úspěchu a byla bych šťastna, kdyby má ruka jej mohla přitisknouti na tvé skráně.

Zlíbal ji horkými polibky. Voněla všecka rozjásaným ženstvím a byla tak svůdná v ateliéru zaplaveném světlem. Zdálo se, že vyzývá k zápasu ženy, jež na ni shlížely s náčrtů a studií, rozvěšených po stěnách. A zrakem téměř nenávistným spočinula na velkém obraze v pozadí ateliéru, kde zářilo neporušené panenské tělo mladé křesťanky, očekávající odevzdaně příchod šelmy, jež měla rozdrásati její oslnivou nahotu. Elena v ní tušila nepřítelkyni, ona brala jí milence, ona, stále věrná a nedotknutelná mohla jedině s ní vítězně zápasiti, každá jiná žena byla příliš nerovnou sokyní. Ale dosud nezvítězila, dosud byl milenec okouzlen teplou a sametově hebkou paží, ovinula-li mu ji kolem šíje, dosud líbaly jeho rty růžovou vonnou pleť těla, jež znalo rozkoš.

A chtivě a lačně opětovala jeho polibky. — povstal a silnými pažemi si ji odnášel lehce jako dítě.

Den pohasl, růžové a fialové obláčky plynuly na západním lemu nebes. Kovová ústa zvonů pěla smuteční písně nad planoucím hrobem slunce. Zvučné harmonické vlny se rozlévaly nad městem a tříštily se jako bouřící příboj o hrdé hradby věží a zdivo budov, z nichž některé zřely slávu i pád imperátorů.

Když utichla píseň kovových úst a pohasly zářivé ohně, zakmitlo na modré báni nebes několik hvězd a pak vycházela luna, vykvétala z azurových temnot, jako žlutý květ z modrých hloubek vod.

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

Pokračování.

Prosím za odpuštění, že jsem nechala milostpána dak dlouho čekat,« pravila slísněně. »Byla jsem jen tak po domácku a nechtěla jsem milostpána urazit. Račte se posadit a smím přinésti snad trochu piva?«

Děkuji nemám žízně a nebudu vás dlouho zdržovat, věda, že vám nejsou mé návštěvy milé, Přišel jsem pouze žádat, abyste mi dala knihy poslat do důchodu.«

»Kdo řekl, že mi nejsou návštěvy milostpánovy milé,« lázala se zaraženě.

»Vaše jednání mi to povědělo. Mně není třeba mnoho povídat, domyslím se snadno ostatního.«

»Mýlil jste se, nemohla jsem si jinak počínat, protože jsem si vzpomněla na mladou milostpaní. Co ta by tomu řekla. A co byste si o mně vy pomyslil ?«

»Hm, na to je velmi jednoduchá odpověď,« odpověděl lehce a jeho oči chtivě sklouzaly po jejím zjevu. »Já bych si pomyslil, že jste rozumná a rozumilá paní, jakých jsem málo ve svém životě poznal a co by moje žena si myslila, to je lhostejno, jako je ona lhostejna mně. Nejsem přece tak zpozdilý, abych jí řekl, ty jsi nepůvabná, život s tebou mě netěší a protože jsem dosud mlád, našel jsem si náhradu, která rozsvětlí můj život a poskytne mi radost v osamělém životě. Takové výmluvy, jak vidíte, jsou bezcenné a nevěřím jim. Mám vás v podezření, že jste hledala cosi, čím byste mě ze svého domova vypudila a proto jste byla tolik bezohledná. Nebylo toho třeba, já se, komu nejsem milý, nevnucuji, třeba že při tom mé srdce trpí.«

Podívala se naň ze spod víček a záhadně se pousmála.

»Vím, že jsem předevčírem chybila,« přiznávala se sklíčeným hlasem, »ale byla jsem všecka zmatena, potřebovala jsem si vše promysliti a mimo to jsem se bála, že přijde z nenadání muž. Včera jsem vás celý den čekala.«

»Tak? A smím se dověděti, těšila-li jste se, či měla jste pouze obavy?«

»Na to je těžko odpověděti; má-li někdo opravdu rád, pozná to.«

To už mu dostačilo. Zvolna se k ní přiblížil a když položil ruku kolem jejího pasu, nebránila se.

»Věříte mi, že vás mám rád?«, ptal se hlasem telecím se vášní.

»Věřím, protože jsem také jako ve snách a zdá se mi, že už nemohu pokračovat v bývalém životě. Ano, chci také užíti života, ale co se stane potom? Vy mě za nějaký týden opustíte a mně nezůstane než beznadějné zoufalství.«

»Proč myslíte na takové nemožné věci?«, doléhal šeptem, přilahuje jí blíže. »Vedu doma bezradostný život a vy budete mým světlem i mou rozkoší. Vysmějeme se oba světu, dostačíme sobě a uspořádáme si život tak, abychom našli klidu. Já dám své ženě úplnou volnost a vy dáte svému muži volnost. Dokud budeme moci svou lásku ukrýti, ukryjeme a až já nabydu pevného postavení, až mi tchán vyplatí věno, půjdeme, kam nás naše srdce budou volati.«

»Pojďte hned,« pronesla rozechvěně, podléhajíc jeho vášní. »Nejsem chudá, mám třicet tisíc a ty nám dostačí. Nebojím se práce a v cizině, kde nás nikdo nezná. založíme si domácnost.«

»Půjdeme, ale hned nemohu a bylo by škoda, abych pohrdal penězi, na které mám právo. Potom budeme moci bezstarostně žíti a věnovati se sobě. Ale do té doby musíš mi náležeti, nesnesu bez tebe zdejšího života a zničím sebe i tebe, nezískám-li tě.«

»Vždyť ti náležím,« řekla tiše, kladouc svou hlavu na jeho rameno a přijímajíc jeho polibky — —

Pan starý přišel po dvakrále z varny domů ptát se, je-li zde ještě pan Kozák. Po každé mu služka řekla, že je a že má s milostpaní důležitou rozmluvu. Hodil rukou a vracel se. Kdo by se před ním ukazoval, pravdu měla žena, když mu povídala, aby raději, přijde-li Kozák, do vnitř nechodil, že darmo kazí jednání a svým zevnějškem dělá dojem, jakoby opravdu nebyl k ničemu. Jen ať si to Fanynka s ním spraví sama, ona je chytrá ženská, dovede s lidmi hovořit a mužští k vůli ní udělají

víc než k vůli němu. Snad se jí podaří přemluviti Kozáka, aby vymohl pro pivovar účetního a potom bude míti on, sládek, svatý pokoj.

Teprve když šel k večeři, našel ženu v kuchyni. Mrskla po něm lhostejně okem a rychle připravovala pro muže a pro správce večeři. Nehovořila sice nic, ale zdála se býti veselá a čemusi se usmívala.

»Nu, což, půjde to s tím účetním?«, ptal se, když služka ven poodešla.

»Nebuď tak netrpělivý,« odbyla ho nevlídně. »Myslíš si, že se taková věc dá sfouknouti? Pan Kozák je chytrý člověk, ten chce přijíti věci na kloub a musím naň pomalu. Přijde ještě několikrát a teprv až uvidím vhodnou chvíli, prosadím, oč stojíme. Musím ti také něco říci, dnes dáš správci ze stravy výpověď. Ať si chodí do hostince, já nemám času oň se starati.«

»Ale Fanynko, snad bys neměla takové svědomí!«, mrzel se do opravdy. »Tolik let k nám chodí, je jako náš, dobře platí a bylo nám s ním veselo.«

»Snad tobě, ale jaké veselosti jsem já s tím bručounem užila? Pozorovala jsem, že je panu Kozákovi nepříjemný a musíme se vystříhati všeho, co by vrchnosti bylo nemilé. Pro nás bude lépe, když pan Kozák ob čas k nám zajde. Zamhouří potom nad všeličíms oko a jistě budeš také rád, když tu či onu výhodu dostaneme.«

»Inu, to je všechno hezké, ale doposud nám zle nebylo a mohli bychom býti spokojeni. Mně se pan Kozák tuze nelíbí, má oči jako jedovaté.«

»Ahá, to tě správce posadil! Jen si s ním něco začni! Měla jsem také před panem Kozákem strach, ale už nemám. Vypadá zlý, ale srdce má na pravém místě. V každém ohledu je to pořádný pán, a že chce míti ve všem pořádek, slouží mu jenom ke cti.«

»Pro mne za mne dělej jak rozumíš, ale správci si dej výpověď sama, k tomu já srdce nemám.«

»Když jsi takový strašpytel, budiž.«

A také, když večer přišel do kuchyně a posadil se na své místo proti panu starému, nečekala na vhodnou chvíli a dosti břitce mu oznámila, že je nucena ho žádati, aby se pohlédl po stravě někde jinde.

»Nastaly nám nové starosti, můj muž si ničeho nevšímá a já nemohu na vše stačiti.«

»To vás navedl pan Kozák, že?«, povídal správce, všecek se zachmuřiv nemilou novinou.

Proč pan Kozák?«, ptala se jaksi uleknutě. »Někdo vám něco napovídal.« Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

VENDELÍN BUDIL.

Z JEHO MINULOSTI, NESPRAVEDLIVĚ POSUZOVANÉ.

III.

Ředitel Budil byl duší divadla. Od časného rána do pozdních hodin nočních pracoval ve své kanceláři jako mravenec. Ta ředitelova kancelář! Když jsem poprvé do ní vsloupil, až jsem byl překvapen její ponurostí. Kancelář ředitele plzeňského divadla neměla ani jediného okna — to praví všechno! Vše, co s divadlem souviselo, prošlo rukama ředitele — Budil neměl tajemníka, Budil neměl k těmto důležitým pracem žádného pomocníka! A přece se našli lidé, kteří Budilovi vytýkali i tu jeho mravenčí píli. Že prý se utápí v podrobnostech, že nemá přehledu — že je to jenom vytrvalý, krajně svědomitý pracovník, ale žádný ředitel, jenž má a musí míti rys — ženiálnosti! Až do těch krajností šlo to s ředitelem Budilem! Jakoby divadlo, tak složitý aparát, tak minuciosní stroj, neměl především zapotřebí korektnosti, svědomitosti, pracovitosti a co hlavní, seriosnosti v každém kroku.

Administrativu vedl si ředitel Budil sám a mohu prohlásiti, že všechno bylo ve vzorném pořádku, že všechna kolečka v těchto hodinách klapala a ani jednou neselhala. To poznamenávám jenom mimochodem — za největší, za nejdůležitější přednost Budilovu mám vlastní jeho ředitelskou působnost, jeho úžasnou svědomitost při zkouškách a při

režii, jeho moderní nazírání na tento nerv divadla, bez něhož není a nemůže býti divadla vůbec.

Podám obraz takové zkoušky, povím něco o přípravě novinky z vlastní zkušenosti. Spisovatel Scheinpflug ze Slaného nedávno ve »Zlaté Praze« požaloval si na nedostatek pravých režisérů. Souhlasím — mohu podepsati každé slovo — tím spíš, poněvadž jsem bezpočtukráte litoval, že símě ředitelem Budilem zaseté nevzešlo v té úrodě, jaké by bylo svrchovaně zapotřebí.

Každá novinka, ať cizí nebo původní, ať klasická nebo neklasická, byla ředitelem Budilem připravována se stejným nadšením, se stejnou svědomitostí. Budil rozdal napřed role do novinky podle svého uznání — v tom směru neznal žádných ústupků a žádné protekce. Pak svolal všechny herce a promluvil k nim asi takto: »Z úloh asi znáte v povšechných rysech, oč jde. Kniha není po ruce — je proto především třeba, abych vás seznámil s obsahem novinky. Máte v ruce jenom torsa, máte jenom úlomky díla, a je přirozeno, že k úplnému pochopení role, k vystižení charakteru musíte znát jádro, stavbu, povahu kusu. Budil upozornil na vše možné. Seznámil nás především s autorem. Posadil se k napovědově budce a způsobem velmi zábavným zasvětil nás do všech podrobností, objasnil nejdůležitější zápletky a vykreslil celý obraz novinky.

Pak se pustil do detailů. Jako kapelník svůj sbor dirigoval a poučoval svůj personál. Zabořil svůj pohled do tváře režisérovy, což znamenalo, že věc se týče především jeho a že vyžaduje výklad naprosté pozornosti toho, kdo má scénu v duchu hry aranžovat. Upozorňoval, v jaké době se kus hraje, vykládal, jaký nábytek musí přijíti na scénu, v jakých kostýmech musí herci hráti, jaké masky musí míti. Budil ve svých výkladech šel někdy do tak minuciosních detailů, že to až úsměv budilo. Povím hned doklad. Ředitel s důrazem upozorňoval, že kus se odehrává ráno a že je záhodno, aby pánové toho momentu bedlivě dbali. Někdo z herců vypukl ve smích a prohodil poznámku, která ředitelův výklad bagatelisovala.

Budil se nerozčilil a nerozkřikl. »Scéna je nesmírně citlivá. Je jako magnetická střelka. Každá změna na ni působí a uvede ji v pohyb. Intelligentní divák vše pozoruje, vidí a vše na něho působí. Povinností herce a režiséra je především, aby pocit diváka nezklamal, aby jeho nazírání a jeho dojmy kryly se s tím, co se mu předvádí. Je vám k smíchu, co jsem právě řekl. Prosím, abyste mně věnovali chvilku pozornosti, a jsem přesvědčen, že mi dáte za pravdu. Je veliký rozdíl, hraje-li se kus časně ráno nebo pozdě večer! Člověk je ráno svěží, je posílen zdravým spánkem, je v náladě rozmarné, veselé, tvořivé. Má celý den před sebou, má na bedrách mnoho povinností, a je přece známo, že práce v dopoledních hodinách jde jinak od ruky než odpoledne nebo na večer. Co jsem tím zamýšlel, že jsem akcentoval tuto dobu? Hlas člověka ráno přece jinak zní, než večer, kdy je unaven, zemdlen, starostmi a prací vyčerpán a vysílen. I v tom orgánu jeví se jeho nálada, jeho nadšení, jeho síla, jeho zápal. A to přece nutno také respektovali při studování role.«

Herec musel ovšem uznati, že má ředitel pravdu!

Mohu říci, že hru znal Budil takřka nazpaměť. Při první aranžované zkoušce sám napovídal a po většině sám role tvořil a přednášel. Stávalo se ovšem často, že herec role nepochopil. Budil mu ji sám předehrál — a že ji zahrál znamenitě, že mu ji mistrovsky přednesl, o tom přece nebude při Budilově herecké ženiálnosti nikdo pochybovati! Tak to vypadalo za celou tu dobu, co Budil byl ředitelem — sám napovídal, měl z pravidla sám režii, a vždycky hrál velikou, obsažnou roli! To byly první zkoušky, zkoušky s rolemi v ruce, jež trvaly od devaté hodiny ranní do jedné hodiny po poledních. Před rozchodem se vždy lázal, je-li někomu něco nejasno nebo přeje-li si někdo ještě nějaké vysvětlení. S personálem se loučil stereotypní výzvou: »Zítra panstvo bez rolí!«

Do budky se našeptával napověda, a zkouška dostávala už jakýs takýs celkový obrys. Budil stál stranou a jako ostříž sledoval každé hnutí. Běda herci, jenž se od poslední zkoušky na roli ani nepodíval! Dostal na pamětnou jako školák od učitele. »Herec má svou roli tak o-

vládat,« říkával Budil, »že ji musí zahráli i bez napovědy.« Takovou hereckou bravúru provedl Budil jednou v Praze. Přijeli jsme na výstavu — a večer jsme hráli v Pištěkově divadle — bez napovědy!

Pamatuji epizody z ředitelské působnosti Budilovy, které jsou v leckterém směru charakteristické. Přijeli jsme do velkého, pokročilého českého města, kde jsme měli na repertoiru veselohru »Madame sans gène« s Vendelínem Budilem v úloze Napoleona. Hru jsme měli korektně vypravenou i vzorně nasludovanou — ředitel si právě na této veselohře nemálo zakládal a těšil se na její úspěch. Ale stalo se — zásluhou podnikavého našeho předchůdce něco neočekávaného, na co ředitel Budil nemohl dlouho zapomenouti. Divadelní ředitel, jenž před námi město navštívil, upravil si počátek třetího jednání podle svého vkusu. Situace je známá. Na počátku třetího jednání sedí císař za stolem a dává rozkazy na lov, jež mají zůstati v tajnosti. Pan direktor si však vymyslil něco originálního, přitažlivého. Vše, co mělo nohy a ruce, muselo vyrukovati na scénu, pánové v bohatých a pestrých uniformách, dámy ve skvělých toaletách — pokud to ovšem bylo možno a myslitelno. — Při vyložení opony tvoří toto panstvo velkolepý špalír. Komorník Jasmin vstupuje na scénu a do hrobového ticha zavolá: »císař!« Napoleon v representativní uniformě vstupuje parádním a sebevědomým krokem na scénu, pánové se uklánějí, dámy i svými vějíři vzdávají poctu Jeho Veličenstvu!

Budil, jenž měl úctu k autorovi, v kusech nikdy nic neměnil a nikdy jich neupravoval, neřku tak neslýchaným a libovolným způsobem. Napoleona hrál s nesmírnou chutí a také si na této roli právem zakládal. Proto bylo jeho i naše překvapení tím větší, když veselohra, která se všude nesmírně líbila, byla dost sluseně přijata. Dověděli jsme se příčinu toho hned po představení. Když jsme zasedli k večeři s vynikajícími členy místní honorace a nadšenými ctiteli divadla, byl ředitel Budil ohromen otázkou: »Prosím vás, co vám to napadlo, škrtnout ve veselohře to neaparlnější a to nejefektnější?« »Ve veselohře neschází ani čárka na i, neřku jediné slovo,« odpověděl Budil. Teprve v dalším hovoru se dověděl, co návštěvníci ve veselohře rolibě postrádali. Tenkrát se ředitel Budil do opravdy pohněval: »Mně je text posvátný,« řekl na svou obranu — »a je mně opravdu líto, že mne máte za schopna takového komolení kusu, jenž je tak známý a populární. Myslel jsem, že jsem si po vlastech českých vysloužil a zasloužil větší důvěru.«

Ale ještě povedenější příhoda udála se s jiným kusem — náhodou zase v létě šlaci, na kterou jsme se jak náleží připravili. Solva, že jsme se v městě objevili, byl ředitel Budil požádán, aby zahrál operetu »Toto«. Pánové i dámy si nesmírně libovali tuto divadelní pochoutku a zaručovali řediteli velkolepý úspěch. Budil se usmál a prohlásil, že projevenému přání vyhoví s největší ochotou. Měl na mysli francouzskou operetu »Talo—Toto,« ve které kdysi pravé triumfy slavívala paní Cavallárová. Měli jsme v garderobě podle vzoru pražského divadla asi dvacet kadetských kostymů, operetu jsme rychle nastudovali a ihned jsme ji provedli.

Bylo nám s podivením, že je v hledišti taková divná, skoro mrazivá nálada. Ředitel kroutil hlavou a povídá: »To jsem přece blázen — sami si to objednali, tolik se na to těšili, a leď tam sedí jako rampouchové.« Po divadle jsme se dověděli, jaké operetní qui pro quo se událo. Sedíme po divadle v restauraci a ani nestačíme odpovídat na podivné a záhadné otázky. Jakoby to dnes bylo, vidím úžas Budilův, jenž se s rozmrzelými a nespokojenými interpellanty nijak nemohl dohodnouti.

»Prosím vás, pane řediteli,« slyšíme se všech stran — »pro Boha vás prosím, proč jste vynechali to nejlepší? Kam se vám poděla ta basbonbardonistka? Paní Marie Ryšavá byla v této roli tak skvostná, že na její výkon do dnešního dne s vděčností vzpomínáme. To vám bylo v divadle haló, že nemohlo se pro smích ani hráti. My jsme se tolik těšili — a vy nám to nejrozkošnější vynecháte!«

Budil zapomněl úžasem na jídlo.

»Co to, prosím vás, povídáte?« — ptal se užasle — »o jaké basbonbardonistce to mluvíte?«

Ale, pane řediteli,« durdili se interpellanti — ještě si z nás ke všemu dělejte dobrý den! Vynechali jste celou partii. Víte přece — bodejť bysle vy nevěděl — že v operetě vítají Serenissima, že ho vítají muzikanti a že jim schází basbonbardon. Poněvadž ho nemohli sehnat, zaskočila za něho žena, která to odtroubí. To je přece švanda lak znamenitá, že není hned lak druhé na světě.«

Teď ovšem Budil pochopil, oč se jedná. Spráskl ruce a dal se do srdečného smíchu. »Nu ovšem,« zvolal »teď chápu vaše zklamání — vy jste si přáli německou legraci »Tolo« a já myslel, že si přejete, abych vám zahrál francouzskou operetu »Talo — Toto«. Promiňte laskavě — lakových věcí na stanicích, jako je vaše měslo, nehraji — a přiznávám se upřímně, že bych si ani netroufal předložili vám lakové mizerné krmivo. Měl jsem o vašem vkusu lepší ponětí!«

Konečně i z těchto nepatrností a z lakovýchto malicherných nedorozumění kuly se proti Budilovi šípy, které fáma roznášela světem a všelijakými jizlivostmi a pomluvami je kalila. Nejsvědomitější ředitel měl pověst libovolného a frivolního upravovatele kusů, nejkorrektnější a nejpoclivější muž byl vyhlašován za kata, jenž herce zbůhdarma trápí, zbytečnými zkouškami moří a karabáčem do divadla honí. Všechny tyto naivní legendy rozvanuly se jako pýří pampelišek. Budil sláhl se do soukromí a řadu let o něm nikdo nic neslyšel. Dožil, dočkal se slavné satisfakce jako dramatický umělec, dožil se spravedlivého ocenění jako ředitel, administrátor i jako režisér. Dnes už se mluví o řediteli Vendelínovi Budilovi jinak — dnes se vyslovuje jméno jeho s velikou úctou. Tolik je jisto — v historii divadelní je dnes už jméno Budilovo zaznamenáno na čestném místě — patří mu plná úcta jako divadelnímu řediteli i jako dramatickému umělci, jemuž dnes patří primát —!—

* *

MIRANDOLINA. (Vlašsky napsal Carlo Goldoni, přel. Jaroslav Vrchlický, režisér Kar. Mušek.) K »Figarově svatbě« tvořila »Mirandolino« příbuzný pendant. Je ovšem v přední řadě zásluhou vzácného hosta, paní Olgy Vladimirovny Gzovské, že k vlašské veselohře připoután zvýšený zájem. Celé představení mělo slavnostní ráz — nutno uznati, že i režie p. Karla Mušk a i výkony našeho činoherního souboru znamenitou měrou přispěly k tomu, že představení »Mirandoliny« mělo skvělý, vskutku nezapomenutelný průběh. Několik našich šlo poprvé do ohně. Pan Evžen Wiesner na př. dlouho čekal na vhodnou příležitost, aby mohl svoje nadání plně rozvinouti. Hrál markýza přiživníka, jenž má velmi choulostivé poslání — má zachovali svoje šlechtické dekorum, ale nouze ho nutí, aby konal leccos, co není ani v kavalírských, ani v občanských kruzích, když ne nepřípustné, rozhodně však nikterak slušné a čestného muže důstojné.Pan Wiesner velmi šťastně řešil tuto dvojí tvářnost svého hrdiny a měl okamžiky, kdy dokonce nás svým nenuceným a vrozeným humorem rozesmál. Pan Karel Želenský hraje kavalíra, proslaveného svým nepřátelstvím k ženám. Rozumí se samo sebou, že před Mirandolinou neslavně kapituloval. Toto zlrácení pevné půdy pod nohama pan Želenský výborně naznačoval, a poněvadž laková kapitulace má vždycky komickou příchuť, je zásluha p. Želenského o to větší, že nám fiasko svého hrdiny podal s rozkošnou dávkou humoru. Pan Mařějovský je představitelem bohatého panáčka, jenž myslí, že se penězi všechno na světě získá, tedy především přízeň ženy. Jadrnost výkonu pana Mařějovského, jeho sebevědomí, jeho hlaholivý orgán, v těchto situacích neobyčejně přilehavý, vše působilo velmi sympaticky a dodávalo scénám přirozeného půvabu. Také pan Focht měl příležitost jako zamilovaný domestik předepsaným, to jest zdrženlivým způsobem dáti na jevo svůj zápal pro Mirandolinu, což provedl velmi sympatickou hrou. Ve veselohře vystupují dvě herečky, které obsazeny byly slečnami Jarmilou Kronbauerovou a Hermou Kratinovou. Mám za to, že sebe větší pochvala referentova neznamená tolik, jako něžná pozornost velké a slavné jejich kolegyně, která je v uznání za jejich účast na »Mirandolině« vyznamenala lichotivou a jistě významnou pozorností — poctila je totiž krásnými kyticemi!

»Mirandolina« paní Olgy Vladimirovny Gzovské znamená vrcholnou metu jejího uměleckého tvoření, jejího úspěchu hereckého, jejího půvabu osobního. Uchvátilou Norou, rozechvěla a napjala do krajnosti zvědavost svou Salome, byla přepůvabnou v roli Cherubína — ale svou Mirandolinou nadchla do takové míry, že není už většího úspěchu ani myslitelno, ani dosažitelno. Myslili jsme, že po předloňské slávě není už ani gradace možná. Paní Gzovská

byla pozornosti obecenstva a hlavně symfonickou chválou kritiky nadmíru příjemně překvapena, a je faktum, že všechny role prohloubila a že jejich účin sesílila znamenitě odpozorovanými detaily. Mirandolinu hrála více než slokrát, umí ji nazpaměť jako ořečenáš — a přece jenom v Praze na Národním divadle hrále ji s takovým zanícením, s takovou vervou, s takovou uměleckou pietou, jakoby ji hrála poprvé. Je jednosvorný úsudek, že Mirandolina znamená její nejskvělejší výkon, že je to umělecky tak vytříbený kousek, že opravdu lilujeme všech těch, kdož o vzácný požitek tento přišli! K.

DIVADLO V ŠÁRCE zase bylo vzkříšeno a prokázalo svou velikou životní sílu. Národní divadlo by se bylo asi solva odhodlalo k novému pokusu na vděčné, ale nejisté místě půdě. Není to žádným tajemstvím, jak se stalo, že Národní divadlo v Šárce hrálo. Představení bylo pořádáno ve prospěch pensijních fondů Spolku českých žurnalistů, a Národní divadlo jenom z tohoto důvodu dalo se pohnouti k této exkursi mimo pražskou periferii. Veřejnosti nebude asi dosti jasno toto stanovisko Národního divadla. Kdo byl v neděli v Šárce a kdo viděl představení a do opravdy se pokochal a osvěžil zdařilou a humorem kypící hrou, pozastaví se nad touto zdráhavostí přední naší scény, a není vyloučeno, že leckdo si ji bude nesprávně vykládat. Divadlo v Šárce je krásná, je nádherná věc, ale nesmírně drahá. Pět tisíc korun obnášely útraty s pořízením jevišlě a všeho toho, co s divadlem souvisí. To znamená, že risiko tohoto podniku je ohromné — tím povážlivější, ježto počasí ne a ne se ustálit. Je v dobré paměti ještě, jak to dopadlo se Šubrtovým »Janem Výravou«. Byl zahájen za dešlě a hrál a dohrál se za lijavce. O mnoho větší štěstí neměla Shakespearova veselohra »Večer tříkrálový«. Půldruhé hodiny před zahájením představení dalo se do drobného, ale důkladného a neústupného dešlě. Tisíce a tisíce lidí se buď vrátilo nebo cesty vůbec nenasloupilo.

Jako plnomocník sanačního výboru Spolku českých žurnalistů měl jsem příležitost nahlédnouti do zákulisí podniku. Nikdo poměry nemá o poměrách, s nimiž je každé představení spojeno. Pravda, je radost pracovat ve volném vzduchu, v nádherné přírodě, v krásné romantické krajině, byl jsem svědkem všech zkoušek, viděl jsem jarý zápal, ba možno říci, nadšenou obětavost všech účastníků, a proto tím bolestněji mně bylo, když jsem přijel po sobotním lijavci na šáreckou scénu, a viděl ty spousty, jež tu živel za malou chvíli způsobil. Bylo nám jako hospodáři, jenž vyjde se po krupobití podívati do polí. Všechna práce, všechny přípravy byly rázem zmařeny, smeteny s povrchu. Ještě štěstí, že dravý živel nezničil nádherné vavřínové stromky, jež byly vypůjčeny a za které poručitelství ručilo! Píši svoje dojmy tak, jak jsem je zažil. Viděl jsem nadlidské úsilí chéfa činohry Národního divadla Jaroslava Kvapila, pozoroval jsem několik dní temperamentní práci chéfa výpravy Karla Šlapfera — a hořko mi bylo, když jsem viděl všechno takřka ve zříceninách. Ale nikdo nezmalomyslněl, všichni se pustili s vervou do nového díla, na němž pracováno ještě ve chvíli, když už diváci plnili divadlo. V neděli přišla pohroma nová — o půldruhé dalo se do dešlě a pršelo celou hodinu! A přece se hrálo a přece přišlo do Šárky skorem pět tisíc návštěvníků.

To je pádný důkaz, jak velkým sympatiím těší se divadlo v Šárce. Představení Shakespearovy veselohry »Večer tříkrálový« bylo tak dokonalé, bylo sehráno tak vzorně a s tak nenuceným humorem, že možno je prohlásili za nejzdařilejší výkon činohry Národního divadla. Dílo bylo pilně nastudováno a mělo bouřlivý, mělo rozkošný úspěch. Nikdo, kdo nebyl přítomen, nedovede si učinit pojmu o náladě obecenstva! Sama paní Olga Vladimírovna Gzovská byla tak nadšena, byla hrou tak uchvácena, že gratulovala chéfu činohry Jaroslavu Kvapilovi k úspěchu a vyslovila přání, že by ráda v Šárce účinkovala! Humor zrovna podpalující dominoval o tomto představení — byli to zejména pp. Hurt, Hašler, Boleška, Schlaghamr a Wiesner, kteří mají o rozmarnou náladu v hledišti největší zásluhu. Šotka veselohry hrála pí. Zdenka Rydlová, která svým nenuceným smíchem rozesmála celé divadlo. Viola a Šebastián byli v rukou paní Leopoldy Doslalové a Eduarda Tesaře, kteréžto obsazení se velice zamlouvalo. Paní Růžena Naskova těšila se očividně velikým sympatiím hledišlě. Zásluhu o památný úspěch mají i všichni ostatní — zejména p. Rudolf Deyl, Florentin Steinsberg, Karel Kolár, Foch, Váňa a p. Václav Zinl, jemuž připadl těžký a zodpovědný úkol, scénu jako inspicient řídili. Podařilo se mu to měrou znamenitou. Slušno se zmínili i o damách, jež ochotně převzaly úkol družek hraběnky Olivie — jsou to sl. Liběna Osterčilová a Jarmila a Emma Kronbauerovy. Další osudy divadla v Šárce jsou ještě dnes nejasny — ale doufejme, že smilují se nad ním především nebesa — a vše bude najednou jinak vypadat. Tolik je jisto, že se bude »Večer tříkrálový« v neděli 21. června opakovat. JUDr. R. J. K.

BOLESLAVSKÉ STROMY. (Nekrolog). Zapomnělo se už skoro na plamenný protest Mršlikův, jejž vyjádřil dvěma slovy: »b e s t i a t r i u m f a n s«. Šlape se jí na paty v Praze se střídavým úspěchem, ale za to na venkově je ve svém herostratském řádění skoro bez kontroly a bez brzdy. Kácejí se staré stromy v městech, dědinách i v polích, odstraňují se památné sloupy a staré sochy, bourají se stará stavení, olupují se chatrče i zámky, radnice i chrámy o starožitný nábytek i obrazy vzácné ceny, agenti zaplavili české království a řádí zde bezohledněji a osudněji, než Švédové!

Rozpoutala se u nás příšerná vřava. Lidé nemají o nic jiného zájem, než o křiklavé aféry. Nikdy se netisklo tolik časopisů, nikdy se jich nevalily takové spousty z Prahy všemi směry, jako dnes. Všechno ostatní uslupuje do pozadí — především, bohužel, česká kniha a české umění. V Praze se pořádají pozoruhodné výstavy, poučné, originální přednášky — jenom nepatrný kroužek nadšenců věnuje kulturním těmto podnikům pozornost.

Žijeme v úžasném, nezdravém, chorobném ovzduší. Propadli jsme všichni jednomu a témuž osudu — čteme, správně řečeno, hltáme ranní, zejména však večerní vydání časopisů, všechno ostatní spí — na všechno ostatní se zapomíná — jenom novinářským sensacím, biografům, restauracím a kavárnám se znamenitě daří. Padly na naše nivy žravé mšice. Bylo by marno a bláhovo, polírati je. Příroda si vždy sama pomůže od těchto Vandalů. Zrovna tak tomu je s pohromou, která se na nás přivalila. Sama se uzdraví! Proto skoro divně vypadá, věnuje-li časopis pozornost — s t r o m ů m! Pro takové lapálie nemá dnes nikdo porozumění. Upoutal v »Jizeranu« mou pozornost článek spisovatele F e r d i n a n d a S t r e j č k a, pietního životopisce S v a t o p l u k a Č e c h a, jenž důkladně si posvítil na boleslavskou bestiam triumfantem. Píšeť s bolestí vzpomíná bývalého stromového bohatství v tomto městě a zaznamenává velké ztráty, jež utrpělo v nedávné minulosti. V Ml. Boleslavi vraždí stromy napořád. Město, j e ž s e p r o s l a v i l o s v o u p ř e d l o ň s k o u v ý s t a v o u, m ě s t o, j e ž č i n í n á r o k n a p r e d i k á t n e j p o k r o č i l e j š í h o m ě s t a — Ml. B o l e s l a v — o c i l á s e n a l a v i c i o b ž a l o v a n ý c h j a k o n i č i t e l k a s t r o m ů!« Projdi,« žaluje Ferdinand Strejček — »Zahradní ulicí a vzpomeň si, jak ještě přede dvěma lety skláněly se krásné stromy přes ohradu zahrady, která tu zbývala jediná z doby někdejšího zeleného bohatství této ulice. A podobnou změnu poznal bys v ulici M a l t u š o v ě, i stromy před bývalou hospodářskou školou zmizely. Nepřečkaly dlouho druhy své před vojenskou nemocnicí a kaštany v nádherné aleji v ulicích H u s o v ě a R i e g r o v ě. A ty lípy na bývalém výstavišti! Jejich dnové už jsou sečteni. Bude tam prý betonová nádržka na vodu a vodotrysk se sochami Jara, Léta, Podzimu a Zimy. Což na tom, že to Jaro a Léto budou plakat a Podzim a Zima hodně se smát. Jsou to věštitelé zkázy, zdolání přírody — a lady budou mezi svými! A kácejí se stromy i v nejbližším okolí města o všechno pryč. Krásná topolová alej k Debři, ostrov Rožďalovský, periferie Štěpánky, ba i Choboty, pokud náležejí městu, pozbyly již úplně nebo z větší části poetických svých pamětníků počtivější doby starší«. »Milé Vy stromy,« končí F. Strejček svůj nekrolog — »jimž tolik lásky a obdivu věnovali naši básníci a spisovatelé, jako Kollár, Němcová, Čech, Jirásek a jiní a jiní, loučím se s Vámi, neboť Osud zavál mne do města, které osvojuje si tak rádo atribut města z písničky, jež složena dragouny podle německé písně — je mi smutno, milé stromy, když se tak s Vámi loučím, skoro k pláči!«

CYRILL MERHOUT: ZDEŇKA HAVLÍČKOVÁ. Dcery národa »trnitá cesta« nazval autor svůj spis, ve který shrnul všecky dochované zprávy a paměti na život a utrpení jediného dítěte Karla Havlíčka, malou Zdeňku. Osud Zdeňky Havlíčkové je příznačný pro české poměry a pro českou povahu. Prvotní nadšení pro dítě národního mučedníka změnilo se v zlobu, ba skoro v nenávistivé opovržení, když dívka, poznavši dosud jen ohled cizích rodin, zatoužila po srdci, které by tlouklo v souzvuku s mladým srdcem jejím. Z pokusů, obhájit čest Zdeňky Havlíčkové, je práce Merhoutova nejsouslavnější. Vyčerpává dostupné prameny a líčí průběh neveselého života Zdeňčina věčně, nalézajíc přes to dosti vřelých slov hlubokého citu a porozumění pro její utrpení. Účel svého spisu vyjadřuje autor závěrečnou větou předmluvy: »Po čtyřiceti letech od její smrti tyto řádky, podepřené dokázatelnými důvody, prohlašují k českému národu, že příkoří, způsobovaná Zdeňce i její památce, od roku 1867, byla křivá a nespravedlivá!« Spis Merhoutův je toliko vnějším projevem usmíření českého lidu se Zdeňkou Havlíčkovou, je kyticí bílých růží, položených na zapomenutý její hrob. Ozdoben pěknými reprodukcemi, vyšel nákladem J. R. Vilímka.

ROČNÍK XII. Toto číslo vydáno dne 19. června 1914. ČÍSLO 34.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MARIE MATOUŠKOVÁ:

VE VLAKU.

Zlaté lány pšenky, žita,
vše se na obzoru kmitá;
louky, lesy, třpytná řeka,
všechno chvátá do daleka.

Pole máku, jeteliny,
zvonky, svlačce, kopřeliny,
topolů, bříz řada dlouhá
letí, letí, jak má louha.

Vísky bílé, smutná města,
k chudé škole dlouhá cesta,
strážný domek plný dětí . . .
a dva čápi kolem letí. —

Zastavil vlak. Hrstka lidu
v rancích nese z dálky bídu.
Vracejí se z Ameriky . . .
Umřou doma . . . Bohu díky! . . .

A co já si vezu domů? —
Starou bolest, novou k tomu.
A co doma? . . . Hroby . . . hroby . . .
mroucí ohlas zašlé doby! —

Vlak se hnul . . . a skřípá, hvízdá . . .
Do prázdného chvátám hnízda.
Jen ten drahý kraj mne láká
jako zbloudilého pláka. —

Na rozcestí boží muka,
vedle sloup a na něm ruka.
Tu se cestá k nám už loučí!
Chví se srdce, vlhnou oči.

V daleku vše mizí, mizí . . .
už to nejsou cesty cizí;
už mi domov z blízka kyne! . . .
Zašlo slunce . . . Vše je jiné!

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

Pokračování.

Mně nepotřebuje nikdo nic povídat, domyslím si to sám. Sedí na mně jako na nějakém čeledínovi, ale já se nedám týrat. Jak přijde starý pán, dám výpověď, ale povím mu také co vím. Pro těch několik měsíců, co zde ještě budu, mohla byste mně zde ještě nechat.«

»Nemohu, věřte mi, že nemohu,« vzpírala se mrzutě. »Pan Kozák na poručení starého pána chce zvýšit výnos pivovaru a musím se o to trochu starat.«

»Jen se starejte,« usmál se záhadně, »až to pana Kozáka omrzí, budete míti po starostech.«

»A co tak podivně mluvíte a takové narážky děláte?«, rozkřikla se podrážděně. »Snad si nemyslíte, že jsem se do něčeho zapletla.«

»To ne, to mi odpusťte, řekl-li jsem něco takového. Vás za takovou nepovažuji, ale jeho ano, jemu je to podobné a dejte si před ním dobrý pozor. Kdo mohl tak klidně člověka zabíti, jen aby se zmocnil nevěsty a odstranil nebezpečného soka, ten se nebude rozpakovat udělat jiné věci. Nu, jaká pomoc, půjdu za adjunktem do hospody. Aspoň mě to odtud brzy vyžene.«

Napil se zlostně a solva bylo po večeři, zaplatil svůj dluh, kusé poděkoval a odcházel. Pan starý byl po jeho odchodu mrzut a díval se

neklidně po ženě, jež zamyšleně seděla u nějaké knížky. Zvykl si na starého přítele, těšíval se na večerní pohovoření a scházela mu obvyklá zábava.

»Já proň dojdu, nechceš?«, nabídl se po chvíli.

»Nikam nechoď, já mu sloužila a já budu o věci rozhodovat. A dej si pozor na jazyk a nemluv takového nic, jako on tlachal.«

»Měl ve mnohém pravdu, cítím to v těle, že brzy začne nějaká mela mezi námi. Bylo by lépe, kdybych se v čas poohlédl po nějakém jiném místě.«

»Blázníš?«, křikla uleknutě. »Co ti zde schází? Myslíš, že bys měl někde jinde takové rajské časy? Nemáš-li rozumu, mám ho já a opovaž se bez mého vědomí něco udělati.«

Zablýskala naň očima a pan starý pousmáv se sklopil hlavu. Pravda, se ženou nebylo žertů a lépe nechali ji dělati, co sama chce. Zle mu zde není a chce-li žena všechny starosti vzíti na sebe, s pánem Bohem! Jen když on má pokoj. Ale Kozákovi se vyhne, aby nějak neprohloupil a nepřidělal si domácích mrzutostí.

Kozák byl nyní denním hostem v pivovaře a on i paní stará byli jako vyměnění. Kozák stal se také doma veselejší a bodřejší, poklepal Haně na rameno, zažertoval, pozeptal se, neslýská-li se jí, a dosti hovorně vykládal, jak přece překonal největší obtíže a doufá, že přece uvede všechno do pořádku.

»Podceňoval jsem vás, ženy,« povídal jednou v růžové náladě, »domníval jsem se, že nejste schopny žádné práce a energie, ale mýlil jsem se. Ku př. naše sládková strčí svého muže do kapsy, jaký má rozhled a jak obchodu rozumí. Jakmile přijde tatínek, udělám mu návrh a doufám, že získáme na dvacet nových hostinců. To znamená, že bude aspoň o padesát várek ročně více a že výnos stoupne aspoň o dva tisíce zlatých.«

»Máš pravdu, někdy je žena schopna mnohem úsilovnější práce než muž,« souhlasila s ním Hana všecka potěšena, že tak hezky s ní hovoří a není už tak neveselý, jako býval. »Vezmi mě jednou s sebou do pivovaru.«

»Velmi rád, ale připrav se, že se budeš nudit. To se jedná o samý nákup chmele a ječmene, o státní daně, o rozšíření sklepů, o jednání s prohnanými hostinskými. Nu a co dělá tvůj drůbežník?«

Hana potěšena otázkou líčila svá hejna žlutých kuřat a kachňat, likajících perliček a krůt, nabízela se mu, že ráno vše ukáže. Ku podivu souhlasil a když ho do drůbežníku zavedla, jevil zájem o několikastový zástup štěbetající mládeže opeřenců. Ale pochvíli prohlásil, že musí za svou povinností a chvatně odcházel.

Když konečně Valena s rodinou na své letní sídlo přijel, měl v prvých dnech starostí dost. Hana ho dosti potěšila, třeba že paní Valenová měla starost, jak špatně vypadá. Ale ona sama byla spokojená, nenaříkala a stále horovala o svém muži, jak je pilný a jak se o všecko stará.

»Co to má se správcem?,« ptal se Valena. »Správce na mě čekal a dává výpověď. Jak jsem pochylil, nepohodl se s Kozákem a nerad bych ho ztratil. Je poctivý, zná dvory a mohu se naň spolehnouti.«

»To snad někdy Ludvík, když byl přepracován, nebyl naň dost vlídný, ale teď se změnil, je veselý a jistě na tvou žádost se se správcem dohodne.«

Stalo se, jak předvídala. Jakby Kozáka zlý rozmar opustil, ochotně s tchánem souhlasil, aby správce zůstal a sám se nabídl, že se správcem promluví a ho ukonejší.

»On je jako všichni staří mládenci podivín a má své koníčky,« vykládal tchánovi, »mně popuzoval, že nic z toho, co jsem řekl nebo chtěl zkusili, neuznal a jen si podle své hlavy všechno dělal. Teď mu rozumím a přesvědčil jsem se, že u hospodářství nejde převrat tak náhle. Posečkám trochu, až nabydu lepšího přehledu a potom teprve se vší důvěrou se dám do práce. Prozatím jsem se věnoval výhradně pivovaru a to bude tvrdý oříšek. Nechtěl bys se mnou zajíti do pivovaru? Nerad bych upadl v podezření, že mé návrhy jsou nepraktické a na místě samém se vše lépe objasní.«

»Proč ne, půjdu s tebou. Máš snad v úmyslu navrhnouti propuštění sládkovo?«

»Dokonce ne!«, zvolal starostlivě. »To je znamenitá síla, naše pivo má zvučnou pověst, ale žádá se od sládka víc, než může zastati.«

»To snad ne. Má do roka jenom osmdesát várek a zbývá mu tedy času dost.«

»Ovšem, on si také nenaříká na přelížení, ale považ, že nemůže stejně dobře vařit pivo a zároveň o obchod se starat. Sám nemá obchodní povahu a ke svému překvapení jsem se přesvědčil, že obchodní část pivovaru vede nezištně jeho paní. Všecka čest její práci, ale je to žena, od které se tolik žádat nemůže, jako od samostatné síly. Vedle toho jsem se přesvědčil, že bychom zvýšili výnos, kdybychom vložili do obchodu nějaký kapitál. Předběžným usuzováním přišli jsme k tomu náhledu, že by se dalo získati na dvacet hostinců, kdyby se jim poskytla záloha. Čekal jsem na tvůj příchod, abys se rozhodl. Schváliš-li mé návrhy, dám se hned do práce. Paní stará zná celé okolí a doufám, že bychom do podzimka svou výrobu zdvojnásobili.«

»Taková věc se musí zrale uvážiti,« povídal pan Valena opatrně, nedůvěřuje horování zeťovu, jehož nezkušenost dobře znal.

»Ovšem, proto jsem se neopovážil bez tvého vědomí naprosto nic dělati. Chceš-li, můžeme jíti do pivovaru hned.«

»Dnes nemám na to času, ale zítra odpoledne půjdu. Jak se drží adjunkt?«

»Nu, není to skvělé, ale také ne nejhorší. Hana si ho oblíbila, že jí radí v jejím drůbežníku a proto leckdy zamhouřím oko.«

»Povídala mi o svém zaměstnání a jsem na její kůří dvůr zvědav. Pojďme se tam podívat.«

Napadl u drůbežníku celou rodinu, kterou Hana přivolala. Všecka radosti zářila a Valena byl také Haniným sporlem zaujat. Kozák byl sice netrpěliv, ale neprojevil své mrzutosti a horlivě chválil Hanino potěšení. Viděl, že jsou všichni klidní a jaksi spokojeni a v duchu počítal, kdy asi život v zámku vrátí se do starých kolejí. Na večer zaskočil do pivovaru, aby ohlásil zítřejší tchánovu návštěvu a staviv se ve dvoře, vyhledal správce. Správce byl tvrdší, než se domníval a z počátku nechtěl o nějakém ústupu ani slyšeti. Krev v Kozákovi vřela, byl blízek výbuchu, ale jakoby se bál správce si znepřátelili, opakoval tak dlouho své pokusy a mluvil tak přátelsky smířlivě, až na konec přece správce povolil a výpověď odvolal.

Tohle ti jednou vrátím, slibował mu v duchu Kozák, když odcházel ze dvora, aby se převlékl a šel se ženou do zámku k večeři. Teď nutno se přemoci a obě oči zamhouřiti, aby někdo ze msty neprozradil jeho tajemství. Žil v poslední době jako v opojení. Vášeň, kterou ve sládkové probudil, vzplanula vysokými plameny a zažehovala nejen ji, ale také jeho omamným vzrušením. Co z počátku bylo pouze nízkou náruživostí, na jedné straně vyvolanou sobeckostí a na druhé vypočítavostí, to se nyní změnilo v hlubokou rozkoš a slepou touhu po vydráždění opojného požitku. Někdy se Kozák až lekl divoké náruživosti téhle silné ženy, která nenasytně žádala důkazy jeho lásky a byla ochotna slepě hověti všem jeho přáním. Musil ji chlácholit a krotit, aby zachovala opatrnost, kterou považovala za zbytečnou. Pochopila nebezpečenství a naučila se na venek přetvářce, které před tím neznala.

Proto také, když přišel Valena s Kozákem do pivovaru, byla tak uctivě vlídná a tak prostě jen svým domácím povinnostem oddána, že ani nejlepší znalec by byl nemohl něco postřehnouti. Na Kozáka mluvila se stejnou uctivostí jako na Valenu a se vší horlivostí jala se rozkládati knihy a líčiti své náhledy o rozkvětu pivovaru.

Valena jako obchodník nepřijímal všechny její námitky, ale uznal, že v jejích slovech je mnoho pravdy. Také souhlasil, aby některé hostince byly získány a dal Kozákovi plnou moc, aby s nimi vyjednával.

»Sám sobě nedůvěřuji, paní sládková musí mi při tom pomoci, protože nedovedu s lidmi hovořiti, jak toho dovede ona. Snad budete tak laskava a pomůžete mi.«

»Mileráda, bude to také moje radost, když pivovar ponese slušný zisk.«

»Škoda, že nejste na místě svého muže,« prohodil Valena, jemuž se energická žena líbila, vesele.

»Bylo by to chyba, protože bych jistě vařila špatné pivo,« zasmála se.

»To je možné,« přisvědčil. »Nu, důvěřuji vám a jsem ochoten učiniti, čeho bude třeba. Na místo účetního vypíšu konkurs, ale než přijde a se zapracuje, poradíte mému zeti.«

Zajisté, doufám, že budu moci miloslpánovi podati brzy příznivou zprávu.«

Jakoby chtěla svou horlivost skutkem dokázati, začala hned vyjednávati, ovšem vždy žádajíc, aby byl kozák jako zástupce velkostatku přítomen. Někteří hostinští přišli sami do pivovaru, ale k jiným jela v průvodu Kozákově. Pivovarští koně byli hbití a starý kočár sládkův dosti často hrčel po silnici, vracejc se vždy v noci zpět. Výjížďky trvaly dlouho, protože, jak Kozák doma široce vykládal, jsou venkovští lidé velice nedůvěřiví a musí se s nimi trpělivě jednati, než odloží svou neústupnost a své rozmary. Že často zajede s paní starou až do města, že kočí musí čekati někde na silnici, mezi tím, co oni předstírajíce chůzi do některé vesnice chodí lesy, toho ovšem nikdo nelušil.

Měsíc za měsícem plynul a v Rochlově byl mír a spokojenost. Hana oživla, zrůžověla a cítila se šťastnou. Bylo by jí bývalo milejší, kdyby byl nyní muž více u ní, kdyby byl zanechal trochu svých starostí. Prosívala ho o to, ale on velice srdečně jí vykládal, jak ho nutí cit vděčnosti, aby zadarmo nejedl chléb tchánův a jak teprve potom si popřeje pohodlí, až vše ke spokojenosti rodičů uspořádá.

»Máš nyní zámek, zajdi si tam a pobav se,« domlouval jí přátelsky. »Matinka tě má ráda, Kamile samotné je smutno a tvoje malá domácnost poskytne ti také rozptýlení. Život přináší starosti a kdo je bezstarostně živ, neví, jaké kouzlo ztrácí.«

Usmívala se naň radostně a nedolehala. Bohudíky, muž je na dobré cestě, nesklamala se v něm ona, a nesklamal se v něm otec. Bude z něho rozšafný a svědomitý muž a po čase, až se ještě více sblíží, a až budou míti vlastní hnízdo, nastane spokojený život. Ludvík je teď hezký a milý, oči se mu lesknou a přestal nevrle se utrhovati a svými rozmary ji týrati. Dobře bude živa, nic se už nad minulostí netrápí.

Léto uteklo jako sen a přicházel podzim. Byl slunný a teplý a Valenovi prodlužovali svůj pobyt v Rochlově. Hana byla zdráva a opálena a pobíhala celé dny venku. Její drůbež dospívala a byla na to hrdá, že mohla zásobovati rodiče různými pochoutkami. Adjunkt Palas zřídka kdy nyní přicházel a když ho přece volávala, jakoby se ho ostýchala. Jeho oči tak nějak podivně, jakoby smutně se na upíraly a v jeho počlivém obličeji jakoby zvláštní, skrytě pohnutí se zračilo. Měla ho ráda jako dobrého známého a rozpovídala-li se, žvatlala s ním jako s přítelem, který rozumí jejímu nitru a chápe její myšlenky. Viděla na něm, jakou má radost, byla-li k němu vlídná, ale že se neodvázal byli tak přátelsky důvěrný, jak by jí bylo milé.

»Netrápí vás něco?«, ptala se ho jednou, když opět zaraženě stál a jen svým pohledem jakoby mluvil.

»Nikoli, nic mě netrápí,« odpověděl zaraziv se.

»Přece vás něco skličuje,« dolehala laskavě. »Máte takové smutné oči a z vašich očí vím, že něco vás tíží. Mohla bych vám snad poradit nebo pomoci?«

»Jsem spokojen a to, co mě tíží, nedá se vyléčiti,« odpověděl prudce.

»Snad jste se zamiloval,«, zažertovala v náhlém rozmaru.

Zapálil se, sklopil oči a veliké rozpaky se ukázaly na jeho tváři.

»Vidíte, uhodla jsem. Netrapte se proto a kdybyste snad si přál, požádala bych otce, aby vám dovolil se oženiti.«

»Ne, děkuji, to není to, nebudu se ženiti,« řekl chvatně. »To je něco jiného a neračte před panem otcem o něčem se zmiňovati.«

»Proč mi upřímně neodpovíte? Zapíráte, ale já vám nevěřím.«

Cítila zvláštní rozkoš tak rozmarně ho popoškádliti a hovořic o jeho lásce, jakby na své mládí a na své růžové sny vzpomínala. Palas byl takový mladý, kvetoucí muž a zvědavě toužila poznati tu, která si dobyla srdce mladého muže. Je jistě šťastna ta, kterou miluje a chvěje se touhou, aby ho mohla zlíbati a objímati, jako ona kdysi toužila líbati a objímati buď Ludvíka, nebo Blažeje. Adjunkt byl víc podoben Blažeji a proto snad probouzel v ní takové myšlenky.

»Nemám, co bych mohl říci,« odpovídal po chvíli zasmušile.

»Vidíte, nevěřím vám. Máte jistě cosi, co byste mohl říci, ale nechcete.«

»Ano, nesmím nic říci. Ráčíte ještě něco poroučeti?«

»Nic jiného, než abyste po druhé byl upřímnější,« řekla vesele a se zájmem pozorovala jeho postavu, když se vzdaloval. Dobře postřehla, jak se mu ruka chvěla, když, líbaje její ruku, dotkl se jejích prstů. Prožívá první horečku lásky a ta doba je nejrozkošnější, myslila si zamyšleně. Škoda, že u ní vše tak nepříjemně vyznělo a že nikdy nepocítila ono vzrušení, které si představovala ve svých dívčích snech. Hodný hoch je to a přála by mu, aby byl šťasten, Jen která je to ta šťastná? Snad dokonce je k němu nevlídná a neoceňuje jeho citů.

S jakýmsi zájmem počala nenápadně pátrati, kam adjunkt dochází a o koho se zajímá. Ke svému překvapení se dovídala, že adjunkt žije úplně samotářsky, že ve volných chvílích sedí ve svém pokojíku u knih a s nikým se nestýká. Ani do hostinců, ani na zábavy nechodí, nemá korrespondence leč se svými příbuznými a žádné děvče nemohlo se chlubiti, že by si ho někdy všiml. Platil za velmi vážného a pořádného a vytýkali mu, že je na svá léta příliš usedlý a jakoby hrdý.

Líbilo se jí, že si dává na sobě záležeti a že třeba mlád je takový čestný a ušlechtilý. Jen to stále jí hlavou se honilo, co to jeho srdce skličuje. Hrozně ráda by mu byla pomohla a stala se jeho ochrankyní. Bylo by ji těšilo, kdyby se byl usmál a kdyby jeho dobré oči jednou se vesele rozjasnily.

Netušila, že je to ona, která zvrátila jeho klid a pobouřila jeho mír. Netušila, že její představa lkví mu před očima jako obraz svělice a že se svíjí marnou touhou, aby ji mohl jednou políbiti, aby mohl jednou dokořán své srdce otevříti a říci jí, jak nekonečně si jí zamiloval. Nevolána přišla láska; tisíckrát si řekl, že je to šílené, že si počíná jako nerozumný a politování hodný zpozdilec, a přece lásku ze svého srdce nevyrval. Když škádlila ho, koho má rád, na rtech mu hořelo vyznání, chtěl křiknouti, že její představa provází ho jako stín a že zemře beznadějností, proložení, kam do propasti se vrhá, ale jeho ústa musela býti němá a jeho bolest neměla léku. Vyhýbal se jí a jsa volán šel rozechvěn, dodávaje si odvahy, aby zmužile překonal své niterné utrpení.

Až když byl svědkem zrady Kozákovy, jako ušlknul vzepjal se k ochraně Hany. Sice bylo mu nápadno vřelé přátelství mezi Kozákem a pivovarem, ale nikdy nepomyslil, co by se za tímto přátelstvím mohlo skrývati. Znal paní sládkovou a její všední duše nebyla dle jeho soudu schopna nějaké intriky. Kozák asi potají pije, pomyslil si na vysvětlenou, a nechtěje choditi do hostinců, chodí píti do pivovaru, kde takového hosta rádi uvítají. Že by však tento na venek korektní, pánovitý a svou hlavu vysoko nosící muž byl schopen podlé zrady, to mu přece nenapadlo.

Bylo to za nedělního odpoledne, když se zatoulal ven do odkvétající přírody. Přál si býti se svými myšlenkami sám, toužil po klidu a les ho vábil svým tichem tajemným ševelem, jenž jakby odpovídal jeho duševní náladě. V polích bylo ticho a prázdno a země oddychovala posledními záchvěvy svých sil, které zvolna ochabovaly a po odpočinku toužily.

S hlavou mírně nachýlenou přešel po mezích k lesu a vešed do lesního stínu, sejmul klobouk a rozhlédl se. Příjemná lesní vůně ho ovanula a jakby šelest korun ho vítal známým pozdravem. Šel bez cíle ku předu, vyhýbaje se cestám a jeho myslí táhly se představy té, jež se ho kouzlem své něhy dotekla. Zdálo se mu, že její světlý přízrak pohybuje se před ním v sladkém rozloužení, šel za tímto přízrakem, který mu připravoval aspoň okamžiky tiché rozkoše.

Šel skoro hodinu a docházel na opáčný konec lesa, když náhle ho ze snění vyrušilo hrčení kol. Zvedl hlavu a spatřil, že po nedaleké lesní cestě jede kočár. Podívav se lépe, poznal kočího z pivovaru a zastavil se. Ráno viděl vyjížděti kočár z Rochlové a seděli v něm Kozák s paní starou. Ach, jedou zase vyjednávat s některým hostinským, který si pohodlně zaplatí dluhy a až panstvo o několik set připraví, vrátí se ke starému dodavateli, potěšen myšlénkou, že napálil rochlovského majitele. Paní

starou ani pana Kozáka zlrála bolel nebude, ale pan Valena zase bude mrzutě prohlížet bilanci a stěžovat si, že výnos statku klesá.

Náhle však přerušil dosavadní chod svých myšlenek. Jede-li povoz, budou také ti, kteří povozem jeli, nedaleko. Snad jdou za povozem pěšky, aby užili procházky lesním tichem. Nepřál si s nimi se selkati a proto rychle zabočil dále do vysokého lesa směrem k hustému lafoví, kde nebude ze silnice pozorován. Bystře přiblížil se k lafoví. Mech tlumil jeho kroky a rachot kočáru tratil se v dálce. Znal lesy a proto zamířil mladým lesem na levo, aby došel na průsek, kterým hodlal dostihnouti východu z lesa.

Sotva se přiblížil na několik kroků od průseku, stanul jako ohromen a bezděčně ucouvnul. Po průseku šel Kozák s paní starou. Jeho udivený zrak okamžitě postřehl situaci. Maje ruku kolem pasu ohnivé krasavice otočenou, tiskl ji Kozák k sobě a ona pokládajíc hlavu na jeho rameno, měla druhou ruku vloženou v jeho volnou dlaň. Jen proto, že se cítili naprosto bezpečni a že ve svém zanícení neměli pro nic jiného smyslu, neposlřehli Palasa, jenž opatrně couval do pozadí, kryje se za šlíhlá těla smrků, při čemž jeho oči nemohly se odtrhnouti od výjevu, který se mu naskytal.

Teď se zastavili a objali se a příval polibků následoval. A zase popošli jako v opojení, beze slov lokajíce vášnivé přilnutí svých rozhořených tváří. Už se domníval, že vyjdou do vysokého lesa, aby pospíšili za povozem, když následovalo cosi, co vehnalo Palasovi oheň studu do tváře. Už nečekal. Ohromná vlna zahanbení ho zachvátila a nedbaje, bude-li snad viděn, téměř úprkem vyběhl z lafoví a vysokým lesem klusal ven k zevní stěně lesa. Byl udýchán, byl jako omámen a teprve venku ve volné přírodě se zastavil a lehce oddychuje lišil svůj zrychlený tep a sbíral své myšlenky.

Poznal strašlivé tajemství Haniny tragedie života, o které ubohá neměla ani potuchy. Mezi tím, co ona s prostou důvěřivostí věnovala své city svému muži a těšila se, že jí nastává naděje lepšího života a porozumění od muže, kterému se nezištně odevzdala, hýří on za jejími zády a šlape nohama svou i její čest. A jak frivolně byla ta komedie hrána, jak odvážně použili ti dva šlechetnosti Valenovy a důvěřivosti mladé paní! Obchod jim byl zástěrou a cílem byla divoká láska, kterou na odiv světem nosili, spoléhajíce se, že nikdo nepronikne jejich tajemstvím. Chvěl se jakýmsi rozčilením, bylo mu, jako by on se stal jejich spoluvinníkem. Šel poli bez cíle a před jeho očima jako fantastický přelud poletovaly dvě postavy.

Unaven zastavil se konečně uprostřed cizí krajiny a svrašliv čelo, přemýšlel. Žíravá nenávist proti Kozákovi jím zalomcovala. Nebyl si ani vědom, že to byla žárlivost, jež ho vydráždila, že to byl bílý zjev Hanin, jenž v něm volal, aby se jí ujal, aby nedovolil její čest takhle snižovat a takhle ji v blátě zahanbovat. Jen tolik věděl, že se musí pomstíl, že se musí Hany ujmout, že musí udělat přítrž dalšímu hýření a podlostem, které ohrožovaly dobré jméno majitelů velkostatku.

A jakmile tenhle úmysl v něm uzrál, už neměl stání. Otočil se a lesní cestou, po které hodinu před tím jel pivovarský kočár, vracel se spěšně k Rochlové. Teď už mu bylo lhostejno, napadne-li je, poznají-li, že on je sledoval. Kozák, kterého nenáviděl, připadal mu jako lupič, kterého konečně při činu dopadl a jehož řádění udělá přítrž. Paní stará byla mu při všem vedlejší osobností, třeba že ji pohrdal a třeba že si nyní vysvětloval, proč správce ze strany vypověděla a proč v poslední době chodila neobvykle vkusně oblečena a jaksi hrdě na ostatní stare známé shlížející. S tou ať si spraví všechno sládek sám, ale Kozák se musí zodpovídat těm, kteří mu tolik prokázali a které on hanebně zradil.

Udýchán dorazil do Rochlové a jda kolem pivovaru, viděl jak kočí tlačí prázdný kočár do kůlny. Už jsou tedy doma z výletu, pomyslil si se zlostným zadostiučiněním. Nu dobrá, ten už často jezdit nebudou. Vzkypělo v něm znovu všechno jeho rozhořčení a šel pevně k zámku. Vrátného poslal k panu Valenovi se žádostí, aby mu věnoval okamžik k soukromé rozmluvě. Za chvíli se vracel vrátný a pokynul mu, aby šel do pánovy kanceláře, jež byla v přízemí.

Pokračování.

MARYŠA B. ŠÁRECKÁ:

EXCELSIOR.

R. H.

Nad hory pevné,
nad temné lesy,
nad výše domů,
nad hlavy stromů,
nad věže pyšné
vzlétni, má duše!

Miň svět svůj malý,
osudu dráhu,
banální život,
jehož jsi dcerou.

Rozlet se směle,
jako blesk náhlý,
jak hvězda lřpyf se,
neboj se dálky,
prostorů kosmu,
ni vzteku živlů,
zákonů bohů.

Dále jen výše,
stále let směle
dál v nové jitro,
dál v nové žití.

Vyšiň se k slunci,
jež žárem svádí,
přibliž se k němu,
oslň se jasem,
opij se výší!

I když tě zžehne,
jako kdys zžehlo
Ikara křídlo, —
krásně je zhynoul,
jen když se chtělo
vysoko, v dálku!

I když s ním splyneš
v podstatu jednu,
krásně je splynout
s Velikým, Silným,
vesmírem zářit
jako část všeho,
co život dává,
součástkou býti
nových zas světů,
nové zas slávy!

R J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Když přišla domů, nalezla tam psaní od Vendelína Budila, ředitele plzeňského divadla. »Paní Olilie Sklenářová-Malá, žena i umělkyně, které se kořím a kterou ctím, jako žádnou druhou ženu na světě, doporučila mně Vás, vážená slečno, takovým vřelým způsobem, že jsem na Vás velice zvědav a že se na Vás upřímně těším. Nabízím Vám svoje pohostinství — skromné, ale pravé a upřímné. Přivezte si laskavě kostým a paruky. Požádejte o ně v Národním divadle — jsou znamenitě odstínovány. Zesnulá umělkyně paní Hana Kvapilová si je sama komponovala, a není možno, abyste sehnala paruky lepší.«

Dopis Budilův měl za následek, že jela do Plzně sama. Maminka tomu dlouho nechtěla rozuměl, ale přesvědčila ji, že by bylo docela zbytečné, aby ji dělala v Plzni gardedámu. Rozhodoval při tom v přední řadě zájem úsporný. Maminka by ji sice byla ráda viděla jako »Pampelišku« — ale finanční ohledy nabyly vrchu. Jela tedy na pohostinskou hru jako samostatná žena! Hrud' se jí dmula pýchou, když se loučila s rodiči. Musila vyposlechnouti spoustu pokynů a mravných naučení — ale to už ji nepřivedlo z rovnováhy. Sama jela do světa, poprvé jede do velkého, neznámého města! Cesta ji uběhla jako krátký výlet. Na nádraží bylo živo a rušno. Byla překvapena, jak velkoměstský ráz má toto krajinské město. Popadla svůj cestovní kufr a plna zvědavosti vystoupila na perron.

V tom zaslechla za sebou svoje jméno!

Ohlédne se a spatří před sebou vysokého muže, v němž na první pohled poznala herce.

»Jsem Vendelín Budil,« promluvil neznámý ja-

drným, zdravým, srdečným orgánem. Poznal jsem vás okamžitě. Vítám vás do Plzně.«

»Vy jste mi, pane řediteli,« vyhrkla, »přišel naproti? Toho bych se byla ani ve snu nenadála.«

»Však jsem se velice divil, že jste mi nepsala. Nevadí — byl bych vám šel naproti ke všem vlakům. Jste pod ochranou paní Sklenářové-Malé, a to mi ukládá povinnost, kterou konám ze srdce rád. Moje žena by byla šla ráda také — ale není v nejlepší kůži, a proto jsem jí radil, aby zůstala doma.«

Ředitel vzal jí kufr z ruky.

»Ale, pane řediteli,« bránila se celá uzardělá, »vy mi přece nebudete konat takové úsluhy?«

»Tak — to by bylo pěkné,« odporoval Budil — »co by si o mne lidé pomyslili, že jsem dopustil, aby princezna Pampeliška dělala sama sobě komornou?«

Šli spolu pěšky. Ředitel kráčel vedle ní jako prostý občan. Lidé ho pozdravovali a zvědavě se ohlíželi, s kým to jde. Neodvážila se mu nabídnouti, že snad by mohli jeti povozem. Dívala se na jeho athletickou postavu, povšimla si, jak veliké úctě se v občanstvu těší, a hrozně se styděla za to, že jí nese kufr.

Budil se za chvíli rozhovořil. Vypravoval jí, jaké bude obsazení Kvapilovy pohádky. Bude prý míti v Honzovi dobrého partnera v panu Miloši Novém, jemuž role tato výborně svědčí.

Poslouchala ho se zaníceném a kochala se ve zvuku jeho sympatického, hlaholivého orgánu. Tolik krásného i tolik divného slyšela o něm. Někteří ho vychvalovali do nebes, jiní ho haněli a odsuzovali. Jako ve snách pamatovala jeho vystoupení na Národním divadle. Paní Sklenářová-Malá dala jí svazeček výstřižků z novin: »Přečti si, co bylo psáno o Budilovi«, — řekla. »Bylo mu už hodně přes padesát, když se s ním spravedlnost vyrovnala. Neznáš ho osobně, slyšela jsi zajisté o něm více nepravd než pravd, a proto si to pozorně přečti, abys věděla, ke komu jedeš a koho poznáš. Je to velký umělec, je to rytíř, je to čistý člověk. To mohu říci na svoje dobré svědomí — není v našem hereckém stavu člověka nad Budila! Není v něm nic malicherného, nic ulízaného — naopak, s počátku učiní na tebe dojem člověka nevlídného a drsného. Neumí licholit, nedovede poklonkovat, naopak, každému poví pravdu do očí, ať je mu to příjemné nebo nepříjemné. To mu také velice škodilo — kdyby byl dovedl býti pochlebníkem, byl by si docela jinak stál umělecky i hmotně. Do dnešní doby se zkrátka a dobře nehodí — divadelní ředitel musí býti především diplomatem. Není ani pyšný, není ani domýšlivý — je přísný, je poctivý, je někdy až bezohledně upřímný, je až neopatrně pravdomluvný, a to nejsou vlastnosti pro divadelního ředitele!

Do Prahy přišel jako vyhnanec, jako muž zkrachovaný — jako divadelní ředitel přišel do finanční tísně, jako dramatický umělec nebyl vlastně ani znám. Vědělo se sice o něm, že hraje divadlo, že hraje náruživě rád, že hraje všechno možné, a byla o něm pověst, že je routinovaný sice, ale prostřední herec. Když o něm proskočila zpráva, že vystoupí na Národním divadle, budilo to smích a divadlu se to velice zazlívalo. Samo Národní divadlo bylo hodně dlouho na rozpacích, má-li vyhověti vřelé jeho touze, aby mu dopřálo aspoň jednu pohostinskou hru. Bylo zapotřebí velkých přímluv a důtklivých apelů, než mu bylo vyhověno. »To bude zase jednou v Národním divadle osuda,« říkalo se po Praze před Budilovou pohostinskou hrou. Mám za to, že naši přední herci dobře věděli, jak hrozně, jak neslýchaně se Budilovi křivdí. To ti povídám, abys věděla, co všechno je na světě možné.

A teď si představ len velkolepý obrat! Budil hrál a vyhrál to na celé čáře. Jeho úspěch byl pamětihodný. Ukázalo se, že není nad Budila většího herce. K takovému herci, k takovému řediteli-umělci tě posílám! Tolik let sám ze sebe čerpal, tolik let se musel prolloukat a ubíjel v prostředí škodlivém a pro talent záhubném — a přece jenom jeho umění neulrpělo na své mohutnosti, na své ryzosti! Pro celý svůj život, pro celou svou uměleckou budoucnost získáš krásnou vzpomínku.«

Teď kráčela vedle něho a tolik se styděla za to, že jí prokazuje takovou úslužnost, umělce nedůstojnou. Sám jakoby to shledával docela přirozeným. Známí ho zastavovali, se všech stran na něho kynuli — a on nebyl nikterak v

rozpacích nad tím, že se vlče s lakovým objemným zavazadlem.

Cesta nebyla k[illegible]ala hodně dlouho. Jak si oddechla, když ředitel zvolal: »už jsme doma!« Vsloupila do prostého, jednoduchého příbytku. Všude čisto jako před svátky — všechno jednoduc[illegible] chudičké, ale útulné a rozlomilé. Přijali ji jako svou dceru, jako svoje dítě. Zavedli ji do malého pokojíka, uspořádaného a čistotně upraveného a vlídně ji vyzvali, aby si udělala pohodlíčko a aby si počínala u nich jako doma. Budil se omluvil, že zaskočí na okamžik do divadla, že se však vrátí za malou půlhodinku a že společně povečeří.

Byla srdečností, nenucenou, přirozenou jejich vlídností velice mile překvapena. Nemohla pochopiti, jak k tomu všemu přijde, co je vlastně pohnutkou všech těchto pozorností k bytosti, které neznali, kterou dnes poprvé viděli a ke které neměli pražádných vztahů a závazků. Nemohla se přece domnívati, že by tohle vše konali proto, že je dramatickou adeptkou. Až se začervenala, když se přistihla při této myšlence. Paní ředitelová přišla ji navštívit a jednala s ní jako se vzácnou příbuznou, která mimo nadání vpadla do jejich domácnosti. Kam se podívala, oč jenom zavadila, ze všeho poznala, že na ni čekali a že se připravovali na její příchod. Byla tím nesmírně zaražena a bylo jí z toho až úzko.

»Nevím, milostivá paní,« omlouvala se nesměle a zajíkavě, »jak si mám vaši laskavost vysvětliti. Mám velikou obavu, abych příliš nenadužívala vaší ochoty, vašeho pohostinství, jemuž ukládám svou přílomnost velikou oběť.«

»Nemluvte o tom — co děláme, konáme rádi . . . byli jsme oba, já i Vendelín, na vás nesmírně zvědavi« — řekla paní Budilová a vřele ji políbila na čelo. — »Paní Sklenářová-Malá vás má asi velice ráda, že ano? Bože, vy se tváříte, jakobyste o tom nevěděla a jakobych vám povídala něco nového, něco neuvěřitelného! Ano, ano, má vás ráda, jako matka svou dceru — tak se mně zdá, že se tentokráte slavná učitelka zamilovala do své žačky. Ani neuvěříte, jaký to tu vyvolalo rozruch! Vpadla jste do Plzně jako meteor. Nikdo vás nezná ani podle jména, ani jako herečku — a najednou vysloupíte v takové krásné roli! Vendelín známe je svojí nepřístupností. Proto tím více překvapila jeho ochota a rychlost, s jakou dal na pořad vaši pohostinskou hru. Nikomu ani muk — a najednou jste byla ohlášena v novinách. To ovšem velice dráždilo a znepokojilo. Aby naposledy se nám nechtěla ta pražská velřeckyně v Plzni usadit!

Maryna poslouchala se živým zájmem bytostí podrobností, o nichž ovšem neměla ani potuchy.

»To víte,« pokračovala paní ředitelová, »že jste vzbudila mnoho žárlivosti i mnoho strachu. Plzeň má svoje miláčky, má svoje protěžované herečky. Vendelín byl zasypáván otázkami, co znamená vaše pohostinská hra a nezamýšlí-li vás angažovati. A už se začalo proti vám brojit a protektoři se ohražovali proti zkracování a odstavování svých chráněnek.«

»A to je znamenité,« zvolala Maryna, a oči jí při tom jen jen hořely radostí, že zvířila svým příchodem tolik prachu.

»Je,« — souhlasila paní ředitelová — »sama jsem se tomu ze srdce zasmála. Těšila jsem se na tu chvíli, až vám to budu vypravovat. Litovala jsem velice, že jste mi neposlala svoji podobizny. To bylo nějakých otázek, jak vypadáte, jste-li hezká, jakou máte postavu, jaký máte hlas, kdo je vaším protektorem a kdo vás vlastně do té Plzně doporučil. To se neplette, jaký to vyvolalo úžas, ba mohu říci, zděšení, když jsem s nadšením líčila vaši krásu, vaši štěpilou postavu a vychvalovala váš jasný, zvučný, jako stříbro čistý orgán. Bylo to vskutku k popukání. Vendelín neřekl s počátku nikomu, že za vámi stojí paní Sklenářová-Malá a když na něho naléhali, aby pověděl, jaké má s vámi plány, pokrčil jenom ramenoma. To znamenalo přilévání oleje do ohně. Povídaly se o vaší protekci celé legendy — bizarní přímo a neuvěřitelné. Ten vypravoval, že vás protěžuje sám pan starosta, jiný tvrdil, že je vaším přímluvčím pan intendant, jedna dáma dokonce vás zasnoubila s vynikajícím zdejším doktorem.«

Pokračování.

ALFRÉD HUMANUS:

BÁSNĚ V PRÓSE.

SMRT.

Já klidně pohlížel jsem v její tvář, snad klidněji než díval jsem se v Život, a ani jediný sval v tváři mé se nezachvěl, ni tah jediný se nezkřivil. —

Já zvědavě a klidně na ni zíral, když po dva celé dlouhé dny a ještě delší noc rvala zbytek plic mému Příteli. —

U jeho lože seděl jsem a ruka moje chladila žhavé, krásné čelo Přítele.

A Smrt, jejíž parfum uklidní tak znamenitě nervy rozbouřené Životem, upřela na mne tmavý, přehluboký zrak, jenž tolik toho praví a nepraví nic! —

Dva dny a dlouhou noc jsme na se zírali, až druhé noci mi těžká víčka padla na oči a hlava níže klesla....

Tu neviděl jsem více Přítele, ni Smrt, jak rve mu zbytek plic; sen vidinu mne dal tak podivnou:

Mně zdálo se, že vše — co kolem hýbnou silou dýše, tokem ohromným, jenž sluje Život, valí se a sbíhá u vysoké strmé skály, přes kterou nikdo ještě nepohlédl. Ve skále černým, velkým otvorem tok, Život, mizí, padá do prohlubně, ve kteréž vládne nezbádaná Tma a jež je Smrtí nazvána. U skály a prohlubně na útesu hotém, filosofii, já stojím, pohlížím na tok, který zraku mému v propasti černé mizí a myslím, co as je tam dole v hlubině té. — Černo tmy však oko mé nepronikne, slyším jenom mocný hukot toku, kterak padá dolů, tříští se a mumlá. Vše pak splývá v silný, temný zvuk, jenž výsměšně řve vstříc padajícímu proudu; řve výsměšně jen jedno slovo klaté:

— Nirvána! Nirvána! Nirvána! . . . . . .

Tu myšlenka — spásná snad — mne jala — Což není to s tokem tím, žitím, jako s řekou podzemní, která zmizí náhle s povrchu zemského a proleče námi nezbádanou temnotou a hloubí, na povrch se zase vynořuje v jiném kraji za jiného jména? —

Nevyvěrá Život z hlubin a propastí bezměrných, z nezbádaných temnot, které Smrtí lidé nazvali, opět na povrch, by na světle co nový proud se zase k strmé skále a propasti černé valil? — — — — — — — — — — — — — —

Když slunko jásavého jitra mne probudilo ze sna těžkých myšlenek, tu — Přítel můj již odešel i Smrt — — — a přede mnou byl jen Život — Život!! — —

ROZHOVOR.

— Mám rád Zimu, pravil obchodník uhlím, prodá se hodně paliva. —

— Mám rád Léto, neboť tu se hodně pije, řekl hostinský. —

— Mám ráda Jaro a Podzim, to jest saisona mých klobouků, podotkla modistka.

— Miluji celý Rok: Jaro, Léto, Podzim i Zimu, vzdychl básník. Nedají mně sice mimo krásu ničeho, ale to mně stačí. —

HRDINA NAŠÍ DOBY.

Jde slepě žitím se rtem skřiveným v sarkastický úsměv...

Předčasně vzkvetl, uzrál. — Má předsudek pevný, že Zítřek rovnati se bude Dnešku a nového mu nic nepřinese, neb pro něho je vše starým i stejným! — Není ničeho, čím by se nadchnul; není ničeho, co zvlnilo by duši a pěstě sevřelo a v ústa vložilo hořké prokletí. —

Vše jedno proň — vše stejné — i to, zda pravdou jeho myšlenky či lží!

Jde slepě žitím se rtem skřiveným — — — — — — — —

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Byla skorem půlnoc, když Šerý a Elena se octli před nádhernou fontánou di Trevi. Jeden z uměnímilovných papežů dal zbudovati tuto nádhernou kašnu s obrovským mramorovým bohem, se vzpínajícími se oři, tritony dujícími v mušle. Pod spřežením proudí a víří voda v nesčetných kaskádách. Světlo měsíce proměňovalo tryskající vodu v stříbrné proudy a hladinu v pohyblivou tříšť blýskavých šupin. Kouzlo noci činilo to čarovné divadlo ještě úchvatnějším.

Šerý zcela zapomněl, že po boku mu stojí krásná žena, jejíž kouzlo ho poutalo neodolatelnou silou. Teprve když se k němu přitiskla, pravil:

— Proč sem mne ještě nezavedl Trézard za noci?

— Tušil snad, že odhalení této krásy je vyhraženo mně. Sem půjdeme, až budeš poslední noc v Římě. Vezmeme pohár a vyprázdníme jej každý z polovice.

Při těchto slovech se upřeně zadívala na Šerého. Ale ten zapomněl, nebo neznal legendy, vížící se k této panenské fontáně a proto nechápal jejího pohledu. A dívala se vítězně na toho silného muže, jehož vznícené oči ji opojovaly.

Konečně se odpoutal od toho magického pohledu a Elena ho zúmyslně vedla spletí křivolakých ulic, až došli na Piazzu di Spagna, kde šplounala tichou nocí Berniniho Barcaccia, jakoby nevidilelní veslaři deptali rytmickými údery vesel pěnící se vodu.

Před nimi stoupaly vzhůru k Trinitá de' Monti Španělské schody, široké a oslnivě bílé, zaplavené modravým svitem luny. V tu chvíli bylo náměstí liduprázdné a Šerý zmámen vtiskl horoucí polibek na rty Eleniny.

— Budeš vždy jen moje?

— Vždy, vždy! Nepřestanu tě nikdy milovati, nikdy, i když ty zapomeneš!

Neodpověděl. Ranilo ji to. Čekala ubezpečování věčné lásky a on mlčel. Ale neprozradila se ani slovem, že ji znepokojil. Zůstala mlčenlivá, jakoby se bála, že by mohl uhodnouti její myšlenky.

Půlnoc již minula, měsíc stál vysoko v azuru. Kolem , v jasném kruhu jeho záře nesvítily hvězdy, pouze temněmodrý lem nebes byl jimi posel.

Stoupali vzhuru po širokém schodišti. Nahoře, před obeliskem, se na chvíli zastavili a zírali dolů na město. Leželo před nimi v svůdné kráse, kouzelné, plné vábných vzpomínek. Mohutná kopule Michelangelova trčela do azuru. Mezi domy se vinul zlatý pás Tibery, ohvězděný světly. A stoupal k nim ruch města, jež stále žilo. A Šerý si kouzlil jeho vidinu z dob imperatorů, kdy paláce zářily mramorem a štíhlé aleje sloupů lemovaly ulice.

Kráčeli podél kamenného zábradlí na Monte Pincio, kolem villy Medici, v jejíž zahradě se tměly cypřiše, terebinty a věčně zelené duby. A čím dále šli, tím více rostl exotický půvab toho čarovného místa, palmy rozkládaly své ohromné vějířovité listy a dole plály pestré barvy květů, To nebyla skutečnost, to byla báječná vidina z Tisíce a jedné noci.

— Vidíš tam vzadu temné pinie? To je villa Pamfili. A vedle ty štíhlé cypřiše obklopují villu Mellini. Ó, rci, je ve světě krásnější země nad mou vlast ?

Elena stála těsně vedle něho a žár z jejího rozkošného těla vnikal Šerému do krve. Zapomínal na vše. Byl opojen, nebyl téměř schopen přemýšleti. Jeho řečí byly pouze polibky. — — A Elena se k němu přivinula a objímajíce se, sestupovali dolů k Piazze del Popolo. Cestou usedli na jedné lavičce a tu vřhla se mu kolem šije vášnivá a prudká, dusíc ho polibky, jimž neodolal.

— Budeš mne stále milovati? lázala se, ač předem znala jeho odpověď. Byla vítězem. — Zapomněl, že v dáli pro něj bije jedno věrné srdce. Propadl úplně její moci. Nemohl věřiti, že i jiného by líbala tak, jako jej a šeptal, líska hlavu na vzedmutá ňadra:

— Miluji tě! Miluji jen tebe!

— — — —

Týden po návratu z Terni mu oznámila, že za několik dní odcestuje do lázní, není dosud rozhodnuta do kterých; protože loňského roku

byla na Lidu, pojede letos pravděpodobně do Rimini. Byla by ovšem mnohem raději v Benátkách, kde večery jsou tak lahodné a kouzlaplné pod Procuraziemi, kdy San Marco se zdvihá v šeru jako luzná kamenná pohádka a za jízdy gondolou září mramorové okrasy, jako běloskvé krajky.

— Proč tedy opět nenavštívíš tu věčně svěží kouzelnici?

— Bojím se zemříti, nyní když tě miluji a tvá láska je skorem jista, chci žíti. Čteš přece, že příšera cholery odpuzuje cizince od návštěvy lagunového města.

— Ah, proto! řekl Šerý. To by mne neodvrátilo od návštěvy Benátek. Jsem fatalistou. Nebojím se nákazy ani zde, ani jinde. Smrt mne zastihne tam, kde určeno.

— Proto tedy mi nemůžeš slíbit, že mne budeš stále milovati. Připouštíš, že můj obraz může záhy z tvého srdce vymizeti!

— Je-li tak určeno, jsou všechny sliby marné. A je-li psáno v mé knize života, již napsal nezměnitelný osud, že tě musím milovati, nepomůže žádný odpor. Klesnu ti k nohám přemožen.

— Nevěřím! Ty tak nerad se podrobuješ! Já naopak věřím, že různé, někdy zdánlivě nepatrné okolnosti určují život člověka. Ale zanechme filosofování o osudu a životě. Jsme příliš mladí a dychtiví, abychom přemýšleli o těchto věcech. Chci od tebe slyšeti něco jiného. — Půjdeš se mnou do Rimini?

— Já, s tebou? zvolal Šerý všecek udiven.

— Připadá ti to tak těžké, býti v mé blízkosti? pravila tónem pohněvané milenky.

— Nikoliv, víš zajisté, že jsem rád s tebou. Ale uvaž: okolí, tvůj manžel, Rotini, Trézard —

— Neuvažuji a neuznávám tvých námitek. — Z umělců nezůstane skorem nikdo v Římě, když žár léta se stává nesnesitelným. Není v tom nic divného, hledáš-li nové motivy pro svou tvorbu. Moře je u Rimini uchvacující. Na hebké výspě šplouhají vlny s pěnovými krajkami a moře chřestíc vrhá na písek tisíce malých škeblí a pavouků. Najdeš tam mnoho, co tě roznítí k práci, na niž se tak rád vymlouváš. A spatříš městečko, kde se zrodila Franceska! Rocca Malatestina, tvrdý chmurný hrad, odkud vyšla tak světlá bytost! Vidíš tedy, že ta cesta přinese jen užitek. Mně nechává mínění mého okolí tentokrát , můj moudrý manžel — jak sám víš — má více smyslu pro mramorové sochy a jiné antikvity a na Rotinim mi zcela nic nezáleží. Je ovšem možno, že tobě záleží na Trézardovi a že nechceš, aby ti mohl přímo říci, že já jsem příčinou tvého odjezdu —

— Vážím si Trézardova přátelství a dovolím mu, říci vše, co si myslí. Je však příliš svobodomyslný, aby mne přemlouval. Mimo to ví dobře, že se přemlouvati nedám a že provedu vždy to, co si umínim. A abys nemusela dlouho přemýšleti o mém váhání, slibuji ti, že pojedu do Rimini. Mám jeti dříve, či později?

— Myslím, že bude lépe, pojedeš-li dříve.

— Odjedu tedy pozítří!

Octli se opět před fontánou di Trevi. Pohled na ni nebyl tak čarovný, jako tehdy za noci, ale ovšem byl nicméně mohutný.

Elena vyňala z kabelky malý skládající se pohár, zavolala prvního hocha, jenž běžel kolem, vtiskla mu stříbrný peníz a poručila, aby nabral do poháru vody z fontány. Hoch rozradostněn nečekanou odměnou vyplnil bleskurychle její rozkaz a podal jí pohárek naplněný křišťálovou vodou. Pak s jásavým výsknutím odběhl.

Šerý zíral udiveně na její počínání. Ale již chýlila své svěží rty k okraji pohárku a napila se. Pak mu podala nádobku:

— Vyprázdni až do dna! pravila s úsměvem. Je tahodná a sladká jako víno!

Šerý učinil dle jejího přání. Vraceje jí pohárek, řekl:

— A nyní mi vysvětli, co to vše má znamenati. Počínáš si tak vážně, jako bys mi podávala kouzelný nápoj lásky, jenž má za účel upoutati milence.

— A nemýlíš se. Což neznáš legendu, jíž je obestřena tato fontána? Chtěla jsem tě sem zavésti za tvé poslední noci v Římě, ale protože mi odjíždíš nyní, nesmím váhati. Nuže, vypráví se, že kdo se na odchodu z Říma napije z Fontány, toho že víla, jež kdysi znaveným vojákům konsula Agrippy odhalila tento pramen, přivábí zpět. Pohleď, tam na průčelí vidíš relief, jak panenská bohyně napájí zemdlené . A já, jež tě miluji a jež se strachuji o tvou lásku, nedůvě-

řuji své moci a utíkám se o pomoc k ní. Nyní jsem klidna, lys můj a touha vždy tě povede do Říma, — ke mně!

— To je pověrčivost, odpovídající tvé povaze. Ale pravím ti: je-li určeno bychom se rozešli, nezabrání tomu ani víla, ani voda z fontány di Trevi!

Řekla mu jméno hotelu, v němž se měl zprvu ubytovali a odporučila mu, aby si našel byt v jedné z vil, jež jsou rozesety kolem lázní. Uposlechl její rady a dal si poslati zavazadla do hotelu.

Příštího dne odjížděl z Říma. Vyprovázela ho na nádraží všecka neklidna a rozechvěna vzpomínkou rozkoší příštích dnů. V šeru čekárny zlíbal její žhavé rty a pak se rozešli s vroucími slovy, jaká znají jen milenci, již jsou nuceni skrývali svou lásku.

Ve vlaku, když seděl sám a kouzlo tě ženy ho neopojovalo, činilo mu svědomí výčitky, že prchá od práce za požitkem a zapomíná tě, jež ve své vlasti vzpomíná, plna touhy a důvěry. Ale mládí plné dychtivosti po vzruchu a změně zapudilo všechny námitky. Byl spokojen se svou prací, prodal v Římě prostřednictvím Trézardovým několik obrazů tak výhodně, že mohl v lázních vystupovati směle a sebevědomě po několik měsíců.

I na Trézarda si vzpomněl za jízdy, jež vyvolávala neskrylejší vzpomínky.

— Mluvil s ním včera a zpravil ho o svém rozhodnutí. Nebyl nikterak překvapen, jen lehký úsměv se objevil na jeho rtech.

— Vím to již!

— Jak to můžeš věděti, když teprve včera jsem se rozhodl?

— Ale paní Elena se rozhodla již v Terni!

— I to víš?

— Více, než víš ty. Ale protože tvá slovanská povaha neustupně trvá na tom, aby promluvily vlastní oči a nedá se přesvědčiti jiným, pomlčím o všem. Alespoň bude rána prudčí a uzdravení dokonalejší. Jsem tvým přítelem a přísahám ti ve jménu umění, jež nám oběma plní duše: jakmile se dozvím o prostředku, jímž tě nezvratně přesvědčím, že paní Elena se nevzdává jen tobě — neříkám, že by pro tebe nebyla nejvíce zaujata — sdělím ti to. Ale slib mi, že nebudeš zoufati! Vzpomeň, že na tebe čeká ve vlasti bytost . . .

Nervosně ho přerušil slibem, že zachová klid, ač je pevně přesvědčen, že paní Eleně se křivdí.

— Poznal jsem ji lépe, než ty a všichni ostatní.

— Mio caro, ji neprobádal dosud nikdo. Je to bytost tak složitá a ve chvíli, kdy se domníváš, že čteš v její duši, objeví se ti zcela jiná a opět záhadná. Je to sfinx s horkou krví a chtivými ústy. Ach, kdybych mohl tajemství té ženy vlesati do kamene!

Znělo to jako zoufalý beznadějný výkřik a Šerý byl znovu utvrzen v domněnce, že přítel ji buď miloval, nebo trpí neopětovanou láskou k paní Eleně. —

Když přijel do Rimini, byl již večer a na moři zářilo několik osamělých světel, jako bludné hvězdy. Dal se dovézti do svého hotelu a záhy usnul hlubokým a zdravým spánkem.

V Rimini byla již sezona v plném proudu, návštěva byla toho roku mnohem četnější, než v letech předcházejících. Příčinou toho byl přízrak cholery, vznášející se hrozebně nad Benátkami a Ludíž i Lidem, jehož hebké výspy asi osiřely. Elegantní svět, scházející se druhdy v městě na lagunách, rozptýlil se po ostatních lázních modré Adrie a velká část zavítala do Rimini, města, k němuž se poutalo jméno tuzné Francesky, jejíž rodný hrad se chmurně zdvihal na obvodu města.

Tam byla první cesta Šerého. Obelkával to sídlo již v dobách svého jinošství poetickým předivem snů.

Když vyšel z poslední ulice a Rocca Malatestiana se náhle před ním objevila tvrdá a chmurná, zachvělo se mu srdce neznámým a podivným pocitem. Ale čím blíže přicházel, tím více mizelo kouzlo, prchaly sny mladosti. Hrad byl nyní vojenským objektem a stráže stály kolem. Ačkoliv znal přísnost Italů žárlivě střežících vše, co se týče vojenství, neodolal a postavil se na stvol zříceného sloupu a četl nápis, vyrylý na mramorové desce. Ale nedočetl do konce. Ve chvíli byl u něho vojín s nasazeným bodlem a volal:

— Non si postare!

Nechtěje se poušlěti do dlouhého vysvětlování, odcházel Šerý s úsměvem a dal se cestou podél hradeb, v jejichž trhlinách kvetl čilimník.

Zde ledy, v té zachmuřené pevnosti zrodila se Franceska, nad jejímž osudem zaplakal i přísný Dante! Šerý si umínil, že si zaopatří dovolení malovati, aby přinesl do Čech obraz rodného hradu sličné mučenice lásky. A rázem rozkvétala v jeho duši vidina té, jež zemřela v Ravenně rukou svého choté.

Slunce hýřilo jasem, azurově modrá obloha se jásavě a lehce klenula nad tím chmurným zdivem. Šerý pocítil náhle slesk, vzpomněl na tu, jež v Čechách snila pouze o něm. A on zavítal do Rimini na přání jiné ženy, jež mu snad přece jen tlhala lásku. Což byla-li její žhavá touha po něm pouze vzníceným smyslným voláním?

Nespokojen a rozjitřen usedl v hotelu a napsal Eleně dopis plný chmurné nálady. Vyvolával vidinu nešťastné Francesky a tázal se, zda by ona neklnula, kdyby měla smrtí vykoupiti svou lásku. Stará nedůvěra rozlévala se hořkými proudy mezi slovy hřejícími něhou a oddaností. Volal ji do Rimini vášnivým hlasem toužícího milence. Psal slova, jež musela jí v krvi zažehnouti plamen touhy.

A touže poštou odesílal dopis té, jejíž obraz nemohla ani žena tak svůdná, jako byla Elena, vypudit z jeho srdce. Psal, že je poněkud přepracován a že se odebral do mořských lázní, kde ostatně nebude zcela zaháleti, neboť rušný život na pobřeží mu poskytne dosti vděčných námětů. Mimo to výhodně prodal několik svých obrazů, takže rozpočet jeho není touto cestou nijak ohrožen.

Přečetl znovu dopis a nebyl jím sám spokojen. Zněl tak chladně. Kam odletla slova, jež se dříve jásavě kupila v těch řádcích, načrtaných pevnou rukou? Proč pohasl jas, jenž dříve z nich zářil?

To byly otázky, na něž odpovídati znamenalo obviňovati se a rozmnožovali svou nespokojenost.

Nemohl říci, že přestal tu drahou duši milovati, ale přece neměl síly vzdáti se dobrovolně Eleny. Horšil se na sebe, vyčítal si, že je slabochem, ale tím naprosto nic nezměnil na svém stavu.

Črtal na kus papíru skizzu vidiny, jež se mu zrodila v duši při pohledu na rodný hrad Francesčin. To jej poněkud uklidnilo.

K večeru odebral se k moři. Přepychově zařízený Hôtel des bains zářil světly a hudba zněla do vlahého navečera. Usedl na terasse obrácené k moři, poručil si láhev chablis a se zájmem sledoval život na pobřeží. Daleko na modrém temném obzoru zářilo několik světel, a harmonický oddech moře vléval klid a mír do jeho rozbouřené hrudi. V parku procházeli se elegáni a krasavice zahánějící flirtem dlouhou chvíli. Na terasse se rozléhal hovor alespoň v pěti jazycích a Šerý k svému úžasu zcela zřetelně zachytil několik českých slov, ozývajících se od stolu, jenž byl vzdálen na čtyři kroky od jeho místa.

Zadíval se tam. Seděli tam pán statné zralé poslavy a dvě dámy, z nichž jedna byla zajisté ještě dívkou. Pouze jedné z nich viděl do tváře, byl to čistý slovanský typ s měkkým rysem kolem krásně řezaných rtů, s očima velkýma, zastíněnýma dlouhými sametovými brvami.

— Odkud asi jsou? zatanulo mu na mysli. Z Prahy, či snad nějaká česká rodina z většího italského města?

Nezatoužil dnes po jejich společnosti. Seznámí se s nimi ovšem, ale nebyl naladěn učiniti tak ihned. Prolože pán postřehl, že sleduje jejich rozmluvu, obrátil hlavu a zadíval se k moři, naslouchaje hudbě. Nějaká vášnivá arie z neznámé mu opery tryskala v houstnoucí šero. Byl to žhavý výkřik šílené touhy a vánek jej unášel nad moře tiše šplouchající. Tak volalo to v jeho nitru po ženě. Ne, ne, tak volalo to v něm pouze po Eleně. A zachvěl se při vzpomínce, že mine několik jen dní a ona zde bude seděti po jeho boku, krásná a svůdná, poutající k sobě veškeru pozornost.

Druhého dne si najal byt nedaleko moře, ve ville obklopené svěží zelení. Dal přenésti svá zavazadla a když mu došlo drahou jeho malířské náčiní, cítil se býti spokojenější.

S rozkoší, jíž si nikdy nedovedl představiti, hroužil se do slaných teplých vln moře a záhy úplně přivykl nezvyklému divadlu, jež ho zprvu činilo poněkud ostýchavým. — Krásné dámy, oděné rozkošnými toilettami, jež bylo téměř hříchem pomáčeti, procházely se po hebkém písku, obuty v pletené sandály, odhalujíce zrakům krásně formované nohy. Pobřeží se hemžilo postavami. Šerému neušlo, že mnohý ohnivý zrak na něm žádostivě spočinul, ale nemínil podlehnouti svodům nové ženy. Oddával se zplna rozkoši, jíž ho zaplavovalo šplounající moře.

Odpoledne si postavil svůj malířský stojan na nábřeží a s prudkým chtěním, cítě v sobě tvůrčí sílu, nahodil na plátno kus toho rušného života, jenž kypěl kolem. Obklopil ho zástup sličných žen — je přece známo, že v mořských lázních jsou jen krásné ženy, nebo alespoň krásná těla — a rozněcovaly jeho náladu sprýmovnými veselými poznámkami, dotýkajícími se někdy hranice lehké nevázanosti.

Spatřil také onu krásku, jíž se byl včera obdivoval na terasse, byla ve společnosti dívky, jejíž oči sršely živostí.

Kráska, s dlouhými sametovými brvami a měkkými rty, pravila:

— Olgo, postav se mu před stojan, možná, že se mu zalíbíš a zvěční tě!

Šerý se usmál nepozorovatelně, nechtěje dáti na jevo, že rozumí těm česky proneseným slovům, ale když dívka opravdu se postavila do popředí a pohlížela na něho rozpustilýma očima, řekl:

— Prosím tedy slečno, ale zachovejte ten šelmovský úsměv!

Překvapení bylo dokonalé. Obě dámy téměř ztrnuly úžasem.

Krasavice přistoupila blíže a pravila radostně:

— Musíte do naší společnosti! Jak je to hezké, že jsme zde našly krajana. Představování si ponecháme na večer. Přijďte večer na terassu hotelu, najdete nás tam.

— Přijdu rád milostivá —

Zarazil se. Pátral ve tvářích obou a snažil se najíti slopy podoby. Postřehla jeho pohled.

— — paní, dodala rozmarně. A více se již nedozvíte zde!

Kruh zvědavců chvílemi úžeji se lísnil kolem malíře, chvílemi zůstalo jen několik nejzvědavějších diváků. Obraz byl záhy vypracován a dívka byla unešena radostí, vidouc z množství pestrých postav jasně vynikati svou podobu, odrážející se od pozadí moře.

— Podívej se Aneżko, to je nádherné! Jaké mají modré vlny krásné pěnové krajky! Mladá žena přistoupila k obrazu a zadívala se na plátno s patrným zájmem.

Pak řekla:

— Dovolíte mistře, abychom se na váš obraz přišli podívati se svým choťem?

— Milerád milostivá, — ale představování si ponecháme na večer, dodal s úsměvem. Poroučel se dámám.

Doma ho čekal dopis Elenin. Psala, že za tři dny, tedy ve čtvrtek určitě přijede! — — — domnívám se ale, mio dolce, že bude lépe, nepřijdeš-li mi na nádraží vstříc, abychom hned z počátku nevzbudili pozornost. Také v následujících dnech nesmíme se prozradit svou láskou. Najdu již prostředek, abychom byli sami. Odporučuji ti, aby sis našel společnost, ku které se budu moci přidružiti. Úsudek lidí je mi sice lhostejný, ale nutno zachovati formu. Musí existovati zdání, že mne teprve dobýváš. Nemyslíš, že to bude rozkošné? Až někde v úkrytu prudce se obejmeme jako milenci, jichž lásce se staví v cestu překážky? Vzpomínám na Tebe stále. Za noci, než usnu, cítím Tvé polibky. A v mé krvi zpívá uno canto apassionalo . . . Vzpomínáš, vzpomínáš? Nemohu se dočekati chvíle, až se Ti vrhnu v náruč a zašeptám Bacio mi . . . Líbej mne . . .

Učiň tedy, jak Ti píši. Je to jen pro naši lásku. Tua Elena.

Neurčitý pocit znepokojení mu zvířil mysl. Nepozoroval nikdy, že by Elena byla zvlášť opatrná. Pro ni jako by nebylo okolí. Činila, co chtěla. Neohlížela se na nikoho. S planoucíma očima a rudými rty, s pažema rozevřenýma kráčela v před.

Ale uznával oprávněnost jejích slov a chtěl jí vyhověti. Má si vyhledati společnost — —.

Nevynikal zvláštní společenskou obratností, miloval úzké kroužky přátel.

Jeho zrak zaletěl k obrazu. A vzpomněl, že večer má přijíti na terassu hotelu.

Byl rád, že do této společnosti bude moci uvésti Elenu. Krajané si jistě o něm nebudou šeptati zlomyslně.

Mimoděk vzal obraz do rukou a pozorně se zadíval na dívku, jejíž podobu ve směsi postav určitěji zachytil. Postřehl, že to pučící tělo rozvije jednou v nádherný květ. Jak krásná měla paže! Teprve nyní na ni zíral jinýma očima, než když pracoval. Muž nabyl převahy nad umělcem, nyní, když ruka nedržela štětec.

Ale nebylo to volání touhy, jež rozšumí krev, rozbuší srdce. Pouze muž pozoroval, že v jeho blízkosti je krásná dívka, jejíž tělo se chvělo v tajemství zrání.

Po večeři kráčel k moři. Bylo klidné, jako předešlého dne. Šplounalo a rozlévalo vlny po hebké výspě. Zelenavá hladina na pobřeží přecházela na obzoru v sytou modř a na opálové nebi ostře se řezalo několik bílých a hnědých trojúhelníků — lodních plachet. K západu se chýlící slunce vrhalo na modrou a zelenou spoustu vod své rudé požáry a chvilemi některá plachta tak oslnivě zaplála, jako by hořela. Park kolem hotelu byl skoro prázdný, neboť většina hostí večeřela. S terassy zněla hudba.

Terassa kypěla ruchem. Našel si opět své místo, rozhlížeje se, nespatří-li ony dvě známé tváře. Nebyly dosud přítomny. Usedl a čekal, naslouchaje výborně sestavenému orchestru.

Vášnivé tóny Carmen ho znepokojovaly a probouzely v něm vzpomínky na Elenu, ohnivější ještě, než byla ona rozmarná dívka ze Sevilly. Toužilo to v něm zřetelně a sladce rozkošnický sen se mu nořil z hloubi duše a celým tělem projelo sladké zamrazení.

S očima přimhouřenýma snil.

U vchodu na terassu se objevil pán a dvě dámy. Šerý poznal své neznámé známé a povstal. Také dámy ho spatřily a starší zašeptala něco svému průvodci.

Šerý učinil několik kroků vstříc a chtěl se představit.

— Až u stolu, řekla s úsměvem, týmž vlídným úsměvem jako odpoledne.

Jejich stůl byl reservován. Než usedli, došlo konečně k představení se. Pán se jmenoval Černý, — navštívenka zněla: Eurico Cerny orefice, Bologna — mladá žena byla jeho choť a Olga byla její sestrou.

— Žena mi vyprávěla, za jakých okolností se s vámi místře seznámily. Odpustíte zajisté Olze její rozpustilost. Od té doby, co je v Italii, vyniká takovou živostí, jako by se byla zrodila ne v Čechách, ale zde.

— Mládí má svá práva, a slečna se nedopustila ničeho, co by zasluhovalo omluvy. Spíše se mi zdá, že bych já měl poděkovati.

— Za co? vpadla paní Černá.

— Za to, že se mi postavila před stojan. Obraz tím jen získal. Slečnin vysloveně slovanský typ kontrastuje úspěšně s románským.

Na tato slova se ovšem nedalo odpověděti, jak Olga zprvu chtěla, proto mlčela.

— Olze se Italky velmi líbí, podotkl Černý.

— Jen proto, že mají temperament. Mluví-li Italka, mluví celá její bytost: ústa, oči, ruce. Ten neklid mne zajímá. Jinak je zde málo krasavic. Ale v Sieně jsem viděla plavovlasou krásku, jaké rád maloval Tizian.

— A což muži? řekl Šerý.

— Jsou mnohem hezčí, než ženy, odpověděla klidně Olga

Paní Černá pravila zlomeným hlasem:

— Doufám ale, že se nezamiluješ do Itala a obdaříš jako vlastenka svým českým srdcem zase jen Čecha.

— Italové jsou vesměs vlastenci, což nelze říci o nás, řekla dívka.

Hovor se mění, jako plamen zavanulým větrem. Dívka překvapovala Šerého svými zralými úsudky a vědomostmi. Teprve po delší době se dozvěděl, že studuje filosofii, že byla nucena přerušiti studie a odebrali se na jih, aby se zotavila z přepracování.

Černý měl v Bologni velký klenotnický závod. Hlavně granátové zboží z Turnova a Světlé nad Sáz. doznávalo velkého odbytu. Italské venkovské krásky rády ovíjejí svá snědá hrdla granátovými šňůrami, jež rozesílají po jejich zlatové pleti červánkový lesk a

dámy s oblibou zdobí své účesy granátovými jehlicemi, jež se noří ze záplavy ebenových vlasů, jako rudé hvězdy z lemné noci. Český národní drahokam je pro svůj ohnivý lesk v Itálii velice oblíben.

Pak se přesunul hovor na umění. Černý, znající dokonale veškerá italská města, upozorňoval Šerého zvlášť na Sienu, tuto sličnou soupeřkyni pyšné Florencie. Paní Černé nevymizel dosud z duše čarovný pohled na Assisi, jež spalřila jednou z rána, dosud zahalené v lehké mlhy, táhnoucí se po úbočích Subasia.

— A kdybyste vstoupil na terassu domu svatého Damiána, čekal byste, že každé chvíle se musí objeviti serafínský svělec, aby žehnal rozkvetlým lilijím, bratru slunci, a volal k sobě laskavým hlasem švecholící ptáky!

— Hle, i v tomto století mohou vznikati legendy, pravil Šerý. Několik takových nadšených duší jako jste vy milostivá, a Fiorelli se objeví nedostatečnými, pravil malíř.

Znělo to jako pravda i žert.

— Usmíváte se legendám o svělci? Proč? Nevnímám je nábožensky. Pouze citově. Takový člověk, jakým byl Francesko, musel býti svělcem. Jeho dobrota konala zázraky, jeho prostota ho činila dítětem. A děti jsou moudřejší, než učenci. Zkuste to a dejte se do dispulace s takovým tříletým, čtyřletým mudrcem. Dá vám otázky, na něž neodpovíte.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

LAD. NOVÁK: V OHNI. Veselohra o 1 jednání. Režisér Florentin Steinsberg. Není o tom pochyby, že aparlní i bizarní Wildova Salome s paní O. V. Gzovskou v titulní roli nebyla nejpříznivějším sousedstvím pro veseloherní aktovku ze života čerpanou. Sousedství toto stalo se tím povážlivější, poněvadž Novákova premiéra následovala teprve po Salome. Kus i pohostinská hra, výkon do krajnosti napínavý a rozčilující, ne-li rozladňující, vyvolává v hledišti zvlášlní náladu. Divák i posluchač do opravdy si oddychne, když satrapa zvolá strašný, ale jistě pochopitelný rozsudek: »zabte tu ženu!«

To byl jeden moment pro premiéru nikterak slibný. Po aktovce udály se projevy, jež zasykly z nejhořejších paler divadla. Proti čemu, proti komu se to proteslovalo? Proti autorovi, proti kusu, proti hercům? V takových situacích se mnoho nepřemýšlí. Usoudilo se, že demonstrace byla namířena proti autorovi veselohry. Jsou však výklady jiné, podkladu hlubšího. Národní divadlo už dlouho neuvedlo nám hry od českého autora. Svatá pravda. Už minule, kdy jsme ovšem nemohli míti nejmenšího tušení o tomto protestu při premiéře, jsme na tento jistě povážlivý nedostatek poukázali. Slýská se nám upřímně po premiérových večerech a přáli bychom si ze srdce, aby krásná doba, kdy jsme takových večerů mívali do roka několik, se hodně brzo vrátila.

Má se za to, že protest nebyl namířen výslovně jenom proti Ladislavu Novákovi, byl prý spíše výronem nespokojenců, kteří tuto mezeru v repertoiru divadla, jež národ Sobě zbudoval, těžce nesou. Mluvilo asi takto: »Byl odmítnut Jiří Karásek ze Lvovic, byl odmítnut Viktor Dyk — snad bylo odmítnuto několik jiných. Přišel na řadu Novák se svou aktovkou, a poněvadž to je práce původní, byla příležitost ulevit rozhořčení a nespokojenosti těch, jejichž miláčky jsou právě autoři odmítnutí. Poněvadž pak je Ladislav Novák na divadelní ceduli častým hostem se svými pantomimami a teď ještě ke všemu dostal přednost jako autor veseloherní — řekl bych, že se tu hořkost vybila především na něm jako na autoru podle domnění nespokojenců na úkor jiných nepoměrně favorisovaném.

Facit všeho je, že při tom nepochodil dobře ani autor, ani jeho veselohra. Bylo dusné ovzduší před premiérou, pozornost byla rozptýlena, a na konec byla tu nálada ulevit svému zaujetí. Opona spadne, a je-li to závěrem večera, obecenstvo se zvedne se sedadel a pospíchá z hlediště. Nebylo tu tudíž ani tohoto obvyklého měřítka, podle kterého by se dalo posoudit, jaký

dojem aktovka zanechala. Do lakového chaosu přišel ledy Lad. Novák, autor známého populárního jména, zvyklý na úspěch i za hranicemi našeho království, na lichotivé projevy obecenstva i u kritiky. Na nešťěstí přihodilo se leccos i na scéně, co také přiložilo polínko na hraničku. A přece jenom aktovka bavila a byla vyslechnuta s očividným zájmem. Je vlastně jenom dialogem obratně vedeným. Je viděl, že má autor bohatou divadelní zkušenost. Jádro veselohry lze povědeli několika slovy. Bohatá a hezká slečinka určena je vůlí rodičů mladému muži, kterého nezná. Vrátila se z delšího pobytu v cizině a provede znamenitý kousek. Dověděla se, že její neznámý vyvolený učí se maloval u starého mistra, k němuž i ona kdysi docházela spíše z dlouhé chvíle, než z lásky k umění. Navštíví starého svého učitele a nastraží na svého vyvolného past, ve které se chytí — oba! Mladý pán nemá ovšem potuchy, s kým se to náhodou v ateliéru sešel, slečinka se baví, baví, ale při tom svou věc znamenitě hájí. Všechno se takové hezounké diplomatce daří, mladý pán chytá, chytá, v ohni otázek se tají, tají, až se stane, co je v životě i ve veselohře to nejpřirozenější a nejrozumitelnější — ohnivé objetí, vroucí vyznání lásky. Starý pán vstupuje do své dílny v okamžiku, kdy veselohernímu dialogu nasazena tato milostná koruna, a teprve on prozradí užaslému vítězi nad touto svéhlavičkou, že se zasnoubil — se svou vlastní nevěstou, před kterou měl hrozný strach.

To autorovi nikdo neupře — svou aktovkou obecenstvo výborně pobavil, a jsem přesvědčen, že při reprise bude dojem daleko jasnější a klidnější. Režisér p. Steinsberg aranžoval atelier sice po starosvětsku, ale velmi útulně a v duchu doby stylově. Veselohru sehráli p. Rudolf Deyl, pí. A. Sedláčková, sl. Pohorská a p. Hurt, jenž svou hrou připomínal mi velice živě historického malíře Karla Javůrka. K.

POHOSTINSKÁ HRA VENDELÍNA BUDILA — NA NÁRODNÍM DIVADLE. Byl nám zaslán přítelem listu z Plzně dopis, který doslovně uveřejňujeme: »Máj« vzpomněl si řadou článků na Vendelína Budila. Ani pověděli nedovedu, jakou radost jste způsobili nesčetným jeho přátelům a ctitelům! Mohu vám oznámiti radostnou novinu — ředitel Vendelín Budil vyvázl z dlouhé a úporné choroby a je dnes zdráv. Kolovaly již o panu řediteli povážlivé,skoro beznadějné zprávy. Už jsme všichni ztratili naději, že bychom ještě jednou viděli Vendelína Budila na jevišti. A najednou, k veliké naší radosti se všechno obrátilo ne k lepšímu, ale k nejlepšímu. Co byste tomu řekl, kdyby Budil si ještě jednou zahrál? Rádi, velice rádi, bychom ho ještě jednou viděli na scéně našeho divadla plzeňského — ale vítězství Budilovo nad úpornou chorobou bude korunováno velkou, památnou událostí, pohostinskou hrou na scéně Národního divadla! Vyjednává se totiž s panem Budilem, aby vystoupil na Národním divadle ve své nejslavnější roli, v »Králi Learu«, v němž měl v Plzni velkolepý úspěch. Mám za to, že byste měli pražské obecenstvo upozornili na tuto vzácnou uměleckou událost. Mohu vám oznámiti, že i Vinohradské divadlo projevilo vůči seniorů dramatických umělců velikou pozornost a vyslovilo přání, aby pan ředitel Vendelín Budil stanovil si role, ve kterých by si přál na scéně Městského divadla na Král. Vinohradech pohostinsku vystoupiti.

Ve článku o Vendelínu Budilovi citoval pan JUDr. R. Kronbauer, zanícený ctitel a přítel Budilův, člena činohry Národního divadla, pana Karla Želenského, že by pěšky si vyběhl do Plzně, kdyby ještě jednou bývalý jeho ředitel hrál. Bylo nám tím ze srdce promluveno — vy Pražáci uvidíte Budila v Praze, pravděpodobně na Národním divadle — a my Plzeňáci pojedeme za ním do Prahy! Dokud byl v Plzni, dokud zde hrál, nedovedli jsme ho oceniti. Teď teprve se nám po něm stýská a půjdeme za ním do Prahy, abychom ho viděli a slyšeli. Je to pro Budila druhá, plně zasloužená satisfakce.«

JUBILEJNÍ PROJEV. Po vyčerpání denního pořadu valné hromady Nakladatelského družstva Máje přihlásil se o slovo spisovatel pan JUDr. Josef Štolba, aby v delší řeči, provázené hlučným souhlasem shromážděného členstva, vzpomněl padesátých narozenin »jednoho z nejhorlivějších, nejčinnějších a nejzasloužilejších pracovníků Nakladatelského družstva Máje, našeho milého předsedy, redaktora a spisovatele pana JUDra. R. J. Kronbauera«. Pan řečník jménem valné hromady blahopřeje panu předsedovi a vyslovuje přání, aby pan jubilant v druhé své padesátce zachoval si železné své zdraví, svou obdivuhodnou energii, jakož i aby se dočkal ovoce veliké, záslužné své práce v Nakladatelském družstvu i ve všech těch

oborech a korporacích, v nichž působil a působí. Svou temperamentní řeč ukončil zvoláním: Ať žije předseda Nakladatelského družstva Máje, pan Dr. Rudolf Jaroslav Kronbauer! Shromáždění jeho řeč bouřlivě akklamovalo.

JIRÁSKOVA VOJNARKA V KRČI. Spolek českých žurnalistů milují bozi. Minulé neděle mezi dvěma dešti popřáli jim ve skalách Divoké Šárky tři hodiny příjemného slunečna; i několikeré zadunění z mraků, po obloze se prohánějících jen sesílilo hlučnou veselost obecenstva, které se neuleklo nebezpečí a zůstalo věrno novinářům i rozpustilým šprýmům Večera Tříkrálového. A dnes rozdávali nebeskou svou přízeň plnýma rukama. To byl nejdelší a nejkrásnější den letošního léta zároveň; v amfiteatru krčského divadla mezi bílými březovými kmeny, bylo bez nadsázky kouzelně krásně. Však se také vysoké stupně hledišlě vesele zapestřily světlými toiletami damskými, naplnivše se obecenstvem do posledního místečka. Nepochybuji, že bylo v přírodním divadle Šáreckém neméně příjemno a stejně plno k radosti Pražanů i k prospěchu pokladny fondů Spolku českých žurnalistů. Soubor smíchovského divadla byl si vědom šárecké soutěže a vyslal v zápas vybrané síly, které nasludovaly a sehrály Jiráskovu »Vojnarku« s upřímným zanícením a s úplným zdarem. V popředí stál ovšem výkon váženého hosla, člena činohry Nár. divadla, pí. Marie Hübnerové v roli titulní. Paní Hübnerová sehrála raněnou a tak těžce sklamanou ženu s diskretní umírněností. Založila Vojnarku hluboce citově a při tom prostě a pravdivě. Byla dobrou, měkkou ženou, jak ji měl autor na mysli a jak ji známe z českého venkova. Obecenstvo bylo její hrou fascinováno a zahrnulo ji bouřlivou pochvalou. Výborným partnerem jí byl p. Strouhal v úloze Antonína. To byl vskutku hrdý, furiantský hoch, který byl s to splésti mladé vdově hlavu. Ale i p. Javůrkův Jakub Vojnar byl dobrý, typický český sedlák. Skulečnosti dobře odpozorované figury byli oba muzikanti (pp. Pražský a Kovařík) a zejména páně Bohuslavův zpěvák Hruška. Než i dámy Svobodová (stará Havlová), Simonová (ohnivá Bětka) a Fridrichová (hospodská), podaly výkony uznání hodné. V celku se zase osvědčila stará zkušenost, že se našim hercům nejlépe daří hry z typicky českého ovzduší. Hru pěkně scénoval p. Strouhal. Úspěch byl dokonalý a změnil se na konec v bouřlivou, neutuchající ovaci přítomnému autoru, jemuž pí. Hübnerová s něžnou a výmluvnou pozorností odevzdala květinové dary, které jí byly věnovány. —šb.

DO BRNA. Krásná feerie všesokolských sletů pražských ožije těchto dnů v hlavním městě markrabství. Úzké uličky vnitřního starého města i třídy nových částí brněnských zasmějí se červenými košilemi sokolskými, mezi nimiž se rozlévati budou sněhové vlny košulek slovácких děvic a šohajů, a rozezvučí se sebevědomým, radostným českým hlaholem. Brno bude po dva dny české i zevnějškem, jeho česká většina čerpati bude ze vzpomínky na sletovou pohádku posilu k další vytrvalé národní a kulturní práci. Sokolský slet v Brně jest událostí významnou pro celou Moravu a přispěje podstatně k uložení bratrského svazku s naším královstvím. Čechové, kteří v zástupech lisícových navštíví českou Moravu ve městě jejich nejlužších zápasů, odnesou si domů nejlepší mínění o houževnaté, těžké práci brněnských krajanů, o jich zápasech a úspěších, uvědomí si velikost a důležitost bojů za české Brno a budou si napříště Brna a Moravy po zásluze více všímati. Bylo by vskutku třeba vřelejšího zájmu české veřejnosti o věci moravské, zejména brněnské a živějších a častějších našich návštěv na Moravě. Měla by z toho prospěch česká Morava, toužící po upřímné účasti Čech na jejím životě, a měli by z toho prospěch Čechové na Moravu zavítavší. Morava oplývá krásami přírodními a dochovaná rázovitost jejího obyvatelstva může působiti na Čechy, cizími vlivy kulturními i nekulturními původní osobité rázovitosti téměř již nadobro zbavené, vlivy jen příznivými. Samo Brno je město ve vnitřních svých částech starobylé a malebné, okolí jeho pak slyne půvaby nevšedními. Navštěvujme proto Brno, cestujme po Moravě! Knihkupectví Barviče a Novotného vydalo ke dnům sletovým stručného praktického průvodce po Brně a okolí i Luhačovicích, s pěkným plánem Brna. Před časem pak vydalo důkladného průvodce Moravským krasem od dra. Absolona. Obě publikace turistovi výborně poslouží. — Opakujeme: Cestujme na Moravu, nebudeme toho litovati! —šb.

ŘÁDNÁ VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE české akc. společnosti v Praze, za správní rok 1912—1913, konala se v pondělí 22. t. m. v Obchodní a živnostenské komoře v Praze. Jednání řídil předseda, spisovatel pan JUDr. Rud. Jar. Kronbauer, jenž uvítal přítomné a vzpomněl několika vřelými slovy zesnulých členů, zejména spisovatelů p. Dra Ladislava Quise a Karla Rožka a zasloužilého člena správního výboru, nám. ředitele Živnostenské banky, p. Karla Kelln era. Shromáždění uctilo jich památku povstáním. V delší řeči přednesl pan předseda zprávu

o činnosti správního výboru, který obrátil všechen zřetel k tomu, aby v příznivé obecné situaci hospodářské závod udržel na dosavadních základech a zejména, aby tyto základy sesílil a dobudoval. Podařilo se mu získati koncesi knihkupeckou a licenci biografickou a učinil v tom směru ihned kroky způsobem energickým a se zdarem. Návrhy o způsobu zužitkování těchto oprávnění valná hromada po vyslechnutí důvodů z úst předsedy p. Dra. R. J. Kronbauera a místopředsedy p. kom. rady inž. L. Nováka, jednomyslně schválila. — Rovněž jednomyslně schváleny účetní závěrky, vykazující s převodem z loňského roku čistý zisk K 9221.28, když byl člen dozorčí rady, p. JUDr. Josef Němec, přednesl zprávu revisorů. Také návrh správního výboru, aby čistý zisk přikázán byl reservnímu fondu a odpisům, jednomyslně schválen. Po té vykonány volby a zvoleni: a) do správního výboru pp.: Beneš Josef, král. český zemský účetní rada, Mag. Ph. Heritěs František, redaktor a spisovatel, Konrád Josef D., ředitel banky »Slavia« a spisovatel, MUDr. Duchoslav Panýrek, docent české techniky a spisovatel, Prager Jaromír, velkoobchodník, JUDr. Josef Šolba, c. k. notář a spisovatel; b) náhradníkem správního výboru pan Vopálka Heřman, velkoobchodník; c) členy dozorčí rady pp.: MUDr. Císler Josef, prof. c. k. české university a spisovatel, JUDr. Němec Josef, zemský advokát, Rosenkranc Bohuslav, komerční rada a velkoobchodník; d) náhradníkem člena dozorčí rady p. Liebich Jan, knihkupec a nakladatel.

OTTŮV DIVADELNÍ SLOVNÍK. České divadelní literatuře dostává se konečně zásluhou nakladatelství Ottova díla, které obsáhne v uspořádání encyklopedickém všecku bohatou látku, divadla se dotýkající, od prvých jeho počátků v klassickém starověku až po naše dny. O divadle se u nás mluví a píše více než o kterémkoli jiném umění, a podivno proto dosti, že jsme neměli dosud kromě několika děl speciálních, z nichž na prvém místě vzpomenouti sluší Šuberlových obšírných Dějin Národního divadla, ani historického díla o českém divadle, o souslavných dějinách divadla světového ani nemluvě. Vědomosti o těchto věcech bylo třeba shledávati pracně z několika málo vážných publikací a z článků, rozhroušených po časopisech a naučných slovnících, nejčastěji ovšem po literaturách cizích. Ottovým divadelním slovníkem dostaneme se tedy z cizího područí a z vod pouhého dilettantismu k seriosnímu, odbornickému ovládání divadelní materie. Že pořadatelé díla — započatého zesnulým Janem Ladeckým — volili formu slovníku, mělo dojista své vážné důvody. Slovník sice nepodává jednotného, uceleného brazu dané látky, za to ji však vyčerpává způsobem daleko důkladnějším a pro praktickou potřebu vhodnějším. Dosud vydané prvé dva sešity potvrzují slova vydavatelstva, že slovník »je založen na základech mnohem širších než podobné cizojazyčné podniky«. Sešity vypraveny vkusně a ozdobeny četnými podobiznami, plány i obrazy divadel i scén. Z hesel, zpracovaných v těchto sešitech, budou zajímati zejména: Americké divadlo, Amfiteatr, Ammergavské hry pašijové a Anglické divadlo. Vydání Ottova divadelního slovníku, redigovaného za součinnosti Karla Emmingera Karlem Kamínkem, bude váháno jím spíše, že se stalo právě v době, která usilovně pracuje na obrodě starých, vyžívajících se forem, a hledá nové prostředky výrazové pro své umělecké cítění. Vážným snahám těm na českých jevištích bude Ottův divadelní slovník neocenitelnou pomůckou. Avšak i pro běžnou praktickou potřebu divadel stálých i ochotnických, spisovatelů a žurnalistů, o divadle píšících a vůbec inteligentů, o divadlo se zajímajících, bude slovník denně vyhledáván.

JAZYK. Pražská legenda o svatojanském jazyku, který zůstal zázrakem neporušen, protože mlčel, vnukla spisovateli Fr. S. Procházkovi myšlenku skvělého podobenství o jazyku, který zůstal živým, protože mluvil, stal se palladiem bojujícího národa, jeho štítem, obranou, pramenem života. Ztrátě jazyka přináší národu smrt. Toto myšlenku, vyjadřující tak zřetelně tisícletý boj český, zpracoval pan autor v epické básni »Jazyk«. Širokým, plynným, zvučným veršem zpívá básník o hrdinném zápase polabských Slovanů a velmi obratně spojuje tragický konec tohoto zápasu se svým podobenstvím. Mocné národní cítění autorovo zvedlo epický jeho zpěv k silnému účinu, který vrcholí v proroctví mučeného a ubíjeného kmetného pěvce, že přijde obr z východu. Báseň všecka je symbolickým obrazem českých bojů a nadějí a její tenor jest: střežme živý svůj jazyk! Literárně je ohlasem period ohnivého národního nadšení a je tedy vlastně — bohužel — v nejušlechtilejším smyslu literárně, nikoli ovšem látkově, nečasová. Není to skladba rozsáhlá, zaujímá totiž 47 tiskových stránek, vyniká však velikostí své základní linie myšlenkové. Vydána v nakladatelství J. Otty.

Toto číslo vydáno dne 26. června 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 37.

KE DNI 6. ČERVENCE 1914.

KAMENNÁ BÁSEŇ HOŘICKÁ. LADISLAV ŠALOUN: MISTR JAN HUS.

Hořice odhalují v neděli pomník mistru Janu Husovi od tvůrce monumentu na Staroměstském náměstí pražském, Ladislava Šalouna. Srdcem celého českého Severovýchodu zachvěje tato slavnost. Jsouť Hořice městem, v němž žije nadšený lid. A celé požehnané okolí je obydleno takovým lidem, jenž se dovede zanítiti pro krásu a pro ideály Českého království. Vzpomínám na nezapomenutelnou výstavu českého Severovýchodu, kterou hostily na nádherném svém svahu Hořice. To byl tenkrát čin, jenž celému českému světu imponoval.

Ne nadarmo se jmenuje město Hořice. Tam do opravdy všechno ještě plápolá, tam jakoby v srdci každého občana hořel plamínek. Snad proto, že mají na očích, že mají svou horu posvátnou, pamětihodný vršek gothardský, kde Jan Žižka z Trocnova — bude tomu za několik roků pět set let — na hlavu porazil pány české, vedené panem Čeňkem z Varlenberka. Hořičtí postavili tu slavnému válečníku pomník. (Sochař P. Jiříček). Ale Jan Žižka z Trocnova nepromluvil na hoře poslední své slovo. Na pláních »Hořelidských« — co symbolu, bolestného a výstražného je v tomto lidovém pojmenování památného a krví prosáklého pole! — dorazil slavný hrdina zbytek prchajícího, nevěrného panstva českého, a Hořičtí na paměť velké události nasypali tu »Husitskou mohylu!«

Husité vepsali se Hořickým hluboko do duše. I výstavou svou chtěli vzpomenouti slavných dob husitských a postavili zamilovaným svým hrdinům výmluvný monument, sousoší (Suchomelovo) »Husité na stráži«.

Je tomu asi dvacet let, co si Hořičtí řekli, že korunují svou lásku k velké době pomníkem mistru Janu Husovi. Znám historii této myšlenky a vím, jak se uskutečňovala. Z malého, nepatrného pramínku vyhrabala se ze skal bystřina. Hořičtí přibírali na svá bedra krásný úkol za úkolem. V době výstavy českého Severovýchodu odhalili pomník Bedřicha Smetany, vzniklo sousoší »Husité na stráži,« vztýčen mohutný obelisk pískovcový památce dra. Fr. Lad. Riegra a zakoupen nynějším starostou města p. J. Fejfarem žulový obelisk — pro pomník mistra Jana Husa!

Brzo na to povstalo v Hořicích náměstí, jež nazváno náměstím Mistra Jana Husa a stanoveno, aby upraveno bylo pro příští monument. Odborný učitel hořický p. Jan Kyselo, jehož tichá a nehlučná činnost je pro město požehnáním, navrhl, aby pomník byl odhalen roku 1914. Řekl jednou, jak jsem již zaznamenal, mistr Mikuláš Aleš: »V Hořicích mají víc nadšení a lásky, než peněz — ale dělají tam pravé zázraky!« Takovým činem je Husův monument. »Komitétu« (cituji z kroniky, napsané p. Janem Kyselou), »bylo jasno, že není možno pomýšleti, aby vypsána byla veřejná soutěž na získání modelu pomníku — vždyť bylo sebráno pouze 800 K, ledy obnos, jenž nestačil ani na zpracování žulového balvanu, na opatření další

žuly, po případě i bronzových částí. Vysloveno přání, aby pomník Husův byl dílem sochařským!

A tu zavála láska do Hořic — mistra Ladislava Šalouna! Na komorní výstavě v Praze vystavovala sochařská škola hořická pohádkovou plastiku Šalounovu, Krakonoše. Městská rada požádala ministerstvo veřejných prací, aby pohádka byla věnována pro sady Smetanovy. Autor plastiky přijel do Hořic, aby pro své dílo vyhledal vhodné místo. Ukazovali mu město, pochlubili se svými monumenty, a dovedli mistra ovšem také na Husovo náměstí. Jan Kyselo dovedl zavaditi o srdce Šalounovo, a když ho poprosil, aby vytvořil skizzu pomníku, řekl Šaloun: »Rád navrhnu Husa pro Hořice. Hořice — město kamene, město sochařské, musí vybudovati pomník i mistru Janu Husovi.«

V městě byl vztyčen obelisk Riegrův — bylo přece nemyslitelno, aby v jednom místě byly dva pomníky téhož tvaru — k lomu ještě v místě, kde je odborná škola sochařská! Sochaři Šalounovi ponechána proto úplná volnost. Dobře praví Jan Kyselo ve své kronice, ve které vroucími slovy děkuje mistrovi za jeho lásku, za jeho obětavost, s kterou dílo tvořil. Nazval je kamennou básní hořickou!

Hořice ji odhalují jako symbol, jako svatvečer velké, slavné události. Rok 1914 patří Hořicům — rok 1915 královské Praze, celému národu! Pětistyleté výročí velikých dob má v monumentu Šalounově svou bílou holubici, která letí do krajů českých, aby hlásala příští věkopamátného půlstoletí!

Hus hořický a Hus Staroměstský mají svoje evangelium, jež budiž čteno dnes, r. 1914 i za rok, až Praha se zachvěje slávou Husovou.

Ladislav Šaloun posílá do světa toto básnické, toto credo sochaře a tvůrce:

»Hus žil v mé duši od dětství, jako žije v duši každého Čecha. Úcta k veliké postavě jeho vzrostla úkolem, kterým jsem byl pověřen, v mohutný, košatý strom, v jehož stínu octla se všechna moje bytost. Z mlh a mraků dějin čím dále, tím jasněji zářilo mi čistě světlo ducha jeho a planul oheň Kostnické hranice. Poznával jsem, že bylo by marno říkati si »dosti Husa,« když jeho duch doposud žije, když český lid pro něho ubit a přece nepřemožen dosud pro Husa trpí a chlě nechlě za jeho myšlenky zápasí. Hus — toť živý, nerozřešený problém lidu českého, velká, tragická minulost a temná ještě propast budoucnosti. Nebylo v mé moci vyjádřiti tento dřívě mohutný význam Husův nějakou nutně studenou, abstraktní, lhostejnou formou — podřízenou pouhému hledisku aesthetické dekorace. Hus — toť strhující, vroucí, kypící duševní proud. Podlehl jsem jeho živelní, aktivní síle jako podléháme neodolatelné moci doby, ve které jest nám žíti. Tvořil jsem Husův pomník jako část veliké dějinné epopeje, která není dosud ukončena. S nitrem zapáleným, pobouřeným.

To je zdroj a kadlub mého Husova pomníku pražského i hořického! Historicky i umělecky žhavější půda pražská vynutila mi formu pohnutější, kvasící; klidné prostředí půvabného města krásného, českého Severovýchodu, v jehož zdech jsem našel tolik upřímné úcty k Mistru a tolik čisté, spontanní lásky k umění výtvarnému, zejména sochařskému, připustilo komposici vyrovnanější tvarů i linií. Při tvorbě pomníku pražského viděl jsem Husův zjev uprostřed živelních bouří, které se po něm v českých zemích rozpoutaly. Vznešený a klidný Hus byl osou života českého lidu. V návrhu hořickém myslel jsem na Husův význam mravní a osvětový, na čistotu Husova charakteru, který neznal jiné cesty, kromě cesty poctivosti a pravdy. Pravda byla mu pevnou půdou, na níž se postavil k zlobě celého světa, pravda byla mu skálou, z níž tryskal životodárný pramen, jenž člověka očisťuje a povznáší Pravda trhá a rozhání mraky klamů a lží a osvěcuje lidstvo jasnou, sluneční září.

Jsou to dvě stránky Husova zjevu, jak ve mně žijí a proto rád vyhověl jsem přání hořických přátel a navrhl Hořicům Husův pomník. Rád proto, že se mi naskytla příležitost

vysloviti se výlvarnicky o Husovi i po tělo druhé stránce. A konečně uvidím rád své dílo na českém venkově, uprostřed lidu, jež bude ke kamenné postavě Mistrově vzhlížeti s upřímnou, čistou úctou, beze všech malicherných, postranních pocitů, uprostřed lidu českého venkova, který ve šlépějích Husových věrně kráčel a přese všechny zloby věků jeho památku zachoval v srdci —.

Hořice zapalují první plamen na svých horách, zvedají první pochodeň na oslavu mistra Jana Husa. Za rok zahoří celý český obzor záplavou ohňů, zapálených na paměť půltisíciletí, jež minulo; půltisíciletí, jež vidělo naši pohromu, velký pád a je znamenáno našim z mrtvých vstání. Vsloupíme do půltisíciletí druhého — ještě čas, abychom do něho vstoupili jako jedna rodina, jako národ velikého úkolu a nesmírné zodpovědnosti, dohánět, co nám věky a my sobě sami nedali a urvali!

JUDr. R. J. KRONBAUER.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Maryna div nejásala nad tím vším, co slyšela. Tolik zájmu vzbudila ona, neznámá osobička, které nikdo neproležoval a která by se byla málem dostala do dusného, kancelářského vězení, kde by nadobro byla zakrněla.

»Dobře začínáte,« pochvalovala si paní ředitelová — »svět si vás začíná všímati, a co hlavní, bez vašeho přičinění. Byla jsem také u divadla a vím, co to znamená. Soudila bych podle toho, co vidím, že nebudete míti o nápadníky nouzi. Zavadilo se o něco, co je pro vás nesmírně důležitou otázkou. Až se dostanete k divadlu — nepochybuji o tom, že to bude velmi brzo — ne aby vás napadlo, hnát se do manželství! Herečka by se neměla vdávat vůbec — nepřinese štěstí ani svému muži a nepřinese ho ani sobě.

Prožila jsem se svým mužem velkou školu, mnoho jsem viděla a mám bohaté zkušenosti. Chtěla-li jsem býti šťastnou ženou, musela jsem obětovati svou lásku, svoje nadšení k umění. Stala jsem se ženou, stala jsem se matkou, oba úkoly jsem plnila vzorně a svědomitě po celý svůj život — ale často a často jsem oplakala svou slabičnost.

Bylo mi, když jsem se stulila do čtyř stěn svojí domácnosti jako agátu, jemuž uříznou korunu. Roste, košatí, nezahyne — ale dostane docela jiné vzezření. Ještě dnes bolestně se mi stýská po mladé, krásné minulosti, kdy jsem bývala také slibnou adeptkou. Jednou láskou vyhání, zapuzuje se druhá. Poznala jsem mnoho nadšených, nadaných hereček, jež se zlákati daly hlasem přírody na scestí. Mladí lidé nemají ovšem z toho, co podnikají, rozum. Sejdou se u společnosti, jsou odkázáni na denní styk, a což divu, že mladá krev hravě překypí. Pro herce je to ovšem velké dobrodiní, má-li svou domácnost. Mám na mysli herce kočující, kteří putují se společností od města k městu. Je to hrozné, je to strašlivé živobytí. Vy, která jste vyrostla a žila poměrně v blahobytu, nemáte a nemůžete míti ani pojmu o tomto strašlivém živobytí. Je mnoho volného času, je mladý, zdravý, hladový žaludek, a je malá, je směšně nepatrná gáže.

Herci na venku utloukají čas, jak mohou. Nemají co dělat, nemají kam jít, přijdou do města, kde nikdy nebyli a kde nemají přátel a známých a dlouhou chvíli div si nezoufají. Vzpomínám na Vojana, na jednoho z těch šťastných, které pobyt u společnosti a život plný běd a trampot, neudolal, vzpomínám na jeho věrného druha, Radu, jenž v největší bídě a nouzi měl závidění hodný humor. Ti dva to dovedli, suchopar kočujícího života příjemně si ovlažili. Den co den vyběhli si do přírody, běhali po horách, toulali se po lesích, neměli tehdy v kapse ani krejcaru, ale byli veselí, byli zdraví jako tuříni — a byli při vší bídě a při všem nedostatku do opravdy šťastni. Proto

také milovali svoje povolání a proto nemohli zakrněli.

Ale muž je muž — len se prodere i trním, len řeku třeba v šatech přebrodí, musí-li se slůj co slůj dostal na druhou stranu. Nemá-li známých, za hodinu je najde, nemá-li peněz, nějak už se probije, aniž by si při tom zadal. Ale hůř, daleko hůř je na tom svobodná herečka. Není-li hezká, je s ní zle, je-li k obrazu božímu stvořena, je s ní ještě hůře. Je jako jablíčko, visící na větvi u silnice — každý dostane na ně záluska! Je-li to řádné děvče, musí bojovat s předsudky a musí se bránit doběrnoslem — je-li volných mravů, je teprve neodvolatelně ztracena. Život mladé herečky u venkovské společnosti je hořký a bědný v každém případě. Kam se ona má vrhnout, přijde-li společnost na novou šlaci? Nástraha na ni číhá na každém kroku, za každým rohem. Byly a budou u hereckých společností bytosti, které poškozují pověst stavu — ale byly a jsou dívky a ženy řádné a počestné, jež zasluhují obdiv a úctu. Té těžké jejich posice nikdo dost neoceňuje — naopak, zpravidla se jim bezohledně a nezaslouženě křivdí.

Sejdou se zpravidla u společnosti mladí lidé. Herec zatouží po tom, aby měl svou vlastní domácnost, aby měl svůj vlastní krb, aby měl po svém boku duši věrnou a oddanou, na kterou se může ve všech krisích svého života i svého povolání spolehnouti. Jsou-li na bídu a na neštěstí dva, snáze je unesou, říkává se. Počítají i s tím, že živobytí ve dvou je mnohem lacinější — dají tu gážičku dohromady, a dva ovšem více mají, než jeden. Zamilují se, dají si slovo a vezmou se — a co dřív líživo jednoho, líží nyní dva.

Byli, jsou a budou u společnosti lidé nadaní, lidé pro stav herecký do opravdy povolaní. Stává se velmi často, že se do toho manželského jha zapřáhnou — jak se u nás populárně říkává — jalovička a hříbátko. Buď on, nebo ona přerůstá, řekněme umělecky, svého druha. To mívá následky velmi neblahé — divadelní ředitel stojí o jednoho, ale nedbá o druhého. A oni se přece nemohou rozdvojiti — muž nemůže přece k té a žena k oné společnosti! Těžívá se z toho na úkor obou — vydatnější polovička musí sleviti se svého nároku, aby ředitel mohl zamhouřiti oko nad méně způsobilým manželským druhem. Bývá to příčinou prvních nedorozumění v takovém manželství a ta snadno se přiostří a bývají pramenem výčitek a svárů, jež bývá trapno poslouchat. Jeden je závažím druhého, nadanější a hledanější člen nerovného manželství rád by se uchýlil u lepšího divadla, ředitel, jenž s ním vyjednává, dá mu to při vyjednávání nepokrytě na jevo — a často dochází k rozkolu a rozloučení jenom pro tento jistě nezaviněný, tragický důvod. Jsou ovšem i zde krásné, ušlechtilé výjimky, jsou případy, že jeden nebo druhý je tak silný ve své umělecké posici i ve svém charakteru, že nepovolí a že i svému slabšímu druhu vymůže u divadla postavení, jehož by se jinak nikdy nedomohl. Někdy je to muž, někdy je to žena, která má větší uměleckou váhu. Je-li to muž, jenž nad svou družku vyniká, je to ovšem zcela přirozené — ale hůře pro muže, kterého žena chrání svým štítem. Hraje roli ubohou na jevišti i v manželství — roli nedůstojnou, roli, která ho v očích vlastní ženy i kolegů snižuje.

Vzpomínám jednoho přímo výstražného příkladu. Paní byla výtečnou, nesmírně oblíbenou herečkou — manžel měl sice representativní figuru a líbivou tvář, ale byl hercem posledního řádu. To by konečně bylo nevadilo — paní manželka vždy a všude prosadila svou. Potřebovali ji, byla nesmírně oblíbená a proto si mohla také něco dovolili — i to, že poroučela divadelním ředitelům. Uzavírala zkrátka kontrakt s podmínkou, že bude také angažován její muž a že dostane tolik a tolik gáže.

Proti tomuto požadavku nečinil nikdo námitek. Ředitel diplomat a chytrák dal zkrátka heroině manželce o to míň, co dostal její manžel, jenž byl — mimochodem řečeno — pouhým statistou, v manželství i na scéně. Ale dobrý ten muž byl poražen slepotou — byl o tom přesvědčen, že je výborným hercem, byl ješitný a domýšlivý na svou bez odporu divadelní figuru a na svůj caesarovský obličej. Žena i divadlo mělo s ním horoucí peklo. Nebylo lakříka dne, aby k vůli němu nedocházelo k výstupům. K tomu ke všemu byl strašlivým žárlivcem, k čemuž měl — jak fama vypravovala — dosti podstatné důvody.

Chtěl mermomocí hráti velké role a domáhal se jich způsobem, jenž vyvolával odpor kolegů i rozhrpčení ředitele.

Dokud byla jeho žena mladá a krásná, dokud byla magnetem divadla, jehož byla členem, zamhuřovaly se nad těmito jasnamenly jejího pana manžela obě oči. Tu a tam nějakou roli vyrámusoval a všemohoucí protekcí své ženy držel se jakž takž na jakémsi hereckém niveau. Ale slavená kráska stárla a ztrácela očividně na své hodnotě, na své oblibě i na své záři. Už neporoučela — už musela často hodně důtklivě prositi, aby ředitel smiloval se nad jejím mužem. Stávalo se také, že ke smlouvě k vůli manželskému závaží nedošlo. Dřív býval u nich blahobyt, bylo dost příjmů — povídá se, že z různých pramenů — ale ponenáhlu i zde dostavoval se povážlivý úbytek. Prameny nevyschly sice nadobro, ale zmenšovaly se čím dál tím rapidněji, až skoro nadobro vyschly. Muž zůstal poměrně dlouho tak zvaným hereckým krasavcem — žena sestárla a musela hledati živobytí v jiném oboru.

Dřív byla hledána a vítána — teď se stala postrachem divadelních ředitelů. Už dávno si nevybírala a nekomandovala — poslouchala a napínala svoje síly do krajnosti, aby se udržela a zavděčila. Klesli tak hluboce, že musel manžel — chtěl-li vůbec na některé štaci se uchýliti — přijati u společnosti funkci nejpodřízenější. Ze slavené a kdysi nesmírně oblíbené herečky stala se zkrátka stará komická — a manžel roznášíval programy po domech. Nyní se však karta obrátila — dříve žárlíval manžel, teď žárlila žena. To vše mělo za následek příšerné živobytí. Na konec dopadlo to velmi smutně — sestárlý ješitník prchl své ženě s nějakou mladou, potřeštěnou osůbkou — a už se nikdy nesetkali. Neměli na štěstí dětí, a nikomu jinému, než sobě, život nezkazili a neotrávili.

Neříkám, že by nebyla u kočujících společností šťastná manželství. Poznala jsem vzorné ženy, čestné muže, kteří si dovedli strastiplné svoje živobytí ozářiti láskou i vzájemnou úctou. Taková dvojice je pro divadelního ředitele neocenitelnou akvisicí! Na ně může ve všech případech spolehnouti — jsou jeho největší oporou. Jsou dochvilní, konají svou povinnost korrektně a jsou vždycky vítanou zálohou, vypadne-li ze stroje jedno nebo dvě kolečka. Zapadnou na štaci do svého hnízdečka, pěkně si je upraví a vystelou, jsou doma rádi, jsou skromně živi — ale nerevoltují, nevyhrožují a neutíkají bez výpovědi, bez ohlášení. Ředitel má k nim respekt, obecenstvo si jich váží a má je rádo. Pravda je ovšem — je to divné, ale skoro pravidlem — takoví tuze pořádní a solidní manželé nebývají nejlepšími herci. Jsou si dobře toho vědomi a proto si nadlepšují svou posici jiným, řekl-to, abych řekla, trochu šosáckým způsobem.«

Pokračování.

HELENA SLÁDKOVÁ:

SOUMRAK.

Když den se v soumrak promění
tou tichou cestou ve snění
jdu sama s duše bolem,
červánek v temnu shasíná,
plák po únavě usíná
a květy voní kolem.
Ve hloubi srdce touhy slesk
a v očích křpytný slzí lesk
jde se mnou smělou nocí! — —
Tu náhle nebem měsíc vzplál,
stříbrný paprsk v cestu svál
čarovnou světla mocí.

Mně zdálo se, že bílý stín,
jenž padl náhle v noci klín
tvá duše byla světlá —
Snad vzpomněla si na chvíli
jako když květ se nachýlí
a v snění ke mně sklíla.
Mně bylo náhle volno zas
v té tiché noci plné krás
a v opojivé tuše,
že nejdu sama ve slesku
v modravém luny odlesku
teď tvá jde se mnou duše!

ADOLF VELIHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Večer pokročil, modravá noc spustila své hedvábné závoje na moře, jež stále pělo svůj mohutný hymnus. Hvězdy se rozechvěly nahoře i dole.

Hudba zmlkla.

Povstali k odchodu. Doprovodil je.

— Přeji vám sny, jaké míval svatý František, loučila se Olga.

— Noci spravedlivého jsou beze snů, řekl kdosi, jenž byl také světcem. Neměl tedy svatý František snů. Ale já, jenž nejsem ani světcem, ani spravedlivým, doufám, že budu míti krásné sny, i kdybych měl upadnouti v podezření, že jsem nespravedlivým!

— Vy jste sofista! znělo za ním.

Procházel se ještě chvíli v aleji, nedaleko moře. Noc byla svěží a vonná, prosycená slaným oddechem moře. V hlavě mu křižovaly myšlenky na Elenu, na hodiny, jež s ní prožil a prožije zde sám, sám — —.

— — — —

Dopoledne se opět selkal s dámami na břehu. Umlouvali výlet do okolí. Bránil se, chtěl vyčkati příchodu Elenina a pak teprve s ní někam vyjeti. Ale pak, mysle, že dámy odvrátí, pravil, aby z království si zajeli do republiky.

Nepochopili ihned.

— Což jste zapomněli, že v našem blízkém sousedství je republika San Marino? Zaradovali se nad jeho nápadem. A odpoledne vyjeli, paní Černá i Olga v kypící náladě, pan Černý vážný jako vždy a Šerý podivně rozechvěn.

Vzpomínal na zítřek — —

Výlet celkem neuspokojil. V republice nebylo nic zajímavého, obyčejné venkovské město bez památek. Vraceli se k večeru poněkud rozladěni. Ani živost paní Černé nevnesla světla do jejich chmurné nálady.

Teprve když se blížili k Rimini uvolňovalo se nevidělené pouto a večer, strávený na terase, kde zněla hudba a kde šplouchání moře konejšivě kolébalo myšlenky, skončil harmonicky a dal zapomenouti na těch několik nudných odpoledních hodin.

— — — — — — — — — — — — — —

Rychlovlak od Ankony přisupěl, zaburácel. Šerý stál v čekárně a díval se na přijíždějící vlak. A zatím co železná střecha perronu se ještě chvěla lomozem, způsobeným rachotem kol, vlak zastavil a průvodčí vyvolávali jméno stanice, otvírajíce vaggony.

Náhle ji spatřil vystupovati z oddělení první třídy. Všechna krev se mu vehnala do tváří, srdce se mu prudce rozbušilo. Byl všecek zmaten a s tlukoucím srdcem pozoroval její elegantní postavu. Byla oděna šedým cestovním kostymem a kráčela pružným krokem k východu. Dvakráte se rozhlédla po nádraží: hledala ho. Ale působilo mu to tajnou radost, že ji vidí neviděn.

Když po chvíli opouštěl nádraží spatřil ji vstupovati do fiakru, ne do omnibusu hotelu. Měla tedy zamluvený byt předem a jemu se o tom nezmínila ani slovem. Proč? Měla příčinu zamlčovati to?

Pak kárał sám sebe. Zapomněla prostě. — Zbytek dne zdrávil ve veselé náladě a zvláště večer, když se s rodinou Černých sešel opět na terasse, sršel vtipem. Paní Černá se udiveně tázala:

— Nedostal jste nějakou radostnou zprávu mistře, že jste tak vesel?

Bleskem si uvědomil že jeho veselá nálada je příliš nápadná a že by uvedení Eleny do jejich kroužku mnoho vysvětlilo. Proto se uchýlil ke lži:

— Ano milostivá. Přítel z Říma mi sdělil, že velice výhodně prodal několik mých hříček, jež jsem mu dal do komise. Hle, jak laková nepatrnost působí. Kdybych byl dopis obdržel včera, mohl výlet do republiky býti zábavnější.

A vyprávěl o Trézardovi, o jeho kamenné básni, jeho snech a cílech. Končil:

— Zvířězí! Neboť je silný. Dovede tesati do svého srdce, žádá-li tak umění. Zdá se mi, že je až příliš krutý k sobě. Obávám se, aby jednoho dne, až dokončí poslední sloku své mramorové básně, neklesl na oslnivě bílé tělo ženy, do níž černý dravec zalíná své ostré spáry, aby nepřitiskl své horké rty na skvoucí chladný kámen a nedal plynouti slzám, že veškeré

bohalství svého nitra, svého citu, obětoval přeludu, jenž opíjí srdce umělců — slávě. Neboť stáří nezjasněné smíchem dělí mrazí. A co znamená sláva, nepoznal-li člověk vlastního štěstí?

— Tvořili krásno pro lidstvo, je také štěstí. Myslím, že umělec má za ně náhradu ve svém umění. To jej neskłame!

— Mýlíte se! Umění klame stejně jako žena. Dá vám vytvořili dílo, jež vzbudí naděje a pojednou ruka slábne. A máme-li své štěstí, nezarmoutí nás ztráta. Pracovali pro lidstvo! Není nevděčnějšího úkolu.

— To zní velice sobecky. Pro koho tedy pracuje umělec? řekla paní Černá.

— Především pro sebe. Je v něm žízeň, jež musí býti ukojena. Něco, toužící stejně po vyplnění, jako milující srdce.

— Co ty říkáš těmto mistrovým náhledům, Olgo, pravila paní Černá, dotýkajíc se lehce rukou lokte dívčina.

— Co soudím je stejně sobecké, jako slova mistrova. Soudím, že je pošetilostí obětovati své mládí, své sny přeludu, jenž musí na konec sklamati. Plameny mládí hasnou se šedinami. Ale pro štěstí, pravé štěstí, založené za souzvuku citu, jsou šediny druhým květem. Mistr žijící jen svým dílům, osamotní. Neboť odcházejí do světa a nevrací se. A musí přijíti chvíle, kdy rozevře náruč a bude volati marně. Nezavrhuji umění, neboť jím je svět krásný. Ale obětovati vše — zavrhuji. I život má svá práva.

— Tahle filosofie je filosofií mládí, srdce jež se probouzí. Proto studuješ, abys dospěla k těmto závěrům? smál se Černý.

— Řekla jsem, co si myslím. Není třeba dělati se jinou ,než jsem. Pro vědu bych se nikdy nezřekla vlastního štěstí. Teprve když toto sklame , je dosti času hledati zapomenutí ve vědě. Nejradostněji se ovšem tvoří, raší-li to v srdci. Tu hlava střásá květy . . . Mám pravdu mistře?

— Úplně slečno. Vaše slova šla z mé duše. Ale nevím, proč se mi zdá podivným, že z dívčích úst slyším tak zralé úsudky. Totiž: z úst tak mladé dívky.

— Vidoucí oči a srdce chvějící se rytmem života nahražuje stáří! Pokračování.

PROKOP CHOCHOLOUŠEK.

K PAMĚTI 50. VÝROČÍ ÚMRTÍ NAPSAL *KAMIL HARMACH*

Dne 5. července bude tomu padesát let, kdy předčasně skonal v náručí svého chlebodárce faráře Fikara v Nadějkově na Táborsku Prokop Chocholoušek ve stáří 45 let. Prokop Chocholoušek zůstal dlouho nedoceněn. Když před 25 lety oslavovalo památku jeho studentstvo jihočeské, zůstala oslava jen místní slavností a mimo prostý referát v »Nár. Listech« nepovšimi si nikdo v národě slaveného kdysi českého Waltera Scotta.

Teprve roku 1892 byl Chocholoušek znova objeven v záslužné práci Bohuslava Čermáka, jenž věnoval životu i práci jeho v Čechových »Květech« obšírnou a vřele psanou studii, v níž projevil na závěr přání, aby brzy byly vydány všecky jeho spisy, z nichž by se objevil zrakům našim celý vzácný obraz jeho mohutné duševní činnosti.

Přání Čermákovo stalo se skutkem již roku 1900 a 1901 a českému lidu se dostalo nákladem knihkupectví Bursíka a Kohouta v Praze patnácte pěkně vypravených svazků belletristických prací Prokopa Chocholouška, obsahujících 23 historických novell vedle tří dílů »Jihu«, spisů humoristických a některých drobných článků. Trvalým a definitivním oceněním životního díla Prokopa Chocholouška stala se studie prof. Jana Máchala v Laichterově »Literatuře české devatenáctého století« (díl II., hlava 14.), která spravedlivě posoudila velikou práci Chocholouškovu, již konal pro povzbuzení českého lidu v době tuhého absolutismu, kdy úplně byl potlačen každý jiný volnější projev českého národa, a která správně podtrhla ideu samostatnosti a nezávislosti českého státu jako vedoucí nit všech Chocholouškových historických

novell. Již dříve r. 1898 upozornil prof. Máchal v »Rozpravách filologických«, věnovaných Janu Gebauerovi, ve článku »Chocholoušků v Jih« a »Národní písně srbské« na vynikající uměleckou i národní cenu povídek »Jihu«, jež nazval s jistým omezením prosaickým ohlasem národních písní jihoslovanských.

Zbývá posoudili žurnalistickou činnost Chocholouškovu a pak i povšimnouti si humoru Chocholouškova, jenž tvořil základní rys jeho povahy.

Než není účelem mého článku, abych se těmito věcmi zabýval. Chci dotknouti se jen některých momentů, které se u příležitosti jubilea z literární postavy a života Prokopa Chocholouška opět a opět vlírají v duši moji.

Je to hned srovnání Chocholouška s Karlem Havlíčkem Borovským. Vedle nadšeného romantika střízlivý racionalista! Racionalism Havlíčkův tkvěl již v studentském životě jeho na venkovském ústavě německo-brodském, rozvíjel se dále v Praze a utvrdil se pobytem na chladné Rusi. Naproti tomu Chocholoušek vyšel z romantického prostředí Sedlecka, které strhlo k sobě i zbožňovaného jím Máchu, jenž trávil nejedny prázdniny v tomto kraji, dostal se jako 11letý hoch na malostranské gymnasium, na němž studoval Mácha s několika pozdějšími historiky, Karlem Vlad. Zapem, W. Wl. Tomkem a Ant. Norbertem Vlasákem, a nedostudovav, puslil se jako 18letý jinoch na dobrodružné putování na ohnivý jih.

U obou vznikla záhy touha věnovat se cele literatuře. Havlíčka zachytil moskevský naturalism, jenž příkře stál proti ruské škole romantické, a pod drtivým vlivem jeho, podporován P. J. Šafaříkem, záhy utkal se prudce s českým sentimentálním idealismem a romantismem, jemuž v tu dobu (r. 1844) stál v čele J. K. Tyl. Bylo to v kritice Tylova »Posledního Čecha«. Toto nenadálé vystoupení Havlíčkovo proti Tylovi vzbudilo úžas v českém starovlasteneckém táboře, seskupeném kolem Pospíšilových »Květů« a propasl, tehdy vyhloubena, nebyla potom již nikdy zacelena. V táboře Tylově byl také Chocholoušek, jenž rok před tím vydal na zvláštní subskribci svůj trojdílný román »Templáři v Čechách« a těšil se z dobrého úspěchu tohoto svého díla, jemuž vzorem byl Máchův »Křivoklát«. Tyl v obraně své proti Havlíčkovi nevedl si otevřeně, naopak anonymně a nevkusnými poznámkami v »Květech« oplácel Havlíčkovi za jeho nespravedlivou, »jedovatou a jednostrannou« — jak mínil — kritiku. Účastnil-li se také Chocholoušek těchto výpadů v »Květech«, nedovedl jsem zjistiti, dokl se však asi nějak prudčeji Havlíčka, že namířil na něho v »České Včele« dne 30. září 1845 přímo smrtonosnou ránu. Byla to břitká výstraha před Chocholouškem a jeho subskribcí na »Kocourkovské Noviny«. Výstrahu otiskly i »Květy«.

Účinek byl hrozný. Chocholoušek musil se ukrýti za pseudonym, aby si mohl zachovati svoji literární činnost, jíž se cele oddal, vzdav se nadobro studií. Oplatil Havlíčkovi satirickou masopustní črtou »Kdo skoho, ten toho«, jež vyšla v číslech 30.—33. počátkem roku 1846 v »Květech« a již podepsal zkratkou »X—ský«. Úlok Chocholouškův nebyl samojediný a Havlíček kvitoval celou tu výpravu v polemice, k níž dal podnět Jakub Malý svojí odpovědí na Havlíčkův článek »Slovan a Čech«. Při tom strhl bezohledně masku Chocholouškovu a opětně mu předhodil tu neblahou praenumeraci.

Pak stichl Chocholoušek a odmlčel se Havlíček, až rok 1848 opětně svedl je k nové šarvátce. Vlivem svého temperamentu a literárního směru dostali se každý do jiného politického tábora českého. Kritický Havlíček stal se čelným sloupencem strany národně-liberární, romantický Chocholoušek přilnul k revoluční straně radikálně-demokratické. U obou proniká vloha žurnalistická a tak v pohnutých letech 1848—1851 vidíme na čelných odpovědných místech hlavních tehdejších politických listů: Havlíčka v čele »Národních Novin« a Chocholouška v »Pražském Večerním listě«, jejž po odchodu Knedlhause Liblínského od 16. června r. 1849 až do 1. února r. 1851 vedl s velikou obezřelností v zásadách liberálních a v duchu na vládě nezávislém. Chocholouškův list přežil »Národní Noviny«, jež byly 19. ledna 1850 zastaveny, o více než rok.

Podnět k vzájemné žurnalistické sršlce Chocholouška s Havlíčkem zavdal odchod mnohých

českých poslanců z Vídně po vypuknutí říjnové revoluce r. 1848. Chocholoušek bezohledně odsoudil tento čin poslanecký ve svém listě dne 13. října, vidě v tom příznak nastávající reakce, a doložil, že příčiny odchodu českých deputovaných z Vídně nemohly býti čisté a poctivé. Havlíček dotčen touto narážkou, odsekl Chocholouškovi osobní jízlivosti a snažil se odvrátiti pozornost svého čtenářstva před přísnou reakce poukazem na některé zdánlivé momenty, neukazující na blízký převrat. Tehdy neměl pravdu ve věci Havlíček, nýbrž Chocholoušek; reakce v tu dobu se již připravovala. Osobní šleh Havlíčkův, připomínající znova Chocholouškovu praenumeraci, byl však tehdy již silně otřelý a zastaralý. V tu dobu byl již dávno vydán »Kocourkov« a o subskribci na »Templáře« bylo dobře známo, že vinníkem odkladu nebyl Chocholoušek, ale liškař Medau, jenž bez zaplacení nevydal ani výtisku.

Potom přišel absolutistický útisk, oběma bylo vyraženo vládním násilím žurnalistické péro z ruky, oběma nadešla doba osobní persekuce a smutný osud stihl stejně oba. Teprve vyhnanství brixenské usmířilo Havlíčka se stejně nešťastným kolegou-novinářem a Havlíček uznal, že v mladistvé prudkosti tehdy upřílišněně jednal a v rozmachu boje rány nevážil.

Dokončení.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ARCIKNÍŽE FRANTIŠEK FERDINAND Z ESTE,
NÁSLEDNÍK TRŮNU, A JEHO CHOŤ
VÉVODKYNĚ ŽOFIE Z HOHENBERGU,
ZEMŘELI V SARAJEVĚ JAKO OBĚTI ATENTÁTU DNE 28. ČERVNA 1914.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

POPELKA MEZI KNIHAMI.

HLINSKO — KNIHA VZPOMÍNEK — USPOŘÁDAL Dr. K. V. ADÁMEK.

I.

Řekni po Čechách: Hlinsko
— ozve se ti: Adámek!
K. V. Rais.

Přilelí kniha na redakční stůl. Vybalíš ji z obalu, podíváš se na titul, zavadíš pohledem o první, druhou stránku, povšimneš si dedikační vložky (Na paměť dvacátého výročí prvního sjezdu československých museí v Hlinsku) — a kniha se položí do koutka. »Nějaká statistika, bilance práce,« pomyslíš si — »účtyhodný čin, každým způsobem dokument mravenčí a pietní práce — ale nic, co by zvlášť poutalo, co by nutkalo ke čtení. Kniha leží na redakčním stole týden, čtrnáct dní, kolegové vezmou ji do ruky, podívají se na první a na druhý list — a svazek putuje zase do zákouří. Nevzbudila ani tolik zájmu, ani tolik zvědavosti, aby ji někdo rozřezal. Aby se vyhovělo slušnosti, aby se vykonalo to nejnutnější, učiní se třířádková notička v novinách. A to je zároveň její epitaf. Zde leží a na vzkříšení čeká v Pánu zesnulá Adámkova kniha o Hlinsku —

Říkává se: každá Popelka ještě našla svůj střevíček. Chtěl jsem již knihu založit do redakčního archivu, kde by byla svatosvatě zplesnivěla. Každý orlet nutká člověka k poslední revisi. Což kdyby — spravedlnost nikdy neví! Rozevřu ji a náhodou padne oko na záhlaví: Dr. Jaroslav Goll: Antonín Slavíček v Kamenických (1903—1905). Goll je vzácný literární pracovník. Píše o Slavíčkovi. Už to byl zvýšený zájem. Dal jsem se do čtení a knihu, velice objemnou, přečetl jsem v jednom dechu. A nelitoval jsem. Kniha jako Kozákov — v kamenitém materiálu, pro jiné pracovníky velice

ovšem cenném, naleznou se drahokamy. Zajímali bude, že Slavíčka na krajinu českomoravskou upozornil Raisův »Západ«!

»V Kameničkách« — vzpomíná prof. Goll — »jsme byli — já se ženou a dcerou — v létě r. 1904. Bydlili jsme s Tilschovými — prof. Tilschem a jeho rodinou, paní Annou Marií a dceruškou — na faře; Slavíčkovi zůstávali na druhém konci vesnice u Voláků.« Vzpomínku Gollovu, kdybych mohl, cílovat bych nejraději celou. Kniha o Hlinecku je vlastně monumentem Slavíčkovým. Ze vzpomínek Gollových vyvstává jeho mohutná postava. Je to jenom načrtnutý portrét, ale co vše mluví z něho! »Když vidím«, cituje dr. Goll Slavíčka — »chodil zde ty lidi dnes z kostela — v tom dešti po silnicích, jež jsou obrostlé břízkami — všude ty táhlé linie vrchu mírně svahované, v čemž je jistý rytmus — tak to všechno na mne působí, jako jednoduchá národní píseň.« — »V několika jednoduchých tónech plave to všechno. Dojmy jsou tak silné, že mohou svojí tíhou udusit. Nebo večer, když pasou zde krávy pod táhlým Vojtěchovým kopcem, na němž jsou dva vyhublé stromky a jen se mihají úzké pruhy políček a oranin v pestrých barvách jako fazolí — to všechno vám je takové, že člověk vidí v dálavě nové jakési prostředky vyjadřovací, k nimž má však ještě daleko. Poznává jiné nazírání a chtěl by shrnouti všechno do několika jednoduchých linií a forem s několika jen tóny, sceliť tak, aby byla v tom viděť celá ta bída horských krajů v oněch rozsetých barácích se slavy a chudáky, kteří dřou za pramizerný žold 50 kr. denně.«

Anna Maria Tilschová navazuje svými »Kameničkami« na vzpomínku Gollovu. Nakreslila ve své procítěné slati rozlomilý obrázek: »První slavení u zaprášené silnice od Hlinska, kudy jezdí v jednom fůry s kládami a trakaře s jílou z fabriky, slojí fara naproti škole. Tehdá mívalo nevzhledné kamenné slavení aspoň červené pelargonie na oknech a před vchodem malinkou zahrádku se zeleninou a kytkami. A do té malé fary, co se nás tam vešlo, kteří jsme tam bydleli — a co se teprve za den sešlo lidí odevšad! V prázdné »kaplance« jsem bydlela já s mužem a holčičkou a vedle ve dvou pokojích dvorní rada Goll s paní a dcerou Adou, která se tehdá učila malovat u Slavíčka. A všichni jsme se setkávali buď v čeledníku anebo na kamenných schodech před farou, když se selmělo a na silnici práskaly opozděné biče formanů. Taková fara už nikde nebude; čeledník plný drůbeže, na kanapi kofala a každou chvíli z jiného kouta se ozvalo štěkání, to se prali mezi sebou čtyři psi. A mezi těmi zdomácnělými zvířaty chodila farská slečna s moudrýma jasnýma očima, dva svobodní učitelé, kteří také ještě bydleli na faře, koselník Vosmík, jeho okatá Lojzina a ještě každou chvíli to trhlo klikou u dveří, někdo přišel dát křtíl, vypůjčit si hrábě nebo se zeptat na nemoc. — Slavíček kouřil na schodech a pobožně poslouchal. Protože to byl opravdu český lid, ne tak jako blízko u Prahy, ani z města, ani z vesnice. — Tak přešlo rychle jedno i druhé léto, za které se bylo podíval na Kameničky mnoho českých malířů a mezi nimi nyní mrtvý — Miloš Jiránek.

Mezi spolupracovníky je jméno exotické — Josef Doubrava, biskup královéhradecký. Napsal do »Hlinska« hrst vzpomínek z českomoravské vysočiny. Kapitolu byl bych málem přeskočil. Je psána srdcem. Slať o Slavíčkovi mne zejména zaujala.

»Nebyl mi neznám« — píše Jeho Milost — »ve svých obrazech, osobně jsme se však dosud nesetkali. Vyhledal jsem jej. Muž pružné postavy, pěkné, kučeravé hlavy, očí tmavých, sálajících jarostí a nadšením — to byl Slavíček, jenž vítal mne na prahu prostinkého svého tuskula se svojí choťí. Z hovoru, jímž zašli jsme v umění, seznal jsem náklonnost Slavíčkovu k zdejší krajině, na pohled sice prosté velkých motivů, ale přece v liniích i barvě plné nálad, sladěných v základní rys ponurosti. Jak trefně vystihoval Slavíček nálady tyto, shledal jsem na malém náčrtku z podvečera: na holém hřbetě vřesem a sporou travinou porostlém, zbarveném hnědorudou záplavou západu, choulí se děvče, pasoucí kravky. Ač obrázek téměř byl jen nadechnut, zaujal mne svojí procítěnou bezprostředností. Vida to Slavíček, nabídl mi obrázek v upomínku. Přijal jsem jej, zavázav Slavíčka slibem, že příštím rokem bude mým hostem v Doubravě a že na polulkách tamním okolím budeme se kochati v krásách jeho a shledávali

náměty k nové tvorbě. Nelušil jsem, jaké bude naše shledání!

Po delší době, v září 1909, odjížděje za biskupským povoláním z Hradce Králové, shledal jsem ve vlaku faráře Kameničovského, jenž zalím dostal se na faru v Německé Rybné. Znamenal jsem, že je sklíčen, a hnedle též jsem zvěděl důvod. »Odvážím Slavíčka do Prahy«, pravil, ukázav k uzavřenému oddílu železničního vozu. Rozpomenul jsem se, že proletla zvěst o náhlém onemocnění Slavíčkově. Spočíval leže na sedadlech. Přátelský projev účasti zdravili jej v brzku v myslivně dle našeho ujednání, přijal mlčky. Tváří zachvěl se výraz bolesti a hnavé oko jeho zahledělo se kamsi do neurčita — zdálo se mi, že vlhne. Vložil mi v pravici ruku svou, jíž mohl jen sotva pohybovati, na rozloučenou. Za nedlouho došla zvěst o tragickém jeho skonu...

Pan biskup má tu kapitolu vskutku svěže psanou. »Idyllou starého, pohorského lesa«, píše, »jsou oddíly v »Rozepři« na loku Chrudimky a v »Bučině« na svahu Kamenného vrchu; kmeny mohutných let a výšky až 45 metrů, jež dvě stě i více let vzdorovaly vichrům a bleskům, tvoří tu skupiny, z nichž každá by byla vděčným námětem lesní kresby Mařákovy. Z úcty k jejich věku a malebnosti šetří se jich, aby byly zachovány další budoucnosti!

Dnes, kdy krásné stromy kácí se lakířka napořád, je lakovalo pieta hodna zaznamenání.

K. V. Rais má v knize bílou kapitolu, krásně psaný list o Sněhu. Byl by pravou ozdobou Máje, kdybych jej mohl otisknouti celý. Celou duši svou vložil Rais do těch jiskrnatých sněhových vloček hlineckých. Tady nasloupil svou »Kanforskou poul«, zde na těch drsných hroudách české Sibiře vznikl největší Raisův pohorský obraz »Západ«, jenž odehrává se z počátku v Hlinsku, potom v Kameničkách. Ve faráři Kalousovi jest zvěčněn učený děkan Josef Pardus, senior diecése královéhradecké, zde našel Rais řadu svých typických figurek. S hornatým vyhnanstvím smiřovalo Raise jenom to pomyšlení, že v Hlinsku žije Adámek, Karel Adámek. Zde seznámil se s Bohumilem Adámkem, autorem Salomeny. Pro zajímavost zaznamenávám, že Rais slýchal po městě, že Bohumil Adámek býval výborným hercem a že se připravoval k Národnímu divadlu!

O Slavíčkovi píše Jan Selichar, farář v Kameničkách v kapitole nadepsané: »Chaloupky české, buďte požehnány.« Výborný, znamenitý muž, tenhle kameničský pan farář! Víme už, kolik hlav hostila jeho fara. »Příchodem hostí« — píše ve své hezounké vzpomínce — »naslal čilý život, vzpomínka na ty doby vždy mne blaží. Fara ozývala se hudbou a zpěvem. Pravda, neměl jsem žádného pohodlí, neboť spával jsem na dvou bednách na slamníku, nemaje pro sebe ani místa, ani nábytku, ale nový život vyvážil vše. Jednou spal jsem na schodech u půdy, kde mne ráno probudil vikář, jenž přišel na visitaci.

Za Slavíčkem přijeli malíři B. Dvořák (Anna Maria zove ho ve své vzpomínce »bafkou«), který bydlel po kolik let v hostinci Hejdukově, O. Nejedlý a H. G. Masaryk, kteří bydleli v hostinci Weissově, Angelo Zeyer, synovec básníkův, který bydlel na faře. Přicházeli návštěvníci jiní, jako malíř František Kaván, Hofbauer, nadporučík, malíř z Polska (Bašek)... Ze vzpomínky páně farářově se dovídáme, že mají ochotníci v Kameničkách vzácnou a originální památku po Slavíčkovi, kterou žádný jiný ochotnický spolek se nemůže pochlubiti — divadelní dekoraci!

O druhu a příteli Slavíčkově, Františku Kavánovi, rozepsal se ve vzpomínkovém herbáři hlineckém Dr. K. V. Adámek. Kniha má tu přednost, že v ní je shrnulo mnoho kulturních drobností, jež snadno unikají postřehu a jež ve vřavě života zanikají. Kapitola páně Adámkova je znamenitým portrétem Kavánovým. Člověk hned vidí a chápe, proč byli se Slavíčkem takovými kamarády. Kdo si na to vzpomene, že František Kaván je také literárně činným? (Přeložil Tolstojovy pohádky nářečím svého rodného kraje. Vyšly v knihovně Rozhledů za nápisem »Poudačky«). Byl jedním z nejnadanějších žáků Julia Mařáka, kde se sešel se Slavíčkem. Vzpomínaje jejich studijních let, napsal Alois Kalvoda v uměleckém sborníku »Dílo,« že mezi spolužáky v Mařákově škole mělo jméno Antonína Slavíčka dobrý zvuk — »což nebylo v těch létech, kdy František Kaván

vytvořil své nejslavnější studie české krajiny, zrovna lehkým. Byl také Kaván nedosližným ideálem všech spolužáku, a Slavíčka neméně. Měl-li však tehdy Kaván svoji vroucnost v podání prostého českého motivu, měl Slavíček ve svých obrazech vášeň a sílu. Tak rostli vedle sebe dva velicí umělci, velká pýcha i naděje svého učitele, Kaván, náš »František«, dobrolisko od kosti, plachý, stydlivý, až ženský něžný blondýn, rozený básník české krajiny — a Slavíček, statný, mladý muž jižního temperamentu, bledého, oválového obličeje s černým, nepalrným knírkem, bujným kučeravým vlasem a s dvěma jako jehly jiskrnýma tmavýma očima pod klenutým čelem. Prvý jevil se více srdcem, druhý duchem.«

* * *

RENATA TYRŠOVÁ. Ve chvíli nového rozletu českého sokolstva, tentokráte na Moravě, ve chvíli, kdy upíráme zraky k organisaci sokolské jako k jednomu z nemnohých pevných základních pilířů českého života, jinak velmi smutný pohled skýtajícího, v neutuchající, bezoddyšné práci, nezištné a krajně obětavé, ale také úspěšné a radostné, v tiché skromnosti dožívá šedesátý rok svého života dcera Fügnerova a choť Tyršova, spisovatelka paní Renata Tyršová. Životopis této vzácné české ženy čte se jako dlouhý román neúnavné práce. Byla by to silná kniha o mnohých kapitolách, kdyby někdo chtěl podrobně vylíčili, co všechno tato žena vykonala od časného mládí, kdy z nadané žačky stala se ženou a spolupracovnicí dra. Miroslava Tyrše. Svazek, který ji upoutal k prvému nadšenému našemu estétovi, sblížil ji i s výtvarným uměním. Renata Tyršova studovala je s opravdovostí a láskou a po smrti svého choté byla tu po dlouhá léta takřka sama kritickou autoritou ve veřejném tisku. Vývoj a vzrůst českého umění v dobách nejprudšího a nejkrásnějšího rašení sledovala žena a posudky z jejího péra přinášely takřka všecky české listy. Jako byla ona z prvních českých duší, moderním, uměleckým cítěním zjemnělých, tak také byla v prvých řadách nadšených obdivovatelů, zachránců, křisitelů a propagatorů českého umění lidového. Je ovšem jen přirozeno, že duše tak ušlechtilé kultury se dala uchvátiti prací a vrozeným uměleckým nadáním českého lidu, a že povaha té energie a neúnavné pohotovosti vedla paní Tyršovou hned k činům. Výstavy jubilejní a národopisná, výstavy české v Londýně a Petrohradě, národopisné sbírky Musea zemského i Náprstkova vznikly jejím spolupůsobením. Ale paní Tyršová přičinila se o to, aby dostala lidové umění české i do škol a to ji přivedlo na pole nové kulturní činnosti, na pole českého školství dívčího, kde působila a působí s nemalým zdarem již po celá decenia. Zajisté každý z těchto oborů by postačil vyplniti život vzácné té ženy. Ale paní Tyršová jakby dovedla rozdělili svou bytost na několik stejně pilně pracujících osob, je horlivě činna i jinde, v ženských i jiných kulturních spolcích a v institucích humanitních, ukládajíc při tom své krásné a plodné myšlenky do článku i přednášek. Ženské spolky české a s nimi dívčí naše mládež vzdala paní Renatě Tyršové v těchto dnech důstojným způsobem hold. My muži stáli jaksi stranou. Snad nás, uvyklé na vřavu veřejných bojů, překvapuje ta přemíra šlechetné obětavosti, ta imposantní vlna liché, beznáročné, ale věcné a užitečné práce. Kéž by následovaly příkladu Renaty Tyršové všecky české ženy a s nimi i čeští muži.

ŽIVOT A VÝZNAM MISTRA JANA HUSA. Populární literatura Husova byla platně rozmnožena spisem, vydaným v nakladatelství Emila Šolce S. I. Klímou. Je to objemná kniha o 124 stranách a při tom ne drahá. Její hlavní předností však jest, že je sestavena vskutku velmi účelně, tak, aby se čtenář bez únavy poučil o životě a významu Husově z per předních badatelů historických i vážných myslitelů a spisovatelů, kteří o Husovi něco vskutku pověděli. Mezi vybrané práce těchto autorů jsou vsunuty některé ukázky vlastních listů a prací Husových, konec pátého aktu Jiráskova Husa, básně Rokytova, Machara a Čechova. Pan autor rozdělil knihu přehledně na čtyři oddíly: »Husův život,« »Husovo dílo,« »Husův význam« a »Po pěti stech letech,« a zařadil v ně práce: Tomkovu, Palackého, Marešovu, Vlčkovu, Lechlerovu, Masarykovu, Havlíčkovu, Vančurovu, Drtinovu, Novotného a Kroftovu. V posledním díle jsou čtyry od L. Šalouna, Bílka, Choce, P. Moudré a úvaha dra. F. Krejsy. Text proložen několika obrázky, které však, žel, na zvoleném papíře dobře nevyšly. Knihu možno dáti vskutku do rukou lidu s důvěrou, neboť vysoko vyniká nad pouhé ad hoc na rychlo sestavené spisy, poskytujíc čtenáři jádro našich vědomostí o Husovi a jeho díle ve formě nejlepší. x

Toto číslo vydáno dne 3. července 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MAJ R. XII.
CISLO 38.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Řekla jsem, že by se herečka neměla vdávat vůbec. Bylo by to pro ni nejvýhodnější — plná, ničím nepoutaná svoboda je nejpevnějším jejím hradem. Nemívají herečky valného štěstí při volbě svých manželů. Skočí z pravidla do lmy a pak pozdě litují. Těch hereček, které udělaly tak zvanou partii, je velice, velice málo.

Co myslím pod tím slovem partie? Takový sňalek, jenž ji zbavuje všech denních trampot a starostí. Opravdu nadaná herečka má býti především toho pamětliva, aby se neuvrhla do strastiplného života. Co nevadí řemeslníku, obchodníku nebo úředníku — to strašlivou měrou ohrožuje herečku. Povolání muže je přece docela jiné než herečky. Nemá-li na činži, na krejčího, nebo dokonce na oběd — ta práce za pultem nebo v kanceláři nevezme z jeho roztržitostí a nervosy tak hrozné újmy. Nějak se to protluče, nějak se to odbude — obchod se tím nezabije, úřad, jak se říká, nespadne.

Poznala jsem v životě herečky, jimž se do opravdy, hořce záviděla. Poznala jsem jednu, která byla dobře a šťastně vdána. Vzala si stařáka o dvacet let staršího, jenž byl vynikajícím ekonomem a politicky významným činitelem. Muž ten měl všechny výborné vlastnosti. Na svoji ženu, která byla krásná jako obraz, nežárlil, netěžil z její slávy, nebyl jejím dotěrným příživníkem, jenž vždy a všude akcentuje, že je manželem proslavené heroiny. Žena ta měla všechno na světě — blahobyt, svatý klid a co hlavní, pokoj od svého muže. Měl k ní pravou úctu — úctu k jejímu umění, šetrnost k jejímu ženství, jež v žádném jiném stavu nevyžaduje tolik ohledů, jako v našem povolání. Od božího rána do večera mohla se nerušeně věnovati svému povolání, svému studiu, svému umění.

Neměla dětí, ač by si jich ze srdce přála a ač je mohla míti. Měla kolegyni, která jich měla sedm. Byly stejného věku, v týž čas přišly k divadlu, obě byly umělkyně nadané a tvořivé. První stala se herečkou světového jména — druhá měla pověst znamenité matky. Výborná žena, každý ji ctil, každý se obdivoval její úžasné obětavosti — ale jako herečka záhy zanikla. Její kolegyně si doma často zaplakala při pomyšlení, o jaké štěstí ji její umění, její umělecká ctižádost oloupila — ale na druhé straně byla skvěle odškodněna za oběť, kterou přinesla. To je krutá, velice bolestná a bezohledně sobecká pravda — herečka matka už není tím pravým divadelním magnetem. Vím, že dnes už se svět na takové věci dívá jinak, mnohem shovívavěji, řekla bych, že moderněji — ale my nejlíp víme, my to nejlíp cítíme, jak ztrácíme na ceně i na oblibě. To jsou věci luze delikátní a ne každý je pochopí. Ale je tomu tak, bylo a bude.

Manželství je vůbec už čímsi obřadným a studeným. Mladý muž v tu chvíli, když se žení, vzdává se své volnosti a své svobody, dívka přejímá na sebe ohromnou zodpovědnost. Láska docílila svého cíle — svého vrcholu, plamen vysoko vyšlehl . . hranice hoří, plápolá, praská — ale oheň přece jenom pomalounku uhasíná. A to není, po mém soudu, ta nejzdravější půda pro klíčení a vzrůst hereckého talentu. Přijdou starosti a uhasínají ideály. Nejsou na tom nejlíp herečky dobře provdané — což teprve ty, které se vdávají, když ne do bídy, tedy aspoň do skrovných poměrů. Herečka musí sledovat

život, musí čerpat ze svého okolí i z knih, musí se vzdělávat, musí se zdokonalovat. Nemohu říci, že by se to dělo tak, jak toho povolání herečky nevyhnutelně vyžaduje. Spoléhá se ještě tuze v našem stavu na tak zvaný herecký instinkt. Je to s tím jejím uměleckým fondem jako s věnem — je třeba značné, ale poněvadž se nerozmnožuje, ubývá ho rapidně.

Jsou ještě mnohé a mnohé herečky, které spatřují ve svém povolání takřka jenom výhodu, výjimečnost společenského postavení.

Vzpomínám si na zajímavou příhodu ze svého pobytu v cizině.

Chodívala k nám švadlena, docházela z jedné herecké domácnosti do druhé. Byla to dívka zcela chudobná a opuštěná. Umřeli jí brzo za sebou rodiče, a sirotku nezbylo, než samostatně se živiti. Záhy jsem poznala, že je to dívka velice intelligentní. Je k neuvěření, jak ta osobička byla sečtělá. To byla její radost, koupiti si novou, dobrou knihu, po práci zaskočiti si do knihovny nebo do čítárny, do obrazárny nebo na nějakou přednášku. My, divadelní divy a kněžky, dívaly jsme se na ni jako na ubohou otrokyni, jako na Popelku. Rozumí se samo sebou, že jsme všemu líp rozuměly, než ona — vždyť jsme byly herečky, které obdivuje, jimž se koří celý svět! Byla tichá, byla skromná — nikdy neodporovala, nikdy se nepochlubila, že ví mnohem více, než my. Stávalo se velmi často, že jsme si ji brávaly do divadla. Tam se povídalo, repetilo, klevetilo, tam se herečky hádaly, tam si i spílaly . . . tam se mluvilo o všem možném, jenom ne o literatuře a umění. Pamatuji se, že jednou povstal spor o lom, zda má pravdu herečka nebo referent, jenž vyslovil svoje odchylné mínění. Naše švadlena zapomněla na práci, pozorně poslouchala, a najednou, z čista jasna prohodí: »nemá pravdu ani referent, nemá pravdu ani herečka. Já bych myslela, že to má býti takhle. A považte, co se stalo? Ta umouněná, opovrhovaná Popelka vstane a k našemu svrchovanému úžasu scénu zahraje tak znamenitě, že jsme byly jak omráčené.

Bylo dopuštění boží! Patentovaná naše kolegyně div do mdlob nepadla. Pro umučenou hodinu — to byla také urážka! Když to řekne takový divadelní referent, takový hlupák, co na lom? O lom je přece všeobecně známo, že je to ignorant, že je to starý osel . . . pochlebníci dají jí za pravdu, a mrzuté intermezzo je odbyto! Ale taková švadlena, takový mizerný červ, taková osoba, za svou práci placená, taková nic neznamenající přištipkářka, která může denně Pánubohu děkovat, že se jí dopřává pohodlné a bezstarostné živobytí — to už přesahuje všechny meze. Byl z toho zkrátka rámus . . a jaký! Milá slečinko, vy si ani představiti nedovedete, jakou umí spustiti taková tak zvaná umělkyně bandurskou! Vynesla také okamžitě orlet . . . buď já, nebo ta osoba! Na oči že už jí nesmí přijíti — na hodinu že musí z divadla . . a že by se na to podívala, aby ona to nevyhrála a že očekává, že ani jedna kolegyně nebude odchylného mínění. Byla obava, aby z toho všeho nebylo ohroženo představení. Nic se nestalo, že ano? — ale švadlena musela z divadla, a my nesměly pro dobrou vůli ani ceknouti.

Zní to jako švanda, ale — vše mělo ohromné, dalekosáhlé důsledky. O scéně za kulisami dověděl se ten starý osel, ten hlupák, jenž si dovolil napsati o výkonu herečky svoje mínění. To víte, z divadla se všechno vynese. Druhého dne odpoledne přijde ke mně redakční sluha s dopisem. Pan divadelní recensent mne žádal, abych mu oznámila, kde bydlí švadlena, která tak neslavně byla vykázána z divadla. Nic mne při tom nenapadlo. Pomyslela jsem si, že asi paní redaktorová použila tělo příležitosti k tomu, aby získala osvědčenou švadlenu. Teď dávejte pozor, co se z nepatrné zákulisní aféry vyklubalo. Milý redaktor vyhledal švadlenu, dlouho u ní pobyl, obratným způsobem ji dostal k tomu, že svůj improvisovaný sólový výstup ze šatny opakovala, na konec pronesl několik frází, aby maskoval vlastní účel své návštěvy a odešel — rovnou k řediteli druhého divadla. Nevypravuji vám žádnou anekdotu — je to skutečná, rozhodně výborná a velice poučná událost. Za dva měsíce připravily nám časopisy nesmírné, úžasné překvapení. Naše Popelka, naše otrokyně, naše bývalá švadlena — vystupovala na jevišti. Celá věc vypadá jako nějaký justament, že ano? Ba ne . . . to byl

znamenitý čin. Ze švadleny slala se proslavená herečka, která ovšem svou domýšlivou chlebodárkyni důkladně přikryla.

Co jsem chtěla touto historkou dokumentovati? Herečka budiž k obrazu božímu stvořena, musí míti ovšem pravé nadání — neusmívejte se, je a bude mnoho hereček, které ho nemají — ale co především musí míti — velké, hluboké, všestranné vzdělání. Z jakého prostředí se berou adeptky dramatického umění? Bývaly to a bývají do dnes dcerky chudých rodičů, které toho vzdělání ani doma ani ve škole mnoho nepochytily. Vychodily nějakou tu školu, neměly kam se vrhnout, zahrály si v ochotnickém spolku, někdo o nich něco lichotivého napsal, řeklo se jim, že jsou pro divadlo jako stvořené — šlo se k nějaké dramatické učitelce a už je o jednu adeptku víc na světě. Jak to chodí dál, je všeobecně známo. Panenka dostane se k divadlu, získává půdu, hraje, hraje, shání role, shání toilety, shání protekci — ale po tom hlavním, po doplnění svého vzdělání, se neshání. Poněvadž je to mladá, životem kypící holka, ráda by také něco užila, ráda by se bavila. O nápadníky — nazveme je tímto shovívavým slovem — není nouze, najde nebo vybéře se někdo, jenž ulrácí svoje nebo cizí peníze — a tak se ten život protlouká, až běda povídat.

To je tak zvaná herecká sláva. Jako každá má i tato své hrozné stíny. Jsou, jako všude na světě, výjimky — bylo by k zoufání, aby nebyly. Ale těch je velice, úžasně málo. Korunu všemu nasadí sňatek. A to znamená konec, naprostý úpadek. Divadlo, hraní stává se pouhým řemeslem. O nějakém zušlechťování, o nějakém studování, o nějakém pokroku nemůže býti ovšem ani řeči.

Pokračování.

PROKOP CHOCHOLOUŠEK.

K PAMĚTI 50. VÝROČÍ UMRTÍ NAPSAL *KAMIL HARMACH*.

Dokončení.

Osud Chocholoušků byl přece jen příznivější. Byl sice roku 1856 internován v Horní Bystřici v Haliči, ale byl tam již dříve mezi svými a pracoval na statku, jejž koupil bratr jeho Tomáš s pomocí jeho rodičů a spolu s krajanem Mayerem. Po třítelé internaci bylo mu dovoleno, aby se vrátil do vlasti, ale zároveň byl konfinován ve svém rodišti Sedlci, kde však nalezl v kněžstvu okolním své podporovatele a v jaré omladině veselé společníky. Sám často vzpomínal Havlíčka a svůj osud srovnával s vyhnancem brixenským. Nebyl tak zkrušen jako Havlíček, měl spíše možnost k práci literární a oddal se, poslechnuv rady Františka Palackého, cele studiu a tvorbě historické povídky.

Havlíček odmítl radu Palackého, jenž sám zahloubán v historické svoje práce, nabádal i Havlíčka, aby hleděl oživovati historickými romány skleslou a sevšednělou mysl zklamaného českého lidu, úpícího pod jhem politického absolutismu. Odmítl z vážných důvodů: byl příliš reální a nedovedl se a ani nemohl se zahloubati v klidné, těžkopádné studium historie, jež jedině uzpůsobuje k dokonalosti v románě historickém. V tomto svém neodhodlání stál se českým Walterem Scottem po přání Palackého zrácí se nejlépe rozdíl mezi ním a Chocholouškem, který se v tu dobu tím odhodlaněji chopil úkolu, Palackým naznačeného, aby potvrdil pravdivost obav, které Havlíček r. 1852 tak přesvědčivě byl vyslovil. Co mohlo býti z Chocholouška, kdyby se mu lehčím osudem při jeho nadání bylo dostalo klidu a pokojného tvoření a kdyby byl mohl volně jíti za studiem, nutným pro svoji historickou tvorbu! A přece zase odhodlání Chocholouškovo přineslo požehnání veliké, větší, než-li Havlíček z Brixenu dovedl odhadnouti. Chocholoušek procestoval slovanský jih a odtud v duši odnesl si slunný jas srbské národní písně junácké. To byla struna jará a zdravá, Chocholouškovi poskytovala tolik příležitosti k básnickému rozletu a v českém lidu, jenž dychtivě hltal povídky »Jihu«, udržovala lásku ke svobodě a touhu po šťastnějším osudu národa osvobozeného.

Z jihoslovanských povídek Chocholoušk ových čerpali slaří, zakříknulí vlastenci naději v lepší budoucnost a mládež ulužovala jimi své nadšení a odhodlání k novému otevřenému boji, jenž v létech šedesátých se ohlašoval bankrotem absolutismu. Povídkami »Jihu« tvoří Chocholoušek přechod do doby nové, do doby utvářejícího se mladočeštví a sokolského junáctví a tento význam Chocholoušk uv dlužno s plným durazem vyzdvihnouli. Co znamenal Chocholoušek mládeži let šedesátých, vyslovil Ervín Spindler hned v oslavné básni, která se v den pohřbu Chocholouškova rozdávala, potvrdil Barák při odhalení pomníku v Nadějkově, vděčně zbasnil Rudolf Pokorný na sklonku osvobozovací války rusko-turecké v hymně, opěvující dějinnou tuto událost, a přede dvěma roky s vroucí pietou opětně kvitoval František Herites ve sborníku »Vzpomínáme Vás . . .«

Při jméně Chocholouškově připomínám si vždy velmi živě nejvýznamnějšího představitele českého romantismu Karla Hynka Máchy. Mácha byl o 9 let starší nežli Chocholoušek, otec Máchuv pocházel z Měšelic, sousední to vísky rodiště Chocholouškova — Sedlce, Mácha sám jako student pobýval na Sedlecku o nejedněch prázdninách u svého měšelického strýce a r. 1829 vykonal spolu se spolužáky svými A. Norbertem Vlasákem, Jakubem Malým a premiantem třídy Františkem Nišlerou, jehož otec byl lesníkem-kronikářem v Malkovicích pod hradem Zvěřincem u Sedlce, památnou cestu po Sedlecku*), při níž navštívili různé zříceniny hradů a tvrzí, jichž má půvabné Sedlecko dosti a dosti. Nemám zpráv, zda byly jaké styky Prokopa Chocholouška s Máchou v dobách studií, jen Vlasák na jednom místě svých pamětí vzpomíná na Chocholouška jako milého kolegu z malostranského gymnasia pražského. Zjev Máchův však jistě mocně na Chocholouška působil a kouzlem jeho zjevu hlavně vysvětluji si náhlý odchod Chocholoušk ův z Prahy r. 1837, tedy dva roky po smrti Máchově. Chocholoušek zanechal gymnasijních studií rok před jejich ukončením a vydal se po příkladu pěvce »Máje« na cestu do Italie, odkud pustil se do Dalmacie a na Černou Horu. Z cesty máme jedinou jeho vzpomínku v »Obrazech cestopisných Lombardsko-Benátských.« V čtě zračí se vznícená mysl jinochova, jenž do ciziny spěl poznat krásu Alp a Italie a naplnit žíznivou duši svoji velkolepými obrazy krásné přírody italské. Všude vzpomínal na svoji vlast a srovnával krásy vnímané s krásami rodné své země, již asi dobře znal z prázdninového studentského cestování. Proč z Italie přešel na Černou Horu a do Dalmacie, neznámo, ale zdá se, že byla toho důvodem žízeň po nových a velikých dojmech, které očekával z divoké italské přírody a z junáckého života Černohorců a Srbů. Na Černé Hoře poznal nadšený mladík, co znamená láska k e svobodě, a mohl s horoucností své fantasie překypující duše sledovat bohatýrské postavy srbských junáků, oslužilých oslavičným zápolením s Turky. Takto připraven na své literární poslání vrátil se do Čech a hned přihlásil se k dílu, chtěje se státi v tradici Máchově českému národu — Wallerem Scottem. Cílem Chocholouškova literárního snažení byl historický román, jenž dle vlastních slov Máchových »měl nahraditi Čechům společnost, přátele, besedy, časopisy a všecko, čeho jiní národové nazbyt mají a čeho se nám nedostává.« A prvý pokus v tomto snažení, trojdílný román »Templáři v Čechách« má zřejmou pečeť vzoru, jímž Chocholouškovi byl nedokončený román Máchův »Kat« z doby krále Václava IV. Ale současně s tímto uměleckým usilováním draly se mocně u Chocholouška v popředí jeho tvůrčích snah podněty nové, které vyvolány byly dojmy cesty jeho po Černé Hoře a Dalmacii. Po čem Mácha theoreticky toužil, připravuje se na historický román, nalezl Chocholoušek pohotově mezi junáky na Černé Hoře. Tu promlouvala ke vnímavé duši nadšeného jinocha dojemná a činorodá historie pohaslé slávy jihoslovanské ze všeho, co kolem zřel: z bohatýrského lidu, jenž zachoval si neporušený život, mrav i obyčeje, z divoké přírody, která dodávala zkazkám z minulosti náladu hluboce suggestivní a z národní písně srbské, jež divuplně zachycovala pověsti slavé slávy a

*) Cestu vylíčil Vlasák v »Místopisu okresu Sedleckého« a vypravování starého lesníka použil Malý za podklad své pověsti »Poklad.«

rekovnosti a udržovala v lidu živou spojitost s minulostí a neuhuchající plamen naděje po návratu staré svobody a neodvislosti. Tu na Černé Hoře pochopil Chocholoušek, co znamenal by historický román českému lidu, jenž byl ochuzen o posvátné vzpomínky na starou slávu českou právě oním tragickým vyšlváním nejlepších českých synů do ciziny v sedmnáctém století a jemuž na počátku národního obrození zbyla k upamatování na slavnou kdysi minulost jen chudičká pověst místní a nedostatečná kronika. To chápal Chocholoušek, naslouchaje na loulkách svých čarovnému zvuku národních pěvců lidu srbského, a to mocně pak propuklo po návratu jeho do vlasti, kde nalezl stále ještě neukojenou touhu po příští českého Wallera Scotta. Nuž a to vypověděl svými povídkami »Jihu«. V nich cítíte lítost a bolest české duše, která marně v ty neklidné doby tehdejší se zmítala v horečném stálém usilování o český historický román, v nich prožíváte však také všecko to nadšení, jež vsál Chocholoušek do sebe s dojmy své cesty balkánské, ukazuje výstižně cestu, jakou musí jíti český Walter Scott, aby dovedl splniti, po čem Mácha tak horečně dychtil a s ním ostatní literární český svět. Za nedostávající se českou hrdinnou píseň národní nedal českému lidu náhradu těch kvalit uměleckých, jak si přál, ale svým »Jihem« nás přiblížil k duchu jihoslovanských našich bratří, pro svobodu své vlasti hotových vždy obětovati život i statky, formou tak podmanivou, že po té stránce splnil úkol svůj, uchovávaje v době tak nebezpečné a zlé při životě jiskru naděje a víry v lepší opět a svobodnější časy v srdcích českého lidu, jenž klesal pod tlakem absolutismu ve všednost a tupou resignaci.

Tak Chocholoušek, chtěje dáti českému národu dobrý historický román, dal jemu svůj »Jih«, své vrcholné dílo literární.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. JAROSLAV HASINA:

ČERNÝ PRAPOR — V MOŘI PRAPORŮ JÁSAVÝCH BAREV.

HRSTKA MORAVSKÝCH DOJMU.

Jako sen mi připadá náš zájezd na Moravu. Seděli jsme v kavárně, benzinový oř na nás čekal, a my nevěděli, kam s ním zaletět. Rozhodli jsme se, že se podíváme na Moravu, že si zajedeme na slavnost. Vletěli jsme přes Svitavy na půdu sesterského markrabství. Všude už byly jásavé stopy velké události. Cestou k Brnu znamení tato uštěpně houstla. Srdce se člověku v těle smálo při pohledu na ta spousty praporových značek. V Adamově už jsme slyšeli srdce země hlasitě tlouci. Čtyři vlaky uháněly kolem nás — čtyři vlaky plné, čtyři vlaky, vezoucí tisíce nadšených a rozjásaných duší. Tovární úřednictvo a dělnictvo tvořilo podle trati špalír. To byl pozdrav, to bylo uvítání vskutku nezapomenutelné. Už dávno jsem něco podobného u nás v Čechách neviděl a neslyšel. My už jakobychom to měli dávno za sebou — my už vystřízlivěli, my se už tak snadno nerozehřejeme. Tady to jinak zní, tady to oko ještě má v sobě vzdor a jiskru, tady to v nitrech ještě bouří, tady se ještě blýská, až člověku radostí oči zvlhnou!

Z Adamova letíme s větrem o závod k Brnu. Najednou se před námi zjeví kopec Stoupání dobrých 250 metrů! Varovali nás občané, že se nahoru nedostaneme — a když, že narazíme na překážku. Následovala krátká, dost nervosní porada. Výsledek její byl, že jsme hnali oře nahoru. Druhá eventualita znamenala okliku tak ohromnou, že bychom byli zmeškali začátek průvodu. A taková podívaná už stojí za to, aby se automobil podrobil té největší zkoušce. Smějeme se vítězoslavně — jsme nahoře, jednu překážku jsme brillantně zdolali. Najednou automobil zarazí. Stojíme před kládou, položenou přes silnici a dobře zašroubovanou. Co teď? Přece nepojedeme tou krokolomnou cestou zpátky! Nic naplat — zákazy nezákazy, kláda nekláda! Popadneme kleště, kládu odšroubuje-

me, odstavíme, automobil popojede — a kládu jsme zase klidně zašroubovali.

Jízda nádherná, jízda rozčilující a přece tolik uklidňující! Už se blížíme ke Královu Poli. Zajímavé místo! Začíná skromnými, ale čistými dělnickými domky, pak následují rozlomilé vilky a konečně přijdou výstavné, velkoměstské domy. Všude zvýšený ruch, všude lidstva k nespočítání. Květinová a praporová dekorace je bohatá. Není jediného stavení, jež by tvořilo výjimku. Dorazili jsme k radnici královépolské v pravý čas. Tribuna se plní delegáty měst a okresů moravských, vidíme a poznáváme jednotlivce v davu, jenž je utvořen z hostí a Sokolských předáků z království.

V tom nastalo vzrušení v obecenstvu. Zástupem to zavlnilo jako větřík obilní plání.

»Už jdou!« — slyšíme volání. Jedou čety jízdních Sokolů. Pořadatelé mají pro ně otevřiti cestu. Myslím si, že to je nemožné — do této živé zdi není přece možno učiniti průlom. Obdivoval jsem se disciplině zástupů, poklonil jsem se v duchu taktu pořadatelů. Vlídnými domluvami provedli div — zástup se rozestoupil, klidně, tiše, důstojně, bez křiku a bez hádek. V tom zjevil se na obzoru praporový batalion sokolský. Podívaná nádherná, uchvacující, dojem mohutný, nezapomenutelný. Prapory sokolských jednot tvořily hotový les. Zástupu zmocnilo se hluboké, radostné pohnutí. Dle čapek poznáváme, že jsou v průvodu Chorvaté, Srbové, Slovinci (v jejich středu poslanec Klofáč), po nich následuje představenstvo Obce sokolské s doktory Scheinerem, Fíšou a Pluhařem (náměstkem zemského maršálka moravského) v čele. Jdou jako junáci na svatbu — v ruce mají kytice a radostně, pohnutě děkují na bouřlivé, jásavé pozdravy. Za nimi ubírá se vlastní Sokolská armáda pod župními standartami, sestavenými v abecedním pořádku.

Nedovedu vypsat, nedovedu vylíčiti nadšení, jehož jsem byl svědkem. Bylo mě radostí nad tímto velkolepým zjevem do pláče. Špička průvodu se blíží, oznamovalo jeho příchod dunění, podobné vzdálené bouři. A jak rostl, jak mohutněl ten srdečný, radostný, hrdý pozdrav moravský! Tribuna jako ostrov v moři je předmětem dychtivé pozornosti. Starosta města první promluvil. Výborně řekl těch několik slov na uvítanou. Obsahem jeho pozdravu bylo asi toto: »Vítám srdečně a bratrsky české Sokolstvo do hlavního města, do srdce naší Moravy. Střed města jest doménou Němců, ale doména ta je obklopena věncem českých měst, které i srdce města dobudou«. Poslanec Votruba prosloví plamennou řeč — tak ohnivou a radikální, že se nedivým velkolepému dojmu, jež vyvolala. Brno bude, Brno musí býti naše, Brno patří Čechům — Němcům necháme jenom — Špilberk! — to byl tenor jeho projevu, jenž vyvolal nekonečný, dlouhotrvající jásot. Dr. Scheiner, generalissimus Sokolské armády naší, překvapen byl ovací, na kterou nikdy nezapomene. Děkoval za srdečné uvítání a projevil radost nad tím, že Sokolské ideály, v nichž je soustředěna kulturní práce na Moravě, docházejí tak významného ohlasu ve všem lidu, českém i moravském, v čemž vidí záruku, že stane se Brno co neviděl do opravdy hlavou a srdcem markrabství.

»Brno bude naše!« — »Brno musí býti naše!« — zabouřilo to z hrdel tisíců jako mohutný, velebný chorál strhujícího nadšení. —

V těsně seřaděných řadách, ve vzorném, vojensky přesném pochodu, dál se sokolský průvod z Králova Pole k Brnu. Od půl třetí až do čtvrté hodiny valil se tento proud. Červené košile sokolské činily v tu chvíli dojem, jakoby se vylila červená krev! Stadion, cíl cesty, činil na nás dojem mohutného, starodávného hradu. Hlavní branou jsme vešli na slavnostní třídu, věnčenou vysokými máji, spojenými květinovými, zelenými guirlandami. V nich ukryto bylo tisíce elektrických lampiček, jejichž barevná, jásavá hra měla tvořiti vrcholný dekorační moment Stadionu. Bylo jim souzeno, aby nezasvítily, aby nezaplály!

Do vlastního cvičiště vstupovalo se prostornými propylajemi, nad nimiž byla estráda pro hudbu. Byli jsme ohromeni, byli jsme fascinováni divadlem, velkolepou podívanou, jež se zjevila našim zrakům! Bylo nám, jakobychom nějakým zázrakem octli se na věkopamálném

sletišti pražském. Vysoké tribuny, jež v ohromném čtverci obepínaly cvičiště, byly naplněny do posledního místečka. Hlavní tribuna a obě boční věnčeny byly lóžemi — dámské toilety tvořily tu zákony nejnádhernějších květů — hudební tribuny po obou stranách skýtaly nevídaný, báječný, skvělý pohled. Tísnilo se tam na tisíce Moravanů a Moravanek v čarovně krásných národních krojích, nad nimi rudě plálo a ve slunci ohnivě svítilo tisíce sokolských košil a nad tímto barevným a rozechvěným množstvím, na okrubě tribuny, vlály a vesele se třepetaly v nádherném červeném slunci sokolské prapory!

Všude, každý koul, všechny prostory přeplněny. V tom zazvučely fanfáry a z širokých bočních průchodů vcházely v bezvadném 24tistupu seřaděné Sokolice, jež zahájily slet. Překrásný soulad barev! Červené šátky na hlavách, bílé límce, modrý cvičební úbor. Po přesném nástupu, jenž vyvolal neutuchající bouři pochvaly, předvedly Sokolky prostná cvičení, při nichž skvěle vynikly. — Graciésní byly pohyby našich Sokolek.

Nastala přestávka — delší, než bylo zapotřebí. Už v tuto dobu bylo pozorovati tu a tam jakýsi divný, záhadný rozruch. Viděli jsme postance Klofáče, jenž razil si cestu zástupem. Vyhledal člena naší družiny, jemuž ve chvatu řekl několik slov. Náš společník okamžitě odebral se na tribunu, kam byl zván k důležité poradě.

V tom vcházejí muži, aby nastoupili k »prostným«. Zazvučí hudba — jásavá, rozplameňující a elektrisující. Celé sletiště propuká v nezměrný jásot. Po nádherném reji zaujal každý své místo, spuštěny páže — a ozvala se rána jako zdařilý, hromadný výstřel.

Začínají »prostná«. Mají vzorný, mají skvělý průběh. Tu a tam lze znamenati rozruch. Možno pozorovati, že leckde nevěnuje se cvičením pozornost, které zasluhují. Možno slyšeti výkřiky úžasu a zdrcení. Do toho racholí potlesk a volá se »stáva« a »výborně«. V tom přihodilo se něco neobvyklého. Sta, tisíce lidí najednou si povšimlo, že mezi pestrými prapory objevil se prapor černý. Byl vztyčen na nedalekých kasárnách. Těm, kdo byli naproti, objevil se prapor na obzoru tak, jakoby byl vyvěšen v rohu boční a hudební tribuny.

Objevení se černého praporu vyvolalo nesmírný rozruch. Nikdo nevěděl, co znamená černé toto znamení, ale každý tušil, že stalo se něco hrozného. V tom už letí v obecenstvu od osoby k osobě, od zástupu k zástupu zpráva, že se přihodilo veliké neštěstí. Je viděl, jak hodnostáři takřka úprkem odcházejí z hlavní tribuny. Ještě nikdo neví, co se vlastně přihodilo. Cvičiště netěší se už té klidné, radostné a jásavé pozornosti, jako při prvních produkcích. Po třetím oddílu zavzněla polnice na znamení, že skončena »prostná«. Vědělo se všeobecně z programů, že mají býti čtyři produkce. V zástupech vzmáhá se neklid a nepokoj. Druh druha se ptá, co znamená toto přerušení.

Vzduchem zafičí nový signál. Z náčelnické tribuny kdosi silným hlasem oznamuje:

»Pro tragický skon následníka trůnu a jeho choti končí se na znamení hlubokého smutku slet a zastavují se všechny slavnosti, s ním související!«

Nastává všeobecný zmatek. Jenom nepatrná část obecenstva slyšela hrozné sdělení. Tisíce a tisíce nevědí, co se stalo. Jenom tolik porozuměli, že cvičení bylo náhle skončeno. Ti, co neslyšeli, proč slet tak náhle ukončen, vyslovují nejrůznější domněnky, proč se tak stalo. Bylo viděti důstojníky úprkem opouštěti sletiště. Proto je tím obdivuhodnější klid a rozvaha, s kterou obecenstvo opouštělo arénu. Jako veletok valil se zástup z brány. Venku nastala ovšem nepopsatelná tlačenice. Teprve nyní dovídali se lidé, co se vlastně přihodilo a co znamená osudný, neblahý černý prapor, jenž mimo nadání objevil se ve spoustě praporů jásavých, světlých barev!

* * *

TRAGEDIE SARAJEVSKÁ.

Je pochopilelno, že se veřejnosl nesmírně zajímá o všechny podrobnosli ze života nešťastného arcikníželele následníka a jeho družky, jež svou lásku zaplatila životem. Lid velice se zajímá zejména o to, kdy dostal zprávu o tragedii stařičký náš mocnář, rakouský vladař-senior, jenž podle svého vlastního výroku ničeho nezůstal ušelřen. Už ve dvanácl hodin v poledne odebíral se hrabě Paar k Jeho Veličenstvu, aby mu sdělil, co se přihodilo. Místodržitel království Českého kníže Thun obdržel oficielní depeši o druhé hodině odpolední. O půl jedné začaly proskakovati neblahé pověsti o něčem hrůzostrašném. Chefredaktor »Pražských úředních novin« pan vládní rada JUDr. J. J. Sváiek, nemoha k jedné hodině odnikud se dovědělí něčeho positivního, obrátil se s dotazem na telegrafní úřad. Nevěděli nic — ale sdělili mu věc velice závažnou — všechny telegrafy a telefony byly zastaveny pro soukromé depeše a hovory! V tomto opatření, k němuž nemá nikdo právo, než vláda, zračilo se všechno. Nebylo nejmenší pochybnosti o tom, že udála se strašlivá, příšerná příhoda.

Do kaleidoskopu episod a vzpomínek přidávám několik sklíček, jež obrazec v nejednou směru doplňují. Dověděl jsem se od podnikatelstva kinematografu »Illusion« zajímavé podrobnosti o tom, jak vznikl Konopišlský film, jenž se stal na ráz sensačním a pro celou Evropu svrchovaně zajímavým. Celé legendy vypravují se o tom, co podnikatelé za film dostávají. Vyslovují se závratné obnosy. Kdo by se byl nadál, že idylla z růžových sadů Konopišlských nabude tak sensačního, tak tragického a svrchovaně dojímavého charakteru! Podnikatelstvo, jež v opatřování filmů jeví nepopiratelnou čipernost a velmi prozíravou vynalézavost, přišlo na dobrý nápad. Což aby pokusilo se o to, získat dovolení, kinematografovat Konopišlské slavnosti. Sešel jsem se náhodou s vyslancem biografu panem Emilem Řežábkem, jenž mi vypravoval o vzniku filmu následující:

Zajel jsem si na Konopišlě a obrátil jsem se na hraběte Wurmbranda s dotazem, mohl-li bych býti ohlášen J. C. Výsosti panu arcikníželi následníku a směl-li bych ho poprositi, aby dovolil, by se směly slavnosti Konopišlské do filmu zachytiti. Hrabě Wurmbrand velmi ochotně převzal roli přímluvčího, a za několik minut stál pan Řežábek před panem arcikníželem, jemuž přednesl prosbu podnikatelstva.

Sotva že domluvil svou úvodní řeč, přerušil ho pan arcikníže následník poznámkou:

»Pozoruji, že nejste Němec«.

»Nikoli císařská Výsosti« — odpovídá pan Řežábek — »jsem Čech«.

»Mluvme tedy česky«, prohodí následník a živě pokračuje: »Svoluji s největší radostí — ale pod jednou podmínkou — že mi jeden film zašlete«. — »S největší radostí«, odpovídá zástupce podnikatelstva — »bude nám opravdu velikou ctí, bude-li nám dovoleno Vaší císařské Výsosti film věnovati«.

»A to ne«, živě odporoval pan následník — »vy mi film nabízíte — udělále mi radost, pošlete-li jej hodně brzo — ale já si jej zaplatím — nechci nic zadarmo. A kdy pak začneme? Všechno vám dávám k disposici — ale já tam chci také býti — a moje žena a moje děti také«. Byla to skvostná podívaná na následníka, s jakou nesmírnou radostí mluvil o podrobnostech arangementu. »Všichni budeme v zahradě« — dodal následník a při tom si radostně, jako hoch, jenž se na něco velice těší, zamnul ruce.

Když bylo vše smluveno a audience blížila se ke konci, prosil p. Řežábek o dovolení, aby směl o podnikatelství poslati film také Jeho Veličenstvu císaři Vilémovi.

»Každým způsobem«, zvolal živě arcikníže následník — »za to vám ručím, že způsobíte Jeho Veličenstvu velkou radost«.

Najednou dal se do srdečného smíchu a zvolal:

»Vy jste ale chytráci — vy si asi myslíte, což pak kdyby císař Vilém . . .«

Pan arcikníže následník učinil při tom velmi významné gesto, z něhož p. Řežábek poznal,

že naráží Jeho císařská Výsost na nějaké uznání Jeho Veličenstva za tuto pozornost.

Kinematografování, jež výborně se zdařilo, prováděl ředitel »Illusionu« pan Alois Jalovec. Arcikníže následník živě se o vše zajímal, sám ke všemu dohlížel, několikráte sám s jasnou paní vévodkyní i s dětmi předjížděl v kočáře před aparátem a jevil ze všeho nesmírnou radost. Panu Jalovcovi stala se při tom rozmarná nehoda. Když se svým aparátem po zpátku uslupoval, šlápl na ratolest jedle, plazící se po zemi.

»Pro pána, co to děláte?«, volal na něho arcikníže následník — »podívejte se přece, na co šlapete! To mi nedělejte — já si to opatruji jako oko v hlavě, a on mi to tak pošlape!«

Velmi živě se zajímal pan arcikníže o účast obecenstva na slavnostech Konopišťských. Pana Jalovce se vyptával, kolik asi lidí mohlo tu býti? Když pan Jalovec vyslovil číslici 20.000 — měl pan arcikníže nesmírnou radost a libovat si »To jsem rád, velice rád, že se nám to vše tak krásně vydařilo!«

Častým a není žádné tajemství, že vítaným hostem na Konopišti bývalý populární fotograf pan R. Dvořák-Brunner: O tom, jakým sympatiím těšil se u pana arcikníže, svědčí toto: Jeho císařská Výsost pan arcikníže následník představil totiž pana Dvořáka-Brunnera Jejímu Veličenstvu císařovně německé těmito slovy: »Představuji Vám, Vaše Veličenstvo, nejlepšího našeho momentního fotografa — a zároveň největšího šibala«.

Pan Dvořák-Brunner, jak se říká, byl u pana arcikníže následníka jako doma. Viděl jejich krásný, jejich srdečný, intimní život. Pan arcikníže choval se doma jako rozlomilý tatínek, děti choval, nosil na krku, válel se s nimi a skotačil po kobercích — zkrátka a dobře, stekal se s nimi a dováděl, že byla radost se na to podívat. Po nějaké studené etiketě nebylo tu ani památky. V tu chvíli to nebyl arcikníže následník — to byl zlatý, dobrý, milující tatínek! A paní vévodkyně! To byla teprve pravá, předobrá a přeochotná maminka! Nejednou byl p. Dvořák-Brunner svědkem, jak děti se přihnaly domů s voláním: »Maminko — my máme hrozný hlad«. A maminka odběhla, přiběhla s bochníkem chleba v jedné, s máslem ve druhé ruce, ukrajovala krajíce, mazala je máslem, solila a podávala hladovým princům. A ta její radost, když dětem chutnalo a když se po krajíci jenom zaprášilo! Děti byly někdy nelrpělivé —a tu pan arcikníže vydatně pomáhal a ukrajoval krajíce z bochníku tak dovedně, že na něm mohl »nejlepší fotograf — a největší šibal« oči nechat.

Když se na Konopišti kinematografovalo, fotografoval tu také R. Dvořák-Brunner. Měl plné ruce práce, parno bylo, jen se »slejvalo,« jak se říká, a pan Dvořák-Brunner se potil, až mu pot praménky slékal po obličeji. Pan arcikníže následník zavolal paní vévodkyni, aby se na něho podívala a dal se do tak srdečného smíchu, že se — budiž dovoleno říci toto populární, ale výstižné slovo i o panu arcikníženi následníku — až za břicho popadal: »Vidíš, vidíš«, volal na něho, smíchem se kolíbaje — »jak se potíš! Když jsi sem ponejprv přišel, byl jsi hubený jako tyčka a tolik jsi se nepotil. To máš z toho, že tak tuze rád piješ plzeňské«. Pan arcikníže učinil při tom gesto, narážeje na objem páně Dvořákův, že se všichni posluchači div smíchy nekutáleli!

Věru — když člověk toto vše slyší — teprve vše jinak procítí a posuzuje. Tak harmonický, tak šťastný, tak vzorný rodinný kroužek byl rozmetán, byl strašlivým způsobem zničen. Nedivím se, že kníže Thun, jenž život na Konopišti nejlíp znal, usedavě zaplakal, když na sirotky konopišťské vzpomínal. A kníže Thun je muž životem těžce zkoušený, mužem otužilým, mužem, kterého jistě ještě nikdo neviděl — veřejně zaplakat!

Na konec připojím malou, ale tklivou episodu plzeňskou. Hráli tam ve volném divadle přírodním »Polskou krev«. Přijel na představení skladatel Oskar Nedbal, jenž sám dirigoval, jeho hlavní spolupracovník Ladislav Novák a Jaroslav Kvapil, jenž druhého dne měl říditi »Výpravu«, jenž byl na znamení hlubokého smutku odřeknut. A tu udála se zvláštní příhoda. V posledním jednání, na závěru obžinkové slavnosti, všechno na jevišti pokleká k modlitbě, k díkůčinění.

Právě v tuto chvíli dostal ředitel plzeňského divadla p. Karel Veverka oficielní pokyn, aby představení na znamení smutku přerušil. Ředitel vstoupil na scénu a oznamoval tragickou smrt J. C. Výsosti arcikníže te následníka a jeho choti právě ve chvíli, kdy na jevišti zástup poklekal k modlitbě.

Toto vše, co jsem slyšel od věrohodných osob a co je dokumentem povahy zesnulých, zaznamenávám do kroniky českého života Máje v tom pevném přesvědčení, že má to býti sděleno veřejnosti na důkaz, že velké, hluboké pohnutí, jež tragedie sarajevská vyvolala, mělo podstatné důvody, že mělo svoje oprávnění!

JUDr. R. J. Kronbauer.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

POPELKA MEZI KNIHAMI.

HLINSKO — KNIHA VZPOMÍNEK — USPOŘÁDAL Dr. K. V. ADÁMEK.

II.

I z ostatních kapitol dá se uvíti hezounká kytička. Karel Adámek v článku »Z mých pamětí o školství« vypravuje na př. zajímavou episodu. Po nešťastné bitvě u Chlumu r. 1866 navštívil císař a král František Josef I. v měsíci říjnu království České a zavítal na zpáteční cestě dne 4. listopadu do Chrudimě. Tehdáž vystalo také okresní zastupitelství hlinecké k uvítání J. V. do Chrudimě poselstvo, kteréž mělo také J. V. odevzdati žádost za stavbu dráhy od Pardubic k Jihlavě. Chef kabinetní kanceláře Braun vypravoval, že císař veliké podivení nad tím projevil, že lid český ve všech svých žádostech, které mu předkládal, toliko za podporu svých škol žádal. Takovými snahami byl proniknul lid český i v nejodlehlejších krajích našich a po všechny časy nejtíže nesl, že při tomto postupu byl uměle zdržován těmi, kdož se obávali, že se jim může státi svým kulturním zmohutněním nebezpečným —.

Jsou v knize drobečky, které stojí za zvednutí. Není-liž pak to k neuvěření, že v tom jadrném, žulově českém Hlinsku ještě v létech padesátých minulého století hrávaly německé divadelní společnosti? Na magistrátě se dokonce úřadovalo německy, ač někteří radní německy neuměli! Ba — bylo prý tu dokonce německé kasino! Velice zubožení byli učitelé po stránce hmotné. Musili sobotáles a naturální dávky přímo vyžebrávati, a musili se také přižívovati vedlejším zaměstnáním i hrávati při muzikách v hospodách, malovali šlíty a pod. Ve svých »Starohlineckých obrázcích« vypravuje Josef Homolka, tuherský kartograf), o hlineckém učiteli Kalousovi (učil« dějepisu, počtům a krásopsaní), že maloval tabule pro hostince s barevnými a pozlacenými literami, nápisy na hrobní kříže a pozlacoval »Kristusy« na náhrobky. Homolka byl jeho »adlatus« — Kalous předepsal, Homolka vyplňoval barvou. Sliboval mu vždycky »na kalhoty« a dal taky, ale ne »šlof«.

»Zájem o školy,« vypravuje K. Adámek, »rostl, literatura naše za podpory lidu rozkvétala. Zajímavým toho dokladem jest, že jsem v roce 1859 u nás v Hlinsku sebral třicet pět stálých odběratelů velkého Riegrova Slovníku Naučného, sedm odběratelů Spisů výtečných básníků českých, šest odběratelů Sebraných spisů Tylových.

Básník Adolf Heyduk trpce žaluje ve své vzpomínce na Hlinsko, kam zavítal o prázdninách r. 1866 na nevážnost k starým koutům. »Krásný dříve a upravený park »Panská zahrada« (rychmburská), se skleníkem zanedbávána úplně a útulné a velmi úpravné divadélko v něm, kde viděl jsem hráti od mladých českých úředníků ponejprv Klicperovy veselohry, bylo pusto, až si je konečně správa panství, na jehož půdě stálo, osvojila. Prodala kulisy na sušení jetelového semene nájemci dvora, rozebrala z něho dříví na topení a vystavěla na jeho místě konírnu pro jízdecké koně vrchních úředníků, ačkoliv měla místa hojnost v panském dvoře. Také pousťevna v rohu zahrady byla zničena, ačkoliv nikomu překážeti nemohla; byťať vystavena na prostoru solva čtyř čtverečných sáhů a dříví z ní nebylo ceněno ani na dva zlaté! Vůbec všecko pustlo a pustne napořád

co den, čím se městečko Rychmburk někdy zdobilo a chlubilo. Za své měl vzíti také u cesty stojící velký allán, kam ondy do společnosti mladých českých úředníků chodíval ze Skutče pan c. k. soudní adjunkt Rubeš, blahé památky, aby se pobavil hudbou a písněmi harfeníka Procházky«.

Bohumil Adámek zaznamenává ve své vzpomínce, že v podzimních dnech roku 1855, ubíraje se v průvodu kočovné družiny z Poličky do Německého Brodu, zavítal do Hlinska Josef Kajetán Tyl ke krátkému oddechu. V předvečer slavnosti svěcení praporu zpěváckého spolku »Svatlovíla« v Hlinsku zavítal sem r. 1864 mistr Bedřich Smetana, jenž ujal se tu i taktovky při mužských sborech, k slavnostnímu koncertu vybraných. Památná Smetanova taktovka je z černého ebenu a je opatřena na obou koncích stříbrným kováním. Dr. Karel Pippich ve vřele psané vzpomínce píše o Bohumilu Adámkovi, s nímž scházíval se ve východočeském kroužku literátů (u Štolby, u Pippicha, u Zemana — Antala Staška) a o Karlu Adámkovi, o němž po zásluze zaznamenává, že postupem let vytvořil na Hlinecku jiný svět ducha práce a v kulturním i hospodářském životě vyhledal nové prameny.

František Tuláček vypravuje o založení Besedy v Trhové Kamenici, kde učiteloval r. 1877 K. V. Rais. K jeho návrhu zvoleno jméno Nerudovo do čela besedy. Neruda, zpraven o úmyslu učitelské omladiny trhovokamenické, odpověděl na adresu K. V. Raise dopisem, jenž je dosud neznám a jenž je tak zajímavý a zejména pro nynější dobu tak význačný, že jej ciluji celý:

»Že jsem dosud na cténý list Váš neodpověděl, nestalo se z nezdvořilé liknavosti. Ale choroba má líží, musím ovšem přes všechno konat své práce, a vykonám-li je, jsem rád, když nohu natáhnu zas na pohovku. Tolik co nutnou omluvu. Avšak co jste si to nešťastného vzpomněl s tím »Nerudou!« Věřte, že co zde řeknu, není žádná strojená skromnost, nejsem žádnou mužskou kokotou. Ta celá věc běží ale veškerým mým životním a českým náhledům proti srsti. Za celé čtvrtstoletí své činnosti jsem převzal hodnosti dvě: svého času sekretářství výboru Národního divadla a před třemi léty předsednictví spolku žurnalistického — a obě jen proto, že by jiného času — to mohu říci — nebylo jedno ni druhé mé činnosti postrádati mohlo. Nesmírně a vděčně rád přenechávám jsem jiným radost z voleb a hodností, vždyť tak mnohý by ani ničeho nepodnikl, kdyby nebyl vyznamenán. U nás je však toho oslavování živých, to vynášení autorit do závratných až výší tak mnoho, že člověku až nechutno.

Proč jste nezvolili jméno někoho ze zesnulých? Snad Čelakovský? Snad jiné krajinský Vám bližší?

Předložte sobě ještě jednou dvě věci: a) že i nerádno volit jméno někoho dosud — bohudík — živoucího; b) že jméno — slovo či název — »Neruda« není ani pěkné. Kdo ví, zda by členy spolku někdy nemrzelo, kdyby jim někdo posměšně říkal kdy »nerůd«.

A zvolíte-li jméno jiné, dám rád dvacet zlatých na účely spolku Vašeho. Uplácím Vás, jak vidíte.

Prosím: dobře rozvažte, změňte úmysl svůj a proveďte tedy změnu tak, aby nastávajícímu spolku neškodilo nic. Pak mi dejte vítanou zprávu, že mohu příspěvek svůj Vám zaslat.

Skládám celou věc do rukou Vašich. Učiňte po řečeném dle nejlepší rozvahy své.

Upřímné díky za Váš svižný spisek.

A srdečný pozdrav.

Váš k službám ochotný

Jan Neruda«.

Trhovokameničtí setrvali ovšem na svém rozhodnutí — Neruda, vida nezbytí, povolil a Besedě i svou podobiznu zaslal.

Na závěru své vzpomínky ozdobil pan autor stařičkou hlavu děkana Pardusa v Kameničkách pomněnkovým věnečkem. V několika stalích opakuje se toto jméno, velmi mnozí vděčně a pietně vzpomínají vzácného toho kněze. Apoštoloval v nevýnosném kraji, během let srostl s lidem, přilnul ke kamenité půdě, smířil se s drsnou, dlouhotrvající zimou jako ty osamělé, opuštěné stromy. Nenadál se, že v Hlinsku žije té doby učitel, jenž mu postaví pomník v jedné z nejkrásnějších knih svých. K. V. Rais ve svém

západě učinil kněze Pardusa středem svého vypravování, Kameničky jevištěm — —

František Vondráček vypravuje ve »Chlumských vzpomínkách«, jak v Košínově na potulkách za starými knihami pro okresní národopisnou výstavu v Hlinsku vešel do chalupy starého Holce. Byl to jediný evangelík v obci. Stařec nepřívítal návštěvníka nijak přívětivě. »Tak zas nové tejrání evangelíků, z a s e n á m b u d o u k n i h y b r á l?«, řekl. Marně vysvětloval vyslanec výboru, co a jak. »Nic nemám a nic nedám« — suše prohlásil. »Nevěda již,« vypravuje pan autor, jak si u starce důvěry získali, vzpomněl jsem si, že mám v kapse jubilejní kalendář učitelský s podobiznou Komenského. »Podívejte se, dědo,« jak si vážíme Komenského — jako svatého patrona svého ho cíníme.« — Stařec, nasadiv si brejle, chvíli prohlížel kalendář, a potom, jakoby mu led na srdci rozlál, otevřel malovanou truhlu, vybíral z přihrádky staré knížky švabachem tištěné — pro výstavu!

Figurka, jako z Jiráskova alba vyňatá!

Z »Dopisu« p. dra. A n t o n í n a S t a r é h o vyjímám: »Přede mnou visí malý obrázek. Š l u r s ů v (náš krajan sochař Šlursa v prázdných chvílích také maluje), obrázek z okolí Heráice: výsek horské bělavé cesty s tmavou massou lesů v pozadí a s nízkým bledým nebem nahoře. Po silnici těžce schýlena k zemi vleče se chudá žena s bílým těžkým rancem na zádech. Za ní neradostně, bez poskoku bosý hoch. Obrázek má solva tři barvy a přece je v něm jakoby zaklela duše naší vysočiny. Oh, jaký to kraj! A příroda mu nedává ničeho lehce. Je chudá, jak jen dovede příroda býti. Ale je při tom veliká ve své krutosti, chmurně veliká ve své proslulé. Nedivím se, že nalezla rázem milosti u lidí, které nelze podplatiti klamivou, nehlubokou krásou. S jakou horoucností slova mluvíval Slavíček o tomto kraji, »na který Pánbůh zapomněl,« s jakým upřímným podivem M i l o š M a r t e n, který strávil v Heráici roku 1905 prázdniny a zde napsal svůj krásně skleněný dialog: Styl a stylisace!«

Peslrou, barevnou a vonnou kytici uvil pořadatel z citátů spisovatelů, kteří Hlinecko znali a z něho čerpali. (Tereza N o v á k o v á — Anna Marie T i l s c h o v á — Bohumil A d á m e k — Dr. K. V. A d á m e k — Vilém M r š t í k — K. V. R a i s — Václav V l č e k — Jan Václav z F i n b e r k a — Jan Š a f r á n e k).

Kniha neznámá, kniha, která zapadla a uhasla — a co je v ní krásných, milých, hřejivých světýlek!

•

LIDOVÉ DIVADLO. V pražské »Uranii« máme typ dobrého lidového divadla. V pivovarské zahradě holešovické, až tam kdesi na druhém konci světa, obklopeno širými, nezastavěnými plochami a několika továrnami, plní svůj úkol již po celá léta tiše, ale dobře. Je tam, proto tam chodí lid, to jest vrstvy obyvatelstva, které tímto slovem lišíváme od tak zvané společnosti, a ku podivu, ten lid vděčně přijímá dobrý, zdravý repertoir činoherní. Jde to bez operet, ba ani lascivností a jiných nečistých lákadel netřeba. Není to důkazem, že příčinu malých návštěv různých jiných divadel sluší hledati jinde, než v upadání dobrého vkusu a lásky k divadlu? Zdá se, že společnost, alespoň naše česká společnost, není schopna udržeti dobré divadlo, do něhož »lidu«, a nejen lidu, i středním vrstvám vstup se zabraňuje vysokými cenami. V Uranii mají od počátku července novou vládu. Ujal se jí bývalý ředitel Vinohradského městského divadla, spisovatel V á c l a v Š t e c h a není pochyby, že s ním vejde do vdušných prostor sympatického divadla nový ruch. V předvečer Husova dne měl nový ředitel na prknech svého nového působiště dokonce malou premiéru. Na oslavu jubilea odboru Ústř. Matice Školské dáván Tylův »Jan Hus« a před ním slavnostní scéna »Matiční brázdou« z péra V á c l a v a Š t e c h a. Spisovatel nechtěl více napsati, než pouhý příležitostný výjev, ale vložil mluvčímu ve scéně, odchovanci matiční školy, do úst slova takového upřímného, teplem vlastenectého přesvědčení prohřátého zanícení, že kratičký výjev ten strhl naplněné hlediště k bouřlivému pohnutí. Scéna bude k matičním představením po venkově dojista hojně studována. Také T y l ů v H u s, na poměry Uranie bohatě vypravený a svěže, se zápalem sehraný, se osvědčil jako dobrá lidová hra. Uznání zaslouhuje zvláště výprava kostnického soudu a obraz — »Hus na hranici.« Režii měl p. K o v á ř, kdežto matiční scénu si vypravil pan autor sám.

ROČNÍK XII. Toto číslo vydáno dne 10. července 1914. ČÍSLO 38.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

M. SILÉN:

POHÁDKA ŽIVOTA.

Když usměje se bílým svilem zima
a vichr zaburácí v oblacích!
Strom lupen slední s chvatem s korun snímá,
zář krvavou má západ ve zracích.
Tu vločka stíhá líše vločku sněhu,
řek klokot věčný ve svém luhne běhu,

pod šerem ledů v nářek nepropuká,
jen šepce vzdáleně a umírá,
dub černě činí jak unavená ruka,
jež chmurné čelo nebes podpírá.
Dech mrazu hučí, křeskulý a dravý,
a tvrdou modř a běl chví do dálavy.

Les modrý zdříml v kralolišlích sněhu
a hebkým tichem všechen dýchá kraj,
luh barvy bělosiné má sladkou něhu,
jen vítr u trati hrá na šalmaj,
to křehké licho křišťálné v svém huku,
drát telegrafní na sla tříšlí zvuků.

Hoj, když se opře sever vší svou silou
a zahučí a zahřmí do těch strun!
Jak záře jizby vyhřálé tu milou,
když zimní večer padá do korun,
když plamen v krbu, rudě plápolaje,
žhoucího dřeva šeplá liché báje.

Do bílých sněhů domek zapředený
jak v třpytné sítě smutných rusalek,
večerem rostoucím své zkřehlé stěny
jak v pláči chýlí ve vichřice jek.
Teď vzpomíná na jara vonné dechy,
besedy placlva v stínu staré střechy,

když jilřní záře nad krajinou mladou
v snách u vod stane, blahem zatilá,
se sladkou vůní vzplane nad zahradou,
polibkem první růže uvítá.
A když pak tělo z bujné vlny klasů
svou zlatou hlavu vznese k modrojasu,

tu zjasní se i opuštěná chýše
a stěny, planou růží posítané,
v slunečních září něhu vznese líše
a motýli je snivě ovane.
Teď vzpomíná, jak těžké šperky zlaté
věšely hrozny na zdi sluncem zžaté,

když flétnu ke rtům ve vášnivém slesku
se smutnou písní jeseň spěla klásl,
do chladu vín a do slunečních lesku
svou dojemnou a mroucí líla slasl,
když stromy zlatům hýřivě se vzdaly,
ač věděly, co rty jich znamenaly.

Do bílých sněhů přitiskl se úže
jak v krásném snu a zahalil se v nich,
jak by mu vítr třásl samé růže,
bělostné, hebké, z loklů bouřlivých.
Svůj černý cimbál nad zavátým krovem
v rampouchů ukrył třpytu úbělovém

a družně k spící přitiskl si skráni
svůj zasněžený drobný venku sad,
jak v jeho dlani ve vichřice lkání,
by blaženěj' mu bylo usínat.
Snil strážní domek u hučící trati
i strážce svého přiměl snům se vzdáti.

Lze sdřimnout ještě v blahém spokojení,
než burácivých vozů řídě voj
v kol hukotu a páry zasupění
zahvizdne venku černý parostroj
dvě uhrančivá srše světla rudá,
řičící píseň spjatých živlů huda.

Jde hudba větru, od lesů se vrací,
sníh tančí s ní, však nepřichází blíž,
v mlhavém šláří po krajích se ztrácí,
zkad mrazivá a bílá roste tiš.
Drát telegrafní hrá jak tisíc ptáků
a daleko je do příjezdu vlaku.

Šílená meluzina výskne časem,
jak s vichrem skuhrá z lesních úvalů
a zcuchaným a šedým jejím vlasem
sníh třpytí se a padá pomalu —
Tu zdá se v jizbě, v krbu z ohně sporu
že starý pražec dal se do hovoru:

Jak okřívá mé velché zkřehlé tělo,
když rudý plamen slyším tančiti —
co z chorých údů ještě neumřelo,
ples jeho žhavý rádo nasytí
a nežli v troud a bílý prach se vrátí,
ve vírech jisker vítězně chci vzpláti.

Už dobouřila v dálce líha roků
a bytost moje klesla shroucená,
jež v zářivém i tmavém jejich toku
kdys hrdě vznášela svá ramena,
kde koleje se bílé vlaku sltaly,
by bouřně hřímal do tichnoucích dálí.

O síle své jsem pod kolejí sníval
a hrdá nitrem bouřila mi slast,
pod chvátajících vozů hřmící příval.
své statné tělo že smím v pýše klást,
vlak třeba vichřicí ať v dál se nese,
že jeho tíhou ani nepohne se.

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Zároveň se také objevil Valena sám. Pozorně se na Palasa podíval a vlídně poděkoval za jeho pozdrav.

»Nu, co si přejete?«, ptal se, otevíraje kancelář. »Snad nejdete s nějakou stížností? Stalo se vám něco?«

Zastrčil ruce do kapes a postavil se před adjunkta.

»Ano, stalo se něco velmi ošklivého a považuji za svou povinnost vás o tom zpraviti. Pan Kozák hanebně zrazuje svou choť a dopouští se podlostí se ženou sládkovou.«

Valena usloupil a vytřeštil oči.

»Šílíte,« pravil zadrhnutým hlasem. »Jste snad rozechvěn, snad jste doslechl nějaký hrubý klep.«

»Před hodinou jsem byl toho svědkem a jdu rovnou sem, abych varoval a abych vás informoval. Jsem ochoten opakovati totéž panu Kozákovi do očí a odpřísáhnouti to u soudu.«

»Jste si dobře vědom, co jste mi řekl?«, ptal se Valena, nabývaje rozvahy a jeho čelo se zlověstně svraštilo.

»Zcela dobře, nejsem malý hoch, abych nevěděl, co konám.«

»Povězte tedy, co víte,« poroučel mu úsečně a pootočil se k oknu. Jen občas podíval se se strany na Palasa a zase upíral oči k zemi. Ale adjunkt se nedal zmásti. Stručně vypravoval a pouze při líčení nejchoulostivější scény se zarazil a hledal slova, kterými by to šetrně řekl.

Valena ještě hlouběji svěsil hlavu a potom zvolna popošel k oknu. Ticho bylo v kanceláři a bylo slyšeti let opozděné mouchy. Minuta za minutou prchala a Palas stoje nehybně čekal, brzo-li se Valena obrátí. Snad mu to bylo nepříjemné, snad o tom všem dávno věděl, snad chtěl pro domácí pokoj mlčeti a popřáti Kozákovi zvůli, aby se vyhýřil. Hořko se vkrádalo do nitra Palasova a začal litovat, že sem chodil.

Náhle se Valena otočil a zvolna se k němu přiblížil. V jeho výrazu byl smutek a jeho ruce byly na zádech skříženy.

»Ví ještě někdo o tom, co jste mi sděloval?«, tázal se stichlým hlasem.

»Nevím, nikoho jsem nepozoroval.«

»Proč jste mi přišel tuhle zprávu oznámit?«

»Proč?«, ptal se zaraženě. »Protože jsem to považoval za hanebnou zrádu, páchanou na takové dobré bytosti, jako je milostivá paní. My úředníci byli jsme viněni, že špatně konáme své povinnosti a zde se děje na panství očividný podvod. Dlouho se to neutají a až se lidé o tom dovědí, bude jméno mladé milostpaní předmětem posměchu.«

»Ano, v tom máte pravdu a děkuji vám, že jste přišel ke mně. Sdělil jste ještě někomu jinému své pozorování?«

»Jak bych mohl něco takového z úst vypustiti!«, ohražoval se uraženě.

»Plám se pouze a jsem rád, že jste projevil tolik mužnosti a taktu. Za něco vás žádám. Co jste řekl mně, neřeknete nikomu jinému, ani kdybyste byl přímo tázán. Ani narážkou neprojevíte, jaké tajemství chováte. Pravil jste, že vás pobouřila věc vzhledem na mou dceru. Nuže, k vůli Haně musíte mlčeti také dále a zvláště před ní mlčeti. Chápete, že by bylo pro ni strašlivé, kdyby zvěděla plnou pravdu.«

»Chápu,« přisvědčil, »ale račte dovoliti, jak má ona, taková dobrá a ušlechtilá bytost býti odsouzena, aby žila....«

»K ničemu není odsouzena,« přerušil ho netrpělivě a téměř zlostně, »to je mou věcí, co se stane dále. Spoléhám na váš slib a doufám, že se ve vás nesklamu. Ještě jednou vám děkuji. Jste hodný a buďte ujištěn, že dovedu vaše jednání oceniti a při vhodné příležitosti odměniti.«

Podal mu ruku, vřele ji stiskl a ukloniv se dal na jevo, že si přeje, aby odešel. Palas se také mlčky uklonil a vyšel ven. Šel chvíli jako ve snách. Očekával, že jeho zpráva zatřese zámkem a přivodí v zápětí trest nenáviděnému Kozákovi. A zatím jak střízlivě se vše skončilo. Naposledy zůstane vše při starém, snad nanejvýš dostane se Kozákovi domluva, proč je tak neopatrný a Kozák bude pátrati, kdo ho zradil. Doví se ovšem snadno, kdo byl v zámku a všechna jeho msta vrhne se naň, na adjunkta. Hana bude dále obětním beránkem a povede všední život, ve kterém buď uvadne, nebo ve kterém její srdce otrne a ztratí všechen svůj půvab a svou líbeznost.

Jsem hlupák a snílek, povídal si, zlostně vešed do svého pokojíka. Jdu za nesplnitelnými vidinami a dodávaje si vzezření mravokárce, sám živím ve svém srdci nedovolené lužby. Nu, dlouho zde už nebudu a po mně ať se všechno sřítí. —

VIII.

Několik dní šel život v Rochlově obvyklými kolejemi a zdálo se vše při starém. Adjunkt zúmyslně vyhledával si práci venku v polích a nehovořil s nikým. Zvlášť úzkostlivě se vyhýbal tomu, aby se setkal s Hanou, před kterou se nyní nesmírně styděl a hledal předem výmluvy, kdyby snad proň vzkázala. Ale ona nevzkazovala a on těžce pociťoval, že tak dlouho ji už nespatřil. Potom však začaly ho živě zajímati různé okolnosti, jež se nenápadně seběhly. Předně od hovorné šafářky se dověděl, že Hana už celou řadu dní na svůj kůří dvůr nepřišla a vzkázala, aby šafářka vše sama obstarala. Stydí se asi vyjíti mezi lidi, jakby ona sama se něčím provinila.

Potom mu správce s jakousi škodolibou radostí zvěstoval, že má sládek výpověď a že důchodní hledá v novinách nového sládka. Ach, ledy přece uhodilo, třeba že bez zevního rachotu a rozechvění. Vnadná paní stará tedy bude hledat někde jinde rozptýlení pro své hořící srdce. Sám sebe se zastyděl, že je tak zlomyslný, ale nemohl potlačiti živé uspokojení, že se něco stalo. Dosud mu připadalo, jakoby pan Valena byl v duchu naň rozmrzelý, že s takovými věcmi přichází. Podezříval ho, že má týtéž mravní zásady jak tak mnozí zbohatlí, kteří si počínají, jakoby pro ně žádný mravní zákon neplatil. A také měl obavu, aby byl Kozák svého tchána nepřemluvil, aby nevěřil takovému udání.

Nu, jen když aspoň to se stalo, řekl si jako spokojen, ačkoliv jeho srdce nebylo v pravdě spokojeno. Ještě cosi scházelo, aby jeho nitro věřilo, že je spravedlnost na světě a aby postava Hanina byla zbavena čehosi, co jako by ji hyzdilo a snižovalo. Přál by si ji býval viděti,

aby z její tváře vyčetl, jaký asi boj se odehrává v jejím nitru.

Místo Hany nabyl vysvětlení jinak. Stoje na sýpce u měření obilí, zaslechl část hovoru, tlumeně vedeného mezi děvčaty konajícími práci. Malá, tlustá dcera poklasného cosi horlivě vykládala svým dvěma družkám, jež, jak zachytil jejich výraz, hořely zvědavostí. Už chtěl na ně křiknout, aby neklepaly a pracovaly, když k jeho sluchu doletělo slůvko Kozák. Ach, ty něco vědí a od nich se to nenápadně doví on. Opatrně se přiblížil, zády k nim se obrátil a tvářil se jako zamyšlený. Ale jeho sluch byl napjatý a dech zatajil, aby nic z hovoru nezmeškal.

»Povídám ti přece už aspoň po desáté, že už mladá paní s ním nezůstává,« rozkládala poklasného dcera důležitě. »Od neděle spí v zámku. Domů sice chodí vařit, ale s mužem nic nemá, Nanda mi to pověděla. Ani slova prý spolu nepromluví. Ale děvčata, pro Boha vás prosím, neříkejte nikde nic.«

»Nebuď blázen,« chlácholila ji jedna z posluchaček, »komu bychom co povídaly. A prosím tě, co se to stalo? Pokřičeli se?«

»Nanda nic takového neslyšela. Mladá paní byla prý celou neděli veselá a šla s pánem k večeři do zámku, ale ze zámku se už vrátil pán sám. Přišel rozlobený, poslal si ji do pivovaru pro pivo, nesla prý tam nějakou cedulíčku a na pivo musela čekat skoro hodinu. Doma pán láteřil, kde tak dlouho je a chtěl něco k jídlu. Třásla prý se jako osyka, protože nic neměla k jídlu a běžela do zámku. Tam ji lokaj vyřizoval, aby šla domů, že tam jídlo přinese kuchyňská a také přinesla. Ale pán se jídla ani nedotkl, jen pil, po pokoji chodil a klel. Když bylo asi deset hodin, vzal klobouk a šel ven a nepřišel až ráno ve dvě hodiny. Já se Nandě smála, když mi povídala, jak se sama doma bála a jak proplakala celou noc. Proč bych plakala, když se páni mezi sebou hašteří?«

»Prosím tě, když se pán tolik rozlobil, bála se, aby ji nenabil. Já ho jednou viděla rozlobeného a taky jsem se celá třásla. Ten se ti umí zle podívat!«

»Však já to vím, to on často se tak koukal, až z něj hrůza šla. Teď aspoň budou lidé míti pokoj, ani přes práh paty nevytáhne, jen doma sedí, mračí se, kouří a pije.«

»Tak to oni spolu nemluví?«

»To víš, že nemluví. Něco se semlelo, ale žádný do toho nevidí. Včera přišel kočí z pivovaru za tatínkem a smál se, že si jeho koně odpočinou a nebudou už vozit paní starou na výlety. A víte, co tatínkovi šeptal?«

»Co? On něco ví?«

»Pro pána krále, holky, já vám to řeknu, ale zadušujte se, že žádná ani muk.«

»No, na mou duši,« vyhrkla zvědavější ochotně. —

»To víš, tatínek by z toho mohl míti opletačky, víte, jaký je pan Kozák mstivý. Sládek prý musí pryč, je to k vůli jeho paní a k vůli Kozákovi.«

»Nepovídej! Někdo snad něco viděl?«

»To já nevím, ale něco takového se semlelo. Pan Kozák byl v pivovaře pečený, vařený a prosím tě, takoví páni mají nápady.«

»Hh, to by musila Bělka sládkova něco vědět.«

»Však taky ví, ale ta je falešná, ta nic nepoví. Však pro nic za nic jí paní stará nedala na kolikery šaty a Bělka pomalu už s nikým ze dvora ani nepromluvila. Naše maminka říkala, že to paní staré koukalo z očí. Panečku, ta je, co?«

Zachychtly se a horlivě začaly nabírati obilí.

»A myslíš, že to v zámku vědí?«, vyzvídala po chvíli zvědavá.

»Asi vědí, proč by jinak paní nemluvila a chodila do zámku spát. Maminka říkala, že by, kdyby se mě to týkalo, vyhnala takového mužského z domu. A já bych s ním ani nebyla.«

»Prosím tě, mají-li se rádi!«

»Rádi! Mohla bys mít ráda toho, kdo by ti za jinou chodil?«

»Proč ne, možná, že on za nic nemůže. Šla bych a vyškrábala bych jí oči.«

Zase se zachechtaly a pokukovaly po adjunktovi, jenž nehybně slál.

»Pan adjunkt dnes ani neslyší,« šeptala poklasného dcera. »To je dobře, ten by nám dal!«

»A co říká pan starý?«, pokračovala třetí ve výzvědách.

»Kdož to ví, on se s tím nepochlubí, ale hádám, že nic. Co pak ten, ten byl odjakživa neslaný a nemastný.«

»A měl takovou ženu kyrysara. To je ženská jako lamželezo.«

»Však ony ji roupy přejdou, jen co půjdou z pivovaru.«

»Bože, ti mají už dost, těm zle nebude.«

»Ba, měli všeho a to je lehko hospodařit. Tak bude zde nový sládek.«

»Asi, tenhle už zde nezůstane.«

»A co pán, ten zůstane?«

»Kdož ví? Tatínek hádá, že půjde pryč.«

»To by šla mladá paní s ním?«

»Nikdo nic neví. Možná, že ho nějaký čas vytrestají a potom teprve že zase k sobě půjdou.«

»Víte děvčata, takhle bych se vdál nechtěla, co je po všem, když se dva nemají rádi.«

»Jen mlč, vdávala bys se, ať by přišel kdo přišel.«

»I ty klevetnice, co pak jsem taková lehká, že bych...«

»Nechte toho štěbetání a koukejte, ať vám ruce nestojí,« okřikl je adjunkt, otočiv se k nim. »Slyším samé šuškání, ale naměřeno máte hrstku. Nebudu tu s vámi do tmy.«

Ruce dělnic se zrychlily a obilí se šumotem padalo do pytlů. Palas věděl dost. Teď teprve bylo jeho nitro vyrovnáno, teď teprve jakoby hrot z jeho srdce zmizel. Nezklamal se tedy, bylo mu uvěřeno a byly také učiněny důsledky. Téměř radostně přemítal o tom, co slyšel a postava Hanina jasně a čistě se mu zjevila. Na venek se muže nezříká, ale už s ním nežije jako žena, už s ním nesdílí ložnice, už hájí svou čest. Tedy přece pan Valena zakročil, asi udeřil na Kozáka a ten překvapen neměl odvahy, aby zapíral. Dobře ti tak, zrádce, myslil si uspokojen, zasloužíš si, abys byl potrestán. Jen kdyby tě chtěli hodně potrestat.

Zneklidněl a uvažoval, co se dále stane. Zůstane Kozák v Rochlově? Půjde s ním Hana půjde-li odtud? Nastane smíření, či jsou všechny pásky do budoucna zpřetrhány? Hořel nedočkavostí něčeho bližšího se dovědět, ale protože se bál vzbudit podezření, raději mlčel. Týden po týdnu ubíhal, v zámku konány přípravy k přesídlení do Puklic a Nanda rozhodla, že půjde s mladou paní taky do města. To tedy asi půjde Kozák s nimi a bude konec jeho správcování v Rochlově.

»Tak vida, napřed nás chtěl všechny vyhnat a na konec jde sám,« začal krátce před odchodem panstva správec. Stál s adjunktem u parní mlátičky a spokojeně pokuřoval ze své dřevěnky.

»Kdo to?«, ptal se adjunkt, hned otázku nepochopiv.

»Kdo jiný než pan Kozák. Zítra odjíždí.«

»Do Puklic?«

»I čerta, někam do Štýrska. Dnes koňák vozil na stanici bedny, posílá si napřed věci a četl jsem to jméno. Nemýlím-li se, jmenuje se to Slangau. Kde to leží, nevím, musel bych se na poště přeptat.«

»Milostpaní jede s ním?«

»Ale ne, ta pojede s pány do Puklic. Ta si dala, ta je opravdu k politování. Ale je to takhle přece lepší, než aby s ním byla. Já to vždycky říkal, že je to zašitý ďábel. Teď mu kopýtko vylezlo a má po slávě. Nu, nepřeju nikomu nic zlého, ale tomuhle to přeji od srdce, nadělal se zlého dost.«

»Prosím vás, já dobře nerozumím, co se to děje. Pan Kozák odjíždí bez milostpaní a jede to ke svým přátelům? Nebo snad na výlet?«

»Abych řekl pravdu, dobře to taky nevím, ale důchodní mi napověděl, že tam přijal nějaké místo. Čím tam bude, nevím. Udělají-li ho správcem, pomoz jim Pán Bůh.«

»Je tedy roztržka mezi manžely dokonalá.«

»To si myslím. Jak by to jinak mohlo dopadnout? Takový nafoukaný a hrubý chlap a taková něžná ženská, to se k sobě nehodí. On neměl nic leč svou domýšlivost a to je trochu málo. Divil jsem se, že náš pán, takový chytrý a prozíravý, nechal ke sňatku dojít. Už když toho důstojníka zabil, mohlo mu napadnout, že je to surovec.«

»Ubohá paní Hana,« povzdychl si Palas.

»To je pravdivé slovo, ta je ubohá. Pro takového člověka by se hodila jen taková, jako je bývalá sládková. Ta, až by jí něco udělal, dobře by mu naltoukla a to je jediný

prostředek na zkrocení takové šelmy. No, s tou sládkovou se hledali, to je také čisté zboží!«

»Kdy se odstěhuje sládek?«

»Po neděli, než přijde nový. Starý teď chodí jako zmoklá slepice, nové místo ještě nemá a lůžko asi dostane. Patří mu to, proč byl takový bačkora. Ale že by byla ona taková, no, to jsem si přece nemyslil. Tak dlouho jsem tam chodil a nic jsem nepozoroval. Pravda, já nebyl starý officír.« A zasmál se ze široka svému vtipu.

A jako správce s adjunktem, tak lidé ve dvoře i u mlátičky přemýlali totéž thema a ku podivu, jak málo měl Kozák i paní stará obhájců. Padaly hrubé poznámky a žerty a kdyby je byla paní Hana slyšela, byla by bývala ještě zdrcenější než byla.

Nebylo to vlastně zdrcení, co její bytost ohromovalo, bylo to náhlé rozčarování z nadějí, že by její osud se mohl příznivě utvářit, že by se mohla dočkat jakéhosi smíru a uklidnění života. A taky stud to byl, který její duši drtil. Nevýslovná hanba, že žila s mužem, který ji líbal těmitéž ústy, kterými líbal svou milostnici, že se jí dotýkal rukama, které objímaly vášnivou ženu, že snad všichni lidé věděli, jak je klamána a jak svého muže za to ještě chválí, to vše bylo jako když se led srdce dotýká.

Když jí tehdy otec v neděli, vráliv se celý rozechvěný a rozpálený od rozmluvy s Kozákem, se vší určitostí řekl, že od toho dne nesmí se svým mužem sdílet ložnici, napřed považovala vše za nevhodný vtip a výbuch otcovy náhlé prudkosti. Ale když potom otec naznačil nevěru mužovu, zaúpěla jako střelou zasažena a div neomdlela. Bylo třeba vší něžnosti matčiny a vší rozšafné domluvy otcovy, aby se vzmužila a aby přemýšlela jak upraviti nyní svůj život.

Náhle zvedl se v ní dávno tajený odpor, jemuž dříve nerozuměla a jakoby za všechny prožité hořkosti žádala náhrady, jakoby se dovolávala navrácení svobody a zmařených snů, tak náhle probudila se v ní uražená její hrdost. Tajíc před světem pokud bude lze ošklivé zřídlo nesvárů, docházela do mužova bytu, aby vedla dále svou domácnost, ale muž jí připadal jako ošklivý pavouk, kterého se štítí.

Několikráte zkoušel začíti hovor a sehráti úlohu kajícího a pokorného hříšníka, ale neověnovala mu ani pohledu a odcházela do kuchyně, aby ho nemusila poslouchat. Vida marnost svých pokusů napřed zuřil, potom se ho však náhle zmocnil strach před budoucností. Tchán mu oznámil, že se mu sice poslará o stravu a že mu dá několik zlatých měsíčně na útratu, ale dále nic. Až uplyne rok, dva, bude proveden v tichosti rozvod a potom ať hledá si živobytí sám.

To vlastně ho děsilo nejvíce. Sládková sice ho vybízela, aby zmizel s ní, ale ku podivu, třeba že ho její vášeň druhdy opájela, bál se její přílišné a stálé blízkosti. Byl si jist, že by její láska byla proň železným poutem a že by neměl sil zlomiti její pevnou vůli, kdyby se jí na milost a nemilost vzdal. Cosi v něm ho varovalo před touhle ženou, která neznala mezí, jakmile byly její náruživosti probuzeny a která stejně vášnivě nenáviděla jako milovala. Vymluvil se tedy, odkázal ji na pozdější dobu a začal horečně přemítat, co teď. Do Puklic do závodů tchánových ovšem se dostati už nemohl a marně pátral, kde by mohl nalézti příhodné a teplé místečko. Ztrácel už naději, chystal se učiniti útok na tchánovo smilování, když mu náhoda posloužila.

V německém časopisu hospodářském, který si v době svého zápalu ku práci předplatil, četl inserát: Majitelka velkostatku, vdova, hledala obratného muže jako sekretáře. Žádala, aby dotyčný byl obeznámen s vedením statku, aby byl společensky bezvadný a aby byl schopen odbývati úřední korrespodenci. Kozák sice neměl ani jednu z těchto vlastností, ale domníval se, že by se brzy vpravil do nových poměrů. Ženy bezstoho málo hospodářství rozumí a on přece něco v Rochlově pochytil. Arci, plnou pravdu ji napsati nesmí, může si zahrát na vdovce neb svobodného a jakmile bude jednou usazen, potom se bude snažiti, aby místa neztratil, či bude míti opět čas ku hledání jiného povolání.

Poslal tedy na udanou adressu své nabídnutí a připojil k němu svou podobiznu z dob, kdy

býval ještě důstojníkem. Nemůže to škoditi, uvažoval, ženy bývají pro uniformu zaujaty a mají důvěru, že takový bývalý důstojník je vždy čestný a pořádku dbalý. Není vyloučeno, že ta majitelka bývala také ctitelkou důstojnického stavu a že tedy mu jeho bývalý stav zatlačí.

Myšlenka byla opravdu šťastná. Paní Kristina Eichingerová, majitelka panství Slangau měla pro důstojnickou uniformu opravdový respekt a to z té jednoduché příčiny, jelikož její první muž, se kterým ve krátkém, ale šťastném manželství žila, býval také důstojníkem. Do zámku přijíždívali mužovi známí a ona byla vždy jejich chováním a charakterem nadšena. Okolnost, že Ludvík Kozák býval setníkem, jenž, jak psal, k vůli ženitbě z činné vojenské služby vystoupil a při svých velikých osobních obětech zklamání se dožil, zdála se býti paní Eichingerové nejlepším doporučením jeho bezvadného charakteru. Nebylo jí sice z přípisu dobře jasno, byl-li ženat, vdovec, či svobodný, ale to jí konečně té chvíle nezajímalo. Hlavní bylo, že byl důstojníkem, že až dosud vedl velkostatek, na kterém se nacházely průmyslové podniky, takže měl potřebnou kvalifikaci, jakou si u hledaného sekretáře přála.

Kozák byl přijat a oznámeno mu, aby ve čtrnácti dnech své místo nastoupil. To bylo v lísnivém jeho postavení velikým ulehčením. Na ráz se zbaví dotěrné paní sládkové, jež naň vášnivě doléhala, aby projevil jí svou lásku a odešel s ní do ciziny, zbaví se také protivné společnosti své ženy a svého tchána, který se naň tak s patra dívá a získá pevnou půdu pod nohama. Čím dříve odtud odejde, tím lépe proň a potom, až se uchytí, chladně bude moci uvážiti co dále.

S opravdovou radostí skládal své věci a posílal je na dráhu a paní Eichingerovou velmi zdvořile a uctivě zpravil o svém příjezdu. Byl na rozpacích, má-li se s tchánem rozloučiti. Nejraději by byl odejel bez každého slova, aby ukázal své pohrdání, ale přece z opatrnosti, aby se snad tchán nemstil a při případném dotazu, který by snad ze Slangau byl v Rochlové činěn, nepodal špatnou zprávu, šel den před tím do zámku vyhledat tchána. Viděl v síni že už se také v zámku konají přípravy k odjezdu a když vrátný šel ho panu Valenovi ohlásit, šel za ním k pracovně statkářově.

»Zítra odjedu,« pravil, vstoupiv ke tchánovi, jenž ho přijal se studenou zdvořilostí, »a přicházím, abych vám dal s Bohem. Žádám vás při tom za prominutí, že jsem vám způsobil nepříjemnosti a prosím vás, abyste mě nepronásledoval. Získal jsem místo, kde chci začíti nový život a důvěřuji ve vaši šlechetnost, že mi poskytnete času, abych mohl napraviti, co jsem pokazil.«

»Domníváte-li se, že snad někdy svolím k opětnému vašemu spolužití s Hanou, musím vám předem říci, že se mýlíte,« odpověděl Valena takovým tónem, že o jeho rozhodnutí nebyl v pochybnostech.

»Nerozuměl jste mi dobře, vím, že se bolest Hanina nedá ničím odstraniti a nebudu také činiti pokusů, abych vaše i její rozhodnutí změnil. Ale můj přestupek není tak hrozný, abych byl zaň trestán ztrátou své existence. Chci žíti, chci nalézti vhodné zaměstnání a doufám, že jste příliš šlechetný, abyste mi bral podmínky mé existence.«

»Nyní vám rozumím,« pousmál se Valena jaksi s vysoka. »Lekáte se, že vás budu pronásledovati. Ne, moje msta nejde tak daleko, třeba že by zmařený život mé dcery mě opravňoval, abych byl nemilosrdný. Budu spokojen, když si najdete poctivé zaměstnání a a budu rád, když naše cesty se nadobro rozejdou. Snad Hana časem zapomene a smíří se s krutým svým životem. Ale tolik podotýkám, že její čest musí zůstati nedotčena. V tom okamžiku, kdybych seznal, že o ní špatně hovoříte a něčím její dobrou pověst snižujete, přestanu míti jakýkoliv ohled a nemilosrdně budu ji hájiti vůči vaším výpadům.«

»Nejsem snad tak ničemný, abych ubližoval Haně, jejíž velikou dobrotu znám. Prohřešil jsem se proti ní, vím, že je lepší než já, ale ke svému obhájení podotýkám, že jsem i ve svých poklescích vždycky se snažil ukrýti vše, co by jí bolest působilo.«

Pokračování.

KAREL PLESKAČ:

DIVOŠKA ZE SLEZSKA.

Seznámil se s ní při koncertě lázeňské hudby v hotelu Quarnero v rakouské Rivieře. Byla sličná, vonná mládím, měla cikánsky černé vlasy, oči jak dva zářící uhle, tvář jak máj, plnou sympatické krásy, pleť z měkkého aksamitu s dvěma kokelními důlky v tvářích, usla tvarový květ, bradičku jemnou. V spanilosti plynula vnadná její postava, ztepilá, pružná a šlíhlá jak ostružinový proutek. Vábna a cislá byla ve svých ňadrech ladně klenutých a mladičká, panensky ušlechtilá v celém svém nedolknutém zjevu. Také vesela a důvěřiva ve své duši a zdráva ze silné šťavnaté, jaré své přirozenosti byla lato radostná, zářivá dívka —

Byla až kdesi od Opavy z primitivní raçy slovanské, ve svém domově nespravedlivě ponižované, bez viny surově urážené, barbarsky ublačované. Taková slovanská krása a něha, prostý květ dívčí, pravá dcera živné země, kmene zdravého, nakypělá naturální silou venkova! Pošla ze selských rodičů z výnosného stalku. Dali ji studovati na moravském učitelském ústavě. Profesoři říkali žertovně bujné nespoutané dívčině »divoška ze Slezska.« — Studium však nesvědčilo valně jejímu zdraví. Tři léta vydržela při výborném prospěchu v dusných síních školských, ve čtvrtém však začala blednouti a vadnouti a na rtech se jí objevily krůpěje krve. Lékař ji poslal záhy z jara k moři. A neliťovala toho. Zamyšlena a očarována skvělým lázeňským životem našla již po několika týdnech, čeho hledala: zdraví. Zase byla teď vesela a šťastna. Když se usmívala, pod horním rtem jako dvě jiskřičky zablesky se jí vždy bělounké zoubky. V jejím úsměvu zářilo tolik upřímného půvabu a rozlomilého selmovství! V jejím pohledě, v nachu jejího obličeje, v jejich pohybech bylo cosi rozkošného, ohnivého, neodolatelného — —

Mladému elegánu, vybraného, uhlazeného chování, zdála se dívka z počátku liliérnou. Ozbrojen veškerou lstí galanterie a něžnosti považoval ji za naivní venkovskou novicku, odbývaje ji zprvu lehkým, pohrdlivým pohledem. Přibyl na Rivieru téměř současně s Adolfou za stejným účelem. Leč brzy ho zajímala neznámá kráska se svým houpavým kokelním, jemně nalřásaným, lehounce krup ku předu nadnášejícím krokem, jak hlavu nesla sebevědomě vypiatou do zadu. Zdála se mu skaliskem, smějícím se hukotu vln mořských. Seznámivše se potom, často již procházeli se spolu pobřežím nebo severní půvabné, pobřežní cestě podél nízkých skalnatých útesův. Od moře vanul k nim svěží, slaný vzduch, který s vděkem vnímala léla. Kráčeli zvolna druh vedle druhy, oddávajíce se mlčky rozkoši těchlo důvěrných chvil. Mluvily jejich oči v němém a velmi výmluvném odlesku vnitřních cítů. Šli spolu obráceni do sebe — —

Moře leželo u jejich nohou, oddané a tiché. Usedali chvílemi na lávky pod košatými stromy lesně vedle sebe a nemohli se nadívati do otevřeného moře, klidného a hladkého jako zrcadlo. Neboť moře jest krásnem nekonečným, vznešeným, jehož se nenasytíme nikdy. A hladina Adrie byla modrá jako hlubiny azuru nebes. Leč jindy se opět nápadně změnila. Jestliže vanul jihovýchodní scirocco, přinášel sebou teplý, vlhký vzduch. Tu moře, mocně rozbouřeno, stávalo se olověným a silným, vlny, valící se ke skalnatému břehu, rozbíjely se a značně pěníce rozstřikovaly se vysoko. Hučelo, dunělo, hřmělo moře ve své majestátní vášni, pohlcující všecky záchvaty rozběsněných vln.

V tichém nadšení mluvil Kamil k Adolfě uchvacujícím zápalem, hleděl na ni zraky tak unylými, že pod okouzlujícím jeho pohledem zavírala dívka na okamžik oči a lehký ruměnec zakvétal jí na tváři. Kamil měl hezké, tmavé oči, plny síly a vášně. Ostré, silné vlasy a vousy smolně černé, vroubily snědý jeho obličej, jemuž pěkné kníry dodávaly tolik mužnosti a odhodlání.

Zřel teď zcela z blízka mladou, rozkošnou tvář dívčinu i její drobná ústa s úsměvnými tahy kolem koutků. Její úsměv, šířiv závidění hodnou slast, strhl jej na ráz. Když ji tak zřel, mladý, rozťoužený muž, pociťoval, jak mu srdce oblévá a duši stahuje jakási vlna, pro kterou neslyšel, neviděl nežli jenom ji a zase jen ji.

V jeho srdci jakoby zavoněly dávno zvadlé jakési květy. Pocítil žár ve svých tvářích, srdce v něm příjemně zabuchalo. Cítil touhu, pojmouti dívku do své náruči, pomazlíti se s ní, promluviti k ní sladce a úlěšně, horoucně ji pocelovali. Chopil se však jen bílé ručky její a přiložil ji k planoucím rtům. Teď teprve otevřela Adolfa své krásné černé oči a všecka blahem zardělá vykřikla slabě. Srdce jí bilo jak vlny o skalní břeh. To bylo ono chvějné rozrušení, ve kterém zdravě a čistě se koupá cit. To byly ony liché rozkoše hledajících se očí a duší. To byly počátky vzájemného hledání, nejistoty a jemné touhy, z níž se rodí nejasná, první doba mladé lásky — —

Vstali a šli volným krokem dále. Potkávali dámy krásné, kokelní, nádherně vystrojené. Potkávali řady elegantní blaseovanosti ponejvíce vyššího a nejvyššího světa, řady dokonalého vkusu a slohové chůze. Jak byla ta Adolfa prosta a přirozena vůči té umělé kráse a eleganci!

A tak ponenáhlu Kamil podléhal, aniž si to uvědomil dokonale, pronikavému, svěžímu kouzlu dívky. Stýkaje se s ní často v čítárně, při koncertech, na procházkách, dával v srdci svém klíčiti semínku lásky. Adolfa poslřehla brzy dobře, že se jí dvoří. V dítěti, včera ještě naivním, vyvinula se pojednou vrozená zručnost i kokelerie, jež proudí v žilách všech žen a dovede k sobě připoutati muže.

Promenádou krále Carola po hadovitých cestách kráčeli oba mladí lidé kdysi v pozdní odpoledne ku skále Alžbětině, potom loukou, kde jest vytesána báseň ve skále, dále dubovými lesy k vinné pergole na výšině Aurořině. Vedli spolu hovor milý, povznášející, mírný a sladce hřejivý. Výhled na celé širošíré vodní zrcadlo, plné barevných slínův a měnivých nálad, byl utěšený. Panoráma Opatije a celého zálivu byla rozkošna. Oba byli nádherou jarního dne a krajinnou scenerií v pravdě unešeni. Západ zasypal růžovým prachem veškeren obzor, růžemi zakvetla celá pláň mořská. Adolfa vypla se dychtivě vpřed, nemohouc se nasytiti nádherného pohledu. Ruce její byly vztaženy ku předu v křehkých liniích záchvalného rozložení. Kamil nemohl se již ani na okamžik vyprostiti z kouzelného kruhu, který kolem něho opřádala černooká čarodějka, schvacujíc ho ve svou čaromoc. Okouzlila ho ve své líbeznosti úplně, upoutala zcela jeho srdce, jež k ní planulo horoucně. Rozněcovala bezděky jeho lásku, bičovala jeho touhu, obeslírala ji lisícerými vonnými květy. Ohnivá slova, jež prudce vytryskovala mu ze srdce vlnami, křišlila se o jeho rty. Nikdo k ní ještě nikdy tak lahodně nemluvil. Byla z toho všecka zmalena i blažena, srdce majíc přeplněno radostí a pýchou. Pohlédla na Kamila, nakloniviši šelmovsky hlavičku a děla polo žertovně a polo vážně: — »Trhejte rozmarýn za zelena, aby vám nevyrůsl do semena.«

Hleděli chvilku na sebe potom se oba vesele smáli. Ale ani jejich veselí nezpřetrhalo ono tajené poutu, splelené ze slunečních paprsků lásky, jež je táhlo k sobě. Kamil chopil se opět ručky její a líbal jí špičky prstů jemně, galantně šeptaje:

»Adolfo — Adolfo — má spanilá Adolfo!«

Makový květ v poli nemohl zahráti krásnější barvou nežli jakou vzplanula Adolfa v tuto chvíli. Tvář její se pak zjasnila, avšak už jiným úsměvem. Všechna její bytost mluvila o veliké proměně, o velikém rozkvětu a rozzáření duše v nejčistší radost. Srdce se jí rozbouřilo blaženě v ňadrech, plníc se nelušeným, nikdy nepoznaným štěstím. Retní oblouk jí planul v sladkém úsměvu granátovým květem, jímž probleskovala běl nejjemnějších zoubků. Poznávala teď, co je láska! A šťastna první svou láskou rozevřela široce sametově černé oči a z bohatých řas jejích svítila noc tak zázračná i hluboká i hvězdnatá. — — —

Kamil vine dívku na svou hruď a lehce se vlnící ňadra její spočívají na ní jako dvě báječných květů. Jemná vůně jejích vlasů vpíjí se do jeho krve, an sbírá s jejího rtu ohnivou vláhu. Polibků těch nikdo neslyší a údery srdce zlumí prsa dívčina. Snivé oči její jsou vlhké dvěma blaženými, křpytnými perlami a její rty se usmívají. Tváře jí hoří planými máky, oči svítí vyhlazenými kameny. Kamil objímá ji vášnivě, svírá ji mocně ve své náruči, celuje její planoucí líce, šeptá jí zázračná slova lásky. Adolfa brání se lehce vnadným pohybem ru-

kou, avšak bezúspěšně. Nežli se pak nadála, navlékl jí Kamil na prst zlatý kroužek s granáty. Byla odzbrojena. Skloniv si na okamžik hlavu v půvabném úsměvu, zvednula ji opět a zadívala se na Kamila tak smavě a snivě, že zazářilo v nich tisíce světel a zablýskal v nich živě všechen žár mládí. Solva vědomý, lehce rozkošný pocit zachvěl Kamilovým nitrem. — Lehký úsměv pohrával v jeho osmahlém, rozníceném obličeji. Opět a opět blížily se kypící rty jeho k jejím rtům a ona tulila se k němu v rozloženém chvění. Omamná krása její opojila jeho prudce loužící smysly — —

Hlava klonila se Adolfě v závrati, nohy vypovídaly jí službu. Leč záhy se vzpamatovavši, vymkla se z jeho náruči. Zhrozila se, že již nadchází noc. Kvapně opustili oba polom Aurořinu výšinu a sešli mírně klesající serpentinou po úbočí údolím k říšské silnici. Při rozchodu v šeru nočním dolkli se opět svých rtů na rozloučení. Noc šla za nimi od vzdálených purpurových pruhů západu a otvírala nebesa hvězdám — — —

II.

Adolfa prožívala krásné dni své mladé lásky. Žilař více ohněm svého srdce nežli chladným návodem rozumu. Kamil opěl, když ho přešlo první lásky vzplání, říkával si doma: »Zdá se mi, že jsem již poněkud dlouho zamilován. — U čerta je to přece jen mladé děvče! Nemohu se s ní ještě oženit!«

A tu vzpomněl si bezděky slov svých přátel: »Kamil je komoň který nosí na hřbetě stále lásku. Shodí-li jednu, hned se naň vyšvihne jiná.« Proto nemohl nebýti takovým člověkem i v tomto případě. Nebyl by jinak rytířem krátkých lásek a milostných dobrodružství. Náklonnost lásky jeho k Adolfě ochládala znenáhla. Adolfa stávala se mu lhostejnou stejně jako všecky ostatní ženy, které byl již miloval dříve. Choval se k ní den ode dne chladněji a také ji už nevyhledával každodenně. Ale Adolfa ho dosud milovala žárem první lásky přes jeho předstíranou zdrželivost a odměřenost. Jen že jaksi sesmutněla. Vyslihla brzy, že mu již není tím, čím mu bývala dříve. A smutek na ni zamračenou dýchal se všech stran. Čím však více se jí vzdaloval Kamil, tím toužebněji prahla po něm dívčina. Při řídkých, nahodilých schůzkách postřehl Kamil, jak násilně skrývané slzy třpytí se na konci jejích řas, oči zaclánějících. Uzřel na její přibledlé tváři hoře poraněné duše. K jejím otázkám, proč se jí stále vzdaluje, vyhýbal se jí odpověděti otevřeně. — Nejednou vybuchla Adolfa vášnivě:

»Viďte, Kamile, že jsem vám již lhostejnou?«

»Zbytečná otázka,« odpovídal jí suše a hned zaváděl řeč o jiných věcech.

Adolfa však chtěla míti jistotu. Záblesk žárlivosti zašlehl někdy v jejích tmavých očích. Strašidelná máloha tato zahnízdila se dotěrně mezi oba. Nebylo pochyby: opustil ji zrádně, klamal ji nízce s jinou. Sama konečně s bolestným tajemstvím svým vyšla si na výzvědnou cestu. Šla plaše drobným krokem jako v vytržení mysli, s očima rozlékanýma, kamsi v hrozný cíl. Tušilať, že přijde něco, co zlomí všecko na ráz. Zabodlo jí to k srdci. Poušť zrady pustá až k smrti rozkládala se před ní. Zoubky do rtů zařala, hlavu svěsila. Její oči měly v sobě v tu chvíli něco tragického: zakalily se, zalemněly a na růžových tvářích umíral bolestný úsměv v křečovitém škubání. Prolhány byly cesty, po nichž chodívala s Kamilem ve svaté víře v jeho lásku. Zprotivili se jí v něm život, láska, všecek se radující a hýřící svět. Prudká, nenadálá lítost sevřela jí srdce. Jakoby osudem vedena zašla do stinného, vavřínového sadu Františka Josefa. Náhle jakoby šíp vnikl do jejího srdce, krev se v něm zastavila. Zachvěla se a přitiskla obě ruce k ňadrům. Srdce ji zabušilo mocným děsem. Bílá jako plena ani nedýchala. Stanula zděšeně. Trpká lítost rozlila se jí nitrem a prudký hněv jí náhle zalomcoval. Spatřila před sebou opodál kráčeti Kamila po boku štíhlé blondýnky — —

Adolfa svrašlila obočí, krásné, jasné oči její blýskaly hněvem. Pozorovala, jak se Kamil horlivě dvoří své mladé, svůdné společnici. Posléze usedl s ní na lavičce a zabral se s ní v důvěrný hovor. Adolfa jako slín přikradla se skrytě poblízku ke dvojici. Oči její chytala tma, krev utekla jí z hlavy, nohy podrážel děs. Zapíchalo jí bolestně pod srdcem. Hrdlo její bylo plno vzlyků, jež zadržovala, polykala, jež

se jí vracely do srdce, aby je rozdíraly ještě hlouběji. Prsa se jí dmula, ruce s nervosním neklidem prudce trhaly listy z vavřínové větvičky. Nerozplakala se však nad jeho zradou, nebude se více prosit o jeho lásku. Měla v té chvíli silnou pevnou vůli. Divoká laňka mlčela, [illegible], zasažena krulě v první své lásce. — Všechno měkké chvění zalvrdlo jí v duši kamenně. — —

Nadešlo rozhodnutí, roztržka, nešlest, konec — Adolfa uzřela teď ve svém zoufalém smutku, jak Kamil vine k sobě svou hezkou společnici, liskne ji na svou hruď, líbá její přibledlé líce. — Adolfě zapraskalo v hlavě. [illegible] voká, nezkrocena bolest sevřela jí srdce, ostrý hrot žárlivosti se v ně zabodal. Zrudla všecka v tváři záplavou zlověstného požáru, jenž zažehl celé její nitro a všecku v ní spaloval lásku. Zařala znovu zoubky a sípavě vyrážela přes ně horký dech. Ženská touha po pomstě překřikla v ní bolest. Přece však úvaha a hrdost zvítězily v ní. Teď bylo po všem. Řetězy byly strhány, mosty spáleny — — —

Vyskočila náhle ze svého úkrytu a tvrdě jak šla cestou k dvojici. Temný zrak její metal blesky, úlá její bytost se chvěla nevolí a velká bolest a hněv jitřily jí nitro. Strašný žal zhrzené lásky změnil její tvář k nepoznání. Oči jí svítily vzdorem, jímž šlehala pohrdlivě po mladém muži. Kamil spatřiv ji náhle, zachvěl se nesmírným překvapením. Obličej jeho se vyděšeně svrašlil a zbledl. Bílými prsty zajel si rozpačitě do kníru černě načechraného jak rozcuchané peří havraní. Adolfa zastavila na okamžik své kroky před párkem, stojíc vzlykčena, uražena, zklamána. Sňala spěšně s prstu zlatý kroužek s granátky a mlčky vrhla jej Kamilovi k nohám. Její planoucí oči hněvně s němou výčitkou mu pověděly co to znamená. Překonávajíc násilně bolest, rozloženou hrudí, hrdě odešla — — —

III.

Ticho bylo pod hvězdami i v nekonečnosti nebes v kráse ohromného všeho míru. Jen šeplající háje vavřínové vyprávěly pohádky o romanlických srdcích, bledých dívenkách a zklamaných nadějích. Březnová vlahá noc vydychovala vůni nového mládí země. Noc plnila se jejím tichým lkáním a volala s ní po lom, co zůstalo nevyznáno, nevysvětleno, nedopověděno, nesplněno. Země i nebe v nesmírném tichu odpočívaly a hroužily se v záhady svého bytí — —

Skupiny rhododendronů a kamelií byly obsypány květy. A bylo nádherné květy vydychovaly opojnou vůni do nočního šera, jež se záhy prozářilo bílou krásou luny. Bledé světlo její zalilo celý kraj. Měsíčná noc byla plna stříbrného prachu a jím prozářeného moře. Běloskvoucí záře rozlila se svěží zahradou u vily, v níž bydlela Adolfa. Hluboké nitro blízkého parku zlajuplnělo v přívalu bledého jasu, který zalopil jeho slezky a trávníky. Vavříny a bambusy, šlíhlé cypříše a thuje zahořely na vrcholcích jako kytice stříbrného kvítí. Bylo ticho, jen tlukot a jásot slavíků ve vonných hájích slavil velikou jarní noc. Vše se neurčitě chvělo a prahlo a dychtilo po nevyzpytatelné lásce —

Adolfa ve své komnatě chvěla se v pláči nad románem své první lásky jako dítě. Jaký bolestný křečovitý usedavý pláč v lesklivosti veliké zmítal celou její bytostí! Marně však hořkými slzami smývala bol a žal, rozložený nitrem. V zoufalství a hněvu svém zařala pěsti, tloukla se v spánky, rozpíchané bolestí, do krve rozhryzla si rty.

»Jakě špatně se zachoval ke mně!« lkalo její srdce. »Zahrál si se mnou jako s nerozumnou loutkou — nemiloval mne — lásku svou mi jen předstíral« — —

A nové slzy horké kanuly jí s očí. Byla hrozně vzrušena, plna trýzně a neklidu. Nesmírná bolest jitřila jí nitro. Její srdce bylo raněno jako ve mdlobách. Myslila stále jen na něho, na svou první, beznadějnou lásku, na poslední krůpěj svého štěstí, jež jí odvanulo na věky. Zdálo se jí, že se udusí, že se na ni všechno sřítí v těsném prostoru. V bílém nočním oděvu vyběhla ven ze dveří přímo do zahrady. Na kvetoucích, omamných keřích měsíc modravě zpíval tichou, konejšivou píseň snův. Tlukot slavičí, zvonící a se rozléhající v hájích vavřínových, — byl jediným čarovným kouzlem. Zvuky ty zněly mohutně krásně v nevystihlé

harmonii od mírných k veselým, od bouřných k melancholickým i zase jásavým. Byla to čarovná píseň lásky —.

A kolem Adolfy se odehrává kouzelná fantasmagorie jižní měsíční noci, jakéž by marně pohledala ve svém domově severním. Oblila měsícem, klečí v zahradě na trávníku ve své sklíčenosti a opuštěnosti jako socha z mramoru, k nebi majíc obrácenou tvář. Všemu zde kolem šeptá bolestnou, přesmutnou přísahu, sem že se nikdy nevrátí již. Na zemi se vlní a svíjí bílé její tělo. Slzy perlami krápají na bílá její ňadra a násilně tlumený vzlyk její se chvěje jako zmírající šum v dálce plujících labutí. — Odlesk luny dodává jejímu obličeji barvy smrti —

Byla krásná v tom domnělém majestátu smrti, jen měsíc směl líbat její bílá ramena, ňadra i čelo i šíji i rozpuštěný vlas i všecku nedotknutou panenskou krásu jejího těla. Jak před zavřeným rájem stanul zaražen opodál před tímto báječným obrazem — Kamil. Neodolatelnou puzen touhou, nikde nenalézaje poklidu a usmíření, zašel pozdě v noci k vile, kde bydlela jeho milenka z dřívějších snů. Tajemství jasné noci plížilo se záhadně za ním. Široce rozevřel oči, aby vssál do duše bledý fantom milenky. Hleděl na ni toužebným zrakem, zamiloval si ji novou láskou. Zraky jeho se opájely jejím bílým, vnadyplným, božským tělem. Viděl ji čistou a mladou, cudnou a neposkvrněnou před svým zrakem. — Prudké pohnutí ošálilo jím pojednou. Byl dojat až do hloubi duše své tímto bolestným rozčarováním sličné milenky. Náhlá tíseň sevřela jej, tichý, hluboký smutek zalil jeho rozechvělou duši —. Tichými kroky se přiblížil k Adolfě a klesl jí k nohám. Adolfa slabě vykřikla, chtíc uprchnouti. Kamil chopil se pevně její ručky, líbal ji rozpálenými rty, prose a zapřisáhaje ji, aby mu odpustila. Dívka, všecka k smrti rozrušena, chtěla něco promluviti, ale nebyla s to. A přece vzedmulé srdce její, zavřené do sebe, bylo by si tak rádo ulevilo ve svém hoři.

»Adolfo — Adolfo — nezavrhujte mne!« žadonil Kamil tíloslivým hlasem, líbaje žhavé ručky její. Adolfa hluboce dojata pohlédla na něho soucitně, ale nepromluvila opět ani slova. Stála nad ním několik okamžiků hrdá, pevná, sebevědoma jako vítězitelka a měsíční paprsky pršely na ni v stříbřitém šeru. Teprve potom promluvila k němu, tichým, smířlivým hlasem: »Odpouštím Vám!«

Hlas její zápasil s lajeným pláčem, ale bylo v něm cítiti všechnu Kamilovu vinu i všechnu vlastní duše bolest, tíseň, zklamanou naději, nesplněnou touhu, klam i odříkání, zhrzenou lásku i zmařené štěstí. Vše bylo v duši její na vždy zlomeno — — —.

Nežli se Kamil nadál, vyprostila se mu Adolfa z rukou a zmizela ve vile. Na prahu dveří dlouho do stříbřité, čarokrásné noci slyšeti bylo tlumené, tkavé hlasy a šlkavé vzdechy.

Z jitra, když první růžové paprsky jarního slunce vynořivšího se z laškujících vlnek, ozářily Opatiji, snilo již bílé tělo »divošky ze Slezska« na duši siného Quarneru svůj věčný sen — — —.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Návrat ředitele Budila dal hovoru jiný směr. Z několika závěrečných poznámek pochopil, o čem se mluvilo. Mávl rukou a řekl: »Nedivejte se na živo u divadla okem zkušeného herce, jemuž ideály jsou dávno illusí. Jste mladá a nikdy nepochopíte, co takové rady a výstrahy znamenají. Mládí musí býti odvážné, musí býti temperamentní, někdy nerozvážné a lehkomyslné, ale vždycky zanícené a nadšené. Mládí bez chyb není možné, není myslitelné. Musí prodělat bouřky, musí přijíti přívaly a kroupy, musí se doslavit ohromné převraly — toho je všeho třeba, aby mládí vyplnilo svůj úkol a svoje poslání.

Chvilku jsem vás poslouchal. Díval jsem se na vás a postřehl jsem ve vaší tváři starostlivost, ve vašich pohledech strach a úzkost. Moje žena to jistě dobře myslí, a jsem přesvědčen, kdyby

vyšla článka pro dramatické adeptky, že by tam dovedla napsali velmi pěkný, poučný, mravoučný článek. Je už dnes, jak sama docela dobře říkává, víc matkou a ženou, než umělkyní. To všechno je náramně krásné, ale v praxi neudržitelné. Kde kdo dává vám na cestu do divadelního života celý raneček rad, pokynů, výstrah a mravných naučení! To snad by bylo vhodné pro kandidátku učitelství, ale ne pro kandidátku herecké kariéry. Jděte do toho bez obavy a bez té šněrovačky pedagogických rozumů. Život vás musí ostřiti, život vám musí dát tu největší a nejspolehlivější školu.

Jen, prosím vás, nedopusťte, aby z vás udělali nafintěnou panenku, nedůtklivou slečinku, prolivnou nelykavku, která se dívá na všechno kolem sebe s patra. Vykasejte si rukávy a bez ostychu a statečně postavte se k neckám a dejte se s chutí a bez štítivosti do praní toho špinavého prádla, bez něhož se svět neobejde. Je všude — ve chrámech zrovna tak jako ve školách, v divadlech i v kasárnách, v palácích i chatrčích. S tím člověk musí počítat — všechny lilije vyrostly z hlíny. Svět vás ničeho neušetří — raději se připravte na to nejhorší. Nezapomínejte, že ta komedie, kterou hrajete na divadle, není nic jiného než obrazem toho, co se odehrává kolem vás. Člověk nesmí sama sebe opustit, aby nebyl ztracen.

Jenom jedno vám doporučím jako starý, zkušený člověk. Máte už v rukou tolik těch uzlíčků, unesete tedy také tento. Nikomu na světě nedůvěřujte, nikomu na světě neotevírejte svoje nitro. Lidé na světě všechno na sebe povědí, všechno vyžvatlají — jenom s dvěma věcmi nejdou na trh — nepřiznávají se ke svým vadám a zatajují svoje peníze. O ty mají strach, aby o ně nepřišli — všechno ostatní dají na buben.

Komedianti života dívají se na vás komedianty z professe s patra. Jsou při tom strašně ubozí a směšní. Hrají větší a horší komedii než my. Přetvařují se, až hnusno na ně se dívat — přetvařují se na ulici, v kostele, na pohřbu i na veselce. Nejprotivnější jsou ty tak zvané společenské špičky, tak zvaní hodnostáři. Chtějí, aby se jim svět klaněl a kořil, dodávají si vzezření lidí seriosních, korektních, ušlechtilých a počtivých — a zatím jsou to ti největší ubožáci, polotovary hodní tvorové. Sebe sama málokdo dovede ukáznit, sobě samému nedovede být chéfem.

Chodívám často do zastrčených a odlehlých částí města, kde bydlí chudina. Jsou tam takové kořalny a výčepy, v nichž je plno zrovna tak jako ve skvělých kavárnách a restauracích. Dívávám se okny do prostých domácností a zrovna okřeji, když vidím takového udřeného dělníka v kruhu rodinném. Tady, myslím, že je ještě trochu toho pravého štěstí domovem. Ti lidé utíkají z práce do svého domova, aby tu okřáli, aby se osvěžili a posílili na druhý den. Všude jinde, tam, kde je něco toho mamonu, je to naopak — z domovů se utíká do víru, do kaleidoskopu života.

V tomhle zjevu vidím ten největší a nejosudnější úpadek. Člověk má míti tolik síly, aby neměl zapotřebí vyhledávat tohoto tak zvaného rozptýlení. Všichni tito lidé jsou pro řádnou práci ztraceni. Nemají vlastně domova — mají jenom noclehárnu. Jsou milými, nepostrádatelnými společníky, ale pro své povolání mnoho neznamenají. Domov je jim vězením — společnost je jejich pravým, nepostrádatelným živlem.

Tohle je moje evangelium, které hercům předčítám. Získal jsem si pověst arcišosáka, pověst divadelního ředitele mentora — ale nikdy jsem se pro to nekormoutil. Naopak — jsem na tuto svou pověst hrd. Myslím, že jsem přece jenom několik lidí přivedl na tu pravou životní dráhu — a kdyby byl jenom jeden, i to by byl úspěch. Není to ostatně tak nejhorší živobytí, podřídí-li se člověk nějaké disciplině. Zaručuje to tisíce drobných, ale ryzích radostí, jež jsou nevyhnutelny a nepostrádatelny.

Teď ale už dost — je mi vás do opravdy líto, že vás hostíme takovým způsobem. Vyslechla jste dvě evangelia najednou — a to je i pro toho nejpobožnějšího občana víc, než je třeba. Za to se teď věnujeme jenom vám. Posaďme se a vypravujte nám něco ze své mladé, kvasící divadelní minulosti.

Byl to jeden z nejkrásnějších večerů, jejž Maryna v životě zažila. Přízeň, ale hlavně ochrana Budilova nesmírně ji posílila a ulehčila. Přišel druhého dne na zkoušku, nenápadně se postavil za kulisy a poslouchal. Na druhé straně

zahlédla paní ředitelovou. V první chvíli až úzko jí bylo při pomyšlení, jakou zodpovědnost na ni uvaluje tato lichotivá pozornost. Vzpomínala na večer, prožitý v ředitelově domově, a zdálo se jí, že není v ní to, co asi od ní očekávají. Všechno, co s ní mluvili, bylo jenom důkazem, že v ní vidí něco kromobyčejného. První výstup se jí naprosto nevydařil. Byla tak zaražena, byla tak stísněna, že nemohla ze sebe dostati pořádného tónu. Povšimla si, že všude je někdo ukrytý, že jsou posluchači v přízemí, na balkoně, v ložích i na galerii. V koutě, kam padal odlesk světla, zahlédla celou skupinu posluchaček a posluchačů. Viděla, jak tam někdo zalomil rukama. Bylo jí, jakoby docela jasně a určitě slyšela zdrcující kritiku, pohrdavou a odsuzující. Zavadila pohledem o ředitele. Stál s hlavou k prsoum skloněnou. Měla dojem z celé jeho posice, jakoby byl zklamán, jakoby byl v trapných rozpacích.

Do smrti nezapomene na tyto hrozné, palčivé pocity. Měla v tu chvíli takřka jistotu o tom, co asi odehrávalo se v nitru ředitelově. Bylo jí, jakoby slyšela, co si myslil. »A my s ní mluvíme, my s ní jednáme jako s nějakou budoucí heroinou« — byla by na to přísahala, že to slyšela nahlas pronášet a zdálo se jí, že dokonce vidí výraz trapného a mrzutého zklamání v očích a v obličeji — »a ona je to zatím docela nepatrná osůbka.«

Napadla ji myšlenka, aby utekla, aby prchla z divadla. Už už hledala v kulisách uličku, která by ji spasila, která by ji vysvobodila z této strašlivé, osudné situace, která rozhodla o celém jejím životě. Ah — libovala si — to by byla úleva, to by byla lahoda, dostati se s tohoto místa zahanbení, s tohoto pranýře! Na nádraží napíše omluvný dopis, poprosí za prominutí, že způsobila těm hodným, těm srdečným lidem takovou hanbu, že je tak šeredně, tak lehkomyslně podvedla.

V tomto trápení své duše se kochala a ani se nepokoušela, vymaniti se z tohoto sevření, jež ji dusilo a svíralo k zaknutí. V tom si povšimla, že někdo postavil před ředitele židli a že vlídně, s milým úsměvem za tuto pozornost poděkoval. Současně se totéž přihodilo na druhé straně. Nastala trapná pausa. Dívala se ulekaně s leva na pravo a řekla si: »Nesednou-li si, jsem neodvolatelně ztracena. To by znamenalo, že není příčiny zůstávati v divadle — že nesloji to za to, aby něco tak bídného, něco tak nehotového sledovali v klidu a v pohodlné posici.

Taková maličkost rozhodovala o jejím bytí a nebytí. Myslela, že zajásá, že si poskočí, že musí někoho obejmout, když viděla, že si oba usedli. Nevěřila svým zrakům — vždyť ani se nijak nemračí, naopak — oba se usmívají a oba se na ni dívají tak láskyplně, jako včera, když s nimi seděla u stolu a rozmlouvala s nimi. Paní ředitelová dokonce jemně zatleskala, pokyvovala hlavou a celým obličejem, celým svým tělem, jako by jí dodávala odvahy.

Měla pausu a mohla odběhnouti. Jako smyslů zbavená přiskočila k paní ředitelové a rozrušeným hlasem zvolala: »Pro boha vás prosím, milostivá paní, povězte mi upřímně, jak to vypadá. Mám smrtelný strach, že to je špatné, že to je ničemné — je mi tak děsně úzko, že se bojím, abych neomdlela.«

Chvěla, třásla se na celém těle. Slzy vyrazily jí z očí.

»Pro boha živého, co se to s vámi děje?«, žasla paní ředitelová, ohromena tímto záhadným, nevysvětlitelným výbuchem — »vždyť je to výborné, je to tak znamenité, že jste mne neobyčejně překvapila a do opravdy dojala. Ty vaše hluboké, ty vaše dojímavé, strhující slzy! Byla bych vám to řekla až při loučení — ale vidím, že máte zapotřebí posily, povzbuzení. Jak pak by to nebylo výborné, když jste mne už dvakrát rozplakala.«

»A co pan ředitel — tolik jsem se ulekla jeho zachmuření a jeho přemítavého zadumání.«

»Špatně ho znáte — nikdy nedá na sobě nic znát. Dobře jsem ho pozorovala. Neřekne vám slovíčka — možná, že vás ta jeho upjatost zamrzí. Ale to nevadí — já vám to povím, co znamená to jeho zachmuření. Překvapila, dojala, očarovala jste ho zrovna tak jako mne. Kdybyste za nic nestála, byl by tu nevydržel ani pět minut. A už bychom byli všichni pocítili jeho mrzutou náladu. Stáhl by se do své kanceláře, byl by se k vám zachoval nadál jako pozorný a srdečný hostitel — ale sama byste byla ihned vycítila, že teploměr ukazuje na bod mrazu.

Máte vyhráno. — Teď vám řeknu upřímně, proč jsem přišla. Nebývá mým zvykem, abych sem chodila. Jsem tu v tuto dobu poprvé. Ale nedalo mi to — nemohla jsem to doma vydržet. Najednou mne to popadlo a já se musela vydat na cestu. Byla jsem na vás velice zvědava a mám velikou, upřímnou radost z vašeho úspěchu. Proto hlavu vzhůru a více důvěry v sebe. Jsem tu jako na trní, chystala jsem se již k odchodu — ale teď ještě chvilinku si přidám. Dodala jsem vám odvahy, vidím s potěšením, že jste se znamenitě probrala ze svého ulekání a proto zůstanu, poněvadž jsem přesvědčena, že to bude míti blahodárný účinek na váš výkon — že zkrátka budu míti teprve nyní ten pravý požitek. —

Pokračování.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Toho večera prodloužil se jejich pobyt dlouho do noci. Vzduch byl chladný a sladký a když pak Šerý po boku mladé dívky kráčel k domovu, zmocňovalo se ho lehké opojení. Zdálo se mu, že musí Olgu k sobě přitisknouti a zlíbati ji v návalu štěstí, jež mu plnilo hruď. Elena je zde! S kým sdíleti svou radost?

A když se poroučel, mimovolně stiskl ruku dívčinu jakoby jí děkoval za slova, jež promluvila na terasse.

Ale Olga dávala tomu stisku jiný význam a zahořela růměncem.

Hebký soumrak však neprozradil tu němou mluvu srdce.

— — — —

Když se Elena druhého dne objevila na břehu moře, povstal rozruch mezi lázeňskými hosty. Dámy závistivě pohlížely na její elegantní postavu a rozkošnou toilettu, v niž se objevila. Okouzlila rázem všechny. Muži se na ni zadívali s obdivem a mnohému výbojně zaplálo oko.

Šerý přišel toho dne zúmyslně později a se stojanem, jakoby chtěl pracovati. Nebylo mu právě příjemno, že paní Černá, solvaže ho spatřila, spěchala k němu. Ale snažil se zachovati klid a hovořil nenuceně, vesele.

— Před chvílí se zde objevila dáma tak krásná, že vzbudí u všech žen žárlivost. Hle, tam jde opět! Dívejte se!

Šerý se zadíval v tu stranu a poznal Elenu.

— Ach, zvolal opravdově překvapen, tu dámu znám! Je to paní obchodníka s antikvitami z Říma! Odpustíte milostivá, že vás opustím, bych ji pozdravil. Dovolíte-li, představím ji večer naší společnosti.

Paní Černá nezdála se býti příliš potěšena touto známostí Šerého, neodpověděti však na jeho poslední slova, bylo by nezdvořilostí. — Pravila :

— Rádi se s ní seznámíme. Ale Olga neumí dosud tak plynně italsky, aby se mohla súčastniti rozmluvy. Nebude to oné dámě závadou?

— Signora Salvagno bude jistě shovívava. — Ostatně pokud jsem seznal, umí slečna Olga tolik, aby vystačila v našich hovorech!

Chtěl říci, že signora je dobrou učitelkou, ale v pravou chvíli se rozmyslil.

— Co budete dělati odpoledne? tázala se ještě paní Černá když se poroučel.

— Nevím, milostivá. Snad někam zabloudím se stojanem. Na shledanou večer!

Spěchal k Eleně, jež ho již zpozorovala a volně k němu kráčela. Lehký úsměv jasnil její rudé rty. Znal ten úsměv, znamenal touhu.

Podávala mu ruku. Uchopil ji a pozdvihl k horkým rtům.

— Jak jsem na tebe vzpomínal! pravil. Včera jsem byl na nádraží a z úkrytu tě pozoroval. Nechvělo se tvé srdce tajným tušením? Neprozradil ti rozbouřený rytmus krve mou blízkost?

— Sicuro! Něco mne neodolatelně nutkalo, abych se ohlédla. Ale nespatřila jsem tě. Jak jsem se na tebe těšila! Ale non mi sei infedele! Viděla jsem tě prve státi s dámou, jež jistě není tvalkou.

— Nikoliv, je to má krajanka. Seznámil jsem se s nimi jen proto, bych měl společnost.

— Umí italsky?

— Ovšem, její manžel je klenotníkem v Bo-

logni a paní je v Italii již několik let. Pouze její sestra nehovoří plynně. Ale umí více, než tehdy já, když jsme se po prvé setkali.

— Láska je dobrým učitelem, usmála se Elena. Spalřila slojan.

— Ty maluješ?

— Nahodil jsem pouze lehký obrázek, představující ruch na pobřeží. Dnes jsem nemínil pracovali, věděl jsem, že se s tebou setkám. Vzal jsem jej pouze, aby naše setkání se zdálo úplně náhodným. — Co budeme dělati odpoledne? Zde přec nezůstaneme se svou láskou Eleno!

— Měla bych návrh. Snad se ti zalíbí. Chtěla bych odpoledne jeti do Classe. V místě samém je chrám svatého Apolináře s nádhernými mosaikami a nedaleko Pineta, piniový háj, v němž se kdysi procházel vyhnanec Dante a snil své zpěvy. Byli bychom tam sami.

— Chci vše, co chceš ty. Ale musíme se vrátit záhy večer, protože jsem řekl paní Černé, že tě představím. Sedáme každého večera na terasse hotelu.

Vrátíme se. Těšíš se na mé polibky? Ale teď tě musím opustit, chci se koupati. Vlak jede po druhé hodině. Čekej mne na nádraží! — Addio!

Podala mu ruku a za chvíli viděl, jak se hrouží do vln. Zdálo se mu že mořská bohyně ho opojila láskou a nyní prchá do svého křišťálového paláce.

Odpoledne se setkali na nádraží. Tázal se, má-li vsoupiti do jiného kupé, než ona .

— To není nutno, nikdo nás nezná.

Vsedli do prázdného kupé. Solvaže se vlak ocitl za stanicí, schválil Šerý Elenu a drtil její rudé vonné rty prudkými polibky. Šílenství lásky mu zabouřilo v krvi.

— Proč nejsi jen mou!

— Vždyť jsem , ty pošetilý!

A opojovali se novými polibky . . . Dlouho, dlouho. — Náhle zavanula do kupé silná pryskyřicová vůně a když Šerý vyhlédl ven, spatřil po pravé straně nádherný piniový lesík. — A po chvíli již stanul vlak a průvodčí volali měkkým nářečím:

— Classe! Classe!

Bývalé římské příslavní město Classis je dnes dvě hodiny od moře a jedinou památkou je chrám svatého Apolináře, v němž řečtí umělci vytvořili nejnádhernější mosaiky. Vnější pohled není příliš vábný: cihlová neomítnutá stavba. Ale ten zázrak uvnitř!

V nejzářivějších barvách, jako by je včera umělec vytvořil, lesknou se nad hlavami návštěvníků dvě dlouhé řady postav. Vážné velebné postavy ve splývajících rouchách shlížejí dolů na syny prachu. Neboť jim jest dopřáno slunili se v lesku hrůzu božího.

Několik osob se známými červenými průvodci procházelo chrámem a dívalo se střídavě do knihy a na svěží mosaiky. Šerému dostalo se poutavého vysvětlení od Eleny.

Byl ještě zpit úžasem, když ze zlatého přítmí chrámu vyšli do oslňujícího jasu dne. Nehmotné teplo proudy světla je zaplavily. Nad nimi zářilo modré tyrkysové nebe a vzduch se chvěl sladkou tahodou květů.

Nedaleko nich se zdvihala Pineta se svými vonnými stromy. Jaké kouzlo háje! Kmeny až ke koruně holé a koruna téměř plochá. Z dálky měly vzhled obrovských slunníků, pod nimiž je sladko odpočívati.

Den byl kouzelný, rozjásaný světlem a teplem. Tehdy Elena, opojena krásou vztáhla ruce k slunci jako pohanská kněžka a svým měkkým hlasem zpola zpívala stoky serafinského světce:

> Laudato sii mio signore, con tutte le tue creature,
> specialmente messer lo frate sole,
> lo quale giorna e allumini per lui.
> Ed ello e bello e radiante con grande splendore —

Na Šerého působila hymna ku chvále slunce z úst rozkošné ženy neobyčejně silným dojmem. Co vše skrývala ta žena! Chápal, že ji nikdy nepozná, že vždy mu unikne ve chvíli, kdy se bude domnívati, že ji na vždy upoutal.

A již je opojovaly závany prudké vůně, jíž vydychovaly pinie. Mezi velikány lísnily se malé stromky listnalé a skytaly příjemný stín. Nad nimi se kolébaly koruny pinií, jako obrovské rozprašovače. Vzduch se chvěl, jakoby v něm poletoval zlatistý prach.

Byli sami. Krev obou šuměla nedočkavě. — Vzal její bílou teplou ručku a počal ji dlouze líbati, pak rty a vlasy na šíji.

— Aspello! Aspello! Počkej! Sejmu si klobouk, divoký!

Poddala se mu sladká, prudká, jako bacchantka, opojená sluncem a vůní.

Zmalálnělí, se sladkou únavou v krvi kráčeli slinem ke kanálu, jenž spojuje Ravennu s mořem. Usedli na břehu. Světlo se šeřilo stříbrně na hladině a voda líše plynula k moři.

— Chceš slyšeti, jak opěvá František sestru vodu? plala se Elena ruměnná polibky a sluncem. Pokynul hlavou. Recitovala opět zpěvavě:

Laudato sii, mio signore, per sora acqua,
la quale è molto utile, e umile e preciosa e casta.

—Miluji tě Eleno! Více, než jsem tušil. Odhaluješ mi stále nové závoje se své duše. Kdy budeš přede mnou s nitrem obnaženým, jako tělo sochy?

— Jsem stále. Ale tvé podezření mne zahaluje, mio dolce! Nečiním vše, co chceš?

— Nedovedl bych tě zlratit. Zlomila bys mne!

— Chci, abys tvořil. Chci, abych já dávala sílu a pevnost tvé ruce. Věřím, že pro tebe zraje vavřín v mé vlasti. Chci jeho lesklé listy přitisknouti na tvé horké skráně!

Odpověděl polibkem. Ocitl se v deliriu něhy. Litoval že nemůže její růžové tělo zbožně pokrývati pocely. Kleknouti před ní a dáti se v její poddanství.

Šeptala ve vírné závrati rozkoše:

— Bacio mi! Bacio mi gli occhi, la gola, a la bocca. — Líbej mne! Jsem tvá, jen tvá —

Proud divoké žádosti je strhl v objetí.

Nebe i moře plálo opálovými svity, když se vrátili do Rimini. Odebrali se ihned na terassu hotelu, rozkošně unaveni. Z očí Eleniných šlehaly temné záblesky, celá její bytost se chvěla sladkým neklidem vášnivé ženy.

Když usedli k večeři, podivala se do malého zrcádka. Pravila s úsměvem:

— Mám stopy tvých polibků v celé tváři!

Zahladila je opatrně něčím, co vyňala z kabelky.

— Poručíš si chablis?

Korektní číšník stanul před nimi. Řekla:

— Asti spumante!

— Orvieto bianco!

Když číšník se vzdálil:

— Od kdy piješ Asti spumante? Nevěděl jsem, že jej ráda.

Jakoby náhle byla přistižena při něčem kompromitujícím, začervenala se. Pak řekla lhostejně:

— Piji Asti jen v létě!

Po večeři rozpředl se mezi nimi onen důvěrný hovor milenců, v němž každé zdánlivě bezvýznamné slovo má svou důležitost.

Bylo půl deváté ,když přišel Černý s choťí a Olgou.

Šerý jim představil signoru Salvagno. Seznámily se velice rychle s paní Černou, zajímala se velice o české granáty a Černý jí musel slíbiti, že si dá přímo z Čech poslati několik pěkných vzorků.

Jen Olga byla nemluvná, chladná, ač se Elena všemožně snažila vzbudit u ní zájem na rozmluvě. Setrvala tak až do rozchodu.

Šerý ji nechápal. Oslýchala se snad proto, že neuměla dokonale italsky? Nepřemýšlel o příčině. Byl příliš zaujat myšlenkami na Elenu.

Při odchodu s terassy přisloupila Elena nenápadně k němu a zašeptala:

— Signorina è gelosa. E sicuro!

Udiveně na ni pohlédl. Olga žárliva? Proč?

Znenáhla se rozzšířil jejich úzký kroužek, neboť Elena byla vyhledávána. Šerý z rozmaru maloval Elenu jako »moderní Sirénu«. V koupací toiletě seděla na skalisku a kolem něj hemžili se plavci. Než byl obraz dohotoven, dal se mu představiti jeden uherský velkostatkář a nabízel mu za obraz velký peníz.

Odmítl prodati. Magnát však dosáhl svého cíle: seznámil se s Elenou. Když zvěděla, že nechce Šerý prodati obrazu, řekla mu:

— Nečiníš dobře. Psalo by se o tobě, kdybys prodal.

Odpověděl podrážděně:

— Nezáleží mi na tom. Neprodám obraz tomu Maďaru, jenž se domýšlí, že penězi dosáhne všeho. Ženy se dají koupiti, ale umělec nikoliv. Je mi nesympatickým již z toho důvodu, že Maďaři uliskují naši bratrskou větev.

— V umění nesmí býti šovinismu! namítla Elena.

— Ale umělec musí býti hrdý. Neprodám. — Basta!

— Basta! Poichè, basta?

— Nechápeš? Mám prodati tebe? Něco, co tvořím jen pro tebe?

Zdůrazňoval slovo t e b e. Ale nechtěla chápati. To bylo první vážné nedorozumění.

A v následujících dnech měl Šerý mnoho příčiny k žárlivosti. Magnát Mihaly všemožně vyhledával společnost Eleninu a tato, jak se zdálo, se jí nevyhýbala. Ale když pozorovala, že Šerý je rozezlen a ostentativně rozpřádá hovor s Olgou, pozvala ho několikráte do své vilty.

— Jsi zlý. Proč rušíš klid té dívky? Vím, že jsou to pouhé vzdory, že mluvím s Mihalym. Ale nemáš kalit její duševní život.

— K jiným jsi soucitna. Ale že já trpím, je ti lhostejno.

— Trpíš svou vinou. Nemohu býti stále jen s tebou. Vzbuzuje to podezření.Mihaly nic neřekl, ale lze vycítit, že tuší. Naše pohledy prozrazují víc, než slova. Miluji jen tebe. Vše ostatní je maska. Dlužno, abys mi věřil. Jinak bude naše láska stále hořkostí.

Její krátké věty zněly rozhodně. Podařilo se jí upokojiti ho na několik dnů. Ale pak propuklo zlo znovu. Šerému nebyla Elenina přílomnost zdrojem blaha, jak si představoval, ale nekonečnou řadou útrap. Obrazy rozkoší, jež prožil s Elenou, míjely před jeho zraky. Nesnesl myšlenky ,že by jiný muž ji směl líbati. Zírati na její zrůžovělé tělo, jež zdřilo něžnými záblesky, jako vnitřek mušle!

Dny míjely, ruch lázeňský dosáhl vrcholu — krasavice rozněcovaly krev. V tomto víru krásných ženských těl, jichž půvab se rafinovaně odhalował, bujela žádost a vášeň. Rudé rty lákaly k polibkům. Hruď dmoucí se rytmickými vlnami prsou, vábila k objetí. A nohy spiaté, těsným šatem podobaly se svou skvoucí bělostí mramorovým sloupům chrámu rozkoše.

Stálá přílomnost mužů a žen, jejich blízkost a polonahá těla utvářela veškerý styk mimoděk důvěrně. Všude hryskaly ohnivě rudé květy flirtu.

Jednoho odpoledne, když Elena nevyšla, stěžujíc si na nevolnost, šel do města. Pozoroval hemžení na Piazze di Cavour. Pak se vrátil ulicí do malého sadu u katedrály, usedl na lavici a poslouchal šplounání fontány. Bylo sladko oddati se snům.

Po chvíli upoutala jeho pozornost dívka bíle oděná, kráčející pružně v jasu slunce. Blížila se, poznal Olgu. Vstal a kráčel jí vstříc.

— Smím volati s Petrem: Quo vadis? Ale neodpovídejte mi řečí Tacitovou, filosofko. Přiznávám se, že umím jen několik slov.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. ANTONIN RYTÍŘ RANDA. President České akademie, ministr krajan m. sl., nejpřednější ozdoba právnické fakulty české university a od nedávna vicepresident nejvyššího soudního dvora, J. E. JUDr. Antonín rytíř R a n d a, dožil osmdesátého roku svého požehnaného života. Všecek právnický a vůbec vědecký a kulturní svět český patří k důstojnému tomuto starci s neomezenou úctou a dal také tuto úctu u příležitosti významného dne osmdesátých narozenin Randových nepokrytě a upřímně na jevo. Dr. Antonín rytíř Randa je z těch vzácných mužů, kteří získali svým talentem a vážnou svou prací českému jménu uznání po celé říši i daleko za jejími hranicemi, kteří pomáhali české věci k vítěznému postupu svými zásluhami o lidskou kulturu, zásluhami, před nimiž musila umlknouti i zlomyslnost nepřátel. Abychom uvedli jediný doklad: vědecký jeho věhlas, evropské jeho jméno bylo nejbřitší zbraní české veřejnosti, když se domáhala české university a musila se brániti proti německé výtce, že nemáme vlastních vědeckých pracovníků. Jeho vědecké spisy právnické jsou uhelnými kameny české literatury odborné, chloubou české vědy a pramenem nových názorů právnických. Jako člen ministerské rady byl Randa z nejdůstojnějších zástupců a representantů českého národa na místech nejvyšších. I tam, v těžkých a zmatených rakouských poměrech politických dovedl působiti prospěšně pro českou věc kulturní. Přejeme ministru Randovi ještě dlouhého úspěchů plného působení k oslavě české vědy a na prospěch českého národa a přejeme sobě, abychom měli vždycky mužů tak seriosních a vynikajících. Neboť pak bude zabezpečena a odůvodněna sama existence národa.

BÁSNÍK ANTONÍN SOVA. Překročil nedávno Rubikon padesátky. Na práh druhé nevstoupil zdráv. Úporná nervosa zafala spáry do jeho

duše. Antonín Sova se nadlidsky přemáhal a svoje zodpovědné a namáhavé povolání — je, jak známo, ředitelem Městské knihovny pražské — zastával s krajním napjetím všech svých sil. Byl toho domnění, že dovolená otřesená zdraví upevní a po prázdninách že stroj organismu bude korektně fungovat dál. Ale tentokráte tato obvyklá kalkulace zklamala. Vzal na poradu svědomitý a rozvážný lékař, jenž viděl se nucena promluviti kategorické slovo. Básníkovi doporučil, aby se odebral do lázní ve Stupčicích, kam se už před ním kdysi uchýlil Jaroslav Vrchlický. Přejeme Antonínu Sovovi ze srdce, aby mu pobyt v lázních rozrušené nervy uklidnil a aby se po prázdninách na duši i na těle osvěžen vrátil nejen ke svému povolání, ale také ke svému psacímu stolu, u něhož vytvořil tolik znamenitých děl.

DVĚ ÚMRTÍ. V prvých dnech červencových zesnuli dva skromní, ale zanícení a poctiví čeští pracovníci kulturní, učitel Josef Krušina ze Švamberka, spisovatel drobných črt, většinou ze života horského lidu podkrkonošského realisticky a folkloristicky věrně zachycených. Nářečí podkrkonošské dodávalo povídkám Krušinovým rázovitosti a působilo příznivě i na pěkný jeho sloh. Krušina vydal několik svazečků svých črt. (O několika děvčátkách a chlapcích, V domovské obci, O Karlu Havlíčku Borovském, Z prvních pobytů, U Benešů, Črty, Starým pérem). Také Máj přinesl ukázku jeho prací. Nejvíce jeho jméno proniklo zdařilým překladem Hauptmannových Tkalců. Zemřel na Žižkově dne 7. července. — Ve stejném skoro věku a ve stejnou dobu zemřel jiný folklorista český, malíř Jan Prousek. Studoval v Praze, ve Vídni a v Mnichově, počal také vystavovati v Rudolfině, ale brzo zanechal malování náladových krajin a obrátil všecku pozornost hlavně ke stavbám lidovým. Účastnil se s nadšením národopisné práce před rokem 1895 i později a vydal i zvláštní dílo »Dřevěné stavby starobylé roubené a lidový nábytek ze severovýchodních Čech«. Bezpočet je folkloristických jeho illustrací, roztroušených po českých listech. Za svou činnost byl vyznamenán členstvím c. k. centrální komisse pro zachování uměleckých a stavebních památek a kuratoria libereckého umělecko-průmyslového musea.

SLOVENSKÝ PROBLÉM. Zásluhou Československé jednoty všímá si v posledních letech česká veřejnost bedlivěji věcí slovenských a každoroční česko-slovenské porady luhačovické přinesly dvě významné a cenné změny dosavadního vzájemného chladu a trvající nečinnosti, sblížily totiž slovenskou intelligenci s českými příznivci československé vzájemnosti, zaplašily nedůvěru na Slovensku a učinily počátek s praktickým řešením otázky kulturní a hospodářské jednoty. V neustávajících zápasech domácích zapomínali jsme na Slovensko, lépe řečeno, nevšímali jsme si ho souslavně a neorganisovali jsme svou práci pro ně. Dobře pravil v uvítací řeči v srpnu loňského roku na poradě luhačovické předseda Československé jednoty pan inž. Jos. Rolnágl: »Hle, byl to zejména český národ, který s tak upřímnou, opravdovou a obětavou účastí sledoval boj za osvobození balkánské Makedonie. A nemá ten náš národ vlastní Makedonii — v uherském Slovensku? Vždyť i ono jest zbaveno všech práv politických, kulturních prostředků i výhod veřejného života.« Přešly doby, kdy se na Slovensku doufalo vše jen od katastrofálních převratů a ruce se skládaly v klín a kdy v Čechách vzpomínáno Slováků jako větve ztracené. Tím hůře, že si svůj osud — dle našich názorů — Slováci odlukou z veliké části zavinili sami. Nikoli, ani Slovensko není ztraceno, budeme-li pro ně ruku v ruce pracovati. Jakým způsobem řeší Československá jednota slovenský problém, jak pro Slovensko pracuje a jakých výsledků již dosáhla, o tom velmi instruktivně poučuje nedávno vydaná »Ročenka a XVIII. výroční zpráva« její. Je to vlastně obsáhlá publikace o plných 100 stranách textu. Na prvních stranách Ročenky vzpomenuto pěknými články zesnulých předáků slovenských, Pavla Mudroně, Andreje Halaši, Lud. V. Riznera a Dra Jul. Markoviče. Hned na to Dr. Jar. Vlček ve článku »Slovensko Čechám« ukazuje čím Slovensko bývalo a podnes je Čechám. »Za dlouhého, krví a slzami skropeného období prolireformačního oblast podkarpatská nový domov dávala vyšehovalcům a vyhnancům českomoravským, kteří tam uchovávali svou národní bytost, slovesnou tradici, rodnou řeč. Dávno před pádem prodlouženého středověku v Čechách a na Moravě — ze Slovenska zněly české evangelické písně chrámové, četla se tam nefimská náboženská próza, stavěly se základy k domácí vlastivědě, zapisovaly se lidové zkazky, vydávaly se školní knihy, obměňoval se prostonárodní humor a vtip ve skladbách umělých. Slovensko Čechám udržovalo bytostnou souvislost mezi počátkem věku XVII. a koncem XVIII. století.« A dále vzpomíná Dr. Jar. Vlček, kterak i počátkem devatenáctého století Slovensko často předcházelo Čechám, kteří mužové slovenští jsou vynikající ozdobou všeho národa československého (Šafařík, Kollár a j., Palacký studoval v Prešpurku). Také Fr. Votruba v delším článku »K otázce česko-slovenské« dotýká se skutečnosti, že se na Slo-

vensku vyskytly talenty silnější než byly v touž dobu v Čechách a odpovídá velmi poučně a zajímavě na obvyklou naši otázku »Proč jste se odtrhli?« Živě maluje obraz lepší, rušné a nadějiplné doby na Slovensku, kdy mladí horlivci slovenští doufali, že českou prací kulturní daleko předčí, že oni slanou se centrem československého kmene. Ale zápasili s českým spisovným jazykem, neboť neměli učitelů a dobrých škol, přímého styku s Čechami a neměli se tam pro koho nadchnouti. Mácha dávno byl mrtev a úzkoprsými současníky odsouzen, a tvorba Puchmajerova, Hněvkovského, Markova, Polákova nedovedla jim promluviti k srdci. Není divu, že Štúrovci po osamostatnění slovenčiny měli za sebou hned všechen literární dorost, neboť proň byla tu řešena otázka umělecké tvorby, otázka spisovatelská, na níž měli nejbližší a nejaktuelnější zájem. V Čechách vzbudilo odtržení bolestný dojem, mnoho polemiky a konečně nastalo ochlazení, skoro odcizení. Dnes však jsme již prosti vzpomínek bývalých bojů a loyálně uznáváme nastalý jazykový stav. Nechceme již Slovákům vnucovati češtinu, nýbrž jim chceme bratrsky pomáhati kulturně a hospodářsky. Literatura slovenská nerozkvetla a nemůže rozkvésti tak, aby nahradila zúplna českou knihu; proto česká kniha na Slovensku také nikdy domácího práva neztratila. Běží o to, postarati se, aby se česká kniha na Slovensku šířila. Vedle knihy pak je to škola, kterou Slovák potřebuje. Československá jednota organisuje výpravy slovenského žactva na české školy, slovenských učňů k českým mistrům a slovenských rolnických synků na české statky. A tak srůstá pomalu zase lid český a slovenský v jedno národní a kulturní tělo. »Ano,« praví se v jednatelské zprávě Československé jednoty, »na obzoru vynořují se i kontury politických snah československých, které povedou k revisi státoprávní úpravy tohoto soustátí.« — To jsou ovšem cíle ještě příliš daleké; prozatím dost na tom, že se vzájemnost československá ocitla na správné cestě. Na zachmuřeném nebi českém jest Ročenka hřejivým paprskem, osvěcujícím a ukazujícím k lepší budoucnosti, kterou nám připraviti může jen vytrvalá, promyšlená a soustavná práce. —n.

VLTAVA. Krása Vltavských břehů je známa Pražanům proti vodě až k Šlechovským, svatojanským proudům a od několika let i po vodě až k Mělníku. Obě tyto vodní trati projíždějí parníky pražské paroplavební společnosti, jsou tedy snadno přístupny a hojně navštěvovány. Ale výše, nad proudy, kam už parník nemůže, je svět skoro neznámý. A přece po celém toku vltavském nakupeno tolik úchvatných partií krajinných, tolik překvapujících a nevylíčitelných krás přírodních! Je až neuvěřitelno, jak tyto břehy hlavní české řeky, tak blízké a tak malebné, zůstávají turisticky nezužitkovány, jak jsou nevšímány a pomíjeny, ač mohou turistovi poskytnouti mocnějších dojmů než mnohé proslulé krajiny cizozemské, dojmů, sesilovaných na každém kroku reminiscencemi pohnuté české historie. Od samého pramene nad Kvildou proléká Vltava horskými krajinami, plnými změn, hned smavě půvabnými, hned divoce romantickými, vždycky však nevýslovitelně krásnými. Není asi pravdy daleko tvrzení, že Vltava předčí i rozhlášený Rýn, poněvadž břehy její jsou rozmanitější, půvaby její bohatší. Opustivši pod Čertovou stěnou a Vyšším Brodem šumavské věkovité hvozdy, proléká pod majestátním Krumlovem a omývá v utěšené krajince břehy památné Zlaté Koruny, aby za nedlouho uchvátila mysl nádhernou scenerií pod obrovskou zříceninou Dívčího Kamene. Pak se vylévá na rovinu Českobudějovickou, odráží ve své hladině obraz Hluboké, přijímá u Koloděj Lužnici, pod Zvíkovem Otavu, teče dále k Orlíku a dosahuje bez nadsázky krásy alpských jezer v proudech Šlechovských. Řeka tak štědře obdařená nádherou přírody a bohatá historickými vzpomínkami zasloužila si dávno populární monografie. E. Chalupný věnoval jí nyní obsáhlý spis. Není to průvodce a vlastně ani monografie, spíše cestopis tří turistů-studentů, kteří přisedli si k bodrým voroplavcům a poznali s vorů Vltavu v celé její nádheře. Spis je psán svěže, s podrobnostmi někdy až nadbytečně hojnými pokud se týče vylíčení způsobu cesty a hovorů s rázovitými příslušníky plaveckého nárůdku, ale se znalostí věci po stránce geografické, dějepisné i hospodářské; ba najdeme v knize i ukázky statistické, odbočky politické a úvahy geomorfologické. Četné obrázky dráždí zájem čtenářův, kterého by někde líčení, příliš do široka se rozlévající, mohlo unaviti. Knihu možno vítati již proto, že objevuje českému čtenáři téměř ryze české krajiny v samém srdci království, krajiny, jaké v cizině vyhledáváme za drahé peníze, znuděni a znechuceni návalem mezinárodních globetrotterů, co zatím naše Vltava plyne v idyllickém tichu a neporušené panenskosti. Doporučujeme našim turistům, aby si Chalupného spis »Vltava«, vydaný u Fr. Borového opatřili a přečetli.

Toto číslo vydáno dne 17. července 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

M. SILÉN:

POHÁDKA ŽIVOTA.

Pokračování.

Dech jara vlál i chechol skřípal mrazu,
své bílé mosty suna na řeky,
i bouře z černých valily se srázů
a vichrem spěly přes kraj daleký,
noc bílou mraků nádherou se nesla,
když vlnou stříbrnou v ně luna klesla.

Vždy vonný večer zemdlel písní pláků,
jilro se smálo růží zářivou,
já uslavičně zvučel koly vlaků,
jež vichrem řítily se nad nivou
a vrhaly se v šumné klíny lesů,
v nichž zapadaly liše, beze hlesu.

Jen osmahlou svou luhou pohnout paží
a lvrdých šroubů uvolnit jen klín
a vlak by stanul smrti na zápraží,
sta živolů by strhl do hlubin,
kde vozů puklé dohřměly by voje
nad rozdrcenou šíjí paroslroje.

Já ocel kolejí však pevně křímal,
o kámen hrali paže vzepřeny,
a nad mou hrudí bezpečně dál hřímal
do modrých dálek oř ten plamenný
a v hukot těžkých vozů bezeměrný
ni o píď nepohnul se sval můj černý.

Jen, vělře, duj a křepči, rudý brachu,
jenž objímáš mne žhavě, ohni, plaň!
Tvým šlehům zářícím a tvému nachu
rád splalím tuto poslední svou daň.
Rád nasytím, ač sám už mdlý a charý,
svým velchým tělem plající tvé žáry.

Vrch kouřící u mořské vláhy soluě
krb pokojný i slunce je tvůj slan,
prý kacíře kdys hubil's nepovolné,
a divoce krev vzdornou pil's jim z ran.
Dnes zmoudřel's už, stroj ženeš s chladným klidem
a pokorně a liše sloužíš lidem,

když pod kolly tě vdupou proudy vzduchu,
tu vplazíš se tam tělem otroka
a v pístů hukotu a páry ruchu
jen oddychuješ těžce, z hluboka
jak šelma zajatá, jež za svou mříží
před rukou pána bázlivě se plíží,

jen časem, nemoudrá-li choulka v hrudi,
jež neuluchla dosud v nitru tvém,
ze starých časů ďábelsky se vzbudí,
tu zahýříš si nočním požárem
neb ze sopky se vzlýčíš lící žhavou
a kraj zahalíš popelem a lávou.

Teď zvolna žeh tvůj tělo moje tráví
a než se v posled v popel rozplýlí,
než vlající tvůj život plápolavý
kams odletí jak křídla motýlí,
než dýmem rozplynu se v jeho nachu,
zvěst mého žití poslyš, rudý brachu!

Kde ve vzduch modrý horské věkry vály
a vělve čeřily se v šumění,
vzdálené chlumy ze sna procitaly
a věčně padaly zas do snění,
smaragdy travin rosa chvěla z rána
a růže rděla se jak sličná panna,

hvězd zásvil večer smolným vzduchem bledý
kde lžžkou září hišil lesní šum
a laně kradoucí se na výzvědy
kde plachým krokem spěly ku brodum,
ve vonné liši jarní půlnoc mladá
na prvních kvělech spočinula ráda,

lam na úpalí šerých, věčných dubů,
kde slále zněly jasné poloky,
a lesy černaly se v šumném srubu,
kdys z jara vyrosl' klučík divoký . . .
Když v semeni, jež spalo v loklech zimy,
pud živola se mocnou silou vzpřímí

a jarní mízou kojena jak mlékem
se blíží lajná vzruslu proměna,
plod v podzemí jak v luně malky měkkém
hned lehýnkým se nachem zčervená.
Na hebký obal vlhké prsti fuká
a pozvolna se pne jak šlíhlá ruka,

klíč kořene jak bělostnou nit šine
do leplé půdy, jarem zkypřené,
v ráz prvním pupenem se porozvine
a po slunci se žhavě rozklene . . .
Ač drobný byl a solva znikl travou
svou hlavou rozmarnou a kučeravou,

přec ve vělru se vrtěl neposeda
a ramínka svá loče lisnatá
slunáku lehlal liná lěla bledá,
hub zamračených plašil doupata,
hrál s molýlem a zvučel s písní plačí
a nevážně chyl' mechu po bradáči,

jenž jako mudřec mrzutě a němě
na rozsochalých vělvích věčně spal,
že na velřelce, u samé až země,
se nevlídně a divě rozsípal.
Leč malý doubek přivílal jej smíchem,
jenž hlučně rozlehl se lesním lichem,

až nad lak malou uctivosti k sláří
a nad všelečnou kloučka svévolí
i dubové se pohoršili sláří
a hněvivými houkli hlaholy.
Však bylost jeho zachvěla se lkajíc,
když pěkný vršek uhryz' mu kdys zajíc,

ač šťávy nejsladčí mu skýtal kořen
a nově nílil v kuře pupeny,
že v brzku krásnější šat byl mu stvořen
sám před sebou v svém nilru zhanbený
přec dlouho ještě vichrům ostrou řečí
vždy stěžoval si zvůli na zaječí.

Však usmířen a odškodněn byl zcela,
když zajíc zvrácen v přemel strašlivý
pod puškou lovcovou, jež lesem hřměla,
se ke kořenům skácel neživý.
S rozkoší vílal mroucí jeho zvuky
po zvyku rostlinné své mravonky,

po mechu vřelé krve ssaje chvění
a netušil přec ani z daleka,
jak ve svém ušlechtilém zanícení
je blízek časlým cílům člověka —
Tak zvolna sílil ve sličného juna,
jejž hýčkal větrů dech i záře lunná,

pod praolců svých sněhmi olbřímími,
jež houpaly se černém ve věnci,
a u pat jeho se soupeři svými
sváděli půlky lesní mravenci
neb občas pod lisly se kmilla kradí
syčící, pruhovaná šíje hadí,

plod jahod sladký rudě hořel travou
a na mýlině, zlatě zářící,
chvět šídel křpyt a hudbou kolébavou
svištěli pružní lesní koníci
ve vlání trav a v jilřních svilů příval
veliký zvonek modrým kvělem kýval.

Hoj, když se snesla za vichřice, hromu
divoká letní bouře nad nivou!
To jak by olbřím zasáh' v harfy stromů
a rozpoutal v nich hudbu vášnivou.
Tmou hučel déšť a po lupenech splýval
a v kyprých travách lančil jen a zpíval.

A když zas slunce žhavým šlehlo smíchem,
vlíbalo růžím křpylné opály,
lu molýli se v lanci vznesli lichém
jak bílé ohně v snách se houpali
a lžžkou vůní zemdlení a spíli,
živoucí jiskry, padli v lesní kvílí.

Pokračování.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTI...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

To byly nejmarkantnější zjevy z její mladé herecké minulosti. Plzeň jí dala, jak v rozmarné náladě řekla její učitelka, ten pravý »punc«. Po Plzni následovala řada měst, jež ji pozvala k pohostinským hrám. Najednou rozvinula se jí rozsáhlá korrespondence. Nebylo takřka dne, aby nepřišel vyslanec herecké nebo ochotnické družiny, aby s ní vyjednával o pohostinské hře. Měla už dokonce svoje vlastní, vydělané peníze. V Plzni hrála dvakrát a dostala honorář ve zlatě. »Chudí lidé vaří z vody,« řekl ředitel Vendelín Budil, když jí podával honorář. Podal jí etui v čtvercové podobě. Oslýchala se podívat, co vlastně dostala. Podle formátu obalu soudila, že dostala na památku svého vystoupení v Plzni zlatý řetízek s nějakou ozdůbkou. Zastrčila etui do kabelky a čekala na vhodnou příležitost, aby se pokochala mohla pohledem na svůj honorář, na honorář za výkon na velké scéně nejchvalnější pověsti.

Vytrpěla tenkrát pravá muka. Šla, jak se říká, z ruky do ruky a nemohla se nikterak dostati k tomu, aby se podívala, co dostala. Konečně našla volnou a vhodnou chvilku — vyjme etui z kabelky, otevře je a div překvapením nevykřikla! Na malém podkladě seděly vedle sebe zlaté peníze, jako housátka žlutounké. Bylo jich dobře dva tucty. Celičká zrudla, tak nápadně, že se jí udiveně ptali, co se jí přihodilo? Něco zakoktala, neví, jak si tenkráte pomohla z rozpaků, ale za to velmi dobře se pamatuje na to, co všechno jí kmitlo hlavou. Ani ve snách jí nenapadlo, že by mohla obdržeti nějaký honorář. Považovala pozvání do Plzně za tak veliké, za tak skvělé vyznamenání, že by si byla ani netroufala zmíniti se o honoráři v obavě, aby si touto neskromností celou pohostinskou hru naposled nezkazila. To bylo nějakých peněz! Nevšimla si, jsou-li to desetikoruny nebo dokonce dvacetikoruny — ale kdyby to byly jenom desetikorunky, i to by bylo nad očekávání neobyčejně mnoho. Vždyť v Plzni neutratila ani krejcaru — jenom dráha sem a zpátky — to bylo celá její útrata. Vyhledala tenkrát ředitele, aby mu poděkovala.

»Nepřivádějte mne, slečno,« zabručel Budil, do rozpaků. Nemám z vás žádnou škodu — naopak — a dal jsem vám jenom tolik, kolik dávám jiným. Toho měřítka si plnou měrou zasluhujete.« Stál u stolu, na očích měl zelené stínítko, něco psal nebo počítal, a co s ní hovořil, ani od práce očí nepozvedl. Snad ani nevěděl, když odcházela z ředitelské kanceláře.

Počítala, co všechno tatínkovi a mamince koupí na památku a žasla, co jí peněz ještě zbude pro vlastní potřeby. S jakým sebevědomím se vrátila domů! Tatínek to ani nechtěl věřiti, že by mohla tolik peněz dostati. »Já se na to musím lopotiti celý měsíc,« řekl s jemným povzdechem . . . »a co se za ten měsíc napoklonkuji a co zkusím strachu, abych měl všechno v pořádku! A ona si udělá výlet« — končil s radostným, pyšným úsměvem, zajede si do Plzně, kam by se snad jinak vůbec nedostala, výborně se tam poměje a pobaví, a ještě za to dostane královsky zaplaceno. Holka, toť máš učiněnou mašinku na peníze . . .«

O pohostinské hře byly referáty ve všech plzeňských časopisech, ba i v pražských denících. Jeden kritik zvučného jména, na slovo braný znalec divadla, byl náhodou v Plzni, šel se podívat na »Pampelišku« a napsal velice příznivý referát. Najednou stala se hledanou herečkou. Přišlo tolik pozvání, že by byla musela hráti najednou v několika městech v království a dokonce v hlavním městě sesterského markrabství. Přivedla to tak daleko, že mohla si nejen vybírat, kde chce hrát, ale dokonce diktovat podmínky! Režisér menšího, ale bohatého města v Čechách přijel ji dokonce pozvat k pohostinské hře v automobilu. Maminka byla celá u vytržení, když vyšlo za hovoru na jevo, že je to vlastní jeho vehikl. Pan režisér šel na to ve velkém stilu. Přál si, aby se súčastnila aspoň dvou zkoušek a slibovat, že sám pro ni přijede automobilem a že ji zase odveze domů. »Divadlo mám«, hovořil velice sebevědomě — »ve dvou dnech vyprodané. Můžeme si dovoliti luxus, pozvati třeba mistra Vojana. Hrál u nás třikrát a mohu říci, že hraje u nás velice rád

a že bude hráti zase. Tržíme až šest set korun! Ubezpečuji, že budete s naším finančním ministrem zcela spokojena. Těším se, že nás pocítí návštěvou i milostivá paní i pan otec — hrajeme ode dneška za čtrnáct dní — hrajeme všechno, pro co se ráčíte rozhodnouti. Neslojí-li to u nás, jak se v divadelním žargonu říkává — nic nevadí — pustíme se do studia hry jako lvi, a osm deset zkoušek nám plně postačí. Máme jako ochotníci slušnou pověst. Není mezi námi ani jeden, jenž by byl nehrál pohoštinsku na nejpřednějších bratrských scénách. Jednu naši ochotnici vzalo z našeho souboru brněnské divadlo.«

Pan režisér učinil malou pausu. Byl to do opravdy zajímavý muž. Bylo mu asi třicet roků. Měl očividnou snahu, vypadati jako herec. Byl spíš velkoměstským elegánem než maloměstským nobláblem. Mluvil zdvořile, ba skoro uctivě, ale podle všeho nebyl si toho vědom, že z každého gesta, z každého slova vykukuje domýšlivost a ješitnost. Bylo viděti, že se bojí, aby nebyl považován za venkovského elegána, ale zakrýti to podařilo se mu jenom výminečně — po chvilkách« — pomyslila si Maryna.

Já sám,« promluvil konečně o sobě, na co se podle všeho nesmírně těšil, »jsem sice pouhým ochotníkem, ale Vojan mi řekl, že je mne pro ochotnickou scénu škoda. Byl jsem pozván ke zkoušce v Národním divadle a výborně jsem pochodil. Ale stal se mi veliký, osudný malheur. Jsem ředitelem velké továrny, jejímž majitelem je Němec. Dokud jsem jenom ochotničil, ani slovem se mi nezmínil o tom, že by mu také moje činnost nebyla vhod. Když jsem se vrátil z Národního divadla o pochlubil jsem se svému chlebodárci svým úspěchem, řekl: »To znamená tedy, že se rozloučíme, že ano? Vy jděte za svou zálibou — pardon — za svým nadáním, abych se vás nepříjemně nedotkl, čehož nemám naprosto v úmyslu — ale pochopíte zajisté, že i já musím dbáti svých zájmů. Ředitel továrny, ve které je zaměstnáno tisíc lidí, nemůže míti takové pobočné zájmy. Je jasno, že by tím továrna nesmírně trpěla. Vykládal jste mi, že pojedete do Prahy ještě dvakrát a že před rokem nebudete angažován. To znamená, že celý rok budete zabrán více divadlem než továrnou. To se rozumí samo sebou, že ano? Ale to také znamená pro mne při nejmenším ztrátu jednoho statisíce korun, které musí vydělati ředitel, jenž má v továrně na třicet tisíc korun příjmu. Povězme si tedy pravdu do očí. Nemohu ničeho proti tomu namítati, chcete-li se věnovati divadlu, ale nemohu dopustiti, aby se to dělo na moje útraty. Jsem obchodník, jsem průmyslník a mám, jak víte, velikou zodpovědnost, které jsem si plně vědom. Odpovíte-li mi nyní na mou otázku, zdali jste se definitivně rozhodl, ano — považuji náš poměr za rozvrácený a ohlédnu se po jiném řediteli. Jenom tolik vám ještě řeknu — nerad vás ztrácím a nerad to vidím, že zaměňujete tak skvělou, tak záviděníhodnou existenci za tak nejistou, třeba velice lákavou nabídku. Nevím, našel-li byste člověka, jemuž je třicet roků a jenž má zrovna tolik tisíc zaručených ročních příjmů. Víte sám nejlépe, že to dlouho nebude trvat a že skočíte na čtyřicítku.«

Pan režisér byl úplně spokojen dojmem, jejž límlo svým výkladem o intimnostech ze svého života vyvolal. Maminka po straně zalomila úžasem rukama a na pana režiséra se zadívala s nesmírnou úctou a obdivem.

»Měl jsem za to, pane chéfe,« namítl jsem mu, »že vám také moje činnost naprosto nevadí a přiznám se, že jsem velice překvapen tím, co jsem právě slyšel.« Nabídl mi doutník, usmál se a odpověděl mi takto: »Pane řediteli — mne zase překvapuje, že jste neprohlédl mou taktiku. Proč bych vám zatínal ušlechtilou zábavu, která mému podniku šla náramně k duhu. Jste velice populární a oblíbený kulturní pracovník, v novinách vás vychvalují do nebes — a to je přece reklama pro závod k nezaplacení. Tady je velice prostinká kalkulace: je-li ředitel výborný a oblíbený — je i továrna obezřetně řízena, a pak je ovšem i zboží prima. Vaší činnosti jsem ovšem nebránil — naopak, rád jsem ji viděl poněvadž jsem měl z ní značný zisk. Ale teď jedná se o něco jiného — vy přenášíte svou činnost jinam, kde mi z toho pranic nekyne — naopak — hrozí mně z ní škoda, jak jsem vám prve dovodil. Proto není jiné pomoci, než abychom oba šli po svých... — půjdete-li k divadlu — musím hledati nového ředitele, že ano? A toho hned tak nenajdu — ředitel to-

várny není ani kuchařka, ani guvernantka, kterou možno v měsíci vyměniti.«

Pan režisér povstal na znamení, že je se svým posláním ve všech směrech hotov. Usmál se samolibě a dodal: »Chtěl jsem vám jenom dokázati, že jsme kolegy, třeba jsem byl ředitelem továrny. Rozumí se samo sebou, že jsem do Národního divadla už nešel a že jsem zůstal při svém povolání. Říkají sice lidé, že jsem zahodil bohatou hřivnu, že jsem dal mamonu přednost před uměním — ale všichni rozumní lidé dávají mi za pravdu. Přesedlá-li učitel, jenž má lisícovku platu, na herce — na tom není pranic divného — kdybych však já zaměnil svoje místo s postavením dramatického adepta, jenž měl býti angažován na rok a měl dostati gáže dva tisíce korun — vysmál by se mně celý svět. Zahraji si, kdy chci a co chci — a to mi úplně stačí. A ta gloriola, že jsem mohl býti členem činohry Národního divadla, kdybych chtěl, také za něco stojí!«

Políbil oběma ruku a odešel jako grand. Posadil se do automobilu jako velmož, zakýval na rozloučenou, založil si ruce na prsou a jistě si pomyslil: »Tady jsem udělal rozhodně náležitý dojem!«

Pokračování.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračovám.

Škoda, mohli bychom na klassické půdě hovořiti řečí klassiků. Chci se zase podívat na hrad Malateštů, od nedávna se velice zajímám o Francesku.

— Dovolíte-li, doprovodím vás. Ovšem, nečeká-li tam nějaký Paolo! Dodal s úsměvem.

Podívala se na něj dlouhým vroucím pohledem.

— Paolo? Kdybych mohla říci: teď kráčí se mnou! Neobávejte se, neřeknu toho. Vím, že bych mluvila marně.

Kráčeli přes náměstí a vzhůru ulicí k chmurnému hradu. Šerý vzpomněl slov Eleniných při první schůzce. Signorina è gelosa. A pojednou si uvědomil, že promluví s dívkou upřímně, jako bratr se sestrou. Cizina sbližuje. V cizině, uprostřed cizích zvuků, vyznáváme, co bychom doma neřekli. Neboť se zdá, že jsme sami, že nikdo nemůže zradit.

Několik kroků před nimi chmuřilo se temné kyklopické zdivo hradu.

— Slečno, zde se zrodila jedna světlá bytost k utrpení. Láska zavinila její smrt. Řekla jste před chvílí několik slov, jež mne znepokojují. Budu k vám mluviti bez roušky. Chci jen, aby vše, co řeknu, zůstalo ve vašem nitru.

— Zůstane, mistře!

— Ne mistře! Přítelí! Rozhodl jsem se, říci vám vše. Překročen Rubikon — Ano, uhodla jste a potvrzuji vaši domněnku: miluji signoru Salvagno. A ona svým ženským bystrozrakem vystihla snad, co já nemohu pozorovati, protože mé myšlenky jsou u ní. Řekla mi při první schůzce na terasse, tehdy, když jste byla tak nemluvna, že žárlíte. Žárlivost má pramen v lásce. Budu rád, slečno, řeknete-li mi, že se paní Elena klamala — —

— Mluvila pravdu, řekla tiše Olga.

— Tedy trpíte. Ale trpím také. Má láska mi nepřináší jen rozkoš, štěstí. Nemá jen růže, také trny, hodně trnů.

— Mihaly? Myslím, že se křivdí signoře. — Umělce nemůže zastínit vak zlata.

Pravila to klidně a přesvědčivě.

Kéž bych mluvila pravdu! Ale mám Elenu v podezření. Není zlá, ale nedovedu definovat její povahu. Je mi stále hádankou. Ale to není mým největším utrpením Zanechal jsem ve vlasti bytost, pro niž znamenám život. Neví a neuší, jaká vichřice mnou zmítá. Nemohu říci, že jsem ji přestal milovati. Ale Elena poutá mne démonicky —.

Zadívala se naň takovým jasným pohledem, jakým na něj hleděla jeho první sladká milenka.

— Domníval jsem se mýlit, že jste šťastna. Ale vidím, že vaše duše je plna rozporů. Mé utrpení je malým, proti vašemu. Mám tušení, že ta, jež na vás myslí v naší vlasti, dostane umělce, jejž zpevnila bolest. Nemyslím, že by signora vás klamala s Mihalym, ale tolik vím,

že její láska neslačí pro vás život. Nemám na to slovo důvodu, luším to však slejně, jako paní Elena vylušila moji lásku k vám a já vaši lásku k ní. Přála bych si, abyste jednoho dne kráčel do Čech bez nenávisti a lásky k paní Eleně. Pak budou vaše slova »překročen Rubikon« míti svůj význam. Přes Rubikon utrpení a bolesti pro vavřín.

Její slova, pronesená chvějícím se hlasem, dojala Šerého. Za rozmluvy dostali se za hradby, na silnici. Nikoho nebylo kolem. Chopil ji za ruce a vroucně je zlíbal.

— Děkuji vám, Olgo. Cítím vás a přeji vám srdce, jež by vás bylo hodno.

Vrátili se do města. Cestou pohlíželi na žluté květy, deroucí se z trhlin zdiva.

— Hle, i tam je život! pravila Olga.

Odbočili, aby mohli jíti několika ulicemi, vedoucími k oblouku Augustovu, jímž prošli podivně rozechvěni, jakoby vcházely branou do nového života.

Nemluvili. Šerý doprovodil Olgu k vile, v níž bydlela rodina Černých.

— A rivederci! Setkáme se jak obvykle, že ano? pravila Olga poněkud ostýchavě.

— Ano, přijdu. Rád bych vám projevil něčím svou úctu, slečno. Poděšíte mne, dovolíte-li, abych vám poslal obraz, na němž jsem vás tehdy zachytil.

— Mistře, zvolala radostně překvapena. Bude mi drahou památkou!

Rozloučili se srdečným stiskem rukou, jako lidé, jež sblížilo utrpení.

Šel domů, vyhledal obraz, zabalil jej a zavolal ženu domovníkovu, aby obstarala doručení obrazu. Vycházel z villy, když viděl proti sobě přicházeti telegrafního posla. Mladík zamával ve vzduchu složeným papírem a zvolal s úsměvem:

— Per lei, signore!

— Pro mne, od koho asi? blesklo mu hlavou. Nedočkavě roztrhl vignelu. — Depeše byla z Říma:

— Rolini odjíždí z Říma. Je jisto, že do Rimini. Proč, lušíš. Přijede 22.26.

Trézard.

Vtiskl poslovi malý stříbrný peníz. Odcházel s hojnými díky.

Šerý jakoby hypnotisován stále upíral zraky na ten kousek popsaného papíru, jenž tolik znamenal. Byl rozrušen, neschopen myšlenky. Kolena se mu chvěla.

Konečně se poněkud vzpamatoval. A nevěřil v obsah depeše. Jak záhadné je srdce lidské! On, jenž tak rád podezříval Elenu, vymýšlel nevěru, nevěřil pojednou tomuto určitému sdělení.

— Přesvědčím se! Trézard sezná, že křivdí Eleně.

Rozveselil se skorem. Myšlenka, že toto podezření se ukáže býti bezdůvodným, mu byla příjemná. Šel na nádraží a nahlédl do jízdního řádu.

Trézard sděloval, že Rolini přijede v 22.26, musel tedy odjeti z Říma v 11.55 rychlíkem do Ankony. Jiného výhodného spojení nebylo. Depeše byla podána v jednu hodinu, tedy krátce po jeho odjezdu. Zdálo se, že informace Trézardovi jsou velmi přesny, ale Šerý byl již tak přesvědčen, že Rolini nepřijede do Rimini, že se usmíval.

S duší lehkou a plnou něhy k Eleně odcházel z nádraží, aby ji navštívil. Věnčil ji myšlenkami jasnými a zářnými, jako se ověnčuje socha bohyně. Zdálo se mu, že je vyvolencem, neboť on jediné smí líbat tu ženu. Pro každého jiného je nedosažitelná, ač každý muž by za pouhý její úsměv dal krev svého srdce.

Když z jasného dne vstoupil do jejího pokoje, obklopila ho téměř tma. Spustila záclony, aby ji světlo nerušilo. Přišla mu vstříc s úsměvem znaveným a sladkým. Když ji políbil, cítil z jejích spánků a čela vanouli dech kolínské vodičky.

— Caro mio! Penso sempre a te! Stýskalo se mi po tobě, ale věděla jsem, že přijdeš. Nebudu moci dnes večer s tebou býti, vše mne jitří. Nemohla bych naslouchati hudbě, ani slovům. Ale zítra snad budu zase zdráva a vynahradím ti dnešní den. Pojedeme do Ravenny. Zastavíme se u hrobu Dantova a prohlédneme si mosaiky v San Vitale a mausoleum Gally Placidy. — Půjdeme po stopách barbarského Theodoricha. K jeho hrobu, jenž mlčenlivě se zdvihá uprostřed zeleně zahrad a vinic. — Chceš?

Mluvila láskyplně, hlasem podivuhodně sladěným a melancholickým.

— Chci, odpověděl líbaje jí ruce, chci vše, co chceš ty. Ale já musím večer s Černými, aby nevzniklo podezření. Souhlasíš přec?

— Ach, ano, řekla rychle. Musíš tam, toť samozřejmo. Ale nebudeš svým jednáním dávati Olze naději, slib mi! Má vlastnosti, jež dovedou vpoutati muže, jakým jsi ty.

— Toho se neobávej. Myslím jen na tebe.

— Miluji tě. Jen tebe!

Zadíval se na ni upřeně. Vzal její hlavu do svých dlaní a pátral v těch závratně hlubokých zornicích. Ale ztrácel se v jejich hloubce.

— Miluješ jen mne, že ano?

— Jen tebe! Budu tě milovati stále. Dal jsi mi poznati cenu života. Tvou láskou žiji. Vše, co bylo, neznám. Neuvědomuji si toho.

Chvěla se, i hlas její se chvěl. Položila hlavu na jeho rameno, unylá a znavená, s očima zamlženýma. Co asi letělo v tu chvíli její duší! Myslela na toho, jenž k ní spěchal z dálky a zabouřila jí vášeň tak prudce smysly a krví, že trpěla?

Na to vše se Šerý nesměl ptáti.

— Mohl bys se mnou večeřeti! Budu tě míti sama!

Svolil. Pila opět Asti. A jemu nalila orvietské. Setrval u ní do osmi hodin. Loučila se s ním něžně, zdálo se mu, že nikdy nebyla tak něžná a sladká.

— Vzpomínej na mne! zašeptala, líbajíc ho.

— Budu vzpomínati! I ty vzpomínej!

Odcházel k moři, přesvědčen, že takto se nemůže žena přetvařovati.

Procházel se dlouho na břehu moře, v sypkém písku, v němž se bělaly malé mušle, kostry malých krabů a velké lastury. Moře hučelo a chřestilo na písku vyvrženými škeblemi. Bylo klidné, usměvavé a hravé, zpěněné hřbety vln se lehce rozlévaly na břehu.

— Mistře! Mistře! Čekáme již na vás!

Olga došla k němu. Ruměnná a svěží, zářící mládím. Pružná její postava hrála neklidem.

— Děkuji vám, mistře, za obraz. Sestra přikládá daru jiný význam, než vy jste určil. Musela jsem vás na to připraviti.

— Za jiných okolností by to nebylo nemožné, chtít vás získat. Jste dobrá. Dopiši do Cech o podobenku své snoubence. Tím rozptýlím nimbus různě a přece nenásilně.

— Píšete jí často? zeptala se líše.

— Nejméně jednou za měsíc.

— Je šťastna. Nehuší ničeho a vrálíte se jí s vavřínem.

— Zasluhovala by toho. Dobře, že se nemusím vrátiti nyní.

Došli na terassu. Paní Černá i její manžel mu vřelými slovy děkovali za vzácný dar.

Odmítal díky. Pouhá upomínka. Zval pana Černého po skončení sezony do svého římského ateliéru. Z několika náčrtů najde ještě něco, co má cenu. Rád by věnoval nějakou čtrtu milostivé paní.

— Nesmíte rozdávat! pravila paní Černá.

— Prodám dráže cizinci, odpověděl Šerý, směje se.

Celý večer byl ve výtečné náladě, jako tehdy v předvečer příchodu Elenina.

— Několikrát se podíval na hodinky. Čím více se blížila rozhodná chvíle, tím více kypěl veselostí a sršel vtipem.

O desáté vstal, omluvil se, že musí opustit společnost a odešel. Za jeho řeči hleděla na něj Olga zraky, jež chtěly rozuměti, ale odpověděl úsměvem, že se mýlí.

Na nádraží se postavil tak, že musel každého viděti a přece sám zůstal nepozorován.

Jeho klid a jistota, jež ho po celé odpoledne a večer provázely, počaly pojednou mizeti, srdce mu rychle bušilo a prudce oddychoval, jako by vykonal dlouhou cestu. Ale přece věřil ve své vítězství. Byla to nedočkavost, rozrušení, jež se zmocňuje člověka ve chvílích velké radosti.

Konečně vlak přiburácel, zahlomozil svou železnou spoustou a zastavil. Vystoupilo málo osob. Ubírali se k východu. V žádném z nich nepoznával Rolinho. Ale tu se objevil ještě jeden cestující, zahalený ve svrchník, rychle kráčející.

Pokračování.

Z CESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

ZA ŽIVOTA ZAPOMENUTY . . .

VZPOMÍNKA NA JANA PROUSKA, MALÍŘSKÉHO OPĚVATELE POJIZERSKÉHO RÁJE.

ŽIL A SLOUŽIL SVÝM IDEÁLŮM . . .
EMIL TRÉVAL.

Emil Tréval napsal tato slova ve své vzpomínce (»Jizerana«) na Jana Prouska. Pravdu, bolestnou pravdu napsal. Ano — byl to člověk pro praktický život zcela ztracený a již za života zapomenutý. Žil a sloužil jen svým ideálům, často podružnějšího významu, neohlížeje se na požadavky reálného života. Obětoval svým chiméram jmění, kariéru, a co je nejhorší, i svůj talent.

Takových konců dočkal se Jan Prousek! Malíř, talent vzácného zrna, kdysi člen mnichovské kolonie, jejímiž členy bývali: Luděk Márold, Viktor Oliva, Ferdinand Velc, Jindř. Kopfštein, Doubek, August Němejc, Emanuel Dítě, Fraul, Ondrůšek, Kamil Struchlík, Emil Holárek a — Jan Prousek!

V Mnichově bydlel tenkrát Prousek v ulici, zvané třídou Schwanthalerovou po slavném sochaři, a už tenkrát jevil zvláštní smysl a zálibu pro výzdobu ateliéru i příbytku, jemuž dekorativní předměty domácího původu dodávaly půvabu zvláštní intimity. Nad prahem byl nápis: »Bůh v domě — host v domě« — na chodbách i v ateliéru, kde bylo kousek místečka, vítaly chodce staročeské průpovídky a pořekadla — všude bylo něco, co vonělo po Čechách, po milých koutcích pojizerských, jež dovedl malířský opěvovatel Pojizerského ráje přičarovati do nehostinného ovzduší, kde zkazky z milého domova byly pro kolonisty tolik, jako kytička z rodných luk, podaná mimo nadání na přivoněnou.

Vypravoval mi Viktor Oliva zajímavou epizodku z mnichovského života, která sama o sobě je svrchovaně pouťavá a krom toho souvisí s Janem Prouskem. Člověk by ani nevěřil, že i ten turnovský samotář měl v sobě zdibec dynamitu, jiskru temperamentu, která se rozdmychala dokonce v plamen. V Mnichově čekali návštěvu imperátora, Jeho Veličenstva císaře Viléma, jenž tenkrát poprvé zavítal do Mnichova, kde netěšil se obzvláštní lásce. Bezprostředně před příjezdem císařovým vrátil se princ regent z venkovského svého záliší do Mnichova. Na uvítanou vznešených hostů byla uspořádána slavnost. Jeden den patřil regentovi, druhý imperátorovi. Mnichováci nic nepodnikají bez umělců — mají v tom směru už zkušenosti a přesvědčili se, že vždycky nejlíp pochodili, šli-li o radu ke kováři. Kdo neznal poměrů, mohl se domnívati, že uvítání prince regenta je vlastně zkouškou pro slavnostní hold imperátoru. Princ byl přivítán okázalým, demonstrativně jásavým a upřímným způsobem. Nebylo takřka člověka v Mnichově, jenž by se byl nedostavil na ulici a vladaře svého nepozdravil. Od nádraží až k paláci tvořili vojáci špalír. To by ovšem nebylo nic nového a zvláštního — ale za to jsem nikde neviděl, aby vojáci obsluhovali řecké ohně, zapálené v železných koších na vysokých podstavcích.

Perlou slavnostního programu bylo pohádkové osvětlení mnichovského dómu. Postavili za ním ohromnou hranici dříví, zapálili ji, a aby se vyvinulo co nejvíce kouře a dýmu, naházeli do hranice praskajících polen spoustu vlhkých předmětů, a hustá mračna valila se do výše. S několika stran vrženo na ně barevnými skly intensivní světla, a silhouetta dómu s bizarním pozadím činila tak uchvacující dojem, že tisícihlavé zástupy oněměly úžasem a obdivem nad překvapením, jež připravila Mnichovákům umělecká obec!

Princ regent byl holdem pohnut a nesmírně potěšen.

Přijel — Imperátor! Kdo věnoval městu zbystřenou pozornost, tomu neušlo, že tu a tam dostala slavnostní výzdoba povážlivé lysiny. Ale

jinak bylo všechno v pořádku — naopak, zdálo se, že hold bude bohatší, poněvadž sek uvítání muselo dostaviti všechno, co patřilo k armádě, byrokracii, duchovenstvu a školám. Špalír byl jako ulitý.

Stáli jsme — česká kolonie dostavila se do jednoho a s ní několik atelierových markytánek — u kiosku na »Karlsplace«, a proto všechno jsme důkladně viděli i slyšeli. Přijel císař. Jel v kočáře s princem regentem. Zaslechneme provolávání slávy — ale jen se ozvalo, a už utuchlo — bylo uduseno, bylo přehlušeno pískáním tak ohlušujícím, že jsme něco takového ve svém živobytí neslyšeli a nezažili.

Císař byl bled a zaražen. Princ regent tonul v nejtrapnějších rozpacích. Před slavnostním vjezdem bylo urbi et orbi ohlašováno, že Jeho Veličenstvo zdrží se v Mnichově několik dnů. Císař však odjel — hned druhého dne!

Časopisy zachovaly se ovšem mnohem taktněji než obecenstvo — v harmonických referátech utonul, nadobro zmlkl disharmonický hvizdot. To naplnilo strašlivou nevolí člena družiny naší, Jana Prouska, jenž se strašlivě nad tím rozčiloval a nemohl nikterak pochopiti, jak je možno něco takového umlčeti.

»Co je Božího — Bohu — co je císařovo, císaři!« — řekl Prousek, sedl a napsal do »Nár. Listů« podrobnou a objektivní zprávu o tom, jak byl Imperator Augustus z Berlína v Mnichově uvítán —

Prouska poznal jsem před dávnými a dávnými lety, když jsme s Maroldem, Bohdanem Kaminským a Viktorem Olivou konali svoje nezapomenutelné tůčky v Turnově, na Sichrově a v okolí. Tomu už bude hnedle třicet roků. To byl Jan Prousek ještě v plné svojí malířské míze: Nebyl nikdy výbušného naturelu — byl vždy usedlejší, rozvážný, jemný, ba skorem ostýchavý — ale ještě planul, ještě se dovedl rozohniti, ještě měl plnou hlavu plánů malířských, s nimiž se, jak říkávali jeho kamarádi, mazlil jako děvčátko s panenkou.

Prožil jsem s Prouskem krásné, nezapomenutelné chvíle! Pěšky jsem za ním jednou putoval z Mladé Boleslavi. Slíbil mi, že mne zavede do svého turnovského království a že mi ukáže monumenty lidové architektury. Rozumí se samo sebou, že prvním bodem výpravy naší byl starobylý, překrásný Nudvojovický kostelíček, se kterým už v Mnichově paradoval. Prousek,« vypravuje Viktor Oliva, »byl včeličkou naší mnichovské bohémy. Přinesl si z Čech skizzy a z nich prováděl obraz za obrazem — přibývalo toho v jeho ateliéru jako těsta v díži po dobrém kvásku. Zamilovanou jeho prací byl kostel v Nudvojovicích, dílko, jež imponovalo celé bohémě. Byla to dobrá, náladová věc — všechno bylo děláno uhlem — byl to parádní kousek Prouskův, na němž si právem mnoho zakládal« — —

Nikdy nebudu míti tak nadšeného, tak zaníceného a tak zasvěceného průvodce. Přál bych ze srdce každému českému kraji, aby měl tak ušlechtilého muže ve svém středu, když ne malířského zároveň, aspoň slovesného kronikáře a konservátora, jakým byl Jan Prousek! Byl to malý, nepatrný mužík, ale duši měl hlubokou a tou láskou a úctou k starobylému umění lidovému zrovna posvěcenou! Sám sobě postavil monument svou knihou, na kterou se, bohužel, brzo a záhy zapomnělo. Jsou to jeho **Dřevěné stavby** starobylé roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách,« kterou s opravdovou pietou vydalo Šimáčkovo nakladatelství. To byla vskutku pieta, vydat knihu s takovým množstvím obrázků, o které se nedalo předpokládat, že půjde zrovna na dračku. Ale je to kniha znamenitá, kniha výborná, kniha, která je pomníkem Prouskovým. Do ní uložil Jan Prousek svoje životní dílo, svoji lásku, svoje zanícení, svůj obdiv ke krásným lidovým stavbám Pojizerským.

Dnes, kdy už se na tyto věci jinak díváme, nemá ovšem kniha zdánlivě toho významu, jaký měla v době, kdy vyšla (1895). Ale nemělo by se zapomínat, že Jan Prousek byl průkopníkem těch snah, jež vedly nás k pochopení a zachování věcí, jimž nebylo porozuměno a na které bylo s patra pohlíženo. Řadu let putoval po

kraji, od vesničky k vesničce, propuloval celou rozsáhlou turnovskou periferii, co kde pozoruhodného našel, naskizzoval si do skizzáře, a když nasbíral bohatý, cenný, vzácný materiál, s lukoucím srdcem a plný obav, jistě odůvodněných, zajel si do Prahy, hledal nakladatele. U Šimáčků bylo vždy porozumění pro lidové umělecké raras aves, a Jan Prousek k nesmírné svojí radosti dobře pochodil. Dalo by se mnoho a leccos napsat o této Prouskově ušlechtilé zálibě. Na celého Prouska, na celé jeho dílo pohlíženo tehdy s patra! Byl si toho vědom, dobře o tom věděl, a proto zakončil svůj doprovod ke svým kresbám poznámkou: »Jsa členem výtvarného odboru Umělecké Besedy, činím touto publikací zadost provolání téhož odboru, vydanému roku 1880 za účelem sbírání typických dřevěných staveni a zakončuji zároveň toto, abych řekl »chalupnickou« činnost slovy krajana, básníka Václava Šolce, jenž v »Prvosenkách« chaloupky opěvá: »Chaloupky naše budte požehnány!«

Kniha vyšla před Národopisnou výstavou československou, jejímž byl zesnulý Prousek ideálně zaníceným a nezištným spolupracovníkem. V domě »U českého granátu« v Turnově ji psal, v domě, jenž býval jeho bašlou, jeho pavézou. Tam měl svůj atelier a tam narodily se nejlepší Prouskovy malířské věci. Jan Prousek zemřel chud, zemřel zapomenut. Ještě, když jsem před dvaceti lety zastavil se u Prouska v ateliéru, činil na mne ten jeho kout, přeplněný obrazy a lidovou dekorací, dojem jakési velmožnosti. Měl jsem upřímnou radost z toho, že muž, jenž má tak ušlechtilé záliby, je majetkově zabezpečen, že se nemusí starati tak úporně o živobytí, že si může dopřáti luxusu — býti sice nelegitimovaným, ale zato tím dokonalejším konservátorem.

Pomalu se ztrácel Prousek s uměleckého obzoru. Nepamatuji se, kdy naposledy objevila se kresba jeho v našich časopisech. Umíral dlouho jako umělec. A pak jsem slyšel, že se Prouskovi majetkově valně nedaří. A dnes slyším, že zemřel v úplné chudobě.

Jan Prousek si nezasloužil tohoto krutého osudu. Žil a sloužil jen svým ideálům! Na jeho náhrobek by měli vytesat tuto Trévalovu větu. Je mi až bolestno, pomyslím-li si na osud Prouskův. To, co je mezi našimi horami Ještěd, Sněžka, Mužský, Viskeř — jmenuji je tak, jak je vídám ze svého Bakovského zákoutí — tak mně připadal mezi lidmi našeho Severu Jan Prousek. Budiž mi rozuměno — napsal jsem vedle Sněžky i Viskeř s drobounkou kapličkou, o nic větší, než bílý bod, punlík, brouček na hřbetečku — nechci ve svém srovnání akcentovati nějakou velikost,Bůh zachraň — chci jenom říci, že v Janu Prouskovi bylo něco z té věrnosti kamenných, skalnatých strážců, na které možno vždy spolehnouti. Jan Prousek nebyl horou, byl jenom malým, drobným, skromným pracovníkem, tak skromninkým, že mu to bylo až na škodu. Před takovou lomenicí malorohozeckou se posadil a díval se na ni jako na malý zázrak. Zachytil ji do svého skizzáře a měl radost, jakoby nový ostrov objevil.

Svět neměl nikdy pro takové nadšence toho pravého porozumění. Jeho ušlechtilost mu skorem vadí. V tom hamižném ruchu, kde se šlape třeba po mrtvolách, působí taková noblessa, taková nezištná, čistá, ryzí práce rušivě, cize. Zemřel chud — a mohl velice hravě kořistiti z pokladů, které našel, které nasbíral a které mohl znamenitě zpeněžiti. Jan Prousek nebyl kramářem, nedovedl se obohacovati tím, co někdy za groš, jindy za vlídné slovo získal.

Nezemřel jako slavný, velký umělec — zemřel jako prostý člověk Pojizerského ráje, ale čistý, ryzí, jako ten granát, s nímž měl společnou kolébku a bude míti společné lože!

* * *

KAREL HIPPMANN, do nedávna redaktor a vydavatel Českého Světa, zemřel dne 14. července. Jméno jeho bylo známo z tohoto populárního illustrovaného listu, který vydával — dobře vyhověv psychickou náladu odběratelských mass — po vzoru berlínské Woche, ale svým jemným vkusem a bystrým smyslem pro estetickou kulturu záhy jej nad svůj německý vzor povznesl. Nešetřil při tom energií ani obětí hmotných a zdá se, že mu následkem toho, zejména, když mu vyrostla konkurence, jeho podnik působil starosti a přispěl tak k vzrůstu choroby. Karel Hippmann vydával svůj list způ-

sobem nákladnějším než činí Němci, ač Woche liskne se v nákladě stalisícovém, tedy mnoho a mnohonásobně vělším. Tato odvaha a obětavost byla krásným rysem povahy Hippmannovy. Horečná touha obecenstva po časových obrázcích, jíž Český Svět vyšel vstříc, je ovšem zjev méně potěšilelný, poněvadž odvrací napořád více od literatury, měnic čtenáře na pouhého povrchního diváka. Nejzásluhnějším činem Hippmannovým zůstávají jeho francouzské publikace o českém národě. Tu spolupůsobil Hippmannův ušlechtilý úmysl, rozšiřovat známost o českém duševním životě, s výsledky naší kultury, cizině předkládané, a vznikla tak pozoruhodná a svůj úkol dobře plnici díla informační.

ZDENĚK FIBICH. V souhvězdí velkých zjevů tvůrčích na českém nebi hudebním jest Fibich hvězdou cílění vělšiny hudební veřejnosti naší nejvzdálenější a prolo asi nejméně populární. Josef Barlošek, který se hlásí k nevelikému dosud kruhu nadšených ctitelů zesnulého mistra, hned na první straně své monografie »Zdeněk Fibich«, vydané v Zlatorohu, několika jasnými větami určuje rozdil mezi Fibichem, Smetanou a Dvořákem, jež »charakterisuje především úporný boj o českost hudebního výrazu. Chtějí nám vytvořit hudbu jako projev svérázné slovanské rasy a nad tento cíl neznají úkolů většího a světějšího. Fibich, ač pouze o devět let mladší Antonína Dvořáka, ani na okamžik nepřipoušlěl si těchto staroslí, je to první kosmopolita v dějinách naší hudby, kosmopolita, jemuž vlastenectví záleží ve snaze býti svým, podávali sebe ve své nejvnitřnější podobě, předbíhali vývoj o celá desítiletí.« Autor tedy prohlašuje Fibicha za kosmopolitu; kromě toho je mu realistou, jemuž jsou hlavně dva motivy, příroda a žena, prameny stálé hudební inspirace, ač shledává zejména v prvním období tvůrčí činnosti Fibichovy silný sklon k balladismu, který mu však jest vhodným výrazovým prostředkem pro jeho víru v osud. Konečně praví o něm, že jest »prvním tragikem obrozené české hudby.« Na dalších stranách své publikace tato svá tvrzení odůvodňuje analysou Fibichových děl, slopuje vývoj skladatelův od časného mládí a prvních jeho pokusů, od drobných písní, skladeb klavírních, ouvertury a symfonické básně až k velké opeře a k největšímu, průkopnickému dílu jeho, k melodramatické Trilogii. Kniha je psána s patrným, upřímným zaujetím pro Fibicha a jeho dílo přispěje snad k lepšímu poznání jeho i v širších vrstvách hudební veřejnosti. Opatřena jest osmnácti obrazovými přílohami a čtyřmi facsimily.

ANGLICKÉ ÚVAHY PRO MILOVNÍKY SKANDÁLŮ. Časopis »Přehled«, jenž zejména v poslední době domáhá se zvýšené pozornosti kulturního světa, uveřejňuje článek od přítele »Přehledu« s anglickými poměry dobře obeznámeného, na který považujeme za svou povinnost upozornili a z něhož excerpujeme místa palčivého dosahu: »Neochabující moda odhalovali všemožné chyby života veřejného i soukromého v tisku periodickém — budí nejen u nás, ale i v cizině nelibost a odpor lidí vážných, kteří předvídali neblahé toho následky v budoucnosti.

Anglický měsíčník »Atlantic« přinesl nedávno pozoruhodný článek pod názvem: »Nač míti špatnosti k snídání,« jehož obsah byl pak předmětem živé diskusse v anglické veřejnosti. Nebude snad od místa, seznámí-li se s úvahami tímto též čtenář český, neboť přiléhají v mnohém směru těsně též na poměry naše:

»Jako každý jiný pozorný čtenář literatury periodické jsem si vědom, jak den ze dne úsilovněji se odhalují špatnosti a chyby na místech vyšších i nižších, i stávám se, stejně jako mnoho jiných čtenářů, již trochu rebelantem proti této vzrůstající poptávce a dodávce skandálu.

Máme nepravosti k snídani, na cti utrhání k černé kávě, spisovatelé předhánějí se v senzačních románech, zabývajících se výhradně zločiny; a jest dnešního dne jen málo rodin, které se mohou pochlubiti, že alespoň jeden jich člen není zatažen do nějaké affairy politické nebo soukromé.

Jistě za tím vším jest mnoho opravdových pohnutek ethických, ale nelze upříti, že přemnoho vyvěrá též z pouhé sensacechtivosti, aby se vyhovělo choutkám takových čtenářů, kteří by se jinak nesnížili k četbě tučných románů detektivních. Vrhneme-li ostré světlo reflektoru na místa temná, jistě uzříme mnohé, co jsme před tím neznali, avšak vystavujeme-li místa taková světlu příliš ostrému trvale, pozbudeme schopnosti nazírati na ně zrakem normálním.

Naše ubohá mysl stává se ponenáhlu skladištěm cizích špatností, jest nám nevolno z nepravostí bližních, i na procházce raději přemítáme o hříších svých sousedů a při večeři trneme hrůzou nad spuštěnosti života veřejného. Vyhýbáme se známým, ne snad proto, že by nebyli nejlepšími lidmi na světě, aby nám nezačali vyprávěti nějakou sensaci, které před chvílí doslechli. V noci bojíme se zamhouřiti oči, abychom neměli zjevení všelijakých zločinů, o nichž jsme večer čtli: Nic není nás jistě

více vzdáleno, než vyhýbali se nezdravým zjevům života veřejného neb soukromého, rádi čelíme jim, je-li toho opravdu třeba; ostatně dobře víme, jak mnohdy do značné míry jsme za poklesky druhých spoluzodpovědni. Jest však odhalování špatností tak, jak se nyní provádí, tou nejlepší cestou k nápravě? I když jsme vedeni úmysly nejlepšími, v tom jistě přeháníme, že klademe příliš velký důraz na stránku negativní na úkor positivní a že špatnosti rozhlahlašujíce, o dobrých stránkách určitých jevů vytrvale mlčíme. Ještě nikdy na světě ničeho nespravilo pouhé konstatování faktů, toliko činorodá, tvůrčí vůle může vybudovati z chaosu svět pořádku a zákona. Národ nelze vytvořiti hlasitým kvílením nad špatnostmi, nýbrž rozhodným přidržením se velikých ideálů. — Jest zajisté čas, kdy máme bíti se v prsa a rváti vlasy, a v dějinách našich takové doby jsme již měli, ale neustálé sezení a kvílení na kupě popela nevybuduje ještě státu. Ba, takové sezení může býti dokonce i nebezpečným luxem. Hovíme mu snad proto tak přílišně, že jest to pohodlnější, či snad proto, že tvořiti a budovati shledáváme příliš těžkým? V dějinách lidstva éry velikých událostí nebyly nikdy érami analyse, nýbrž érami tvůrčí fantasie. Bohužel, moderní methoda myšlení jest převážnou měrou analytickou. Žádná moc na světě — citujeme ze závěru článku — není účinnější, žádný stroj na zemi nevyrovná se dynamické síle fantasie, avšak nic není v dnešní době ohroženo nebezpečím větším. Nač se díváme, o čem uvažujeme, co si pamatujeme, tím se také stáváme, a v tom právě leží hlavní důvod, proč varovati se musíme stálého odhalování špaností, jak nám je předvádí dnešní žurnalistika. Líčení špatností nemůže než zachmuřiti ideály mládí. Okamžik, a snad celý osud dítěte jest rozhodnut pro dobro a zlo. Dnešní život beztak předvádí mládeži mnoho špatností, nerozmnožujme jich počet zbytečně. A hleďme především mládež zahrnovati obrazy vznešenými, myšlenkami ušlechtilými, které budou tvořiti v mysli jejich činorodé ideály, i když si toho bude vědoma nejméně. Neustálé předvádění nezdravých zjevů života veřejného se vzrůstající snahou učiniti výchovu pouze věcí intellektu a očí nutně musí umenšiti morální energii našeho národa. Nebylo by lépe pro náš národ, kdybychom úsilovněji než dosud vybírali v historii, filosofii a literatuře všech věků a národů jen věci čisté, ušlechtilé a dobré a hledali cesty, jak přiměti mládež, aby o nich přemýšlela?

MOJE PADESÁTKA. Překvapila ovšem nejvíce mne — překvapila mne proto, poněvadž můj křestní list, dokument tedy naprosto hodnověrný — mi dokazuje, že jsem se nenarodil 17. června, nýbrž 17. července. Moji přátelé vzpomněli na mne v minulých dnech způsobem tak srdečným, že jim ze srdce děkuji prozatím touto notickou. Přijal jsem pozornost jejich i pozornost listu, ale nemohl jsem, jak pochopitelno, projevy své vděčnosti potvrzovati omyl, nic víc ovšem neznamenající, než tichou radost, že jsem o měsíc mladší a že aspoň tímto, v krisi života jistě mnoho znamenajícím rozdílem, oloupen aspoň poněkud hrot, jenž je a zůstane stažen v každé takové gratulaci!

Taková padesátka je asi tolik jako stříbrná svatba. Je-li už příčiny k nějakému projevu, jsou k němu jistě srdcem povoláni nejbližší, žena a děti. Podají li kytici, žena li stiskne ruku — a člověka to připamatuje na důležitou povinnost, napsat poslední vůli. Zapomíná se na ni, jak mne moje povolání poučilo, velmi často. Omyl, před dávnými lety do listu zaběhnulý, způsobil mi nejednu radost a v lecčems mne poučil a varoval. Za ten měsíc, co jsem v tichu svoji padesátku dožíval, poznal jsem — zpytuje svoje svědomí — že už člověk většinu kapitálu, jemu Osudem svěřeného, když ne promarnil, tedy aspoň zlrávil a utratil, a že je svrchovaně na čase, aspoň pokud se zdraví týče, sáli se nejmamonářštějším střádalem. Člověk už má k disposici, zkrátka řečeno, jenom vlak večerní — toho ranního, toho sluncem ozářeného, už se nedočká!

Nemluvím o své padesátce ani jako literát ani jako novinář! Trochu vzpomínek jednou na to půlstoletí napíši. Leccos pamatuji a leccos jsem zažil, co běželo rozvodněnou řekou života, na jehož břehu jsem stál — někdy jako přívozník, někdy jako jeho pouhý pomahač. Ale jednu žeň jsem vzal, třeba přišla z omylu. Ve všech těch projevech, které jsem dostal, bylo mi dáno, co mi patří — že jsem po celý svůj život převážel nebo jenom pomáhal na druhý břeh za krejcar, že jsem nikdy nekořistil z velké vody, která dává přívozníkům i jejich chasníkům nárok, vybíral poplatek zvýšený.

Těm, kdo mne znají a kdo mne poctili milou, srdečnou vzpomínkou, postačí toto srovnání, aby pochopili, co chci říci. Za toto osvědčení jsem povděčen — je mi útěchou, je mi posilou, je mou chloubou, je cti mého jména i mojí rodiny!

V Praze, 21. července 1914.

JUDr. R. J. Kronbauer.

ROČNÍK XII. Toto číslo vydáno dne 24. července 1914. ČÍSLO 41.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 42.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Nu, nebudu se s vámi příli, dostačí mi váš slib a opakuji, co jsem řekl. Přeji vám, abyste našel svou mužnou čest a abyste jednou uznal, že vaše chování nebylo chováním poctivého a šlechetného muže. Chcete-li snad také s Hanou hovořiti, musím vám říci, že to nemohu dovoliti. Je velice sklíčená a potřebuje naprosto klidu.«

»Sdělte ji prosím, že odjíždím a že ji na vždy své přítomnosti ušetřím. Děkuji vám za vše a doufám, že zapomenete, jako já bych rád, kdyby bylo možno, odstranil vše, co se za poslední rok stalo.«

Uklonil se mu, Valena chladně pozdrav opakoval a Kozák, ačkoliv takové mrazivé jednání jeho ješitnost zle uráželo, přece jen s jakýmsi zadostiučiněním odcházel. Cítil, že má záda kryta a vyhlídka na nový život v neznámém okolí, vlévala mu novou naději. Přece neutone, přece bude zase míti pěkné postavení a kdo ví, čeho se ještě domůže. Bude sekretářem, panství je rozlehlé a bude-li opatrný, může se po čase státi všemohoucím pánem na statku.

Opouštěl Rochlovou tajně z obavy, aby paní stará ho nenásledovala a když ho rychlík unášel na jih, jeho domýšlivost a sebevědomí v něm rostlo. Není ještě zlomen, aby malomocně se vzdával pochmurným myšlenkám, ano, teprve nyní cítí v sobě chuť k práci a k vyšinulí. Jinak než v Rochlové začne, kde si zbytečně proti sobě poštval úředníky a bezdoho že to byl uražený správce, který tchánovi naň žaloval. Buďsi to už kdokoliv, prožil přece několik měsíců opravdu rozkošně, Fanynka nebyla sice žádná dáma, jež by svým duchem oslňovala, ale byla to rozkošná žena! Labužnicky přivřel oči, aby si připamatoval prožité blaho a potom zapálív si doutník, počal si představovat svůj budoucí život. Jaká bude jeho velitelka? Je mladá či stará, je mrzutá či veselá, je pánovitá či mírná? Jemu by bylo milé, aby to byla nějaká stařenka, která nejraději sedí u svého krbu a nestará se o svůj statek.

Nu, uvidí, v noci dojede na poslední stanici a ráno se půjde představit. Podřimoval ve vagoně a když konečně dojel na poslední stanici, dal se dovézti do malého hotelu. Na dlouhý spánek nebylo sice ani pomyšlení, ale přece s chutí se položil a spal do osmi hodin, na kterou hodinu poručil, aby ho vzbudili. Unaveně vstal, ale po chvíli počal se rychleji oblékati a svému zevnějšku pozornost věnovati. Když byl hotov, vešel do restaurační místnosti na snídaní a spalřiv majitele hotelu, použil příležitosti, aby se informoval. Dovedně zapředl hovor a hotelier ochotně sděloval.

Slangau je pěkné panské sídlo, asi tři čtvrti hodiny od města vzdálené. Zámek je na kopci a činí dojem hradu, ačkoliv je uvnitř moderně zařízen, elektricky osvětlen a telefonem se městem spojen. Ku statku náleží několik dvorů dole v rovině položených, ale hlavní cena statku spočívá v lesích a rozsáhlých pastvinách na výběžcích Alp, které jsou dílem pronajaty, dílem určeny k pastvě hojného skotu, který má znamenité jméno v hospodářských kruzích. Moderní mlékárna zásobuje město a výletní místa, vyrábí se v ní sýr, zkrátka statek je na výši doby a representuje velmi krásný majetek.

Kozákovi přes všechno sebevědomí bylo při

tomto líčení trochu úzko. Jeho hospodářské znalosti byly velmi kusé a začátečnické a běda, bude-li od něj nová velitelka žádati nějaký program nebo odbornou radu. Nu, snad jsou na statku slušní úředníci a bude-li k nim přívětivý, poskytnou mu rady, jichž bude potřebovati. Na začátku se nějak vymluví a musí se zase chopiti kněh.

»A jaká dáma je paní Eichingerová?«, vyzvídal jako lhostejně.

»Lidé ji všeobecně chválí, přes to, že je energická a hájí dobře svůj majetek. Někdy sama si dá do lehkého kočárku zapřáhnout a jezdí po dvorech i po lesích. Arci, všechno obstarat nemůže, ale má dost úředníků, kterým dobře platí a ti jsou jí oddáni.«

»Je mladá, stará?«

»Nevím určitě, hádám, že jí bude asi osmadvacet až třicet roků. Vdávala se hodně mladá a se svým mužem žila sedm roků. Teď je už na druhý rok vdovou.«

»Nebude se opět vdávat?«

»To je těžko říci,« pokrčil hotelier rameny. Nikdo do zámku nepřijíždí, ona sice v zimě na dva nebo tři měsíce odjíždí do Vídně, ale služebnictvo se o ničem takovém nezmiňovalo, ačkoliv často do města přijíždí. Já sám často do zámku různé věci dodávám a s pány úředníky se stýkám, ale oni nevědí o ničem. Milostpaní nosí stále černé šaty a hádám, že zůstane svobodnou. Pán snad má cestu na Stangau?«, obrátil se s otázkou na Kozáka.

»Ano, jsem přijat za sekretáře.«

»Á, to je mi velice milé, že jsem měl příležitost poznati pana sekretáře, slyšel jsem už, že je nový pán přijat. Bývalý pan sekretář zemřel a čekalo se, kdo se jím stane. Několik pánů z panství dělalo si naději, ale jak je viděli, marně. Máte už povoz?«

»Nemám, chci si zde zjednati.«

»To by bylo zbytečné. Račte si na Stangau zatelefonovati, oni vám sem povoz pošlou, dělá se to vždycky tak. Máme v domě telefon, je-li libo, spojím pana sekretáře a může svou žádost ohlásiti.«

»Myslíte-li, že neurazím, poslechnu vás,« svoloval Kozák a po chvíli už volal zámecký kličný, kdo si co přeje. Slyše přání Kozákovo, sděloval, že věc milostpaní přednese a že povoz bude hned poslán.

Než povoz přijel, bavil se s hotelierem. Ten člověk mnoho ví a může mu poskytnouti mnoho cenných rad a informací a proto velmi přátelsky zapřádal hovor a při tom nenápadně vyzvídal, čeho si přál. Dozvěděl se, že starý lesní rada Ullner je osobností paní Eichingerové velmi milou a že ten starý pán má velmi závažné slovo. Kozák si to jméno dobře do mysle zapsal a byl hotov prokazovati radovi největší ochotu a zdvořilost. Však, je-li starý, dlouho asi sloužit nebude a kdo ví, co se po jeho odstoupení stane.

Elegantní lehký kočárek předjel velmi záhy před hotel a panský kočí sháněl se po panu sekretáři. Rozloučiv se vřele s hotelierem a slibuje, že ho často navštíví, usedl Kozák do povozu a jel. Koně běželi lehce a vesele a rozkošná štýrská krajina otevírala se jeho pohledu. Záhy spatřil zámek, který vévodil krajině. Počínalo mu býti úzko, ale sbíral odvahu a spoléhal na své štěstí. Ostatně, nepochodí-li dobře zde, pochodí jinde, pomyslil si lehkomyslně a zvedl odhodlaně hlavu.

Serpentýnami vyjel povoz nahoru k zámku a stanul na nádvoří panského sídla. Portýr vyběhl ven a oznamoval, že její milost pana sekretáře očekává. Kozák se domníval, že mu bude poskytnut čas, aby mohl své věci, které že už došly mu kočí oznámil, vybalili a lepší oděv obléknouti. Ale přání nové velitelky nedalo se měniti a proto pln nepokoje, jejž pokud mohl potlačit, šel za sluhou, kterého vrátný přivolal.

Štíhlá dáma, poněkud snědé pleti a černých pálravých očí, ho uvítala ve své pracovně. Byla, jak ho hotelier předem upozornil, obležena v černý, jednoduchý oblek, její účes byl prostý a kromě snubního prstenu neměla žádného šperku. Byla o něco málo vyšší a silnější než Hana, její obličej byl podlouhlý, dosti souměrný, nevynikal však žádnou krásou kromě očí, jež byly opravdu velmi sličné.

»Těší mě, že jste přijel,« pravila vlídně, když jí líbal ruku. »Kdybych byla tušila, že přijedete nočním vlakem, byla bych nařídila, aby na vás

povoz čekal a mohl jste si udělati pohodlí zde. Nejste unaven?«

»Naprosto nejsem, nejsem zvyklý velikému pohodlí a obával jsem se, že bych milostivou paní zbytečně obtěžoval.«

Tvářil se velmi pokorně a uctivě, třeba že úbal, aby vojenské držení těla upomínalo na jeho důstojnickou minulost.

»Milý pane sekretáři, musíte si odvyknouti takové zbytečné věci, nemám ráda mnoho formalit a my dva budeme se mnoho stýkati, tak že je úplná důvěra mezi námi nutností. Pro dnešek jste ještě volný, udělejte si pohodlí a budete-li chtíti, vyjděte si ven, abyste se obeznámil s položením a zařízením zámku. Kanceláře vám ukážu někdy jindy já sama, až se podíváme po statku. Rozumněl jste zajisté dobře, k jakým povinnostem jste se zavázal a že budete výhradně k mé disposici.«

»Račte poroučeti cokoliv, všechno rád vykonám a všechny síly napnu, jen abych vaší milosti uspokojil.«

»Říkejte mi prostě paní Eichingerová, nebo chcete-li už nějaký zvláštnější titul, tedy milostpaní,« opravovala ho s úsměvem, při čemž její oči nabyly výrazu laskavé dobroty. »Služebnictvu nebráním v různých titulech, protože by to nebylo nic platné, ale můj sekretář nesmí nastavěti mezi mne a sebe přespříliš liščernosti. Cestu jste měl příjemnou?«

»Děkuji mnohokrát, zcela dobře jsem se sem dostal a jsem uchvácen rozkošným položením zámku i krajiny. Je zde jako v ráji.«

»Počkejte, až nastane pravá zima, potom budete o tom ráji souditi jinak. V Čechách je také rozkošně, byla jsem tam jednou několik týdnů na návštěvě a tuze se mi tam líbilo. Dlouho jste byl při hospodářství?«

»Pouze ne celé dva roky, ale slibuji, že dohoním, čeho se mi snad nedostává. Mám nejnovější hospodářské knihy a budu všechny volné chvíle věnovati dalšímu vzdělávání se.«

Očekával se strachem, co domácí paní řekne, ale ona se zase jen laskavě pousmála.

»Mně dostačí, nejste-li naprosto neznalý hospodářství. Moji úředníci jsou spolehliví a vaše činnost bude omezena na mou soukromou pracovnu. Čím dále tím více přichází různých úředních listin, které při nejlepší vůli nemohu vyřídit. Také správy jednotlivých statků a revírů dlužno zrevidovati a budte ujištěn, že budete plně zaměstnán. Apropos, málem bych byla zapomněla se vás otázati, máte-li nějakou rodinu.«

»Nikoliv milostpaní, jsem svoboden,« povídal chvatně.

»Skutečně? To mě překvapuje, jelikož jste se zmínil, že jste k vůli ženitbě vystoupil z vojska.«

»To je také pravda, jenže jsem se bohužel trpce sklamal a za svou důvěřivost jsem nyní potrestán tím, že místo kariéry u vojska musím hledati zaměstnání.«

Byl v té chvíli jako v kleštích, děsě se, nebude-li naň dále otázkami útočiti, či nesděl mu, že vlastně jeho minulost zná. Ale její pohled zůstal pokojný a cosi jako soucit ukázalo se jí v jejím výrazu.

»To vás dvojnásob lituji,« pronesla vlídně. »Tázala jsem se pouze za příčinou bytu. Jste-li sám, dostačí vám dva pokoje zde v zámku a mně bude příjemno, že vás budu míti stále po ruce. Jinak byste byl bydlil v úřednickém domě dole pod zámkem, kde je větší byt uprázdněn. Pokud nebudu míti důležité hosty, budu vás žádati, abyste se mnou jedl, jelikož budete míti stravu ze zámecké kuchyně a mně bude příjemno že nebudu sama, zvláště nyní na podzim a v zimě. Někdy ovšem bude vám jídlo podávána do vašeho pokoje a v takovém případu si to nevykládejte ve zlé.«

»Jsem velice dojat vaší velikou přízní,« děkoval s hlubokou úklonou.

»Dnes ovšem jste volný a pojíte sám, abyste mohl nerušeně uspořádati své věci. Dala jsem je dopraviti do vašeho bytu a poručte sluhovi, aby vám opatřil potřebné lidi. Ráno o deváté hodině vás budu očekávati. Ale málem bych zapomněla na nejdůležitější otázku. Jaké nároky činíte v příčině platu?«

»Jak jsem si dovolil napsati, tuto otázku ponechávám úplně milostpaní k rozřešení. Budu se vším spokojen a vděčen za to, že jsem našel takový krásný domov.«

»Nežádám, abyste pracoval zdarma. Budete spokojen, když pro začátek obdržíte vedle celého zaopatření dvě stě korun měsíčně?«

»To je královský plat a nemám slov, abych vyjádřil své díky.«

»Není to tak mnoho, jako důstojník byste měl dojista více, ale doufám, že časem onen rozdíl vyrovnáme. Tedy ráno v devět hodin na shledanou.«

Propustila ho velmi milostivě a Kozák byl přesvědčen, že si nadobro získal její přízně. Hřejivé teplo ho zahřálo a s hlavou už sebevědoměji vztýčenou šel ke svému bytu, který se nacházel v přízemí. Pokoje byly velmi pohodlně a vkusně zařízeny a jejich okna vedla k jihu, kamž se otevíral nádherný výhled. Poslavil se k nim a když se do syta nalokal nádherného pohledu a prošel svým bytem, spokojeně si zamnul ruce.

Zde bude spokojenější než v Rochlové, zde si oddychne a zde začne zase žíti. Spálí všechny mosty, které mu minulost připomínají a bude hledat nové dráhy a nové štěstí. Kdož ví, neuvedl-li ho snad osud na místo, kde dojde splnění svých snů. Hana, ta nechutná vzdychalka, je slabá, neduživá a možná, že její život nebude dlouho trvati. A bude-li přece žíti, potom se časem postará, aby se v tichosti provedl rozvod, získá uherské státní občanství a naskytne-li se mu vhodná příležitost a setká-li se s nějakým půvabným děvčetem, ožení se znovu. Ale to už bude chytřejší a nevletne do nastražené nějaké léčky.

Prozatím musí věnovati všechny své myšlénky a snahy k upevnění svého postavení a je si jist, že toho dokáže. Vesele zazvonil na sluhu a s pomocí vrátného rozbalil bedny a uspořádal své šaty a prádlo. Hospodářské knihy vyrovnal hezky na ránu, aby bylo viděti, že je pilný a s chutí snědl výborný oběd. Po obědě se prospal a potom v povýšené náladě vyšel ven, aby okoukl zámek a rozmnožil své poznatky, které se jeho budoucího povolání týkaly.

IX.

Ludvík Kozák naučil se v prvých dvou měsících ve Stangau pracovati. Prostě a jednoduše vypadající paní Kristina byla ve skutečnosti velmi pracovitá a bystrá žena, která neskládala zahálčivě ruce v klín a nespoléhala se ve všem na své úředníky. O všem byla informována, všeho si všímala a každou maličkost sledovala. Jejíma rukama procházely všechny výkazy, účty a návrhy a dokud nebyla ta která listina opatřena jejím jménem, nesměl žádný z úředníků nic na vlastní vrub podniknouti.

Nový sekretář dříve než se zapracoval měl horké dny. Nerozuměl většině výkazů a utajuje to před svou velitelkou, musel napínati svůj mozek, aby vnikl do způsobu úřadování. Ale paní Kristina, jež jeho rozpaky poznala, trpělivě čekala a úředníci ochotně Kozákovi pomáhali. Našel cestu k úřednickým kancelářím a protože přicházel velmi zdvořile a kamarádsky, vlídně mu vyhovovali a poučovali ho o všem, čeho potřeboval.

Zvolna se zapracovával, nabýval jistoty a když před novým rokem se zámecká paní chystala na dvouměsíční výlet do Vídně, mohl na její otázku, má-li mu snad přidělili některého z úředníků, aby mu potřebné vysvětlil, směle odpověděti, že nikoho nepotřebuje.

»Přičiňoval jste se opravdu hodně,« pravila laskavě usmívajíc se naň. »Netušila jsem, že způsob hospodaření v Čechách je tak naprosto jiný.«

»Ano, naprosto je vše jinačí, nepraktické a nepřehledné a vidím, že milostivá paní pozorovala jak jsem zápasil. Ale díky shovívavosti a laskavosti vaší dohonil jsem vše a doufám, že dojdu plné spokojenosti milostivé velitelky.«

»Jsem už nyní s vámi spokojena a je mi příjemno, že jsou první obtíže překonány a vy si oddychnete. Za mé nepřítomnosti vyřizujte běžné a nezávažné věci sám. Co je důležitého, seřaďte a týdně mi podejte zprávu. Napíšu vám vždy, jak se má rozhodnouti. V právnických věcech obraťte se na našeho advokáta a kdyby snad přišlo něco naléhavého, zavolejte radu Ullmera a vrchního správce a já, co společně uznáte za dobré, schválím.«

»Učiním vše dle milostivého nařízení,« slibovat kloně se a zůstávaje ve vojenském postoji.

»A také se nyní trochu povyrazte,« dodávala a její obličej se přátelsky rozsvětlil. »Já jsem špatná společnice a držela jsem vás po celou dobu jako v zajetí. Můžete si vyjíti někam do okolí na zábavu, abyste poznal zdejší pány a dámy.«

Pokračování.

M. SILÉN:

POHÁDKA ŽIVOTA.

Pokračování.

Vřes měkký rozlil sterou ružnou snílku,
zvonivý, vonný polštář pro včely
a střížky hub jak stánky lesních skřítků
ve slinné hloubi nachem hořely,
holubů vrkot dumný, usměvavý
svou hravou písní čeřil korun hlavy,

a když se luna večer snesla k lesu
svůj zásvit snělmi předouc zmodralý,
tu záře bělostné jak víly v plesu
u vonných houštin divem vyvstaly,
do tmavých vlasů strouce těl svých vděky,
svých ňader hedbáv, čarovný a měkký,

v ráz zaválý a luzně nesly křovím
těl drahou perleť, v tanci vznícené,
a tichým hrály letem safírovým
při loulně stříbrného pramene.
A když pak růžný úsměv zkvetl ranný,
tu hasly zas jak bledé, smutné panny

při prvním plachém políbení zory,
když první úsvit slunce nesmělý
svým zářným ohněm zapaloval hory,
tu rosným leskem všechny zmizely.
V mžik rozchvěla se korun hudba plesná,
když mladý doubek probouzel se ze sna.

Hrál svitem les pln jiřní modré páry
a vonná, žhavá růže zlepilá,
z mlhavých skalin v první slunka žáry
svou orosenou svěžest vzlýčila
a pestrý motýl jako živý plamen
chvěl žíznivě kol zkvetlých jejích ramen

šum z mladých korun sladkými hrál vany
a slunné záře žhavé přívaly
jak zlatovlasé krásné lesní panny
po stezkách lesních vábně splývaly.
Dech jitra stříbrný se rozlil lesem,
až mladý doubek zachvíval se plesem.

Vždy suchý lupen s vonným střásal jarem
a jasnou zelení s ním jal se smát
a osmáhnul a ztmavěl léta žárem,
pak jesení zas zbrunálněl mu šat,
až zima s chladnými hvězd ametysty
v sled bronzovými řinčela mu listy.

A stokrát míza cévami mu zmladlá
se zachvěla a vyrost' v krásný strom,
praotců velikánů těla padla,
jen nad ním ještě letní hučel hrom,
jaro se smálo podléškou a němý
a bílý sníh se v zimě snášel k zemi.

Sám ještě vídal z černých, slavných mraků
plál východ slunce v plášti nachovém
a tisícerých písní zvučel ptáků,
jimž úlulným byl sladkým domovem,
na zlatohlavé lilje hleděl v plání,
když modraly se letní rosou ranní.

Sám zádumčivě zíral do krajiny
přes otcovského hvozdu šumnou mýť,
zkad osad teskné věžily se slíny
a vln a cest se křižovala síť,
a chaty vesnic hrbily se v kleslí,
jak přiraženy k zemi čísi pěstí,

a zakřiklý ten kraj svým velkým lichem,
jak ve vichřicích chmuřil se a lkal,
předvěké zvůle nepomstěným hříchem
a nesmělou jen výčitkou se zdál . . .
Sám hleděl v dálku s otcovského chlumu,
co vítr v koruně šlkal smutnou dumu,

v kraj neveselý, sledním slunným třpytem
i s lidem svým tak divně zlacený,
s vyhaslým zrakem, mrtvým v hrudi citem,
kdys opuštěný kýms a zrazený,
z modravých dáli teskně kde to plálo,
jak tiše by zde něco uvadalo . . .

A přece cítil s chmurnou touhou zemí
ten starý olbřím, steskem vznícený,
neb vášnivě ji dýchal snělmi všemi
a těsně přissál se k ní kořeny
a miloval ten tvrdý její křemen,
hrud vonnou sílu, drsnost jejích temen,

a miloval ly smutné její dálky,
vždy na jaře tak dávně zjasněné,
když odíval se úval ve fijalky,
a miloval ly výsky ztracené,
jež pod jasany, střemchami a bezy
tak nějak líloslně se třásly z mezi,
měsl odraz teskný ve vln zlaté síli,
jež zamlkle se v mlhách temněla,
jak na to svoje ponížené žití
by vubec ani práva neměla,
dny jejich hořké s ponurými rány
jak z milosti jen byly by jim přány . . .

Pokračovaní.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMANEK MODERNÍ ZENY.

Pokračovaní.

Toť se, holka, s tou slávou zrovna pytel rozřřhl,« řekla matka, když přinesla pošta pozvání renomovaného pražského fotografa, aby se slečna Maryna dala u něho fotografovati. »Pokládal bych si za velikou čest a vyznamenání,« předčítala matka dopis s nesmírným zalíbením, »kdybych mohl ozdobiti svoje výkladní skříně řadou Vašich podobizen v civilu i v kostymech. Očekávám Vaší vzácnou návštěvu velice nedočkavě a jsem Vám se svým aparátem každou hodinu k úplné disposici.«

»Z dopisu bych usuzovala,« řekla matka slavnostně, »že tě chce fotografovati zadarmo. Aby tě tam naposledy nechtěl chytře vlákati, nadělali spoustu fotografií a pak ti na konec pošle hodně mastný účet.«

»Ale kde, maminko,« konejšila ji dcera. »Buďte bez starosti..., vím od známých a kamarádek, že takové pozvání vylučuje každou úskalu.«

»Tak si jich dej nadělat aspoň tucet,« radila bodře matka, »dej se fotografovati ve všech možných posicích a vyber si potom jenom ty nejlepší...«

Maryna chtěla na poznámku tuto, která se jí nelibě dotkla, reagovati, ale pak si pomyslela: Fotograf mně nabídku jistě nečiní z nějaké zvláštní lásky nebo úcty... Kdyby v tom neviděl v přední řadě svůj vlastní prospěch, nepoctil by mne svou nabídkou. Každý je sobcem po svém způsobu — fotograf i matka. Proto se jenom usmála a mlčela.

Činila ihned přípravy na cestu do ateliéru. Teprve nyní viděla, jak ta celá její sláva je ještě mladoučká a chudičká. Ten dobrý muž si to jistě představuje docela jinak... a ona zatím bude míti co dělat, aby sehnala pul tuctu vyznamnějších svých hrdinek. Oblékla se právě do »Pampelišky« a studovala před zrcadlem nejmarkantnější pósy, když matka vrazila do pokoje a celá udýchaná oznamovala, že tu je nějaký venkovský divadelní ředitel s paní ředitelovou, kteří by se slečnou umělkyní luze rádi pohovořili.

Maryna se podívala na sebe do zrcadla, samolibě prohlédla svou postavu, zalleskala rukama jako malá holčička a radostně zvolala: »Maminko, to je znamenité — já je přijmu jako princezna Pampeliška!«

Vešli venkovští herci, dva pánové a dáma. Byli oblečeni s přehnanou noblesou venkovských parádníků, líbujících si v křiklavých barvách i nápadném střihu. Starší, asi padesátiletý muž výrazného, hereckého obličeje, připomínajícího poněkud Josefa Šmahu, představil svou choť a svého společníka, majitele koncesse a režiséra společnosti. Paní ředitelová ještě dnes, ač byla již dobrá čtyřicátnice, byla žena krásná. Podala ji srdečně ruku a řekla: »Jsme kolegyně, slečno — bývala jsem také žačkou paní Olilie Sklenářové-Malé a třikrát jsem pohostinsku hrála na Národním divadle. Povím vám, proč přicházíme. Pořádáme představení nedaleko vašeho rodiště a napadlo nás, že bysle mohla jednou nebo dvakrát vystoupiti pohostinsku u naší společnosti. Chci býti zcela upřímná — nedařilo se nám v poslední době valně a my octli se ve velmi žalostné situaci. Jsem herečka s lepší minulostí, a můj muž má zaslouženou dobrou pověst karakterního herce. Cestovávali jsme jen po větších českých mě-

slech, měli jsme krásnou garderobu, bohatou knihovnu a slušný divadelní inventář. Naše společnost mívala dobrý zvuk. Mám s sebou naší divadelní kroniku, do které si zapisujeme všechny významnější momenty z našeho divadelního života. Nalepujeme do ní divadelní referáty — račte do nich nahlédnouti, a přesvědčíte se, že bylo o naší působnosti referováno s velikým uznáním.

Přišly těžké doby na divadelní společnosti. Zápasili jsme neohroženě a podlehli jsme v tomto boji teprve potom, když nás stíhaly rodinné pohromy jedna za druhou. Můj muž byl skoro rok churav, několik měsíců byl v nemocnici, a já, třeba jsem se dovedla s Osudem rváti, nemohla jsem tu naši káru sama utáhnouti. Mám několik dětí, o které se poctivě staráme, dnes jsme oba, chvála Bohu, úplně zdrávi — ale těch sedm hubených let nás zničilo, ožebračilo. Máme jenom to nejnutnější, co potřebujeme pro svoji živnost — všechno ostatní je zabaveno nebo zastaveno.

Vy, slečno, byste nás mohla spasiti, vy byste nás mohla zachrániti.

Maryna byla nad tímto neočekávaným obratem tak užastá, že nebyla slova schopna.

»Hned vám, slečno, vysvětlím, jak je to možné,« pokračovala paní ředitelová ve svém temperamentním výkladu. »Chytli jsme se vás, jako se chytá tonoucí stébla. Váš kraj je bohatý — vaše rodina těší se tam veliké vážnosti a nesmírné přízni. Vyletěla jste jako hvězda, jako meteor. Daří se vám výborně všude, i tam, kde jste docela neznámá. Všechno sledujeme, všechno čteme — a mnoho hezkého jsme o vás už slyšeli — a tomu my herci přikládáme větší váhu, než psanému, vlastně tištěnému slovu. Přidáme-li k tomu ještě zájem lokální, jenž má rozhodující vliv — uznáte jistě sama, že jsme výborně kalkulovali.«

Paní ředitelová mluvila jako rozený orátor. Ale při tom přece jenom bylo v její řeči znatelno jakési vzrušení, ba pohnutí.

»Nemáme nikoho, nemáme nic, na co bychom se mohli spolehnouti. Nemáme přátel, kteří by nám pomohli z tísně půjčkou, nemůžeme přece spoléhati na loterii. Je to úžasné, je to neuvěřitelné — schází nám pět mizerných stovek, abychom vybředli ze strašné situace. Dvě vaše hry nám vytrhnou , jak se říká, trn z nohy. Počítáme s naprostou určitostí, že nám vaše dvě pohostinské hry vynesou při nejmenším 250 zlatých. To znamená pro nás tolik jako pomoc s nebes sestanou. Ano, ano..., slečno, máte naši záchranu ve svých rukou. Řekl nám pan centrální ředitel: »Získáte-li pro pohostinské hry slečnu Marynu — dám vám za každé představení dvacet zlatých! Slíbili všichni ostatní pánové, že přijdou — pan děkan, pan lesní, pan poštmistr, páni učitelové, kde kdo se na vás těší. Proto jsme si řekli, že si vyjedeme do Prahy a že vás tak dlouho budeme prosit, až vás uprosíme. Rozumí se samo sebou, že při tom počítáme i na slušný honorář pro vás — zaplatíme vám cestu tam i zpět ve druhé třídě a miterádi vám zaplatíme, kolik požádáte.«

»O tom přece po tom, co jsem slyšela,« řekla Maryna, tonouc v rozpacích nad touto nabídkou, »nemůže býti ani řeči. Vyhovím-li vašemu přání, učiním tak mileráda zcela nezištně — ač velice pochybuji, že podaří se mi splniti všechny vaše přímo závratné předpoklady a naděje.«

»To je vyloučeno,« vmísila se do hovoru matka, »aby Maryna hrála za honorář. Hanbou bych se propadla, kdybych si měla pomysliti, že by jí někdo ze známých měl přispěti na cestu nebo na garderobu. Toho není, paní ředitelová, u nás nikterak zapotřebí. Také jsme podporovávali divadlo — a lístky jsme kupovali a ani jsme do divadla nešli.«

»Ale, maminko!« — zvolala prosebně Maryna.

»Vím, všechno vím, milostivá paní,« pokorně a uctivě odpovídala paní direktorka, tváříc se, jakoby pranic nepozorovala — »slyšela jsem jenom chválu o vás i o vašich pánech rodičích...«

»Rozhodla jsem se,« řekla rychle Maryna, aby hovor, jenž na ni trapně působil, uvedla na jiné koleje, »že si u vás zahraji... Není jiného zapotřebí, než abychom se smluvili, ve kterých kusech mám hráti. Děkuji vám za poctu, kterou jste mi prokázali, i za velikou důvěru, kterou

ve mne máte. Přičiním se, abych vás nezklamala. My ovšem budeme celou tuto výpravu považovati za soukromý výlet, který nám jistě způsobí jenom potěšení. Byla jste ke mně upřímná a za tu krátkou dobu, co s vámi hovořím, jsem poznala, že vás k této upřímnosti dohnala nutnost. To všechno je pro mne velice lichotivé, a věřte, že budu vždycky ráda vzpomínati na vaši návštěvu i na tuto pohostinskou hru, zejména když se vydaří tak, jak očekáváte.«

»Děkuji vám — vroucně vám děkuji,« řekla paní ředitelová. Maryna viděla, že zakousla se do rtu a že jí vyhrkly slzy z očí. Pan ředitel nepromluvil ani slova. Sklonil se k ní a vroucně jí políbil ruku. Pan režisér si zamnul po straně ruce, mezi dveřmi se obrátil, a s upřímným, bodrým nadšením zvolal: »Slečno . . ., to se nepřejte, jakou já vám udělám všude reklamu! Od stavení ke stavení půjdu a všude budu povídat, jak jste dobrá, jaký jste anděl. To se podíváte na to mraveniště v divadle! Kdyby se jednalo o kohokoliv jiného — těšil bych se jenom na kasu . . ., ale tentokrát se budu také těšit a hlavně na vás — na vaši hru!«

Byl dobrý ten muž svatosvatě přesvědčen, že jí udělal ten nejnádhernější kompliment.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

POSLEDNÍ DNY ČERVENCE L. P. 1914.

OBRAZY Z PRAHY I VENKOVA.

Sobota před sv. Annou bude zaznamenána jako den památný a pohnutý. Toho dne, toho odpoledne celá Evropa počítala minuty a čekala na úder šesté hodiny. Všichni lidé, všichni panovníci drželi v tu neblahou hodinu chronometr v ruce. Rozechvění bylo ohromné, bylo všeobecné. Byl jsem venku, v Pojizerském ráji, a podivil jsem se, jak dovede nervóza řádit i v krajích, kam nervózní lidé chodí, aby hojili svou chorobu. Byl jsem na poli a viděl jsem v malé vzdálenosti od sebe dělníky — z Rumunska, Slovácka a naše z království. Všichni nemohli se dočkati šesté hodiny a několikráte se ptali šafáře, kdy uhodí ta osudná, ta památná, ta historická hodina šestá?

Bylo něco ve vzduchu, bylo dusno v politickém horizontu. Bylo před válečnou bouřkou. Ještě neměl nikdo tušení, co se stane. Starost šeřila všem lidem zraky, malátněla jejich údy. Prostý člověk, venkovan, je od nátury optimistou. Kde kdo věděl o ničem, a přece jsem nikde a u nikoho nespatřil noviny v ruce. Zabloudil jsem do rozlehlé panské tatajny, kde bylo pohromadě více než sto lidí. Seděli jako o dušičkách. Marně by tu hledal časopis. A přece jenom všichni věděli, co se odehrává a co v tu chvíli lomcuje celou Evropou. Dělníci, udření a vysílení, seděli jako sochy. Tu a tam zvedla se ruka, aby podala rtům láhev kořalky, ale nikdo nepromluvil. Správce zavedl mne k starému Gazdovi. Posadili jsme se vedle něho, a pan správce začal s ním o sensaci dne. Gazda poslouchá, sedí jako kámen, pokuřuje si a na konec povídá, jakoby slovo ulamoval: »Nevěřím, že bude vojna — císaři pánu je pětaosmdesát roků, a věřím v něho jako v Pánaboha, že vojnu nepodpíše. Proto povídám: buďte klidní — mraky se ženou, jsou na spadnutí, blýská se, kdesi daleko to burácí — ale hrom neuhodí, hrom nezapálí.«

S touto skálopevnou, nezlomnou vírou v císaře a v jeho moudrost, věkem vyzkoušenou, setkával jsem se všude, v polích, v lese, na zahradách i v ulicích malého městečka. Nejrozrušenější byly ženy, matky a dívky. Šel jsem kolem pole, na němž pracovalo asi kopa žen, mladých i starých. Pozdravil jsem po venkovském zvyku »pomáhej pánbůh«, a ženy mi sborem odpověděly. Ale ne tak zvonivě, ne tak hlaholivě, ne tak radostně a vesele, jako jindy. Ta odpověď byla nějak zakřiknutá, zaleknutá. Jdu si klidně dál svou cestou. Najednou slyším za sebou cupy dupy. Ohlédnu se a přede mnou stojí panenka jako květ. »Pane,« povídá a v ce-

lém jejím obličeji jeví se nesmírné ustrašení, »povězte nám, budou verbovat na vojnu nebo nebudou?« Nic jsem ovšem nevěděl — co bych mohl vědět? — ale bylo mi líto té holčiny, neměl jsem odvahy odpovědět jí ani cynicky ani pessimisticky. Nač bych jí kazil noc — proč mám ty hezounké její oči zrovna já rozplakat, proč mám zrovna já poděsit celý ten zástup? Proč bych je nepotěšil? Vždyť dokloři i umírajícímu člověku lhou do očí, že bude zase zdráv. Povšiml jsem si, že slály dělnice jako ovce v jedné hromadě.

»A kdyby i verbovali,« povídám — »budou verbovat jenom tak, aby se neřeklo, že to nemyslíme do opravdy, že se bojíme. Naši vojáčkové se pěkně projedou, uvidí kus světa, projdou se po Bělehradě — až tam přijdou — živé duše tam nebude jako v onom pohádkovém městě — pak řeknou mocní tohoto světa: dost: — a vojáčkové pojedou zase pěkně domů.«

»Nebude ledy vojna?«

»Bodejť by byla — panenko — jak pak by mohla být, když by tomu náš císař pán nechtěl. Jenom na něm to záleží — jenom jemu přísluší právo, říci ano nebo ne . . .«

»A císař pán řekne ne, že ano?«

»To se ví, že ano,« odpovídám do kolečka, jen abych do živého netrefil, panenka se celičká rozesmála, a věřte, nebo nevěřte, skočila po mně jako divoch a dala mi za tu mou šalamounskou »anoneninu« takovou pusu, že na ni do nejdelší smrti nezapomenu. Běžela na pole jako střela a za chvilku jsem viděl panenky v kole.

»Kdyby Pánbůh dal«, pomyslil jsem si docela po venkovsku, »a byla pravda, z čeho se ta holčina a její družky radují!«

Když jsem se vracel k městu, slyším hrozné zvěsti. Lidé z vlaku, projíždějícího k Turnovu, volali na lid, pracující na polích, že byla prý zavražděna ruská carevna při hostině. Když proskočily první příšerné zvěsti o zastřelení následníka trůnu a jeho choti — n i k d o j i m n e v ě ř i l ! A těmto novině věřili všichni! Najednou bylo tohoto plničké město, plničký kraj. Bůh milý ví, jakým záhadným způsobem se takové noviny rozblesknou do světa.

V městě bylo na pohled klidno. Zpráva o atentátu strašlivou měrou rozčílila. Všechen zájem poutal se k poště jako k jedinému prameni, z něhož možno něco načerpati. Přišel jsem na poštu právě ve chvíli, když se přišel policejní strážník radit s panem poštmistrem, co si má počít, co má říci lidem, kteří jsou vyděšeni příšernou novinou o vraždě carevny.

»Nic nevím« — odpovídal pan poštmistr — »telegraf je šperován a běží po něm spousta chiffrovaných telegramů — něco vám poradím: řekněte, že to není pravda — to je to nejmoudřejší a také nejpravděpodobnější. Kdo pak takového slyšel, aby se za sebou povedly dva atentáty?«

Lid bloudil bezradně a zmateně po ulicích. Nebylo nikoho, koho by se mohl otázati, co se děje. Poslední vlak od Prahy projíždí zastávkou po jedné hodině po půlnoci. Spousta lidí čekala tu na cestující. Ti přinesli první zprávu o mobilisaci. Jediného hlasu jsi neslyšel ze zástupu. Viděl jsi, vlastně ve tmě zahlédl, jak se zabělaly ruce nad hlavou. Ještě v neděli po sedmé hodině ranní mluvilo se o pouti v sousedním městě, o závodech, které slibují zajímavé překvapení — za hodinu na to, když přišly noviny z Prahy, nikdo si na zábavu ani nevzpomněl.

Na rynku bylo jako v úle před rojením se včel. Lidé vybíhali ze stavení jako o povodni nebo ohromném požáru. Z radnice vyběhlo několik lidí se žlutými vyhláškami. Na jednom místě je nalepovali, na druhém se bubnovalo. Ze všech vesnic sbíhali a sjížděli se lidé do města. Před vyhláškou a před bubnem stálo sta osob. Už se věděly podrobnosti o mobilisaci. Za hodinu na to se rozhlásilo, že z městečka, jež má tři tisíce obyvatel, r u k u j e k a ž d á d e s á t á h l a v a !

Nikdy nic podobného neuvidím, nikdy už — dá Bůh — tak smutných výjevů nebudu svědkem. Lidé na ulicích usedavě plakali, objímali se a těšili. Viděl jsem srdcelomné, viděl jsem přebolestné scény. A to byla všeho pouhá předzvěst — to byla mobilisace pouze částečná. Lidé plakali, zoufale lomili rukama, ale přece jenom se uklidnili, přece jenom měli ještě naději. »Vždyť není ještě válka vypovězena« — uklidňovali se . . .

Do pozdních hodin nočních bylo na ulicích živo a hlučno. Už také jsme viděli modré a červené vojanské čapky a slyšeli jsme zpívat smutné vojanské písničky. Těch živých obrázků, jak je krásně a tklivě zachycoval Mikoláš Aleš, co jich tu bylo ve skutečnosti!

Jel jsem ráno před pálou hodinou do Prahy. Jindy bývám na zastávce sám a sám — dnes tu byla hlava na hlavě. A toho pláče, toho bolestného, toho zoufalého loučení! Na obzoru se objevil kouř z vlaku. Za deset minut tu byl, nekonečně dlouhý, nabitý, napěchovaný samými vojáčky. Kondukléři si nevěděli rady. Co dělat, co počít? Dávají signál, volají, prosí, domlouvají — nic platno, nikdo neslyší, a kdo slyší, nemůže poslechnout, nemůže se rozloučit. Jsou také lidé, mají srdce v těle, mají ženy, mají matky, mají děti! To, co dnes se děje před jejich očima, to očekává snad večer, snad ráno, najisto za čtyřiadvacet hodin je samotné. Vlak už se pohybuje — a vojáčkové ještě se loučí, maminky jim ve chvatu křížeček na čelo dělají, ženy děti k oknu podávají, aby jim lalínek-vojáček poslední políbení dal...

Tak to bylo ve všech stanicích, po celé cestě až do Prahy. A zde prý byla včera, v neděli, vypravovali mi průvodčí vlaku, ještě krutější podívaná.

Praha už v časných hodinách ranních byla jako vyjevená. Pravda sama byla krutá — ale ještě krutější byly legendy a pověsti, jež letěly městem a jimž kde kdo věřil. Ulice měly zcela jiný ráz. Dělo se na nich něco, co nikdo ještě neviděl a co nikdo nepamatoval. Není domu, není příbytku, není rodiny, kterou by pohnutá doba nějakým způsobem nezasáhla a neranila. Poděšení vniklo všude jako velká voda — vniklo do úřadů, do zábavných místností, do bank, všude ho bylo jako prachu za velkých sopečných výbuchů. Vela je po klidu, po radosti z oddechu, po bezstarostnosti. Postrach zaletěl i do dalekých krajů, do lesnatých zákoutí, všechno se hrne, všechno se vrací do Prahy. Jako když mor táhne krajem! Pustnou lázně, pustnou venkovská sídla — nikdo nemá nikde stání, každý tíhne tam, kde je vlastní jeho domov.

Doposud vidíme jenom mračna, mračna hrozná, zlověstná, mračna, visící tak nízounko, že se li zdá, že le udolají jako bořící se strop, jako valící se lavina. To všechno, co jsme dnes viděli, zažili a co nás ohromilo a zmalomyslnělo, je jenom úvod, je předmluva k strašlivým, příšerným kapitolám válečným. A to je už samo o sobě tak hrozné, tak vražedné, že hrne člověk při pomyšlení, co by bylo potom, kdyby do opravdy zařinčely palaše, zarachotily bubny, zavřeštěly polnice!

V Praze, v pondělí 27. července 1914.

JUDr. R. J. Kronbauer.

•

REKLAMA — KORUNOVANÁ! Vyšla kniha vojenská z péra podplukovníka m. s. Frebonia. Publikace bychom si jistě nepovšimli, kdyby k pozornosti nebyl dán zcela zvláštní a výjimečný popud. Autor prorokuje, že v roce 1915-16 se bude rozhodovati o osudu Německa a jeho spojenců ve velké válce (kniha se zove: »Des deutschen Reiches Schicksalsstunde«). Německý korunní princ Vilém, jenž, jak známo, přichází se svým královským panem otcem do povážlivých rozporů a o němž je známo, že kdyby bylo po jeho, válčil by s celým světem, poslal autorovi, v souhlase se svým korunovaným otcem, telegram tohoto znění: »Četl jsem s největším zájmem Vaši výtečnou brožuru a přeji jí v našem německém národě největšího rozšíření.« Čtenář doposud netuší, proč věnujeme takovým věcem pozornost v listě beletristickém. »České Slovo« pojednává o knize se stanoviska politického a v úvodě k několika kapitolám o zjevu tomto zaznamenává tuto pozoruhodnou věc. »Brožura vyšla již v zimě, ale nevzbudila ve veřejnosti žádné pozornosti. V jednom z největších knihkupectví vídeňských řekli mně včera (píše dopisovatel), že od zimy, kdy kniha byla vydána, neprodali ani jediného exempláře, ačkoli své odběratele na ni upozorňovali. Konečně dali exempláře, jež jim byly zaslány, do skladiště. Včera, po uveřejnění telegramu korunního prince Viléma však prodali všechny exempláře, které měli na skladě, a telegraficky objednali novou zásilku. Ve třech dalších knihkupectvích rovněž souhlasně sdělovali, že na čelné dotazy brožuru telegraficky objednali.«

Vida, co se člověk nedozví z politického

článku. To je ovšem reklama, nad kterou není. To je tak zvaná reklama — jak říkávají v knihkupeckém žargonu — blesková. Na knihu padne záře až oslepující, a z knihy Popelky se rázem stane princezna, které se koří celý svět. S reklamou jsou vůbec podivné zkušenosti. Je nepopiratelno, že nejlepší a nejvydatnější reklama je ta, která pramení z díla samotného. Někdy se pramínek provalí mimo všechno nadání. Vyšel román známého českého spisovatele. O knihu nejevil se zvlášť zvýšený zájem. Najednou byla po ní všude, ve všech knihkupectvích, čilá poptávka. Nevěděl autor, nevěděl nakladatel, co je toho příčina. Teprve později vyšla věc na jevo. Rozkřiklo se, že prý v románě je věrně vylíčena populární dáma pražské společnosti — a román, jenž ve skladech spal spánkem spravedlivých, pohnul se jako ledy po jarních vodách. Povím jiný, ještě zajímavější příklad. Zemřel známý, populární, jistě po zásluze oblíbený, čtený spisovatel, V i l é m M r š t í k. Zemřel smrtí tragickou, zemřel smrtí, jež byla pravou sensací pro literární svět a tudíž i pro čtenáře. Jako nakladatelé spisů Mrštíkových považovali jsme za svou povinnost, dostali ledy ve skladišti na vlny jarních vod. Konali jsme prostě svou povinnost — na knihy jsme upozornili v časopisech, svazky jsme opatřili novou obálkou s podobiznou Viléma Mrštíka. A co se stalo? Nic — pranic. Smrt Viléma Mrštíka nepomohla jeho knihám k hromadným nákupům.

Bylo nám to tenkrát záhadou. Nemohli jsme si vysvětliti tuto passivitu konsumentů. Zdá se, že reklama je cosi nesmírně nedůtklivého. Mrštíkova tragická smrt jistě hluboce dojala, zabolela a rozechvěla — vyvolala smutek, ale nepodráždila zvědavost. Dav je jako jedinec — ve chvíli smutku, prudkého otřesu duše, nemá pro nic kolem sebe smyslu.

Reklama předpokládá nesmírnou znalost duše davu. Spousty se jí vyplýtvá, pohlí ohromné kapitály — a výsledek rovná se nulle. Vyházíš peníze na inseráty, na letáky, na agenty, na výkladní skříně, na plakáty — reklama svítí, plameny vysoko šlehají, ale n e h ř e j e! Mám ovšem na mysli reklamu tak zvanou domácí, intimní. Vydá se knížka autora zcela neznámého — spíš ze zdvořilosti, než z nutnosti. Nakladatel je přesvědčen, že si přidělal ležáka do skladu. A hle — ten nakladatelský opovrženeček má se čiperně k světu a vykazuje na konci roku nejen velmi slušnou, ale dokonce neuvěřilelnou, překvapující bilanci. J s o u, j a k v i d n o, k n i h y, k t e r é n e p o t ř e b u j í r e k l a m y v ů b e c. Chýlnou se, zapustí kořínky, jako ten netřesk na balvaně.

To by bylo ovšem to nejkrásnější a nejideálnější, pro autory i pro nakladatele, kdyby to platilo o většině publikací. Ale těch je nesmírně pořídku — všem ostatním se musí pomáhat do světa umělým způsobem, bez reklamy není jejich čilejší život ani možný, ani myslitelný. Reklama má ve všech oborech svoje znalce, svoje mistry. Tvůrci, její aranžéři, mívají znamenité platy. Za dobrý nápad dostane takový »reklamoautor« někdy větší honorář, než vynálezce patentu, než autor knihy. Stává se ovšem velmi často, že na autora se při tom brává pramalý ohled — ba, stává se často, že se nebrává na něho ohled žádný. Autor hrůzou div neoněmí, když dostane reklamu o svém díle do ruky. Dostane také za příliš vybujelou fantasii »reklamoautora« pořádně na pamětnou. Došlo to tak daleko, že lidé jemnějšího citu hledají knihu, která vyšla bez reklamy a o které její buben ani nezavadí.

Cestičky k úspěchu vedoucí bývají záhadné a nevyzpytatelné. Faktum je, že reklama je jako reflektor — překvapí, zarazí, s v ý m p r u d k ý m j a s e m o s l e p í. Všechno se hrne jako omámené do ozářeného prostoru. Útěchou těm, kdo buď na lakovou parádu nemají, anebo kdo nejsou jejími citeli budiž, že je a bude vždycky mnoho a mnoho těch, kdož k reklamě příliš křiklavé mají a budou míti nedůvěru a při volbě řídí se a budou se řídit p o k y n y z c e l a o d l i š n é h o d r u h u! Dr. R. J. K.

PLZEŇSKÁ DIVADELNÍ ANKETA. Ústřední orgán české strany agrární pro západ. a střední Čechy, časopis »Č. V.«, obrací se na dramatické autory, umělce atd., se žádostí, aby odpověděli na některé o t á z k y, jejichž řešení by si dali rádi P l z e ň š t í buď ověřili nebo také dirigovali znalci divadel jiných, zejména ovšem pražských. »Městské divadlo v Plzni,« praví se v oběžníku, »zahájí za měsíc novou saisonu. Rádi bychom znali proto náhled o úkolech této scény, specielně její činohry, jež v letech minulých soustřeďovala v sobě vynikající představitele českého umění hereckého, kteří dnes namnoze dobře uplatňují se v D i v a d l e N á r o d n í m nebo V i n o h r a d s k é m. I nyní disponuje P l z e ň s k é d i v a d l o silami, jejichž výkony i talent budí úspěch. Pořadatelé ankety slyšeli by rádi odpověď zejména na tyto otázky: 1) Soudíte, že je úkolem plzeňské činohry (jež jak úpravou tak i ensemblem snese srovnání s p r ů m ě r e m činohry vinohradské a pražské), aby hrála vždy jen původní i přeložené věci, jež v Praze již se líbily a úspěchu dosáhly, anebo 2) myslíte, že by bylo sebevědomější, aby Plzeň snažila se od Prahy se isolovati a v premiérách (jak

dramat původních, tak překladů) s ní konkurovali, aby herci a režiséři plzeňští, nemajíce pro určité hry a výkony pražských vzorů, mohli tím lépe ukázati svou tvořivost? 3) Třetím způsobem může býti »zlaté středočeské« hraní »nejlepšího« z Prahy a tu a tam nějaká novinka. Jste snad pro tuto cestu? Jde nám hlavně o zjištění, hledíte-li (upřímně) na Plzeňské divadlo jako na scénu čistě provinciální, jedině k epigonství předurčenou, nebo jako na ústav, schopný samostatného, na Praze a činoherních jejích směrech nezávislého vývoje. Vaše poznámky divadla Plzeňského se týkající a s otázkami třeba nesouvisící rádi uvítáme.« — Upozorňujeme na divadelní anketu tuto jako na zajímavý ohlas z Plzně, kde asi v některých věcech přáli by si vyjasnění. Není vyloučeno, že anketa vzbudí zájem, a neopomeneme oznámiti, jakou měrou se tak stalo a co nového přinesla — Plzni i — nám!

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ. Jakýsi K. E. Julius zpracoval, ale velmi volně, myšlénku Jul. Vernea »20.000 mil pod mořem« na výpravnou »komedii« se zpěvy a tanci o šesti obrazech, kterou hudebně vypravil J. Helmesberger, a přeložil F. Kadečka. Tuto literární improvisaci provedlo 21. července za režie Fr. Hlavatého Vinohradské divadlo. Nebudiž od nás žádáno, abychom vypravovali děj její a doličovali, v čem se Julius odchýlil od vzoru svého — nezáleží na tom pranic — na tom záleží se zřetelem k financím Vinohradského divadla, že na této hloupůstce s několika vtipy podařenými a větším počtem nepodařených bylo ještě o reprise hodně vyprodáno. Na prázdninové atrakce divadel bylo by nespravedlivo bráti přísnější měřítko — myslím však, že už i mládež je dnes vyspělejší, nežli jsme bývali my před 30 lety, a že tudíž nebude příliš horovati ani pro humor Ninetty Fleuronové, která z pokojské bombayského hotelu avansuje na plavčíka parníku Linkolnu, jen proto, aby dostala za muže Blažeje Zelihlavku (jak vtipné!), který, aby jí unikl, vstoupí na loď za sluhu přírodozpytce Fossiliona. Všechny Verniady mají své šlechetné figury i své učence, kteří všemu rozumějí, mají své živly humoristické (takový Passepartout atd.) i své zločince Ayrtony — konvenční salám ze všech těch figur přináší nová Juliusova komedie, kterou s obstojnou dekorační výpravou Karlova divadla ve Vídni snesitelně předvedl herecký soubor vinohradský, se slečnou Hanušovou jako pokojskou a plavčíkem v jedné osobě (nejsympatičtější zjev), p. Markem jako Zelihlávkem, p. Hlavatým jako učeným přírodozpytcem, který každou věc dokládá nějakým latinským pořekadlem, jež se pro jistotu — se zřetelem k převládajícím v diváctvu živlům nefilologickým hned překládá, s p. Charvátem, v typu námořníka hrdiny, jenž před svou ženou pod stůl se schová, p. Zakopalem, jenž svého bankéře Abelesa ošizeného podvodným akvisitérem pojišťovny založil jako živoucí figurku, nepřeháněje nijak, a s celou spoustou konvenčních postav milujících a vyslyšených, žárlivých a klamajících, nenávidějících a odpouštějících. Celek, aby vydal na celovečerní kus, vycpe se ještě podmořským jinak půvabným balletem »drama na dně mořském« s náramně krotkými žraloky; v čem drama záleží, neuhodneme z kontextu, jejž to vydal se tu kapitán Nemo (princ Dakkar) do hrotek Linkolna pro listiny Robertovy, z něhož vyloupne se jeho zkrácený synáček a neteří Hamiltonovou Mary zachráněný. A všecko dobře skončí.

Herci rádi hrají takové výpravné kusy, jejíž postavy jsou dány a nemusí se tvořiti, obecenstvo se třese na každý vtipeček, hra jde od ruky a večeře potom s nějakou tou plzenskou dobře chutná a zdravý spánek po ní rovněž. Také hudba vyhlíží dle všech uměleckých poučení tvůrců kusů — dobře na ně padá otřelá fráse hudebních referentů, že »se přimyká k ději«. Je prázdná a neoriginální jako děj. To staré zdramatisované verniady »Cesta kolem světa«, »Děti kapitána Granta« a »Carův kurýr« stojí hlubší osnovou děje a jeho úchvatností i ušlechtilostí morálky mnohem výše. »20.000 mil pod mořem« je vlastně fidlovačková fraška nebo řídké libreto pro slabounkou operetu — není to žádná komedie, leda pimprlová.

Dr. D. P.

BUGRA. Lipská mezinárodní výstava grafiky a knižního průmyslu uskutečňuje ve velkém měřítku to, co bylo u nás v rámci užším — také v našem listě — již před lety navrhováno. Myšlenka literární výstavy, spojené s výstavou knižního průmyslu, byla tehdy umlčena a políbána. Němci dnes dokázali, že byla plodná a krásná. Grafika česká zaujala na lipské výstavě místo velmi čestné, první po grafice německé a první v oddělení rakouském. To je útěcha i výčitka, neboť je to důkazem, že je u nás veřejností zanedbáván obor vysokého kulturního rozvoje schopný. Ovšem u nás byly vždycky a jsou ještě zcela jiné starosti...

Toto číslo vydáno dne 31. července 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

M. SILÉN:

POHÁDKA ŽIVOTA.

Pokračování

Tu kteréhosi jitra za jeseně,
když mlhy padly v údol znodralý
a slunce usmálo se zasmušeně,
se drsné hlasy lesem ozvaly.
Svil ostrý v rukou mužů vzbudil stromy,
jak neblaze byl nějak povědomý,

ač lušily, přec nepohnul se žádný,
jen v hrůze ždály, kam se uberou,
neb věděly, co znamená ten zrádný
lesk vlhký, hrající si sekerou,
co znamená ten úskočný a bílý
a zubatý jak pružný had hřbet pily,

a když se les pak zvlnil seker rykem
a chechot řezů jal se řinčeti,
tu v lítosti už každý poznal mžikem,
že starý dub se stal jich obětí . . .
Pil jizlivá a krutá hudba hrála
a celé ráno řičel neuslala,

dub kvílel smutný seker tupým hlodem
a když se slunce zvedlo k poledni,
už rozloučil se navždy se svým rodem
a vydal v hrávě vzdech svůj poslední,
neb s výše hromovou se skácel ranou
a hrdou korunu svou schýlil stranou.

Teď viděl, jak se o něj lačně dělí
ti hrubí lidé, prací zdrsnělí,
on s mračnými jenž měříval se čely
a obzor vílal, bouří zlemněly,
v sykotu blesků nepohnul jenž slával
a s klidem hrdinným zřel vichrů nával,

teď mohutnou a krásnou jeho šíji
pil rozlehl se ušlěpačný smích,
zub seker úlisný a lesklý zmíjí
mu zahryzl se pevně na plecích
a nežli podruhé se večer ztmělo,
v sta pražců rozpadlo se jeho tělo.

Tak z mocné hrudi s bratry byl jsem slvořen.
a dřív, než slunce osmáhlo mi líc,
do půdy kamenné už hrdě vnořen
jsem přiražen byl hady kolejnic,
po jejichž mrazivé a třpytné běli
co chvíli v dálku dívě vlaky hřměly.

Mráz mívali jsme vždycky z první ruky,
když sníh se rozlil dálí veškerou,
drát telegrafní hučivými zvuky
hrál divokou tou zimní nádherou,
kdy pouze vrány z lelních zbyly hostí
a syrým chladem praskaly nám kosti.

Kdys sourozenci s hrdým jeli čelem,
nábytek s lící krásně zlacenou,
jak elegantně kroutili svým tělem
a pyšně hráli šíji vzlýčenou!
Jak pohrdavě ku hrali se brali,
o hrubých našich hvarech vtipkovali.

Za přízeň příbuzenstva vzneseného
a nečekaný projev pochvaly,
jež nešlítíc se bídy rodu svého
svůj vzácný úsměv nad ním nezkali,
v ráz divoký a hořký pocit studu
nám zabouřil a zahřměl ze všech údu

zlek v nenávistném vzplálý rozkypění
nám rozproudil se hrudí zmrazenou,
lak bychom byli nějak méně cenní
my se špinavou svojí halenou,
my mohutným svým holovi vždy hřbelem
vlak bezpečně a jistě nosil světem,

my zmozolení v bezoddyšné práci,
jež černé rámě naše zdrsněla,
než blyštící se někde po paláci
la filigránská přízeň zpyšněla —
leč v kolejnice zaskřípnutí rázném
hlas hněvu rozpačitě vyzněl prázdnem —

Dokončení.

DAMIAN URCITÝ CONTRA IGNÁT HERRMANN.

VZPOMÍNKA NA PŘÍBĚH JUBILANTU DOSUD NEZNÁMÝ. PODÁVÁ JIŘÍ LÍPA.

Je tomu už několik deselilelí. Ignal Herrmann byl už tenkrále spisovatel velice známý a, jak sudičky humoristům vskutku vlipným daly do kolébky, velmi oblíbený. Byl však ještě mladý, třebas měl za sebou už několik knížek.

V jednom městě, ke kterému autor »U snědeného krámu« měl mnoho vztahů přátelských, a k němuž víže jej asi podnes nejedna nevyhasínající a nebledoucí vzpomínka, chystal se r. 188... studentský spolek k oslavě svého trvání několikaletého. Čtenář neměj mi za zlé, že uvádím jen data přibližná a tak neurčitá, nezáleží na těch datech, někteří více méně bezděční hrdinové tohoto příběhu dosud žijí a snad by se jich trpce dotklo, kdyby s úsměvem třebas shovívavým bylo vyprávěno o jich mladickém sebevědomí. Že jim tehdáž ukřivděno nebylo, dokázala leta od drobné lé »bouře ve sklenici vody« uplynulá, neboť český Parnas jimi vítězně dobil a trvale obsazen nebyl — Ignal Herrmann zůstal přece vítězem — nebojoval sice, ba o boji asi ani potuchy neměl a snad podnes nemá, ale zvítězil, třebas jeho vojáci — neznámí jemu — odnesli si z boje toho nejeden šrám, který je cítelně a leta bolel.

Slavné jinak, zvlášlě v posledních letech a deselilelích, venkovské město české, chystalo se jednoho dne oslavili jubilenm ne sice ještě dlouholetého, ale přece jen účinného působení studentského spolku. Vlastně chystal se oslavili je výbor tohoto spolku, jenž neměl mnoho členů, takže jakž takž sehnal se do valné hromady dostatečný počet osob, aby mohly všecky funkce výborové obsazeny býli — z přítomných na valné hromadě nejvýše jeden nebo dva kollegové zůstali »bez portefeuille«, ne proto, že by město naše bylo mělo tak málo studentstva, ale spíše proto, že, jak už to bývá, dvě strany kol určitých osob se kupicí v studenstvu našeho města »působily«, z nichž slabší obyčejně práce se zdržovala, nemluvě o studentech, které nechuť ke studentskému životu, samolářství, poměry rodinné, společenské ald. oddalovaly dočasně nebo trvale od součinnosti, kteří tedy žili o prázdninách v rodném městě jaksi na vlastní pěst, neslýkajíce se skoro vůbec s kolegy. Jedni z nich studovali, druzí poškorpivše se s některým činovníkem spolkovým, přetrhali všecky nitky, vížící je přátelstvím k ostatním spolkářům, kteří jim neublížili, jiní zase, odkázáni jsouce na podporu ze spolku, nechtěli si to pokazili se žádným činitelem studentským. A tak — jako asi v každém venkovském spolku — pracovali jsme i v našem: byly tu tři kategorie studentů, dvě pracovaly pro třetí. První z pracujících byli studenti zaujatí pro dobrou věc, druzí byli ctižádostiví jinoši, kteří toulo prací pro jiné, chudší kolegy chtěli na sebe upozornili. Nebyla sice činnost našeho spolku jen podpůrná — pořádány i slavnosti osvětového rázu, přednášky, akademie, výlety, plesy ald., divadelní hry, kterými obecenstvo města obeznamováno s lilerární prací a uměleckými díly domácími a zahraničními — vzorem byla nám tu Praha — ale výnos těchto slavností a zábav, z pravidla, až na divadelní hry, velmi hubený, třebas jsme mu subskripcemi všemožně pomáhali, sloužil hlav-

ně k rozmnožení fondu, z něhož chudí kolegové byli podporováni.

Když teď po třiceti letech vzpomínám na tuto asi životní českého venkovského studentstva, brýlemi dnešních zkušeností, seznávám, že v lečems jsme chybovali, jako jednotlivci i jako spolek. Ale snahy byly dobré a výsledky konec konců také. Stálo by za to napsati teď po čtvrtstoletí dějiny těchto začátků, ale věc se mi do rámce dnešní vzpomínky nehodí a příběhy pozdější, když jsem již nebyl akademikem, nejsou mi už dopodrobna známy — ostatně vyvstane tecklerý rys akademické mládeže venkovské a její činnosti tehdejší na českém vzdělaném, ne zapadlém venkově také z této reminiscence malé.

Jaké jsme měli vážné snahy, vyplývá i z toho, že jsme chtěli oslaviti své jubileum, zajisté obyvatelstvu města nejlhostejnější věc na světě, uveřejněním památníku, který měl obsahovati výběr umělecké tvorby literatury naší, ale hlavně spisovatelů, kteří nějak s městem souviseli, v něm se narodili, studovali, působili af jako učitelé naši nebo jako praktičtí v městě činné a vlivnější notability; v druhé části měl almanach tento obsahovati zevrubné dějiny našeho spolku.

O redakci části umělecké požádány tři osoby, dvě literárně významné veličiny českého Parnassu, třetí profesor pražský, jenž v městě našem studoval a v počátcích spolku vydatně činným byl. Jeden z obou literátů před několika lety zemřel, i onen profesor-filolog je již na pravdě boží. — Jisto je, že za podpory spolkového výboru, zvláště však jednoho našeho kolegy, který slynul jako feuilletonista místních novin — byly u nás tehdáž tři časopisy, které se navzájem vytrvale krákaly za uši — sestaven almanach, jenž obsahoval příspěvky mnohých znamenitých osob současného světa.

Požádáni byli o příspěvky také vynikající belletristé čeští, které měli oba pražští redaktoři almanachu ještě ústně poprositi. Byli tenkrát belletristé šlechetnější a rádi přispívali do podobných publikací, ač věděli, že honoráře nedostanou. Teď po několika desetiletích probírám se znova tou knihou, již typograficky na venkovskou tiskárnu úhledně vypravil jeden z místních závodů. Titulní stránka je zinkografická reprodukce obrázku jednoho našeho kolegy-technika, jenž slynul mezi námi jako výborný kreslič. Bohužel selkaly se slavnosti naše s deficitem citelným, hlavně vinou nepříznivého počasí a pak také některými nemilými nehodami — za slavnostního řečníka zvolen místní poslanec, který měl však asi důležitější úkoly v parlamentě za vlády Taafovy, a v poslední chvíli odřekl, místní representaci urazili jsme uveřejněním posměšné písničky, jejíž jeden verš zněl:

»To město bohaté,
na osly ušaté...«

Jedna z hlavních příčin nezdaru bylo však studentské schisma, jež mělo tyto kořeny.

Z předních spisovatelů, kteří obmyslili náš almanach příspěvky svými — ovšem po několikeré urgenci, upozorňující na krajní, poslední lhůtu, když už stroj čeká na zlomenou sazbu, byl Ignát Herrmann. Byla to podařená, vtipná humoreska, jež vyšla později knižně a zařaděna naposled do jednoho svazku sebraných spisů. Ježto zaslána až při třetím zvonění, mohla být zařaděna až do posledního archu, v němž však chtěl míti vytištěnu svou cestovní črtu i bratr našeho studentského předáka, který obdržel za odměnu úspěšně vykonané zkoušky vysokoškolské od kteréhos příbuzného nějaký větší obnos, který obrátil ke svému zušlechtění italskou cestou; z ní jako nejskvělejší kořist přinesl si reminiscence na umělecké dojmy svoje, ze kterých chtěl míti uveřejněny básnické výrony zanícení, jemuž se říká s oblibou »němé«, které však u našeho kolegy tohoto pohříchu němým nezůstalo, opěvujíc nadšení, jež se ho zmocnilo před jedním slavným obrazem v římské obrazárně, vyjádřené ostatně ve světové literatuře snad všem nadšených dithyrambů veršem i prosou, proslovenými slavnými tohoto světa od Goethe až po Vrchlického..., opěvujíc je však slovy tak nabubřelými, patosem tak dutým, naivním a nemožným, ve stylu pens studentů málo duchem posvěcených, že redakce váhala vůbec příspěvek ten do časopisu zařa-

dili. Když nyní přišel dobrý příspěvek Herrmannův — oba se do knihy vejíti už nemohly, bylo jasno, že mladý obdivovatel italského mistra bude nucen ustoupiti vynikajícímu českému belletristovi.

Jakmile odmítnutý autor zvěděl o rozhodnutí redakční rady, učinil ovšem spor svůj předmětem válečné porady rodinné. Svolán hned výbor spolku, v němž psavec této stati hlasoval vedle jiných rozhodně pro Herrmanna, neboť vzdálená pražská redakce almanachu v poslední chvíli už rozhodnouti nemohla a, nemýlím-li se, ani nechtěla, znajíc maloměstské poměry a jich liliemé křenice. Jiní členové výboru hlasovali opatrnicky, aby si s nikým nerozlili ocet, přece však jakž takž schnaná většina rozhodla ve prospěch Herrmanna. Ale mladý kněžic Mus nepodal se jen tak, pošta i telegraf pracovaly horečně a konec konců byl ten, že i příspěvek římského turisty dostal se do almanachu, ovšem notně zkrácený a pozměněný.

Já jako vůdce strany, která byla pro Herrmanna, byl jsem dán v klatbu stranou odmítnutého spisovatele, jež čítajíc v to sourozence jeho, kteří byli členy spolku, a jich nejspolehlivější přívržence, zvláště když finanční nezdar slavnosti zůstavil citelné dluhy u hostinského, byla tak silná, že při nejbližší valné hromadě přivodila pád starého výboru a volbu nového. Celkem jsem si tuto porážku myšlenky jistě spravedlivé k srdci příliš nebral, ježto bylo mi nastoupiti právě vojenskou službu, kde jsem bez toho dle předpisů vojenských nemohl býti členem nějakého spolku — ostatně myšlenka přece jen v podstatě zvítězila, třebas i odpůrce její svou provedl a slaboučký svůj příspěvek do publikace dostal.

Ale měla potkati krutá msta mne a kolegu L., jenž konal při almanachu službu jakéhos ovšem neplaceného redakčního sekretáře, obstarávaje korekturu, lámání sazby atd., a který odvážil se, srovnávaje Ignáta Herrmanna s chtivým nováčkem literárním, připomenouti rozdíly Chimborasa a krtčí hromádky. Několikeré zasláno v mistním jednom časopise ostře tepalo jej i mne za tuto zrádu na přátelství spolkovém — měli jsme vyhoditi Herrmanna a vylisknouti literární břečku. Zaslána proti nám, uvedeným plnými jmény, byla ostrá a nevybíravých výrazů, z nichž bezcharakternost patřila ještě k nejmírnějším a nejzdrženlivějším epithetům. Byl jsem bezbranný, ač si ještě nyní na polemiku potrpím — vojenská služba nedovoluje dobrovolníkům polemiky v politických listech, jen muj socius malorum odpovídal, nejsa pod mocí vojenské judikatury, neboť odvodní komise neuznala ho za způsobilého k vojenské službě. Odpovídal úlopčně, jízlivě, křečkovitě — polemika se táhla několik neděl. List, v němž na nás úločeno, vycházel jednou za týden — každá odpověď musila týden i déle čekati, replika střídala se s duplikou, ovzduší plné elektřiny vybíjelo se pak i jiným směrem, přitahovány za vlasy i záležitosti se sporem nesouvisející — až konečně, jako každá polemika, i tato omrzela všechny súčastněné živly, nejdřív ovšem asi tiskaře listu, kterého nikdy neběží lisknouti neplacenou sazbu... Nejdéle vydržel tuším maloměstský fedrfechtýř. Ale nepřátelství zbylo mezi studenty —ckými i nadále. Autor odmítnuté expektorace poskytoval nám ještě nějaký rok občasnou švandu svými články ve venkovském plátku jednom, do něhož přispíval zprávami o zajímavých přelíčeních, na př. stati s názvem: »Prohnaní ničemové«, kde hned pod nadpisem uvedeni členové senátu, vyšší soudní úředníci. Klerýsi šprýmař nepozorovaně vpašoval do kavárenského exempláře toho čísla mezi nadpis referátu a jména členů senátu místo tečky dvojtečku. Čtlo se pak: Prohnaní ničemové: Soudní rada X. Y., předseda senátu. Soudní rada Z. Ž., přísedící. Auskultant JUDr. A. Ž., zapisovatel atd. Číslo šlo z ruky do ruky a všude vyvolalo i mezi soudními úředníky salvy smíchu, mezitím co autor příspěvku, náš podceňovaný collaborateur almanachu v koutě u okna skřípal zuby a koulel očima, bezbranný proti vtipu, jemuž ani nejslavnější lidé neujdou...

Nevím, vyprávěl-li kdo Herrmannovi o maloměstské vojně, kterou jeho čiperný příspěvek vyvodil — sám přišel jsem v pozdějším životě s mistrem a jeho rodinou ve styky velmi blízké a jistě přátelské — příběh ten však dosud k

řeči nepřišel. Je poučný jednak jako příspěvek ku poznání studentských snah a vnitřních osudů studentského života v letech osmdesátých minulého století, jednak i jako světélko ozařující individuální charaktery studentské psychy a mladých jejích literárních aspirací. Spisovatel ctižádostivý záhy přestal psáti, výnosnější a živnější prs přilákal jeho ústa, praktická činnost intelektuální jej zaujala. Když však potkám jej — leč po čtvrtstoletí — někde na ulici při některém mém zájezdu do města mých středoškolských studií, kde on nyní působí, mračí se dosud, a ani se na mne nepodívá. A já si myslím cosi o velkoleposti, ohromnosti a nekonečnosti vesmírových světů, ve kterých jest obyvatel tělo země, i ten nejslavnější, ještě o mnoho méně než atom, ba méně než pouhý ion, který se nyní považuje za nejmenší skladovou část hmoty.

Ale kdybych se dostal opět do takové situace, abych se měl rozhodnouti mezi Ignatem Herrmannem a Damianem Určitým, rozhodl bych se zase . . . ., jak, uhodne každý.

Ostatně náleží Ignat Herrmann podnes k mým nejoblíbenějším autorům, protože tvoří ze skutečného života.

ADOLF VELHARTICKÝ:

PŘEKROČEN RUBIKON.

Pokračování.

Šerému se na chvíli zastavilo srdce. Byl to on. Nechal ho vyjíti a pak nenápadně sledoval muže ve svrchníku. Poznával nyní Rotiniho zcela určitě dle chůze. Kráčel rychle, neohlížeje se, příliš jist svou bezpečností, jako člověk, jemuž každá chvíle je drahocenna.

Muž zabočil do aleje, po jejíž obou stranách se rozkládaly villy. Zastavil se u zahradních dveří. Šerý zůstal státi za mohutným platanem, jenž ho zcela zakrýval. V oknech bytu, jejž obývala Elena, bylo tlumené světlo. Rudé obdélníky tvrdě se řezaly v modré noční tmě.

Rotini otevřel zahradní dveře a kráčel po písku, jímž byla posetá stezka vedoucí k domovním dveřím. Písek chřestil pod jeho kroky.

Došel ke dveřím a opět se zastavil. Šerý přešel na druhou stranu a zakryl pněm stromu zřetelně slyšel, jak Rotini otvírá. Tedy i klíč měl!

Dveře se tiše zavřely. Bylo opět nerušené ticho.

Jako ve snu kráčel Šerý a zíral do matně osvětlených oken. Teď se mihl v ozářeném obdélníku stín, leč druhý. Splynuly v silhuetu líbající se dvojici.

Celou cestu od nádraží až sem, až do chvíle, kdy viděl splynouti dva stíny, konal Šerý téměř bezděčně, jako v hypnotickém spánku. Ale když zářivý obdélník pobledl, procitl. Pochopil rázem strašnou skutečnost. Rotini byl u Eleny!

To faktum bylo nezvratné.

Vzpomněl na její odpolední slova: Miluji jen tebe. Neznám minulosti!

Uchopil se stébla, jako tonoucí. Poslední naděje jej zdržovala: snad Elena řekne Rotinimu, že minulost je mrtva a přítomnost patří jinému.

Čekal, že Rotini každé chvíle musí vyjíti. Ale minula hodina a bylo ticho. Pouze jeho kroky nehlučně zněly temnotou.

V městě odbíjela půlnoc. Dunivé údery zněly nocí, slábly, zanikly. Pak bylo opět ticho.

Zářivý obdélník pojednou pohasl, jako by velké světlo bylo nahraženo menším. Žárovka lampou, nebo svící.

A nikdo nevycházel z domu, kde žena drtila nevědomě jeho duši.

Byla to hrozná a nelítostná pravda: přetvařovala se, patří jinému. Říká mu snad stejná slova. Líbá ho stejně vášnivě a s očima slopenýma v mlze rozkoše přijímá lichotky a laskání chtivých rukou, šinoucích se po zrůžovělém těle. A otřásl se hnusem.

Nesmírná propast smutku se rozevřela v jeho nitru. Svět, umění, sláva — to vše již nebylo. Cítil v sobě prázdno, pusté prázdno, jako ve svatyni, již vyloupila drzá ruka.

Život ho tížil, jako vězně poutá. Nechtěl je za sebou vláčeti. Chtěl se jich zbaviti a nabýti klidu, klidu, jenž není nikdy ničím rušen. Chtěl najíti místo, kam nedoléhá vřava zápasu o bytí,

kde není smíchu, ani slz. Kde je lícho, kde nejsou proradné ženy, jež s úsměvem zrazují a v slzách lhou.

Přešel ještě několikráte. Pak odcházel. Podíval se naposled na ozářené okno, kde plála vášeň a zmírala láska. Ale zdálo se mu, že zaslechl skřípot zámku. Snad nyní odchází, po marných pokusech přemluvili ji k tomu, co bývalo.

Vrátil se. Ale všude bylo lícho. Přešel opět několikráte kolem zahrady.

Nocí zazněly dva hluboké údery pak jiné, slabší. Seznal, že pravda se nedá změnit. Jeho naděje se válela v prachu.

Rychle odcházel. Došel k moři. Bledý úsvit jasnil obzor, svěží chlad vanul z modré hladiny. Moře šplounalo a hučelo. Vlny s perlefově se lesknoucími hřbety rozlévaly se na písku.

Kráčel stále ku předu. Vlna ženoucí se ku břehu rozlila se krolce u jeho nohou. Postříkala ho pěnou. Učinil ještě krok. Cítil v nohou chlad. Zastavil se a zíral v před, na temněmodrou hladinu. Bledý pruh na obzoru se rozjasnil a rozšířil, zahořel na okrajích růžovým nádechem.

Půjde stále ku předu a za chvíli bude navždy lícho v jeho hrudi. Nikdo již ho nezradí. V těch hořkých vlnách bude sladko umírati.

Odhodlaně vykročil. Voda ho smáčela až nad kolníky. Bleskem oživlo vše v duši, co bylo. Minulost se vracela. Viděl dvě pomněnkové oči, tvář plnou odevzdání a něhy. V šplounání vln slyšel lichý něžný hlas. To nebyl hlas Elenin, jiný sladší. Té, jež ho nikdy nezradí, té, kterou zanechal v Čechách s vírou v srdci.

Má i on býti bídným a zklamati navždy? A téměř současně si připamatoval slib, daný Trézardovi. Že bude silným. Usmál se. Živí ruší slovo, ale mrtví již nejsou zodpovědni.

Ale oči volaly a prosily. Leskly se slzami. Obrátil se, nehleděl na moře, odvrátil se od jeho měkké náruče. Přitiskl dlaně k uším, aby neslyšel svůdného vábení vln. Neboť k životu bylo třeba více síly, než k smrti — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Jasné slunce prvních dnů zářijových projasňovalo byt v ulici nedaleko San Pietro in Vincoli. Padalo širokým proudem na pokryvku lože, několik paprsků zalelělo na bledou tvář mužovou.

Šerý otevřel oči. Rozhlížel se kolem dlouho a pátravě. Nemohl se rázem rozpomenouti, jak se dostal sem, do svého bytu v Římě, když přece byl odjel do Rimini.

V tom vešla signora Murandi. Její dobromyslná tvář radostně zazářila.

— Perdio! Co jsme se načekali na tu chvíli, až otevřete oči. Dio, dio mio! Konečně je dobře. Dám ihned zprávu panu Trézardovi. Nesmím vás rušiti, jen klid, jen klid, povero mio! Odešla, tiše zavírajíc.

Znenáhla se rozpomínal na vše. Po oné hrozné noci, kdy se přesvědčil, že Elena ho klamala, odejel ihned z Rimini. Nedal žádných rozkazů týkajících se jeho věcí. Bylo mu lhostejno, kam pojede, jen v Rimini nesměl zůstat.

Jel do Arezza. Pak navštívil Perugii, tu luznou krásku, snící na zahaleném pahorku, ověnčenou štíhlými věžemi, zírající na zelené jezero Trasimeno. V Museu obdivoval díla umbrické školy, uchvacoval ho vzlet Peruginův, z jehož školy jako zářný fenix se vznesl Sanzio. Ale srdce bolelo, nemohl zapomenouti. Pusto a prázdno bylo v jeho nitru.

Odebral se do Assisi. Zíral na městO, v němž se zrodil světec. Na červenou massu domů, zrácející se v mlhách večera. Viděl je v ranním svítání, když bledé závoje jitřních par se táhly po úbočí Subasia a odhalovaly dům klidu a míru. Dumal nad hrobem svatého Františka, v temném a nízkém klenutí. Stál na terasse domu svatého Damiána, kde kvetly lilije a kde světec's vyhaslýma očima pěl hymnu ke chvále bratra slunce. Snil ve zbytcích chrámu Minervina, přemítaje, má-li život tolik ceny, aby byl vykoupen hořem a bolestí. A když potkával bratry, oděné hnědou kutnou, přepásanou provazem, kráčející s hlavou obnaženou a v sandálech v žáru slunce, s modrým pytlem na zádech, žebrající podle řehole miláčka Páně, myslel, že by bylo lépe zbavili se všech snů a žíti bez nároků. To by bylo tolik, co smrt. Ale pak si řekl, že samota a klid jen roz-

množují muka. Jeho bolest musela zemříli v práci a vzruchu.

Vrátil se do Říma. Psal do Rimini, aby mu poslali jeho věci. Probloudil první noc, pak vyjel do Campaně. Vzduch byl vlhký a dusný a Šerý podlehl nezdravým dnům srpnovým, kdy Řím jako hladová obluda uchvacuje své oběti, nezvyklé podnebí. Dovrávoral se do svého bytu a dále nesahala jeho paměť — —

Teď se mu zdálo, že vše to je dávno, dávno. Nemoc ho vysílila, ale zabila to hlodající zvíře v jeho nitru. Při vzpomínce na Elenu necítil ani zášti, ani srdce se mu nechvělo. Ale jiný obraz mu plynul před zrakoma a něha mu zaplavovala duši.

Dveře se otevřely, vešel Trézard.

Uchopil radostně vyhublou ruku nemocného.

— Dobře ses držel příteli! Je vyhráno. Za nedlouho budeme zas chodit spolu.

— Vypravuj mi prosím tě, co se dělo se mnou, pravil Šerý. Nemohu si vysvětliti tento slav.

— Ovšem, ovšem. Vrátil jsi se do Říma v psích dnech a horečka tě schvátila. Po oné depeši, již jsem odeslal do Rimini, plal jsem se každého dne zde po tobě. Ale tys nepřicházel. Chápal jsem, jak tě musela ta žena zranit. Ale věděl jsem, že musíš přijíti. Tvůj slib.

— Ach ne, usmál se Šerý. Něco jiného —

— Vím. Čistá neporušená bytost ve vlasti. Musela zvítězit nad krásným démonem. Konečně jednoho rána mne signora Murandi vítala s nářkem, maestro prý leží v horečce a stále cosi volá v neznámé řeči.

Zavolal jsem lékaře. Tvůj stav byl vážný. Ale spoléhal, že tvá silná konstrukce a mládí přemohou nebezpečnou nemoc. Neklamal se. Jsi zase zdráv. Vděčíš svůj život také signoře Murandi, jež by svého syna nebyla lépe ošetřovala.

Odmlčel se a díval s bratrskou láskou na Šerého. Náhle se na něco rozpomněl.

— Ještě něco. S tvými věcmi přišel z Rimini také dopis Elenin. Spálil jsem jej, protože s ním došel jeden z Čech. Dal jsem jej přečísti tvému krajanu. Psala tvá snoubenka. Odepsal jí, že jsi poněkud nemocen, ale že není naprosto příčiny k obavám. Nezazlíš mi, že jsem tak jednal? Ale ta dobrá duše přece nesměla čekati marně den ze dne na tvou odpověď —

Šerý mu vděčně stiskl ruku.

Každým dnem přibývalo Šerému sil a počátkem října vyšel zase ven. V nitru bylo již klidno. Jednoho dne přes ostražitost paní Murandi vnikla Elena k němu, ale dříve než mohla promluviti, vešla za ní signora a nedbajíc jejích pohledů, neopustila pokoj a zdvořile požádala Elenu, by se vzdálila, protože lékař přísně zakázal veškeré návštěvy.

— Più tardo, signora. Přijďte později, signoro.

Šerý ani slovem nezadržel Eleny.

Poslala mu dopis.

— — Klamala jsem tě. Pařila jsem tělem jinému, ale má duše znala jen tebe. Nevíš, jak jsem bojovala. Tehdy, když jsi byl u mne a já byla trochu nemocna, nepřetvařovala jsem se. Hlava mi třeštila z přemýšlení. Vázal mne slib k Rolinimu a já neměla síly vzdorovati. Ale milovala jsem jen tebe. Miluji dosud jen tebe. Budu tě milovati věčně. Víla na reliefu fontány di Trevi to ví! A já se nevzdávám naděje, neboť jsi se mnou vyprázdnil pohár — — Ty přijdeš — Má láska tě přivábí.

Neodpověděl.

Když nabyl zcela sil, vrhl se na studie. Uzavřel se všemu. Jen Trézard byl jeho společníkem v práci. Tvořil na svém velkém obraze, jenž měl ukázati jeho sílu. Dílo se rodilo lehce pod jeho rukou, do níž proudila ze srdce svěží krev, jako míza do haluzí, rašících poupaty. — A rok uplynul.

Před svým odjezdem poslal do Paříže svůj obraz »Poslední modlitba«. Mladá křesťanka, jejíž panenské tělo se chvělo studem, očekávala odevzdaně smrt uprostřed hlučícího cirku. Nedaleko ní hrozná šelma se chystala ke skoku —

Současně s ním zaslal Trézard první sloku své mramorové epopeje, ženu-sfinx, Evu. — A Šerému se zdálo, že se velmi podobá Eleně — — —

Pak odjel do Čech, silen a uzdraven.

Rubikon byl překročen — šel již pevně za

svým cílem, jako kdysi Caesar. Vavřín nedočkavě se chvěl na hlavu, aby ozdobil jeho čelo.

A v Čechách, po boku milované dívky, naslala radostná práce. Z bohaté kořisti, přivezené z Říma a jiných italských měst, těžil jako ze zlatodolu.

Mezi obrazy byl také nedokončený, představující Elenu, jako Sirénu. Chtěl jej zničili. Ale pak jej s úsměvem pověsil na stěnu. Jej nezláká již tato svůdná žena. Její moc byla zlomena. Zíral na ni jako na jiné ženy. Zrakem, jenž chce těžiti.

Po tvrdých dnech práce v Římě byl to nyní jen oddech, co tvořil.

A náhle zazněly první vítězné fanfáry. Jeho jméno letělo časopisy a znamenalo objevení se dokonalého umělce, před nímž se sklání hlavy. A s jeho jménem šlo Trézardovo. Oba kráčeli spolu, v jedné řadě, těsně k sobě přimknuti, jako triarii v ocelovém šiku římském, jenž rozhoduje vítězství.

Oba dosáhli v Paříži první ceny.

Po několika dnech obdržel zprávu, že obraz je zakoupen. To znamenalo pro něho několik bezstarostných let a proto mohl uvésti milovanou dívku do vlastního domova.

Ale chtěl, aby i ona spatřila to dílo tam, kde vzniklo, v zemi vavřínu.

Dopsal do Paříže, neboť obraz musel býti ještě vystaven v Římě. Zpravil o tom Trézarda, jenž stále dlel v městě nad Tiberou.

Odjeli do Italie. Prožili slunné dny v Benátkách, městě krásných žen, ve Florencii a v Sieně, divukrásném městě na zelených pahorcích, kde se zrodila výmluvná svědice a Pia de' Tolomei.

V předvečer otevření výstavy uvítal je Trézard na nádraží v Římě.

K vernisáži se dostavili hodnostové, umělci i vyšší společenské kruhy. Dech opravdového obdivu vanul rozsáhlou síní.

Šerý jako by někoho očekával. Byl nervosně rozechvěn. Jeho choť to přisuzovala úspěchu.

Přišel odpoledne znovu. A dočkal se. Mezi návštěvníky spatřil signoru Salvagno. Elenu! Byla krásná a podmanující, jako vždy.

Kráčel k ní. Její oči se rozzářily.

— Neklamala jste se, signoro. Voda z fontány di Trevi má kouzelnou moc: pudí zpět do Říma toho, kdo se jí napije. I já neodolal. Přivábila mne sem znovu. Ale nepřišel jsem sám. Tam v rohu vidíte tu, jež se zmocnila mé duše. A já přišel sem, aby byla svědkem, až snítka vavřínu, kterou mi slibovala vaše bílá ruka, ověnčí mé čelo. Ráno byla svědkem a raduje se z mého štěstí. A já signoro, já děkuji vám. Neboť vy jste mi dala poznati štěstí a ještě více: bolest. Zpevnila jste mou duši a já vám žehnám. Dovolíte mi, abych vám políbil ruku, jež tolik dala.

A skloniv se, vtiskl jí na útlé prsty dlouhý polibek.

Pak kráčel ke své ženě.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Děkuji uctivě za dovolení, ale neboužín po zábavách. Práce po boku miloslivé paní byla mi vzpruhou a bude se mi po ní slýskati.«

»To mě těší, že jsem vás svými starostmi neunavovala,« řekla srdečně. »V tom je viděti vojenské nkáznění. Můj muž býval také tak obětavý a přesný a to ve mně vzbuzovalo úctu. Jsem ráda, že jste spokojen a opakuji, že i já jsem spokojena.«

Kozák, jakoby byl její chvalou hlubоce dojal, zmocnil se její ruky a dlouze ji políbil. Paní Kristina trochu překvapena rozpačitě se pousmála a vyšla z pracovny, zanechávajíc ho v nadšené náladě. Třeba že si byl vědom, že nová velitelka je mu nakloněna, dnešní její pochvala rozplýlila všechny jeho obavy a vzkřísila v něm sebevědomí. Teď se už neměl čeho báti, teď byl na cestě, na kterou se chtěl dostati. Ještě několik měsíců úsilovné práce a potom se

zmocní oléží on, aniž by si toho byla paní Eichingerová vědoma. Nebude mu konati obtíže, aby jí vsugeroval své náhledy a jakmile jednou svou vůlí oslabí její vlastní vůli, stane se jí nepostrádatelný, učiní ji bezděčnou loutkou a bude u cíle, o kterém snil. Potom bude pánem na panství on, potom bude on rozhodovati o úřednících, potom laké jeho hmotné poměry se zjinačí.

A kdo ví, co se potom ještě stane, povídal si, snuje zaníceně své sny. Paní Kristina není stará žena, aby její srdce bylo už chladné a nikdy se neozvalo, žádajíc ještě podílu na štěstí a radosti. Není sice lak bujná a prudká jako paní stará, ale není laké lak vlažná a nedokrevná jako Hana. Je pouze třeba podnítiti malý plamínek, upozorniti ji, probuditi v ní touhy a potom každá žena stane se malomocnou a jde slepě za mužem, jenž se stal předmětem její záliby a jejích tužeb. To by bylo ohromné štěstí, to by bylo cosi, co by mu přineslo zadostiučinění za všechna nemilá sklamání minulosti.

Nacházel se jako v opojení a kdyby byla paní Kristina vešla do pracovny, byla by bývala překvapena vytržením, do něhož její sekretář upadl. Ale paní Eichingerová dokončovala přípravy k svému zájezdu do hlavního města a sekretář už byl samostatný pán. Teď už nesedala denně paní Kristina několik hodin v pracovně, nemusil jí předkládati listiny, předčítati jejich obsah, vysvětlovati přílohy a připojovati svůj náhled. Zmocňovalo se ho pokušení, aby dal úřednictvu cítiti, že je pánem on, ale v čas se vzpamatoval a ukrotil své pánovité choutky. Dokud nebude naprosto pevný a nezranitelný, nesmí volati zlé duchy, aby mu nepřerostly přes hlavu.

Když se vrátil z nádvoří, na něž sešel, aby dal velitelce k jejímu odjezdu s Bohem, z hluboka si oddechl, doutník si zapálil a hodinu trávil v příjemné nečinnosti. Potom chopil se práce, ale velmi často mezi prací zaloulaly se jeho myšlénky k jiným předmětům. Uvažoval, jak si počínati, aby rozhozené jeho sítě nezachytily se a nepoškodily o nějaký neopatrný skutek.

Bylo mu známo, že rada Ulner požívá neobmezené důvěry paní Kristiny. Dosud byl jeho poměr k radovi dosti chladný. Málo se stýkali a rada nejevil žádné touhy důvěrněji se s kozákem seznámit. Kozákovi nebyl rada nijak zvlášlně příjemný. Byl to asi šedesátiletý starý mládenec zavalité postavy a prošedivělých vousu. Mluvil basem, používaje šlýrského nářečí, kterému bylo těžko rozuměti. Žil dosti uzavřeně a do společnosti chodil zřídka. Jako odborník měl znamenité jméno a podřízení úředníci, ačkoliv se ho neděsili, měli před ním respekt.

Naklonit si ho a vetřít se v jeho důvěru stalo se nyní cílem Kozákovým. Byl příliš chytrý, aby si byl cestu nenašel. Po dvou dnech šel vyhledat radu v jeho kanceláři a přinášel s sebou několik listin. Rada ho přijal sice zdvořile, ale dosti odměřeně, jakby nedůvěřoval cizinci, který mezi jeho podřízené nepatřil a jehož neznal.

»Přicházím pana radu obtěžovat a prosit o vzácnou radu,« začal sekretář uhlazeně. »Milostivá paní mi sice dala plnou moc, abych běžné záležitosti vyřizoval sám, ale jelikož znám bohaté zkušenosti pana rady a vím, jakou neobmezenou důvěru milostivá paní k němu chová, nechci za nepřítomnosti paní majitelky bez vědomí pana rady nic konati. Zde došlo několik podání a račte laskavě projevit svůj náhled, jak mám odpověděti.«

Rada se na Kozáka zkoumavě podíval a okamžik nerozhodně kolem sebe zalékal.

»Mám sám svých záležitostí dost a jsem jist, že i beze mně se vše dobře vyřídí,« povídal po chvíli.

»Možná, že bych záležitosti dobře vyřídil, ale možná, že bych chybil. Ostatně pan rada je nejváženější úředník a je nutno, aby byl o všem zpraven. Já jsem ještě mladý, nemám z daleka tolik zkušeností a bude mi jen ku prospěchu, když mě pan rada poučí. Prosím snažně, neračte mě odmítnouti. Zde je zpráva odběratelů sýrárny, jedná se o prodloužení roční uzávěrky, zde je zpráva pojišťovny, jež žádá zaplacení pojištěných premií a několik jiných kousků. Dovolíte-li, přednesu jednotlivá podání a račte rozhodnouti.«

Rada se ještě chvíli ošíval, namítal že to nepatří v jeho obor, ale potom zřejmě potěšen

pronásel své náhledy. Kozák ho pozorně poslouchal a horlivě připisoval i ženské listiny radovy úsudky.

»Prosím mnohokrát za odpuštění, že jsem obtěžoval,« omlouval se Kozák, když listiny byly hotovy. »Nebyl bych sám jak jasně záležitosti rozřešil a získal jsem nové zkušenosti. Nedivím se důvěře, které pan rada požívá. A ještě jsem se chtěl o čemsi zmíniti. Milostiva paní dala mi dovolení, abych si někdy někam vyjel, abych poznal trochu okolí ale já sám nemám takové touhy. Kdyby snad pan rada laskavě dovolil, abych směl v jeho společnosti někam se podívati, byl bych za to velice vděčen.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Z KRONIKY NAŠEHO ČASOPISU. Již dvakrát houpal se letos nad »Májem« Damoklův meč. Po druhé naslala nezaviněným během událostí porucha v jeho vydávání. V obou případech byla to vis maior — ta síla nezdolatelná, která láme všechnu dobrou vůli a která se nedá ani zastrašit, ani přemoci, ani násilím ani po dobrém, ani úporností ani prosbami. Členáři se dobře pamatují na pohromu první, která až na deníky odsoudila k spánku všechny časopisy. Ohromný sociální boj, válka nekrvavá sice, ale za to stejně krutá a bezohledná ve svých důsledcích, zasadila neblahou ránu celé řadě časopisu a tím ovšem i našemu »Máji«. — Jenom zvláštní ochotě a prozíravosti s naší strany můžeme děkovati, že jsme vydali aspoň vánoční číslo. Jako každá válka na světě musela skončiti i válka sociální. Věrnost našich přátel nedala se zviklati a odradili toulo nehodou. Ani jediné stížnosti, ani jediného proseštu nemáme ve své registratuře. Slíbili jsme, že se ze všech svých sil vynasnažíme, abychom svým odběratelům nahradili úbytek na číslech, zaviněný výlukou a s ní spojenou slávkou.

Pustili jsme se s jarou chutí do práce, rádla našich per s junáckou vervou dala se do díla na odpočatém úhoru. Nebylo nejmenší pochyby a nebylo žádné příčiny, aby jizva, třeba byla sebe hlubší, nebyla zcelena. Měli jsme vyhráno, tiskárna zahájila nový život, a »Máj« veselo putoval do dědin našeho království. Měli jsme už plán hotový, jak zacelili mezery, aby nikdo nebyl zkrácen — a v tom mimo nadání přivalila se pohroma druhá, pohroma osudnější, pohroma krutější prvé. Celá naše tiskárna byla po druhé prázdná — nebylo tu nikoho, kdo by se ujal rukopisu, kdo by se ujal strojové práce. Velká povinnost, úkol daleko významnější musel býti vykonán — druhá vis maior usedla na svůj železný trun, a všechno muselo se pokořiti jejímu žhavému žezlu!

Neměli jsme ani příležitosti, povědětí svému odběratelstvu, svému členářstvu, jak si chceme pomoci z této druhé poruchy. Ztratili jsme svůj list po druhé, přišli jsme o svou kazatelnu. Ve všeobecném rozruchu válečném nikdo si ani nepovšiml krátké notičky, kterou jsme se omlouvali svým věrným přátelům a ve které jsme oznamovali, že máme rukopisu sice hojnost, ale že nemáme k disposici ani jediného sazeče, ba ani ne chuďa knihtiskárny.

Konečně zasvítila nám na zatemněném horizontu hvězdička naděje. Na ruině naší tiskárny zazelenala se ratolístka břečťanu, do zoufalé beznadějných poměru vyletěla první holubička, první posel obratu, sluníčka, našeho jara. Válka přímala dál, válka šla svým gigantickým, vítězným pochodem ku předu, valila se jako povodeň po lánech Evropy — a nám zasvítila v té době nejpamátnější a nejpohnutější jiskra naděje.

V tiskárně zase začal život, rukopisy zase putovaly za svým cílem — druhá pohroma šťastně zažehnána, číslo Máje po dlouhé době ocitá se zase v rukou našich členářů, našich věrných, vytrvalých abonentů.

Je naším čestným úkolem, dostáti plně svým povinnostem. Není ovšem možno, není vůbec myslitelno, abychom dohonili v této době, co jsme zameškali. Není možno, a není také třeba, aby první číslo příštího ročníku »Máje« vyšlo, jako obvykle, na podzim. Jiná doba, jiné zákony. Zařídíme to prostě tak, že první číslo nového ročníku »Máje« vyjde o Novém roce. Tím získáme čas, abychom mohli klidně a nerušeně vydati všechna čísla, abychom mohli vyplniti mezery, jež povstaly dvojí značnou poruchou ve vydávání.

Ve víře v příchylnost našich přátel zahajujeme toto druhé obrození našeho »Máje« a ubezpečujeme, že přičiníme se ze všech sil plně dostáti svým povinnostem i tomu, co jsme slíbili.

V Praze, v říjnu 1914.

Redakční kruh Máje.

KRONIKA KULTURNÍ I NEKULTURNÍ. Stalo se, jako v té pohádce — zasvítěl osudný proutek, a všechno ztuhlo, všechno zkamenělo. Rána osudná, rána nejpalčivější zasáhla českou knihu. Spisovatelé nepomřeli, nepadli na bojišti — ale skorem většina z nich byla odsouzena k mlčení,

nečinnosti. Je skutečně zvláštní, že zájem o českou knihu ozval se z — nemocnic a z lazaretů. Ranění ze všech končin světa, z nejvzdálenějších koutů říše dojemným způsobem hlásili se o českou knihu. Je prázdno, je tma v knihkupectvích — česká kniha utrpěla válkou pohromu neslýchanou a nenahraditelnou.

Zdálo se v prvních dnech války, že smrtelná rána hrozí i divadlům. Bylo ohroženo i samo Národní divadlo, jež bylo donuceno sáhnouti k svépomoci. V době všeobecného rozruchu, kdy kulturní otázky octly se na posledním místě, vzplanulo v národě nadšení, a vydáno heslo, že Národní divadlo musí býti slují co sluj zachráněno. Nepadlo a udrželo se v roce šestašedesátém, kdy herci hráli na svou pěst a na díly — proč by muselo padnouti v roce 1914? V době letních prázdnin, kdy členstvo Národního divadla bylo porozseto po vlastech českých — v cizině uvázlo na šlesli jenom několik málo jednotlivců — byli všichni příslušníci jsme neslyšeli, že musel býti zavřen. Majitelé divadla překvapeni sdělením, že nejsou členy Národního divadla. Válka rozvázala všechny smlouvy — příšerná vis maior i zde přihlásila se o svou ničivou moc. Bylo to ovšem jenom opaření z nouze — Národní divadlo muselo hledati nové cesty, aby uhájilo svoji existenci. Všichni příslušníci divadla vrátili se do jednoho a přesně k plnění svých povinností — ale čekalo je veliké překvapení v podobě redukovaných gáží. Nejmenší »gáže« denní obnášela z počátku dvě koruny, největší — deset korun! Mnohatisícový gážista, tenorista s platem na naše poměry skutečně respekt budícím — musel se spokojiti s denním platem 10 kor.! Chápeme, že redukce tak dalekosáhlá byla bolestná — ale nechápali jsme projevy nespokojenosti, jež v některých případech vybujely ve výstřelky povážlivé! Pohroma je všeobecná, a není nikoho, kdo by jí nebyl zasažen. Žijeme všichni jako o povodni na vysokých stromech a dání katastrofy jsme všichni stejně a rovnocenně postiženi. Možno mluviti o příšerné spravedlnosti, o neuvěřitelném vyrovnávání protiv. Viděl jsem v bance naříkat velkostatkáře, jemuž na jeho vklady vyplatili pouze — 400 K. Bohatý ten muž, jenž v té době měl ještě automobil, naříkal, že je — žebrákem. Obnos, jenž pro jiného v té době znamenal celé jmění — nestačil boháči ani na zaplacení gáží — služebnictva!

V divadle záhy nastal klid. Pracovalo se horlivě na záchranu korábu, jenž vyplul na hladinu bez programu a bez cíle. Nikdo nedbal kritiky, jež stala se malomocnou, ne-li zbytečnou. Bylo mnoho prozíravosti v činu tomto. V dobách nejtěsknějších vyhledávají lidé divadlo jako jediné útočiště, kde možno na chvíli zapomenouti na trampoty dne. To byla útěcha, když dvoukorunový gážista dostal o korunku víc! — Podmínkou zdaru byla větší šetrnost v reperloiru. Rychle se studuje a studuje se dobře a schutí. Národní divadlo vykonalo v těchto dnech zmatku a hrůz válečných pravé divy. Dnes už nikdo nerepíá — dnes všichni příslušníci divadla pracují se zápalem a uklidňují se nadějí, že doba strádání musí také jednou vzíti za své. Neshasne slunce, nezajde svět — a válka musí také jednou dohřmíti. Nepřijde-li jiná pohroma — Národní divadlo vyjde z války vítězně. Hraje se za všeobecné přízně, ba možno říci, lásky obecenstva — hraje se s obdivuhodnou vervou — a tělo obětavosti členstva Národního divadla bude vždy vděčně vzpomínáno, válečný personál Nár. divadla získal si zásluhu, jež znamenná jeho velikou kulturní vyspělost.

Nezašlo, nebylo zavřeno jediné divadlo. Jenom divadlo Variété neohlásilo svého podzimního programu. Je v něm dosud prázdno, je v něm tma. Že prázdno nezůstane, o tom není nejmenší pochybnosti. Není vyloučeno, že v něm bude hazard — je možno, že humanitní akce pojme divadlo do svého programu. Podrobnosti co nevidět uslyšíme.

Ohroženo bylo divadlo Vinohradské, malá bouře přehnala se přes divadlo Plzeňské, jehož ředitel byl na nějaký čas odvolán vojenskou povinností. Vinohradské divadlo pustilo se do zápasu s velikou energií, a jak pozorujeme, našlo rovněž silnou oporu ve svém návštěvním kmenu. S dosavadními cenami nebylo ovšem možno na záchranu divadel pomysliti. Redukovalo ceny značnou měrou Národní divadlo — redukovala ceny všechna pražská a všechna předměstská divadla. Budoucnost nemůže rázem přinésti původní ceny. Po válce bude hůř než za války. Je v důsledku toho pravděpodobno, že vzestup cen bude pomalý, ne-li zatarasen poměry, drahotou a nedostatkem, a nevyhnutelný následek toho bude, že divadelní rozpočty budou restringovány. Nedaří se špatně divadlům ostatním. Divadlo »Uranie« vyplácí doposud plné gáže, divadla Smichovská strhla členstvu jenom nepatrné procento. Zachránilo svou existenci i divadlo Pištěkovo, k jehož cti a chvále musí kronikář poznamenati, že divadlo odvádí velmi korrekně poplatky plynoucí z práv provozovacích do pokladny spolku Máje.

Není možno říci, že by jenom živořily biografy. Rozumí se samo sebou, že nedaří se jim tak, jak se dařívalo — ale ani o jednom podniku

podniku všemožným způsobem zmenšují režii — ale celkem není bilance nerůžová.

Celková bilance podniku tohoto rázu je skutečně radostným znamením. Není všechno takové, jak bychom si přáli. Ale není dnes nic takové, jak by mělo za normálních poměrů býti. Česká kultura, a řekněme, evropská kultura vůbec, je jako ten raněný, jenž se vrátil z bojiště — není mrtev, není živ. — Živoří a je jenom naděje, že rána se zacelí, že zůstane na věčnou a bolestnou památku — hluboká jizva!

Z NEDÁVNÉ RETROSPEKTIVY. Sléžoval jsem si, že smrt největšího a nejslavnějšího současného právnického vědce, J. E. ministra rytíře Randy nezpůsobila tomu dojmu, jakého očekávali jeho citelé. Bylo mi lakonicky odpověděno: Co se divíte — smrt přece dnes není nic zvláštního«. Je ovšem pravda, že lisíce a lisíce vděčných žáků hluboce bylo dojato náhlým odchodem Randovým — ale doba je tak zvířena, je tak vzrušena, že možno říci, že jsme už tak otupeni, že necítíme prudšího bodnutí, prolože bolest a zármutek není také zvláštním zjevem. Co to bylo za evropské vzrušení, když umřel papež — a teprve stalo se velké a významné úmrtí podružnou episodou.

Z našich řad odešel takřka nepozorován jeden z nejsilnějších a nejrázovitějších spisovatelů, J. K. Šlejhar. Vítězství rakouských zbraní toho dne všechno posunulo do pozadí. Byl jsem snad z těch dvou tří, kdož Šlejhara znali, když ještě nikdo v českém světě neměl poluchy o tom, kdo je to Šlejhar a co znamená pro českou literaturu. První krok do světa učinil zásluhou chefredaktora Nár. Politiky Václava Beneše-Šumavského, jenž před více než čtvrt stoletím byl redaktorem »Nedělních Listů Hlasu Národa«, tak výborně redigovaných, že znamenalo velké uznání pro toho, kdo byl v »Nedělních Listech« zastoupen. Všichni literáti si vzpomenou na Šlejharovu mohutnou, titánskou práci, na jeho »Kuře melancholika«, jež vyvolala pravou sensaci. Václ. Beneš Šumavský mi dosvědčí, jaký rozruch způsobilo dílo toto v literárním světě českém, jaká spousta dotazů přišlo, kdo že je to J. K. Šlejhar, o jehož existenci neměl nikdo nejmenší pochyby. Bylo by zajímavo pověděti, kdo všechno byl v podezření, že se skrývá za pseudonymem Šlejhar! Byl jsem tenkrát Benjaminem redakce »Hlasu Národa« a nezapomenu nikdy na chvíli, kdy jsem se poprvé setkal s J. K. Šlejharem! Všem přátelům jsem se tím tenkrát pochlubil, že jsem poznal Šlejhara, že jsem s ním mluvil, že jsem s ním několik hodin besedoval. Toho divení, toho planí, těch dotazů, jak vypadá! Pamatuji se dobře, že sám Jaroslav Vrchlický řekl tenkrát V. Beneši-Šumavskému: »Toho Šlejhara bych rád poznal — ten člověk se vynořil jako ostrov z moře!« Byl tenkrát Šlejhar jako skalní orel, plný života, ostrého pohledu, temperamentní mluvy, pravá sopka! Pamatuji se, že jednou řekl: »Touha divná touha mne žene, abych ze sebe vychrlil, co bouří mým nitrem — jako bych tušil, že nedojde na všechno, že mnoho zajde a zahyne«.

Zemřel jako to Kuře, za bouře a blesku — naši je na dvoře, děti si popłakaly a pochovaly je v hrobečku pod okénkem, pod slzy a slunečnicemi. Za hodinu umřel synek ze statku — a na kuře si nikdo nevzpomněl — i těm dětem rázem oschly slzičky. J. K. Šlejhar-Kuře melancholik! Kdo ho znal, kdo byl zasvěcen v taje jeho duše a jeho bolu, jeho zklamání a jeho zhroskotaných nadějí — ani neluší, co tragiky je v tom slavném vstupu Šlejharova do literatury, jaký monument tragedie života je v tom křestním literárním dokumentu, v tom jeho melancholiku opeřenci!

Nebylo nám dopřáno vzpomenouti v listě našem šedesátých narozenin Ignáta Herrmanna. Byli už jsme v plném proudu příprav, měli jsme již zamluvené rukopisy, celou řadu vzpomínek, a to všechno zapadlo na velikou škodu. Ignát Herrmann je námi všemi milován a ctěn, všichni rádi a vděčně vzpomínáme krásných, vskutku nezapomenutelných dob, kdy jsme za jeho starostování ve spolku »Máji« prožívali nejmilejší chvíle svého literárně-společenského života. Posíláme mu opožděnou, ale jistě upřímnou, srdečnou zdravici s vroucím přáním, aby jeho požehnaný humor kvetl věčným jarem v jeho duši, pro vše ryzí a krásné zasvěcené.

Ještě dvou milých druhů a přátel literárních vzpomínáme, slovanského pracovníka a red. Adolfa Černého-Rokyty a ředitele bibliotéky Musea království Českého prof. Dra. Čeňka Zíbrta. Oba slavili padesátá narozeniny, oba jsou v plném květu života a oba poskytnou nám jistě často příležitost, abychom mohli vděčně oceniti jejich záslužného působení literárního.

JUDr. R. J. Kronbauer.

Toto číslo vydáno dne 23. října 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 44.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Na to všechno vzpomínala, to všechno zalanulo Maryně na mysli na tělo ceslě, klerá jarem začala a mrazem skončila. Bylo jí, jakoby si byla v rychlosli, bez dechu přečtla knihu o své nedávné minulosli, bohaté nejpeslřejšími dojmy. Nechválala — volila cesly osamělé a opuštěné, aby nebyla ve svých vzpomínkách vyrušována.

Najednou slanula před velkou, ponurou budovou. Tady je někde Jalínek v úřadě — ale kde? Vsloupila do průjezdu, kde byla na slěnách spousla informačních labulek a podivných nápisu v české a německé řeči. Hledala v lom množství pojmenování, úřad, v němž je její olec zaměslnán. Čtla znovu labulku za labulkou, ale ani v jediném nápise nenašla sebe menší slopy, klerá by jí byla spolehlivým vodílkem.

Potkala v průjezdě a na rozlehlém dvoře několik lidí, ale k nikomu z nich nepocítila lolik důvěry, aby se mohla odhodlali k otázce po úřadovně svého otce. Konečně potkala uniformovaného sluhu, jenž nesl několik sklenic piva a celou pyramidu promašlených balíčků.

»Projděte, slečinko«, řekl sluha ochotně — »prvním a druhým dvorem a vejděte na schody s velikým orlem nad vchodem. Tam se laskavě zase otažte . . . .«.

Šla jako poupátko, jako děťátko po lukách, lehkým, bezstarostným krokem. Pořád ještě v její duši doznívaly milé a krásné vzpomínky, jež dnes přileletly všechny najednou jako ptáci z jara do kraje.

Z daleka už viděla mohutného dvojorla, jenž míval na sobě kdysi mnoho pozlátka a jenž byl uboze opelichalý. Vstoupila na široké, dřevěné schody, jež byly zchátralé a hrozně vyšlapané. Vchod se jí dosl zamlouval — líbila se jí i dlouhá, široká a vzdušná chodba, do které ústila spousta dosli nízounkých a úzounkých dveří. Maryně napadlo, že tu asi býval klášter.

Na chodbě nebylo živé duše. Ubírala se od dveří ke dveřím a pročítala labulky a cedulky s divnými nápisy, jimž pranic nerozuměla. V tom vyrazil z jedněch těchto dveří mladý, asi čtyřiadvacetiletý muž. Strašlivě pospíchal — Maryně napadlo, že někam uletá s důležitým telegramem. Zastavila ho přece a zeptala se po svém otci:

»Jste na místě, slečno«, odpověděl mladý muž v úžasném spěchu . . . »račte jenom vstoupit a okamžik počkat. Pan chef byl povolán ku svému představenému a vrátí se jistě za malou chvilku. Promiňte prosím, že vám nemohu dělati společníka, ač bych to učinil s největší radostí — ale zaběhl se nám někam důležitý akt, a já jsem už z toho hledání celý zoufalý. Račte jenom vstoupit . . . bude mi nesmírným potěšením, zastihnu-li vás ještě v kanceláři, až se vrátím«.

Byl to typ tak zvaného byrokratického elegána, mrštný, ohebný, výmluvný jako agent. Maryna se smíchu nemohla zdržet, když poslouchala jeho překotnou řeč a pozorovala jeho strakatý, slátaný úbor. Človíček len měl na sobě všechno to nejmodernější, ale při tom to nejkřiklavější, ale ani jediná část úboru nebyla,

jak se říká, na svém místě. Při řeči se ustavičně usmíval, narovnával si pořád skřipec, jenž mu přepadával jako starým lidem a při tom okatě dával na jevo, že se mu Maryna hrozně líbí a že by z toho nahodilého setkání mohlo něco být, kdyby chtěla. On že by proti tomu nic nenamítal, četla z jeho usmívavých, významných pohledů. Při tom se uklánět na všechny strany, dvakrát se otočil jako korouhvička, cenil zuby a chňapal po skřipci jako pejsek tlapkou po mouše.

Maryna už se nedovedla přemoci a vypukla v srdečný, upřímný smích. To byl tak podařený Kašpar, že něco podobného ve svém životě ještě nespatřila. Naprosto nepochopil, neporozuměl situaci. Dal se do hlaholivého smíchu, lančil po chodbě jako blázen, oháčel se, oháněl se při tom po skřipci a v tom chvatu a letu ještě sekal poklony. Měl patrně nesmírnou radost z dojmu, který na ni nepopiratelně učinil.

»Co je to jenom za tatrmana?«, žasla Maryna ve smíchu a nemohla od něho očí odvrátiti. Protajtrdlíkoval celou chodbu, na konci se zastavil a mával aktem jako praporem. Najednou udělal pochopa, sklonil se k zemi, něco zvedl, učinil zoufalý posunek a zmizel. Patrně mu upadl a rozbil se skřipec.

Zaklepala a chvilku čekala na vyzvání, aby vstoupila. Když zaklepala marně po třetí, vstoupila. Octla se v ohromném, vysokém pokoji, v němž byl stolek jako pro pidimužíka a kolem stěn vysoké regály, vyplněné balíky spisů s tajuplnými značkami. Všude bylo prachu a špíny jako na půdě. Veliká okna byla takřka neprůhledná, jak byla zanešena, na podlaze nebylo znáti, jsou-li to parkety nebo dlaždice.

Maryna se až otřásla. Rozhlíží se naivně a udiveně kolem sebe a polohlasem zvolá: »To je tedy tatínkova úřadovna!« Sem chodí, chudák stará, každého dne, tady musí denně prožíti a prodýchati šest sedm hodin! A ten divný, ten šlapavý vzduch! Měla sto chutí přistoupiti k oknu a otevříti je. Čím dál tím větší úžas se jí zmocňoval. Všude haldy nějakých papírů, zažloutlých a zaprášených jako patníky na silnicích. A to umývadlo! Honem honem vylovila z kabelky navoňavkovaný šáteček, aby osvěžila a posílila svoje nervy!

Nikde obrázečku, nikde ani nejprostšího barvotisku, nikde sebe menší změny, jediné barvičky. Bylo jí v tu chvíli tatínka nesmírně líto. Prolo on chudinka tak nerad doma hovořívat o kanceláři. Doma měl všechno čistounké, vydrhnuté, vyprané a vyprášené — a tady se otravuje v takovém ovzduší! Nu — počkejte — já vám to tu všechno obrátím na ruby, tatínkovi se ani nezmíním, jednou odpoledne sem vpadnu s hotkou, a ono to všechno jinak prokoukne. Tohle umývadlo musí pryč... nedám tatínkovi pokoj, dokud sem nedá pořádnou věc.

Čekala, chodila po pokoji, vyšlapovala, jak nejhřmotněji dovedla, kašlala — nikdo se neozval, nikdo nepřicházel. Nakoukla otevřenými okny do druhého pokoje. Tady už byl jakýsi — přepych. Na podlaze byl chatrný, vyspravovaný koberec, psací stůl měl rozlohu a neohrabanost starých zámeckých kulečníků. V místnosti nebylo nikoho. Maryna vešla, rozhlédla se kolem sebe, a cosi jí říkalo, že by to mohla být tatínkova kancelář. Zavadila pohledem o psací stůl a poznala otcův kapesní nůž. Nic jiného nebylo v celém rozsáhlém pokoji, podle čeho by se byla mohla orientovati.

»Co pak tu není nikoho?« — promluvila Maryna nahlas a skoro netrpělivě. Toť jakoby člověk přišel do zakletého zámku! Posadila se ke stolu — poznala na spise otcovo písmo a od té chvíle pocítila pod sebou pevnou půdu. »Co pak to tu vlastně spisují?«, pomyslila si a dala se do čtení konceptu. Byl německý, samé datum, samá cifra — přečtla asi pět řádek a ničemu z toho nerozuměla. Obrátila list, viděla na něm červenou tužkou napsané slovo »stažím«, četla koncept trpělivě a s jakousi pietou, poněvadž to byl otcův rukopis — ale z celého dlouhého říkání pochopila jenom tolik, že se nějakému úřadu připomíná asi tucet nařízení a pokynů, dle nichž se má příště řídili.

Maryna si z hluboka povzdychla. »To je nějaké úmorné, duchamorné zaměstnání, to tatínkovo úřadování. To je drahé živobytí, to je poctivě vydělaný chlebíček. Že je tomu tajtrdlíkovi ještě do tance a do skoku! Ten mne asi za to, že si k vůli mně rozbil skřipec, posílá tam, kde pepř roste. Nic naplat... tady se musí něco stát —

tahle tidomorna se musí na ruby obrátit. To bude maminka vyvalovat oči, až jí budu vypravovat, co jsem tu viděla a co jsem tu zažila! Musíme to tu tatínkovi trochu vykrášlit, aby tu neseděl jako ten Bohrman v těch »Katakombách«. Na stůl mu dáme podobiznu v pěkném rámečku — na stěny pověsíme nejaký obrázek — věci, které máme na půdě, budou tu dělat parádu — támhle na ten stoleček dáme nějaké vyšívánířko a postavíme na ně vázičku s umělou kytkou a na podlahu rozprostřeme koberec, který jsme chtěli dáti do předsíně. To bude tatínek koukat, jak mu to tu upravíme! A ten věšák! Vždyť to vypadá jako hastroš do zetí! A má to všeho všudy jenom jeden hák! Oh... ty ctižádostivá chudobo, oh, ty byrokratická skromnosti!

»Můj ty Bože!« — probrala se Maryna ze svých úvah... »vždyť já jsem sem přišla přece proto, abych si tu s někým promluvila rozumné slovo. Co pak jsou v celém úřadě jenom dva lidé — tatínek a ten cvikrlapka? Vešla do třetí místnosti. Tam byla jenom akta. Bylo jich tu jako kamene v lomech. Akta byla narovnána v regálech, dosahujících až ke stropu. Uličkami mohlo se procházeti jako v knihovnách.

Musím dál«, dodávala si odvahy Maryna — snad se konečně přece k nějakým lidským tvorům dostanu. Tady ještě není konec toho světa — aha... tam jsou nějaká tajemná dvířka... aktů už jsem viděla dost, teď snad také uvidím nějaké úředníky, k obrazu Božímu stvořené.

To divné, to záhadné ticho tady! Jsou-li tam za těmi dveřmi lidé — přece také něco si povídají. Co pak bych tak upustila, abych způsobila nějaký lomoz a na sebe upozornila? Ale co — vyťáhnu jeden balík a pustím jej na podlahu. Snad někdo přijde....

Svazek spisů bouchl dutě a temně jako pytel mouky — ale dveře se neotevřely. Nezbývá mi nic jiného, rozhodla se Maryna — musím vejíti do těchto záhadných dveří —

Pokračování.

M. SILÉN:

POHÁDKA ŽIVOTA.

Dokončení.

Dál v soudruhu svých davu bezejmenném
pod koleje jak otrok byl jsem vbit
a kdysi planoucí tak rodným kmenem
v sled v nitru vymřel vzdušný stromu cit,
snad élherické, jemnocitné musy
se utekly mé umouněné bluzy,

pod žhavým šlehem páry, koplu, sazí
v dech jara zmladlý, horký léta znoj
i vánicemi, bouřemi a mrazy
mne věčně brázdil hřmící parostroj,
mých paží svaly bezpečen, mým hřbetem
jak jiskra pohodlně létal světem,

tu furiantsky občas vydech' z hloubi
své páry oblak ve vzduch modravý
a hbitě zmítal železnými klouby,
jak necítil by ani únavy,
jak vyšlehlený šíp hnal mezi skály
a každá dálka přestala být dálí,

jak zasaženy bouří hřměly lesy
a v zmatku mihaly se vesnice,
i mraky prchaly kams pod nebesy
ve řvoucím chvatu jeho vichřice . . .
Až posléz přece statné moje tělo
též sestárlo a zvolna trouchnivělo,

co nesžeh' mráz a žhavý úpal léta
a šlehy vichrů ještě nechaly,
to ohlodala tučných červu čela
a spláchly prudké jarní přívaly.
Můj služebdárce, uznalý a šlédrý
v sled vykop' mne pak s prachnivými bedry.

A složili nás v chmurné, smutné šiky
u černých želez hrali na mezi
jak nepotřebné, staré galejníky,
jež umořily vlastní řetězy.
Dřev těla čerstvá, zářící a čistá,
hned zaujala prázdná naše místa

i na náš záslup, vyssátý a chorý,
jen plivala svuj prohrdlivý svit,
jak neměla by v stejně bídné tvory
se po letech zas někdy proměnit — —
z mých purpurů se vzdušná rodí hmota,
jež v čistém modru vichrem zakolotá

a v krasších tvarech v zem se zase vrátí,
neb čarovnou sil věčných obměnou,
vždy skonu dech, kde starý život zkrátí,
hned nový vzplane lící ruměnou.
Jen tryskni výš a proviň se a ohni
kol těla mého, zářivý ty ohni,

ať plamen tvůj se vzpíná, žhne a svítí,
vždyť horoucností jeho přestadkou
já rozplynu se ve tvém žilobití
jen krásnějšího žití pohádkou . . .«
To řekl ještě, v živém jisker nachu
pak rozpadl se v bílou hrstku prachu.

Jí vichr v kruhu zavířil té chvíle
a uchválil ji v prudká ramena,
kams přes lesy a luhy, sněhem bílé,
s ní tiše vál — jak šalmaj vzdálená
jen pěl, že není zhynutí a zmaru
ve věčném životě a věčném jaru — — —

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Milý pane sekretáři, já jsem špatný společník,« zasmál se hlučně. »Do zábav nechodím a o společnost nestojím. Mým vyražením je vyjížďka do lesů nebo na lov. Kdyby vám snad bylo milé vyjeti si někdy na jelena, nebo se súčastnit střílení lišek, milerád bych vám nabídl, abyste jel se mnou.«

»Přijímám s díky. Nikdy jsem dosud na jelena nestřílel.«

»To tedy musíte se mnou,« povídal oživeně. »Arci, připravte se na hodné namahání, ale takový mladý, svižný pán dokáže jistě tolik jako já starý člověk.«

»Pan rada je svěžejší než já, ale styděl bych se, abych nedokázal, co dokáže on. Jakmile uznáte za dobré, prosím o laskavou zprávu a budu hned připraven.«

»Jsem spokojen a doufám, že do týdna se příležitost hodí. Odstřelujeme vysokou na hranicích, protože, když se zatoulá, postřílí nám ji pytláci. O ručnici se vám postarám a budete-li potřebovati nějaký oblek do lesa, naši adjunkti a mladí lesníci vám co bude třeba půjčí. Těšilo mě, pane sekretáři, že jste mě navštívil.«

Rozcházeli se jako přátelé a Kozák se v zámecké pracovně spokojeně smál, že tak lehce získal lesního medvěda. Neopomenul zase brzy pana radu vyhledati a tentokráte bylo už jednání hladké a přátelské. Panu radovi lichotilo, že se bez něj nic neděje a očividně dával na jevo, že je mu jednání pana sekretáře milé. Rozpovídal se široce o bývalém pánovi, jejž sice chválil, ale připojil, že paní Kristina je lepší, než byl její muž. Ten byl stále churav a jeho paní s ním málo radostí užila.

»Divím se, že se nevdává, není jí ještě plných třicet roků a není také žádný škarohlíd. Jen aby si vybrala slušného a rozumného muže. Na peníze dbáti nemusí, její majetek je velmi krásný a může si vyhledati, co by ji těšilo.«

»Zajisté, to jest zdravý názor a račte jednou milostpaní svůj náhled přímo do očí říci. Od vás, jak její náhled znám, dá si všechno říci, protože ví, že nikdo s ní tak poctivě nesmýšlí.«

»To si myslím,« přikývl rada zalichocen. »Možná, že to udělám. Mám vždycky, kdykoliv jede do Vídně starost, aby ji tam některý floutek hlavu nepomátl. Takových darmošlapů potuluje se po Vídni celá řada a pasou po zámožných ženských.«

»Nedej Bože, aby se jí něco zlého stalo,« povzdychl si Kozák, tentokráte upřímně. Hlavou se mu kmitlo, že by potom také jeho sny se rozplynuly a že by možná jeho sekretářství vzalo za své.

»Doufejme, že se to nestane. Abych nezapomněl, bylo mi hlášeno, že v revíru u Alp potuluje se statný dvanácterák. Nařídil jsem, aby ho sledovali a jakmile budou znáti, kde stojí, aby mi telefonovali. Bylo by mi milé, kdybyste ho zastřelil vy.«

»Jste neobyčejně laskav a ani nevíte, jak jsem šťasten, že jste mi ráčil věnovati svou vzácnou přízeň. Teď prosím za prominutí, musím rychle napsati svou zprávu, aby ještě dnesní poštou šla. Kdybyste si ráčil něco přáti, jsem třeba o půlnoci ochoten vám vyhověti.«

Ve zprávě, kterou velmi podrobně a úzkostlivě sestavil, dovolil si sekretář učiniti poznámku, že pan rada i jeho maličkost velmi postrádají přítomnost milostivé paní a že se už nyní těší na její návrat.

»Musíme pomalu na sebe upozorňovati,« povídal si, zalepuje obálku. »Takové maličkosti jsou sice bez významu, ale obnovují vzpomínky. Paní Kristina není stará a omrzelá, aby nezaloužila po muži a zvyk dělá mnoho.«

Nedostal ještě odpověď, když rada vzkázal, že ráno pojedou na jelena. Třeba že nebyl nikdy náruživým milovníkem lovu, přece se tentokráte těšil na zvláštní vyražení. Obul se po myslivecku do kovaných bot a vysokých teplých punčoch, krejčí mu také již dodal myslivecký oblek a když usedal vedle rady do saní, byl jat horečkou svátečních myslivců.

Rada zabalen do svého kožichu spokojeně pokuřoval a cestou ukazoval, kde leží panské revíry. Na žádost Kozákovu vykládal jak a kde prodělal nebezpečné lovecké příhody, ukazoval na v dálce zasněžené horské velikány, na nichž kamzíky střílel. Chce-li Kozák užíti, co je to pravá rozkoš lovecká, musí jednou na lov kamzíků, on sám, rada, opatří mu příležitost a jistě bude sekretář do své smrti vzpomínati na takovou túru po horách, při kterých sice jde o život, ale všechna nebezpečenství jsou vyvážena úlovkem.

»Prosím vás, nevykládejte mi ve zlé, že se vás důvěrně ptám, proč jste složil důstojnickou šarži?«, otočil se pojednou ke Kozákovi. »Milostivá se mi zmínila, že jste býval selníkem, vidím, že jste byl mlád, že jste mohl postupovati a nemohu pochopiti, proč jste přijal civilní postavení, když vaše důstojnické postavení bylo tak výhodné.«

Kozák potlačil leknutí a okamžik se zamlčel, rychle přemýšleje, co říci, aby si neuškodil.

»Dříve než odpovím, dovolím si malou otázku. Pan rada je dosud svoboden. Smím se ptáti, co je toho příčinou?«

»Nu, nelouším po tom,« odpovídal rada zvolna.

»Není možno, aby v mladých letech takový statný a příjemný pán nebyl pocítil touhy po manželství.«

»Ale ano, býval jsem také veselý,« zasmál se rada. »Tancovával jsem bláznivě rád a měl jsem několik známostí, ale víte, když přišla ta pravá a já už byl na tom, že do manželství skočím, oklamala mě. Vyskytl se sok, který měl lepší postavení a já jsem dostal košíčkem. To mě tak rozhořčilo, že jsem se zařekl někdy po druhé na ženitbu myslit.«

»Jakobyste můj život líčil!«, zvolal Kozák. »Také já jsem dlouho lehkomyslně se bavil a myslil si, že mi žádná rozum nesplete, že budu stále volný a svobodný jako pták, když pojednou se vyskytla také taková bytost, která mě pomátla. Byl jsem jako opilý, všechnu rozvahu jsem ztratil a ve slabé chvíli čestným slovem se zavázal, že jí budu život věnovati. Přijala čestné slovo a teprve potom mi sdělila, že nemá potřebné kauce. To byla ovšem těžká rána, ale já paměťliv svého slova, splnil jsem svou povinnost a vystoupil z vojska.«

»To jste tomu dal,« ulehčil si rada.

»Ano, zničil jsem svou kariéru, ale což naplat, když muž musí státi za své slovo. Těšil jsem se, že aspoň mi ona vynahradí oběť, kterou jí přinesu. Ale jakmile jsem odložil uniformu a shánět se po nějakém zaměstnání, její láska ochladla. Neměla ráda mě, ale můj stejnokroj. Začala činit námitky, vyhýbat se, chladnout, až jsem poznat, že se ohlíží po jiném nápadníku. Rozhořčen přerušil jsem styky a teď vzpomínám na zmařený svůj život.«

»Nu, vy jste svůj život nezmařil, naše paní je vám, jak pozoruji, nakloněna a o budoucnost vaši se postará, ale přes to jste se dal napálit

jako já. Dvojnásob vás lituji. Tyhle ženské, to je pronárod! Každý je blázen, kdo jim věří. Takhle se s nimi pobavil, pomiloval, ale žádné sliby a žádné důvěrnosti. Jsem všecek šťastlen, že jsem sám a vy buďte taky rád. Znám od našich úředníků, jaké má mnohý z nich peklo a kdybych mohl, dal bych nařízení, aby se žádný z úředníků neženil. Na prslech spočíval bych, kde jakž takž v míru vycházejí.«

»Svatou pravdu mluvíte,« přikyvoval Kozák, cítě, že si získal radovy důvěry. »Velmi zřídka najde se mezi ženami solidní a čestná povaha. Já snad mimo naši milostivou paní neznám žádné jiné.«

»Což naše milostivá, ta ani není ženská, ta má rozum a srdce na pravém místě a škoda by jí bylo, kdyby se sklamala.«

»Věru že škoda pro mne i pro úřednictvo. Dokud bude ona spokojena, povede se také úřednictvu dobře.«

»Tak jest, to je správné slovo.«

»Jen račte při příležitosti ji upozornit, ona i nejchytřejší dáma nemívá takový široký rozhled jako na zkušenosti bohatý muž, od něhož také ráda poradu přijme.«

»Už jsem o tom přemýšlel a řeknu jí to. Řekl jsem jí horší věci a neurazila se. Hle, tamhle už čekají myslivci se psi. Připravte se na stoupání, proloží jelen obyčejně běží ke kopcům a budete-li chtít přijíti k ráně, musíte nějakou obtíž překonat. Já také půjdu nahoru, abychom zvíře nepropustili.«

Byl ve výborné náladě a když saně zastavily a on přijal hlášení domácího myslivce, určil, kam má býti sekretář doveden. Přeje mu zdar lovu, poručil, aby byl Kozák na své místo doveden a sám zamířil na své stanoviště.

Sekretáři cesta vzhůru sněhem a mezi kamením nebyla tuze milá. Nezvyklý tělesné únavě potil se, cítil zemdlenost a zmocňovalo se ho pokušení, aby se obrátil a někde na pohodlnějším místě se postavil. Ale vzpomínka na radu ho zadržela a přemahaje svou špatnou náladu před svým průvodcem, šlapal výš a výše. Kopec zdál se mu nekonečný, umdléval a nohy se pod ním třásly.

Konečně ho průvodce upozornil, že jsou na místě a počal mu vykládati, kudy jelen vyrazí asi ven. Poslouchal ho jako ve snách a teprve silný doušek koňaku ho osvěžil. V dálce v lese bylo slyšeti vydávání psů a kdesi zahřměla rána.

»Už je zastřelen, můžeme se vrátiti,« pravil Kozák, jemuž začínala býti zima.

»Ach ne, to možná některý z myslivců vystřelil na lišku nebo aby zvíře obrátil: ještě musíme čekati. Přijde-li zvíře, mířte buď na krk nebo na komoru a nezlomí-li po prvé ráně, tedy rychle druhou ránu. Myslivci mají dobré psy, poznají na sněhu, barví-li zvíře a jistě se, bude-li vážněji raněno, dostane,«

Kozák nechtěje se v nějaký posměch dostati, poslechl a čekal. V duchu posílal lov do horoucích pekel a přál si, aby už někde střelili a jelena dostali. Minuty připadaly mu nekonečně dlouhé, nohy ho zábly a prsty mu křehly.

Ale pojednou dotkl se průvodčí jeho ramene a když se po něm ohlédl, spatřil, jak mu oči zahořely a k lesu se upřely.

»Už jde,« zašeptal a Kozáka se zmocnilo bezděčné rozechvění. Přitiskl pevněji kulovnici a zadíval se k lesu. Nic dosud neviděl a nedbal vzdáleného praskotu, který z lesa sem slabě doléhal. Teprve když praskot rostl, zbystřil pozornost a pochopil, že to působí jelen, který se dere houštím sem nahoru. Dávaje pozor, hádal, že zvíře vyrazí nedaleko a pevně se rozkročiv, přitiskl se zády o strom a chystal se k ráně.

Teď se objevil a svým zjevením Kozáka na okamžik polekal. Statný a urostlý jelen vyrazil ven v celé své statné kráse a mohutnosti a Kozák, který takové zvíře ve svém životě ještě neviděl, nebyl v prvé chvíli schopen vlády. Až když průvodčí se dotkl jeho ramene, vzpamatoval se, zalícil a rána zahřměla.

»Ještě jednou,« volal průvodce rozčileně. »Zvíře je trefeno, ale uteklo by příliš daleko.«

Namířil tedy po druhé. To už se ovládl a když sliskl, zvíře uskočilo, zastavilo se a pojednou, jakby se chtělo ke skoku vzepnouti, vztyčilo přední část těla, ale už padalo k zemi a hrabalo nohama. Z hrdla Kozákova průvodce vydralo se pronikavé, jásavé zajodlování. Ruce k ústům přiložil, k lesu se obrátil a několikrát za sebou zajodloval, dávaje zna-

mení, že zvíře leží. A potom klusal ke zvířeli, aby bude-li třeba dal mu záraz.

Také Kozáka se zmocnila zvláštní radost, že mu štěstí přálo. Byl hrd na to, že zvíře zastřelil, ačkoliv do té doby nikdy kulkou na zvěř nestřílel. Staré zkušenosti z vojny mu prospěly a ovšem také to, že jelen nebyl příliš daleko a svým mohutným tělem poskytoval krásný cíl. Rada, když sem za ním přišel, byl svrchovaně spokojen. Považoval každého, kdo dovede dobře jelena střelit, za dokonalého muže a okolnost, že Kozák oběma ranami zvíře trefil, činila ho v jeho očích ještě dokonalejším.

»Bravo, takhle se mi to líbí. Výborné rány, ani já bych ho byl lépe nesložil. Dnes máte právo býti hrdým a gratuluji vám.«

Kozák se usmíval a ujišťoval radu, že on má vlastně o to hlavní zásluhu, protože ho poslal na takové výhodné místo a dal mu znamenitou ručnici i spolehlivého průvodce, ale rada, třeba tato slova rád slyšel, nepřeslal Kozákovi lichotili. Bylo ku podivu, že muž opravdu bystrý, prozíravý a životem ošlehaný, jakým ve skutečnosti rada byl, mohl se dáti splésti a pojal ke Kozákovi neobmezenou důvěru.

Teď byli den co den pohromadě a úřednictvo, které se druhdy bálo jedině rady, počalo se báti ještě více Kozáka. Ale ten nedal se svými úspěchy zmásti, jakoby mu dosud před očima tkvěly zkušenosti z Rochlové a svou vlídností získával si přízeň úředníků, takže skutečně neměl žádných nepřátel, aspoň ne zjevných.

Když se paní Eichingerová vrátila z Vídně a po prvé zase přišla do pracovny, poznal Kozák na první pohled, že jeho velitelka je v dobré náladě.

»Jak se vám dařilo?«, ptala se dívajíc se mu laskavě do očí.

»Nemám nač si stěžovali, jsem úplně spokojen. Jen smutno zde bylo.«

»Stýskalo se vám? Měl jste přece tolik práce.«

»Někdy ani v práci se nezapomene, zvlášť když nám schází bytost tak dobrotivá, jakou ráčíte býti.«

»Přeceňujete mě, nejsem tak hodnou, jak se vám zdá. Ovšem, vy jste konal svědomitě své povinnosti a proto nepociťujete ulehčení, je-li nadřízená osoba vzdálena, jako to u některých pánů bývá. Ostatně mi pan rada už sdělil, jak jste se činil a jsem opravdu potěšena jeho zprávou. Mohu nyní aspoň bezstarostně se věnovati více svým soukromým záležitostem, vědouc, že za mě pracujete.«

»Milostivá paní chce snad odejeti?«, lázal se Kozák uleknutě.

»Nikoliv, jsem ráda opět doma. Ale kdybych i odjela, půjdou záležitosti svým chodem. Jak vidíte, velmi málo vám pomohu.«

»Přece by bylo velmi trapné, kdyby milostpaní nás zase opustila. Všechno potom vypadá šedě a bezradostně,« dodal jako smutně.

»Tohle je opravdu zvláštní,« zasmála se, ale její smích byl jaksi radostný. »Pan rada přichází s varováním a panu sekretáři se stýská. Připadá mi to, jakobych byla dosud nedospělá a poručníci se o mě starali. Vím, vím, jak jste to myslil, rozumím vám a jsem vám povděčna, že jste k našemu domu přilnul. I já si vás vážím a buďte jist, že máte ve mně dobrou přítelkyni. A teď k dílu, pane sekretáři,« nařizovala přátelsky. »Vidím, že mi není třeba přespříliš se namáhali a budete mi od nynějška přednášeli pouze důležité věci. Stalo se něco závažného?«

Kozák počal rozkládati listiny a patře na svou velitelku, horlivě počal podávati zprávy z jednotlivých listin. Paní Kristina jen hlavou přikyvovala a občas nějaké slůvko prohodila. Dnes byla jejich společná práce hotova za hodinu a Kozák osamotněl. Okamžik seděl nehnutě a vzpomínal. Rada tedy splnil slib a upozornil paní Eichingerovou na nebezpečí, kdyby si snad ve Vídni někoho zamilovala. Přijala, jak pozoroval, radu vesele a jistě bude na ni přemýšleti. A to je jeden úspěch. Mimo to ho rada chválil a paní Kristina dotvrdila svou spokojenost rozšířením jeho právomoci. A to je druhý úspěch. Důvěra je vždy základem ostatních cílů. Jen podaří-li se ji přivésti na myšlenku, že by on, Kozák, mohl docela dobře býti jejím mužem. Jakmile se tato myšlenka do jejího srdce zasije, jeho stálá přítomnost postará se už, aby si na tu myšlenku zvykla. Až zpozoruje, že naň myslí, požene útokem, využitkuje každé příležitosti,

dokud ona nepodlehne slabosti. V té chvíli, kdy bude její touha po muži větší než rozvaha, odhodlá se k hlavní srážce. Žádná žena není dost silná, aby ve chvíli rozrušení muži odolala, zvláště jde-li muž bezohledně za svou metou. V okamžiku, kdy se ona ocitne v jeho náruči, bude mu na milost a nemilost vydána a potom bude donucena, aby přispěla ke skoncování jejich poměru a postarala se o zevní uspořádání jejich úzkého svazku.

Daleko zanášely myšlenky podrážděnou fantasii sekretářovu, ale v té chvíli pevně věřil, že dosáhne, po čem natáhl svou smělou ruku. Nyní nastala obvyklá setkání u stolu při jídle a Kozák objevoval se vždy v bezvadném úboru. Byl velice pozorný, ale upadal chvílemi v jakousi melancholickou rozlržitost, ze které ho panin lázavý hlas probouzel. Tvářil se zmaten, ostýchavý a paní Kristina se zalíbením se dívala na svého uhlazeného a mužného sekretáře.

Její myšlenky nebyly sice tak kvapné, jak očekával a dlouho to trvalo, než se jí hlavou mihla první myšlenka, jež se jí a Kozáka týkala. A to ještě s rozhořčením tuto myšlenku od sebe zapuzovala jako nesmyslný nápad. Ale Kozák dobře hádal, že bude nejdůležitější první myšlenka a potom že sama sebou dostaví se ostatní.

Paní Kristině začínal být osamělý život řádní. Napřed vzpomínala na svého zemřelého muže a pociťovala palčivou bolest, že jest mrtev. Ale vedle bolesti vzpomínky ji připomínaly málo radostný život, jaký se svým mužem vedla a jak málo ve svém manželství slasti užila. Její provdané známé ve Vídni užijí jinak života a zábav, a když mezi ně přijde, připadá si jako jepiška, která je na samotu a starosti odsouzena. Co užila ve Vídni, ačkoliv se hlučným zábavám vyhýbala! Známí páni přicházeli, žertovali, mnozí z nich opravdu počali na její srdce útočili a přítelkyně skrytě i zjevně jí domlouvaly, aby nezahrabávala předčasně svůj život a sáhla po rozkoši, dokud je mladá. A skutečně její srdce bylo znepokojeno a hlásilo se o svůj podíl. Třeba že nebyla vášnivá, přece jen její nervy se zachvívaly touhou po rtech mužových, po jeho náruči, po jeho lichocení a něžnostech. Proč by měla všechen ten majetek? Pro koho by se starala a nač by se v budoucnosti těšila?

Už dost se na zemřelého muže navzpomínala a dokázala, že mu byla věrnou ženou. On by jistě, kdyby byl ovdověl, tak dlouho nesnášel samotu a proto se cítí volná jakýchkoliv závazků. Ale kterak se má provdati? Ve slovech radových, kterými ji překvapil, bylo mnoho pravdy, ona sama se tak chlácholila a varovala, když někdy ve společnostech přiblížil se k ní sympatický muž. Vezme-li si bohatého, musí si zvyknout myšlénce, že najde velmi málo srdečnosti a něžnosti, protože bohatí mladí páni už dávno roznesou své nejlepší city, než k sobě život některé ženy trvale připoutají. A kde najde mezi nezámožnými pevný charakter a hlubokou duši, aby mohla bez bázně mu ruku podati?

Jen aby nebyla nešťastna, lekala se nyní dvojnásob. Prahne po rozsvětlení života, ale což když jí život přinese mnoho sklamání? To by bylo horší než dosavadní její osamělost a běda jí, kdyby při tom měla ruce na vždy svázány.

Ano, kdyby se naskytl takový muž, jako je sekretář, tomu by mohla důvěřovati. Jeho minulost je bezvadná, jeho vystoupení ušlechtilé, jeho jednání uhlazené. Proč se ona neselkala s takovým člověkem? Kozák pro ni ženichem není, vypadalo by to velmi směšné, kdyby si brala svého sekretáře. Jizlivý svět by řekl, že si ho brát musí, že s ním bezpoloho měla napřed poměr a všechen její líčený zármutek po mužovi byla chytrá přetvářka.

Zapudila tuto myšlenku, ale když po večeři, při které se živě se sekretářem bavila, osamotněla, bezděčně se vracela k prvotným svým vzpomínkám. Je to rozumný člověk a jistě ji má rád. Čte mu to z očí a oči jeho jsou tak dobré a dívají se jí až do duše. Ale opanovává se a bezpochyby že zoufale uvažuje o beznadějnosti svých cílů. To by byl milý muž. A že by lidé pomlouvali, hm, co na tom? Najdou na každém muži, kterého si vezme, něco k vytýkání, závisí se veřte do všech okolností a neušetří nikoho. Za čas by zapomněli a bylo by dobře. Do společností, byla-li by doma šťastna, by bezpoloho nechodila a hlučné zábavy by na-

hradila cestováním. Kozák zná vedení slatku, staral by se o hmotné poměry a ona by mohla pěstovat své soukromé choutky, hudbu a kvě-

tiny. Bezčeho jí pro její vlastní potěšení zbývá tak hrozně málo času.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAROMÍR ČELAKOVSKÝ. Smrt, která kosí mladé hlavy na poli bitevním, nezahálí ani daleko za čárou; koná svoji smutnou povinnost bez únavy a bez přestávky všude, ve všech zemích a nezapomíná ani našich Čech. V dnech nedávných, brzo za sebou, odešli dva vynikající příslušníci české university, oba právníci oba politikové. Po ministru prof. Dru. Randovi dvorní rada, profesor dr. Jaromír Čelakovský. Hukot válečné bouře a smršť ženoucích se událostí netušeného dosahu zatlačí sice zevní hluboký dojem který by v míru vyvolala smrt mužů té váhy a toho významu, ale ztrátu, stihnuvší českou vědu a českou věc vůbec, nezmenší. Ba, učiní ji daleko citelnější, až bude třeba národu českému mužné rozvahy velké zkušenosti a zralé moudrosti, aby ze zmatků, způsobených válkou v celé Evropě, vyšel nepoškozen, silen a odhodlán k novému lepšímu životu. Pak bude postrádati radu těch, kteří ve vřavě válečné odešli tatořka bez rozloučení. Prof. dr. Jaromír Čelakovský zanechává za sebou trvalé stopy své činnosti vědecké, učitelské, politické i národně organisační.

Svým bádáním a svými spisy historicko-právními kladl základy k dějinám českého práva, svou činností politickou i učitelskou pomahal znovu budovati první a dosud jediné české učení vysoké. Významná byla jeho činnost v čele Ústřední Matice Školské, Národní rady, a konečně jeho působení v poradách o vyrovnání česko-německém.

Jsme chudší o drahou hlavu. Nezbývá času truchliti v době, kdy třeba bez námitky obětovati vše. — Dějiny jdou železným krokem dále. Nemůžeme se zastavovati ani nad čerstvým rovem. Ale vděčnou vzpomínku na své mrtvé ponesem v srdci do neznámé budoucnosti.

Z NEDÁVNÉ RETROSPEKTIVY. Mezi jubilanty, kteří válečnou vřavou připraveni byli o veřejnou pozornost, která jim po zásluze přísluší, náleží i milý náš druh, professor Karel Kučera, jemuž také k dožité šedesátce zněla ve vzpomínky vzdálená hudba děl. Karel Kučera je básník jemného, hlubokého ducha — zůstane pro literaturu velikou škodou, že se na léta odmlčel. Za to jí budou vedle sbírek původních básní Kučerových básnické jeho převody děl Ibsenových trvalým ziskem. Přejeme jubilantu mnohá léta šťastného života a úspěšné práce literární. R.

REVISE SEZNAMU ABONENTŮ NÁRODNÍHO DIVADLA je, bohužel, dokumentem, že v něm není zastoupeno mnoho těch, kdož v nynější době scházeti nemají a nesmějí. Naposledy bude kamenem úrazu, že Národní divadlo snížilo ceny. Není to už drahé, ergo, je to méně cenné! Jiné výmluvy nemají ti, kdož ignorují nejdůležitější národní a umělecký ústav. Ačkoli bylo nutno redukovati gáže příslušníků divadla na míru nejmenší — doposud stojí Národní divadlo na té výši, která může a musí vyhověti všem požadavkům. Na divadlo valí se pohroma za pohromou. Vojenská povinnost leckoho odvolá, a bude nevyhnutelno, mezery nějakým způsobem doplniti. Divadlo je stroj, v němž každá součástka má svoje důležité poslání. Každé doplňování znamená ohromnou zodpovědnost, velikou starost, nesmírné napjetí, veliké úsilí, aby ohromný aparát nezahynul na tyto mezery a doplňky. Je povinností správy divadla, aby v těžkých těchto dobách předešla těmto osudným a neblahým důsledkům. To jsou ovšem interní starosti a povinnosti, o jejichž palčivosti nemá veřejnost ani potuchy.

Jsou lidé, a je jich, díky bohu, slušný počet, kteří Národnímu divadlu, kteří své národní povinnosti se nezpronevěří. Ale je nesmírně mnoho těch, kdo o Národní divadlo ani nezavadí. Lidé s menšími příjmy, lidé nikterak nadbytkem se nehonosící, jsou a zůstanou věrnými navštěvovateli Národního divadla. Ne sta, ale tisíce lidí pohřešíš nikoli v seznamu, ale na první pohled v divadle. Válka má v zápětí ohromné ztráty všeobecné, tisícové a tisícové utrpí velikou újmu — ale naproti tomu je tisíce těch, jimž se právě za války znamenitě vede. Jsou závody v Praze, jež mají neslýchanou žeň. A právě z těch mizivé procento koná svojí povinnost. Denní tržby jdoucí do set jsou tu pravidlem. Každý to vidí, každý o tom ví — nikdo nikomu nezávidí — ale na tyto favorisované jednotlivce musí se appelovati, na ty musí býti zaútočeno, aby odvedli celkem nepatrnou národní daň.

Národnímu divadlu nedařilo se v posledních letech skvěle. Členové správního výboru zejména v době poslední důkladně byli na to upamatováni, jakou povinnost převzali. Gážový rozpočet vyrostl v posledních letech do tak ohromných rozměrů, že subvence naprosto nestačila, přivésti do bilance rovnováhu. Nenastala však po-

řád ještě doba, zoufalejším tónem brániti se proti těmto nesrovnalostem. Divadlo doposud jenom ve svém Divadelním kalendáři uveřejňovalo seznam svých předplatitelů. Je to ročenka soukromého rázu, jakási výroční zpráva, která vlastně nemá toho pravého propagačního charakteru. Několik exemplářů se pošle do redakcí, kde se podívají referenti na belletristickou část, něco výtisků se prodá u pokladny předplatitelům a navštěvovatelům divadla vůbec, a tím je život této knihy vyčerpán, u konce. Ne jednou, několikráte jsme se v tomto seznamu probírali, a užasli jsme, co lidí majetkově znamenitě situovaných, co osob, hrajících ve veřejném životě významnou roli, zde schází! Možno skorem prohlásiti, že právě tito lidé, o nichž ustavičně čtete v novinách, do Národního divadla vubec nedocházejí, že se v něm neabonují, že nemají pro tuto povinnost vůbec žádného smyslu. Půlmilionová Praha, kde je dvacetkrát víc automobilů, než loží v Národním divadle, kde je sta a sta lidí, kteří hravě zaplatí daň z vyššího služného, ta Praha, která, jak dokazují poslední fasse, přiznala ne statisíce, ale miliony jmění, ta Praha nečinně, ne-li tupě přihlíží k tomu, že jsou v Národním divadle herci a zpěváci, otcové rodin, kteří mají denně tři, čtyři, pět korun platu! Na Národní divadlo, vlastně na jeho správu se důrazně appeluje, aby těmto žalostným poměrům učinila konec, aby gáže upravila tak, aby členové divadla nemuseli strádati, aby nemuseli si pomáhati z nejtrapnějších rozpaků způsobem, jenž odnímá chuť i lásku nejen k umění, ale k práci vůbec!

Pochybuji, že jsou ve správním výboru Národního divadla takoví boháči, kteří by mohli když ne několikrát, řekněme aspoň dvakrát za sebou učinit to, co museli učiniti před letošními prázdninami — založiti divadlo značným obnosem ze svých soukromých prostředků. Podívejme se na věc jasně a střízlivě. Je nikoliv jeden, je několik důvodů pro to, zalomiti zoufale rukama, zavříti brány divadla a shasnouti světla. Takřka denně se objevuje nový, nemluvě o tom prapůvodním, jenž vlastně už postavil divadlo od prvopočátku na vrávoravé opory. Divadlu může pomoci, divadlo může, musí spasiti pomoc všeobecná, pomoc národní. Správa, ředitelstvo, všichni ostatní musí konati obětavě a krajně svědomitě svou povinnosi — je hořká, je daleko větší a zodpovědnější, než byla za poměrů normálních — ale nikdo nesmí opustiti palubu, a nikdo, jak známe osoby za život divadla zodpovědné, toho také neučiní.

Budou doby palčivější, přijdou dny horší prvních. Není žádným tajemstvím, že se pražští Němci národně, divadelně mobilisovali. Vím o určitém případu, jenž je výmluvný a karakteristický. Společnost, sestávající z několika vlasteneckých dirigentů, nadiktovala přes sto osob, jimž předepsána divadelní daň. A bylo mi s náležitým sebevědomím oznámeno, že v tomto stu nebyl ani jeden klas prázdný! Exempla trahunt! Udělejme jednou pořádek, proveďme důkladnou revisi a konstatujme na věčnou paměť, kolik máme ve svém národním tělese slepých pasažérů! Většina přistižených si jistě pospíší, aby se nedostala na národní pranýř! R.

ČTENÁŘI VE VOJENSKÉ NEMOCNICI. Píše mi přítel, vojenský lékař z nemocnice, kde je mnoho raněných našinců, abych se postaral o zásilku seriosních knih. Ze zajímavého dopisu budiž jako dokument doby citováno:

»Lidé prokázali, že mají soucit, že mají srdce, ale mají knihy nevalné ceny. Poslali, co měli, a nikomu jistě ani ve snu nenapadne, aby po dobrodinci hodil kamenem. Užasl jsem nad tou spoustou všelijakého četiva, jež řádí zrovna epidemicky v našem lidu. Jak nám oko zajiskřilo, jak chtivě jsme sáhli po kalendářích, které jsem sám — kdysi kaceřoval a posílal na Koniášovskou hranici! Pro raněné četba výborná, poutavá kniha je pestrá, má řadu slušných obrázků, a v každém je aspoň jedna dobrá povídka od renomovanějšího spisovatele. Čtou se stejně ročníky nejstarší jako nejnovější. Za dlouhých večerův a nocí sám jsem po nich s chutí sáhl a mohu říci, že mne kronikářské partie ze starších dob nesmírně bavily.

Zajímavou zkušenost učinil jsem tu s detektivkami, v nichž je hrdinou Leon Clifton a anglická detektivka Ada Paulsonova. Dověděl jsem se tu, že autorem těchto sešitků, jichž se zahemžilo na knihkupeckém trhu jako červů, je prý Pražák, jenž je vyráběl jako pekař housky. Teprve zde, daleko od domova, poznal jsem drukou detektivní knihovnu, jež je nejapným a nemotorným odvarem Holmesovek. Přiznávám se, že jsem z těchto dvou tovarů nečetl ani jediného. Za svého pobytu v Čechách, v Praze a na venkově, nepřišel jsem ani s »Chftonkou« ani »Paulsonkou« do styku. Rozumí se samo sebou, že jsem si knihy nekoupil a že mně jí můj knihkupec, jenž měl určité pokyny, čím mne má ušetřiti, na ukázku neposlal. Najednou jsme dostali od jednoho dobrého muže z pražského předměstí celý balík sešitků. Byly z brusu nové, některé dosud nerozřezané, což budiž ke cti

dárcově výslovně poznamenáno! Měl jsem těžce raněného intelligenta, technika, jenž toužil více po knize, než po léku. Rád a dlouho jsem se s ním bavíval — o literatuře, o divadle, o umění vůbec. Je to vzácný muž, jenž trpí jako Job, a slovíčka stesku od něho neuslyšíš. Oznamuji mu, jaká přišla zásilka. Mávl rukou a řekl: »Mnoho jsem o tomto bejlí slyšel a četl — ale ještě nikdy jsem nezatoužil po této duševní stravě.« Vytáhl jsem přece z kapsy dva, tři sešitky s bílou hlavou na černé půdě a lákavými, hrůzostrašnými nadpisy: »Tajemství staré věže« — »Tajemství rodinné hrobky« — »Krčma v lese« — »Šílený lékař«, předčítám pacientovi na ochutnanou, ale hrdina se na mne podíval tak prosebně, že jsem mlčky sešitky s dotěrnou deskou zastrčil do kapsy.

Ranění toužili, prahli po knize jako žíznivý po doušku. Chodil jsem od lože k loži a rozdával Cliftonky a Paulsonovky po dvou, třech sešitkách, a byl jsem do opravdy zvědav, jaký bude míti četba účinek. Kdybych napsal, co všechno člověk sní a vypije, není-li do čeho kousnout a je-li hlad a žízeň, nikdo by tomu neuvěřil. Nastala situace, že bylo nutno šátkem filtrovati tu nejhorší špínu a že se to pilo! Hladový čtenář popadne s povděkem tu nejhorší otravu.

Šel jsem se asi za půl hodiny podívat k pacientům. Bylo tam ticho jako v kostele. Všichni byli zabráni do četby tak, že nikdo nepozoroval mé přítomnosti a nikdo ode mne ničeho nežádal. Jenom můj přítel, technik, ležel na loži jako zoufalec a zíral beznadějně ke stropu, kde sledoval mátožné pohyby mouchy. Oslovil jsem toho a onoho a pozoroval jsem, že čtenáři není tentokráte moje pozornost nikterak příjemná. Hoši čtli celý den a pozdě do večera, sešitky si vyměňovali a přehazovali s lože na lože. Sešitků je spousta neuvěřitelná — řekl bys, že není možno takové množství zdolati. Ptám se raněných, jak se jim četba zamlouvá. »Je to napínavé — je to lehoučké — člověk při tom nemusí myslet — zaboří se do četby a na chvíli zapomene na svoje trampoty« — to byl asi tenor všech odpovědí čtenářů tohoto dobročinného nadělení. Z hovorů těch jsem poznal, že čtenáři dávají přednost »Cliftonkám« a že mají takřka nechuť k detektivce Adě Paulsonové, která prý hloupě kopíruje mistra Leona Cliftona. Ani mi nenapadlo, vysvětliti jim jejich omyl a pověděti jim, že je autorem táž osoba.

Mám sice strach, že mne pošlete s tímto referátem na horoucí skálu — ale věc má svou palčivou, ironickou pointu. Jsem také člověk z masa a krve a podlehám slabostem jako každý jiný smrtelník, třeba bych si na tom nemálo zakládal, že jsem jako čtenář býval nesmírně vybíravý a že jsem svou duši žádným takovým škvárem neposkvrnil. Jsou tu okamžiky, kdy člověk stojí hodinu dvě u okna a dlouhou chvíli neví, co by počal. Ležím v posteli a zahlédnu na stolku proskribované sešitky. Sáhnu po nich s jakousi štítivostí, vezmu sešitek do ruky, obracím jej na vše strany, pročítám titulky na poslední stránce a žasnu, v které hlavě se tohle všechno vylíhlo. Konečně se pustím do četby, a než jsem se nadál, přečetl jsem »Tajemství červené věže«. Bylo to strašlivě naivní, hloupé, řeknu přímo: pitomé — promiňte laskavě — ale spát se mi nechtělo a proto jsem četl dál, sešitek za sešitkem, až jsem jich popravil sedm! Stydím se za to z hloubi duše, ale je to pravda. Vstal jsem, abych se podíval po svých svěřencích. A ž n a t e c h n i k a s p a l i v š i c h n i. Posadím se k němu a tu jsem spáchal tu největší špatnost. Domlouval jsem tomu muži, jako čtenáři dosud panensky čistému, aby to zkusil s tou otravou, že mu to udělá třeba líp, než uspávací prášek. Položil jsem sešitky na pokrývku a vzdálil jsem se jako člověk, jenž provedl něco nekalého. Za půl hodiny jsem nakoukl, co dělá můj pacient, jenž si stěžoval, že zase celou noc oka nezamhouří. Čte, četl jako divý. Když jsem se přišel podívat k němu za hodinku, spal jako zabitý. Cliftonky ho zmohly, na dobro ho udolaly! Dobrodiní, jehož nelze v lazaretu podceňovati!

Konec této historie je velmi smutný. Oba jsme přečtli tu spoustu od a až do z, od prvního do posledního sešitku! Pili jsme zkrátka špínu šátkem filtrovanou. Proto vám tohle píši, abyste se nad námi smiloval a něco nám kloudného sehnal a poslal. Neručím ani za sebe ani za svého přítele — pošle-li nám někdo »Loupežníky v českých lesích«, — vrhneme se na ně jako hladoví vlci. Staré, tuze staré, dávno zapomenuté knihy jsme tu čtli, na které jsme dávno a dávno zapomněli. Jana Antoše, Antonína Koukla, Pavla Albiriho — jde z ruky do ruky a velice se líbí — Stankovského, Pflégra-Moravského — zaplať pánbůh za to — ba i výroční zprávy gymnasijní s odbornými články profesorů jsme sem dostali a pročtli i seznamy žáků od primy až do oktavy. I tam jsme objevili zrníčko, našli něco, co nás na chvíli upoutalo. Objevilo se tu mezi studenty jméno, jež později proniklo, a člověk měl radost i z takové nahodilosti.

Lidé pošlou, co doma mají. Sejdou se takovým způsobem prapodivné věci. Je to asi tak jako s dary do bazaru nebo do tomboly. Došlo množství románů z denních listů vystřihovaných — jsou mezi nimi zajímavé překlady — ale nezaletěla sem ještě ani jedna kniha, nad kterou

by člověk zajásal. Něco takového nám pošlete — hladovíme a žízníme všichni a v duchu Vás za Vaše dobrodiní obejmeme a zlíbáme . . .« — —

MUDr. . . . . la.

ZAPOMÍNANÍ. Když padly první poplašné rány, jimiž ohlášena evropská válka, bylo ihned jasno, že se otřese do základu život rodinný i veřejný, že nastanou pronikavé změny ve společenské organisaci, že utrpí hospodářsky všecky vrstvy obyvatelstva. Na tyto nezbytné důsledky, válku provázející, pamatovaly především vlády válčících států a vydaly mnohá nařízení, jimiž uveden život opět v pevné koleje. Je obvyklým zjevem, že za války uvázne obchod a průmysl — spojení jsou přerušena, finanční prostředky omezeny — jaký div, že uvázne i výroba. Dělnictvo je počtem nejčetnější, ale hospodářsky nejslabší třídou ve společnosti — nic přirozenějšího, než že se péče vlád i majetnějších tříd obrací nejprve k těmto malým lidem, kteří následky poruchy pociťují první a nejtíže. Zaopatření rodin záložníků, povolaných do zbraně, stalo se mocí zákona, o zásobování měst i o udržení cen potravin ve slušných mezích horlivě a s úspěchem starají se úřady, o zájmy ohroženého obchodu přičiňují se vlády mimořádnými prostředky, volání o zaopatření práce nezaměstnaným dochází ohlasu na všech stranách. Jen jedna vrstva společnosti lidské zůstala zapomenuta. Intelligence. A z intelligence opět právě ti, kteří v dobách míru těšili se — alespoň u nás — ne-li právě zvláštní štědrosti, tedy dojista větší pozorností než jiní dělníci na roli kulturní — umělci všech oborů. Válka má své železné zákony; žádá své oběti na krvi a statcích a podrobuje si všecek život. Rázem uvádí v činnost jisté společenské síly, soustřeďujíc všecku společenskou práci v jediné ohnisko, k jedinému cíli. Vše, co jest pro válku a její výsledek bez významu, pomíjí. Nepřítele nelze poraziti básní, obyvatelstvo nelze vyživiti obrazem nebo sochou! Umění stalo se zbytečným. Ale válka je mimořádný, pomíjející stav a také její diktat pomine. Lidstvo omládlé s novými silami obnoví boj na poli kulturním, jakmile uslyší zvuk polnice, kterým bude ohlášeno zastavení nepřátelství. A pak vrátí se k staré cti i bojovníci kulturní. Běží jen o to, aby nebylo na ně zapomínáno v době pro ně nejosudnější, aby jich síly byly zachovány pro příští zápasy. Není tomu dávno, co jsme četli v denních listech skromné zasláno, upozorňující na situaci spisovatelů, novinářů a umělců. Zasláno zapadlo téměř bez ohlasu. Člen správního výboru Nakladatelského družstva Máje, velkoobchodník pan Jaromír Prager ujal se v této věci iniciativy a přednesl ve schůzi výboru několik praktických, velmi významných návrhů, jimiž by se dalo umělcům pomoci. Navrhl především, aby byla otevřena za účasti uměleckých korporací válečná vánoční umělecká výstava, lépe řečeno tržnice, v níž by obecenstvo za peníz poměrně velmi laciný mohlo nakoupiti dobrých uměleckých děl a přispěti tak strádajícím umělcům způsobem naprosto čestným. Pan Jaromír Prager promyslil svůj návrh do podrobností. Vánoční tržnice nepřinesla by umělcům jen užitek z prodaných děl. Pan Jaromír Prager projektoval zároveň jakousi umělec hou loterii losem byla by každá vstupenka — která by beze vší pochyby přinesla zisk velmi podstatný, zejména, kdyby umělci zámožnější vynikajících jmen přispěli drobnými ukázkami svých prací, jichž by se dostalo obecenstvu ve formě výher. Stejně sympathický a dobře proveditelný je druhý návrh aby totiž všecka ochotnická divadla v určitý den, na př. 15. prosince, sehrála vhodnou původní hru žijícího autora. Byl by to pozoruhodný válečný cyklus divadelní, jehož čistého výnosu, rozhojněného podstatně tím, že by režie byla ochotou všech súčastněných činitelů stlačena na nulu, použilo by se určitým poměrem ve prospěch válečné pokladny, ve prospěch nezaměstnaných herců a strádajících spisovatelů a novinářů. Také stálá divadla mohla by přispěti obětavým spolupůsobením. Konečný návrh pak čelí ve prospěch Popelky nejubožší, ve prospěch české knihy. Pan navrhovatel si přeje, aby bylo obecenstvo vhodně a důrazně upozorněno, že není dosaženo pravého účele tím, dávají-li se raněným vojínům málo cenné publikace, z knihovny vyloučené a knihy antikvární. Pan navrhovatel vychází zajisté ze správného předpokladu, že nikdo nedává rád ze své knihovny kniku, již si zamiloval. Navrhuje tedy, aby obecenstvo místo knih, poskytovalo na zakoupení knih pro raněné raději peníze. Z toho by měli prospěch ranění, kterým by se dostalo knih bezpečně dobrých, znalci vybíraných, knihkupecký trh který by doznal alespoň malého oživení a konečně i fond ve prospěch umělců, z výtěžku všech těchto navrhovaných podniků založený, poněvadž by se dobodou s nakladateli a se zřetelem na šlechetný účel dojista podařilo knihy nakupovati s jistými výhodami. Všecky tyto výborné a nejrychlejšího provedení zasluhující návrhy páně Pragrovy sděleny byly Spolku českých spisovatelů-belletristů Máj, jemuž je v bedlivou úvahu doporučil předseda Máje, spisovatel pan František Herites.

Toto číslo vydáno dne 30. října 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIRIHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 45.

M. BENA:

JAN JUNEK Z KRUSIČAN.

PANU J. KUČEROVI V UH. BRODĚ PŘIPSÁNO.

Dobře jsi žil, pane Jene Junku z Krusičan, věru, dobře jsi žil! Hravě uměl jsi řešiti nejtěžší záhady života, lehce dovedl jsi vytlačiti sladké víno z cizích hroznů a napájeti se do syta z kalných koryt. Ničím byl ti nářek zmrzačených otců, úpění vdov a pláč sirotků.

Slabé jsi bil a šlapal, mocným tohoto světa kláněl se v prach — ó dobře uměl jsi žíti, pane Jene Junku z Krusičan!

Často slýchal jsi z nádherných svých komnat, za těžké doby persekuční pláč a nářek po městě, řádění surové soldatesky — měl jsi slovo, moc — mnohou slzu mohl jsi osušiti, mnoho zla odvrátiti — ale zdali jsi to kdy učinil?

Nikdy!

Pravda, stal jsi se primátorem, ale nikoli z vůle lidu, občanstva, nýbrž z vůle těch, kteří mu odezváněli hrany a kopali hroby, z vůle velmožného komisaře pana Jaberdovského ze Sudic a regenta panství pana Václava Bartoděje z Bartoděj — co bylo ti tedy po lidu? A když nad zdeptaným krajem Žerotínů a Kounicu zavzněla vítězná fanfára cizího jazyka, byl jsi ty, pane Jene, jedním z prvních, kteří opovrhli svojí mateřštinou, jako jazykem rabů. S chladnou, mramorovou pósou, jíž se u lebe všichni podivovali, uměl jsi, pane Junku šáliti lento svět! Počítals a přebíral své tvrdé a široké tolary a zlaté dukáty, chladnou rukou a nenasytným srdcem pročítal jsi své zápisy na statcích ožebračeného města a na odběžných domech a gruntech.

Pravda je, že již tvůj děd, chodivší ještě v zástěře — druhdy mělo ještě řemeslo zlaté dno — nakupil hezkou hromádku zlata. Ale talent se dědil v rodině vzrůstal a zušlechťoval se tak, že již tvůj otec vyvážil těžkým zlatem — patrně nevěda kam s ním — drahý přídomek »Krusičan.«

Ale s přídomkem vzrůstala nejen vaše pýcha, ale i vaše hrabivost a bezcitnost.

Ale nejvznešenějším výkvětem svého rodu byl jsi přece jen ty, pane Jene, velmistr pósy s jemným čenichem, jímž vycítoval jsi situaci napřed na celá desítiletí.

A když ustrnula celá městská rada královského města Uherského Brodu, mající vítati pana Jaberdovského, svého katana a hrobaře, tu povstal jsi ty, pane Jene a s tváří klidnou, pósou nezdolnou prohlásil jsi slavnostně, že bereš na sebe obtížnou a nemilou úlohu a že půjdeš sám.

Ó, věděl jsi ty dobře proč, pane Jene, devětkráte podšívaný lišáku s bystrým čenichem!

A nemýlil jsi se ve svých výpočtech, pane Jene! Hned tehdy zalíbil jsi se panu Jaberdovskému ze Sudic tou měrou, že vydal ti celé město v plen.

A ze všech, co kdy plenili král. město Uh. Brod žáden nehrabal s tak bezcitnou rozvahou, s tak raffinovaným sobectvím jako vlastní jeho syn a největší úpýr, Jan Junek z Krusičan!

On pomáhal zašantročili osady Korytnou a Březovou, půjčuje městu na dlouhou minci pomáhal mu z děště pod okap, hrabal odběžné domy, vykrádal sirotčí peníze a nasekal tolik dluhů, že ještě podnes má město pěknou vzpo-

minku na svého primátora pana Jana Junka z Krusičan.

O dobře jsi žil pane Jene Junku, výborně jsi žil — jen na jedno jsi zapomněl!

*

Jednou branou vyjížděl do města Uherského Brodu cís. komisař pan Jan Jakerzowský ze Sudic, provázen obratným panem Junkem, druhou vyjížděl ochuzený, zubožený a ustaraný pan Bohuslav Slavíkovec ze Slavkova. Týž, sotva se cosi městem prošeptlo o cís. komisaři, zastavil svůj dům panu Junkovi z Krusičan a prodav za babku, co se dalo, odešel, pod záminkou urovnání jakýchsi záležitostí na městský dvorec do Korutné. Tam zdržel se ale nevalně, pouze asi dva dni — věděl pan Bohuslav, hrdý kacíř a rebel, co jej očekává — a dav sedláky vyšpehovati tajné a neslřežené horské přechody, uchýlil se do Uher.

Ukrutně málo statků pozemských vezl sebou pan Bohuslav — lolik, co právě chytrý pan Junek dal — pak synka svého Václava a vzácné knihy, nejdražší to svoje klenoty, jako: Šeslidílnou českou Bibli, Historii Josefa Flavia, O věčném životě od Lukáše Tolia, Žallář a mnohé jiné vzácné knihy vezl sebou pan Bohuslav. — V zemanské vesnici Mikušovcích zakoupil pak malý svobodný statečeek a chodě celé dny po rozlehlé, ale chudě vypravené jizbici s rukama nazad založenýma, přemýšlel pan Bohuslav o běhu věcí pozemských a napomínal neustále svého synka Václava, sedícího za stolem u veliké knihy : Uč se synku!«

Rád byl by malý Václavík vyběhnul ven z pošeré jizbice na slunce a boží, krásný svět, rád byl by pochytal raků a ryb v poloce, pobíhal volně po poli a lese, ale starý pan Bohuslav bručel mrzutě své, jedno a loléž: »Uč se synku!« —

Jen to mělo být změnou a ulehčením ulrápenému chlapci, že ráno mu dával otec čísti Bibli a odpoledne Žallář. A pan Bohuslav ze Slavkova odměřoval při tom neustále délku světnice stejnoměrnými kroky, se sklopenou hlavou a do zadu založenýma rukama, v těžkých dumách a jen občas zabloudil svým zrakem nad postel, kde zavěšeny na stěně : zavěty jeho pancíř, dlouhý meč a karabina.

Tu rozlehla se krajem zpráva, že Švédové valí se valným lokem pod Torslensonem od Olomouce na jižní Moravu, že Anderson přilehl ke královskému městu Uh. Brodu, že Valaši se vzbouřili . . .

Tu vyjasnil pan Bohuslav zachmuřenou tvář, snal se stěny svoji přilbu, palaš a karabinu a vsednuv na bílého koně ujížděl s hlupou naverbovaných, bílých Slováků horami k rodnému městu.

*

Každodenně vystupoval opatrný primátor pan Jan Junek z Krusičan na městské hradby, aby spatřil četné a spořádané voje švédské. Zahalen v nádherný, červený, liščinou podšitý primátorský plášť patřil na zasněženou dáli, na — a spravedlnosti,« kde den co den projížděl se na bílém koni podivný jezdec; byl to muž spíš starší, ale dosud statný, oděn po starosvětsku, nikoli švédský bojovník a čítaje z velké knihy projížděl se zvolna po zasněžené trati.

Co jest to jen za podivného jezdce?« pomyslil si pan primátor, vida, že čtenář obrací koně k místu, kde stál na hradbách on sám, primátor Junek z Krusičan. A jezdec se blíží, již stojí pod hradbami, zrovna pod panem Junkem a pozvedaje knihu do výše volá mocným hlasem: — »Otevři nám brány, pane Jene, vydej město!« Ale primátor nepohnul ani víčkem, ani neodpověděl — — znalť pan Junek dobře cenu mlčení v choulostivých záležitostech!

A podivný jezdec opět vyzývá zvýšeným hlasem: »Primátore, Junku z Krusičan, vydej nám město, vrať nám domov! Ne pro zboží a statky pozemské navracujeme se, žádáme vpuštění, ale pro svoji vlast a pro víru otců!!«

Jakmile pan primátor Junek z Krusičan zaslechl slova »o pozemských statcích« — poznal pana Bohuslava a přiskočiv hbitě k nejbližší píšťale namířil a spustil.

Rána vyšla, pan Bohuslav zapotácel a zakolísal se v sedle, upustil Bibli a svalil se zády na hrup koně; rudá krev vyřinula se mu z prsou a

barvíc bílý trup koně splývala krápající na zasněženou pláň.

*

Těžce nemocen leží pan Jan Junek z Krusičan ve svém nádherném primátorském paláci, obklopen vším komfortem tehdejší doby: v truhlicích nabito zlata, skříně plny drahocenných oděvů, primátorské pláště z červeného míšenského sukna, vzácného šamlátu, kaftánky liščinou podšité, mantlíky s vlčinou, plno aksamitu, mezulánu — ve zbrojnici drahocenné zbraně; tulichy s umělou rukojetí, kordíky, rapíry a rejtarky tulišské práce. Ale pana Junka nic už netěší, protože je sám a sám.

Na prsou to dusí a pálí, hlava jako olovo a černé přízraky, vzpomínky mládí děsí za dne i noci. Den co den, noc jako noc — dlouhé noci zimní, on leží sám a sám na nádherné posteli s nebesy, propadlý neuprosné smrti.

Chvílemi ještě se sbírá, zachodí po komnatě, ale vždy sám a sám. — Občas stoupí žena, cizí, najatá; vstoupí tiše, plaše a ustrašeně, přináší potravu, poklidí, promluví málo a šeptem, jakoby se bála hrozného pana primátora se zamračenou tváří a tiše, po špičkách kráčejíc vychází ven. A pan Junek jest opět sám a sám. Čí budou ty truhlice plny zlata, čí dlužní zápisy jdoucí do tisíců, či tento palác, skvostná roucha a zbraně, když jest pan primátor sám a sám?

Nač budoval a kupoval jeho otec ten drahý přídomek »z Krusičan« stojící tolik těžkého zlata, když nyní jest pan Junek sám a sám?

Ale nač by mu bylo i toto zlato, vždyť jest sám a sám! A nemá opravdu nikoho?

Přesypací hodiny tichounce šumí, jedna, dvě, tři — jest večer, tma a té se pan Junek hrozně děsí.

Sám a sám — nikoho na celém světě!

Jen na koberci, na nádherném perském koberci leží ušlechtilá lovčí fena, olizující a laskající svá mláďata. Laská je vrčíc spokojeně, vždyť jest to její krev!

A kde má on svoji krev, pan primátor Junek z Krusičan? Dal popravíti chudého pastýře, že maje ženu, přiblížil se jiné a on pan Junek měl záletnic celý tucet.

A právě proto, že jich měl tolik, nemá nyní vlastní své krve. Ale vždyť na pana primátora nesahá právo, konšelé nesmějí jej pohnati před tribunál. A děsné obrazy jímají bolavou hlavu pana Junka.

Rozhlíží se ustrašeně po pustě komnatě, vidí všude příznaky a příšery. — Nic. Jen fena olizuje a laská svoji krev.

To zvíře žije a dýše pro své děti, má je rádo; jeho život je účelný, obětavý, pro svoji krev se stará, trpí a raduje. A koho má on, pan primátor Junek? Je sám a sám! A příšerné vzpomínky, černí ptáci buší mu křídly do zmučených spánků. Plačící žena vrhá se mu pod primátorský, čtyřspřežní povoz, se dvěma robátky v košilkách. — Nemohl cítiti toho skuhrání a poslal je do Jemnice. A žena, nezvyklá bídě a hanbě zemřela, aspoň bude mlčeti — jedno tajemství pochováno!

Jedno dítě zemřelo záhy po matce a tak pochováno druhé tajemství.

Teď by mohl míti pan primátor snad pokoj; kdyby jen těch tajemství nebylo tak prokletě mnoho.

Ale druhé dítě, zmetek zlý, hodil po něm při slavnostním průvodu tulichem — posud má pan Junek trhlinu v červeném primátorském plášti. Zmetek polapen a odevzdán popravčímu mistru a tak zapadlo do hrobu tajemství třetí. — Jen kdyby jich nebylo ještě tak mnoho!

A pan Junek povstal těžce s postele, prošel komnatou a unaven usedl u okna, patře na město. A napadl mu jiný obraz mládí, onen bláznivý stařec, táhnuvší s biblí do boje.

Pan Bohuslav Slavíkovec byl druhdy jeho starším spolužákem na bratrské škole, ale vždy stejný blázen, literák a čtenář.

Ale co vlastně obsahuje ta bible, zázračná kniha, k níž mnozí tak lnou, čerpajíce z ní zázračnou víru, sílu a útěchu? On se o to nikdy nestaral, vkládaje do ní jen své zápisy, ale ještě jeho děd rád vysedával u bible.

Přistoupil ke skříni a vyndal těžkou knihu s mosaznými sponami. Na deskách četl rodinné zápisy: »L. P. 1488. vyhnal Matyáš král Bratry z Moravy.«

»L. P. 1602. dal nám Pámbu syna Jana.«

Byly to rodinné zápisy děda a otce.

A pan Jan obrací, hledaje slova útěchy, ale nenachází ničeho. Tolika lidem ji dala, snad jemu ji neodepře? Ale nebylo ji lam pro jeho hříchy. A tak přehlíží pan Jan majetkové zápisy vložené ve svatou knihu.

1. Zápisy vedené o penízi božím.

Ale boží peníz cestoval do bezedných truhel primátorových a ve špitále jedli nemocní lidé vařené zeleniny.

Zlostně vyrval pan Junek obsáhlý foliant a roztrhav jej na kusy pohodil na stůl a obracel dále.

2. »Peníze verunkové«. — Pan Junek svírá křečovitě foliant, trhá jej v bezměrné zlosti a odhazuje na stůl.

3. Důklady*) městečka Nivnice. Ale město tlh. Brod mělo více katanů a jedním z největších byl pan primátor Junek.

A pan Junek zachvácen sílenym vztekem obrací listy, trhá a ničí jako posedlý, šlape a pohazuje po zemi, po stole, rve i listy bible, až se na stole nakupí spousta a hromada servaných a pocuchaných pergamenů.

A pan Junek vysílen těžkou prací, vyhlíží rozmrzele na město.

Co vidí?

Zřícenina vedle zříceniny, jeden odběžný dům vedle druhého a na každém z nich má pan Junek krvavý zápis. V podzemním sklepení se mihotá svělélko, tam modlí se ožebračená rodina, prosíc nebesa o chléb. — Za městem vyrůstají celé lesy trní a hloží na odběžných gruntech; tam šlékají lišky a zdivočilí psi, lační kořisti; v Nivnických úvozech číhá úkladník a loupežník na osamělé chodce, pod horami vyjí vlci. Nad Bájovcem prosvítá měsíc za hustými, sněhovými mraky; teď padá sníh, liše, lichounce, vločka za vločkou, pokrývaje černé ssuliny, krvácející rány města, bílým povlakem.

A sníh padá hustěji a hustěji . . .

Na náměstí vidí pak pan Junek přijíždět jezdce, zvolna, kopyta bílého koně brodí se a zabořují do čerstvého sněhu. — Jezdec drží vysoko nad hlavou jakous knihu a přijíždí blíže. Teď obrací koně před domem páně Junkovým, stane mu tváří v tvář a pan Junek vidí, že jezdec drží vysoko v ruce knihu Písma a z těžké rány na prsou řine se mu rudá krev až na bílého koně a na čerstvý bílý sníh.

Plamenné zraky krvácejícího jezdce zabodávají se ohnivými střelami do srdce páně Junkova, nemůže snésti toho pohledu, vrávorá — marně chytá se stolu a klesá s výkřikem: »Bohuslave!«

*

Druhého dne nalezen pan primátor Jan Junek z Krusičan mrtev na podlaze pod stolem, zasypán spoustami pergamenu — svých krvavých zápisů.

Ó, bídný, prabídný život jsi to žil, pane Jene Junku z Krusičan!

*) příspěvky na vydržování kata.

D. PANÝREK:

Z NAŠÍ OKTAVY.

1885.

VZPOMÍNKA NA KARLA KUČERU Z KRÁLOVÉHRADECKÉHO GYMNASIA.

U nás v rodině — otec býval za mladých let satyrickým básníkem (»Písně z hladu«)— literatura nebyla tak vzácným ptákem, jako v letech sedmdesátých bývala leckdes na venkově v kruzích intelligence, kde více jako dekorativní předmět vystupovaly ve skvostných vazbách lipských svazky básní, tři čtyry na stole v parádním pokoji, jako garnitura rodinného alba s hudebním automatem, oddrnkávajícím vytrvale při každé příležitosti, návštěvách tetiček atd. »Rakoczyho pochod« a »Modlitbu panny«. U nás byla v zadním pokoji slušná knihovna, sic více už jen knihy odborné, české a německé, ale přece také beletrie z dob otcova mládí, česká a německá, básně i prosa, Tyl a Pflegr Moravský, Neruda a Heyduk, knihy koupené i dárky literárních přátel otcových s věnováním, i celé ročníky, nevázané bohužel, starých »Lumírů« a »Světozorů«, »Květů« atd. Také dramatická literatura Mikovců, Kollárů a

jiných. A na střední škole té doby se ještě neříkalo studentům, že nemáme nic klouzného — naopak nejen autoři té doby uznaní, to jest v anthologiích a slovnících vedení, ale také spisovatelé tehdáž teprve po časopisech vystupující byli známi, třeba těsné poměry budgetu profesora středoškolského s 3 dětmi nedovolovaly vše kupovat, aspoň z knih vypůjčených (z čítáren a knihoven) nejen rodičům oběma (i matka moje byla horlivá čtenářka děl českých, německých a francouzských), ale i nám dětem.

Bylo proto událostí, když koncem prázdnin přinesl otec zprávu, zvášlě pro mne, gymnasistu zajímavou, že za prof. B. Millnera, vynikajícího historika, archeologa a numismatika, jenž odešel do Prahy, povolán na hradecké gymnasium Karel Kučera, z kteréhos moravského gymnasia, známý náš básník z »Lumíra« (Sládkova) a »Květů« (Čechových), které naše oktava odebírala kolportaží professorskou v exemplářů počtu tak velkém, jak veliký počet byl hlav naší třídy. Nějak mi sic tehdáž Karel Kučera pro poněkud proliklassickou volbu themat k básním, jež jsem četl, byl vzdálenější než Sval. Čech, Jaroslav Vrchlický a Adolf Heyduk. Dobře jsem nechápal, jak se může básník nadchnouti takovým Diem, jenž mi byl znám jako záletný manžel pod pantoflem z Homera a Cimrhanzlovy Mythologie a ještě lépe z »Orfea v podsvětí« od Offenbacha, kterého tehdáž operetní společnost Pokorného předvedla v hradecké areně silami své doby na kočující společnost znamenitě — ale čtu-li dnes na př. tu báseň Kučery — parnasisty, obdivuji mistrovství formy, nevšednosti dikce a silné upřímnosti myšlenky. Ale znal jsem jej jako básníka své doby z kruhu »Lumíra« a to postačilo jinochovi literaturu milujícímu, aby s posvátnou úctou hleděl na nového profesora, když jsem jej ještě dříve, nežli do třídy naší vstoupil, spatřil jednou před zahájením školního vyučování asi v polovici září na »Velkém náměstí« města našeho procházeti se s otcem mým a prof. Em. Miřiovským, jenž v těch letech přišel na hradecké paedagogium za profesora češtiny — ti pánové spolu často se stýkali, jakož vůbec literáti místní, jichž byla hubená hrstka, rádi pospolu se procházívali.

Zvěděl jsem také od otce, že prof. Kučera bude v naší oktavě přednášeti dějepis a těšili jsme se již jak budeme s rozkoší poslouchati plamenné jeho výklady o dějinách českých, rozohňující nás k nejživějšímu nadšení pro otčinu a nejdivočejší nenávisti k jejím nepřátelům, znále ostatně ty horké hlavy oktavánské, které nic nevědí o osnovách a předpisech, jimiž musí se učitel středoškolský říditi, aby probral látku dle normální střízlivé knihy »Dějiny Rakouska«, jež v prvním semestru 8. třídy gymnasia bývala zavedena.

Třeba vyznati, že první hodina přednášky prof. Kučery notně nás shladila. Klidný přednes věcí sice bezvadně slavených, ale šedivě střízlivých, suchých jako ve školní knize, solva více, solva méně, k tomu hlas poněkud drsný muže jinak tehdáž krásného, výrazných očí za skřipcem s černou ovrubou živě hledících do pokojného ticha oktavy, nás právě nenadchnul. Profesor přednášel celou hodinu, týmž stále tonem, — žádný oheň, žádné blesky, žádné divadlo ani posa, která mládeži často zastře chabou věc okázalostí zevní. A stejně druhá hodina i třetí a další. Profesor stále celé hodiny přednášel až probral určité období dějin, načež zkoušel, žádaje od žáků, aby věděli vše, co vykládal.

Zklamání, obecné zklamání . . .Mne však neodvrátilo od pozorného naslouchání výkladům profesorovým. Sem tam postřehl jsem situaci od knihy odchýlnou. Všímal jsem si všeho — známo, že žáci jsou přísní kritikové — později určité stanovisko vyjádřené rázovitě a pevně, zajímavý názor, který známou věc představil v typickém světle a formou, která šla nějak snadno do hlavy, a v paměti se udržela.Dějepis je předmět, který té doby méně kulturu, více války, a jich chronologii, letopočty, životopisy panovníků, roky narození a smrti předváděl a mnoho žádal od paměti — kdo neměl dar pamatovati cifry, vždy v dějepise pokulhával.Ale z přednášek Kučerových jaksi dobře »snadno a rychle«, děje věků do paměti vcházely a zde se uchycovaly trvale, aniž jsme si byli vědomi, proč a jak.

Semestr minul, také jsem byl vyvolán několikráte a na vysvědčení odnesl si chvalitebnou —

to znamenalo, jako průměrná moje známka posledních let studijních byla chvalitebná, že nebudu z dějepisu skládati maturitu.

Letní semestr těch dob býval na gymnasiu naplňován opakováním k maturitě, při němž zkoušeni hlavně ti, kdož majíce za průměrnou známku dobrou neb dostatečnou, neměli ani naděje ani nároků na slevení zkoušky maturitní z dotyčného předmětu. My premianti spoléhali na to, neboť i z předmětů, ze kterých bylo třeba při maturitní zkoušce osvědčovati, bylo dost a dost, aby nám nejkrásnější jarní a letní měsíce před maturitou s veškerou jich rozkoší mládí, estetikou přírody, požitky koupání, výletů atd. na dobro otrávily. Ale pan profesor Kučera byl jiného mínění — kdo budou skládati maturitu, nalouskají se toho ještě dost a dost — ať se aspoň učí, čemu ještě mohou se na střední škole naučiti, ti, kdož při maturitě nebudou se mi zodpovídati z let dějepisu věnovaných nebo nevěnovaných. Proto si sem tam vylovil některého z lepších žáků a zkoumal nejukrytější zbytky vědomostí dávno klesłých pod práh vědomí, jak jsme dle Durdíkovy psychologie tehdáž říkali. A to uměl K. Kučera znamenitě — hned se dopátral, že na př. Lesliovy zásluhy o římskou spravedlnost nějak kuse se zakořenily v mojí paměti (opakovaly se všechny 3 věky, starověk, středověk i novověk) — pochopitelno, když starověku učili jsme se v kvintě, před 4 těměř lety. Ale pan profesor nepokládal mezery ty za pochopitelné — zřejmě prohlásil, že s těmito vědomostmi u studenta, jenž maturitu skládat nebude, není spokojen, že by musil smazati mi známku z dějepisu, čímž by průměrná známka o stupeň klesla, a mezi předměty, z nichž bude mi skládati maturitu, přibyla by historie. Nikdo neví, kdo nestudoval, jak protivnou stává se nauka, když se jí m u s í m e učiti pro některý nezdar . . . Ale na plovárně bylo tak příjemně v červnu r. 1885 a latina, řečtina, mathematika a čeština jsou také veliké předměty — vstávali jsme časně a chodili pozdě spát s přítelem Jaroslavem Ochnem, abychom zopakovali všecku látku. Osud tomu chtěl, že při nejbližší příležitosti prof. Kučera zase mne usvědčil z nějakých nedostatků — tentokráte byl méně přívětivý, pokud středoškolský student lepších známek snad nějakou přívětivost od svých profesorů směl očekávati — hrozila vážně ze zachmuřené tváře a drsných slov horší známka z dějepisu. Bylo třeba jíti do prosíka — pan profesor se udobřil, a slíbil ještě jednou mne vyvolati z celého starověku a — nezbylo nežli všecko ostatní učení nechat běžet a louskat starověk . . .

Za týden po posledním neúspěchu měm v klassické historii mělo dojíti opět k hodině dějepisu, kde jsem měl opraviti silně pošramocenou reputaci u prof. Kučery. Studoval jsem pilně, ale velikou látku za týden nebylo možno zmoci — se strachem pozoroval jsem, jak rychle ubývá dnů zbývajících do osudné středy a jak pomalu přibývá mi v hlavě vědomostí. Znalec ví, jak pustou se zdá onen okrsek mozku, jenž přechovává naučené představy, p ř e d zkouškou a jak p o zkoušce všecko dobře umíme.

V úterý večer bylo už nitro naplněno resignací, sesílené jen tím vědomím, že co bylo lze osvojiti si v hodině dvanácté, osvojil jsem si. Ještě jsem si sliboval, že ráno vstanu o 3. hodině, abych ještě do osmé, kdy půjdu do školy, něco »vzal«.

Mezitím co mechanicky opakuji, skoro už tak jako nešťastný poznaňský student z truchlivé Sienkiewiczovy povídky, přichází otec, který se do mých školních zdarů a nezdarů nikdy nevměšoval, jsa s nimi v celku spokojen, a nehnal hudíž, jaký osud mne čeká. Viděl jen, že dřu o překot.

»Nech toho už,« pravil, »je už pozdě! Ostatně od zítřka až do pondělka nemáte vyučování. V pondělí začne maturita a ředitel váš mi pravil, že dle příkladu pražského, o němž nám vypravoval zemský inspektor dr. F., jehož syn také letos skládá maturitu, dá oktavě těch několik dnů do maturity prázdno, aby se mohla připravit. V Praze mají prý maturanti bez toho už týden prázdno.«

Něco ve mně radostně vykřiklo.

»A je to jisté?«

»Naprosto, když to váš ředitel před inspektorem prohlásil.«

Šel jsem spát.

A druhého dne z rána šel jsem už o půl osmé do školy, jednak abych nabyl naprosté jistoty —

ještě jsem nevěřil, jednak abych byl první, jenž zvěstuje kollegům radostnou zprávu — ještě dříve, nežli ředitel přijde do školy, aby žáky propustil. Jisto je však, že jsem o 3. hodině ranní — nevstával.

Ředitel vskutku přišel před vyučováním do oktavy a propustil nás domů s důtklivým, jak uměl, napomenutím, aby zakryl své dobré srdce, bychom se učili.

Vycházeje z ústavu potkal jsem dra. Kučeru.

Nevěděl asi ničeho. Myslím, že jsem naň pohledl trochu vítězoslavně, pokud mi obava, aby mi přece jen nenaložil průměrné známky, dovolovala.

Později ještě jednou jsme se potkali před maturitou. Podíval se na mne nějak dobrácky a skoro bych soudil, že v tom pohledu prošlehl úsměv lehýnký. Myslil si asi: »Hošíčku, prolo že je tvůj tatík také profesor a můj kollega, nesmíš se domnívati, že tě nesmím trochu k učení přidržeti!«

Ale já si nic takového nemyslil — jen mi tanulo na mysli ve směsici respektu, němé prosby za shovívavost a obavy, aby snad přece jen . . . omluva tichá, že v tom návalu studia k tolika předmětům, které třeba uměti na výbornou, učil se předmětu, ze které zkoušky nebude třeba skládati, bylo by přece jen zbytečné.

Profesor Kučera dal mi přece jen průměrnou známku chvalitebnou.

Přeletěla leta přes hlavy naše, profesorovu i moji. Také jsem trochu učitelem a také zkouším — mám víc strachu, aby studenti uměli, než oni. Prof. Kučera snad cítil tehdáž stejně, a dle toho svým způsobem jednal. Aspoň při maturitě počínal si tak, že ani jeden student u něho nepropadl. Byl nezvykle vlídný, mírný a kladl otázky tak, že otázka téměř odpověď přinášela, pomáhal, seč byl. Zkrátka jeden z těch dobrých profesorů staré doby, které přítel dr. Guth, sám profesor, tak srdečně v »Dceři profesorově«, »Na podzim v ořeší« a »Ještě stezka nezarostla«, umí líčiti.

Přeletěla leta, přeletěla desetiletí.

Onehdy potkávám svého bývalého učitele zas jednou na Král. Vinohradech, poněkud již shrbeného, jaksi zamyšleného, ani tak stářím, jako vážností života . . . Zastaví se a rozprávíme. Také o studentech.

»Ach — to jste byli tam v Hradci jiní studenti, nežli zde v Praze — prof. Kučera skončil svoji učitelskou dráhu v Praze — pilnější, vytrvalejší, vážnější, opravdovější, zkrátka, lepší materiál.«

Ani jsem si netroufal zkusiti, pamatuje-li se na moje předmaturitní nezdary. Sotva je v paměti podržel z těch tisíců studentů. Vždyť naše oktava nebyla právě z nejlepších třídy — teď slyším, že mohla za vzor sloužiti pražským studentům, na které jsme venku hleděli skoro s úctou, když tu mají tolik příležitostí v museích, knihovnách, výstavách atd. se vzdělávati dál, mimo obzor školních knih . . .

Byl to — nyní vidím — dobrý učitel, zdánlivě nepřístupný, chladný, nekamarádský, ale uvnitř dobrosrdečný, upřímný a spravedlivý.

A takovému patří moje milá, vděčná vzpomínka k šedesátiletí a přání dlouhého ještě zdraví.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Maryně se zjevilo divadlo, které v ní zatajilo takřka dech. Stanula na prahu klenuté, jako shrbené jizby, ve které byla klec na kleci. Přede dveřmi stálo vedle sebe několik akvarií, působících svou svěží zelení nesmírně lahodný dojem. Maryna myslela v první chvíli, že vstoupila do nějakého obchodu s ptactvem a jiného druhu havětí. Seskupení klecí bylo skutečně úžasné. Byly tu klece ohromné jako bedny a mezi nimi klícky jako dětské hračičky. Některé visely na zdi, jiné byly přivázány za motouzy. Měly všechny možné tvary a formy. Byla tu klec, jež vypadala jako vesnický kostelík, jiná zase připomínala my-

slivnu nebo hájovnu. Jedna byla celičká z březové kůry a činila dojem velice útulný.

Najednou v klecích se pohnulo všechno a ozvalo. To bylo všelijakých divných tvorečků. Opeřenečkové byli očividně nemile vyrušeni ze svého klidu cizí, vetřeleckou návštěvou. V tom se Maryně zdálo, že se jí něco divného kmitlo na podlaze, zrovna u sukní. Podívá se na podlahu a ječivě vykřikla — asi půl tuctu bílých myšek s červenýma očkama zahemžilo se jí pod nohama. Zatřásla uděšeně sukněmi — bělounké potvůrky se utekly, rozběhly se do kouta, srazily se ve skupinu a dívaly se naivnince na ni. Z jednoho leknutí dostala se do druhého, daleko horšího. Kde se vzal, tu se vzal před ní ježek, rozhrnující svoje ostnáky prapodivně vlnivým způsobem.

Teď nevěděla, co počít. Zluhla na dobro leknutím a nejšlitivějšími pocity. Kam se podívala, všude se objevovaly myšky. Bylo jich tu všude jako mravenců. Najednou ozvalo se hvizdnutí. Myšky rázem zmizely a i ježek odšoural se někam do tmavého kouta. Maryna ohlédla se za sebe. Nepovšimla si, že dvéře se za ní zavřely samy. Ve zmatku nemohla nalézti ani kliky ani nějakého jiného znamení, jež by jí ukázalo východ.

V tom se objevil před ní člověk, jenž vyrostl jako z pohádky. Teď už na dobro nevěděla, bdí-li nebo sní. To byl prapodivný, úžasně vypadající tvor. Schoulila se celá do klubíčka a dívala se na to zjevení jako omámená. To přece není, to nemůže býti lidský tvor. Co se to s ní jenom děje? Sáhla si oběma rukama na čelo, protřela oči — nic platno, zjevení tu je do opravdy, stojí před ní a dívá se na ní. Trochu se vzpamatovala, probrala se z prvního leknutí, a smysly její byly tak oosvěženy, že mohla jasně a zřetelně vnímati, co vidí. Nebylo ovšem už o tom nejmenší pochybnosti, že se před ní nějakým způsobem vynořil člověk. Jakživa ještě takového tvora neviděla. Zapomněla na pláky, na akvaria, na myšičky s korálovými očkama i na ježka, a dívala se na toho pídimužička, jenž v žádné pohádce, kolik jich znala, neměl svého blížence.

Podivný ten človíček nebyl větší dvanáctiletého chlapce. Na hlavě měl zelenou kukli jako vodník, nad očima zelené stínítko a pod ním měl drobný, pravidelný, ale zarostlý obličej králkými, tvrdými pichláky. Něco z toho ježka měl ten trpaslík ve své tysiognomii. Všechno na něm bylo nepravidelné, komicky dlouhé a neohrabané. Bříško měl jako brouk, nohy jako komár, ruce jako lopaty. A ke všemu tomu měl chudinka ohromný, jako homolka špičatý hrb.

»Prosím vás, pane,« promluvila Maryna, aby svojí stísněnosti nějak ulevila . . . »hledám marně tatínka — a teď jsem se octla tady a přiznávám se, že je mi už z toho všeho úzko.«

»I nebojte se mne, slečinko,« promluvil neznámý ku podivu příjemným, skoro měkkým hlasem — »nikdo vám vlásku na hlavě nezkřiví — ani já, ani moje zvířátka. Podívám se ihned po panu otci — daleko nebude . . . nemívá ve zvyku, aby někam zbytečně odcházel.«

»Nikdo tam není — všude je prázdno — marně jsem čekala, že se někdo objeví, a tak jsem se dostala až sem« — vysvětlovala Maryna.

»Nezbývá vám tedy, slečinko, než počkat,« řekl človíček tak milounce a srdečně, že byla Maryna jeho řečí velice příjemně překvapena. Hrbáček přisunul staré, vysoké křeslo a pobídl Marynu velice dvorně, aby se posadila.

»Lituji velice,« promluvil skoro rozpačitým tónem hrbáček, »že jste se tolik polekala, když jste sem vstoupila. Všechno, co tu kolem mne a se mnou žije a živoří, je úplně neškodné a odkázáno na milosrdenství lidské. Vidím, že jste vším tím, co tu vidíte, nesmírně překvapena. To je moje království, jediná radost, jediné štěstí. Prosím také, abyste se mne nikterak nelekala — mám ovšem nevzhledný zevnějšek, ale moje zvířata, kdyby mohla promluvit, by mně jistě dala to nejlepší vysvědčení.

»Už jsem trochu zvykla,« řekla Maryna zcela upřímně — »v první chvíli jsem provedla tu hloupost, že jsem se vyděsila. Je to hloupé, je to k smíchu — hrozně jsem se utekla těch bílých tvorečků. A tohle všechno živíte a opatrujete?«

»Nemám nikoho na světě,« řekl hrbáček s jemným úsměvem, v němž bylo něco hořkosti, »k lidem jsem ztratil důvěru, a proto jsem se přichý-

lil k té němé tváři. Kdybych hvízdnul, podivila byste se, jak by ta drobolina ke mně běžela . . .«

»Prosím vás, udělejte mně tu radost, a hvizdněte,« zažadonila Maryna.

Hrbáček se skoro samolibě usmál. Maryna zavadila mimoděk, z pouhé zvědavosti a pro ukrácení dlouhé chvíle, o nejslabší jeho stránku. Ozvalo se králké ostré hvizdnutí. V malé chvílce, takřka v několika vteřinách, sbíhaly se k hrbáčkovi myšky ze všech konců a ze všech koutů. Byla jich dobře kopa. To byla podívaná, nad kterou si musela Maryna ulevit radostným zatleskáním. Myšičky lezly mužíčkovi po nohách jako po žebříčku a s obdivuhodnou mrštností vyšplhaly se mu na rameno. A jak se k němu tulily a lísaly! Učinily kolem krku hotový věnec. Přibatolili se i dva ježci, kteří měli ve svých pohybech něco neskonale, nevýslovně směšného.

Následovalo králké hvizdnutí — a za minutku ani jediného zvířátka nebylo k spatření.

»Ale to je roztomilé,« libovala si Maryna . . . »a těch rybiček, co tu máte, a těch krásných vodních rostlin! A to vám dá pořádnou práci, na všechno myslet a pamatovat, aby vám to nezahynulo.«

»V tom právě, slečno, spočívá ta radost, to štěstí,« odpověděl hrbáček spokojeným hlasem. »Každé to zvířátko je jako dítě — každé vyžaduje určité péče, která se nesmí zanedbat. Pravda, jsem jejich otrokem — není možno jediného dne vynechat — ale zvykl jsem té drobotině tak, že bych snad skleskem zahynul, kdybych se měl od ní odloučiti. Jsem tu s tou svou družinou za vělrem, jsem tu dobře uschován, a takřka nikdo o mně neví. Velcí páni sem nepřijdou — a ti malí mne považují za abnormálního člověka. Tohle přece nemůže provádět člověk se zdravým rozumem, že ano? I ta moje figurka koná mi pravé dobrodiní. Prosím vás, kdo by měl to svědomí, zašlápnout takového ubohého, malomocného červíčka? Všichni se přikrčujeme, nevystrkujeme hlavu nad mez — svět nás milosrdně nebo shovívavě, nebo s opovržením — raději volili, co vám líbo, ale pravda to bude — přezírá, a to je naše spása, to nás drží nad vodou. — —

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Aniž by si toho byla vědoma, začínala nyní býti roztržitá a Kozák, jenž si přece nebyl jist, že je jím znepokojena, pociťoval velikou úzkost. Podezříval ji, že snad se něco o něm dověděla a že neví, jak se má rozhodnouti. Zvýšil svou činnost i pozornost a stal se málomluvný.

Bylo na počátku jara, když paní Eichingerová slavila své narozeniny. Podle starého zvyku uspořádalo úřednictvo slavnost, při jejímž zakončení býval v zámku odbýván domácí ples, k němuž byly pozvány ženy a dcery panských úředníků a několik málo předních osobností z okolí. Obvyklý proslov držel rada Ulner a po něm letos také Kozák, jenž vzletnými slovy velebil majitelku jako zářivý vzor půvabu, šlechetnosti a dobroty.

»My všichni jsme ochotni všechny své síly obětovati bytostí tak vzácné,« pravil ke konci, »a slibují-li vojáci položiti své životy za svého panovníka, i své životy rádi obětujeme pro blaho své milostivé velitelky.«

Nepokoj zvířil její duši, když ho viděla zaníceného a vzrušeně mu stiskla ruku.

»Děkuji vám za krásná slova, jež mě dojala. I já jsem ochotna vám i ostatním pánům dáti kdykoliv důkaz svého přátelství.«

Stisk její ruky naplnil Kozáka jásotem. Už rozuměl planoucímu jejímu pohledu a kdyby býval byl s ní sám, byl by ji jistě strhl do náruče a donutil, aby své rozhodnutí urychlila. Teď prozatím mu dostačilo vědomí, že splnění jeho snů se blíží a opojen vyhlídkou cítil, jak se všechny jeho nervy napjaly a jak s mnohem větší odvahou bude moci jíti za svým cílem.

Ke slavnostní hostině dostavila se Kristina po prvé ve svém vdovství ve světlé toaletě, která jí výborně slušela. Jakoby omládla a zrůžověla

sedčla sličná a půvabná v čele stolu a úsměv neopouštěl její rty. Sama cítila, že slaré slíny zapudila a že jde vstříc ke světlu a k životu. Veliké tajemství lidské duše zvědalo se v jejím srdci a horoucí touha po radostech zachvátila její nitro. Nemohla odolati, aby několikrále nevyslala významný pohled ke Kozákovi, jenž ji sledoval ohnivým zrakem, do nějž vkládal všechnu svou touhu.

Nálada hostí vzhledem k radostné náladě domácí paní byla výborná a když po skončené hostině zavzněly z tanečního sálu zvuky hudby, všichni nedočkavě se zvedli. Sekretář přiblížil se k domácí paní a prosil o tanec. Trochu zaváhala, jakby naposledy sbírala odvahu a chystala se k odporu.

»Netančila jsem již mnoho roků,« povídala rozpačitě, »nebývala jsem nikdy náruživou tanečnicí a najdete dojista zde mladší než jsem já.«

»Milostivá paní, neznám půvabnějšího zjevu nad svou milostivou veliteľku. Každá krása potřebuje dobu svého rozkvětu, kdy teprve přináší kouzlo a opojení. Byl bych nevýslovně šťastlen, kdybyste mi ráčila dopřáti aspoň okamžiku tance.«

»Budiž, ale upozorňuji vás, že dlouho tančiti nebudu.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Z KRONIKY VÁLEČNÉHO ROKU. Je pravda, dolehlo na říši, dolehlo na národy velké neštěstí, nesmírná bolest, veliká starost - každý sténá, úpí, naříká a lomí beznadějně rukama. Domníval jsem se jistě vším právem, že tato beznadějnost a malomoc zkrušila stejnou měrou celou Evropu. Náhoda tomu chtěla, že jsem se dostal do Drážďan vehiklem, jenž má sice tu osudnou možnost, že člověk srazí někde vaz, ale naproti tomu tu ohromnou přednost a nevyrovnatelnou výhodu, že posiluje, ne-li uzdravuje nervy. Člověk předně zapomene na všechny trampoty, vlastní i cizí, uhání s větrem o závod novým, neznámým krajem, vidí pořád něco nového a krásně a hravě zapomíná na vše, co znepokojuje a souží. Asi hodinku cesty před Děčínem řekl si vehikl dost — a my se octli na silnici před kovárnou. Kovář, Němec ovšem jako poleno, figura ze Svatopluka Čecha jako vyňatá, přišel se na nás podívat. Labužnicky si pokuřoval ze šemničky a podle všeho nemálo si zakládal na nové, kožené zástěře, která mu výborně slušela. Zatím co chauffeur úsilovně pracoval na reparatuře, bavili jsme se s mistrem kovářem. Hladil si samolibě svoje krásné vousy, jimiž z našinců se může pochlubiti jenom notář p. doktor Štolba, a na naši otázku, co soudí o vojně, povídá svým lapidárním, dost těžko srozumitelným dialektem: »Co platno o tom uvažovat — to musí přejít, to musí se vyburácet jako bouřka. Lidem se na světě tuze dobře dařilo — a to je vždycky chyba! Bylo jich jako much, jeden druhému bral sousto od úst — nebylo to zkrátka už snesitelné! Říkával jsem vždycky — buď přijde mor nebo válka — nějaká pohroma přijde dozajista. Prali jsme se mezi sebou jako šelmy — člověk nemohl už vzíti noviny do ruky. Lidstvo zbujnělo, a proto přišla tahle pohroma. Zrovna tak, jako chodila na židy, jak vypravuje bible. Mám čtyři děti — holka vede domácnost, tři syny jsem poslal císaři pánu. Doma jim nic nevonělo — teď je vůbec s dětmi kříž — ale dnes mluví jináč. Kdyby prý mohli, domů by se rozběhli a prach s kovadliny by slízali.« To všechno mluvil ten muž tak klidně, jako by si na tom zakládal, že ho nic nedovede vyrušit z rovnováhy. Pozoroval jsem, že ho vesničané, chodící kolem ve sváteční úborech, velmi srdečně, ba skoro uctivě pozdravovali. Takový nějaký venkovský kovář-filosof, jenž je přesvědčen, že ani jeho dekorativní figura ani konečně to jeho řemeslo nepřipouští, aby myslel a mluvil jinak.

V Drážďanech jsme se nezdrželi ani hodinku. Na tak zvaném »Altmarku«, kde bývá z pravidla vojenský koncert o polednách, byla hlava na hlavě. Zajímavá podívaná byla na hudebníky. Místo vojáků vyhrávali civilisté, většinou staří, šediví pánové. Všichni byli bezvadně oblečeni, a hudba jen hřímala, že byla do opravdy radost, poslouchat říznou, krev zrovna rozplamenňující hudbu. Bavil mne ovšem především pohled na publikum. Milí sousedé z hlavního města Saského království bavili se tak bezstarostně a nenuceně, jakoby vůbec ani válka nebyla! A té parády všude, toho přepychu zejména v dámských toiletách!

Neříkám, že bychom si měli uspořádat koncerty na Václavském náměstí. Ale myslím, že není třeba, abychom všichni a všude složili zoufale ruce v klín. Poláci, kteří hledali a našli v Praze bezpečný útulek před nepřítelem, jsou vytrženi jako strom z rodné půdy — a sledujte,

jaký ruch, jaký život je mezi nimi! Pořád jsou pohromadě, svolávají se ke schůzím, jsou spolu ustavičně ve vzájemném styku. U nás je strašlivé dusno, hrozné mrtvo. Nikdo se o nic nestará, nikdo nic nedělá — ani jednotlivci, ani korporace. Poslanci odstěhovali se z Vídně, zapadli, o Prahu ani nezavadí, a ti, co sem přijdou, jakoby si ani na světlo boží netroufali. Jindy jich bývalo v kavárnách vždycky několik — teď nemáme ani tohoto vzácného potěšení. Spí spánkem spravedlivých Národní rada — podřimují všechny spolky a korporace — odnikud nepřijde sebe menší známka nějakého počinu. Spisovatelé, umělci — jakoby vůbec neexistovali. Před válkou — to bylo nějakých projevů, schůzí, to bylo temperamentních řečí a ohnivých článků. O co se jedná? Trochu se narovnat, trochu se nazvednout, aby na konec všeobecná depresse nás nezadusila. Každý po tom touží, všichni hledáme nějaké takové osvěžení a vzpružení — ale všichni jsme jako zařezaní, jakoby neměla vůbec nastati doba, kdy všechno přejde, musí přijíti do svých pravidelných kolejí. Je to dost smutné, že se nedovedeme odpoutati od neplodného povídání o jednom a témž předmětu — což je tím podivnější, poněvadž to, co ví jeden, vědí současně všichni lidé — a víc se nikdo nedoví a dovědět nemůže. Pravda, míra neštěstí je vrchovatá — ale bude ještě větší a osudnější, nebudeme-li se ze všech sil a do posledního dechu brániti všeobecné depressi, jež na nás padne jako dusná a hustá mlha, ze které není na žádnou stranu výhledu!—

REPRISY PŮVODNÍCH HER NA NÁRODNÍM DIVADLE. Svobodova hra »Směry života« je oblíbeným zkušebním kamínkem. V kuse je řada výborných figurek, a každou chvilku se někdo nový v některé z nich objeví. Stařičkou selku vybrala si paní Terezie Brzková od Plzeňského divadla, aby v ní ukázala, kolik je v ní způsobilosti, aby zaujala obor, uprázdněný jednak úmrtím paní Marie Ryšavé, jednak odchodem paní Ludmily Danzerové na konservatoř hudby. Teď teprve vidíme a palčivě cítíme, jak nám všude schází paní Danzerová, jež měla ten vzácný dar, roli k srdci přitulit. Jak to bude vypadat s Hilbertovou »Vinou« bez ní, jak se obejdeme bez ní v Ibsenových kusech, zkrátka všude tam, kde paní Danzerová byla výborná a nenahraditelná. Paní Marie Hübnerová může, bohužel, v jednom kuse hráti jenom jednu roli — a proto myslím po zkušenostech ve »Směrech života« i v Jiráskově »Lucerně«, aby paní Terezii Brzkové nebylo dáváno, co jí plně nesvědčí, a aby se na Národním divadle uplatnila v oboru, jenž jí zjednal v Plzni chvalnou a plně zaslouženou pověst. —

Jiráskova Lucerna« měla nedávno svou sedmdesátou reprisu. Jirásek jako romanopisec je zvyklý na několikerá vydání — jako dramatikovi daří se mu nejlíp s »Lucernou«, která si vyšlapala do srdcí našeho publika pěšinku. Je to opravdu svérázný a při tom rozkošný kousek, který si člověk s chutí poslechne. Hra má svůj ráz, svou, abych tak řekl, Jiráskovskou originálnost, je při tom vřelá, má i humor a poutá od prvního oddílu do posledního. Řekl bych, že je v ní prostota Babičky Boženy Němcové — zdá se ti, že je všechno tak jednoduché — a to je právě to její kouzlo a to je to pravé umění. Člověk si také za dávných a dávných dob myslíval, že Romeo a Julie nebo Othello jsou ty nejjednušší kusy divadelní na světě — jenom sednout a napsat něco takového. To si už řekli ne tisícové, ale miliony — ale nikdo ještě nic takového nesvedl. Proto právě se líbí a už asi vždycky líbiti bude Jiráskova »Lucerna«. Hra by zasluhovala, aby ji pánové Schmoranz a Kvapil, kteří ji společnou rukou uvedli na scénu, pořádně vycídili a tu a tam nějaké nové sklíčko zasadili. Hráno bylo výborně a zejména znamenitě si vedla paní Hübnerová ve své vojně s hastrmanem, kterého pan Čepela provedl s humorem velice působivým. Pan Hurt jako druhý vodník sytě akcentoval převahu nad svým nezkušeným kamarádem. Paní Rydlová v pěkné a delikátní zdrženlivosti uvádí kněžnu, libující si v romantických avanturách, pan Matějovský mužně a sebevědomě hlaholí protesty prostého mlynáře, jenž je sloupem Jiráskovy hry a zároveň nositelem rozkošné idee této dramatické činoherní favoritky. —r.

KAREL ŠÍPEK O EMANUELI BOZDĚCHOVI. Jméno Šípkovo objevuje se zase v literatuře a to tak plně a rázovitě, že možno vyvozovati z toho nejradostnější dedukce. Nedávno uveřejnil Karel Šípek v »Národních Listech« svěže psanou vzpomínku na ředitele »Učiteláku» Lepaře. »Světová knihovna« zařadila do svazků svých novelky Emanuela Bozděcha, k nimž literárně vzpomínkovou stať napsal Karel Šípek (Peška.) Divadelní a literární pamětník rázu Šípkova podává vždycky zárnku, že se dovíme něco nového a zajímavého.

»V uznání« — píše Karel Šípek — »jímž provázela kritika Bozděchovy divadelní práce, ozvala se občas výtka, že inspirace autorova i technika připínají se k osvědčeným cizokrajným vzorům. V první řadě jmenován ovšem Scribe, ale i němečtí současníci Brachvogel, Laube, Gutzkov. Pečlivým, myslivým, vynalézavým konstrukterem stal se Bozděch v jejich škole, ale nad ně všechny předčil jako básník ryzího, vroucího citu, životní povahokresby, ušlechtilé dikce. Touto strán-

kou zvítězí vždycky i na současném jevišti, kdežto v konstrukci mnohé kolečko zrezivělo, mnohá duchaplná strojenost splaskla, a to jej nynějšímu diváku i čtenáři odcizuje. O to bližší jsou nám novelky, jejichž sujety váženy jsou nikoliv z historie, nýbrž z přítomnosti. Je v nich život, viděný očima mladého vychovatele, jenž na pouti za chlebem octl se v ovzduší šlechtickém na panských sídlech českého venkova. Odnesl si odtud vzpomínkový herbář a z reminiscencí vyvážil žeň sice malou, nikoli však chudou. V jeho novelkách proudí život a chvěje se soucit s lidmi trpícími bez vlastní viny společenskými nesrovnalostmi a krutostmi. Jedna z novel. poslední v řadě a ze všech nejdelší, Róza Klepetářová, jedná v ovzduší pražském. Je to Praha let šedesátých, — Praha zámožné vrstvy židovské, německé. Bozděch osvědčuje se i tu výstižným malířem prostředí města i lidí. Jediná tato novelka sujetem svým souvisí s divadlem. Židovská enthusiastka, která miluje umění pro umělce, je typem společenské vrstvy, která pražské německé divadlo staletí živila a dosud živí. Není vnímavějšího vděčnějšího, publika nad tyto židovské nadšence obojího pohlaví.

Staré stavovské divadlo na Ovocném trhu se svoji šestákovou galerií bylo kolébkou Bozděchových divadelních snů a tuch, bylo školou, kde vynikal a zrál na divadelního theoretika i praktika. Touha, aby kusy svoje hmotně výhodněji zhodnotil, než bylo možno v našich malých, chudých poměrech, vedla jej k pokusům, zachytit se svými hrami na německých jevištích. Ovládaje němčinu stejně obratně a svěže jako mateřštinu, sám si je přeložil, a podařilo se mu s Kotillony a se Světa pánem proniknouti na jeviště Hamburské a Drážďanské. Úspěch byl čestný, nikoli však trvalý. V německém rouše tím zřetelněji bily do očí vzory, po jejichž stopách autor šel. A v letech osmdesátých byly již tyto vzory sestárlé; nové prondy jevištního realismu i naturalismu odplavily staré záliby a zavedly nové. A přece i Bozděch realistou byl, nikoli však jako dramatik, nýbrž jako vypravovatel. Realistou ve smyslu Nerudových prós, jeho figurek, arabesek Malostranských povídek. V Lumíru, Nerudou a Hálkem r. 1873 nově vzkříšeném, otištěny byly Róza Klepetářová a Paní doktorová. Zajímavo jest, že K. Šípek neluští záhadu Bozděchova odchodu ani kladně ani negativně. „Žije li Bozděch?“ — ptá se a pokračuje: „Tato otázka rozčeřila již několikrát veřejný zájem. Krajany turisty byl prý viděn jednou v Italii, podruhé v africkém Oranu, naposledy kdesi na Balkáně. Pokaždé v klášteře. Je prý řeholníkem nejpřísnější řádové observance, ukládající mnichům trvalé mlčení. Mlčkou byl Bozděch již v Praze. A přerušil-li kdy své mlčení, učinil tak jen proto, aby udal samodílné, vtipné ostře přibroušené appergu.«

LUCIAN RYDEL, polský spisovatel, autor hry »Na vždy« hrané na Národním divadle s velkým úspěchem, hledal a našel milé útočiště v Pardubicích a napsal do tamního listu toto: »Jaký div, že když příšera války dívala se mi do očí, spěchal jsem do Čech. Přišel pobratimec k pobratimcum, přítel k přátelům. Přijel jsem nepoprvé a jistě ne naposledy. Tu o pohostinství a laskavosti české, kterou každý Polák dozná, a s kterou se potkáváme při každém kroku, lehčeji neseme vzdálenost od domoviny a rodných domů.« Projev, který mnoho znamená a mnoho platí. Z některých polských kruhů vržena byla neuvážená a neodůvodněná křivda na český národ, jakobychom se k Polákům, kteří hledali u nás útočiště, chovali nepohostinsky. Šíp, hozený po nás byl k tomu ještě otráven jedem denunciace. K Rusům prý bychom se chovali docela jinak!

Hořko, bolestno musí nám býti při vzpomínce, jak srdečně a jak přátelský jsme se vždycky chovali k Polákům. V době nynější, kdy máme sami ve svém národním tělese tisíce nezaměstnaných a hladovících, není přece možno, abychom konali to, co jsme jindy rádi konali a co jsme konati mohli! Pomluva byla už po zásluze vyvrácena, a bylo-li třeba ještě nějakého vyhlazovacího prostředku — projev Luciana Rydela tak činí způsobem přímo manifestantním!

SLUNOVRAT. Fondem Julia Zeyera při české Akademii vydána s tímto názvem první kniha mladého básníka Františka Kubky. Lyrika Kubkova nese patrné stopy cizích vlivů, ale třeba hned připomenout, že nekoketuje s modou, naopak, nezapírá, že čerpá z pramenu živoucích a životodárných. Líší se také prospěšně od větší části mladé produkce básnické jasným, radostným názorem životním, který dává básníku vůli i sílu ke krásnému, činnému životu. Mládí, příroda, Praha a láska jsou mu vítanými a vděčnými náměty ke zpěvům, u nichž rýmného, mladistvého rozletu, který slibuje básníku pěknou literární budoucnost.

Toto číslo vydáno dne 6. listopadu 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNICE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 46.

TEREZA SVATOVÁ:

STARÝ PŘÍBĚH.

Dostihnuvši cíle své cesty usedla jsem na mechu proti myslivně, stojící na svahu mírného návrší. Slunce pozvolna sjíždělo již k západu, kde v modravém šlojíři rysovala se klikatá linie jedné části Orlických hor.

Jako černá, nehybná stěna čněl na protější straně statelý, jehličnatý les nad starým domem vsunutým do jeho stínu. Svil slunce z těžka se prodíral temně zelenými kleny mohutných stromů a zlatem svým sotva se dotýkal těžké, mansardové střechy. Za to velká zahrada po straně domu byla plna slunce a světla. Několik štěpů vrhalo řídounké stíny na pěšinky a na záhonky, bohaté zelení a květem. Starodávná, obloukovitá besídka planula jemným svitem nažloutlých svíčiček kveloucího Jericha. Za plotem na svahu přímo nad besídkou obrovská jedle zdála se sjížděti po kopci níže, jakoby zamáčknouti chtěla ten vypěstovaný kousek půdy ve svém sousedství. — Klid však a ticho v její koruně přesvědčovalo, že stojí pevně zakotvena v zemi daleko rozlezlými kořeny. Tak rozběhnutá a jako od ostatního lesa odpoutaná, stála zde již tenkrát, kdy ponejprv zabloudila jsem na svých cestách sem do zapadlého kouta našeho horského světa.

Nic se tu nezměnilo. Smrky a jedle stejně šuměly a jen jakoby bylo zčernalo více a zhoustlo vělví okolo jejich drsných těl. Bělostná, pěnovitá oblaka stejně tiše plula azurem, zlatá kolečka a mihotavé čárky slunečných skvrn poskakovaly na mechu jako tenkrát před lety, tak jako mihaly se plaché neurčité stíny rozechvělých vělví na pokraji lesa. Ba ani myslivna sama mnoho se nezměnila. Zmizela jen prolomená, mechovitá střecha, nová okna prokoukla více do široka a spuchřelý, mřížkový plot nahrazen jest novým. Uvnitř však zdá se býti vše jiné. Za průhlednou, moderní hradbou z uměle pletených drátů, viděli jest ruch zdravého, spokojeného života. Veselé, mladé hlasy ozývají se tam v různých tóninách. Po písčité cestičce kmitá se bělounký vozíček se střískou a záclonkami. Mladá, tmavovlasá paní ve světlé halence uspává tam bzučivou písničkou svoje děťátko, které v polosnění spokojeně broukà do matčiny radostné písně. Dále na zeleném trávníku povaluje se hošík v modrých kalhotkách se dvěma krásnými, loveckými psy. Veselé výkřiky dětského hlasu a spokojené vrčení obou hafanů zaléhá až ke mně. Don, Belinka, hošíček — vše je v jednom chomáči, k největší radosti vousatého tatínka, který vesele pokuřuje pod zelenou krytbou domovního portálku. Za mé první návštěvy bydlel zde sivý revírník, vdovec — od něhož jsem slyšela kusé vypravovati smutný příběh o nešťastné myslivcové, která zde druhdy žila po boku nemilovaného manžela, »divokého fořta«, jak mu zde po horách přezdívali. Konec truchlivé pohádky jsem však nezvěděla. Povídavý dědeček se mátl, neznal podrobností a omlouval se, že není zdejší rodák a že to, co o svém předchůdci ví, slýchal jen tak pálé — přes devátě.

Tu jistotu jsem měla, že kde druhdy jen stín a smutek z každého koutku vyzíral, tam že nyní kouzlem štěstí vše jest prosvětleno. Neměla jsem

dosh odvahy vstoupili a zvědavými otázkami obtěžovali bylo klidné, spokojené lidi. Nechtělo se mu burcovati zkazky minulosti a vrhati odlud slíny do jejich rozzářeného životního kruhu. A přece to byli oni lidé mladí a radostní, kteří mu poskytli příležitost, abych zvěděla starou pohádku, jež se zde v hlubi těch krásných lesu druhdy odehrála.

Sehnutou, starou babušku, bezmála stoletou přivedli z nedaleké hájovny a ta vše dobře pamatovala; »divokého lovla« znala a i sloky staré písničky o nešťastné myslivcové, vyšeptalým rozlrhaným hláskem na moji prosbu sotva slyšitelně zanolovala . . .

Začátek i konec smutného příběhu budu vám vypravovat.

— — — — — — — — — — —

V ten den, kdy oznámeno bylo zasnoubení Nesynčino, ožil jako zázrakem celý ten tichý zámeček, položený jako bílá hračka do středu ohromného parku, parku s velikými plochami měkkých trávníků, s nesčetnými rondely bujných květin, se skupinami keřu pitvorně sestříhaných, se sochami a sedátky skrytými pod svislými kleny smutečních vrb, s glorietly zastíněnými vlajícími větvemi běloufkých bříz, s obrovskou jako potrhanou sítí čistě vypískovaných cest, které jako žlutá, rozlezlá háďata probíhaly zeleným pažitem, okruhem zatáčely do zamlklých lesíčku, klikatě ležely jejich loubím a mizely pak buď na okraji svahuněklerého nebo zapadaly náhle pod kořeny jednotlivých, krásně smutných stromů.

Neočekávaná příhoda vzbouřila zatichlé obyvatele a jako vlna zašuměla panským domem.

Od přízemní jizby se zamřížovanými okny obývané nejnižším ze služebnictva, až k ozubené, břečťanem zpola zarostlé věži, kde pod samým krovem v pokojíčkách světlem prosáklých bydlel vychovatel dvou majorátních pánů, kmetný, vážný pán v černé hedvábné klerice svého stavu — proletěla jiskrou novina.

V rozlehlém klenutém »frauenzimmru« hnuly zběhnuvší se ženské nad překvapením, které jim paní hraběnka tak neočekávaně uchystala.

To je nápad, to je nápad!« hořekovala panna Fróny, kastelánka; »takové dítě a chtěl ho provdat« —

A rozčileně polřásala »vukhičkami« svých prošedivělých vlasů.

Komorná panna Rosy, s ustaraným výrazem v uvadlých lících, kývala jen mlčky opentlenou hlavou,upírajíc vybledlé, lesklivé oči na paní Lény, hlavní kuchařku, která všecka rozrušena potrhovala celým tělem.

Co že se to jen stalo — co že to paní hraběnku jen napadlo? Proč právě ty dva — proč Nesynku, drobečka,kuřátko rozmilé tomu jestřábovi!«

A paní Lény tisknouc zaťaté pěsti do masitých boků hrdila nepokrytě a hodně nahlas, že takový pochop na ženské se hned nenajde, jako je on — Huberl — Leibjäger!

Venku na koridoru šeptaly si služebné holky, že by myslivce za muže nechtěly ani za celý svět. Měly své zkušenosti a při vzpomínce na ně dosud se zardívaly. Zatím co příhoda hýbala zámkem, dlela Nesynka nahoře u paní hraběnky, své druhé matky, své dobrodiletky, která kdysi ji sirotečka malounkého, zcela opuštěného se ujala, dala ji vychovati a pečovala o ni od jejího křtilního roku až do rozkvětu nynějších panenských let.

A dnešním rozhodnutím chtěla se postarati o další její budoucnost; chtěla ji viděti zaopatřenou, chtěla dovršiti svůj milosrdný skutek, ze kterého těšila se na dně svého srdce hlavně proto, že působil tak mile a hřejivě na struny v mitru již, již zmlkající.

Bylo již málo radosti v životě staré dámy a od předčasné smrti jediného syna a jeho choti byl bílý zámeček uprostřed starého parku jejím celým světem.

Zde zvolna zapadaly události zašlých časů, bledly obrazy minulosti a jako pavučinou opřádalo se poznenáhla co »bylo«.

Jediný jen vztah poutal ji ke světu ještě. Chlapec, kterého jí milovaný syn zde zanechal, byl jím plamínkem, který udržoval a živil uvadající již zájem na životě.

Ve dnech, kdy přijížděl z vychovavacího ústavu šlechtického, oživovala rázem, omlazovala a osvěžovala se v přítomnosti jeho mladé by-

tosli. Jediná jen bolest trpčila ji tyto slavnostní chvíle.

Vrozená a po matce snad zděděná slabost fysická naplňovala srdce její zlými předtuchami a skličující úzkostí.

Ten vysoký a jako lenký proutek ohebný jinoch s krotkým, plachým skoro pohledem v zažloutlé, krásné tváři, nepodobal se nikterak slavným předkům jejich starého, věhlasného rodu. Ne, ani tahem nebyl podoben oněm mužům, jichž mohutné postavy a energické tváře tak jadrně vystupovaly ze zlacených rámů rodinných podobizen. Nikdo by v tom zamlklém, nedokrevném mladičkovi nepoznával potomka statného kmene, jehož členové odvahou a statečností vždy vynikali, v bojích hrdinně se potýkali, rádi mečem vlasti neb králi sloužili, cesty svízelné konali po příkladu svého zakladatele, který ani šelem divokých se nelekal, slabých se ujímal a byl prostě »od svého krále na slovo vzatý« — To vše procházívalo šedivou hlavou a za dlouhých nocí stařeckých uvažovala o tom, jak posílili tuto odesílající ratolest silného druhdy stromu. Uposlechne rady lékařů, vzdá se všech plánů o karieře diplomatické — odvede miláčka svého z nebezpečí velkých měst do ticha a klidu svého bílého zámku.

A zde bez námahy, v plné volnosti, chráněn pečlivou její rukou bude ten její hoch sáti kořeněný výdech jejích krásných lesů, bude odpočívati a osvěžovati se v tajemném tichu hlubokých hvozdů, bude sílili a zráti v mocném náruči matky přírody.

A až rozkvete, až uzdraví se nadobro, až postava jeho zmohutní a oko až nabude pevného výrazu a lesku . . . . až podobati se bude těm, jichž tváře a těla v rodinné galerii jsou zachovány, pak opatří mu milenku, dá mu ženu zdravou, statečnou a krásnou, s kterou v lásce silné potomstvo splodí!

Věděla o tajové.

A v tento sen padl náhle stín. Byla příliš ženou než aby nebyla uhádla nebezpečí. —

Kdo by byl řekl, že nepatrné, sotva školu odrostlé děvčátko,skromný sirotek, jenž v tichounké své práci mihnul se tu a tam zamlklými řadami pokojů — zaujme pozornost příštího pána? Neušlo starence, že smutné oči jinochovy zaplanou vždy hvězdami, kdykoliv děvčátko spatří a že celá bytost jeho tíhne jen tam, kde ono jest zaměstnáno.

Nebyla příležitostí románů a v nitru byla příliš velikou dámou, než aby byla připustila možný vývin takového hloupostí. — Rozhodla se rychle.

Pokračování.

JAN VRBA:

VES NA HORÁCH.

V prostřed kostel s rudou bání, kol něj chatky běží —
pod horama v stráni rodná ves má leží . . .

Před ní na rozcestí stojí boží muka,
za ní v hloubce modrých lesů žežulička kuká.

V rozbřesknutí ranním na počátku máje
v běli kytic třešní celá ukryta je —
jako kruh ji spíná v mezích zkvetlé hloží,
a na horách nad ní hoří velké slunce boží.

O polednách v červnu v zeleni se skrývá.
mizí zcela, jen věž do dálky se dívá —
a kol dokol ostře odráží se v zraku
čtverce ohnice a pruhy vlčích máků

V podvečerech srpna, když se v kraji setmí,
bílé stěny chatek probleskují ze tmy,
pásmo hor se halí tmavomodrým šatem
na polích si cvrčci hrají zralých klasu zlatem.

A v půlnocích o Vánocích nad vesnicí
táhne meluzina dlouze žalující —
marně hledá dítě ve sněhovém moři:
dole okna, a ve výšce věčná světla hoří . . .

Šindel tence praská, led v potoku puká . . .
Před mou vískou na rozcestí stojí boží muka

Pod horama v stráni rodná ves má leží,
v prostřed kostel s rudou bání kol něj chatky běží . . .

SMUTEK.

Nad rodným krajem duha rozepiata je s hory na horu,
a roj slz přešlé bouře jiskrami se svítí na loňském úhoru.
V dál táhnou pole, louky s petrklíči tam hoří pod sluncem —
z lesů se kouří, mlhy rostou z vody, a voní sladce zem.

Dost vody v sněhu zadržené z lesu přes příkop přeteklo —
i naše pole v kamenité stráni lákavě rozměklo,
a půda jeho nažloutlá a těžká se lepí na boty,
pod krokem píská, vlhce dýchá v tváře, volá do roboty.

V tu dobu děd vždy s pluhem z dvora vyjel a první brázdu táh',
a drsným křikem plašil konipasy, sedící na hroudách,
a šťasten smál se jim a znovu volal na koně — na ptáče . . .

Obcházím pole, která děd můj oral — a je mi do pláče . .

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ . . .

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Jsem spravedlivý k sobě, je nutno, aby člověk byl spravedliv také k cizím. Uznávám, že takováhle exotická záliba nehodí se ani pro úředníka ani pro úřad. Kam by to vedlo, kdyby se našlo víc takových výstředníků, jak mi zde, celkem vzato , dosti mírně říkají.Přišlo by to do novin — byl by oheň na střeše. Už tak z leckterého nebezpečí jsem vyvázl. Přišel sem jednou za svou soukromou záležitostí mladý, elegantní, hodně sebevědomý panáček. Někdo ho na mne upozornil, a panáček se přišel podívat na to byrokratické monstrum !

Vrazil sem ke mně jako velká voda, všechno si prohlížel, na všechno se vyptával, všemu šel, jak se říká, na kořen. Ze začátku se mi to jak náleží líbilo a měl jsem ze zájmu mladého pána nesmírnou radost. Bavil se znamenitě a moje výklady takřka lilal. Trochu to mnou škublo, když si začal dělat do notýsku poznámky. Ale pořád mne ubezpečoval, že je také náramným milovníkem ptactva, a že se člověk od praktika náramně mnoho přiučí.Na konec se na mne zadívá bádavým, pronikavým pohledem a z čista jasna se optá : »Pane — nemáte svou fotografii . . . třeba ze starších let ?«

Ještě jsem neměl potuchy o tom, jaké nebezpečí mně hrozí. »Škoda, věčná škoda, že jsem s sebou nevzal illustrátora« — prohodil mladý pán spíše pro sebe, než pro mne.«

»Já už vím, co se na vás valilo,« zvolala Maryna . . . »ani nevěříte, jak mne vaše vypravování zajímá. Poslouchám to jako pěknou pohádku.«

Hrbáček se až začervenal nad touto srdečnou pochvalou a byl jí přiveden do očividných rozpaků. Snad se mu to po celý život nepřihodilo, aby někdo s ním tak vlídně a tak shovívavě jednal.

»Mladý pán se mi konečně poroučel« — pokračoval patron zvěřince ve svém vypravování — »a při tom nepokrytě dával na jevo nesmírnou radost z náhody, která ho sem zavála. Zůstal jsem, když jsem osaměl ve svém pokoji, jako přimrazen k podlaze. Co tohle znamená, co je to za člověka ? Proč se na všechno vyptával, proč si všechno zapisoval, proč měl takovou přepo-

divnou radosl, když jsem vypravoval zajímavější episodky ze života svých svěřenců a proč vlastně mluvil o té podobizně a o tom illustrátorovi? Přepadla mne zkrátka nesmírná úzkost a já se chvěl strachem na celém těle. Nedalo mi to a já musel se jít oplat, zdali neznámého pána někdo zná a neví-li, proč na všem jevil takový zcela mimořádný zájem. Šel jsem k našemu kancelářskému Šantalovi, jenž ví všechno na světě. Nerad jsem šel k tomu člověku, — ale nebylo jiné pomoci.

»Mluvíte o tom cvikrlapkovi, že ano?«, otázala se Maryna.

Hrbáček z počátku nepochopil, co tím míní — ale najednou se dal do srdečného smíchu a zvolal: »To je znamenité . . . cvikrlapka — to je označení pro našeho Šantalu jako ušité. Je vidět, že má slečna pozorovací talent — jedním slovem ho tak vystihla, že jsem ihned věděl, na koho míří. Nejsem jeho nepřítelem — ale nerad s ním do styku přicházím. Trápí mne a mučí zlomyslným, někdy zrovna ďábelským způsobem. To je nejhorší trapič mých svěřenců. Jak může, něco jim provede — někdy je to praobyčejný, uličnický kousek, někdy provede tak úžasnou zlomyslnost, že bývám bez sebe. Povím vám malou ukázku. Jednou jsem byl povolán do jiné kanceláře, kde jsem uvízl na dobrou hodinu. A co byste, slečno, řekla, že ten bezcitník za mé nepřítomnosti provedl? Asi šest plátků vám uvázal za nožičky . . . a představte si, jak mi bylo, když jsem to viděl! Přišel jsem zrovna v čas — ještě několik minut, a byl bych našel v klecích několik mrtvol. To považuje ten človíček za báječný vtip. Po všech kancelářích o tom vypravoval, všude se chlubil, jaký kousek mi provedl.«

»A to mu nikdo za to darebáctví nevyčinil?« žasla Maryna.

Hrbáček pokrčil ramenoma.

»Slyšel jsem,« řekl po chvíli rozechvělým hlasem, »že se pánové smíchy až prohýbali, když cvikrlapka jim povídal o svém hrdinském činu. Nevím, je-li to pravda — ale nemám příčiny, nevěřit, že by to nebyla pravda. O je, milá slečno — mohl bych vám vypravovat jiné, ještě neuvěřitelnější příklady a episody — ale myslím, že tato ukázka k osvětlení situace úplně postačí. Představte si, jak mi bylo, když jsem musel k tomu člověku jíti o informaci. Solva, že jsem se objevil ve dveřích — — «

»Napřed chňapl po cvikru, že ano?« zvolala s upřímným smíchem Maryna.

»Zcela správně, slečno,« dával jí s mírným pousmáním za pravdu hrbáček — »rozehnal se po skřipci jako po komáru a zvolal na mne: ›Člověče — máte vy to ale šlesli! Já vždycky říkám — čím hloupější tvor, tím větší má kliku. Víte-li pak, kdo vás to dnes poctil návštěvou? Žádný doktor, — žádný koncipista — žádný sekretář — nikdo z ministerstva . . .«

»Račte prominouti« — poznamenal jsem suše podle toho ani ten panáček nevypadal.«

»I vy jedna hubo nevymáchaná,« rozkřikl se na mne za tuto opovážlivost . . . »vy tedy do opravdy nevíte, vy naposled ani netušíte, kdo byl právě u vás?«

»Nevím — poluchy nemám,« řekl jsem na to prostě — »ale kdyby byl vůbec nepřišel, to vím zcela určitě, že bych měl radost větší.

»Darmo o vás se neříká,« prohodil s největším opovržením — »že jste zrovna takový zabedněnec, jako ti vaši ježkové. Nastrčíte pichláky, a tím, myslíte, že jste dokázal bůh ví jakou moudrost. Tak dejte pozor, abyste neomdlel — sedněte si, neboť to, co vám povím, je pro vás tak ukrutánská novina, že vás porazí, jako rána palicí do hlavy. Vězte tedy, že byl u vás spolupracovník illustrovaného časopisu, známý spisovatel a redaktor — vídávám se s ním někdy v kavárně — a že mně nesmírně děkoval za báječného sólokapra, který mu spadl do klína jako přezrálá hruška. Já mám o to zásluhu — já jsem si na vás vzpomněl, já jsem spisovatele a redaktora — hrome . . . ne a ne přijíti na jeho jméno — na vás upozornil a on také hned přiběhl. Člověče, měl jste ho slyšet, jak mi srdečně děkoval a jak mi za to vroucně tiskl ruku. Tady máte důkaz o jeho uznalosti. Dal mi poukázku na dvě sedadla do Variété. Vzal bych vás tam s sebou — ale lidé by myslili, že jste omylem místo na jevišti zabloudil do hledišť. Budete v novinách — vy, vaše zvěřinárna, vaši páci,

vaši ježci, vaše myšky, ale korunou loholo zvěřince budete vy. Člověče — dají do časopisu vaši podobizna, vylisknou o vás sáhodlouhý článek — lřicet lisíc exemplářů se loho vylisknc, a vaše podobizna se rozletí do světa! Považte si, jak se rázem slanete po celé Praze populárním! Procesím se sem lidé pohrnou — každý vás bude chtíl viděl a poznal, všichni se budou plál jenom po vás a po tom vašem kullochu, o němž se bude všude mluvil jako o svatovítské korunovační klenotnici. Co to vidím, člověče, vy jste se snad minul rozumem? S úžasem stále rostoucím se na vás dívám a s hrůzou pozoruji, že máte z loholo vyznamenání pramalou radost, že vypadáte, jakobych vám byl oznámil něco hrozně zermucujícího!«

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Tisícerá díky, jsem neskonale vděčen i za to,« pravil chvějícím se hlasem a vedl ji do sálu. Jemně dotkl se její ruky, opatrně ji přivinul a začal tančili. Setník Kozák míval v garnisoně pověst znamenitého tančníka a mnohé mladičké tanečnici točila se hlava blaženou závratí, když v jeho náruči prožívala rozkoš rytmických pohybů. Také v paní Kristině se probouzely vzpomínky na nezapomenutelné dívčí chvíle, ve kterých se opájela tancem s dobrým tanečníkem. Ruka Kozákova byla pevná a po několika krocích lehce se nadnášela po jeho boku. Kolem zavířily ostatní párky a vzduch se naplnil oním zvláštním fluidem, které strhuje mysli i srdce tanečníků.

Dlouho nemohla se na Kozáka podívati. Dotyk jeho rukou působil jí zvláštní rozrušení, její krev se rozpalovala a srdce se rozbouřilo. Ani necítila, jak ji úže přivinul, jak se stává jeho tanec vášnivější a teprve když se naň podívala, krev se jí do tváře vehnala. Jeho pohled zažehoval její smysly a cítila se naprosto bezbrannou. Neměla síly, aby ho požádala o skončení tance a teprve když hudba dohrála, udýchaně se podepřela o jeho rámě.

Vedl ji ke křeslu, které stálo ve výklencích okna a ona rychle oddychujíc přemáhala opojení, jež jako v závrati její hlavou hučelo.

»Poroučíte, abych přinesl nějaké občerstvení,« tázal se starostlivě.

Děkuji, počkám chvíli. Vidíte, že jsem už tanci odvykla,« dodávala s blaženým úsměvem.

»Nevím, kdo by na světě lépe tančil.«

»To je lichocení. Jsem velice unavena.«

»Protože jste neráčila dlouho tančili. Po druhém či třetím tanci únava nadobro zmizí.«

Nebudu už tančiti, splnila jsem vaše přání a musím míti rozum.«

»Proč rozum? Není správné tázati se o radu pouze rozumu a nechávati srdce němé a neradostné.«

»Srdce nemá přece co s tancem činili,« namítala maličko zmatena.

»Právě naopak, srdce je to, co zažívá slastnou rozkoš takového požitku. Rozum sice praví, že je tanec bezúčelný, ale račte se podívati na tváře těch mladých děvčat, jak jim hoří a jak prahnou touhou, aby mohly se vrhnouti zase do náruče svých tanečníků. Co by byl život člověka, kdyby jeho srdce bylo mrtvé?«

»Dovolte, proč bylo vaše srdce tak dlouho němé?«, ptala se z nenadání. »Říkala jsem vám, abyste si vyjel do zábav a ani jednou jste mého dovolení nepoužil.«

»Prožila milostivá paní někdy hořké sklamání svých citů?«, tázal se jako rozbolestněně.

»Nerozumím vám dobře. Byl jste snad nešťasten?«

»Mohl býti šťasten muž, jenž všechny své sny a všechny své city obětoval bytosti zdánlivě ušlechtilé, jenž jí obětoval své sebevědomí a svou mužnou hrdost, jenž se zřekl svého postavení a těšil se, že aspoň získá dobré srdce, jež mu pomůže nésti těžké břímě nových životních zápasů a potom náhle viděl, že byl středně oklamán, že všechny city, které mu byly ze druhé strany předstírány, jsou falešnou a neupřímnou hrou? Mohl jsem kdy býti šťasten,

když jsem nepoznal tlukot srdce milující ženy?«

Tak se rozčilil, že sám věřil v pravdivost svých pathetických slov.

Paní Eichingerová zvážněla a s účastí se naň podívala.

»Lituji vás,« pravila pohnutě, »ale doufejte, že se vaše bolest zhojí.«

»Ano, zhojí,« opakoval a svěsil hlavu. »Ta rána, zasazená zradou se zhojila, protože se mi vrátila moje hrdost, ale co je platno, když se potácím od jednoho utrpení ke druhému. Na jedné straně zrazen, na druhé nepochopen. Srdce žíznivě žádá svého podílu a já nemám nic, nač bych mohl upnouti aspoň trochu naděje.«

Nyní sklopila ona oči. Její duše už byla probuzena a rozuměla jeho narážce. Zvedal se v ní hlas, aby mu řekla něco k útěše, ale divný strach ji zdržoval. Kolem šuměl hovor, hudba znovu zahrála a veselí stávalo se všeobecným.

»Buďte trpělivý jako muž,« řekla konečně ku podivu vážně. »Štěstí celého života nedá se dobýti v jediném okamžiku a kdo už prošel zkouškou životní, ten dlouho váhá, než opět uvěří v znovuzrození štěstí. Nemáte příčinu býti zoufalým, čekejte.«

»Díky, tisíceré díky,« pravil přitlumeným hlasem. »Na váš rozkaz budu čekati, budu doufati a srdci svému poručím, aby bylo trpělivé a těšilo se, že mu svitne naděje. Ale ještě o jednu milost prosím, aspoň ještě jeden tanec mi darujte.«

Maličko váhala, potom však se zasmála a povstala.

»Budiž, abyste viděl, že nechci vašemu štěstí překážeti,« řekla důvěrně a položila svou ruku na jeho rámě.

Lichotivé zvuky valčíku nesly se sálem a tichá slast vkrádala se do jejího srdce. Byla si jista, že ji Kozák miluje a v téhle chvíli plnilo ji toto vědomí zvláštní hřejivou a opojnou rozkoší. Blízkost Kozákova byla jí nevýslovně milá a všecka jakoby zkrásněla a zmládla vědomím, že se láska k ní přibližuje.

Tanec netrval dlouho, nebyla už tak unavena, a když po chvíli přišel vrchní správec žádat o tanec, maličko se sice vzpírala, ale potom šla. Nesmí dáti na jevo, že se cosi mezi ní a Kozákem odehrálo. Nepustí se střemhlav do neznáma, musí vše rozvážiti, třeba že ví, jak úvahy skončí. Tanec ji opravdu už neunavuje, její mládí vstalo a cítí, že není tak stará, aby svůj život se všemi radostmi pohřbila. Kozák byl sice žárlivý, když viděl, že také ostatní úředníci vyžádali si čest tanečku se svou velitelkou, ale v duchu uznával, že je to tak lépe. Sám také šel tančil se ženami a dcerami úředníků a šeptal lichotivá slova do růžových oušek mladých dam, kterým lichotila pozornost mocného pana sekretáře.

Než paní Kristina odešla, ještě jednou zatančila si s Kozákem. Mlčeli oba, ale jejich pohledy byly výmluvnější než slova. Když odcházela, žádala společnost, aby nerušeně na zábavě vydržela a Kozák ji doprovodil až do předsíně. Usmála se naň teple a podala mu ruku. Uchopil ji, zaníceně stiskl a dlouze políbil. Opětovala stisknutí a potom chvatně zmizela, jakoby se bála, že neodolá a dovolí mu, aby ji následoval.

Čekal to, ale nebyl sklamán, když zmizela. Dnešní den ho plně uspokojil a radostná pýcha šířila se v jeho nitru. Vrátil se do společnosti, ale už netančil. Usedl k radovi, jenž vedle buffetu pohodlně se oddával požitkům výborného moku a vonných specialit. Společnost Kozákova byla mu vítána a než se rozcházeli, přiťukli si na bratrství. Úředníci, kteří to pozorovali, sice tleskali, ale v jejich myslích vstávala starost. Viděli spečetěné přátelství dvou nejvlivnějších osob, proti kterým každá obrana bude marná. Jen aby toto nejnovější přátelství neodpykali potom podřízení na své kůži.

X.

Trpělivost, ke které paní Kristina Kozákovi radila, byla mimo nadání více napjata, než by byl tušil. Očekával, že po domácím plesu bude paní Kristina důvěrnější, že bude přístupnější a že se mu záhy podaří zdolati její odpor. Ale ku podivu jak byla statečná. Sice jevila se k němu přátelsky vlídnou a popustila mu téměř všechnu vládu ve vedení statku, ale jinak neposkytovala mu žádné příležitosti k významnějšímu hovoru, ani k slibným nadějím. Velmi

pečlivě vyhýbala se jakýmkoliv narážkám a málo kdy přicházela do pracovny. Přišla-li přece, s jakýmsi chvalem vyslechla jeho zprávu, podepsala, co bylo nutné a odcházela. Také při jídle byla velmi opatrná a zabránila všemu, co by bývalo vedlo k důvěrnostem.

Rozmyslila si snad vše, lázal se udiveně a znepokojen obralem v úzkostech přemítal co činiti, aby navázal staré vřelejší styky. Ale její klidný pohled jakoby ho varoval, aby nepřepínal a aby čekal.

Jednou mimoděk musila dovoliti, že se hovor přesunul na pole, jemuž uhýbala. V jednom dvoře skončilo děvče sebevraždou, protože ji milenec zradil. Příhoda vyvolala vzrušení a paní Kristina se vyptávala při obědě kozáka na bližší okolnosti.

»Láska ji dohnala ke smrti,« pravil s významným přízvukem, »její milenec dělal jí naděje na sňatek, ona zvykla myšlence, že se stane jeho ženou, když však se zasnoubil s jinou, necítila dále žíti. Její srdce nebylo s to přenésti hroznou ránu a doufali v návrat radostného života.«

»Protože byla mladá a nezkušená,« odpovídala vážně. »Pravé štěstí nezíská se v několika dnech. Má-li uzráti a snésti zkoušku, musí uplynouti delší doba. Potom vědomí, že jde člověk správnou cestou, dá mu okusiti všechnu slast.«

»A což není-li schopen lásky dlouho se přemáhati?«, ptal se smutně.

»Potom jeho povaha není dost silná, aby se ten druhý mohl bezpečně oň opříti a na jeho sílu do budoucna spoléhati.«

»Ano, je to tak správné. Trpělivost růže přináší. Kéž se také u toho, kdo na ně čeká, zaslaví.«

»Proč by se nezaslavila? Věřím, že budoucnost patří těm, kdož jdou za svým cílem bez zbytečného rozplývání a rozčilování.«

»Ta slova si budu denně opakovati. Zapomněl jsem však v sobeckých úvahách na svou povinnost. Před chvílí přišel telegram, že objednaný automobil je na cestě a že zítra, nejdéle pozítří, ho sem chauffeur dodá.«

»Konečně tedy jsem se dala svésti a poslechla vašeho přemlouvání!«, pravila vesele a živě se naň podívala. »Mně by byly milejší moje povozy s bezpečnými koňmi a slíbíte-li mě v automobilu nějaké neštěstí, ponesete zodpovědnost vy.«

»Nedej Bože, aby se něco stalo, zbláznil bych se nebo zabil. Automobil nikdy nezaviní neštěstí sám, to zaviní nesvědomitý řidič, právě jako lehkomyslný kočí může s koňmi provésti nejhorší neštěstí. Dám si na šoféra dobrý pozor a nebude-li řádně své věci rozuměti a konati svou povinnost, ohlásím to.«

»Chtěla jsem vás právě žádati, abyste automobil napřed sám zkusil, já nevím, proč se ho tolik bojím. Ve Vídni jsem mnohokráte v něm jela a nikdy jsem se nemohla ubrániti pocitu hrůzy.«

»To dělají rozrušené nervy. Milostivá paní má přespříliš starostí a hedvábí úplně paní nesnesou co snese muž.«

»Nu, nedělejte ze mně slaboucha, taky jsem už dokázala, co by dokázal málokterý muž.«

»To je jistě pravda, ale milostivá paní je v nejrozkošnějším květu svých let a nepamatuje, že podrývá svou svěžest.«

»Vy byste mě vystrašil,« rozesmála se téměř rozpustile. »Od té doby, co vy jste zde, bylo té mé práce hrozně málo.«

»Je to sice lichotivé uznání mé práce, za které nejvřeleji děkuji, ale přes to musí i největší nepřítel pokloniti se neobyčejné prozíravosti a bystrosti, s jakou celý statek ovládáte. Znám mnoho statkářů a vím, jak daleko za vámi pokulhávají a musili by k vám do učení jíti. Já sám jsem vlastně se od milostivé paní učil a do dnes někdy sedím celé hodiny nad věcí, kterou vaše bystré oči na ráz proniknou.«

»Dost už, dost, připadá mi to jako dětinská lest, když se navzájem do očí chválíme,« napomínala se shovívavým úsměvem. »Rada už o tom ví, že jsem koupila automobil?«

»Ano, řekl jsem mu to. Z počátku se divil a také říkal, že naň nesednu. Ale včera už se nemohl dočkati, kdy přijde a nabízel se, že se mnou někam pojede.«

»Jen ho pozvěte a udělejte si hodně daleký výlet, abyste stroj vyzkoušeli. Osvědčí-li se, zakoupím ještě jeden pro potřebu úředníků. Jak dopadla komisse v příčině zahrnutí horského potoka?«

Hovor se přesunul na hospodářské záležitosti a zvolna uklidnila se důvěrná nálada. Kozák

vrátiv se do svého pokoje, dlouho přecházel a uvažoval. Nebylo pochybnosti, že je mu nakloněna a že se už proň rozhodla. Ale přece nemůže stále ještě pevně a nezvratně se odhodlati k poslednímu kroku. Na dně jejího nitra tkví obavy a pochybnosti a má ku podivu velikou duševní sílu, že dovede své city ovládati. Vidí jí to na očích, že touží po blízkosti muže, že se její tužby probudily a že žízní po intimních rozkoších, ale její umíněná představa je silnější. Tuší snad něco z jeho minulosti? Asi netuší nic, ale je už starší a její prvé manželství oloupilo ji o onu slepou důvěřivost, s jakou mladá děvčata se vrhají do manželství. Musí býti opravdu trpělivý, nesmí dotěhati, aby nevzbudil její podezření a neznechutil se jí v době, kdy je vlastně hlavní věc vyhrána. Ženy mívají nevyzpytatelné rozmary, kterým dlužno popřáti místa i času, aby se nezvrhly v tvrdošíjný vzdor.

Četl v jejích očích její přání a podvolával se jejím zvykům. Byl ochotný jako pes, který se dívá na tvář svého pána a mění svou náladu dle okamžité nálady pánovy. Zvykala na jeho steré úsluhy a vděčně přijímala malé pozornůstky, jež jí lichotily. Ochabovala ve své starostlivosti o statek a popouštěla mu vládu nad statkem ani nevědouc, že koná bezděčně, k čemu ji vede.

Kozák měl pravdu, když sám sobě tvrdil, že se proň rozhodla. Byla pevně odhodlána provdati se zaň, ale sama sobě uložila celý rok čekání. Až bude Kozák rok ve Stangau, teprve potom zanechá obav a váhání a podá mu ruku. Jí samotné byla tato lhůta obližná, často si říkala, že je nesmyslné kaziti si život a trápiti sebe i jej pouhým rozmarem, ale přece od prvotního svého rozhodnutí neupustila. Potom bude tím slastnější rozluštění, potom tím dychtivěji se k němu přiblíží a budou si vážiti oba svého štěstí. Už také služebnictvo pozorovalo důvěrný poměr mezi paní a sekretářem a prokazovalo budoucímu pánovi uctivou ochotu. Přijímal ji jako cosi samozřejmého a občas pronesl záhadnou větu, ze které poznávali, že je rozluštění nedaleké. Sám rada byl nyní k sekretáři uctivější a v hovoru naznačoval, jaké změny by se na statku měly státi. Slibovał, že všechno uváží a že nepochybuje, že se vše ke spokojenosti radově skončí. Ach, jaká to bude slast, až stane u cíle svého, jak potom si svůj život zařídí, osvětlí, jak užije za náhradu strádání svého, plnými doušky svého života!

Proto jako hrozivý mrak uvítal zprávu, že v okolí Stangau budou se odbývati podzimní manévry, které měly ve velkém měřítku býti v Krajině konány. Jednoho dne přijel do zámku politický úředník, aby se paní Kristiny zeptal, byla-li by ochotna poskytnouti v zámku byt pro vrchního velitele a jeho štáb. Paní Eichingerová ovšem s největší ochotou svolila a poslala pro Kozáka, oznamujíc mu vzrušeně novinu.

Zarazil se, na jeho tváři ukázalo se leknutí a jeho oči neklidně zatěkaly.

»Obávám se, že nebude v zámku dost místa,« vynutil těžce.

Pro pana sborového velitele a přední důstojníky bude místa dost a pro ostatní pány upraví se byty v úřednickém domě. V tom ohledu buďte bez starosti, zařídím vše potřebné, ale musím brzy určitě věděti, kolik na jisto těch pánů bude.«

»Mně bylo nařízeno, abych se zeptal, může-li býti poskytnut byt pro dvaadvacet pánů,« sdělował úředník. »Ostatně budu po návratu se ještě jednou telefonicky tázati a neopomenu podati hned zprávu.«

»Budu prositi ještě o určité zjištění počtu osob. Bude-li jich dvaadvacet, snadno budu moci vyhověti. V zámku je pohodlně místo pro patnáct, po případě pro osmnáct osob a ostatní ubytujeme v úřednickém domě. Jen prosím ohlaste, že jsem byla zprávou potěšena a že se postarám, aby měli páni pohodlí.«

Kozák nemohl zakrýti své zdrcení a když úředník odejel, stál před paní Kristinou jako člověk, jehož neštěstí potkalo.

»Prosím vás, co je vám?«, ptala se starostlivě. »Vždyť přece se nejedná o nic zlého. Mám radost, že zámek na několik dní oživne. Víte sám, že jsou důstojníci většinou velmi milí a uhlazení lidé a vy jako bývalý důstojník oceníte, jak vděčně naše pohostinství přijmou.«

»Právě jako bývalý důstojník se lekám,« ozval se prudce. »Račte chápati, jak mi bude při pohledu na důstojníky! Jaké ponížení budu

cítili, pozná-li mě některý z nich a řekne-li ostatním, že jsem ten, který lehkomyslně pohrdl uniformou a nyní musí obsluhovati ty, kterým býval dříve roven. Snad jsem přespříliš hrdý, ale nemohu za to, že staré rány otevřely se v době, kdy jsem zapomněl na minulost a cítil se tak nevýslovně šťasten.«

»Ale pane sekretáři, nebuďte tak chorobně citlivý,« domlouvala mu laskavě. »Vaše postavení zde není přece nic nečestného.«

»Vím a jsem vám v hloubi duše své vděčen, ale nemohu si pomoci. Všechna minulost se objevila před mýma očima a jsem všecek sklíčen.«

»Myslila jsem, že jste statečnější,« vyčítala netrpělivě.

»Jsem sám na sebe rozezlen a prosím za odpuštění, že jsem vzbudil vaši nelibost. Je to moje slabost a jistě uznáte, že každý má svůj koutek, ve kterém není dosti mužem. Milostivé paní nebude ovšem možno odmítnouti a přičiním se sám, aby milostivá paní neměla s ubytováním starostí, ale prosím o nějakou milost.«

»Jen povídejte, vyhovím vám ráda, budu-li moci.«

»Dovolte laskavě, abych v době, ve které zde důstojníci budou, mohl žíti nepozorovaně ve svém bytu. O všechno se postarám, ale nechci se s důstojníky setkati a milostivou paní prosím, aby se o mně nezmiňovala.«

»Nechápu vás,« potřásla hlavou, »ale budiž, nic nenamítám. Ano, kdybyste snad chtěl na ty dny odejeti, nebudu vás zdržovati, ačkoliv víte, že budu míti mnoho starostí.«

»Děkuji mnohokrát za vaši dobrotu a jsem spokojen pouze dovolením, abych mohl žíti v ústraní. Bylo by ode mne nevděčné, abych milostivé paní ponechal všechny starosti. Důstojníci beztoho budou od rána do večera venku v poli a v té době na všechno dohlédnu a teprve večer uchýlím se do svého bytu. Ujišťuji vás, že zdvojnásobím své úsilí, abyste v ničem netrpěla a hostina se odbyla zcela dobře beze mně.«

»Jak je vám libo. Teď, když se stalo po vašem přání, zanechte svých starostí a raďte mi, jak je ubytovat a jak se o jejich pohostění postarat. Budou mezi nimi vysocí vojenští hodnostáři, mnozí z nich jsou šlechtici a styděla bych se, kdyby na Slangau neměli milé vzpomínky.«

»Zajisté, vaše čest musí zůstati bez poskvrny. Znám z vlastní zkušenosti poměry při takových příležitostech a ještě dnes se dám do práce. Mohli bychom hned učiniti předběžné disposice k ubytování a pohostění. Bude nutno přijmout o jednoho neb dva sluhy více, musí se také objednat dobrý kuchař a zajistit dodávka předmětů potřebných do kuchyně. Ve dvou dnech bude vše v chodu a doufám, že milostivá paní bude se mnou spokojena.«

»Jsem i nyní, vy podivíne,« zažertovala důvěrně. »Sedněte si a pište, abychom na nic nezapomněli. V zámku je dvanáct hostinských pokojů, ale může jich býti zřízeno o několik více. Sborový velitel musí míti vedle ložnice ještě salon. Poznamenejte tedy čísla pokojů a budeme počítati.«

Porada trvala skoro celý den. Paní Eichingerová zapomněla na rozrušení sekretářovo, který, jak se zdálo, zdvojenou starostlivostí snažil se ji usmířiti. Ukázal opravdu, že ubytování tolika důstojníků rozumí a paní Kristina vděčně přijímala jeho návrhy. Prošli spolu celý zámek a služebnictvo dostalo rozkazy, aby začali pokoje větrati a upravovati a některé pokoje ještě za ložnicí zřizovati. Také otázka kuchyně probrána a k večeru rozeslána řada telegramů, aby dodavatelé obstarali potřebné zásoby kuchyňských potřeb a aby najmuli personál.

Večer byli oba unaveni a zábava vázla, ale ráno opět pokračováno, dokud nebylo do podrobností vše ustanoveno. Potom teprve cítila paní Kristina uspokojení a také našla slova díku.

»Snad jsem vám včera ublížila a promiňte mi to. Myslila jsem si v prvé chvíli, že mě chcete bez pomoci opustiti a vidíte sám, jak by to bylo nesvědomité.«

»Jsem rád, že milostivá paní mou dobrou vůli uznala a doufám, že po manévrech bude docela spokojena.«

»Já to také doufám a potom také přijde doba, abychom my dva o čemsi pohovořili. Jděte si nyní odpočinout a buďte v těchto dnech sta-

lečný. Věřím, že muž má vždy více síly a rozhledu než žena a těší mě, že zvlášlě vy dovedete v kritické době rozvinouti takovou energii. Těší mě, že jsem se ve vás nesklamala.«

Teple se naň podívala, jeho ruku vřele sliskla a rychle odešla. To bylo pro Kozáka světlým zjevem v době, kdy opravdu mnoho duševně trpěl. Od té chvíle, kdy příchod důstojníků mu byl oznámen, neměl pokojné chvíle. Jakoby děsivá příšera se vzlýčila, pověrčivě věřil, že mu objevení se důstojníku přinese zkázu. Myšlenku, že by snad mohla paní Kristina některého jiného důstojníka si zamilovati, zapudil jako nesmyslnou. Byl si nyní jist, že její srdce náleží vyhradně jemu. Znal ji a věděl, že není nestálá a těkavá a že ji lesk uniformy za těch několik dní neoslní. Ale odhalení své minulosti se strašlivě bál. Byl znám mnoha důstojníkům a jeho jméno proletělo tehdy vojenskými časopisy.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ŠEDESÁTÉ NAROZENINY FRANTIŠKA BÍLÉHO. (8. LISTOPADU 1914.) Čte-li čtenář pod podobiznou jubilantovou, že je zemským školním inspektorem, krom několika málo zasvěcenců nikdo nemá potuchy o nesmírné důležitosti tohoto kulturního poslání páně jubilantova. Jenom odborník, jenom znalec, celý dosah a význam tohoto úřadu pronikající, mohl by napsati obsažný a výstižný článek o činnosti Frant. Bílého jako zemského školního inspektora. Je jistě znám a populární ve kruzích pedagogických, ale mám za to, že Fr. Bílý je ještě populárnější ve kruzích literárních a uměleckých, s nimiž je úzce spiat i svou spisovatelskou činností i svou živou účastí na všech kulturních manifestacích posledního třicetiletí. Naučili jsme se Bílého znáti a ctili jsme ho od té chvíle, kdy jsme ho slyšeli poprvé přednášeti.

Často a často v životě se nám přihodilo, že jsme s ním zasedali ve shromáždění, kde bylo předmětem rokování o kulturních otázkách. Fr. Bílý ovládá všechny obory kulturního života našeho jako málokdo druhý. Jeho předsudek je vždy jasný, jeho úsudek neomylný, jeho názor správný, jeho rada naprosto spolehlivá. Jako literární historik hlubokého vzdělání a vskutku úžasných, obdivuhodných vědomostí a neselhávající paměti je všude hledaným spolupracovníkem. Jeho píle je neúmorná, jeho laskavost a jeho ochota bezpříkladná. Nestalo se ještě, aby Fr. Bílý odřekl své spolupracovnictví kterémukoliv kulturnímu činiteli, nepamatujeme se, že by Bílý svoje účastenství odřekl nebo nevyhověl prosbě za radu a pomoc.

Za své zásluhy o Uměleckou besedu, kde činnost Bílého je zapsána vskutku zlatým písmem, byl jmenován čestným jejím členem. V nejdůležitějších osvětových a národních korporacích je Fr. Bílý nadšeným a vždy po zásluze ceněným pracovníkem (v Matici české — Českém pedagogickém museu Komenského, Československé jednotě, České zemské komisi pro ochranu mládeže, v Moravskoslezské besedě, jejímž je protektorem atd.) Široké vrstvy čtenářů jistě znají jeho Lidovou čítanku moravskou a Slovenskou čítanku, právem zvané vlastivědnými sborníky trvalé ceny literární. Letos měla se k nim přidružiti Slezská čítánka, která, bohužel, pro válečné příhody nedostala se z rukopisného zajetí.

Vzpomínám často na výrok, jejž jednou Jakub Arbes pronesl o Fr. Bílém: »Člověk může snadno někomu ukřivditi. Než jsem Bílého poznal, pronikl, míval jsem jakousi aversi k jeho akuratesse, k jeho až zdánlivě pedantickému smyslu pro pořádek. Ne jednou, několikráte jsem ho v duchu za tuto křivdu odprosil. Poznal jsem v něm muže nesmírné, úžasné korektnosti, ale zároveň duši jemnou, vnímavou, duši opravdu poetickou, pro literaturu, pro umění zanícenou a horující. Dejte si pozor na Bílého, když mluví. Jeho řeč je jako kombinovaný stroj, je jako plán dopodrobna vypracovaný. Jeho logika je železná, jeho vývody jsou neomylné. Já míval, kdykoliv jsem ho poslouchal, příjemný pocit, jakobych stál s nepokrytou hlavou na vlahém, májovém deštíčku.«

Ze svých záznamů posílám panu jubilantovi tento zajímavý pohrobní pozdrav mistra Jakuba Arbesa. Pravdu napsala o Bílém »Zlatá Praha«: Mimo nepatrný poprašek, kterým tu i tam zbělel některý vlas, jubilant vypadá stále stejně mladistvý a svěží.« Řekl mi jednou starý, tuze starý jeden písmák venkovský, když jsem v opravdovém úžase obdivoval jeho duševní i tělesnou svěžest.

»A vidíte — lopotím se od rána do večera, kolikrát sotva domů se dovleku — ale ani dočkati se nemohu chvíle, až zasednu ke své zamilované zábavě — ke knize. Pane drahý — vnitřní ohně člověka udržují, krev

rozproudí a život omlazují. Denně políinko přikládám, aby ohýnek nezašel — je mi dnes osmdesát, nakládám mandele, robotím od rána do večera a večer denně zasedám ke knize. Lidé o mně říkají, že jsem starý blázen, že se těch knih do smrti nenajím — ale, je to dobrá, spolehlivá medicina«!

Řekl bych o Fr. Bílém, že má v sobě jako ten osmdesátiletý písmák vnitřní ohně, jež krev rozproudí a život omlazují. Pracuje také, od rána do večera, kultura mu při tom život oslazuje — zkrátka a dobře — má tu nejlepší, nejspolehlivější životosprávu, aby také jednou mohl mluviti o té nejzdravější medicině, až mu Pánbůh naloží na bedra — — osmdesátku!

JUDr. R. J. Kronbauer.

V Praze, 8. listopadu 1914.

ZDISLAV-JUDR. EM. OHRENSTEIN †. V plném rozvoji duševním i tělesném podlehl JUDr. Em. Ohrenstein, advokát v Uherském Hradišti, útoku, jemuž ještě nikdo ze smrtelníků neodolal. Leta letoucí jsem se s doktorem Ohrensteinem neviděl. Jednoho čarovně krásného dne letního před letními prázdninami zastihl jsem ho s bratrem jeho, spisovatelem Janem Ostenem, v kavárně u Prašné brány. Rozpomenuli jsme se oba na doby, kdy dr. Ohrenstein pod divadelním jménem Zdislav býval členem Národního divadla. Oči mu zazářily při vzpomínce na bohémský život, do kterého se vrhl s celým svým kypícím temperamentem. U divadla se mu nedařilo — málokdy se mu udála příležitost, aby ukázal, co je v něm — ta pravá, velká, ta slavná chvíle, po které lačně žíznil, nenastala nikdy! Zdislav byl divadlu doporučen patriarchou Riegrem, všeobecně to bylo známo — ale bůh suď, co to bylo tenkrát za dobu! Vyslechl jsem jeho stesky a poznamenal jsem: »Hochu, — měl's míti více trpělivosti — — podívej se, co se načekala na tu pravou chvíli paní Hana Kvapilová, co se načekal Eduard Vojan! Byl svatosvatě přesvědčen, že se vrátí zase tam, odkud vyšel — a ejhle — obrat nastal takřka přes noc!« Zdislav se zamyslil a pak řekl: »Nemohu za to — myslel jsem, že se zalknu hanbou, když jsem chodil po ulicích jako člověk prazbytečný, k ničemu potřebný. Dlouho, dlouho jsem váhal, dlouho, dlouho jsem uvažoval — ale čest mi nedala setrvati v tak nedůstojné posici. Spálil jsem za sebou všechny mosty, pochoval jsem herce Zdislava a kajícně jsem se vrátil na universitu a k přednáškám. To víš, že to nebylo snadné — ani rozhodnutí, ani provedení. Člověk zvykl zcela jinému životu, a teď najednou musel jsem se posaditi k archům a studovati od rána do noci. Ale nesměl jsem dopustiti, abych ztroskotal dvakrát — jako herec i jako právník. Zmizel jsem pro divadlo, zmizel jsem pro celý svět — dlouho trvalo, než jsem přivykl studiu, ale nepovolil jsem. To ostatně znáš nejlíp ze své vlastní zkušenosti. Na štěstí jsem ani jednou neklopýtl a šťastně jsem se dočkal svojí promoce. Na svou divadelní minulost jsem nikdy nezapomněl. Jako dávný, krásný sen šla věrně celým mým životem.«

To jsme se viděli, to jsme spolu mluvili po dlouhých letech poprvé a naposledy. A najednou čtu v novinách, že padl na bojišti nekrvavém, tak náhle, jakoby byl zasažen zákeřnou kulí. Tak mně to připadá, že milosrdný osud to tak zařídil, aby si staří, věrní kamarádi mohli dát poslední s Bohem! —r.

ČETBA PRO RANĚNÉ. Jsou ještě lidé zlatého, dobrého srdce! Uveřejnili jsme v Máji dopis vojenského lékaře, v němž nám sděloval svoje dojmy z lazaretu a jménem svým i svých svěřenců důtklivě prosil, abychom se slitovali nad zajatci lazaretu a poslali jim nějakou řádnou četbu. Dostali jsme zásilku knih od Cildy Zatloukalové z Berouna, jež píše: »Četla jsem v posledním čísle Máje zajímavý dopis z vojenské nemocnice a zželelo se mi ubohých žíznících, kteří musí svou žízeň ukájeti četbou »Chiftonek«. Zasílám Vám proto několik knih ze svojí drobné knihovničky s prosbou, byste zásilku tu dodali oné nemocnici.« Soucitná duše vybrala a poslala knihy vesměs dobré a vítané. »Skláře« od K. Klostermanna, »Tři legendy o krucifixu — Dům u tonoucí hvězdy« od Julia Zeyera, »Blouznivce našich hor« od Antala Staška, »Foxi — Voříšek — a jiné historky kratochvilné« od Ignáta Herrmanna, »Kovové ruce« od Václava Štecha, »To, čeho nebylo« od V. Ropšina v překladu St. Mináříka, »Horské kořeny« od K. V. Raisa a »Drama lovu« od P. Čechova v překladu Jar. K. Pojezdného. Šlechetné dárkyni oznamujeme, že s knihami bude naloženo dle jejího určení. Byly zaslány praes. pokl. p. Grohovi, jenž je s jinými ještě zásilkami knih zašle raněným do lazaretu.

Toto číslo vydáno dne 13. listopadu 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 47.

Z KULTURNÍ KRONIKY VÁLEČNÉHO ROKU.

PÍŠE JUDR. R. J. KRONBAUER.

Fr. A. Šuberl napsal o české knize článek, nadepsaný »Raněná«. Pravda — slavidla kultury byla zatlučena, ale není zla, aby z něho nevyšlo aspoň něco dobra. Můj přítel, vojenský lékař v lazaretu, jehož dopis jsme citovali v předešlém čísle a jenž vzbudil zejména v kruzích intelligentů zaslouženou pozornost, poslal mi dopis druhý, v němž píše:

»Mám za to, že nikdy se tolik nečtlo a hned tak čísli nebude, jako v tomto neblaze památném roce válečném. Čtou lidé, kteří jak kdy živi nečtli — když byli doma, lopotili se od rána do večera, a v neděli, když měli volno, šli do hospody, povídali si, pomlouvali nebo hráli karty. Každá pohroma, každé neštěstí člověka vzruší, ale také pohne celou jeho duší, zatřese svědomím. Teď tu leží jako Lazar a hořce vzpomíná na čas, zbůhdarma promarněný, na svoje slabosti, na svoje náruživosti. Jak prý si teď budou vážit zdraví, ženy, dětí i majetku — ani jednoho si nevážili, zdraví zrovna tak jako peníze nemělo pro ně té pravé ceny — ženu zanedbávali, dětem nevěnovali té pravé pozornosti, té pravé lásky. Jen co přijdou domů — všechno bude jinačí, všechno bude u nich doma jinak vypadat!.

Nevím, jak to dopadne se všemi těmi sliby a předsevzetími, jež tu od rána do noci poslouchám. Rozumí se samo sebou, že valná část těchto kajícníků upadne do starých chyb, ale je ovšem také samozřejmo, že pro velmi mnohé bude míti trpká zkouška blahodárné účinky. Ale, abych nezapomněl na to hlavní, o čem jsem chtěl psáti. Vypozoroval jsem, že čtenáři knih měli na nečtenáře nesmírný účinek. Z počátku se těm hltalům knih smáli, ale když viděli jejich klid, jejich spokojenost, jejich radost, ba možno říci, štěstí, jež vyzařovalo z jejich obličejů — začtoužili také po tom zázračném, po tom opovrhovaném medikamentu — podivili byste se, jací se z nich stali vášniví čtenáři! Děkuji vám srdečně za zaslané knihy — hned, jakmile jsem je obdržel, spěchal jsem s nimi k raněným a hned jsem je podělil. To se nepřejte, jak po nich chvatně sáhali — div že mně z postelí nevyskakovali! Uvidíte-li Ignáta Herrmanna, řekněte mu že se o jeho knížky moji pacienti zrovna rvou — uvidíte-li Aloisa Jiráska, povězte mu, že je miláčkem všech mých čtenářů. Knihy, jež jste nám poslali, jdou z ruky do ruky — pochvalují si velice Jiřího Gutha, J. D. Konráda, Fr. Heritesa, přečtli s velkým zájmem knihu od dr. Boreckého o Jaroslavu Vrchlickém, smějí se na ložích při čtení humoresek Václ. Štecha, rozumí se samo sebou, že s dychtivostí čtou »Pardubáka« od Ladislava Nováka, všichni se hlásí o Jonáše, F. S. Holečka, velice se jim zamlouvá kolega MUDr. Duchoslav Panýrek — čtou jeho spisy belletristické i odborné — Štolbovy »Paměti« bych potřeboval v několika exemplářích, což platí rovněž o všech Vašich knihách, které čtou i ošetřovatelky.«

Když jsem na radnici umlouval s panem

praes. pokladníkem Grohem zásilku knih do lazaretů, byl jsem upozorněn na okresní válečnou pomocnou úřadovnu král. hl. města Prahy, která rozbila svůj stánek ve staré radniční síni.

Ředitelem, duší této kulturní stanice královské Prahy je muž jistě nejpovolanější — spisovatel Karel Mašek-Fa Presto. Nikdo neměl z počátku poluchy, v jak neslýchané, v jak ohromné dimense vzroste toto nenadálá a neobvyklá agenda. Můj Bože! — vždyť se nikdo nenadál, jakých rozměru nabude válečný požár, na jednom místě vypuklý. Z jiskry, která za parného léta vyletěla z lokomotivy, uhánějící krajem, chytil suchopár, a než se kdo nadál, hořela vesnice, hořel les, byl ve výhni celý kraj, celá země, celá Evropa, takřka celý svět!

Na radnici posílali dobří lidé knihy, brožury, časopisy, vše, čeho mohli postrádali a co rádi a ze srdce dali. Praesidialista p. Groh dostal agendu nádavkem ke své práci. Ale ze sporadických zásilek stala se takřka obrátkou učiněná lavina. Všude byla spousta knih a časopisů, které bylo třeba probírati, třídili a zasílati podle určitého plánu. Bylo očividno a nevyhnutelno, udělati nějaký plán, zavésti do této spousty, do tohoto skladu neskladu nějaký systém. Především bylo třeba vynajíti pro materiál i pro agendu, jež rostla každým dnem jako jarní přívaly, vhodnou místnost. Stará radniční síň byla pro tichou a nehlučnou tuto práci jako stvořena.

Mělo-li se postupovati řádně a korektně, bylo nutno, vyhledati k této agendě osobu povolanou, odborně vyškolenou. Pověřen touto funkcí úředník Městské knihovny pražské p. Fr. Blažka, kterého mají všichni ti, kdož knihovnu často a rádi navštěvují, v nejlepší vzpomínce. A už to šlo jako na drátkách. Číslo nám poví nejlépe, jaká byla v Okresní válečné pomocné úřadovně pražské vykonána práce. Století šesti nemocnicím bylo zasláno celkem 432 balíků, v nichž bylo pro raněné narovnáno přes deset tisíc knih! Knihy putují do celého světa — doslanou se tam, kam by se nikdy jinak byly nedostaly. Člověk si mimoděk povzdechne a pozastekne! Taková pohroma, takové nešlesti se muselo na nás přivalit, aby se česká kniha dostala do světa, za hranice, do měst s jiným obyvatelstvem a s jinou řečí. Do Aradu, do Vídně, do Budapešti, do St. Hradce, do Krakova, do Bozenu, do Kečkemetu, do Mitrovic, do Raabu, do Lučence (pamatujete se přece na Jiráskovu znamenitou »Bitvu u Lučence« ?) — a jinam a jinam pospíchá česká kniha, český časopis, česká revue, aby potěšila aby osvěžila, aby posílila naše raněné bratry!

Je to krásná, nezapomenutelná podívaná na tuto »raněnou expedici«! Člověku je tu u srdce tak bolno, tak teskno, že ani toho vypovědět nedovede! A což teprve, když vezme namátkou některou knihu do ruky a podívá se za desky! Těch srdečných, těch horoucích pozdravů, jež dárcové naposílají raněným, vzdáleným a opuštěným členářům! »Přeji vám ze srdce,« píše malostranská dívka, — »abyste se hodně brzo uzdravil,abyste se uzdravil dřív, než dočtete tento román. Byli jsme všichni šťastnější, když pan Alois Jirásek ho psal — ale jaká pomoc! Nic si z toho, vojáčkové milí, nedělejte, — není zle, aby nebylo líp! Až se uzdravíte a přijdete-li do Prahy, navštivte nás, a my vás přijmeme zrovna tak, jakoby Vás přijala Vaše maminčka, Vaše žena, Vaše děti!« Jiný dárce ze raněné na pouť, na posvícení, ba i na masopustní hody — panenka z Břevnova se dokonce zadává na ťaneček! Vidím v těchto projevech nejen něžnost, nejen lásku a soucit, ale i velikou důvěru, velikou sílu, které nám bude všem svrchovaně zapotřebí!

To je korrespondence ve knihách, na prvních a posledních stránkách. Je to dedikace, je to výron duše a srdce, který musí člověkem zalomcovat. Ale viděl jsem ještě korrespondenci, balík dopisů, spoustu odpovědí, zaslaných raněnými z nemocnic. Nikdo, kdo by projevy tyto četl, neubrání se nejhlubšímu pohnutí, neubrání se slzám. Vám všem, kteří na raněné členáře pamatujete a dále pamatovali budete, označuji toto jako nejkrásnější a nejušlechtilejší odpověď na Vaše zlaté skutky. Z dopisů těchto proudí tolik vděčnosti, tolik rozechvívající radosti ze soucitu a lásky k bližnímu, že žádná doba na světě nic podobného už nevytvoří.

Česká kniha má veikou, má pohnutou historii.

Pronásledovali ji, spalovali ji, kacéřovali ji, na indexy ji dávali, lisíce a lisíce našich velkých bojovníků dalo za ni svoje životy — ale toho velkého, toho slavného poslání, jehož dočkala se česká kniha ve válečném roce 1914, *je šlě nikdy neměla* — a doufejme v Boha i svět — *že už nikdy míti nebude!*

V Praze, 10. listopadu 1914.

TEREZA SVATOVÁ:

STARÝ PŘÍBĚH.

Dokončení.

Zrovna v ten čas zemřel na vzdáleném revíru, vysoko v horách starý myslivec a Zaječinská fořtovna byla právě uprázdněna. Určila krátce, aby na horský revír, kde povážlivě zmáhalo se pytláctví a kvell lesní pych, dosazen byl přísný pán. Právě on, Huberl Knapp, oblíbený lělesný myslivec nebožtíka syna — hodí se právě na takové důležité místo. Mimo to bude mítem tím za své služby také odměněn.

Zrovna v ten čas zemřel na vzdáleném revíru, vysoko v horách starý myslivec a Zaječinská fořtovna byla právě uprázdněna. Určila krátce, aby na horský revír, kde povážlivě zmáhalo se pytláctví a kvell lesní pych, dosazen byl přísný pán. Právě on, Huberl Knapp, oblíbený lělesný myslivec nebožtíka syna — hodí se právě na takové důležité místo. Mimo to bude mítem tím za své služby také odměněn.

A vnuk, mladý majorátní pán, nebude jistě proti tomu. Nemá myslivce ve zvláštní lásce pro příkrou drsnost jeho povahy. Ano, vysoko do hor, do hlubokých, ohrožených lesů půjde odvážný »Leibjäger« a aby se mu nezastesklo v odlehlém revíru, přidají mu za ženu Nesynku, »pavučinku«, jak žertem říkává starý kněz, vychovatel.

Tak založeno bude štěstí dvou lidí a z cesty uklidí se nebezpečí.

Zbledla jako křída nebohá Nesynka, zachvěla se jako střímek ve vichřici, když jí dobrodiitelka s mateřskou starostlivostí vše sdělila a vysvětlila.

Měla jen tolik síly, že políbila podávanou ruku a vypotácela se pak ze dveří bez díků a beze slova.

Za to ryšavý Huberl, sličný myslivec, děkuje za oba neočekávané dary, klonil obrovitou postavu až k zemi a za mohutným, žlutavým knírem zasvítily pevné bílé zuby zvláštním, spokojeným úsměvem.

*

Konaly se přípravy k svatbě, ze kterých se nikdo, mimo ženicha, neutěšil. Pokoj Nesynčin byl jako zaplaven jemnými plátny, ze kterých zjednané švadleny chystaly výbavu, která měla býti pěkná; jak si přála paní hraběnka.

Den ode dne rostly stohy našitého prádla a panna Rosy počínala již stříhati pestré látky na šaty určené. Šily se široké, zvonovité sukně se sbíranými volánky z muselinu květovaného i hladkého, se živůtky jako nadchnutými, mírně vystřiženými, s rukávy podlelujícími jako křídla pláků. Zholovovaly se šatečky z měkkých pruhovaných látek vlněných, zdobené nekonečnými pásky aksamitovými s přehnutými límečky u krku a s vyšívanými manšetkami u mírně vzedmutých rukávů.

A plášť dlouhý, vatovaný, s límcem sahajícím až ke kolenům, tmavohnědý, se zelenou hedvábnou podšívkou, chystal se pro zimu s čepcem, rovněž hedvábným, teplým, křídlatým s velkou těžkou maší pod bradou.

Klobouky dva letní, slaměné, »zavřené«, došly z velkého města, nad jejichž krásou udivily se, vyjma Nesynky, všechny ženské celého zámku.

Ne, ona neměla smyslu pro ty tylem vyplněné »kukaňky«, na jejichž dýnkách lehounce přišité fialky a růže zdály se býti jako položeny tam jen nějakou čarovnou rukou.

Nepovšímnuty od ní zůstávaly všechny ty střevíce věci jiné — od prolkávaných pásů s pozlacenými přeskami až po brynelové, na straně šněrované botičky, kterých se jí dostalo ve krojích barvách. Ani přítomnost paní hraběnky ne-

byla s to zaplašili tu lísnící chmurn, která jako mrak nad zámkem se zavěsila. Mrzutě řídila panna Rosy přípravy ve »frauenzimmru«, mrzutě a zamlkle nalřásala panna Irény peřinky prachové a deky prošívané.

Zasmušen a hluboce zamyšlen přecházel starý kněz tichým zámkem.

Jen jednou, jen z daleka, opatrně a ucitivě pronesl svůj náhled, skrytou přímluvu ohledně nezkušeného mládí něžné »pavučinky« — byl však hladce odražen hned na poprvé.

Hlasitě a nepokrytě dávala na jevo svůj úsudek paní Lény v dolejších místnostech zámku a ani starý lokaj nelajil se tím, že tu bude jako v hrobě za živa, až Nesynka odejde.

Bylať jejich miláčkem, jejich sluncem, které ozařovalo ponurý a jako tlící zámecký svět; pláčkem, jehož jasný hlásek a veselý smích budil ve starých srdcích již, již usínající život. — —

A mladičký hrabě meškal nyní stále mimo zámek. Vyjížděl časně z rána do rozsáhlých lesů a vracel se pozdě k večeru, když mlha bloudila krajinou a tma tiše se kladla na trávníky v parku. Těžko bylo v lakovémtlo šeru rozeznati jinochovu tvář ubledlou a stále hubenější a smutnější. Tak neradoval se nikdo ze zasnoubení Nesynky, a ženich, který každé neděle z hor k nevěstě přijížděl, nacházel zámek ponurý a jako černým suknem zahalený.

Cítil to dobře, neříkal však ničeho.

Jediný člověk, stařičký krajan jeho, cizozemec, bělounký bezzubý dědeček, panský sluhník sloužící své vrchnosti již v třetí generaci, těšil se na nastávající svatbu v zámku. Rozprávěl o tom kde s kým a žvatlaje směšnou slátaninou dvou jazyků, sliboval roztomile, jakou on vystrojí tabuli krajanovi a jeho mladičké nevěstě.

Měl rád děvčátko stejně jako druzí, ale osudem jejím si hlavu nelámal. Mluvil jen stále o úpravě stolu, kterou chtěl ukázati, co ještě dovede.

Paní hraběnka si to přeje a dole ve »frauenzimmru« se to schídí.

»To bude stoleček, počkej, — du kleiner Kobold — to budeš koukat, co starý Dincklage ještě dovede,« sliboval Nesynce na potkání.

A když smutnýma očima na něho pohlédla, hladil hned měkkoučké, černé vlasy na temeni její hlavy a mazlivě chlácholil, že je »braves Töchterlein« —

Tak přišel den svatby. V zámecké kapli oddal kněz vychovatel Nesynku oděnou a zahalenou od paty k hlavě v bílý, jemný tyl pošitý myrtovými proutky a bílými kyličkami, se stařečným rovírníkem, jehož výrazná, drsná krása, zvýšena byla tentokráte ješlě skvostným zeleným slejnokrojem a zvláštním spokojeným úsměvem. Podobal se dnes více než kdy jindy svému svalému patronovi, jehož bronzová socha v leskłém brnění středověkého rytíře umístěna byla v čele lovčího sálu pod legendárními parohy s umělecky řezaným lělem Kristovým — tak, jak světlec a ochránce lovu se zobrazuje. V temné oratoři modlila se paní hraběnka vroucně za štěstí a pokoj těch, v jejichž osudy mocnou rukou byla zasáhla.

Jen jednou pozvedla nevěsta oči a upřela je v temno hluboké oratoře nad oltářem, jen proto, aby na okamžik vyhledala toho, jehož láska a příchylnost nezůstaly jí ulajeny. Dvoje zoufalé zraky setkaly se na chvíli v třesavém přísvitu planoucích svící zlaceného lustru, zatím co pohnulý hlas kněze předříkával předepsanou formuli, kterou spojují se dva lidé na věky.

Takovou tabuli, jakou měla Nesynka o své svatbě, nikdo nepamatoval a pozvaní hosté léta si o ni pak povídali. Po celé dva dny chystal a strojil starý pan Dincklage, hledě se co nejvíce vyznamenati. Každičká ozdoba stolu měla svůj zvláštní význam: symboličnost a vkus šly zde ruku v ruce.

Zelené loubičko z rostlých, úponkovitých rostlin táhnoucí se po celé délce stolu, představovalo bránu budoucnosti a hořící svíce v těžkých dvouramenných svícnech, ovinutých růžemi, zdravé a šťastné planutí života. Bohatství značily nízounké podnosy naplněné krásným ovocem, obrácené rohy hojnosti, umístěné na obou koncích stolu a chrlící množství nádherných květů všech barev, štěstí a spokojenost příštích dnů.

Dvě bílé labutě mistrně z bílých ubrousků upravené, znamenaly klidnou plavbu po tajemné hladině života . . . Ůl rovněž z ubrousků zhotove-

ný na talíři nevěsly dolýkal se pilnosti a snahy budoucí hospodyňky a panloflíček z léhož materialu narážel žertovně na možnou poddanost!

Staré stříbro, sklo jemňounce rysované, průsvitný porcelán doplňovaly krásu tabule.

A když ke konci přinesla panna Fróny svazeček brkových párátek uměle barevným šmelcem ovíjených — jako malý dáreček na tabuli a paní Lény přihnala se s ohromným dortem s miniaturní myslivnou z dragantu na vršku a po myslivecku chvojí obtočeným podnosem — tu radost starého »Tafeldeckra« byla úplná. Smál se, tleskal rukama, jak se všechno krásně podařilo!

A když později novomanželům »vynšoval« se vzlahem k symbolickému upravení svatebního stolu — padaly z jeho zapadlých oček slze jako hrachy na výložky tmavězeleného fraku, ve který se byl slavnostně přioděl.

*

Tiše ubíhala léta a málo novin dolétalo z hor.

Zřídka přicházel Zaječínský revírník dolů a Nesynka jakoby byla zapadla do hlubokých, černých lesů. Kusé jen zprávy spojovaly zámek s myslivnou na horách.

Jen tu a tam přinesl někdo kratičkou zvěst, drobnou událost pověděl ten, kdo v záležitosti nějaké přišel dolů na zámek nebo ten, kdo z povinnosti musil na hory vystoupiti. Proslýchalo se, že není spokojenosti a lásky v Zaječínské fořtovně.

Žádné z vroucně vyslovených přání o svatbě se ledy nevyplnilo!

Nedala se Nesynka pohnouti k milování ani prosbou ani hrozbou.

Mlčenlivá jako hrob nesvěřovala se nikomu a jako stín bloudila prý po okolních lesích.

Jednou spatřil ji kdosi ze zámku jedoucí lamními cestami, jak stála na pokraji vřesem porostlého svahu mezi vysokými, růžově kvetoucími mellicemi nehybná a jako zkamenělá, s hlavou sehnutou a očima zrnule upřenýma do řeky divě pod svahem lelící. Ani se neohlédla, když kočár zahrčel nedaleko, zrovna nad ní na bílé silnici. Nevšímala si vůbec ničeho. Historie vypravovaly se po okolí o její neúprosnosti, o vzdorech jejího krásného muže, o divokých výbuších jeho hněvu a o tom, jak a kde se všude odškodňoval.

Hůře, stokrát hůře řádil se ženským nežli za svobodna — ale jí to ani nehnulo. Lhostejno jí bylo, co dělal. Mladé, ustrašené srdce jakoby bylo zhuhlo v prsou. Nemohla dáti lásky své tomu, jehož krutost byla postrachem celého okolí. Nemohla milovati toho, jemuž byl život člověka méně nežli život psa.

Brzy, velmi brzy poznala účel jeho tajemných vycházek za jasných měsíčních nocí a modlila a křižovala se, když rány houkaly v hloubi lesů.

A když se pak vracel divoce rozčilen, rozlícen a rozsápán, se šatem potrhaným a s puškou na pažbě nejednou pokrvácenou, tu třásla se uděšeně až do rána.

A když za dlouhých odpolední letních vycházela do revíru, tu slýchala často zoufalý pláč žen a úzkostlivý křik a pláč ustrašených dětí.

Vidívala k smrti polekané ženské prchati lesem, nechávající na místě sesbírané roští, klest i chudičké nástroje. A někdy zrovna před ní jako poplašení ptáci zapadaly drobné děti do zeleného mlází, mezi krvavé plody lesních jahod . . .

Přibývalo mezi chudinou na horách nouze, v Zaječínském revíru zmenšoval se lesní pych, zatím co v nedostupných roklích zahnívaly mrtvoly zmizelých pytláků a v dusných světničkách omšených baráků tlumeně ozývaly se kletby a hrozby.

Dole v bílém zámku šlo vše starým chodem, jednotvárně, odměřeně, jako likot hodin. Výprava mladého hraběte na cesty přervala na chvíli mrtvou pravidelnost. Churavost stařičké hraběnky polekala na čas zamlklé obyvatele, náhlá smrt kněze, vychovatele rozlesknila a sesmutněla ještě více zapadlý ten svět — nic však hlouběji nevzrušilo ta věkem uvadající srdce.

Až pojednou událost veliká, hrozná vyburcovala všechny a zatřásla jimi až do hlubin.

V myslivně na horách stala se vražda. Zaječínský revírník zabil člověka. Ubloukl ho pažbou ručnice před očima své ženy, takořka v jejím náručí, když chránili chtěla postřeleného pytláka, který klest vysílen nedaleko myslivny.

Krev nešťastníkova stříkala jí až do tváře a proudem zalévala její bílé šaty. Zoufalý křik

mladé myslivcové bylo slyšeti daleko po horách a lidé, na pasece pracující, viděli pak, jak prostovlasá leléta dolů po stráni a jak útržky jejích bílých šatů zůstávaly na pařezech a keřích v v cestě jí ležících.

A než se vzpamatovali, než doběhli, zmizela jim s očí a zapadla někde jako zkrvavený, poslřelený pták . . .

A nazejtří časinko z rána plynul po řece okolo zámku pod horami bělounký předmět, všecek pokrytý slizkými řasami, lístečky olší a drobnými kvílky vodních trav.

Vyhlíželo to jako světlý chomáček šat'i nebo mrtvá labuť středem proudu plynoucí. A byla to drobná mrtvola Nesynky, »pavučinky«, která připlynula líše — končíc zde smutně svoji plavbu po tajemné hladině života. —

— — — — — — — — — —

»A vidíte, paničko vzácná,« žvatlala stařenka, »divoký fořt« trestu páně neušel. Dost ho páni chránili, — ale lidé sami si ho potrestali. Několik mužských lady z okolí přestrojilo se za ženské a šli do revíru s trávnicemi na trávu. A jak ho, fořta, uviděli, začli na kraji lesa trávu vyžínat. A jak tak pěkně srpy trávu žali a žali — přiběhl on k nim a jako litý hned do nich a hned holí přes hlavy! Oni hned do lesa uskočili a pořád hloub a hloub a když ho měli, kde ho míti chtěli, — byli brzy s ním hotovi. Ulíoukli ho tak jako on to lidem dělával.

Ráno prý ho hajný našel nadobro mrtvého. Nic se neprozradilo, ač páni pátrali kolik let. A kříž mu na hrob postavili, velký, kamenný a samá zlatá písmena —«

Nad těmi zlatými písmenami se hnědá stařenka pofouchle rozchechtala a po chvilce dodala šeptem, že těch památek po fořtovi zůstalo dost i mimo zlatých nápisů. —

»Považte, zlatá paničko, přes dvacet nemanželských dětí lady po něm zůstalo; a kolik vdov a kolik sirotků po těch, co vinnou jeho se světa sešli.«

A jako ze sna opakovala si ještě několikrále »přes dvacet nemanželských dětí«. —

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Byl si nyní dobře vědom, že v důstojnických kruzích ztratil všechnu vážnost a čest a že by, bude-li poznán, pocítil celou tíhu onoho vznešeného pohrdání, kterým důstojníci odpravují kamaráda, jejž za bezectného považují.

Oči paní Kristiny jsou pronikavé, jí by to neušlo a její stále se čehosi lekající mysl by pátrala. A běda, kdyby pátrala! Teď, kdy už byl téměř u cíle, kdy se tak vábná kořist k němu sklánčla, teď by ho nezdar uvrhl v zoufalství. Děsil se temné budoucnosti a zoufale se namáhal od-

Za bezesných nocí uvažoval o všem a hledal východ z bludiště, jež ho opřádalo. Snad by měl opravdu odejeti. Ale odjede-li, polmčvá paní Kristinu a oddálí příznivé zakončení svých lužeb. Je někdy jako malé dítě, má své vrtochy a ulkvělé představy, jimž musí, aspoň nyní vyhověti. Nejbezpečnější by ovšem byl, kdyby paní Kristina zanechala svého váhání a otevřeně s ním promluvila. Jakmile by se mu odcvzdala, bylo by velmi snadno zapřísti ji v milostné opojení, které by jí zavřelo cestu k návratu nebo k obratu. Ale dnes mu řekla, že toto rozhodnutí učiní až po manévrech a marně by se namáhal.

Kéž by vše dobře minulo! Sám sobě sliboval, že potom bude moudrý, že opravdu bude pořádně živ a vyvaruje se všeho, co by mu novou úzkost přineslo. Napraví své chyby a stane se dobrým a něžným, aby mu ráda odpustila jeho úskok a smířila se s danými poměry. Nikdy ještě necítil Ludvík Kozák takovou touhu zakrýti svou minulost a dokázati světu, že je už jiným člověkem jako teď. Jeho oči byly stále plny smutku a paní Kristina, jež vycítila, že se trápí, snažila se ho pozvednouti a rozveseliti. Ale čím více se manévry blížily, tím více rostla

jeho úzkost. Stal se nemluvný a plaše se vyhýbal lidem, jakoby stále čekal, že z nenadání přijde nehoda.

Od okamžiku, kdy na zámecké nádvoří vjížděli důstojníci, zmizel sekretář a sluha, který náhodou šel se ho na cosi tázati, našel dveře zavřeny a marně několikráte klepal. Ticho bylo jako v pokoji a teprve večer otevřel sluhovi, jenž mu jídlo přinášel.

»Jsem churav a za žádné podmínky na mě nevolejte,« poroučel rozčileně. »Milostivá paní o tom ví a budete-li něco potřebovati, obraťte se přímo na ni.«

Až když ráno opustil důstojnický štáb zámek a zavzněl zvonek volajícího ho k majitelce, vyšel ven a chvatně prošel chodbou. Paní Kristina byla sice také vzrušena, ale ve výborné náladě a přála si s ním se poradili o večerní a jídelní lístek dá se v čas změniti.«

»Škoda, že nejste přítomen, jsou to rozlomilí páni, většinou už starší a velice se jim u nás líbí. Velmi dobře jste mi ve všem poradil a byla bych celá šťastná, kdybyste byl také u stolu.«

»Byl bych rušivým živlem, takoví páni nevidí rádi mezi sebou civilisty a bylo by mi nevýslovně trapno, kdybych viděl něčí pohrdavý pohled. Mám něco zařídili?«

»Ano, rozmyslila jsem si dnešní jídelní lístek a chci se vás tázati na radu. Také jsem postřehla, že pijí raději pivo než víno a my máme malou zásobu piva.«

»Objednám je telefonicky nebo telegraficky hostinci.

Porada se velmi záhy skončila, Kozák, aby zakryl svou bojácnost prošel místnostmi, ve kterých byli hosté ubytováni a nařizoval služebnictvu, co má dělati. Jakmile však bylo po polednách a v dálce přestaly hřmíti dělové rány, zmizel zase a neobjevil se až ráno po jejich odchodu na manévřiště.

Den za dnem, každý jako moře mu připadajícím, ubíhal a duše Kozákova počala nabývat odvahy. Až dosud nestalo se nic, paní Kristina byla sice unavená, ale veselá a její pohledy byly den ode dne měkčí a významnější.

»Lituji vaše duševní muka,« pravila mu v poslední den, ve kterém se pro hosty chystala pouze sludená snídaně. Manévry měly se po desáté hodině skončiti, asi o dvanácté měli hosté něco pojísti a odpoledne odjeti na drálu. Paní Kristina byla od časného rána na nohou. Sborový velitel ji pozval, aby se přijela podívat na zakončení manévrů a chtěla před svým odjezdem požádati Kozáka, aby dohlédl za její nepřítomnosti na služebnictvo. »Rozumím vašim útrapám a kdybych byla tušila, jakou bolest vám udělám, byla bych přece už dříve se jinak rozhodla. Teď se to nedá změniti, ale doufám, že vám budoucnost přinese náhradu.«

»Budu vaším sluhou, popřejete-li mi, abych směl váš život rozjasnit a vaše starosti převzíti,« řekl zaniceně.

»Nepřeji si sluhy, chci čestnou ruku muže, jenž by mě vedl. Jen ještě tento den buďte trpělivý, zítra ukončíme svou nejistotu.«

»Jak jste dobrá a šlechetná!«, zvolal pohnutě a jeho oči zvlhly.

Vyňala jemně svou ruku z jeho rukou a ve zřejmém zmatku sdělovala svá přání. Vyslechl je mlčky a doprovodil až ke schodům. Za okamžik hukot automobilu oznamoval, že odjíždí za štábem, jehož hostem na dvě hodiny měla býti. Byla rozrušená, její nitro bylo naplněno sladkými tužbami a připadalo jí, jakby slavila předvečer návratu svých dívčích let. Opravdu, bylo její srdce naplněno lítostí ke Kozákovi. Dojímalo ji, že se cítí tak ponížený a pokořený a vyčítala si, že také ona zbytečně množila jeho útrapy. Nahradím ti, můj milý, tvoje strádání, povídala si v mysli, ovinu tě svou láskou a něžností a pozvednu tě k sobě, abys došel cti a klidu. Ať jsi byl jakýkoliv, jsi nyní dobrý a šlechetný a tvé srdce náleží mně.

Pohled, který se jí, když automobil sjížděl do roviny, naskytal, ji zaujal. Už pozdávala oddíly vojska, viděla rozvinuté řady, slyšela rachot strojních pušek a dunění děl. Jízdectvo projíždělo poli a malebný obraz zdánlivé bitvy slával se velkolepým. Šofér věděl, kde generální štáb bude přítomen a projížděl s mírnou rychlostí kolem vojenských povozů. Byli asi půl hodiny od cíle a míjeli právě pluk, jenž v dlouhých střeleckých řadách hotovil se nedaleko silnice k útoku na nepřítele, skrývajícího se na návrší, když dva důstojníci se na silnici objevili.

jeli proti automobilu v plném trysku, ale náhle asi sto kroku od automobilu počal se jeden z koní děsiti stroje. Důstojník zvíře krotil, nutil je, aby skočilo ze silnice přes příkop na pole, ale ustrašené zvíře vypovědělo poslušnost svému pánu, vzpínalo se a jezdec jen s namáháním je udržel.

»Zastavte,« volala paní Eichingerová uděšeně na šoféra.

»Jen rychle dál,« křičel důstojník.

Šofér posiechl, zvýšil rychlost a blížil se ke vzpínajícímu se koni. Několik kroků před koněm zdálo se, že automobil projede, když tu pojednou kůň udělal zoufalý skok právě do cesty stroje. Řidič leknuv se náhlé překážky a nemoha stroj již zastaviti, trhl pákou, aby se koni vyhnul, ale automobil sjel jedním kolem do příkopu, druhým narazil na kámen a v témže okamžiku byla paní Kristina vymrštěna z automobilu a vržena na mez.

Výkřik bolesti a hrůzy vydral se z jejího hrdla a ztrativši smysly, zůstala nehybně ležeti. Nastal nepopsatelný zmatek. Vzpínající se kůň učinil obrovský skok a v šíleném běhu letěl po silnici, unášeje jezdce, který neměl už sil, aby ho ovládl a musil mu poskytnouti času, aby se sám upokojil. Druhý důstojník vida co se stalo, seskočil s koně a volal na blízké vojáky, aby běželi ku pomoci. Asi deset vojáků přiběhlo a mezi tím, co se namáhal, aby omdlelou vzkřísil, vojáci pomohli automobil z příkopu vyllačiti.

»Lékař, zavolejte lékaře,« poroučel důstojník.

Pluk právě zvedl se k úloku a volání stěrých hlasů naplnilo vzduch. Ale právě když důstojník se vztýčil, aby sám sedl na koně a vyhledal lékaře, přijížděl ke skupině vojenský lékař, jejž bílá páska s červeným křížem činila z daleka znatelným. Stál nedaleko se zdravotním oddělením a spatřiv, že automobil potkala nehoda a že se vojáci sbíhají, nečekal na zavolání a pobodnuv koně přijížděl sem.

»Sem, doktore, nějakou dámu potkal úraz. Kdo je ta dáma. Kam sem ke všem čertům mezi vojáky jezdí?«

Pan sborový velitel ji pozval, aby přijela se podívat na konec manévrů, je to milostpaní ze zámku Slangau,« vysvětloval šofér, jenž všecek uděšený stál u automobilu. »Já za nic nemohu, to zavinil ten pán s koněm. Měl nás nechat stát a slézt s koně.«

»To je fatální, to bude zase Excellence láteřit,« zahučel důstojník. »Jen dej Bůh, aby nebylo zranění vážné. Co tomu, doktore říkáte?«

Doktor, plukovní lékař, obratně seskočil s koně a sklonil se nad ležící. Na tváři mimo nepatrnou oděrku nebylo viděti žádného zranění.

»Doběhněte pro zdravotní oddíl, ať sem vezmou lékárnu,« zvolal na vojáka a počal zvedati omdlelou. Když se dotkl pravé ruky, úpěnlivý sten vydral se ze rtů paní Kristiny a lékař rychle odstranil svou ruku.

»Podle všeho zlomenina ruky,« prohodil k důstojníkovi, jenž vedle něho se skláněl. »Jen aby byla neutrpěla také vážné otřesení mozku. Nejlépe by bylo, kdybychom ji mohli dopraviti do zámku a uložiti. Poslyšte, je váš automobil k potřebě?«, křičel na šoféra.

»Zdá se mi, že se mu nic nestalo,« odpovídal řidič.

»Zkuste stroj a je-li bezvadný, pojedeme. Co to jen vašemu kollegovi napadlo honit koně proti automobilu, když se toho děsí.«

»Má ulkvělou předsudku, že koně odnaučí hrůze. Napomínal jsem ho, ale marně. Nu, dovíí-li se toho Excellence, může se chystat na cestu někam do Haliče.«

»Aspoň tam vystřízliví. Ta dáma má nesmírně příjemný výraz. Dávno jsem už neviděl tak sličně zaděné tahy v obličeji.«

»Jen kdyby nebyla tak příšerně bledá.«

»Není-li vážně zraněna, to mine, je dobrý?«, ptal se ještě jednou šoféra, jenž několik kroků popojev opět zastavil. »Otočte a pojedeme nazpátek. Hoši, pojďte pomoci, ale opatrně. Posadím se napřed a položíte dámu vrchní částí těla na má prsa. Ale dejte pozor na pravou ruku, ani se jí nedotýkejte a nechte ji, jak jsem ji k oděvu připevnil. Tak, teď hezky pomalu, krok za krokem.«

Položili ji na sedadlo a lékař oboživ svou ruku kolem jejího pasu, opatrně nahnul vrchní část těla, takže spočívala na jeho prsou. Hlavu položil na své rameno a když dva vojáci ze zdravotního oddělení doběhli se skříňkou s léky a obvazy, dal lékař znamení a vůz se hnul.

»Jeďte rychle,« žádal lékař, cílě, jak nemocná začíná býti neklidná a jak sléná. Automobil zvýšil svou rychlost a jeho hukot přehlušoval praskot pušek. Hladce letěl stroj po prázdné silnici, směle stoupal po křivkách silnice a v několika minutách vyrazil na nádvoří. Sluha vyběhl ven, ale spatřiv neočekávaný obraz, zůstal ohromen státi.

»Bežte připravit ložnici milostpaninu a af nám nějaké děvče jde pomoci,« volal lékař a už dával vojákům pokyny, jak si mají počínat. Sám ji nesa pod paždím, stoupal do prvého poschodí, kde už několik služebných pobíhalo.

Právě když vcházeli do ložnice, kdosi klusem přibíhal.

»Pro Boha, co se stalo?«, volal za lékařem zděšený hlas.

»Milostpaní byla vyhozena z automobilu na mez, má pochroumanou ruku a snad otřesení mozku. Nevím dosud sám nic, prosím o klid a o nějakou ženskou posluhu. Tak hoši, opatrně dámu položte a potom skočte pro obvazy. A vy, děvčata, vodu a nějaké plátěné pokrývky. Hezky rychle.«

Vzlýčil se, jelikož omdlelá ležela už na loži a on potřeboval si oddechnouti. V téže chvíli se pootočil a jeho pohled postřehl muže, jenž prve volal a nyní němě ho následoval. Myslil si v prvním okamžiku, že je to zámecký pán, jelikož nevěděl, že je paní Eichingerová vdovou, ale náhle se jeho oči šíře otevřely a jednou nohou ucouvl.

»Jsem plukovní lékař, doktor Hotař,« představoval se, aby zakryl svůj náhlý zmatek.

»Poznal jsem vás, pane doktore,« odpovídal Kozák. »Pro Boha, jak je jí? Není mrtvá? Uzdraví se?«

»Na všechny otázky vám odpovím, až milostivou paní blíže vyšetřím. Jen co přinesou vodu a plátno. Jste snad zde hostem? Nebo je ta paní vaší příbuznou?«

»Je to má nevěsta,« vyhrkl Kozák.

»Vaše nevěsta?«, tázal se Hotař a v jeho hlase obrážela se nedůvěra i pohrdání. »Buďsi, vaše nevěsta potřebuje nyní naprosto klidu a prosím, abyste na chvíli odešel.«

Otočil se k loži a tu ho čekalo druhé překvapení. Omdlelá měla otevřené oči a s jakousi hrůzou se dívala na lékaře.

»Co se stalo?«, ptala se líše lřesoucím se hlasem.

»Malá nehoda, automobil vjel do příkopu a vy jste byla vymrštěna ven. Prosím, abyste zachovala klid a byla statečna. Moje obava, že se jedná o otřesení mozku, byla bohudíky zbytečná, mám však starost o vaši pravou ruku. Nehýbejte s ní, hned odstraníme oděv a bude-li třeba přiložíme obvaz.

»Snad bychom měli telegrafovat pro nějakého odborníka,« ozval se za ním Kozák.

»Buďte bez starosti, znám své povinnosti a požádám hned o toteż, jen jakmile budu věděti, o jakou chorobu se jedná. Teď zůstanu s děvčaty u chorobné sám. Zavřete dvéře a vy děvčata opatrně milostpaní svlékejte.«

Vystoupení doktora Hotaře bylo tak sebevědomé a odporu nepřipouštějící, že Kozák poslechl a nemocná, na jejíž tváři se počal jeviti výraz utrpení, prosebným pohledem na jeho obličeji ulkvívala.

»Račte mi důvěřovati,« domlouval chlácholivě a pomáhal pokojským, jejichž ruce se rozčilením třásly. »Všechno, doufám, bude opět dobře a za několik dní budete svěží. Ošetřoval jsem tisíce nemocných, býval jsem na klinice elevem a jakmile seznám dost málo něco vážného, přivoláme telegraficky professory. Tento rukáv musíme opatrně rozpárati, dovolte, můj nožík je dost ostrý a milostivá paní jistě svou blůzku ožetí.«

Obratně rozřízl rukáv a bílé rámě se ukázalo. Na jednom místě na předloktí ukázala se modrá skvrna, která mu předem oznamovala, že v těch místech je kost buď nalomena, nebo zlomena. Sečkal, až byla nemocná do spodního prádla svlečena a potom se chystal prohlédnouti ruku, když bylo na dvéře zaklepáno a hned se otevřely dvéře a v nich se objevil šlábní lékař.

»Jeho Excellence se dověděla o úrazu milostivé paní a nařídila mi, abych jel hned podívati se a po případě pomoci. Je dobře, že zde jste,« pravil vesele k Holařovi. »To je náš nejlepší chirurg,« vysvětloval hovorně paní Kristině, jejíž čelo pokrývalo se potem, jak duševně

i tělesně trpěla. Nu, co se vlastně stalo? Žádné otřesení mozku? To je výborné. A, něco je na ruce. Již jste to vyšetřil?«

»Právě jsem se k tomu chystal, přejete-li si, vyšetřuji sám.«

»Ne, ne, unavil jsem se jízdou a vy máte mladší prsty. Připravím zatím obvazy.«

Paní Kristina zaťala zuby a přimhouřivši oči chtěla potlačiti bolest, ale když Holař přišel na bolavé místo a zkoumal, jak je kost zlomena, slabě vzkřikla a upadla opět v bezvědomí.

Jednoduché zlomení kosti bez rozštříštění. Výron krve nepatrný, cévy neporušeny,« ohlašoval Holař šlábnímu lékaři. »Přiložíme sádrový obvaz a bude po operaci. Zatím nebudeme milostpaní křísiti, bude se nám lépe pracovati.«

Za čtvrt hodiny byla ruka obvázána a lékaři pátrali, není-li ještě někde jinde zranění, ale sněhobílé tělo mladé paní bylo bez poskvrny a šlábní lékař spokojeně se usmíval.

»Takhle by se lépe pracovalo než u našich zamazaných vojáků,« zabručel si do vousů. Spatřiv však, že jsou pokojské přítomny, zastyděl se a začal kašlati, jakoby ho v hrdle dusilo. Holař na jeho poznámku neodpovídal. Obratně upravil lože a potom potřel spánky omdlelé a vpustil do rtů léku.

Zvolna otevřely se znovu její oči a okamžik bloudily, než zase jimi na Holařovi stanula.

»Milostivá paní, vše je odbyto. Vaše pravá ruka byla zlomena, ale nachází se v pevném obvazu a za čtyry týdny ručím za vaše úplné uzdravení. Cítíte snad nějaké závratě?«

Zavrtěla hlavou a z hluboka vzdychla. »Slabo je mi,« zašeptala.

»Vypijte tedy číšku koňaku a potom spěte. Mám telegrafovati pro některého professora?«

Co by zde dělal?«, vmísil se šlábní lékař do rozmluvy. »Škoda peněz. Ještě by chtěl jednou ruku převazovati a k čemu množit bolesti.«

»Neposílejte tedy nikam,« pravila vysíleně. »Ale probůh, hosté mají přijeti a já nebudu přítomna.«

»Pan sborový velitel mi nařídil, abych se postaral, aby milostpaní nebyla v ničem znepokojována. Přijede se s ostatními pány na zdraví milostpaní pozeptati a pojedou hned na stanici.«

»To nesmí býti, všechno je pro pány připraveno. Prosím vás, pánové, oznamte těm pánům, že by mi udělali velkou bolest, kdyby tak na kvap odjížděli. Že nebudu u stolu, mi prominou a ostatní je už hotovo. Děvčata, vyřiďte panu sekretářovi, aby dohlédl do jídelny a aby on nebo pan rada pány uvítal. Tolik jsem se na dnešní den těšila a tak se mi zkazil.«

Slze se jí v očích zatřpytily a bolestně zavzlykala.

»Buďte povděčna, že nehoda skončila tak poměrně lehce,« pronesl Holař vážně. »Pan kollega vašemu přání vyhoví a pojede se zprávou za šlábem. Já zde prozatím sečkám. Jen klid, milostivá paní, ujišťuji vás svým čestným slovem, že není příčiny k obavám. Rozčilení by vám ublížilo a dojista si přejete brzy býti zdráva.«

»Nebudu mrzákem?«, lázala se, patříc naň s dětinnou důvěrou.

»Styděl bych se v takové vážné věci lháti,« odpovídal s takovým důrazem, že si zase bezděčně oddychla. Poslušně se napila vína a potom si dala od pokojské upravit účes. Byla by ráda usnula, ale myšlenka, že přijedou hosté a že snad odmítnou poslední pohostinství, ji rozrušovala. I doktor Holař musil znovu ven vyjíti a ještě jednoho ze sluhů za jenerálem poslati, že je ve Stangau vše k přijetí hostí připraveno.

Teprve když na chodbách se rozhlehl hluk a Holař jí oznámil, že jsou páni přítomni a že pan rada ji zasílá, upokojila se a světlý výraz se ukázal na její tváři. A když asi po hodině přišel sluha s dotazem, směl-li by pan jenerál nemocnou navštíviti, maličko se zapýřila a lázavě se na lékaře podívala.

»Krátká rozmluva vám neuškodí a panu jenerálovi bude milé, bude-li se moci s vámi rozloučiti.«

»Že tedy prosím, aby přišel,« řekla v rozpacích a když jenerál přišel, v nesmírných nesnázích se uzardělа.

Sborový velitel byl velmi starostlivý a vinil se, že on svým pozváním způsobil úraz a živě jí líčil, jak se všichni cítili ve Stangau šťastni

a jak dlouho a rádi budou vzpomínati. Poslouchala ho s radostným úsměvem a její oči byly plny pohnutí.

»Až budu zdráva, dovolím si pány ještě jednou pozvati a prosím snažně, abysle mé pozvání neodmítali. I já jsem prožila krásný týden a jelikož mě pan doktor ujistil, že budu zase zdráva, už si na nic nestěžuji.«

»Což náš doktor Holař je řízný lékař,« pochválil jenerál. »Apropos, pane doktore, máte neobmezenou dovolenou a zůstanete zde, dokud nebude milostivá paní úplně zdráva. Ručíte mi za to a doufám, že mou důvěru nesklamete. Když vojáci způsobili úraz, musí vojenský lékař konati za ně svou povinnost. Podávejte mi denně zprávu, budu se těšiti, až budu zase moci tak neskonale rozlomilé hostitelce ruku podati a k jejímu uzdravení blahopřáti. Povinnost volá a my všichni neradi odcházíme. Ještě jednou přijměte náš nejvřelejší dík a ujištění naší opravdové vděčnosti a oddanosti.«

»A teď budu prosili, abysle spala,« řekl Holař, když jenerál odešel, s laskavou přísností. »Velice jste se rozčilila a horečka by znamenala povážlivý obrat. Pomyslete si, že nad vámi bdí váš dobrý přítel a spěte.«

»Díky,« zašeptala a přivřela oči. A za chvíli pravidelné oddychování svědčilo, že opravdu spí. Holař tiše vešel do vedlejšího budoáru, jehož dvéře byly otevřeny a chvíli přecházel sem a tam. Potom usedl a sáhl po knize, jenž ležela na stolku. Začal v ní listovati, když pojednou vypadl z ní nějaký list. Shýbl se proň a spatřil jemné písmo, které prozrazovalo ženskou ruku. Jako čestný muž chtěl list odložiti, ale zvědavost byla větší než nejlepší úmysl. Spočinul pohledem na začátku dopisu a viděl, že byl dopis začat psán včera a že jej psala nějaké své přítelkyni do Vídně.

Hned první řádky ho neobyčejně zaujaly. Domácí paní sdělovala své přítelkyni, že po dlouhých úvahách a duševních zápasech odhodlala se opět se provdati, a že jejím ženichem je její sekretář, bývalý důstojník Ludvík Kozák. Líčila, jak ji dojal život tohoto muže, který k vůli své lásce opustil vojsko a potom zrazen nevěrnou nevěstou octl se v zoufalém postavení. Hledal si čestné postavení, byl napřed zaměstnán na malém statku a potom ucházel se o místo sekretáře, které vypsala.

»Bylo to snad řízení mého osudu, že jsem ho přijala. Je u mně asi deset měsíců, ale za tu dobu naučila jsem se ho znáti jako muže ideálních vlastností. Je čestný, intelligentní, bystrý, pracovitý a mě od počátku miluje láskou, jež musí každého dojmouti. Nevím, miluji-li ho také tak, jako on mě, ale tolik vím, že je mi velice milý a že se těším na nové štěstí, které po jeho boku doufám nalézti. On je sice chudý, ale já jsem dost zámožná, abych mohla muži poskytnouti náhradu za všechny jeho oběti. Věřím mu a má víra činí mě bezpečnou, že nic mě v budoucnosti nesklame. Chtěla jsem sňatek odložiti až na pozdní podzimek, ale když vidím, jak trpí, rozhodla jsem se, že sňatek urychlím. Jakmile odjedou hosté, ujednáme vše a ty jsi ledy první, které své tajemství svěřuji. Snad se mi....«

Dopis byl nedokončen, chystala se asi dnes ho dopsati, ale úraz to překazil. Ostatně Holař nepotřeboval více věděti, už to, čeho se dověděl, dostačilo, aby ohromen přemítal. Letos v létě v době své dovolené jel navštíviti Rochlovou, aby na místě, kde padl bratr, věnoval nešťastnému Blažeji svou bratrskou vzpomínku, a v hostinci, do něhož zašel se občerstviti, hovorný správce odhalil mu tajemství rodiny Valenovy. Hned tehdy všechen starý hněv a nenávist vůči Kozákovi se v něm zvedl a litoval, že ho tehdy ušetřil. Snad by byl nezkušenou Hanu zachránil před hrozným utrpením a před zmařením celého života. Celá bídná povaha Kozákova se mu tehdy zjevila a dlouho to trvalo, než nabyl zase klidu.

A hle, zde se s ním setkává a podivná náhoda dává mu nahlédnouti do nového, smělého předivа intrik Kozákových. Drzou rukou sáhl po nové oběti, aby také té připravil hrozný osud. Třeba že byl sám, tvář jeho zkřivila se hněvem a jeho oči zabodly se do prázdna. Vzpomněl si na paní Eichingerovou, na její stepilou postavu a cosi jako úzkost, aby tato žena byla zachráněna, jím zavířilo.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

MILNÍKY, tříaktová anglická komedie Arnolda Benneta a Eduarda Knoblaucha, která byla 6. listopadu provedena poprvé v měst. divadlo Král. Vinohradů, přes některých scen nepopíratelný půvab, nepřinesla do dramatického světa v celku nic nového — že mládí je podnikavé a stáří konservativní, víme všichni a byla tato stará pravda již stokrát a účinněji podána divadelně. Zbývají přednosti zpracování této ne právě zánovní myšlenky, jakost dramatické stavby, duchaplnost, svůdnost dikce, možnost děje, životnost postav, kterýmiž přednostmi kus nestejně obstál. Hra předvedla vskutku věrohodně více třemi úryvky, nežli soustavným dějem, v němž bychom byli nuceni chápati, že věci se nemohly státi jinak, nežli se sběhly, ve 3 svých jednáních tři samostatné skoro aktovky, v nichž hrají téměř týže osoby jedné rodiny — ve třech fasích svého žití; stavitel lodí Rhead, živel radikální prvního dějství, jenž stává se zrádcem těchže zásad, jimiž v 1. dějství potírá své odpůrce, aby v 3. dějství spíše povolil jim, nežli byl jimi přesvědčen a překonán; Sibley, konservativec, jenž v 1. dějství nevěřil v možnost úspěchu stavby lodí ze železa, a proto se rozchází se svým společníkem Rheadem zůstává týmž reakcionářem i v dalších dějstvích, aby z nerovného sňatku s jakousi Nancy, o níž se nic dále nedovídáme, zplodil syna, který v III. dějství, dramatu lásky nejnovějšího střihu, přetrumfl ještě radikálnost svého vzoru z II. dějství, vzoru anglického genia demokraticko - intelektnálního, strhujícího i ženy obdobu rytíře technického rozkvětu Arthura Preece, jemuž radikál I. dějství, Rhead, zatím baronetovaný, zkonservativnělý dcery své nedá. Nechce dáti, ač choti sám domohl se právem téže ideje, zosobnělému principu téhož genia ani vnučky. Ale je pak již stár a podlehá, zvláště když vnuččina matka, jeho dcera, po neštasném manželství s lordem, v něž vešla obětovavši Preece, přece jen svého Preecea dostane, když ovdověla.

Jsou tu známé děje, známé pohnutky známé typy — a přece jen z těchto kaménků podařilo se autorům skonstruovati několik úryvků života anglické rodiny ve 3 generacích, současně však podati hereckému umění hrst tvrdých oříšků, když má jeden a týž umělec v jeden a týž večer předvésti tři věky života jednoho a téhož individua, jak se mění věkem, zevnějškem i vnitřně, jak z mladého, podnikavého, silou zdravé myšlénky ohnivě zastávanou a prací opřenou vítězícího, která však — zákon přírody — ne-li podlehá, tož ustoupí jim novým a tudíž silnějším, vzniká vetchý stařec vzdorující témuž zákonu, jímž ve fasi mládí vítězil! Také kus satyry na uzavřenost zánovních šlechtictví jichž, ženskou mládež strhuje síla duchaplné a vynalézavé mízy lidu, podařilo se, sic krotce, ale účinně komedií svou autorům zachytiti.

Metamorfosy těla i ducha ve 3 věcích žití nejlépe znázornili ve hře, jichž úryvkový děj netřeba tu předváděti — jsou to stále stejné běhy zamilovávání se a nezdarů, odříkavého osudu stárnoucích, ústupných manželek a vzdorných starých pannen, umíněných manželů a trpělivě čekajících i dočkávajících se nápadníků — dámy Májová (Rosie, choť Rheadova) a Friedlova-Štěpničková (Gertruda, sestárlá v panenství, jež pomáhá mladým láskám proti vůli starých, ale nikdy neprosadí svého), která našla dobrý ton pro výraz staré tety sentimentálních anglických románů obstarožní faktury, p. Zakopal (Rhead, zvláště v III. jednání ku podivu životný) a p. Pražský (A Preece, jehož maska byla přímo znamenitá v III. dějství), i p. Hlavatý (p Stoley, nejkonservativrější živel, z otcovské lásky — syn jeho stává se technickým geniem budoucnosti — bezděky, aniž toho pozoruje, opouštějící — tak tomu bývá v životě — svoje skostnatělé ideje), pí. Ptáková, typ primitivní, zdravé prostoty, jež stojí a padá nelíčenou chytrosti ženství z lidu (trochu příliš přehnaná turnýra realistický typ její Nancy zbytečně poškozovala), pí. Iblová (Emily, zamilovaná do genia, jehož obětovala za výhodný sňatek s lordem, aby sestárlá — »stará dáma«, říká jí její syn — vrátila se do náruči toho, jehož obětovala v květu žití), tlumeně zladěná jak ve chvíli odporu k dceřinu vzruchu pro touž touhu — po 20 letech - ti všichni byli na svém místě i některé z drobnějších úloh, jež jim hra poskytla, rádi sehráli ostatní: souhra přiměřeně oživena zkušenou režií (p. Hlavatý) a dobře vypravena několika interieury, jež byly po ruce na vinohradské sceně.

Hru dobře přeložil Adolf Wenig — dekorace a kostymy navrhl Jos. Wenig.*) Dr. P.

*) Nemělo by smysl přestávku v soustavném referování o novinkách vinohradské sceny, zaviněnou přerušeným vydáváním »Máje«, chtíti dohánětí úvahami o pracích, které dnes již z části zmizely z repertoiru.

Tolo číslo vydáno dne 20. listopadu 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 48.

BOŽENA HERITESOVÁ:

Z FRANCIE DOMŮ PŘES ŠPANĚLY.

Jezero Bodamské s památnou Kostnicí, nádherná jezera švýcarská se svými nejkrásnějšími květy Luzernem, Interlakenem, Ženevou, výjezd na Pannu, rozhled na ledovce růžově zbarvené, obrážející se tak půvabně od sytě zeleni švýcarských luk a modři nebe, Lyon, zajímavá cesta úrodnou Provencí, Lourdy, Pau s krásným renaissančním zámkem královským z doby Jindřicha IV. — to vše leží za mnou a ve vzpomínkách jen bude často a často se vracetí mně do duše jako skvělé, drahé a šťastné chvíle života se vracejí.

Přibyla jsem na cestě své do Bayonne, nevelikého, ale zajímavého města jižní Francie, tvořícího střed všeho obchodu a ruchu ze Španěl do Francie. Památnosti má též Bayonne dosti slavné, ale přece nikterak nevynikají ve spoustě všeho, co jsem dosud viděla. To mně řekly již cestovní knihy a sotva bych zde byla se zastavila. Ale v Bayonne žije o prázdninách rodina známá z Prahy, návštěva má u nich byla námi umluvena.

Přibyly jsme s přítelkyní večer po deváté hodině. Na návštěvu dle společenského katechismu p. Jiřího Guth bylo pozdě, ale ráno na jihu pozdě se vstává, tedy lépe ještě večer k našim přátelům. Nečekali nás, neboť příjezd náš byl hlášen o dva dny později, uspíšily jsme jej však v touze po klidu v mořských lázních, kde byl cíl naší cesty.

Vyhledaly jsme ulici a dům. Dům byl již zavřen. Na jihu ve Francii nezvoní se do domu, zavěšena na dveřích ruka, jíž se udeří jednou, dvakrát neb třikrát na mosazný kotouč, podle patra, do kterého se vstup žádá. V rozpacích stála jsem před zavřenými dveřmi, držela již »ruku« ve své, ale váhala jsem zaťoukti, vždyť snad přece jen je pozdě, nejlépe bude, půjdeme-li do hotelu a ráno se vrátíme.

Nahoře v okně se ozvaly v tom známé mi hlasy slečen Adrienne a Suzanne Lafitte, mých přítelkyní z Prahy, kde obě rok meškaly jako profesorky na Berlitzově škole, s nimiž jsem se stýkala a podnikala výlety po Praze a jejích památkách. Obě dívaly se z okna, vykřikly radostně, jistě nás poznaly a již jako na křídlech sletěla Susanne se schodů dolu a za ní hned Adrienne, s planoucími tvářemi, obě rozčileny radostí z tohoto setkání s námi u nich doma, jež jsme sobě v Praze vždy slibovaly a na ně se těšily. Vedly nás hned k sobě nahoru, pohostily a do hotelu zpět nás již nepustily. Musily jsme zůstati u nich na noc. Ocitla jsem se v útulném pěkném pokojíku, plném vzpomínek na Prahu, fotografií a jiných, jež mě tak příjemně skolébaly v sen, jakobych usínala v Praze, doma, u svých rodičů. Zůstaly jsme tu hosty až do nazítří odpoledne, kdy jsme v průvodu svých bayonských přátel odjely do Biarritz, kam z Bayonne pohodlně lze se dostati po elektrické dráze za 20 minut.

Toužila jsem spatřiti zase moře, neboť má láska k němu datuje se od okamžiku, kdy jako devítileté dítě na cestě do Ameriky s rodiči svý-

mi jsem je přebrázdila. Od lé doby, jak lze, vždy k nemu se vracím.

V Biarritzi uvelebily jsme se na delší pobyl v krásném hotelu Beau-Séjour poblíže starého přístavu, Port-Vieux. Hotelem byly jsme s přítelkyní nadšeny a slibovaly jsme si několik milých dní.

Biarritz znamená po baskicku »dva duby«. Lid zde po vělšině mluví ještě baskicky, nejstarší řečí původu neznámého, jinak je ráz města francouzský, ač slyší se zde mluviti všemi světovými jazyky. Původně byly Biarritze nepatrným městečkem baskickým v horách pyrenejských, až Napoleon III., uchýliv se sem na léto, povznesl je rázem do značné míry. Od lé doby stály se světovými, stále rostoucími lázněmi. Villa Eugenie, kterou císař zde dal vystavěti a na počest své choti pojmenoval, jest už dnes nepatrnou budovou mezi přečetnými sídly francouzských boháčů a nádherných hotelu. Mezi hosty mořských lěchto lázní často se jména panovníků a nespočetných velmožu rodových i peněžních, kteří tu trávili a tráví své prázdniny. Stálý pobyl svůj měla v nich nešťastná vdova po srbském králi Milanovi a dočkala se zde i krulé smrti svého syna krále Alexandra, s královnou Dragou zavražděného v Bělehradě.

Biarritz mají překrásnou polohu. V pozadí rýsují se Pyreneje. Moře zarývá se zde hluboko do pevniny, tvoříc cíp biskajského zálivu, v němž je překrásná pláže. Na obou stranách zálivu čnějí na skalách vysoké majáky. Po tisíce let burácejí zde vlny do skalních úlesu, z nich Le Rocher de la vierge, Le Rocher percé vynikají romantičnosli. Břeh osázen je stromy tamaris a amfiteatrální parky plné vzácných stromů i keřů obklopují záliv.

Vzduch je zde příjemný. Koupání nádherné. Děti prožívají zde krásné své dny her. Velcí sedí ve stanech neb na písku pohlížejíce na věčnou uléšovatelku lidí, jež svým pravidelným burácením ukolébá v klid rozervanou duši, jako kolébka malčina ukolébá dítě ve spánek.

Celý den strávila jsem u moře v písku, ve vodě neb na židlích před kasinem, kde hudba hrála, a pozorovala kolemjdoucí, promenující moderní svět. Saisona však nebyla ještě v plném proudu. Suzanne a Adrienne dojížděly za námi a čas nám prchal v milém hovoru a výletech. — Tak rozjely jsme se do Cambo, kde Edmond Rostand má villu, a jinam. Byly to půvabné dni dolce farniente, jež jsem tady prožila.

Později vyměnila jsem Biarritz za intimnější lázně Saint-Jean-de-Luz. Leží hlouběji v Pyrenejích, vzduch je ještě nádhernější, hory i lesy bližší. Lákaly mne tam hlavně krásné procházky do hor. Při koupání pak možno plavat, což v Biarritzi pro vlny tříštící se o skály, není možno.

Saint-Jean-de-Luz vyslovuje se francouzsky lú, častěji však španělsky luz a lid domácí, baskický, jinak ani neříká.

Jednoho dne kdosi nám řekl: »U vás budete mít válku.«

Hned jsem se vzpamatovala ze svých snu rajských a rychle noviny jsme si zaopatřily. Netrpělivě pak večer čekaly jsme na každé nové číslo, které denně vykřikovali roznášeči. Křik jejich mísil se v hudbu a šum moře. Jindy byly mi zvuky vyvolávaču novin nemilé, leč však v obvyklou hodinu jich příchodu napjatě poslouchala jsem, zazní-li z dáli: »Le matin!« »Le petit journal!« L'éclair!« Největší odbyt novin míval hoch-roznášeč, který první přišel. Čekajících lidí večer na příchod novin z Paříže, bylo stále víc a více.

Nedovedla jsem si představili, co je mobilisace válečná, o níž jsem tu četla, že zasaženy jí byly Čechy. Nikdy ještě jsem jí nebyla svědkem, ale ve fantasii jsem si přec kreslila rušný obraz, jaký asi nepochybně se rozvinul u nás v Praze, ač obraz můj vzdálenosti jeviště snad byl vybledlý.

Avšak za chvíli byl obraz ten v mé v bezprostřední blízkosti.

Vše šlo ráz na ráz jako blesky.

Bylo 1. srpna.

Vyšla jsem z domu, kde byla naše pense, když jsem uslyšela divné zvonění jako na poplach. Smutné, příšerné údery narážejícího srdce zvonu mnou otřásly i šla jsem za hlasem a přiblížila se k Place Louis XIV., kde stojí radnice. S věžičky radnice zvuky se nesly. Den byl těžký jako před bouří a již od rána zněla mi v

sluchu místo básně, kdysi ve škole recitované o Curtiovi, kde líčen souhlas rozhněvané přírody s rozhněvaným božstvem, děsný, těžký vzduch v Římě, kde utvořena trhlina, kterou Curtius svým skokem do hlubiny zcelí.

Již křik a zpěv doléhal k mému sluchu. Mráz prošel mi tělem. Něco neobyčejného se děje, tuším. Pláme se uplakané ženy, proč pláče, proč hlik hluku, i zvím, že prohlášena mobilisace.

Vidím spoustu lidí obléhajících radnici. Všichni se tlačí, aby na vlastní oči viděli vyhlášku, kterou ministr vojenství svolává do zbraně muže, vyžaduje dobytek, automobily, koně i osly.

Potom městem projížděly kočáry přeplněné mladými muži, kteří s prapory Francie, Ruska a Anglie v ruce mávali a křičeli :»A la guerre ! Vive la France !«

I do okolních vesnic kočáry jely. Všude vilány křikem a zaslzenýma očima.

U náměstí Louis XIV. vidím sběh lidí, uklízení stolků před krámem. Slyším rozbité sklo padat. Majitel krámu, Němec, neopatrně vykřikl : »Vive l'Allemagne !« Snad by ho byli zabili, kdyby žena Němce nebyla klekla před manifestující. Dav spokojil se s rozbitím krámu, přerážením stromků vavřínových před krámem. Majiteli podařilo se prchnouti.

Zatím protiněmecká nálada stává se hrozivější. Jdu ulicí na poštu, kde vidím spoustu lidí číhajících celé odpoledne, aby dostali do své moci ženu Němkyni, která před rozkáceným davem vběhla do domu a skryla se ve skříni.

Za námi již běželi naši francouzští přátelé, kteří myslili, že snad jde o nás.

Večer byl pak průvod s lampiony za bubnování a troubení, křiku, zpěvu Marseillesy i vojenských písní. Muži měli na hlavách červené čapky, Za průvodem odvážně plížila jsem se na náměstí, kde dříve baskický lid každý čtvrtek tančíval fandango pod širým nebem. Teď zde prosloveny manifestující řeči, zpívána anglická a ruská hymna.

O ničem se nemluvilo nikde než o nastalé válce. Mužům značila se bojechtivost na tvářích. Ženy ponejvíce plakaly. Dojala mne matka s dětmi, která za ruku držela otce-živitele. Nemluvila, ale bylo tolik úzkosti v jejím pohledu, v křečovitém držení se ruky mužovy. Také jsem však viděla ženy plné odhodlání a statečnosti, které by nejraději byly se svými muži táhly do boje. Jiné zase jako podrážděné lvice křičely svírajíce děti ve svých náručích. Co bude z nich ? Kdo je bude živit? Kdo jim dá chleb?

Bylo mi k smrti smutno — —

Měla jsem dle plánu ještě týden pobýt v Pyrenejích, aby mne pak přes Paříž, Strassburk, Stuttgart, Norimberk, Plzeň okružní lístek dovezl domů.

Ale teď byla jsem vyrušena a rozrušena. Pobyt v Saint-Jean-de-Luz více mne netěšil.

Nálada v městě stávala se těžší a těžší.

Na vlastní oči jsem viděla, jak rozezlený lid vrhl se na starého muže a hnal ho.

Rozvážní mužové marně napomínali, volajíce na lid: »Nous nesommes pas barbares!« Volání jich zanikalo v křiku davu. Napadený muž zmizel mi s očí. Myslila jsem, že snad je mrtev. Ale již letěli strážníci mezi rozkácený dav chránit člověka. Viděla jsem pak zkrvácený obličej, který si poranil sklem rozbitého skřipce.

Prý nic nedělal, náhle zbohatl a tvrdili o něm, že je vyzvědačem od dávných dob.

Ukrutně mě ten pohled popadl za srdce.

A v hotelu blízkém našemu, slyšela jsem, že sklepník zbýral dámu, hosta hotelu, před níž dosud stál jen se shrbeným hřbetem a dlaní nataženou po zpropitném.

Viděla jsem pronásledovat muže přestrojeného za ženu. Úzké sukně maje vysoko vyzdvižené unikal svým pronásledovatelům. Potom za rohem uličky zmizel mi s očí. Prý to byl opravdu vyzvědač. Chytili pak několik ještě mužů v obleku ženském.

Za takových poměrů nebylo zde možno žít, to bylo jasné.

Viděla jsem v duchu usłavičně úsťí revolveru namířeného do přízemního našeho pokoje v pensi RueTourasse. Zastavilo-li se několik lidí před jídelnou a pohledělo dovnitř, myslila jsem, že mne hledají.

Frygické čapky se objevovaly vztyčeněji na

hlavách. Bojovná nálada stoupala, rostla a šířila se.

Suzanne Lafitte, ohnivá Francouzka, přišla též s trojbarevnou národní kokardou na prsou, když nesla pětifrank na přilepšenou pro nemajetné vojíny, jak bylo provoláno k zámožnějším. Ale statečně se nebála s námi Autrichiennes se stýkati, jen že nás svým hojným známým stále méně a méně představovala.

Pryč,jen pryč jsem toužila.

3. srpna v novinách jsem se dočetla, že každý cizinec musí se přihlásit na radnici místa, kde bydlí, do 24 hodin. Má-li prostředků k živobytí, může zůstati v některých départementech, k nimž náležel i département Basses-Pyrenées, kde jsou Biaritz i Saint-Jean-de-Luz, jinak musí odejíti ze země. Přátelé naši trvali, že není tak zle, abychom až k šesté hodině, dle tamního počtu v osmnácl hodin, přišly do cizinecké kanceláře a bude-li zde ještě plno, dostavily se až druhého dne. Zatím abychom šly na výlet.

Neměla jsem však náladu na zábavu a klidně jsme stály v »queue«.

Po dlouhém čekání zapsali mé jméno, jméno otcovo, mateřino, národnost, vlast, ale jinak úředník nechtěl s námi mluviti.

Na rychlo dala jsem se vyfotografovati na pláži, abych mohla připevniti podobenku na průvodní list.

Rozčilena událostmi rozhodla jsem se totiž, že okamžitě odjedu. Sbaleno měla jsem již několik dní. Ale přednosta stanice s útrpností pohleděl na můj okružní lístek. Vlaky byly pro obecenstvo uzavřeny.

Dočetly jsme se o bojích v blízkosti Strassburku, Nancy, kudy náš vlak z Paříže měl jeti; zvěděla jsem též o internování cizinců v Angers, a jinam, kde nuceně musí přečkati snad konec války. A to jsem věděla z různých zpráv, že takové umístění znamená již vlastně šťastný výsledek mnohých nepříjemností předcházejících, jako zatknutí, uvěznění v pevnostech, nepříjemnými průvody v přítomnosti vojáků atd.

Do toho všeho se mi věru nechtělo. Ale jak dlouho budeme moci zde zůstati? Co dělat?

Těšila jsem se, že až vše se poněkud utiší, až bude mobilisace provedena úplně a vojsko dopraveno ke hranicím, nastane zase pravidelný jízdní pořádek.

Avšak nejen přes Paříž, ale ani přes Ženevu neb Nizzu nebylo již možno odjeti, nechtěly-li jsme býti zadrženy, i rozhodly jsme se utéci do Španěl.

K hranici není daleko. Těšila jsem se na romantický útěk z Francie buď pěšky neb na vozíčku taženém oslíkem. Podařilo se nám však, k malému mému zklamání, získati lístky na vlak od starosty města, který mi též vystavěl průvodní list tohoto znění:

Maire de St. Jean-de-Luz (Basses-Pyrenées).

Le Maire de la ville de Saint-Jean-de-Luz est d'avis d'autoriser Mlle. Heřilesova de nationalité Tchèque en villegiature à St. Jean-de-Luz à se rendre à la frontière espagnole par Béhobie.

A St. Jean-de Luz, le 4. Août 1914.

Le Maire.

Věcí méně potřebných nechala jsem ve Francii, vzala s sebou jen nejnutnější. Na nádraží nepřišla jsem příliš brzy, abychom nebyly nápadnými.

Přátelé naši s jistým hrdinstvím, vzhledem k poměrům, jak se utvářily, doprovodili nás na nádraží.

Srdečně jsme se objaly se Suzanne a Adrienne — milující se dcery dvou nepřátelských zemí.

Doufejme, že se zase sejdeme v starém přátelství...

A tak 8. srpna šťastně jsme vyjely ze Saint-Jean-de-Luz.

Do Španěl ze Saint-Jean-de-Luz po dráze je sotva hodina cesty.

Pan Penchenier jel s námi až k hranicím. Nepochybně si takéž oddychl, když nás viděl za mříží, oddělující na nádraží v Béhobii Francii od Španěl. Sám překročiti hranici nesměl. Zůstal však státi na místě, až elektrická dráha, s kterou teď jsme jely, zmizela mu s očí.

Na hranici prošlo vše hladce, ani na průvodní list se mně nepodívali.

Radostně k srdci jsem tiskla milé dopisy z vlasti, které neodhodlala jsem se spáliti, abych se jimi mohla i na dále těšiti.

Tentokráte poprvé ráda odjížděla jsem ze sladké Francie . . . .

Pokračování.

JOSEF KALLUS:

VALAŠSKÉ ROMANCE.

KDO TO TLUČE . . .

»Kdo to tluče na okýnko?«
»Já, má zlatá Paulínko,
jiný — tlouct já bych mu dal:
s hanbou by se odtud bral!«

Otevři, můj andělíčku,
s růžičkami v bílém líčku,
s modrým nebem v pohledu:
jdu na krátkou besedu

Jdu se k tobě potěšiti,
májové mé vonné kvíti!
Složit hlavu do klína,
útěcho má jediná:

Neoddaluj sladkých ústek,
s mými ústy tvoří můstek
z vonných růží utkaný:
líbat chci, být líbaný!

POJĎTE DÁLE . . .

Poďte dále do sedničky,
máme dneska pečené,
vooné chutné koroptvičky
v bramboříšti střelené,
k tomu hrnec podmáslí,
bychom žízní neshasli.

Pojďte dále do sedničky
na valašskou hostinu,
na valašské koroptvičky,
na valašskou zvěřinu
postřílenou motykami:
pojďte s námi, pojďte s námi!

ROMANCE O MOZOLECH.

»Co to na ruce máš, otče?« — »Mozoly.«
»Rudé, zatvrdlé jsou: pověz, nebolí?«
»Na počátku, hochu, jenom bolí,
než uvyknem těžké práci v poli,
potom ne, jen trochu hyzdí dlaně.
»Tatíčku můj, nestydíš se za ně?«

»Styděti se za ně není třeba:
bez mých mozolů bys neměl chleba,
bez nich teplého bys neměl šatu,
z mozolů svých vystavěl jsem chatu,
za mozoly koupil kousek polí,
i kravičku koupil za mozoly.
Synku, z tvrdých zmozolených dlaní,
roste štěstí, prýští požehnání,
nikdy netřeba se stydět za ně!«
»Tatíčku, nech zlíbat mi své dlaně!«

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Poslouchal jsem trpělivě výbuchy bujného rozmaru i nelítostné ironie našeho kancelářského šanlaly, jenž se s ukrutnou škodolibostí pásl na mém zaražení i na mých rozpacích. Tenkrát poprvé jsem opustil kancelář i svoje zvířata bez ohlášení a bez dovolení. Vydal jsem se na pouť za panem spisovatelem, o jehož zvycích měl jsem velice nejasné představy. Běhal jsem z kavárny do kavárny, z restaurace do restaurace a vyptával se na tohoto slavného muže. Ptal jsem se chefů, ptal jsem se pánů vrchních, prosil jsem o zprávu pikolíky, ale nikdo o tomto proslulém redaktoru neměl nejmenší vědomosti.

Trpělivost moje byla bezmezná. Dvacetkrát jsem nepochodil, všude se na mne dívali úkosem, leckde se na mne hodně hrubě uškrtili, leckde si ze mne tropili posměšky, ba stalo se, že v jedné kavárně mi pohrozili policejním strážníkem — ale to všechno mne neodvrátilo a nezmátlo v mém pevném úmyslu. Konečně jsem mladého pána našel. Hrál kulečník, kouřil cigaretu a při tom chvílemi posrkával kávu. Poprosil jsem pikolíka, aby redaktora upozornil na mou maličkost. Podíval se na mne, jakoby se asi podíval lev na mravence. Zakabonil se strašlivě, když mne poznal. Přistoupil rychle ke mně a zhurta se mne otázal, co si přeji. Měl jsem dojem, jakoby se za to hrozně styděl, že takový neúhledný človíček ho vyhledává v kavárně. Nezalekla mne ani jeho nepřívětivost, ani jeho hrubiánství. »Honem, honem,« utrhl se na mne, »nemám mnoho času.« Na štěstí se nade mnou jeden ze spoluhráčů ustrnul. »Pospěšte si,« zvolal se smíchem — »nemá minutinky nazbyt, protože chce sehrát ještě asi pět partií a večer je zadán na bulku.« Hosté se dali do blahodlivého smíchu.

Moje posice nebyla touto neočekávanou epizodou valně posílena. Ale řekl jsem s pomocí boží do živého. »Pane,« povídám rozechvělým hlasem, — »chcete prý mně prokázati pocty, pozornost, nebo vyznamenání — ať se to jmenuje tak nebo onak — pro mne to znamená katastrofu.«

Přišla na něho řada, aby hrál. Zasrkl si černé kávy, zapálil si novou papirosu, nakřídoval si tágo — to vše provedl v skulku s obdivuhodnou mistrností a nepopiratelně uhlazenou routinou. Při tom se upřímně chechtal a za hry, ve které byl virtuosem, ke mně hovořil asi takto: Člověče — vy jste se zbláznil. Prosím vás, kdo vám tohohle červa nasadil do hlavy? Mám někoho v podezření, že vám tenhle nesmysl nakukal ze škodolibosti k vám nebo ke mně. Jen se klidně seberte a jděte domů a nezapomeňte nakrmit a napojit svoje zvířátka.«

Karamboly se mu při tom báječně dařily, což ho nesmírně dobře naladilo. Vzal do ruky křídu, zakroužil s ní na tágu, a s bravurou robil karambol za karambolem. Při tom se vítězoslavně díval po očku po svých spoluhráčích a s náležitým sebevědomím ze sebe hrdavě vyrážel: »Už je pozdě — už vás mám v prádle — napsal jsem už úvod, ve kterém jste jako vyfotografován. Mluvil jsem už o solokapru s chefredaktorem. Byl nadšen mým sdělením a velice se těší na originální příspěvek, který udělá ohromnou senzaci.«

Hosté z kavárny seskupili se kolem mne a živě se mne vyptávali, proč vlastně se tak urputně vzpírám tomu, abych se dostal do novin? Všichni už ustali ve hře, jenom ten můj panáček oháněl se tágem, jakoby se nechumelilo.

»Človíčku,« pokračoval ve své blahovolné samomluvě, — »kam vás to vede? Šedesát korunek dostanu ihned, jakmile rukopis odvedu — a na ty už čekám jako na smilování boží.«

Neušlo mi ovšem, že jsem terčem dost nelichotivých a sarkastických poznámek kavárenských hostí, kteří byli tomu patrně ze srdce povděčni, že suchopár denní a věčně stejné jejich odpolední siesty tak neočekávaným způsobem se osvěžil. Obklopili mne se všech stran a doléhali na mne, abych odpověděl poctivě na jejich otázku.

Mám-li prý čisté svědomí, proč se bojím novinářského světla? Jiní lidé prý by ještě za takovou pozornost rádi zaplatili — v tom prý vězí nějaký prapodivný a záhadný háček.

»Dobře na vás,« pošklebovat se karambolista, jenž jakoby karamboly zrovna z rukávu sypal — »proč jste lezl do vosího hnízda.«

Přiznávám se, že mi bylo hodně horko a hodně úzko v tomto obležení. Ale to jsem věděl, že nesmím se dát zakřiknout, sic, že jsem ztracen.

»Proč bych neměl dobré svědomí?« odpovídám, snaže se klidně pohlížeti s jednoho na druhého, ač se ve mně dušička letetila jako pavučinka v průvanu. »Ten pán vpadl do mé kanceláře, kde jsem dopřál útulku hromádce zvířat. Mám takový ztracený kout v úřadovně, že o mne a o mých zvířatech nikdo takřka neví — a ví-li — dělá, jakoby neviděl, aby z toho nevzešla nějaká nepříjemnost. Jsem drobný, nepatrný úředníček, nejsem v tom byrokratickém stroji ani kolečkem ani závažím. Nesmím si zkrátka a dobře nic dovoliti — někdo z mocnějších foukne a já zmizím jako pírko nebo prášek. A kam se potom podějí moje zvířátka — zahyneme všichni — ona i já. A to se jistě stane — provede-li pan spisovatel svůj úmysl. Bude to v novinách, pánům se to dostane, jak se říká, k úřední vědomosti, přijde rozkaz, a já musím ve čtyřiadvaceti hodinách svou kancelář vyčistiti. Do mého bytu — možno-li vůbec o bytu mluviti — se ta moje drobotina nevejde — a proto jsem přišel pána poprosit, aby se smiloval aspoň nad těmi zvířaty, když už nemá se mnou slitování.«

Stalo se něco, čeho se pan karambolista ani ve snu nenadál. Najednou byli všichni na mé straně a všichni proti němu. Obrat tento ho tak zaraził, že div sukno tágem neprolrhl. Jako vosy sesypali se na něho, než jsem se nadál, stál jsem sám, a všichni se sločili kolem něho a útočili na něho, aby měl rozum a neničil takového ubožáka, jenž má jistě dobré srdce a v úřadě pro svou zcela ušlechtilou zálibu, když ne ořesenou, tedy jistě těžkou posici.

Bránil se zuby nehty, oháněl se tágem, že div lustr nerozbil, zlobil se, křičel, že se nedá komandovat, že si udělá, co mu libo a že — což je hlavní — nedá se okrást o šedesát korun, které jsou mu již takřka poukázány.

V kavárně nastalo šuškání, hosté sestrčili hlavy dohromady a něco pofouchlého mezi sebou kuli. Temperamentní moji patronové ulkali se s mým nepřítelem v tuhém a prudkém boji.

»O co se ledy vlastně jedná?« zvolal ten, jenž celou akci vedl, — »promluvme si o tom klidně . . .«

»O šedesát korun se jedná,« rozkřikl se mladý pán, »o které mne chcete připravit. A takovou újmu si přece nedám odhlasovat!«

»Není toho také třeba,« zvolal můj patron s jakousi ironií — »tady jsou.«

Na zeleném sukně objevila se hromádka peněz, vysypaná z cylindru.

»Jděte klidně domů,« řekli mi pánové, — »ani vám ani vaším zvířátkům se nic nestane. Literatura sice utrpí ohromnou ztrátu — ale jakáž pomoc.«

Viděl jsem ještě, jak mladý pán pokrčil rameny a jak oběma rukama shrabával se zeleného sukna modré papírky, stříbro, nikl i měď.—

Pokračování.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

»Ne, tuhle ženu již Kozák nezkazí, řekl si Kozák se zlověstným klidem a zastrčil dopis na staré místo, povstal a zadíval se oknem do krajiny.

XI.

Tři dny nevpustil doktor Hořař nikoho do ložnice nemocné. Jen pokojská, která přinášela

pro ni uchystané jídlo, byla vpuštěna, ale mimo ni nikdo nevešel. Holař dal si v budoáru na pohovce upravit lůžko a zde spával, aby byl stále nemocné na blízku. Obával se horečky, a dokud nemohl přistoupiti k převázání ruky a přesvědčiti se, že choré místo nejeví žádné známky nějaké nebezpečné komplikace, nechtěl oddati se plnému uspokojení.

Stav nemocné byl zevně stále dobrý. Spánek ji posílil a zvolna uklidňovalo se i její rozčilení a její strach před ochromením ruky. Zjev Holařův, jeho klidné chování, jeho pochvný pohled a rozvážná slova velice přispívaly k jejímu uklidnění. Pojala k Holařovi hlubokou důvěru a zapřádala s ním v dobách odpočinku zajímavé hovory.

Den co den přicházela pokojská s vyřízením od pana sekretáře, že musí nutně s domáci paní hovořiti.

»Vyřiďte, že jsem za zdraví milostpanino zodpověden svému nejvyššímu představenému a že dokud neuznám za dobré nepřipustím, aby byla zbytečně rozčilována. Jakmile zdravotní stav toho dovolí, oznámím paní Eichingerové přání pana sekretáře.«

Třetího dne přišla pokojská se zprávou, že přijel pan profesor ze Šlýrského Hradce a že žádá o vpuštění. Ach, to je dílo Kozákovo, pomyslil si Holař a krev se v něm zavařila. Budiž, toho nemůže odbýti jako sekretáře, ale řekne mu, že byl zbytečně obtěžován. Paní Kristina byla právě vzhůru a proto se přiblížil k jejímu loži.

»Milostivá paní, pokojská mi hlásí, že přijel profesor ze Šlýrského Hradce. Povolala jste ho vy?«

»Profesora? Ne,« pravila překvapeně. »To asi sekretář. Má bezpochyby, chudák, o mne starosti. Je snad profesora třeba? Zhoršila se moje nemoc?«

»Naprosto ne, vše jde normálně a zítra uvolníme kruté předpisy. Přejete si snad, aby vás vyšetřoval?«

»Není-li toho třeba, proč? Nemám ráda zbytečné týrání.«

»Jsem téhož náhledu, ale toho pána vpustit musím, aby se nezdálo, že snad jsem břídil a že jste ve špatných rukou.« A poručil pokojské, aby pana professora vpustila, ale jen samotného. Zahlédl, jak za dveřmi čeká sekretář, ale nedbal.

Profesor zprvu velmi chladný a upjatý za chvíli jevil živé překvapení. Našel pacientku úplně v pořádku, neshledal žádnou horečku, obvaz byl v pořádku a tu udiven se tázal, proč byl volán, jelikož je případ velmi příznivý a ošetřování náležité.

»Snad můj sekretář z obavy o mé zdraví vás povolal,« vysvětlovala paní Kristina zaraženě. »Omluvte jeho starostlivost a promiňte že jste byl obtěžován.«

»V tomto případu byl jsem zde opravdu naprosto zbytečný a jsem rád, že mohu stihnouti nejbližší vlak«. Přál pacientce mnoho zdraví a zmizel.

»Vzkažte sekretářovi, aby ke mně přišel, musím mu domluviti,« žádala po odchodu professora.

»Až zítra, milostpaní, dal jsem lhůtu tří dnů a musím ji dodržet. Zítra už budu jist, že jste dosti silná věnovat se svým záležitostem a učiním, co je mou povinností.«

»Jste opravdu přísný,« pousmála se.

»Nikoliv, jsem pouze svědomitý. Lékař, který často rozhoduje o lidském životě, nesmí nikdy dělati ústupků.«

»Jistě jste ženat a krutě doma vládnete,« pravila se žertovným rozmrzením.

»Naopak, jsem svoboden a bylo mi často vytýkáno, že jsem na vojáky příliš mírný. Račte se upokojiti, zítra budu přístupný vaším přáním a zbavíte se přísného dozorce.«

»Nemyslete si, že jste mi nepříjemný, mě upokojuje, že mám takového svědomitého lékaře.« A vděčně se naň podívala.

»Děkuji za dobrá slova, která mě těší více než co jiného. Budu vám chvíli předčítati noviny, ano?«

Přijala s radostí a naslouchala zvuku příjemného hlasu Holařova. Jaké má krásně sklenulé čelo, myslila si dívajíc se naň. Kolem jeho úst je smutný rys, asi také hodně trpěl a viděl jiné trpěti. Co dobroty a obětavosti musí se v srdci takového muže zrodili, aby přinášel úlevu trpícím.

Po chvíli Holař ustal a ona podřimovala.

Když sešel do budoaru, pokojská k němu přistoupila a podala mu lístek.

»Pan sekretář prosí o odpověď,« dodávala. Svrašlil čelo a v prvé chvíli chtěl lístek vrátiti, ale potom rozlrhl obálku a četl:

»Musím s vámi několik slov mluviti. Až milostpaní usne vyjděte ven a pošlete pro mne někoho ze služebnictva.«

Vzal péro a připsal pod ta slova: »Není mi naprosto možno až zítra odpoledne.« Lístek zase složil, podal pokojské a potom se trpce pousmál. Už vělří nebezpečenství, stojím mu v cestě a děsí se, že tentokrát budu krutější. Ach ano, drahý pane, tentokráte nepřistoupím na kompromissy, tentokráte nenajdete důvěřivou dušičku jako tenkráte ulekanou Hanu, jež uvěřila, že je povinna se vám obětovati a za vás psala prosebné listy. Zítra ráno doví se paní Eichingerová kdo jste a bude-li ochotna i potom vám ve slovu státi, Bohu poručeno, nebudu jí brániti a přemlouvati, protože poznám, že i její duše nedosahuje takové výše, jako předpokládám. Ale já vykonám svou povinnost, léčení vložím do rukou jiného lékaře a oznámím Jeho Excellenci, že jsem zde byl naprosto zbytečný.

Sám byl rozrušen, neklidně spal a když ráno vešel do ložnice nemocné, pátravě se na ni podíval. Byla už vzhůru a její zarůžovělé líce svědčily, že se jí dobře vede.

»Nuže, pane doktore, jak zní váš orlel?«, plala se vesele.

»Hned odpovím, jakmile vyzkouším teplotu a teplotu.«

Jeho očekávání ho nezklamalo, jakékoliv nebezpečenství bylo vyloučeno a paní Eichingerová byla schopna snésti duševní rozčilení.

»Gratuluji vám, váš stav je výborný a zítra budete moci opustiti lože a usednouti do křesla. Dovolte, prohlédnu obvaz a povolíme potom silnější předsnídávku.«

Za pomoci pokojské prohlédl obvaz, zařídil, čeho bylo třeba a na konec poručil, aby byla přinesena snídaně. Zpráva, že je mimo nebezpečenství, naladila výborně paní Kristinu. Vesele se smála a její oči se jiskřily. Holař, jenž jí jindy právě tak odpovídal, byl zaražený a zvlášlě před pokojskou jakoby se zdržoval jakékoliv veselejší poznámky.

»Co je vám dnes, že jste tak vážný?«, lázala se ho, když pokojská odešla. »Snad vaše léčení nebylo pravdivé.«

»Milostivá paní, já nikdy nelhu. Jsem-li vážný, je toho příčinou okolnost, že vám snad způsobím bolest, ne sice tělesnou, ale duševní. Čekal jsem celé tři dny, ale déle čekati nemohu. Prominete mi, že se budu míchati do vašich soukromých záležitostí, do kterých mi vlastně nic není, ale vinil bych se ze zbabělosti, kdybych před vámi zamlčel věci, jež by vám způsobily možná větší bolest, než bylo zlomení ruky. Ruka se zahojí, ale zlomené srdce těžko se hojí.«

»Nerozumím vám,« řekla a strach ukázal se jí v očích. »Poznal jste snad něco ze soukromého života mého? Ach, už vím, vy jste četl můj dopis.«

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

J. M. HOVORKA.

Památce věrného a svědomitého pokladnika „Máje".

„Máj" pochoval minulého pátku svého pokladníka. Bude se nám po něm stýskat — J. M. Hovorka byl starý, věrný druh, jenž pro spolek „Máj" žil a pracoval do posledního dechu. Dočkal se svého jubilea jako učitel a ředitel pražské knihkupecké školy gremiální, na které působil ke cti ústavu a prospěchu žáků plných 25 roků — a tuším, že už ani na jediný blahopřejný projev neodpověděl.

Ve všem pořádný, korrektní a svědomitý Hovorka dokončil životní bilanci, učinil uzávěrku — a v přívalu blahopřejných projevů jubilejních odešel. Smrt přišla náhle a neočekávaně. Ještě se byl podíval na Gogolovu »Strašnou pomstu« v »Májáku«, ještě před několika dny jsem s ním

projednával spolkovou pensum záležitostí — Hovorka jako vždy plný energie a ochoty telefonoval na několik stran a marně jsem se namáhal, abych část břemene přesunul na svoje bedra. Račte dovolit,« protestoval svým zdvořilým a vybraným způsobem — to by bylo pěkné, abych respektoval vaše ohledy — vždyť jsem mi teprve šestašedesát roků! Podceňoval svoje stáří. Od rána do pozdního večera robotil, po své úřední práci zasedal k úkolům, jež dobrovolně převzal a jež plnil s úžasnou přesností. Byl známým pražským zjevem. S náručí novin a knih byl viděn ráno i odpoledne. Často jezdíval jsem s ním ke druhé hodině odpolední. Do poslední chvíle byl ku podivu svěží. Hlavu měl pořád plnou plánův a projektů. Těšil se na dobu, až bude po válce. »Toho konce,« řekl mi, když jsme spolu jeli naposledy, »se jistě dočkáme — ale kdy dočká se našinec konce let životní vojny, s kterou ulehá a s kterou vstává?«

Dočkal se, mimo všechno nadání — dopadla na něho koule smrti s jasného nebe. Těšil se nesmírně na letní prázdniny, nemohl se dočkati delšího dne, jara, prvních jasných slunečních paprsků. Bylo na něm viděť, že je strašlivě unaven a zemdlen. Sestupoval s tramvaye jako chorý, velchý pán — až mně ho bylo líto, když jsem viděl tyto povážlivé příznaky marasmu. Otočil se a vlídně se usmál, jakoby se omlouval za tuto vetchost.

Hovorka přišel do »Máje« z »Umělecké Besedy«, která bývala jeho láskou. Už v »Měšťanské Besedě« jsme se často vídali. Tenkrát jednaleloval v »Besedě« František Chalupa, denně sem docházíval Josef V. Frič, častým a milým hostem tu býval Jakub Arbes.

Pro »Máj« znamenal Hovorka velice mnoho. Jeho starostlivost o finance spolku byla přísloveční — byla někdy přísná, ba až bezohledná. V knihách i v pokladně byl vždycky vzorný pořádek. Říkávali jsme mu žertem »finanční ministr Máje« — ale při tom jsme do opravdy cítili a obdivovali jeho přesnost a jeho nepoddajnost, když došlo ke střetnutí názorův a náhledů. Byl pokladníkem v pravém toho slova smyslu —byl funkcionářem, jenž byl si plně vědom své zodpovědnosti. Figurantem nebyl Hovorka nikdy a nikde. S myšlenkou na povinnost uléhal, s ní také vstával. Hovorka byl z těch lidí, o nichž se nemůže pochopiti, kde naleznou času, aby mohli plniti svoje četné a obsažné povinnosti. Jako ředitel inserční kanceláře — to je len můj bochník chleba, říkával, z něhož jsem se svou rodinou živ — měl se co ohánětí, aby dostál plně svým závazkům. Kdo někdy u Hovorky pobyl nějakou chvíli v kanceláři, dosvědčí mi, že to byl holový mlýn. Dveře se tu nezhrly od rána do večera, česky, německy, v posledních dobách i polsky se tu úřadovalo podle nutnosti, Hovorka jednou rukou přejímal peníze, druhou shledával a odevzdával doklady, telefon měl za hlavou, okénko pro strany před sebou — a v tom kaleidoskopu prožil Hovorka dlouhou řadu let a nikdy si neposlěžoval na tuto míchanou, drsnou robotu, která musela zdolati pracovníka o třicet let mladšího, nehku-li šedesátníka!

Ku podivu svěžím krokem vycházel z této své existenční komory a s obdivuhodným nadšením vstupoval na svou zamilovanou katedru ve škole gremiální, kde večer začínal s takovým junáckým zápalem novou, důležitou práci, jakoby toho dne pranic byl ještě nevykonal, jakoby všechny svoje síly, všechno svoje nadšení uchovával pro školu a její chovance, pro které dýchal a jimž byl pravým vychovatelem, úžasně svědomitým pedagogickým otcem. Vzpomínám na výroční zprávy ústavu, do kterých Hovorka psal články velice zajímavé, a v odborných kruzích po zásluze ceněné. Kniha, které málokdo znal a která, jak pochopitelno, byla určena jenom pro zasvěcence. Členáři »Máje« se jistě upamatují na článek, v němž jsem excerpoval celé sta zajímavých Hovorkových kulturně-historických dokumentů.

Třetím Hovorkovým polem činnosti byl spolek »Máj«. Hned druhého dne, když Hovorka zavřel oči, byla svolána schůze. Všichni členové výboru, všichni členové »Máje« vděčně vzpomínají a vděčně budou vždycky paměttivi nesmírných zásluh Hovorkových o spolek »Máj«. Té lásky jeho, té věrnosti a té jeho zanícené, nadšené horlivosti vděčíme za mnohý veliký úspěch, a Hovorkovo působení a Hovorkovo jméno bude v kronice spolku vždycky cteno a pokud my, jeho druhové žíti bu-

deme, za vzor kladeno všem jeho následovníkům!

Šel vždycky družně a věrně s námi — ať jsme s »Májem« někam vyjeli, ať jsme něco nového tvořili, vzpomínky psali a pořádali — Hovorka nikde nescházel, Hovorka všude byl vítaným společníkem i hledaným spolupracovníkem.

Zesnulý má také svou malou, ale zajímavou knihovničku. Za mlada člověk víc miloval — říkával — když se o nových knihách mluvilo. Do toho denního jeho programu, vyplněného od prvního bodu do posledního ne jedním, ale několika čísly, už se nedalo nic více vměsnati. Nebylo času na to nejmilejší, na bellelrii — na tu první a poslední lásku každého literáta. Jsou jako děti ty knihy, jež se narodily — u ž s e n e m n o ž í, u ž j e n o m s t á r n o u!

Šly také jako děti za Hovorkovou rakví — jeho »Různé listy«, »Poutí života«, »Nová sbírka prací beletristických«, Rytíři zlata«, »Kniha novel« a řada Vojenských obrázků. Šlo také j e d n o d r a m a — neznámé, neuveřejněněné a nehrané. Je z doby Josefinské, a Kaunic, Bozděchem ve »Sládkově zkoušce« tolik proslavený, hraje v něm důležitou roli. Dnes, když už Hovorka týden dříme na sluncném lože Olšanském, prozrazuji, co zesnulý tajil s nesmírnou úzkostlivostí. V létě, před prázdninami, vyhledal mne Hovorka a dal mi objemný rukopis. Za nočního klidu a ticha jsem si přečetl Hovorkovo drama. Když jsem ho potom navštívil, podal mi psaní, podepsané — J o s e f e m J i ř í m K o l á r e m!

Byl kmotrem tomuto dramatickému jedináčku Hovorkově — ale do života nešlo toto první a poslední kvítko dramatické musy jeho. Nenarodilo se mrtvé — žilo dál, přečkalo i svého tvůrce — ale zůstalo světu ukryto a neznámo, a mezi osiřelými pozůstalými nebylo ani jmenováno!

V Praze 3. prosince 1914.

JUDr. R. J. K r o n b a u e r.

*

REDAKTOR A SPISOVATEL KAREL KÁDNER oslavil letos 1. prosince t. r. ve vší tichosti významné a v kruzích novinářských jistě vzácné jubileum. Třicet let tomu, co Karel Kádner nastoupil novinářskou dráhu. V N á r o d n í P o l i t i c e začal a s krátkou přestávkou (nějakou dobu byl členem redakce »Pražských úředních novin«) naplnil tam úctyhodná léta svého jubilea. Kádner vysloužil si jako novinář svoje »válečná leta«, která se počítávají rok za dva. Kádnerovi se, bohužel, nepočítá pranic, poněvadž jako český novinář si musí všechno perně zaslouženě a vypíti kalich hořkosti až na dno. »Válečná leta« jsou leta strávená na novinářské burse, která prohání svého účastníka od časného rána do pozdní noci. Není v denním listě rubriky, do které by činnost novinářského reportéra nezasahovala. Celý staropražský rayon i s rozsáhlou periferií je polem jeho činnosti, která zabírá všechna kolečka velkoměstského stroje. Dokonce písničku, plnou hořkého humoru, složil Kádner na tuto svoji plahočivou službu novinářskou. Tenkráte parafrasoval národní písničku »Sedm let jsem u vás sloužil . . . .« — dnes by asi sotva už měl toho humoru, jako tenkrát. Vedle činnosti novinářské obíral se Kádner pilně krásnou literaturou a může se jako spisovatel pochlubiti krásnými úspěchy. S p o l e k Č e s k ý c h ž u r n a l i s t ů počítá Kádnera m e z i s v é n e j h o r l i v ě j š í č l e n y — řadou koncertů, jež pořádá s obdivuhodnou energií a vynalézavostí, značnou měrou podepřel humánní poslání stavovské naší instituce. Třicet let práce vysilující a namahavé — nuže, j e š t ě t ř i c e t r o k ů zaslouženého odpočinku, — až půjde Kádner do pense — což asi tak hned neučiní. Dříve novináři umírali, nedoživše se ani padesátky — teď máme už v řadách našich novinářů, dík bohu, také n e z m a r y! K.

ANDERSEN v dešti kulí a granátů dostal se konečně na N á r o d n í d i v a d l o. Přišel tam v době, jež může se pochlubiti bohatou činností a svěží divadelní produktivností. Jaroslav K v a p i l uvedl na cénu neznámou a nehranou Shakespearovu komedii »V e t a z a v e t u«, kterou mistrovským kondensováním a roztomilou úpravou znamenitou měrou rehabilitoval. Brzo potom následovala duchaplná hra »P a ř í ž a n k a« ve výborném překladu dr. Hanuše J e l í n k a a bezprostředně před ní skvěle pobavila stará sice, ale neobyčejně účinná veselohra »D á m y a h u s a ř i« od hr. F r e d r a. Starý humor je jako staré víno — nevyvětrá a netratí na své jakosti. Do starých sudů prý vodu přilévají — a víno se doplňuje a assimiluje. Mám dojem, jakoby takový starý sud byl doléval F. F. Š a m b e r k, jehož »Jedenácté přikázání« patří už také ke starému, třeba způsobem svrchu uaznačeným doplňovanému a dolévanému vínu. V plném proudu jsou na Národním divadle zkoušky k historické hře »T i b e r i u s« od Emila T r é v a l a, jenž uvádí současně dva divadelní kusy do světa (Premiéra hry »Zahučaly lesy« 5. prosince t. r. v Mladé Boleslavi.)

Andersen, taneční pohádka od L a d i s l a v a N o v á k a a Jaroslava K v a p i l a, zvířil svého

času Vídeň svou premiérou, svého druhu ojedinělou. Tři naši autoři, Novák, Kvapil, Nedbal, mohou se pochlubiti tímto vzácným a zcela výjimečným úspěchem. Skoro bych řekl, že až na některé výjimky, měl Andersen u kritiky vídeňské větší štěstí. Jsou jistě ještě v dobré paměti referáty vídeňských referentů, kteří psali o Andersenovi, o této »barevné symfonii«, v superlativech. Proto tím řezavější ironií působí Andersenovo žalování na nezdar a nepřízeň ve vlasti, která mu spíš rány zasazovala, než aby je hojila. Když už mluvíme o těchto věcech, není třeba zamlčovati, co se stalo při premiéře. Bylo hned od počátku o osudu hry rozhodnuto. Divadlo bylo naplněno vybraným, premiérovým obecenstvem, jež neskrblilo jásavými a opravdu frenetickými potlesky. A tu bylo pozorovati, že do potlesku mísí se — sykot. Ozval se docela zřetelně dvakrát — ale po třetí už si rušitel netroufal pokusiti se o to, zda by nenaverboval pomahače. Jeden z posluchačů ho totiž tak rázně zakřikl, že mu píšťala přimrzla ke rtům. A tu jsem si pomyslil: »Vrchol všeho by byl, abychom na konec toho Oskara Nedbala (o Kvapilovi a Novákovi ani nemluvě — ti jsou »domácí« a ti lecos jsou zvyklí) z Národního divadla vypískali a vysyčeli! Všude slaví triumfy, všude mu připravují ovace — ale doma se mu dá za všechno, co pro české umění a české jméno učinil, důkladně na pamětnou!

Protest neozval se jenom ze zdola — v hořejších patrech divadla měl rušitel svého spojence. Je vidět, že se přišlo do Národního divadla s pumou! Sám Bůh ví, proč a na koho? Hr na Andersena — ale že se v Praze tisknou věci, které jsou naší nebetyčnou ostudou, že se tu hrají věci, které ohlupují, demoralisují a svou blbostí přímo o hněv Boží volají — toho nikdo nevidí, toho si nikdo nevšímá!

»Andersen« měl, jak samozřejmo, v Praze týž úspěch jako ve Vídni. Naši se důkladně přičinili, aby nemělo říšské hlavní město ve všem primát. Dostali jsme sice z Vídně dekoraci, ale v našem byla doplněna a obohacena velicepartním přídavkem. Zvětšený vánoční stromek je mistrovským kusem tohoto divadelního umění. Choreograf Národního divadla p. Aug. Berger už z Vídně, kde byl na premiéře, se vrátil s určitým plánem a s celou řadou návrhů na jiné řešení, ač v té době uvedení Andersena na naši scénu nebylo ještě ani pevně stanoveno. Velkolepý úspěch měla vojanská scéna, která divadlo uchvátila a strhla k tak prudkému potlesku, že už dávno nebyli jsme svědky tak bouřlivých projevů. Oskar Nedbal, jenž dirigoval, byl přivítán hned při svém vstupu do orchestru jásavým potleskem a po celý večer předmětem srdečných ovací, na které jistě nikdy nezapomene.

Hra je bohatší o dobru, kterou napsal Jaroslav Kvapil. Andersen, jenž na počátku hry je v plném rozkvětu své literární i fysické síly, zjevuje se v dohře jako stařec obklopený dětmi. Doslov je dojemný a je poetický. Pan Deyl vložil do hlasu tolik vroucnosti, že pohnul a dojal. Zažili jsme zase po dlouhé době v Národním divadle pěkný premiérový večer. Už se nám (jak se pamatujeme) přejedlo to objevování a děk. se autorů. Pro smích byl už takřka spisovatel, jenž se přišel za poctu poděkovat. A teď jsme na suchu — nejsou kusy — snad už ani nejsou autoři — a jsou-li — nedovedou nebo nechtějí psáti. Faktum je, že Nedbal v roli zdvořilého komponisty a dirigenta imponoval a že autorské jeho pravici a levici uspořádány pocty a ovace, jež jsou v nynější době tím vzácnější, čím nější a výmluvnější — pro autory i pro divadlo! R.

CO JE S MISTREM VOJANEM? Marně ho hledáte na divadelní ceduli. Jakoby ho válka pohltila — Vojan takřka nehrál v době, pro Národní divadlo nejpamátnější. Po Praze kolují divné pověsti, — že prý Vojan půjde do pense a že otevře — dramatickou školu. Měl býti Hilbertův »Falkenstein« — a nebude, poněvadž Vojan odřekl. V Trévalově »Tiberiu« měl hráti hlavní roli — hraje ji pan Nový. Víme, že Vojan je zdráv, jak nikdy nebyl — a přece není o něm na divadle ani vidu ani slechu. V každé domácnosti, i v té nejšťastnější, nečku v divadle, se něco šustne. To jsou intimní záležitosti, jejichž publikování není radno, poněvadž nejsme předně zasvěceni a poněvadž po našem mínění nepatří takové zákulisní difference do veřejnosti. Ale na mistra Eduarda Vojana bychom měli appell! Těžkou dobou všichni trpíme a strádáme — nač si ještě přidělávati hoře a lítost? Tomu obecenstvu, jež je a zůstane Národnímu divadlu věrno, by se nemělo nic odpírat z uměleckého fondu, jenž je k disposici. Vojan chodí se květy svého umění na mraze — to, co za tu dobu nerozdal, je ztraceno, zmrzlo, odumřelo. Což jemu samotnému není líto těch poupat, jež se nerozvinuly a jež opadají, dřív, než vykvetou?!

Tolo číslo vydáno dne 18. prosince 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

R. J. KRONBAUER:

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ...

ROMÁNEK MODERNÍ ŽENY.

Pokračování.

Hrbáček po dobu svého vypravování několikráte vykoukl dveřmi do vedlejší místnosti a vteřinu poslouchal.

»Nikdo nejde, nikdo se nevrací,« řekl rozpačitě, — »obávám se, slečno, že mně nebudete žehnati, až půjdete odtud. Promiňte, prosím, mé hovornosti — měl jsem nejlepší úmysl, abych vám zkrátil dlouhou chvíli. Čekáte zde už tak dlouhou dobu, a mně je, věřte slečno, velice trapno pomyšlení, že vám nemohu pomoci.«

Dobrý ten muž tonul skutečně v nesmírných rozpacích. V tom sebou mrštně škubl, otevřel dvéře a radostně zvolal: »Sláva — slyším nějaké kroky! Pan otec to rozhodně není — ten jde rozvážným, důstojným krokem, jak se na rozumného člověka sluší a patří — to bude jistě ten »cvikrlapka«.

»To jste rád, vidíte,« rozesmála se bujaře Maryna, »že jste se mne konečně zbavil.«

»Ale, slečno, neračte mne tak příkře posuzovat,« skoro bolestným tónem řekl hrbáček — »věnovala jste mně takovou milou, tak srdečnou pozornost, že jsem tou vaší upřímnou, nedělanou účastí do opravdy okrál. To se mi málokdy přihodí, aby si ze mne nedělali lidé blázna a aby se mi neposmívali. Dopřejte mi té veliké, krásné radosti, abych si na váš pobyt uchoval jednu z nejhezčích vzpomínek svého strastiplného života. Odpusťte, nehněvejte se na mne — já vím, že se na takového ohyzdného člověka, všemi opovrhovaného, ani nesluší, aby tak mluvil k mladé a krásné slečince — ale mně se zdálo, když jste vstoupila, jakoby ke mně z čista jasna zabloudil skřivánek a jakoby se tu rozezpíval. Snad poprvé, co jsem živ se mi přihodilo, že jsem si mohl tak ze srdce pozasmát a že mne někdo poslouchal se živou, pro mne tak vzácnou účastí. Bylo by mně toho nesmírně líto, kdybych přišel o tento jediný takřka neuvěřitelný sen svého bezradostného životení.«

Hrbáček pronesl poslední větu zajíkavě, a Maryně se zdálo, že je pohnut k slzám.

»Ale ...ale — tak jsem to přece nemyslela a myslel ani nemohla,« řekla s opravdovým zápalem — »vždyť jsem vás poslouchala jako evangelium a často si na tuhle chvíli vzpomenu. Ještě tatínkovi, abyste věděl, pěkně podekuji, že se tak dlouho zdržel a že jste se mi mohl tak důkladně vyzpovídat.«

Do pokoje vrazil jako divoch »cvikrlapka«.

»Mou soustrast, slečno, mou nejhlubší soustrast,« rachotil svým rozštěpaným hlasem jako gramofon — »tak strašlivý malheur se po mé paměti ještě partaji nepřihodil. Nu, dnes to ještě ujde — pan kolega ráno pořádně vělral, a vzduch, jak vidím, vlastně cítím, je tu snesitelný. Ale někdy je tu jako v lidomorně — lady můžete postavili do vzduchu svíčku, a ona stojí jako kašlanový květ. — A toho rámusu, toho vřískání té pernaté sebranky, uši člověku zaléhají a hlava z toho bolí. Věříte-li pak, slečno,

že i akta lim načichnou. Chce-li v nich člověk pracoval, musí je ukládne desinfikovat cigarem. Do nejdelší smrti, slečno, si neodpustím, že jsem vás takovou dobu ponechal v takové společnosti a v takovém ovzduší. Když už jsem si nevěděl rady, jak vyvaznouti z klepet chefa ze sousedního departementu, vzpomněl jsme si na vás a prohodil jsem, že jste dobrou hodinu v zajetí našeho zvěřince.

To jste měla vidět, jak se ulekl. Zalomil rukama a zvolal: »Pro umučenou hodinu, člověče, pospěšte si a tu dámu ihned vyveďte, aby se z toho naposledy nevzpamatovala.«

»Cvikrlapka« prováděl při svém povídání krkolomná gesta, chechtal se a nemohl pochopiti, proč se slečna Maryna ještě ani jednou neusmála.

Jako jí bylo příjemno ve společnosti hrbáčkově, tak jí bylo protivno poslouchat a pozorovat tohoto domýšlivého kancelářského vlipálka.

»Neračte se namáhati,« řekla sluděným tónem — »jsem vám naopak velice povděčna za to, že jste se tak dlouho zdržel a že jsem tu mohla zrávili celou hodinku. Upozorňuji vás, pane, že už dávno jsem se tak výborně nebavila a že mně byla společnost vašeho pana kolegy docela milá.«

»Cvikrlapka« se rozřehtal na celé kolo.

»To je grandiosní švanda — gratuluji vám — tenhle vtip se vám skvěle povedl. O tomhle musím za tepla vypravovat ve všech odděleních. Tahle novina se dostane až k nejvyšším špičkám našeho statusu.«

»Ale já nikterak nežertuji,« bránila se Maryna — »myslím to docela vážně. Pozorujl, pane, že jste na strašlivém omylu a že se hrozně přeceňujete — vy si jistě myslíte, že mne vaše bagatelisování tohoto dobrého muže baví. Patrně vám ještě nikdo neřekl, že nejste nikterak rozlomilý a zábavný společník . . .«

Cvikrlapka« ještě nechápal.

»A tohle je skvostné,« řičel zrovna neomalenným, spíš nuceným než přirozeným smíchem — slečno, mějte s tím človíčkem smilování — aby mu to naposled nevlezlo do hlavy a on to nebral všechno za bernou minci! To je přece očividno, že to má s těmi kolecky v hlavě nějak v nepořádku — mám do opravdy strach, aby nám nezačal zítra skládat na vás verše. Jestli pak se vám s touhle nekalotou pochlubil? — jistě ne — o tom nevědí snad ani jeho zvířátka, ač jim všechno vyžvaní. Zavírá svoji Musu na sedmery zámky, ale já se mu přece jenom na ni dostal a od hlavy k patě jsem ji obnažil. Slečno, to vám byla švanda k umření. Dva jsme se tu tenkrát smíchem rozsmáli. Do nejdelší smrti budu hlídat, že jsme si tenkrát tu veršovanou neopsali a že jsme to nerozmnožili na heklografickém stroji. Neměl, chudák, tušení o úkladu, který jsme mu provedli. Básničky jsem zase pěkně uložil tam, kam patřily — a teď jsme ho začali krmit lajuplnými poznámkami a záhadnými narážkami. To byla na něho podívaná ne pro smrtelníky, ale pro bohy! Najednou pochopil, jakou zradu jsme na něm spáchali. Zbledl jako křída a chvěl se na celém těle, jakobychom ho byli přistihli při nějakém zločinu. Ale už to bylo venku — švanda z toho byla tak pyramidální, že se ničeho podobného už nedožijeme, kdybychom byli ještě sto let živi a kdybychom z nich osmdesát proseděli v kanceláři. Takového monstra totiž už nenajdeme —«

Maryna už neodpověděla. Šla na něho rapírem, šla na něho palicí — nerozuměl, nepochopil. Jeho domýšlivost a ješitnost byla tak nebetyčná, že ani připustiti nemohl, že by byla Maryna do opravdy mu chtěla naznačiti, že je arcihlupák.

Ale přece jenom mu neušlo, že je nějak zamyšlená a že není nějak v dobré náladě.

»Muj ty Božínku,« zvolal, fuknuv se do čela a chňapnuv při tom po skřipci, který si při tom srazil s nosu, »vždyť já bych byl jako na smrt zapomněl na velikou novinu, o které asi nebudete míti ještě ani poluchy! Já vím všechno hned po pánech z praesidia — já jsem totiž, slečno, tak šikovný člověk, že se všechno dozvím dřív, než to přijde do novin. Bylo mi totiž nápadno, kde pan otec tak dlouho prodlévá — tím spíš, poněvadž to nebývá jeho zvykem, chodili po kancelářích a besedovali s pány. Strčil jsem hlavu do všech dveří, všude jsem proho-

dil nějaké slovíčko, a to jsem dělal tak dlouho, až jsem se dostal na to pravé místo. A tu jsem se dověděl věc, která se právě nyní upekla — ještě to nevědí ani chefové — a já už to vím — že totiž váš pan otec je přeložen — z Prahy přeložen — tam, odkud přišel —«

Maryna zbledla a zavrávorala.

»Co to mluvíte, pane? — zvolala rozechvělým hlasem — vy žertujete prapodivným způsobem.«

»Chyba lávky,« zvolal vítězoslavně »cvikrlapka« — »je to pravda, na které se nedá pranic změnil, ostatně se o tom brzo dovíte z nejpovolanějších úst.« —

Pokračování.

BOŽENA HERITESOVÁ:

Z FRANCIE DOMŮ PŘES ŠPANĚLY.

Pokračování.

První větší stanicí ve Španělích byl San Sebastian.

Jsem zase turistkou. Hned se mne zmocnila cestovní horečka vše viděti, co jen bylo lze.

Nezdržela jsem se dlouho v S. Sebastianu, přece jen prohlédla jsem mušlovitou zátoku mořskou s pláží, v níž nádherné zlaté koupadlo pro členy rodiny královské. Po kolejích možno zde v skvostné lodce sjeli do moře a tak i za odlivu ochnouli se hned ve vodě. Volně nahlížela jsem do krásných velkoobchodů, vybírala vějíř, bez kterého nize si představili Španělku, obdivovala jsem výstavné domy a paláce. Až k zápasišti s býky přes řeku večer jsem zašla. Bez hrůz shlédla jsem aspoň jevišťě hrozných zápasů, které mne nikdy svou surovostí nelákaly, ač má přítelkyně Suzanne mnoho si se mnou dala práce, aby mne přesvědčila o jich kráse. Nutno prý je častěji viděti, aby uchvátily. Po prvé prý budou semi hnusit, po druhé nechají mne chladnou, po třetí prý budu se Španělkami flirtovat a nadšeně volat.

I na vrch Igueldo, vypínajícím se na konci mořské záloky, dala jsem se vyvézt funiculairem (ozubená dráha), abych pokochala se vyhlídkou na San Sebastian s pozadím Pyrenejí, půvabný ostrůvek Santa Clara uprostřed záloky, v pozadí Francii a dálné moře. Lodi zdály se racky, kteří na hladině pluli jako u nás v Praze na Vltavě vždy z jara. Moře účinně obráželo se od zeleni hor a ostrůvku pode mnou. Ani nasytit jsem se nemohla krásou pohledu.

Podobný pohled na moře skýtaly »falaises« u Tréport v Normandii, kam učinila jsem kdysi výlet z Cayeux sur mer v départementu Somme.

Jak jsem seděla u moře, přibatolila se ke mně malá holčička s castagnettami a za chvíli měla jsem celý houf dětí kolem, které poznaly mou zálibu ve španělské létě zvláštnosti a rozlomile mně je nabídly. Dala jsem jim za ně peníz, děti jej přijaly, ale hned mně přinesly cukrovinky a oříšky.

San Sebastian znamená pro severní Španěly za Pyrenejemi co Biarritz pro jih Francie před Pyrenejemi. Obě města na sebe žárlí a snaží se překonati. Každoroční pobyt krále španělského v San Sebastianu dodává mu zvláštního významu.

Král s královnou právě meškali nyní v městě, jak mi bylo řečeno, ale zahlédla jsem pouze jejich dvorský kočár, kde seděla královna. Zvědavě prohlédla jsem jejich palác s nádherným parkem.

Město uchvátilo mne především bezstarostným vzezřením svých obyvatelů. Poslední dobou uvykla jsem viděti rozčilené, vášnivé, uslzené, divoké tváře a zde zase zřela jsem klidné, usměvavé, bezstarostné. Kontrast byl veliký a příjemně se mne dotekl.

V San Sebastianu vyhledaly jsme ještě p. Duba, Pražana, sekretáře na rakouském konsulátě, od dávných dob v San Sebastianu usedlého, který s radostí hovořil o přečetných svých pražských známostech.

Radil nám, abychom nezastavily se ani v Sa-

ragosse, ani jinde, raději v čas přibyly do Barcelony a zastihly španělskou loď do Francie.

Rychle na loď! Na loď!

Vyjely jsme ledy nazejtří ráno ze San Sebastianu rychlíkem, který však jel poměrně hodně pomalu.

Cesta ubíhala mi velice příjemně. Ve vagonu jeli s námi sami uprchlíci z Francie. Bavili jsme se několika evropskými jazyky najednou.

S počátku krajina, kterou jsem projížděla, byla malebná, vrchy porostlé vínem střídaly se s úrodnými údolími, kde pěstována kukuřice a j. Všude plno olivových, kaštanových, fíkových stromů.

Ráz krajiny odpovídal stejně položené krajině ve Francii před Pyrenejemi.

Přes Pamplonu, kde dráha překročuje hranice staré Kastilie, Tudelu s krásnou stavbou starého chrámu, přes Saragossu jedeme až do Mora la Nueva podél Ebru.

Krajina před Saragossou pustla, vesničky řídly, dále se stala úplnou pouští, v dálce jehlancovitými, pyramidovými horami uzavřené. Domky stejně stavěné, jednoduché, s dvěma okny a přístavkem, malou zahrádkou a stromem, jsou čím dále vzácnějšími. Dlouho jedeme mořem písku.

Tak jsem si Španěly nepředstavovala!

V Saragose přistoupila spousta lidí. Nebylo ani místečka ve vlaku k pohybu. Horko a dusno bylo nesnesitelné.

Zatím večer snášel se nad krajinou.

Spolu cestoval profesor španělštiny z Berlitzovy školy ve Vichy, slyše naše slesky a obavy, nabídl nám hodinu španělštiny snadno a rychle, již jsme absolvovaly mezi Saragossou a Reussem.

Měsíční světlo proráží oknem vagonu. Krajina za Caspe zase se stává poněkud bohatší. Noc je jasná jako bývají jižní noci. Krásný obraz poskytuje měsíc koupající se v Ebru, obrysy palem, plochých domů i jehlancovitých cypřišů. Vyhýbám se z okna a celou duší ponořuji se v tu bezměrnou krásu.

Za Borjas del Campo vlak dostihl moře a odtud podél něho jsme jeli až do Barcelony. Cesta trvala rychlíkem celý den, až po dvanácté hodině v noci jsme sem dorazili.

Před nádražím na kamenné dlažbě ochozu leželo na sta mužů, žen a dětí. Byli to dělníci ponejvíce italští a španělští, vypovězení z Francie, kde pozbyli práce. Neměli peněz na přenocování i ubytovali se pod širým nebem. Hezké, zcela maličké děti spaly až u cesty, div, že je někdo nezašlápl v šumu a hluku přibylého vlaku. Ku podivení klidně oddychovaly za výkřiků posluhů a podomků, nabízejících hotel.

Společnost naše z vlaku držela se pohromadě, a doprovodila nás do blízkého hotelu »Marina«. Lacino jsme přespaly a ráno posnídaly španělskou čokoládu, t. j. šáleček husté čokolády, že se vloženou lžičkou ani nepohne, připíjí se mléko a namáčí se bílý chleb.

Potom vyšly jsme hned z hotelu a spěchaly na rakouský konsulát, na který jsem se doplata pomocí své »španělšliny«.

Barcelona po vělšině spala.

Město svým jižním rázem na prvý pohled se mi líbilo. Zvědavě dívala jsem se v pravo, v levo, vždyť snad zítra nebo ještě dnes v poledne vsednu na loď a z Barcelony ani víc jiného neuvidím. Do oka padly mi stáda koz s náhubky, které volně městem prohání paslýř pískající písně. Zahlédla jsem z vozu, jak paslýř na ulici podojil kozu do připraveného hrnku, když kuchařka v bledě modrých šatech, v zástěře, čepeček na hlavě, jak zde se všeobecně služky šatí, přišla pro mléko k snídani panstva.

Z Barcelony viděla jsem Vítěznou bránu, několik muzeí, justiční palác, několik pomníků, konservatoř, několik španělských nápisů.

Pan konsul byl již přítomen. Nepřijal nás zvlášť radostně, užil asi hodně podobných návštěv jako byla naše, v poslední době.

Představily jsme se mu, doručily dopis p. Duba ze St. Sebastianu a sdělily mu, že chceme co nejrychleji z Barcelony do své drahé vlasti se dostati po lodi přes Italii. Kde že máme si zaopatřili lístky na loď?

»Z Barcelony do Italie?« opakoval po nás a dal hned zdrcující odpověď: »Ausgeschlossen!« K smrti nás polekal p. konsul, krátkým jedním tím slovem a zničil naděje a touhy posledních našich dní.

Sám se snad ulekl své krutosti, byl hned měkčí, ale na naši otázu, že snad v několika dnech pojede přece loď z Barcelony do Janova, krčil jen rameny.

Takové krčení ramen už jsem znala z Francie, když jsem se ptala, jak se dostaneme odsud a p. Je to hrozný pohyb v takových okolnostech a mluví víc než každé slovo kterýmkoli jazykem pronesené. Ale ptala jsem se dále. Snad jsem se zdála dotěrnou jak moucha.

Pan konsul odevzdal nás pak svému sekretáři hraběti H., sám zdvořile se nám odporučil a zmizel ve dveřích své úřadovny konsulální.

»Ausgeschlossen ! Ausgeschlossen !« po něm jsem stále si opakovala.

Ano, nemožno, dotvrzoval sekretář. Po osm dní již žádných lodí z Barcelony nejezdí.

»A kdy zase pojedou ?«

Pokrčil také jen zas rameny. »Asi až po válce. Snad za dva, tři, čtyři měsíce, snad za rok. Kdož ví ? Byly již války několikaleté. Snad po letech jako staré babičky se vrátíte domů, kde nikdo vás nepozná, nenaleznete již svých drahých.« poznamenal škádlivě. Abychom však byly rády, že jsme ve Španělích, dodal. »Zde se vám nic nestane. Zde vám nikdo neublíží. Zima ostatně v Barceloně je velmi krásná.« pokusil se nás potěšit pan sekretář s úsměvem na rtech. »Naše zápasy s býky patří k nejpřednějším ve Španělích.« řekl s hrdostí.

Ale mně nebylo do smíchu ani do zábavy, vždyť tu přece nechci zůstati přes zimu.

»Ani nemohu !« odmítla jsem rozhodně vábnou perspektivu budoucnosti. Věděla jsem, že s Rakouskem poštovní spojení je přerušeno a trochu peněz, které mám, není pramenem nekonečným — na dno se přijíti musí i větším pokladům.

Co si počnu v cizím, neznámém městě bez znalosti řeči národa, španělštiny.

Zmocnila se mne však energie.

Vždyť si nějak pomohu ! Musím jednat ! I cítila jsem, jak dobré byly zásady mého vychování : nepohrdat prací, a jak prospějí mi mé znalosti řečí. Byla jsem připravena na rány osudu a bylo mi vlastně blaze, že ne nadarmo jsem si odpírala různé radosti a zábavy.

»Chci pracovat !«

»Ale jak a kde ?«

»Třeba hledati práci, nesmíme si vybírat, třeba vzíti vše, co se naskytne.«

»Jen kde a jak ?«

Na konsulátě odporučili nás do německého klubu.

Podobných uprchlíků z Francie jako jsme my byly, bylo již v Barceloně veliké množství. Německý klub umísťoval je na rakouských a německých lodích, které kotvily v přístavu.

Bydleti na lodi, na moři ! Představovala jsem si pobyt ten co nejideálněji a těšila se něj. Stále budu bydleti na moři, na mém milovaném moři.

Ve spolku německém v Barceloně byla již spousta lidí před námi. Všichni skorem stáli kolem stolku, kde dva páni cosi zapisovali.

Na otázku, není-li přítomen někdo z Prahy, z Čech, neb kdo byl v Praze nebo v Čechách, přihlásil se k nám Němec několik slov též česky mluvící, který jako obchodník Prahu často navštěvoval a ji důkladně znal.

Vyložily jsme, proč jsme sem přišly a on s jiným, starším dal se do řeči. Zaslechla jsem slova : »Také dámy zde máme, musíme je někde umístit.« Náš nový známý pak na vyzvání staršího pána, nejspíše předsedy klubu, doprovodil nás do německé školy.

Ve škole představili nás ušlechtilému Němci, továrníku, bohatému občanu barcelonskému, který mne odvezl se svou rozkošnou choť do krásného svého domova.

Domácnost svrchovaně taktního gentlemana byla na Paseo de Gracia, jedné z nejelegantnějších ulic Barcelony.

Paseo de Gracia podobá se našemu Václavskému náměstí. Osázena je čtyřmi řadami platanů, mezi dvěma řadami vždy je široká cesta pro pěšce, kde lavičky a židle oživeny jsou hlavně podvečer. Uprostřed je široké asfaltové dláždění. Po stranách cest s platany jezdí elektrika.

Příbytek mého hostitele p. Wolfa vynikal uměleckým vkusem a pohodlím. Jako jiné byly španělské dlážděn byl dlaždicemi k vůli horku. Na jižní straně pak měl jakousi verandu — předpokoj po celé délce domu, z něhož teprve šlo se

do jídelny, která byla bez oken, ale s dveřmi širokými, též z ochrany proti horku.

Náš pokoj ve stolu attwien byl plný starodávných uměleckých vzácností. Hostil v sobě též psací stůl, jaký se mi vždy tak líbil.

Byl nám k disposici celý byt o šesti pokojích i s pianem. Večer jsme s domácí paní pořádaly hudební dýchánky. V bytě přijímaly jsme své hosty.

Cítila jsem se zde jako doma.

Často chodily jsme pak s našimi hostiteli do německé školy pomáhat sytit uprchlíky. V Barceloně utvořil se totiž spolek tamějších Němců, který dával uprchlíkům byt ve škole a v kapli školní a stravu, kterou za pomoci barcelonských dam vařil kuchař lodní, též z Francie uprchlý. Osob bylo na dvě stě, byli mezi nimi duchovní, profesoři, učitelky, bonny, společnice, ženy, matky s dětmi. Spalo se na žíněnkách po zemi. Snad všechny stavy, všechna zaměstnání byla přítomna. Mnozí ani slova německy neuměli, byloť ve škole též několik Francouzek, provdaných za Němce. Byla zde mimo nás jedna Češka a dva Češi, z nichž jeden byl p. Dan. Mayer, malíř z Prahy.

Pestrý obraz poskytovaa společnost, když seděla u oběda u pěti dlouhých stolů v tělocvičně, nebo když na dvoře provozovány hry a zápasy gymnastické!

Jak krásné je hladové sytit a žíznivé napájet, vždy jsem si tu myslívala.

Tichými pohyby se zde dychtivě jedlo.. Přepásala jsem si vždy zástěru a s dámami barcelonskými, mezi nimiž byla i moje hostitelka, roznášely jsme jídla. Příjemné však bylo, že potom jely jsme k obědu lepšímu, na stole upravenějším. Ač jídlo nebylo špatné, přece jen hromadné vaření pro tolik osob v společnosti co nejrozmanitější, nelákalo.

Dala jsem se zapsat do Červeného kříže i doufala jsem, že po výviku doslanu se snáze do Čech a před začátkem školního roku, závazku svému tam dostojím.

Jen tak beze všeho dlouho hostěna nechtěla jsem být.

Obědvající s námi abbé vnukl mi myšlenku, abych hledala zaměstnání neb odporučení do rodin v nějakém klášteře, kterých je ve Španělích hojnost. V klášteře, myslila jsem, nemohou nás odmítnouti z křesťanské lásky.

Opětovně chodila jsem do kláštera Sacré-Coeur na Rambla de Cataluña, kde nalezla jsem i pohostinství. Mnoho se o nás starały tamější ušlechtilé duše, ale v letní době nemohly pro nás ničeho nalézti. Nabídly nám však úplnou stravu denní u jejich stolu. Spáti ovšem byla bych musila jinde.

Žádala jsem též svého hostitele hned prvý den svého příchodu, aby pohlédl se mně po nějakém vhodném zaměstnání.

Vyhověl v několika dnech tomuto mému přání a příležitostně představil mě svému příteli, majiteli dolu na olovo a továrníku výrobků z olova, s kterým před tím byl hovořil.

A nový můj známý nabídl mi místo společnice u své mladé paní. Byla rozená Španělka, znala francouzky, anglicky a špatně německy.

Byt měli v Barceloně, v elegantní čtvrti, ale byli na letním bytě ve Vallvidreře, části města ležící na úbočí hory Tibidabo, nad Barcelonou.

»U nás máte vždy dům otevřený na jak dlouho chcete, nebude-li se vám tam líbit,« rozmarně řekl p. Wolf doprovázeje mne. »Nemusím vám to přece stále opakovat. Zítra vám zatelefonuji a upřímně jen mně vše sdělte.«

První večer bylo mi tu trochu úzko. V pokojíku svém rozložila jsem si fotografie a dopisy z domova. Ale příštího dne již rozplývala jsem se telefonem horoucností obdivu pro nové své sídlo.

Představte si vysokou horu porostlou vinicemi, mandloněmi, fíkovmi stromy, divokou rozmarinou, v nich cesty lemované obrovskými kaktusy, lesklými listy stoletě agave, háje pinií nad velikým městem jižního rázu se šesti sty tisíci obyvateli.

V pozadí města stále se měnící moře a s druhé strany ve výši Montserrat, ze středověku památný Montsalvatschi neb Monsalvat, kde býval svatý grál, Parsifal, filles de fleurs. Zalíbilo se mi zde velice. Hlavně večery byly krásné, když Barcelona se osvětlovala. Tisíce a tisíce světel splývalo s hvězdným nebem, jen široký tmavý pás moře je dělil.

Španělky velice pozdě vstávají a když paní Groschová, jejíž jsem byla společnicí, poznala, že u nás to není zvykem, nechtěla, abych na mě čekala se snídaní. Teprve po jedenácté šla jsem na její místečko, kde jsem ji mohla nalézti. Jinak měla jsem úplnou volnost.

A tak jsem sedávala na vrcholu hory v lese, kde vše tak silně vonělo a se zanícením hleděla k hoře, kde bloudil Parsifal . . .

Vrch svým vzezřením již zdá se zvláštním. Ojedinělý vysoký vrch, homolovitý jako nos Rip, pne se nad námi s bílým zdivem klášterní budovy as uprostřed. Mnoho básníků vyhledává zaješí krajinu, čemuž se pranic nedivím. Pěkný byl k němu pohled přes zelené polokoule vrcholů pinií, které podobaly se zelenavým vlnám moře. Na horu vede funiculaire.

Vzduch zde byl silný horský, prosycený vůní, a zároveň mořský . . .

Před námi s druhé strany bylo náměstíčko, kde ústila elektrická dráha i funiculaire.

Nežli jsem vyšla zdomu, z okna svého pokoje vždy ráno poslouchala jsem španělské hovory při prodeji mořských ryb, ovoce, zeleniny a pozorovala španělské typy služebných.

Španělsky učila jsem se též vždy při snídani od Angeles a Catheriny, služebných paní Groschové. Největší však zásluhu o mou španělštinu zajisté měl Frederico, šestiletý synáček pí. Groschové, který byl nemálo hrd na své učitelství a nemohl se ani dočkati, aby mne naučil novému nějakému výrazu.

Večer pak sama do noci jsem louskala španělskou grammatiku. Za krátko jistě bych se byla vyznala dosti slušně ve španělštině.

Do města měla jsem volné lístky i prohlédla jsem si Barcelonu důkladně. Pan Wolf Baedekra důmyslně mi položil na stůl.

Prožila jsem tím způsobem nádherných dvanáct dní. Ranní moje procházky, večerní nálady a vše prožité tam ve Vallvidreře, bude náležeti k jasným dnům mého života.

Nejlepší způsob naučení se cizímu jazyku snadno a rychle pro toho, kdo ovládá již nějaké, mohl by se díti tímto způsobem, myslila jsem si. Tak by se každý mohl naučiti lacino více jazyků a ještě by shlédl zajímavé krajiny a lidi.

Vule pracoval se rozplynula v mlveč. Byla jsem v celku vlastně zase jen hostem. Naše procházky s anglickou konversací mile mne seznamovaly se španělským způsobem života, jeho zvyky a obyčeji.

Noviny španělské hltavě jsem čítala. Hledala jsem zprávy o Praze, o Čechách.

Byla jsem přirozeně rozčilena zprávami těmi a chut jsem měla rozběhnouti se, co dělají moji drazí.

Jednoho dne zaslechla jsem vyprávěti o zádosti, kterou prý podal konsulát ke králi španělskému, k vyvezení žen, dětí a boje nepovinných německých a rakouských příslušníku.

Mohla jsem sice zustati krásně v Barceloně, ale beze zpráv o svých drahých bylo mi smutno. A pak kdyby válka vsloupila do válečného slavu, jak v časopisech pronášeno na všech stranách, budu od domova docela odříznuta a nebude snad naděje žádaného návratu do vlasti.

A což vypukne-li válka i ve Španělích ? Hrůzno myslit ! Nezbude pak než uléci do Afriky neb skočit do moře.

V čas války zvláště člověk cítí svou příslušnost, v lásce k vlasti se uluží a ve vlasti cítí se nejbezpečnější. Též miloval se naučí svou jedinou vlasť.

A tak radostí div jsem nepadla sekretáři do náruče,když mi sdělil, že skutečně loď je povolena. »Vec la není jista,« namítal však p. sekretář. V lodní kanceláři, kde budou i lodní lístky ke koupi, řeknou mi pravdu.

Jak psal adressu lodní kanceláře, zahlédla jsem na jeho stolku visitku p. Vyšína, vicepresidenta vrch. zemského soudu z Prahy. Jméno a háček na š uvedl mne v nadšení. Češi, Češi jsou v Barceloně ! Hned jsme letěly na označenou adressu. Druhého dne ráno konečně jsme se sešly s nově objevenými krajany k naší veliké radosti.

Loď povolena, ale bez záruky bezpečnosti. Na konsulátě hovorný p. sekretář hrabě H., který v mnohém nám poradil, s ironií dokládal : »Co se vám může státi ? Že budete zadrženy, uvěz-

něny, a to bude Schlussakkord zábavné vaší cesty.«

Já byla rozhodnula.

Jen domů jsem toužila.

S lodními lístky šly jsme ještě na konsulát, abychom zadost učinily vyhlášce v kanceláři lodní vyvěšené, dle níž povolení k plavbě na lístku slvrzené dostanou jen ženy, děti a muži nekombattanti — nebojující.

A tak 23. srpna v neděli o 2. hodině odp. vyjel španělský parník »Sister« z přístavu barcelonského.

Dokončení.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

Prosím za odpuštění, že jsem byl tak nediskrétní. Vzal jsem do ruky knihu a našel v ní dopis. Byl bych dopis nečetl, ale padlo mi do očí jedno jméno a to mě donutilo k nepěkné zvědavosti. Když jsme vás před třemi dny sem donesli, prohlásil se váš sekretář za vašeho ženicha. Je to pravda?«

»Je, proč bych to zapírala. Slyšela jsem ta slova a už z toho, že jsem to nepopřela mohl jste poznati, že nic nenamítám. Nelíbí se vám snad?«

Byla pobouřena a její oči schladly.

»Milostivá paní tedy ví, že je pan sekretář Kozák ženat?«, ptal se klidně a podíval se jí přímo do očí. Vyřešila naň svůj pohled.

»Ženat! Co to pravíte? On nikdy nebyl ženat, to je pomluva.«

»Je mi nevýslovně líto, že musím svá slova opakovat. On je ženat, jeho paní je živa, a nechce nikdy více s ním se setkati.«

»Chcete mě snad špatným žertem potýrat?«, ptala se rozčileně. »Dokažte, co mluvíte.«

»Milerád. Přejete-li si, budu pro ni telegrafovat, na moje vyzvání ona přijde. Jsem ostatně zavázán oznámiti jí, co jsem našel, aby neotálela s rozvodem.«

»To je strašlivé, co povídáte,« vynutila těžce. »Domnívala jsem se, že je čestný muž. Býval důstojníkem, sám z vojska vystoupil a takový . . .«

»Byl donucen složiti vojenskou hodnost, protože v hanebném souboji zabil bratra mého.«

»Bože! Zavřete rychle dvéře, ať sem nevstoupí,« volala uděšeně.

»Je zavřeno, buďte klidná, moje přítomnost mu dostačí, aby byl opatrný. Slíbíte-li mi, že budete pokojná, povím vám vše.«

Povídejte, prosím vás všechno mi řekněte. Nebýti mého úrazu, už jsem mu dala slovo. Co jsem to dělala? Jak jsem to byla zaslepena? On ženat a člověka zabil.«

»Soudila jste dle sebe a věřila krásným slovům. To se stane tisícerým jiným, jenže není každý a každá tak šťastna, aby byla v čas varována. Sekretář Kozák je bídný charakter a až uslyšíte moje vypravování, dáte mi jistě za pravdu.«

Prostě a jasně vypravoval od oné chvíle, kdy ho našel s ránou na rameni až do té doby kdy Kozák stal se mužem Haniným. A potom líčil, co mu správce v Rochlově vykládal. Třeba že užíval mírných slov, zachvívala se paní Kristina chvílemi jako v zimnici a z jejího hrdla draly se tiché steny. Oči se jí zalévaly slzami a její duše byla bičována studem a výčitkami.

»Včera si pan sekretář přál s vámi hovořiti a já mu slíbil, že mu dnes vstup dovolím. Mám proň poslati?«, ptal se Hotař, když skončil.

Probůh jen to ne, pošlete hned pro radu Ulmera, ten ho musí ze zámku vyvésti. Nebudu míti klidu, dokud bude pod jednou střechou se mnou. Takový bídník! A já mu tolik věřila! Neváhejte, zazvoňte, ať sem jde rada Ulmer, hned ať jde.«

»Zachovejte, milostpaní, klid, aby rada nepoznal vaše veliké rozčilení. Proč odhalovat před svým okolím, co je možno skrýti? Není třeba, abyste k vůli špatnému muži vydávala

se v šanc pomluvám. Otřete si oči a snažte se pousmáti. Pomyslete si, že jste prožila ošklivý sen a buďte nebi vděčna, že probuzení vaše přišlo v čas. Tak, bylo by škoda, aby Vaše krásné oči se kalily pro kohosi, kdo vás nebyl hoden a doufám, že i vaše srdce se brzy smíří.«

»Moje srdce je klidnější, než jsem myslila«, povídala měkkce, činíc poslušně, oč žádal. Jeho hlas, tak přátelský a vroucí, podivuhodně ji konejšil. »Byla to více soustrast než láska a od toho okamžiku, kdy jste pronesl hrozná ona slova, chvěji se ošklivostí.«

»I ta mine, jen co nabudete klidu. Vzkážu, aby pan rada přišel za čtvrt hodiny, do té doby mine nejhorší otřes mysle a najdete lón, jaký se na paní a velitelku sluší. Nepřejete si trochu vína?«

»Nikoliv, děkuji, jsem už upokojena. Je to vaší zásluhou, protože váš hlas mě ku podivu uklidňuje. Řekněte mi upřímně, byl byste mi vše řekl, i kdybych byla neonemocněla?«

»Kdybych byl tušil, že tu Kozák je, zajisté. Bylo by to povinností každého čestného muže. On však před rokem zmizel a nikdo neměl poluchy, kde se nachází!«

»Teď rozumím, proč se tolik děsil příchodu důstojníků, proč se zbaběle skrýval a předstíral stud objeviti se před důstojníky. Jak byl štíhlý a jak byl odvážný! Zneuctí mě ještě po světě, bude se chlubit, že jsem s ním zapřádala milostný poměr. Co si svět o mně pomyslí?«

»Nic, protože se svět nic nedoví. Pan Kozák je příliš chytrý, než aby si přál, aby pravá jeho tvář byla odhalena. Ostatně budete-li si přáti, promluvím s ním sám. Snad byste mu mohla dáti nějaký menší obnos, aby měl z čeho žíti, dříve než se jinde uchýlí.«

»Zajisté, dám mu dost, aby měl laskavosti své zaplaceny. — Ach, je mi jako po těžké nemoci.«

»Čekal jsem to a proto jsem rozchodnou rozmluvu odkládal, dokud se nezotavíte. Jste statečnější, než jsem se domníval, vaše oči jsou opět jasny a vaše lepna je skoro pravidelná.«

Dotkl se jemnými prsty její ruky a ona přimhouřivší oči strpěla jeho dotek.

»Sláva, všechno je v pořádku a pošleme pro pana radu.« Zazvonil na pokojskou a paní Kristina nařizovala, aby rada za čtvrt hodiny k ní přišel. Těkala pohledem do prázdna a bylo viděti, že sbírá mysl, co s radou hovořiti.

»Prosím vás, pane doktore, mám radovi naznačili, proč Kozáka propouštím?«, ozvala se po chvíli a ostýchavě se na doktora podívala.

»K čemu to? Radím, abyste mu prostě nařídila, aby se postaral, že má Kozák opustili do večera zámek se všemi svými věcmi. Ať mu vyplatí vaším jménem co uznáte za dobré a ať nestrpí, aby Kozák svůj pobyt prodlužoval, nebo se o rozmluvu s vámi pokoušel.«

»Máte pravdu, nic nebudu říkati. Snad jednou radovi něco povím, aby se přesvědčil, jak i on se dal obelstíti. Pro mne bylo velikým dobrodiním, že jste zde zůstal a připadá mi to jako štěstí, že jste vy mě ošetřoval. Jak se vám odměním?«

»Dostačí mi vaše uznání a malá vzpomínka. I já si na vás budu velmi rád vzpomínati.«

»A při tom si pomyslíte, jakou pošetilou ženu jste poznal.«

»Ne pošetilou, — ale upřímně důvěřivou a bezelstnou. Vaše chování nejlépe charakterisuje, jak jste chtěla býti velkomyslnou k člověku chudému a neznámému, jemuž podařilo se vyvolati váš soucit. Kolik takových episod prožije člověk a kolik jich skončí nevýslovně hůř, než tahle, aniž bychom mohli vytýkati pošetilost.«

Její obličej stal se jaksi světlejší a klidnější a poslední záchvěvy rozčilení mizely. Když se objevil rada, byla už naprosto klidná. Holař vyšel do budoáru, aby nebyl přítomen její rozmluvě, ale slyšel každé její slovo.

»Pane rado, dáte si v důchodu vyplatit deset tisíc zlatých,« oznamovala paní Eichingerová, když rada popřav se po zdraví žádat za rozkazy.

Pokračování.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

TIBERIUS.

Drama z dob starořímských o předehře a 3 dějstvích. Napsal Em. Tréval. Režisér Jarosl. Kvapil. Poprvé na Národním divadle 10. prosince 1914.

Trévalova dramatická dráha je vzestupná. Válka bohů, svrchovaně napínavá, dramaticky i dějově bizarní, ukazuje už jeho lví spár. Mimo Národní divadlo třikrát jsem slyšel toto drama a vždy mnou otřáslo, ač jsem reprisy viděl hrát od ochotníků. Ani starořímské drama jeho není bez nádechu lehce bizarnosti. Není v postavě caesarově — je v jeho ženě, Tiberiem krutě a sobecky zapuzené. V předehře nám ji autor předvádí jako ženu omamující krásy, pružnou, svůdnou, oddanou a věrně milující. Sluníčko domácího, rodinného štěstí zasvítne na malý okamžik. Ale hned na to přiženou se mračna, zasvítnou blesky, zadmí hrom. Tiberius zapudí ženu, vezme jí obě děti, jen aby dosáhl svého chtivě žádostivého cíle.

Vyhnaná žena odchází s velikým tajemstvím. V mateřském lůně jejím zraje plod Tiberiovy vášně a lásky. Uplyne čtyřicet dlouhých roků. S dítětem stala se tajuplná zápletka. Bylo vyměněno, a jenom matka, její otrokyně a legát z družiny caesarovy ví, kdo je pravým Tiberiovým synem. Je spor o to, je-li to Caligula, ten zavilý, nesympatický potměšilec, nebo Marco, praefekt tělesné stráže caesarovy, statný, jadrný, poctivý Říman. Před dávnými a dávnými roky byl by hrál Caligulu pan Jiří Bittner (R. Schlaghammer), praefekta Vajta Stukov (R. Deyl).

Tréval je mistrem ve vynalézání dramatických napínavostí. Od první chvíle dramatu do posledního jsi jako natažen na tomto dramatickém skřipci. Tiberius stává se, ač je rekem lidutným, zjevem lakříka podřízeným, třeba scénu zdánlivě ovládá a třeba posluchače i diváka poutá a zabírá. Historie vypravuje, že prý caesar svou ženu jednou p o š k a l. Tréval z tohoto nahodilého a historicky ověřeného setkání ukul scény, jež svou dramatickou vehemencí zatřesou nitrem a zalomcují duší. Hodovací scéna, pestrá a barevná, Jaroslavem Kapilem vypravená s báječným, svítivým effektem, cosi napoví.

Starý legát se tu povaluje na lehátku a zapíjí hořkosti svého života i svého stáří! Ten stařec, třeba žvanil a svoje šediny olupoval o úctu svou nestřídmostí, přece jenom vynucuje jistou sympatii. Leccos napoví, leccos zablabolí, co chybne a napne zvědavost. A toho Caligulu, toho hadího tvora, každou chvíli bodne drásavým slovem! V minutě se tu potom odehraje scéna, Tiberia i Caligulu skvěle charakterisující. Legát měl neštěstí — ve hře v kostky, prohrál s caesarem milion! A to byl orlel jeho smrti. — Caligula se vrací a oznamuje caesarovi, že legát byl právě zadušen! Patrně týmž způsobem, jako se to stane na konec Tiberiovi samotnému, poduškami, jež otroci s katovskou rutinou přitiskují, aby život z těla co nejdříve uprchl.

To jsou vlastně jenom přípravy k vlastnímu dramatickému napětí, jež Tréval znamenitě zosnoval. Z malého historického krystalku udělal celou horu. Tiberius musí se přece jednou dovědět pravdu a tu musí povědět jeho žena. Setkání toto je svrchovaně zajímavé a je scénicky vybaveno řadou finess. Žena Tiberiova zjevuje se nám fysicky sice nalomena, ale duševně zocelena. Cílem jejích útrap, cílem jejího života je pomsta za vypuzení, za to, že byla o-loupena o štěstí manželské i o lásku mateřskou. Tiberius, syn za synem, podvržený i pravý, utíčí na ní, aby rozluštila záhadu. Jako živá socha stojí tato Římanka, kterou jakoby při zemi udržovala jenom myšlenka na krutou, strašlivou pomstu.

Odvaha přímo drlící, postavit se proti všem zákonům lidskosti a přírody. Zde všechno padá v prach, zde je vše nicotné, malomocné proti furii pomstychtivosti. Syn tu stojí jako přízrak, syn statný, krásný, syn nezaslouženě mučený — ale v této ženě není srdce, není v ní soucitu, není v ní lásky mateřské — není v ní lidskosti. Kámen by se ustrnul — říkává se. Žena Tiberiova se neustrnula, tato matka se nesmilovala.

jako v mučírnách přidává se vůči zalvrzelcům na kalanské vynalézavosti, i v tomto dramatě dochází ke gradaci úloku na ženu a matku. Sesláví se rada, jakýsi soud, před který jako obžalovaná — svým lvrdošijným mlčením ohrožuje zájmy státu — je předvolána zarputilá žena. Tiberius jako nejpolměšilejší kriminalistický vyšelřovatel nalíčí na svou ženu past důstojnou svého charakteru. Dva poháry přinesou na scénu. V jednom z nich je jed. Na povel vezmou synové, Caligula i Marco, pohár do ruky, není vyloučeno, že to bude orlelem smrti pro pravého syna. Teď přece promluví, teď musí promluvili lalo matka, která až dosud odolala všem hrozbám i prosbám.

Stojí jako skála, bolesl srdce, bolesl matky byla překonána její lačností po pomstě. Tiberius nesmí býti z tohoto mučení vysvobozen — ani za tak strašlivou cenu ne! Stalo se něco neočekávaného. Tiberius klesá, zasažen dýkou vlastního syna, a syn sám strašlivou ranou sebe odpraví. Teď, kdy Tiberius je zničen, matka promluvila — nad mrtvolou svého dítěte! A Caligula zatleská, a kati holomci poduškami dokonají krvavé dílo dramatu. A ty slvůry kolem, jež všeho byli svědky, pokorně a poníženě se uklánějí před novým caesarem!

Trévalovo drama, jak vidno z tohoto kusého nastinu, nepopíratelně dramaticky silné, je kromě toho obdařeno bohatou a obsáhnou dikcí. Národní divadlo vypravilo práci českého autora s neobyčejnou pozorností. Jaroslav Kvapil dílo nastudoval s nesmírnou péčí, ba možno říci, že s pietou. Drama bylo sehráno s vervou a mělo hladký, ničím nerušený průběh. — Premiéra měla slavnostní ráz, a autor byl bezpočtukráte vyvolán a zasypán tak jásavou přízní, že mu budou tyto lichotivé projevy jistě milým vzpružením a pobídkou k další práci.

R.

DVĚ JUBILEA. V kouři a krvi rodí se nové lidstvo. Urputné boje politických, literárních a uměleckých stran rázem utichly; není chuti ani času zabývati se spory, které zaměstnávaly všecky mysle a znechucovaly všecky jemnější duše. Tolik zdá se býti jisto: nové umění jemuž pomáhalo na svět tolik poctivců a tolik šarlatánů, nenarodí se již z křečovitého chtění unaveného a vyčerpaného mozku, ale z hlubokého citu lidstva, které prochází ohněm utrpení a orkánem závratných dějů. To je osvobození, které nám přinesla válka. S ním vyjasňují se obzory budoucnosti i minulosti. Víme dnes, že zahyne beze stopy vše, co je plodem choroby, a že jen zdraví a poctivá práce dá vzejíti novým květům a uzráti novému ovoci. A víme také, že všechno, co dobrého a zdravého stvořila minulost, zůstane, a očištěno, dočká se nové cti. Zdravou a krásnou periodu českého umění výtvarného připomněla nám v těchto dnech dvě jubilea. Dva představitelé prvního skvělého rozkvětu českého výtvarnictví, sochař prof. Josef Mauder a malíř prof. Vojtěch Hynais, dožili se šedesáti let, naplněných prací a ozářených leskem úspěchů. Oba mají dobré vlastnosti své generace, oba jsou mistry svého umění, oběma jest dokonalá forma při nejmenším rovnocenna obsahu, oba kráčeli ve stopách technicky nejvyspělejšího umění francouzského, od něhož se naučili eleganci a lehkosti tvoření, snoubíce tuto dovednost tu více tu méně s citovostí a měkkostí slovanské racy, jejíž jsou příslušníky. Oba konečně se osvědčili jako šťastní tvůrci velikých děl výtvarných, na nichž křehké síly tak mnohého by stroskotaly.

Josef Mauder korunoval vyšehradský hřbitůvek důstojně svým klassicky klidným a přece moderně živě cítěným Slavínem a projevil mnoho jemnocitného porozumění pro krajinářskou krásu Chotkových sadů, jíž se zácuým sebezapřením podřídil komposici svého pomníku Julia Zeyera. A Vojtěch Hynais zanechal nám mistrovský kus vsého monumentálního umění ve své oponě Národního divadla. Než i jeho strop v musejním Pantheonu, jeho výzdoba dvorního divadla a jeho Paridův soud zůstanou pro vždy skvělými dokumenty výše, na kterou se vyšinulo české malířství v době Hynaisově. Česká veřejnost vzpomněla šedesátých narozenin obou mistrů bez okázalostí, za to však tím srdečněji. Není doba vhodná pro skvělé oslavy, ale oba mistři, jisti vděčností svého národa, mohou s klidem a s novými silami pracovati na svém životním díle. Nechť přijde cokoli, jejich práce přinesla a přinese ještě požehnání. —a—

JAN HERAIN †. Řekl mi jednou prof. dr. Albin Bráf, když jsme se v Roztokách rozhovořili o starožitnostech: »Měl byste navštívit pana konservátora Heraina — to je hluboká studnice vědomostí a vzácných zkušeností, u které okov, bohužel, zahálí. Herain je skromný, nevtíravý muž, jenž zlato své duše nevystavuje ve výkladních skříních. Vzpomenete si na mne — od Heraina se vrátíte s bohatou kořistí.« Putoval jsem ještě téhož večera za stavebním archivářem král. hlav. města Prahy do starobylé hospůdky malostranské »u Glaubiců.« Starý pán seděl v koutě

a večeřel. Znali jsme se ovšem dobře léta letoucí, ale můj vpád do jeho tuskula ho přece jen překvapil. Poctivě vyklopím, co mně bylo uloženo. Napřed jsem musel všechno dopodrobna vylíčiti, co mají Bráfovic v Roztokách. Zapomněl na večeři, zapomněl na pivo, poslouchal, oči mu jiskřily — a pak se rozhovořil sám. O staré Praze mi vypravoval a co chvíli žasl, že toho neb onoho znamenitého koutu nebo staropražského vzácného uměleckého detailu neznám. Zlobil se z počátku, když jsem si začal dělati zápisky. Odložil jsem na chvíli tužku, kterou jsem hned zase zapřáhl do jha prstů, jakmile se pan konservátor rozohnil.

Tři dny za sebou jsme měli tuto černou hodinku. K vůli rozmanitosti zasedli jsme po druhé k »Montágovům«, po třetí na »Vikárku«. Čtenáři Máje se jistě upamatují na serii krásných staropražských článečků, které se tak zamlouvaly, že jsem byl upomínán, abych v nich pokračoval. Přišel jsem za panem konservátorem do archivu a povídám mu o tužbě čtenářů Máje. Usmál se a řekl: »Napište, že se takové věci nesypou z rukávu a že se také nepečou denně jako bandury«. Nestalo se nikdy, abych odešel s prázdnou. V jednom dopise psal mi profesor dr. Bráf: »Jak vidím, poslal jsem vás na znamenitého kováře«.

Jenom málo zasvěcených zná ohromnou, mravenčí píli Herainovu. Jeho lístkový katalog je práce tak úžasná, že nedovedu ani slovem postihnouti přemíru této sběratelské a vědecké důkladnosti. Jsou tu znalci této činnosti Herainovy, kteří jistě dílo Herainovo po zásluze ocení! To je hora, to je pyramida práce! A té ochoty, té nezištnosti, s jakou Herain vyhovoval vždy a každému, kdo přišel s nějakým posláním! Pamatuji se, jako by to dnes bylo, jak jsem přišel na pana konservátora s prosbou, aby mi dal doporučení na pana faráře u Panny Marie Vítězné — že bych rád viděl matriční zápis o narození Karla Hynka Máchy. »Jaké doporučení« — ubroukl se na mne milý Herain — »půjdu s Vámi a vyšetříme to spolu.« Kolik takových srdečných, roztomilých vzpomínek bych mohl uvésti! Vždyť celou knihu by vyplnilo, co jsem s panem konservátorem Herainem způsobem nahoře vylíčeným zachytil a zaznamenal.

Byl to zlatý, ryzí, poctivý muž, jakých je málo. Idealista v pravém slova toho smyslu. Když jsem s ním v posledních dobách chodíval do referátu p. stav. rady Kořínka, odtud za hodinku se ubíral na svou zamilovanou štaci, do archivu, postěžoval si svým lapidárním způsobem: »Už jsem ruina — která se nedá zrestaurovat«. Zůstal po něm velký poklad, drahocenný, vzácný materiál, jeho dítě, láska a práce celého života.

Jenom povolaná, jenom pietní ruka může sáhnouti na tyto dokumenty svaté práce Herainovy.

JUDr. R. J. Kronbauer.

POLSKÝ TRAGÉD, ROMAN ŽELAZOWSKI, vystoupil po dlouhé době zase na scéně Národního divadla. Dobře se pamatuji na první jeho pohostinskou hru. Byly ovšem jiné doby, než dnes — ale proto přece jenom jsme se nenadáli, že by host takového jména a takové umělecké hodnoty nepřivábil více nadšených duší do divadla. Tenkrát, před dávnými a dávnými lety, byl Roman Želazowski přivítán jako nejslavnější tenorista — po dvaceti letech nikdo nehne rukou na jeho přivítání, když vstoupil, připomínaje Jiřího Bittnera, na scénu.

Svou hrou, svým uměním však očaroval, uchvátil do té míry, že divadlem po aktovce zaburácel svěží, jarý potlesk, jenž nebral konce. Jemná aktovka Braccova vyžaduje, má-li plně vyzníti, interpreta ušlechtilé tvořivosti. Dceruška, miliskující se za zády svého otce s bohatým velmožem, je svědkem finančního vyrovnávání se otcova s kavalírem, a potupena jeho štědrostí, ve kterou je zahrnut honorář za chvíle rozkoše, doznává se ke svému poklesku. Otec, alkoholem rozjařený, ne-li zatemněný, rázem se vzpamatuje. Sladká polština hostova zní od té chvíle docela jinak — muž, až dosud povídavý a nesmírným požitkem likérů vyšmutý ze své rovnováhy, zvedá se z ponížení na piedestal muže, jenž svou čest nepropil a nezaprodal.

Roman Želazowski sehrál partie tyto s pochopením báječně procítěným a hluboce suggestivním. Jeho loučení s dcerou (kavalír dal totiž na jevo, že hlavní překážkou sňatku, s milenkou je nezřízený život otcův), jeho přemahání, aby ostražité dítě oklamal, jeho odchod s fragmentem písně na zsinalých rtech — to jsou umělecké kousky prvého řádu, na které se nezapomíná. Polský tragéd byl po závěrce aktovky odměněn za svůj krásný a ryze umělecký výkon bouřlivým, jásavým potleskem. S hostem byli na scéně jenom p. Hurt a pí. Vrchlická. Ani jeden ani druhý nebyli pouhou stafáží slavného mima.

Dr. R. J. K.

Toto číslo vydáno dne 23. prosince 1914.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

MÁJ R. XII.
ČÍSLO 50.

BOH. BAUŠE:

KLAMY OPTICKÉ A KINEMATOGRAFIE.

Naše oko jest malý fotografický aparát; na sítnici oka našeho vzniká též jakýsi snímek fotografický, který okamžitě nezmizí, potrvá chvilku, takže s novým dojmem zrakovým může splynouti. Točíme-li rozžhaveným uhlíčkem do kola, jeví se nám dráha jeho jako kruh ohnivý. Chevalier d'Arcy již r. 1765 stanovil, že třeba uhlíkem as 10krát za vteřinu otočili, aby se zjevil uzavřený kruh; dojem zrakový tedy potrvá v oku 0.10 vteřiny.

Řada zjevů zakládá se na tělo vlastnosti našeho oka: dráha »padající hvězdy«, klikatá dráha blesku. Pohybujme holí před světlem obloukové lampy elektrické, a hůl se nám v oku zmnohonásobí, jelikož maximum osvětlení při pohybu na holi se střídá.

Pro fysikální pokus vynalezl 1833 Horner přístroj zvaný stroboskop, daedaleum, zootrop a pod.; na kolouči neb válcovitém plášti nakresleny jsou ve fázích za sebou jdoucích pohyby předmětů neb osob: kyvadla, chodce, jezdce a p. Purkyně použil přístrojku toho též k znázornění pohybu srdce.

Obrazy pozorované řadou štěrbin jiného oláčejícího se kolouče splývají v oku, které má pak klam, jakoby předmět pozorovaný se pohyboval. Nikdo nemohl tušiti, že z této jednoduché hračky vyvine se přístroj stále zdokonalovaný, složitější, zvaný triumf fotografie, kinematograf, jenž v živých obrazech předvádí nejsložitější děje, příboj moře, uhánějící vlak, smělé hony, prales, polární končiny, bitvy, práce v hutích, v továrnách ald. Ale i drobný život mikroskopický: vývoj hmyzu, klíčení rostlin, pohyby protoplasmy, oběh krve v bláně plovací nohy žabí, pohyby dialomaceí, dělení bakterií ald.

Z počátku chopila se kinematografie spekulace: zřizována kinodivadla, která počítala více na hrubé efekty pro massy, předváděla nevkusné deleklivky, frašky pochybné ceny, snímky i mravnost mládeže ohrožující. Věda, která přece kinematograf světu darovala, z počátku neléžila z mnohoslibného vynálezu tou měrou, jak se dnes počíná díti ve všech oborech lidského vědění, i při vyučování. Dělo se tak z počátku i s fotografií, která dnes jest druhou sítnicí badatele.

V prvních přístrojích stroboskopu užíváno jen ručních kreseb, ale i první fotografie na málo citlivých deskách nebyly ještě k potřebě. Teprv momentky, jak jich Američan J. Muybridge užíval, umožnily automatické snímky řadové, seriové. Další vývoj chronofotografie stal se pracemi francouzského fysiologa J. Marey-e (La machine animale, locomotive terrestre et aerienne, Paris 1878), jenž duchaplnými methodami analysoval let ptáků, běh čtvernožců, a používaje proužků papíru k světlu citlivého, stal se 1880 vlastním zakladatelem kinematografie. Snímků takto získaných použili první 1895 bratří Lumièrové v Lyonu.

Rychle na to původně třesavé živé obrazy se zdokonalovaly: řady rozličných zobrazených pohybů splývají tak, že snímky se postrkmo

promítají; jakmile jeden se objeví, rychle se odšoupne, a druhý následuje. Pohyb obrazu se oku zakryje nepruhlednou přeponou, která před objektem se otáčí. Ulkvělý dojem v oku přečká tuto periodu temnoty, a splyne s obrazem následujícím. Nepříjemný pocit trhavý více méně vadící pochází od tohoto střídání obrazu. Při určité rychlosti přestává ono nepříjemné trhání úplně, jakož i při silnějším osvětlení. Dle Dr. v. Schrottа (Schrift. z. V. natur. Kennt.) splynou u kinematografu obrazy úplně, následuje-li jich 50 za sekundu, za to frekvence osvětlení se zvětšuje.

Seriové obrazy pro kinamo používané tvoří tenký pás, film zvaný, 5 mm široký, asi 120 m dlouhý; každý obrázeček má rozměr 20×25 mm mezinárodní shodou stanovena jest míra filmu, obrazu i perforace, takže se hodí pro každý přístroj kina. Material filmu jest průhledný celluloid, s fotografickou citlivou vrstvou. Poněvadž celluloid jest velmi hořlavý, nahražuje se acetylcellulosou.

Pro obyčejné projekce v kinodivadlech dostačí úplně výměna as 20 obrazu za sekundu. Pro mnohé vědecké účele jest třeba více snímků Jenkins docílil až 250 snímku za vteřinu, ale i to ještě neslačí pro jisté problémy, jako jest na př. let hmyzu a ptáků.

Marcyův stroj vystačil pro některé pohyby; byly to na př. pohyby akrobata, lanečnice, zvířete v běhu, zachycené 40 až 50 snímky za sekundu. Jeho následovníci na institutu fysiologickém, důmyslnému fysiku Lucienne Bullovi se podařilo získati film, na němž jednotlivá fáze kmitu křídel hmyzu trvá jen jednu setinu vteřiny, a kde za jedinou vteřinu zachytil pomocí elektrické jiskry až 2000 snímků.

Takovým způsobem umožněno zachytili pro balistiku důležité snímky v počtu 100.000 za vteřinu. Tímto způsobem zachycena byla fotograficky vystřelená koule v letu, což umožněno jen použitím bleskového světla nesmírně krátkého trvání. Mýdlová bublina rozstřelena, let vážky, prostřelení kosti, to vše možno dnes kinematograficky zachytili, a docíleno k tomu cíli již 80—90.000 snímků za jedinou vteřinu. V lékařství používá se kinematografických snímků při röntgenování pro znázornění pohybů ústrojů vnitřních; při vyučování mathematice poskytují znamenitého názoru křivek, kuželoseček, jich prostupování, názor Pythagorovy věty dle důkazu Euklidova a pod. I umění, řemesla i válečnictví používá k výchovným účelum vhodných snímků, vědám přírodním otvírá se tu pole nekonečné. Nedostává se jen všude prostředků, aby vyšší a střední učiliště pomůcky této mohly používali k svému účelu výchovnému. V cizině ve všech čelnějších městech tvoří se svazy pro zařízení zvláštních kinodivadel, k poučnému názoru, při čemž nebývá vyloučena ani zábavná část pro osvěžení.

Jedna věc je zvlášť zajímavá při kinematografech, že doba trvání předvedeného děje libovolně může se zrychlili, po případě průběh obrátili, nechámeli film běžeti nazpátek, co zvlášť zábavně působí. Proměna motýle děje se pozvolna, takže kontinuitu celého pochodu ani sledovati nelze. Pro kino berou se snímky po týdnech, dnech hodinách a všechny fáze spojí se pak v přístroji, a celá proměna, celý rozkvět rostliny objeví se před námi v několika minutách. Celá divadla zřizují se pro pořízení filmů. Komicky účinkuje, obrátíli se průběh pohybu: lidé skáčou na př. do vody, obrácením filmu letí však z vody zpět, výroba stroje některého podá se zpětným způsobem: stroj se rozpadá do svých součástí atd. Nekonečná jest možnost kombinací, trioků, komických situací, které překvapují svými effekty.

Filmy pořizují se druhdy s obrovským nákladem a komparserií, která vyžaduje množství lidí, úborů, dekorac. Náklad kryje se pak ovšem tím, že možno pořídili na sta kopií, které nastoupí cestu světem.

Jest úžasné, jak rozvinul se celý průmysl kinematografický, který dnes poskytuje tisícům lidí zaměstnání a výživu. Zde několik čísel dle Dra. Schrottа Počet kinodivadel v době osmnácti let, kdy počaly vznikati, páčí se na 40—60.000, délka filmů ročně spotřebovaných obnáší přes 1,600.000 km, t.j. pás, jímž by 15krát ovinouti se mohl celý rovník, a jenž pokrýval by 20 čtver. kilom. K jeho odvezení bylo by třeba 1600 nákladních železničních vozů. V pořizování filmů prvé

místo zaujímají Spojené Státy severoamerické, pak následuje Francie, Německo a jiné. Snímky dělí se na dramatické, fraškovité a tricky, t. j. takové, které předvádějí zjevy, ve skutečnosti nemožné, nábytek sám se sléhuje, boty defilují, osoby se proměňují atd.

Jedna věc dosud k zdokonalení snímků chybí: přirozené zbarvení. Pokusů četných nechybí, aby se i toho docílilo. Mnohdy se filmy kolorují, děje se tak tím způsobem, že tolik pásků, co má barev býti užito, se obětuje na šablony. Na promítnutém obraze vede kreslíř rukou konturu pro každou barvu zvlášť. Na to pantografem pomocí malého přístroje se příslušná partie na filmu vyřízne a jedna barva za druhou nanáší.

Jiné pokusy týkají se docílení stereoskopické kinematografie, aby osoby plasticky vystupovaly na obraze promítnutém. Výsledky jsou zatím dosti tíživé. Tak zv. kinoplastikon zakládá se na tom, že snímky osob konají se na tmavě aksamitovém pozadí. Promítání děje se na velikou zrcadlovou plochu, šikmo přes jeviště postavenou. Od této odráží se jen obraz figur — pozadí není viděti — a tento padá do oka diváků. Skrze zrcadlovou plochu vidí divák obraz i osvětlené jeviště a zdá se mu tedy, jakoby se figury vznášely a plasticky jednaly.

Jest marné brániti se proti šíření kinodivadel. Skutečnost předstihla všechno uvažování o výhodách a nebezpečích znemravňujícím účinkům veřejných podniků výdělkářských. Massy poženou se vždy za nechutnými sensacemi, které již mnohé zlo v mladých duších způsobily. Jest věcí veřejného dozoru, by vyloučena byla možnost nepřiměřeného programu a zvlášť mládež byla chráněna před závadnými představeními. Naproti tomu možno kinodivadly skytnouti širším vrstvám mnohý poučný i umělecký a zušlechťující požitek: cizí krajiny, současné události, historické vzpomínky, vynikající herce, technické práce, výkony strojů, doly, hony, plavby, — vše to střídá se v pestré směsi, v živolném pohybu, v prchavém sice kmitu, ale aspoň názoru, jinak těžce přístupném.

K účelům vědeckým jest užívání kinematografie dosud sice v plenkách. Nikdo však nemůže tušiti, kam ještě zdokonalení toho oboru povede. Vždyť v několika letech jednoduchá ta školní hříčka vyspěla na přístroj světové důležitosti, který výchově, technice a vědě prokázali může mnohé služby důležité.

BOŽENA HERITESOVÁ:

Z FRANCIE DOMŮ PŘES ŠPANĚLY.

Dokončení.

Dojemný byl odjezd parolodi »Sisler« z přístavu barcelonského. Kolikráte již byla jsem svědkyní odjezdů z jiných přístavů. Vždy mne dojal, ale tentokrát obzvlášť měl ráz

Spousta lidí, ponejvíce mužů, příslušníků Rakouska nebo Německa, stála na břehu. Skoro všichni by byli nejraději jeli s námi. Vždyť jeli jsme do vlasti! Mnoho mužů doprovodilo sem svých žen a sami zůstali ve Španělích.

Na břehu stál též p. Daniel Mayer, malíř a líbezným zrakem loučil se s námi. Bylo mi ho srdečně líto. Stěžoval si mně velice, když mi vyličoval minulé útrapy. My byly jeho naděje! Vezly jsme dopisy do vlasti jeho drahým, kteří nevěděli ničeho o něm. Byl tak bled, smuten, když vzkazoval své pozdravy do vlasti. — —

Konečně můstek odstraněn, všechno naloděno a stroj počal pracovat. Kolvy byly vyzdviženy.

Stále větší, nepřekročitelnější mezera dělila nás od břehu. V přístavu i na lodi mávalo se šátky. Čím dále tím menšími zdáli se lidé nás vyprovázející, až zmizel nám přístav i Barcelona s očí.

Pohledem rozloučila jsem se ještě s Tibidabem, Vallvidrerou, milým svým bydlištěm.

Radostně jsem odjížděla.

Zelená barva moře u přístavu měnila se v modrou. Jeli jsme do moře. Zdálo se mi napřed, že modrý pruh moře je hrou světel a stínů; za chvíli plula naše loď lmavě modrou barvou.

Rovnoběžně s břehem jsme jeli i mohla jsem jasně viděti pásma hor — Costa Levante — města i vesnice malebně u břehu rozložené.

Radostně nořila jsem se do krásy krajiny a v duchu vysmívala se všem, kdož se báli mořské nemoci, neboť loď se skoro ani nehnula.

Nové vzrušení se neslo od úst k ústům.

Na moři byla viděti bílá skvrna plovoucího plátna. Po dlouhou chvíli mne zaměstnávala. Dohadovalo se to i ono. Byl to spadlý balon zmítající se na vlnách sem a tam. Ač loď naše objela místo neštěstí, neviděli jsme odvážných letců živých ani mrtvých.

Rackové nás doprovázeli a kroužili půvabně kolem naší lodi.

Den byl krásný, jasný, nebe bez mráčků.

Potkávali jsme ojedinělé lodi, z nichž dvě byly zcela plny vojáků z Marokka. Měla jsem malou dušičku při selkání, ale vojíni radostně mávali nám vstříc jako jiní cestující po moři.

Jelo s námi mnoho známých z německé školy. Často slyšela jsem: »Vy jste přece dáma z komitétu, která roznášela někdy jídla, přece jste z Barcelony, jak to, že jedete také s námi?«

Na lodi byl též p. vicepresident vrch. soudu Vyšín z Prahy s milostivou paní, potom p. prof. Květoun a jeho paní. S nimi byly jsme v neustálém styku docházejíce k nim na palubu a v milé jich společnosti veselo se jelo. Též brázdila s námi vlny Středozemního moře rodina p. Dr. Hellera ze Smíchova, která vracela se z ostrova Tenerify, z Kanárských ostrovů.

Všeobecná nálada na lodi byla veselá. Mnozí muži však, kterých k mému velikému úžasu bylo zde plno, byli zamlklí a večer okřiknuta byla jakási dámička, která při kytaře jala se zpívati na palubě německy rozpustilé chanšonové písničky.

Zase jsme ve Francii! V jejích vodách znova ovládl mne zvláštní pocit, nikdy dosud jindy nepocítěný, jaký jsem měla poslední dny ve Francii před odjezdem do Španěl.

V noci přece na chvíli sesloupila jsem do kajuty z obavy před nachlazením, na což pozorný plavčík mne upozorňoval. Spousta žen trávila zde noc. Ležely všude a opatrně bylo mi poslupovati. Vyhlédla jsem si místo v kajutě pod otvorem, kterým proudil vzduch i viděti bylo hvězdné nebe, a na chvíli jsem zdřímla. Při příchodu nějaká dáma vedle ležící beze slov nabídla mně čokoládové bonbony. Nespalo se tak špatně na nových žíněnkách, jak mne byl již ujistil hovorný plavčík. Časně z rána byla jsem již zase na palubě, abych viděla východ slunce.

Z dáli byl již viděti maják a věže města Marseille, když jeli jsme žlutou, lesklou, zářící vodou. Z ní vedla oranžová cesta, stále se rozšiřující k majestátu ohnivé koule, která napřed nepatrná, pozvolna se sebe strhávala šedé závoje vestalčiny, až nebylo možno více do ní pohleděti, a slunce v plné kráse vyhouplo se nad obzor.

S námi souběžně pluly dvě lodi na obzoru, které před Marseille zmizely mi s očí.

O šesté hodině ranní kapitán předal vedení lodi lodivodovi, který doslihl naší lodi, aby znalý vod francouzských, dovedl loď do přístavu.

Věděla jsem z cesty konané kdysi do Ameriky, že vždy u břehu kapitán odevzdává loď prvnímu lodivodovi doslihnuvšího lodi.

Loď plula nyní u břehu kolem hradeb s věžmi a věžičkami, z nichž spousta děl trčela ven, plula pak kolem tvrze na skalnatém ostrůvku u Marseille, která zdála se jak zakletá.

Konečně dojela Sister přístavu marseillského a stanula vedle torpedové lodi francouzské, která se po ránu vystrojovala a čistila dle denního pořádku lidí. Nesměle pohlížela jsem na ni. Nebylo zajisté náhodou, že stanula loď naše vedle ní. Kolem pak byly ponejvíce válečné křižníky s děly.

Brzy po přistání k lodi dojel automobil, z něhož vystoupil starší pán s dvěma mladšími. Za chvíli znovu přihrčel automobil, jenkrále zjevila se zrakům našim menší posádka vysokého vojenského hodnostáře s řády, provázená strážníky.

Mužům rozkázáno zůstati na dolejší palubě, ženám na palubě hořejší druhé a prvé třídy. Strážník pak poslaven ke každým schůdkám vedoucím dolů.

Byli jsme zajati.

Dole připraven stůl, za nímž usadili se francouzští hodnostáři s německým tlumočníkem a jeden pán po druhém přistupoval a odpovídal na dané otázky, ukázav své průvodní papíry. Většina z pánů byla bleda a s neklidem a úzkostí odpovídala.

Francouzsky nebo německy každý řekl své stáří, národnost, pán za stolkem něco si zapsal, promluvil případně s tlumočníkem, načež každý byl poslán buď na pravo nebo na levo.

Ke stolku byl nucen dostaviti se i americký kardinál, který jel do Říma na konklave.

Otvorem mezi plachtami pozorovala jsem odehrávající se pohnutlivý výjev.

»Co znamená ono rozdělování?« tanulo nám v mysli, dohadovaly jsme se toho i onoho a lěšily jsme žen, které měly dole muže, syny. Na levo byli sice starší páni, ale na pravo zase i kněží. Snad všechny jen zjistí a propustí.

Ženám po dvakráte bylo nařízeno, aby řadily se vedle sebe na pravou stranu paluby. Přece pak zapomnělo se na rozkaz a strážník vypeskován byl za to, že nedovolil dámy dolů k obědu.

Můj košíček naplněný zásobami sandwichů s masem a smaženými rybami mořskými, ovoce, výborného vína, cukroví, který mi Angeles na rozkaz pí. Groschové dala na cestu, konal výborné služby, ač na jídlo nebylo valného pomyšlení a většina dam vůbec nejedla. Po celou cestu ustavičně byl plný můj »zázračný košíček«.

Jen na černou kávu jsem sestoupila dolů.

Zatím bylo již odpoledne. Tiší, bledí stáli muži dole v trapné nejistotě.

Konečně k večeru, když jména ještě jednou se zjistila a loď prohledána křížem krážem, dověděli jsme se rozsudku: Starší páni na levo budou volni, mladší, mezi nimi i kněží a kapucíni, půjdou dozajetí. Vzíti s sebou zajatí mohou co chtějí.

Mezi zajatými byl též hrabě Černín, prof. Květoun a Dr. Heller z Prahy.

Pan prof. Květoun stále ještě doufal, že vzmou ohled na jeho dovolení k plavbě od francouzského konsula ve Španělích, ale bledá jeho tvář plná naděje stále se zachmuřovala. Marně znovu promluvil s hodnostáři, že s jinými na lodi byli na kongresu obchodních vysokých škol v Barceloně a že není komballant.

S radostí vrátili se starší páni, vesele přivítáni, vrátil se radostně veselý chorvatský kněz, s kterým večer při »španělské« večeři výborně jsem se bavila. Vrátil se i doktor z německé školy, který kdysi v Barceloně léčil mi ruku, která působením mosquitů nehorázně byla otekla. Neměl pasu, ale na jeho šediny ho pustili. Plakal radostí. Přispěchal i šestnáctiletý synek p. Dr. Hellera, student, příliš veliký na svůj věk, kterého, jak se smáli, zachránily králké kalhoty.

Nastaly scény k nepopsání. Muži loučili se s ženami, které v pláči na rychlo ze zavadel na horů přivezených, oddělovaly prádlo a šatstvo mužovo. I musely zapomínati svého zármutku a hrdinně myslili, kde co je mužovo, aby v zajetí nic mu nechybělo. S obdivuhodnou statečností většina si vedla. Některým Francouz z komise pomáhal. Mnohá žena zabalila vše v pytel, který byl jim dán komisí, kdy na něco si vzpomněla, co bylo až na dně kufru, na co byla zapomněla a znovu jala se přehazovati. I viděla jsem, jak i nyní Francouz jí trpělivě pomáhal.

Dokud ženy pracovaly, nemyslily na rozloučení, které kvapem se blížilo. Pláč a šlkaní dělí i žen stával se usedavějším a rozrýval mi srdce. Nenadálé bylo rozloučení manželů a otců, kteří doufali, že za několik dní budou s rodinami v drahém domově.

Na pláč žen úředník dovolil manželkám provázeti své muže do zajetí francouzského, ale do Carcassonu prý musily by se odebrati. Tam ovšem zase by nebyly pohromadě.

Do smrti nezapomenu na kalné zraky, objetí, polibky, slisky ruky roztržených. Bylo v nich tolik bolu, lásky a vášně.

Nás ostatních žen k naší veliké radosti si nikdo nevšímal.

K lodi dostavila se zatím četa vojáků a s nimi dostavil se i lid.

Cestující Italové s hojnými zavazadly zalím rozmnožili počet cestujících.

K lodi přijela pak loď, podobná prámu bez sedadel, plachtoví, komínu, ve vleku malého parníku.

Poslední políbení, poslední stisk ruky, poslední s Bohem. Potom již nikdo nesměl na prám, kde většinou usedli zajatí na svých zavazadlech, nebo zůstali státi. Poslední přehlídka všech.

Shledáno, že doktor přece je jen v seznamu zajatých. Zalím kufr měl zase dole. Chytal se za hlavu, když sestupoval na dno lodi vyhledat svého kufru. Objevil se s kolísavým krokem, hlasitě naříkaje. Prosil komisi o svobodu, která mu také na přímluvu španělského jeho přítele na lodi se nacházejícího byla udělena.

Ostatních 72 pánů odvážela pomalu loď za pískotu a křiku Francouzů na břehu.

Odejela komise i strážníci a my běželi na předek lodi, abychom pohlédli za odjíždějící lodí. Až na můstek kapitánův jsem vyskočila, abych co nejdéle mohla šátkem mávati odjíždějícím. Štkaní dětí a žen vrývalo se do srdce.

S počátku pomalu, loď se zajatými plula leč rychle směrem, odkud jsme ráno přijeli. Odváželi je do Château d'If, na ostrov hraběte Monte Christa, známého z Dumasova románu.

Za nedlouho i naše loď opustila přístav i viděla jsem zajatce u pustého ostrůvku. Slunce právě klonilo se k západu i byl to obraz nezapomenutelně smutný. V dálce viděli byly mávající šátky na poslední s Bohem do neznámého osudu.

Loď plula kolem krásných břehů francouzské Riviery. Smutně bylo na lodi. Jak bych byla se zanícením jindy hleděla na skály osvětlené zapadajícím sluncem, nyní jen úkradmo na ně jsem hleděla i na slunce, svědka uplynulého smutného divadla.

Nastala noc, druhá na lodi. Byla krásná. Probděla jsem ji skoro celou na palubě lodi pohlížejíc na miliardy hvězd. Loď plula líše se zrychlenou rychlostí. Oba stroje pracovaly. Dvakrát na nás byl vržen reflektor z přístavních pevností. Pokaždé se zachvěli všichni na palubě. Již prý jsme ve vodách italských, pravil kdosi. Oddychla jsem si. Již ledy nehrozí žádné nebezpečí, ale jak bude dále? Kdož ví, co se stalo za poslední dva dny. Již před odjezdem naším z Barcelony byla v novinách zpráva, že Italie mobilisuje. Pak se ovšem z Janova nedodostanu tak hned. Jak tam budu žít?

Loď naše pokračovala zalím na cestě své kol břehů Italie, kde střídala se pěkná bílá města s uměšenou zelení.

Konečně k poledni blížili jsme se k Janovu. Krásné město Janov tonulo v záři jasného slunéčka.

Připravily jsme si lehká svá zavazadla blízko místa, kde měli jsme se vylodit. Konečně jsme u louženého břehu Italie, jen asi tři metry dělí nás od pevniny.

Dobrou hodinu ještě trvalo, než naše loď úplně se přiblížila ke břehu, kde zalím byla se shromáždila nějaká komise a vojsko.

»Až jen budeme tam za těmi vrátky celními, bude nám dobře,« prohodil známý náš spolucestovatel. Toužebně pohleděla jsem na vrátka, ach, kéž bych přání mohla učinit skutkem, jak v pohádce a byla již tam.

Mohla jsem se sice vrátit k svým barcelonským známým, ale jak pak a kdy se zase vypravím. Nadarmo vyhodila jsem 50 peset za cestu z Barcelony do Janova. Takové reflexe zmítaly mnou.

Konečně vnikla komise na loď. »Rakouští příslušníci a němečtí a ženy, ať se oddělí,« zněl rozkaz. »Teď to začne znova,« ustrašeně jsme si šeptali a kufříky tak výhodně u východu postavené s těžkým srdcem jsme odnášely.

Poté kapitán rozmlouval se starším pánem, jak zaslechla jsem, lékařem; ten přišel zjistit zdravotní stav pasažerů.

Spokojen asi odpovědí kapitanovou odcházel lékař, nikoho ani neprohlédnuv.

Komise se postavila u východu. Kapitán rozčileně s přišlými pány rozmlouval; nejspíše vypravoval jim všecky útrapy, které jsme byly zakusili na jeho lodi. Odchod z lodi dovolen pouze Italům a Španělům, nesl se k nám.

Zalím podnikavý hoch italský s ovocem na lodi pronikl na druhou stranu lodi, kde jsme

my stály. Druhý vylezl po lanoví. I spouštěl peníze do loďky v košíku, ve kterém pak vytahovaly jsme si nádherné, lacinè ovoce.

Abych aspoň něco z Italie okusila, koupila jsem si nádherné hrozny vina. Chci si je jíť ještě omýt a sníst, než pujdu do zajetí neb zpět, když vidím známou paní z Uher, které muže zajali v Marseille, na druhém břehu. Nechala jsem víno vínem a za chvíli stanula jsem na břehu.

Všem beze všeho dovolen odchod, jen na můstku lodním, který spojoval loď se zemí, řekli jsme jméno, příslušenství, stáří.

Tak doslihli jsme břehu slunné Italie, kde citrín sladce zrá a kvetou mandloně, jak pěje Mignon.

Socha Kolumbova u východu z nádražní budovy upamatovala mne na slavného janovského rodáka.

Prohlédla jsem si malebný Janov s několika stran. Mezi domy vedou namnoze úzké ulice většinou stupňovité, poněvadž směřují na výšiny, po kterých město amfiteatrálně je rozloženo. Pěkný pohled na město jest z hradu, kam k vůli celkovému dojmu jsme vystoupily. Odtud viděla jsem moře s přístavem a zajímavý hřbitov janovský. Prohlédla jsem na Via Garibaldi a Via Balbi krásné paláce šlechtické, z nichž mnohé proměněny v byty a obchody. Jak byly zde protivné křiky prodavačů, hluk elektriky z venčí.

Kdyby tak vstali z hrobů někdejší zde sídlící šlechtici, co-by řekli as. Zajisté by vymrskali ze svých umělecky založených zátiší profanující je hluk. Protivné mně bylo najednou celé naše století chvatu a litovala jsem, že neuvidím nikdy Janov s paláci v ovzduší bývalé slávy a lesku, bez zvonění elektriky a čilé komunikace, která proudí Via Garibaldi.

Ve 2 hodiny v noci vyjeli jsme šťastně k Miláno podle rady dobrosrdečného konsula, kam hned z nádraží jsem zamířila. Všechny ženy a dívky, co jsme se tam s nimi sešly, svěřoval naší ochraně.

Pěkně se jelo rychlíkem. Noční tma záhy řídla a slabé paprsky slunce s těží pronikaly hustou mlhou, kterou nebylo viděti ani na dva kroky. Žel, že nebylo viděti památnou krajinu, kde sváděny polyčky a bitvy mezi Rakušany, Vlachy a Francouzi. Jedeme kol Novary, kde dobyl vítězství vojevůdce Radecký r. 1849, kol Magenty, bojiště z r. 1859, kde tak mnoho jihočeských rodáků padlo.

V Miláně, kde kratičký byl oddech v 6 hodin ráno, jsme posnídali. Z památností města zahlédla jsem aspoň běloskvoucí chrám, kde uložena Večeře Páně od Leonardiho da Vinci. V mysli se mi vybavil obraz z mé milované kroniky v dětství, kde lisičkráte, sotva jsem se naučila čísti, jsem vyslabikovala: »Čechové před Milánem«.

Cesta z Milánu úrodnou lombardskou úžinou s pozadím Alp a kol Lago di Garda rychle mi uběhla. V polích zase jako v Provence rozsázeny jsou morušové stromy, mezi nimiž pne se réva. Den byl krásný, nebe bez mráčků.

Na dvě hodiny vlak se zdržel ve Veroně. Projely jsme městem k hrobu Juliinu, který na mne neudělal zvláštního dojmu, kolem dómu a římského amfiteatru, arény, do níž vejde se na 30.000 diváků, kde předešlého roku provedena Aida od Verdiho. Na náměstí Piazza delle Erbe, kde podavačky seděly pod prostrannými slunečníky, majíce nakupeny před sebou spousty ovoce, zeleniny, proudil pravý italský život. Pověstné prádlo italské jako v Janově, zavěšené z oken úzkých uliček, ulvrdilo mne, že v skutku jsem v Italii. Průvodčí v elektrice upozornil nás na Casa di Giulietta Capuleti a ve spěchu přečetla jsem desku s věnováním.

Odtud podél Adiže jsme jely k severu do Alp. Za nedlouho byly jsme v Rakousku. V Ale, první stanici rakouské, spokojeně jsem si oddychla a s radostí pozdravovala jsem šátkem naše vojáčky, všude u hrali stojící na stráži.

Teď byla jsem již jako doma, ale dlouho ještě trvala naše cesta z Tyrol do Prahy.

Vojenský vlak, kterým z Aly jsme jely, všude stavěl 20—45 minut, jel hrozně pomalu. Dokonale mohly jsme ocenili horský vzduch! Celé stanice stála jsem na plošině vlekoucího se vlaku a důkladně dopřávala jsem si lohoto lacinèho požitku. Na stanicích podnikali jsme menší vycházky do lesa na jahody, houby, v Cell am See dokonce jsme se projeli po jezeře.

Z Janova jeli jsme přímo do Bozenu, kam večer druhého dne jsme dorazili. V Bozenu probudila mě krásná zvonková hra na věži kostelní, kde poblíž stanice jsme bydleli, i nelenila jsem, důkladně od 6. h. ranní do půl 10. prohlédnouli městso a doplnili »zázračný košíček« výborným zdejším ovocem. I do Griesu přes řeku jsem si zašla a v parku Kurhausu se potěšila krásnými květinami.

Odtud do Salcburku jsme jeli celý den a celou noc — celkem 36 hodin jízdy.

Vlaky byly všude pomalovány více méně podařenými vtipy.

Čím blíže, tím více potkávali jsme vlaky s českými pluky plné dojemných nápisů jako: »S Bohem maličko Praho! Na shledanou Pražské děti!« a j.

V mnohých stanicích podávány byly vojínům ve vlaku káva a nápoje, nejsrdečněji snad v Slerzingu pod Brennerem.

Ze Salcburku, kde znovu prohlédla jsem dóm, kde před několika lety o slavnostech Mozartových v Mozartově městě slyšela jsem jeho requiem, hrad, zajímavý hřbitov s vinárnou, kde též byla jsem několikrále.

Poprvé viděla jsem Salcburk v září sluneční.

Ze Salcburku do Prahy jeli jsme dalších 36 hodin nepřetržité jízdy.

Když nějaká dáma ve vlaku vykládala, jak je unavena, že jede již den a noc, v duchu blaženě jsem se usmála, ale neříkala jsem ničeho. Kdyby věděla, kolik hodin již jedu, s jakou radostí se blížím domů, jak vděčna jsem, že poskytnuta mi možnost jízdy! Třebas pomalu, ale jistě blížíme se do milého domova. Přemáháním větších útrap, dřívější, které druhdy zdály se nám velikými, stávají se nepatrnými, malichernými. Ničím nám teď nebyla několikahodinová jízda ve vlaku. Všemu se zvykne.

Ráno s tlukoucím srdcem pozdravila jsem českou zemi.

Jak blízká, milá po všech krásách je mi rodná krajina českého jihu, jasně jsme pocítila. Měla jsem chuť ji pocelovat, k srdci přitisknout. Poprvé jasně jsem ji odlišila od celého světa.

Zbožně, vděčně, v slavnostní náladě vystupovala jsem v Budějovicích po schodech, kde psáno: Ku Praze, kam konečně po 10. hodině večerní šťastně hodně unavena dojela celá naše šestičlenná společnost, loužebně očekávána.

Celkem jely jsme z Janova něco přes 93 hodin nepřetržité jízdy.

Teď spokojeně, vděčně vždy večer si lehám a liluji všech, kteří jsou bez přístřeší. Malým svým utrpením naučila jsem se cítit hluboce s nimi.

BOHUMIL BRODSKÝ:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Pokračování.

»Ten obnos donesele, sekretáři Kozákovi a dále si potvrdili, že obnos přijal. Zároveň mu oznámíte, že odpoledne ve čtyry hodiny bude naň čekati povoz a že musí na dobro Stangau opustiti a vzíti si všechno, co je jeho soukromým majetkem. Postarejte se, aby vám odevzdal všechny listiny statku se týkající a nedovolte, aby přišel do mé ložnice. Vyřiďte mu, že mu přísně zapovídám písemně nebo ústně se na mě obraceti a neposlechne-li nebo bude-li snad chtíti způsobiti nějakou výtržnost, dejte zavolat služebnictvo a vyvésti ho ze zámku. Byl-li by spurný, telegrafujte pro policii. Rozuměl jste mi?«

Rozuměl, ale račte dovolit, nechápu, co se stalo,« namítal rada na výsost překvapen. »Pan sekretář je přece řádný muž a varuji před ukvapeným jednáním. Byla-li proti němu pronesena slížnost, měla by se napřed řádně vyšetřiti. Já sám mohu se o něm vyslovit se vší chválou.«

»Vím, vím, právě jako já jsem soudila. Buďte bez starostí, dobře jsem si vše rozvážila a zůstane při tom, co jsem řekla. Radím vám, abyste byl opatrný. Až uznám za dobré, povím vám více a potom užasnete, jako jsem užasla já.« —

»Vykonám rozkaz, třeba je mi to nemilé.

Podle všeho někdo na sekreláře něco udal a bylo by správné říci mu to do očí.«

»Pane rado, nedám si předpisovati, co mám konati,« ozvala se paní Kristina ostře. »Je-li vám moje poslání příliš nemilé, pošlete mi sem vrchního správce nebo důchodního, ti budou ochotnější.«

»Prosím za odpuštění, vykonám rozkaz,« sliboval zaleknutě.«

»Děkuji vám a spoléhám, že se budete řídili přesně dle mých pokynů. Za nějaký den mě navštivte.« — Čekala, až rada odešel a potom otáčela hlavu, hledajíc zrakem Hořaře. »Pane doktore,« zavolala, když dlouho se nevracel, »slyšel jste vše? Aspoň jste se přesvědčil, že jsem nebyla já sama, která se dala oklamati. Rada je jinak morous, má velmi málo přátel a hle, jak se ho zastával. Jsou dvéře zavřené? Prosím vás, neodcházejte a zastřete dvéře. Bojím se, že bude činiti přece pokus, aby se mnou mluvil a mě obměkčil.«

Hořař šel zavříti dvéře a potom usednuv k loži, žvatlal s nemocnou, která přese všechnu snahu byla neklidná a stále naslouchala, neozvou-li se nějaké kroky nebo hlasy. Čím dále pokračoval čas, tím byla rozčilenější a nadarmo ji Hořař tišil a chlácholil.

»Nemohu za sebe, dokud neodjede,« omlouvala se stísněně. »Z budoáru je oknem viděti na nádvoří, podívejte se potom, až bude odjížděti.«

Trpělivě u ní seděl a snažil se ji pobaviti. Ode tří hodin musil státi u okna a oznamovati jí, vidí-li povoz nebo někoho ze zámeckého personálu. Netrpělivě se tázala, proč už povoz nečeká a podezřívala radu, že se dal od Kozáka přemluviti.

Ve tři čtvrtě na čtyry volal Hořař, že na nádvoří zajel kočár a za ním že přijíždí lehký vůz, jakého se užívalo k odvážení zavazadel.

»Konečně,« vydechla ulehčeně. »On ještě se neukázal?«

»Dosud ho nevidím. Teď nesou sluhové nějakou bednu a nakládají ji na vozík. Teď nesou druhou, třetí a také nějaký kufr. To by se bylo na kočár ovšem nevešlo. A tu je pan sekretář. Pan rada jde s ním. Oba mají hlavy svěšeny, Kozák mu podává ruku, něco povídá a usedá. Už kočár jede a za ním vozík. Nu, je po starostech a vy si konečně oddychnete.«

Bohu díky, teď si opravdu oddychnu. Všechna jsem vysílena a kéž bych mohla usnouti.«

»To by bylo nejmoudřejší. Přejte-li si, dám vám trochu léku.«

»Ne, děkuji, usnu sama. Vyjděte si na chvíli ven a nechte mě o samotě, abych usnula.«

Když Hořař vyšel, slze se jí vyhrnuly do očí a propukla v tichý pláč. To byl poslední zbytek její hořkosti a jejího zklamání. Chvíli nechávala slze stékati a potom se stišila a upadla v posilující spánek.

»Když jste odešel, plakala jsem, ale ne steskem, ale soužením,« přiznávala se večer Hořařovi. »Teď jsem už klidná a cítím, že se brzy zotavím. Neomrzí vás moje společnost?«

»Milostivá paní, jsem šťasten, že smím u vás býti, obávám se toliko, že jsem špatným společníkem.«

»Nežádejte, abych vám lichotila. Opakuji, že na vás v celém svém životě nezapomenu. Oběťoval-li jste se mi, trochu vás potrápím. Vypravujte mi něco o svém životě nebo mi předčítejte.«

Opravdu všecka oživla a jindy skoupá na slova šlěbetala po celý den nebo poslouchala pozorně, když jí noviny nebo z knihy předčítal. Den za dnem ubíhal a jejich styky stávaly se přátelsky důvěrnými. Neostýchala se ho, bylo jí, jakoby ho dávno znala a jako by před ním neměla tajemství. Líčila mu své mládí, zasnoubení, svůj manželský život, své styky s Kozákem. Poslouchal ji s účastí a patře na její obličej říkal si v duchu, že nikdy nepoznal takovou čistou a bezelstnou povahu, jako je ona. Jakýsi smutek vkrádal se mu do srdce a ptal se sám sebe, proč je ona tak bohatá, že nemůže pomýšleti na to, aby vroucněji k ní mohl přilnouti.

Když měl býti obvaz z ruky odstraněn a ruka jen do obyčejných ovinků býti dána, byla všecka rozveselena. Vyšel ven, aby ji pokojská mohla do županu obléci a potom nastalo převazování. Sedíc ve křesle dívala se dychtivě na jeho práci a z hluboka vydechla, když upravil jí ruku tak, že ji nyní nosila na stuze kolem krku upevněné.

Jak jsem šťastná,« zašeptala, patříc naň zvlhlým zrakem. »Teď už věřím, že budu zase živa a spokojena. Kdy budu moci laké lyhle obvazy odstraniti?«

»To záleží na okolnostech. Snad za tři týdny, snad o nějaký den dřív či později. Ovšem i potom budete museti býti ještě opatrna, dokud kost dobře nesroste.«

»A počkáte zde u mne, dokud nebudu úplně zdráva?«

»Počkám, dokud bude nutno. Oznámil jsem dnes panu sborovému velitelí, že vaše uzdravení rychle pokračuje.«

»Vy odtud chvátáte,« povídala s jemnou výčitkou. »Škoda, že vám nejsem milejší.«

»Milostivá paní, není možno, abyste mi byla milejší než jste, ale jaký účel by mělo, abych zde déle setrvával?«

»Jaký účel? Pravda, není pro vás ve Stangau účele,« pravila s truchlivým pousmáním. »Je zde smutno, intimní vzpomínky vás volají a vaše srdce touží po starých známých, kteří mají lepší právo na vás.«

»Mýlíte se, nikdo na mě nemá práva,« ohražoval se chvatně. »Byla doba, kdy jsem laké myslíval, že najdu duši, která se s mou bytostí spojí, déle než rok jsem měl známost, ale rozešli jsme se letos na jaře.«

»A proč? Nelíbila se vám? Či snad našla někoho jiného?«, tázala se dychtivě a všecka oživla.

»Nic z toho. Nedovedu vám říci, co bylo příčinou našeho rozchodu. Oba jsme stejnou dobou pocítili únavu a seznali, že naše povahy se k sobě nehodí. Ona byla příliš živá, příliš těkavá a příliš mnoho od budoucího života očekávala. Netěšila se ani tolik na manželství, jako na to, že vstoupí do čelné důstojnické společnosti, že bude míti přístup do všech zábav a bude moci v samých radovánkách prožíti život. Když jsem jí řekl, že se dívám vážněji na život, že chci žárlivě střežit svou domácnost a hledat krásu v našem spojení, sesmutněla, zápasila a já viděl, že se laková vyhlídky děsí. Nabídl jsem jí vrácení slova, které ona velmi ráda přijala a rozešli jsme se jako dva lanečníci na maškarním plesu, kteří po sejmutí masky jsou velmi sklamáni a s chladnou zdvořilostí se rozcházejí, protože jejich předešlá zábava vycházela pouze z domněnky, že jeden i druhý je někým jiným. A od té doby stal jsem se pouze pozorovatelem a uzavřel se ještě více ve své vlastní já.«

»Nechcete už toto své já nikdy od uzavřenosti osvoboditi?«, tázala se, pátravě se naň dívajíc.

»Nevěřím, že bych našel ideál pro své touhy a našel-li bych ho, že by mi bylo porozuměno.«

»Tuze jste na život zanevřel a není dobře zříkat se vší naděje,« povídala potřásši svou hlavou a její pohled dlouze na něm utkvěl. »Naděje je sice klamná, ale nezbytná družka člověka. Považte, jak bych musila býti zoufalá, kdybych po svém sklamání si řekla, že už nikomu neuvěřím a že už nikdy nebudu šťastná. Vy sám jste mne těšil, já vás poslechla, ale teď slyším, že to byla pouhá slova, že vy sám na nic takového nevěříte.«

»Vaše postavení je naprosto jiné,« odporoval živě. »Jste bohatá, mladá, půvabná a to vše vám umožňuje, abyste si vyhledala nový, ušlechtilejší předmět své životní radosti. Ale takový obyčejný plukovní lékař jako já, s hubenou gáží, kterému vojenské předpisy předpisují, jakou smí či nesmí jeho nevěsta býti, takový nemůže svobodně jíti světem a sáhnouti po té, která by odpovídala jeho představám.«

»Myslíte, že byste nenašel takovou, která by vyhovovala předpisům vojenským i vašim požadavkům?«

»Snad. Ale to by byla náhoda a já přestal náhodám věřit.«

Chvíli mlčela, dívajíc se pozorně na svou ruku. Náhle zvedla hlavu, maličko ji ku předu nachýlila a měkce se pousmála.

»Myslíte, že může býti vdova jako já, ještě půvabná a činiti nároky, aby jí byla přiřčena práva mládí?«, plala se jako žertovně.

»Milostivá paní si snad přeje, abych znovu něco, co je samozřejmé, opakoval? Nejsem zvyklý pronášeti prázdné fráze a zdála-li se vám moje poznámka směšná, laskavě promiňte. Vím, že jste to slyšela z povolanějších úst.«

»Jste ošklivý,« řekla rozdurděně. »Hned

všechno oločíle. Já jsem nikdy neposlouchala prázdné lichocení jiných, žiji také samotářsky a jsem spokojena, mám-li jednoho dobrého přítele. Přečtěte mi něco, budu dřímat. Ležení na loži mě opravdu seslabilo.«

Zavřela oči a poslouchala jeho hlasu, jenž jako ze vzdálí zvučel v jejím sluchu. Nepojímala čtená slova, pouze jeho hlas zněl a dotýkal se konejšivě jejích nervů.

Několikrále v budoucím týdnu vraceli se ke své rozmluvě, ale Hotař byl jaksi zamlklejší a ona roztržitější. Jeden i druhý postřehl skryté pohledy, které vysílali a tyto pohledy působily jim zvláštní zmatek. Sedávali třeba hodinu mlčky a jejich mlčení bylo významnější než slova. Bojíme se jeden druhého, zdálo se zníti z jejich výrazů, nerozumíme své náladě, nepronikáme do svých duší. Jsme jeden druhému milý, ba nepostrádatelný, ale děsíme se, že by zmizelo kouzlo, kdybychom je pitvali.

Po třetím týdnu přiložen nový obvaz a když Hotař prohlížel její obnaženou bílou paži, zarděla se v nevysvětlitelném ostychu. Zdálo se jí, že přespříliš dlouho na ruku pohlíží a že se příliš blízko k ní sklání. Sladké chvění prolévalo se jejími nervy a odvrátivši hlavu čekala, že snad ruku políbí.

Nepolíbil, třeba že uhodla jeho touhu. Polaskal se krásně modelovanou paží a potom zasmušiv ji zavazoval.

»Ruka je velmi hodná, činí znamenité pokroky a bude opět bezvadná a krásná jako její sestra. Dnes byste mohla vyjít trochu na procházku. Venku je teplo a ticho a musíte si zvykat na svěží vzduch.

»Velmi ráda, ale musíte mě podepříti, bojím se, že bych sama upadla.«

»Od srdce rád. Půjdeme pomalu a až uvidím, že se přiblížila únava, vrátíme se.«

Podepřela se levicí o jeho paži a zvolna sestupovali ven na nádvoří a odtud do parku, terasovitě kolem zámku rozloženého. Oči paní Kristiny tačně se rozhlížely a na jejím obličeji objevil se blouznivý výraz radosti. Na povyšené terase se zastavili a paní Eichingerová ukazovala své dvory, lesy a pastviny.

»Vidíte, jak jsem bohatá a přece mě to netěší. Co z toho, když mé srdce je chudé.«

»Vaše srdce nikdy nebylo chudé, protože má poklad dobroty.«

»Dostačí dobrota ke štěstí?«

»Sama nedostačí, ale váš bohatý duch ji ozařuje a činí ji vzácným květem.«

»A přece chodíte kolem toho vzácného květu lhostejně a nikterak vás nedojímá.«

Trhl sebou, uleknutě se na ni podíval a potom sklopil mlčky hlavu.

»Proč neodpovídáte?«, doléhala podrážděně. »Můžete se mi přiznati, že jsem vás pochopila, mě to neurazí.«

»Jsou věci, které se nedají povědětí,« řekl hlasem, ve kterém se chvělo pohnutí. »Někdy musí býti rozum silnějším než srdce.«

»Váš rozum je mrzutý patrón,« odpověděla nedůtklivě.

»Snad je nepříjemným druhem, ale chrání aspoň před bolestí.«

»Mluvte přece jasněji, nerozumím vám a chci jednou rozuměti. Toužím po radosti, je mi tak blaze a vy jste stále jako záhada. Jste plin chvály o mně, ale vaše chvála zní mrazivě.«

»Milostivá paní, běda mi, kdyby zněla tak, jak si srdce přeje.«

»Proč běda? Lekáte se mě snad? Nedůvěřujete sobě i mně? Co vás zdržuje, abyste byl jednou mužně upřímný, třeba s tím váš rozum nesouhlasí.«

»Protože bych potom musel opustiti Stangau a buďte ujištěna že se té chvíle bojím.«

»Opravdu? Líbí se vám zde? Je vám zdejší pobyt milý? Máte dobré vzpomínky na svou svéhlavou pacientku?«

Přiklonila se k němu a její oči zářící jako démanty vpily se v jeho tvář. Okamžik váhal.

»Ano, mé vzpomínky budou nezapomenutelny,« řekl pojednou prudce a chtěl cosi dodati, když se náhle objevil rada Ulmer. Paní Eichingerová přivítala ho téměř nepřátelsky a rada všecek pomaten, počal se omlouvati, proč vyrušuje. Slyšel od služebnictva, že milostivá paní prvně vyšla ven a on spěchá blahopřáti jí k jejímu uzdravení.

»Děkuji vám,« pronesla laskavěji, přemáhajíc své rozhořčení. »Jsem ráda, že moje neštěstí nebylo horší«.

Úřednictvo je také potěšeno. Prosím o dovolení, abych při této příležitosti směl žádati také za prominutí, že jsem tehdy v příčině sekretáře Kozáka odporoval. Náhodou jsem se dověděl vše a trnu nad svou zaslepeností, jak jsem ho mohl odporučovati.«

Kdo vám co říkal?,« lázala se překvapeně.

Včera zde byl inženýr od firmy Valena z Čech, z Puklic. Objednáváme od firmy motor pro naší lesní pilu a firma poslala inženýra s montéry, aby obstaral správné postavení motoru. Náhodou kdosi pronesl jméno Kozák a inženýr upozorněn, začal se na toho pána vyptávati a k mému úžasu líčili ho jinak, než jak jsem si ho představoval. Snad se milostivá paní domnívala, že jsem s ním byl potají spolčen, ale to není pravda, jsem stále stejně věrný své milostivé paní.«

»O tom jsem přesvědčena,« řekla, už na dobro vyjasnivší svou tvář. »Chcete-li mi udělati něco příjemného, nikdy už to jméno nevyslovujte. Nemám naprosto žádného podezření proti vám a vážím si vašich služeb. Když jste už zde, chci se vás zeptati, mohl-li byste mi asi za čtrnáct dní zaopatřili dostatek zvěře? Chci pozvati větší společnost a byla bych ráda, aby moje kuchyně byla zvěřinou zásobena. Budu moci přece za čtrnáct dní rukou vládnouti, že, pane doktore?«

»Řekněme pro jistotu za tři týdny,« opravoval Hotař.

»Tím lépe, za tři nebo čtyry týdny. Čím déle to potrvá, tím budu jistější, že budu moci hostům podati ruku.«

»Opatřím vše, co mi bude poručeno. Mám tetos dole v kraji pěkný stav bažantů i koroptví, také zajíci a srnci se dají sehnati třeba pro padesát osob.«

»Řekněme pro čtyrycet. Ještě vám vzkážu. A o tom pánovi s nikým nemluvte, je jako pro nás mrtvý.«

»Už jsem to nařídil také ostatním. Milostivá paní se tedy nehněvá?«

»Ani mi nenapadlo. Pojďme kousek ještě a potom se vrátíme domů. Jak je svět krásný a jak si ho zase vážím. Tamhle na té silnici mě polekalo nešťastí, vlastně štěstí. Nevím, jak jsem se domů dostala. Pokojská mi vypravovala, že jste mě přinesl v náručí.«

»Bál jsem se, abyste cestou netrpěla.«

»Já jsem netrpěla, jen okamžik, když jsem na zem dopadla a potom když jste mi začali ruku zavazovati zakusila jsem krutě bolesti. Ale to jinak nejde, štěstí je vždycky utrpením provázeno.«

Šla po boku Hotařově jako bílý květ, který nachyluje svůj kalich, aby ho mohlo slunce celovati. Hotař trnul dosud nikdy nepocítěnou závratí blaha a přál si, aby mohl jíti stále a naslouchati jejímu hovoru.

»Milostivá paní měla tehdy štěstí,« přikyvoval rada, nerozuměje skrytému významu jejích slov. »Kdyby byla o několik kroků dále vymrštěna, byla by narazila na strom a to by bylo bývalo osudné.«

»Ba osudné. Nepůjdeme domů?«, oločila se k Hotařovi.

»Pojďme, na poprvé musíte užívati venkova v malých doušcích.«

Šli zvolna nazpět, na nádvoří rozloučili se s radou, jenž všecek zářil radostí, že přízeň velitelky je nezměněná a paní Kristina podepírajíc se o Hotaře stoupala ke své ložnici.

»Teprve v nehodě ocení se podpora, které možno důvěřovati,« pravila dojatě. »Jsem slabá a přece vedle vás se ničeho nelekám.

»Rada přerušil náš hovor a zle jsem se na něho zlobila,« pokračovala, když se posadila. »Vy jste nedomluvil. Sedněte si semhle vedle mně a povězte mi, co jste mi chtěl ještě říci.«

»Už se nepamatuji,« pravil rozpačitě.

»Jsou tedy vaše nezapomenutelné vzpomínky tak krátkého trvání?«

Zase mlčel a v jeho očích objevil se nitemný zápas.

Pokračování.

Toto číslo vydáno d 15. ledna 1915.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

F. J. ČEČETKA:

LESNÍ ŽENKA.

POHÁDKA ZE „ZLATÉHO VĚKU".

Jako stařenka sivá stála chaloupka s naježenými došky mezi lesy. Měla pokřivenou střechu a začernalou lomenici, ošlehanou vělry a dešťěm. Dvě okénka hleděla do zahrádky, kde svílilo kvíli. Nad chalupou se chýlily vělve košaté jabloně a kolem se černaly hluboké lesy bez konce.

V chaloupce bydlel panský hajný Věchura. Měl ženu a dvě děti: Tomáše a Hanku. Ramenatý, hřmotný strážce lesů trávil celé dny v širých hvozdech, hajná s dětmi opatrovala malé hospodářství. Kadeřavý Tomášek, klouček jako za groš kudla, mnoho ještě nepomohl, sotva kravku popásl, ale dospívající Hanka byla uslaraně, drobné maleři pravou rukou.

»Černooký čermáček,« říkal dceři Věchura, když byl v dobré náladě, »lesní ženka«,j menovala ji někdy rozmarně máli a hleděla pyšně na její rozkvět.

Hanka bylo dívčí plné žhavé něhy, poupě rozdýchalo mládí v květ. Vynikala zlepilou postavou i zvláštní krásou. Bohatý, jak ze zlata předený vlas ovíjel jemný obličej, splýval po zádech jiskřivým pramenem. Kytičky jí kvetly v tvářích, jež byly krev a mléko, velké, tmavé oči pod dlouhými brvami hleděly laškovně do světa. V prosté kytlici, bosa jen se kmitala a oláčela stavením, štěbetala jako pěnkava, rozsévala droboučký smích a kudy chodila, tudy zpívala.

Les kolem hájovny byl jejím královstvím. Pobíhala svižně po paloucích, mýtinami průseky. Nejednou podkasala sukýnku a dala se při zpěvu do tance. Prohýbala se pružně, vzdušná její postava vznášela se mezi stromy jako motýlek ve zlatě slunečních polibků. A když někdy zalančila večer před hájovnou pod hvězdnatým nebem v pohádkovém svitu stříbra měsíce, rozpoutaly se jí bohaté vlasy po ramenou, nožky sotva se dotýkaly rozkvetlé země.

»Lesní ženka!« říkala máli. »Bůh ví, po kom je to děvče!«

»Mladost — radost!« usmíval se hajný do vousů. »Šťastná Hanka, dokud neví o světě!«

A lesní ženka nevěděla ani o své kráse, její čistá duše dětská nepoznala dosud blaha ani hoře lásky. Od jara do zimy žila v lesním ráji jako v zaklení, zřídka sem zabloudila cizí noha. A když o panských honech ožil les a z jeho hlubin duněly střelné rány, musela sedati Hanka doma. Mihli se kolem hájovny lovci ve zlatě a sametu, s kordisky a opeřenými klobouky, hedvábná srst koní jen se leskla. V těch dnech spřádala Hanka v pavučinách snů divné pohádky o princích a zakletých princeznách . . . Vyprávěla je za šera bratrovi a Tomášek bez dechu poslouchal . . . .

Rozhořelo se opět lélo. Jednou Hanka na mýtině hrabala seno, dováděla s Tomáškem a zpívala, až se les rozléhal.

Z křoví vystoupil mladý, urostlý muž v přiléhavé stroji vlašské, s biřýlem v ruce. Stanul překvapen a se zalíbením hleděl na pružnou dívčinu, zlatovlasou lesní žínku.

Hanka se ohlédla — pískla zděšeně a bylo po zpěvu jako by ufal. Smích jí zmizel s tváří, klopila oči a rovnala rozpačitě sukýnku. Tomášek byl ihned za kupkou sena.

Mladý muž nestrhl zraků s krásného dívčího zjevu, šel blíže — —

»Neoslýchejte se mne,« mluvil vlídně. »Radujte se ze slunce, ze života — !«

A panenka oněměla ... Tváře jí zaplály jako máky v poli, oči plaše těkaly.

»Chodil jsem lesem — a váš zpěv mě přivábil. Hněvále se, že jsem vás vyrušil ...? Odpusť-

le mi... Jsem bakalář Pavel z nymburské školy. A jak vám říkají?«

»Hanka —« odpověděla nesměle.

Odkud jste?«

»Z hájovny —«

»A tam za kupkou vykukuje váš bratr?

»Ano —«

V křižovém ohni otázek nabývala Hanka odvahy. Bakalář byl příjemný muž, budil důvěru.. A tak se znenáhla rozpovídala o svém malém světě v lesích. V bucla tých tvářích oči jí šelmovsky opět hrály, drobné zoubky svítily v třešňových rtech. I Tomášek opustil úkryt a svědčil ochotně bakalářovi, že by chtěl mezi žáky do školy...

Tak začala nová doba v životě lesní ženky. Bakalář přicházel častěji, aby se dosyta na ni nadíval. Chodili lesem, hovořili, bakalář otvíral Hance nové obzory.

»Krásná je, Haničko, vaše tvář, ale krásnější je vaše čistá duše!« řekl jí jednou a za ruku ji chopil.

Střetly se jejich pohledy a Hance zachvění proletělo tělem, až ji závrať jímala. Líce jí rozkvetly, rty zahořely a srdce zabušilo jako rozhoupaný zvon...

Víc a více sbližovaly se duše mladých lidí v lesní samotě. Bakalář poutavě vyprávěl o svém životě od chvil mendických až po doby, kdy na universitě v Praze míval více postů než tučných dní, jak se stal preceptorem u pana hejtmana Habartického na Poděbradech, jak ho život zavál do Nymburka...

Kdo srdce obětuje, srdce dobude.

Hanka srdce obětovala, srdce získala, ale život bezstarostný byl ten tam... S přivřenýma očima vysedala o samotě v slinném šeru stromoví, divně srdce stonalo. Nebylo jí do tance ani do zpěvu, bakalář jí nešel z mysli. Ocitla se před hádankou života; láska, která řídí svět, která objímá všeky lidi, zatoulala se i do lesní samoty a spoutala lesní ženku...

Tomášek ovšem doma nemlčel o bakalářovi, matka se vypřávala dcery a posléze se Hanka v rozpacích přiznala, že má hezkého bakaláře ráda...

Máti spínala ruce. »Kam jsi jen dala rozum, Hanko? Co tě napadá, to není pravá láska! Omámil tě hladký mládeneček, opil tě krásnými slovy a vloudil se do srdce... Ale vypudíme ho! Hory překážek jsou mezi vámi — bakalář se ani ženit nesmí! Nalrhám koření — vypiješ odvar — a zapomeneš...«

Poslušná dcera pila odvar a — nezapomněla... Mladá srdce neposlouchají rozumu, jako bystřiny z jara vzkypí, vzedmou se a v prudkém běhu přes všecky překážky ženou se v před a v před... Hleděla Hanka na bakaláře s láskou, úctou i obdivem a věřila jeho slovům, že láska je zákon boží...

Když koření nepomoho, radila máti: »Vyhni se mu z daleka — nechoď do lesa!«

Opět Hanka poslechla, nešla jednou, dvakrále — a bakalář přišel z nenadání přímo do hájovny. Hanka zbledla leknutím a hajná ukrajovala slov, po očku měřila smělého mládence. Jen Tomášek a později i Věchura dobře si s ním porozuměli.

Rychle tál led prvního seznámení, bakalář přišel s určitým návrhem.

»Jdu si pro Tomáška; bystrý hošík má chuť k učení, nechce růsti jako doubek v lese —«

Hajná hned odporovala, Věchura si hladil vousy a řekl prostodušně: »Těžko česali jablka s javoru! Nemůžu na hocha platit...Vyjde vesnickou školu a vezmu ho do lesa —«

»Mezi mendíky našimi lehko se ještě jeden uživí, ani poského dudka vás nebude stát!« namítal bakalář přesvědčivě.

Prosil Tomášek i Hanka a Věchura dal své svolení. Co chystal hošík svůj uzlík, nezdržela se hajná, aby nepřipomněla bakalářovi, že popletl Hance hlavu. »Nic není do takové lásky, která nevede k oltáři...!«

»Chraňte mi ji jako oko v hlavě a bohdá záhy se o Haničku přihlásím!« prohlásil bakalář.

»Osud vládne člověkem, cesty za štěstím nikdo neukáže, nikdo nepoví,« pravil prostodušně Věchura. »Hanka zaslouží štěstí a my jí bránit nebudeme...«

»Má přece jen dobré srdce!« vzdychla máti, když bakalář odešel s Tomáškem.

»Dílě za ruku — a matku za srdce!« kýval

hlavou Věchura. »Byla by s ním Hanka šťastna!«

Hanka lonula v rozpacích a slzy kanuly jí po po tváři.

Odkvetlo léto, přišel podzim do lesů. Ráno byla tráva jiním postříbřena, mlhy zalily mýtiny, pěšiny se listím zasypaly, lesy smutně šuměly. A opět duněly rány ve hvozdě, páni honili zvěř.

Hanka byla sama doma a v práci si ani nevšímala, že venku chundelatý pes Cikán zaštěkal. Do svělnice vstoupil hřmotně jakýsi myslivec, starší muž v panské střůji s lesákem po boku.

Ulekla se Hanka neznámého hosta a také myslivec hleděl překvapen na pěkné dívčí . . .

Smekl klobouk s peřím, žádal za trochu vody. »Hezkou holubičku pěkných pohledů má hajný!« Mlaskl si, štípl Hanku do brady. »Čiperná holka, jen což! Červánkem malovaná —!« A kalnýma rybíma očima hladil květ mladých lící, pružnou její postavu . . .

Děvčeti krev vzplanula v tváři — a myslivec stával se neodbytnějším.

»Granátová lilie rozkvetla mezi lesy — a my o ní nevěděli!« Chechtal se potulelně, chopil Hanku kolem pasu. Vyškubla se mu prudce, v úzkosti zvedla valchu. »Nepřibližujte se!« zvolala úzkostlivě.

»Panenka je divoká, prudká?« zasmál se myslivec. »Snad zmoudří časem . . . Na shledanou!« A pánovitě odešel.

Hanka se chvěla na celém těle, teprve nyní dobře zamkla vrátka.

Po chvíli zabouřil venku Věchura. »Hanko, čertova holko, otevři honem!« volal zlostně, krůpěje potu s čela stíraje.

Přiběhla vyděšená dcera a hajný spustil zhurta: »Co jsi to provedla panu lesmistrovi?«

»Lesmistrovi?« —

»Ano, byl tady před chvílí —!«

»Tak to byl lesmistr? Čistý pán! Dotíral na mě —«

»Dotíral —? Slepicím pro smích! Žertoval — a ty jsi vzala na něho hned valchu, nešťastnice!«

»Bránila jsem se —«

»A víš, že mocný pán mě může uhonit jako zajíce do tenat?«

»Proč by uháněl?«

»Dítě nerozumné . . .! Chválil tě však do nebe, omlouval sám tvůj nerozum a poručil, abys šla od nového roku do zámku sloužit. — Takové štěstí tě potká!«

Hanka pobledla . . . »A vy jste svolil?«

»Co dělat! Sčesal by mi hlavu bez hřebene. Tobě bude dobře —!«

Přišla i hajná a také ji strach před panskou mocí zaslepil. »Osnova z hedvábí, ale outek z koudele!« vzdychla si. »Co dělat! Musíš jít, milé dítě . . !

Smutné chvíle prožívala Hanka, trpké pocity kanuly jí do duše . . . Vzpomínala na bakaláře Pavla a slzy jako moře perel kanuly ze smutných očí. Krása lesní ženky měla býti jejím neštěstím.

* * *

Portálem nymburského chrámu sv. Mikuláše trousili se z bohoslužby literáti v kožiších, za nimi v širokých parlykálech zbožné měšťky. S hlukem sebělhli s kůru skřehlí žáci, nesli si na rukou precle, které dostali od pana děkana za zpěvy rorátní v advenlě.

Byl štědrý den.

Po hřbitově, sněhovým popraškem obíleným, ubíhali mendíci ke škole. Tam právě u vrat skládal prášek z obecního mlýna strych krup a čtvrtci hrachu pro chudé žáky k vánocům. Hoši div schodů nesbořili a nohou nepolámali, jak vpadli do mazhauzu, kde jim hrobnice chystala snídaní. Polom šli větší malovat minuce či kalendáře pro pány v radě, menší učili se vánočním zpěvům, dudáckým koledám s panem kantorem.

Do chudé, vybílené komory bakaláře Pavla vklouzl Tomášek Věchurů. Hošík kvetl zdravím a svěžestí. Na ruce měl navlečeny precle.

Bakalář seděl u stolku při okně, zdvihl hlavu, s úsměvem obrátil se k Tomáškovi. »Vykřehl jsi asi řádně v koslele?«

»Kožíšek od vás hřeje!« díval se červenolící hošík hrdě po svém kožíšku s beránkem, svlékal se z něho.

»Dnes přijde tatínek — odvede tě a já na svátky osiřím.«

»Vždyť já se opět vrátím!« odpovídal prostodušně hošík. »Líbí se mi u vás —«

»Ale u maminky více?«

»Přinesu vám calty, húsce, babky—!« A olizoval se, jako by již cítil vůni lahůdek.

»To budou jiné hody, nežli ve škole varmuže s postními žemlemi!« Bakalář hladil jeho světlé kučery.

»S Hankou budeme prováděti štědrovečerní čáry. ..«Tomášek se rozpovídal.

Na chodbě ozvaly se těžké kroky, hajný Věchura byl tady . . . S rado sným výkřikem mu padl hošík do náruče.

»No — no, kloučku!« prohlížel hajný synka. »Ty jen zříš — a od hlavy k patě celý nový?«

»Pan bakalář mi všecko koupil — hleďte!« Tomášek se chlubil svým bohatstvím, ukazoval kožíšek, knihy i měchýřek s groši, precle . . .

Tiskl Věchura vděčně ruku bakalářovi. Pavel chválil hošíka, jakou mu dělá radost, jak mu sladí samotu.

Hovořili — až se Věchura vyznal, že po svátcích musí Hanka do služby v zámku . . .

»A jde dobrovolně?« ptal se bakalář s ustrnutím.

»I co vás napadá! Chodí jako bezhlavá. Přesoluje polévku a připaluje večeři . . . Ale my jsme upsáni čertu . . . Nedám jí lam a psí hlavu na mě strčí lesmistr. Není pomoci — —«

Odešel hajný se synkem — bakalář pobouřen přecházel po své komoře. Rána přišla nenadále, větrné zámky v prach se kácely . . . Ztratí svoji Hanku, hvězdičku svého života, na kterou myslil ustavičně . . . Zabořil hlavu do dlaní, dlouho seděl v zadumání u stolu . . . Takových vánoc se nenadál . . .! Dítě spasilo svět, do srdcí má vstoupit blaho, mír a láska . . . A zatím — — —

V hájovně byl letos smutný štědrý večer — Byli všichni zamlklí a Hanka, obětní beránek, jako pěna tiše seděla na truhle, kde byla složena její výbava do zámecké služby. Tomášek usínal na klíně matčině . . .

»Ubohý můj čermáčku!« vzal otec hlavu Hanky do upracovaných rukou. »Těžko se loučíš? Ani do pověr s kmínem, bobkem a česnekem se ti nechce?«

»Bojím se kouzel —,« odpověděla Hanka a nesla výslužku studním, stromům, aby ukryla své pohnutí.

Na nebi ve hvězdnatých hlubinách chvěl se měsíc . . . Mráz a sníh vystrojily pohádkově zasněné lesy. Dlouhé pruhy třepetavého světla z oken hájovny lančily po stromech, na nichž se třpytily křišťály mezi sněžným krajkovím.

Podělila Hanka studni i stromy, zastavila se u bezového keře . . . Jindy jím třásla o štědrém večeru, volala :Třesu, třesu bez, ozvi se mi pes, kde můj milý dnes . . . Ale nyní už se nemusí lázali, zná svůj osud. Pavel nepřišel . . . Umírá na svělě i láska . . .? Hanka pochová své mládí, bez vláhy a slunce svadne květ . . .

Opřela hlavu o strom, drobné hvězdy sypaly se na její hlavu.

»Pavle —!« zaúpěla a hlas se lámal, zaplakal v korunách. Její vzlyky slyšely jen černé lesy. V hrudi ✓ hlodala palčivá bolest.

Mraky zastřely měsíc, sníh padal měkce, tiše.

Sladký hlas zvonů zněl z dálky do sněžné noci — a Hanka neponese dnes do koslela na jiřní sníšky višňové v modlicích knížkách, nerozkvete jí čarovný květ pro štěstí . . .

Ubohá lesní žínka . . .

Matka hledala Hanku,odvedla ji do slavení. Těšila ji : »Láska je trpělivá, všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje . . .«

Ráno ve slavný hod vánoční zastavil kočí vůz se stříškou na sloupcích u hájovny. Ze zámku poslali pro Hanku . . . Byli Věchurovi překvapeni, proč tak brzy . . .? Ani svátků nemá strávit dcerka doma . . . ? A Hanka byla jako bez ducha, srdce jí žalem usedalo.

Kočí sám nemohl mnoho říci. Páni poručili, aby přivezl panenku do zámku — a tak jel pro ni . . .

Máli vzdychala a strojila dceru. Upravila jí bohalé pletence vlnivých zlalých vlasů, bílá košilka jako sníh svítila Hance v portelové šněrovačce. Celý zjev její obestíral půvab prostoty a mládí.

Kdy jí máli květovaný šátek na hlavu vázala, šeptala jí : »Nebude-li se ti v zámku líbit, vrať se domů! Raději se vystěhujeme, nežli bys ty měla trpět . . .!« Líto jí bylo najednou vlastní krve.

Hajný odvážel sám dceru na Poděbrady.

V dáli blesklo se Labe, mlhy číšely chladem v polabinách. Hanka jako bez života krčila se v koutek vozu. Tolik smutku viděla najednou ve svělě a tak málo radosti . . .

Objevila se věž zámecká, vbodnulá do oblak, vyskočily hřebenaté střechy... V Hance byla malá dušička, když vjížděli branou, šlukovím obloženou, do nádvoří.

Sluha je vedl spletí chodeb do fabulované síně. Plno blesku a třpytu najednou kolem, těžký nábytek, z bohatých rámů hleděly divné tváře . . . Síň byla prázdná, nikoho v ní . . Útulné teplo sálalo z velikého vlašského komína.

Hanka byla vzrušena, tonula v strachu a nejistotě... Věchura jí dodával odvahy, ale také mu lady nebylo volno. Přešlapoval, vousy kroutil . . . Lépe, tisíckrát lépe je v lesích . . . !

Zašustilo po chvíli hedvábí, rozhrnula se kollryna u dveří a vstoupila mladá dáma v brokátě, zlatem tkaném, na bělostné šíji zářila jí šňůra perel. Tmavé vlasy rámcovaly jemný obličej, čelenka v nich zářila... Zavoněla ambra z vonného jablíčka na pase princezny pohádkové.

Dáma se zalíbením hleděla na Hanku. Hajný se klonil před dámou a šeptal dceři: »To je panna Lukrecie Harbarlická.« Hanka rudla rozpaky.

A slična hejtmanova prostě, srdečně je vítala. »Jsi rozlomilá děvuška, lesní ženko!« pravila prostě, srdečně Hance. »Okouzluje tvá prostota — teď chápu velikou lásku . . !« Teplá její slova srdce dobývala. »Co ti nadělilo Jezulátko?«

Nic, milostslečno!« odpovídal hajný za dceru. »Takové velké panence už fatrmánek nestačí — a srdce jí stone — jde nerada z domu . . .«

»Vzejde jí štěstí jako osení z jara,« usmála se fence Lukrecie. »Náš nový pan sirotčí potřebuje pomocnici, — a prosil za tebe . . .«

»Jdu sloužit —,« řekla těžce Hanka, velké těžké slzy zaleskly se jí v řasách.

»Ale on tě chce — za ženu!«

»Ne — nevezmu si ho . . .!« vykřikla prudce Hanka celá ruměná. »Nechci — !«

»Ani loholo nechceš?« řekla Lukrecie, ukazujíc ke dveřím, kde stál — Pavel . . .

»Pavle —!« zvolala Hanka a již tiskla se k milému muži jako ptáče, jemuž došly síly . . .

Pavel ji k sobě vinul, slzy slíral. Tíha s ní spadla, radost zalila srdce — — —

Hajný první nabyl ducha. »Ta radost mi srdce ulrhne! A nebude zle pro valchu —?«

»Pan lesmistr povýšil právě do Brandýsa,« odpověděla Lukrecie.

»Inu to je najednou novin!«

»Bez daru není vánoc!« Lukrecii svítily bělostné zoubky. Vyprávěla, čeho byla schopna veliká láska bakalářova. »V noci štědrovečerní přišel z Nymburka do zámku . . . Prosil za svou nevěstu . . .«

»A našel srdce otevřená?« dodal hajný.

»Jsme díky zavázáni svému preceptorovi . . V novém úřadě sirotčího bude nám na blízku . . . A já si vyprosila na otci, abych novinu směla ohlásit — přichystat vám radostné vánoční hody . . .«

Slova díků tratila se šťastným lidem na rtech. A když Hanka zdvihla k slečně své krásné, nevinné oči, políbila ji Lukrecie na čelo. »Budu ti družičkou o svatbě, přijdu se podívat na vaše štěstí . . .«

Přituleni k sobě vraceli se Pavel s Hankou ve voze ze zámku do hájovny — přebohatí láskou. Nový sirotčí hleděl v hluboké oči své milé holubičky — a Hanka byla tichá, jen ruku mu tiskla. Zlaté srdce lesní ženky mluvilo v té chvíli božíhodové řečí nejkrásnější . . .

O vánocích rozkvétalo jim nejlíbeznější jaro.

V pohádce je vše možné . . .

BOHUMIL BRODSKY:

MEZI ŽIVOTEM A SMRTÍ.

ROMÁN.

Dokončení.

Co byste tomu říkal, kdybych Vám navrhla, abyste i po mém uzdravení ze Stangau neodcházel?« Nachýlila svou hlavu a slabý růměnec naskočil na její líce.

»To je nemožné,« odpověděl zasmušile. »Moje úloha jako lékaře se skončí a činí bych omluvil před světem svou přílomnost zde?«

»Nevíte o žádné omluvě, kterou by každý pochopil?«

»Jest jen jedna cesta a ta je zahražena.«

Čím?«

»Že jste příliš bohatá,« řekl prudce.

»Jakže, mé bohatství by bylo překážkou štěstí? Myslíte, že snad mě mé bohatství tolik zaslepilo, že bych k vůli němu se zřekla svého štěstí? Jsem snad lakomá a hrdá na svůj majetek? Chcete-li se vymluviti, povězte pravý důvod. Nenašel jste ve mně duši která by odpovídala vašim představám.«

»To není pravda,« zvolal vzněšlivě. »Kdybych se nebál odmítnutí, k vašim nohoum bych padl a děkoval vám, že jste mě pochopila.«

»Padni, můj milý,« žádala vzrušeně, »polož svou hlavu na můj klín, ať tě mohu přivinout, ať cítím tvou tvář, ať už konečně mohu dojíti ujištění tvé lásky. Což mi nerozumíš, že tě mám k smrti ráda a že ti obětuji vše, co mám, jen abych tě neztratila?«

Mluvila jako v opojení a Holař zachvácen vášnivou radostí svezl se k jejím nohoum, objal její kolena a zvedl hlavu svou vzhůru k ní. Schýlila se k němu a přidržujíc zdravou rukou jeho hlavu líbala ho na čelo i na oči.

»Tedy přece, tedy přece,« povídala jako v horečce. »Čekala jsem na tenhle okamžik a bála se, že mě nepochopíš, že ti mé srdce nedoslačí. Ano, tohle je láska a ne soucit, tohle je veliká slavnost srdcí a veliké vzkříšení života. Usedni vedle mně, ať mohu svou hlavu položit na tvé rameno a mlč chvíli. Příliš se chvěji a chci zvyknouti myšlence, že se naše srdce našla. Tak, teď tě cítím, a chvíli buď tichý.«

Veliké, vznešené ticho rozprostřelo se pokojem a jen chvění, jejž jim jejich ruce sdělovaly, bylo mluvou. Jako dvě děti, které po vypravování kouzelné pohádky se stulí a jejichž duše prožívají znovu vzrušující děj, seděli přitisknuti a dívali se na veliké světlo, jež opojilo jejich nitra. —

Den na to dověděl se rada překvapující novinu, že se statkářka zasnoubila s doktorem Holařem. Dostal nařízení, aby tuto zprávu úředníkům oznámil a ještě téhož dne přišla deputace úředníků blahopřát snoubencům.

Za tři týdny sjížděli se do Slangan hosté. Sborový velitel s ostatními důstojníky dostál svému slibu a přijal pozvání k hostině, uspořádané na počest uzdravení paní Eichingerové, jejíž úraz mimoděk manévry zavinily.

»Gratuluji, gratuluji,« volal sborový velitel na Holaře, jenž na nádvoří vítal hosty. »Neskromal jsem se ve vás a postarám se, aby vaše zásluha byla oceněna, ačkoli jste vlastně prožil velmi příjemnou dovolenou. Už se po vás u pluku shání, rádi by, abyste zase nastoupil, a jak vidím, vyhovíte brzy tomuto přání.«

»Bohužel asi nevyhovím,« usmíval se Holař.

»Kterak to? Milostpaní není dosud zdráva? To by bylo velmi nemilé.«

»Paní Eichingerová je bohudíky úplně zdráva, ale já jsem se roznemohl.«

»Vy? Vypadáte výborně.«

»Veše Excellencí, zasnoubil jsem se s paní Eichingerovou a promiňte, že jsem její tajemství, které chtěla při stole prozradit, byl nucen předem projevit. Pro ostatní pány zůstane to ještě tajemstvím.«

Jenerál se díval chvíli na Holaře, několikrát zakýval hlavou a náhle se vesele zasmál.

»Takové úrazy a léčení si dám líbili. Ostatně je to tak v pořádku a mám radost, že jste patřil k mému armádnímu sboru. Přeji vám od srdce, abyste svého života dobře užil, vaše paní« — a tu se k němu nahnul — »je opravdu rozlomilá dáma. Pojďte, musím býti první, který jí bude blahopřáti.«

Paní Kristina měla na radu svého snoubence ruku dosud na pásce, ale to jakoby zvyšovalo ještě její půvab. Blahopřání jenerálovo vehnalo jí sice krev do tváře, ale její obličej prozrazoval tolik štěstí, že byla v tomto okamžiku opravdu okouzlující. Se zcela jinými pocity usedala v čele stolu a její pohled často zalétl dolů, kde na opáčném konci seděl Holař.

Šampaňské zašumělo v číších a jenerál povstav, vyžádal si ticho.

»Když jsme před šesti týdny okolo Slangu manévrovali, bylo mé srdce naplněno pýchou, protože našemu armádnímu sboru bylo přiřknuto vítězství. Domníval jsem se, že nebylo mož-

no prokázali lepší taktiku a plnější nárok na výhru, leč mému důstojnickému sboru. Ale ke své radosti — a domnívám se, že všichni pánové budou se mnou v radosti souhlasiti — jsem se přesvědčil, že plukovní lékař doktor Holař je ještě lepší stratég, jelikož on zvítězil nad dámou tak vysoce půvabnou a rozlomilou, jako je naše milostivá hostitelka. Jako nejstarší ze společnosti pozvedám číši: Naši snonbenci, zámecká paní a doktor Holař ať dlouho žijí! Hurrá!«

Dobře, že rada vydatně spíž zámeckou zvěří zásobil. Za dva dny se téměř nadobro vyprázdnila.

XII.

Tiše, beze změny a bez radostí ubíhal život Hany. Stáhla se do samoty jako motýl do kukly a její život stal se životem klášternice. Marně ji rodina v zimě v Puklicích vybízela, aby šla někdy do divadla nebo do koncertu.

»Nenuťte mě,« prosila s bolestným výrazem. »Co bych tam dělala? Bylo by pro mne utrpením dívati se na lidi a poslouchati jejich smích. Je mi takhle nejvolněji. Mám své knihy, své ruční práce, své ptáky a květiny a to mi dostačí. Nač se dívati na útrpné nebo škodolibé pohledy? Mně by bylo nejlépe v Rochlové. Chodila bych parkem, dohlížela na svůj kůří dvůr, vyšla si do lesa nebo do polí a bylo by mi blaze.«

Obávali se, aby se nestala zádumčivou, protože ji často napadli, jak sedí či stojí a dívajíc se do prázdna je všechna ponořena v myšlenky, takže často přeslechla otázky.

»Nemysli už na svého muže, nebyl toho hoden, abys se proň trápila,« domlouvala jí matka.

»Na toho já nemyslím,« tvrdila upřímně . . . »něco jiného jde mou myslí. Je mi, jakobych byla šla za cílem a zbloudila. Teď vidím, kde byl můj cíl, ale propast mě od něho dělí. Aspoň pohledem naň se těším.«

»Tatínek už zažádal o rozvod a protože je Kozák nezvěstný, bude líčení provedeno v jeho nepřítomnosti. Potom budeš volná.«

»Volná!« Jaká je to volnost, když podvážou ptáku křídla a dají ho do klece. Neměla jsem svého muže ráda a přece se mi zdá, že život bez lásky je jako květ bez vůně a bez ovoce.«

»Bohužel, v tom ohledu jsi nešťastná. Ale doufej, že se jednou tvé utrpení skončí.«

»Snad, ale co to bude platno, když zatím zajde, po čem toužím.«

»Máš snad někoho ráda?«, vyzvídala matka všecka starostlivá náhlou změnou dceřinou.

»Mám, maminko, tobě to povím, protože musím míti nějakého přítele, komu bych si ulevila. Nesnesla bych to tísně, celé dny jen na to myslím a za noci jde mou hlavou řetěz myšlenek. Udělám ti svým doznáním bolest, ale nemohu si pomoci. Od té doby, co jsme se z Rochlové vrátili, otevřely se mi oči a jen naň myslím. Je to adjunkt Palas.«

»Můj Bože, co ti to napadlo?« Víš přece, že jsi vdaná a že není naděje, abyste mohli býti svoji.«

»Vím to, sama sobě se posmívám, ale nemám sil se přemoci. Jeho oči mě všudy pronásledují, vidím jeho poctivou tvář, cítím zrovna, jak mě pokorně má rád a jak se souží beznadějným utrpením jako já. Neboj se, nedala jsem mu nic na jevo, rozešli jsme se jako dcera zámeckých pánů a on jako podřízený úředník, ale v samotě se mi rozsvětlilo před duševním zrakem a pochopila jsem, co jsem dříve jen nejasně tušila. Jen kdyby aspoň z Rochlové neodcházel. Spokojím se tím, že mi bude na blízku a že ho ob čas uvidím.«

»Nesmím tatínkovi se o tom ani zmíniti, rmoutil by se ještě více a ty hleď, abys zapomněla. Nechtěla bys vyjeti si někam do světa? Otto by s tebou jel někam do ciziny a tam bys zapomněla.«

»Nezapomněla,« zavrtěla hlavou. Tohle je silnější než všechny mé síly, je to v mém životě poprvé, co jsem takhle bezmocná a co duše má zažíznila po štěstí s milovaným mužem. Neboj se, všechno přetrpím a zachovám na venek klid. Jen mi tu radost ponechej, ať se mám čím ve svém nitru těšiti. Chápu, že jsem ti způsobila bolest, vím dobře, jak beznadějné a dětinské jsou mé sny, ale v těch je moje útěcha a mé štěstí.«

Stará paní neměla odpovědi. Její usouženou myslí táhlo se přesvědčení, že nesmí dceři ně-

jak kruté odpověděti, soucit s ní a bolest nad jejím neštěstím ještě hlouběji se ozvala, ale zároveň všecka beznadějnost na nějaký východ z tohoto trápení ji sklíčila. Viděla Hanu, která za poslední čas jakoby se proměnila v bytost duchovilou. Její tělo slalo se štíhlé jako tělo nedospělého děvčete, její tvář byla hubená, pleť průsvitně bledá a její malé ruce byly pouhé kosti, potažené kůží. Milovala Hanu vroucí láskou, ona bývala předmětem její starostlivosti a něžného obdivu. A najednou jakoby přízrak usedl za tuto tak půvabnou bytost a zvolna ssál sílu a svěžest z jejího těla. Její smrti se lekala a proto nemohla se odhodlati k přísným slovům, aby ji pokárala a poručila, aby zanechala takových pošetilých myšlenek.

»Myslí tedy na něho, ale buď rozumná,« řekla po chvíli, marně zatajujíc své hoře. »Vzpomeň si vždy, že není možno, aby byly odstraněny překážky mezi vámi a že jen čas může přinésti úlevy. Doufej a buď statečná. Snad se jednou přece dočkáš svého osvobození a buď jista, že ani já ani otec ti nebudeme bránili. On už ví, že ho máš ráda?«

»Jakby něco věděl!« pousmála se a téměř vesele se na matku podívala. »To bych se ho styděla a nikdy už bych se s ním nesetkala. Řekla jsem ti, že jsou to mé sny, ve kterých je moje útěcha a štěstí. Dovolíš mi, abych se v zimě někdy do Rochlové podívala?«

»Musíme napřed získati tatínka, aby tě, až bude sanice do Rochlové pustil. Snad já, nebo Kamila pojedeme s tebou.«

»To bych byla ráda, to by bylo veselé. Já vím, že mi to dovolíš a ve všem tě za to poslechnu.«

Matka neměla už síly něco namítati. Chvíli váhala, potom však šla a nenápadně zavolavši muže, zavedla ho do ložnice. Slze se jí z očí vyhrnuly, když Valenovi sdělovala, z čeho se jí dcera přiznala.

Továrník byl sice překvapen, ale nejevil takového rozčilení, jaké očekávala. Stál chvíli zasmušile se díváje k zemi.

»Musíme býti trpěliví a nesmíme násilím lámat, co by mohlo přinésti zkázu. Věřím Haně, že na žádný důvěrný poměr nepomýšlí, povaha její by ani něčeho nízkého nebyla schopna. A kdyby byla volná a já věděl, že ji to k novému životu a zdraví vzbudí, dovolil bych jí, aby si třeba dělníka vzala. Ať si do Rochlové zajede, ale musím napřed dobře si všimnouti adjunkta. Nedej Bože, aby to byl druhý Kozák! V tom případu bych ho bez milosrdenství z Rochlové odstranil, protože by Hana tak jako tak zkáze neušla. Pustím se některého dne do Rochlové sám, ale před Hanou o tom pomlč.«

Jel na výzvědy a správce překvapovalo, že zámecký pán při svých obchůzkách po dvorech a závodech vybral si za společníka adjunkta a ne jeho. Hledal v tom pánovu nelibost, ale Valena, když se s ním setkal, byl stejně laskav jako jindy.

Než Valena Rochlovou opouštěl, pozval přátelsky adjunkta, aby některého dne zajel do Puklic a navštívil ho v jeho domě.

Palas všecek uzardělý a zřejmě rozradovaný poděkoval za pozvání a slíbil, že užije vyznamenání, jehož se mu dostalo.

Uvidí Hanu, promluví s ní několik slov a to ho opět posílí, jásal ve své duši. Na nic jiného jeho hlava nevzpomínala, ničím jiným se mitro jeho neděšilo než představou té sladké bytosti, jež mu připadala jako zjevení z vyšších světů. Aspoň jí býti na blízku, moci obnovili obraz její ve své duši, zaslechnouti její hlas, to mu bylo vrcholem jeho tužeb. A když asi po týdnu vstupoval do domu Valenova, tloukło mu srdce, jak tluče jen mladému, citově bohatému muži, může-li se přiblížiti k té, jež zachvátila jeho všechny smysly.

Hana byla v prvé chvíli jeho objevením se ohromena a polekaným pohledem zatěkala po domácích. Ale vidouc, že přívětivě Palasa vítají a že se k němu přátelsky chovají, oživla a její oči se rozzářily jako dvě světla. S rozlomilým ostychem i ona adjunkta vítala, tázajíc se ho, co dělá Rochlová, co dělá její kuří dvůr a co dělají její květiny v zámeckém skleníku.

»Vyjeď si tam po novém roce,« povídal Valena laskavě. »U nás je bezhoho špalná sanice a můžete s Kamilou týden v Rochlové pobýti. Jen dejte pozor, abyste nenachladly a neonemocněly.«

»Jak jsi, tatínku dobrý! Já ráda pojedu a dám

pozor na sebe i na Kamilu. Pojedeš se mnou, Kamilo?«

»Nu víš, bude-li v té době nějaký ples, zůstanu raději doma,« pronesla mladičká její sestra s komickou vážností.

»Jdi, to bys nebyla hodná,« zatruchlila Hana.

»Vždyť ona pojede, a nepojede-li ona, pojedu já,« pravila matka chlácholivě.

»Však já pojedu,« hlásila se Kamila, zastyděvší se za své váhání.

»Máš pravdu, plesů bude celá řada a neuškodí li, když se s Hanou nadýcháš svěžího vzduchu. Pan adjunkt nařídí, aby dali sáně do pořádku a dohlédne, aby nerozumná děvčata si neubližila.«

»Zajisté, všechno opatřím a dám na všechno pozor,« sliboval také všecek nadšen novou myšlenkou.

Členové rodiny vytratili se z pokoje a oba mladí lidé osamotněli. Hana, jakby ani nepozorovala, že jsou samotni, rozpovídala se s tklivou důvěrností. Na všechno se ptala, všechno ji zajímalo a ona patříc na ohnivě zbarvenou tvář Palasovu, myslila si v rozpustilém jakémsi nadšení: Jak se také těší, jak je rozpačitý a při tom jak je milý. Jak jeho oči se klopí a zase mě hledají. Celý týden budu s ním hovořiti, celý týden budu s ním chodíti a to mi vynahradí všechny plesy a zažene všechnu líseň z mého života.

»Jednáme správně, že tomu dítěti dovolujeme stýkali se s člověkem, který nikdy nemůže se státi jejím mužem?«, tázala se večer po odchodu Palasově paní Valenová svého muže. »Mám hrůzu, že snad až příliš zvykne těhle myšlence, zoufá si, až se jí otevrou oči, či kdyby ji nějaká hanba stihla.«

»Co jsou platny všechny úvahy, když se z její tváře na tebe dívá smrt,« pravil Valena rozechvěně. »Myslíš, že jsem se stal lehkomyslným a že mě to těší, vidím-li takové krkolomné pokusy? Hořko je mi, hlavu mučím, ale nevidím než zkázu tam i zde. Ale ona je mým dítětem a proto ať ji potká cokoliv, jen když je živa.«

»Ach ano, ať je jen živa,« vzdychla paní Valenová vroucně. »Ten člověk se mi nezdá zlý.«

»Právě proto jsem ho sem pozval. Je to čestný, trochu nadšený hoch, veliký idealista, ale také zdatný pracovník. Mám rád mladé lidi, kteří jsou schopni své duše k ideálům nadchnouti a předčasně neslárnou. Naznačil jsem mu, že nevidím v jeho stycích s Hanou nic zlého, že však očekávám, že nezneužije naší důvěřivosti a její nezkušenosti. Rděl se při tom a viděl jsem, že jen strach přede mnou ho zdržoval před vybuchnutím uražené hrdosti. Doufám tedy, že se nemusíme nějaké hanby báti.«

»Aspoň když budu té starosti zbavena. Kdybych byla tušila, jaké nešlěsli len ničemný Kozák přinese do naší rodiny, byla bych ho při prvním objevení se vyhnala.«

»Nerozčiluj se takovými planými věcmi. Nešlěsli se stalo, bohužel jako slín se vleče dále a musíme nyní se starati, abychom je co nejdále od našeho domu oddálili. Zítra dojdu opět k soudu, abych rozvod popohnal a potom, až to bude skončeno, poradím se s lékařem. Řekne-li mi, že by šťastné manželství bylo s to Hanu vzpružiti, postarám se, aby ona i Palas přijali uherské občanství a dali se v Uhrách oddati.«

Bohužel lékař nedával žádné naděje v nějaký rychlý obrat nemoci, spíše důtklivě radil k opatrnosti a ke klidu.

»Celá nervová soustava mladé milostpaní je rozrušena, její tělo je krajně vysíleno a bude to dlouho trvati, než sesílí a než bude lze na její návrat k obvyklému životu pomýšleti. Nezatajuji před vámi, že je stále nad propastí, že jediný pochybený krok, jediná zlá rána dostačí, aby byla ztracena. Popřejte jí hodně mnoho volnosti a pohybu na volném vzduchu, dbejte, aby jedla silnou stravu a nedovolte jí, příliš mnoho se zabývati zadumčivými myšlenkami. Ať se rozptyluje, ať koná, co jí těší, zkrátka ať se jako malé dítě učí znovu oužívati své tělo i svou duši. A protože je tak krajně jemná a citlivá, je nutno, abyste s ní také co nejjemněji zacházeli.«

Tento úsudek lékařův zapudil poslední pochybnosti paní Valenové a potlačil její ostych, že snad společnost bude s pohrdáním si povídati o poměru Haninč s Palasem. Pravdu měl

muž, že jí musí býti život dítěte milejší než ohledy na lidský úsudek.

Když se Hana ze svého výletu do Rochlové vrátila domů, byla čilá a veselá a celý den vypravovala matce, jaké rozkošné dny prožila.

»Celé dny jsme byly venku, dvakrát denně jsme jezdili na saních a potom jsme se projížděli po ledě. Ale nevím, co to je, nemohla jsem na bruslích vydržeti. Srdce mi začalo tlouci, závrať mě pojímala a byla bych se skácela, kdyby mě byl Palas nezachytil. A přece jsem tak ráda bruslívala a bývala celé hodiny na ledě.

»Jsi chudokrevná,« těšila ji matka, »a až sesílíš, zase budeš do omrzení jezdívati.«

»Co je to ta chudokrevnost?«, plala se Hana zamyšleně. »Palas také mi povídal, že jsem chudokrevná a že musím poslouchat lékaře. Může se na chudokrevnost umříti?«

»Myslím že ne,« řekla matka chlácholivě.

»Ale já si myslím, že ano,« povídala vážně. »Proč by jinak měl Palas takovou starost? On by taky umřel, kdybych já umřela, věř mi to, tomu já dobře rozumím. A on ti nedovede ale nic, pranic se přetvařoval. Někdy si připadá, že je to můj bratr.«

»To je hodný, že se nepřetvařuje, lživý muž je odporný.«

»Máš pravdu, nenávidím lež. Je to, maminko, hřích, když mi políbí ruku?«

»Ne, proč by to byl hřích?«

»Když to jeho políbení ruky je jiné než od jiných mužů. Ruka mě vždycky pálí a po těle se příjemné horko rozlévá.«

»Jdi, dětino, to jsou maličkosti a ani mi o nich nepovídej.«

»Proč ne? Mně to těší, mohu-li s tebou o něm hovořiti. Kamila je ještě hloupá, všemu se směje a dělá se Bůh ví jak dospělou dámou. Také jsem se tě chtěla ptát, co mám dělat, kdyby jednou na mě žádal, abych mu dovolila mě políbiti. To nesmím, že?«

»Dokud budeš moci se přemoci, přemož se. Na takové věci je dost času, až budete svoji. Kdo brzy začíná, brzy končí a připravuje si potom neradostný život. On tě o to žádal?«

»Ne, kdež pak on! On se jen dívá a já čtu v jeho očích, že by mě tak rád políbil. Ráda bych mu jednou vyhověla, ale máš pravdu, že to nesmí býti. Jsem ještě provdaná a Palas by ztratil ke mně úctu. Jen kdybych aspoň jednou ve svém životě se toho dočkala.«

Bolestná touha sláhla rysy jejího obličeje a její oči naplnily se nevýslovným steskem.

»Dočkáš, uvidíš, že se dočkáš,« tvrdila matka horlivě, úzkostlivě se na ni dívajíc. »Ostatně jedno políbení není proviněním. Vždyť jsi povídala, že ti připadá jako bratr a jistě nemá žádných neslušných úmyslů.«

»To by byl konec mezi námi,« pravila chvatně a červánky zbarvily její obličej. »Zhnusil by se mi a nechtěla bych ho ani viděti. Ale on není takový, jako byl Kozák, on necení ženu podle nízkých požitků. Kéž bych mohla ještě jednou za zimu do Rochlové. To by mi zima brzy utekla.«

»Pojedeš, já sama se s tebou vypravím, také se mi po Rochlové stýská a jakmile se Otto ožení, nadobro se tam odstěhuji.«

»Ať se Otto žení,« volala vzrušeně, »budeme se stěhovat třeba hned.«

»Víš, že to nemůže býti až asi za dva roky. Není ještě dost zkušený a tatínek chce, aby se na nějaký rok podíval do ciziny. Ale pojedeme letos o měsíc dříve, tatínka už uprosím a potom budeme celého půl roku na statku. Pojď něco sníst, musíš své chudokrevnosti se zbavit.«

Třeba že neměla hladu a jídlo v ní odpor vzbuzovalo, poslechla. Vždyť ji také Palas říkal, že nesmí býti chudokrevná, chudokrevnost značí stupeň ke smrti a ona nechce zemříti.«

Za měsíc po prvé návštěvě Rochlové paní Valenová se obětovala a jela s Hanou po druhé do Rochlové. Děsilo ji, že Hana v posledních dnech upadala zase do zadumčivosti a že slábla. Sotva byly na cestě, oživovala jako zázrakem a v Rochlové byla celá jako vyměněna.«

»Děti, učiněné děti,« povídala si paní Valenová, když pozorovala styky Haniny s Palasem. Nechápala, jak je mohou těšiti takové bezvýznamné hovory a odkud béřou vytrvalost, aby jejich hovor nikdy neustával. Všechno je zajímalo, ať to byl strom stojící o samotě, ať to byla skupina ořeší, ať to byl letící pták, zvolna

plynoucí mrak, zastřený západ nebo zvuk rolniček. Stáli ve skleníku u květu, jenž se jim zdál zázrakem, sledovali let koroplví a mazlili se s myslivcovým psem, který jim trpělivě prováděl pánem naučené kousky. Ani najísti se neměla času a večer ulehla s radostným úsměvem, usínajíc pokojně bez horečky, která ji v Puklicích přepadala.

Pavlas, kterému Hana důvěrně Jeníku říkala, ostýchal se několik dnů před paní Valenovou, ale vida její shovívavý a upřímný pohled, stal se klidnější a zapomínal na její přítomnost. Zvolna tálo srdce paní Valenové, začala chápati hloubku citů, které zachvívaly dušemi těch dvou nevinných bytostí. Byla sama dojata jejich zvláštní čistou láskou a měla-li dosud nějaké námitky a obavy, ty nyní odložila.

Sama prodloužila pobyt v Rochlové z týdne na deset dní a když odjížděla, důrazně napomínala vrátného a jeho ženu, aby drželi zámek v čistotě, a vykonali v čas všechny práce, jelikož přijedou letos co nejdříve k letnímu trvalému pobytu. Hana podala Palasovi ruku a když ji políbil, blaženě přivřela oči a blouznivý úsměv trval na její tváři dokud do vlaku nepřesedly.

»Máš ho také ráda, že,« řekla tiše k malce, přikrčivše se k ní.

»Mám, je hodný a způsobně se chová.«

»Vy ho žádný neznáte, jako ho znám já. To není Kozák, toho jsem nikdy neměla ráda a on mě také neměl rád. Co asi dělá? Někdy si myslím, že kdybych ho bývala měla ráda jako Jeníka, že by byl býval také lepší.«

»Ten o tvou lásku nestál, ten měl rád jenom sebe,« odpověděla příkře. »Lépe uděláš, když naň nebudeš ani myslíti. Co pak dělají naši doma? Jistě se už horší, že jsme je tak dlouho nechali čekati.«

»Já tatínka udobřím, on se dá vždycky brzy ode mně udobřit. Vím proč. On se o mně bojí a hrozně nerada bych mu zármutek způsobila. Co myslíš, matinko, sesílila jsem? Mně se zdá, že jsem o mnoho silnější a taky mé závratě už polevily.«

»Ovšem, hezky vypadáš a budeš-li rozumně poslouchat, za rok budeš chlapík. Jsi-li unavena, polož hlavu do kouta a dřímej.«

Jenže její osvěžení záhy vždy v Puklicích vyprchalo a zase zlověstná bledost vkrádala se do její pleti.

»Puklice nám ji zabíjí,« řekl jednoho dne Valena odhodlaně. »Připravujte se na cestu. Ať tu Olto s Kamilou ještě zůstanou, ale ty musíš s ní, abys na ni dala pozor. Sama by mohla onemocněti a potřebuje nutně dohledu.«

A tak počátkem dubna přesídlily matka s dcerou do Rochlové a teprvé za šest týdnů se stěhovali ostatní členové za nimi na venek. To už byla Hana zase osvěžena a její pleť zbarvila se růžovým nádechem. Jakoby celý svět ji už chápal a rozuměl jejímu poměru k Palasovi, za ním na pole chodila, s ním si do lesů vyjížděla a hrála s ním krátké partie lawn tennisu, při nichž však musila stále odpočívati. Nerozuměla posměšným pohledům venkovských lidí, jejichž tvrdá srdce neporozuměla, že by poměr mezi mladým mužem a opuštěnou mladou ženou mohl býti prost nízkosti. A Palas, jenž by byl těm pohledům rozuměl, byl příliš zaujat opojným kouzlem, než aby byl řešil záhadné úsměvy a pohrdavé poznámky, jež občas byly proneseny.

Hana skutečně sílila, ovšem velmi málo, aby se mohlo říci, že unikla nebezpečenství, ale přece dost, aby naděje v srdcích rodičů vstávaly. Palas byl zván nyní k jídlu do zámku a jeho povinnosti z části vloženy na bedra praktikanta, jehož pan Valena přijal. Chování se Palasovo bylo stále stejně uctivé a ostýchavé a jeho obdiv k Haně stejně dojemně zbožný a vroucí.

Když se na podzim přiblížila doba k přestěhování, paní Valenová s Hanou zůstaly v Rochlové. Rozhodnutí stalo se po pečlivé úradě mezi manželi a Hana byla přešťastná, když slyšela, že se nebude museti od Jeníka odloučiti. Teď už byl rozvod proveden, jí přiřčen nárok, aby mohla užívati svého rodného jména a soudně dokázáno, že rozvod zavinčn Kozákem. Ale Haně to bylo lhostejno. Nic více si nepřála, než aby mohla býti na blízku muže, jenž se jí stal počátkem a koncem všech jejích myšlenek a tužeb.

Stejně radostně plynul její život, když nastaly podzimní plískanice a po nich udeřivší mrazy.

Buď ve skleníku nebo ve vytopeném salonu, kde polena praskala v mohutném krbu, seděla vedle matky a Palas sedě proti nim vypravoval své prosté příběhy dne a rozumoval s Hanou o bezvýznamných událostech, jež noviny přinesly.

Bylo na počátku ledna, když jim při návštěvě skleníku ukazoval zahradník první vypěstované fialky. Hana rozradovaná skláněla se k něžným květům a dlouze ssála jemnou vůni květných kalíšků.

»Netrhejte je,« nařizovala zahradníkovi, jenž se chystal uvíti kytičku pro zámeckou slečnu. »Brzy by uvadly a je mi vždy líto uvadlých květů. Přijdu si denně přivoněti a teprve až jich bude hodně, trochu si jich natrhám.«

Obracela se k odchodu, když se náhle otočila a zastavila Palasa, který za ni šel.

»Měli bychom ty první květy věnovati ubohému Holařovi, povídala oživeně. »Už dávno jsme nebyli v lese, dojdeme tam s fialkami a za kříž je zastrčíme.«

»Mohli bychom tam snad jíti až zítra, dnes je velký mráz,« namítal zdrželivě.

»Jsme teple oblečeni a taková krátká procházka nám neublíží. Zahradníku, udělejte mi přece kytičku, doneseme ji do lesa.«

»Zmrznou, milostivá slečno, dříve než je tam donesete.«

»Ať zmrznou, on Holař o tom bude věděti a potěší ho, že jsme si naň vzpomněli. Chudák, nikdo jeho hrob neokrášlí a já si naň tak málo vzpomínám.«

Sesmutněla vzpomínkou a zamyšleně dívala se na zahradníka, trhajícího květy. Mihlo se jí hlavou, jak se s Blažejem bavívala a jak ji jeho oči okouzlovaly jako oči Jeníkovy. Proč si tenkráte nezvolila toho? Co vše by se bylo v jejím životě změnilo a jak jinak by bývala asi se na svět dívala. Zapomněla na Palasa a teprve když jí zahradník podával kytičku, ohlédla se a spatřivši adjunkta pousmála se.

»Pojďme. Fialky dáme do papíru, aby nezmrzly, dokud je na místo nedonesem. Zavonějí tam a Blažej bude v,ěděti, že někdy ještě vzpomínám.«

Zahradník otočil kytičku papírem a už vyšla ven. Venku byl jasný, mrazivý den. Sněhu bylo málo a pěšina k lesu a ke kříži byla odmetena. Hana ve svém kožíšku a kožešinové čapce cupala bystře ku předu. Měla ráda zimu, protože se jí za studených dnů lehce dýchalo a lákalo ji kouzlo ticha a klidu, spočívajícího nad krajem. Les byl sněhovým popraškem ocukrován a díval se jaksi vesele na dva mladé lidi, kteří se k němu blížili.

»Odpoledne zkusíme, budu-li moci bruslit,« povídala Hana k Palasovi. »Hádám, že už to čtvrt hodiny vydržím. A zítra budeme sáňkovat. Hrozně se těším na sáňky, to je nejveselejší, když letíme dolů.«

»Obávám se, že zítra bude padat sníh,« namítal starostlivě.

»Tím líp,« zasmála se. »Budeme jako sněhuláci. V lese je větší zima než venku, že?«

»To se vám zdá, protože sem slunce nesvítí.«

»Ach ano, slunce je nenahraditelné. Nezebou vás nohy, Mě trochu zebou, ale za chvilku budeme zpátky a sednu si ke krbu.«

Zrychlila své kroky a mířila známým směrem k místu, kde osudný souboj odbýván. Palas šel za ní nebo vedle ní, starostlivě se na ni dívaje. Na mechu spočívala tenká vrstva sněhu, ale místy bylo v mech viděti. Byl mrazem připálen a jeho žlutá barva dodávala sněhu špinavého nádechu. Majíc oči na odmetenou stezku upřeny, nevšímala si Hana ničeho a teprve několik kroků od místa zvedla bezděčně hlavu.

Ale náhle se zarazila a úzkostlivý výkřik se vydral z jejího hrdla.

»Proboůh, kdo to je, někdo zde leží!,« křičela v zoufalém strachu. »Podívejte se, Jeníku, kdo to je. A tamhle je viděti krev.«

Majíc oči vytřeštěny popošla ještě několik kroků, jakoby ji neznámá hrůza nutkala a naklánějíc hlavu ku předu, dívala se na postavu, jež sedíc na zemi, byla zády o strom, na němž kříž visel, opřena. Hlava sedícího byla na stranu skloněna, ruce visely bezvládně podle těla a z čela se táhla tmavočervená stuha ssedlé krve.

»To je on,« zaúpěla, zastavivši se a ruce proti sobě vztáhla. »On je to, přišel si pro mne. Ach, Bože!«

Palas, který, když vykřikla, k ní přiskočil, zachytil ji a jal sám strašlivou hrůzou, zvedl ji do náruče a prchal s ní odlud. Trvalo to

dlouho, než jeho usírnutí polevilo, že schopen byl slov. Hana zatím uložena na lože, kočár v trysku ujížděl pro lékaře a správec, kterého vrátný do zámku přivolal, telegrafoval pro Valenu.

Potom teprve byl Palas schopen pověděti, co se stalo. Nastal nový zmatek, myslivec a dvorští lidé chvátali do lesa a do města vyslán druhý posel, aby oznámil úřadům nález mrtvoly.

Těžký mrak se snesl nad Rochlovou. Tísnivé a bolestné ticho spočívalo na chodbách a v pokojích. V ložnici Haninč seděla paní Valenová u lože, na kterém s tváří voskově bílou spočívala v hlubokém bezvědomí Hana. Marně vyčerpala paní Valenová všechny prostředky, aby dceru k životu probudila a také lékař, jenž v kvapu přijel, marně se namahal.

»Musíme zavolati nějakého odborníka, nemohu převzíti sám zodpovědnost,« řekl lékař a telegraf volal pomoc z hlavního města. Přijede v čas? Nevypustí ta ubohá bytost duši, aniž by nabyla vědomí? Paní Valenová zoufale plakala a Palas bloudě po zámku, díval se vytřeštěným pohledem do prázdna.

Odpoledne zámek oživoval. Nejprve přijela komise a soudní lékař šel se podívat na omdlelou. Radil se se svým kollegou, zkoušel jiné prostředky, ale Hana byla jako mrtvola. Právě když komise dokončila prohlídku mrtvoly samovraha, vjel na nádvoří kočár a v půl hodině za ním druhý. V prvém se nacházel Valena, jenž v nesmírných úzkostech chvátal k loži své dcery a za čtvrt hodiny se odtud vypotácel jako člověk, kterého osud zdrtil.

»Jak jsem, pánové, nešťasten,« zaúpěl, když se setkal s komisí a nezakrýval slze. »Po druhé přišel ten bídník, aby zmařil život mé dcery. Proč sem chodil? Proč nezahynul jinde? Bylo mu málo toho zla, které spáchal?«

»Našli jsme u něho list, který je vysvětlením jeho skutku,« řekl soudce a ukazoval lístek papíru.

Oči Valenovy mimoděk zabloudily k bílému proužku papíru, na němž bylo tužkou napsáno:

»Ničemně jsem byl živ a je čas, abych odešel. Duch nešťastného kamaráda mě volá a já jdu. Všechno je mi lhostejno a jsem aspoň tomu rád, že bude moje žena volná.«

»Vrací ji svobodu, ale s ní zároveň smrt. Nechci, aby jeho mrtvola byla někde na blízku zámku. Odstraňte ji kamkoliv, ale odstraňte ji co nejdříve.«

»Už jsem dal rozkaz, aby byla odvezena do komory na hřbitov a jakmile bude rakev dodána, bude hned pohřben, prolože, jak soudní lékař seznal, ležel v lese už dva dny.«

»Proč ho někdo jiný nenašel,« naříkal Valena, »proč právě Hanu muselo tohle potkati. A kdyby aspoň professor přijel, aby ji, možno-li, zachránil.«

V tom se před zámkem zastavil druhý povoz a nějaký neznámý pán s dámou z něho vysloupili. Valena popošel jim vstříc.

»Jste snad pan professor, kterého čekáme?«, ptal se dychtivě.

»Nikoliv, jsem doktor Hořař, snad se na mne upamatujete. Zde je má žena. — Jak pozoruji, přišli jsme v nevčas a prosím za prominutí. Jeli jsme navštívit mou sestru a chtěl jsem na zpáteční cestě své ženě ukázat místo, kde zahynul můj bratr.«

»Odpusťte, že jsem vás v rozčilení nepoznal. Potkalo nás veliké neštěstí. Naše Hana našla dnes na onom místě, kde byl váš bratr zabit, mrtvolu svého bývalého muže, který se tam zastřelil, ale tolik se podělila, že upadla do smrtelné mdloby, ze které ji snad už nikdo nevzkřísí. Nešťastné dítě, co vytrpělo! A jak jsme se těšili, že ji přece zachováme životu a že dojde náhrady za svá utrpení.«

Hlas se mu bolestí zlomil a dlaněmi přikryl svou tvář.

»Dovolíte-li, podívám se na nemocnou. Je-li některý z pánů lékařů přítomen, mohl by jíti se mnou, abychom opakovali pokusy k oživení. Pojď, Kristino, počkáš na mě.«

Když spatřil útlé, nedospělému děvčeti se podobající, tělo Hanino, stanul Hořař chvíli a beznadějně se na ležící podíval. Ale potom se energicky nahnul, pozvedl ruce a dávaje lékařům úsečné pokyny, začal tělo křísiti. Za ním ozýval se zoufalý pláč paní Valenové a paní Kristina plakala tiše s ní.

»Konečně,« oddechl si Hořař, na jehož čele perlil se pot a také oba lékaři vyjasnili své tváře.

Ano, konečně se pohnula, vydechla, rty se jí počaly chvěti, pohnula rukama a položila hlavu na stranu.

»Teď koňak nebo víno a v kuchyni ať nám zahřívají pokrývky,« poroučel Hotař.

Zapomněl, že chtěl se ženou stihnouti večerní vlak. Stará svědomitost lékařova se v něm probudila a ctižádost, vykonati dílo milosrdenství, ho popoháněla.

Venku rostlo šero, v pokoji rozžehnula lampa, když po prvé Hana otevřela své bolestí naplněné oči. Zabloudila pohledem po pokoji, ale zdála se, že nikoho nepoznává. Zase přivřela oči a chvíli tiše ležela. Ostatní stáli, stajujíce dech a očekávajíce, co přinese nejbližší okamžik.

Náhle začala se chvěti, její oči zvolna se otevíraly a příšerná hrůza se v nich objevila. Nazvedla trochu hlavu její pohled přelétl pokoj a její rty se počaly pohybovati.

»Odnesle ho,« vyrazila náhle úpěntivě. »Odnesle ho, já se ho bojím.«

Hlava jí zase padla do podušek a z očí vyrazily slze. A jakoby objevením se slzí povolil tlak, který jí dusil, počalo se její tělo svíjeti a pláč lomcoval její hrudí.

»Už je dávno pryč, my jsme u vás, my vám nedáme ublížiti a neopustíme vás,« domlouvala jí paní Kristina, naklánějíc se k ní a tisknouc svou hlavu k její hlavě. Její jemné prsty stíraly její slze a hladily její hlavu a jakoby z bytosti paní Hotařové přicházela do jejího těla utišující fluidum, zmírňovaly se křečovité návaly pláče a zimničné chvění rukou se uklidňovalo.

»Jste také lékař?« zeptala se po chvíli Hana.

»Jsem žena lékaře a vaše dobrá přítelkyně. Mám takovou radost, že jste se zotavila! Nechtěla byste spáti? Zůstanu u vás seděti, vaši ruku budu míti ve své ruce a dám pozor, aby vás nic zlého nepotkalo. Zavřete oči a spěte.«

»Ach ano, mně se chce spát,« povídala jako v polosnu a stišila se.

Ani sebou nehýbajíc seděla paní Kristina u jejího lože a kdykoliv nemocná otevřela uděšené své oči, setkal se její pohled s párem očí, které na ni patřily s takovou láskou a dobrotou, že zase upadala ve spánek. Když přišel doktor Hotař občas se podívat, ohlédla se jeho paní po něm, usmála se teple naň, vyslala k němu významný pohled a zase dále seděla.

V salonu seděli manželé Valenovi s Hotařem. Jako na zázrak se naň dívali a ačkoliv přes tu chvíli naříkali, že jeho paní snad u lože nemocné ochuraví, bylo viděti, že se děsí aby od ní neodešla.

»Nemějte starosti, moje žena je statečná, poznala sama bolesti a jistě je šťastna, že může vykonati něco dobrého. Nechvátám domů, jsme svobodni a nezávislí a já jsem šťasten, že vám můžeme v takové těžké chvíli přispěti. Moje žena byla také ve spárech Kozákových, zná celou tragedii života paní Hany a jistě bude považovati za zvláštní vyznamenání, že jí mohla dáti na jevo svou ochotu a lásku. Potom si o všem pohovoříme, nyní máme důležitější starosti.«

»Nenechte nám ji umřít,« štkala paní Valenová, jež se nemohla z úzkosti zotavili.

»O tom bohužel nerozhodnu já sám, ale budoucnost. Překoná-li mladá paní tento nával, musí nezbytně změnit vzduch a předem nabízím náš dům k jejímu pobytu.«

Přišel profesor a vyslechl napřed zprávy rodičů i Hotaře. Potom šel se podívat na churavou dlouho stál, pozoroval tep i srdce, mluvil s Hotařem a vrátil se do salonu.

»Jediným lékem je čas,« řekl prostě. »Nedostaví-li se horečka nebo nějaký zápal, snad se zotaví. Ale potom musí odtud, na dlouho a do dobrých rukou. Okolí, teplý vzduch, laskavá péče mohou dělati zázraky. My lékaři svými léky budeme pouze pomáhat.«

A čas tak zvolna utíkal a zotavení Hanino bylo tak zdlouhavé. Teprve k jaru byla schopna převezení na Stangau. Nenaříkala, nevzpírala se, nevolala Jeníka. Jen očima po něm zabloudila a smutný úsměv mihl se kolem jejich rtů, když odjížděla. Unavena a vysílena položila se ve Stangau na lože, z něhož viděla vzdálené Alpy a vonný vzduch horských lesů vanul do její ložnice.

Bylo to poprvé, co se v ní hnula touha, aby se uzdravila, aby mohla vstáti a choditi, smáti se a křičeti. Poprvé se hlásil život jako nepatrný plamínek, který vyrazil ze spod popele.

Rozhoří se? Dočká se smíchu a křepkosti?

Vslane zase, aby začala prožíval druhou kapičolu svého živola, kapičolu síly, vášní, radosti a nasycení?

Jakoby věděla, že se ze Slangau vrátí buď jako mrtvola či jako zdravá žena, zachvívala se velikou lačnou a pokornou touhou, aby zde v ženu uzrála a dočkala se rozkoše mužovy lásky.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KLETBA TAK ZVANÉHO ŠTĚSTÍ . . . Románek moderní ženy od R. J. Kronbauera v čísle 49. dospěl ku konci svého prvého dílu. — Uzavírajíce dnešním číslem ročník, končíme s prvým dílem prozatím i tuto románovou historii mladé hrečky, již obrat osudu otcova vytrhl z půdy, do které všecka její bytost zapustila hluboko kořeny. Druhý díl bude vylíčení hmotných i duševních toho následků, hmotného blahobytu Marynina a duševního jejího utrpení a chřadnutí.

STAROSTA KRÁL. HL. MĚSTA PRAHY JUDr. KAREL GROŠ PADESÁTNÍKEM. Nikde na světě nezakořenil se obyčej, oslavovati dosažení padesáti let lidského života tak jako v Čechách. Až směšně působí, jak se tento abrahámovský kult na mnoze utváří. Málem, že takové nevinné blahopřání spíše rodinnému kruhu náležející, nezmění se na projev soustrasti. A přece padesátka u člověka ještě není žádný mezník, za kterým nalezal by se nový svět, do něhož otec Abraham novou kořist svou uvádí. Za padesátkou u muže zdravého nejen tělesně, ale i duší, jde život prostě dál jako před padesátkou a ježto prožití dnové hromadí v člověku vědomosti, zkušenosti, prozíravosti atd., přirozeně stává se padesátka teprvé vlastně prahem, počátkem náležitého uplatnění, zejména jde-li o působnost veřejnou, jejíž tíže a zodpovědnost vyžaduje právě sil, jichž mládí nemá a nemůže míti. Kolik mužů dnes za vážných dob, jež prožíváme, v popředí politického, vojenského, úřednického, samosprávného života jest pod šedesát let? — Ozvaly se již hlasy, aby od veřejných oslav a spojených s tím článků a statí časopiseckých k padesátým, po případě i šedesátým narozeninám vůbec se ustalo . . .

Ale nadhozenou tuto a jaksi k úvaze veřejně navrženou reformu budoucnosti, nijak nelze nám přivésti k platnosti u příležitosti padesátky Dr. Karla Groše. Přece zrovna před panem starostou král. hl. města Prahy nemůže právě »Máj« zaraziti sekeru, a tak musíme váženého oslavence už prositi, aby přijal k padesáti letům svým též náš upřímný, přátelský pozdrav!

Přirozeně máme JUDr. Karla Groše na mušce hlavně jako starostu král. hl. města Prahy. Toto nejvyšší vyznamenání, jakého člověk občanský od spoluobčanů svých může dosíci — úřad samosprávného starosty není krášlen nikde toliko vonnými kyticemi, ale znamená, snad i v míře větší, trní a hloží. I starostovi král. hl. města Prahy vypíti jest mnoho pohárů hořkosti a trpkosti. Dr. Grošovi, více snad než kterému jeho předchůdci, hojně bylo z nich píti. Nebyli jsme ve všem obdivovateli radniční politiky za posledních dob; v mnohé otázce stáli jsme proti ní a tudíž i proti nejpřednějšímu představiteli jejímu, ačkoli dlužno vyznati, že vážený starosta náš trpěl mnoho za viny nespáchané, hojněji za hříchy cizí než vlastní. Kritiku však starostenství Dra. Karla Groše nechceme vnášeti do svého článku jubilejního jemu věnovaného, ačkoli kritika věcná a důstojná, z mezí povinné úcty nevybočující, jistě nikdy nikomu nemůže býti pohanou.

Chceme tuto vzpomenouti pana starosty Groše v první řadě jako literáti, spisovatelé, a tu neváháme veřejně říci, že ve všech záležitostech stavu svého, kdykoli na něho jsme se obrátili, ať šlo o věci stanovské, spolkové, společné, nebo ať o zájem jednotlivců běželo, vždy nalezli jsme v něm ochotného a na nejvýš milého příznivce, který v každé příčině, jak mu jen bylo možno, našim přáním vstříc vycházel a svým závažným postavením zájmy naše podpíral. To budiž námi vděčně uznáno! Ale též prostě jako občané naší drahé a krásné Prahy můžeme starostovi Karlu Grošovi do jubilejního vínku jeho zásluh s plným přesvědčením vplésti jednu velikou a dnes plně ještě nedocenčnou věc, která stala se za jeho pohnutého starostování. Jest to Káranecký vodovod, který za starosty Dr. Groše byl uskutečněn a pro celou Prahu odevzdán ve všeobecné veřejné užívání. Až se úsměvný náš p starosta dá zobrazit jednou pro primátovskou síň na radnici — mohl by právem s tímto odznakem býti tu zvěčněn jako se dálo na středověkých votivních obrazech. Zkusil zajisté mnoho pro tu Káranskou vodu, ale dovedl vítězně přemoci všecky nárazy a útoky proti tomuto velkolepému dílu, jehož dobrodiní pociťuje právě Praha v míře tak vrchovaté a bez něhož dnes bychom plovaly v moři tyfových a jiných pěkných bacilů, proti nimž by všechna ta nejsvědomitější, chvalně oceňovaná péče státních, zemských, okres-

ních i obecních zdravotnických orgánů, na konec nic nebyla zmohla. Za vodu káranskou zasluhuje starosta Dr. Karel Groš nehynoucího uznání celé Prahy a jejích dnešních a příštích generací!

Osud postavil jeho starostenství do doby svrchovaně vážné a hluboce rozrušující.

Nemůžeme jinak, nežli skončiti jubilejní článek svůj plným oceněním toho, co starosta král. hl. města Prahy Dr. Karel Groš v těchto zlých nám všem a jistě nejvíce pro lidi zodpovědné nebezpečných chvílích, činí a kterak pro veřejné blaho obce jeho správě svěřené v každé příčině v mezích vysokého úřadu svého blahodárně působí. Buď jemu v tom i všem jiném plný zdar!

JUBILEA. Vzácný v dnešní době věk spolehl na bedra Bohumila Bauše, sedmá desítka let, jež však neschýlila jeho postavy a neseslabila jeho pružnosti. Je řídkým úkaz radosti ze života, když muž lety bohatý neúnavně se chápe pera a neumdlévá přednášeti, aby novým a novým čtenářům a posluchačům dal nahlédnouti do knih vědy a obohatil jejich vědomosti.

Přírodní vědy, kouzelná říše pohádek, obsáhající neobsáhlý vesmír, jsou světem, do jehož tajů uvádí jeho neúnavný duch. Posluchači jeho přednášek znají kouzlo jeho slov a vyprodané domy v biografu Mejáku při jeho přednáškách k promítaným obrazům v minulých týdnech jsou nejlepším svědectvím, jakého pochopení dochází jeho ryzí snaha a jaké zasloužené oblibě se těší on sám pro svoji činnost. Přejeme mu, aby radost jeho z dosavádního zdaru života ještě mnohá leta mu byla pružinou k další práci. Pravý duch mohutní jen prací a práce Baušova je veliká. —

Šedesát jar ověnčilo svými pestrými květy skráně českých básníků Františka Kvapila a Josefa Kalusa. Je-li něco na světě, co nevadá, jsou to květy umění, květy poesie. Básník, který svými zpěvy sáhl do bohatýrské minulosti slovanského lidu, aby nám vyvolal skvělé obrazy její, bude vždy srdcím českým drahý a básník který svěžestí svého pera zachycuje lid sám v jeho nesetřené dosud rázovitosti kmenové, uchované do našich dob, jakým je lid na Slovensku ve svých písních a činech, bude vždy v paměti českého lidu zapsán nesmazatelným písmem vděčné vzpomínky.

Mužné hlavy, jejichž skráně ovíjeji nevadnoucí květy písní, jsou pýchou každého národa.

Šedesátka slétla dále tiše na skráně neunavně, mladistvě činného profesora Jana Kouly, učitele, architekta, malíře, odborného spisovatele, elsthetika, archeologa a na slovo vzatého znalce lidového umění československého. Stěží lze si mysliti činnosti všestrannější a horlivější nad práci Koulovu, jehož ideály naplněný duch rozněcoval se na všech oltářích, zapálených výtvarné kráse. Nebylo ani jinak možno, než aby umělec Koulova založení v našich poměrech konal práci základní na několika stranách najednou. Životní plány Koulovy narýsovány byly do šíře příliš veliké a nedivno, že zůstaly namnoze nedokončeny, ale co Koula vykonal, je summa práce tak úctyhodná, že nelze než dáti mu, co mu právem náleží — spravedlivé uznání.

S prof. Koulou slavil zároveň památnou mez životní o deset let mladší ředitel Městského Musea pražského Dr. F. X. Harlas, spisovatel a kritik výtvarně umělecký, jehož úvahy i spisy povzbuzovaly velmi popularisaci českého snažení uměleckého. Dr. F. X. Harlas přispěl svými články častěji i do Máje, jak se čtenáři naši dobře pamatují. Padesátka zastihla jej na bojišti, kam byl na začátku války jako nadporučík povolán. Máj, který nucen shodou okolností, omeziti musil své jubilejní články na míru nejmenší, přeje všem jubilantům za to tím srdečněji mnohých ještě let záslužné a úspěšné práce kulturní.

JAROMÍR PRAGER. Z výboru Nakladatelského družstva Máje vyrvána typická osobnost. Zemřel Jaromír Prager. Zvolen do výboru lonskou valnou hromadou, vpravil se do úkolů nového působiště s rychlostí a jistotou muže životem zkušeného a s láskou zapáleného idealisty. Členové správního výboru shledali v Jaromíru Pragerovi upřímného přítele české literatury, jemuž uprostřed námah životních nejmilejším byl oddech ve vlastní bohaté knihovně a ve sbírce originálů žijících českých umělců, které podporoval způsobem nejvhodnějším — zakupování jich děl. K podniku našemu přilnul rázem a súčasnil se porad a prací výboru horlivě i obětavě, pokud to podryté zdraví dovolovalo. Ale i nemocen, myslil na Nakladatelské družstvo a dlouhými a vřelými dopisy z Meránu, kde na podzim hledal úlevy, vzpomínal a radil. Hloubku svého lidského citu prozradil svým promýšleným návrhem na organisaci pomoci umělcům výtvarným, literátům a novinářům, jak o něm Máj v č. 44 referoval ve článku »Zapomínaní.« Loučíme se s Jaromírem Pragrem jako s přítelem a soudruhem ve správním výboru, loučíme se s ním však i jako s dobrým, upřímným Čechem, jenž prokázal českému národu mnohou cennou službu na poli hospodářském, společenském a kulturním a litujeme jeho odchodu tím více, čím jasněji poznáváme cenu muže těch praktických zkušeností, té hou-

ževnaté pracovitosti i toho nezištného zanícení pro všecko krásné, kterým se honosil Jaromír Prager. Vlastnosti tyto postavily jej na čestná místa v Národní radě i v jiných organisacích národních a zajistí mu také čestnou a trvalou památku.

NA ROLI KULTURNÍM. Čechy které v minulosti zakusily tolik běd válečných a ztratily tolik pokladů hmotných i kulturních, zasaženy tentokráte válečnou bouří jen nepřímo. Po prvním vzrušení vrátily se klid a rozvaha a vzrůstá pomalu opět zájem i o věci duševní. Zatím ovšem lze všude pozorovati vliv poměrů válečných, na slabé návštěvě divadel, na klesnuvším prodeji knih, na nouzových akcích ve prospěch umělců pořádaných, i na samotných událostech uměleckých. Tak došlo jen vlivem války k pohostinským hrám Rigierovým a Železovského v Národním divadle a k dvěma hrám lvovské činohry na jevišti Městského divadla vinohradského, tak i universitním exkursím letošním dala válka obsah, i umělecké výstavy, či spíše trhy předvánoční vyvolány snahou, pomoci umělcům, kteří trpí následky války. Dvě výstavy, které zároveň otevřeny v Praze a na Smíchově, předvedly uměleckou žeň dvou mladých talentů malířských, z nichž jeden, Daniel Mayer, zemřel za války ve Španělsku, druhý F. Z. Eberl dlí někde v zajetí. I tady vidíme tedy až příliš zřejmé stopy války. Výstavy jsou bohužel pouze improvisovány, neboť v nepřítomnosti umělců nebylo možno sestaviti úplný a soustavný přehled práce mladých umělců a bylo nutno spokojiti se s tím, co bylo lze sehnati. Přece však poskytují výstavky ty pěkný obraz vývoje obou talentů, z nichž Eberlův doufáme bude úspěšně pokračovati, kdežto dílo Mayerovo ke škodě českého umění předčasně skončeno.

Více finanční než umělecký vliv vykonová válka na podniky České filharmonie, jejíž členové pořádají koncerty na vlastní vrub. Neočekávaně uvedena válkou v pochybnost záležitost oslavy Husova jubilea. Nadhozena otázka: nebylo by lépe odložiti Husovy oslavy na r. 1916, kdy — jak se doufá — bude válka skončena? Husovy slavnosti slibovaly, že nám přinesou velký morální i kulturní zisk. V pohnutých dobách nynějších nebylo by však možno pomýšleti na oslavy v rozsahu původně zamýšleném a tak je jisto, že bude omezení slavností na nejmenší nutnou míru znamenati pro nás kulturní i morální ztrátu. Snad by tedy návrhy odkladu slavnosti přece stály za úvahu. Husův pomník, který dokončen objevil se svými bronzovými skupinami v těchto dnech na Staroměstském náměstí četným divákům, počká jednoduše na své odhalení v dřevěné kleci, do niž jej prozatím uzavírají a počká také velká skladba Jeremiášova, komponovaná na vzletná slova básně, napsané F. S. Procházkou dle podnětu Dra. Karla Pippicha. Výbor Spolku pro zbudování Husova pomníku zatím získá času, jehož užije k intensivní finační akci, která ho jistě rychle zbaví starostí o peníze, jichž ještě bude třeba. Nejhlubší ticho závládlo po nešťastné sv. Anně na poli literárním. Produkce nakladatelská klesla náhle skoro až na bod mrazu. V rozsáhlých síních pražských tiskáren zahostil se klášterní klid. Do sazečských kass ukládá se zvolna prach, obrovské netvory knihtiskařských lisů opřádají pavučiny. Množství časopisů zastaveno, novinky knižní tlí v rukopisech. Ale ani toto ticho není úplné a ustupuje pomalu živějšímu ruchu, třeba mírnému a jakoby nesmělému. Vydáno dosti publikací, přimykajících se obsahem k otázkám, vyvolaným válkou, objevilo se i něco novinek z krásného písemnictví. Dvě z posledních leží na mém stole. Je to Klostermanova kniha »Mrtví se nevracejí« a Klecandových »Šest mušketýrů«, obojí z nakladatelství Vilímkova. Karel Klostrmann vyplnil polovici nové své knihy obrazy ze své zamilované Šumavy. V krásné, ale drsné a neprosné přírodě žijí tu lidé stejně drsní a rázovití jak ona, žijí životem těžkým a neradostným. Dron se ode tmy do tmy na kamenité půdě za tvrdou skývu chleba a hynou jako ten Petr, zbloudivší za noci, někde v rokli, nebo jak ta bába, která živila pět dětí, někde na cestě s břemenem na zádech. Nikdo nezná šumavských hor a hvozdů a šumavského lidu obojího jazyka tak jako Klostermann. Rázovitě o něm vypravuje a nemazlí se s ním a přece z vypravování jeho line teplo lidského soucitu stejně jako ze vzpomínkových črt, kterými vyplňuje druhou polovici knihy. Klecanda napsal svou knihu o veselých kouscích šesti synů Martových dojista před válkou. Je to líčení lehkého života vojenského v době zlatého míru a bude rádo čteno zejména branci, kteří se léčí z ran, utrpěných před nepřítelem. — l —

ŠKOLA A BIOGRAF. O zužitkování epochálního vynálezu kinematografu pro účele vzdělávací theoreticky dosti již bylo uvažováno. Prakticky uchopilo se myšlenky učitelstvo smíchovské a uspořádalo ve světelném divadle Nakladatelského družstva Máje na Smíchově představení pro školní mládež s pořadem, pro malé diváky zvláště voleným. Úspěch prvního představení v prosinci přiměl pořadatelstvo ke kroku dalšímu. Po novém roce uspořádáno představení nové a požádán spisovatel pan školní rada Bohumil Baňše, aby proslovil úvodní přednášku. Pro-

storná a vzdušná síň Majáku bylo ve středu 13. ledna odpoledne přeplněna drobným a nad jiné vděčným obecenstvem, které sledovalo s napjatou pozorností zajímavé a poučné obrazy, promítané na bílou desku, ale i slova pana přednášejícího jejž odměňovalo častým bouřlivým potleskem. Pokus zdařil se tou měrou, že se správa biografu Majáku rozhodla představení s přednáškou pana školního rady dvakráte opakovati a pořadatelstvo jalo se připravovati hned zase představení nové, s novým pořadem, jehož hlavním číslem byl film, znázorňující objevení Ameriky, »Kristov Kolumbus «.Jedno z představení opakovaných navštívili i delegáti volného komitétu censurní rady a vyslovili se o záslužném pokusu velmi pochvalně.

KDYŽ HRACKY OŽIVNOU. Za režie K. Želenského sehrálo před krátkým časem smíchovské divadlo s nepopiratelným úspěchem dětskou hru Antonie Fischerové „Když hračky ožívnou". Nyní vydala slečna autorka tuto svou hru tiskem, jistě k radosti pořadatelů dětských představení, kteří v ní najdou hru prostičkého, jasného děje, ale napsanou, milou a citově zdravě založenou, zábavnou s patrnou znalostí jeviště, se scénami andrsenovské pohádkové nálady. Slečna ocitá se mezi dětmi na pevné půdě svého osobitého nadání, počíná si tu s podivuhodnou jistotou a koření peknou svoji dikci roztomilým humorem. Morálka hry, nenápadně z děje vyplývající, je dojista jednou z předností divadelního kusu, který je určen pro obecenstvo nejvnímavější, pro děti, jichž mladé duše dojmům podléhají mnohem více než duše lidí dospělých. Hra je novým slibným krokem na dráze slečnina tvoření. Vydána byla v Nakladatelském družstvu Máje.

KNIHA LESŮ, VOD A STRÁNÍ. Z dusných uliček pražského předměstí, přeplněných sociální bídou a špínou velkého města, odešel básník do lesů brněnského okolí. Duše veliké sensibility, neusazená, bez uslání kypící, revolučně naladěná, stanula před velebnou vznešeností věčné přírody v údivu, ba v uslmulí. V tichých lesních samolách, pod větvemi volně rostoucích stromů, ve žlebech, na březích volně tekoucích vod, na stráních se širými výhledy do kraje, daleko lidí a blízko tvorům, prostým lak zvané kultury, rostl v nitru jeho pocit nového, silného, přirozeného života, života prosté, kladné pravdivosti, svaté, sladké radosti, křišťálné čistoty a stále se obnovující svěžesti. A básník, který nikdy nestál o kariéru, který žil vždy jen svým knihám a zápasům, který opouštěl včerejšek, aby se vrhal v nový boj za ideály dneška, podléhal vílězné přemoci přírody. Vzdával se jí s rozkoší, s láskou a se zbožnou úctou přesvědčeného panlheisty, který se modlí k pohanskému božstvu země, života, radosti a krásy. Tak vznikla »Kniha lesů, vod a strání« od Stanislava K. Neumanna. Niterné síly básnické duše Neumannovy, uvolněné nárazy mocných dojmů vnějších, nevybíjejí se však pouhým vyzpíváním psychických nálad; ony ženou všecku jeho bytost na nové cesty za původním, silným výrazem, za vlastní, novou, výmluvnější formou. Vývoj básníkův jde od hladké formy k volnému verši, jeho slovo stává se prostší a tím už silnější, básník hledá a nalézá. Autor od počátku silného chtění v »Knize lesů, vod a strání« stává se naturistou, básníkem prosté, kořenné, opájivé síly. Nová jeho kniha, oddychující tak mocně zdravým dechem lesů a vod, přirozená, nelíčená, právě pro ty vlastnosti je mu dojista vrcholem dosavadní jeho tvorby. Úpravu knihy, jíž liskla »Grafia« a vydal spolek »Manes«, řídil Jaroslav Benda.

SVĚTOVÉ POHÁDKY. Nakladatelství Stýblovo jalo se vydávati soubor pohádek umělých i lidových. Sbírku pořádá Dr. Gustav Pallas, jenž pro první svazek právě vydaný z dánštiny přeložil klassické pohádky H. Ch. Andersena. S titulního listu je patrno, že budou postupně vydány Andersenovy pohádky všecky; v prvním svazku obsaženy jsou pohádky a povídky pro děti. Vedle staršího překladu Jaroslava Vrchlického, vydaného svého času F. Šimáčkem s původními krásnými illustracemi, je toto nové, pečlivě připravené vydání vítaným skutkem literárním již pro svou slibovanou úplnost, pro praktické rozdělení na pohádky pro děti a pro dospělé čtenáře a konečně pro svou levnější cenu, která usnadní rozšíření knihy i ve vrstvách méně majetných. Vydání Stýblovo illustroval Karel Šimůnek. Pro dětskou duši jest pohádka ať lidová, ať umělá, již svým poetickým založením nejpřirozenějším a nejlepším vstupem do světa literárních představ, a z pohádek umělých právě Andersenovy jsou pro to umělecky i psychologicky z nejzpůsobilejších. V připravovaném souboru, bude-li usktutečněn, zaujmou však beze vší pochyby čestné místo i lidové pohádky české a moravské, sebrané Němcovou, Kuldou, Bartošem a j. Těšíme se, že budou v sousedství pohádek světové pověsti se těšících, sbírce neposlední ozdobou.

Toto číslo vydáno dne 19. března 1915.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ČESKÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. — TISKEM JIŘÍHO JELENA NA MĚLNÍCE.

AP Máj
52
M3
roč.12

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY